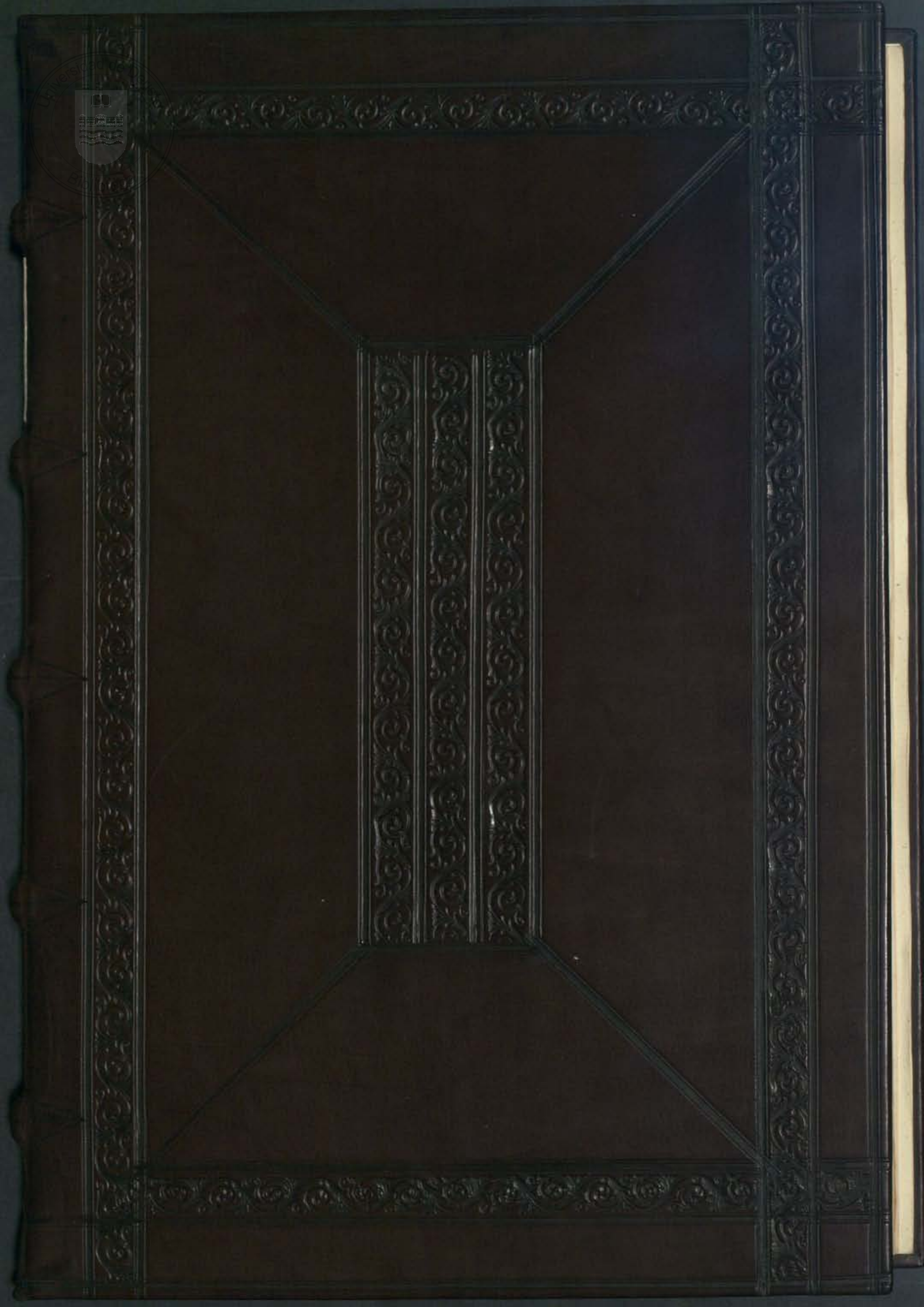

Juan
Crisostomo
OPERA
III

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

TOMVS TERTIVS OPERVM DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI, ARCHIEPISCOPI CONstantinopolitani, ea continens, quibus Euangelium beati Ioannis explicatur. Rursus homilias iuxtà pias ac doctas in Acta Apostolorum cum aliis aliquot.

Horum omnium elenchum, versa pagina, reperies.

PARISIIS,

Apud Carolam Guillard viduam Claudij Cheuallonij, & Gulielmum Desboys, sub Sole aureo, in via diui Iacobi.

1556.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ELENCHVS OPERVM
Tomi tertij.

Commentariorum Chryſoſtomi in euangelium Ioannis Homiliæ LXXXVII. 5.A

HOMILIAE ALIQVOT IN IOANnem ſecundum ordinem capitum.

Ex cap.1. De fide in Chriſto, homilia. 357.C
Ex eodem, De diuo Ioanne Baptiſta, homilia. 359.B
Ex cap.2. Cõtra Iudæos, Gẽtiles, & hæreticos, Sermo, de euangelio, Nuptiæ factæ ſunt, &c. 363.A
Ex cap.4. in illud, Veniet hora, quando veri adoratores adorabũt patrem, in ſpiritu & veritate, homilia. 367.D
Ex cap.11. De Lazaro reſuſcitato, homilia. 369.B
Ex cap.15. in illud, Vos amici mei eſtis, ſi feceritis, quæ mando vobis: homiliæ duæ. 370.C. & 372.C

QVAE SEQVVNTVR, SVBIECImus, vt ad iuſti voluminis magnitudinem tomus excreſceret:

In Acta Apoſtolorum homiliæ LV. 374.D
De laudibus ſancti Pauli homiliæ VIII. 682.D
In cõmemoratione ſancti Pauli, de charitate, Sermo. 717.A
De ferendis reprehenſionibus, & conuerſione Pauli, homilia. 719.B
De proditore & myſteriis cœnæ dominicæ, in quinta feria paſsionis, Sermones VI. 729.D
De proditione Iudæ, homilia. 739.C
De latrone, Sermo. 746.C
De cruce & latrone, homiliæ duæ. 748.A
De cruce dominica. 757.A
De reſurrectione, homiliæ IX. 761.C
De aſcenſione domini, Sermo. 781.C
De Pentecoſte, Sermo. 787.D
De ſpiritu ſancto, Sermo. 792.C
De ſancto & adorando ſpiritu. 798.D
De fide, & lege naturæ, & ſancto ſpiritu, Sermo. 811.B
De Trinitate, Sermo. 818.B
De Euchariſtia in Encæniis. 827.A
De præmiis ſanctorum, diuerſísque honoribus Apoſtolorũ, & de gehenna ſi ſit, & vbi ſit, Sermo. 828.D
De martyribus, Sermones II. 832.A
De beato Philogonio oratio. 836.A
In Iuuentium & maximum martyres, Sermo. 842.C

Universidad de Deusto
Biblioteca

FRANCISCI ARETINI, IN DIui Ioannis Chrysostomi episcopi Cõstantinopolitani commentarium super Ioannis euangelio, ad clarissimum virum Cosmum Medicen Florentinum, præfatio.

COmmunis ferè omnium opinio est, Cosme vir clarissime, superiores & longè à memoria nostra remotas ætates, omnium virtutum genere nostram superasse, nec vllum nunc inueniri quem maioribus illis comparare possimus: in qua sententia multitudinem esse minimè miror, cuius id ingenium est, vt audita visis, & vetustissima quæque maiora arbitretur. Quòd autem viri graues & doctrina, & rerum vsu exerciti idem sentiant, hoc ego quàm iniquissimo animo ferendum censeo. Non tamen is sum, qui negem maiori clarorum virorum copia illa tempora floruisse, assentior sanè, libenter ob meam in seculum nostrum pietatem (si commodè possem) negaturus. Non enim mihi ita fastidio sunt homines mei, vt neminem illis profitear comparandum, vt plerique obstinata assertione contendunt, malè de seculi sui hominibus meriti, quibus partim qui viderint, partim qui cõsuetudine deuinctos habuerint, nonnullos qui beneficos in se experti sint, fauere profectò deberent, vt etiam si non omnino id sentirent, tempora tamen sua amore complecti, & pro viribus extollere viderentur. Est enim, vt sentio, bene instituti hominis temporum suorum bonis delectari: & si quem videant virtutibus præcellere, tantò eos maiori admiratione & laudibus prosequi, quantò inter paucos eius virtus clarior apparet. Et profectò si ætatem nostram non malignè, non inuidè cõsiderare voluerimus, viros clarissimos habuit habetq; quos siue magnitudine animi, siue sapientia, siue rerum gestarum gloria, siue magnificentia, siue rerum publicarum administratione: si non præferre, ausim tamen maioribus comparare, vnde non minora virtutis exempla, quàm à maioribus illis nobis proponerẽtur. Quod licèt non huius loci, neque propositi sit in præsentia disquirere: paucos tamen attingam, ne videar velle quidem, quos tamen laudare possim, nõ habere. Quid enim de Martino quinto dicam, qui cùm primùm ad summum est pontificatum assumptus, imbecillimum, & variis casibus agitatum ecclesiæ statum, & diuturnum schisma ita sedauit, ita in vnum corpus redegit, vt ex maximis perturbationibus & procellis, in tranquillissimm portum tanti gubernatoris peritia periclitantem Petri nauiculam appulerit? Quid ad clarissimum principem Nicolao quinto defuit? cuius tempora etsi breuissima, quantulacunque tamen, in hac nostra inferiori Italia Augusti paci contulerim, cuius ductu & auspicio, vt vrbs Roma, ita & Romana lingua renouata est, quem nisi tam repentè inuida mors è medio sustulisset, non minus quàm Augustus vrbem è lateritia marmoream reliquisse gloriari potuisset. Quid Pio secundo pietate par? verè inquam pio, qui vt commissæ sibi ecclesiæ & Christianæ religioni consuleret, inualido & imbecillo corpore nullum recusauit laborem. Quid Alphonsum Arragonum regem memorem, qui vt maximo animo Siciliæ sibi regnum vendicauit, ita & quoad vixit, & sapientia, & autoritate incredibili id rexit, & tutatus est? Quid Franciscum Sphortiam? nónne cuiuis veterum imperatorum iure connumerabis, cuius tu nominis & gloriæ Cosme vel in primis author fuisti? Neque enim te vllo pacto tacere aut possum, aut debeo: tu enim vnus es, quem in priuata fortuna cuiuis maiorum non æquandum modò, sed longè præferendum contenderim. Tu vnus es quem vnicè admirari, de quo maximè gloriari possimus: tu vnus multorum simul laudes complexus es, Pompei authoritatem & gloriam, Catonis seueritatem, Luculli magnificentiam, Crassi, sed in meliores vsus, diuitias, summam præterea in immortalem deum religionẽ. Extant clarissima pietatis tuæ & in deum, & in patriam monumenta, extant innumera & in priuatos homines beneficia: longè plura suspicor, quibus tacita tecum conscientia lætaris, quæ indigentibus dei seruis, innuptis virginibus, reliquis pietatis operibus tam larga dextra exhibes, vt secundum domini præceptum, nesciat sinistra. Et tamen indies magis atque magis diuitiæ abundant, crescunt, exuberant, centuplum accipieris, inquit. Et meritò quidem. Cui enim potius credendæ sunt, quàm qui & sciat, & velit quamliberalissimè distribuere? Iure igitur summi dei clementia, in clarissima Italiæ ciuitate, in summa & authoritate, & amore omnium te principem constituit: & vt Ciceronem Italia, ita ciues te tui in patriam, summo omnium consensu, ab exilio reportarunt. Vbi tot annos in tranquillissima pace, in omnium admiratione filiis paternam imaginem, virtutemq; reuerentibus indolis eximiæ tot propinquis, tot amicis munitus, summa cum laude consenuisti: vbi te omnes patrem patriæ & loquuntur,

Matth. 6. k

Ibid. 19. d

Universidad de Deusto
Biblioteca

quuntur, & ſentiunt: vbi vt Demoſthenem ferunt Athenienſes populi, ita tu & principum, & rerum publicarum pro arbitrio tuo habenas ſæpenumero moderatus es, vt nemo ſit, qui ſapiẽtiam, qui virtutem, qui ingenium tuum non admiretur: vt & vbi clarorum principum nomen peruenire non potuit, ibi tuum celeberrimum habeatur, atque te conſummatiſsimum virum reddas. Inter publicas & grauiſsimas occupationes ſi quid ocii datur, id omne liberali menſæ, hoc eſt ſtudiis, & diuinis impendis lectionibus, quibus animus eruditur, oblectatur, paſcitur, veram concipit beatitudinem. Hæc & alia plura cùm de præſtantia tua iam diu acciperem, accuſabam ſanè fortunam meam: cui talem virum videre, & colere non licebat: quod ergo vnum in primis deſiderabam votis meis, humanitate incredibili audiſti: iuſsiſti Florentiam venirem, veni, te viſitaui, vt filium accepiſti, ſpem bonam dediſti. Sed cùm inter loquendum abs te acciperem, quantopere in Ioannis Chryſoſtomi commentario ſuper Ioannis euangelio, quem nuper rudi & inemendato ſtylo traductum, R. patri Ioanni epiſcopo Attabatenſi dederam, delectarere, incredibilem cepi voluptatem, aliqua ex parte tuæ in me benignitati ſatis facturum ratus. Itaque cùm primum Romam redirem, me ei vltimam manum imponere, & clariſsimo nomini tuo inſcribere pollicitus ſum. Primã igitur eius partem, cuius Græcũ exemplar penes me eſt, pro ingenioli mei viribus emendaui, quam, dum reliquum & inueniam & abſoluam, viſum eſt interea ad præſtantiam tuam mittere, vt me pollicitationis meæ memorem intelligas: opus enim permagnum eſt, & tempore indiget. Et licèt in librorum præfationibus authorum laudes colligi ſoleant, eas tamen in præſentia prætermittere ſtatui: non quin latiſsimus in Chryſoſtomo (ſiue doctrinam, ſiue mores intueri velimus) commendationis campus pateat, vt etiam infanti linguæ vberrimam dicendi materiam præſtare poſsit: ſed cùm ad te virum præſtantiſsimum dirigatur, nolui tantum mihi tribuere, vt ea oſtendam quæ tibi longè quàm mihi erant clariora. Cognoſces vim hominis, cognoſces doctrinam, cognoſces mores: quorum pleroſque, vel omnes potius in te cognoſces. Non tamen is ſum, qui non intelligam, quantum Chryſoſtomo dignitatis: quantum ſplendoris imbecillis interpres abſtulerit: ſed vtcunque ſententias tamen me aſſecutum ſpero. Accipias ergo, qua ſoles humanitate hãc editionem, quam ego tam libenter exhibeo: vt ſi gratum tibi fuiſſe intellexero, maximum abs te beneficium me accepiſſe exiſtimem. Nec me mediocriter & ad hanc perficiendam, & alia aggredienda Coſmus lector hortabitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DIVI IOANNIS
CHRYSOSTOMI EPISCOPI
Constantinopolitani commentarij super Ioannis euangelium prologus: Francisco Aretino interprete.

QVI agonū certamina spectare cōsueuerunt, cùm insignem quempiā athletam, & coronis plurimis donatum, alicūde profectum intelligunt, omnes certatim concurrunt, vt eius luctas, artemq; & corporis robur conspicentur: & videri quidem nonnunquam vniuersum theatrū licet, multis hominum milibus inundans, qui & corporis & animi oculos penitus intendant, vt nihil eorum, quæ in ipso aguntur spectaculo, se prætereat. Tum si quis prēstāti ingenio musicus aduentauerit, non minori studio idē ipsi theatrum occupāt, & omissis omnibus quæ in manibus habent negociis, & sæpenumero necessariis & vrgentibus, non minori studio aduolant, sedentq; incredibili cantus plausuq; accipiendi cupiditate, & de vtriusque præstantia inter se disputāt. Et hæc quidem multi. Qui autem rhetorum callent rationes, ipsi quoque in sophistis hoc idem contendunt. Quippe & in his spectacula sunt, auditores, plausus, suffragia, & inquisitiones eorū, quæ dicuntur diligentes. Quòd si rhetorū, tibicinumq;, ac athletarum & spectatores, & auditores tanta considerent attētione, quantū nobis studij, quantum diligentiæ, si rectè iudicabimus, adhibēdum erit: non in tibicinis, neque sophistæ, aut gladiatoris, sed viri è cœlo vocem tonitru clariorem proferentis spectaculo, qui vniuersum orbem suo clamore cohibuit, cōprehendit, impleuit, non nimio quidem, sed diuinæ gratiæ exuberātia, quæ ab eius lingua affatim emanauit. Et quod mirū sit, tantus clamor nō est asper, non iniucundus, sed omni musica harmonia suauior, quo nil auditorum aures posset vehementius demulcere. Huc accedit, quòd sanctissimus, quòd admirationis plenus, arcana redundās sapientia, qui tot tantaq; confert bona, vt qui diligēter & accuratè eum accipiunt & obseruant, nō iam homines, & terræ incolæ habendi sint, sed super omnia huius seculi bona collocentur in angelorum consessu: neque aliter terram, quàm cœlum habitant. Tonitrui enim filius est Christo dilectissimus, colūna omnium quæ in orbe sunt ecclesiarum, qui cœli claues habet, qui Christi calicē bibit, † & baptismatis aqua ablutus est, ‖ qui super pectus domini multa cum fiducia recubuit. Hic nos in præsentia aggreditur, qui neque fabulas effingit, neque personatus incedit: Non enim huiusmodi loquitur, neque suggestum ascendit, aut orchestram supplodit, aut aureo ornatur vestimento: sed stola purissima amictus progreditur. Christum nanque indutus nobis ostenditur, pedes calceatus decoros in euāgelij pacis præparatione, zona non pectus, sed lumbos præcinctus: non ex purpurea pelle, neque deaurata, sed veritatis decore intexta, atque distincta. Talis in prēsentia Ioannes nobis offertur, nullam neque simulationem, neque fabulā afferens, quæ longè ab eo absunt: sed nuda & aperta frōte, nudam & apertam annūciat veritatem. Neque cum re ipsa alius sit, alium se verbis, specie, aspectu, voce persuadendo exhibet: neque instrumētis indiget, vt cithara, lyra, & huiusmodi: sed omnia lingua operatur, omni citharœdo, omni musica suauius, vtiliusq; procinēs. Est enim ei proscenium vniuersum cœlum, theatrū orbis terræ, spectatores auditoresq; omnes angeli, & quicunq; homines angeli sunt, aut fieri desiderant: quippe hi duntaxat hāc proculdubio possunt harmoniā exaudire, eamq; re ostēdere, tales se auditores quales oportet exhibētes. Siquidē alij omnes non secus ac infantes, audiunt quidem, nō tamen audita intelligunt, & placentulis, & puerilibus ludis intenti, in deliciis, opibus, potētia, ventri viuētes, verba interdum accipiūt: verum nihil inde magnificum, nihil altum decerpunt, lateritiæ prorsus & luto inhærent. Huic autē Apostolo supernæ affuerunt virtutes, eius animæ pulchritudinē sapientiā, & speciem virtutis admirantes, per quam ipsum simul hausit Christū, & spirituālē consecutus est gratiam. Et enim tanquā lyram quandā preciosis lapidibus, auroq; distinctam, aureo plectro adhibito: sic suā sibi animam exornando effecit, vt per eam magnū & altum spiritus personaret. Tanquam igitur nō iam piscator sit, nec filius Zebedæi, sed is qui profunda dei nouit, nempe spiritus qui hanc lyram pulset, sic ei summā præstemus attētionē. Nihil enim nobis humanū, sed à spiritus sancti profundis & abditis thesauris omnia proloquitur, quæ neq; angeli priusquā hic diceret, nouerūt. Nanq; & ipsi nobiscum per Ioannis vocē, & per nos didicerunt, quæ cognouimus. quod beatus etiā Paulus his verbis significauit: Vt innotescat nūc principatibus, & potestatibus in cœlestibus per ecclesiam multiformis sapiētia dei. Si igitur principat° & potestates, Cherubinq; & Seraphin hæc per ecclesiā didicerunt, planè cōstat ipsos angelos summa cum attentione eius sese auditores exhibuisse. Quippe idcirco nō parum honoris cōsequimur, quòd nobiscum angeli didicerint quæ nesciebāt. Quòd autē per nos, lōgè magis honoramur: sed per quos, vel quales nostrū, nondū diximus. Quamobrē multum hic adhibeamus cum æquanimitate ilētium, nō hodie aut eo duntaxat quo audimus die, sed per omnē vitā, cū omni tēpore huiusmodi audire bonū sit, & perquā vtile. Nam si ea quę in regiis fiūt domibus, cognoscere exoptamus: vt exempli gratia, quid dixerit, fecerit, cōsuluerit super subditis suis rex, & sæpe quæ nihil ad nos attinēt: quantò magis quæ à deo dicūtur, audiēdi flagramus desiderio, tum maximè cùm ea scire nostra plurimū interfit? Quæ omnia, hic nobis euāgelista accuratè explicat, cū ipti regi incredibili sit amore deuinctus: imò & ipsum in se loquentē cōtineat, audieritq; ab eo quęcunq; ipse à patre acceperit: Vos dixi amicos, inquit, quia omnia quæcunq; audiui à patre meo, nota feci nobis. Quemadmodū igitur si quēpiam è summo cœlo descēdētem repentè cōspicaremur, qui arcana illa certè nobis se dicturū polliceretur, omnes certatim cōcurreremus: itidē & nos in præsentia faciamus. E cœlo enim vir hic nos allocutū venit: neq; enim est de hoc mūdo, vt ipse testatur Christus, cùm inquit, Vos de mundo nō estis: & paracletum habet in se loquētem, & vbique præsentē, quitā certè nouit dei mysteria, vt res suas humana anima, spiritū sanctificationis, spiritū rectū, qui nos ducit & trahit in cœlū, qui aliis nos oculis illuminat, qui nos idoneos reddit, vt futura nō secus ac præsentia cōtemplemur, qui demum efficit, vt etiā in carne cœlestia spectare possimus. In omni igitur vita æquanimitatē ei, atque silentiū prēstemus, nemini segniciei, nemini somno locus sit, nemo huc accedētium squalore tabescat, sed ad superna vnanimes mētes nostras erigamus. Inde enim Ioannes hic eos alloquitur, qui illic, quanuis terram incolant,

Marc.3.b

† *& baptismo baptizatus est.* ‖

Mar.10.

Ioan.21.f

Ephe.3.b

Ioan.15.b

Ibidem.c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

colãt,viuũt. Et profectò in hac vita nihil magnũ, nihil exoptabile adipiſcimur:nihil ad eos qui à brutorũ vita emergere nolunt Ioannis doctrina,quẽadmodũ nihil ad eũ res humanæ. Tonitrus igitur mentes noſtras perterret, cùm in naturalem ſonitum erumpit: at Ioannis vox non modò neminẽ perturbat fidelium, ſed omni liberat perturbatione atque moleſtia. Solis autẽ dęmonibus terrori eſt,& dæmonũ ſeruis: quod vt nobis certò cõſtet, & animo ſileamus & ore, animo tamẽ maximè. Quænam enim tacentis oris vtilitas, ſi eius anima perturbationibus æſtuet? Animi ergo quietẽ expeto,cuius auribꝰ indigemus. Nulla ergo nos pecuniarũ capiat cupiditas,nulla gloria, non ira, nõ aliorum turba affectuum. Neq; enim fieri poteſt, vt qui ſe nõ omnino his liberat,valeat illorũ altitudinem intueri,& vt oportet, cognoſcere myſteriorũ religionẽ,arcana,reliquas omnes virtutes,quæ his tanquàm oraculis deliteſcũt. Nam ſi fidibus, & tibiis nemo vnquam rectè ſcire poteſt, niſi totum ad id animum intendat:quãnam ratione huiuſmodi myſteria ſolo auditu,animo verò alieno, & aliis curis implicito intelliget? Idcirco Chriſtus his nos verbis admonet. Nolite dare ſanctum canibus,neque mittatis margaritas veſtras ante porcos. Margaritas hæc verba vocauit, quæ his longè pulchriora præſtãtioraq; ſunt. Verùm cùm ea materia non ſit nobis alia carior, idcirco etiam horum ſermonum voluptatẽ melli ſæpenumero cõparare conſueuit: nõ quòd quicquam inter hæc conferẽdum ſit, ſed quòd apud nos nihil eſt melle ſuauius. Quòd & lapidum precioſorũ naturam,& cuiuſuis mellis voluptatẽ plurimùm diuina exuperẽt, audi prophetã quibus verbis earum aſſerat præſtantiam. Deſiderabilia,inquit,ſuper aurum,& lapidẽ precioſum multũ,& dulciora ſuper mel & fauum:ſed bene valentibus tantùm,quamobrem ſubdidit: Etenim ſeruus tuus cuſtodit ea. Et alio in loco cùm ſuauia dixiſſet,addidit, Faucibus meis. Quàm ſuauia,inquit,faucibus meis eloquia tua. Et iterum,vt eorum ſignificaret excellentiam: Super mel,inquit, & fauum ori meo, cùm in bona eſſet valetudine. Non igitur morbo aliquo affecti, ſed animæ prius cura adhibita, hoc pabulũ accipiamus. Propterea tot verbis præmiſſis,nondum rem ipſam aggreſſus ſum,vt quiſque omni abiecta ægritudine,tanquàm cœlum petẽs,ira,ſolicitudine, ſeculariq; omni impedimento vacuus, huc liber ingrediatur. Etenim nihil [ex his ſermonibus.] hac vita magnum, niſi prius omni animi perturbatione amota,adipiſci poſſumus. Nec mihi quiſpiam dixerit,breue tempus inter hanc, & futuram eſſe cõcionem. Nõ enim quinq; dũtaxat diebus,ſed vno momẽto licet præteritam omnem vitam commutare. Quid enim latrone & homicida ſceleſtius? Nónne hoc ſummũ maliciæ genus eſt? Verùm ad ipſum virtutis apicẽ quamprimũ euaſit, & in ipſam aſſumptus eſt paradiſum, nec dierum, nec dimidiæ quidem horæ, ſed breuis tantùm momenti indiguit. Eadem & nos ratione repentè mutari poſſumus, & ex luteis aurei fieri. Cùm enim neque virtus, neq; viciũ à natura ſit, facilis ad vtrumuis trãſitus datur,cùm nulla cogat neceſsitas. Si volueritis,inquit,& verba mea audieritis,bona terræ comedetis. Videſne ſola nobis opus eſſe volũtate? voluntate inquam non qualibet,& vulgari,verùm & diligenti, & exquiſita. Neminem noui qui in præſentia ad cœlum euolare nollet, re tamen ipſa oportet voluntatem confirmare. Siquidem mercator diteſcere cupit, non tamen eius animus ſoli acquieſcit cupiditati:ſed nauem parat,nautas cogit,hortatur gubernatorem, & alia quæ nauigationi opus ſunt,diligenter diſponit:aurũ præterea mutuatur, maria traiicit, & innumeris periculis, quibus ſe mari credẽtes iactari conſueuerũt, ſe exponẽs,peregrinas appellit terras: Itidem & nos oportet voluntatem rei applicare. Nauigamus nanq; & nos nauigationem, nõ ab alia in aliam terram,ſed à terra in cœlum. Quare tota mente intẽdamus ad eam gubernationem, quæ nos ſupernè erigat,& nautas rationi obſequẽtes, & nauem nobis firmam comparemus, ne tentationum procellis,aut vllis ſecularibus demergatur affectibus,neque ſuperbiæ ſpiritu efferatur,ſed leuis & expedita ad ſuperna euadat. Quòd ſi hac ratione nauem nobis,& gubernatorem,& nautas parabimus, ſecundo vento nauigare, & dei filium verum gubernatorem nobis cõciliare poterimus,qui nauiculam noſtram vſquam allidi non patietur: ſed licet innumeri ſpirent venti, & ventos ſedabit,& mare tranquilliſsimum reddet. Tales igitur vt vos ſequenti præparetis concioni operæprecium eſt, ſi cupiatis aliquid hinc vtilitatis accipere,& mente recõdere. Nemo via eſſe velit, nemo petra, nemo ſpinoſus ager:ſed bona terra, hoc pacto prompto libentiq; animo, bene culto & ſubacto agro ſemina mandabimus. Quòd ſi lapidoſum & incultum viderimus,dabitis veniam ſi illic ſerere recuſabimus: ſed omiſſa ſatione, ſpinæ prius incidendæ erunt. ſummæ nanq; dementiæ,ſemina in incultam terrã iacere. Qui his vacat ſermonibus,eum non decet dæmonis habere conſuetudinem. Quænam enim iuſticiæ, & iniquitatis cõmunitas? Audiſti Ioannẽ, & ab eo ſpiritualia didiciſti: deinde fornicatum abis auditurus mulieres obſcœna loquentes, obſcœniora diſſimulãtes, atq; molles & effœminatos, qui ſe inuicẽ alapis cędũt:& quãnam ratione cùm tãto in cœno prouolutus iaceas, bene ablui & mũdari poteris? Et quid ſingillatim me omne illorũ viciũ deſcribere oportet? Omnia enim illic riſus ſunt,turpitudo, exprobratio,maledicta,opprobria, conuicia,omnia corruptio,omnia lues. Ecce prædico & annũcio omnibus vobis,nemo qui hac menſa fruitur, animã ſuam mortiferis illis perturbet ſpectaculis. Quicquid illic dicitur,ſatanæ põpa eſt, & laſciuia. Noſtis ſacris initiati, quo fœdere nobis vos adſtrinxeritis,& vt verius dicam,Chriſto:cum vos ipſe edoceret,quid ei dixiſtis,quę ſuper ſatanæ põpa cum eo verba habuiſtis, quo pacto ei & angelis eius tunc abrenũciaſtis, promiſiſtiſq; nulla ei in re aſſenſum præſtare. Quamobrem nõ parum nobis curãdum eſt, ne in his promiſsionibus perfidiæ arguamur, nève nos ipſos his indignos reddamus myſteriis. Nónne animaduertis, quòd in regiis domibus nõ nequam, & perfidi, ſed probitate & fide probati viri ad regis cõſilia,& in regios amicos aduocantur? Legatus nobis de cœlo ab omnipotẽti deo dimiſſus venit, res nobis perneceſſarias annuncians,& huius neglecta legatione ad mimos diuertitis. Et quo hæc digna ſupplicio,quibúſve fulminibus,& flagellis? Nam quemadmodũ menſæ dęmoniorum participes eſſe non oportet,ſic neq; illorum auſcultationis, neq; in ſordida veſte ad lautiſsimã dei mẽſam tot tantiſq; bonis affluentẽ accedendum,quam ipſe nobis pręparauit: cuius tanta vis eſt,vt ad cœlũ ipſum repẽte nos rapiat,modò ſobriè viuamꝰ. Neq; enim fieri poteſt, vt qui frequẽter diuinis vacat ſermonibus, is miſerã vitã agat. Euolat enim quãprimùm, & ſupernam petit patriã,& innumeros cõſequitur bonorũ theſauros:quibus vtinã & nos fruamur,gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti,per quẽ, & cũ quo patri gloria,ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorũ, Amẽ.

Attende quidnã in baptiſmate promiſeris.

HOMILIA

Universidad de Deusto
Biblioteca

HOMILIA PRIMA DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI, archiepiscopi Constantinopolitani, super euangelium Ioannis ex capite primo: Francisco Aretino interprete.

IN *principio erat verbum.* Si Ioannes nobis esset locuturus, & sua ipsius narraturus, necesse esset & genus patriamq; & vitã eius ostendere. Verùm cùm non ipse, sed per ipsum deus humanã alloquatur naturã, superuacaneũ videri potest, huiusmodi in præsentia disquirere. Sed profectò admodum peropus est, quippe cum quis Ioãnes fuerit, & vnde, & quibus ortus parentibus, deinde eius vocẽ sapientiamq; didiceris: nõ illius esse doctrinam, sed diuinæ virtutis quæ eius animã inspirauit, planè cognosces. Qua igitur fuit patria? Nulla quidẽ, sed è villa, & regione abiecta, nulli rei vtili. Galilæam enim contemnunt scribæ, cũ inquiunt: Interroga & vide, quòd ex Galilæa non surgit propheta. *Ioan.7.g*
Ibidẽ.1.g
Necnon & verus Israëlita, dicens: Ex Nazareth potest aliquid boni esse? Huiusmodi Ioannes patria nõ modò non insigni aliqua, sed ne nota quidem ortus est, patre piscatore, adeò paupere, vt eandẽ artem filios erudiret. Nemo autẽ ignorat nullum opificem cupere sibi filium suæ artis hęredem relinquere, nisi nimia paupertate cogatur, maximè si ars eius vilis sit & abiecta: piscatoribus verò nil pauperius, nil abiectiº, addo etiam indoctius: in eorum autem numero alij aliis præstant, hũc autem apostolum ex vilioribus fuisse id argumẽtum est, quòd non in mari, sed paruo quodã in stagno, cum patre & Iacobo fratre piscabatur, scissaq; resarciebat retia: quod non modicæ erat paupertatis indicium. Sic eũ vocauit Christus. Ex his sanè intelligi potest, quàm expers fuerit externæ doctrinæ, & omnium penitus studiorũ. Lucas etiam nõ solùm indoctum, sed ignarũ omnino literarum fuisse testatur, & rectè quidẽ. Nã qui cùm adeò inopia laboraret, vt nec in foro versaretur, neq; virorũ præstantium vllã haberet consuetudinẽ, sed piscationi toto animo intenderet: vel sicui aliquando cõgrederetur, cum pisciũ cauponibus & coquis versans, quidnam feris & brutis præstare debuisset? Quid nõ pisciũ potius more obmutuisset? Hic tamen piscator circum stagna, retia, pisces, semper versatus, à Bethsaida Galilææ, patre piscatore paupere & rudi, qui literas, neque antè, neque postquàm Christũ secutus est, vsquã didicit: videamus quid loquitur, quam aggreditur disputationẽ. Nũquid de rebus agrestibus, aut fluuialibus, quibúsve instrumẽtis pisces capiãtur? Huiusmodi enim à piscatore cognoscere quispiam exspectaret. Verùm aliud narrãtem audiemus, hoc est quę in cœlo sunt, & quę nemo vnquam antehac intellexit. Talẽ enim & tam profundã doctrinam, vitam optimã & philosophiã ad nos affert, qualem credibile est ab ipsis spiritus sancti thesauris accepisse, tanquã modò ex ipso cœlo descenderit: imò neq; omnes, qui in cœlo sunt, scire ea credendum est, vt iam diximus, Nunquid hæc tibi piscatoris vidẽtur, an oratoris potius, an philosophi, an alius cuiuspiã in hac exteriori edocti sapientia? Nequaquam: non enim humanę simpliciter est animæ, de immortali & beata illa natura, & quę cum illa sunt potestatibus, de immortalitate & vita ęterna, de natura corporũ mortaliũ, & eorum futura immortalitate, de supplicio, de futuro iudicio, de verborũ, operum, cogitationum, & sentẽtiæ vniuscuiusque examinibus intelligere, quid homo sit, quid mundus, quid verè sit, quid cùm non sit esse videatur, quid vicium, quid virtus. Horum nanq; nonnulla Platonici & Pythagoręi inuestigare cõtenderũt. Neque enim reliqui nobis philosophi memorandi sunt, qui in huiusmodi disputationibus perridiculi reperiũtur: qui verò apud eos prę cęteris admirationi fuerunt, & illius scientiæ habiti sunt principes, hi maximè sunt, qui & respublicas & leges condiderunt: in quibus longè magis, quàm pueri sunt deridendi, cùm mulieres omnibus communes instituerint, & mores, & nuptiarum pudorem, omnemq; denique vitam tam ridiculis corrũperent sanctionibus. In animæ autẽ doctrina haud quisquam turpius errauerit. Quippe qui mures, culices, fruticcs, hominum animas fieri, & deũ ipsum animam esse, & alia quædam huiusmodi turpissimè assereret. Neque hoc solùm vituperandum est, sed magnus est ipsorum verborum euripus. Quemadmodũ enim qui in euripo sunt, huc illuc iactantur: itidem hi nunquam sibi constant, vtpote incerta, & fragili sententia omnia loquentes. Verùm hic piscator omnia absque vlla dubitatione differens, tanquam petræ innixus, nulla ex parte titubat. Ipsis nãque supernis penetralibus dignus habitus est, & cùm omnipotentem deum in se loquentem habeat, nihil terrenum sentit, vt illi, qui ne per quietem quidem regias ingredi meriti sunt: sed extrà in foro & in aliorum hominum cõsuetudine pro captu suo inuisibilia coniectantes, multis se ambagibus inuoluerunt, cùm de supernis mysteriis disputare contenderint: & tanquam cæci & ebrij non mutuo duntaxat errore, sed plerisque in locis secum iisdem super rebus dissideant. Atqui illiteratus hic, & rudis à Bethsaida Zebedæi filius, etsi sæpenumero nominum asperitatem Græci deriserint, audẽter tamẽ dicam. (Quãtò enim magis nostra gens barbara illis videtur, & gentili ornatu & cultu abstinet: tantò nostra apparẽt clariora.) Hic inquam barbarus & ineruditus hæc loquitur, quæ nemo vnquã mortaliũ nouit: neque loquitur tantùm, sed persuadet. Quòd si illud duntaxat assecutus esset, non paruam de se concitasset admirationem. Nunc cùm alterum accedat longè mirabilius, quod maximè arguit diuina esse, quæ ab eo dicũtur, quòd per omne huius vitæ curriculum, doctrinã suam vniuersis persuaserit auditoribus. Quis tantam Iesu virtutem incredibili admiratione nõ prosequatur? Et profectò hoc maximum est argumentum, nihil ex seipso Ioannem locutum, qui ex media barbarie euangelio suo vniuersum comprehendit orbem. Corpore autem habitauit Asiam, vbi antiquitus omnes philosophorum sectæ philosophatæ sunt: [Idcirco locus is dæmonibus obnoxius est, & admodum formidabilis.] In medio tamen inimicorum claruit, illorum fugata caligine, arcem euertit quàm munitissimam. Animo verò in eum secessit locum, qui idoneus & accommodatus ei esset, qui eiusmodi operaretur: vt gentilium opiniones penitus abolerentur, sua autem indies fierent clariora. Ex quo enim & hic & reliqui piscatores fuerunt, & Pythagoręæ & Platonicæ siluerũt disciplinæ, quæ superiori tempore tanti nominis & authoritatis ferebantur, & ne nomine quidem à plerisque sunt cognitæ. Atqui & Plato ad tyrannos se cõtulit accitus, vt aiunt, & multis cum sociis in Siciliam nauiga- *Act.4.c*
†inhabitãtem.
Ioãnes cuã gelista vbi habitarit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uit. Pythagoras verò magnam Græciam inhabitãs, innumera magicæ genera mouit. Cum bobus enim loqui, hoc enim ipſum feciſſe aiunt, nihil aliud eſt quàm magica, & inde maximè conſtat. Nam qui bruta ita allocutus eſt, nulli hominũ profuit ſed obfuit plurimum. Atqui aptior ad philoſophicas rationes humana natura eſt: ille tamen cum aquilis & bobus, vt ferunt, diſputans, præſtigiis alliciebat: neq; enim rationis expertem naturam, vt ratione vteretur, effecit: neque enim humanis viribus fieri poteſt, ſed incãtationibus decepit ignaros, & nulla ex parte humanæ conſulens vtilitati, idem ac par eſſe docebat, fabas edere, & parentum capita deuorare: auditoribuſque perſuaſit quòd ipſa præceptoris anima nunc in fruticem, nũc in puellã, nunc in piſcem verteretur. Nónne meritò illa omnia extinxit, aboleuitq; vera & perfecta doctrina? Meritò ſanè, & ratione quidem optima, ſed non itidẽ indocti, & illiterati viri doctrina euanuit. Verùm Syri, Aegyptij, Indi, Perſæ, Aethiopes, & innumeræ aliæ gentes, dogmata ab hoc introducta, in ſuam transferẽtes linguã, homines barbari philoſophari didicerunt. Non timerè igitur dixeram Ioanni theatrum eſſe vniuerſum orbem. Nõ enim ſuis omiſsis hominibus, ad brutorũ naturas inueſtigãdas elaborauit: quod ſuperuacaneæ & inanis philoſophiæ & ſummæ amentiæ eſt: ſed cum cæteris omnibus, hoc quoq; morbo expulſo, id tantùm adniſus eſt, & totis viribus contendit, vt vniuerſus orbis vtilitatem & virtutem diſceret, quæ ipſum à terra in cœlum trãsferre poſſet. Idcirco nulla caligine, nullis tenebris ſuã operuit doctrinam, vt illi oratione ſua prauis opinionibus obſcuritatem, tanquam velũ quoddam indiderũt. Huius autem doctrina Solis radiis clarior eſt atque illuſtrior, ideoq; in omnes mortales propagata. Non enim his, quibus cum conſuetudinem habebat, quinque annorum indixit ſilentium, quemadmodũ ille. Nec ſic docuit tanquam inſenſibilibus aſsideret lapidibus, neque numeris omnia contineri fabulatus eſt: ſed omni eiecto ſatanæ faſtidio atq; illuuie, tanta doctrinã ſuam perfudit facilitate, vt non modò ſapiẽtibus, ſed & mulierculis & adoleſcẽtulis, quicquid dixerit ante oculos poneret. Ea enim & vera eſſe & vtilia audituris omnibus confirmauit: quod omnia poſt illum ſecula teſtantur. Vniuerſum nanque ad ſe orbem allexit, & ab omni calamitate vitã noſtram liberã reddidit, poſtquàm nobis ſuam cõmunicauit doctrinã. Quapropter mortem potius, quàm Ioannis præcepta cõtemnere malumus, quæ planè cõſtat nihil abiectum, nihil humanum ſapere, ſed diuinũ & cœleſte eſſe, quicquid è ſacro eius pectore emanauit. Nullũ hic tumorem verborum, atque fucum, nullam ſuperfluam compoſitionem & ſtylum ineptũm videbimus (longé enim hæc ab omni abſunt philoſophia) ſed diuinũ & inexpugnabile robur, & ſacrorum dogmatum tantã vim, vt nullo poſsit pacto ſuperari: præterea innumerabilium bonorum ſocietatem. Verborũ ſanè & orationis curioſitas ſuperflua eſt, & ſophiſtis digna, vel potius ignaris adoleſcentibus, vt ipſe quoque apud eos philoſophus inducat magiſtrum ſuum admodum hanc artem apud iudices coarguentem, ac dicentem quòd verba ab ipſo audient ſimplici, vt ita dicam, doctrina, ſubruſtica, nullis vocabulorum fucata illecebris. Haud enim decet, inquit, ô viri hac in ætate, ficta fucataq; oratione adoleſcẽtuli more me audiatis. Et animaduertite quàm ſit ridiculus. Quod enim tanquam turpe, philoſophiaq; indignum, & adoleſcentulorum opus ſuum magiſtrum fugere profeſſus eſt, huic ipſe maximè operam dedit, hoc vnum ſummo ſtudio contendit, & nihil in Platone præter hoc admiratione dignum videri licet. Et quemadmodũ ſepulchra extrinſecus ornata, ſi exteriorem illã faciem amoueris, cadauerum ſanie, & exeſorum oſsium plena reperiũtur, itidem in philoſophorũ opinionibus, detecta verborũ ſuperficie & ornatu, multa inania, abſurdaq; deprehenderis, maximè vbi de anima philoſophantur, nũc honore, nunc cõtumelia, nullo modo modeſtiáve adhibita eam afficientes. Hoc diabolicũ rete eſt, nulla ex parte mediocritatem ſeruare, ſed in alterutrũ extremorum allectos animos ad errorem trahere, cùm nũc ad diuinam ſubſtantiam, neq; modo neque pietate ſeruata eã afferat: nũc in ſues, & aſinos, & abiectiora quoque animantia turpiter inducat. Verùm de his ſatis ſuperq;. Si quid enim ab his vtilitatis accipi poſſet, & amplius huic ſermoni eſſet immorandum: ſin adeò friuola, turpia, ridicula, deſpicienda ſunt & ſuperuacanea. Quare tãdem eorum fabulis omiſsis, veram aggrediamur doctrinã, quę ad nos per huius piſcatoris linguam cœlitus deducitur. Nihil enim humanũ, nihil terrenum ſapit. Agitè igitur ipſam Ioãnis orationem in medium proferamus, & quod principiò hortati ſumus, vt diligenti attentione his ſermonibus vacaretis, id vobis in præſentia in memoriam reducimus. Qua nãque ratione Ioannes ita in euangelio ſuo exorſus eſt, *In principio erat verbum, & verbum erat apud deum?* Animaduerte euangeliſtæ fiduciam, & verborum vim. Nihil dubitat, nihil cõiectatur, ſed certa omnia aſſertione proloquitur. Magiſtri ſiquidem eſt in his quæ dicit, nihil ambigere. Nam ſi is qui alios docet, alterius indiguerit doctrina, non præceptoris, ſed diſcipuli ſe munere fungi, ſi rectè iudicabit, intelliget. At ſi quis ambigeret, quid tandem prima omiſſa cauſa, ad ſecundã quamprimum tranſit? Primum quidem & ſecundum in hac re dicere prętermittamus. Non enim noſtra hæc. Nam & numero & omni temporum cõſequentia diuinitas prior eſt & ſuperior. Quapropter his omiſsis, patrem à nullo eſſe, filium à patre genitum confiteamur. Rectè, inquit. Verùm, quõnam pacto nulla habita patris mentione, de filio ſermonem aggreditur? Quoniam omnibus patrem eſſe conſtabat, ſi non vt patrem, ſaltem vt deum, vnigenitus autem ignorabatur. Quare haud immerito ad eius cognitionẽ à principio ſtatim feſtinauit, vt neſcientibus eum oſtenderet. Præterea neque patrẽ in filij mentione ſubticuit: & cognoſce, quæſo, ſpiritualem ſapiẽtiam. †Nouit homines antiquitus præ omnibus maximè deum & venerari, & aſſerere:] Idcirco hinc principium fecit, & proſequens, deum inquit eſſe, non qualem Plato, qui alterum mentem, alterum animum eſſe profitetur: hæc enim à diuina & immortali natura, quæ nihil habet nobiſcum commune longè abſunt, ſed ſeceſsit communicatione ad creaturam: ſecundum ſubſtantiam dico, non ſecundum habitudinem. Præterea verbũ ipſum appellauit. Cùm enim nos docturus eſſet hoc verbum vnigenitum eſſe dei filium, ne paſsibilem quiſpiam naturam ſuſpicaretur, præoccupata verbi appellatione, omnem aufert ſuſpicionẽ. Inde enim & filium & nulli paſsioni ſubiectum ſignificat. Vidéſne, vt dixi, quòd cùm de filio loquitur, patrem non ſubticet? Quòd ſi hæc ſatis non ſunt ad omnia oſtendẽda, nulla te admiratio teneat. De deo enim nobis ſermo eſt, quẽ neque dicere, neque intelligere pro ipſius magnitudine quiſquam poteſt, ideo Ioannes ſubſtantiæ nequaquam nomẽ affert. Quippe cùm dici nequeat, quænam dei

† *Nouit enim homines, quod antiquius eſt, & ante omnia, id potiſsimum venerari & deũ exiſtimare.*]

Universidad de Deusto
Biblioteca

dei sit substantia, vbique autem eum nobis ex operibus manifestat. Siquidem hoc verbū paulò pòst videri licet lumen appellatum, & lucem, & vitam vitam veritatem. Non tamen hac duntaxat causa his eum nominibus appellauit, sed hac quidem prima, altera autē
Ioan.15.c quoniam nobis patrem annunciaturus erat. Omnia enim, inquit, quæcunque audiui à patre meo, nota feci vobis. Vocat autem ipsum & vitam & lucē. cognitionis enim lucem nobis dedit, & à luce vitā. Et profectò non vnum nobis nomen, non duo, non etiam plura, satis sunt ad diuinas res edocendas: sed acquiescamus, si vel multis, quāuis obscurè, quæ deo attribuuntur, posſumus percurrere. Non autem simpliciter verbum appellauit, sed cum articuli adiectione à reliquis ipsum hoc loco separās. Agè quàm verè dixerim, à cœlo hūc nos euangelistam allocutum. Contēplare quo modo ab ipso statim exordio supernè aduolans, auditorum animos, mentesq; supra omnia quæ sensu percipiūtur, erexerit supra terram, mare, cœlū, angelos, Cherubim, Seraphim, omnem denique creaturam: & vt eò ascenderēt, persuasit. Quid igitur? Nunquid cùm ad tantam nos erigeret altitudinē, ibi nos sistere potuit? Nequaquam. Sed quemadmodum si quis eum, qui ex littore ciuitates, oras, portusq; cōspicatus sit, in medium postmodum pelagus proueheret, priorum cōspectu amoto, in nullum certum obiectum, sed in infinitum eius dimittit intuitum: sic euangelista supra omnē nos creaturam ad cœlestia erigens, ad supernum erectum oculum dimittit, nullo fine, vt arcana illa assequamur, nobis adhibito, quippe qui nullus est. Ascendens igitur ad verbum, quod in principio erat, hoc inquirit principium: quo inuento, cùm semper eius mentis aciem magis perstringat, nō habet vbi ratione innitatur, sed intentè suspiciens, cùm cessare nequaquam ab inquirendi labore posſit, rursum ad inferiora descendit. *In principio enim erat verbum,* Nihil aliud quàm quòd semper sit, significat. Ecce veram philosophiam, & diuina dogmata, non qualia gētilium, qui tēpora, & deos hos antiquiores, illos iuniores posuerunt: sed nihil tale in nostra religione. Nam si deus est, quemadmodum est, nihil eo superius: si omnium conditor, primus: si dominus & princeps omnium, omnia post ipsum & creaturæ, & secula. Volebam & alia in præsentia vobis exponere, nisi vererer animos vestros audiēdo defatigatos. Quare his admonitis, quæ sint vobis ad dictorum dicendorumq; attentionem vtilia, finem nostræ imponemus orationi. Quænā igitur ea sunt? Scio plurimos verborum longitudinē fastidire, quod eò fit, quoniam anima multis secularib⁹ curis, oneribusq; opprimitur. Sicut enim oculorū acies pura & lucida acutè omnia intuetur, neque etiam in tenuissimis deprehendendis corporibus elaborat: verùm si quis malus à capite humor, vel caligo aliqua ad oculum asceēdit, densa quædam ante pupillam nebula obiicitur, quæ ne crassiora quidem corpora videre sinit: Ita animę vsu venit, cùm omnis perturbatio quę eam offenderat, purgata est, intēte opportuna omnia prospicit: verùm cùm plurimis turbatur affectibus, vim omnem illam amittit, vt nihil altum valeat intueri, sed quàm primum defatigatur ac decidit, & somno dedita, atque segniciæ, quę ad virtutem & vitam vtilia sunt, nulla in his capessēdis alacritate contemnit. Hoc ne vobis accidat, nō enim omittam quin semper vos admonitos faciam, animum adhibeatis diligenter, ne ea vobis dicantur, quæ fidelibus Hebræorum à Paulo, cùm multa se ad eos interpretatu difficilia locutum diceret: non quòd suapte natura talia essent, sed quòd desidiæ eos & negligētiæ in his accipiendis argueret. Qui enim infirmus imbecillisq; est, non secus breui, quàm longa oratione perturbatur: & quæ manifesta & facillima sunt, difficilia esse autumat. Nemo in hac cōcione huiusmodi affectibus coinquinetur, sed omni huius seculi cura, solicitudinēque abiecta, diligenter huic aures doctrinæ adhibeat. Quippe cùm pecuniarum fames auditorum animos occupauit, nulla profectò ratione huiusmodi in aliis rebus accipiendis desiderio flagrare poterunt. Neque enim vnius anima multis sufficere potest cupiditatibus, sed ab alia alia opprimitur, & diuisa fit imbecillior, cū alia dominetur, & totum ad se animum trahat: quod in liberorum amore vsu venit. Nam qui vnum duntaxat habet, eum incredibili animi ardore prosequitur: qui plures, in eo diuisi affectus inferiores redduntur. Quòd si in naturali charitate & vi, & cognato amore euenire consueuit: quidnam in eo quod à volūtate & arbitrio nostro proficiscitur æstimandum est, maximè cùm harum rerum amatores pugnantes inter se affectus, & cupiditates habeant? Contrarius pecuniarum amor huiusmodi attentionis desiderio est. Huc ingressi, cœlum ingredimur: non in hanc concionem dico, sed si animos ad eam attentè audiendam præparabimus, terrestrem vitam agentes cœlum ascendere, & cœlestia deprehendere, & audire possumus, quibus nemo terrena admisceat. Nemo in hoc consessu domesticarum rerum cura impediatur, hinc emolumentum & ad domesticos parietes, & ad forum afferre, & nobiscum tenere oportuit, non animam domesticis, & fori oneribus, cogitationibusq; opprimere. Ideo doctrinę sedem ingredimur, vt omni penitus sorde abluamur. Nam si parum studij, diligentiæq; diuinis sermonibus huius seculi occupationib⁹ distracti adhibuerimus, lōge satius hac concione abstinuissemus. Nemo igitur in ecclesia super domo & familia cogitet, sed domi ecclesiam, & diuinas res animo cōplectatur. Hæc cæteris rebus omnibus sint nobis precioſiora: hæc enim animæ sunt, illa verò corporis, imò & animæ & corpori hæc plurimū conferunt: idcirco ea nobis omnium potissima ducamus, reliqua superuacanea. Diuina nanque & præsenti & futuræ vitæ accommodata sunt: terrena verò neutri, nisi ab illis præscripta lege moderentur. Non enim duntaxat quales futuri simus, & quo pacto illā victuri simus vitam hinc cognoscere oportet, sed quá nam ratione in hoc quoque seculo peregrinandum nobis est. Et profectò ædes hæc huius vitæ spiritualis est medicina, vt quæ exterius acceperim⁹ vulnera, hîc curare posſimus, non vt nouis hinc acceptis discedamus. Quòd nisi spiritus sancti sermonibus vacauerimus, non modò priores non abluemus nequicias, sed & aliis coinquinabimur. Summa itaque diligentia his quæ nobis cœlitus reuelata sunt, attendamus. Neq; multum laboris supererit, si principium & materiam ipsam curabimus intelligere, sed paruo primum labore susceptо, alios deinde secundum Paulum admonere poterimus: hîc enim Apostolus quàm altissime erigitur, & incredibilem effundit doctrinam, in qua lōgè magis quàm cæteri immoratur. Attendamus igitur, nec friuolis & superuacaneis imbuamur. Quamobrem hæc paulatim exponimus, vt facilia ante oculos nobis ponantur, nève excidāt. Magna nos formido teneat, ne diuinæ sententiæ fiamus obnoxij, cum inquit: Si non veniſſem, & locutus eis non essem, peccatum nō haberent. Et quid- *Ioan.15.d*
nam

Universidad de Deusto
Biblioteca

nam amplius, quàm qui nihil audierunt, cõsequemur: cùm auditis diuinis sermonibus, nihil ex his domum referimus, sed verba tantùm admiremur? Date igitur nobis, vt in bonam terram semen iaciamus, curate vt ad id recipiendũ præparemini,& si quis spinas habuerit,spiritus sancti ignem iniiciat:si quis durum & contumax cor habuerit,eodẽ igne & molle reddat, & placabile:si quis secus viam multis cogitationibus cõculcatur,interiora petat, neq; his assideat qui ipsum vnco ad se trahere annitũtur, vt bonarum segetum in vobis exuberantium prouentũ pulcherrimum conspicemur. Hoc pacto si nosipsos curabimus, & incredibili desiderio hos spirituales sermones hauriemus,& si nõ vno statim momẽto, paulatim saltem omnibus secularibus molestiis liberabimur. Quare summa nobis attẽtione elaborandum est,ne nobis dicatur quòd aspidis surdę aures habeamus. Quid enim à fera talis differt auditor? Nonne omnib⁹ brutis est rationis expertior, qui loquẽtem deum audire dedignatur? Si deo placere hominis est,qui audire negligit,quã nam ratione id assequetur? is profectò nil differt à belua. Considera igitur quàm turpe, quàm scelestum sit, cùm Christus nos ex hominibus angelos fieri velit,ex hominibus in beluas sponte nostra mutari. Ventri enim seruire, & pecuniarum cupiditati semper inhiare,irasci,mordere,calcitrare,non hominum,sed beluarum potius est. Atq; singulæ beluæ singulos, vt ita dicam, habent affectus, idq; secundum naturam. At homo ratione & diuina vita primum abiecta,omnia sibi pro arbitrio indulgẽs,non modò belua, sed monstrum multiforme & varium euadit, neq; vllam à natura veniam meretur. A voluntate enim & sententia omnis ea malicia proficiscitur. Sed absit, vt hoc vnquam de Christi ecclesia suspicemur: de vobis quidem meliora,& quæ ad salutem faciant nobis persuasimus. Verùm quò magis hoc nobis persuadem⁹, eò vehementius rationibus, quæ vos ab omni immundicia præseruare possint,inuigilabimus: vt ad ipsum virtutum cacumen euadẽtes,quæ nobis promittuntur,bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum,Amen.

Homilia secunda ex capite. i.

IN *principio erat verbum.* Superuacaneũ iam mihi videtur vos admonitos facere, vt æquo animo, & attentè meam accipiatis orationẽ. Siquidem quamprimum eius audiẽdæ re ipsa incredibilem præ vobis tulistis cupiditatem. Hîc enim concursus frequens,& diligens attentio, impulsioq; & præparatio,vt ea vobis loca occupentur, vnde clarius exaudiamur,nec non vestra in tanta angustia perseuerantia,quousque spirituale hoc dimittatur spectaculũ: ad hæc plausus,tumultus, & alia huiusmodi maximum animi,& feruoris vestri sunt argumentum. Quocirca superflua hac admonitione omissa,illud vos admonẽdos hortandosq; censeo perneccssarium, vt quo nunc estis animo perseueretis, neque in hoc tantùm cõsessu, sed domi quoque vir cum vxore, pater cum filio inuicem de his frequẽter loquantur, & vltro citroq; suam & ferant & inquirant sententiam, velintq; probatissimam hanc & pulcherrimã inducere † consuetudinẽ. † *collationẽ*

Nec mihi quispiam dicat, pueros in hoc occupari non oportere. Non enim tantùm opus est, vt his vacẽt admonitionibus, verumetiam solis: imbecillitatis tamen vestræ gratia hoc nõ dicimus, neque eos à secularibus A & terrenis rebus,quemadmodum neque vos à ciuilib⁹ negociis abducimus. Atqui è septem his diebus vnũ ad communis omnium domini cultum, seruitiumq; collocandum meritò arbitramur. Nõne ridiculũ est, vt seruulos nostros in nostris semper negociis occupatos velimus,nos verò nullum deo exhibere seruitium,præsertim cùm nostra omnis seruitus nihil ei quicquàm conferat? Deus enim nulla re indiget, sed ad nostram penitus redundat vtilitatem. Vos autem ad spectacula filiis adductis,neq; ad doctrinam,neque ad vllam bonam frugem eos vnquã hortamini. Verùm si quid sanctum,si quid spirituale comparandum, cogendúmve fuerit, * inanem id appellatis solicitudinẽ. Nõne irã dei in vos meritò prouocatis,cùm cęteris rebus & certo tempore & diligẽti cura adhibita,in diuinarum rerum doctrina pueros exerceri, molestum intempestiuumq; ducitis? Non sic,non sic inquam fratres dilectissimi. Hæc profectò ætas his maximè admonitionibus indiget: tenera est,& citò quæ ei instillãtur,imbibit,& audita accipit: tanquã sigillo auditus ceræ hoc est puerorũ animis impresso. Præterea & vita eis in aditu est, & in ipsis ferè ianuis,vt vel ad virtutem,vel ad vicium facilè possit deflectere. Si quis igitur eos ab ipsis incunabulis,& quasi viciorum vestibulis, ad viam virtutis, abstraheret, in habitu quodam & natura recta viuẽdi eos confirmaret: neque sponte sua facilè in deteriora prolaberẽtur,cùm eiusmodi à teneris assuetudo ad virtutem eos alliceret. Hoc pacto & maiores diligentius obseruabunt,& reuerebuntur, & ciuilibus in rebus vtiliores reperientur. Siquidem ab ineunte ætate seniorũ mores edocebuntur. Neque enim fieri,vt sic dicam, potest,qui his aures adhibet, hisq; se apostolicis admonitionib⁹ prõpto animo offeret: quin incredibile quoddam bonum,siue vir,siue mulier,siue iuuenis, huius mẽ sę particeps,cõsequatur. Nam si beluas verbis & ratione nonnunquam mansuetudinẽ erudimus, longè magis spirituali hac doctrina cum hominibus communicata id efficiemus, cùm vtriusque medicinæ scilicet & eius qui curatur,maxima sit differentia. Neque enim in nobis ea est,quæ in illis feritas: altera naturæ est, altera voluntatis. Neque rationis vis eadem, illa humanæ est sententiæ,hæc spiritus sancti gratiæ & virtutis. Quam si quispiam se consecuturum desperet, intelligat feras mansuescere solere,& nunquam sibiipsi diffidet: frequẽter hanc sibi medicinam expetat, spiritus sancti leges omni tempore audiat,& repetita domo,quæ audierit, memori tandem menti inscribat. Hoc pacto & spe bona,& securitate viuet plurima,ipsaq; experientia planè quantopere proficiat,intelliget. Quippe cum diabolus diuinam legem animæ inscriptam,& cor hominis dei tabulam factum conspicatur, eò se amplius conferre formidat. Vbi enim literæ regiæ, non æreo titulo, sed dilecti seruuli Iesu menti animoq; impressæ, exuberãti spiritus sancti gratia effulserint: ille nullo pacto perpeti,aut cõsistere potest,sed longè formidolosus effugit. Nihil enĩ adeò eius cõsilia perturbat & proterit, quàm qui ad diuinarum rerum cogitationem animus erigitur,& supernum hunc atque vberrimum fontem haurire semper desiderat. Eum inquam animum nihil humanum,quãuis molestissimum perturbare, nihil quãuis magnũ & exoptabile, inflare & superbia efferre poterit: sed in tantis huius seculi fluctibus,perturbationibusq; in multa viuet tranquillitate. Neq; enim rerũ natura,sed mentis nostræ imbecillitate perturbamur. Nã si natura id nobis inditum esset,omnes quidem homi- * ἀσχολίαν *occupationẽ, impedimentum, laborem.*

nes

Universidad de Deusto
Biblioteca

nes necessariò perturbarentur. Omnes enim idem nauigamus pelagus, cuius & fluctuũ & tempestatum immunes nullo pacto esse possemus. Quòd si extra huius insani maris fluctus tempestatesq; multi reperiuntur, procul dubio constat eos affectus, nõ à rebus humanis, sed animi tantũ vicio insaniaq; proficisci: quem si tam firmo sisteremus proposito, vt omnes casus facilè toleraret, nihil nobis hyemis, nihil tempestatis, relinqueretur, sed quieta & trãquilla essent omnia. Verùm nescio quo pacto, cũ nihil de his dicere proposuerim, in hanc diuerterim admonitionem. Ignoscite quęso orationis nostræ longitudini. Etenim nõ parum veritus sum, ne quando hoc vobis remissius studium fieret, nêve fastidio afficeremini, cuius nisi dubius fuissem, nulla huiusmodi nobis orta esset disputatio. Satis enim id nobis omnia facilia & reddere & subministrare posset. Sed iam tempus est propositam aggredi orationem: quare indefessos vos huiusmodi certaminibus exhibeatis: & profectò certamina nobis proposita sunt, aduersus veritatis inimicos, qui pro viribus omnia machinãtur, vt filij dei gloriam, imò potius suam aboleant. Perpetua enim diuina gloria eadem permanet, nihilo ob maledicam & sceleſtam linguam minor. illi autem quem se †ſrõẽ ſuã] adorare profitentur, euertere conati, † corpus suum] ignominia, animam supplicio, afficiunt. Quidnam igitur hi nobis, qui hanc veram doctrinã profitemur, dicunt? quòd per illud, In principio erat verbum, æternitas non demonstretur: idem nanque (aiunt) de cœlo, & de terra dictum est. O dedecus, ô impietatem incredibilem. De deo tecum mihi sermo est, & tu terrã mihi, & terrenos homines affers in mediũ. Igitur cùm homo filius dei dicatur, & deus vtique sit: (Ego enim dixi dij estis, inquit, & filij altissimi omnes) cum vnigenito de filiatione contẽdes, & nihil ipsum hac in parte amplius, quàm tu habere dices? Minimè, inquis. Dicis tamen, quanuis verbo inficieris. Quònam pacto? Cum te per gratiam profiteris adoptionem accepisse, & ipsum quoque similiter. Cùm enim dicas non natura ipsum filium, nihil aliud quàm gratię esse confirmas. Veruntamen videamus quæ nobis adducuntur testimonia. In principio, inquit, creauit deus cœlũ & terrã, terra autẽ erat † ianis & vacua.] Et erat homo vn° de Ramathaim sophim. Hæc sunt quę putant firmissima esse argumenta. Sed vt doctrinæ nostræ veritas ostẽdatur, ad comprimendam eorum blasphemiã. quid enim habet similitudinis, creauit, & erat? Quid deus & homo? Quid pura cõmisces? Quid diuisa & separata confundis, & cœlestia ad terrena deducis? Hoc enim in loco istud verbum, erat, solum & per se æternitatem significat: sed, in principio erat, & verbum erat. Quemadmodum igitur, est, verbum, si de homine dicatur, præsens duntaxat tempus signat: sin autem de deo, sempiternũ atque perpetuum: itidem & erat. Nam cùm de humana natura sermo habetur, præteritum tẽpus, & hoc ipsum finitum: quando verò de deo, æternitatem ipsam ostendit. Satis ergo fuerat ei, qui terram & hominẽ audiret, nihil amplius de his cogitare, quàm eorum naturæ conueniat. Nam quod factum est, † quocunque tẽpore vel seculo factum sit, factum est tamen:] filius autem dei non tẽporibus tantùm, sed seculis quoque omnibus superior est, quippe qui eorum omnium cõditor, & opifex est: Per quem, inquit, fecit & secula. Creatorẽ enim ante creaturas omnino esse constat. Cùm verò quidã adeò stulti & insensati sint, vt propterea maius quiddam de sua dignitate opinentur, his verbis, creauit & fuit homo, auditoris præoccupat sententiam, & omnem impudẽtiam excindit. Omne enim creatum, & cœlum & terra tempore creatum, & temporale habet principium, neq; principio caret, quoniam creata sunt: itaq; cùm audis, creauit & fuit * homo, nónne deliras, atq; stulta & superflua ingeris? Ego etiam & aliud maius afferre possum. Quidnam? quòd si de terra dictũ esset, In pricipio fuit terra: & de homine, Quòd in principio fuit homo, neq; sic quicquam maius præstãtiusq; de his, quàm quæ in præsentia cognoscimus, opinari nos oportuit. Terrę enim & hominis apellatio quęcũque de se dicuntur, comprehendens, nõ sinit nos quicquàm, quàm quæ & intelligimus & videmus, excellentius coniectari: quemadmodum etiã si exiguum quiddam & minimum de deo dicatur, nihil tamẽ humile, nihil abiectum sinit existimari. Accedit ad hoc, quòd de terra loquens, prosequitur: † Terra autem erat inanis & vacua.] Cùm enim asseruerit quòd terram deus creauerit, eiq; proprios statuerit terminos: securè iam quæ sequuntur, enarrat, non ignarus neminem adeò stultum, qui sine principio ipsam & ingenitã arbitretur: terræ enim nomẽ & creauit, sufficiẽtia sunt, vt cuius etiam stolido persuaderi possit, neq; æternam, neq; ingenitam esse, sed ex eorum numero, quę tẽpore condita sunt. Præterea hoc verbum, * fuit, de terra quidẽ, & de homine dictum non omnino esse signat, sed & hominem inde oriundum, de terra autem qualis ea sit, nobis ostendit. Neque enim solùm dixit terram fuisse, sed etiã qualis fuerit, † tenebrosa scilicet, & informis,] aquisq; operta & admixta. Et de Elchana non dixit solum quòd fuit homo, sed etiam vnde, de Ramathaim, inquit, sophim. De verbo autẽ nõ ita loquitur, & profectò hæc inuicem cõferre erubescimus. Nam si eos reprehendimus, qui illos conferunt, quorum magna est & virtutis & morum differentia, cùm tamen vna sit & eadem substantia: qui quorum & natura, & cętera omnia prorsus differunt, in comparatione adducũt, nónne vltimæ sunt dementiæ arguendi? Sed benignus nobis, & propicius is adsit, quem illi tam perperã impiecq; calumniantur. Huiusmodi nanque disputationis necessitatem, non sponte nostra aggressi sumus, neque nos eam inuenimus, sed coacti eorum perfidia, qui † redẽptori suo] bello indicto, hanc nobis purgandæ calumniæ dederũt occasionem. Quid ergo dicimus? Quod, erat, cùm de verbo dicitur, perpetuum & æternum esse signat. Inquit enim, In principio erat verbum: † consequés autem erat] apud aliquem esse: cùm enim maximè hoc dei sit proprium, æternũ, & sine principio esse, hoc primùm posuit: deinde ne quis audiendo, In principio erat verbum, etiam ingenitum dixerit, hoc mox exposuit, antequã quid esset dicatur, Erat, inquit, apud deũ. Et ne omnino quispiã verbũ ipsum id esse quod profertur, aut quod intra hominem est, arbitraretur: per articulum primum, vt iam diximus, & per secundã hanc adiectionem eam amouet suspicionem. Non enim dixit, in deo erat: sed, apud deum, in persona eius æternitatem nobis ostendens: quod apertius quoque significauit, cùm subdidit, *Et deus erat verbum.* Sed factum est, inquit. Quid ergo obstitit, quin diceret, in principio fecit deus verbũ? Cùm de terra Moses loqueretur, non dixit, in principio erat terra: sed in principio creauit deus terram, & tunc fuit. Quid prohibuit Ioannem quoque eodẽ modo exordiri, in principio creauit deus verbum? Nam si de terra ita locutus est Moses, ne quis ipsam increatam arbitraretur, longè magis de filio loquentem

Gene.1.a

†*innisibilis & incõposita*] *sic enim legunt lxx.*

1.Reg.1.a

†*quidquid tandẽ fuerit, tẽpore vel seculo factũ est.*] *Hebr.1.a*

Psal.81.b

Gene.1.a

** ἦν. i. fuit vel erat.*

†*innisibilis & incõposita*] *vt etiã habẽt Sept.*

** ἦν. i. erat vel fuit.*

† *innisibilis scilicet & incomposita.*]

1.Reg.1.a

†*suę saluti*

† *secũdum autẽ erat*] *vt intelligas, secũdũ, pro secũdo loco positum.* ὑστερον δὲ ἦν. *& si gnat, supplea.*

Gene.1.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

quentem timere Ioannē oportuit,si creatus erat. Mundus nanq; cùm sit visibilis, per se conditorem suũ prædicat. Cœli,inquit,enarrant gloriam dei:filius autē inuisibilis est,& creaturam longè suprà quàm dici possit, excedit. Quòd si illic,& si neque verbo nobis, neq; doctrina opus erat, vt creatum mundum discereremus, tamen manifestè id nobis ante alia ponit propheta:multò magis de filio idem à Ioanne dicendũ fuerat,si creatus fuisset. sanè quidem dices: Verùm Petrus id manifestè,aperteq; professus est. Quônam in loco, & quando? Quando cũ Iudæis disputans his verbis vsus est. Quòd dominum ipsum, & Christum deus fecit. Quare autē non etiam quod sequitur addidisti:hũc Iesum scilicet quem vos crucifixistis:an ignoras eorum de quibus sermo habetur, partim immortalis naturæ esse, partim carnē accepisse? Quòd si negas, & omnia simpliciter ad diuinitatem trahis, passibilem,diuinā naturam fece ris:quòd si non passibilem, neque * actiuam dixeris,verùm si ex ipsa diuina & ineffabili natura sanguis emanauit,ipsaq; carnis loco in cruce clauis transfixa,& discerpta est, admittendũ profectò esset commentũ tuũ: sin neque ipse quidem diabolus hoc effinxerit,quânam ratione ipse te ignorare assimulas?Indignum sanè cui ignoscatur ignorantiam, & qualem neque dæmones vnquam simularunt. Præterea hæc nomina, dominus & Christus,nõ substantiæ sunt,sed dignitatis: alterum potentiæ,alterum vnctionis: quid igitur de filio dei dixeris? Nam si, vt dicitis creatus esset, nullũ locum hoc haberet:non enim prius † fuit,deinde ipsum fecit deus: neque seruuli habet principium] sed eiusdem naturæ atque substātiæ.Interrogatus enim an esset rex: Ego ad hoc natus sum,inquit.Petrus autē de eo tanquā † creatura quadā] loquitur.Nam omnis ei de Christi humanitate sermo est.Et quid admiraris Petrum ita loquentem?quippe & Paulus cum Atheniēsibus disputans, virum tantùm ipsum his verbis appellat: In viro in quo statuit,fidem præbens omnibus, suscitans eum à mortuis:nihil de dei forma,neque quòd ei æqualis sit,neque quòd splendor glorię eius,meminit.Neque immeritò: nondum enim tempus venerat,vt hęc diceret,sed satis adhuc erat,vt & hominem fuisse, & à mortuis suscitatum intelligerent:eodem quoque modo Christus fecerat, cuius exẽplo Paulus opera sua disposuit. Nõ enim cõtinuò nobis suam reuelauit diuinitatem, sed ab ipso principio propheta Christus & simpliciter homo habitus est:deinde & verbis,& operibus quod erat, ostēdit. Idcirco Petrus hoc ordine vsus,hanc primā ad Iudęos concionem habuit. Nam cùm nihil de diuinitate eius adhuc manifestè accipere possent, in humanitatis eius sermonibus immoratur, vt eorum auditus his exercitus,demum se diuinitatis doctrina imbueret. Quòd si quispiam omnem concionem altius percurrere voluerit,perspicuè hanc nostram deprehēderit sententiam. Etenim virum ipsum appellat,& passioni eius, resurrectioniq;,& secundum carnem generationi insistit. Atqui & Paulus cùm eum ex semine Dauid secundũ carnem factum diceret,nihil aliud nos admonuit,quàm † id factum] à Christi humanitate sumptum esse, quod & nos confitemur. Verùm tonitrui filius de dei ineffabili,& sempiterna essentia nũc loquitur. Propterea nõ fecit,sed erat,posuit. Oportebat enim,si creatus esset,id maximè definire. Quòd si Paulus veritus est,ne stultorum aliquis suspicaretur filium patre maiorem fore, & genitorem ei subiectum,& idcirco ad Corinthios scribens, inquit: Cum autem dicat,omnia Christo subiecta sunt,sine dubio præter illum qui subiecit ei omnia: licèt absurdum fuisset, quempiam suspicari, patrē vnquam filio cum cæteris omnibus subiectum iri: has tamen,etsi nulli nixas rationi, suspicationes formidauit, addiditq;,præter eum qui subiecit ei omnia: longè magis Ioannē,si creatus esset filius dei, timere, ne quis increatum æstimaret, & hoc ante omnia edocere oportuisset. Nunc autem cùm genitus sit,meritò sanè neque ipse,neque alius, siue apostolus, siue propheta,creatum eum asseruit:sed neque ipse vnigenitus, si esset creatus, subticuisset. Qui enim tam humilia, & abiecta propter humilitatē loquitur,id nullo pacto prætermisisset. Neque enim absurdè arbitror, quam haberet magnitudinem & prestantiam tacuisse potius,quàm eam quam non haberet silentio præteriisse, neque significasse eam se non habere. Illud enim non immeritò fileri poterat, vt humanum genus humilitatis admoneretur: hîc autem ne minimam quidē silentij causam inuenies. Quânam enim gratia,si creatus esset,id tacuisset, qui multa etiam quæ ipsi adsunt,prætermisisset? Nam si vt nos humilitatem edoceat, abiecta quædā sæpenumero de se, etiam minimè digna loquitur: multò magis si creatus esset,apertè dixisset. Nónne vides ipsum ne quis ingenitum crederet,ad id ostendendum, & re & verbis summa ope contendere, vt etiam & dignitate, & substātia sua indigna loquatur,& in prophetæ humilitatem descendat? Illud enim,sicut audio,iudico: & ille mihi dixit,quid dicam,& quid loquar,& à meipso nõ loquor: & alia huiusmodi prophetarum duntaxat verba sunt. Si ergo vt hanc tolleret suspicionē, tam viles de se sermones,tam humiles non est dedignatus: longè magis si creatus esset, ne quis ipsum increatum suspicaretur, multa huiusmodi protulisset in mediũ: vt exempli gratia:Nolite arbitrari me genitũ esse à patre, creatus sum non genitus,neque illius substantiæ sum. Nunc autem omnino contrà,ea loquitur, quæ etiam inuitos cõtrariam accipere cogāt sententiam:vt illud, Quia ego in patre,& pater in me est: &, Tanto tempore vobiscum sum,& non cognouistis me:Philippe,qui videt me,videt & patrem.&,vt omnes honorificēt filium, sicut honorificant patrem.&, Sicut pater suscitat mortuos, & viuificat:sic & filius quos vult viuificat: &, Pater meus vsque modò operatur,& ego operor: &, Sicut cognoscit me pater,& ego cognosco patrem,Ego & pater vnum sumus.& in omni scriptura vnum & idem se esse cum patre asserit. Authoritatem autem & potestatē & his,& aliis plurimis locis manifestat: vt cũ inquit: Tace,obmutesce. Volo, mundare. Surde & mute spiritus, ego tibi præcipio,exi ab eo:&, Audistis quia dictum est antiquis,non occides:ego autē dico vobis, qui irascitur fratri suo temere, reus erit iudicio: & plura huiusmodi statuit & decernit. Addo etiā miracula,hæc omnia satis idonea sunt ad eius virtutem, potentiamq; ostendendam:imò & minima eorum pars,plurimum etiam insipiētiores & adducere,& persuadere posset, vt crederēt: sed profectò earum est inanis gloria virium, vt vel ad manifestissima quæque eorum,qui ipsi succūbunt,mentis aciem perstringat,& in rebus luce clariobus dissentire,ac contendere persuadeat:eos autē qui veritatem probè tenent & intelligūt, in dissimulationem contradictionēq; adhortetur:quod Iudęis vsu venit.non enim ignorationis gratia dei filium abnegarunt,sed vt apud populum plurimum & authoritatis, & honoris cõsequerētur. Ex principibus enim, inquit, multi crediderunt in eum, sed propter pharisæos non confite-

Psal.18.a

Actor.2.f

** πουητ. i.factibilē siue factā.*

† factꝰ est, & tũc adeò dignitate ornatꝰ, neq; aduentitiā & deposititiā habet dignitatē. Ioan.18.

Actor.17.g

† in dignitatē erecto.

Rom.1.a

† illud verbũ, fecit.]

1.Cor.15.d

Ioan.5.

Ioan.12.g

Ioan.14.b

Ibidem.a

Ibidē.5.d

Ibidem.c

Ibidē.10.c

Luc.4.f

Matth.8.a

Marc.9.d

Matth.5.c

Ioan.12.f

Universidad de Deusto
Biblioteca

confitebantur,vt de ſynagoga non eiicerentur: potius enim hominum quàm dei gloriam optarũt.ſiquidem nullo pacto fieri poteſt, vt is qui tanto ſtudio ſeculari gloriæ ſeruiat,diuinã vnquam aſſequatur. Idcirco his verbis reprehenduntur: Quo modo poteſtis vos credere,qui gloriam inuicem accipitis, & gloriam quæ à ſolo deo eſt, nõ quæritis? Intolerabilis quædã ebrietas eſt inanis gloria:ideoq; quem ſuæ ſubiecit ditioni,is ægrè in ſanitatem reſtituitur.Et peſtifera tabe inficit animam,à cœlo abſcindens,terræ affigit, neque eam amplius ſinit,vt ad veram lucem dirigere poſsit intuitũ: ſed in huius ſeculi ſordib⁹ ſemper eius perſuaſione deuoluitur,& dominos nobis tam potentes imponit, vt etiam ſine iuſſu aliquo nos exuperẽt, nobisq; perpetuò dominẽtur.Qui enim hoc morbo afficitur,nullo præcipiente omnia ſua ſponte operatur,quæ dominis ſuis placere,quibuſque plurimùm eos lætari arbitratur. Etenim pulchra veſte eorum cauſa induitur, faciemq; ornat non ſibi,ſed aliis:caterua ſequentium ſtipatur,quò omnes ipſum admirẽtur:quicquid denique facit, aliorum tantùm gratia facit.Nũ quicquàm poſſet eſſe moleſtius?Vt aliis admirationi ſit præceps frequenter agitur.Vis eius intelligere tyrannidem? Satis quidem tibi ex Chriſti verbis conſtabit: Audi tamen & quæ ſequũtur.Nam ſi quempiam magiſtratu fungentium qui magnos ſumptus faciat,rogaueris quánam gratia tantum auri profundat,quídve tantus ſibi ſumptus velit: nullã aliam ab eo rationẽ accipies,quàm vt populo placeat. Quòd ſi deinde quid populus ſit,percontaberis: quiddam,inquit,tumultus perturbationiſq; plenum, è ſtultitia maiori ex parte conſtans, atque compoſitũ temerè,ad inſtar fluctuum maris varia & pugnante ſententia ſæpenumero iactatum. Qui igitur ſub eiuſmodi dominij ſeruitio premitur,nónne omnium eſt ſanè miſerrimus?Veruntamẽ qui ſecularem vitam agunt, ſi his ſe affectib⁹ deuinxerint, etſi graue ſit, leuior tamẽ eſt reprehenſio.Qui verò terrena ſe abieciſſe profeſsi, ea tamen auidi inhiãt,hi grauius ſunt accuſandi: illis enim pecuniarum tenus damnum,his autem ad animam vſque periculum extẽditur. Nam cùm ſeculari gloria fidei rectitudinem mutarint, & deum vt ipſi laudentur contempſerint:dic quæſo,quo damno,qua inſania afficiuntur?Alij animæ affectus, & ſi magno ſint homini nocumẽto,aliquam ſaltem afferunt voluptatem, quãuis temporalem,atq; breui duraturam. Nam qui pecuniarum aut vini,aut mulierum flagrãt deſiderio,easq; ſectantur,nonnullam tamẽ cum damno voluptatem, licèt breuiſsimam,capiunt:quos verò hic morbus irretiuerit, hi ſemper omni priuati voluptate vitam viuũt quàm miſerrimã. Neque enim quòd tantopere exquirunt,multitudinis gloriam aſſequũtur, ſed cùm ea frui videantur,ea tamen omnino carẽt:cùm id nulli prorſus gloriæ ſit adnumerandum. Ideoq; non gloria, ſed inanis gloriæ opus appellatur. Inanem gloriam hanc maiores noſtri omnes meritò dixerũt: Inanis nanque eſt,nihil in ſe habens neque clarum, neque glorioſum, tanquam perſonæ,quæ pulchræ quidem viſu, & decoræ,intus inanes reperiuntur. Quare cùm aſpectu ipſo elegantiores appareant, neminem tamen vnquam ad ſe amandum allexerunt. Ita vel etiam miſerius, ea quæ à multitudine comparatur gloria, difficilem nobis, & violentum hunc affectum ſignificat:aſpectu nãque ſolo pulchra, atq; elegans videtur, intrinſecus autẽ non inanis modò, verumetiã ignominioſa crudelitatis & violentiæ plena. Vnde igitur tam temerarius, tam inſanus abſque vlla voluptate affectus? Nõ aliunde ſanè quàm à vili & abiecto animo. Neq; enim fieri poteſt, vt qui glorię dulcedine capitur,magnum aliquid & egregium ſapiat,ſed ignominia illico ipſum notari neceſſe eſt,& animi abiecti,infamis, atq; exigui exiſtimari.Qui enim nihil propter virtutem,ſed vt hominibus & rudibus,& indoctis placeat,operatur: quíve in omni re fallacem hominum, atque erroris plenam exquirit ſententiam:quam is gloriam meretur?Animaduerte ſi quis eum percõtaretur, quid tu multitudinem eſſe arbitraris?proculdubio, & deſidem, & nullæ bonæ rei deditam reſponderet. Quid autem?an ex illius numero fieri optares,ſi quis eundem iterum interrogaret,nõ vtique mihi aſſenſurum perſuadeo. Nónne igitur maximè ridiculum eſt,eorum gloriam aucupari, quorum ne ſimilis quidem eſſe velles? Si autem dixeris, multos & frequentes ac veluti conglomeratos viros hac eſſe ſententia,idcirco lõgè magis contemnẽdos dicimus. Nam ſi ſinguli contẽptibiles ſunt, cùm multi fuerint: maiorem in modũ digni ſunt qui contemnantur.Singulorum enim amẽtia ſimul collecta, multitudine ipſa fit auctior. Quam ob rem ſi quis eos ſigillatim caſtigaret,facilè quod vellet,aſſequeretur:ſin cũctos ſimul, nullus eſſet correctioni locus,cùm numero ipſo ſtulticia creſcat, & pecudum more ducãtur,quocunque inuicem ſecularem gloriam,atque opinionẽ ſecuti. Agitè,quid hanc popularem gloriam tantopere deſideratis?Nolite,inquam fratres,obſecro. Gloriæ nanque cupiditas omnia commiſcuit,auariciam,inuidiam,calũniam,inſidias peperit, & qui nulla affecti ſunt iniuria, in illos qui nihil de ipſis malè meriti ſunt, & armat & efferat,hæc amiciciæ & conſuetudinis obliuiſcitur.Nihil ſe pudet,ſed omni abiecta virtute omnibus bellum indicit,ſemper inconſtãs,ſemper inuiſa. Et ſanè ira & violẽtus & intolerabilis morbus eſt, non tamẽ ſemper nocumento eſſe ſolet,ſed duntaxat cùm irritatur. Inanis autem gloria omni tempore peſtifera eſt. Nunquã ceſſat,nunquam remittitur,niſi ratione & cohibeatur, & ſedetur,ſemper præſtò eſt, nõ ſolùm peccãdi ſe hortatricem exhibens,verumetiam ſi quid rectè faciamus, id è manibus ſumma vi eripere contẽdit, vel nihil rectè à nobis inchoari, perficiq; permittit. Quòd ſi auariciam Paulus idolorum ſeruitutem appellat: eius matrem,radicem,fontem,hoc eſt inanem gloriã, quo nomine rectè appellabimus?Nullum quidem,ſi rectè eius maliciam contemplabimur,dignum inueniemus. Abſtineamus ergo dilectiſsimi,& pernicioſum hoc exuamus veſtimentum, quo diſciſſo, & procul abiecto fiamus aliquando liberi,veram induti libertatem,& verę nobilitatis, quæ à deo nobis elargita eſt, cognitionem nõ negligamus, ſed ſecularem gloriã contemnamus, qua nihil riſu dignius, nihil turpius, nihil ignominioſius.Hoc multis ſanè rationibus videri licet.Siquidem huius gloriæ cupiditas,ignominia eſt. Eſt autem vera gloria,eam vt nullius momenti contemnere,& ad diuinam voluntatem omnia & verba,& opera noſtra dirigere, hoc pacto ab eo qui cuncta certa ratione intelligit,mercedem accipere poterimus, ſi eo ſolo erimus ſpectatore contenti. Quid enim nobis opus eſt, vt alij opera noſtra inſpiciant,cùm is nos intueatur,qui vnicuique pro meritis retributurus eſt præmium? Nónne hoc ridiculum atque abſurdum, cùm quicquid ſeruus operatur,ad gratiam & amorem ſui domini conciliandum faciat, eoq; vidente & probante ſeruitium ſuum contẽtus ſit, neque aliorum laudibus moueatur:

Ibidem. g

Ephe.5. b

nos

Universidad de Deusto
Biblioteca

nos cùm tantum,tamq; ſummum dominũ habeamus, alios qui nos, & opera noſtra videant & probent diſquirere,maximè cùm nihil nobis vtilitatis afferre, ſed tantum inſpicere poſsint quæ facimus, ac inſpiciendo lædere,atq; laborem noſtrum inanem & irritum reddere.Nõ ita obſecro dilectiſsimi,nõ ita:ſed vnde præmium nobis futurum eſt, inde totis viribus id comparare curemus,deum operum noſtrorum & laudatorẽ, & ſpectatorem adhibeamus,nihil nobis cum humano iudicio.Quòd ſi hanc gloriam aſſequi voluerimus,tũc profectò conſequemur, cùm diuinam tantùm implo-
Marc.8.d rabimus.Qui me glorificat,glorificabo & eum,inquit. Et quemadmodũ tunc maximè diuitiis affluimus,cùm eas contemnimus,& diuinas tantùm opes efflagitamꝰ.
Matth.6.d Quærite,inquit,regnum dei, & hæc omnia addiicientur vobis.Itidẽ in gloria vſu venit,quando iam ſine periculo & diuitiæ nobis, & gloriæ largiri poſſunt: tunc eas plena & exuberanti manu diuina nobis benignitas elargitur.Sine periculo autẽ tunc his fruimur,cùm nos capere & exuperare nequeũt: neque tanquam ſeruis imperant,ſed nobis ſeruiunt,easq; & domini,& liberi poſſidemus.Propterea earum nobis amorẽ prohibet deus, ne turpi his ſeruitio ſubiiciamur. Quòd ſi aſſequimur, incredibili nobis libertate omnia inſtaurat. Quid enĩ Paulo clarius?quid glorioſius? qui non humanam gloriam ſe quærere profitetur.Quid nihil habente,& omnia poſsidente locupletius?Cùm enim,vt iam dixi,neque pecuniæ, neque gloriæ cupiditate vincimur, tunc eas affatim accipimus,tunc eis fruimur. Si igitur nobis gloriam comparare cupimus, gloriam fugiamus: hoc enim pacto diuina ſeruare præcepta,& præſentibus bonis & futuris frui poterimus. Quorum vtinam fiamus participes, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem, & cum quo patri gloria,ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula, Amen.

Homilia tertia ex capite.i.

IN principio erat verbum,& verbum erat apud deum.

Bonarum artium præceptores, cùm pueros doctrinæ rudimentis accipiunt erudiendos, non grauiori primum lectionum onere eorum mentes implicant:ſed breuibus & iiſdem ſæpenumero repetitis,præceptis,paulatim eos aſſuefaciũt, quo fit vt eorum animis facilè doctrina imprimatur,ne ab ipſo eruditionis principio ad lectionum multitudinẽ capeſſendam, memoria nimis laborante perterriti, ad colligenda præcepta ſegniores reddantur,& doctrinę difficultate torpeſcant. Hunc & nos morem ſecuti, vt vos labore leuemus, paulatim hoc diuinum pabulum diſtribuamus, veſtriſq; inſtillemus pectoribus. Quare eadem iterum verba proponam,nõ vt idem repetam, ſed vt omiſſa adiiciantur. Agitè igitur, In principio erat verbum, & verbum erat apud deum. Quánam ratione, cùm reliqui euangeliſtæ ab humanitate Chriſti ſuum orſi ſint euangelium(nam Matthæus incipit, Liber generationis Ieſu Chriſti filij Dauid:Lucas de Maria prima verba facit: Marcus ſimili ferè vtitur principio,& de Ioãne Baptiſta illic nobis intexit hiſtoriam) Ioannes id breui proſequens,his verbis ſignificauit, Et verbum caro factum eſt,& reliquis prętermiſsis omnibus,conceptione,partu,educatione, incremento, quãprimum ſupernam nobis generationẽ aggreditur?Cur ita fecerit,iam vobis aperiam.Cùm reliqui euangeliſtę circa carnem immorati eſſent, timendũ erat ne ideirco nõnulli nihil altum,ſed terrenũ duntaxat & caduca coniectantes, in ea ſolùm doctrina confirmarentur: quod & Paulo Samoſatenſi contigit.Ex hac igitur humilitate,qui lapſuri erant,in cœlum erectis,non immeritò ab æterna & diuina eſſentia facit nobis narrationis principium.Cùm enim Matthæus ab Herode rege, Lucas à Tyberio Cæſare,Marcus à baptiſmate Ioannis exordiatur:his omnibus omiſsis Ioannes, ſupra omne tempus,& ſeculum aſcendit, auditorum animos ad id quod in principio erat erigens,neque vſquam eos ſinit conſiſtere,neque terminum aliquẽ ponit, quemadmodum illi Herodem, Tyberium, Ioannem.Illud autem admiratione dignum eſt,quòd neque Ioannes in ampliori narratione humanitatem contempſit, neque illi cùm huic vacarent, ſempiternam omnino ſiluerũt eſſentiam.Et ſanè quidẽ: vnus enim ſpiritus eſt, qui omnium mẽtes mouet: propterea valde in narrationibus ſuis concordant.Tu autem dilectiſsime, cùm verbum hoc in loco audis,noli,quæſo,iis acquieſcere,qui dicũt id verbum eſſe,quod ore profertur, aut ſimpliciter verbum:multa enim dei ſunt verba,quæ & angeli faciunt, nullum tamẽ eorũ deus eſt:ſed & prophetiæ & prȩcepta,verba dicuntur.Mos enim ſcripturæ eſt diuinas leges,& præcepta,& prophetias verbum appellare. Quare de angelis loquens:Potentes,inquit, virtute qui faci *Pſal.102.d*
tis verbum eius:hoc autem verbum ſubſtantia quædã eſt in perſona, ex ipſo patre ſine paſsione proueniens, hoc, vt iam dixi, per verbi appellationẽ manifeſtauit. Quemadmodum igitur illud,In principio erat verbũ, æternitatẽ ſignificat:ita & iſtud, hoc erat in principio apud deum,coæternitatem nobis oſtendit. Sed ne hac particula,In principio erat verbum,æternum quidem, antiquiorem tamen aliquo temporis ſpacio patris vitã ſuſpicareris, & vnigenito dares principium, addidit: Hoc erat in principio apud deum, itidem eius æternitatem, quemadmodum patris ſignificãs. Nunquam enim ſolus,& ſine verbo fuit,ſed ſemper deus apud eum erat,& in perſona quidem propria. Qua ergo ratione ſubdidit,In mundo erat,ſi apud deũ erat? quia & apud deum erat,& in mundo. Neque enim aut pater, aut filius ſine vllo comprehenditur. Nam ſi magnitudinis *Pſal.146.a*
eius non eſt finis,& ſapientię eius non eſt numerus,neque etiam ſubſtantiæ ſatis conſtat eſſe aliquod temporale principium.Cùm audis, Quòd in principio creauerit deus cœlum & terram: quidnam per hoc principiũ intelligis?Certè quòd ante omnia viſibilia ea creauerit.Sic cùm de vnigenito dicatur,quòd in principio erat:ante omnia intelligibilia,& ante ſecula fuiſſe itelligas neceſſe eſt.Quòd ſi quis diceret: Si filius eſt, quónam pacto fieri poteſt quin patre ſit * minor?Quod enim ab aliquo eſt,omnino eo à quo fit, poſteriꝰ eſſe oportet.Reſpondemus,has maximè humanarũ eſſe cogitationum inquiſitiones: & qui hoc quærit, inquiret, etiã abſurdiora:neque auribus tantùm accipienda hæc ſunt.De deo enim nũc nobis ſermo eſt, non de humana natura,quæ noſtrarum rationum conſequentię,neceſsitatiq; ſubiecta eſt.Veruntamen pro infirmorũ intelligentia,aliquod ad hæc exemplũ adducemus. Agè dic,quæſo.Nunquid Solis ſplẽdor ex ipſius Solis natura emanat,an aliunde?neceſsariò fatendum eſt, niſi penitus deſipiamus,ex Solis natura:quod cùm ita ſit, nũquam tamẽ ipſo Sole poſterius ipſius radios fulgorẽq; dixerimus exoriri,cũ ſine his nunquã appareat. Quòd ſi in his quæ ipſo viſu & ſenſu percipiũtur corporibus, quod ex aliquo fit,nõ poſterius eo à quo fit,eſſe aliquid manifeſtè deprehenditur:cur non credis inuiſibili, ineffabili

* νεώτερος *iunior, recẽtior, natu aut tẽpore minor.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

effabili naturæ, eandem ineſſe poteſtatem, vt par eſt illius eſſentiæ? Propterea Paulus quoq; ipſum & ex eo,& coæternũ aſſeruit. Quid autẽ? Nónne & ſecula,& temporum ſpacia per ipſum facta ſunt? omnia confiteamur neceſſe eſt, niſi inſaniamus. Nulla igitur inter patrẽ & † *diſtantia.* filium eſt † differentia. Si nulla, non eſt filius poſterius, ſed coæternus patri. Antè enim & pòſt, tempus ſignificant & oſtendunt. Sine ſeculo, vel tẽpore, nemo poſſet neque antè, neque pòſt intelligere. Temporibus autem & ſeculis omnibus ſuperior eſt deus, atque antiquior. Quòd ſi omnino filio principium eſſe contendis, caue ne patrem quoque ſub principio antiquiori quidem, ſub principio tamen comprehendere eadẽ ratione cogaris. Agè, nũquid terminum aliquem, vel principium filio conſtituis, à quo ad ſuperius illud procedens patrem ſuperiorem eſſe dicis? Quid? Dic igitur, quæſo, quantò pater prior eſt, breuène an longũ inter patrem & filium temporis ſpacium fuiſſe dicis? alterutrum aſſeras, ſub principio patrem comprehendas neceſſe eſt. Medium nanque interuallum quantuncunque ſit, proculdubio metiris. Dimenſio autem fieri non poteſt, niſi ſit vtrinque principium, ſub quo hoc pacto quãtum in te eſt, patrem conſtituis, neque iam ſecundum vos pater ſine principio intelligi poterit. Nónne aſſentis id verum eſſe, quod à ſaluatore dicitur, & vbiq; hoc verbum *Ioan.5.d* poteſtatis ipſius eſt argumentum: Qui non honorat filium, non honorat patrem? Nec ignoro hoc verbum non facilè à multis intelligi: ideirco pleriſque in locis ſententias noſtras afferre differimus, eò quòd reliquum vulgus eas capere atque aſſequi nequeat: neque ſi aſſequeretur, firmitudinis aliquid habet aut certitudinis. Humanæ nanque rationes, & ſententiæ incertæ ſunt, atque imbecilles. Libenter autem & illud negantibus *Eſaiæ.43.b* veritatem afferam, quod à propheta dicitur: Ante me non eſt factus alius deus, & poſt me non eſt. Quod ſi filius patre poſterior eſt, quo pacto, inquit, poſt me non eſt alius deus? Nunquid ipſius vnigeniti tolletis ſubſtãtiam? Neceſſe eſt enim aut hoc tam impiè audere, aut in propria patris & filij perſona vnam intelligere diuinitatem. Quónam etiam pacto id verum eſt, Et omnia per ipſum facta ſunt? Nam ſi patris quoq; antiquius, quo modo quæ ante ipſum filium facta fuerunt, per ipſum facta ſunt? Videtiſne in quantam temeritatem ſe adducant, qui ſemel veritatem abiecerunt? Sed quam ob rem non inquit euangeliſta ex nihilo factum eſſe, *Roma.4.c* quemadmodum de reliquis Paulus his verbis oſtendit: qui vocat quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt: ſed in principio erat, inquit? Hoc enim illi contrarium eſt, nec immeritò: ſiquidem deus neque fit, neque ſe quicquam habet antiquius, ſed huiuſmodi Gentium verba ſunt. Agè & illud, Nónne rerum omnium conditorem longe omnium excellentiſsimum, præſtantiſsimúmque dixeris? Quòd ſi itidem vt alia ex nihilo factus eſſet, vbi eius incomparabilis eſſet excellentia? quid item il- *Eſaiæ.41.b* lud: Ego primus, & ego poſt hæc? &, Ante me non eſt factus alius deus? Si enim filius non eſſet eiuſdem ſubſtantiæ, alter eſſet deus: ſi non coæternus, poſt illum: ſi non ex ſubſtantia proceſsiſſet, factum eſſe conſtaret. Quòd ſi ad idolorum ſimulachrorumq; differentiam hæc dicta aſſerũt, cur eiuſdem differentiæ gratia vnum verum deum dicere non cõſentiunt? Ac ſi ad eam differentiam hoc dictum eſſet, quónam pacto verba omnia interpretaberis? Poſt me, inquit, non eſt alius deus: non filium his verbis excludit poſt ſe nõ eſſe, ſed deum fictum. Eſto ſanè. Quid ergo quod air, Ante me non eſt factus alius deus? Itáne hoc quoque intelliges, quòd fictus deus ante eum factus non ſit, ſed tamen filium factum? Et quiſnam dæmon hoc dixerit? neque enim ipſum diabolum hoc dicturum arbitror. Præterea ſi filius non eſt coæternus patri, infinitam eius vitam quónam modo dixeris? Nam ſi anterius patri principium ducit, quanuis ſine fine ſit, non tamen eſt infinitus. Quod enim infinitum eſt, vtrinque fine careat oportet. Hoc Paulus his verbis manifeſtauit: Neque principium die- *Hebr.7.b* rũ, neque finẽ habens: quibus verbis & principio & fine carere planè demonſtrauit. Quemadmodũ enim hoc non habet finem, ita neque illud, cùm neque hic finis, neque illic principium. Quónam autem pacto ſi vita ſit, erat aliquando, cùm non eſſet? Vitam nanque ſemper, & ſine principio, & ſine fine eſſe omnes confitentur. Si profectò vita ſit, quemadmodum eſt. Si verò eſt, quando non eſt. Qua ratione aliis vita eſſe poteſt, cùm aliquando ipſa non fuerit? Quid ergo cauſæ fuerit, quòd principium Ioannes poſuit, In principio, inquit, erat? Conſideraſti hanc particulam, In principio erat, & verbum erat non intelligis? Quid autem cum de patre propheta diceret, A ſeculo & vſque in ſeculum tu es? Nunquid ei terminum aliquem his verbis præſcripſit? *Pſal.89.a* Nequaquàm, ſed eius ſignificat æternitatẽ, itidem hoc in loco intelligi neceſſe eſt: quippe cùm nullum ei terminum cõſtituat, neque dicat principium habuiſſe, ſed in principio erat. Hinc te adducit, tibi ſuadet, vt filium ſine principio intelligas. Sed dixerit quiſpiam, patrem articuli adiectione, filium ſine articulo poſitum. Quid ergo? cùm Apoſtolus dicat: Magni dei, & ſaluatoris no- *ad Tit.2* ſtri Ieſu Chriſti: & iterum, Qui eſt ſuper omnia deus: ſi- *Rom.9.a* ne articulo filij meminit. Itidẽ de patre ad Philippẽſes ſcribens: Qui cùm in forma dei eſſet, non rapinam ar- *Philip.2.a* bitratus eſt eſſe ſe æqualem deo. Et ad Romanos: Gra- *Roma.1.a* tia vobis & pax à deo patre noſtro, & domino Ieſu Chriſto: neglexit articulum. Superuacaneũ nanque eſt vbique id præponere, præſertim cum ſuperius eo frequenter vſus ſit. Quemadmodum enim de patre lo- *Ioan.4.c* quens, inquit, Spiritus deus: neque cùm ſpiritui articulum non adiiciat, ideirco deum eſſe incorporeum negamus: ita hoc in loco, quanuis filio articulus nõ præponatur, non propterea † patre] minor eſt deus. Quid † *filius.*] tum, cùm & hunc & illum appellet deum, neutrius nobis diuinitatis vllam facit differentiam, ſed prorſus contrà. Nam cùm dixiſſet, *Et deus erat verbum:* ne quis filij diuinitatem patre aliqua ex parte minorem arbitraretur, mox id affert, per quod eius ſuprema diuinitas manifeſtè ſignificatur, & eius demonſtrat æternitatem. *Hoc enim erat*, inquit, *in principio apud deum:* & opificium addit, *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt.* Quod potiſsimum pater per prophetas vbique eius ſubſtãtiæ indicium eſſe prædicat, & frequenter in hoc demonſtrando prophetæ verſantur, neq; hoc duntaxat, ſed etiam ſumma ope ad idolorũ ſimulachrorumq; gloriam tollẽdam contendunt. Dij, inquit, qui cœlum & terram nõ fecerunt, per- *Hiere.10.b* eant. Et iterum: Ego manu mea extendi cœlum. Vt di- *Pſal.103.a* uinitatem per hoc ſignificari oſtendant, idem frequen- *& Hie.51.a* ter meminerunt. Ioannes autẽ his ſolis verbis non contentus, etiam vitam ipſum, & lucem appellat. Si igitur ſemper cum patre fuit, ſi omnia condidit, produxit, cõtinet: hoc enim per vitam ſignificatur, ſi vniuerſa illuminat, quis nam adeò ſtultus, adeò temerarius eſt, vt dicat ex his euangeliſtam minorem diuinitatis virtutem intellexiſſe, per quæ & æqualitas, & idem eſſe vel maximè

Universidad de Deusto
Biblioteca

Romæ

maximè poteſt oſtendi? Nolimus, quæſo, creaturam cum creatore confundere, ne id audiamus, quòd ſeruierunt creaturæ potius quàm creatori. Quòd ſi de cœlis hoc dictum exiſtimant, veruntamen cùm de his ſermo haberetur, prorſus tanquam gentile & impium creaturæ cultum exhibendum negauit. Abſit igitur vt huiuſmodi nos ipſos maledicto ſubiiciamus: Propterea venit dei filius, vt nos ab hoc cultu liberaret: propterea ſerui formam accepit, vt ab hac nos eriperet ſeruitute: propterea inſputus eſt, propterea alapis cæſus, propterea mortem paſſus ignominioſam, atque turpiſſimam. Minimè committēdum eſt, vt nullum hæc nobis fructum afferant, & in priſtinam rurſus impietatem recidamus, imò longè grauiorem. Non enim eſt æquale & par vicium, creaturæ ſeruire, & ipſum creatorem, quantum in nobis eſt, in creaturæ vilitatem detrahere. Ipſe nanque qualis eſt talis permanet. Tu autē idem ipſe es, inquit, & anni tui non deficient. Ei igitur gloriam demus, vt à patribus & maioribus noſtris accepimus, demus inquam gloriam & fide, & operibus. Nulla enim nobis bonorum dogmatum ad ſalutem vtilitas, ſi vita viciorum ſordibus ſcateat, & inquinetur. Quamobrem eam ita formemus & erudiamus, vt deo placeat, omni turpitudine, iniquitate, auaricia longè abiecta, & tanquam hoſpites & aduenas, & à terrenis rebus alienos nos exhibeamus. Et ſi quis diuitiis plurimis & poſſeſſionibus affluit, haud aliter his quàm colonus vtatur, & tanquam paulopoſt ea omnia velit nolit relicturus. Et qui fuerit iniuria laceſsitus, non modò memor non infigat pectori, ſed quamprimùm eam obliuioni prorſus mādet. Non amplius vnà nobis die ad iram indulſit Apoſtolus, Sol, inquit, non occidat ſuper iracundiam veſtram. Et meritò quidem: Exoptabile enim eſt vt in tam breui etiam tēpore nihil fiat moleſtius. Quòd ſi nox ira percitos nos comprehenderet, omnes operationes noſtræ grauiores ſubſequerentur, cum ignis & incendij plurimum nobis à memoria excitetur, ſi per ocium omnia animum prouocātia, atrocius nobis reputentur. Priuſquam igitur tam exitiali vacemus ocio, & vehementiorem flammam accendamus, præueniendum præcepit, & quicquid pectus noſtrum vrit, penitus extinguendum. Vehemens enim irę affectus eſt, & omni flamma vehementior: quare nobis celeritate opus eſt, vt hunc ignem extinguamus, nēve ad ſummum eum euadere ſinamus. Iræ enim morbus, niſi mox ſedetur, multas generat calamitates, domos & familias totas euertit, veteres diſſoluit conſuetudines, & breui momento res infandas molitur: eius nanque furoris impetus ipſi ruina, inquit, eſt. Quam ob rem huic indomitæ beluæ nolimus habenas remittere, ſed præduro frēno, metu ſcilicet futuri iudicij, eam cohibeamus. Quotieſcunque dolore aliquo amicus te, vel familiaris affecerit, ad iramq; cōcitarit, veniat in mentem quæ tu contra deum commiſeris, quodq; ſi à proximo offenſam, & contumelias æquo animo tolleraueris, leuius in te dei iudicium prouocabis. Dimittite, inquit, & dimittetur vobis. Cùm hoc ſuccurrerit, omnis vltionis cupiditas continuò euaneſcet. Illud præterea animo frequenter volutes velim, & ſi quando in immanitatem aliquam, & furorem mox lapſurus te continueris, & ſi quando ira percitus, in alicuius iniuriam perniciēmve præceps irrueris, & vtraque inuicem tempora conferas, id enim non parum tibi ad correctionem profuerit: agè, dic quæſo, vtrū tibi laudabilius duxeris, cùm ab ira victus es, an cùm eam vicisti? Nónne A victi nos ipſos reprehendimus vehemētius, & nemine nos accuſante erubeſcimus, & multa nos operū & verborum noſtrorū ſubit pœnitentia? Verùm cùm affectus ſtrenuè ſuperauimus, victoris more & gaudemus plurimum, & exultamus. Victoria enim contra iram eſt, & qnidem maxima, nō cùm vlciſcimur iniurias, ſed cùm eas æquo animo toleramus: Hoc nanque magnum eſt, hoc laudabile. Ne igitur cùm ira excādeſcis, cuipiā mineris interitum, neq; in eum furibūdus irruas. Neq; admonentē vt iram cohibeas, contemnere velis, ea gratia ne quis te fortè irrideat. Nemo te hac cauſa irridebit, ſed cùm ira te traxerit in vindictam: vel ſi quis irriſerit, ſtultus erit æſtimandus. Tu verò noli inter ſtultos & amentes victoriæ gloriam quærere, ſed ea contentus ſis, quam ſapientum tibi iudicio cōparaueris. Verùm quid in paruo & humili hominum ſpectaculo te conſtituo? B in ipſum cōtinuò deum oculos dirigas, qui te laudabit, neque præterea vllam ab hominibus gloriam quærere oportebit. Siquidē huius ſeculi gloria ad gratiam ſæpe, nōnunquam ad odium tribuitur, neque quicquā affert vtilitatis: quòd verò deus iudicat, nullā huiuſmodi habet dubitationem, & plurimum qui à deo laudatur, vtilitatis conſequitur: hanc nos laudem, hunc honorē ſequamur. Viſne manifeſtè intelligere quantū mali afferat iracundia? Adſis cùm aliquando quiſpiā in publico rixatur, neq; enim in temetipſo facilè hāc poſsis deprehēdere turpitudinem, tenebris & ebrietate ratione obuoluta, ſed cùm tui tibi affectus nō dominantur, tūc in aliis rē tuā planiſsimè cognoſcas licēt, cùm incorruptè & verè iudicare poteris. Videbis nanq; populū circunfluere, iratos non ſecus, ac inſanos turpiter in medium præcipites ferri. Cùm enim circa præcordia ira efferbuerit, os ignē emittit, ignē oculi eiaculantur, tota inflatur C facies, incōpoſitè manus mouētur, ridiculè proſiliūt pedes, monitoribus & rixā dirimere conātibus inſultant, in eoſq; nulla ab inſaniētibus differētia irruunt: & cùm hęc faciunt, tanquam amētes, nihil ſentiunt, nihil intelligūt, ſed aſinorum more calcibus, morſibuſq; inuicem inſultāt. Et profectò iracundia percitus, nullum neque decorem ſeruare poteſt, neque modeſtiā. Hi igitur homines poſt hanc ignominiam & domū & ad ſe reuerſi, dolore ſimul anguntur & metu, cùm apud ſe cōſiderāt quos læſerint, quos furoris & inſaniæ ſuæ teſtes habuerint. Quippe qui in illo furore non ſecus ac mēte capti, quid faciāt nō aduertūt: cùm ad ſe redierint, tum demū omnia ſecum reputāt, num amici, num inimici ei inſanienti affuerint, nū viderint: pari enim ratione vtroſq; formidāt, alios tanquā reprehēſores, & eos quorū præ- D ſentia magis ſibi erubeſcēdum ſit: alios tanquā qui ipſorum malo, & ignominia plurimùm gaudeant. Quòd ſi ad plagas & verbera inuicē proruperint, longè maiore formidine angūtur, ne quid grauius ei qui cæſus eſt accidat, ne aut febris in mortē, aut vlcus inſanabile, in vltimum eum adducat periculū. Et quid, inquit, mihi pugna opus erat? quid iniuriis? quid contentionibus? Hæc & illa pereant, & omnibus his terrenis rebus maledicunt, quæ ipſis diſcordiæ præbuerunt materiā, & de dęmonibus conqueruntur: ſtultiōres autē cùm perperam quid operātur, tempora maliciæ inſimulant: nō tamen malicia temporū cauſa eſt. Neque enim mala ſunt ipſa, neq; malus dæmon duntaxat, ſed eorum malicia, qui à prauis ſe vinci patiūtur affectibus: hi dæmones alliciūt, & ſibi ipſis malorū omniū ſunt authores. Sed intumeſcit cor, inquit, & iniuriis excādeſcit. Nouimus quid ira poſsit, & idcirco qui immanē hāc beluā exuperant, eos

maximè

Pſal. 101. d
Præter fidē & doctrinā ſanam requiruntur etiā opera.

Ira ſtatim deponēda. Ephe. 4. f

Luc. 6. f

Universidad de Deusto
Biblioteca

maximè admiramur,neq; deeſt,modò velimus, facultas. Quare enim cum domini nos & principes contumelijs proſequũtur,iſtud nobis nõ accidit: nõne quòd formidolosa ira non minor,nos abſterret,neq; à principio iræ locum dare permittit? Quamobrẽ ſerui ſæpenumero à nobis maledictis affecti, ſilẽtio omnia perpetiuntur,an quòd ſeruitutis vinculo continẽtur? Tu autẽ noli ſolùm dei timorẽ cogitare,ſed etiã quòd ipſe tibi iniuriam faciat,cùm ſilentiũ indicit,& omnia æquo animo perferes. Dic te vrgenti, Quid faciam tibi? alius mihi & dexteram,& linguam cohibet: hoc profectò verbum & tibi,& illi fiet philoſophiæ materia. Nunc autẽ hominum gratia etiam intolerabilia ferimus,& ad eos qui nos laceſſunt, huiuſmodi ſæpenumero verbis vtimur: Ille me,non tu,laceſsiuit. Verùm deo nõ tantam adhibemus reuerentiam,& quæ nam nobis venia ſperanda eſt? Agite,quæſo, noſipſos alloquamur, & dicamus,Deus nunc nos laceſsit, cùm manus noſtras continet, ne proſiliamus contra, neque nobis deus, quàm homines ſit deſpectior. Exhorruiſtis hoc verbum? Verùm ego non verbum tantùm, ſed operationes exhorrere has velim. Dei præceptum eſt,non modò ferendũ percutientem maxillam, ſed grauiorem etiam contumeliam perferendam: nos verò volendo penitus metui,diuinæ repugnamus voluntati, vt non modò mala perpeti recuſemus, ſed grauius etiam iniurias vlciſci admitamur: qui niſi omni conatu vltioni inuigilemus, humilis noſipſos,& abiecti animi eſſe ducim*: & quod grauiſsimum eſt, noſtram calamitatẽ, victoriã nobis ducimus: & cùm maximè ab ira vincimur, tunc maximè viciſſe exiſtimamus: & cùm humi miſerè proſtrati iacemus, innumeris à diabolo plagis, vulneribusq; acceptis, victoriam reportaſſe contẽdimus. Quã ob rem fratres vos ego & hortor,& moneo, vt victoriã ipſam cognoſcere nõ negligatis,eamq; proſequamini: ſiquidem malorum perpeſsio victoria nobis eſt. Si igitur à deo laudum præconia cupimus, non externa certamina,ſed diuinam legẽ in his ſeruemus certaminibus, & quicquid eueniat,æquo animo perferamus: hoc pacto † veteri proſtrata malicia,] & præſentis ſeculi, & quæ in futuro nobis promittuntur bona cõſequemur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem,& cum quo patri,ſimul & ſpiritui ſancto gloria, honor & imperium in ſecula ſeculorum,Amen.

Luc.6.d

† *aduerſarios ſupera bimus.*]

Homilia quarta,ex cap primo.

OMnia per ipſum facta ſunt,& ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt. Moſes veteris teſtamenti librum,hiſtoriamq; exorſus,quæ ſenſu percipiuntur,ea nobis pluribus verbis enumerat. In principio,inquit:creauit deus cœlum & terram. Inde ſubdit lucem,ſecundum cœlum,ſtellarum naturã, varia animãtium genera creata,& cætera deniq; omnia, ne ſingillatim proſequentes ſimus longiores. Hic autẽ euangeliſta omnibus his præciſis,atq; omiſsis, vno verbo & ea,& longè altiora comprehẽdit, nec immerito: vtpote cùm ſatis cognita eſſent auditoribus, & ipſe ad altiorem prẽſtantioremq; materiam properet,& omni conatu non circa creata,ſed ipſum omnium creatorẽ incumbat: idcirco ille quanuis minorẽ creationis partem aggrederetur: nihil enim nobis de inuiſibilib* diſputat virtutibus,his tantùm immoratur. Verùm Ioannes ad ipſum omnium conditorẽ aſcendere feſtinans, meritò & quæ ille proſecutus eſt,& quæ conticuit,prẽtercurrens,paucis omnia cõprehendit. Omnia,inquit, per ipſum facta ſunt:& ne putares quæcunq; Moſes dixit,ea dũtaxat Ioannem intelligere, infert, Et ſine ipſo factum eſt nihil,quod factũ eſt: hoc eſt, eorũ quæ creata ſunt,ſiue viſui,ſiue intellectui tantùm ſubiecta, nihil ſine filij virtute productũ eſt, vel conditum. Neq; cùm dixerimus,Sine ipſo factũ eſt nihil: perfecto id puncto notabimus,vt hæretici opinantur. Hi enim cùm velint ſpiritum creatũ eſſe,ſic legunt: Quod factũ eſt in ipſo vita erat. verũ nulla profectò ratione hæc intelligi poteſt oratio. Primum nanq; neq; temporis huius, neque propoſiti erat,ſpiritus meminiſſe: quod ſi ita ei viſum eſt,ſi ita placuit, quã nam gratia tã obſcurè ſpiritus mẽtionem fecit? vnde autem conſtat id de ſpiritu dictum eſſe? alioqui iuxta hanc rationẽ inueniemus nõ ſpiritũ ſed filiũ à ſeipſo factum eſſe. Verùm excitemini ne hæc vos ſententia fugiat,& agitè queſo,primùm hunc textum ſecundum eorum legamus opinionem: hoc enim pacto quàm perperam,impieq; eum interpretẽtur, planè intelligetis. Inquiunt igitur, Quod factũ eſt in ipſo, vita erat: hanc vitam ſpiritũ intelligi contendunt: ſed hæc vita lux etiã inuenitur appellata,cùm ſubdidit: Et vita erat lux hominum. Itaque ſecundum eorũ poſitionem, *lux hominũ ſpiritus* dicitur. Quid ergo cùm proſequitur, Fuit homo miſſus à deo, qui teſtimoniũ perhiberet de lumine? quod etiam de ſpiritu dictum conſi teantur, neceſſe eſt: quod enim ſuperius, verbum, appellauit: id deinde,& deum, & vitam, & lucem, appellat. Vita erat, inquit, hoc verbum: & vita, lux. Si igitur verbum, vita eſt: verbum autẽ hoc, caro factum eſt: vita facta caro eſt, hoc eſt verbum. Et vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre. Quòd ſi ſpiritum dicant hoc in loco vitam appellari, conſidera quot ſequerentur abſurda. Erit enim ſpiritus incarnatus, non filius, erit vnigenitus ſpiritus. Quod ſi negaretur, in aliud longè abſurdius, hoc euitato, prolaberentur. Nam ſi de filio hoc in loco intelligendum, & punctum illic faciendum contenderent, filium à ſeipſo factum fateri cogerentur. Nam ſi vita eſt verbum, & quod factum eſt in ipſo vita erat, ſecundum eorum lectionem, ipſe in ſeipſo, & per ſeipſum factus eſt. Deinde poſt nonnulla in medium adducta, ſubdit: Et vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre. Ecce vnigenitus filius, eorum ſententia, ſpiritus ſanctus eſſe inuenietur: de eo enim hæc omnia narrata ſunt. Animaduertisne cùm ſemel veritas deprauatur, quò res euadat? quot impia, quot abſurda pariantur? Quid ergo? non erit lux ſpiritus? eſt ſanè lux, ſed hoc in loco nequaquam de eo loquitur euangeliſta: etenim deus ſpiritus, hoc eſt, incorporeus, appellatur: non tamen vbicunque mentio fit de ſpiritu, deus quoque intelligitur. Et quid admiraris ſi de patre hoc dicimus, cùm ne de paracleti quidẽ appellatione id dicere poſſemus, vtvbicunq; ſpiritus, illic omnino paracletus ſignificetur, quanuis hoc nomen illius potiſsimum ſit demonſtratiuum? ſiquidem & Chriſtus dei virtus & dei ſapientia nuncupatur, non tamen ſemper ſapientiæ, & virtutis dei appellatione filium dixeris intelligendum. Itidem hoc in loco, quanuis illuminet ſpiritus, minimè tamen de eo intelligitur. Sed quando eos iam his erroribus liberauimus, vndique contra veritatem inſurgere adnitentes: eo quo primùm aſſeruerunt modo legendum, pertinaciter inſiſtunt, videlicet, Quod factum eſt in ipſo vita erat: quid igitur & Sodomorum ſupplicium, & diluuium,& gehenna,& innumera huiuſmodi? Sed de mundi opificio ſermo nobis, inquit, eſt. Sanè quidẽ &

Gene.1.a & ſeq.

Universidad de Deusto
Biblioteca

illa opificij sunt. Sed vt vehementius eorum reprehendamus positionem, percontemur eos, nūquid lignum vita sit? nunquid lapis? inanima hæc & immobilia. Verùm ipse homo omnino vita est: & quisnā hoc diceret? Non enim ipsa vita homo est, sed vitæ susceptiuus. Vide igitur etiā hic rursus absurditatē. Et vt ordine hoc etiam in loco orationem prosequamur, animaduerte quàm ineptè, quàm absurdè, quamq; nulla ex parte spiritui quicquam consentaneum loquantur. Nam cùm inde decidūt, ea hominibus attribuunt, quæ meritò de spiritu dici arbitrati sunt. Veruntamen etiam sic ipsorum † sententiam inquiramus.] Vita, creatura hoc in loco intelligitur, ergo & lux creatura est, & de ea venit testimonium perhibiturus Ioānes: quamobrem igitur ipse lux non est? Non erat, inquit, ille lux, atqui ex creaturarū erat numero. Quo modo ergo non est lux? Quo modo in mundo erat, & mundus per ipsum factus est? Nūquid creatura in creatura erat, & creatura per creaturam facta est? quo modo & mundus eū non cognouit, *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios dei fieri.* Sed iam satis risimus: vobis has ineptias, hæc mōstra consideranda dimittimus, ne risus mouendi duntaxat gratia hæc dixisse videamur, & tēpus cōteramus incassum. Nam si neq; de spiritu id dictum est: vt planè ostendimus, neq; de creatura, & eo quod asserunt puncto esset is textus distinguēdus, illud vnum sequeretur absurdissimū, quod ante diximus, filiū per seipsum factum esse. Si enim lux vera filius est, lux autem hæc erat vita: vita autē facta est in ipso: eorum proculdubio sententia hæc coniūgi, & in idem venire necesse est. Quāobrem hac reiecta, verā aggrediamur lectionē & expositionem. Quæ nam autē ea est? vt post eam particulam, quod factum est, perfectum punctū apponamus: deinde clausulam incipiamus, In ipso vita erat: cuius particulæ sententia huiusmodi est: Sine ipso factū est nihil, quod factū est. Si quid factū est, inquit, sine ipso factū non est. Vides quo pacto hac breui adiectione omnia corrigit inconuenientia? ex ea enim particula, Sine ipso factū est nihil: & adiectione, quod factū est: intelligibilia cōprehendit, spiritū subtrahit: Quippe cùm dixisset, Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factū est nihil: Ne quis suspicaretur, si omnia per ipsum, spiritū quoq; per ipsum factum esse, ea fuit adiectio necessaria. Ergo si quid factum est, id per ipsum factum dixi, siue inuisibile sit, siue corporeū, siue cœleste. Præterea non simpliciter dixit, omnia: sed si quid factum est, hoc est * genitū: spiritus verò ingenitus est. Vidēs ne doctrinā qua certissimā in memoriā reduxit sensibiliū creationem, quæ ante Moses edocuerat? Inde cùm satis in his profecerimus, ad altiora nos erigens, ad incorporea scilicet atq; inuisibilia, spiritum sanctū ab omni creatura seiunxit. Itidē Paulus gratia hac inspiratus, inquit, vniuersa in ipso cōdita esse, cuius animaduerte, quæso certitudinē: idem enim spiritus in Paulo loquebatur. Ne quis igitur eorū quæ à deo creata, factaq; sunt, quicquā subtraheret, eo quòd sint inuisibilia: neq; his admisceret paracletū, sensibilibus & quæ cognitu facilia sunt prætermissis, cœlestia his verbis enumerat: Siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates. Hęc autem particula, siue, singulis addita, nil aliud nobis significat, quàm omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factū est. Si verò hanc prępositionem, per, significare diminutionē arbitraris, audi prophetā dicentē: Initio domine terrā tu fundasti, & opera manuū tuarū sunt cœli: quod de patre tanquā de cō ditore dictū est. Idē de filio Paulus attestatur, nunquā profectò id asserturus, nisi conditorē ipsum non ministrū opinaretur. Per ipsum autē, hoc in loco nulla alia ponitur gratia, quàm ne ingenitū quispiā suspicaretur. Nam quòd ex opificij & generationis dignitate nihilo sit patre inferior, audi ipsum loquētē: Sicut pater suscitat mortuos & viuificat, sic & filius quos vult viuificat: quòd si de filio etiā in veteri testamento: Initio terram tu fundasti domine, dictū est, manifesta est opificij dignitas. Sin de patre prophetā id locutum dixeris, quod de illo dictū est, Paulus filio attribuit, & ita idē efficietur: neq; enim filio id Paulus tam constāter attribuisset, nisi proculdubio patri & filio pares esse intelligeret dignitates. Vltimæ nanq; & amētiæ esset & audaciæ, quæ incōparabili conuenirent naturæ, ea ad minorē, & quę illa indigeret deducere. Verùm neque minor est filius, neq; patris indiget substantia: quocirca nō hoc modo de filio Paulus audet profiteri, sed alia quoq; huiusmodi: hoc enim verbū, ex quo, quod tanquā dignū quoddam & pręcipuū soli patri attribuis, filio quoq; propriū his verbis ostēdit: ex quo totū corpus per nexus & coniunctiones subministratū, & constructū crescit in augmentū dei: neq; hoc solo cōtētus, aliunde etiā nobis os obstruxit, cū illud verbū, Per quē, quod diminutionē significare arbitraris, patri attribuat. Fidelis enim deus, inquit, per quē vocati estis in societatē filij eius. Et itē, per voluntatē eius. Et alibi, quod ex ipso, & per ipsum, & ad ipsum omnia. Itaq; non filio tantū hoc verbū, ex quo, sed spiritui quoq; attributū inueneris. Dixit enim ad Ioseph angelus: Noli timere accipere Mariā cōiugē tuam, quod enim in ea genitū est, ex spiritu sancto est. Quemadmodū certè hoc verbum, In quo, quanuis spiritus sancti sit propriū, id tamen deo attribuere nō recusat propheta, cum inquit: In deo faciemus virtutem. Et Paulus obsecrās inquit: Si quo modo tandē aliquādo prosperum iter habeam in voluntate dei venire ad vos. Et iterum Christo attribuit dicēs, In Christo Iesu. Et huiusmodi frequenter verba indifferenter accepta inueniemus: quod minimè fieret, nisi vbiq; eadem esset substātia. Ne autē ex ea particula: Omnia per ipsum facta sunt, de signis nūc dictum suspicareris: de his enim reliqui euangelistæ verba fecerunt, nō multò pōst subdit: *In mundo erat, & mundus per ipsum factus est*, non autē spiritus qui factus nō est, sed omnē longè excedit creaturam. Verùm iam reliqua prosequemur, cùm de rerū creatione Ioannes verba fecisset, quòd scilicet *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factū est nihil quod factum est.* de prouidentia iam sermonem aggreditur. *In ipso*, inquit, *vita erat.* quod ideo addidit, ne quis fortè diffideret, quō nam pacto tanta & talia per ipsum facta sunt. Nam quemadmodū si ex profundissimo & iugi fonte quantum vis aquę haurias, nihil tamen his diminuitur fons: ita in vnigeniti operibus, quodcūq; ex his productum factúmve credideris, † nihilominus effecit.] Imò vt propriori vtamur similitudine, lucis scilicet, quam mox ipse subdidit: *Et vita erat lux hominum.* Quemadmodum inquam, lux quantāuis hominum multitudinem illuminaret, nihil sui splendoris remitteret: itidē deus & antequàm mundum condidit, & postquā conderet, idem perfectus atq; integer permanet, nihil tanto & admirabili opificio minor, nihil imbecillior. Quòd si innumeros huiusmodi esset mūdos cōditur⁹, omnibus tamen sufficeret, non modò ad creandos, sed & ad gubernandos. Vitę enim nomen hoc in loco nō modò creationis est, sed prouidētiæ ad perpetuitatem.

† *lectionem expendamus.*

* τὰ γενητὰ. *i. ipsa genita sine procreata aut facta.*

Coloss.1.c

Psal.101.d

A *Heb.1.a*

Infra 5.d

B *Coloss.2.d*

1.Cori.1.b

Roma.11.d

Matth.1.c

C *Psal.59.c*

Roma.1.b

Galat.5.b

D † *nihilo minora facta sunt.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem. Necnō & resurrectionis rationē iam afferre incipit, & admiranda hæc euangelia exorditur: aduenière autē ad nos vita, vis mortis periit: & luce nos illuminā te, tenebræ euanuerunt: sed manet semper in nobis vi-
Actō. 17.f ta, & mors ei dominari non potest. Itaq; quod de patre dictū est, de hoc quoq; propriè dicetur, quod in ipso vi-
Coloss. 1.c uimus, & mouemur, & sumus. Quod & Paulus his verbis significauit: quia in ipso condita sunt vniuersa, & omnia in ipso constāt: quapropter & radix dicitur, & fundamentū. Verùm cùm audis, *quod in ipso vita erat:* noli suspicari compositū: alibi enim de patre dicit, Si-
Infra. 5.c cut pater habet vitā in se, sic dedit & filio vitā habere: sed vt patrem ideirco non dixeris compositū, quia vi-
1. Time. 6.c tam habeat, ita nec filiū. Etenim alibi inquit, quod lux est deus: & iterum, quod lucem habitat inaccessibilem. Hæc autē autē omnia singillatim prosecuti sumus, nō quòd compositionem vllam in deo suspicemur, sed vt B paulatim ad doctrinæ altitudinē euehamur. Cùm enī non facilè à multitudine intelligi posset, quā nam ratione in eius persona vita sit primùm, id quod humili⁹
Infra 5.c est tetigit, cùm inquit, Dedit ei vitam habere. Inde eru-
Infra 14. a ditos altius erigit his verbis: Ego sum vita: & iterū: Ego
Ibidē. 8.b sum lux. Et quæ nam est hæc lux? Nō quæ sensu, sed quæ animo percipitur, quæ ipsam illuminat animā. Cùm enim dictur⁹ esset Christus, Nemo potest venire ad me,
Ibidem 6.c nisi pater traxerit eum: Idcirco hinc exorsus euangelista, inquit, ipsum esse qui illuminat: vt quamuis de patre aliquid eiusmodi audieris, non solius patris id esse, sed
Infra 16.c filij quoque profitearis. Omnia, inquit, quæcunq; habet pater meus, mea sunt. Primùm igitur creationē nobis edocuit, deinde beneficia quæ in aduētu suo nobis largitus est, vno verbo cōmemorauit, significauitq; euangelista, cùm ait: *Et vita erat lux hominum:* non ludæorū, C sed hominum omniū. Non enim Iudæi duntaxat, sed Gentiles quoque in hanc cognitionē deuenēre, & cōmunis omnibus propositā est hęc lux. Quā nam autem gratia non angelorū, sed hominum tantùm lucē dixit? quoniam ei in præsentia de humana natura sermo habetur: & ad homines venit, vt vera & perpetua eis bona annūciaret. *Et lux in tenebris lucet.* Tenebras, & mortem & errorē appellat. Siquidē sensibilis hæc lux, non lucet in tenebris, sed omni luce penitus tenebræ carēt. Prædicatio autē inter eū qui omnia comprehenderat, errorē effulsit, eumq; penitus aboleuit: & moriens Christus sic mortē vicit, vt eos qui iam pridē morte detinerentur, liberaret. Cùm igitur neq; mors, neq; error hāc lucē exuperet, sed charitate incredibili propria vi vbique effulgeat: idcirco inquit, *Et tenebræ eam non comprehēderunt.* quæ etsi vinci nequeat, non tamen illorum qui D illuminari nolūt, animis patitur immorari. Quamobrem si non omnes comprehenderit, nolite turbari. Nō enim necessitate & vi, sed cùm volumus, cùm assentimur, † deus ad nos venit. Nolimus huic luci, & tantis deliciis ostium claudere; hæc lux per fidem nobis exoritur, & exorta in eorum, à quibus piè suscipitur, animis affatim radios diffundit: cui si puram & immaculatam vitam exhibeas, semper tecum permanet, semper in te habitat. Qui diligit me, inquit, præcepta mea seruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & māsionem apud eum faciemus. Quemadmodum enim solaribus radiis nemo clausis oculis frui potest, ita neque huius claritatis particeps abundè vnquam fuerit, nisi animi oculum ad eam dirigat, eiusq; aciem vndique eo contendat: quod euenet, cùm omnibus malis affectibus animum purgauerimus. Peccatum enim tene-

† *lux ad nos venit. Noli ergo huic luci ostiū claudere, & multis frueris deliciis.*
Infra 14.c

bræ & vorago quædam profunda: quod vel inde planissimè constat, quòd clàm & sine arbitris peccata cōmittuntur. Omnis enim qui mala agit, odit lucem, & *Ioan. 3.c* non venit ad lucem. & quæ in occulto fiunt, turpe est & dicere. Sicut enim in tenebris neque amicus, ne- *Ephe. 5.c* que inimicus agnoscitur, sed omnia penitus ignorantur, itidem in peccato vsu venit. Quippe qui lucro inhiat, nullam amici, inimicive intelligit differentiam: & inuidus familiarissimum non secus quàm inimicum conspicatur, & latrones similiter in omnes bellum gerunt, omnibus inuidiantur: & omnino quicunq; se viciorum sordibus coinquinant, nihil ad rerū differentias dignoscendas ab ebriis, insanientibúsque differunt. Et quemadmodum noctu lignum, plumbū, ferrum, argentum, lapides precioſos, & alia omnia eodem modo & sine discrimine videmus, lumine videlicet quo hęc discerni possent, sublato: ita qui sordidè, & vicioſe vitam viuit, neq; modestiæ vim, neq; sapientiæ discernit pulchritudinem. In tenebris enim, vt iam dixi, precioſi etiam lapides nullam speciem, nullū præ se ferunt fulgorem, nō sua, sed caligantiū oculorū culpa. Neq; hoc duntaxat nobis dum sub impia viciorum tyrannide viuimus, molestum est: verùm etiam illud quod formidine perpetua angimur, & veluti qui per obscuram noctem iter faciūt, vt nihil metuendum sit, metu tamē concutiuntur: ita qui scelus aliquod admittunt, etsi nemo id videat, nemo reprehendat, nihilo tamen melius sibi fidunt, sed omnia formidant, omnia suspicantur: quippe qui perpetuis conscientiæ stimulis agitantur, omnia formidoloſe circunspiciunt. Propulsemus igitur tam grauem, tam molestam vitam, cuius angorem mors sequitur, mors inquam immortalis & perpetua, cui null⁹ supplicij finis est. Adde quod in hac vita nihil ab insanientibus hi differūt, qui terrenas res & breui duraturas tanquam in somnis suspicantur, videntur diuitiis affluere, cùm nullis affluant: in deliciis esse, cùm non sint: neque antè se deceptos intelligunt, quàm ab insania liberentur, quàm somnium discutiāt. Quocirca vt sobrij simus & vigilemus, nobis Paulus *Matth. 24. d. & 1. Corinth. 16.c* præcipit, & itidem dominus. Qui sobrius est & vigilat, quamuis à peccato capiatur, mox tamen ipsum abiicit, fugatq;: qui verò somno aut insania comprehenditur, non intelligit quo pacto sub eius detineatur seruitute. Quamobrem nobis nullus sit somni locus: non enim noctis tēpus est, sed diei, vt in die honestè ambulemus. Etenim nihil peccato turpius est, nihil ignominioſius. Et profectò si ad turpitudinis rationem referatur, tolerabilius est nudos, quàm peccatis ac scelerib⁹ opertos & refertos obambulare. illud enim nō ita in culpa est, interdumq; paupertatis gratia contingit: eo autem qui peccatorum sordibus inquinatur, nihil obscœnius, nihil contemptu dignius. Veniat nobis in mentem, & diligenter cōsideremus eos, qui rapinæ & cupiditatis causa in iudicium vocantur, quàm obscœni, quàm ridiculi appareāt, cùm omnia turpiter & iniustè fecerint, omnes fefellerint, in omnia temerè prolapsi sint. Nos autem tam miserè, tam infœliciter vitam agimus, vt vestem præposterè indui non patiamur, imò alios si id faciant reprehendemus: cùm verò & nos, & proximi nostri, capite ambulemus, nō aduertimus. Quid enim eo turpius, qui assiduè meretricios petit fornices? Quid cō tumelioſo, quid maledico, quid inuido risu digni⁹? Sed quamobrem non tam hęc turpia, quàm nudū ambulare videatur? ex consuetudine, vnde nemo vnquā spōte sua nudus ambulare consueuit. Illud autem omnes

Universidad de Deusto
Biblioteca

omni tempore, & sanè confidenter audent. Quòd si quispiam cum angelis haberet consuetudinem, apud quos nunquam tale quid committitur, certò tũc quoniam ridiculum sit, intelligeret. Et quid de angelorum loquor consuetudine? in ipsis enim regiis apud nos si quis introductam meretricem cognosceret, vel ebrietate, vel aliqua huiusmodi turpitudine dehonestaretur, vltimum daret supplicium. Quòd si hæc in regiis intolerabilia sunt, longè magis in conspectu summi & omnipotentis regis, cùm vbiq; præsto adsit, & quæcũque audem° intueatur, meritis pœnis afficiemur. Quare precor & obsecro, vt in hac vita & sobrios nos & quietos exhibeamus, rex enim noster omnia nostra opera conspicatur. Vt igitur hæc lux perpetuò nos illuminet, hos diuinæ clementiæ radios & quæramus, & efflagitemus, ita vt præsentibus his, & futuris bonis affatim fruamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

Homilia quinta, ex cap. primo.

Fuit homo missus à deo, cui nomen erat Ioannes. Cùm de verbo dei in euangelij sui principio ea Ioannes disseruisset, quæ mentes nostras facilè allicere possent ad credendum, via & ordine procedens ad ipsius verbi præconem ac nunciũ, & eodem quo ipse nomine appellatũ, Ioannẽ scilicet, venit. Tu autẽ cùm à deo missum intelligas, nihil iam humanum ab eo dici, annunciarive existimes. Nõ enim suũ quicquam, sed † mittentis arcana] denunciat. Idcirco angelus appellatur, hoc est nuncius. Est enim nuncij officium nihil ex se dicere. * Fuit autem hoc in loco non trãsitus ad esse, sed ipsius apostolatus est significatiuũ.* Fuit missus à deo, inquit, pro missus est. παρὰ θεοῦ. i. nullo apposito articulo. Quo modo igitur textum illum apostoli, Qui cũ in forma dei esset, non eandẽ cum patre essentiam significare dicunt? eo quòd non præponatur articulus. Ecce hoc in loco nullus præponitur, nũquid igitur de patre hîc non loquitur? quid igitur dicemus prophetæ dicenti: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuã, qui præparabit viam tuam ante te? Meũ nanq; & tuũ duas personas significat. *Hic venit in testimonium, vt testimonium perhiberet de lumine.* Quid hoc, dicet fortassé quispiam, seruus de domino testimonium perhibet? Verùm cùm nõ solũ à seruo testimonio perhibitus sit, sed ad seruum etiam venerit, & cum Iudæis baptizatus, nõnne magis & commoueberis, & dubitabis? Sed quid perturbari commoueriq; oportet? Admirare potius ineffabilem dei benignitatẽ. Quòd si quis adhuc in perturbatione dubius persisteret, dic ad illũ id quod ad Ioanẽ dixit: Sine modo, sic enim decet nos implere omnem iusticiã. Si verò amplius quis perturbabitur, & illud ad Iudæos dictũ adducet: Ego non ab homine testimonium accipio: dicetq;, Si hoc nõ indiget testimonio, quã nam gratia missus est à deo Ioanes? Respondendum est, non propterea quòd ipsius testimonio indigeret: prophanum enim id asserere, sed ea quam ipse Ioannes subdit causa, *Vt omnes crederẽt per illum.* Ipse autem Christus cum dixisset, Ego nõ ab homine testimoniũ accipio: ne apud indoctiores sibiipsi repugnare videretur, cùm nũc dicat, Alius de me perhibet testimoniũ, & scio quia verum est testimonium eius, Ioannem significans: nunc, non ab homine testimonium accipio, mox adiectione eam soluit dubitationem, inquiens: Sed hæc dico propter vos, vt salui sitis: quasi dicat, Deus ego sum, & dei vnigenitus filius, & supernæ & immortalis substãtiæ, nulliusq; indigeo testimonio, & quãuis nemo hoc profiteretur, nihil propterea natura mea fit minor, nihil deterior: sed cũ mortalium salus mihi curæ esset, in hanc descendi humilitatem, vt hominis testimonio me subiicerem. Nã propter Iudæorum imbecillitatem, hoc pacto melius faciliusq; fides in eum extendi, propagariq; poterat. Sicut igitur carnẽ induit, ne si nuda se diuinitate exhiberet, omnes perderet: ita virum qui se annunciaret misit, vt cùm familiarem vocem populi audirẽt, facilius ad credendum adducerentur. Nam quòd nihil illo teste indigeret, satis quisnam esset, nuda dũtaxat & aperta substantia potuit ostendere, atq; ita omnes in admirationem conuertere: non tamen id fecit, quoniam vt iam dixi, omnes perdidisset, cùm nemo posset inaccessam illius lucis præsentiam tolerare. Propterea, vt dictũ est, carnem induit, & vni conseruorum nostrorum de se testimonium mãdauit, quoniam ad salutem nostram omnia operatus est, neq; suæ duntaxat dignitati, sed auditorum vsui facilitatiq; cõsuluit. Quod ipse quoq; his verbis significat: Hæc dico propter vos, vt saluemini. *Infra. 5. f* Et euangelista cùm de domino locutus dixisset, *Vt testimoniũ perhiberet de lumine*, addidit, *Vt omnes crederent per illum.* quasi dicat, Ne putes hac causa testificatum venisse Ioannem Baptistam, vt fidei ratione aliquid domino adderet, sed vt sui contribules crederent per ipsum. Quòd autem ad hanc tollendam suspicionẽ hoc dixerit, ex sequẽtibus constat. Addit enim: *Non erat ille lux.* nam si nõ huius suspicionis gratia in hoc institisset, prẽteriisset simpliciter, & potius esset eiusdẽ rei repetitio, quàm doctrinæ clarior significatio. Quippe cùm dixerit, *Missus est vt testimonium perhiberet de lumine.* prosequitur: *Non erat ille lux.* neq; id temerè: sed quoniam frequenter apud nos qui testimonium perhibet, maior eo est, de quo perhibetur, & maioris plerunq; authoritatis apparet, ne qua de Ioanne huiusmodi oriretur suspicio, ab ipso statim principio eam penitus tollit, ostẽditq; & quis perhibuerit, & de quo perhibitum sit testimonium, & quæ sit inter eos differentia, & in hoc eius incomparabilem enarrat † essentiã.] Et ita audẽter iam reliquam aggreditur orationem. Necnõ si quid absurdum temerariúmve oriebatur, quo stultorum mentes commoueri potuissent, è medio diligenter sublato, ita omnia persequitur, vt facilè iam nullo impedimento doctrinæ suæ rationẽ edoceat. Oremus itaq; vt cũ horum sensuũ reuelatione, & doctrinæ huius veritate pura nobis adsit vita, & cõuersatio honesta atq; illustris. Siquidẽ nullus eorũ vsus est, nisi bonis illustrẽtur operibus. Quanuis enim fidẽ firmissimã, quãuis scripturarũ sensus haberemus, à vitæ autẽ patrocinio & deserti essemus, & nudi, nihil nos à gehennæ ignibus eriperet, quin perpetua & inextinguibili flãma combureremur. Quemadmodũ enim qui bene operãtur, resurgent in vitam æternam: ita qui malè, in supplicium æternum, quod nullo vnquã fine præscribitur. Quare omni diligentia, curaq; adhibita contendamus, ne quod ex vera & firma fide lucrũ accepimus, operũ prauitate perdatur: † sed in hac vita totis viribus Christi sectemur vestigia,] cui beatitudini nihil est conferendũ. Atq; vtinã purè & sanctè viuẽtes, quæcunq; dicta sunt, ad dei gloriam referamus, cui honor, simul & vnigenito filio, & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

Homilia sexta ex cap. primo.

Erat

† quæ mittẽtis sunt omnia.]

** ἐγένετο i. fuit vel creatus est: quã duplicẽ significationẽ Chryso. notat, vt priorem hic non secũdã accipiam°. * ἐγένετο ἀπεσταλμένος, pro ἀπεστάλη. Malac. 3. a*

Matth. 3. d

Infra. 5. f

Ibidem. c

† texcellentiam.]

† sed vt eũ ex operibus clari estis & probi efficiamur, & Christũ videre possimus.]

ERat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Propterea mihi iam diu dilectissimi filij, paulatim vos per scripturarũ pascua ducimus, nec omnia simul diffundimus, vt faciles quæ vobis committimus, & custodiatis, & seruetis. Quippe qui ædificando nondum primis cõpactis lapidibus, alios superimponunt, iam quassatũ & breui ruiturum struunt parietem. Qui autẽ his firmatis, & calce compactis opus reliquum prosequuntur, totam & diu duraturam domũ ædificant. Huiusmodi & nos architectos ad nostras confirmandas animas imitemur. Etenim nonnunquam veriti sumus, ne recente, & adhuc imbecilli priore fundamẽto, aliarum speculationũ accessu, cùm mens simul omnia assequi nequeat, priora illa offendãtur, & pereãt. Quid igitur hodie nobis propositũ est? *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominẽ venientem in hunc mundum.* Siquidẽ cùm superius Ioannẽ venisse dixisset, vt testimonium perhiberet de lumine, & quòd nunc missus fuit: ne cuipiã ex testantis recẽti aduentu, etiam de eo cui testimoniũ perhibetur, talis suspicio exoriretur, mentes erexit, & supra omne principium æternã, & nullo fine prescriptã dei prosecutus est essentiã. Et quó nam pacto filius hoc habere potest, inquis? De deo loquimur, & quò nam pacto, interrogas? nõnne times? nõnne exhorrescis? quòd si abs te quispiã quæret, quo modo imortalẽ vitã, & corpora & nostræ habituræ sint animæ: nõnne ridicula esset quæstio? ac si non humani esset ingenij eiusmodi inquirere, sed credere tantùm oporteret: neq; esset curiosius inuestigandum, quod sufficientẽ habeat sui demonstrationẽ, immensam promittẽtis potestatẽ. Nam cùm animarũ & corporũ nostrorũ cõditorẽ, qui omnẽ incorporalẽ excedit creaturã, sine principio esse asseramus: quá nã ratione id factũ sit, efflagitabis? Quis nã hoc incõstantissimi esse animi, & insanæ mentis indiciũ negauerit? Audisti: *Erat lux vera.* Quid stultè & temerè æternã hãc vitam humana ratione coniectari, atq; inuenire contendis? Haud fieri potest. Quid scrutaris imperscrutabilia? Quid circa incomprehensibilia inanẽ subis laborem? Quid inuestigas quę nulla ratione possunt deprehendi? Inquiras quanta potes diligentia solariũ radiorum originẽ: nõ sanè poteris, neq; indignaris, neq; tuã iniquo fers animo imbecillitatẽ. Quid igitur in maioribus tam audax es, & temerarie? Tonitrui filius Ioãnes *Marc 3.c* tuba personans spiritali, nihil aliud q̃ quod audierat à spiritu, inuestigauit: tu autẽ illius gratiæ expers, & penitus vacuus, manifestis humanæ naturę rationibus illius cognitionis terminũ superare contendis: propterea ne ad terminũ quidẽ ipsum peruenire vnquã poteris. Tale enim diaboli ingeniũ est, tales insidiæ, vt eos qui nobis constituti sunt fines, trãsire persuadeat, ac si ad lõgè meliores simus peruẽturi: cùm verò hac nos spe allexerit, & diuina gratia priuauerit, tunc non solũ nobis nihil amplius præstantiúsve elargitur (quò nam enim pacto diabolus) sed ne in pristinam quidem conditionẽ, vbi tutè & securè cõmorabamur, reditũ permittit, sed passim trahit errãtes, cùm nõ habeant vbi possint cõsistere. His fraudibus primũ é paradiso hominem expu- *Gene.3.a* lit. Maioris nanque cognitionis & gloriæ spe allectũ, ab his quibus tranquillè fruebatur bonis deiecit: & nõ modò cum deo similẽ, vt pollicitus erat non reddidit, sed sub mortis ditionem compulit. Non modò nihil amplius à ligni fructu assecutus est, sed ne cognitionẽ quidem, quã prius habuerat, retinuit, cùm multa se cognituru̇ sperauerit: tum primùm erubuit, cùm se nudum abscõdit, cùm antea nullo fuisset pudore confusus. Cũ enim se nudum & vestibus carentẽ cognouit, & tristicia & dolore cõtabuit: quod ne nobis accidat, cõditori nostro deo pareamus, & eius præcepta omni diligentia obseruemus. Neq; præterea quicquam inuestigemus curiosius, ne accepta beneficia amittamus. Quẽadmodum hi qui cùm sempiternæ vitæ principium inuenire contenderint, etiam quæ assequi licuerat, amiserũt: neque tamẽ quæsita assecuti sunt, cùm minimè potuerint, & à vera vnigeniti fide deciderunt. Nos verò nullo pacto velimus perpetuos, quos nobis patres nostri posuerunt terminos præterire, sed omni tẽpore spiritus sancti legibus pareamus: & cùm audierimus, Erat lux vera, non vlterius inquirendo, quod inueniri nõ potest, perstamus. Nam si genitus esset vt homo, necessariò interuallum aliquod esse inter genitorem, genitumq; oportuisset: cùm verò ineffabili ratione, & vt deũ decet, genitus sit, meritò & antè & pòst, quæ particulæ tẽporis indicia sunt, in eum cadere nequeunt. Nam filius seculorum omnium est conditor. Ergo non pater, inquit, est, sed frater. Quæ nam hæc necessitas? si patrem, filiumq; aliunde ortos diceremus, id sanè sequeretur: sin hanc negamus impietatem, & patrem quidem sine principio esse, neque ex alio genitum, filium autem sine principio, genitum tamen ex patre & sentiamus, & profiteamur: quid nos tam impiam cogit inducere sententiam? nihil profectò, splẽdor est, splendor autẽ cum eius natura simul cuius est splendor intelligitur. Propterea Paulus filium splendorem apellauit, vt nullã suspicareris patris & filij differentiam. Quod autem à superiori exemplo sequitur, absurdè à stultis motã obiectionem tollit. Non enim ex splendoris, inquit, appellatione propria ipsum primari psona existimabis: hoc impium est, & Sabellianorũ, Marcellianorumq; insania, qua nos abiecta in propria esse persona filium dici mus. Idcirco cùm splendorem ipsum appellasset, addidit figuram esse substantię eius, quo propriam eius personam ostenderet, & eius esse substãtiæ cuius est figura. Non enim satis est vno, vt iam dixi, verbo dei doctrinam hominibus ostẽdere, sed multa ex singulis collecta, quæ huic accõmodentur materiæ eligamus, sic poterimus de diuina gloria dignè loqui, dignè autem dico, quantum in nostris viribus est. Quòd si quis dei respectu dignè se verba facturum arbitraretur, contenderètque ita se deum intelligere, vt ipse seipsum nouit, is maximè deũ ignorat. Cùm igitur hæc apertè videamus dilectissimi, summo nobis studio intistendum est in iis quæ nobis verbi ministri, & qui certò id cõspicati sunt, tradiderunt, & nihil vlterius contẽdamus. Duo nanq; mala & quidem grauia, hoc morbo laborantes circunueniũt. Primum quòd dum in his frustra inquirendo laborant, miseri fiunt, cùm ea inuenire nequeãt. Alterum quòd deum irritant, cùm constitutos ab ipso terminos excedere conentur: quod quantopere deum ad iram prouocet, cùm planè omnibus constet in præsentia omittamus: & eorum contempta demẽtia, quò perpetuò nos corroboret, eius sermones formidemus, quoniam inquit: Ad quem aspiciam, nisi ad humilem, *Esaię 66.a* & quietum, & metuentem sermones meos? Hac igitur pernicioſa inquirendi cura abiecta, nostra conteramus corda, peccata deploremus, vt à Christo nobis præceptum est, & eorum gratia quæ perperam & iniquè egimus, compungamur: & summa cum diligentia quicquid superiori tẽpore auti sumus, quicquid malignè commiimus, animo repetamus, atque abiiciamus.

Festigis patrum insistẽdum.

Hebr.1.a

Sabellianorũ & Marcellianorũ hæresis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Esaiæ.43.d Ad quod multas nobis deus vias aperuit. Dic enim tu
Psal.31.b primus iniquitates tuas, vt iustificeris. Et iterum: Dixi pronunciabo aduersum me iniquitatem meam domino, & tu remisisti impietatem cordis mei. Neque enim parum nobis confert ad magnitudinem peccatorum imminuendam frequēs eorum memoria & accusatio. Est & alio operosior, vt nemini qui nos offendit succenseamus, sed iniurias omnes magno & generoso animo obliuioni mandemus. Vis & tertiam audi Danielem: Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates
Danie.4.c tuas misericordiis pauperum. Accedit & alia, iugis scilicet oratio, & in deprecationibus ad deum cum puritate perseuerantia, quæ non paruam nobis affert consolationem, & à peccatis nos abluit. Ieiunium ad hæc cum proximi charitate, maiorem in modum diuinam in nos iram extinguit. Ignem nanque ardentem extin-
Eccli.3.d guet aqua, & eleemosynis purgantur peccata. Decursis igitur his viis omnib⁹, & repetitis, in iisdē assiduè perseueremus, hoc pacto non modò præterita abluemus peccata, sed in posterum maximū consequemur emolumentum. Quippe qui nullam dabimus diabolo occasionem, vt nos in vitæ desidiam, vel in exitialem aliquem affectum pelliciat. Præterea neque insanas disputationes, neque noxias inducet controuersias, vt ei moris est, cùm ociosos nos & oscitantes, nullamq; quo modo ad virtutis viam dirigamur, solicitudinem habere conspicatur. Hunc nos eius insidiis aditū obstruamus, vigilemus, sobrij simus, vt in hac breui vita paruo labore perpetua in externo illo seculo bona nobis cōparem⁹, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri, simul & spiritui sancto gloria, in secula seculorum, Amen.

Homilia septima, ex cap. primo.

Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientē in hunc mundum. Nihil prohibet quin hodierna die eadem verba repetāmus, cùm hesterna propter opinionum expositionē, omnia quæ
Infra 14.a lecta fuerant, pertractare nō potuerimus. Vbi sunt igitur hi, qui ipsum verum deum negant? Ecce hîc lux vera appellatur, alibi ipsa veritas & vita, sed cùm in eum locum venerimus, apertius explicabimus. In præsentia autem necessarium est id charitati vestræ exponere. Si illuminat omnem hominem venientem in hunc mūdum, quó nam pacto tot homines sine lumine permanent? Neq; enim omnes † Christum cognoscunt,] quo modo ergo illuminat omnē hominē? Illuminat profectò, quantū in ipso est. Si qui autē sponte sua mentis oculis conniuentibus ad huius lucis radios aciem dirigere noluerint, non ex luminis natura, in tenebris perstiterunt: sed malicia sua, qui sponte tanto se dono indignos reddiderūt. Nā gratia in omnes diffusa est: nō Iudęum, non Græcū, non Barbarum, non Scythā, non liberum, non seruum, non virum, non mulierem, non senem, non iuuenem effugit aut dedignatur, omnibus eadem est, omnibus se facilem exhibet, omnes pari honore aduocat. Qui autem eius munere frui negligunt, hanc suam cæcitatem sibiipsis imputēt. Cùm enim omnibus aditus pateat, & à nemine prohibeatur, perditi quidam & nequam homines propria duntaxat malicia ingredi recusant. *In mundo erat*, sed non tanquam mundo æqualis, ideirco addidit: *Et mundus per ipsum factus est.* Quibus verbis iterum te ad æternam vnigeniti reducit essentiam. Qui enim audit hunc mundum esse eius opus † nisi penitus insaniat, nisi] inimicus gloriæ

† augustam Christi agnouerūt pietatem.]

† etsi valde insulsus sit, esse.]

A dei, atque hostis sit, omnino velit nolit, ante opera sua eorum conditorē fuisse confiteatur, necesse est. Quocirca magis magisq; indies admirat⁹ sum Pauli Samosatensis insaniam, quo vultu tam manifestè audeat repugnare veritati, & seipsum sponte sua in errorē precipitem dare. Non enim ignoratione, sed consultò errauit, non secus ac Iudæi. Nam quemadmodum hi hominum gratia, fidei firmitudinem prodiderunt, & Christum vnigenitum, & dei filium intelligentes, principū tamen gratia fateri noluerunt, ne è synagoga eiicerentur: ita & illum vt mulieri cuidam rem gratam faceret, salutem suam inquiūt contempsisse. Graue profectò & molestum quiddam est inanis gloriæ vis, quæ facilè etiam sapientum oculos possit perstringere, nisi temperetur: Nam si auaricia hoc potest, longè magis hic qui ea violentior est affectus. Idcirco ad Iudæos Christus:
B Quo modo, inquit, potestis credere, qui gloriā ab inuicem accipitis: & gloriā quæ à solo deo est, nō quæritis? *Infra 5.g*

Paulus Samosatensis.

Et mundus eum non cognouit. Hoc loco mundum peccātium multitudinē, & terrenis rebus deditā, stultumq;, & abiectum, & omnibus obnoxium perturbationibus vulgus appellat. Nam dei amici & venerabiles illi viri, etiam ante Christi incarnationem ipsum cognouerūt, & patriarcham eius prænidisse aduentum ipse Christus nominatim testatur. Abraham pater vester exultauit, vt videret diem meum, vidit, & gauisus est. Et quòd de Dauid Iudæos arguens, inquit: Quo modo Dauid in spiritu dominum ipsum vocat, dicens: Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis? Et frequenter in eos inuectus, Mosi meminit: & quòd reliqui prophetæ eādem habuissent cognitionē, apostolus Petrus, omnes prophetas à Samuēle cognouisse eum, & eius aduentū
C multo antè tēpore dixisse, his verbis attestatur: Et omnes prophetæ à Samuēle, & deinceps qui locuti sunt, annunciauerunt dies istos. Iacob autem & patri quemadmodū auo & apparuit deus, & locutus est, multa & magna eis se daturū bona pollicitus, quæ quidē re executus est. Ad hęc obiecerit quispiam: Quo igitur pacto ipse dicebat multi prophetæ cupierunt videre quæ videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt? Nunquid non fuerunt eius cognitionis participes? Fuerunt sanè. Quod hac eadem particula, ex qua nonnulli ea cognitione priuatos fuisse prophetas arbitrati sunt, manifestū facere conabimur: Multi, inquit, cupierunt videre quæ vos videtis: nouerūt ergo ipsum ad nos venturum, & quę fecit, facturum. Nisi enim nouissent, nullo pacto videndi flagrassent desiderio. Nemo enim quod ignorat, cupere potest. Nouerunt igi-
D tur ipsum dei filium ad humanum genus descensurū. Sed quæ nam sunt quæ neque viderunt, neque audierunt? Ea quæ nunc vos & videtis, & auditis: siquidem & vocem eius illi audierunt, & ipsum viderunt, non tamen in carne, neque cum hominibus conuersantem, neque ipsis tam familiariter liberéque loquentē. Quod significauit cùm non simpliciter dixit, cupierunt videre me, sed quæ vos videtis: neque audire me, sed quæ vos auditis. Itaque licet non ipsius aduentum in carne conspicati sunt, † viderunt] tamen ipsum futurum, quem cupiebant, & in quem credebant. Cæterùm cùm nos gentiles accusant, & his verbis percontantur: Quid superiori illo tempore, cùm nondum humanum genus aspiceret faciebat Christus? Quid tandem finem ipsum expectauit, vt nostræ saluti consuleret, cùm tandiu nos neglexerit? Respondebimus, quòd ante id tempus in mundo erat, & opera sua summa curabat

Ioan.8.g

Matth.22. d. & Psal. 109.a

Actor.3.d

Luc.10.d

† nouerūt.]

Universidad de Deusto
Biblioteca

rabat prouidẽtia,neque à venerabilibus illis & ſanctis viris ignorabatur.Si verò quòd non omnes eum tunc temporis,ſed boni tantùm,& virtute prẽditi,& ſanctimonia cognouerunt,idcirco incognitum dixeris: hac etiam ratione nunc incognitum dixerimus, cùm non ab omnibus cognoſcatur. Sed quemadmodũ in præſentia,nemo eorum gratia qui deum ignorãt, cognoſcentibus non crederet: ita neque de ſuperioribus illis temporibus dubitandum eſt.Multis enim,& vt rectius dicam, omnibus claris illis & præſtantibus viris cognitus eſt.Quòd ſi quis percontaretur, quam ob rem non omnes ei tunc crediderunt, neque ſeruierunt, ſed iuſti duntaxat: eum rurſus interrogabo, quid hoc etiã tempore non omnes eum cognoſcũt? Et quid de Chriſto loquimur?cur ipſius patris non omnes, neque nũc, neque antiquitus habuerunt cognitionem? Verùm alij omnia ſponte ſua ferri aiunt, alij dæmonibus vniuerſi orbis prouidentiam permittunt.Sunt qui alium prẽter hunc deum effingant,nonnulli oppoſitam poteſtatem deum impiè aſſeuerant, & leges eius mali cuiuſdã dæmonis arbitrantur.Quid ergo hac nos cauſa deum eſſe negabimus,quoniam nonnulli ipſum negant,& malum ipſum eſſe profitebimur, quoniam malum impiè autumãt:Mitte,quæſo,ſtulticiam, & vltima te inſania liberum redde.Nam ſi ſtultorũ iudicio ad noſtras mẽtes doctrina informandas duceremur, nihil eſſet reliqui,quin eadem ſimiliter comprehenderemur inſania. Nemo Solẽ dixerit oculis noxium, eo quòd nonnulli viſu ſunt hebetiori, ſed quàm accõmodatiſsimũ, & ex acutè intuẽtibus eius vtilitas iudicatur. Neq; mel quiſpiam amarum guſtu iudicauerit,quoniã tale ægrotantibus videatur.Deum autem ex infirmorũ & ignorantium iudicio vel nõ eſſe,vel malũ eſſe,aliquando rebus humanis prouidere,aliquando eas negligere opinari, non ſani hominis,ſed inſani potius, & vltimo furore perciti meritò dixerimus. Et mundus eũ nõ cognouit, inquit,ſed hi quibus mundus dignus nõ erat,eũ cognouerunt:& cauſam ignorationis inſerunt. Nõ enim ſimpliciter,inquit,Nemo eũ cognouit:ſed, mundus eũ nõ cognouit:hoc eſt,qui tantùm mũdo inhærent, qui mũ
Infra.17.d do innituntur,qui terrena duntaxat ſapiunt:ſic etiam Chriſtus eos appellare cõſueuit. Pater ſancte,inquit,& mundus te non cognouit.Non igitur filiũ tantùm,ſed & patrem mundus ignorauit, quemadmodũ diximus. Nihil etenim adeò mentẽ perturbat, quàm ſecularibus his rebus inhærere. Cum igitur hæc nobis luce clarius pateant,huius mũdi illecebras,carnaliaq;,& terrena totis viribus abiiciamus.Neque enim in parua re, & nullius momenti,ſed in maximo bonorum detrimentum accipim°,ſiquidẽ nullo pacto fieri poteſt,vt qui omnia ad præſentis vitæ voluptatẽ refert, is cœleſtibus bonis fruatur:ſed neceſſarium eſt, qui terrenis rebus inhiat, à
Lucæ 16.c cœleſtibus decidat.Non poteſtis,inquit,deo ſeruire,& mammonæ:vnum teneamus,alterum odio habeamus oportet. Hoc quoque ipſa rerum clamat experientia. Quippe qui pecuniarum derident cupiditatem,hi maximè ſunt qui dei flagrant deſiderio:at contrà qui illas præcipuè admirantur,hi maximè ſunt qui in deũ amorem habent remiſsiorem. Animus enim qui pecuniarum cupiditate diſtrahitur, non facilè ab his abſtinet, quæ deum ad iram prouocant:vtpote, qui alterius ſeruus ſit domini, omnia ipſi contra diuinas leges præcipientis.Sobrij igitur ſitis aliquando, & excitemini, & cui noſtrum debeamus ſeruitium, intelligamus: eiusq; duntaxat regnũ deideremus,clamemus, præterita de-

fleamus tempora,quibus mammonæ ſeruiuimus,cuius graui & intolerabili iugo abiecto,Chriſti iugum & leue & facile ſubeamus. Nihil enim eorũ quæ mammona,nobis Chriſtus præcipit: ſiquidem illud omniũ inimicicias,hic contrà omnium amorem, omnibus ſalutem dicere.Illud nos luto & terrę affigens,neque enim aliud aurum eſt,ne noctu quidem vel minimum reſpirare nos ſinit: hic nos inani & ſuperuacanea cura liberat,iubẽtque vt in cœlo theſauros ſine cuiuſquam iniuria, propria iuſticia recondamus. Illud poſt innumeros ſudores atque miſerias,neque nobis adeſſe,neq; auxilium in neceſsitatibus præſtare poteſt,quanuis multa & grauia perpeſsi ſimus, vt eius legibus pareamus, imò vehemẽtiore afficit ſupplicio: hic etſi nobis iniũgat vt calicem aquæ frigidæ demus, nunquam tamen nos ſi- *Matt.10.d*
ne mercede dimittit, ſed incredibili liberalitate nos donat.Nónne ſummæ profectò dementiæ eſt tam leue,tam gratum imperium, & tantis redundans bonis, vt ingrato & fœdiſsimo ſeruias tyranno, contemnere: cùm nihil neque in hac, neque in æterna illa vita his qui ipſi parent & ſeruiunt,afferre poſsit vtilitatis? Neq; id ſolùm graue eſt, & moleſtum quòd nullum laborũ præmiũ reddat,verùm quòd innumeris ſibi obſequentes, vt iam diximus, malis accumulat:plurimi enim ex his qui illic cruciãtur eo quòd pecuniis ſeruierunt, earúmque cupiditati indigentibus nihil erogarunt, pœnas luunt.Quod ne nobis accidat, diſpergamus, dem° pauperibus, & noxiis huius vitæ curis, ſolicitudinibus, & eo quod illic nobis impendet, ſupplicio animum liberemus, & pro terrenis pecuniis iuſticiam cœlo recondamus: perpetuos colligamus theſauros, qui vnà in cœlum nobiſcum euadere, & proſilire, & nobis periclitantibus præſto adeſſe, & iudicem conciliare poſſint: quem ſi nobis propicium, vt optamus, & in hac vita,& in die illa habuerimus, fidenter his bonis fruemur,quæ in cœlis diligentibus ſe præparauit: quæ vtinam omnes conſequamur,gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti,cum quo patri gloria,ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia.viij.ex cap.primo.

IN propria venit,& ſui eum non receperunt. Si priorum meminiſtis ſermonum fratres dilectiſsimi,fidentius iam quę ſequuntur ſuper eis magno cũ emolumento ædificabimus: ſic enim & vos melius edoceri poteritis,& nobis non multo opus erit labore,cùm ex diſcendi cupiditate acutius inſpiciẽdi via ad reliqua pateat. Qui enim id quod accepit amittit,ſemper doctore indigeat oportet, nec vllo vnquã tẽpore quicquã conſequetur: qui verò accepta cuſtodit,& his in dies aliquid ſuperaddit, ex diſcipulo quamprimũ magiſter proculdubio euadet,non modò ſibi,ſed omnibus vtilis.Huiuſmodi ego hãc omnẽ concionẽ futurã expecto, hoc ex incredibili veſtro audiẽdi deſiderio,& mira attentione coniectatus. Agite ergo tanquã ſub certa & tuta cuſtodia in animis veſtris Chriſti theſaurũ deponamus:& quæ nobis hodie propoſita ſunt,ea quantùm nobis ſpiritus ſancti gratia ſuppeditabit,explicemus.Dixerat euangeliſta: Et mundus eum non cognouit: quod de ſuperioribus illis tẽporibus locutus eſt,nõ immeritò iã ad prędicationis tẽpora deſcendit,atque dicit. In propria venit, & ſui eũ nõ receperunt. Suos hoc in loco Iudæos appellat, tanquam populum peculiarem, vel omnes etiã homines, tanquam ab ipſo creatos. Et quemadmodum ſuperius

Universidad de Deusto
Biblioteca

multitudinis amentiam admiratus, & de cõmuni natura erubescens, inquit, quòd mundus per ipsum factus est, nec tamen conditorem suum cognouit: ita in hoc iterum loco † Iudæorum multitudinis ægreferens perfidiam, in grauiorẽ prorumpit accusationem: inquit enim, Et sui eum non receperunt: idq; cùm ad eos venisset. Nec Ioãnes solùm, sed prophetæ quoq;, & deinceps Paulus hoc idẽ conquesti sunt. & prophetæ quidem ex persona Christi clamauerũt: Populus quẽ ego non cognoui, seruiuit mihi: in auditu auris obediuit mihi. Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inueterati sunt, & claudicauerunt à semitis suis. Et iterum: Quibus nõ est narratum de eo, videbunt: & qui non audierunt, intelligent, & inuentus sum à non quærentibus me. Palàm apparui his qui me non interrogabant. Paulus autem ad Romanos: Quid ergo, inquit? quod quærebat Israël, hoc non est consecutus, electio autem consecuta est. Et iterũ: Quid ergo dicemus? quòd gentes quę non sectabantur iusticiam, apprehenderunt iusticiam: iusticiam autem quæ ex fide est: Israël verò sectans legẽ iusticiæ, in legem iusticiæ non peruenit. Et sanè plurima admiratione dignum est, quo pacto, qui in prophetarũ libris educati, Mosem & reliquos deinceps prophetas singulis diebus plurima de Christi aduentu locutos audierãt: præterea Christũ signa & miracula quotidie facientem, & secum duntaxat versatum viderãt, neq; sinentem adhuc discipulos, vt in gentes dispergerentur, & in Samaritanorũ ciuitatem ingrederẽtur, neque ipsum eas ingressum, sed vbique asserẽtem missum se ad ones quæ perierant de domo Israël: tũ cùm signa viderent, prophetas frequẽter audirẽt, quotidie ab ipso admonerentur, tam surdi penitus, & cæci perstiterunt, vt nihil eos ad Christi fidem posset adducere. Gẽtiles autem nihil eiusmodi viderant, nullos de deo sermones, ne in somnis quidem acceperant, sed in insanientiũ fabulis versati, (hæc enim gentilium philosophia est) † ac poëtarum] deliramenta euoluentes, lignis & lapidibus affixi incubuerant, neque doctrinæ, neque vitæ gratia quicquam vtile, bonimve conspicabantur. Eorũ nanque vita quàm doctrina immũdior erat, & scelestior. Et quid ita non esset? cùm viderent deos suos in omnibus flagitiis, sceleribusque delectari, & verbis quidẽ obscœnis, rebus autem obscœnioribus coli, quibus & festum diem, & cultum ipsis se exhibere arbitrabantur, præterea nefandis etiam puerorum cædibus venerari: mirum si in his illos imitabantur? Hi tamen cùm in imum malicię pelagus demersi essent, repentè tãquam machina quadam ad superna impulsũ ab ipso cœlo clari apparuerunt. Quo nam pacto hoc factum est, audi Paulum. Etenim beatus ille est qui hæc diligenter inquirit, neque cessat quousque eorum causas inuenerit, & in omnes diffuderit. Quæ igitur est causa? & quãobrem Iudæi tam obstinatè induruerũt? audi inquam illum cui ministerium hoc creditum est, & qui hæc aperit, hanc multitudinis soluens dubitationẽ. Ignorãtes, inquit, iusticiam dei, & quærentes propriam iusticiam statuere, iusticię dei non sunt subiecti, propterea ita induruerũt. Et iterum hoc idem aliter interpretatus, ait: Quid ergo dicemus? quòd gentes quæ non sectabantur iusticiam, apprehenderunt iusticiam, iusticiam autem quæ est ex fide: Israël verò sectãdo legem iusticiæ, in legem iusticiæ non peruenit. Quare? Quia non ex fide, offenderant enim in lapidem offensionis, hoc est, diffidentia eis horum malorum fuit causa, quam superbia peperit. Cùm enim antiquitus, quàm gẽtiles & legem, & dei cognitionem, & alia quæ Paulus cõmemorat amplius & perfectius Iudęi habuissent, inde post Christi aduentum eodem honore, & hos illosq; ex fide vocatos viderent, nihilq; circũcisionis gratia post fidẽ se Gẽtibus superiores, ex arrogantia in inuidiam exarserunt, & ineffabilem immensamq; domini non tulerunt benignitatem, quod nulla alia causa, quàm ex superbia, & prauitate sua eis accidit. Quid enim omniũ stultissimi ob humanitatem, clemẽtiamq; in alios collatam offendimini? Nunquid vestra bona aliorũ communicatione minuebantur? Sed cæca profectò malicia est, quę nihil opportunũ, nihil vtile intelligere potest [sed quãprimum omniũ obliuiscitur.] Offensi itaque quòd socios eiusdẽ habituri essent familiaritatis, contra se ensem strinxerunt, & longè à se diuinam abiecerũt benignitatem. Nec immeritò. Amice enim, inquit, non tibi facio iniuriam: volo etiam & huic nouissimo dare sicut & tibi. Imò neque digni sunt hi, quibus ita respõdeatur. Ille enim etsi ægrè ferebat, narrare tamen poterat totius diei labores, ærumnas, æstus, sudores: hi autem quid afferre potuissent, nisi desidiam, luxuriam, iniuriam, vicia, quæ semper omnes prophetæ suis prosecuti sunt accusationibus, quibus non minus quàm gẽtes deum offenderunt? Quod Paulus his verbis significauit: Nõ enim est distinctio Iudæi, & Græci, omnes enim peccauerunt, & egent gloria dei, iustificati gratis per gratiã ipsius, in qua epistola & vtiliter admodum, & scitè hoc caput disputat. Cæterum superius grauiori eos supplicio dignos ostẽdit. Quicunq; enim in lege peccauerunt, per legẽ iudicabuntur, hoc est grauius, quippe qui cum natura etiã legem hãbẽt, quæ eos accusat, neq; hac tantùm causa, sed quòd fuerunt apud gentes authores vt deo malediceretur. Nomen meum, inquit, per vos blasphematur inter gentes. Cùm igitur hoc maximè eos offenderet, etenim ex circuncisione credentibus nouum & admirabile videbatur, idcirco Petrum accusabant cùm ad ipsos à Cæsarea rediret, q̃ ad homines habẽtes præpucium diuertisset, & cum his comedisset. Qui cùm dei intellexissent dispensationẽ, adhuc etiã admirabantur, quo modo inter gentes donum spiritus sancti diffusum esset, & stupore quodam nũquam tam inopinatam rem se expectasse significabant: hoc cùm intelligeret Paulus maximè eos tangere, in eo immoratur, vt eorum tam inflatam cõtundat superbiam: & quo nam pacto hoc faciat, vide: cùm de gentibus disputauerit, ostenderitq; nullam eas habere excusationem, neque salutis spem, & accuratè eorum peruersam doctrinam, & immundam vitam accusauerit, ad Iudæos sermonem vertit, inde à propheta omnibus collectis, quibus ille asserit scelestos quosdam & dolosos, & subdolos, & quasi omnes simul inutiles factos, & neminem deũ requirere, & declinasse omnes, & alia huiusmodi, addit: Scimus autem quoniam quęcunq; lex loquitur, his qui in lege sunt loquitur, vt omne os obstruatur, & subditus fiat omnis mundus deo. Omnes enim peccauerũt, & egent gloria dei. Quid te effers Iudęe? Quid superbis? etenim os tuum obstrusum est, & tua periit audacia, & cum omni mundo etiam tu factus es subditus, nec secus ac cæteri omnes vt gratis iustificeris indiges. Oportebat equidem & si bonus fuisses, ac multam in deo habuisses fiduciã, neque hoc pacto his qui consecuturi erant, & misericordiam & salutẽ pro humanitate inuidere. Maximæ enim prauitatis est, vt aliorum commoda iniquo animo quis ferat, præcipuè si nullo suo detrimento id fiat. Nam si aliorũ salus

† Iudæorũ & multitudinis.]

Psal. 17. g.

Esaiæ 52. d

Ibid. 65. a.

Rom. 11. a

Ibidẽ. 9. g.

Rom. 10. a.

Ibidẽ. 9. g

† poetæ.]

Matt. 20. b

Rom. 1. 3. d. & 10. a.

Ibidẽ. 2. b

Esaiæ 52. b & Ro. 2. d.

Galat. 2. c.

Psal. 5. c. & 13. a. & Rom. 3. b. Rom. 3. c.

salus tuis commodis officeret, esset fortasse dolori tuo indulgẽdum, quanquam neque hoc sapientem deceat. Quòd si neq; proximi damno aliquid tibi lucri, neque fœlicitate detrimenti prouenit, quamobrem torqueris si quis gratis salutẽ assequitur? Oportebat sanè, vt dixi, etiam si bonis ac probatis esses moribus, quæ gratis gẽtibus salus elargita sit, eam minimè iniquo animo ferre. Cùm autem domino eiusdẽ sis reus criminis, eumq; offenderis, alienis commodis doles & superbis, tãquam tibi soli sit obnoxius cui gratiam largiatur: hoc profectò non inuidię tantum & arrogantiæ, sed vltimæ dementiæ est, & quantumuis grauissimis dignum supplicijs. Superbiam nanque malorum omnium in te plantasti radicem. Idcirco sapiens principium eam peccati, *Eccl.10.b* hoc est radicem, fontemq; & matrem appellauit: per hãc primus homo à beata illa paradisi sede deiectus est, per hanc qui eum decepit diabolus à tantæ dignitatis *Esa.14.d* fastigio decidit. Quare cum versutus ipse, atque sceleſtus huius peccati naturam vimq; intelligat, quod ex ipso etiam cœlo possit creaturam deiicere, hanc viam *Gene.3.4.b* aggressus est. Cùm Adã è tanta gloria deturbauit, quippe cùm deo similem eum futurum polliceretur, superbia extulit, & ad ima præcipitem deuoluit. Nihil enim tam alienum à diuino amore hominem reddit. Nihil tam facilè in gehennam intrudit, quàm superbiæ insania, sub qua omnis nostra vita immunda est, quanuis pudicicia, virginitate, ieunio, orationibus, eleemosyna, quanuis omni denique virtute præstemus. Immundus, inquit, apud dẽum omnis superbus. Coërceamus ergo hanc animi elationem, hunc fastum penitus tollamus, si mundi esse, & eo quod diabolo paratum est supplicio volumus liberari. Quòd enim superbus eodem *1.Tim.3.b* quo diabolus cruciatu damnetur: audi Paulum, non neophytũ, ne in iudicium incidat, & in laqueum diaboli. Quod in iudicium? quem in laqueum? In eandem damnationem, & in idem supplicium. Quò nam igitur pacto hoc euitare discrimen poteris? si tecum eius naturam, multitudinem scelerum, tormentorum magnitudinem, & eorum quæ in hac vita pulchra videntur fluxum, imbecillitatemq;, nihil à fœno differentem, & vernis floribus languidiorem reputabis. Si hæ frequenter animo insederint cogitationes, & eorum qui rectè vixerint meminerimus: nullo nos conatu, nullis viribus diabolus inflare poterit, neque occasionem vllam aut causam qua nos oppugnet, inuenerit. Bonus autem & mitissimus humilium deus, ipse & vobis & nobis cor contritum præbeat & humiliatum: sic enim & hæc, & alia bona opera de nobis extare poterunt, ad gloriam domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

Homilia ix. ex cap. primo.

IN propria venit, & sui eum nõ receperunt. Clementissimus & benignissimus deus, dilectissimi, omnia & facit & molitur, vt nos ad sectandas virtutes illuminet, & vnumquenque bonum esse vult, neminem tamen cogit. Suadendo autẽ & benefaciendo voluntarios quoscunque & vltro sequẽtes allicit & ad se trahit. Propterea cùm veniret in mundum, alij eum receperunt, alij neglexerunt. Nullũ enim seruorum deus vult inuitum, nullum coactum: sed eos tantùm, qui sponte sua ipsum optant, ipsum amplectũtur, & gratiam se ei seruitutis habere intelligunt. Homines enim, vtpote quibus necessariò seruorum opera & seruitio opus est, improbos & dicto non audientes seruos, possessionis iure coërcent. Deus antẽ cùm sibi ipsi sufficiat, & nullius indigeat, nostræ dũtaxat salutis gratia omnia operatur, nosq; ipsos nostri arbitrij & iuris esse liberè permittit. Idcirco cogit neminẽ, ad nostrã enim tantũmodo spectat vtilitatem. Quòd si nolẽtes ad seruiendũ traheret, non secus eos haberet, ac si nullum præstitissent seruitiũ. Quá nam igitur causa, dicet quispiam, eos qui ipsi parêre nolunt, supplicio afficit? Quid minatur gehennam his, qui præcepta transgrediuntur? Quoniam maiorem in modum eorum qui hortatu & suasionibus suis non adducuntur, curam habet: & cùm bonus benignusq; sit, nec resiliẽtes missos facit, neq; fugientes negligit. Quam ob rem cùm priorẽ, hoc est, beneficij viam contemnamus, nulliusq; aut suasionibus, aut præmiis obaudire velimus, alterã pœnæ scilicet, & supplicij aggreditur, amarissimã quidem, maximè tamen necessariam: priore enim contempta, necessariò secunda agendum est. Nam & legumlatores multis & grauibus contra errãtes supplicijs animaduertunt, nõ tamen eos propterea aspernamur, sed lõgè magis sanctionum illarum gratia veneramur: qui nulla nostra re indigẽtes, vel potius nescij qui futuri sint, qui ex ipsorum legibus fructum sint percepturi, tamen vitæ nostræ curam habuerunt: eosque qui honestè & probè viuunt, laudibus: qui malè & perperam supplicio prosequuntur, & à sceleribus arcent, ac si humanam offendãt societatem. Quòd si hos & diligimus, & admiramur, nónne longè magis deus ob immensam nostri curam amore nobis complectendus est? Etenim maxima & illorum, & huius erga nos prouidentiæ differẽtia est. Ineffabiles profectò, & quæ omnem excedunt cogitationem diuinæ bonitatis diuitiæ sunt. Cõsidera quæso, *In propria venit.* non suæ necessitatis gratia: sufficiens enim est, vt dixi, per se diuinitas, sed ad suorũ vtilitatẽ: neque tamen sui *Infrà.21.d* eum ad ipsorũ vtilitatẽ venientẽ receperunt, sed expulerunt: neque eum tantùm expulerunt, verunetiã extra vineam eiectum occiderunt. Non tamen dei benignitas eos à pœnitẽtia excluſit, sed tam benignum, tam facilem se eis exhibuit, vt modò velint post tantã iniquitatem omnia abluere & delere peccata, per fidem possint, & tanquam nihil vnquam sceleris commisissent, amicis annumerari. Quòd autem non falso, neque inanis spei gratia hæc loquamur, ex apostolo Paulo planissimè cõstat, qui cùm Christum post eius mortẽ persecutus esset, & eius testem Stephanũ multitudinis ma- *Actu.7.g* nibus tradidisset, cùm primùm pœnituit, & errata sua cognouit, atque reprehendit: necnon ei quem tãtopere persecutus erat, se subiecit, & paruit, inter primarios & familiarissimos in prædicatorem & magistrum vniuersi orbis assumptus est, cùm paulò antè blasphemus fuerit, persecutor, contumeliosus: vt ipse de dei salute benignitateq; exultans, nullo rubore testatur, sed literis tanquam monumento cuidam quæ superiori tempore temerè commiserat, mandauit: melius ratus pristinam vitam suam ab omnibus accusari, diuini muneris magnitudinem ostendendo, quàm si ineffabilem dei benignitatem obscurans, errorem suum palàm gentibus facere veritus esset. Propterea aliquoties persecutiones, *1.Cor.15.b* insidias, bella, quæ in ecclesia molitus est, meminit, & *1.Ti.1.c.d* nunc quid: Non sum dignus vocari apostolus, inquit, *Galat.1.c* eo quòd persecutus sim ecclesiã dei: nunc quòd venit Iesus, vt saluos faceret peccatores, quorum primus ego sum. Et iterum: Audistis meam conuersationẽ aliquando in Iudaismo, quòd maximè persecutus sim ecclesiam dei, & expugnabam illam. Tanquam enim vicem Christo

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christo redderet patientiæ, quam ipse in se habuerat, ita promptè & ingenuè, quantopere à principio Christum oppugnauerit, & quo pacto hostis & inimicus sit 1. Tim.1.d salutem consecutus, profitetur, ex quo bonam etiã spem desperantibus præbet. Nam propterea inquit se misericordiam à Christo consecutum, vt & patientia, & immensæ bonitatis eius diuitiæ in ipso primùm ostenderentur, ad informandum eos qui crediturí erant in ipso in vitam æternam. Grauiora enim ab ipsis commissa erant, quàm quæ venia digna essent: quæ quidem euãgelista ostendens, inquit: *In propria venit, & sui eum non receperunt.* Vnde venit qui omnia implet, qui vbique præsens est? Quem locum aduentu suo vacuum reddidit, qui omnia manu cõprehendit, omnia sustinet? Locum quidẽ nullum. Quo modo enim id fieret? Suo autem ad nos descensu id fecit? Quoniam etsi in mundo erat, adesse tamen non videbatur, cùm adhuc non cognosceretur: post autem seipsum ostẽdit, cùm nostram carnẽ induere dignatus est, & hanc eius apparitionem & descensum, aduentum appellat. Admiratione profectò dignum, vt discipulus in magistri sui contumeliis commemorandis nõ erubescat, sed apertè omnia literis mandet. Etenim nõ paruum hoc veritatis est argumentum. †Nam quem pudet, gratia accipientium, non facientium contumeliam] pudere oportet. At hic post tãtam iniuriam magis etiam claruit, cùm adeò hominibus contumeliosis consuluerit. Illi aute iniqui & scelesti omni iudicio apparuerunt, cùm tam beneficum, tam liberalẽ tanquam inimicum, atque hostem expellerent. Neq; in hoc tantùm sibi ipsis obfuerũt, sed quod non assecuti sunt, quæ essent, si eum recepissent. *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios dei fieri.* Quid non dicis nobis Ioannes eorum etiã supplicium, qui eum non receperunt: sed tantùm quod sui erant, & in propria veniẽs, à suis minimè receptus est? quod autem ex hoc eis supplicium maneat, silentio præteriisti. Ita enim maiorem in modum eos perterrere, & duriciem illam ingratitudinis mollire poteras. Quà nam igitur gratia id subticuisti? Et quòd nam maius supplicium esse posset, quàm si in eorum ponatur arbitrio filios dei fieri, & nolint, sed sponte sua, tanta se nobilitate, tanto honore indignos efficiant? Verùm enimuero non in hac duntaxat vita cruciabuntur, cùm nihil acceperint, sed in ignẽ etiam damnabuntur perpetuum, vt in sequentibus patebit. Hoc autem in loco, eum recipientium immensa bona breui enarrat: *Quotquot autem receperunt eum*, inquit, *dedit eis potestatem filios dei fieri.* Siue serui sint, siue liberi, siue Græci siue Barbari, siue sapiẽtes siue insipientes, siue viri siue mulieres, siue pueri siue senes, siue nobiles siue ignobiles, siue diuites siue pauperes, siue principes siue priuati, omnes, inquit, eodem dignati sunt honore. Fides enim & spiritus sancti gratia, mortalium omnium diuersitatem comprehendens, in vnam redigit formam, & vno regio charactẽre imprimit. Quid huic humanitati par: Rex qui ex eodem quo nos luto formatus est, conseruos qui eandem cum ipso naturam communicant, & nonnunquam melioribus præditi sunt moribus, non dignatur in exercitũ suum adscribere, si seruili sint conditione. Vnigenitus autem dei filius neque publicanos, neque magos, neq; seruos, & his etiã despicatiores, & pauperiores homines, nonnullos etiam manco, distorto, & sordido corpore in filios accipere nõ dedignatur. Tanta fidei vis, tanta gratiæ exuberãtia: & quemadmodum ignis si metallorum terram attigerit, eam quamprimum aurũ reddit: sic & longè magis pro luteis aureos eos baptisma facit, quos abluerit, cùm spiritus sanctus tanquã ignis illa ipsa hora animos nostros ingrediatur, & terrena absumpta similitudine cœlestem illam nouam & claram tanquam ex fornace fulgẽtem referat. Et cur non dixit, Fecit eos filios dei fieri? Vt ostenderet multa nobis opus esse diligentia, vt adoptionis nobis per baptisma impressam imaginem, puram seruemus atque intactam. Præterea quòd nemo hanc nobis potest auferre potestatem, nisi primùm nobis ipsis abstulerimus: si enim qui ab hominibus authoritatem aliquã accipiunt, tantùm ferè possunt, quantùm qui dederint: longè magis nos qui hunc à deo honorem assecuti sumus, si nihil hac indignũ fecerimus potestate, omnium erimus potentissimi: cùm qui hoc nos honore dignatur, inter omnes maximus sit & præstantissimus. Simul autẽ declarare voluit gratiam non temerè, neq; sine labore nostro in nos infundi, sed cùm ipsi volumus, cũ eam inquirimus. In nostra enim potestate est filios dei fieri. Quippe nisi primùm ad eam accipiẽdam promptum animum exhibeamus, neque diuinũ ad nos munus accedit, neque quicquam in nobis operatur. Vbique igitur non violentum, non coactum, sed voluntarium penitus & liberum nobis ostendit arbitrium. quod in hoc loco significauit. In ipsis enim arcanis & supernis bonis, dei quidem est, dare gratiam: hominis autem, fidem exhibere. Præterea in subsequenti tempore non parua opus est diligentia. Siquidem ad animæ puritatem seruandam, non satis est baptizari duntaxat & credere: sed si perpetuò ea frui mundicia & pulchritudine volumus, dignam se vitam exhibere oportet. †Talẽ se nobis deus exhibuit.] Quòd enim per mysticam generationẽ omni priori crimine abluamur, per baptisma nobis largitus est. Quòd autẽ in puritate mentis in posterum perstemus, neque vllis amplius sordibus vitam coinquinemus, nostræ virtutis est & diligentiæ. Idcirco & generationis modum memorat, & carnalium partuum comparatione hanc significat excellentiam, cùm inquit: *Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex deo nati sunt.* Hoc autẽ fecit, vt vilitate & humilitate prioris partus ex sanguinibus, & carnis volũtate, & magnitudine præstantiaq; alterius qui per gratiã fit, cognita, magnum quiddam inde de deo & genitoris nostri beneficio sentiamus, neque paruam deinceps curam adhibeamus: verùm maiorem in modũ nobis formidandum est, ne pulchra hac stola, segnicie postmodum & sceleribus nostris sordidata, è cubiculo thalamoq; eiiciamur: vt quinque illæ virgines fatuæ, & is qui nuptiam vestem nõ habebat: siquidem ille ex conuiuis erat, Inuitatus enim & ipse fuerat. sed quoniam inuitatus, & tanto acceptus honore, dominũ qui se inuitauerat cõtumelia affecit, audi quàm miseram, quàm luctuosam pœnam dederit. Cùm enim ad tam splẽdidam, & tam lautam mensam veniret, nõ modò conuiuio prohibitus est, verùm & manibus ligatis & pedibus in tenebras mittitur exteriores, vbi & perpetuus fletus est, & stridor dẽtium. Nolimus igitur, nolimus inquam dilectissimi, fidem nobis ad salutem satis esse existimare. Nam nisi vitam puram exhibuerimus, & hac cœlesti vocatione digna nos induerimus vestimenta, quibus ad nuptias admittamur: nihil nos eripiet, quin eodem quo miser ille afficiamur supplicio. Etenim indignũ est, cùm deus & rex viles & abiectos, & nullo honore dignos homines conuocare, & à triuio ad mensam suam accersere non erubescat: nos tãtam præferamus temeritatem, vt

† Alioqui quẽ pudet, gratia facientiũ cõtumeliam, nõ accipiẽtium.]

Liberũ arbitrium.

† Hoc autẽ in nobis est fecit ipse deus.]

Matt.25.a
Ibid.22.b

ne tanto

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne tanto quidē honore allecti, meliores efficiamur, sed post vocationem in eadē perseueremus malicia, adeoq; in incredibilē vocātis insaniamus humanitatem. Non enim idcirco nos ad spiritalem hanc, & verēdam mysteriorū vocauit societatem, vt veteri coinquinati malicia ingrediamur: sed vt omni abiecta turpitudine, nō indignas regiis conuiuiis vestes induamus. Quòd si ea vocatione digna facere nolimus, non ei qui talem obtulit honorem, sed nobis imputemus. Siquidem non ille nos à tam admirabili conuiuarū cœtu, sed nos ipsos eiicimus. Ille quod suum fuit, summa parauit diligētia: nuptias fecit, mensam sterni iussit, seruos vocatum nos misit, venientes benignè, & maximo honore accipere dignatus est: nos autem ipsum, conuiuas, nuptias, fordidarum vestium cōtumelia, hoc est, sceleribus nostris afficientes, non iniuria eiicimur. Hoc enim pacto & nuptias, & cōuiuas honorat, cum temerarios & impudentes expellit, aliter reliquos inuitatos offenderet. Sed absit, vt quispiam talem experiatur vocationem. Idcirco priusquam hæc fierent, mandata sunt literis, vt earum minis perterriti, nostros cōpesceremus affectus, neque hanc ignominiam ad supplicium re ipsa, sed verbotenus experiri sineremus. Cādida igitur & pura stola induti in vocationē illam proficiscamur, quam vtinam omnes cōsequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quē & cum quo patri simul & spiritui sancto gloria in secula seculorum, Amen.

Homilia.x. ex cap. primo.

ET *verbum caro factum est, & habitauit in nobis.* Vnū vos in præsentia antequam ad euāgelica verba veniamus rogatos volo, id ne contemnatis, obsecro. Quippe cùm nihil graue, nihil factu difficile petamus, neque accipienti mihi solum vtile, verùm exhibētibus vobis longè vtilius. Quid igitur à vobis contendimus? vt vna dierū in hebdomade, vel saltem sabbato, curæ vobis sit euāgelicas legere lectiones, quas ante has conciones in manibus habere, domi frequenter repetere, earum diligenter sensum disquirere, quid clarum, quid obscurum in his sit, adnotare velitis, quid pugnare videatur, cùm nō pugnet: ita omnibus penitus examinatis, his vos concionibus quàm attentissimos exhibeatis. Hoc pacto non parum vtrisque nostrūm emolumēti proueneriť. Siquidem nobis non multo opus erit labore, vt euangelij vim ostendamus, cùm domi ipsam vobis sententiam quantùm ad verba iam familiarem reddideritis: vos autem & acutiores & perspicaciores efficiemini, non ad audiendum, & doctrinam duntaxat præcipiendam, sed & ad docendum alios. Nā multi in præsentia hic audiunt, qui simul omnia & euangelij verba, & quæ super his à nobis dicuntur, memoriæ mandare conantur: non tamen etiam si annum in hoc consumeremus, admodum proficerent. Quam ob rem? quoniam obiter ac negligēter, & in sola tantùm ecclesia breui tempore meis vacant sermonibus. Quòd si qui sunt qui negocia occupationesq;, & publicarum priuatarúmque rerum curas causantur: Primùm in hoc non parum errant, quòd in tot rebus versantur, & ita semper secularibus negociis affixi sunt, vt ne minimum quidem in his quæ maximè necessaria sunt, studium impendant. Deinde friuolam & nullius momenti excusationem afferunt, cùm ipsos reprehendere hac in parte eorum cum amicis possent consuetudines, & moræ in theatris, & consessus, vt equorum certamina speculentur, in quibus sæpenumero diem totum consumunt: nō tamen in his aliis causantur occupationes. Præterea rebus vilibus omni reiecta excusatione diligens adhibere studium potestis: diuinis autem si quando vacandum est, adeò vobis inutilia & nullius momenti videntur, vt ne minimam quidem curā in his ponēdam ducatis: & quó nam pacto, qui ita sentiunt, spirare, solémve cōspicari digni sunt? Est & alia his oscitantibus inepta excusatio, librorum videlicet inopia. Et diuitibus quidem ad hoc respondere ridiculum est. Verùm cùm multos pauperes hac frequenter excusatione vti existimem, cum his parumper iocari, atq; ita eos percōtari placet, nūquid omnia artis suæ habeant instrumenta, etsi inopia in his cōparandis admodum impediantur: nónne igitur absurdū est, hìc non causari paupertatem, sed diligenter attendere, ne quid sibi ad artem suā necessariū deficiat: vbi autem tantam sint cōsecuturi vtilitatem, occupationes deflere, & inopiam? Verùm si quis tam pauper esset, vt nullo pacto libros sibi cōparare queat, ei ex continua quæ hìc habetur lectione, nihil ex diuinarū literarum sentētiis ignorare licet. Quod si impossibile vobis videtur, non immerito videtur: plerique enim paruam his sermonibus attentionem adhibent, sed vix paucis auditis, quamprimùm domum reuertuntur: si qui remanserint, nihilo his qui abierunt meliores, corpore solo adsunt. Sed ne amplius querimoniis vos tædio afficiam, & tempus frustra conteram, agitè euangelium aggrediamur. Tempus enim iam propositis verbis nostram accommodare orationem. Sed excitemini quæso, ne quid vos prætereat *Et verbum caro factum est, & habitauit in nobis.* Cùm dixisset ex deo natos, & filios dei factos, qui eum receperunt: tanti honoris causam adiecit, Quod verbum caro factum est, & serui formam dominus accepit: Factus est enim filius hominis dilectissimi dei filius, vt filios hominum filios dei faceret. Supernum nanque cum humili copulatum est, illud quidem nullo in propriam gloriam detrimento affectum: hoc autem ex multa elatum humilitate, quod certè in domino factum est: suam nanque naturā descensu suo nihilo inferiorem reddidit, nos autem cùm in ignominia antè & in tenebris essemus, ad supernā erexit gloriam. Non aliter quàm cùm rex inopem mēdicúmque studio & beneuolentia quadam alloquitur, nihil se indignum facit, illum verò omnibus admirādum reddit: quòd si in*cōtingenti hominum dignitate nihil honoratiorem abiectioris cōsuetudo offendit, multò minus immortalem illam substantiam, cùm nihil non propriū habeat, nihil aduenticium, nihil quod adsit & absit, cùm omnia bona firma, stabiliaq; in æternum possideat: itaque cùm audieris, Et verbū caro factum est: ne perturberis, nève titubes: nō enim substantia trāsiit in carnem, hoc etiam cogitatu impium est: sed eadem permanens, serui formam accepit. Sed quá nam gratia hoc verbo, factum est, vtitur? Vt hæreticorum os obstruat. Cùm enim sint, qui dicant imaginationem quandam & figmētum esse, quæcunque de incarnatione feruntur: ab ipso principio eorum excludēs blasphemiam factum esse asserit, neque substantiæ mutationē, quod absit, sed veræ carnis vult acceptionem ostēdere. Quemadmodum enim cùm inquit: Christus nos redemit ex maledicto legis, factus pro nobis maledictum: non intelligit substantiā eius à propria gloria separatam in maledictū versam: hoc enim neque dæmones ipsi, neque stultissimi & naturali sensu penitus carentes opinarētur, tantā ea opinio saperet vnà cum impietate

* ἐπίσκεψις, *ascititia aduēticia.*

Philip.2.b

Gal.3.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

impietate ſtulticiã. Non igitur hoc dicit,ſed quòd pro nobis maledictum accipiens, nõ ſinit nos amplius maledictos eſſe.Itidem hoc in loco, carnem,inquit,ipſum factum eſſe:non quòd mutauerit carne ſubſtãtiam,ſed quòd carnem accepit,nulla parte coinquinata ſubſtantia.Quòd ſi qui dicerent omnia in dei eſſe poteſtate, & ideirco in carnem potuiſſe transferri, id eis reſpondebimus: Deũ profectò omnia poſſe, quouſque deus permanet:ſi autẽ mutaretur & in deterius,quò nam pacto deus amplius eſſe poſſet?Longè enim ab immortali illa
Pſal.101.d natura eſt trãſmutatio.Vnde propheta:Omnes,inquit, vt veſtimentum veteraſcẽt, & ſicut opertorium mutabis eos,& mutabũtur:tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient. Hæc enim ſubſtantia omni mutatione ſuperior:nec quicquam eſt ea præſtantius vt ad id proficiendo perueniat. Sed quid dico præſtantius?Neq; eſt quicquam deo par.Nihil ei,ne minima quidem in re ç- B quiparatur. Sequitur ergo ipſum in deterius mutatum eſſe,ſi mutatus eſſet. Hoc autem nullo pacto deus eſſet, ſed blaſphemia, quæ in eorum qui hæc dicerent, caput verteretur.Sed quoniam propter hoc dũtaxat, factum eſt,inquit,ne id opinareris, animaduerte ex his quæ ſequuntur, quo pacto rationem illam, & prauã omnem auferat ſuſpicionem.Subdit enim: *Et habitauit in nobis*, tantùm non dicens,nihil abſurdum ſuſpiceris, cùm factum dicimus.Non enim immutabilis illius naturę mutationem, ſed diuerſoriũ & habitationem [mutatam] dixi.Habitare autem non idem eſt quod habitatio, ſed alterum in altero habitat, aliter non eſſet habitatio. Si quidem nihil in ſeipſo habitat.Alterum dixi ſecundum ſubſtantiam:vnitate nanque & cõiunctione vnum eſt, deus verbum,& caro:non confuſione,aut interitu ſubſtantiarum, ſed arcana quadam & inexplicabili vnita- C te.Quo modo autem hoc ſit,noli diſquirere,factum eſt vt ipſe nouit.Sed quàmnam habitationẽ habitauit,au-
Amos.9.c di prophetam:Suſcitabo tabernaculũ Dauid, quod cecidit.Cecidit profectò natura noſtra,eo caſu vt reſtitui nullo pacto à quoquam,niſi ab illa potentiſsima manu poſſet: neque enim aliter exurgere poterat, niſi qui in principio eam effinxerat,manum porrexiſſet,& cœlitus aquę & ſpiritus regenerationẽ informaſſet.Et animaduerte quæſo admirandum,atque arcanum myſterium, perpetuò enim hoc habitat tabernaculũ. Carnem noſtram induit,non vt rurſum dimitteret, ſed omni cum ea tempore habitaturus: aliter enim regio eam throno feciſſet indignam,† & omnium angelorũ exercitui,an-
†nec ipſam ferẽs ab omni ſuperiore adoraretur exercitu, angelis,archangelis, thronis, dominationibus,principatibus, poteſtatibus. gelis,& archãgelis,thronis,dominationibus,principatibus, poteſtatibus inferiorem conſtituiſſet.] Quæ ora- D tio, quæ mens, quãtum honorem humano generi deus exhibuit, mirificum profectò & admirãdum, explicare poterit? quis angelus? quis archangelus? nihil quod in cœlis eſt,nihil quod in terra.Eiuſmodi enim dei in nos beneficia ſunt,tam magna,tã excellentia,vt non ſolùm mortalium linguam, ſed angelorum virtutem eorum exuperet explanatio. Quam ob rẽ iam orationi noſtræ finem imponemus, ſi prius vnum vos faciemus admonitos,vt ſcilicet ei vicẽ reddamus,qui tam bene de nobis meritus eſt: quod ſi fecerimus, ad nos rurſus omne lucrum referetur. Tunc autem ei vicem reddiderimus, cùm anima noſtra nobis curę fuerit.Et profectò in hoc quoque domini videre licet benignitatẽ, qui cùm nemine noſtrum indigeat,referri tamen ſibi vicem dicit, cùm animam noſtram non neglexerimus. Quare vltimæ amentiæ eſt,& innumeris dignũ ſuppliciis, niſi pro viribus contendamus tales nos exhibere,qui tanto frui A honore mereamur. Et maximè cùm operũ noſtrorum ad nos omnis redditura ſit vtilitas, & multa præterea nobis bona proponãtur, pro quibus omnibus gloriam diuinæ demus clementię,non verbis ſolùm,ſed re ipſa: vt futurorum bonorum fiamus participes,gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti,per quem & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia.xi.ex cap.primo.

ET vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre plenum gratiæ & veritatis. Fortaſſe vehementius, quàm opus ſit nuper vobis & graues viſi ſumus & moleſti,acriorię; contra vos & deſidiam veſtram accuſatione orationem noſtram proſecuti ſumus.Quod ſi ea tantùm gratia feciſſemus,vt dolore afficeremini, non immerito eſſet ab omnibus iniquo animo ferẽdum. Verùm ſi cùm omnium veſtrum communem ſpectaremus vtilitatẽ,veſtram nobis conciliare gratiam contempſimus,ſi non voluntati noſtræ veniam,ſaltem,ſi æqui iudices eritis,amori dabitis. Etenim non parua nos formido inceſsit,ne quando orationi noſtræ negligentius vobis aures adhibẽtibus, attẽtione & induſtria remiſsiore grauius in vos diuinam irritaretis indignationẽ. Quam ob rem frequẽter vos excitare adnitimur, & ſomnum excutere, vt ne minimum quidem concionis noſtræ verbũ inauditum prętereat. Hoc enim pacto fidẽter & hanc vitam agere, & in die illa ante Chriſti tribunal impauidi adeſſe poterimus. Cùm igitur ſuperiori die ſatis vos admonitos fecerimus, agitẽ hodie ab his verbis exordiamur. *Et vidimus*, inquit, *gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre.* C Cùm dixiſſet euangeliſta nos filios dei factos, neque aliter quàm per verbum quod caro factum eſt: alterum item emolumentũ affert,quod inde cõſequimur.Quid nam id eſt? Et vidimus gloriam eius, gloriã quaſi vnigeniti à patre. Nõ vtique viſuri,niſi per ſocium corpus nobis apparuiſſet. Nam ſi Iudæi glorioſam Moſi, cùm *Exod.34.d* noſtræ eſſet naturę particeps,faciem conſpicari nõ potuerunt, ſed homini etiam iuſto opus fuit velamento, quod eius gloriæ magnitudinẽ obumbraret,vt illis qui eius aſpectum non perferebant, ſpectabilem redderet: quónam pacto nudã & ipſis ſupernis virtutibus inacceſsibilem diuinitatem, nos ex luto & terra facti ferre poſſemus?Ideirco habitauit in nobis,vt ad ipſum accedere,cũ ipſo loqui & conuerſari audenter liceret.Quid autẽ ſignificat, gloriam quaſi vnigeniti à patre? Quoniam multi etiam prophetarũ glorificati ſunt:vt idem ipſe Moſes,vt Elias,vt Heliſęus:ille ab igneo curru tractus, hic autẽ ſimpliciter receptus: & poſt hos Daniel, *4. Reg.2.b* & tres pueri, & alij complures quicunque miracula fecerunt, & angeli qui hominibus apparuerũt, & ſuæ naturæ clariſsimam lucem ſpectantibus oſtenderunt.Neque angeli ſolùm, ſed & Cherubin & Seraphin multa cũ gloria à propheta viſa ſunt. A quibus omnibus hoc in loco euangeliſta abduxit, & à creatura & conſeruorum noſtrorũ claritate mentibus noſtris amotis, in ipſo nos bonorũ culmine cõſtituit: ac ſi dicat,Non prophetæ,non angeli,non archangeli,non cœleſtium virtutum, non creatæ alicuius naturæ, nõ cuiuſpiam alterius rei,ſed ipſius domini,ipſius regis, ipſius dilectiſsimi vnigeniti filij gloriã vidimus. Id autẽ verbum, *quaſi, hoc in loco non ſimilitudinis eſt, neque parabolæ, ſed confirmationis & definitionis certiſsimę, quaſi dicat: Vidimus gloriã qualem deceat, & credibile ſit habere vnigenitum,

**id eſt.i.tanquã, quaſi.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

vnigenitum, & dilectissimum omniũ regis dei filium. Neque hoc loquendi genus præter morem inuenitur. Neque recusabo à communi etiam consuetudine id confirmare. Neque enim ad verborum speciem, neque ad compositionis ornatum propositũ est nobis in præsentia orationem habere, sed ad vestram duntaxat vtilitatẽ. Quapropter nihil prohibet ex vulgi verbis hunc dicendi morem ostẽdere. Quónam pacto? Qui regem aliquãdo preciosissimo cultu ornatum, preciosisq; vndique fulgentem lapidibus conspicati, aliis speciem illam ac maiestatem enarrare volũt, purpureum florem, gemmarum magnitudinem, albas mulas, auratos currus, solium adstantium oculos nimio fulgore perstringens, pro viribus enarrãt. Cùm verò & his & aliis collectis cultum illum omnẽ maiestatemq; verbis cõprehendisse sibi non videantur, continuò addunt: Quid multis opus est? vno verbo dicã, quasi rex. Cùm ex hoc verbo, quasi, non regi similem, sed ipsum regem velint significare: ita hoc in loco euangelista, quasi, inquit, ad gloriæ maiestatem & incomparabilem excellẽtiam significandam. Reliqui nanque omnes & angeli, & prophetæ, iussi omnia operabantur, ipse autem ea potestate quæ & regem deceret & dominũ. Quod quidem & turbæ admiratæ sunt, quòd doceret eos sicut potestatẽ habens. Apparuerunt itaque, vt dixi, etiam angeli cum
Matth.7.d gloria multa in terra: vt in Daniele, in Dauid, in Mose, sed tanquam serui, & qui domini mandata exequerentur: ipse autem tãquam omnium dominus & princeps, & licèt sub vili & abiecta specie se ostẽdisset, creatura tamen dominum suum agnouit. Quónam pacto?
Matth.2.a Stella è cœlo Magos vocauit, qui eum adorarent. Angelorum cœlestium cœtus in terra apparuerunt, qui &
Luc.2.b.c domino seruirent, & eum laudarent. Alij item præcones surrexerunt, omnes admirabile hoc mysterium euangelizantes. Pastoribus enim angeli, ciuibus pastores, Mariæ & Elizabeth Gabriel, his qui in templo erãt, Anna & Simeon annunciauerunt. Nec viri tantùm & mulieres lætati sunt, verùm etiam infans nondum in lucem editus. Ciuis inquam eremi, & eodem quo hic euangelista nomine appellatus, adhuc in vtero matris gaudio exultauit, & omnes spe maximè erigebantur, & hæc quidẽ circa partus tempora. Verùm cùm seipsum magis ostendit, longè prioribus maiora miracula apparuerunt. Siquidem non amplius stella, non cœlum,
Matth.3.d non angeli, non archangeli, nõ Gabriel, non Michaël, sed ipse eum cœlitus pater prædicauit: & cum patre ipse paracletus vnà cum voce in ipsum descendens, & manens super eum. Hac profecto gratia dicebat: Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre. Accedit ad hoc quòd non pastores tantùm, neque viduæ, neque senes nobis Christum annunciant: sed ipsa quoque rerum vox omni tuba clarius proclamat, quæ tanta fuit, vt quamprimùm hic quoque exaudiretur, abiit
Matth.4.d enim in Syriam auditus eius, inquit. Tunc cœlum terra facta est, cùm cœli dominum contineret, quem omnibus manifestauit, vbique clara voce professa, cœlorum regem aduentasse, dæmones enim vndique exilientes diffugerunt, diabolus oppressus abscesit, ipsa mors primùm succubuit, mors penitus abolita est, omne morborum genus disperiit. Siquidem mortuos emiserunt sepulturæ, insanos dæmonia, ægrotos morbi reliquerunt: & plurima admirationis plena & stuporis, & præter omnium expectationem apparuerunt, & quæ non immeritò desiderarunt videre prophetæ, & non viderunt. Videre enim licuit formatos oculos, & quod in

A omniũ votis esse poterat, videre scilicet quónam pacto Adam deus de terra effinxerit, id breui omnibus, & in potiore corporis parte ostensum est. Membra præterea dissoluta restitui, & corpori aptè conglutinari, manus emortuas moueri, pedes dissolutos repẽtè prosilire, surdas aures aperiri, & mutã linguã clara voce proloqui. Siquidem quemadmodũ optimus architectus domum situ & vetustate labantem, ita communi hominum natura accepta, eius perditas restituit partes, disiuncta & abscissa copulauit: & quæ prorsus ceciderant, erexit. Quid autem opus est, vt animę formationẽ longè corpore admirabiliorem verbis prosequamur? Magna sanè corporis [sanitas & nimæ.] præstantia, anima tamen tantò præstantior, quantò corpore melior. Neque hac tantùm ratione, sed quoniã corporis natura, quocunque ipsam opifex ducere velit, eò sequitur, neque resistit: anima autem
B sui iuris vim in se habet operandi, neque vlla in re deo, nisi velit obtemperat: inuitam enim & coactam minimè vult deus bonam, & virtutibus præditam reddere: neque id animæ virtuti esset adscribendum, sed sponte sua bona sit, & sibi virtutem complectendã persuadeat oportet. Quamobrem difficilior huius est, quàm illius cura. Veruntamen omnis emendata est, omnis fugata malicia: & quemadmodum corpora bene curata non in bonam tantùm valetudinem, sed in bonum pristinum habitum restituuntur: itidem animas deus non à viciis solùm purgauit, sed ad ipsum etiã virtutis cacumen extulit: & publicanus apostolus factus est: persecutor, blasphemus, calumniator, orbis terrarum prædicator apparuit: Magi ludęorum magistri effecti: latro paradisi ciuitate donatus: meretrix fide incredibili effulsit: Chananæa & Samaritana & ipsa fornicatrix, hæc ad
C ciues suos prædicatoris munere functa, ciuitatẽ totam irretiens, vniuersos in Christi fidem traxit. Illa fide & sedulitate effecit, vt filiæ anima à malo dęmone liberaretur. Et alij longè his peiores statim in discipulorum numerũ accepti, omnes repentè corporis ægritudines, omnes animi affectus mutauerunt, & in sanitatem, ipsumq; virtutis apicem euaserunt. Nec duo tantùm, aut tres, non decem, non centum, sed totę ciuitates & gentes facillimè Christi fidem acceperunt. Quid ego præceptorum sapiẽtiam, cœlestium legum virtutem, angelicæ vitæ disciplinam enarrem? Talem enim nobis vitam proposuit, tales apud nos leges condidit, & tales mores instituit, vt qui his vtentur, angelorum mox naturam induant: & quantùm homini liceat, deo similes reddantur, etsi omnium hominum maliciam excesserint. His igitur omnibus ab euãgelista collectis, in cor-
D poribus videlicet & in animis, in elementis, Christi miraculis, præceptis arcanis illis, & cœlo altioribus donis, legibus, moribus, persuasionibus, futurorum promissionibus, eiusq; tormentis & cruciatibus, in admirandam hanc & cœlestis doctrinæ plenam vocem prorupit:

Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre plenum gratiæ & veritatis. Neque enim miraculorũ gratia Christum duntaxat admiramur, sed & passionis, vt cùm affixus est cruci, flagellis & alapis cæsus, & insputus ab his, de quibus tam bene merebatur. Siquidem in his ipsis, quæ probri & ignominiæ plena esse videbantur, ipsum rursus verbum clarissimum apparuit, hoc Ioannes gloriam appellauit. Non enim charitatis solùm & amoris fuerat, sed immensæ etiam virtutis. Tunc enim mors abolita est, maledictum periit, dæmones confusi sunt, & de his triumphatum est, chirographũ cruci affixum. Verùm cum sensu ipso visus hæc non deprehenderentur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur, etiam corporea ipsum vnigenitũ dei filium, & totius naturæ dominum certissimè demõstrarunt. Quippè cùm primùm sanctissimũ corpus cruci affixum est, sol radios abscondit, vniuersa terra concussa & tenebris operta est, sepulchra aperta sunt, & mortuorũ multitudo surrexit, & ciuitatẽ ingressa est: & cùm lapis monumento impositus esset: & custodes adhibiti, qui in crucem sublatus, qui clauis affixus, qui mortuus erat, resurrexit. Præterea potestate multa vndecim implens discipulos, per vniuersum orbem dimisit, qui humano generi ad meliorem frugem vita directa mederentur, & cœlestis doctrinæ cognitionem quocũque terrarum disseminarent, dæmonum euerterent potestatem, magnas illas & arcanas diuitias edocerent, nobis animæ immortalitatem, sempiternam corporis vitam, & quæ intellectum nostrum excedunt, nunquam finem habitura præmia annunciarent. Hæc & alia plura reputans beatus hic euãgelista, quæ is quidem nouit, scribere autem non est ausus, eo quòd mundus ea nõ caperet: omnia enim, inquit, si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere eos, qui scribendi sunt libros. Hæc inquam omnia reputans exclamauit: *Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre, plenum gratiæ & veritatis.* *Ioan.vlti.g* Qui igitur tanta & tam admiranda audire, & tot muneribus frui meriti sunt, eos etiam vitã ea dignam doctrina exhibere oportet, vt illis fruãtur bonis. Idcirco dominus noster Iesus Christus in mũdum venit, vt non solùm in hac vita eius gloriam, sed futurã quoque videamus. Propterea inquit: Volo vt vbi ego sum, & *Infra.17.d* ipsi sint, vt videant gloriam meam. Quæ si tam clara, tam eximia est, quidnam de ea quispiam diceret? Non enim nobis degẽtibus in hac terra corruptibili, neque in fluxis & caducis corporibus in quibus sumus, sed in perpetua & immortali creatura apparebit, & tãto splẽdore, vt nulla possit ratione comprehendi. O beati, ter inquã & sæpius, qui gloriæ illius digni habiti sunt spectatores fieri, de qua exclamans propheta inquit: Tol- *Esaiæ.26.b* latur impius, ne videat gloriam dei. Sed absit, hoc cuiquam vestrum accidat, vt eam aliquando non videat: ad quam assequendam nisi summa vtamur diligentia, possemus sanè dicere, bonum esse si nati non essemus. Quid enim viuim⁹? Quid spiritum ducimus? Quid sumus, si illo priuamur aspectu, si dominus noster tunc à nobis videri nõ permittetur? Nã si illi qui Solis lucem conspicari nequeunt, omni morte miseriorem vitam degunt, quid eos perpeti credendũ est, qui illa luce priuantur? Siquidẽ in hoc seculo cæcitatis duntaxat damnum est, in illo autẽ non in visu tantùm lædimur? quãuis hæc sola priuatio sit grauissima, vt neque etiam sic par esset supplicium: sed tantò id grauius, quantò sol ille quàm hic est sine comparatione præstantior. Verùm aliud quoque supplicium expectandum est, quippe qui luce illa caruerit, nõ modò in tenebras intrudetur, sed perpetuò ardebit, consumetur, dentibus stridebit, innumeris pœnis cruciabitur. Nolimus, quæso, nos ipsos cõtemnere, & breui huius vitæ desidia in æternum damnari supplicium, sed vigilemus, sobrij simus, omnia & faciamus, & operemur, vt æternis illis potiamur bonis, & fluuium illum igneo flagrore perfluentem ante horrendũ Christi tribunal longè diffugiamus: in quem qui semel inciderit, ei nunquam reditus datur. Nemo eum inde, non parentes, non frater, eximere amplius poterit, quod & ipsi prophetæ clamitant, vnus quidem dicens: Frater non redimit, redimet homo? Ezechiel ve- *Psal.48.a* ro quiddam etiam amplius: Si staret Noë & Iob & Daniel, filios suos & filias nõ liberarent. Siquidem vnum duntaxat illic patrocinium est, operum videlicet, quo qui caruerit, aliunde nusquã saluti locus est. His itaque frequenter animo agitatis, vitam nostram nullis coinquinatam sordibus, claram, mundamq; reddamus, vt fidẽter dominum nostrum cernere, & promissa assequi bona possimus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quẽ & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen. *Ezech.14.c*

Homilia.xij.ex cap.primo.

IOannes testimonium perhibet de ipsõ, & clamat dicens: *Hic erat quem dixi, qui post me* ⁹ *venturus est, ante me factus est, quia prior me erat.* Nunquid frustra curri- ⁹ ἐρχόμενος. *s. qui venit, aut vẽturus est. sic & in sequentibus.*
mus? frustra laboramus? nunquid super petram semen iacimus? nũquid secus viam, an inter spinas nobis insciis semina cadunt? Anxij enim sumus, & maiorem in modum formidamus, ne agricultura nobis sterilis euadat. Neque hoc dico quòd verear ne in laboris huius mercede capiam detrimentum: non enim eadem conditione, qua agricolæ, sunt verbi diuini præceptores. Siquidẽ agricolæ post annuos sudores & miseram illam laboriosamq; vitam si terra aliquãdo pro operis in se impensis non respondeat, nemo alius eius dãnum instaurare potest, sed pudibundus, tristisq; ab area domum ad vxorem & filios reuertitur, & quem longi laboris mercedem petat, habet neminem: in nobis autem nihil huiusmodi vsu venit, sed licèt culta terra nullum afferat fructum dummodo nos nullum substraxerimus laborẽ, & eius & noster domin⁹ vana nos spe dimissos non frustratur, sed remunerat. Vnusquisque enim, in- *1.Cor.3.b*
quit, propriam mercedem accipiet secundum proprium laborem, non secundum rerum euentum. Et tu, inquit, fili hominis testificare populo huic, si fortè audiant, si fortè intelligant: & per Ezechielem: Si speculator prædicat quid fugere, quid eligere oporteat, animam suam liberauit, quanuis nemo attendat. Verùm enimuero licèt firmum hoc solatium & remunerationis fiduciam habeamus, cùm nihil vos bene operando proficere videamus, nihilo melius afficimur quàm agricolæ illi, qui demisso vultu & rubore perfusi anguntur, & suam deflent calamitatem. Hoc magistri misericordia est, hoc patris cura. Etenim Moses cùm à Iudæorum ingratitudine liberari posset, & alterius gentis potiorem, longeq; maiorem accipere principatum: Di- *Exod.32.c*
mitte me, inquit, vt irascatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamq; te in gentem magnam. Cùm sanctus & dei seruus esset intimus, ne audire quidem id sustinuit, sed potius vnà cum his qui sibi semel crediti erãt, perire, quàm sine illis saluus esse & ad maiorem dignitatem assumi, prætulit. Huiusmodi esse oportet cui animarum cura commissa est. Est nanque absurdum vt prauorum filiorum pater, nolit nisi eorũ quos genuit pater appellari. Nos autem discipulos quotidie nunc hos, nunc illos mutemus, erga neminem amicè, familiariterq; affecti. Sed absit, vt de vobis vnquam hæc suspicio suboriatur. Confidimus enim vos fide in dominum nostrũ Iesum Christum, & mutua in omnes charitate abundare: sed hæc dicimus, vt studium vestrum augeamus & diligentiam, & vitæ vestræ virtutem maiorem in modum propagemus. Sic enim iactis orationis nostræ fundamentis, altius mẽtes erigere poteritis, si nulla maliciæ lippitudo mẽtis vestræ oculos perstrinxerit, & acumen obtuderit. Quid igitur hodierna die

nobis

Universidad de Deusto
Biblioteca

nobis propositum est? *Ioannes testimonium perhibet de ipso, & clamat dicens: Hic erat quem dixi, qui post me venturus est, ante me factus est, quia prior me erat.* Multus est hic euangelista in Ioannis laudibus & eius testimonium multifariam diffundit. Quod non temerè, sed incredibili sapientia prosequitur: plurimùm enim hunc hominē omnes Iudæi admirabantur. Nam & Iosephus Ioannis ęde bellum ortum existimat, & propterea non esse Iudæorum ciuitatem, quæ aliquando Metropolis fuit, & longa oratione præcursoris laudes exequitur, per eum Iudæos arguens, cuius frequenter testimonium ipsis in memoriam reuocat. Et alij quidem euangelistæ facta superiorum prophetarum mentione, per singula Christi opera trahunt auditorem, & super natiuitate. Hoc autem factum est, inquiunt, vt impleretur quod dictum est per prophetam dicentem: Ecce virgo in vtero habebit, & pariet filiū. Et cùm Hærodes ei insidiatus, tāta vbique diligentia eum perquiri fecit, vt immaturā etiam ætatem interficeret, in medium Hieremiæ adducunt testimonium: Vox in Rhama audita est, lamentatio, ploratus & vlulatus multus, Rachel plorans filios suos. Et Osee, cùm ex Aegypto rediret: Ex Aegypto vocaui filium meum: & hunc vbique in suis euangeliis morem seruant. Ioannes autem apertius & à recētioribus testatur, vtpote qui cæteris sublimius locutus, non mortuos tantùm, sed viuum, & qui Christū præsentem præsens ostendit & baptizauit, in medium frequenter adducit, nō idcirco vt serui testimonio domino authoritatem compararet, sed vt ad auditorum descēderet imbecillitatem. Quemadmodum enim nisi serui formam accepisset, nunquam comprehendi potuisset: ita nisi serui voce conseruorum aures arrexisset, non sanè multi Iudæorum eius probassent orationem. Præterea & aliud magnum & admirabile respexit: nam cùm de sui ipsius laudibus cuiusque suspectum sit testimonium, & plerisque sæpenumero auditoribus nō persuadeant, alterum de ipso testificaturum adduxit. Accedit ad hoc, quòd plerique solent libentius eorum vocē audire, cum quibus consuetudinem habuerūt, vtpote quam magis cognoscunt. Propterea vox de cœlo semel vel bis audita est: Ioannes autem sæpenumero & frequenter locutus. Nam qui multitudinis imbecillitatem superabant, hi à sensibilibus omnibus liberi, cœlitus vocem audire poterāt, nec eis multùm opus erat humana, quippe qui ab illa persuasi erant & allecti. Qui verò adhuc in his inferioribus deuoluebantur, & multa terrenarum rerum nube operiebantur, hoc humiliori indigebant sermone. Ita igitur Ioānes cùm omnibus se sensibilibus exuisset, aliis magistris non indiguit, sed cœlitus eruditus est. Qui enim me misit, inquit, baptizare in aqua, ille mihi dixit: Ad quem videris spiritum dei descendentem, hic est. Iudæi autem qui adhuc rudes ad illam altitudinem non poterant peruenire, hominem habebant magistrum, non sua eis, sed cœlestia annunciantem. Quid igitur hic loquitur? *Ipse testimonium perhibet de eo, & clamat dicens*: Quid per illud verbum, clamat, significatur? hoc est fidenter & liberè, omni abiecta formidine, dei aduentum prædicat. Quid autem testatur? quid clamat? *Hic erat quem dixi, qui post me venturus est, ante me factus est quia prior me erat.* Obscurū & adhuc plenum humilitatis testimonium. Non enim dixit, hic est filius dei vnigenitus & dilectus: sed, hic erat quem dixi: qui post me venturus est, ante me factus est, quia prior me erat. Quemadmodum enim aues pullos suos, neque euestigiò, neque vna cūtaxat die, totam volandi artem edocent: sed primò è nido paululum educūt: deinde à volatu requiescere sinūt: & postridie ad volatum maiorem reuocant: ita paulatim exercendo ad naturalem eos efferunt altitudinem. Ita beatus Ioannes nō statim ad summa Iudæos erigit, sed primùm paululum à terra eleuat, cùm Christum se meliorē testatur. Neque enim parum erat, quòd auditores primò Christum nondum cognitum, nondum miracula facientem, Ioanne viro tam admirabili, tam claro, ad quem omnes concurrebant, quem omnes angelum arbitrabantur, meliorem crederent. Principiò igitur hanc opinionem in auditorum animis confirmare conatus est, eo videlicet, qui testimoniū perhiberet, eum de quo perhiberetur: & eo qui prior venit, eum qui posterior, & claro & nobili nondum notum esse potiorem. Et animaduerte testis sapientiam, nō modò cognitum, sed priūsquam nosceretur prædicat. Illa enim particula, Hic est de quo dicebam, id significat: quemadmodum & Matthæus dicit: Omnibus qui ad se venerāt, dicebat: ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitētiam: qui autē post me venturus est, fortior me est, cuius non sum dignus soluere corrigiam calceamenti. Sed quānam causa antequam eum ostenderet, ita locutus est? Vt facilius præsentis testimoniū auditorum animis reciperetur, cùm iam exhibitis verbis illius noticiam habuissent, nēve eos vile Christi vestimentum à credendo dehortaretur, sed facilè multitudinem in fide contineret. Nam nisi prius aliqua de domino cognitio habita esset, & simul eum populus vidisset, & tam admirabile, tam magnū testimonium accepisset, *aspectus eius vilitas testimonij quam primùm magnitudini obstitisset. Adeò enim Christus abiectus, adeò communis omnibus videbatur, vt & Samaritanæ mulieres meretricesq; & publicani, nullo honore & accedere, & alloqui eum auderent. Vt igitur diximus, si & verba hæc simul audissent, & Christum vidissent, Ioānis saltem derisissent testimonium: sed cùm ante eius cognitionem plura de ipso audierint, & in his confirmati fuerint, contrà euenit: siquidem eo viso non sunt prædicationis eius doctrinam aspernati, sed Ioannis testimonio fidem adhibentes, etiam clariorem sunt arbitrati. Quòd autem dicit: Qui post me venturus est: hoc est, prædicaturus, non futurus, hoc & Matthæus significat dicens: Post me venit vir, non de eius ex Maria generatione dicens, sed de aduentu secundum prædicationem. Nam si de generatione dixisset, non præsenti, sed præterito vsus esset tempore. Natus nanque erat Christus, cùm ita locutus est Ioannes. Quid autem significat, Ante me factus est? Clarior videlicet atque honorabilior. Nolite enim, inquit, etsi prior venerim ad prædicandum, ideo me illo maiorem arbitrari: longè minor sum: vt ne serui quidem loco connumerari sim dignus: hoc significauit cùm inquit, Ante me factus est. Quod aliis verbis Matthęus ostendit: Nō sum, inquit, dignus soluere eius corrigiam calceamenti. Verùm quòd per hanc particulam, Ante me factus est: Christi nō intelligatur *adesse aduentus ex sequentibus perspicuum est: siquidem superflue adderetur, Quia prior me erat. Quis enim adeò stolidus, adeò insanus est† vt qui ante eum factus est, illum eodem tempore non fuisse non intelligat?] Quod si enim de æterna intelligeretur essentia, id nihil aliud significaret, quàm qui post me venturus est, ante me factus est, quia prior me erat. Sed hoc absurdū est, & cassa frustra adiicitur. Contrarium enim, si hoc significare voluisset, dicere oportuit, videlicet, Qui post me venturus

Matt.1.d

Esaie.7.c

Matth.2.c

Hiere.31.c

Osee.11.a

Matth.3.c

χάυσεως id est habitus, figura, vultus, persona.

Ibidem.

ἐις τὸ εἶναι vocat. ad esse, siue essentiā vel vt sit.

† vt ignoret quòd is qui ante ipsum factus sit, prior ipso esset?]

Universidad de Deusto
Biblioteca

turus est, prior me erat, quia ante me factus est. Huic enim particulæ, Prior me erat, nõ immerito posset hæc afferri causa, quia ante me factus est. Huic autem, Ante me factus est, quia prior me erat: nõ est causa: hoc vero quod nos dicimus, firma ratione nititur. Siquidẽ iam omnes nostis, nõ quæ manifesta sunt, sed obscura semper ratione indigere. Quòd si de essentia sermo esset, non erat obscurum, quin prius factum prius esse oportuerit: sed cùm de honore disputẽtur, nõ ab re apparẽtem soluit dubitationem. Etenim credibile erat multos dubitare, quánam gratia qui posterius venit, ante factus sit, hoc est honorabilior. Huius igitur quæstionis mox causam affert, quia prior me erat. Neq; enim proficiendo & superando, cũ prior essem, me reiecit, & ante me factus est. sed prior me erat, inquit, quãuis posterior venerit. & quò nam pacto inquis, si de eius claritudine & futura apud homines gloria diceret, quod nõdum fuerat, tanquam factum profitetur? non enim inquit, fiet: sed, factus est. Quoniã mos prophetarum est, vt sæpenumero quæ futura sunt, tanquã facta enarrent.

Esaiæ.53.c Nã & Esaias de Christi morte locutus, nõ inquit: Tanquam ouis ad occisionem ducetur, quod futurum erat: sed, ductus est. Atqui nõdum carnem induerat, verũtamen quod futurum erat, propheta tanquam factũ enarrat. Et Dauid crucem significans, nõ inquit: Fodiẽt manus meas & pedes meos: sed, foderunt: &, Diuiserũt sibi vestimenta mea, & super vestem meã miserunt sortem. Et de proditore verba faciẽs, qui nondum fuerat: Qui manducat, inquit, panes meos, leuauit contra me calcaneum. Et de passione locutus: Dederunt in escam meã fel, & in siti mea potauerũt me aceto. Vultisne alia adducamus exempla, an hæc in præsentia sufficiũt? Ego satis arbitror. Nam si in superficie non multum spacij comprehendimus, profundũ tamen attigimus, non tamẽ minus hoc quàm illud laboris habet. Sed veriti sumus, ne lõgiori sermone vestram remitteremus attentionem. Quam ob rem debitum orationi nostræ finem imponamus. Debitus autẽ finis est, laus digna deo, non

Matth.5.b verbis tantùm, sed operibus. Luceat enim, inquit, lux vestra coram hominibus, vt videãt opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui est in cœlis. Et profectò nihil optima vita clarius dilectissimi, vt sapiens

Sapien.3.b testatur: Viæ iustorum tanquam lux fulgent: illustrant verò non eos modò, qui per opera lucem attingunt, & rectam viam ingrediũtur, sed & propinquos. Effundamus igitur oleum è lampadibus, vt maior accendatur ignis, & lux appareat locupletior. Hoc autẽ oleum non modò in præsentia multùm valet, sed cùm sacrificia

Matth.9.b florerent, maiorem in modum illorũ virtutem probauit. *Oleum enim, inquit, volo, & nõ sacrificiũ. Et meritò quidem: alterum enim inanimatum est altare, alterum animatum. In altero quicquid imponitur, igni cõsumptũ in cinerẽ vertitur, & fumus in aërem dissoluitur: alterum alios affert fructus. Quod Paulus significauit: cùm enim Corinthiorum, qui pauperũ studiosi erant, thesauros enarraret, his verbis vsus est: Quoniam

Oseæ.6.c *ἔλεος.i. misericordia. Ingiße videtur ἔλαιον.i. oleũ, quod etiã pro misericordiæ operibus capitur.*

2.Cor.9.d *Ibidem.* ministerium huius officij non solùm supplet ea quę desunt sanctis, sed etiam abundat per multas gratiarum actiones deo. Et iterum: Glorificãtes deum in obedientia confessionis vestræ in euãgelio Christi, & simplicitate cõmunicationis vestræ in illos, & in omnes, & in ipsorum obsecratione pro vobis desiderantiũ vos. Vides mutuam gratitudinem, dei laudem, continuas preces, & vehementiorẽ eorum charitatẽ, qui beneficiũ acceperũt: Sacrificemus igitur dilectissimi, sacrificemus in A istis sacrariis quotidie: hoc enim & oratione & ieiunio & multis huiusmodi officiis maius est sacrificiũ, modò ex iusto labore fiat & lucro: & omnis sit expers auaricię, rapinæ, violentiæ. Hæ oblationes deo gratæ sunt, alias respuit oditq;, neque vult alienis calamitatibus honorari. Impium enim & prophanum id sacrificium est, & irritat potius deum quàm placet. Quocirca summa diligentia vti oportet, ne dum volumus deum colere, iniuria afficiamus. Nam si Cain deteriores hostias offerẽ- *Gene.4.a*
do, quanuis nullam aliam iniuriam intulerit, vltimum tamen dedit supplicium: nõnne longè grauiora perpetiemur, si rapina & auaricia malè parta deo offeramus? Propter hoc enim formam huius mandati deus manifestauit, vt videlicet misereamur, nõ torqueamus conseruos. Qui autem aliena rapit, & alij dat: nõ miseretur, sed lædit, & iniuriam vel maximam facit. Vt enim lapis nunquam oleum fundit, ita neque crudelitas humanitatem: siquidem cùm hinc prouenit eleemosyna, non amplius est eleemosyna. Quare hortor ne id solùm cogitemus, vt præbeamus indigentibus, sed ne ex rapina. Nam si alter precatur, alter imprecatur: vtrius vocem potius dominus audiet? An plus illud vtilitatis, an hoc detrimenti afferet? Quòd si diligenter vixerimus, diuinæ gratiæ auxilio, misericordiam veniamq; omnium, quæ semper peccauimus, cõsequi poterimus, & flumen igneum effugiemus: à quo liberi vtinã omnes ad cœlorum regnum perueniamus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & sancto viuificantiq; spiritui, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia.xiij.ex cap.primo.

C *ET de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia.* Superiori die diximus, quod Ioannes vt eorum dubitationẽ solueret, qui essent quæsituri quo pacto Christus posterior ad prędicandũ veniens, prior eo fuerit & clarior, addidit:

Quia prior me erat. Et hæc vna causa est, qua nõ cõtentus subdit aliã, videlicet, Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia. Et iterum aliam:

Quia lex, inquit, per Mosem data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Et quid tandẽ, inquis, significat: Et de plenitudine eius nos omnes accepimus? Ad hoc enim primum dicendum est: Nõ habet, inquit, donũ participabile, sed ipse fons est, & radix bonorũ omniũ: ipse vita, ipse lux, ipse veritas, nõ in seipso bonorũ diuitias cõtinens, sed in vniuersos diffundens, quibus diffusis plenus permanet, neq; ex eo quòd aliis suppeditet, minuiD tur, sed diuitias suas elargitur semper vberius: cúmque omnes his bonis impartiat, in eadem permanet perfectione. Quod autẽ ego fero, participabile est: ab alio enim id accepi, & exigua pars totius est, & quasi gutta parua ad immẽsum abyssum & infinitũ pelagus cõparata: immo neq; exemplũ hoc sufficiẽs est, ad quod volumus ostendẽdum. Nam si guttam è pelago acceperis, ea tamen pelagus: etsi visu percipi nequeat, diminuitur: de illo autem fonte hoc dici non potest, sed quantumcunque quis hauriat, nihil deficit. Quare alio exemplo vtendum est, licet & hoc infirmũ sit: neque possit quod quærimus, demonstrare: Alterũ tamen afferemus, quod magis ad propositam nos adducat sentẽtiam. Constituamus nobis igneum fontem, à quo innumeræ accendantur lucernæ, & bis totidem, & ter totidem: nonne huiusmodi fons ita plenus est ignis, quemadmodũ antequam ex eo quicquã sumeretur? Sanè perspicuum est.

Quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quòd si in corporibus quæ in partes diuidi possunt, & per ademptionem partium minora fiũt, aliquid huiusce modi inuenitur, vt post sui communicationem nullam diminutionem accipiant: quanto magis in incorporea & immortali illa potentia hoc contigerit? Nam si vbi subiectum substantia est & corpus,& fit & non fit diuisio:multo magis cum de actione sermo habetur,& actione incorporeæ substantiæ,credibile est idem euenire.Idcirco Ioannes inquit:Et de plenitudine eius nos omnes accepimus.Et testimonium suum Baptistę testimonio cõiungit. Hæc enim particula, De plenitudine eius nos omnes accepimus: non præcursoris verbũ est, sed discipuli, cuius hæc est sententia, Nolite existimare diutinæ consuetudinis,& eiusdem mensæ participationis gratia nos de eo testimonium perhibere:nam & Ioannes qui Christum antea nunquam viderat, neque cum eo conuersatus est,nisi cũ ipsum baptizauit,in multorum cœtu eum conspicatus,inde omnia accipiẽs, clamauit: Prior mẽ erat. Nos item omnes duodecim, trecenti,quingenti,tria milia,quinque milia, innumera ludæorum multitudo,omnis fidelium cœtus,qui tũc fuerunt,nunc sunt,& futuri sunt,de plenitudine eius accepimus. Quid autem accepimus? Gratiam pro gratia. Quam:pro qua?Pro veteri nouam.Quemadmodum enim duplex erat iusticia.Secundum iusticiã,inquit,quæ *Philip.3.b* in lege est, factus irreprehensibilis. Et duplex fides: vt, Ex fide in fidem.Et adoptio duplex:vt,Quorum adoptio est.Et duplex gloria:vt,Si enim quod euacuatur per *2.Cor.3.b* gloriam est,multo magis quod manet in gloria. Et lex duplex:vt,Lex spiritus vitæ liberauit me. Et duplex seruitus:vt,Quorum seruitus.& iterum: Spiritui dei seruiẽtes. Et testamentum duplex:vt, Disponam vobis testamentum nouum,non secundum testamẽtum quod disposui patrib⁹ vestris.Et duplex sanctificatio,& duplex baptisma,& duplex sacrificium,& templum, & circuncisio duplex,ita & duplex gratia. Sed illa quidem quasi figuræ sunt, hæc quasi veritas, æquiuocationem quandam,non rei communionem seruantia:quoniam in figuris sunt & vmbra.Nam & homo pictus,homo appellatur, & verus homo itidem. Similiter in statuis & aurea & lutea hominis habet appellationem: verum tanquam hominis figura, ille vt verus homo. Noli igitur tanquam à nominum communicatione, idem re ipsa esse existimare,sed neque diuersum. Nam si figura erat, non erat aliena à veritate:si vmbram seruabat,ipsa minor erat veritate. Vultis quæ nam sit horum omnium differentia, explicemus? Vnum aut alterum dictorum accipiamus,hoc pacto & cætera fient vobis manifesta, certóque deprehendemus puerilia illa fuisse præcepta.Hæc vero præclarorum philosophiæ professorũ, *†hominib⁹, hæc tãquã angelis]* & magnorum virorum:& illa tãquam † ab hominibus, hæc tanquam ab angelis] institituta. Vnde igitur exordiemur?Vultis ab ipsa adoptione?Quę nam inter hanc & illam differentia est? illa verbo honorabatur,hæc re *Psal.81.b* ipsa:& de illa quidem inquit:Ego dixi dij estis,& filij al *Titum 3.b* tissimi omnes:de hac autẽ, Ex deo nati sunt. Quánam ratione? Per lauacrum regenerationis & renouationis spiritus sancti. Et illi quidem postquam filij appellati sunt,adhuc spiritum seruitutis habebant:erãt enim serui,etsi hac appellatione honorabantur: nos liberi tunc facti,non nomine, sed re honorem accepimus. Quod *Roma.8.c* Paulus his verbis significauit: Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis spiritũ *Gala.4.a* adoptionis filiorum dei,in quo clamamus,Abba pater. Generati nanque à deo,& vt vere dici potest,formati, ita vocati sumus filij. Sed si sanctificationis modum & hunc,& illum considerabimus, multam in hac quoque parte deprehendemus differẽtiam. Illi enim cum idola non colebant,neque fornicabantur,neque adulteriũ committebant, hoc nomine appellabantur: nos vero non in huiusmodi abstinentia, sed in maiorum acquisitione & possessione facti sumus sancti. Et primũ quidem ab ipso spiritus sancti aduentu hoc donum assecuti sumus,deinde à vita longe potiore,quàm Iudaica.Et quòd non arroganter hoc dictum sit,audi quid illis loquatur: Nolite vaticinari,neque purgare filios vestros, quoniam populus sanctus estis. Ita apud illos hæc erat sanctitas, vt idolorum leges abiicerent: apud nos au- *1.Cor.7.f* tem, vt sancta sit, inquit, & corpore & spiritu. Pacem *Hebr.12.d* prosequimini & sanctificationem, sine qua nemo videbit dominum, & perficientes sanctificationem in timore dei. Vides hanc esse sanctificationem, quando intrinsecus radicem habet, & fontem? Non enim hoc nomen sanctus, in omnibus eandem habet significa- *Sanctus:* tionem. Nam & deus sanctus dicitur, sed non quemadmodum nos. Cum igitur vocem hanc à Seraphin demissam propheta audiuit, qui inquit: Heu mihi misero, quòd cum homo sim,& impura labia habeam, in medio populi immunda labia habentis habito. Atqui *Esa.6.b* & sanctus & purus erat: sed si supernæ sanctitati nostram conferamus, immundi profecto sumus: Sancti angeli sunt, & ipsa Cherubin & Seraphin sancta, sed huius quoque sanctitatis alia differentia, inter nos videlicet, & supernas virtutes. Opus esset & alia genera explicare, sed longiori vteremur oratione. Quare vlterius progressi, reliqua vobis inquirenda relinquemus: poteritis enim hæc domi colligendo ipsam deprehendere differentiam, & inde in reliquis proficere. Da,inquit, sapienti occasionem, & sapientior fiet:no- *Prouer.9.b* bis reliqua sunt necessario transigenda. Cum ergo dixisset Ioannes: Et de plenitudine eius nos omnes accepimus:addidit, Et gratiam pro gratia. Gratia nanque *Deut.7.b* Iudæi salutem consequebantur. Non enim quia vos multiplicati estis, inquit, sed propter patres vestros elegi vos. Nam qui non propriis meritis à deo dilecti sunt, eos perspicuum est, & propter gratiam eiusmodi honorem consecutos: nos autem omnes salui quoque facti sumus gratia, sed non eodem modo, neque iisdem de rebus, sed longe maioribus & excellioribus. Non enim hæc nobis duntaxat gratia data est, venia scilicet peccatorum, quam cum illis communicamus. Omnes enim peccauerunt, sed iusticia, sanctificatio, adoptio, spiritus sancti gratia, longe clarior, longe vberior: ad hæc & alia maior, hoc est, à spiritu & reconciliatione fiducia, huius gratiæ causa, deo chari facti sumus, non amplius vt serui, sed vt filij & amici. Quocirca inquit, Gratiam pro gratia: Verum quæ legis fuerunt, fuerunt & gratiæ, etiam ipsa formatio hominis ex nihilo. Non enim nostris præcedentibus meritis hanc accepimus remunerationem. Quo modo enim cum nihil essemus? sed gratia dei, quæ semper in beneficiis priores sibi partes vendicat. Neque solum quòd facti sumus ex nihilo:sed quòd facti, & facienda, & vitanda didicerimus, & horum à natura legem acceperimus, & conscientiæ iudicium incorruptum nobis ab opifice deo tributũ sit.Hoc inquam maximæ fuit gratiæ, post quam alia secuta est, vt corruptam hanc legem per legem scriptã recuperaremus.Consentaneũ nanque erat, vt qui datum semel à deo præceptum adulterassent & corrupissent, pœnam luerent:verum mi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tius nobiſcum actum eſt. Iterum emendandi medicina adhibita, non debita quidem, ſed à miſericordia & gratia proueniens. Nā quòd gratiæ ſit & miſericordiæ, audi Dauid loquentem: Faciens miſericordias dominus, & iudicium omnibus iniuriam patiētibus: Notas fecit vias ſuas Moſi, filiis Iſraël voluntates ſuas. Et iterū: Bonus & rectus dominus, propter hoc legem ponet peccantibus in via. Miſericordiæ igitur & miſerationū, & gratię eſt, legem accipere. Idcirco cum gratiam pro gratia dixiſſet, etiam pro beneficiorum dei in nos magnitudine vehementius certans, addidit: *Lex per Moſem data eſt, gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt.* Videte quàm placide, & paulatim & Baptiſta Ioannes, & diſcipulus ad ſupremā auditores cognitionem trahant, cū prius humilioribus eos aſſuefecerint. Ille enim Chriſti ad ſe comparatione facta, qui ſine cōparatione omnes excedit: ſic deinde eius excellentiam oſtendit, dicens, Ante me factus eſt. Deinde ſubdēs, Quia prior me erat. Hic autem maius locutus eſt, minus tamen quàm vnigeniti dignitas poſtularet. Non enim ad Ioannem, ſed ad eum qui longe maiori erat apud Iudęos admirationi, facit comparationem, hoc eſt, ad Moſem. Quia lex, inquit, per Moſem data eſt: gratia & veritas, per Ieſum Chriſtum facta eſt. [Et animaduerte euangeliſtæ ſapientiam, non perſonarum, ſed rerum facit diſquiſitionem: quibus confeſsis, longe Chriſtum Ioanne maiorem neceſſe eſt etiam pertinaces conſentiant. Siquidem cum res quæ nullam habent, neq; ad alicuius gratiam, neque ad odium, cauſam, hoc teſtantur, certam etiā impudentibus oſtendunt ſententiam. Nam quales eas authores fecerunt, tales exiſtimantur. Quare eorum maxime verum eſt teſtimonium ſine vlla ſuſpicione.] Animaduerte præterea quàm honeſtam facit comparationem, etiā apud imbecilliores. Non enim ratione excellentiam confirmat, ſed nudis nominibus differentiam oſtēdit, gratiam & veritatem, legi, & hanc particulam, Facta eſt: huic, Data eſt, opponens. Maxima autem vtrorunque differentia: dari enim miniſtri eſt. Nam qui dat, is aliunde accipit, & dat cui dari præcipitur. Fieri autem & gratiam & veritatem, regis eſt, cum poteſtate omnia dimittentis peccata, & benignitatis ſuæ dona confirmantis. Quare, inquit, dimittuntur tibi peccata tua. Et iterum: Vt autem ſciatis, quoniam poteſtatem habet filius hominis in terra dimittendi peccata, dicit paralytico: Surge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam. Vides quo modo gratia per eum facta ſit? vide & veritatem. Gratiam quidem, & quæ modo diximus, & erga latronem benignitas, & baptiſmatis & ſpiritus ſancti dona, & alia item plurima nobis oſtendunt. Veritatem autem manifeſtius intelligemus, ſi figuras didicerimus: futuras enim diſpenſationes in nouo teſtamento conſummari, figuræ primum vt figuræ annunciarunt, quas Chriſtus ſuo conſummauit aduentu. Videamus ergo figuras, ſi placet, in paucis. Non enim omnia tranſigere præſentis eſt temporis. A paucis reliquas intelligetis. Vultis ab ipſa paſsione incipiamus? Quid dicit figura? Tollite agnum per familias, & ſacrificate, & facite, vt inſtituit dominus, Chriſtus autem nihil huiuſmodi præcipit, ſed ipſe id factus eſt ſacrificium, & oblationem ſeipſum patri offerens. Vides quo pacto figura data eſt per Moſem, veritas facta eſt per Ieſum Chriſtum? Item in monte Sina, vt Amalechitæ in pugna profligarētur, manus Moſi ab Aaron & Hur vtrinque ſublimes tenebantur: Chriſtus vero aduenies ſuas ipſe manus extendit in cruce. Animaduer-

Pſal.102.a *Ibid.24.b* *Marc.2.a* *Ibidem.* *Exod.12.a* *Ibid.17.c* *Exo.17.d* *Ioan.19.d*

tis quo modo nobis figura dabatur, & veritas facta eſt?

Præterea lex inquit: Maledictus quicunque non manſerit in omnibus quæ ſcripta ſunt in libro hoc. Gratia autem: Venite omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Et, factus eſt pro nobis maledictum. Cum igitur tantam aſſecuti ſimus gratiā & veritatem, nolimus quæſo pro beneficiorum magnitudine pigriores fieri. Quanto enim maiori honore accepti ſumus, tanto maiorem debemus virtutem. Nam qui pro paruis acceptis beneficiis parua retulerit, nulla dignus eſt reprehenſione: qui vero in ipſum honoris culmen aſſumptus eſt, ſi vilia minimáque rependit, longe maius meretur ſupplicium. Sed abſit vt de vobis talia ſuſpicemur. Confidimus enim in domino, qui animis veſtris pennas dabit, quibus in cœlū elati, in huius mundi peregrinatione, terrena labe non inquinabimini. Verumenimuero hoc de vobis perſuaſum habentes, non quieſcimus tamen quin frequenter eadem & hortemur, & admoneamus. Nam & in ſeculi certaminibus non oſcitantes & ſupinos, ſed ſtrenuos, & ſe vltrò periculis obiicientes vniuerſi hortantur, & plaudunt ſpectatores. Illos enim, ac ſi de eorum victoria penitus deſperent, neque poſsint vllis hortationibus ad virtutem accendi, taciti miſſos faciunt. Hoc autem in loco non de vobis tantum, qui ſobriam vitam agitis, ſed de recidentibus, modo emendari voluerint, bene ſperare licet. Quamobrem modo hortando, modo exprobrando, nunc ſuadendo, nonnunquam laudando omnia & facimus, & adnitimur, vt ſalutem veſtram non negligatis: & quantum in nobis eſt, nihil omnino prætermittimus. Nolite igitur noſtram de viuendi ratione iniquo animo admonitionem accipere. Non enim ita loquimur, vt vos inertiæ accuſemus, ſed de vobis optime ſperamus. Neque ad vos duntaxat, ſed ad nos qui orationem habemus, hæc & loquimur, & loquemur. Siquidem & nos doctrina, admonitione, conſilio indigemus. Nam etſi ipſi ſermonem facimus, nihil nobis quoque fieri prohibet. Sermo enim ſceleribus obnoxios corripit. Qui autem omni liberi ſunt crimine, eos etiam longius abducit. Neque enim nos ſine peccato ſumus. Medicinæ igitur ars communis eſt, & remedia omnibus proponit. Cura non communis eſt, ſed ſit ad vtentium voluntatem. Qui vult medicina vti, curatur: qui eam vulneri adhibere negligit, magis læditur, & torquetur vehementius. Nolimus ergo ægrè medicinam ferre, ſed læto animo accipiamus. Licet non parum dolorem noſtræ afferant admonitiones, ſuauiſsimus tamen fructus ſequetur, cuius gratia & facimus omnia, & dicimus, vt à plagis & vulneribus quæ peccando animæ inurimus, liberi ad æternam vitam euadamus, & Chriſti præſentia digni efficiamur: neque acerbis & ſæuis poteſtatibus in die illa nos exhibeamus, ſed quæ nos ad cœlorum poſſunt aſſumere hæreditatem, deum diligentibus præparatam: Quam vtinam omnes conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria & imperium cum ſancto & viuificante ſpiritu, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Deut.27.d *& Gal.3.b* *Mala.3.b* *Gal.11.d*

Homilia.xiiij.ex cap.primo.

Deum nemo vidit vnquam. Vnigenitus filius, qui eſt in ſinu patris, ipſe enarrauit. Sacræ ſcripturæ verba nō vult deus vt ſimpliciter, ſed multa cum prudentia intelligātur. Ideo beatus Dauid ſæpenumero in pſalmis ſuis titulū preſcribebat, intellectum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psal.118.e *Prouer.2.a* *Eccli.51.d* *Iosue.5.f*

ctum,& dicebat:Reuela oculos meos,& intelligam mirabilia ex lege tua.Item & eius filius: Quòd oportet tãquam argentum exquirere sapientiam,& tanquam thesaurum perscrutari. Præterea dominus Iudæos admonuit:Scrutamini scripturas: quod non vtique dixisset, si perfacile & prima tantum lectione possent intelligi. Quod enim in medio,& in promptu positum est,nemo sanè perscrutatur:sed quod obscurum & latens,id multa indiget inquisitione, vt inueniatur. Idcirco thesaurum absconditum scripturas appellauit, vt ad earum nos inquisitionem excitaret. Hæc autem nobis dicta sunt,ne simpliciter & temere,sed summa cum attentione scripturam accipiamus.Nã si quis ipsa duntaxat verba nuda,& vt dicũtur acciperet,multa absurda de deo

† ex ære cõstituí] necesse esset suspicari.Etenim hominem eum esse, † pecunia corrumpi,iracundum,furibundum, aliáq; de eo his peiora intelliget. Verum si reconditam verbis sententiam deprehenderit,omnia purgabũtur. Nam proposita nobis lectio sinum dei habere dicit, quod est proprium corporis.Sed nemo tam insipiens est,qui incorporeum, corpus arbitretur. Vt igitur digne spiritalem sensum accipiamus, agitè altius hunc locum inuestigemus. *Deum nemo vidit vnquam.* Quámnã hæc particula cum superioribus habet cõsequentiam? †Vt ostẽdat]euangelista beneficiorum dei magnitudinem, & horum eorúmque quę per Mosem data sunt incomparabilem differentiam,probabilem causam,personç adducit dignitatem,quæ maiora effecerit. Ille enim cum seruus esset, merito inferiorum factus est rerum minister.Hic autem dominus & rex, & regis filius longe maiora nobis contulit, qui cum patre semper est, & semper eum intuetur:propterea inquit, *Deum nemo vidit vnquam, sed vnigenitus filius.* Quid igitur dicemus clarissimo prophetæ Esaiæ,cum inquit:Vidi dominũ in throno altissimo sedentem? Quid Ioanni de eo testimoniũ perhibenti,quod hęc dixit,quando vidit gloriam eius, & de eo locutus est? Quid Ezechieli? Etenim ipse quoque super Cherubin eum sedentem vidit. Quid prętera Danieli dicenti: Antiquus dierum sedt? Quid ipsi Mosi:Ostende mihi gloriam tuã manifeste vt videam te? Iacob autem etiam ab hoc appellationem accepit,cũ Israël vocatus est,quod deũ videns interpretatur. Necnon & alij ipsum viderunt. Quid Ioãnes:Deum nemo vidit vnquam? Vt ostendat illa omnia * permissionis fuisse, non ipsius puræ substantiæ. Nam si ipsam vidissent, nulla ex parte differentem vidissent: quippe quæ simplex, & pura est, non composita, nec descriptibilis. Non iacet,non stat,non ambulat. Hæc omnia corporis sunt officia. Quo modo autem sit, ipse nouit solus, quod per prophetam significauit: Ego visiones multiplicaui, & in manibus prophetarum assimilatus sum: hoc est * permisi, non tamen id quod eram me ostendi. Cum enim eius filius vera carne accepta venturus esset in mundum, multo ante sanctos viros ad diuinæ substantiæ visionem exercuit, ita vt videre poterant. Nam id quod est deus,non modo prophetæ non viderunt,sed neque angeli,neque archangeli.Sed si eos percontaberis,nihil ab his de dei substantia audies,sed tãtum referentes: Gloria in altissimis deo,& in terra pax in hominibus bona volũtas. Si Cherubin & Seraphin, sanctificationis laudem audies, plenum esse cœlum & terram gloria eius.Si supernas virtutes,tibi item respõdebunt,sibi vnum opus esse,vt deum laudent: Laudate eum,inquit,omnes virtutes eius. Solus autem ipsum videt filius & spiritus sanct⁹. Quòd si omnis natura erea-

Ioan.12.f *Ezech.1.& 10.a* *Danie.7.b* *Exod.33.c* *Gene.32.f & 35.b* ** συγκαταβασεως, demissionis, cõdescensionis.* *Oseæ.12.c* ** cõdescendi]* *Lucæ 2.b* *Esa.6.a.& Apoc.4.c* *Psal.142.a*

ta est,quánam ratione increatum videre poterit? Nam si incorpoream virtutem,quanuis genitam,non possumus manifeste conspicari, & hoc sæpenumero in angelis ostensum est:multo minus incorpoream, & ingenitam substantiam. Quare Paulus:quem,inquit,vidit nemo hominum,neque videre potest. Soli ne igitur patri hoc præcipuum inest,non autem filio? Audi hac etiam in parte quid superius dicat: Qui est imago dei inuisibilis. Qui autem inuisibilis imago est, ipsum quoq; inuisibilem esse necesse est, aliter non esset vera imago. Propterea inquit:Qui manifestatus est in carne. Manifestatio autem per carnem non est secundum substantiam. Nam quòd ipse inuisibilis sit,non solum hominibus,sed & supernis virtutibus,cum dixisset Paulus, manifestatum esse in carne:subdidit, visum ab angelis. Ergo ex quo carnem induit,tunc visus est ab angelis: antea vero non ita videbatur, cum ipsis quoque inuisibilis esset substantia. Quamobrem igitur inquit, Nolite despicere vnum ex his minimis:dico enim vobis quòd angeli eorum semper vident faciem patris mei, qui in cœlis est? Quid ergo,faciem deus habet,& cœlo circũscribitur? Sed nemo ea agitetur insania, vt hæc dixerit. Quæ nam ergo ea sentẽtia? quæ & in loco illo:Beati mundo corde, quoniam ipsi deum videbunt. Cogitationem nãque, atque imaginationem, quam pro viribus nostris de deo capimus, eam visionem appellat. Neque aliter de angelis intelligendum est,propter puram ipsorum, & nullo somno obnoxiam naturã, cum nihil aliud quàm deum semper mẽte agitent. Propterea Christus:Nemo,inquit,cognoscit patrem, nisi filius. Quid inquam:Num omnes in ignorãtia viuimus? Absit. Sed nemo ita cognouit patrem, vt filius. Vt igitur multi, quisque pro captu suo ipsum viderunt, substantiam autem nemo vidit: sic multi deum cognoscimus, non tamen ipsam substantiam qualis est, nisi solus eius vnigenitus, qui certam notionem,visumq;,& comprehensionem habet, qualem filium de patre habere par est. Sicut enim cognoscit me pater,inquit, & ego cognosco patrem. Quare animaduerte quãta cum †authoritate]loquatur Euangelista. Siquidem cum dixisset, Deum nemo vidit vnquam: non prosecutus est, filius qui vidit narrauit, sed aliud quiddã amplius quàm videre posuit,dicens,qui est in sinu patris. Nam in sinu patris esse,maius quiddam est,quam videre. Qui enim tãtum videt, nõ certam habet rei visæ cognitionem:qui vero in sinu immoratur,omnia ei perspicua sunt & certa. Ne autem audiẽdo: Nemo cognoscit patrem nisi filius, diceres quòd licet maiorẽ cæteris de patre habeat cognitionem,non tamen qualis est nouit, ideo in sinu patris eum esse inquit euangelista. Christus etiam tantum se patrem cognoscere,inquit, quantũ pater ipsum. Percontare quæso,eum qui contradicit,nunquid cognoscat filium pater? respõdebit, Etiam,nisi omnino insaniat. Deinde illud iterum interroga: Quid autẽ? certáne quadam visione,& sciẽtia ipsum videt,& id quod est manifeste cognoscit? Certe assentiet. Hinc collige certam filij de patre comprehensionem. Ipse enim inquit:Sicut cognoscit me pater,& ego cognosco patrẽ. Et alibi:†Nemo deum vidit,]nisi qui ex deo est. Hac vt dixi gratia Euangelista sinus meminit, quo vno verbo multam substãtiæ cognationẽ,propinquitatem, parem patri cognitionem,potestatem ostendit. Non enim diuersam substãtiam in sinu haberet pater, sed neque ipse auderet,si seruus, si ex multitudine vnus esset in sinu domini versari. Hoc nanque dilectissimi filij tantum

Matt.18.b *Ibidẽ.5.a* *Matt.11.d* *† abũdãtia & exuberã tia]* *† Nõ quòd deum quis quã videpatri]*

Universidad de Deusto
Biblioteca

est,qui multum genitori suo fidit,neq; ipso vlla ex parte sit inferior. Vis & sempiternum intelligere:audi Mosem quid de patre loquatur. Nam cum peteret si interrogaretur à Iudæis,quis ipsum miserit,quid iuberet responderi: Dic,inquit,qui est, misit me. Hoc enim verbum, Qui est: sempiternum & sine principio, & vere, & proprie esse significat. Hoc idem ex ea particula, In principio erat,ostendit Ioānes. Item hoc in loco,cum in sinu patris esse dicit, & ne propter nominis communicationem,vnum eorum,qui per gratiam facti sunt filij,significare arbitreris: primum articulū addidit, qui per gratiam filios seponit. Inde si hoc tibi non satis est, & adhuc humi deuolueris,alio magis proprio nomine vsus est,cum inquit, Vnigenitus. Sin adhuc humū despicis,non recusabo, inquit euangelista, de deo sermonem faciens, humanis & corporeis verbis vti, hoc est in sinu: tantum ne vile quicquam & abiectum de Christo suspiceris. Considera benignitatem domini, & nostri curam. Indignis se verbis nuncupari patitur,vt hoc saltem pacto oculos erigamus, & aliquid de se magnū concipiamus,& tu ad inferiora semper deflecteris: Dic quęso,qua gratia hoc in loco sinum positum existimas? Crassum hoc nomen & carnale. Nunquid vt deū corpus habere suspicemur? Absit. Cur igitur? Nam si neq; filij* dilectio, neq; corpus deum esse hinc comprobatur, superfluum hoc in loco,& ociosum id verbum est. Nō enim te petere recusabo,vt aliquid in hoc cōiectemur. Sed profecto constat, nihil aliud quàm summam vnigeniti dilectionem, & patri coæternitatem significari. Vbique hoc perspicuum est. Ille enarrauit,inquit. Quid enarrauit? Quòd deum nemo vidit vnquam: an quòd vnus est deus? Verum hoc & reliqui prophetæ, & Moses iampridem exclamat, Dominus deus tuus,dominus vnus est. Et Esaias: Ante me non est factus alius deus, & post me non est. Quid igitur amplius à filio didicimus,qui in sinu patris est? Quid ab vnigenito? Primum quidem hæc eadem vnigeniti operationes sunt, deinde longe ab eo expressiorem,& magis perspicuam doctrinam accepimus,videlicet quòd spiritus deus est: & qui adorāt eum, in spiritu & veritate oportet adorare. Quòd deum videre est impossibile,quòd eū nemo nouit nisi filius,quòd pater est dilectissimi vnigeniti,& alia multa,quæ de eo narrata sunt. Id autem verbum,enarrauit,expressiorem,certioremq; doctrinam demōstrat,quam non apud Iudęos tantum,sed in vniuersum mundum propagauit,eúmq; meliorem reddidit: prophetis enim neque Iudæi omnes fidem adhibebāt, vnigenito autem dei filio vniuersus orbis & paruit,& credidit. Enarratio autem hoc in loco doctrinæ euidentiam significat. Quare & verbum,& magni consilij angelus appellatur. cum igitur perfectiore dignati simus doctrina,neq; amplius per prophetas,sed per filium ad nos in vltimis his diebus deº locutus sit,longe potiorē, & dignā accepto honore vitā exhibeamus. Etenim absurdum est si cum tantus descenderit dominus,& non amplius per seruos, sed per seipsum nos alloqui voluerit, nos nihil à priscis illis differamus. Illi Mosem, nos Mosi dominum,magistrum habemus. Quamobrē hoc honore dignam præ nobis feramus philosophiā, & nihil cum terrenis communicemus. Propterea nobis cœlitus viuēdi normam detulit, vt eo cogitationem trāsferremus, vt magistri imitatores pro viribus efficeremur. Qua autem ratione possumus Christi imitatores fieri? Si omnia in communem non nostram fecerimus vtilitatem,etenim Christus,inquit,non sibi ipsi placuit, sed sicut scriptum est: improperia improperantium tibi ceciderunt super me. Nemo priuatam quærat vtilitatem,sed & proximi,ita suam quærit: siquidem illorū res nostræ sunt. Corpus nanq; vnum sumus, & inuicem partes & mēbra. Nolimus igitur ita alter erga alterum affici,ac si penitus simus alieni. Nemo illum neque amicum,neq; cognatum,neque vicinum, neque quicquam cum eo sibi esse dicat: Quo modo accedam? quid dicā? Licet enim horum nihil sit, homo tamē est eiusdem naturæ particeps,sub eodem domino conseruus,& cōtubernalis: eiusdem enim mūdi est incola. Quòd si fidem eandem tecum communicat,iam tuum factus est membrum. Quæ enim amicicia,quæ familiaritas tantā contrahere vnionem posset,quantam fidei cognatio? Non enim quantam amicus amico debet propinquitatem, tantam nos habere inuicem oportet,sed quanta est mēbri ad membrum: hac amicicia & cura aliam maiorem nemo vnquam inuenire posset. Quemadmodum ergo is sane ridiculus foret, qui vnde secum familiaritas sit, vnde propinquitas percōtaretur: ita qui vnde sibi cum fratre & proximo. Omnes enim in vnum corpus baptizati sumus,inquit. Quid significat,in vnum corpus? ne dimidamur, sed vt mutuam cōsuetudinem,amicicíamque tanquam vnum corpus seruemus. Nolimus inuicem alter alterum contemnere, ne nosipsos contemnamus. Nemo vnquam carnem suam odio habuit, sed nutrit,& fouet. Propterea hunc mūdum tanquam domum vnam nobis deus largitus est, [& omnia æqua portione distribuit.] Vnum Solem omnibus lucere fecit. Vno nos tecto,cœlo videlicet,operuit. Vnam cunctis mensam, hoc est terram communicauit, impartitus est etiam aliam longe maiorem, vnam tamen condiscipuli intelligunt. Vnum generationis modum omnibus largitus est spiritalem. Vna nobis,& communis in cœlo patria, idem poculum omnibus propinatur. Nihil amplius diuiti & spectato viro, quàm pauperi & abiecto deus exhibet: sed vniuersos pariter vocat. Carnalia pari honore,spiritalia similiter. Vnde ergo tanta huius vitæ inęqualitas? Ex diuitum auaricia, atque insolentia. Sed nolite fratres,nolite quæso,ita affecti esse: ne cum †ratio ipsa & necessitas in vnum nos cogat, jà terrenis & caducis huius vitæ bonis distrahamur, à diuitiis dico,paupertate, sanguinis coniunctione, inimiciis, amicicia. Hæc enim omnia vmbra sunt, & quam vmbra abiectiora habentibus cœlitus vinculum charitatis: hoc seruemus dilectissimi toto conatu, & nullus prauus affectus hanc diuidere perturbareve poterit vnitatem: quam vtinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Ioan.1.a — *Exo.3.d* — *Deut.6.a* — *Esa.9.b* — *Psal.68.b & Roma.15.a* — *1.Cor.10.d et Ephe.4.f* — *1.Cor.12.b* — *Ephe.5.f*

* γνησίότης.i. proprietas, vel germanitas. sic & paulò post. — † vniuersalia & materiis dico,paupertate, sanguinis coniunctione, inimiciis, amicicia. Hæc enim omnia vmbra sunt, & quam vmbra abiectiora habentibus cœlitus vinculum charitatis: hoc seruemus dilectissimi toto conatu, & nullus prauus affectus hanc diuidere perturbareve poterit vnitatem: quam vtinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen. — ratio ipsa & necessitas in vnum nos cogat,

Homilia.xv.ex cap. primo.

ET hoc est testimonium Ioannis,quando miserunt ad eum Iudæi à Hierosolymis sacerdotes & Leuitas, vt interrogarent eum, Tu quis es? Graue vicium inuidia est dilectissimi, graue inquam & exitiosum, nō his quibus inuidetur,sed ipsis inuidentibus. Primum enim eos offendit, consumitque tanquam mortiferum quoddam virus eorum animos occupās. Si quo autem pacto eum cui inuidetur lędit, paruum quidem,& nullius ferē momenti detrimētum est, quódq; plus emolumenti quàm damni afferat. Neq; in inuidia solum,sed etiam in cæteris viciis,non qui malo afficitur, sed qui afficit is damnum accipit. Quod nisi ita se haberet,nō iniuriam accipiendam

Universidad de Deusto
Biblioteca

cipiendam potius, quàm inferendam præcepisset Paulus discipulis. Quare nō magis, inquit, iniuriam accipitis? quare nō magis fraudem patimini? Certo enim nouit, non mala accipientem, sed inferentem omnino extrema secuturum. Hæc omnia mihi propter Iudæorum inuidiam dicta sunt. Qui enim ex ciuitatibus ad Ioannem confluxerant, qui propria damnarāt peccata, qui baptizati erant, post baptisma tanquam ex quadam pœnitentia, mittunt qui Ioannem interrogent, Tu quis es? Certe genimina viperarum & serpentes: vel si quid his grauius generatio mala, adultera, peruersa, post baptisma Baptistam interrogas, & percontaris? Quid hac stulticia stultius? quo modo ad eum cōuenistis? quo modo peccata vestra confessi estis? quo modo ad baptisma cucurristis? quo modo ipsum percontati estis, quid foret agēdum? Hæc omnia à vobis temere, & sine ratione facta sunt, cum neque principium, neque fundamentum intelligatis. Verum nihil horum protulit, neque obiecit Ioannes, neque quicquam exprobrauit, sed omni cum mansuetudine respondit. Quam ob rem? est enim dignum cognitu, vt omnibus eorū manifesta, perspicuáque fieret malicia. Sæpenumero Ioannes Christo testimonium perhibuit, & cum Iudæos baptizaret, frequenter Christi meminerat. *Ego quidem*, inquit, *vos baptizo in aqua: qui autem post me venit, fortior me est, ipse vos baptizabit in spiritu sancto & igni.* Quibus verbis humana quadā perturbatione affecti sunt. Mundi nanque gloriam affectantes, & secundum faciem iudicantes, Ioānem Christo inferiorem, indignum arbitrabantur. Multa nanq; Ioannis generositatem ostendebant. Primum generis claritas, principis enim sacerdotis erat filius. Deinde vita & asperitate, & rerum humanarum cōtemptu insignis. Siquidem veste, mensa, domo, & ipso victu contempto eremū ab ineunte ætate incoluit. Contrà, Christus obscuro genere natus, quod sæpenumero his verbis exprobrarunt: nónne hic est fabri filius? Nónne mater eius dicitur Maria, & fratres eius Iacobus, & Ioses? Et patria vnde originem ducere putabatur, ignominia quadam notabatur, vt inquit Nathanaël, A Nazareth potest aliquid boni esse? Præterea conuersatio omnibus communis, & vestimenta nihil à vulgo differentia. Non enim zona pellicea cingebatur, neq; pilosam vestem induebat, neque melle, & locustis vescebatur: sed cum omnibus eandem habebat consuetudinem. Infamium hominum, & publicanorum conuiuiis aderat, vt eos ad meliorem frugem alliceret: quod non intelligētes Iudæi, ei exprobrabant, vt ipse Christus inquit: Venit filius hominis manducans, & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus. Cum ergo frequenter Ioannes ab se Iudæos ad Christum, longe eorum opinione inferiorem dimitteret, ægrè ipsi ferebant, & rubore perfundebantur. Quippe qui Ioannem potius magistrum habere, quàm Christum voluissent: palàm tamen id dicere verebantur. Mittūt autem ad eum, vt per adulationem ipsum alliciant ad confitendū se Christum esse. Quamobrem non abiectos, & infimæ sortis homines mittūt, quemadmodum ad Christum cum vellent eum capere in sermone. Tunc enim seruos, & iterum Herodianos destinarunt: nunc autem sacerdotes, & leuitas: nec quoslibet sacerdotes, sed ab Hierosolymis, hoc est maioris authoritatis & nominis. non enim temere hoc significauit euangelista. & mittunt vt interrogarēt eum: Tu quis es? Et profecto natales eius adeo celebres erāt, vt vulgò diceretur, Quisputas puer iste erit? & super omnia montana Iudææ diuulgabantur omnia verba hęc. Et cum iterum Iordanem petissēt omnes ad eum ciuitates aduolabant, & ex Hierosolymis, & ex omni Iudæa ad Ioannem vt baptizarentur, cōcurrebant. Quid igitur interrogant? Non quod ignorarent: satis enim superq; cognoscebatur. Neq; vllo pacto poterat ignorari: sed ea quam paulo ante diximus ratione, quò eum adducerent, vt se Christum esse cōfiteretur. Audi ergo quo modo beatus Ioannes non verbis, sed animo quo illi percontabantur, respondet. Nam cum dixissent, Tu quis es? Non respondit continuo, quod recte erat respōdendum, Ego vox clamantis in deserto: sed eorum primum suspicionem amouit. *Interrogatus enim*, inquit, *tu quis es? confessus est, & non negauit: confessus est, quia non sum ego Christus.* Et animaduerte euangelistæ sapientiam. Tertium idem dicit, vt & Baptistæ virtutem, & Iudæorum maliciam, atque stulticiam demonstret. Lucas vero inquit, quòd cum turbæ suspicarētur eum esse Christum, iterum tollit suspicionem. Hoc frugi serui officium est, non solum domini sui gloriam non aucupari, sed & à multitudine tributam propulsare. Verum turbæ simplicitate, & ignorantia in hanc venēre suspicionem: hi autem mala mente, malo animo eum percontati sunt, id arbitrati se per adulationem consequi posse quod diximus. Quòd nisi hoc animo fuissent, non continuo ad aliam venissent interrogationem, sed indignati, tanquam ad propositum non respondisset, neque id dubitare, neque id percontatum venire dixissent: verum tāquam in crimine deprehensi & rei, ad aliud venerunt, & dicunt: *Quid ergo? Helias es tu? & dixit, Non sum.* Arbitrabantur enim eum venturum, sicut Christus inquit. Rogantibus nanque discipulis, quo modo ergo Scribę dicunt, quòd Heliam oportet primum venire, ipse respondit: Helias quidem vēturus est, & restituet omnia. Deinde interrogant: *Propheta es tu? & respondit, Non.* Et tamen propheta erat, quare se prophetā negat? Quia iterum percontantium animum inspexit. Existimabant enim prophetam quendā eximium venturum, eo quòd inquit Moses, Prophetā vobis suscitabit dominus deus de medio fratrum vestrorum tanquam me, ipsum audite. Hic autem erat Christus. Non igitur rogarunt, an esset vnus ex aliorum numero prophetarum, sed articulum addiderunt, ac si dicerent: Prophetáne ille es, qui à Mose prædictus est? Propterea negauit, non se prophetam esse, sed se prophetam illum esse negauit. *Dixerūt ergo ei: Quis es? vt responsum demus his qui miserunt nos. Quid dicis de teipso?* Vidésne hos vehementius vrgentes, & iterum rogantes, nec desinentes: hunc autem summa cum mansuetudine falsas eorum suspiciones omni conatu tollentem? Et veritatis amicus, *Ego*, inquit, *vox clamantis in deserto, dirigite viam domini, sicut dixit Esaias propheta.* Cum enim magnum quiddam, & eximium secundum eorum opinionem de Christo locutus sit, ad præstandam verbis suis authoritatem, prophetæ statim testimonium adducit. *Et qui missi fuerant, erant ex Phariseis, & interrogauerunt eum, & dixerunt ei: Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Helias, neque propheta?* Vides quòd non temere dixerim quòd ad hoc eum adducere volebant. Non tamen hinc orsi sunt, ne quo animo dicerent, deprehenderentur. Et cum se Christum esse negasset, iterum malicia sua dissimulata, ad Heliam veniunt, & prophetam. Quòd cum se neutrum esse profiteretur, dubij iam consilij, persona & simulatione omni abiecta, aperte fraudulentam mentem his verbis detegunt. Quid ergo baptizas, si tu

1.Cor.6.b

Luc.1.4.g
Matt.3.a
& Luc.1.g

Matt.13.g
et Mar.6.a

Infra.5

Matt.11.c

Matt.22.b

Luc.1.f

Deut.18.d

ὁ προφήτης.

Esa.40.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

non es Christus? Deinde vt animum celarent, addiderunt, neque Helias, neq; propheta. Nam cum adulationibus eum allicere non possent, calūnia se eum coacturum arbitrati sunt, vt quod non esset, se esse confiteretur. O superbiam, ô amētiam, & curam intempestiuam. Misistis vt ab eo cognosceretis quis esset, & vnde. Nunquid ei quid facturus sit præscribetis? Hoc cogentium est, vt se Christum confiteatur. Veruntamen neq; nunc indignatur Ioannes, neque sic eis, vt merebantur, respondet: Vos præcipere, & legem mihi ponere auditis? Sed iterum incredibilem præfert mansuetudinē.

Ego, inquit, *baptizo in aqua, medius autem vestrum stetit,* † *post me venit quem vos nescitis. Ipse est* †*qui post me venturus est,* ‡ *qui ante me factus est, cuius non sum dignus, vt soluam eius corrigiam calceamenti.* Quidnam his respondere potuissent Iudæi? Ipsi contra se, nulla venia, nulla excusatione dignam sententiam tulerunt. Quōnam pacto? tantæ authoritatis Ioannem, & tam verum arbitrabantur, vt non solū de aliis testimonium, verum ipsi de seipso omnia crederent. Neque enim nisi ea essent sententia, ipsum interrogatum misissent quid de se diceret. Nostis enim quòd de se dicentibus, his duntaxat maximè fidem adhibemus, quos verissimos arbitramur. Neque hoc tantum eorum os obstruit, sed animus quoq;, quo ad eum locuti sunt. Promptissimo nanq; animo ad eum venerunt, licet postmodum mutati sint. Quę ambo Christus
Infra.5.f his verbis significauit: Ille erat lucerna ardens & lucēs, vos autem voluistis exultare ad horam in eius luce. Et
Infra.7.b responsio eius ipsum fide dignum faciebat. Qui enim non quærit gloriam suam, verax est, & iniusticia nō est in eo. Ioannes autem non sibi gloriam quæsiuit, sed ad alium eos dimisit. Et qui missi erant, summæ erāt apud Iudæos authoritatis, & primum locum obtinebant. Itaque nulla ex parte confugium, aut excusationem habebant, si Christo non crederent. Sed qua gratia Ioanni de Christo fidem non adhibuistis? Vos ex primori-
† *per hos* ‡ bus misistis, vos † de his ‡ interrogastis, vos Baptistæ respōsum audistis: omnia illi conati, omnia scrutati sunt, & suspiciones vestras omnes in medium protulerunt, & tamen ingenue confessus est se non esse neque Christum, neque Heliam, neque prophetam: neque hoc cōtentus, quis esset ostendit, & de baptismate suo verba fecit, quod paruum esset & vile, & præter aquam nil amplius haberet: ostendit præterea excellētiam baptismatis à Christo traditi. Adduxit Esaiæ prophetæ testimonium, qui diu antè & ipsum dominū, & hunc ipsius ministrum appellauit. Quid iā dubij relinquebatur, quin deum adorarent, & confiterentur, cum omni adulatione amota, verum esset testimonium? Neque enim aliud testantis mores & sapiētia pollicebatur. Ad hæc, vel inde perspicuum erat, quòd nemo proximum sibi præfert: neque quem sibi honorem arrogare potest, in alium facile confert. Itaque Ioannes nisi Christus deus fuisset, in tantum non descendisset testimonium. Nam si id nomen tanquam conditione sua maius abiecisset, non sanè alij, & sanè inferiori tribuisset. Medius autem vestrū stetit, quem vos nescitis. Decens nanque erat, vt in populo tāquam vnus ex multitudine versaretur, qui vbique humilitatem & mansuetudinē doceret. Cognitionem autem hic dicit exactam & accuratam, vt quis & vnde sit. Illam autē particulam, Qui post me venit, frequenter meminit, tantum non dicens: Nolite putare rē totam in meo esse baptismate: non sanè si istud perfectum fuisset, alius post me venisset alterū allaturus. Hoc tamen illius præparatio quædam est, & præcessio. Res nostrę vmbrę sunt, & imago: alium venire oportet, qui veritatem afferat. Quamobrem illud, Post me venit, eius maxime ostendit dignitatem: nam si id erat perfectum, nullus erat secūdo locus. Ante me factus est: hoc est, honorabilior & clarior. Deinde ne ex comparatione similitudinem intelligerent, cum nullam vellet intelligi, ita ante se fuisse dicit, vt neque inter vltimos ministrorum adnumerari se dignum profiteatur. Soluere enim calceamenta vilissimi serui officium est. Quòd si Ioannes indignus qui corrigiam solueret: Ioannes, inquam, quo maior inter natos mulierum non surrexit, quo nos loco ponemus? Si is, qui terrarum orbi æquiparatur, imò qui maior est (non enim, inquit, erat his dignus mundus) ne inter vltimos quidem ministros cōnumerari se dignum dicit: quid nos innumerorum scelerum pleni dicemus, qui tanto Ioanne sumus inferiores, quanto terra minor est cœlo? Hic neque qui soluat corrigiam calceamenti, dignū se profitetur: inimici autem veritatis in tantam prorumpunt insaniam, vt qui deum cognoscant, quemadmodum ipse seipsum nouit, digni se arbitrentur. Quid hac amentia sceleſtius? quid
Hebr.11.g hac superbia insanius? Bene inquit Sapiens: Initium su-
Eccli.10.b perbiæ non cognoscere dominū. Non esset è cœlo eiectus, neq; in diabolū versus cecidisset angelus, nisi hoc se scelere coinquinasset. Hoc eum præcipitē dedit, hoc in gehennam intrusit, hoc malorum omnium ei causa fuit, hoc tātarum virium est, vt omnem animi virtutē, eleemosynam, orationes, ieiunium, cætera animi bona corrumpat. Superbia in hominibus, immunda, inquit,
Ibidem.a est apud deū. Non ergo fornicatio duntaxat, neq; adulterium hominem polluit, sed & superbia, ac etiam illis lōge magis. Quamobrem? quoniam fornicatio, etsi indigna venia sit, potest tamē quispiam † voluptatem ‡ in excusationem adducere: superbia autem ne minimam quidem, propter quam vel vmbram saltem veniæ cōsequatur: sed nihil aliud est quàm deprauatio animi, & morbus grauissimus, nō aliunde quàm ex insania ortū ducens. Nihil enim superbo homine insanius, quanuis ditissimus sit, quanuis multa hac exteriori sapiētia præditus, quanuis potens, quāuis omnia quæ homini exoptanda videntur, in illum cōgerantur. Quippe qui in reuera bonis superbit, miser est & infœlix, & illorum omnium mercedem amittit. Qui eorum gratia, quæ nulla ex parte bona sunt, propter vmbrā, & florem fœni (hæc enim inanis gloria est) inflatur: nónne omniū maxime ridiculus est, cū idem faciat quod quiuis pauper & mendicus, & semper famelicus, qui si quādo lætum somniū viderit, eo lętatur? Miser sanè & infœlix, qui cum animā tuam grauissimo morbo consumas, & vltima in miseria verseris: tumescis tamen quòd auri tibi talenta sint plurima, quòd seruorū multitudo. Verum hæc non tua sunt. Si meis verbis non credis, plurimorum habes exempla. Quòd si ita insanis, vt neq; ex aliorum experientia hoc intelligas, parūper expecta, & in teipso nullam tibi inde vtilitatem cognosces: cum exanimis, nec hora, nec breui quidem momento, eorum dominus eris, inuitus aliis relinques, & his sæpenumero quibus nolles. Multis enim nec sua disponere permissum est, migrauerunt repente è vita, & cum vellent his frui nō potuerunt. Quod ne nobis accidat, iam ad sanitatem reuersi, ea nosipsi ad ciuitatem nostram trāsmittamus, quibus solis fruemur, alius minime. Illa in asylum, & locum tutissimum recondemus, vnde nihil ea nobis poterit auferre, non mors, non testamenta, non hæreditatum successiones, nō calumniæ, non insidiæ. Sed qui hinc emi-

† *concupiscē tiam* ‡

grans

Universidad de Deusto
Biblioteca

grans ſua præmiſerit,his perpetuo fruetur. Et quisnam A tanta laborat inſania, vt rebus ſuis omni tẽpore ſe perfruiturum negligat? Transferamus igitur illuc noſtras diuitias:non nobis aſinis opus eſt,nõ camelis,nullis iumentis,nullis curribus, nullo alio vehendi inſtrumento,qua nos moleſtia deus liberos reddidit: tantum pauperibus indigemus,claudis,cæcis,infirmis.Iſti ſunt quibus talis ſecurè committitur tranſportatio: hi res & pecunias in cœlum perferre, & earum dominos ad æternorum bonorũ hæreditatem perducere poterũt: quam vtinam omnes cõſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti,per quem,& cum quo patri gloria,ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia.xvi.ex cap.prima.

†Bethania.] *Hæc in* †*Bethabara*] *facta ſunt trãs Iordanem,vbi erat Ioannes baptizans. Altera autem die vidit Ioannes Ieſum venientem ad ſe,& ait:Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Magnum bonum fiducia eſt, & loquendi libertas, omniaq; Chriſti cõfeſsioni poſtponere, tam magnum,inquam, & admirabile, vt filius dei vnigenitus talem corã patre prędicet,quanuis non par ſit retributio. Tu enim cõfiteris in terra,ipſe in cœlo:tu præſentibus hominibus, ille patre & angelis omnibus. Talis Ioannes,non multitudine,non gloria,nulla re humana motus, omnia peſſundat, liberrimè, vt debet,Chriſti myſteria omnibus annunciat: propterea etiam locum ſignificat euãgeliſta, vt magnanimi præconis fiduciam oſtenderet. Non enim domi,neque in angulo aliquo ſe abdidit, ſed apud Iordanẽ, in media omnium,qui ab ipſo baptizabantur, multitudine id palàm profitebatur (venerant enim Iudæi dum baptizaret)tũc ſupremum illud arcanum, & inenarrabilis doctrinæ plenum de Chriſto prædicauit, quòdq; non eſſet dignus ſoluere eius corrigiam calceamẽti. Propterea inquit:Hæc in Bethania facta ſunt. Quædam autem exẽplaria veriora videntur,in quibus Bethabara ſcriptum eſt. Bethania enim non trans Iordanem,neque in deſerto erat,ſed nõ longe ab Hieroſolymis. Locorum autem alia etiam ratione meminit. Nam cum non antiqua,ſed quæ pauloante contigerant eſſet narraturus, qui aderant & viderant, eos teſtes adducit, ex quibus rem certam innuit. Cõfidens enim nihil ſe veritati addidiſſe,ſed vt res ſe habuerat, pure & ſimpliciter enarraſſe,à loco teſtimonium accepit,non paruum,vt dixi, futurum veritatis indicium. *Altera autem die vidit Ioannes Ieſum venientem ad ſe, & ait:Ecce agnus dei,* †*ecce qui tollit peccata mundi.* Diſtribuerunt tempora euãgeliſtæ. Matthæus quidem priuſquam Ioannes Baptiſta caperetur, tempora abbreuians, ad ea quæ ſecuta ſunt, properat: Euangeliſta autem Ioannes his maximè immoratur. Et ille poſtquã venit Ieſus è deſerto, interim omiſsis omnibus quæ Ioannes,quæ Iudæi miſsi inuicem verba cõtulerint,& aliis pluribus, cõtinuo tranſit ad carcerem. Cum audiſſet,inquit,Ieſus,quòd traditus eſſet Ioannes, ſeceſsit illinc:Ioãnes autem non ſic: ſed profectionem quidem in deſertum tacuit, vtpote à Matthæo narratam. Narrat autem quæ poſt deſcenſum montis ſecuta ſunt,& multis prætermiſsis addit,Nondum enim miſſus erat Ioannes in carcerem. Et quánam gratia hoc in loco inquit Ieſum ad ipſum veniſſe non ſemel, ſed iterum? Matthęus neceſſarium eius aduẽtum fuiſſe inquit, baptiſmatis gratia. addit enim Ieſus, Sic enim decet nos implere omnem iuſticiam. Ioãnes autem eum iterum veniſſe dicit poſt baptiſma,quod manifeſtauit,inquiens: *Ego vidi ſpiritum deſcendentem quaſi columbam, & manſit ſuper eum.* Qua igitur gratia venit nunc ad Ioannem? neque enim venientem tantum, ſed ad ſe,inquit. Cur inquam? Ne quis ſuſpicaretur, cum primum vnà cum cætera multitudine veniſſet, eadem qua alij cauſa veniſſe,vt ſcilicet peccata confiteretur, & in pœnitentiam ablueretur in flumine: Idcirco venit præbens Ioanni occaſionem, vt eiuſmodi ſuſpicionem tolleret, quam illud verbum, *Ecce* † *agnus dei,ecce qui* † *tollit peccata mundi:* penitus tollit. Qui enim tanta excellit puritate, vt aliorum peccata poſsit abluere,ſanè conſtat eũ non ad confitendum peccata veniſſe, ſed vt illi admirabili præconi hanc daret occaſionem, & ſecunda hac voce his qui priora audierant,& certius dicta imprimeret,& alia ſuperadderet. Illud autem verbum, Ecce,ponitur, eo quòd ſæpe multi ex iam dictis ipſum inquirebant, ideo præſentem oſtendit dicens:Ecce hic eſt,de quo iã ſermo habitus eſt. Hic eſt agnus. Agnum autem appellat,vt Eſaię prophetiam in memoriam Iudæis reducat, & vmbram etiam à Moſe repræſentatam:vt per figurã magis eos ad veritatem alliciat. Ille quidem agnus nullius peccatum accepit,hic autem totius orbis terrarum. Periclitantem enim mundum quamprimum ab ira dei liberauit. Hic eſt de quo dixi, *Poſt me venit vir,qui ante me factus eſt:* Vides & in hoc loco quo modo ſuperiora interpretatur? Nam cum dixiſſet, Agnus qui tollit peccata mundi:tunc ſubdit, Ante me factus eſt,manifeſtãs quid ſignificet iſtud Ante,nempe,quòd accipit peccata mundi, quòd baptizat in ſpiritu ſancto. Meus enim aduentus nihil aliud habuit, quàm prædicare commune orbi terrarum præſtitum beneficiũ, & in aqua baptizare:huius autem,purgare humanum genus, & largiri paracleti operationẽ. Hic ante me factus eſt:hoc eſt, clarior apparuit, quia prior me erat. Pudeat Pauli Samoſatenis ſectatores tam manifeſtam oppugnare veritatem. *Et ego neſciebam eum.* Aufert omnẽ teſtimonio ſuſpicionem,cum non humanæ familiaritatis gratia, ſed diuina reuelatione id perhibere oſtendat. Neſciebam eum, inquit. Quo modo ergo dignus eſt fide teſtis? Quo modo alios docet,qui neſcit? Non,inquit, neſcio, ſed neſciebam, vt hoc modo maxime ſibi crederetur. Quo enim pacto tãtum ignoto tribueret? Sed vt manifeſtetur Iſraëli,propterea ego veni in aqua baptizans. Non igitur ipſe baptiſmatis indigebat. Neque alia ratione illud lauacrum inſtitutum eſt,quàm vt viã reliquis ad Chriſti fidem præberet. Non enim,inquit, vt baptiſmate ablutos mũdem, neque vt peccatis liberem,ad baptizandũ veni, ſed vt manifeſtetur in Iſraël. Quid enim, die quæſo: nónne licebat ſine baptiſmate prædicare, & multitudinem facile ad credendum adducere? Minime. neque enim tanto ſtudio omnes feſtinaſſent,ſi ſine baptiſmate fuiſſet prædicatum, neque niſi ex comparatione eius excellentiam didiciſſent. Siquidem multitudo,non vt prædicationem audiret,ſed vt confeſsi peccata baptizarentur,cõcurrebat. Vbi autem aduenisſent,Chriſti doctrina imbuebãtur,& baptiſmatis intelligebant differentiam: quãquam iſtud Iudaicæ inſtitutioni præſtaret: & idcireo omnes cõfluerent,nec tamẽ ſic erat perfectum. Quo modo igitur cognouiſti eum? quia ſpiritus deſcendit. Verũ ne quis ſpiritus,quẽadmodũ nos,eum indiguiſſe arbitraretur, audi quo pacto hanc tollit ſuſpicionem, oſtendens ſpiritũ ad Chriſtum annunciandũ deſcẽdiſſe. Nã cum dixiſſet,Et ego neſciebam illum:addit, *Sed qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit:Super quem videris ſpiritum deſcendentem, & manentem*

Bethabara. *Bethania.* *Matt.4.b.* *Infra.3.c* *Matt.3.c*

†ille qui tollit] *†Agnus ille dei qui]* *Eſa.16.d*

Universidad de Deusto
Biblioteca

nentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto. Vides ad hoc veniſſe ſpiritum, vt Chriſtum oſtenderet? Non erat Ioannis ſuſpectum teſtimonium, nihilominus vt id probabilius faceret, ad deum & ſpiritum ſanctum relegauit. Cum enim rem tam magnam, & admirabilem, dignámque quę omnes in admirationem conuerteret, teſtificaretur, videlicet quòd vniuerſi orbis terrarum ipſe ſolus peccata auferret, & ad tãtam multitudinem† abluendam ſdiuini muneris magnitudo ſufficeret, huiuſmodi iam ſententiam confirmat. Confirmatio antè eſt quòd filius dei ſit, neq; baptiſmate indigeat: & quòd ideirco ſpiritus deſcendit, vt eum duntaxat manifeſtaret. Non enim erat Ioannis dare ſpiritum, quod ab eo baptizati ſignificabant, cum dicerent: Sed neque ſi ſpiritus ſanctus eſt, audiumus. Nõ enim baptiſmate opus habebat Chriſtus, neque illo, neq; alia re: ſed baptiſma, Chriſti indiguit†gratia.ſ Hoc enim fons & caput omnium bonorum relinquebatur, vt ſcilicet qui baptizarentur, digni eſſent ſpiritu ſancto. Hanc igitur ſpiritus †ſatietatem aduentu ſuo impleuit,ſ *& teſtimonium perhibuit Ioannes, dicens, Quòd vidi ſpiritum deſcendentem quaſi columbam de cælo, & manſit ſuper eum, & ego neſciebã eum. Sed qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris ſpiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto. Et ego vidi, & teſtimonium perhibui, quia hic eſt filius dei.* †Frequenter ſ hac vtitur particula, neſciebam eum. Quánam gratia? Ei cognatione iunctus erat ſecũdum carnem. Ecce enim, inquit, Elizabeth cognata tua & ipſa concepit filium. Ne igitur videretur ad volunta tem loqui eius cognationis gratia, inquit, Neſciebam eum: & merito ſanè. Qui in deſerto extra paternam domum à pueris verſatus erat, quid mirum ſi Chriſtũ neſciebat, antequam ſpiritus deſcenderet? Quòd ſi ante baptiſma eum non cognouit, cur prohibebat eum, dicens: Ego à te debeo baptizari: Hoc enim ſignum erat certiſsimæ cognitionis. Non tamen multo antè tempore eius noticiam habuit. Nec ab re: miracula enim quæ à pueris Chriſtus fecerat, vt de Magis, & alia huiuſmodi, diu antè Ioanne adhuc infante) contigerant. Interea multo intercedente tempore, minimè mirum ſi ignorabatur. Nam ſi antea notus fuiſſet, non vtique dixiſſet, Vt manifeſtetur in Iſraël, propterea veni baptizans. Hinc cõſtat ſigna illa, & miracula quæ in Chriſti puericia feruntur, vera non eſſe. Nam ſi à pueris miracula facere cœpiſſet, non ſanè eum Ioannes ignoraſſet, nec reliqua multitudo indiguiſſet magiſtro, qui ipſum manifeſtaret. Nunc autem, inquit, propter hoc veni, vt manifeſtetur in Iſraël. Sed quanã ratione inquit, Ego debeo à te baptizari: Deinde vtpote qui manifeſtius eum cognoſceret, turbis eum manifeſtauit dicens: Hic eſt de quo dixi, Poſt me venit vir, qui ante me factus eſt. Quia & qui miſit me baptizare in aqua, & qui propterea miſit me, vt manifeſtetur in Iſraël: ipſe ante deſcenſum ſpiritus ipſum Ioanni reuelauit: ideirco & antequam veniſſet, dixit, Poſt me venit vir, qui ante me factus eſt. Neſciebat igitur antequam Chriſtus ad Ioannem veniret, ſed cum baptizandus eſſet, tunc eum cognouit, & maximè cum pater eum prophetæ reuelaſſet, & ſpiritus Iudæis, quorum gratia deſcẽderat, eum qui baptizaretur, oſtenduiſſet. Itaque ne Ioannis contemneretur teſtimonium, cum inquit: Quia prior me erat, & in ſpiritu baptizat, & iudicabit orbem terrarum. Ideo pater ipſe voce ſua filium profeſſus eſt, & ſpiritus ſupra Chriſti caput deſcẽdit vocem ad illum trahens. Cum enim alter baptizaret, alter baptizaretur, ne quis de Ioanne id verbum dictum arbitraretur, venit ſpiritus qui huiuſmodi amouit dubitationem: Itaque cum inquit, Neſciebam eum: ſuperiora tempora reſpicit, nõ quæ circa baptiſma fuerant. Nam quo pacto prohibuiſſet, dicens, Ego debeo à te baptizari? quo modo hæc de eo loqueretur? Sed quid non credebant Iudæi? Non enim ſolus Ioannes vidit ſpiritum in columbæ ſpecie. Quoniam hoc myſterium non corporeis tantum oculis indigebat, ſed mentis potius, ne inanis ſpecies putaretur. Nam ſi miracula facientem Chriſtum, cum tactu ſolo infirmos ſanaret, mortuos vitæ redderet, videntes Iudæi non crederent, ſed inuidia perciti, contraria iis quæ cernebantur affirmarent, quo pacto ſolo ſpiritus aduentu abieciſſent incredulitatem. Quidam autem dicunt, non omnes, ſed Ioannem tantum, & quoſdam vita & moribus probatiores ſpiritum vidiſſe. Nam etſi corporeis oculis in columbæ ſpeciem ſpiritus deſcendens videri poterat, non tamen neceſſario ſequebatur, vt ab omnibus ſpectaretur. Etenim Zacharias ſub corporea imagine multa conſpicatus eſt, necnon & Daniel & Ezechiel, nullum tamen viſionis ſocium habuerunt. Præterea Moſes multa vidit, qualia aliorum nemo. Et transfigurationem in monte non omnes viderunt diſcipuli. Sed neque in reſurrectione viſionis illius omnes fuere participes. Quod ſignificauit Lucas, cum inquit: Qui dedit eum manifeſtum fieri teſtibus præordinatis. *Et ego vidi, & teſtimonium perhibui, quia hic eſt filius dei.* Sed vbi teſtimonium perhibuit quòd hic ſit filius dei? Agnum quidem ipſum appellauit, atque quòd ſpiritu baptizare deberet, profeſſus eſt. Filium autem dei, nequaquam. Atqui poſt baptiſma nihil ipſum dixiſſe ſcribunt alij euangeliſtæ. Verum omiſsis quæ interea facta ſunt, poſt captum Ioannem, miracula Chriſti proſequuntur. Ex quo non immerito coniecturi poſſumus, quòd & hæc, & alia plura prætermiſerunt, quod etiam hic euangeliſta in fine operis ſui demonſtrauit. Tantum autem abeſt, vt fingant aliquid magnum de eo, vt quæ videntur exprobranda eſſe, omnes vno ore diligentiſsimè poſuerint, neque inuenires qui eorum quicquam relinqueret. Miracula autem, alij alia omiſerunt, alia nemo meminit. Hæc non temere dixi, ſed ad contundendam Gentilium impudentiam, ſufficiens ſanè hoc ad diſcipulorũ mores oſtendendos exemplum, quòd veritatis ſtudioſi nihil ad gratiam loquantur: poteriſque aduerſus fidei oppugnatores his muniri rationibus. Verum attendite, quæſo: etenim abſurdum eſt quòd medicus, coriarius, textor, & omnes generatim opifices quiſque pro artis ſuæ profeſsione pugnet: Chriſtianus autem non poſsit vllam religionis ſuæ afferre rationem. Atqui illæ artes neglectæ, ad pecuniam damnum referunt: huius autem contemptus, animæ detrimentum affert: & tamen tanta miſeria, tanta inſania laboramus, vt in illas omnem curam cogitationémque adhibeamus: neceſſaria autem, & ſalutis noſtræ munimenta firmiſsima pro nihilo ducimus. Hoc non ſinit Gentiles recognoſcere errorem ſuum, atque deridere. Nam cum ipſi mendacio nixi omnia faciant, vt dogmatum ſuorum ignominiam defendant, nos autem veritatis cultores, ne hiſcere quidem ad noſtra tutãda poſsimus: quę cauſa eſt, quin doctrinæ noſtræ nimiam damnent imbecillitatem, quin fraudem & ſtulticiam in nobis ſuſpicentur, quin Chriſto tanquam mendaci, & multitudinis ſtulticia fraude ſua abutenti maledicant? huius nos cauſa blaſphemiæ, nos inquam qui nolumus piis religionis noſtræ

†redimendã] λύτρον legiſſe videtur λύτρον.

Actor.19.a

†potentia.ſ

†teſtificatione aduentu ſuo addidit.ſ

†Prudẽter.

Luca 1.d

Matt 3.d

Actor.10.f

Universidad de Deusto
Biblioteca

nis noſtræ ſermonibus inuigilare, ſed his contemptis veluti ſuperuacuis, caducis rebus curã omnem adhibemus: & qui ſaltationis, & aurigandi, & beſtias confician-di ſtudio delectãtur, huiuſmodi certaminibus totis viribus incumbunt, ne inferiores euadãt, & ſtudia ſua maiorem in modum laudant, & aduerſus eorum accuſatores, excuſationem meditantur: & aduerſarios maledictis proſequuntur. In Chriſtiana autem religione defendenda, nulla cura adhibita torpeſcimus, oſcitamus, maximè ridiculi deprehendimur: & quî non ſummam dei ſubimus indignationem, cùm Chriſtum inferiore loco, quàm ſaltatorem habeamus? Horum enim opera, quanuis turpiſsima, multis modis excuſare admittimus: Chriſti miracula, quanuis orbem terrarum conuerterint, neque intelligere, neque curare videmur. Credimus in patrem, & filium, & ſpiritum ſanctum, in reſurrectionem corporum, in vitam æternam. Si quis Gentilium percontaretur, Quis hic pater eſt, quis filius, quis ſpiritus ſanctus? Tres deos aſſeritis, & nos plurium deorum aſſertores reprehẽditis. Quid ad hoc dicetis? Quid reſpondebitis? Quo pacto has diſſoluetis obiectiones? Quid autem ſi vobis ad hæc obmuteſcẽtibus aliam inferat quæſtionem, An omnino futura ſit reſurrectio, an in hoc corpore, an in alio reſurrecturi ſim⁹? Et ſi in hoc, quę neceſsitas vt diſſoluatur? Quid ad iſta dicetis? Quid autem ſi præterea petat cur hoc tandem, & nõ ſuperiori tempore Chriſtus humanam carnem accepit? Quid ei in prẽſentia, potius quàm tot ſuperioribus ſeculis viſum eſt humano generi prouidere? atque alia multa examinet? Neque enim operæprecium eſt, vt qui plures præterea quæſtiones accumulat, earum conticeat ſolutiones, ne rudioribus obſit. Arbitramur ſanè quæ diximus ſuffectura ad ſomnum veſtrum excutiendum. Quid igitur ſi hæc, & huiuſmodi percontarentur? Non poteſtis ipſa verba audire? quod nos, quæſo, manet ſupplicium, cùm tanti ſimus erroris authores his, qui in tenebris inuoluuntur? Vellem, ſi horum ſtudio teneremini, huc in medium impij alicuius Gentilis philoſophi contra nos librum proferre, contrà, ſenioris huius, vt hac vos ratione excitarem, & deſidiam veſtram excuterem. Nam ſi illi vt contra religionem noſtram loquerentur, tantopere inuigilarunt: qua nos venia dignamur, niſi huiuſmodi cótra nos inſultus propulſare calleamus? Hoc
1.Pet.3.c. nobis Petrus prẽcipit. Inquit enim, parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti vos rationem, de ea quæ
Coloſſ.3.c. in vobis eſt ſpe. Et Paulus: Verbum Chriſti inhabitet in vobis abundanter: ſed quid ad hæc reſpõdent fucis ſtultiores? Benedicta omnis anima ſimplex: & qui ſimpliciter ambulat, in fiducia ambulat. Hoc nanque omnium
Prou.10.b malorum cauſa eſt, quòd non multi ſcripturarum teſtimonia in opportunis rebus ſciũt adducere. Non enim eo loco ſimplex pro ſtulto, & pro eo qui nihil nouit, intelligendum eſt: ſed pro non malo, non verſuto. Nam
Matt.10.b ſi ita intelligeretur, ſuperuacaneũ fuiſſet dicere, Eſtote prudentes, ſicut ſerpentes: & ſimplices, ſicut columbæ. Sed quid hæc, cùm in nullam huius diſputationis addu camur neceſsitatẽ? Præterea neque alia quę ad vitã pertinent, nobis rectè efficiuntur, ſed vndique miſeri, vndique ridiculi, in mutuas ſemper calamitates intenti, in corrigendis verò iis in quibus accuſamur, pigri oſcitamus. Quamobrem vos hortor nunc ſaltem veſtri iuris facti, ne in reprehendendo tantum perſeueretis. Siquidem id non ſatis eſt ad placãdum deum, ſed optimam vitam induamini, vt ad gloriã dei in hoc ſeculo viuentes, futuram omnes conſequamur, gratia & benignitate A domini noſtri Ieſu Chriſti, per quẽ, & cũ quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia xvij. ex cap. primo.

ALtera die iterum ſtabat Ioannes, & ex diſcipulis eius duo. & reſpiciens Ieſum ambulantem dicit: Ecce agnus dei. Et audierunt eum duo diſcipuli loquẽtem, & ſecuti ſunt Ieſum. Pigra quodam modo humana vita eſt, & ad perditionem procliuis, non propter naturæ ſuæ opificium, ſed propter volũtatis deſidiam. Quamobrem ſæpius admonendum eſt: Vnde Paulus, Eadem *Philip.3.a* ſcribere mihi quidem non graue, vobis autem tutum. Terra enim ſemel accepto ſemine mox profert fructus, neque indiget altera ſatione: In anima noſtra non ita vſu venit, ſed frequenter, & ſumma cum diligentia in ea ſerendum eſt, vt ſemel ſaltem fructum accipiat: pri-
B mùm enim nõ facilè incidunt, & imprimuntur animo verba dei: quoniã multa ſubeſt duricies, multis obſtruitur ſpinis anima, multi adſunt inſidiatores, ſemina diripientes. Deinde cùm germinant, & radices agunt ſemina, iterum indigent diligentia, vt ad maturitatem perueniant: & cùm peruenerint, vt integra perſtẽt, & à nemine lædantur. In ſeminibus enim cùm è vagina ſpica eruperit, & robur ſuum acquiſierit, tunc rubiginem, & cætera noxia facilè contemnit: In doctrina autem perfectum opus nonnunquam aliqua incumbens tempeſtas & fluctus perdidit: idque & rerum difficultate, & hominum qui ſciunt, & volunt lædere fraudibus, variiſq; aliis tentationibus penitus labefactatur. Hæc autem non temerè nobis dicta ſunt, ſed vt quoties idem Ioannem repetentẽ audieris, nolis tãquam nugatorem contemnere, neque ſuperfluum, & moleſtum arbitrari.
C Voluit enim ſemel dicendo audiri, ſed cùm non multi eius verbis à principio nimio ſomno oſcitantes vacauerint, iterum eos excitat. Cõſidera autẽ eius verba: inquit enim, Qui poſt me venit, ante me factus eſt. Et itẽ, Non ſum dignus ſoluere eius corrigiam calceamenti. & iterum: Hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto, & igne. Quòdque ſpiritum viderit deſcendentem & manen- *Matth.3.c* tem ſuper eum: & quòd teſtimonium perhibuit, quoniã hic eſt filius dei: nemo his verbis attendit, nemo rogauit cur, pro quo, & qua ratione id diceret. Dixit præterea, Ecce agnus †dei, ecce qui] tollit peccata mũdi: neq; *†ille dei qui]* hoc vlla eos admiratione affecit, idcirco eadẽ repetere cogitur tanquam duram quãdam, & immitem terram repaſtinatione molliens, & ſermone tanquam aratro ſubactam mentem excitãs, hoc pacto ſemina altè deiecit. Propterea non longiori vſus eſt oratione, quoniam
D vnum tantum curabat, vt Chriſto omnium animos coniungeret. Norat enim ſi hoc reciperent, non amplius teſtimonio alicuius indigere, vt factum eſt. Nam ſi Samaritani audito Chriſti ſermone dicunt mulieri, Non iam propter tuam loquelam credimus, ipſi enim audiuimus & ſcimus, quia hic eſt verè ſaluator mundi Chriſtus: lõgè magis diſcipuli id feciſſent: effeceruntq;. Nam cùm abeuntes vno tantùm veſperi Chriſtum audiſſent, non amplius reuerterunt † vt & Ioanni miniſtrarent, & eius audirẽt prædicationem.] Inuenit enim *†ad Ioãnẽ: ſed ita Chriſto affixi, ſunt, vt Ioã nis miniſtr riũ ſuſtipe rent, & ipſi Chriſtũ p̃dicarent.]* hic primum, inquit, fratrem ſuum Simonem, & dicit ei: Inuenimus Meſsiam, quod eſt interpretatum Chriſtus. Intuere hoc etiã loco, quòd neque cùm dixit: Qui poſt me venturus eſt, ante me factus eſt: neq; cùm, Non ſum dignus ſoluere eius corrigiam calceamenti: quenquam lucratus eſt. Verùm cùm de Chriſti generatione verba habere, & in humiliorem ſermonem deſcẽdere cœpit, *Meſsias.*

tunc

Universidad de Deusto
Biblioteca

tunc secuti sunt discipuli. Vnde animaduertendum est, quòd non tam multi ad Christum sectandum adducuntur, quãdo magnum aliquid, & altum de deo dicitur, sicut cùm ad humiliora, & ad auditorum salutẽ accommodatiora descenditur. Audierunt igitur à Ioanne quòd tollit peccata mũdi, & e vestigio ad eum properarunt. Nam si peccata abluere, & sine labore nostro his nos liberare potest, cur tantam reiicimus gratiam? Audiant catechumeni, & qui ad vltimum vsque spiritum propriam reiiciunt salutem. Iterum instat Ioãnes, & dicit, Ecce agnus dei. Nihil Christus, sed ille omnia loquitur: ita & sponsus, nihil ad sponsam primò loquitur, sed silet. Alij ipsum ostẽdunt, alij sponsam accipiũt, quæ tantùm monstratur, neque à seipso eam, sed alio tradente accipit sponsus: cùm verò traditam acceperit, † eam afficit, & talẽ reddit.] ita, † ei afficitur] vt minimè amplius despondentium reminiscatur. Ita Christus venit, vt ecclesiam † componeret,] nullum ipse verbum fecit, tantùm præstò fuit amicus eius Ioannes, dexteram imposuit sponsæ, ipse verba habuit, & hominum animas Christo tradidit, quibus acceptis ita formauit, vt non amplius ad Ioannem esset redeundum. Aliud præterea animaduertendũ est, quòd quemadmodum in nuptiis, non sponsa sponsum petit, sed contrà, etiam si regis filius vilem ancillam duceret: Ita nunc non in cœlum humana ascendit natura, sed ipse deus ad hanc descendit, quamuis humilem, quamuis contemptam. Re autem perfecta non permisit eam amplius hic immorari, sed ad patriam domum sustulit. Sed quãnam gratia non seorsum suis conuocatis discipulis Ioannes hæc cum his loquitur, & ita eos Christo commẽdat, sed omnibus præsentibus inquit ad eos, Ecce agnus dei? Ne videretur id ex composito fecisse. Nam si ipsius hortatu, & tanquam gratiam ei haberent, Christum petiissent, resiliissent fortassẽ: nunc autem ex communi doctrina cum secuti, firmi perstiterunt discipuli, non magistri gratiam, sed propriam tantum spectantes vtilitatem: Prophetæ & apostoli omnes absentem Christum prædicauerunt: illi quidem ante incarnationem, hi verò post assumptionem, Ioannes autem solus præsentem. Quare amicum ipsum sponsi appellat? Affuit enim solus nuptiis, omnia fecit, omnia ad finem perduxit: ipse rem orsus est, & viso Iesu ambulante inquit, Ecce agnus dei. Neque voce tantum, sed & oculis Christum testatus est, & admiratus, & incredibili gaudio exultauit. Neque iam exhortatur, sed admiratur, & obstupescit præsentem, & dei donum quod annunciaturus venerat, & purgationis modum manifestat. Agnus enim vtrunque significat. Neque dixit, qui tollet aut tulit: sed, tollit peccata mundi, vt quotidie ea tollere intelligatur. Non enim cùm passus est, solùm nostra abstulit peccata, sed ex illo hactenus tollit. Nõ semper crucifigitur. Vnum nanque pro peccatis nostris tulit sacrificium, sed semper per illud nos purgat. Quemadmodum igitur cùm * verbum dixit, & filium, vtrunque præ cæteris eximium intellexit: ita & agnus, & propheta, & lux vera, & pastor bonus, & alia quę ab eo artículi adiectione dicta sunt, præcipuũ quiddã, & cæteris præstantius demonstrant. Etenim & agni, & prophetæ, & filij multi sunt, sed hic longe præstat. Neque articulo solo, sed vnigeniti quoque adiectione hoc confirmat. Nihil enim cum creatura communicat. Quòd si cui nõ idoneo tempore, hora videlicet decima, hæc dicta viderentur: (hora enim, inquit, quasi decima erat) multùm mea sententia fallitur. Mundi nanque hominibus, carnisq; voluptatibus deditis, id tempus nõ admodum commodum est ad aliquid seriò peragendum, eo quòd mens cibo ingrauescit. Ioannes autem etiã vesperi tam sobrius erat, quàm nos sub aurora, imò longè magis. Nam sæpenumero vespertini cibi reliquiæ, animi solertiam manè etiam hebetant: ille autem nullo huiusmodi onere premebatur. Non igitur immeritò sub vesperum hunc sermonem habuit. Præterea etiam in deserto conuersabatur iuxta Iordanem, quo omnes summo feruore ad baptisma concurrebant, parum secularia curantes, quandoquidem & vt Christum sectarentur, triduò cibis omnibus abstinebant. Hoc enim studiosi præconis, & diligentis agricolæ officium est, vt non prius ab opere desistant, quàm quod intendunt, effecerint. Sed quid tandem non vniuersam Iudæam Christũ annunciando peragrauit? Quid iuxta Iordanem tantùm immoratus venientem expectauit, quem ostẽderet? Quoniam per opera id fieri volebat, id curabat vt Christus nosceretur, & persuaderet, vt vitam æternam audirent. Illi maius, operum scilicet, reliquit testimonium, quemadmodum ipse inquit, Ego ab homine non accipio testimonium: opera quæ dedit mihi pater, hæc sunt quæ testimonium perhibẽt de me. Vide quantò hoc clarius sit. Cùm enim scintillam paruã excitasset, repentè flamma ad summum euasit. Nam qui prius Ioannis verbis minimè mouebantur, postmodum dicunt, quæcunque Ioannes dixerit vera esse. Accedit ad hoc, quòd ii his annunciãdis orbem peragrasset, humano quodam studio id fecisse videretur, & non parua auditorum animis orta esset suspicio. *Et audierunt eum duo discipuli loquentem, & secuti sunt Iesum.* Atqui & alij erant Ioanni discipuli, sed illi non modò non secuti sunt, sed ei æmulabantur. dicebant enim: Rabbi, qui erat tecum trans Iordanẽ, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes veniũt ad eum. Et iterũ videntur eũ accusare: Quare nos ieiunamus, & discipuli tui nõ ieiunant? Sed meliores, nullo tali affectu perturbati, auditq; Ioanne è vestigio secuti sunt Iesum: non quòd magistrum despicerent, sed quòd certam fidem eius adhiberent testimonio. Maximum autem argumentum est, recta eos mente secutos, quòd nullo hortatu (suspicioſum enim fuisset) sed solo auditu, quòd in spiritu sancto esset baptizaturus, secuti sunt: neque magistrum reliquerunt, sed quid ille amplius quàm Ioannes ferret, edisceré voluerunt. Et animaduerte verecundam diligentiam. Non enim quamprimùm de magnis, & necessariis rebus Iesum percontantur, non publicè omnibus præsentibus, & temere, sed priuatim & seorsum cũ illo colloqui studuerunt. Norant enim præceptoris verba non modestiæ fuisse, sed veritatis. *Erat autem Andreas frater Simonis Petri, vnus ex duobus, qui audierant à Ioanne, & secuti fuerant eum.* Qua gratia alterius non meminit? Sunt qui dicũt quoniam ipse sit euangelista, qui secutus est: alij quòd obscurus esset, neque præter necessaria sibi dicenda ducit. Nulla enim vtilitas eius nominis cognoscendi. Neque septuaginta duo suis quisq; nominibus cognoscuntur. Ita & Paulus: Misimus, inquit, cum eo fratrẽ in multis sæpe studiosum, cuius laus in euangelio. Andreæ autem meminit vel hãc ob causam, vt cùm audieris quòd Simon audiens cum Andrea, venite post me, & faciam vos piscatores hominum, ad tam admirabilem hanc promissionem non dubitarit, intelligas fratrem iam fidei iecisse fundamenta. *Conuersus autem Iesus, & videns eos sequentes, dicit eis: Quid quæritis?* Hinc admoneri possumus, deum suis in nos beneficiis nostras non preuenire voluntates, sed à nobis incipiendum esse: sed cùm nos prompto,

† *sibi coniungeret.*]

*ὁ λόγος ὁ θεός, & sic in aliis, adiecto scilicet articulo, ὁ ἀμνός.

Infra.5.f

Ibid.3.d

Matth.9.b et Marc.2.c

2.Cor.8.c

Matth.4.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

prompto, paratóque animo ad ſuſcipiendam gratiam exhibemus, tunc multas nobis offert ſalutis occaſiones. Quid quæritis? Quid ſibi vult hęc interrogatio? Qui humanorum cordium ſcrutator eſt, qui cogitationes noſtras aperte intuetur, is interrogat, non vt ſciat (ſcit enim) ſed vt rogando eos ſibi cõciliet, & familiares reddat atque audentiores, ſeq; ſuo eos dignari colloquio oſtendat. Credibile enim erat eos ſubuereri, & formidare, cùm ſe rudes intelligerent, & tantum de illo magiſtri accepiſſent teſtimonium. Amouendę igitur verecundiæ, & timoris gratia rogat, neque domum vſque ſilentio finit peruenire. Atqui idem eo tacente euenirſet, ipſum enim vtiq; domum vſque proſecuti eſſent. Cur igitur rogat? Vt eos, vt dixi, bona ſpe confirmaret, ne erubeſcerent hæſitarentque. Nec ex eo ſolum quòd ſequerentur, ſed etiam ex interrogatione eorum oſtendit deſiderium. Siquidem cùm nihil adhuc magnũ neque vidiſſent, neque audiſſent ab eo, magiſtrum appellant, ſe diſcipulis annumerant, & cur ſequantur oſtendunt, vt videlicet aliquid vtile decerperent. Animaduerte quæſo horum prudentiam. Non dixerũt, Doceas quid ſequamur, quid neceſſariò faciendum: ſed, Rabbi, inquiunt, vbi habitas? In ocio enim, vt dixi, & rogare, & audire aliquid ab eo volebant, idcirco neque tempus diſtulerunt, neque ſe poſtridie publicè diſputantem audituros dixerunt, ſed vehemens audiendi deſiderium præ ſe ferunt, ne horã quidem dimittentes. Et animaduerte animi ardorem. O memorabilem illorum ſapientiam, ô diligentiam, ô in magiſtrum fidem. Etenim iam ſol ad occaſum properabat (hora enim erat quaſi decima) & propterea etiam Chriſtus domum non docet, ſed allicit ſequentes, oſtendens iam in ſuos accepiſſe. Non dixit igitur intempeſtiuũ eſſe, vt ad ſe proficiſcerentur: ſed, venite, inquit, & videte vbi habitem. Non dicit, audietis cras ſi quid vultis: neque tunc miſſos fecit, ſed tanquam amicos, longa deuinctos cõſuetudine alloquitur. Quo igitur pacto, inquit, filius hominis non habet, vbi caput reclinet? cum hìc dicat, Venite & videte vbi maneam? Quoniam nullum habuit proprium diuerſorium. Ita ea intelligẽda eſt parabola. Non quòd domum non habitaret, hoc autem dixit euangeliſta, quia apud eum ea die moram traxerunt. Sed cur nõ id addidit, tanquam manifeſtum eſſet? Neque enim alia ratione ſecuti ſunt, neq; Chriſtus eos allexit, quàm doctrinæ gratia, quam tam largiter, & prompte vna nocte acceperunt, vt mox † vterque alios allicerẽt.] Hinc facilè admonemur omnia præter diuinarũ rerum doctrinam, & vana & ſuperflua æſtimanda: ad eam autem nullum tempus eſſe intempeſtiuum, quanuis aliena domus ingredienda ſit, & magnus vir & clarus etiam ab obſcuro petendus, & intempeſtiuè, nunquam huius doctrinæ occaſio contemnẽda eſt. Cibus enim, & balnea, & cœnæ, & reliqua ſecularia ſtatutum tempus habent: ſupernæ autem ſapientiæ doctrina nullo tempore circunſcribitur, ſed omne ei tempus accommodatum eſt. Opportunè, inquit, importune, argue, obſecra, increpa. Et propheta, In lege eius meditabitur die ac nocte. Et Moſes vt hoc ſemper faciant, Iudæis præcipit: ſecularia enim, hoc eſt balnea, cœnæ, quæ neceſſaria ſunt, & frequenter petimus, corpus imbecillius reddunt: animæ autem doctrina quantò magis imbuimur, tantò fortior anima efficitur. Verumenimuero in deliramentis, & nugis inutiliter vniuerſum tempus conſumimus, & aurora, crepuſculo, meridie, veſpere, fruſtra deſidemus, locum ad hæc conſtituimus: diuinum autem pabulum

† alter in aliorum venationẽ ꝓfi ciſceretur.

2. Tim. 4. a
Pſal. 1. a

A ſi ſemel, biſve ad ſummum in hebdomade audimus: tãquam ſaturi nauſeamus. Quænam horum cauſa? Praua animi affectio. Concupiſcentiam circa hæc, & appetitum diſſoluimus, & idcirco ſpiritalem cibum faſtidimus. Magnum autem & hoc prẽter alia ęgritudinis indicium, quòd neque eſurimus, neque ſitimus: ſed vtrunque nobis iniucundum eſt. Nam ſi in corporibus, id eſt, grauiſsimi morbi ſignum, longè magis in anima. Quó nam igitur pacto oſcitantem eam & diſſolutã, quibus operibus, quib° verbis ſancire poterimus? Si diuinos ſermones, propheticos, apoſtolicos, euangelicos, & alios omnes familiares habuerim°, tũc lõgè hos meliores guſtatu cibos, q̃ ſeculi immundos cognoſcemus. Hoc nanque nomine intẽpeſtiuas nugas, & ſodalitates appellare libet. Quid enim, quęſo, melius, de forenſibúſne, iudicialibuſq; negociis, atq; iis quæ in caſtris geruntur: an de
B cœleſtib°, & quæ poſt noſtrã hinc migrationẽ expectamus, diſputare? Quid ſatius, proximi res & alienas diligenter curare: an angelicas & plurimũ nobis conferentes inquirere? Res vicini non omnino tuæ, ſed cœleſtes tuæ ſunt. Sed licet, inquit, qui ſemel hæc dicit, omnia impleat. Quid autem de quibus temerè diſputatis non intelligitis, ſed omnem vitam in hoc conſumentes, nullum adhuc diſputationis finem inuenitis? Neque adhuc grauiora dico. Humaniores enim hæc inuicem diſputant, pigri autem & negligentes de mimis, ſaltatoribus, aurigis ſermonem faciunt, ita & auditum ſimul & animam coinquinant, naturam his confabulationibus in omne viciorum genus præcipitem agentes: ſimul ac enim ſaltatoris nomen lingua protulit, animus eius ſibi faciem, comam, mollem veſtem, & his illum lõgè molliorem effingit. Alius ex fornicariæ mulieris ſermone,
C verbis, forma, limis atque laſciuis oculis, delicato aſpectu, capillorum in orbem flexibus, fuco pictis genis flãmam fouet: nónne, quæſo, in præſentia his verbis toto animo commouemini? Verùm non pudet, neque erubeſcitis? Naturali enim neceſsitate hi motus exoriuntur. Quòd ſi in eccleſia, & ab illis procul irritamentis, noſtris tamen ſermonibus nonnihil incaleſcitis: conſiderate quales eſſe par eſt eorum affectus, qui in ipſo ſedent ſpectaculo, quibus plurima licẽtia eſt, & extra hũc honeſtum reuerendúmque conſeſſum, abiecto pudore & vident illa, & audiunt. Et quid tandem, aliquis fortaſſe impudentior dicet, ſi naturæ neceſsitas animum ita afficit, nos, non illam, arguis? Quoniam quòd auditor moueatur, naturale quidem eſt, fateor: quòd autem audiat, non naturæ ſed voluntatis eſt peccatum. Siquidem neceſſarium eſt, vt qui igni appropinquat, exura-
D tur, & hoc humanæ naturæ imbecillitas exigit: non tamen nos natura igni admouet, hoc enim prauæ & peruerſæ voluntatis eſt. Admonendum igitur cenſeo, ne ſponte noſtra noſipſos præcipites in ignem demus, nève in profundum maliciæ pelagus demergamus, neque ad ignem vltro curramus, ne paratæ diabolo flammæ obnoxij, cum illo in perpetuum damnemur ſuppliciũ: à quo vtinam liberi in ipſos Abrahæ ſinus recipiamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia xviij. ex cap. primo.

INuenit hic prior fratrem ſuum Simonem, & dicit ei: Inuenimus Meſſiam, quod eſt interpretatum Chriſtus: & adduxit eum ad Ieſum. Cùm à principio deus hominem fingeret, noluit ſolum eſſe, ſed ei dedit mulieris auxilium,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ris auxiliũ,& vt vna cohabitarẽt,instituit. Norat enim hac mutua consuetudine multum vtrique emolumenti prouenturum. Quid si non vt decuit mulier tanto vsa est beneficio? Nam si rei ipsius natura considerabitur, magna profectò in hac coniunctione deprehendetur vtilitas,modò aliquid sapiamus, neque in vxore dunta xat & viro, sed & fratribus, si tantò ipsi munere frui vo
Psal.132.a lucrint. Vnde propheta: Ecce quàm bonum, inquit, &
Ad Hebr. quàm iocundum, habitare fratres in vnum. Et Paulus,
10.c ne nostram congregationem deseramus, admonuit. Hæc est inter nos & bestias differentia. Hac gratia ciuitates,fora, domos excogitauimus, vt simul viueremus, non mutua tantùm consuetudine,sed charitatis vinculo. Cùm enim indiga nobis natura ab opifice deo tributa sit,neque sibiipsi sufficiens:vtilitati nostræ prospectum est,vt scilicet indigentia nostra mutua consuetudine iuuaretur:Itaque quod alteri deest,alterius auxilio B suppletur. Non aliter hac mortali successione diutinã immortalitatem seruamus. Longum explicatu esset in præsentia,quantum hac inuicem intima & syncera cõiunctione vtilitatis proueniat. Sed aliud intendimus, cuius gratia hæc nobis dicta sunt. Andreas autem cùm apud Iesum mansisset,& multa didicisset, non abscondit thesaurum,sed ad fratrem festinauit, accepta bona quamprimum communicaturus. Sed qua gratia Ioannes, quem Christus sermonem habuerit, nõ enarrauit? Vnde cognoscere possumus, quòd ideo apud Christũ manserint? pauloantè id nobis ostensum est, & ex hodierna concione etiam cognoscere licebit. Quid enim fratri Andreas dicit? inuenimus Messiam, quod interpretatur Christ°. Vides quàm citò didicit simul & persuadentis magistri sapientiam, & eorum in discendo incredibilem à principio diligentiam ostendit?Hoc e- C nim verbum, inuenimus, animæ est maximè eius præ-
* ἄφιξιν, *id est,aduẽtum,legisse videtur* ἄφεσιν,*id est,veniam & remissionem.* sentiam desiderantis, & cœlitus* veniam expectantis, cuius aduentu exultans,alios euangelij gestiat fieri participes.Hoc fraterni animi, cognati amoris, synceri est affectus officium, vt in spiritualibus quàm diligentissimam curam adhibeamus, inuicem opitulemur: audi Andream quàm assertiuè articuli adiectione dicat, non enim dicit, Inuenimus Μεσίαν, Messiam, sed τὸν Μεσίαν, Messiam illum. Vnum quendam Christum expectabant nihil cum aliis communicantem. Considera ab ipso principio obedientem & beneuolum Petri animum. Cucurrit è vestigio, nil moratus. Adduxit, inquit, eum ad Iesum: sed nemo eius damnet nimiam in credendo facilitatem, nisi prius rem ipsam diligenter intueatur. Siquidem credibile est Andream plura persuasioni maximè accommodata narrasse:verum euan- D gelistæ nõnunquam multa breuitatis gratia prætermittunt,prẽterea non dicit ei statim persuasisse,sed tantùm adduxisse ad Iesum, vt inde totũ disceret, aderat enim alter discipulus qui ista adiuuabat:nam si Ioannes Baptista cùm inquit,Ecce agnus dei: & qui in spiritu baptizat, certiorem doctrinam magistro edocendam reliquit,& inde hauriri hortatus est:longè magis Andreas cùm suum non esset officium, neque ad tanti luminis narrationem sufficeret, ad ipsum fontem fratrem adducere oportuit tanto studio & alacritate,vt nihil eum auerteret, aut moraretur. *Intuitus autem eum Iesus dixit: Tu es Simon filius Iona, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus.* Incipit iam reuelare diuinitatis mysteria, eámque paulatim per prophetias aperire: hoc pacto & cum Nathanaël egit,& cum muliere Samaritana. Nõ enim minus quàm signa prophetiæ mouent,neque vllum prę

A se ferunt fastum. Nam miracula apud stultam plebem nonnunquam calumnia notantur. In Beelzebub enim, *Matt.12.b* inquit, eiicit dæmonia. Prophetia autem nulli crimini est obnoxia. In Simone enim,atque Nathanaël hac doctrinæ via vsus est, non autem in Andrea & Philippo. Quid tandem? Quoniam ille Ioannis habuit testimonium non parui ad fidem momenti:Philippus verò cõspectis qui aderant, facilè persuasus est. *Tu es Simon filius Iona.* Ex præsenti futurum credibile reddit. Qui enim patrem nominat,constat eum futurum præuidere: & honorificè de eo prædicit, non adulatione, sed veri prædictione:quod vel ex Samaritana constat,quam vehementer reprehendit,præterita eius opera commemo rans:Quinque enim viros habuisti, & quem nunc ha- *Infra.4.c* bes,non est tuus vir. Sic & pater eius multa de prophetia verba facit,idolorum arguens opinionem. Annuncient quæ vobis vẽtura sunt. Et iterum: Annunciaui & *Genc.49.a* saluos feci, & non erat in vobis alienus: & in tota prophetia hoc meminit. Hoc enim vel maximè dei opus est,quod neque dæmones imitari possunt,quamuis maiorem in modum adnitantur. In miraculis enim sæpe sub veritatis vmbra decipi possumus, certa autem prædictio futurorũ immortalis dei dũtaxat opus est: quòd si quando dæmones aliquid prædixerunt,stultum & incautum vulgus deceperunt:eorum nãque vaticinia passim falsa deprehenduntur. Atqui Petrus nihil ad Christi verba respondit. Nondum enim quicquam viderat manifestè, sed primò didicit. Animaduertendum autem quòd non omnia quæ euentura ei erant,hoc primo congressu prædixit: non enim appellauit eum Petrum, non dixit super hanc petram ædificaturum ecclesiam:sed dixit: *Tu vocaberis Cephas.* Illud enim maio- *Nominum* ris erat & potestatis,necnõ etiam authoritatis. Ea autẽ *impositio.* Christus nũc conticuit, humilius à principio loquitur: cùm verò diuinitatem suam demonstrauit,maiora narrauit inquiẽs: Et ego dico tibi,tu es Simõ, tu vocaberis Cephas,quod interpretatur Petrus, & super hanc petrã ædificabo ecclesiã meam. Hunc Petrũ appellauit,Iacobũ verò & Ioannẽ filios tonitrui. Quamobrẽ? vt ostendat se eundem esse, qui vetus dedit testamentum. Ipse est qui homina aptè imponit, qui Abram Abraham, & † Sarai Saram, Iacob Israël vocauit. Multis à natiuita- †*Sarã Sarte* nomina imposuit:vt Isaac,Samson,vt iis quorũ me- *ram,vt etiã* minit Esaias & Osee. Quibusdam, quam à parentibus *habẽt lxx.* acceperunt appellationem mutauit, vt prædictis,& Ie- *Gene.17.a* su. Mos etiam antiquitus erat à rebus nomina imponi, *Ibidem.c.* quod & Helias fecit: hoc autem non temerè fit, sed vt *Ibid.32.f* ea appellatio imponatur,quæ sit diuini beneficij perpe- *& 35.b* tuum monumentum, & memoria per prædicta nomi- *Gene.21.b* na auditorum animis imprimatur. Ita & Ioanni cœli- *Iudic.13.a* tus nomen imposuit. Qui enim debebant ab ineunte *Num.13.b* ætate virtute pollere, eis tunc indita sunt nomina: qui *Luca.2.b* verò in ætatis progressu profecturi erant, postmodum. Sed tunc quidem varia ac differentia singuli nomina acceperunt: nunc autem vno omnes appellamur, Christiano scilicet omnium maximo,atque præstantissimo, cum quo & filij dei & amici,& corpus dicti sumus:qua appellatione cæteris omnibus vehementius excitari, & promptiores ad virtutem complectendam fieri,nec ea quicquam indignum facere conari debemus, cùm eodem quo Christus nomine vocamur, vt Paulus testatur,cuius excellentiam nos intelligere oportet: quòd si is,qui principis cuiuspiam, aut alterius clari viri nomẽ sortitus est, cùm id audit, tumet atque superbit, & magnæ id sibi gloriæ arbitratur, †eiusq; authoritatem pro † *atq; ne il-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si à quo nō mē accepit, sua neglig̃ tia ifamia inuratur & viribus.]

viribus ſeruare] adnititur: quid nobis faciẽdum eſt, qui non principis, non terrenæ alicuius poteſtatis, non angeli, non archangeli, ſed ipſius omnium regis nomine appellari dignati ſumus? Nonne ita animam noſtram inſtituemus, vt nō afficiatur infamia, qui tanto nos honore proſecutus eſt? An ignoratis quanto cohortes regiæ, & ſcutati, & haſtati, eius latus ſtipantes honore habeantur? Ita & nos proximi facti deo, eò magis quàm quos nunc diximus, quò corpus propinquius eſt capiti quàm illi regibus, totis viribus contendamus, vt Chriſti ſimus imitatores, qui inquit: Vulpes cubilia habent, & volatilia cœli nidos ſtruunt, filius autẽ hominis non habet vbi inclinet caput. Hoc ego à vobis ſi exigam, graue fortaſſe & oneroſum multis videbitur, quare hãc perfectionem propter imbecillitatem veſtram omittamus. Arbitror autem vos nō inhiare pecuniis, ſed quẽadmodum ſummam illam virtutem propter multorũ imbecillitatem omitto, ita vobis à ſumma malicia abſtinendum eſt, ac etiam longè magis. Non eos accuſo qui domos habent, agros, pecunias, mancipia, modò his bene vtantur ad frugalitatẽ, & vt decet, hoc eſt tanquam domini, non tanquam ſerui: vt ea poſſideãt, non ab his poſſideãtur: vt vtantur, non abutantur: χρήματα enim, hoc eſt pecuniæ ἀπὸ τοῦ χρῆσθαι, quod eſt vti, dicuntur, ea videlicet ratione vt his in neceſsitatibus vtamur, non vt ſeruemus. Hoc ſerui eſt, illud domini, & ius ſuper id habentis. *Non propterea diuitias accepiſti, vt terræ defodias, ſed diſtribuas liberaliter: quas ſi deus ſeruari voluiſſet, non ſanè homini dediſſet, ſed in terra cõditas dimiſiſſet.* Verùm cùm velit expẽdi eas, nobis largitus eſt, vt his inuicem communicaremus. Qui pecunias ſeruat, non eſt earum dominus. Quòd ſi vt augeantur ſeruas, ea profectò optima augendi ratio, vt in omnes diſtribuantur. Neque enim ſine ſumptu lucrum, neque diuitiæ ſine larga effuſione prouenium. Cuius rei argumẽtum in ſecularibus rebus videri licet. Siquidem mercator, & agricola: ille pecunias, hic ſemina profundit. Mercator nauigando pecunias in multos impendit, vt deinde lucretur: agricola ſemina in terram iaciens, aſſiduo diei labore exercetur, vt plus inde accipiat: hic autem non tanto opus eſt labore, non manus fabricanda eſt, non iungendi boues, non terra aranda, non tempeſtates, non aëris intemperies, nó vis grandinis timenda, nulli fluctus, nulli hic ſcopuli offendendi. Hæc nauigatio, hæc ſatio, vna duntaxat re indiget, vt diſpergantur diuitiæ: reliqua omnia agricola ille perficiet, de quo, inquit Chriſtus: Pater meus agricola eſt. Quæ igitur temeritas, quæ inſania, vbi omnia ſine labore, ſine periculo aſſequi poſſumus, ſupinos & oſcitantes perſiſtere: vbi autem ſudores innumeri, nauigandi pericula, labores, curæ, & quod grauius eſt, † incertum votum, tantopere inuigilare? Nolite, quæſo, nolite ergo propriam ſalutem tantopere deſpicere: ſed tot periculis omiſſis, ad faciliora & lucroſiora curramus, vt futura bona conſequi poſsimus, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quẽ, & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Infra. 15. A

† incertus euentus.]

Homilia xix. ex cap. primo.

† eximium & excellẽs cõtingere.]

Matt. 7. A

IN craſtinum autem voluit exire in Galilæam, & inuenit Philippum, & dicit ei Ieſus: *Sequere me. Erat autem Philippus à Bethſaida ciuitate Andreæ & Petri.* Tritum prouerbium eſt, homini diligenti ſemper aliquid † ſupereſſe.] Et Chriſtus: Qui quærit, inquit, inuenit. Quare nulla iam me admiratio tenet, cur Philippus Chriſtum ſecutus ſit. Andreas enim audito Ioanne, Andrea Petrus, hic nemine, ſed tantùm Chriſto dicente: Sequere me, quamprimùm credidit, & ſecutus, aliis factus eſt prędicator. Cucurrit enim ad Nathanaël: quẽ ſcripſit, inquit, Moſes in lege, & prophetæ, inuenimus. Vides viri diligentiã, vt ſcripturæ meminerit, vt Chriſti aduentum expectauerit? Inuenire enim quærẽtis eſt. In craſtinum exiuit in Galilæam priuſquam quiſquam ipſum ſequeretur, neminem vocat, quòd nõ temerè fecit, ſed ſumma ſapiẽtia: nam ſi nemine ſua ſponte proſequente ipſe aliquos vocaſſet, de eorum perſeuerantia potuiſſet dubitari: veruntamen cum vltrò ſequi elegerint, firmi & conſtantes permanent. Philippum autem ſibi notiorẽ vocat, vtpote qui in Galilæa & natus erat, & educatus. Acceptis igitur diſcipulis, alios iam venatur, & in primis Philippum, & Nathanaël. Sed de hoc non tam mirum fuit, quandoquidem nomen Ieſu in vniuerſam Syriam diffuſum erat: illud admiratione dignum, quo pacto Petrus, Iacobus, Philippus potuerunt tam breui perſuaderi: non ea tantùm ratione quòd ante ſigna, ſed quòd Galilæi erant, vnde neque propheta ſurrexit, neque quicquam boni. Ruſticiori enim quodam modo, & craſsiori erãt ingenio. Vnde in hoc etiã Chriſtus ſuam demonſtrauit virtutem, cùm ex ſterili terra tales ſibi diſcipulos comparauit. Credibile quidẽ eſt Philippum, & qui cum Petro erãt, viſo & audito Ioannis de Chriſto teſtimonio, cũ ſecutos, & Chriſti ſermonem non parum in illis operatum. Nouerat enim qui idonei futuri eſſent diſcipuli. Euãgeliſta autem hæc omnia omittit. Quoniam igitur vẽturus erat Chriſtus, credidit: quòd verò iſte Chriſtus eſſet, ignorabat, quod vel à Petro, vel à Ioanne audierat. Meminit autem eius patriam euangeliſta, vt intelligas, quòd infirma mũdi elegit deus. *Inuenit Philippus Nathanael, & dicit ei: Quem ſcripſit Moſes in lege, & prophetæ inuenimus Ieſum filium Ioſeph à Nazareth.* Per Moſem & prophetas dignum fide ſermonem ſuum facere, & auditori perſuadere adnititur. Nam cùm Nathanaël eſſet in perſcrutanda veritate diligentiſsimus, vt & ſuis verbis, & Chriſti teſtimonio videri licet, meritò ipſum ad Moſem, & prophetas Philippus relegauit, vt crederet. Quòd autem Ioſeph filium appellat, noli perturbari, eiuſmodi adhuc erat opinio. Et vnde conſtat Philippe, quòd ille ſit? quod das nobis ſignum? neq; enim ſatis eſt quòd is ſit affirmare. Quod inquam ſignum, quod miraculum affers? Non eſt de tãtis rebus temerè credendũ, & periculoſum eſt: dic quid certi habes, quod & Andreas, inquit. Siquidem ille cùm ſuarum virium non eſſe intelligeret, quem theſaurum, quas diuitias inuenerit, oſtẽdere, fratrem ad eum quem inuenerat ducit: ita Philippꝰ quo modo ille hic ſit Chriſtus, & quo modo prophetæ eum prædixerint non dicit: ſed ducit ad Ieſum, ſciens ipſum non abſceſſurum, ſi illius verba & doctrinam guſtaret. *Et dixit ei Nathanael, A Nazareth poteſt aliquid boni eſſe? Dicit ei Philippus, Veni & vide. Vidit Ieſus Nathanael venientem ad ſe, & dicit de eo: Ecce verè Iſraelita, in quo dolus non eſt.* Laudat Ieſus & admiratur, qui dixit, A Nazareth poteſt aliquid boni eſſe? Quid laudat? nónne potius accuſare oportuit? Minimè. Non enim quòd nõ crederet, ita locutus eſt, neque accuſari, ſed laudari meruit. Quánam ratione? quia prophetarum verba diligentius, quàm Philippus conſiderabat. Audierat enim ex Bethlehem, & ex patria Dauid Chriſtum venturum. Hoc Iudæi credebant, hoc propheta iam pridẽ his verbis prædixerat: Et tu Bethlehem terra Iuda,

Matth. 8. c & Luc. 9. g

Mich. 5. &

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matth.2.a terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda: *& Ioan.7.f* ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israël. Huius prophetiæ memor Nathanaël, audiens eum Nazarenum, perturbatur & dubitat, ne secundum prophetæ sermonem Philippus falleretur. Intuere quæso homi nis prudentiam, intuere mansuetudinem. Non dixit se deceptum, neque falsa sibi narrari, neque quòd à propheta non ex Nazareth, sed ex Bethlehem Christũ venturum didicerit: sed cõtrà quàm Philippus dixerit, persuasus obuiam tamen venit. Ostendit igitur & scripturarum cognitionem, & morum simplicitatem, necnon vehemens Christi aduentus desiderium, cùm Philippi verba non contempserit. Norat enim Philippum in patria commemoranda falli potuisse. Et vide quàm verecundè interrogando non credendum innuit: nõ enim dixit, nihil boni fert Nazareth: sed, à Nazareth potest aliquid boni esse? Necnon & Philippus prudẽter quidẽ non indignatur, non ægrè fert, vtpote parum creditus, sed expectat virum, vt ad Christum adducat, & ab ipso principio apostolicum nobis ostendit vigorem. Ideo Christus inquit: *Ecce vere Israelita, in quo dolus non est.* Est enim & mendax Israëlita, sed non hic, quippe cuius incorruptum est iudicium, nec ad gratiam, nec ad odium quicquam loquitur. Atqui Iudęi rogati vbi Christus nasceretur, in Bethlehem dixerũt, prophetæ testimonium afferentes: Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda. Verùm illi antequã Christum viderent de eo testati sunt, quo viso inuidia desti
Infra.7.f terunt, dicentes: Hunc nescimus vnde est. Nathanaël autem in eadem perstitit sententia, quòd nõ esset à Nazareth. Quo modo ergo prophetæ eum Nazarenũ vocant? Eo quòd illic educatus est, & conuersatus. Nec se Nazarenum negauit, ne qua suspicio oriretur: neque si id persuasisset, non propterea se Christum esse ostendisset. Quid enim prohibebat non esse Christum, quamuis à Bethlehem natum, cum & alij complures ibi nati essent? Hoc igitur omisit, id autem in mediũ attulit, quod maximum erat ad credendum argumentum, se videlicet præsentem eorum sermoni fuisse. Nam cùm ille diceret, Vnde me nosti? respondit, Priusquam te Philippus vocaret, cùm esses sub ficu, vidi te. Animaduerte hominis constantiã. Nam cùm dixisset Christus: Ecce verè Israëlita: non intumuit laudibus, neque his obuiam factus est, sed perscrutari pergit, vt de eo certi aliquid intelligat, & adhuc tanquam hominem alloquitur, Iesus tanquam deus respondet. Non enim è loco aliquo editiori ipsum & eius mores, & mansuetudinem vidisse, non è specula aliqua more hominis eum sub ficu obseruasse dicit: nemo enim illic aderat, sed soli Philippus & Nathanaël secreto in loco inuicem sermonem habuerant. Idcirco, inquit euangelista, quòd cùm videret à longè venientem ad se, dixit: Ecce verè Israëlita. Vt intelligatur priusquam appropinquaret Philippus, ita Christum locutum, ne quisquam posset suspectum habere testimonium: ideo & temporis meminit, & loci, & arboris: nam ab ipso missum Philippum quisquam opinari potuisset, si tantum eius ad Nathanaël profectionis meminisset. Verùm cum dixerit vbi eum conuenit Philippus, & arboris nomen addiderit, & tẽpus, certissimum se prophetam ostendit: neque hoc tantùm, sed etiam quę inuicem locuti essent in memoriam reduxit: hoc est, à Nazareth potest aliquid boni esse? Ex quo maximè eum sibi conciliauit, cùm ex eo non reprehendit, sed laudibus prosecutus est. Et admiratus his verbis Nathanaël verè Christum esse cognouit, à prophetia scilicet, & præuidentia, & à certissima ipsius mentis perscrutatione. Demõstrarat enim animi eius cogitationes se planè intellexisse, præsertim cùm quæ ægrè ferenda videbantur, ea non reprehendit, sed laudat: dixit enim à Philippo vocatum, non autem quem inuicem sermonem habuerint, neque quòd affuerit: relinquit hæc eius conscientiæ examinanda, cùm nolit ipse coarguere. Quid igitur? priusquam à Christo vocaretur, eum duntaxat vidit, nõnne anteà etiam insomni oculo viderat? Viderat sanè, & nemo inficias iret, sed ita opus fuit dicto. Quid igitur ille? cùm certissimum de Christi prouidentia argumentum accepisset, confessus est, & primò se diligentem, deinde consensu fidelem ostendit: respõdit enim, & ait, *Rabbi, tu es filius dei, tu es rex Israel.* Vides gratam repentè, & Iesum amplexãtem animam? Tu, inquit, ille es quem expectamus, quem quærimus. Vides hominem stuporis, admirationis, lætitiæ plenũ? Is nobis sequẽdus est, quibus deus filij sui cognitionem dare dignatus est: exultandum nobis est, non animo tantùm, sed re ipsa. Quod autem exultantium officium est: Credere ei quem cognoueris, credentium verò, cogniti parêre voluntati: nam si operibus nostris deum in iram prouocabimus, quo nam pacto poterimus exultare? Nõnne videtis cùm amicum domi quispiam accipit, quam præ se ferat lætitiam, quanta alacritate paratus sit nulli rei parcere, dum hospiti rem gratam faciat? Quòd si quis ei non obsequeretur, neq; ad eum reficiendum omnia faceret, etsi millies eius præsentia sẽ lætari diceret, non vtique crederetur: & meritò sanè. Re ipsa, non verbotenus ostendenda lætitia est. Venit ad nos Christus, ostẽdamus eius aduentu lætitiam, nihil quod eum perturbet faciamus, ornemus quã ingreditur domum, hoc lætantium est: prandium apponamus eius gustui suauissimum, hoc exultantium est. Quale autem prãdium? ipse inquit: Meus cibus est, vt faciam *Infra.4.c* voluntatem eius, qui me misit. Pascamus ipsum esurientem, potum demus sitienti: etiam frigidam aquam abste accipit, quippe qui amat. Amicus enim, etsi parua accipit, magna sibi videntur. Tu modò læto vultu impendas duos obolos, non recusat, sed tanquam magna dederis, gratè accipit. Nam cùm nullius indigeat, neque necessaria ei sint munera tua, meritò non munerũ magnitudinem, sed donantis voluntatem reputat. Ostende igitur duntaxat, te aduenientem diligere, omnia eius gratia moliri, aduentu lætari. Considera qualis erga te fuerit, quòd pro te animam posuerit, neque post tãta in te beneficia rogare te recusat. Pro Christo enim legatione fungimur, inquit, tanquã deo obsecrante per *2.Cor.5.d* nos. Et quisnam adeò insanit, dices, vt dominum suum non amet? Hoc & ego dico, nec ignoro neminem vestrum neque verbis, neque animo aliter sensurum. Verùm non verbis tantùm, sed & re ostendi vult amicus quid sentias. Nam si lingua duntaxat amici exhibemus officium, sanè ridiculum est, nõ modò apud deum, sed apud homines: nec stultum modò, sed damnosum. Verbis ergo opera consentiant, operibus confiteamur, vt ipse nos suos profiteatur in die illo quando coram patre dignos confitebitur, ineffabili gratia & benignitate, domini nostri Iesu Christi, qui cum patre, & spiritu sancto viuit & regnat, in secula seculorum, Amen.

Homilia xx. ex cap. primo & secundo.

Respondit Nathanael, & ait ei: Rabbi, tu es filius dei, tu es rex Israel. Respondit Iesus, & dixit ei: Quia dixi tibi, vidi te sub ficu, credis? maiora his videbis. Plurimùm nobis curandũ est, dilectissimi, & omni studio

Universidad de Deusto
Biblioteca

studio inuigilandum, vt sacrarum scripturarum profundum inspicere possimus, quarum sensus ofritantes nunquam deprehendemus. Est igitur quam diligentissimè inuestigandum, & assiduis precibus insistendum, vt vel aliqua ex parte diuina mysteria assequi valeamus. Ecce hodierna die non paruę nobis, sed multæ perscrutationis quæstio proponitur. Nam cùm Nathanaël dixisset, Tu es filius dei: respondit Christus, Quia dixi tibi, vidi te sub ficu, credis? maiora his videbis. Quid hîc quæsitu dignum? cur Petrus post tot tantáque miracula, post talem doctrinam acceptā, Christum dei filium cōfessus, ac si reuelationem à patre acceperit, laudatur: Nathanaël verò ante signa, ante doctrinā idem quod Petrus asserens, minimè: sed tanquam nihil Christo dignum dixerit, maiorum spe trahitur? Quidnam hoc? quoniam etsi iisdem verbis & Petrus, & Nathanaël vsi sunt, non tamen idem ambo senserūt: sed Petrus filium dei tanquam verum deum: Nathanaël tanquam hominem tantùm confessus est, quod ex consequentibus cōstat. Addit enim, Tu es rex Israël. Filius autem dei non modò Israël, sed vniuersi orbis terrarum rex est. Quod etiam inde ostenditur, quòd Petro nihil amplius addidit Christus, sed tanquam † perfecto in fide ecclesiam suam eius testimonio] ædificaturum pollicitus est: Nathanaël autem tanquam potiori in parte deficiēti subdidit. *Amen amen dico vobis, amodò videbitis cœlum apertū, & angelos dei ascendentes, & descendentes super filium hominis.* Animaduertis quo modo eum à terra paulatim erigit? quo modo animum excitat, ne amplius simplicem hominem coniectetur? Cui enim angeli ministrant, & super quem ascendunt & descendunt, quonam pacto hominem esse existimabitur? Propterea cùm maiora visurum diceret, angelorum ministerium addidit: ac si diceret, hoc tibi magnum Nathanaël visum est, propterea me regem confessus es: quid autem dices cùm angelos dei super me ascendentes & descendentes videris? Quibus verbis suadet, vt ipsum angelorum dominum confiteatur: tanquam enim super dilectissimum regis filium, regij ministri & ascenderunt, & descenderunt: hoc quidem passionis tempore, illud resurrectionis & ascensionis: necnon & antè, cùm accesserunt, & ministrabant ei, cùm natum annunciarunt, laudarunt, dicentes: Gloria in altissimis deo, & in terra pax, quando ad Mariam venerunt, quando ad Ioseph. Facit autem, quod sæpe alias: duo prædicit, alterum iam præteritum indicat, alterum ex hoc confirmat futurum. Illud nanque manifestum erat, quòd ante Philippi vocationem esset sub ficu: ascensus autem & descensus angelorum partim fuerant, partim erant futuri, apud crucem videlicet, in resurrectione, in ascensione, qui etsi nondum euenerint, ex præteritis tamen facit, vt credantur. Qui enim eius virtutem iam viderat, facilius quæ futura audit, credit. Quid igitur Nathanaël? nihil respōdit. Christus autem hactenus locutus, secum ea verba reputaturum dimisit: noluit enim omnia simul, sed iacto in terram fertilem semine, finit vt germinet: vt alio in loco, inquit, Simile est regnum cœlorum homini, qui seminauit bonum semen: cùm autem dormiret, venit inimicus eius, & superseminauit zizania in medio tritici, & abiit: *Et die tertia nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ, & erat mater Iesu ibi, & fratres eius. Vocatus est autem Iesus & discipuli eius ad nuptias.* Vt iam dixi, erat Christus quàm alibi in Galilæa notior, quare vocatus nuptiis affuit, in quibus non dignitati suæ, sed nostræ consuluit vtilitati: quippe qui non dedignatus est formam serui accipere, longè minus seruorum nuptiis interesse. Qui cum publicanis & peccatorib⁹ versabatur, multò minus nuptias recusasset: non tamen qui inuitauerant, rectè de eo sentiebant, neque tanquam magnum quendam inuitabāt, sed vt popularem, & vt notum: quod his verbis significat euangelista, Et erat mater Iesu ibi, & fratres eius: ac si dicat, quemadmodū illam & fratres, ita & Iesum vocauerunt. *Et deficiente vino, dicit mater Iesu ad eum, Vinum non habent.* Dignum hoc in loco quæsitu est, vnde in mentē matri venerit, magnū aliquid de filio coniectari: nullum enim adhuc signum fecerat. Hoc enim fecit, inquit, initium signorum Iesus in Cana Galilææ. Quòd si quis diceret, non idoneum hoc argumentum, quòd primum signum fuerit, quoniam additum sit in Cana Galileæ: ac si diceret, non omnium primum, sed eorum quæ illic fecerat. Ad hoc respōdebimus, quod superius inquit, Ioannes: Ego nesciebam eum, sed vt manifestetur Israël, propterea veni ego in aqua baptizans. Nam si antea miracula fecisset, non indiguisset Israël, qui ipsum manifestaret. Vir enim factus, miraculorum multitudine, non Iudæis modò, sed & Syris, & lōginquiora incolentibus, cognitus est tribus annis duntaxat: imò ne tribus quidē indiguit, sed quamprimum nomen eius in omnes diffusum est. Qui igitur tam breui miraculis claruit, longè magis à prima infantia, si ea fecisset: fuisset enim maiori admirationi, vtpote puer, quàm vir, neque tādiu in obscuro latuisset: sed nihil à pueris operatus est. Vnum autem duntaxat Lucas testatur: quòd annorum duodecim sedisset in templo medius doctorum, & audiens, & interrogans, fuissetq; summæ omnibus admirationi. Nec immeritò à teneris annis Iesus à miraculis abstinuit, arbitrati enim essent se præstigia videre. Nam si annorum accessu, & ętate maturo multi id suspicati sunt, quid de puero credidissent? Præterea maturius eum propter inuidiam crucifixissent, & generatio eius non fuisset credita. Vnde igitur matri venit in mentem aliquid magnum excogitare de filio? Manifestari iam cœperat & Ioannis testimonio, & ex his quæ discipulis prædixerat, & ante hęc omnia, ipsa natiuitas, & quæ eo tempore euenerant, maximam de puero opinionem concitarant. Audiebat enim, inquit, omnia de puero, & conseruabat ea in cordè suo. Sed quid anteà nihil eiusmodi dixit? Quoniam, vt dixi, iam manifestationis tempus aduentabat: anteà enim cùm tanquam ex medio vulgo aliquis conuersatus esset, nihil adhuc tale mater ausa fuerat: verum cùm Ioannem ad perhibendum de eo testimonium venisse audisset, ac testimonium perhibuisse, & discipulos iam videret, cœpit audere. Et deficiente vino, dicit: Vinum non habent. Optabat enim vt iam hominum gratiam conciliaret, & ipsa clarior filij gratia efficeretur, & fortasse aliquo humano afficiebatur affectu, quēadmodū & fratres eius cùm dixerunt: Ostende teipsum mundo: cupidi eius miraculis sibi famam comparare, idcirco asperius respondit: *Quid mihi & tibi mulier? Nondum venit hora mea.* Nam quòd matrem reuereretur, testatur Lucas quòd subditus erat parentibus, & hîc euangelista quantā passionis tempore matris curam habuerit. Vbi enim parentes nihil diuina impedirent mysteria, nihil offenderēt, æquum & necessarium est filio parēre, neque negare sine magno periculo potest. Contrà verò cùm intempestiue aliquid petunt, & spiritalem sermonem impediūt, illis obtemperare non est tutū. Propterea & hic ita respondet, & alibi rursum, Quæ est mater mea, & fratres mei, aiebat. Siquidem non adhuc debitam de ipso opinionem

Matt.16.c *Luc.2.b* *Philip.2.b* *Luc.3.f* *Suprà.1.d* *Infra.7.a* *Luc.2.g* *Luc.2.g* *Luc.2.g* *Matt.12.d* *Marc.3.d* *Luc.8.c* *Matt.13.d* *Cap.II.*

† *respōsione ipsius perfecta, ecclesiā suam super illius cōfessionem se.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

nionem habebant, sed more matrum Maria, iure omnia filio se præcepturam censebat, cùm tanquam dominum colere, & reuereri deceret, ideo in hũc modum respondit. Considera quàm indignum erat, vniuerso adstante populo, & ad eum, & eius doctrinam audiẽdum suspenso, illam in medium accedentem, publicam impedire vtilitatem, & de priuatis rebus habere sermonem, & extra eiusmodi concionẽ euocare? Inquit igitur, Quę est mater mea, & fratres mei? non quòd matrem contemneret, absit: sed vt maximè vtilitati consuleret, neq; occasionem daret, vt de ipso abiectum aliquid coniectaretur: nam si aliorum curã habebat, & digna se opinione illos imbuere moliebatur, longè magis id in matre curasset. Cùm enim consentaneum sit Mariam, vtpote matrem, priores sibi partes vendicasse: ideo matrẽ venisse nunciantibus ita respondit, neq; aliter ipsam ex humili ad illam altitudinem erexisset, si semper tanquã à filio honorari existimasset, & non tanquam dominũ habuisset. Hac gratia & hoc in loco inquit, Quid mihi & tibi mulier? Alia pręterea causa afferri potest, non minus necessaria, ne qua in miraculo suspicio oriretur: ab indigentibus enim, non à matre id quærendum erat. Quid tandem? Quoniam quę familiarium precibus impetrantur, quamuis magna, raro tamen eorum prædicationibus augentur: indigentium laudes cùm quid impetrarint, omni vacant suspicione, nihil ab his simulatur, & multa inde vtilitas prouenit. Etenim si vel optimus medicus, qui cum multos ægrotos visitauerit, neque ab ipsis, neque eorum familiaribus, sed à sua tantum matre laudaretur, suspecta sanè esset laus illa & molesta, nec præsentium quispiam magnum de eo aliquid, vel egregium opinaretur: propterea asperius locutus: Quid mihi, inquit, & tibi mulier? eam admonens, ne idem amplius tentaret. Curę enim ipsi erat maternus honor, sed longè magis animarum salus, & commune in multos beneficium, cuius gratia humanam carnẽ accepit. Non sunt igitur hæc liberius ad matrem loquentis, sed diuinæ dispensationis verba, vt admoneret pro dignitate miracula facienda. Quòd enim vehementer ipsam, & præ cæteris amaret, & reuereretur, asperiora hæc verba, & indignatio demõstrat: quõnam pacto, in sequẽtibus dicemus. Verum cum audieris mulierem illam dicentem: Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ suxisti: deinde ipsum respondentem, Quinimmo, beati qui audiunt verbum dei, & custodiunt illud. Ea sententia dictum existima, non quòd matrem negligeret, sed nihil ei vtilitatis matris nomen allaturum ostẽderet, nisi bonitate & fide præstaret. Quòd si Mariæ nihil sine virtute materna charitas erat profutura, longè minus nobis patris, fratris, matris, filij bonitas, nisi aliquid nostrum afferamus. Frater, inquit, non redimit, redimet homo? In nullo nanq; alio, nisi in solis suiipsius virtutibus, post diuinam gratiam de salute cuipiam sperandũ est. Nam si id profuturum erat per se Mariæ, profuisset etiam Iudæis, quorum consanguineus erat Christus secundum carnẽ, profuisset ciuitati in qua natus est, profuisset fratribus. Atqui dum fratres † rerum suarum curã habuerunt,] nihil eis propinquitatis nomen profuit, sed cum reliquo mũdo damnati erant. Tunc autem admirationi esse cœperunt, quando propria claruerũt virtute: patria verò nihil inde consecuta cecidit, & incendio absumpta est, conciues miserè interẽpti periere, cõsanguinei secundum carnem nil ad salutem lucrati sunt, deficiente virtutis patrocinio. Verum apostoli ante omnes clarissimi euaserunt, cùm se ad veram & expetendam

Luce.11.d

Psal.48.b

† seipsos neglexerunt.

A eius familiaritatem, consuetudinemq; per obedientiam contulerunt. Hinc intelligimus fide semper nobis opus esse & vita, quæ virtutibus luceat, hoc duntaxat saluos nos facere poterit. Quantæ enim cognati eius admirationi fuerunt, cùm ne eorum quidẽ nomina teneamus, apostolorum autem & vita, & nomina vbiq; terrarum decantãtur. Nolimus igitur ob terrenam nobilitatem in superbiam efferri, licèt longã progenitorum, & quidem clarissimorum seriem numeremus, eorum virtutes superare contendamus, scientes aliorum nobis opera non modò nihil in futuro iudicio profutura, verũ graniter nos condemnatura, cùm optimorum parentum liberi, & domesticis exemplis eruditi nihil profecerimus. Hoc ideo in præsentia dico, quoniam multi Gentilium ad fidem, & Christianã religionem à nobis hortati, ad cognatos, progenitores, & familiares suos confugiunt, B quòd fideles & Christi fuerint assertores. Quid ad te miser & infœlix? hoc te magis condemnat, quoniam tot progenitorum, tot familiarium exempla ad veritatem complectendam te adducere non potuerunt. Alij fideles quidem, sed vitæ nullam curam adhibentes, cùm ad virtutem hortantur, idem in suam adducũt excusationem, quòd pater, auus, atauus pietatem maximè coluerint. Id enim te maximè accusat, quòd ex talium virorũ semine his te indignum præstiteris. Audi prophetã ad Iudæos loquentem: Seruiuit Israël in muliere: & in muliere seruatus est. Audi Christũ: Abraham pater vester exultauit, vt videret diem meũ, vidit, & gauisus est. Ita semper bona progenitorum opera non modò nulli ad laudem, sed ad crimẽ longè quidem grauius ius asscribit. His igitur animaduertis, nostris ipsorum operibus salutem cõsequi totis viribus adnitamur, ne spe ab aliis C pendente frustrati, tum demum intelligamus, cùm nulla nobis pœnitẽtię erit vtilitas. In inferno enim, inquit, quis confitebitur tibi? Quam ob rem in hac vita flagitiorũ nos pœniteat, vt sempiterna bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Oseę.11.d

Infra.8.g

Psal.6.b

Homilia xxi. ex cap. secundo.

Quid mihi & tibi mulier? nondum venit hora mea. Laborioſum sanè est orationem habere, quod & Paulus his verbis testatur: Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur, maximè qui laborãt in verbo & doctrina. Verum vos & leuare hunc laborem, & grauiorem facere potestis. Nam si orationem nostram neglexeritis, vel etiam nõ neglectam, re tamen non adimpleueritis: laborioſum nobis profectò erit, eo quòd incassum laborauerimus: sin autem attentionem præstabitis diligentem, & re ipsa audita exequemini, nullus nos labor grauabit. Fructus enim qui in laboribus comparatur, non sinit quicquam graue aut oneroſum videri. Quam ob rem, si animum nostrum excitare, & promptiorem in dicendo reddere placet: quem fructum faciamus ostendite, vt lætis inspectis segetibus, prouentus spe allecti, vtilitatis magnitudinem reputantes, laboremus. Neque enim parua nobis hodierna die proponitur quæstio. Nam cũ mater dixisset, Vinum non habent: respondit Christus, Quid mihi & tibi mulier? Nondum venit hora mea. Et licèt ita responderit, maternis tamen votis obtemperauit. Hæc nulla ex parte minor est quæstio, quàm superior, de qua non immeritò sit dubitandum. Eum igitur ipsum, qui miraculum operatus est inuocantes, ad huius

1.Tim.5.c

loci ex-

Universidad de Deusto
Biblioteca

loci expositionem veniamus. Neque enim hoc tantùm in loco dictũ est, Nõdum venit hora mea, sed & aliàs:
Infra.7.d *Ibidē.8.c* *Infra.17.a* Nam cùm capere eum Iudæi non possent, inquit euangelista: Nondũ venerat hora eius: & iterum: Nemo misit in illum manum, quia nõdum venerat hora eius. Et iterum: Venit hora, clarifica filiũ tuum. Quid nam ista significant? Idcirco plures in eandem sentẽtiam textus adduximus, vt vna omnibus solutio afferatur. Quæ igitur ea est? Nulli temporũ necessitati Christus subiectus est, nec ob temporis obseruationẽ nondum horã suam venisse dicebat. An ne tẽporum opifex, & author seculorum tempora obseruaret? Ostendit autem se omnia debito tempore, nõ simul operari, quoniam inordinata quædam confusio fuisset, nisi opportunè omnia transegisset, sed simul generationẽ, resurrectionẽ, iudicium miscuisset. Cõsidera quæso, oportuit facere creaturam, non vniuersam simul, non virum & mulierẽ vno condidit momẽto. Oportuit morti damnatum & resurrectum iri humanum genus, multùm tamen inter vtrunque fuit interuallum. Oportuit dari legem, sed non simul & gratiam, sed vtrunque debitis dispẽsari temporibus. Nulli igitur Christus subest temporum necessitati, sed ipse temporibus ordinem imposuit, quoniam author eorum est: quare hoc in loco, inquit, Nondum venit hora mea: hoc est, nondum cognitus sum: neque enim ipsum quisquam præter Andream & Philippum sequebantur, neque hi verè adhuc ipsum cognoscebãt, non mater, nõ fratres. Siquidem post multa miracula,
Infra.7.a inquit euãgelista, Neque enim fratres eius credebant in eum, nemo qui nuptiis adesset: quippe qui si cognouissent, sine dubio ad eum in suis confugissent necessitatibus: propterea, inquit, nondum venit hora mea: id est, nondũ cognitus sum præsentibus, nondum etiã sciunt vinum deesse. Sine, id primùm intelligant, satis non est quòd sola referas, mater es, & suspicionem miraculum faceres. Oportet indigentes rogent, non quòd hoc ipse indigeam, sed vt miraculũ vniuersis appareat. Quippe egeni cùm beneficium accipiunt, plurimam habẽt gratiam: qui se indigere nõ animaduertunt, ij neque beneficium sibi præstitum esse satis intelligũt. Cur autẽ cùm nondum horã suam venisse dixerit, impleuit tamẽ matris voluntatem? Maximè quidẽ, vt contradicẽtibus & temporum momentis eum subiectum existimantibus, palàm non rectam eorum sententiam ostenderet: nam si tempori subiiceretur, quo pacto immaturè id fecisset? Præterea vt matri honorem exhiberet, & non omnino contumax videretur matri, nẽue genitricem tam multis præsentibus pudore afficeret. Etenim Maria ad filiũ ministros duxit. Siquidẽ cùm Cananææ dixisset Chri-
Matth.15.c stus, Non est bonum sumere panem filiorum, & dare
Ibidem. canibus: dedit tamen, nimia eius sedulitate permotus: atqui etiam dixerat, Non sum missus, nisi ad oues quæ perierũt domus Israël: & tamen filiam liberauit. Ex quo admonemur, quòd etiam beneficio indigni, assidua efflagitatione eo digni efficimur. Idcirco mater & expectauit, & palàm ministros accersiuit, vt à pluribus rogaretur, & addidit: *Quodcunque dixerit vobis, facite.* Norat non esse imbecillitatis excusationem, sed ne fastu quodã temerè id suscipere videretur, quam ob rem ministros adduxit. *Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex positæ secundum purificationem Iudæorum, capientes singulæ metretas binas, vel ternas. Dicit eis Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas vsque ad summum. Et dixit eis Iesus: Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt.* Non temerè dictum est ab euãgelista, Secundum purificationem Iudæorum: sed ne quis infidelium suspicari posset aliquo fortasse crassiore vino in eis insidẽte, deinde infusa aqua limpidissimũ vinum effectum. Quare illa particula, Secũdum purificationem Iudæorum: nũquam in his vinum fuisse ostendit. Nam cùm Palæstina inopia aquarum laboret (rari enim illic fontes scaturiunt) hydriæ illæ aqua semper plenæ seruabantur, ne si quando immundi fierent, longius flumina petenda essent, sed propè purgarẽtur. Sed quá nam gratia antequam implerentur, nõ fecit miraculum, quod lõgè fuisset admirabilius? Siquidem aliud est subiectæ materiæ qualitatem mutare, aliud ipsam substantiam ex nihilo facere. Hoc profectò mirabilius, non tamen ita credibile, & quod tam facilè potuisset multitudini persuaderi: hac gratia miraculorum nonnunquam magnitudinem consultò imminuit, vt facilius crederentur. Sed cur ipse hydrias aqua non impleuit, deinde in vinũ vertit, sed ministris implendas mãdauit? Ipsam eãdem ob causam, vt miraculi ipsos testes haberet, qui aquã hausissent, ne qua fraus, ne quod prestigium putaretur. Nam si contumaciores fuissent ad credendum, potuissent ministri testimonium perhibere se aquam hausisse, & hydrias impleuisse. Accedit ad hoc, quòd hæreticorum dogmata in ecclesia pullulantia propter hoc euertuntur. Nam cùm sint nonnulli qui alterum mundi opificem, quẽ videtur opera condidisse asseuerant, horum quoque insaniam cohibens, plura facit miracula ex subiectis substantiis. Nã si ipse deo cõtrarius opifex fuisset, non vtique alienis vsus esset Christus ad propriæ virtutis demonstrationem: hoc autem miraculo manifestè ostendit se eum esse, qui vineas irrigat, pluuiam per vitis radicem in vinum vertit, cùm quod in planta lõgiori tẽporis spacio efficitur, id repẽtè in nuptiis operatus est. Cùm autẽ implessent hydrias, inquit: *Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt. Vt autem gustauit architriclinus aquam vinum factum, & non sciebat vnde esset, ministri autem sciebant qui hauserant aquam, vocat sponsum architriclinus, & dicit ei: Omnis homo primum bonum vinum ponit, & cùm inebriati fuerint, tunc id quod deterius est: tu autem seruasti vinum bonum vsque adhuc.* Rursus hoc in loco nonnulli calumniantur hunc ebriosorum fuisse conuentum de gustu differentium, hebeti & corrupto ipsorum sensu, nec ad apprehendendum nec ad res ipsas iudicandum idoneo, ita vt nescirent vtrũ aqua an vinum esset. Siquidem ipse architriclinus, inquit, cũ inebriati fuerint, maximè hoc ridiculum. Veruntamen hanc ipsorũ suspicionem tollit euangelista: non enim conuiuas, inquit, de miraculo tulisse sententiam, sed architriclinũ, qui sobrius nil adhuc gustauerat. Etenim nemo ignorat huiusmodi in conuiuiis munera maximè sobriis & tẽperantibus demandari, quorum solum officiũ est, vt debito ordine & apparatu omnia dispensentur. Idcirco sobriũ virum in miraculi testimonium adduxit. Nõ enim dixit Christus, vt recumbẽtibus misceret, sed ferrẽt architriclino. Vt autẽ gustauit architriclinus aquam vinũ factum, & nõ sciebat vnde esset, ministri autem sciebant, vocat sponsum architriclinus. Et quá nam gratia nõ vocauit ministros? ita enim miraculum manifestius fuisset: quoniam neque ipse Christus manifestum fecit, sed lentè & pedetentim miraculorum suorum virtutem cognosci voluit: ad hoc si ministri tunc id narrassent, nemo eis credidisset, sed insanire potius arbitrati essent, cùm de homine opinione omnium* humili & abiecto id perhiberent testimoniũ, Ipsi tamen experiẽtia veritatẽ cognouerant. suis enim ipsorum manibus non poterant non credere. Vt aliis autem

† *in vitibus aquã trãsmutat, & qui.*

* Ἀλλᾶ ὁ nudo, simplici, qui sõmodo sit homo, nõ etiã deus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

autem persuaderent, non erant sufficientes. Propterea non omnibus reuelauit miraculũ, sed maximè idoneis certiorem cognitionẽ in posterum reseruauit, vt post aliorum signorũ certitudinem, hoc etiam crederetur. *Infra.4.f* Siquidem in filij reguli curatione ostendit euangelista, hoc manifestius factum fuisse: hac enim maximè gratia regulus Christũ vocauit, quòd illud signum audierat, quod his verbis significatur: Venit Iesus in Cana Galilææ, vbi fecit aquam vinum. Neque simpliciter vinum, sed optimũ. Eiusmodi enim sunt Christi miracula, vt quàm quæ natura perfecta sunt, longè pulchriora, melioraq; reddantur: ita & in aliis, distortum membrum, quàm sana validius reddebat. Quòd autem vinum & vinum optimum esset factum, nõ ministri tantùm, sed & sponsus, & Architriclinus perhibuere testimonium: quod à Christo factum fuerit, ministri qui aquam hauserant. Itaque quanuis tunc occultatũ esset miraculum, non tamen diutius sileri poterat, sic multos & necessarios testes sibi in posterum asciuit, & sanè credibile est sponsum non prorsus in his siluisse. Verùm euangelista exposito miraculo ad magis necessaria properat. necessarium nanque erat, vt aqua vinum & vinum bonum factum sciretur, nõ autem quid Architriclino sponsus dixerit. Multa enim signa prius obscura progressu temporis manifestata sunt ab his qui à principio viderunt. Tunc igitur Iesus vinum ex aqua fecit, tunc atq; etiã in præsentia lasciuas & infirmas hominũ voluntates mutare nõ desinit. Sunt enim plerique hominũ nulla aqua meliores, frigidi, fluentes, semper mutabiles, huiusmodi homines ad dominum adducendi sunt, vt eorum voluntates in vini similitudinẽ transferat, ne amplius labantur, sed †præteritorũ cõpuncti, ‖sibi ex proximo læticiæ efficiantur authores. Sed qui nam sunt hi frigidi? Qui fluxis præsentis vitæ rebus incũbunt, qui non contemptis humanis seculi deliciis, gloriæ, potentiæ, diuitiarũ sunt amatores. Hæc enim omnia fluxa & caduca sunt, & nusquam cõsistentia, quæ in præceps semper celeri impetu deferuntur. Siquidem qui hodie diues est, cras erit pauper: qui hodie in curru, præcone, lictoribusq;, & apparitoribus comitatus magistratũ gerit, postridie nonnunquam in carcerẽ intruditur, & velit nolit, aliis omnia relinquit. Qui in deliciis vitam agit, qui cõuiuiis dissoluitur, penè crapula ventrẽ disrumpit, ne vna quidem die potest in eadẽ satietate permanere, sed concocto cibo iterum ad id cõpellitur, nihil à torrẽte differens. Nam quemadmodum in eo prior fluxus alio superincumbente vrgetur, ita & nos alio post alium cibo indigemus. Huiusmodi est omnium huius seculi rerum natura, vt quæ sortita est, retinere nunquã possit, sed semper fluant, semper trahãtur: in deliciis autem & conuiuiis non solùm fluxus, sed difficultates multæ & mala deprehenduntur. Illa nanque satietas tum corporis robur, tum animi minuit fortitudinẽ. Neque ita fluuialium fluctuum vis ripas excedere & cõuellere solet, vt deliciæ, lasciuiaq; bonam valetudinem, & vires omnes facilè subtrahit. Quòd si medicos percõtaberis, omnium propè morborum causas inde ortas inuenies. Vilis & tenuis, & simplex mensa bonæ valetudinis mater est, ita eam medici appellarunt: & non ad satietatẽ crapulari, sed sobrie vesci sanitatem & sanitatis parentem: contrà satietatem morborum ipsa medica arte incurabilium dixerunt: quod perspicuum est. Siquidẽ pedum, capitis, oculorum, manuum ęgritudines, paralysis, hydropisis, icteros, febres longæ & acutæ, & plures id genus morbi, nimia crapula cõtrahũtur, neque enim vacat in præsentia omnes enumerare, qui non ex modico & tẽperato victu, sed voracitate & crapula ingenerantur. Quod si vis animi quoque morbos hinc proueniẽtes intelligere, auaricia, iactãtia, furor, desidia, luxuria, omnis denique ‖incontinentia hinc ducit originẽ, nec ‖ *rusticitas & stupor hinc ducit originem.* secus ac asini animæ immodicis mensis & tot beluis distractæ luxuriãt. ‖ Perstringam & dolores, anxietatesq;, quibus qui se his addixerũt, afficiuntur: omnes quidem enumerare nõ possumus, in summa breui totum expli- *asinis enim* cabo: varia nãque & precios a mensa nunquam auidè, *nihilo me-* nunquã cum voluptate fruuntur. Vt enim tenuis men- *lius habẽt* sa bonæ valetudinis, ita & voluptatis mater est: & cra- *animæ hu-* pula vt morborum, ita fastidij & fons est, & radix. Vbi *iusmodi* enim satietas, ibi auiditas esse nullo pacto potest. Vbi *mensis deli* nulla auiditas, quo pacto ibi voluptas erit? Propterea *catis indul* nõ tãtũ prudẽtia & valetudine prospera præstare diui- *gentes.* ‖ tibus pauperes videmus, sed & læticia. Quibus manifestè cognitis, ebrietatẽ deliciasq; fugiamus, nõ in mensis modò, sed quæcũque in rebus secularibus capiuntur, ea omnia spiritualiũ voluptate mutemus: & secundũ prophetam: Delectare in domino, & dabit tibi petitiones *Psal.36.a* cordis tui, vt præsentibus, & futuris bonis perfruamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, p quẽ, & cũ quo patri gloria, & spiritui sancto in secula, Amẽ.

Homilia.xxij.ex cap.secundo.

Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ. Plurimum nos diabolus vrget, plurimum nostræ insidiatur saluti. Inuigilandũ est igitur, & cõtra illius impetus vnumquenque se omni ex parte prẽmunire oportet: nam vel minimo aditu viam sibi quàm latissimam patefacit, paulatim vires accipit. Quòd si qua nobis salutis nostræ cura est, ne minima quidẽ in re eum nobis prævalere permittamus, ne mox in maioribus prævaleat. Sũmæ nanque amentiæ est, vt cùm ille tãtopere animarum nostrarum perditioni inuigilet, nos contrà pro nostra ipsorum salute non eandem adhibeamus diligentiam. Hunc ergo non temerè in præsentia sermonẽ aggressus sum. Timeo ne in medio etiam templo aliquãdo hic lupus deliteat nõ præuisus à nobis, & insidiis suis & nostra desidia, ouis aliqua à grege & hac concione aberrãs diripiatur. Nam si eius vulnera sensu deprehẽderentur, si corpus offenderetur, non sanè esset difficile eius insidias prẽcauere: verùm cùm anima inuisibilis inuisibiles plagas accipiat, summa nobis opus est vigilãtia, vt vnusquisq; seipsum probet. Nemo enim nouit hominem, vt spiritus hominis qui in ipso est. *1.Cor.2.d* Oratio omnibus in mediũ proponitur, cõmunis indigentibus medicina. Vnumquenq; auditorum, quod ad morbũ suum facit, accipere oportet. Nescio qui ægrotent, qui bene valeant, idcirco de omnibus loquor affectibus, vt sibi quisque accõmodatam medicinã inueniat. Nunc in auariciã, nunc in delicias, nunc in luxuriã inuehimur, rursus ad eleemosynã hortamur & alias virtutes laudam⁹. Timeo enim nequãdo vni nobis morbo vacãtib⁹, alij quo magis laboret, medicinam nõ adhibeam. Si vnus hic esset, nõ tam necessarium ducerẽ multiplicẽ habere sermonẽ, sed in tanta cõcione plurimos esse affectus credibile est. Quã obrẽ non immeritò hac vtimur orationis varietate, qua in omnes diffusa, quo quisq; indigeat, inueniet: hac gratia & scriptura varia est, & varia loquitur, cùm in omnem hominũ naturã cõditionẽq; diffunditur, in qua omnes reperiri affectus necesse est: licèt non omnes in singulis his nos purgati, summa cum attentione, quæ nobis hodie

†firmitatẽ nacti.‖

Universidad de Deusto
Biblioteca

die propoſita ſunt,audiamus. Hoc,inquit, fecit initium ſignorũ Ieſus in Cana Galilææ. Diximus quoſdam dicere, nõ fuiſſe hoc initium ſignorum omnium, ſed eorum quæ in Cana Galilææ facta ſunt. Ego nõ contendo hoc. Illud affirmo,poſt baptiſma Chriſtum miracula facere cœpiſſe,ante nullum:hoc ſiue aliud primũ fuerit poſt baptiſma, non admodum quæſitu neceſſarium ducimus. *Et manifeſtauit gloriam ſuam.* Quõ nam pacto? Non enim multi attẽdebant, ſed miniſtri tantum, Architriclinus, ſponſus. Quo,inquam pacto manifeſtauit gloriam ſuam? Quantum quidem in ipſo erat,manifeſtauit:Quòd ſi verò non tunc, poſtea tamen omnes illud miraculum erãt audituri.Hactenus nanque prædicatur,neque vſpiam latet.nam quòd in illa die nõ omnes ſciuerint,ex ſequentibus conſtat, ſiquidem cùm dixerit, Manifeſtauit gloriam ſuam:addidit, *Et crediderunt in eum diſcipuli eius.* Qui etiam antea admirati eum fuerunt. Vidéſne tunc ſigna maximè fuiſſe neceſſaria, quando idonei eſſent diſcipuli, & præſto ad miracula accipienda? facilius enim hi crediturí erant,quorũ prędicatione vniuerſus orbis ſecutis temporibus in Chriſtũ credidit.Et quõ nam modo ſine miraculis eius quiſquam habuiſſet cognitionẽ? doctrina,prophetia,miraculum,ſufficientia fuerunt, quæ omnium animos arriperent.Itaque iam anima familiarior,magis idonea facta eſt, quæ ſignis & miraculis moueretur. Quare ſæpe euangeliſtæ nihil operatum Chriſtum dicunt,quandoquidem præſentes ad id accipiendũ non eſſent idonei.

Poſt hæc deſcendit in Capernaum ipſe, & mater eius, & fratres, & diſcipuli eius, & ibi manſerunt nõ multis diebus. Quã nam gratia cum matre abiit in Capernaum? neque enim illic vllum fecit miraculum, neque incolæ rectè de ipſo ſentiebant,ſed multis flagitiis laborabant,vt ipſe Chriſtus oſtendit:Et tu Capernaum,vſque ad cœlum elata, vſque ad infernũ defereris.Quoniam,vt mihi videtur, cùm paulò pòſt eſſet Hieroſolymã aſcenſurus,ante Capernaum petiit,ne quocunque fratres ſecum & matrem traheret.Parum igitur illic matris gratia commoratus, iterũ miracula aggreditur.Propterea inquit,quòd non multò pòſt aſcẽdit Hieroſolymam, paucis itaque ante Paſcha diebus baptizatus venit Hieroſolymã, vbi rem miram aggreſſus eſt. *Venit in templum, & vendẽtes oues, boues, columbas, & nummularios ſedentes eiecit.* Alius euangeliſta eum dicentem meminit: Nolite facere domum patris meis ſpeluncam latronum: hic autem, inquit, *Domum negociationis.* Non inuicẽ diſcordantes,ſed demõſtrantes quòd bis eos eiecerit, non eodem tempore:ſed hoc in operum ſuorum initio,illud iam paſſionis tempore appropinquante: quare vehemẽtiori caſtigatione vſus,latronum ſpeluncam appellauit,nũc in ipſo principio remiſsius agit, ex quo viriſimile eſt illud iterũ factum.Prẽterea quæſitu dignũ eſt, qua gratia adeò Chriſtus hic indignatus eſt, & maximè cum aliàs iniuriis, contumeliiſq; affectus,Samaritanus & dæmonium habẽs appellatus,nihil tale fecerit:nunc nõ contentus †flagello,verbis etiam in eos inuehitur?] Contrà, cur Iudęi qui in collatis beneficiis Chriſtum accuſabant & perſequebantur,cùm credibile eſſet tã acri caſtigatione granius excãdeſcere,nõ adeò iniquo animo tulerunt? Nulla enim in eum contumelia vſi ſunt, ſed quod ſignum, inquiunt,oſtendis nobis, quia hæc facis? Animaduertis inuidiam incredibilem,& quò nam pacto in alios collata beneficia magis eos irritabant? Sed cùm ſpelũcam latronum ab his templum fieri dicit,oſtendit, quę vendebantur,à furto,rapina,auaricia,& alienis calamitatibus comparata: cùm autem domum negociationis,impudentes eos in negociando ſignificat. Sed qua gratia hoc fecit? cùm morbos eſſet ſabbato curaturus,& alia facturus,quę illis tranſgreſsio legis videbãtur.Ne dei cõtemptor & patri cõtrarius exiſtimaretur,id fecit,vt eorum tolleret ſuſpicionem.Nõ enim par erat,vt qui pro templi honore tantam oſtendiſſet indignationem, ab eius domino alienum animum haberet.Sufficientes ſanè erant ſuperiores anni, quibus legi paruerat, qui eius erga legiſlatorem reuerentiã oſtenderent, quodq; non præuaricaretur: atqui cùm credibile eſſet ſuperiorẽ vitam aut obliuioni mandatam, aut incognitam, vtpote in paupere & vili caſa educati, & cum vilibus cõuerſati,iam in omni frequentia prope diẽ feſtum,cùm multi concurrerent, † hoc ſui facit experimẽtum.] Neq; enim tantùm illos eiecit,ſed euertit mẽſas,diſperſit argẽtum, vt illi ſecum reputarent,quòd qui ſe pro domus honore periculis exponeret, eius dominum minimè cõtemneret. Neque ſimulationem in ipſo quiſpiã poterat cõiectari,cùm non verbotenus monuiſſet,ſed periculis & cõtumeliis in medio vulgi & ſacerdotum furori ſe obiecíſſet,rem minimè cõtemnendam peregit. Hoc ſanè non ſimulantis, ſed nihil pro diuini templi honore recuſantis officium fuit,Propterea non per ea ſolum quæ facit,ſed & per ea quæ dicit,oſtendit ſe cũ ipſo conſentire:Non enim dixit domũ ſanctam,ſed patris mei.Patrem appellat,neq; Iudæi indignãtur: ſimpliciter nanque patrem acceperunt. Cùm autẽ in poſterum expreſſius ſe illi æqualem oſtẽdit, tunc exacerbati ſunt. Quid igitur illi? *Quod ſignum oſtẽdis nobis, quia hæc facis?* O ſummam dementiam,quò nam ſigno opus erat,cùm malefacta corriperet, & dei domum tãta purgaret ignominia? Zelus ille pro domus dei honore maximũ fuit virtutis ſignum, quod boni aduerterunt. *Recordati nanque ſunt diſcipuli eius tunc, quia ſcriptum eſt: Zelus domus tuæ comedit me.* Illi autem prophetiæ nõ meminerunt, ſed ſignum quærebant, dolebãt turpe lucrum auferri, & vt eum ab incepto auerterent,ad miraculum trahere adnituntur, ideo à ſignis abſtinuit,vt anteà cùm idem peterent:reſponderat enim,Generatio mala & adultera ſignũ quærit,& ſignum non dabitur ei,niſi ſignum Ionæ prophetæ:Sed tunc quidem manifeſtius,nunc latentius,ob nimiam eorum ſtulticiam. Neque enim qui primùm non petentibus ſignũ dederat, petentibus negaſſet, niſi prauam & fraudulentam eorum mentem cognouiſſet. Intellige,quæſo,quid ſtatim rogauerint:intellige malicię plenã percontationẽ. Cum enim deceret vt ipſius ſtudium & zelũ ſuſciperẽt, cũ oporteret eos obſtupeſcere & admirari quòd tantam domus curã gereret, illi antẽ accuſant,& vendere ſibi licere contendunt,neq; à vendendo deſiſtendum,niſi ipſe ſignum oſtenderet. Quid ad hæc Chriſtus? *Soluite,* inquit, *templũ hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* Multa tũc obſcura ad eos locutus eſt, quæ poſt impletam prophetiam erãt futura clariſsima. Cuí? autẽ rei gratia iſtud faciebat? vt declaretur,cũ illa euenerint,multo antè ea quę futura erãt prænouiſſe: vt nũc cõtigit.Nã cùm reſurrexiſſet,inquit,à mortuis, recordati ſunt diſcipuli eí?, quia hoc dicebat de corpore ſuo: & crediderũt ſcripturæ & ſermoni quẽ dixit Ieſus. His verbis alij dubitabãt,alij reſpõderunt: *Quadraginta ſex annis ædificatũ eſt templũ hoc, & tu tribus diebus excitabis illud?* Secundã templi ędificationẽ meminerunt, prima nãq; viginti annis abſoluta eſt.Sed qua gratia dubitantibus non aperuit,ſe tẽplum carnẽ ſuam appellare? Euangeliſta,id interpretatur, Chriſtus tacuit. Qua inquã gratia?

Luc.10.c *Matt.21.b* *Luc.19.g* *†ſolis verbis, ſed etiã flagello arrepto ſic eos eiecit?]* *Pſal.68.b* *Matt.16.a & Luc.11.d* *† hoc fecit, idq; magnũ ſubiẽs periculũ.]*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tia? quoniam ipsius verbis fidem nō adhibuissent: quòd si discipuli non erant idonei, qui ea audirēt, multò minus turbæ. Inquit enim, *Cùm surrexisset à mortuis, tunc recordati sunt, & crediderunt sermoni & scripturæ.* Duo nanque eis proponebantur, alterum resurrectio, alterum longè maius, an deus in ipso esset: vtrunque his verbis significauit, Soluite tēplum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Quod & Paulus non parum esse diuinitatis signum ostēdens, inquit: Qui declaratus fuit filius dei in virtute secundum spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Iesu Christi. Quare & hic & alibi sæpenumero hoc signum in medium affert: Cùm exaltaueritis, inquit, filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum. & iterum: Non dabitur vobis signum, nisi signum Ionæ prophetæ. Et hic iterū: In tribus diebus excitabo illud. Quoniam hoc vel maximè argumento sē esse purum hominem, & mortem sibi subesse, & eius vim & bellum grauissimum mox soluturum ostendebat. Idcirco inquit, Tunc scietis. Tunc, quando? quādo videlicet in resurrectione orbem terrarum ad me traham, tūc scietis me vt deum & dei filiū dilectissimum, ad paternam vlciscendam contumeliam hoc fecisse. Quid tandem? Non dixit quibus signis à negociatione mala abstinere oporteret, sed daturum promisit, quoniam id eos magis irritasset, hoc autē magis exterruit. At illi nihil respondērunt, cùm id incredibile videretur, & vt impossibile percontari neglexerunt. Quòd si sanæ mentis fuissent, quod tunc incredibile visum erat, post tot signa & miracula profectò quærere & percontari debuissent, vt eam soluerent dubitationē: sed stulti, aut eius verbis aures non adhibebant, aut iniqua interpretatione deprauabant: propterea Christus obscure ad eos locutus est. Est autem hoc in loco quæsitu dignum, quo modo discipuli Christum à morte resurrecturum ignorabant? Quoniam adhuc spiritali gratia indigni erant. Ideoque cùm frequenter eis Christus resurrectionem prædixisset, nihil tamen manifestè intellexerunt, sed quid id esset inuicem percontabātur. Videbatur enim haud quaquam credibile, quòd seipsum posset aliquis suscitare, & ita suscitare. Nec aliā ob causam Petrus reprehēsus est, quàm quòd cùm nihil de resurrectione sciret, inquit: Absit à te domine. Neq; Christus ante rem ipsam hoc manifestè discipulis reuelauit, ne scilicet à principio tanquam rei maximè incredibili diffisi perturbarentur: neque enim adhuc planè norant quis esset. Manifestis nanque operibus nemo nō credidisset: solo autem verbo non ita fides præstari assolet. Hac ratione obscurè primùm locutus: cùm autē re ipsa fidem confirmauit, tunc & verborum intelligentiam, & tantam spiritus gratiā infudit, vt repentè omnia caperent. Illc enim vobis commemorabit omnia inquit. Nam si vno duntaxat vesperi pudore abiecto discipuli fugientes, Christum negauerunt: minimè superioris tēporis operum & verborū essent recordati, nisi multam spiritus sancti gratiā superne afflati accepissent. Quod si à spiritu, inquiet quispiam, audituri erant: quid oportuit Christū id prius cōmunicare, præsertim cùm non intelligerēt? Quoniā non docuit eos spiritus, sed Christi doctrinam in memoriam reduxit: quod non parum in eius gloriā cessit. Spiritus itaque gratiæ infusio, tam larga, tam exuberans à dei gratia ortū habuit, inde sua ipsi virtute donum conseruauerunt. Vitæ enim honestate atque sapientia effulserunt, magnos subierunt labores, & præsentem contempserunt vitam, nullius eam momenti arbitrati, hinc super omnes elati, tanquam aquilę leues altè volantes, operibus suis in ipsum cœlum euaserunt. Hinc ineffabilem spiritus sancti gratiam cōsecuti sunt. Hos & nos dilectissimi imitemur, neque extinguamus lampades, sed eleemosyna clariores reddamus. Huius ignis lux ita seruatur, si in vasa oleum dum hanc vitam viuimus, colligamus: quod nobis neque post hinc migrationem amplius, neque nisi per manus pauperum colligere permittitur. Colligamus inquam abunde, si cum sponso ingredi volumus: sin minus, excludemur. Impossibile enim, impossibile inquam est, etsi innumera faciamus bona, sine eleemosyna cœlestis regni vel vestibulum quidem attingere. Quam ob rem multa in pauperes vtendum est liberalitate, vt arcanis & ineffabilibus illis fruamur bonis: quę vtinā omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Roma.1.a

†texeo quòd resurrexit à mortuis Iesus Christus.]

Infra.8.d Ionæ.2.& Matt.16.a

Matth.16.c

Infra.14.d

Homilia.xxiij.ex cap.ii.& iii.

CVm autem esset Hierosolymis in Pascha in die festo, multi crediderunt †*in nomine eius.*] Christi tēporibus alij in errore perstabant, alij veritatem oppugnabant, nonnulli eam complexi paulò pòst deserebant, hos Christus seminibus comparauit, radices tantùm in superficie diffundentibus, quæ quamprimum arescunt. Hos nobis euangelista in præsentia significat, sic dicens. *Cùm autem esset Hierosolymis in Pascha in die festo, multi crediderunt in nomine eius, videntes signa eius quæ faciebat. Ipse autem Iesus non credebat semetipsum eis.* Firmiores erant discipuli, non signorum tantùm gratia, sed & doctrinæ Iesum secuti. Qui crassiori erant ingenio, signis trahebantur: acutiori verò, prophetis & doctrina: Quicunque igitur per doctrinam credentes ei adhærebant, iis qui per signa crederent, cōstantiores erant: quos etiam Christus beatos appellauit dicēs. Beati qui non viderunt & crediderunt. Quòd autem hi non verè crederent, ex sequentibus ostendit: Ipse enim, inquit, Iesus nō credebat seipsum eis. Quare? *Eò quòd ipse nosset †omnes,]& quia ei opus non erat, vt quis testimoniū perhiberet de homine: ipse enim sciebat quid esset in homine,* hoc est, nō curabat exteriora verba, qui in ipsos animos ingreditur, qui in humanas cogitationes irrūpit, qui eorū feruorē mox infrigescere cognoscebat: neq; ac si perfecti essent discipuli, eis fidebat, nec arcanorū doctrinā tanquam fidelibus credebat: Humanorum autē cordium cognitio solius dei est, qui ea formauit. Tu enim, inquit, cognoscis corda solus. Nō opus erat Iesu testibus, ad eas quas formarat mentes cognoscēdas. Norat igitur eorum infirmitati nō credendum. Homines enim, vtpote qui neq; præsentia, neq; futura intelligunt, cum fraudulētis & instabilibus sæpenumero res suas sine suspicione cōmunicant: Christus autē non ita, vtpote qui abscondita cordium manifestè intuebatur. Tales multi sunt his quoque temporibus, qui sibi fidei nomē vendicant, facilè ad credendū adducuntur, & inconstātes sunt, his neq; nūc Christus fidit, plurima occulit: & quēadmodum nos nō eodem modo amicis nomine & re credimus, ita neq; deus. Audi quid discipulis dicat: Nō iam vos dico seruos. Vos amici mei estis. Vnde, & quā ob rem? Quia quæcunq; audiui à patre, nota feci vobis. Hac gratia nulla ludæis ne petentibus quidem signa ostēdebat, quoniā tentandi gratia percōtabantur. Nōnne & nūc quoque signorum petitio tentantiū est? Sunt sanè & hac nostra ætate qui quærāt, quare & nūc signa non fiunt? Si fidelis es, vt oportet: si Christum diligis, vt

†in ipsum] sic & paulopost.

Matth.13.a

†omnia.]

Infra.20.g

Actor.1.d

Infra.15.b

Ibidem.c

diligendus

Universidad de Deusto
Biblioteca

diligendus est,non indiges signis:signa enim incredulis dantur.Cur igitur,inquis,Iudæis nõ data sunt? Sunt inquam maximè.Quòd si petentes aliquando non acceperunt,ideo factum est,quoniam non vt ab incredulitate desisterent,ea quærebãt:sed vt magis malicia sua obdurescerent. *Erat autem homo ex Pharisæis, Nicodemus nomine,princeps Iudæorum,hic venit ad Iesum nocte.* Hic in euãgelicæ narrationis progressu Christo opitulatur: dicit enim, Lex nostra non iudicat quenquam, nisi prius audiat ab eo & cognoscat quid faciat. Aduersus hunc Iudei indignati dicebant:Interroga & vide,quòd propheta ex Galilæa nõ surrexit.Hic etiam post pãssionem multum diligentiæ in sepulturam dominici corporis adhibuisse perhibetur. Venit enim, inquit, & Nicodemus, qui venerat ad Iesum nocte primum, ferens mixturam myrrhæ, & aloës quasi libras centũ: hic nunc afficiebatur quidem Christo,non tamen vt oportebat, neque quo debebat animo,sed adhuc Iudaica imbecillitate detinebatur:ideo nocte venit, quia interdũ formidabat.Sed clemẽtissimus deus, neque tam frigidum affectum pepulit, neque obiurgauit, neque indignum sua duxit doctrina, sed multa cum mansuetudine eum alloquitur,& arcana aperit, obscurè quidem, aperit tamen: quippe quem longè magis venia dignum existimauit,quam qui malicia percontabãtur. Illi enim nullo pacto poterant excusari:hic etsi reprehensioni, non tantæ tamen erat obnoxius. Quo modo igitur euãgelista nihil tale de Nicodemo dixit,quemadmodum alibi, quod ex principibus multi crediderũt in eũ, propter Iudæos autem non confitebantur,ne extra synagogam fierent? Quia id totum ex nocturna profectione significauit. Quid ergo,inquit? *Rabbi,scimus quòd à deo venisti magister:nemo enim potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit deus cũ eo.* Adhuc humi vertitur Nicodemus, adhuc humanã de Christo habet sententiam, & tanquam de propheta loquitur, nihil altũ propter signa cõiectatus. Scimus,inquit, quòd à deo venisti magister. Quid ergo noctu venis,& clanculum, ad eum qui diuina loquitur,qui à deo venit? Quid non apertè profiteris:Sed hoc neque dicit, neque reprehẽdit Iesus. Calamũ enim contritum non confringet, inquit, & linum fumigans non extinguet. Non contendet,inquit, neq; clamabit. Et iterum: Nõ veni vt iudicem mundũ, sed vt saluum faciam. *Nemo potest hæc signa facere,quæ tu facis,nisi fuerit deus cum eo.* Adhuc secundum hæreticos loquitur,qui dixerũt Christum in operibus suis alterius indiguisse auxilio.Quid ad hoc Christus? Considera quæso humilitatem incredibilẽ. Noluit dicere se nullius egere auxilio, omnia suapte facere potestate,esse dei dilectissimum filium,& eiusdẽ qua pater potẽtiæ, eo quòd difficile creditu videbatur.Quod enim semper dixi,& nũc dicam, curæ erat Christo à principio nõ tam quisnam esset ostendere,quam vt crederetur nihil contra patris facere voluntatem. Ideoq; verbis sæpenumero humilioribus locutus est, re autem quid posset, ostendit. Miracula enim virtute summa operatus est. Volo,inquit,purgare. Talitha surge.Extende manũ.Dimittuntur tibi peccata tua,Tace,obmutesce. Tolle grabbatũ tuum, & vade in domum tuam. Tibi dico malum dæmonium exi ab hoc.Fiat tibi vt vis.Si quis vobis aliquid dixerit,dicite, quia domino his opus est. Hodie mecũ eris in paradiso.Audistis quia dictũ est antiquis,Nõ occides:ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo temerè,reus erit iudicio. Venite post me, faciã vos piscatores hominum. Sic in omni euangelio summam eius

Cap.III.
Infra.7.g
Ibidem.
Infra.19.g
Infra.12.f
Esaiæ.42.c
Matt.12.b
Infra.12.g
Marc.5.d
Luc.5.c
Actio 9.g
Matth.12.a
Mar.2.a
Ibidẽ.4.d
Ibidẽ.2.b
Luc.8.d
Matth.15.c
Ibidẽ.21.a

deprehẽdimus authoritatem. In rebus quidem ipsis nemo ea quæ fiebant reprehẽdere posset:nisi enim res ipsæ extitissent, & talem fuissent finẽ consecutæ,qualem ipse iubebat; potuisset aliquis illorũ dicere inania & superba fuisse illa præcepta.Verùm cùm re euenerint,etiã initiis silẽtium imposuit.In verbis autem Iudæi, vt erant impudentes,arrogantiã eius arguere potuissent.Quam obrem hoc in loco Nicodemum alloquẽs,nihil altum attingit, sed obscure ex humili ad superna érigit, admonetq; se sibi ipsi sufficientẽ ad faciẽda miracula.Perfectũ enim ipsum genuit pater nullius indigentẽ, nullius rei humilis aut abiectæ participem. Sed videamus quo modo hoc confirmet.Dixerat Nicodemus: *Rabbi, scimus quia à deo venisti magister, & quòd nemo potest facere quæ tu facis,nisi fuerit deus cum eo.* Existimauit se magnum aliquid dixisse.Quid Christus? Vt ostenderet nondum verè cognitionis vestibulũ attigisse,sed extra regiã aberrare,& ipsum, & quicunque eadem esset sentẽtia, respondit: *Amen amẽ dico tibi,nisi quis natus fuerit* denuò,non potest videre regnum dei.* Hoc est, nisi iterũ nascaris,& vera imbuaris doctrina,lõgè à regno dei aberras.Sed obscurè dixit, & vt æquiori animo toleraretinõ apertè ad ipsum sermonem vertit, sed indefinito vtitur verbo, Nisi quis natus fuerit,tantùm,non dicens, siue tu, siue quis alius,talẽ de me habet opinionem in regnum non recipietur.Quod nisi hac ratione dixisset,nihil sanè ad propositum id responsum. Hoc si Iudæi audissent,irrisissent profectò,& abiissent. Nicodemus autẽ & in hoc discendi studium præ se tulit, & propterea obscurè aliquando loquitur Christus,vt audientes attẽtiores reddat.Siquidẽ clarũ & manifestum verbũ fugit nonnunquam auditorem, obscurum autẽ etiam diligentiorem efficit.Sententia autẽ est,Nisi genitus fueris denuò,hoc est, nisi spiritus per regenerationis lauacrum particeps efficiaris,non poteris veram de me opinionem concipere.Ista tua nõ spiritalis,sed animalis opinio est. Non tamẽ his verbis vsus est:noluit enim pro viribus,& cognitione sua loquentẽ perterrere, sed ad maiorum cogitationem sine suspicione erigit. Nisi quis natus fuerit denuò. ἄνωθεν hoc in loco,alij è cœlo,alij iterum exponunt. Quippe qui non ita nascitur, nõ potest videre regnum dei.† Regnum dei seipsum significat,ostendens se nõ esse id tantùm,quod videtur,sed aliis opus esse oculis vt videatur.Ad hæc Nicodemꝰ: *Quo modo*,inquit, *potest homo nasci cùm sit senex?* Rabbi eum appellas,& à deo venisse dicis,& eius verba non suscipis:eo etiam verbo vteris,quod multã affert perturbationẽ. Ea enim particula,quo modo,non multùm credentium,sed adhuc terrena sapientium est. Nam & Sara propterea risit, quia quo modo pârere posset,cogitauit, & alij multi hoc verbo vsi fide excidérũt.Hæretici quoq; hinc in sua perstãt opinione, alij quidẽ quo modo natus est Christus,alij quo modo carnẽ accepit interrogãt,& mentis suæ imbecillitati immensam illã & ineffabilẽ subiiciũt substantiã,quæ importuna curiositas sapientibus fugiẽda est. Neq; enim qui quo modo percõtantur, id sciẽt, & à vera excident fide.Propterea Nicodemus cùm dubitaret,modum inquirit: id enim sibi dici intelligebat, perturbatur,& rem nõ intelligit. Nam cùm ad Christũ tanquam ad hominem venisset,audiretq; quàm ab homine lõgè maiora,& quæ nemo vnquã audierat: & primũ quidẽ ad id mentem erigit,caligine tamẽ perstringitur, neque perstat in fide, rei difficultate huc illucq; distractus. Ideo non posse id fieri primùm asserit, inde apertius sibi declarari rogat. *Numquid*, inquit, *potest in*

Luc.2.f
Exod.20.e
& Mat.5.d
Matth.4.c
Gene.18.b

ἄνωθεν id est, supernè, sine è superno instant deo, siue ab integro. In priore sensu accipere videtur Chrysost. quod aperte facit Theophylac. Itaque vbi hic habes, denuo, vel iterum, verti potuit superne, vel è cœlo.

† seipsum hoc loco significat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ventrem matris ſuæ iteratò introire, & naſci? Animaduertite quô nam pacto, qui humanis rationibus ſpiritalia permiſerit,ridicula loquitur,& delirat tanquã ebrius,quoties diuinorũ ſenſum perſcrutatur, neque eum accipit. Audiuit generationem, ſed ſpiritalem non intellexit: ſed ad carnis traxit vilitatem, & tam admirabilẽ profundamq; doctrinam naturali neceſsitati conglutinauit,deliramẽta & ridiculas proponit dubitationes: idcirco Paulus inquit,quòd animalis homo non ſuſcipit
1.Cor.2.d ea quæ ſpiritus ſunt. Verùm Nicodemus Chriſtum reuerenter alloquitur, non intellexit quæ diceret, & impoſsibile id arbitratur,hoc tamen conticet.Duo ei dubitationem faciebãt, & generatio talis & regnum, neque enim regni nomẽ auditum erat à Iudæis vnquam, neque huiuſmodi generatio. Primum autem priorem partem aggreditur, quæ maximè eius mẽtem mouerat. Nos autem horum nõ ignari,diuina myſteria naturali ratione perſcrutari caueamus,neque rerum humanarũ neceſsitate illa agi exiſtimemus,ſed pietate ſumma omnia intelligamus, ſcripturis fidem adhibeamus. Curioſus nanque & nimius rerum diuinarũ perſcrutator nihil proficit, nihil inuenit præter vltimũ ſuppliciũ.†Audis natum Chriſtum, crede: quo modo,noli diſquirere,neque propter hoc tollas generationem, quod vltimæ ſtulticiæ eſt. Nam ſi Nicodemus, generatione non illa ineffabili,ſed hac, quæ dei gratia prouenit, audita, quoniam nihil magnum animo concepit, ſed terrenis tantùm inhæſit, tenebris perfuſus eſt ac dubitauit:quãtò hi digni ſupplicio, qui admirandam illam & omnem ſuperãtem rationem & intellectum tanto ſtudio quærunt,inueſtigãt,perſcrutantur?Nihil enim tam obſcuris obducitur tenebris,quàm humana cogitatio,quę omnia ad terram reducit, nec patitur cœlitus lumẽ accipere. Viliſsima profectò & multum habet luti terrena cogitatio:ideo ſuperna nobis aqua opus eſt,vt abluti & quantùm fieri poteſt, mundi cœlũ petamus,& cœleſtibus imbuamur diſciplinis: hoc autem & animi bonitate & vitæ rectitudine aſſequimur: neque enim intẽpeſtiua inueſtigatione duntaxat, ſed corruptis quoque moribus humana mens in tenebris verſatur. Quare Paulus ad Corinthios inquit,Lac vobis potum dedi,
1.Cor.3.a non eſcam.Nondum enim poteratis, ſed ne nunc quidem poteſtis:adhuc enim carnales eſtis. Cùm ſit inter vos zelus & contentio,nõne carnales eſtis: Et ad Hebræos, & alibi frequenter hanc malorum dogmatum cauſam Paulum afferentem quiuis videre poterit. Anima enim affectibus implicita, nequit profectò magnũ aliquid,aut generoſum intueri, ſed tãquam lippitudine quadam perturbata, in tenebris verſatur. Mẽtis igitur oculos à tam grauiſsimo morbo liberemus, illuminemus,nolimus inter ſpinas ſemẽ iãcere.Quænam hæc ſpinarum copia noſtis,etſi tacemus, ſæpenumero auditis Chriſtũ præſentis vitæ ſolicitudines & diuitiarum fraudes, ſpinas appellaſſe, & meritò ſanè. Nam quemadmodum ſpinæ ſteriles ſunt, ita & diuitiæ. Quemadmodum illæ eos qui tangunt,lacerant:ita harum cupiditas.Quemadmodum facilè igni comprehenduntur, & odio habẽtur agricolis:ita huius ſeculi negocia. Poſtremò vt inter ſpinas feræ,viperæ,ſcorpij, deliteſcunt: ita in fraudibus diuitiarum. Verumenimuero dilectiſſimi, ſpiritus ſancti igne & ſpinas conſumamus, & beſtias effugemus: vt * agricolæ agrum purgatum reddamus, inde ſpiritalibus aquis irrigemus, plantemus oliuam fructiferam, plantã vtique mitiſsimam & ſemper virentem,quæ illuminat,quę nutrit,quę bonã facit valetudinẽ:hæc eleemoſynæ ſunt officia,quæ tanquam ſignaculum eſt eam poſsidentibus.Hæc planta ne morte quidẽ areſcit,ſed ſemper viret, mentẽ illuminat,animi vires nutrit,ac etiã robuſtiores efficit. Hanc ſi perpetuò amplectemur,fidenter & ſponſum adire,& thalamum ingredi poterimus: cuius vtinam omnes fiamus participes,gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum,Amen.

† *Audiſti patrem genuiſſe, crede quod an diuiſti:*

* τῶ γεωργῶ *agricolæ, datiui caſus.*

Homilia.xxiiij.ex cap.tertio.

RESpondit Ieſus: *Amen amen dico tibi, niſi quis natus fuerit ex aqua & ſpiritu, non poteſt introire in regnum dei.* Pueri ſingulis diebus ad magiſtros proficiſcentes, & doctrinam accipiunt, & acceptam recitant,nunquam vacantes,vt ſcientiæ poſſeſsionem adipiſcantur,interdum noctes diebus iungunt,& ad hoc pro caducis & fluxis rebus ſæpenumero illos cogitis:nos autem à vobis qui perfectiori eſtis ætate, non tantum exigimus,quantum vos à liberis veſtris: non enim ſingulis diebus,ſed duobus tãtum, & breui eorum parte, vt vos labore leuemus, hortamur orationi noſtræ aures adhibeatis. Ad hæc & paulatim vobis ſcripturarum dicta decerpimus,vt facilè accipere,in mentis veſtræ theſauris recondere, memoriæ mandare, mandata aliis diligenter exponere poſsitis: quod profectò aſſequemini, niſi perquã ſomnolenti, & deſidię dediti, & puerulis longè hebetiores ſitis. Accipiatis igitur dilectiſsimi,quę heſternam concionem ſequuntur.Hęſitabat Nicodemus, & de huius ſeculi generatione locutum Chriſtum arbitratus. *Impoßibile*, inquit, *ſenem naſci denuò.* Animaduerte nunc quo modo iterũ Chriſtus, quam generationem dicat manifeſtius oſtendit: difficilem quidem ei qui ſecundum animam tantùm percontabatur, potentem tamen à terrenæ cogitationis humilitate erigere auditorem.Quid ergo dicit?Niſi quis natus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non poteſt introire in regnum dei.Tu impoſsibile dicis,ego verò vſque adeo valde poſsibile eſſe dico, vt etiam neceſſarium ſit, & vt aliter quis ſaluus eſſe non poſsit: quippe quæ maximè neceſſaria ſunt,ea etiam facilia fecit deus. Terrena enim & ſecũdum carnẽ generatio ex puluere eſt,ideo recõdita & occluſa ſunt ei cœleſtia:(quid enim cõmune terræ cũ cœlo?) ſpiritalis vero cœleſtes nobis portas perfacilè aperit.†Intelligitis quot veſtrũm in tenebris ſitis?] Exhorreſcite, gemite, formidoloſæ minæ ſunt,formidoloſa ſententia. Nõ poteſt,inquit,qui non natus fuerit ex aqua & ſpiritu introire in regnum cœlorũ.propterea quòd mortis ferat indumẽtum, & maledictionis atque corruptionis, ac nondũ dominicum acceperit ſymbolũ:ſed externus eſt & alienus,nec ſignũ habet regium. Niſi quis natus fuerit ex aqua & ſpiritu, non poteſt introire in regnum dei.Sed Nicodemus ne ſic quidem intellexit.Nihil enim peius eſt,quàm humanis rationibus ſpiritalia ſubiicere. Hoc illum impedit, ne quid magnum, ne quid profundum contemplaretur.Ideo nos fideles appellamur, vt humanarum cogitationum vilitate contempta, ad fidei altitudinem euadamus, & quæ nos manent bonorum cognitionem hauriamus. Quod ſi Nicodemus feciſſet, non ſanè impoſsibile dixiſſet, qua vt abduceretur ſententia, quam diceret generationem Chriſtus oſtendit, Niſi quis natus fuerit ex aqua & ſpiritu, non poteſt introire in regnum dei. Voluit eum minis perterrere & ad credendum allicere,ne impoſsibile arbitraretur,& vt carnalis generationi:

† *Audite quicũq; nõ eſtis baptizati.*

generationis opinionem tolleret, aliam (inquit) Nicodeme generationem dico. Quid ad terram deuolueris? Quid hanc naturali subiicis necessitati? Alius partus hic & excellētior nihil cum terrenis communicat, nomine tantùm hæc generatio conuenit, re longè differt. Reiice communem consuetudinem: alium partum induco, quo homines nasci volo: aliū generationis modum affero. Formaui ex terra & aqua, non vile vas euasit, sed deterius factum est: non amplius aqua & terra fingendum est, sed aqua & spiritu. Quòd si quis interroget, quo modo ex aqua, rursus ego illum, quo modo ex terra? Quo modo lutum in aliam & aliam transiuit materiam? Quo modo vnius speciei subiectum, terra enim sola erat, varia & diuersa effinxit? Vnde ossa, nerui, arteriæ, venæ? vnde membrana & vasa organica & cartilagines? vnde hepar, splen, cor? vnde cutis, sanguis, phlegma, cholera? vnde tot operationes, tot colores? hęc enim non terræ sunt, ne que luti. Quo modo terra accepto semine germinat, caro acceptum corrumpit? Quo modo terra commissa nutrit, caro his nutritur, non nutrit? Terra collecta aqua vinum facit, caro id sæpenumero acceptum in aquā vertit. Vnde igitur caro ex terra est, cùm contrariam terræ operationem ostendat? Sanè ratione inuenire non possumus, fide sola possumus. Quòd si quæ quotidie videmus & tāgimus, fide indigent: quantò magis arcana illa & spiritalia? Nam quemadmodum terra inanimata, immobilis, diuina volūtate ad tanta miracula producenda vires accepit: ita spiritu & sensibili aqua omnia hęc admirabilia, & humanā excedentia cogitationem facilè exoriuntur. Noli igitur, quoniā hæc non vides, diffidere: neque enim animā vides, tamen animam esse & eam te habere & aliquid prēter corpus esse nō dubitas. Verùm Christus non hoc, sed alio exemplo Nicodemum allicit. Siquidem anima incorporea est, Nicodemus verò crassioribus adhuc cogitationibus versabatur. Mediū igitur adduxit exemplum, quòd nō ad solidi corporis naturam, neque ad incorpoream ascēdit, hoc est venti impetus: & primum ab aqua orditur, quæ tenuior est quàm terra, crassior quàm vētus. Quemadmodū enim in principio elemētum terra subiecta est, totum autem opificis dei fuit: ita hoc in loco elementum aqua subiicitur, veruntamen totū spiritalis est gratiæ: & tunc quidem in animam viuētem factus est homo, nunc in spiritum viuificantem. Verùm magna est differentia: anima enim vitam alteri non dat, spiritus autē non modò per se viuit, sed aliis vitā largitur: ita mortuos suscitarūt apostoli. Et tunc quidē post factam creaturam homo formatus est, hic autē contrà. Siquidē ante nouam creaturam nouus homo creatur, & primus nascitur, & tunc mundus transfiguratur. Et quemadmodū à principio totum formauit, ita nūc totum creat. Et tunc, Faciamus, inquit, ei adiutorium: hic minime. Quippe qui spiritus sancti gratiā accipit, nulla alia re indiget. Qui in Christi corpore perficitur, quónam alio ei opus est auxilio? Tūc ad dei imaginē fecit hominē, nūc deo †familiarem reddidit.] Tunc pisces & feras homini subiectos fecit, nūc supra cœlos †nostrum propagauit imperium.] Tunc paradisi incolam constituit, nunc cœlum aperuit. Tunc sexta die factus est, quādo complendum etiam erat seculum, nunc prima & ipso principio vnà cum luce. Ex quibus omnibus cōstat, quòd ad aliā meliorem, & nullū finē habitūrā vitam hæc efficiebantur. Prima igitur formatio ex terra, hoc est Adæ: altera ex eius latere, mulieris videlicet: tertia ex semine, vt Abel.

Gene.2.c

†vniuit.]

†nostras sustulit primitias.]

A Verum nullam harū quo modò, & qua fiant ratione, assequi possumus, quāquā crassiores sint. Quónam igitur pacto de intellectuali per baptismū generatione, & tam admirabili partu rationē reddemus, quę longè altiora sunt, & subtiliora? Nā & angeli qui affuerunt, tam inenarrabilis operis modū minimè enarrare possent. Affuerūt duntaxat, & viderūt, nihil tamē operati sunt, sed pater tantùm, & filius, & spiritus sanctus. Pareamus igitur diuinæ sententiæ, quę sensu ipso visus certior est. Visus enim sæpenumero fallitur, illa minimè. Nā cùm omnia quæcunq; sunt deus effecerit, dignus sanè est cui fides adhibeatur, cùm de suo quicquā asserit opificio. Quænam ergo diuina sententia est: † Quòd generatio est res perfecta,]quòd si quis quo modo percontabitur, fidētium ei diuino imponas testimonio, quod maxima est, & certissima demonstratio. Sin iterum rogabit, qua B ratione aqua assumitur: rogemus rursus & nos, cur vniuersa terra principium in hominis formationē retulit? Nam quòd sine terra homo fieri potuisset, nemini dubiū est. [Sed inquiet quispiā, à terra corpus habuisse, ab aqua autem nihil. Verum in hac re aqua nō parum cōfert.]Quamobrem noli curiosius inuestigare. Nā quòd pernecessaria sit aqua, vel inde perspicuū est, quòd cùm antè aquam spiritus inspirasset: in hoc tamen nō quieuit Apostolus, sed ad aquæ necessitatē ostendendā ait: Nunquid aquā quis prohibere potest, vt nō baptizētur hi qui spiritū sanctum acceperunt, sicut & nos? Quæna ergo aquæ necessitas: iam absconditū vobis mysterium aperiam. Sunt & alia, nunc verò ex omnibus vnū exposuisse sufficiat: primum diuina in hoc cōsummantur indicia, sepultura, mortificatio, resurrectio, vita, & hæc simul fiūt omnia. In aqua enim tanquā in sepulchro caC put immergentibus vetus homo sepelitur & submergitur, deinde nobis emergētibus nouus resurgit inde. Vt facilè nobis est immergi, & emersos respirare: ita deo veterem sepelire hominē, & nouum induere. Præterea ter istud fit, vt hinc patris & filij & spiritus sancti virtutem hæc omnia implere intelligas. Quod ne cōiectura à me, sed vero sensu dictū intelligas, audi Paulum: Cōsepulti, inquit, sumus cū illo per baptismum in mortē. Et iterū: Noster vetus homo simul crucifixus est. Et iterum: Cōplantati facti sumus similitudini mortis huius. Nō solum autem baptisma crux dicitur, sed crux baptisma. Baptismo enim, quo ego baptizor, inquit, baptizabimini, & baptismo habeo baptizari, quod vos nescitis. Nā quēadmodū facilè †baptizamur & emergimus,]ita ipse moriēs, cùm voluit resurrexit, immo lōgè facilius, quanuis triduum diuini mysterij dispēsatione D in sepulchro iacuerit. Cùm igitur tantis mysteriis nos deus dignatus sit, vitā dono consentaneā exhibeamus, vitam inquam optimam. Quòd si autem nō adhuc digni estis, totis viribus contendite, vt digni efficiamini, vt fiamus omnes vnum corpus, vt simus fratres. Donec enim dissentimus, siue patrē quis habeat, siue filium, siue fratrē, nemo sanè vera propinquitate deuinctus inuenitur, spiritali propinquitate ablata. Quid enim vtilitatis lutei corporis cōiunctio, nisi cōiūgamur & spiritu? Quid nobis terrena confert cognatio, si in cœlis sumus alieni? Alienus est catechumenus à fideli, non habet idē principium, non candē ciuitatem, non eundem parentem, non victum, non vestitum, non mensam, non castrū, non donum, nihil cōmune. Etenim terrena catechumeni, cœlestia fidelis sunt: huic Christus rex est, illi autem peccatū & diabolus: huic cibus Christus est, illi quod corrumpitur. Et rursus huic vestis tinearū opera,

† Quòd id quod perfectum agitur, natiuitas est.]

Act.10.g

Coloss.2.b

Roma.6.d

Ibidem.a

Mat.10.f

† immergimur.]

Universidad de Deusto
Biblioteca

illi autem angelorum dominus: huic terra, illi cœlum A patria. Itaque cùm nihil communicemus, quæ cum illis nobis cognatio? Sed eandem matrẽ habemus, eodem partu nati sumus. Nihil hoc ad verisimæ cognationis comparationẽ. Studeamus supernæ ciuitatis ciues fieri: quousque ab ea peregrinamur. Oportet veterẽ repetamus patriã, neq; enim paruis rebus periclitamur. Nã si inopina & repentina mors, quod absit, nos inuaderet, & nõ initiati hinc migraremus: nihil nobis innumera huius seculi bona ad salutem proficerent, quin nos gehenna, vermis venenosus, ignis inextinguibilis, & catenæ maneant indissolubiles. Sed absit, vt auditorum meorum quispiam eo damnetur supplicio: quod euitabimus, si sanctis dignati mysteriis, aurum argẽtum, lapides precioſos super fundamento, secundum Apostolum, ædificabimus. Hoc pacto hinc emigrantes diuites
1.Cor.3.c apparebimus, si pecunias non hic relinquemus, sed per B pauperum manus ad perpetuos trãsferamus thesauros. Si Christo mutuabis, cui multa debemus, non quidem pecunias, sed peccata. Mutuemus itaq; pecunias, vt veniam accipiamus peccatorũ. Ipse enim est qui iudicat. Nolimus eum despicere in hoc seculo esurientem, vt in futuro nos nutriat. Hic eum vestimento operiamus, ne
Luc.16.f suo nos auxilio nudos destituat. Si ei potum dederimus, nõ dicemus cum diuite: Mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aqua, vt refrigeret linguam meam. Si hic domi hospitem accipiemus, multa nobis in regno suo habitacula præparabit. Si in carcerem intrusum visitabimus, ipse nos vinculis liberabit. Si peregrinũ colligemus, nos cœlestis regni peregrinos non despiciet, sed supernæ ciuitatis participes faciet. Si infirmo operam præstabimus, quamprimùm nostras curabit infirmitates. Parua igitur saltem exhibeamus, vt C pro paruis maxima accipiamus, maxima mercemur.
† *cũ hyems aduenerit.]* Dum tempus est seminemus, vt metamus † antequam hyems adueniat, Jdũ mare nauigari potest, dum huius negociationis sumus domini. Sed quando erit hyems? Quando magnus ille & tremendus dies aduenerit, tũc non amplius mare hoc spacioſum & immensum nauigare nobis licebit. Mari nanque præsens hęc vita comparatur. Nunc serendi tempus est, tunc messis & prouentus. Qui non sementis tempore, sed in messe seminarit, est sanè ridiculus. Sementis nunc tempus: nõ igitur nunc colligendum, sed dispergendum est. Dispergamus, vt congregemus: non nunc congregemus, vt messem amittamus: hoc enim, vt dixi, tempus ad serendum nos vocat, vt distribuamus, non colligamus: erogemus, non recondamus. Nolimus tempestiuum tempus cõtemnere, sed vbertim semẽ iaciamus, nec vlla ex D parte nostris parcamus facultatibus, vt multiplicẽ dei in nos remunerationem, liberalitatemq; experiamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

Homilia.xxv.ex cap.tertio.

QVod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est. Magnis nos mysteriis dignatus est vnigenitus dei filius, magnis inquam & diuinis: nõ qualia nos accipere, sed qualia ipsum exhibere decet. Nã si merita nostra reputabimus, non modò munere nullo, sed supplicio digni sumus. Sed non hoc respiciens benignus deus, non modò nos supplicio liberauit, sed & vitam multò priori potiorem largitus est: aliũ nobis mundum, aliam cõdidit creatu-
ram. † Si qua enim in Christo est, inquit, noua est creatura. Quæ nam? Audi ipsum, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum dei.* Terra excideramus, haud digni quibus hic habitationem cõcederet, in cœlum tamẽ nos extulit. Principio infidos nos deprehendit, & maiora largitus est. Ab vno ligno non abstinuimus, & supernas delicias impartitus est: in paradiso permanere non potuimus, & cœlos nobis aperuit. Non immerito igitur Paulus, O altitudo, inquit, diuitiarum sapientiæ & scientiæ dei. Non amplius mater, non enixus, non somni, neque concubitus, nõ amplexus, nouum iam naturæ nostrę intexitur opificium à spiritu sancto & aqua. Aqua autẽ accepta est, partus genito facta. Quod enim est matrix embryoni, hoc est fideli aqua, Siquidẽ in aqua fingitur & formatur. Nã primùm dictũ est, Producant aquæ † reptile animæ viuentis.] Ex quo autem Iordanis alueum ingressus est Christus, non amplius reptilia animarum viuentium, sed animas rationales & spiritales aqua producit. Et quod de Sole dictum est. Tanquam sponsus procedens de thalamo suo: hoc longè magis de fidelibus in præsentia dici potest. Multò nanq; quàm ille clariores diffundũt radios. At quod in matrice formatur, tempore indiget: quod in aqua minimè, sed momẽto omnia perficiuntur. Siquidem vbi caduca vita est, & à corporea corruptione principiũ accipitur, omnia mora temporis generantur: ea nanque natura corporis est, vt tempore perfectionem suam accipiat, sed non ita in spiritalibus. Quid tandem? Quoniam perfecta ab ipso principio opera sua facit spiritus. Sed cùm Nicodemus his verbis perturbaretur, vide quo modo Christus ei tanti mysterij arcana aperit. Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est. Ab omnibus eum quæ sensu percipiuntur abducit, neque sinit corporeis oculis mysteria perscrutari. Non disputamus de carne, inquit, Nicodeme, sed de spiritu. Et è vestigio hoc verbo ad superna eum erigit, ne quid sensu subiectum perquirat, cùm his oculis spiritum nemo possit intueri. Noli arbitrari, quòd carnẽ spiritus pariat. Quo modo ergo, dixerit quispiam, Christi caro parta est? Nõ à spiritu tantùm, sed & à carne, quod Paulus significat: Factum ex muliere, factum sub lege. Spiritus illam formauit, non tamen ex nihilo: (quid enim opus fuisset matrice?) sed ex carne virginali. Quõnam autem pacto factum sit, explicare non possum: sed factum est, ne quis à natura nostra partum illũ alienum putaret. Nam cùm etiam sic nonnulli huic generationi non credant, nisi virginalis carnis particeps fuisset: in quam impiã prolapsi essent opinionem? Quod natum est ex spiritu, spiritus est. Animaduertis spiritus dignitatem? Dei nanque efficiens opus apparet: superius enim inquit, ex deo natos, nunc ex spiritu, ait enim, Quod natum est ex spiritu, spiritus est. Natiuitatem autem hoc in loco non secundum substantiam, sed secundum honorem & gratiam intelligit: quòd si filius hoc pacto natus est, quid in eo quàm in cæteris hominibus, qui ita nati sunt excellentius inuenietur? Quo modo est vnigenitus? Et enim ego ex deo natus sum, sed non ex eius substantia. Quòd si neque ipse ex substantia, quid differt à nobis, fortasse autem hoc pacto spiritu minor inuenietur. Nam huiusmodi generatio ex spiritus gratia facta est. Nunquid igitur vt sit filius, spiritus indiget auxilio? Hæc Iudaica fuit doctrina. Cùm ergo dixisset Christus. Qui natus est ex spiritu, spiritus est: & his verbis etiam perturbaretur Nicodemus, rursus ad sensibile exem-

plum

† Si quis. 2.Cor.5.d
Rom.11.d
Gene.1.b
† reptilia animarũ viuentium.]
Psal.18.b
Gala.4.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

* ἄνωθεν ἐκ supernis vel denuo, vt prius dictum.

plum descendit: *Ne mireris*, inquit, *quia dixi tibi, oportet vos nasci* * *denuò. Spiritus vbi vult, spirat.* Hoc verbū, mireris, eius animi perturbationem significat: perturbabatur enim quòd nō intelligebat. Qui natus est ex spiritu, spiritus est. Qua particula ab omni cum corpore Christus abduxerat. Quam ob rem ad id quod magis de corpore communicat, non tamen corporeæ crassitudini omnino subiectum est, descendit, puta incorporea omittit quę ille capere nō poterat. Inuenit igitur mediū quoddam inter corpus & incorporeum, hoc est vēti impetum, hinc eum excitat, cùm inquit: *Vocem eius audis, sed nescis vnde veniat, aut quò vadat.* Quod autem dicit, Vbi vult spirat, nō loquitur, ac si voluntate aliqua feratur ventus, sed liberum eius à natura impetum qui ab alio impediri non possit significat. Mos enim est scripturæ ita etiam de inanimis loqui, quemadmodum cùm inquit: Vanitati creatura subiecta est nolens. Significat igitur non posse contineri, & quocūque vult diffundi, neq; posse prohiberi, quin huc illuc feratur. Et vocem eius audis, hoc est sonitum & strepitū: sed nescis vnde veniat, aut quò vadat. Ita vsu venit his qui spiritu generantur. Hæc conclusio est. Nam si huius, inquit, spiritus quem auditus sensu accipis, & tactu impetum intelligis, ne viam quidem nostri: quò nam pacto diuini spiritus operationem perscrutaberis? Præterea vbi vult spirat, ad paracleti potentiā ostendendam dixit. Nam si ventum nemo cohibet, quin quò vult, feratur: quantò magis spiritꝰ operationē nullæ naturæ leges, nulli corporeæ generationis fines, nulla alia huiusmodi vis poterunt cohibere? Quòd autem de vento loquatur, inde perspicuum est, cùm inquit: Et vocem eius audis. Nō enim infideli, & spiritus operationē nescienti, de spiritu dixisset, Et vocem eius audis. Sensus igitur est, quòd quemadmodum ventus non videtur, sentitur tamē: ita spiritalis generatio corporeis oculis non comprehenditur. Verum ventus corpus est, quanuis tenuissimum. Nam quod sensui obiectum est, corpus est. Quòd si nō doles, cùm corpus non videas, & esse eum credis: quid hoc spiritali sermone perturbaris, & tā curiosè rationes exigis, cùm idem in corpore non facias? Quid ad hæc Nicodemus? Adhuc in Iudaica vilitate perstitit, cùm tam manifestum exemplū acceperit, petitq;. *Quo modo possunt hæc fieri?* Idcirco vehementius eum tangit Christus. *Tu es magister in Israel, & hæc ignoras?* Non maliciæ hominem, sed stulticiæ potius & simplicitatis accusat. Quòd si quis percontaretur, quid hæc generatio cum Iudaica communicet: rursum quid nō communicet, rogabo. Etenim primi hominis, & ex latere eiꝰ mulieris formatio, & sterilium, & omnium quæ per aquas perfecta sunt, cōsummatio, Helisæi præterea miraculū qui ex fundo ferrum reuocauit, transitus Iudęorū per rubrum mare, piscinæ ab angelo commotio, Naaman Syri à lepra in Iordane mundatio: hæc omnia generationem, & purgationem futurā, tanquā in figura prænostrarunt. Ad hæc prophetarum dicta hāc generationem annunciant. Annūciabitur domino generatio ventura, & † annunciabunt cœli iusticiā eius | populo, qui nascetur, quē fecit dominus. Et, Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua. Exurge, illuminare Hierusalē, Ecce rex tuus venit. Et, Beati quorū remissæ sunt iniquitates. Isaac etiam figura huius fuit generationis. Dic quæso Nicodeme, quo modo natus est Isaac? Nunquid secundum naturæ legē? Minimè. Verùm inter hanc & illam generationē medius quidem modus fuit: illam quoniā ex coitu: hāc quoniā non ex sanguinibus facta est. Neque prædictā hæc tantùm, sed virginis etiā generationem prædixerunt. Nā cùm nemo facilè crediturus esset virginem pârere, steriles primùm, inde etiam anus peperierunt: quanuis longè mirabilius sit ex viri latere genitam, quàm sterilē pârere. Sed cùm illud antiquissimum, & iam obliteratum fuisset, nouus pariendi modus secutus est, & sterilium partus virginalis partus fidem præcessit. Hęc omnia Iesus Nicodemo in memoriam reducens: *Tu es*, inquit, *magister in Israel, & hęc ignoras? Amen amē dico tibi, quod scimus loquimur: & quod vidimus, testamur, & testimonium nostrum nemo accipit.* Hęc autē dicit, vt pro illius imbecillitate ad inferiora descendens, orationem suam magis credibilem faciat. Ideo inquit: Quod scimus loquimur: & quod vidimꝰ testamur. Siquidem cùm apud nos sensus visus certissimus sit, cùm persuadere quid volumus, ita loqui solemus, Non audisse nos sed vidisse. Idcirco Christus more hominum loquens, sibi fidē conciliat. Quòd autē neq; sensibilem visum, neq; quicquam aliud intelligat, inde perspicuū est: cùm enim dixisset, Quod natū est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est: addidit, Quod scimus loquimur, & quod vidimus testamur. Hoc autē nondū natū erat: quo modo igitur inquit, quod vidimus? Nónne constat quòd de certa generatione & quę aliter se habere non possit? Et testimoniū nostrū nemo accipit. Quod autē inquit, quod scimus, vel de patre & se, & vel de se tantùm dicit. Illa verò particula, Nemo accipit: non indignantis est, sed verū enarrantis. Non enim eos stulticiæ coarguit, quòd tā manifesta nō acciperent, sed re & verbis summā præ se fert mansuetudinem: quā nuda & leui veritatis annūciatione nos etiam edocet, ne quempiā si non persuademus quæ volumus, maledictis prosequamur, nève excandescamus. Neq; enim sic mouemus auditorē, sed magis ad incredulitatē prouocamus. Abstinendū igitur ab ira est, admitendumq; vt orationē nostrā probabilem faciamus, nulla nō modò ira, sed ne voce quidē altiore, † quæ irę indiciū est. | Impediamꝰ igitur equū, vt deiciamus vectorem. Incidamus pēnas iræ, ne augescat. velox enim affectus est & vehemēs, quo facilè decipimur: propterea vndiq; ei aditus obstruendus. Absurdū nanq; est, vt feræ mansuefieri possint, nostrā autē animam efferatā contēnamus. Ira vehemens ignis est, omnia consumit, quippe quæ corpus corrūpit, animā coinquinat, tristiciam affert, turpis visu. Quòd si iratus seipsum intueri posset, nulla alterius indigeret admonitione. Nihil enim irato turpius. Ebrietas quædā ira, vel potius ebrietate grauior & dęmone miserabilior. Verùm si clamori modum imponere curabimus, optimā sapientiæ viā inueniemus. Propterea Paulus non irā tantùm, sed & clamorē tollit. Pareamus igitur totius sapientiæ magistro, & quando seruis nostris succensemus, nostra delicta consideremus, & vna eorū nos mansuetudinis pudeat. Cùm enim contumelias tuas silentio tolerat, cùm tuis nō perturbatur maledictis, hinc exēplū capias. Est enim homo, licēt seruus, & anima immortali, & iisdē quibus tu apud communē dominū donis atq; beneficiis præditus. Quòd si in maioribus & spiritualibus rebus par nobis est, & humanæ cuiusdā & vilis prærogatiuæ gratia tam mansuetè nos tolerat: quà nam venia, qua excusatione digni sumus, qui diuino metu nō possumus, vel potius nolumus, vt ille nostro philosopharit? Hęc animo agitemus dilectissimi, peccata nostra & humanæ naturæ communitatē reputemus, ad omnes mā suetè loquamur, vt cordis humilitate animis nostris & præsen-

Rom.8.d

† *annunciabūt iusticiā eius.* |

† *clamor enim, ira materia est.* |

Ephe.4.g

Gene.2.d
4.Reg.3.b
4.Reg.6.a
Psal.21.g
Ibid.102.a
Esaię 60.a
Psal.31.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

præsentem & futuram requiem inueniamus: Quã vtinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cũ quo patri gloria, spiritui; sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia xxvi. ex cap. tertio.

Nunc.21.c *Si terrena dixi vobis, & non creditis: quo modo si dixero vobis cœlestia, credetis? Et nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, filius hominis qui est in cœlo. Et sicut Moses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis: vt omnis qui credit in ipso, nõ pereat, sed habeat vitam æternam. Sic enim deus dilexit mundum, vt filium suũ vnigenitũ daret, vt omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Quod sæpenumero dixi, id in presentia & frequenter repetam, neque dicere cessabo. Quid hoc est? Cùm profundissimarum rerũ doctrinã narraturus esset Iesus, & locus hic exigeret, propter auditorũ imbecillitatẽ plerunq; abstinet, neq; magnitudinem suã dignis prosequitur sermonibus, sed potius †persuasibilibus.] Alta enim & magna etiã semel narrata, pro auditorũ captu illã possunt ostendere dignitatẽ: humiliora autẽ & humano intellectui propiora, nisi frequẽter repetãtur, †nõ facilè humilẽ auditorem ad alta erigunt. Propterea in humiliori crebrius, q̃ alto sermone versatur. Sed ne hoc aliud afferat detrimentũ, & humi discipulũ detineat, nõ simpliciter posuit: sed causam affert, cur tã humiliter loquatur. Cùm enim de baptismate & terrena secundũ gratiam generatione verba fecisset, vt dictum est: voluit & suã illam arcanam & ineffabilem adducere, omisit tamẽ, & causam affert, crassitudinem & imbecillitatem auditorum, quam his verbis significauit: Si terrena dixi vobis, & non creditis: quo modo si dixero vobis cœlestia, credetis? Itaq; eius sermonum humilitas auditorum imbecillitati adscribẽda est. Terrena autẽ hoc in loco nõnulli de vẽto dictũ arbitrãt: hoc est, si exemplũ à terrenis sumptũ non creditis, quõ nã pacto altiora credetis? Verùm terrenũ potiº baptisma dicit, vel quod in terra perficit, vel quod ad suæ ipsiº ineffabilis generatiõis cõparationẽ ita appellat. Nã etsi cœlestis ipsa generatio sit, ad illã tamẽ verã ex patris substãtia cõparata terrena est. Et nõ dixit, nõ intelligitis: sed, nõ creditis. Siquidẽ qui intellectu difficilia non intelligit, meritò ignorantiæ accusatur: qui verò quę nõ ratione, sed fide intelligũtur, nõ accipit: nõ amplius stulticię, sed incredulitatis arguitur. His igitur, Nicodemo admonito, ne id rationibus perscrutetur, vehementius eius incredulitatem accusat. Quòd si generatio nostra fide credẽda est: quõ nam digni sunt supplicio, qui vnigeniti generationẽ rationibus inquirũt? Sed fortasse dicet quispiã, qua gratia hæc dicta sunt, si non erant homines crediturí? Quoniã etsi ipsi nõ crediderũt, futuri tamẽ homines crediturí erant, & fructũ accepturi. Itaq; Iesus Nicodemũ corripiẽs, nõ solum ea se, sed alia plura & lõgè maiora cognoscere, hac adiectione ostẽdit: *Et nemo ascẽdit in cœlũ, nisi qui de cœlo descẽdit filius hominis qui est in cœlo.* Et quæ nam à prædictis cõsequẽtia? Maxima quidẽ & valde cõsentanea. Nam cũ ille dixisset, Scimº qa à deo venisti magister, eũ nũc coarguit, ac si dicat: Ne arbitreris ita me magistrũ esse, vt multi prophetarũ qui à terra sunt. Ex cœlo venio, quõ nemo ppheta ascẽdit, ego illic habito. Vides vt quod quãmaximũ videtur, id eius præstantia sit indignissimũ? Non enim in cœlo tantũ est, sed vbiq; omnia implet. Verũ adhuc pro auditoris captu loquitur, vt paulatim altius eũ erigat: filium autẽ hominis hoc in loco nõ carnẽ, sed à minori substãtia totũ seipsum, vt sic dicam, intelligit. Hic nãq; ei mos est, vt nunc à diuinitate, nunc ab humanitate totũ nuncupet. *Et sicut Moses exaltauit serpentẽ in deserto,* inquit, *sic exaltari oportet filiũ hominis.* Nunc.21.c Hoc quoq; videtur & superioribus alienũ, maximè autem cõsentit. Nã cùm incredibilẽ suã erga humanum genus per baptisma liberalitatẽ ostẽdisset, addit huius causam, neq; illa minorẽ, hoc est per crucẽ. Quẽadmodum igitur Paulus ad Corinthios hæc simul iungit beneficia, inquiẽs: Nunquid Paulus crucifixus est pro vobis, aut in nomine Pauli baptizati estis? Siquidem hæc duo maximè ineffabilẽ Christi in nos amorẽ præ se ferunt, & quòd pro inimicis passus sit & mortuº, per baptismũ integrã peccatorũ veniã largitus sit. Sed quã nã gratia non manifestè se crucifigẽdũ aperuit, sed ad veterem figurã auditores relegauit? Primùm quidẽ, vt veterum ad noua cognationẽ intelligeret: deinde vt intelligas nõ inuitũ ad passionẽ venisse, & præterea nullum sibi ex eo dãnũ, sed multorũ salutẽ secuturã. Ne igitur quispiã diceret, quo modo possunt in crucifixũ credentes salui fieri, cùm se à morte nõ liberauerit? veterẽ in mediũ adducit historiã. Nam si ad ærei serpentis simulachrũ aspiciẽtes Iudæi, morte liberabantur: quanto maiori, qui in crucifixũ credunt, beneficio fruẽtur? neq; enim quòd crucifixus est, idcirco eũ imbecillitatis arguas, neq; Iudæos superiores dixeris, sed quòd mundũ deus amauit. Ideoq; animale eius templũ crucifixũ est, vt omnis qui credit in ipsum, nõ pereat, sed habeat vitã ęternã. Vides crucis causam, & ex ea salutẽ? Vides vt figura veritati consentiat? Illic mortẽ fugerunt Iudæi, sed temporalẽ, hic sempiternã fideles. Illic ictus serpẽtum suspensus serpens sanauit, hîc incorporei serpentis plagas Iesus cruci affixus curauit: illic corporeis oculis suspiciẽtes, corporis salutẽ: hic incorporeis, omniũ peccatorũ remissionẽ consecuti sunt. Illic æs suspensum erat in serpentis effigiẽ, hîc dominicum corpus à spiritu formatũ, Serpẽs illic mordebat, & serpens sanabat: hîc mors perdidit, & mors saluũ fecit: Ad hæc, qui interimebat serpẽs, veneno sæuiebat: qui liberabat, nullo: Sic & hic, nã ea quæ perdebat mors, peccatũ habebat, quẽadmodũ serpens venenũ: domini autẽ mors ab omni immunis erat peccato, vt æreus serpẽs veneno. Peccatũ enim, inquit, nõ fecit, neq; inuẽtus est dolus in ore eius. Esai.c.53.c Hoc est quod significauit Paulus: Expolians principatus & potestates traduxit cõfidẽter palàm triumphans illos in semetipso. Quẽadmodũ enim cũ fortis athleta hostẽ altè erectũ prosternit, clariorẽ facit victoriã: ita Christus toto orbe spectante, hostiles conatus euertit: & qui in solitudine vulneratos curauit, eos ab omnibus feris in cruce suspensus tutatus est. Sed non dixit, suspendi: sed, exaltari, vt neq; auditoribus ignominiosum, neq; à figura abhorrens videretur. *Sic enim dilexit* inquit, *deus mundũ, vt filiũ suum vnigenitũ daret, vt omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitã æternam.* Quod autẽ dicit, huiusmodi est. Ne mireris quòd exaltari debeã vt saluemini: ita enim patri videtur, qui adeò vos dilexit, vt pro seruis, & quidẽ ingratis, filiũ daret. Atqui neque pro amico, neq; pro iusto facilè quispiam id fecit, quod Paulus his verbis ostendit: Vix enim pro iusto quis moritur. Rom.5.a Sed longiori hic sermone vsus est, quoniã fideles alloquebatur: Christus breui, quoniã Nicodemũ, verũ significãtius. Etenim singula verba magnã vim habẽt. Nam illud verbũ, sic dilexit: & illud, Deus mundũ: immensam amoris significãt vehementiã. Magna enim inter hæc differentia est, & minimè conferẽda. Qui enim immortalis est, & nullo fine cõprehẽditur, qui potentis-

† *humilibus.*

† ὁυκἀρ τα χέως κατὰ τὸ χεντὰ ὑ ψηλὰ τὴν χαμαίζη λουὰκροασ τκ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tētissim° ex terra & cinere factos, & innumeris peccatis obnoxios, & malè de se meritos & ingratos dilexit. Quæ præterea sequūtur, magnā vim habēt: Vt filiū suū vnigenitū, inquit, daret. Nō seruū, non angelū, non archangelū. Nemo vnquā pro filio tantā præ se tulit charitatē, quantā pro seruis & ingratis seruis deus. Passionem itaq; non apertè, sed in vmbra prædicit. Ex ea autem emolumētū manifestius enarrat. Vt omnis qui credit in eū, non pereat, sed habeat vitā æternā. Et cùm ea particula, Exaltari oportet: moriturū se significaret, ne Nicodemus humanis affectib° perturbaret, & omnino interiturū putaret: vide quo pacto auferat dubitationē. Nā cū dei filiū datū dicat, & vitæ, & sempiternæ vitæ authorē eū esse profiteretur: & profectò qui morte sua vitā aliis elargitur, perpetua in morte minimè est futurus. Nam si credentes in crucifixū non pereunt, multò minus ipse crucifixus peribit. Nam, qui alios ab interitu, lōgè magis seipsum vendicat. Qui vitā aliis, eā sibi potius elargietur. Animaduertis semper fide opus esse? Fontē vitæ crucifixū dixit, hoc non facilè humanæ mēti persuadetur, vt ex gentilibus apparet, qui adhuc eum irrident, & contemnūt. Verū enimuero fides perquàm facilè humanæ mentis imbecillitatē superans ad credēdum nos illuminat. Vnde autē tantopere dilexit deus mundū? Sola charitate. Eā igitur dilectionē ne contēnamus. Pudeat tam immensæ nō respondere dilectioni. Ipse ne vnigenito quidē filio nostri gratia pepercit, nos pecuniis in nostrū parcimus detrimentū. Ipse dilectissimū filiū pro nobis obtulit: nos pro eo, imò pro nobis argentū offerre nolum°: & quā nā hæc venia digna sunt? Si hominū quempiā pericula & mortē nostri gratia subeuntē videmus, eum omnibus præferimus, in primis amicū adnumeramus, & omnia nostra ei credim°, neq; adhuc eius nos meritis respōdere arbitramur. Erga Christum autē eum gratitudinis modū minimè seruamus. Sed ipse animā pro nobis posuit, & preciosum sanguinē fudit, neq; propterea nos sibi cōciliare potuit, qui neq; pro nobis pecunias erogamus, sed ipsum nudū & hospitem pro nobis mortuum contēnimus: & quisnam, queso, à futuro nos supplicio liberabit? Nam si nō deus nos, sed nosmetipsos damnamus, nónne contra nos sententiā ferimus? nónne gehennā in nos prouocamus, cùm qui pro nobis animā posuit eū fame pereuntē contemnimus? Et quid ego pecunias memoro, cùm etiā si innumeræ animæ nobis essent, omnes pro eo ponere oporteret? neq; etiā sic pro acceptis beneficiis gratiā retulissemus. Nā qui prior beneficiis est, maximū præ se fert bonitatis indiciū. Qui beneficiū accipit, quicquid dederit, debitū reddit, non gratiā init: & maximè cùm qui primùm exhibuit, inimicos beneficiis prosecutus sit: qui verò accepit, gratiā refert, rursumq; accipit. Sed minimè his mouemur ingratissimi: seruos, mulos, equos auro exornamus, dominū nudū, errantem, ostiatim mendicantem despicimus, & toruo nōnunquam oculo indignamur. Atqui propter nos ea libēter mala tolerat. Esurit, vt deliciis perfruaris: nudus obambulat, vt incorruptionis vestē induaris: nihil tamē exhibetis, sed vestimēta vestra partim à tineis corrodūtur, partim arcæ oneri sunt, & superfluæ curę possessoribus. † Ille & hęc, & alia vobis metuens, nudum se exhibet: sed vos nō in arca vestes recōditis, sed induimini, vt ornati appareatis: cur, nisi vt vulgus vos admiretur. Verū non tam his indutos vestibus, quàm sua indigentibus erogantē, multitudo admiratur. Si igitur in admiratione haberi cupis, nudos vesti, ita etiam innumeri te plausus prosequentur. Tunc & deus te, & homines laudabunt, vestibus autē conspicuū, nemo: inuidebunt potius omnes, cùm corpus ornatū, animā neglectam intuebūtur. Huiusmodi cultus corporis meretrices excolant, quibus vestimenta quàm anima chariora sunt, ornamenta animæ virtutis dūtaxat amici amplectantur. Hæc ego frequentur repeto, repetamq;, nec cessabo, non tam pauperū, quàm vestrarū animarum gratia. Illi enim, etsi nil à nobis, aliunde tamen aliquid adiumenti consequuntur. Et si nullū consequuntur, sed fame pereāt, nō multū capiunt detrimentū. Quid enim nocuit Lazaro paupertas? quid fames? Vos autē nemo à gehenna eripiet, nisi pauperū eleemosynæ opitulentur, sed cū diuite perpetuis cruciatibus damnabimini. Verùm absit, vt quisq; tam dirā audiat sententiam, sed in sinu Abrahæ omnes recipiamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quē, & cum quo patri, & spiritui sancto gloria, in secula seculorum, Amen.

Luc.16.e

Homilia xxvij. ex cap. tertio.

NOn enim misit deus filium suum in mundum, vt iudicet mundū, sed vt saluetur mundus per ipsum. Qui credit in eum, non iudicatur. Qui autē non credit, iam iudicatus est: quia non credit in nomine vnigeniti filij dei. Hoc est autem iudicium, quia lux venit in mundū, & dilexerūt homines magis tenebras quàm lucē. Erāt enim eorū mala opera. Omnis enim qui malè agit, odit lucē: & non venit ad lucē, vt non arguantur opera eius. Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, vt manifestentur opera eius, quia in deo sunt facta. Magna peccantium pars in scelerū sordibus diuina abutens clementia, nullā gehennam, nullum esse supplicium, omnia deū peccata dimittere asseuerat, quorū os Sapiēs his verbis obstruit, Ne dicas miseratio eius magna, multitudinis peccatorum meorum miserebitur: misericordia enim & ira ab illo citò proximant. In peccatores † respicit ira eius, & secundum magnitudinē misericordiæ eius multa etiā reprehensio eius. Vbi igitur dei clemētia est, si pro peccatorum nostrorū meritis accipiemus? Quòd autē ita se res habeat, audi prophetā & Paulū dicentē, alterum quidē: Tu retribues vnicuiq; secundū opera eius: alterū verò, Qui reddet vnicuiq; secundū opera eius. Quòd autē etiā in hoc multa dei clemētia ostēdatur, hinc cōstat. Duas nobis vitas deus constituit, præsentē & futuram. Præsentē, in certamē posuit, futurā, in certaminis præmium. Quā nam ratione? Multa & grauia cōmisimus, neq; à pueris in vltimā vsq; senectutem abstinuimus, quin innumeris animā sceleribus coinquinarem°, nullam eorū à nobis rationē exegit, sed per regenerationis lauacrū his nos absoluit, iusticiā & sanctificationem largitus est: quid ergo, dices, qui à cunabulis diuinis mysteriis initiatus, deinde multa in peccata prolapsus est? Is profectò maioris reus est supplicij: ex ipsis nāque peccatis post mysteriorū initiationē longe grauius affligimur: quod Paulus his verbis significauit: Irritam quis faciēs legē Mosi, sine vlla miseratione duobus, vel tribus testib° moritur: quantò magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filiū dei cōculcauerit, & sanguinē testamēti pollutū duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratię contumeliā fecerit? Maiori igitur supplicio hic obnoxius, veruntamen etiā huic pœnitentię portas aperuit, & multas abluendi peccati vias præbuit. Cōsidera, queso, quāta hęc sint benignitatis exēpla, vt quòd per gratiā peccata remiserit, & post gratiā peccanti & reo nō supplicium, sed emendationis spaciū, diuina largiatur clemētia. Propterea inquit Christ° Nicodemo:

Ecclī.5.b

Psal.61.c & Ro.2.a

Heb.10.c

† *Ille qui hęc & alia dedit, nudus obambulat.*

† *requiescit.*

Non

Non misit deus filium suũ in mundum, vt iudicet mũdum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Duo enim sunt Christi aduentus, & præteritus & futurus, sed non iisdem de causis: sed præteritus, non vt iudicaret, sed vt dimitteret: futurus contrà, non vt dimitteret, sed iudicaret. Propterea de præterito inquit: Nõ veni, vt iudicem mundũ, sed vt saluũ faciã mũdũ. De futuro: Cũ venerit filius in gloria patris sui, statuet oues quidem à dextris, hædos autẽ à sinistris: & alias quas in hanc sententiã parabolas locutus est. Atqui & prior aduentus iudicij erat secundũ iusticię rationẽ. Quamobrem? Quoniam ante ipsum naturalis lex fuit, & prophetæ: & præterea lex scripta & doctrinæ, signa, supplicia, & alia plura quæ nos admonuisse poterant: quorũ ratio nõ iniuria fuisset exigenda, sed immensa benignitate sua hæc non inquirit, sed parcit: nã si peccata iudicasset, omnes repentè perissent. Omnes enim peccauerunt, inquit, & egent gloria dei. Vides summã dei clementiã? Qui credit in filiũ, nõ iudicatur. qui autẽ nõ credit, iam iudicatus est. Atqui si tunc nõ venit, vt iudicaret mundũ: quo pacto qui non credit, iam iudicatus est, si nondũ adest iudicij tẽpus: Aut igitur, inquit, ipsam incredulitatẽ sine pœnitentia suppliciũ (siquidem priuatio lucis per se supplicium maximũ est) aut futurum prænũciat. Nam quemadmodum homicida, etsi iudicis sententia sit indemnatus, damnatur tamen ipsius rei natura: ita & incredulus, siquidem & Adam qua die comedit à ligno, mortuus est: ea enim lata est sententia, In quacunq; die comederitis à ligno, morte moriemini. Atqui viuebat. quo modo igitur mortuus est? Diuina sententia, & rei natura: quippe qui seipsum supplicio facit obnoxium, sub supplicio est: si non re, tamen sententia: ne quis enim cùm audiret eum non venire, vt iudicaret mundum, impunitum peccatum arbitraretur, & pigrior fieret: hanc tollit opinionem, inquiẽs: Iam iudicatus est. Nam cùm multò pòst tempore futurum est iudiciũ, eius iam formidinẽ incutit, quòd incredibilẽ ipsius præ se fert humanitatẽ: quòd non solùm filiũ daret, sed iudicij quoq; tempus differret in longũ, vt abluendi criminis potestas fieret peccatoribus & infidelibus. Qui credit in filiũ, non iudicatur. Qui credit, non curiosius inuestigat, nõ percontatur diligentius. Quid igitur, si immundã vitam viueret, si non rectè operaretur? hos ne verè quidẽ fideles esse Paulus inquit? Confitentur se nosse deũ, factis autẽ negant: veruntamen hic illud dicit propter hoc ipsum non iudicari, sed operũ grauius postmodum supplicium daturũ dicit, infidelitatis autem causa, eo quòd semel credidit, non punitur. Vides quo pacto ab horrẽdis principiis in eandem rursus rationem descẽdit? Primùm inquit, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, nõ introibit in regnum dei: nunc autẽ, Qui non credit in filium, iam iudicatus est. Noli, inquit, arbitrari quicquã ei dilationem conferre. Iam reus est, nisi mutet sententiam: nihil autẽ meliori conditione erit infidelis, quàm qui iam dãnati sunt, & supplicio affecti. *Hoc est autem iudicium, Quia lux venit in mũdum, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem.* Cuius particulæ hæc est sententia: Idcirco plectuntur quòd tenebras dimittere, lucei obuiam fieri noluerunt. His verbis omnẽ aufert infidelibus excusationẽ. Nã si ad operum rationem exigendã, & errata punienda veniissem, possent sanè excusari, si me non sequerentur: ĩn autem venerim vt à tenebris liberẽ, & ad lucẽ adducã, quĩsnã eius miserebitur, qui cognita luce in tenebris potiꝰ degere perseuerat? Cũ enim nulla in re nos accusare pos-

Aduentus Christi duplex.

Matt.25.c

Roma.3.c

Gene.2.c

ad Tit.1.d

Suprà.a

sint, sed innumera à nobis acceperint beneficia, resiliũt tamen, quod alibi significauit: Oderunt, inquit, me gratis. Et rursum. Si nõ veniissem, & locutus fuissem eis, peccatum non haberent. Siquidẽ qui in tenebris versatur, deficiente lumine, aliqua fortasis venia dignus est: qui verò aduenìente luce tenebras sectatur, mali profectò, prauiq; animi præ se fert argumẽtum. Sed cùm multis hoc incredibile videatur, vt quispiã luci tenebras præferat, adducit causam quare ita affecti sint. *Erãt*, inquit, *eorum mala opera. Omnis autem qui malè facit, odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius.* Et profectò non ad iudicandum, neq; ad inquirendum venit, sed ad dimittenda peccata, & salutẽ per fidem largiendã. Qua igitur ratione fugerunt: Si iudicatum veniisset, aliquid habuissent excusationis. Qui enim alicuius sibi culpæ conscius est, iudicem fugere solet: indulgenti autẽ errantes quoq; obuiam fiunt: quòd si ad indulgendũ venit, consentaneũ erat, vt plurimorũ criminum conscij prompto animo se exhiberẽt, quod multi fecerunt: etenim publicani, & peccatores Iesum sequebãtur & discumbebãt cũ eo. Quid ergo his verbis significauit? eos notat qui semper in malicia perseuerant. Ipse idcirco venit, vt vetera peccata dimitteret, & in posterum cautiorem hominẽ redderet: verùm cùm nonnulli ita ad virtutis labores tolerandos fluxi sint & imbecilles, vt ad extremã vsq; respirationẽ malicię studeant nunquã se absoluere curantes, eos hoc in loco Christus significauit. Nam cùm Christi assertor, ad doctrinæ rectitudinem vitam etiam sanctã addat, ideo ad me venire formidant, inquit, quoniã à recta formidant vita. Qui enim gentilium errores sectatur, à nemine liberè reprehenditur: quippe qui eiusmodi deos colunt, & ipsis turpes, & ridiculos, quales ipsi sũt, honores exhibẽt, non aliena à doctrina sua opera præ se ferunt: qui autẽ dei sunt, & desidiosè viuunt, omnes & expostulãt eos, & accusant: tantæ etiam apud inimicos admirationi est veritas. Vide igitur quàm diligenter omne prosequitur. Non enim, inquit, qui malè fecit, non venit ad lucem: sed qui in malis perseuerat operibus, hoc est qui semper in viciorũ luto versatur, neq; vult meis subiici legibus, sed his præuaricatis, fornicatur licenter, & cætera quæ prohibẽtur, exequitur: huc enim prodit, tanquam fur in luce, manifestus redditur: idcirco sub ditionem meã venire recusat. Multi gentilium inueniũtur, qui ideo Christianæ religioni se inhærere nõ posse causantur, quoniã ab ebrietate, fornicatione, & cęteris huiusmodi affectibus nequeant abstinere. Quid igitur? Nónne & Christiani malæ & perditæ vitæ, gẽtiles verò philosophiæ studiosissimi inueniũtur? Quòd multi Christiani perditè viuant, non ignoro: quòd autẽ Gentiles rectè faciant, hoc adhuc mihi nõ satis constat: neque tu mihi natura ipsa mansuetos, & modestos adduxeris, hoc enim non est virtus: sed eos qui cùm affectibus trahuntur fortiter resistunt, hos tamen non habes. Futurorum bonorũ spes, & gehennæ metus, & alia huiusmodi vix hominẽ in virtute continent: quibus nil horum persuadet, hi minimè virtutẽ amplectuntur: si qui autem simulant, gloriæ causa simulãt: & qui ita affectus est, cùm latere opera sua posse confidet, minimè à prauis cupiditatibus abstinebit. Verùm ne cupiã contentiosi esse videamur, concedamus ex Gentilibus esse qui rectè viuant, neq; hoc positioni nostræ cõtradicit. Quod enim frequenter, non quod rarò contingit, intelligendum est. Cõsidera autẽ quo pacto alĩunde etiã omnẽ aufert Gentilibus excusationẽ. In mundũ lucem

Psal.34.c & 68.a

Infra 15.d

Marc.2.c

veniisse

Universidad de Deusto
Biblioteca

uenisse dicit: num eā quæsierūt inquit? num laborarūt? num adnixi sunt vt eā inuenirēt? Venit ad eos lux, neq; obuiā facti sunt: quòd si Christianorū nonnulli malè viuunt, respōdebimus nō de his intelligi qui Christiani nati sunt, & à maioribus suis pietatē didicerūt, licēt hi sæpenumero † doctrina vitiosa vitam mutauerint] sed de his, vt arbitror, qui Gentiliū, vel Iudæorū professione contēpta, veram fidē amplecti deberent. Ostēdit enim errantiū neminem fidei se subiecturum, nisi prius rectam sibi vitā persuadeat: & neminē nisi prorsus maliciæ deditū in incredulitate persistere: neq; mihi dixeris eū neq; incontinentē esse, neq; raptorem: non enim hæc sola virtus est. Quid hæc illi prosunt, si inanis gloriæ seruus sit, & amicorum sodalitatē veritus, in errore permaneat? hoc non est rectè viuere: neq; enim gloriæ seruus minus peccat quàm fornicator: imò longè plura & grauiora cōmittit. Sed da mihi apud Gentiles aliquē omnibus affectibus, & malicia liberum: non inuenies. Nam qui apud eos magni habētur, & pecuniis, & ventri, vt aiunt, dominantur, maximè omnium hominum gloriæ seruierunt: quod malorū omnium est causa. Hinc & Iudæi in perfidia manserunt, quos arguens Christus inquit: Quo modo potestis vos credere, qui gloriam ab inuicem accipitis? Et quid tandem ad Nathanaël, cui etiam veritatem testatus est, hæc verba nō habuit, neq; longiori sermone vsus est: quoniam nō eo studio venerat, hic enim hoc sibi faciendū cōstituerat: & quod alij quieti, hic auditioni tempus exhibuit: ille ab alio persuasus accesit, non tamen quin admoneret præterit. Siquidē inquit, Amen amen dico vobis, posthac videbitis cœlum apertum, & angelos dei ascendētes, & descendentes supra filium hominis. Huic nihil tale, sed de generatione & vita æterna, diuerso sermone secundū subiectam materiam locutus est. Nam cùm ille prophetarum dicta proculdubio crederet nec formidolosus esset, tantùm audire satis habuit: hic autem cùm adhuc formidaret, non quidem manifestè omnia ei Christus aperuit: sed eius mouit mentem, vt timore timorem eiiceret, cùm non credentem iudicari, & nō credere à praua conscientia proficisci diceret. Humanam nanque gloriā magnificiebat, & pluris quàm supplicium. Multi enim, inquit, ex principibus crediderūt in eum, sed propter Iudæos non confitebantur: præterea eum coarguit, cùm dicat nulla alia ratione hominē non credere, q̄ quòd vitā immundā viuit: & in sequentibus inquit, Ego sum lux: hîc autem, Venit lux in mundum: an principiis enim obscurius, inde apertius locutus est. Veruntamen Nicodemus multitudinis gloria mulcebatur, quam ob rem debitā fiduciam habere nō poterat. Fugiamus igitur inanem gloriam, quæ cæteris est affectibus violentior: hinc auaricia, hinc pecuniarū amor, hinc odiū, bella, pugnæ. Quippe qui plura amat, minimè cōstare poterit: amat autem nullam aliam ob rem, quàm inanē gloriam. Et quá nam gratia, dic quæso, eunuchorum, & mancipiorū gregibus, & huiusmodi rebus friuolis, & inanibus multi stipari volunt? non necessitatis gratia, sed vt importuni huius affectus obuios omnes testes habeant, horum caput est inanis gloria: quod si abscindemus, reliqua maliciæ membra interibunt, & nil prohibuerit, quin terram vt cœlum incolamus: neq; ad maliciam tantùm quos capit animos impellit inanis gloria, sed & virtutib⁹ se insinuat: à quibus cùm nos abstrahere non possit, in ipsa virtute maiorem in modum nos offendit, multis nos laboribus subiicit, quorum omnem fructū penitus aufert. Siquidem qui inani gloria mulcetur, ieiuniorum, orationū, misericordiæ omnem mercedē amittit. Quid hoc dāno miserius, cùm frustra verberemur, & ridiculi fiam⁹, & superna excidamus gloria? Neque enim fieri potest vt qui vtramq; desiderat, vtrāq; cōsequatur: sed si vnā optauerimus, cœlorum videlicet gloriā, vtranque consequemur. Quamobrem si gloriā assequi volumus, humanam fugiamus gloriam, & diuinam duntaxat prosequamur: hoc pacto & hāc, & illam adipiscemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quē, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula, seculorum, Amen.

Infra 5. g *Supra 1. g* *Infra 12. f* *Infra 8. b* *Infra 18. d* *Infra 4. a*

† per vitiosam vitā à doctrina sana exciderint.

Homilia xxviij. ex cap. tertio.

POst hæc venit Iesus & discipuli eius in Iudæam terram, & illic demorabatur cū eis, & baptizabat. Erat autē & Ioannes baptizās in Aenō iuxta Salim: quia aquæ multæ erant illic, & veniebant, & baptizabantur. Nondum enim missus fuerat Ioannes in carcerem. Facta est autem quæstio ex discipulis Ioannis cū Iudæis de purificatione. Nihil veritate clarius, nihil potētius, nihil mēdacio imbecillius, etsi innumeris obtegatur operimentis: nam etiā sic deprehenditur, & effluit facilē: veritas autem nuda omnibus proponitur volentibus eius pulchritudinē intueri: neq; latere vult, nullū timet periculū, nullas insidias tremit, nullā desiderat multitudinis gloriā, nulli hominū est obnoxia, omnia excedit: etsi innumeris circunueniatur insidiis, tuta permanet: & qui ad eā confugiunt, tanquā firmissimo & tutissimo muro eius viribus custodiūtur, & occulta quidē latibula deuitans, sua omnibus in medium proponit: quod Christus ad Pilatū his verbis significauit: Ego palàm locutus sum mundo, ego semper docui in synagoga, & in tēplo, quò omnes Iudæi conueniūt, & in occulto locutus sum nihil: hoc tūc locutus est Iesus, nunc autem fecit. Post hæc, inquit, venit Iesus & discipuli eius in Iudæā terrā, & illic demorabatur, & baptizabat. In solēnitatibus in ciuitatē veniebat, vt in medium dei doctrinā proponeret, & ex miraculis vtilitatem, inde sæpe Iordanē petebat: nam & illuc multi concurrebāt: semper autē frequētioribus locis versabatur: non ostentationis aut ambitionis gratia, sed studio vt prodesset quāplurimis. Atqui in progressu dicit euāgelista, nō Iesum, sed discipulos baptizasse: vnde constat hoc etiā in loco ita intelligi. Et quá nā gratia ipse non baptizauit? Ioannes præoccupans dixit, Ipse vos baptizabit in spiritu sancto & igni. Spiritus enim nōdū erat datus: meritò igitur non ipse, sed discipuli baptizarūt, cùm vellent plurimos ad salutarē doctrinā allicere. Et quid tandē discipulis Iesu baptizantibus Ioannes baptizare nō destitit, sed quousq; missus fuit in carcerē id exercuit ministeriū? Illa enim particula, *Nondum missus fuerat in carcerem Ioannes*; In eum vsq; diem eū baptizasse significat: atqui Iesu discipuli longè viii forēt clariores, si iis baptizare incipientibus Ioānes destitisset. Quá nā igitur gratia baptizauit? Ne discipulos suos in maiorē contentionē adduceret. Nam si sæpenumero clamitādo, & prioribus semper Christo concessis partibus, se inferiorē prædicando nō persuadebat, vt ad eū accederent: si hoc etiā addidisset, longe in maiorē contentionē prouocasset: propterea Christ⁹ tūc maximè prædicationi suæ fecit initiū, cū Ioannes longe aberat. Puto autē & propterea citiorem eius mortē permisisse, vt omnes multitudinis animi ad Christū conuerterētur, neq; amplius circa vtrunq; eorū scinderentur sentētiæ. Præterea inter baptizandū Ioānes nō cessauit frequēter admonere, & maxima & clarissima de Iesu ostendere,

nil aliud

Universidad de Deusto
Biblioteca

nil aliud dicens, q̃ vt in eũ qui post ipsum vẽturus erat, crederẽt. Qui igitur hoc prędicabat, quo pacto discipulorũ Christi præstantiã demonstrasset, si à baptismate cessasset? Contrariũ visum esset, vel emulatione, vel ira id facere: cùm autẽ prædicando perstiterit, ea firmiora ostendebat: neq; enim sibiipsi gloriã cõparabat, sed ad Christũ mittebat auditores: neq; minus q̃ discipuli illũ adiuuabat, imò lõgè magis. Quantò minimè suspectũ eius erat testimoniũ, & maioris apud omnes authoritatis, hoc euãgelista Matthæus significat, quòd exibat ad *Matth. 3. b* eũ Hierosolyma, & omnis Iudæa, & omnis regio circa Iordanẽ, & baptizabantur in Iordane ab eo, confitẽtes peccata sua. Discipulis autem baptizantibus, multi nõ desistebant ad Ioannẽ percurrere: quòd si quis percontaretur, quid amplius in Ioannis baptismate q̃ discipulorũ fuerit, nihil respondebimus. Vtrunq; enim similiter spiritus expers erat, & vnam eandemq; baptizandi causam habebat, vt scilicet Christo cõciliaret baptizatos: vt enĩ nõ semper peragrãdo credituros cõgregarent, (quod & in Simone frater fecit, & in Nathanaël Philippus) baptizare constituerãt, vt per id omnes sine labore adducerentur, & ad futurã fidem præpararẽtur. Quòd autẽ nihil inter se eorũ baptismi differrent, nec alter altero præstantior esset, sequẽtia manifestãt. Quænam? *Facta est autẽ, quæstio,* inquit, *ex discipulis Ioãnis* cum Iudæo, de purificatione.* Contendebãt semper cum Christi discipulis discipuli Ioãnis apud ipsum etiã Christũ. Cũ enĩ viderẽt eos baptizare, cœperũt aduersus baptizatos loqui, ac si Ioãnes apud ipsos baptizãdo Christi discipulos excelleret, & aduocato aliquo ex baptizatis persuadere ei conabãtur, non tamẽ persuaserunt: nã cp ipsi accesserint, non ille quæsierit, audi quo pacto euangelista significauit. Non enim dixit Iudæum aliquẽ eos interrogasse, sed quæstionem ex discipulis Ioannis factam cũ Iudæo quopiã de purificatione. Considera autem euangelistæ lenitatẽ: non enim in quemquã inuehitur, sed pro viribus crimen extenuat, cùm quæstionẽ factã simpliciter dicit. Nam quòd ex inuidia contẽderint, ex sequentibus patet, quæ etiã lenius exequitur. *Et venerunt,* inquit, *ad Ioannem, & dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecũ trans Iordanem, cui testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum.* Hoc est, quem tu baptizasti, quem clarum & conspicuum reddidisti, is eadem quæ tu audet: non tamen dixerunt quem tu baptizasti, siquidẽ oportuisset eos & supernæ vocis, & spiritus sancti aduentus meminisse: sed, Qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimoniũ perhibuisti: hoc est, qui in discipuli loco habitus est, qui nulla ex parte nobis superior erat, is abste discedens, baptizat. Non autẽ verbis eũ tantùm dolore afficere, sed opera sua superari arbitrabantur. Omnes enim, inquit, ad eum veniunt: vnde constat quòd Iudæo cum quo disceptabant, ei minimè persuaserunt. Hæc autem animi imbecillitate, & ambitione quadam loquebantur. Quid ad hos Ioannes? non eos graviter coarguit, verit? ne se relicto aliud quid mali aggrederentur. *Sed non potest homo,* inquit, *accipere quicquam, nisi fuerit ei datum de cœlo.* Quòd si humilia de Christo loquatur, ne mireris: non enim poterat tali affectu præoccupatos statim ab initio rem omnem docere, sed vult interim eos concutere & terrere, ac ostendere huic repugnantes non alteri quàm deo repugnare. Quod igitur & Gamaliel dicebat, Nõ potestis id dissoluere, nequãdo & deo repugnare reperiamini: hoc & ipse hoc loco occultè adstruit. Dicere enim, Nemo potest accipere quicquã, nisi fuerit ei datum superne è cœlo, nihil aliud significat quàm rem impossibilem aggrediãtur, atq; hinc etiam deo repugnare deprehendantur. Quid igitur? Theudas nõnne à seipso acceperat? Sed statim prostratus periit: res autem Christi non sunt huiusmodi. Hinc etiam illos occulte consolatur, ostendens nõ hominẽ sed deũ esse qui ipsos in gloria superet. Quòd si verò ille inclarescat, omnesq; ad ipsum abeãt, nil mirum: talia enim sunt diuina, & deus est qui ista efficit. Homo enim nunquã talia posset. Quæ enim humano geruntur consilio, deprehẽsu facilia sunt & imbecilla, citò diffluunt ac pereunt: qualia non sunt ista: non igitur humana. Deinde quoniam dicebãt, cui tu testimonium perhibuisti, tunc etiam id quod in Christi subuersionem obiici putabant, in ipsos cõuertit. & cum prius ostendisset quòd non ab ipsius testimonio Christus clarus euasisset, postea hinc etiã illorum ora obstruit. Non enim, inquit, potest homo à seipso accipere quicquam, nisi fuerit ei datum è cœlo. Nam si meum prorsus testimonium accepistis, inquit, & verum id arbitramini, discite vel ex eo, non me, sed illum in honore potiorem. Vos me audistis, vos mihi testimoniũ perhibetis, quòd dixerim, Nõ sum ego Christus, sed missus sum ante illũ: quòd si testimonij mei memores estis, dixistis enim, Cui tu testimonium perhibuisti, non modò ex eo non minuitur, sed augetur plurimùm: præterea non meum, sed dei testimonium fuit. Si enim vobis fide dignus videor, inter alia & me ante illũ missum profesius sum. Vides quo pacto paulatim diuinam vocem fuisse ostẽdit? ac si dicat, minister sum, & mittentis mandata nũcio, neque humanam aucupor gratiam, sed eius patri, qui me misit ministerium exhibeo: non ergo ad captãdam gratiam testimonium perhibui, sed ad quod missus sum, id annunciaui: quare nolite me propterea magnum existimare: hoc enim illius ostendit magnitudinem, ille nanque rerum dominus: idcirco addit, *Qui habet sponsam, sponsus est: amicus autem sponsi, qui stat & audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi.* Et quamobrem qui dicit: Non sum dignus, vt soluam eius corrigiam calceamenti: amicum se eius in præsentia dicit? nõ vt extollat se, neque vt laudet, sed vt hanc maximè curam habere, neque inuito se, & ęgrè ferente id fieri, sed cordi sibi & quàm gratissimum esse ostendat: & hæc sunt quorum gratia maximè omnia fecit: quę omnia amici appellatione significauit: non enim tam ministri spõsi quàm amici lætantur, & in eius nuptiis exultant. Non ergo paritatem, absit, sed voluptatis magnitudinem demonstrare voluit, simul & eorum imbecillitati indulgẽs, amicum se dicit: nam & ministrum se dixerat, cùm inquit: *Missus sum ante illum.* Præterea quoniam ægrè ferre Iesu opera putabatur, sponsi se amicum appellauit, vt ostenderet non modò non ægrè ferre, sed maiorem in modum lętari. Hoc enim effecturus veni, inquit, & tantum abest, vt molestè eius opera feram, vt tum maxime dolerẽ, si non fierent, si ad sponsum sponsa non accederet, dolore tunc afficerer: nõ autem nũc cum testimonium nostrum re comprobatur. Hinc enim probamur, cùm id quod voluimus contigit, & sponta spõsum cognoscit, & vos hoc testimonio perhibetis, cùm dicitis quòd omnes veniunt ad eum: hoc mihi curæ fuit, & propterea omnia feci: cùm verò in præsentia contigisse videã, gaudeo & exulto. Sed quid significat illa particula, Qui stat, & audit eum? ex similitudine ad propositũ venit. Cùm enim sponsi & sponsæ meminisset, quo modo sponsalia fiant ostendit, per vocem videlicet, & doctrinam, ita ecclesia cõciliatur deo,

* μετὰ Ἰουδαίου. *i. cũ Iudæo, singulari, vt legisse vidētur Chrysost.*

Sup. 1. d & Lucæ 5. d

Rom.10.d deo, quamobrem Paulus inquit: Fides ex auditu, auditus autem per verbum dei: hac ego voce gaudeo. Id autem verbum, qui stat: non temere posuit, sed vt res suas compositas, & iam sibi standum, & † dantem illi sponsum audiendum ostendat: & quòd seruus sit, & minister, & spes, & gaudium suũ re euenerit prosequitur.

† *tradita ipsi [illi] a*

Hoc ergo gaudium meum impletum est. Perfectum est, inquit, opus, & officiũ meũ, nec amplius habemus quod faciamus. Deinde nõ præsentem tantùm, sed futurum mœrorem prohibẽs, & futura ex dictis & factis confirmat. *Illum*, inquit, *oportet crescere, me autem minui.* Hoc est, meum feci officium, iam cessabo. Illius opera nunc augentur: quod enim nunc formidatis, non in præsentia tantùm erit, sed maius indies fiet, quod maximè res nostras claras ostẽdet. Propterea & veni, & gaudeo, quoniam Christus magnum accepit incrementum, & ea euenerunt, quorũ gratia omnia fecimus. Animaduerte quàm leniter, q̃ sapiẽter illorum sedauit affectus, & inuidiam extinxit, & frustra id eos tentare demonstrat, quibus verbis maximè eorum sedat maliciam. Idcirco enim adhuc eo viuẽte, & baptizante hęc tractata sunt, vt Christi excellentiã testaretur, neq; quispiã incredulitatis excusationẽ haberet: neq; enim à seipso hæc dixit, neq; aliis interrogãtibus: ipsi & percontatores erãt, & auditores. Nam neq; sponte sua id dicẽti ita credidissent, vt post interrogationẽ. Cùm enim respondentem audirent, eius certã habuerunt sententiã. Iudęi autem eo quòd ad ipsum miserunt, & eius non crediderunt testimonio, idcirco meritò sibi omnẽ præciderũt excusationem. Quid igitur hinc erudimur? Quòd omnium malorũ causa est gloriæ insania, hæc illos in † cõtentionẽ] traxit, hæc temerario ausu excitauit, vt ad lesum venientes diceret: Quare discipuli tui nõ ieiunãt? Fugiamus hunc affectũ dilectissimi, vt gehennã fugiamus: hic nanq; maximè eius ignẽ accẽdit, hic [diaboli] vndiq; ditionem propagat, hic ętatẽ & dignitatẽ omnem sæuissimo premit imperio, hic ecclesias huc illuc distrahit, hic ciuilia opera corrũpit, domos funditus, ciuitates, populos, gẽtes euertit: & si in desertũ venerit, multam & illic vim ostẽdit. Nam qui sæpenumero pecunias, & mundi illecebras, & violẽtiores corporis voluptates valere iubent, hi nonnunquã inani gloria capti, omnia perdiderũt. Qui multùm laborauit, propter hunc affectũ non laborantis, sed grauiter peccãtis prẽmiũ accipiet. Pharisæus quàm publicanus propter inanem gloriã minus meruit. Verùm hãc accusare nullus labor, omnes enim consentiunt: id autẽ quęrendũ quo pacto vincamus. Quo modo igitur possumus? Si gloriam gloriæ cõparabimus. Quemadmodũ enim terrenas diuitias contẽnimus, cùm alias speramus diuitias: ita & huius vitę gloriã, cùm longè maiorem & veram gloriã coniectabimus, contẽnemus. Hæc nanq; inanis & stulta est, & nomine tantũ, non re, gloria: illa verò cœlestis, vera, quæ non homines, sed angelos, & archãgelos, & angelorũ dominũ, imò & cũ his etiã homines laudatores habet. Si illud spectaculũ contemplaberis, si illas coronas noueris, si ad illũ plausum te transtuleris, nunquam aduersum te terrena poterunt præualere: neq; hæc magnifacies, si habebis: sin minus, nõ quæres. Etenim in huius seculi regiis, nemo satellitũ, iis omissis quibus coronato regi, & in solio sedenti placeat, graculorum voces, muscarũ & culicũ obuolantiũ stridorem prosequitur: neque enim iis vlla ex parte potiores hominũ laudes inueniũtur. Humana igitur intellecta miseria, omnia in tutissimos recõdamus thesauros, & manentem & incorruptibilẽ gloriã inquiramus. Quã vtinam omnes cõsequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cũ quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amẽ.

Vana gloria fugienda.

Mat.9.b. & Marc. 2.c.

† *inuidiã.*] † *suam.*]

Homilia xxix. ex cap. tertio.

Qui desursum venit, super omnes est: qui est de terra, terra est, & de terra loquitur. Graue quiddã est gloriæ amor, graue inquam, & multarũ ipsa spinarum plena gloria, & quæ difficilè tolli potest fera, & multorum capitum bestia, & in eos à quibus fouetur, & suscipitur armata. Quemadmodũ enim vermis ligna ex quibus nascitur, & rubigo ferrum vnde prouenit consumit: ita inanis gloria altricem sui animam perdit. Quare multa opus est diligẽtia, vt hũc tollamus affectum. Considera quid hoc in loco discipulis suis hoc morbo affectis dicat Ioannes, & vix eos placat. Ad superiora etiã hoc addit. Qui desursum venit, super omnes est: qui est de terra, terra est, & de terra loquitur. Cùm meũ, inquit, vbiq; extollatis testimoniũ, & dignissimum fide esse dicatis: illud vos scire necessarium est, non licere vt is qui è cœlo venit, à terreno homine fidem accipiat. Quid autem illa particula, Super omnes est, significat? & quid nobis per eam ostenditur? Quòd nulli⁹ indiget, sed ipse sibi satis est, & omnium maximus: se autem ex terra & de terra loquentẽ dicit, non quòd ex sua & propria sentẽtia loqueretur, sed quemadmodũ Christ⁹ dixit, Si terrena dixi vobis, & non creditis, Baptisma, terrena appellauit, nõ quòd terrenum sit, nisi ineffabilis generationis ipsius comparatione: ita nunc de terra loqui se dicit, sua diuinæ doctrinæ comparata. Nihil enim aliud, de terra loqui significat, q̃ paruas & humiles facultates suas, & quales credibile est, terrenam accipere naturam, si cũ dei magnitudine conferantur. Siquidem apud illum omnes sapientiæ thesauri reconduntur. Quòd autẽ de humanis rationibus non loquatur, inde constat: *Qui de terra est*, inquit, *de terra loquitur.* Atqui non totus erat ex terra, sed pro parte: nam & animã habebat, & spiritus particeps erat, quę minimè de terra sunt. Quo modo igitur de terra esse dicit? Animaduertisne nihil aliud quàm paruum se, & nullius ferè momẽti, vtpote humi reptãtem, & in terra natum, Christum autem cœlitus nobis demissum significari? His omnibus eorum affectum cũ extinxisset, iam audentius de Christo loquitur: anteà enim superuacaneum erat verba nullum in auditorũ mentibus locum habitura effundere: cùm autẽ spinas incîderit, meritò iacit semina, inquiẽs: *Qui desursum venit, super omnes est: & quod audiuit, loquitur: & quod vidit, testatur, & testimonium eius nemo accipit.* Cùm magnum quiddam & sublime de Christo locutus esset, rursus in humiliorem de eo sermonem descẽdit. Illæ nanque particulæ: Quod audiuit & vidit: magis secundum hominem dictę sunt. Non enim visu, neq; auditu norat quæ norat, sed suapte natura perfectus ex patris sinu procedens, neque pręceptore indigens. Sicut, inquit, cognoscit me pater, ita & ego cognosco patrem. Quid autẽ significat? Quod audiuit, loquitur: & quod vidit, testatur? Quoniam per hos sensus omnia certò cognoscimus, & digni videmur quibus credatur, cùm vidimus aut audiuimus, vtpote qui neq; fingimus, neq; mendacia dicimus. Idcirco vt rem confirmet, inquit Ioannes: Quę audiuit & vidit, hoc est verissima: ita & nos sępenumero scisciamur. Vidistine, an audisti? quod si fatebitur, certum arbitramur testimoniũ. Ipse autem cùm dicit:

Coloss.2.a

Infrà. 10.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

Infra 5.c dicit: Sicut audio iudico: &, quæ audiui à patre meo,
Ibidē.15.c loquor: &, quæ vidimus, loquimur: & id genus alia, nō
ea gratia dicit, vt aliunde eum accepisse intelligamus.
Id enim arbitrari, vltimæ amentiæ est: sed vt omnē im
pudentibus ludeis auferat suspicionē. Cùm enim non-
dum debita de se opinio haberetur, frequenter ad pa-
trem confugit, inde verbis suis fidem faciens. Et quid
admiraris, si ad patrem, cùm & ad prophetas & scrip-
turas sæpe descendat, & eorum adducat testimonium?
Infra.5.f Illæ sunt, inquiens, quæ testimonium perhibent de me.
Nunquid prophetis minorem ipsum dicemus, cùm eo-
rum accipiat testimonium? Absit: nam propter audito-
rum imbecillitatem ita loquitur, & à patre audire se di
cit, quæ loquitur, non quòd magistro indigeret, sed vt
illi crederent non esse mendacium. Verba autem Ioā-
nis hoc significant, mihi opus est audire ab illo: desur-
sum enim venit, qui hæc nunciat, quæ ipse solus mani-
festè nouit. Ea nanque verba, videlicet, Audiuit & vi-
dit: hanc significāt certitudinem. *Et testimonium eius ne-*
mo accipit. Atqui & discipuli & multi alij acceperunt,
quo modo igitur, inquit: Nemo accipit? hoc est pauci,
& hoc nunc: nam si neminem dixisset, qua ratione ad-
didisset, qui accepit eius testimoniū, signauit, quia deus
verax est? Hoc & in loco discipulos suos tāgit, ac si nō
multum ei crediturі essent. Quòd enim neq; deinceps
ei crediderint, ex sequentibus constat. Propterea cùm
esset in carcere, ad Iesum eos misit, vt ei magis conci-
liarentur: illi autem vix tunc crediderunt: quod Chri-
Matth.11.a stus significans dicebat, Beatus qui non fuerit scanda-
& Luc.7.d lizatus in me: & propterea nunc dicebat Ioānes, Et te-
†quasi dice stimoniū eius nemo accipit: discipulos suos erudiens, †
ret, etiam si & tantum non dicens quòd pauci essent ei crediturі,
pauci sint & idcirco verbis eius non creditis.] Quæ enim vidit,
ei nūc credi loquitur: simul & Iudaicam tangit insaniam, atque de-
turi, ne ꝓp- mentiam. Quod & euangelista in principio his verbis
terea falsa coarguit: In propria venit, & sui eum non receperunt:
esse existi- hoc autem non venientis, sed non recipientium pec-
metis ea catum est. *Qui accepit eius testimonium, is obsignauit quia de-*
quę dicun- *us verax est.* Hic & eos perterret, cùm ostendat, qui
tur.] Christo non credit, eum non modò, nō ipsi, sed ne pa-
Supra.1.a tri quidem credere. *Quem enim misit deus*, inquit, *verba*
dei loquitur. Loquitur enim, quæ ab illo accepit, & cre-
dens, illi credit, & incredulus illi non credit. Signauit
autem, hoc est ostendit. Inde his verbis timorem au-
get: Deus verax est. Neque enim aliter quispiam ea nō
crederet, nisi mittentem deum mendacij insimularet:
& cùm nihil aliud quàm de patre loquatur Christus,
qui eum non audit, non audit mittentem patrem. Vi-
dēsne quantam formidinē eis incutiat? Primùm Chri-
stum infideles audire contemnebant, ideo periculi ma
gnitudinem eis proposuit, vt discerent, quòd qui Chri
stum non audiunt, neque deum audiunt. Hac deinde
†imbecilli- ratione † imbecillitatis eorum magnitudinem expo-
tati eorū ser nit.] Non, inquit, *ad mensuram dat deus spiritum.* Et vt di-
monē accō- xi, rursus ad humiliorem descendit sermonem, cúm-
modans.] que & varium, & intellectu facilem auditoribus red-
dit. Neque enim aliter incutere, & augere metum po-
terat. Nam si de eo magnum quid & eximium dixisset,
non vtique credidissent, sed contempsissent potius: id-
circo ad patrem omnia refert. Rursum tanquā de ho-
mine Christo disputans: quid autem inquit? Non ad
mensuram dat deus spiritum. Nos omnes, inquit, ad
mensuram spiritus operationē accipimus, nam spiritū
hoc in loco operationem dicit: Hæc enim est quæ di-
uiditur, ille verò sine mensura & integram habet ope-

A rationem: quòd si operationem eius metiri nemo po-
test, longè minus substantiam: vidēsne spiritum infi-
nitum? Sed quisnam omnē spiritus accepit operatio-
nem? Qui dei opera nouit, qui dicit: Quod audiuimus, *1.Ioan.1.*
loquimur: & quod vidimus, testamur. Quid igitur iu-
re dubitandum est? Nihil enim nisi quæ dei sunt dicit,
nihil nisi quæ spiritus. Et primùm quidē de verbo dei
nihil loquitur, sed à patre & spiritu doctrinę suę fidem
comparat. Quòd enim deus esset, norāt: quòd spiritus
etiam esset, intelligebant, quanuis non debitam de eo
haberent opinionem, ignorabant autem filium: prop-
terea ad patrē & spiritum semper confugit, & inde ver
ba sua confirmat: hac nanque abdita causa, si quis per
seipsum hoc considerаret, valde Christi minueret di-
gnitatem. Non enim propterea crediderūt, quoniam
spiritus operationem haberet: non enim indiget auxi-
lio, sed sibiipsi sufficiens est. Verùm imbecilliorum su-
spicione cognita his vtitur verbis. Hæc autem dico, ne
B simpliciter scripturas prætereamus, sed dicentis consi-
derationem, & auditorum imbecillitatem, & alias in
scripturis causas perscrutemur. Nō enim omnia vt vo-
lunt pręceptores, sed multa secundum auditorum im-
becillitatem loquuntur. Quam ob rem Paulus: Nō po- *1.Cor.3.c*
tui, inquit, vobis loqui quasi spiritalibus, sed quasi car-
nalibus: tanquam paruulis in Christo, lac vobis potum
dedi, non escam. Volebam, inquit, tanquā spiritalibus
loqui, sed non potui: nō quòd ipse loqui nō posset, sed
quòd auditores intelligere nō poterant: ita & Ioannes
maiora discipulos docere voluisset, sed illi nō patiebā-
tur, hac gratia in humilioribus versatur. Diligenter igi
tur inuestiganda sunt omnia. A scripturis enim spiri-
talia arma accipimus, verùm si ea adaptare, & rite di-
scipulos armare ignorabimus, ipsa quidē proprias ha-
bent vires, accipientibus autem nihil afferūt vtilitatis.
C Esto thorax, & galea firmissima, & clypeus & hasta: in-
de quis thoraca pedibus, galeam pro capite oculis ap-
tet, clypeo non pectus, sed pedes protegat: nūquid huic
homini ea arma quid conferent, & non potius lædēt?
Planè hoc constat, non tamen armorum culpa, sed iis
vti rectè nescientis. Ita & in scripturis vsuenit, si earū
ordinem confundemus, ipse quidē vim suam retinēt,
nobis autē nihil conferunt. Hæc ego & priuatim, & pu
blicè vos frequenter erudiens, nihil amplius proficio,
sed secularibus rebus omne vos tempus affixos & im-
plicitos video. Spiritalia verò ne in somniis quidē cō-
iectamini: propterea negligimur, & pro veritate cer-
tantes non multū valemus, sed ridiculi gentilibus, Iu-
dæis, & hæreticis efficimur: quòd si vt in his, aliis quoq;
D rebus, negligentia vteremini: nec sic quidem vobis es-
set ignoscendū. Sed in secularibus negociis vnusquis-
que ense acutior est, & summa diligentia artes exercet,
& rempublicam gerit: in necessariis autē & spiritalibus
quanta vis desidia torpemus, superuacuis tanquā ne-
cessariis vtētes, & necessaria vix in superuacuorū loco
habentes. An nescitis non superioris tantùm ætatis ho
minum gratia scripturas editas, sed etiā nostri? Nónne
audis Paulum dicentem: Hæc ad nostram doctrinam *Rom.15.a*
scripta sunt, ad quos fines seculorum deuenerunt, vt
per patientiam & consolationem scripturarum spem
habeamus? Et licèt me frustra loqui non ignorem, non
tamen cessabo: ita enim apud deum excusabor, quan-
uis nemo mē audiat. Qui attentè audientibus loqui-
tur, is laboris præmium habet auditorum persuasionē.
Cuius autem verba nō audiuntur, neque tamen cessat,
plurimi faciēdus est, cùm deo placere adnitatur, & ne-

mine

nunc attendente suum impleat officium. Verùm licèt maius nobis ex contemptu vestro præmium proueniat, id tamen minus desideramus, modò ad vestram aliquid salutem proficiamus, maximam mercedem profuturam vestram ducentes. Hæc dicimus, non vt molestam & grauem nostram faciamus orationem: sed vt affectum in vos nostrum ostendamus, & quo ob desidiam vestram dolore afficiamur, vos non lateat. Qua desidia vtinam omnes liberi, magna spiritualium cura suscepta, cœlestia bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia xxx. ex cap. tertio.

Pater diligit filium, & omnia dedit in manu eius: Qui credit in filium, habet vitam æternam. Qui autem incredulus est filio, &c. Magna* assiduitatis & humilitatis vtilitas in omnibus rebus ostenditur. Per eam enim artes meliores reddimus, cùm repentè omnia à magistris discere nequeamus: per eam paulatim ciuitates condimus, per eam vitam nostram sustentamus. Neque admireris, si tantum in secularibus viriũ habeat, quandoquidem & in spiritualibus plurimùm possit. Sic enim ab idololatria liberari Iudæi potuerũt paulatim, & in paruis & humilibus rebus non in sublimibus à principio, neque doctrinæ, neque vitæ gratia eruditi. Sic post Christi aduẽtum cum sublimioris iam doctrinæ tempus esset, complures ad fidem adduxerunt apostoli, nihil primùm altum, vel arcanum locuti. A paruis Christus multitudini exorsus est: ita & in præsentia Ioannes, tanquam de homine quodam mirabili loquitur, alta autem & sublimia per vmbram interserit. Primùm dixit: *Non potest homo à semetipso accipere quicquam.* Inde altius quiddam attingens: *Qui desursum, inquit, venit, supra omnes est.* Rursus ad humilia descendens post alia multa: *Non ad mensurã, inquit, dat deus spiritum.* Inde prosequitur: *Pater diligit filium, & omnia dedit in manu eius.* Inde cùm supplicij vim intelligeret, neque ita multitudinis animos bonorum promissione, vt suppliciorum formidine moueri, his verbis sermoni suo finem imponit. *Qui credit in filium, habet vitam æternam: qui autem incredulus est filio, non videbit vitam, sed ira dei manet super eum.* Rursus ad patrem supplicij rationem refert: non enim dixit ira filij, quanuis ipse sit iudex: sed dei, vt maiorem illis metum incuteret. Nunquid ergo satis est ad vitam æternam in filium credere? Minimè. Non enim omnis, inquit, qui dicit mihi domine domine, intrabit in regnum cœlorum. Et* peccatum in spiritum, vel solum est satis quod in gehennam detrudat: & quid de parte doctrinæ loquor? Nam si in patrem, & filium, & spiritum sanctum rectè credideris, non autem rectè vixeris, nulla tibi ad salutem vtilitas. Cùm ergo dicit: Hæc est enim vita æterna, vt cognoscant te solum verum deum: nolimus hoc nobis ad salutẽ satis arbitrari. Opus nanque nobis est & vitæ, & morum puritate pollere, & licèt hoc in loco dicat: Qui credit in filium, habet vitã æternam. Nec bona tãtùm, sed suppliciorum quoque formidinẽ proponit, quòd qui incredulus est filio, nõ videbit vitam, sed ira dei manet super eum: non tamen dicimus satis esse solam fidem ad salutem, quod quæ de vita sæpe in euangeliis dicuntur ostendunt. Cur enim non dixit, ipsa est vita æterna sola: neque, qui credit in filium solum, habet vitam æternam: sed in vtroque vitam esse significauit? Nam nisi mores sequantur, sequetur supplicium. Et non dixit in eo: sed, super eum, hoc est, nunquã ab eo discedet. Siquidem ne temporalem fore mortem putares, cùm dicit: Non videbit vitam: id verbum posuit, vt eius demonstraret perpetuitatem. Quod fecit, vt per hæc verba eos ad Christum traheret. Quam ob rem non priuata, sed cõmuni ad eos admonitione vsus est, vt facilius alliceret. Non enim, inquit, si credetis & non credetis, sed in communi loquitur, ne qua posset exoriri suspicio, & vehementius quàm Christus. Siquidem Christus: Qui non credit, iam iudicatus est: hîc autem, Non videbit vitam, sed ira dei manet super eum. Et meritò sanè. Neque enim idem est aliquem de seipso loqui, & de altero. Christum enim ambitionis causa ita locutum & iactatum existimassent, Ioannes hac carebat suspicione. Quòd si postmodum Christus vehemẽtiori sermone vsus est, ea potest ratio afferri, quòd iam magnam de ipso Iudæi opinionem conceperant. *Vt ergo cognouit Iesus*, inquit, *quia audierunt Pharisæi, quòd Iesus plures discipulos facit, & baptizat quàm Ioannes: (quanquam Iesus non baptizaret, sed discipuli eius:) reliquit Iudæam, & abiit iterum in Galilæam.* Ipse quidem nõ baptizabat, sed nunc ij cùm vellent auditores in eius odium excitare, ita ferebant. Sed quánam gratia discesset? Non formidinis, sed vt eorum leniret inuidiam. Poterat nanque & insultantes cohibere, sed noluit hoc frequenter facere, ne de eius incarnatione diffiderent. Et si sæpius †impulsus fugisset,] id etiam suspicionem multitudini fuisset: propterea multa more hominis operatus est. Quemadmodum enim credi voluit se deum esse, ita & carnem susceptisse: Ideirco post resurrectionem discipulis dicebat, Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet: hanc ob rem Petrum corripit dicentẽ, Absit à te domine, nõ erit tibi hoc. Tantæ hoc tibi curæ fuit. Nam in ecclesiastica doctrina nõ parua hęc portio est, & salutis nostræ principiũ, cuius gratia omnia & facta, & perfecta sunt. Sic mors sublata est, & peccatum, & maledictũ abolitũ, & plurima vitæ nostræ collata sunt bona, ideo maximè suam voluit incarnationem credi, quæ nobis principium & fons est innumerabilium bonorũ † hinc non humanitatem, sed diuinitatem potius latere permisit. Recedẽs ergo ad eos rursum se contulit, vnde prius venerat.] Neque enim ab re in Galilæam concessit, sed vt magna apud Samaritanos operaretur, ea quæ deum deceret sapientia, & vt nullam Iudæis ne impudentem quidem excusationem relinqueret, quod euãgelista his verbis significauit: *Oportebat autẽ eum transire per Samariã.* Vt ostenderet præter itineris rationem hoc fecisse, cuius exemplum & apostoli secuti sunt. Quemadmodum enim illi Iudæorum persecutionibus tũc temporis agitati, ad Gentes profecti sunt: ita & Christus, cùm ab illis fugaretur, ad has venit: vt & in muliere fecit Cananæa. Hæc autem facta sunt, vt omnem Iudæis auferret excusationem, ne dicerent se relictis, Christum ad incircuncisos profectum. Idcirco excusantes se discipuli dicebant: Vobis oportebat primũ loqui verbũ dei: sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes. Et ipse iterum: Nõ veni nisi ad oues, quæ perierãt domus Israël. Et iterum: Non est bonum accipere panem filiorum, & dare canibus. Cùm autem eum Iudæi expulerunt, portam gentibus aperuerunt: neque etiam sic in Samariam principaliter profectus est Christus, sed per eam iter fecit. *Præteriens ergo, venit in ciuitatem Samariæ, quæ dicitur Sychar, iuxta prædiũ quod dedit Iacob Ioseph filio suo. Erat autẽ illic fons Iacob.*

* συγχεῖται βάσεως, *id est, humiliationis, cõ descẽsionis siue demissionis, qua se quispiã ad auditorũ imbecillitatem demittit et accommodat.*

Matth. 7. c

* βλασφημία, *id est, blasphemia, conuicium.*

Matt. 12. c

Infra. 17. a

† *cõprehensus euasisset.*

Luc. 4. e

Luc. 24.

Matt. 16. c

† *humanitatem autẽ ita declarabat, vt diuinitatẽ tãmen obscurari nõ permitteret. Cũ ergo secessisset, iisdem quibꝰ priꝰ insistebat.*

Acto. 13. g

Matth. 15. c

Ibidem.

Quá nam gratia tanta hunc locum diligentia narrat euangelista? Ne postmodum audiendo mulierem dicentem, Iacob pater noster dedit nobis hunc puteum, mi-
Gene. 34.d reris. Etenim is locus erat, vbi pro Dina Leui & Simeō indignati grauem illam cędem patrauerunt. Et quoniā ad hoc ventum est, non ab re fuerit subtexere vnde Samaritani originem habuerint. Nam locus is omnis Samaritani, vnde dicti.
Samaritani, vnde dicti. maria appellatur. Vnde igitur appellati sunt? Samor mons ab eius possessore dictus est, vt testatur Esaias, &
Esaiæ.7.b caput Samororum Ephraim. Habitatores autem non Samaritani, sed Israëlitæ appellabantur: procedente tempore deum offenderunt, & regnante Phacee surgens † Thelgamasa,] & multas ciuitates occupauit, †& Ele subdidit,] quo interempto Osee regnum tradidit.
†Thelgabasar.] In hunc insurgens Salmanasar, alias cepit ciuitates, &
†& in Elā irruit.] tributarias fecit. Huic Osee primùm paruit: inde defe-
4.Reg.15.f & 2.Paralip.28. ctione facta, Aethiopibus confœderatus est: quod cùm Assyrius rex intelligeret, gentem illam obsessam cepit, neque amplius illic habitare permisit, veritus ne iterum deficerent, sed Babylonem & in Medos translatis, collectitiam hinc inde multitudinem in Samariam habitatum misit, vt in posterum firmum sibi imperium familiaribus incolis confirmaret. His peractis volens deus potestatem suam ostendere, quódque non imbecillitatis, sed peccatorum gratia Iudæos Assyriis tradiderit, leones in Barbaros emisit, qui vniuersam gentem perderent. His regi nunciatis, misit sacerdotem quendam, qui populo exponeret leges dei: non tamen omnino, sed ex parte impietatem exuerunt. Procedente adhuc tempore idolorum cultu abiecto, dei cultum cōplexi sunt. Cùm ita se res haberent, reuersi Iudæi, his vtpote alienigenis & hostibus æmulabantur, & à monte Samaritanos nūcuparunt, nec parua hinc inter eos cōtentio, neque enim omnes scripturas recipiebant, sed Mosi duntaxat, prophetas paruipendebant. Nitebantur tamen in Iudaicam se inferere nobilitatem, ad Abraham progenitorem, genus suum referentes, vtpote qui Chaldæus fuisset, & Iacob patrem appellabant, vtpote Abrahæ nepotem. Iudæi autem cum cæteris & hos abominabantur: vnde Christo exprobrabant, dicen-
Infrà.8.f tes: Samaritanus es tu, & dæmonium habes. Et in eo qui descenderat ab Hierusalem Hiericho, hac gratia Chri-
Lucæ.10.c stus introducit Samaritanum vilem, contemptúmque, & abominabilem apud eos in ipsum misericordiam operantem: & in decem leprosis vnum alienigenā, prop-
Matt.10.a & Luc.10.f ter hoc Samaritanum dicit, & ipsis discipulis ita mandauit: In viam gentium ne abieritis, & in ciuitatem Samaritanorum ne intraueritis. Neque historiæ duntaxat gratia prædij Iacob meminit euangelista, sed vt Iudęos iamdiu repulsos ostenderet. Siquidem progenitorum temporibus pro ipsis ea loca illi occuparant: quæ enim eorum maiores cùm sua non essent, ceperant, ea hi ob desidiam suam & iniquitatem iampridem possessa amiserunt. Ita & nihil maiorum virtus confert, si nepotes degenerant. Barbari enim cùm primùm leones experti sunt, ad Iudaicum cuestigiò cultum redierunt: hi tot affecti suppliciis, mores suos minimè emendarunt. Hinc itaque Christus venit, mollem & lasciuam vitam expellens, laboriosam autem & difficilem nos erudiēs. Non enim iumentis vsus est, sed adeò intentè vadit, vt ex itinere fatigetur. Hoc semper admonet, vt sibiipsi quisque seruiat, neque quærat superflua, neque multis indigeat. Adeò enim omni nos superfluitate alie-
Matt.8.c & Luc.9.g nos voluit, vt multis necessariorum se fraudaret. Idcirco dicebat. Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput reclinet. Propterea plurimùm in montibus versatus est, & in desertis, non perdius tantùm, sed pernox. Hoc Dauid annuncians inquit, De torrente in via bibit: vt eius † tolerantiam] demonstraret. Idem hoc in loco significat euangelista, *Fatigatus enim ex itinere, sedebat sic super fontem, hora autem erat quasi sexta, venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Iesus: Da mihi bibere. Discipuli enim eius abierant in ciuitatem, vt cibos emerent.* Hinc itineris studium, & cibi contemptum intelligimus, cùm tanquam re supernacanea vtatur, ita discipuli res suas dispensare didicerant. Non enim parabant viaticum, quod & alius ostendit euangelista, cùm de fermento Pharisæorum eis loqueretur, quòd illi putabant quia panes non assumpserant. Et esurientes inducit spicas decerptas manducare, & ad ficum ob famem venisse: hæc nil aliud quàm ventris contemptum, & eius seruitium paruipendere nos admonent. Considera, quæso, hoc in loco nihil ferentes discipulos, neque à principio diei vllam victus curam habentes: sed quo tempore omnes prandent, cibos emptum proficiscuntur: non vt nos qui cùm primùm manè exurgim⁹, ante omnia coquos aduocamus, & de parandis epulis & mensa diligenter verba facimus: inde aliis operā damus, secularia diuinis præponentes, & quæ superflua habenda essent, tanquam necessaria exequimur: ideo omnia præposterè aguntur. Contrà autem spiritalium primùm rationē, & quidem maximam habere, quibus perfectis hæc alia deinceps attingere oporteret. Neque laboris studiosus tantùm, sed humilitatis, non fatigatus duntaxat ex itinere sedisse, sed relictus solus dimissis discipulis, hîc Iesus ostenditur. Atqui poterat vel non omnes dimittere, vel alios sibi ministros comparare, Sed noluit: etenim discipulos quoque his moribus assuefecerat. Et quid mirum, dixerit fortasse quispiam, si humiles erant, piscatores & tentoriorum opifices? Erant sanè. Verùm repentè ad ipsum cœlum euolarunt, & cunctis regibus clariores euaserunt, digni habiti, qui vniuersi orbis domini familiaritate fruerentur, & eum vbique admirabilem sectarentur. Illud præterea non ignoratis, quòd quantò quis humiliori gradu ad dignitates assumitur, facilius in superbiæ insaniam effertur, vtpote qui expers sit repentini & insperati honoris. In hac eos humilitate Christus continuit, & vt ab omnibus se abstinerent, neque ministris indigerent edocuit. Ipse autē fatigatus ex itinere, sedebat sic super fontem. Vides laboris, caloris, & discipulos expectandi gratia sedisse Iesum? Norat enim quid apud Samaritanos esset euenturum. Non tamen propter hoc principaliter venit. Neque si propterea non venisset, erat aduenies mulierecula repellenda, quæ summam erat attentionem præstatura. Iudæi enim ad se venientem expulerunt, Gentiles aliò proficiscentem ad se trahunt. Illi inuidebant, hi credunt: illi indignabantur, hi admirantur, adorant. Quid igitur, erat tot hominum salus contemnenda? tam prompti animi relinquendi? indignū sanè diuina fuisset benignitate. Quare cùm debita sapientia cuncta ab eo disponūtur, sedendo corpus reficiebat iuxta fontē. Erat enim dies medius, quod euangelista his verbis significauit: Hora erat quasi sexta, & sedebat sic. Quid autem per hoc verbum, sic, intelligitur? Non in sella, nō † in loco honoratiori,] sed in terra, vt contingit. *Venit mulier ex Samaria haurire aquam.* Ecce mulierem propter aliud egressam ciuitatem, vt impudentibus Iudæorum obiectionibus silentium imponatur, &

Psal.109.b
† frugalitatem.]
Matt.16.a
Ibid.11.a
Ibid.21.b
† in puteum.]

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur, & ne quis dicat eum suum ipsius præceptum transgredi, cùm mandet, ne in Samaritanorum ciuitatem ingrediantur, ipse tamen eos alloquatur. Quòd autem dicit, nondum venisse discipulos, ea id gratia meminit euangelista, vt multas sermonis Iesu ad mulierem occasiones afferret. Quid ergo mulier? cùm à Iesu aquam peteretur, dicente: *Da mihi bibere. Quo modo tu*, inquit, *Iudæus cùm sis, bibere à me postis quæ sum mulier Samaritana? Non enim coutuntur Iudæi Samaritanis.* Vnde eum Iudæum esse cognouit? Ex habitu fortasse & sermone. Tu autem mulieris ingenium considera. Nam si cauendum erat, Iesum quàm illam cauere potius decebat. Non enim dixit, non coutuntur Samaritani Iudæis: sed, Iudei Samaritanis. Hæc tamẽ mulier à peccato illo immunis, quandoquidem alium in illud incidere putabat, nequaquam tacuit, sed, vt arbitrabatur, quod esset præter legem corrigit. Sed illud posset quispiam dubitare, quá nam gratia ab ea bibere petierit, cùm lex non permitteret. Si quis enim diceret Iesum præuidisse non daturam, ideo minus petere oportuit. Quid igitur dicendum? Quòd nihil iam referebat eiusmodi obseruationes præuaricari. Qui enim alios ad præuaricationem inducit, * ipse longè magis præuaricatur. Non enim quod ingreditur, inquit, per os coinquinat animã, sed quod procedit de ore. Non parum autẽ Iudęos accusat hic Iesu ad mulierem habitus sermo. Illi enim sæpenumero & verbis & re allecti minimè passi sunt persuaderi: hæc autem breui & nuda rogatione quamprimùm capitur, ipse Iesus ratione hac & via non instabat. Si qui accedebant, non prohibebat. Istud enim discipulis dixerat: In ciuitatem Samaritanorum ne intraueritis, non tamen vt vltro accedentes repelleret. Id enim quàm indignissimum erat eius humanitate, quare respõdet mulieri: *Si scires donũ dei, & quis est qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam viuam.* Primum dignam quę audiat, eam indicat, neque contemnendam: deinde quis ipse sit, * celat. Nam si hoc sciisset, euestigiò paruisset, quod de Iudæis haud dicendum est: qui cùm admonerentur, nihil tamen petebant, nihil discere cupiebant, quod aliquid afferret vtilitatis, sed contumelia affectum expellebant. Mulier autem Samaritana quàm mansuetè respondeat, quæso animaduerte. *Domine, neque in quo haurias habes, & puteus altus est: vnde ergo habes aquam viuam?* Iam omnem ab ea quòd vilis esset, & vnus ex vulgi hominibus, suspicionem amouit. Neque enim simpliciter hoc in loco dominum, sed honorificè appellat, quod ex sequentibus apparet. Non enim irrisit, non exprobrauit, sed primùm hæsitauit. Quòd si non continuò rem omnem intellexit, minimè mirum. Neque enim Nicodemus intellexerat: inquit enim, Quo modo possunt hæc fieri? Et iterum: Quo modo potest homo nasci, cùm sit senex? Et iterum: Nunquid potest in vterum matris iteratò introire & nasci? Hæc autem mulier longè verecundius: Domine, inquit, neque in quo haurias habes, & puteus altus est, vnde ergo habes aquam viuam? Aliud Christus dicebat, aliud illa intelligebat, tantùm verba accipiens, neque altum aliquid pertingere poterat. Atqui petulantius respondere licuisset: Si haberes aquam viuam, non me peteres, ipse eam acciperes, sed te iactas. Verùm nihil tale locuta, sed mansuetè & à principio & per omnem sermonem respondit: primùm inquit, Quo modo tu Iudæus cùm sis, bibere à me poscis? Neque tanquam ad alienum & inimicum ita locuta est: Absit, vt tecum homine alieni à gente nostra ami-

Matt.10.a

**Christ⁹ minus quàm alij legis obseruationibus erat obnoxius. Matt.15.b*

ἐπιπλήττει, id est detegit reuelat. legisse videtur ἐγκαλύπτει.

Suprà.3.a

A mi & infesti, quicquam communicem. Deinde cùm magna loquentem audiret, & ea quæ inimici maximè carpsissent, non derisit, non cauillata est: sed, *Nunquid*, ait, *tu maior es patre nostro Iacob, qui dedit nobis puteum hunc, & ipse ex eo bibit, & filij eius, & pecora eius?* [Animaduerte quo pacto in Iudaicam se inserit nobilitatem: hoc est, Ille hac vsus est aqua, nec habuit quod nobis maius daret.] Ostendit autem magnum quiddam & altum ex primo responso intellexisse. Ea namque particula, Ipse ex eo bibit, & filij, & pecora: nihil aliud significat, quàm potiorem quandam aquam concepisse, eam tamen neque inuenire, neque manifestè cognoscere. Vt autem apertius dicam: non potes, inquit, dicere, Iacob hunc nobis fontem dedisse, alio autem vsum: nam & ipse, & filij, & nepotes eius ex hoc biberunt, neque bibissent, si habuissent potiorem. Tu B ergo hoc potiorem alium neque dare poteris, neque habes, nisi te quàm Iacob maiorem profitearis. Vnde igitur quam te daturum polliceris aquam habes? At Iudæi non tanta vsi essent modestia, qui eadem de re sermone habito, & eiusdem aquæ mentione facta, nihil vtilitatis consecuti sunt. Cùm verò Iesus Abrahæ me- *Infra.5.g* minisset, lapidibus eum persecuti sunt: mulier autem incredibili mansuetudine *in medio diei æstu* patienter & dicit & audit. Nec ei quicquam in mentem venit, quòd Iudæus dixisset: Credibile est ipsum insanire & delirare, me ad fontem expectauit, & verbis iactabundus nihil præstitit: sed expectat & perseuerat, dum quod quærit, inueniat. Quòd si mulier Samaritana tantam adhibet diligentiam, vt aliquid vtilitatis consequatur, neque à Christo discedit, quamuis eum adhuc ignoret: quam nos veniam consequemur, qui C cognoscentes eum, & non ad fontem, non in deserto, non in meridie, neque in Solis æstu ardentissimo, sed sub aurora, sub hoc tecto ad vmbram † intu- *† resocillãmur.* emur, non tamen quicquam audire patimur, sed desidemus? Illa ita Iesu verbis attendit, vt alios aduocet: Iudæi non modò neminem aduocant, sed accedentes prohibent, impediúntque dicentes: Videte num ex *Infra.7.g* principibus aliquis credit in eum, aut ex Pharisæis? Sed turba hæc quæ non nouit legem, maledicti sunt. Imitemur igitur Samaritanam, alloquamur Christum. Etenim medius nostrûm in præsentia adest, & per prophetas & discipulos suos nobiscum loquitur. Audiamus, & credamus: quandiu frustra & inutiliter viuemus? facere enim quæ deo non placent, id demũ est frustra & inutiliter viuere, vel potius perditè. Cùm enim datum nobis tempus in nullam impẽdimus vtilitatem, inutilis impensæ vltimum daturi suppliciũ hinc migrabimus. Nunquid qui pecunias ad negociationem acceperit, eásque prodegerit, ab eo creditor rationem exiget: qui autem vitæ munus perditè cõsumpserit, impune abierit? Non propterea deus præsentem nobis vitam præstitit, non animam in hoc corpus infudit, vt hac tantùm fruamur vita, sed vt totis viribus ad futuram contendamus. Bruta præsenti duntaxat vitæ vsui sunt: nos idcirco immortalem habemus animam, vt ad illius vitæ præparationem omnia moliamur: equorum enim, boum, asinorum, & aliorum huiusmodi pecorum si quis vtilitatem roget, nullam præter in præsentis vitę necessitatibus seruitium, vsúmque inueniemus. De nobis non ita sentiendum est, sed melius & præclarius domiciliũ post huius vitæ migrationem expectamus: ad quod vt clari perueniamus, omnia facienda sunt, vt cum angelis iubilemus, & semper regi

Universidad de Deusto
Biblioteca

assistamus: propterea immortalem nobis animam & corpus immortale futurũ largitus est, vt perpetuis cum ipso bonis perfruamur: quòd si terræ inniteris, cùm tibi cœlestia proponantur, considera quanta ignominia afficias eorum exhibitorem, cùm contemptis quæ tibi offert cœlestibus, ea terrenis mutare non dubites: ideo gehennam minatur, vtpote contẽptus, vt intelligas quantis te bonis priuas. Sed absit, vt illud experiamur supplicium, sed deo placentes æterna bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia xxxi. ex cap. quarto.

RESpondit Iesus, & dixit ei: Omnis qui bibit ex hac aqua, sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum: sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.

Spiritus sancti gratiam, nunc ignem, nunc aquã scriptura appellat, vt non substantiæ, sed & operationis has intelligentias esse demonstret. Non enim spiritus ex differentibus constat substantiis, cùm inuisibilis & vnius generis sit: & Ioannes quidem dicit, Ipse vos baptizabit in spiritu sancto & igni. Christus autem: Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ: hoc autem dixit de spiritu quem erant accepturi, itidem & nunc spiritum appellat: Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum. Ita spiritum ignem appellat, vt excitamentum & feruorem gratiæ & peccatorum absumptionem significet: aquam autem, vt ablutionem & refrigerium, quibus ipsum accipientes animi fruuntur. Etenim tanquam hortum virentem, & fructiferis & semper florentibus arboribus comantem: ita promptam animam disponit, vt nulla anxietate, nullis sataneæ insidiis distrahi sinat, sed omnia ardentia * malicię tela extinguat. Tu autem, quæso, dei sapientiam considera, quàm leniter mulierculam allicit: non à principio dixit, Si scires quis est, qui tibi dicit, Da mihi bibere: sed postquam occasionem illi præbuit, vt ipsum Iudæum appellaret, & criminaretur, hoc propulsans inquit: Si scires quis est, qui dicit tibi, da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo. Quibus verbis iam ad maiora impulit, vt patriarchæ meminerit. Inde cùm illa diceret: *Nunquid tu maior es patre nostro Iacob?* Non se maiorem dixit, visus enim esset se tantùm iactare, nondum cognitus, sed latenter id significat: non enim simpliciter dixit, Dabo tibi aquam, sed prius Iacob aqua neglecta, suam laudat, à munerum natura dantium volens differentiam ostendere, & quantùm ipse patriarcham excelleret. Nam si admiraris, inquit, patriarchã, quòd hanc aquam dederit, si ego lõgè meliorem tibi dedero, ea accepta, me quàm Iacob maiorem confitearis necesse est. † Nam cum dicas: Nunquid maior est Iacob, quoniam hanc aquam dederit? Si illa meliorem à me acceperis, profectò me maiorem dixeris. Intuere verum mulieris iudicium, à re ipsa & de Christo & de patriarcha ferentis sententiam: verùm non ita Iudæi, sed cùm eiicientem eum viderent dæmonia, non modò patriarchæ non prætulerunt, sed dæmonium habere dixerunt. Samaritana autem secundum Christi voluntatem iudicat, ab operibus scilicet: hinc enim ipse iudicium requirit, dicens: Si non facio opera patris mei, nolite mihi credere: si autem facio, & si mihi non creditis, operibus credite. sic mulier fide adducitur. Propterea cùm audisset Iesus, Nunquid maior es patre nostro Iacob? eo omisso, de aqua sic loquitur: Omnis qui bibit ex hac aqua, sitiet iterum. Et comparationem non accusandi, sed excellentiam demonstrãdi gratia facit. Non enim aquam illam vilem & negligendam dicit, sed naturã ostendit. Qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, nõ sitiet in æternum. Audiuit aquam viuam mulier, sed primùm non intellexit. Nam cùm aqua viua sit, etiã quæ semper scaturit, huiusmodi aquam Christum dixisse arbitrata est: ideo apertius ex vtriusque comparatione Iesus suæ aquæ præstantiam declarat. Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum. Hinc maximè & ex sequentibus excellentia dignoscitur, horum enim nihil habet aqua, quam sensu deprehendimus. Quid autem prosequitur? Sed aqua ego dabo ei fiet in eo fons aquæ saliẽtis in vitam æternam. Sicut enim, si quis fontem intus habeat, nunquam sitiret: ita qui hanc aquam habuerit. Credidit continuò mulier, longè Nicodemo sapientior, nec sapientior solum, sed & fortior. Ille huiusmodi pluribus auditis neminem aduocauit, neque sibi cõfidit: hæc apostolico officio functa est, omnibus audita annuncians, & populum extra ciuitatẽ ad Christum aduocans ac trahens vniuersum. Ille quo modo possint hæc fieri, inquit: neque manifestum spiritus exemplum à Christo adductum accipit: mulier verò primùm parumper hæsitauit, mox non expectata confirmatione, ad eius sermonem tanquam certum accipiendum properat: dicente enim Christo, Fiet in eo fons aquę salientis in vitam æternam: statim subdidit, *Da mihi hanc aquam, vt non sitiam, neque veniam huc haurire.* Considera quęso, quo modo paulatim ad veræ doctrinæ altitudinem adducitur. Primùm Iudæum quendam legis transgressorem suspicata est: inde vt hoc crimen propulsauit, (absurdum enim erat talem esse, qui tot bona comprehenderet,) audita aqua viua sensu perceptibilem existimauit, tandem spiritalem intelligens, credidit huiusmodi aqua posse se tollere sitis necessitatem, non tamen adhuc quæ nam esset intelligens, ambigebat. Et superius sensu perceptibilem credidit, certò tamen nesciebat: hic autem diligentius intuens, nec eam penitus comprehendens: Da mihi, inquit, hãc aquam, vt non sitiam, neque veniam huc haurire. Primùm patriarchæ Christũ prætulit, quòd eo fonte non indigeret, si illam aquã acciperet. Considera quantò potiorem Christũ duxerit. (Hoc gratæ & fidelis animæ indicium) ostendit, quam de Iacob opinionem haberet, nouit meliorẽ, mutauit sententiam: non tamen nimium credula mulier, neq; temerè Christi verba accepit. diligenter inuestigauit, nec incredula, neque pertinax, quod rogando ostendit. Atqui Iudæis dixerat Christus: Qui comedit de carne mea, non esuriet: & qui credit in me, nõ sitiet. Verùm non modò non crediderunt, sed & scandalizati sunt. Mulier nulla perturbatione affecta immoratur & rogat. Iudæis inquit: Qui credit in me, nõ sitiet: mulieri crassius, Qui biberit ex hac aqua, non sitiet. Spiritalia † nullo præscripto fine] pollicebatur, ideo mulieris animum pollicitationibus erigẽs, adhuc sensibilibus immoratur, quoniã nondũ spiritalia capere poterat. Nam si dixisset: Si credideris in me, non sities: nõ vtique intellexisset id quod diceretur, cum nescisset quísnã esset qui loqueretur, neque de qua siti diceret. Sed quãnam gratia nõ his ad Iudæos vsus est verbis? Quoniam multa signa viderant: hæc nullum, sed tantùm verba audierat: propterea iam suam demonstrat potestatem, eius prædicando conditionem, & leniter reprehendendo. *Vade*, inquit, *voca virum*

Matth. 3. c
Infra. 7. f

* Πονηρᾶς *mali illius scilicet diaboli.*

ad Ephe. 6.

† *Nam cũ dicas, nunquid maior es Iacob, quoniã ꝑsiteris te præstantiorẽ aquam dare possẽ?*]

Infra. 10. g

Supra. 3. a

† *nõ res detinuit*]

Infra. 6. d

Universidad de Deusto
Biblioteca

virum tuum? & veni huc. Respondit mulier, & dixit: Non habeo A
virum. dicit ei Iesus: Bene dixisti, virum non habeo: quinque enim
viros habuisti, & nunc quem habes, non est tuus vir: hoc verè dixi-
sti. Dicit ei mulier: Domine, video quia propheta es tu. Papæ
quanta mulieris sapientia, quàm æquo animo reprehẽsionem passa est. & cur non passa dixerit quispiam? Cur, dic quæso: nónne & Iudæos sæpenumero & in maioribus reprehendit & conuicit? Non enim idem est, quæ in animo abscondita sunt, & rem clanculũ commissam in medium proferre. Alterum enim solius dei est, neque enim alius quispiam hominis mentem nouit, quàm qui mentem habitat: alterum familiarius cognitum. Verùm Iudæi reprehensi, molestè ferunt: & dicente Iesu, Quid me quæritis interficere: non solùm non *Infra.7.c*
admirantur quemadmodum mulier, sed maledicunt ei, & conuiciantur dicentes: Dæmonium habes, quis te quærit interficere? Atqui & ex aliis signis illum cognoscere poterant. Samaritana hoc duntaxat acceperat, & B
non modò nihil maledicit, sed admiratur & stupet, & prophetam autumat. At grauius hanc quàm illos reprehendit: hoc enim vnius peccatum erat, illud commune pluribus, neque ita communibus vt propriis obiectis criminibus offendimur. Et illi magnum quid se facturos arbitrabantur, si Christum perderent: huius verò peccatum malum esse patebat omnibus, non tamen ęgrè tulit, sed admiratione & stupore perculsa est. Hunc ordinem & cum Nathanaël Christus seruauit. Non enim primùm prophetauit, neque dixit, Vidi te sub ficu: sed cùm ille dixisset, Vnde me nosti? id respon
Suprà.1.g dit. Volebat enim & miracula faciendi, & prophetandi occasionem ab his qui ad ipsum se conferebant capere, vt magis sibi tribuerent, & inanis gloriæ suspicionem tolleret: idem hoc in loco facit. Nam si primò eam C
quòd virum non haberet, increpuisset, & graue visum esset, & superfluum: sed nactus ab ea occasionem, rectè omnia prosecutus est, & audientem mansuetiorem reddidit. Et quo modo prosequitur orationem hanc, dicet quispiam: Vade, voca virum tuum? De dono sermo habebatur, & gratia humanam excedente naturam, instabat mulier, & eam efflagitabat. Dicit Iesus: Vade voca virum tuum: quasi opus esset cum eo communicare. Illa accipiendi cupida, putans hominem alloqui, vt suam celaret turpitudinem, non habeo, inquit, virum. Hinc nactus occasionem Christus, tempori eam reprehendit, vtrunque explicans, & quot viros habuerit, & quem in præsentia celabat. Quid ad hoc mulier? non ægrè tulit, non abiit, non in contumeliam accepit, sed magis admiratur & perstat. *Video enim*, inquit, *quia*
propheta es tu. Et intuere eius prudentiam, non euestigiò D
in ciuitatem accurrit, sed obstupescẽs considerat. Nam Θεωρῶ id significat, videris mihi propheta esse: quod cùm opinaretur, non amplius terrena rogat, non bonam corporis valetudinem, non pecunias, non opes, sed tantùm doctrinam. *Patres nostri*, inquit, *in monte hoc*
adorarunt. Abraham significans, qui filium illuc oblaturus duxisse dicitur. *Et quo modo vos dicitis, quia Hierosolymis est locus vbi adorare oportet?* Animaduertis ne quàm *Gene.22.a.*
breui altiora aggreditur? Nam cui modò de sedanda sitis cura erat, tam doctrinę præcepta perquirit. Christus autem non soluit, neque enim hoc ei propositũ erat, sed simpliciter respondet: altius tamen mulieris animum erigit, non tamen priusquam se prophetam profiteretur, vt maiorem verbis suis fidem faceret, ne amplius illa dubitaret. Pudeat igitur nos, & erubescamus. quinque virorum mulier & Samaritana, tantam in discen-

do adhibet diligentiam, vt neque diei tempore, neque aliis occupationibus à Iesu doctrina abduceretur: nos verò non modò nihil ad diuinarum rerum eruditionem inquirimus, sed in omnibus securè & eodẽ modo afficimur, propterea omnia negligimus. Quis nostrũ, quæso, repetita domo, †aliquod Christiano dignum opus aggreditur?† Quis scripturarum sensus perscrutatur? Nemo sanè, sed alueolos & talos frequenter inueniemus, libros quam rarissimos: quos si qui habent, ac si non haberent, clausos in scriniis seruant, vel omne suum studium in membranarum tenuitate, in literarũ characteribus quàm pulcherrimis consumunt: non vt legant, non vt vsum inde aliquem consequantur, sed vt diuitias, vt ambitionẽ ostentent, in his studeant. Tanta est inanis gloria, nullum ambitiosum audio, qui librum intelligat, sed aureas tantùm literas admiratur. Quid quæso hoc lucri? Non propterea nobis scripturæ datæ sunt, vt in libris dũtaxat habeamus, sed cordi insculpamus. Itaque hæc librorum possessio Iudaicæ ambitionis est, quibus in literis præcepta data sunt: nobis non ita ab initio lex data est, sed in tabulis cordis carneis. Non autem libros comparari prohibeo, sed admoneo, & maiorem in modum rogo, vt eos comparemus: ita tamen, vt & literas & sensus frequenter animo repetamus, vt hoc pacto mundus efficiatur. Nam si in quacunque domo euãgelium est, illuc diabolus ingredi nõ audet: quantò minus animam ei assiduis lectionibus familiarem, neq; dæmon, neque peccatum attinget? Sanctifica igitur animam, sanctifica corpus, hoc cõtinget, si euangeliũ semper & animo habueris & lingua. Quòd si linguæ obscœnitas animam coinquinat, si dæmones vocat, perspicuum est spiritali lectione eam sanctificari, & gratiam spiritus sancti affatim infundi. Diuini cantus sunt scriptura, hinc nobis & animæ nostræ affectibus remedium petamus, cuius vtilitatem si intueremur, incredibili ei attentione vacaremus. Hęc ego frequenter dico. An non perquàm absurdum est, vt fori homines, aurigarũ & saltatorum nomina, genera, ciuitates, actiones, mores, necnon equorum virtutem, & quid singuli possint, memoriter teneant: qui autem huc se conferunt, omnium penitus ignari discedant, immo & librorum suorum numerum ignorent: Quòd si voluptatis gratia illa prosequeris, longè maiorem in his ostendam. Quid enim iucundius, quæso, quid mirabilius: Hominemne cum homine, an cum diabolo hominẽ spectare certantem? Et corpus cum incorporea potentia congredi, & genus suum victoriã referens intueri? Has pugnas, hæc certamina contemplemur, hæc inquã quę imitari & pulcherrimum & vtilissimum est, in quibus coronam accipere licet, non in illis, quorum æmulatio ignominiosa est: illam cum dæmonibus pugnam, hanc cum angelis, & angelorum domino spectabis. Dic quęso, si tibi regum & principum confessu spectaculis adesse liceret, nónne tibi honorificũ duceres? Hic vbi cum angelorum rege diabolum deuinctis post tergum manibus, & conatibus suis nihil prævalentem spectare licet, non curris, & incredibili voluptate hoc spectaculũ non prosequeris: Et quónã pacto hoc fiet, inquies? Si librum in manibus frequenter habueris: illic enim diaboli fossas, longa curricula, laqueos, captiones, †artem† deprehendis: inde & pugnare cum eo, & superare didiceris: dæmonum sunt, non hominũ secularia spectacula. Quare vos hortor, vt à satanæ festis abstineatis: nam si in idolorum templis nefas est ingredi, longè magis in dæmonum solennitatibus: his ego vos frequenter

† *libellum aliquẽ Christianum in manus accipit, & in eo contenta legit?*

Euangelica sanctificatur anima.

† *& ipsi artem.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

admonitionibus obtundo,dum aliquid proficiam. Mi A
ad Philip. 3.a hi quidem non pigrum, inquit, vobis autem ſecurum, neque grauis vobis ſit,oro, hortatio mea:nam ſi grauiter ferendum eſſet,mihi potius eſſet, qui non auditus in hoc vobis ſæpenumero conſeſſu verba facio,quàm vobis qui tantum aures adhibetis,nũquam proficitis. Sed abſit,vt vobis ſemper moleſt° ſim: ſed hac culpa vacui, ſpectaculo ſpiritali digni futura gloria perfruamini, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto,in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia xxxij. ex cap. quarto.

Dicit ei Ieſus: Mulier,crede mihi,quia venit hora quando neque in monte hoc,neque in Hieroſolymis adorabitis patrem. Vos adoratis quod neſcitis,nos adoramus quod ſcimus.quia ſalus ex Iudæis eſt. Vbique fide nobis opus eſt di B
lectiſsimi: fide,inquam, bonorum matre, ſalutis medicina, ſine qua nullam magnarum rerum doctrinã percipere quiſpiam poteſt,ſed illis ſimilis,qui ſine naui pelagus tranſnare aggreſsi,parum profecti,laſſatis manibus, pedibúſque, fluctibus continuò obruuntur: neque aliter qui ſuis nituntur rationibus ante cognitam veri-
1.Tim.1.d tatem,naufragium faciunt,vt & Paulus ait, quam quidam repellentes circa fidem naufragauerunt. Quod ne nobis accidat,ſacræ ancoræ,qua Chriſtus in preſentia Samaritanam confirmauit,innitamur. Nam cùm illa dixiſſet:Quo modo vos dicitis,quia in Hieroſolymis eſt locus in quo oportet adorare:Reſpondit Ieſus:Mulier,crede mihi,quia venit hora,quando neque in Hieroſolymis,neque in monte hoc adorabitis patrem. Maximam huic reuelauit doctrinam,& quam neque Nicodemo,neque Nathanaël:Hæc ſuam potiorem quàm lu C
daicam religionem oſtendere ſtudebat, idque à maiorum authoritate cõmentabatur. Chriſtus nihil ad hoc reſpondit,tanquam ſuperuacaneum cognitu, quare patres in monte,Iudæi Hieroſolymis adorarent: tollit tamen vtriuſque loci cultum, & illius mentem excitat,edocétque neque Iudæos, neque ipſos aliquid de ſe magnum in poſterum poſſe polliceri,& tunc differentiam adducit,præſtantiores tamen Iudæos ſignificat,non loci ratione,ſed cognitione:ac ſi dicat,loci gratia nil cõtendendum eſt, ſed in cultu Iudæi præferendi ſunt Samaritanis. Vos,inquit,adoratis quod neſcitis,nos adoramus quod ſcimus. Et quónam pacto neſciebant Samaritani quod adorarent? Quoniam in certo & cir-
† particularis eſſet.] cunſcripto loco eſſe, & quaſi † diuidi poſſet,] deum arbitrabantur,ita eum colebant, ita ad Perſas mittentes, eius loci deum ſibi iratum nunciarunt, nihil de eo am- D
plius hoc pacto quàm de idolo arbitrati: quare & dæmones & ipſum adorabant, & quæ miſceri non poterant,confundebant. Iudæi autem hac vacabant opinione,& totius orbis eum norant deum eſſe,quanuis non omnes, propterea inquit: Vos adoratis quod neſcitis, nos adoramus quod ſcimus. Neque tibi admirationi ſit Ieſum ſe Iudæis annumerare: nam ſecundum mulieris loquitur opinionem, tanquam Iudæus propheta: ideo
†Quòd enĩ adorari debeat.] inquit,adoramus. † Adorantis officium] omnibus conſtat. Adorare enim creaturæ,adorari non creaturæ,ſed eius qui creaturæ dominus eſt. Sed primò quaſi Iudæus loquitur. Nos,hoc in loco Iudæos ſignificat. Iudaicam ergo religionem extollit, & verbis ſuis fidem comparat,amotĩs ſuſpicionem, ne affectu quodam ſuam præferat gentem:nam qui præcipuum cultus locum,& quẽ ipſi plurimi faciebant,negligit,tollitque,eum perſpicuũ eſt nullius ad gratiam locutum,ſed verè & propheticè: & cùm rationes non adduxerit, inquiens: Crede mihi mulier: & quæ ſequuntur, addidit, Quia ſalus à Iudæis eſt. Hoc eſt, vel quòd orbi terrarum bona inde prouenerunt: nam & dei cognitio, idolorúmque contemptus,& cætera dogmata, & veſter cultus, quanuis nõ rectè, à Iudæis tamen ortum habuit:ſalutem,inquam,vel hoc, vel ſuum aduentum appellat,vel vtrunque potius ex Iudęis proueniſſe teſtatur,quod etiam Paulus:ex qui- *Roma.9.a*
bus, inquit, Chriſtus ſecundum carnem, qui eſt ſuper omnia benedictus deus in ſecula. Vides enim,vt veteri fauet teſtamento,idque bonorum demonſtrat originẽ, & ſe nulla ex parte legi contrarium? Siquidem ex Iudæis omnia bona ortum habuiſſe dicit. *Sed* veniet hora, & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt patrem in ſpiritu & veritate.* Nos quidem in colendi ritu & modo, **ἔρχεται, venit, aut veniet.* vô mulier,vobis ſumus preſtantiores: veruntamen etiam iſte deinceps finem habebit. Non enim locus tantum, *miuſque eſt temporis.]* ſed & colendi modus mutabitur: atque iſta in foribus ſunt. Venit enim hora & nunc eſt. Quandoquidem enim prophetæ multo pòſt tempore ventura prædicebant, id hoc loco tollens dixit, & nunc eſt: quaſi diceret, Ne exiſtimes hanc talem eſſe prophetiam, vt multo pòſt tempore ſit complenda. Res enim ipſæ iam inſtant,& in foribus ſunt,quãdo veri adoratores patrem adorabunt in ſpiritu & veritate. Porrò dicendo veros, Samaritanos & Iudæos à veris excepit adorantibus: & quanuis meliores Iudæos, venturis tamen longè deteriores, quantò figura veritate inferior eſt,iudicauit:eccleſiam autem ſignificat,quoniam verus & debitus deo cultus ipſa eſt. Etenim pater quærit tales adoratores: ſi ergo tales iampridem quærebat, non omnino hunc illis morem conſtituit: permiſit tamen propter hoc, † vt eos quoque ad verum] induceret. Qui igitur ſunt *† vt & hos ſimul.]*
veri adoratores? Qui nullo loco diuinum cultum circunſcribunt, qui deum in ſpiritu colunt, ſicut & Paulus: Cui ſeruio, inquit, in ſpiritu meo, in euangelio filij eius. Et iterum: Obſecro vos fratres per miſericor- *Roma.1.b*
diam dei, vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentem, ſanctam, deo placentem, rationabile obſequium *Roma.12.a*
veſtrum: per ſpiritum autem incorporeum ſignificat. Opus eſt enim incorporei cultum etiam talem eſſe, & per incorporeum quod eſt in nobis, hoc eſt per animam, & animæ mundiciam offerri, idcirco ait:

Et adoratores eius in ſpiritu & veritate adorare oportet.

Nam cùm & Iudæi & Samaritani contempta anima, mundiciæ corporis plurimùm ſtuderent, non ablutione inquit, & ornatu corporis, ſed incorporea noſtri
parte † adorandum:] quam ob rem non pecora, non *† id eſt mentem, ſi quis in corpore eſt, colitur.]*
vitulos, ſed te totum deo offeras ſacrificium, ſic viuentem hoſtiam exhibebis. In veritate enim adorare oportet: nam quæ ſuperiori tempore figura erant, circunciſio, holocauſta, ſacrificia, incenſum, iam verò non ſunt, non ſunt amplius, ſed omnia veritas. Non enim caro, ſed malæ circuncidendæ ſunt cogitationes, & noſipſos crucifigere, & irrationales auferre cupiditates oportet atque mactare: his mulier verbis implicita, & eorum ſe ſenſum aſſecutam non confidens: *Scio*, inquit, *quia Meſsias* venit, qui dicitur Chri- *ἔρχεται. ſtus: cùm ergo venerit ille, annunciabit nobis omnia. Dicit ei Ieſus: Ego ſum qui loquor tecum.* Et vnde Samaritani Chri- *venturus eſt.*
ſti aduentum expectabant, cùm ſolum Moſem recipe- *preſentis eſt aut futuri temporis.]*
rent? Ex ipſo Moſe,qui in principio filium reuelauit: ilud enim, Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram: ad filium dictum eſt. & Abrahæ in *Gene.1.d*

tabernaculo

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gene. 49.b tabernaculo filius loquitur, & Iacob de eo prophetizans, dixit: †Non auferetur sceptrum de Iuda,] & dux de femore eius, donec veniat †qui mittendus est] & ipse erit expectatio gentium. Ipse præterea Moses inquit: Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis, sicut me suscitabit tibi dominus deus tuus, ipsum audies. & quæ de serpente & virga Mosi, & de Isaac & oue, & alia multa licet studiosis colligere, quæ Christi aduentum testantur. Et quâ nam gratia, inquies, his mulieri rationibus non persuasit Christus, vt Nicodemo, cui in medium serpentem attulit, & Nathanaël † cui prophetauit?] Quoniam hi viri erant, & in huiusmodi versati: Samaritana rudis & abiecta mulier, expers omnium literarum erat, ideo nullum cum ea de scripturis verbum facit, sed aquæ tantùm pollicitatione, & prophetia eam allicit, ideóque in sui mentionem eam adducit, & se iam qui sit manifestat. quòd si ab initio & non rogatus fecisset, creditus esset delirare, & se iactare. Nunc pedetentim & modestè nactus occasionem, † omni se suspicione absoluit,] & quidem Iudæis frequenter rogantibus, Quousque animam nostram tollis? Dic nobis si tu es Christus. non palàm, vt huic mulieri, se Christum esse professus est: fidelior enim hęc erat illis, qui non discendi, sed arguendi gratia rogabant: nam si discere voluissent, verborum, scripturarúmque & miraculorum sufficiens eis fuisset doctrina. Samaritana integra & simplici mente petiit, vt ex sequentibus facilè potest intelligi. Audiuit enim, credidit, & alios ad credendum traxit, & in omni re eius diligentia, & fides integra dignoscitur. *Et continuò venerunt discipuli eius.* Et quidem tempestiuè, cùm iam nihil amplius ad dicẽdum relinqueretur. *Et mirabãtur quòd cum muliere loquebatur, nemo tamen dixit: Quid quæris, aut quid loqueris cum ea?* Sed quid mirabantur? Facilitatem & incredibilem Christi humilitatem, quòd tam clarus & tanti nominis, pauperem & Samaritanam mulierem benignè alloqui non dedignaretur: nihil tamen rogarunt, adeò discipulorum mores imbiberant, adeò magistrum & timebant & reuerebantur plurimùm: atqui nonnunquam audentiores visi sunt, & cùm Ioannes supra pectus eius recubuit, & cùm accesserunt ad eum dicentes: Quis putas maior est in regno cœlorum? & cùm Zebedæi filij rogant, vt alter à dextris, alter à sinistris sedeat: quid igitur hoc in loco siluerunt? Quoniam illic res sua agebatur, ideo necessariò percontati sunt: hæc autem res nihil ad eos pertinebat: porrò Ioannes multò pòst tempore super Iesu pectus recubuit, sub ipsum finem, cùm iam Christo esset familiarior, eius dilectione fretus. Hic enim erat, inquit, quem diligebat Iesus. Quid huic beatitudini par dilectissimi? Nolimus tamen ea contenti esse, vt eum beatum prędicemus, sed totis conemur viribus, vt & nos beatorum numero adscribamur, & imitemur euangelistam, & tantæ dilectionis causam contemplemur. Quæ nam ea est? Reliquit patrem & nauiculam, & rete, & secutus est Iesum: verùm hoc & frater fecerat, & Petrus, & Andreas, & alij item apostoli. In quo ergo excelluit, quòd tantam sibi Iesu conciliauerit dilectionem? Nunquid inueniemus? Ipse de hoc nullam facit mentionem, sed quòd tantùm diligeretur: dilectionis causam & modestè quidẽ subticuit, sed quin eximiè à Christo diligeretur, ambigit nemo: non tamen neque loquendo, neque rogando præcipuam quandam apud Iesum authoritatem habuisse apparet, vt sæpenumero Petrus, vt Philippus, vt Iudas, vt Thomas, nisi semel tantùm cùm obtequi & obtemperare condiscipulo voluit: nam cùm ipsorũ princeps ei innuit, tunc Iesum, quis ipsum esset traditurus, rogauit. Immenso nanque hi duo discipuli, & mutuo *Actu.3.d* se amore prosequebantur, in templum simul ascendisse, & simul loquentes ambos legimus. Atqui ardentius aliquoties Petrus & mouetur, & loquitur, & demum audit Christum dicentem. Petre amas me magis his? Qui *Infra.21.e* autem præ cæteris diligebat, proculdubio & [præ cæteris] diligebatur: verum alterum amasse Iesum, alterũ à Iesu amatum satis constat. Quid igitur hanc præcipuam dilectionem conciliauit? Incredibilis arbitror Ioannis mansuetudo & lenitas, qua remissior sæpenumero videbatur: quæ quanta sit virtus, ex Mose manifestum est, quippe quæ tantum & talem præstiterit: nihil enim humilitati comparandum. Hinc Christus beatitudini principium fecit, tanquam enim quoddam immensi ædificij fundamentum, humilitatem primùm iecit, sine qua nemo salutem consequitur: sed siue quis ieiunauerit, siue orauerit, siue suas pauperibus erogauerit facultates, sine humilitate hęc & huiusmodi omnia nihil afferunt vtilitatis: contrà ipsius condimento gratiora omnia, iucundioráque redduntur. humiles ergo & mansuetos nos exhibeamus dilectissimi, quam quidem virtutem, si attendamus, facilè comparabimus. Quid enim stulte superbis? Non intelligis humanæ naturæ imbecillitatem, & inanes spes nostras? qui te exitus maneat considera, intuere multitudinem peccatorum: sed forsitan opera te tua efferunt, his intumescis: hoc equidem pacto omnium mercedem amittis, quam ob rem non adeò peccatis obnoxium, vt virtutis sectatorem moderatione vti decet. Quid tandem? Quoniam ille conscientia retrahitur: huic autem nisi se diligenter contineat, continuò quasi vento quodam tollitur, & euanescit, quemadmodum Pharisæus ille. At pauperibus subuenis: non ex tuis, sed domini facultatibus, quæ conseruis communes sunt. Quocirca humilitate vtendum est, & in tui generis calamitatibus res tuas, & naturam tuam in illis te considerare oportet, fortasse & nos talibus sumus orti progenitoribus. Quòd si transiêre ad nos diuitiæ, & aliquando nos deserturas credibile est. Quid autem omnino sunt diuitiæ? Vmbra mers, fumus qui citò euanescit, flos fœni, vel etiam viliores. Quid in fœno magnifacis? Nónne & latronibus, & perditis hominibus, meretricibus, sacrilegis accedunt diuitiæ? Intumescis quòd cùm talibus illas communices? Sed honoris cupidus es? Verùm nil honoratiorem te redder, quàm eleemosyna. Diuitiarum honores, & potentiæ coacti sunt, & inuidiosi: hi voluntarij, & vero honorantium iudicio proueniunt, quare nunquam remittuntur. Quòd si homines tantum honorem, tantam reuerentiam, misericordiam sibi facientibus tribuunt, & bona eis precantur, considera quæso, quam à clementissimo & benignissimo deo remunerationem, quam vicem sint accepturi. Has igitur quæramus pecunias semper duraturas, vt in hac vita magni, in futura glorioси æterna bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Matt.18.a Marc.10.e

Infra.19.e

Homilia xxxiij. ex cap. quarto.

Reliquit ergo hydriã suã mulier, & abiit in ciuitatẽ, & dixit illis hominib⁹: Venite & videte hominẽ, qui dixit mihi omnia quæcũq; fecerim, nũquid ipse est Christus? Multo nobis feruore opus est, multo studio, quib⁹ excitemur, alioquin impossibile est, vt promissa nobis

Universidad de Deusto
Biblioteca

bona consequamur: quod significans Christus, nunc
Matt.10.g quidem ait: Qui non accipit crucem suam, & sequitur
Luc.12.f me, non est me dignus: nunc verò, Ignem veni mittere
†si iam accensus est?] in terram, & quid volo, †nisi accendatur? Quibus ver
bis flagrantem & incensum discipulum, & in omne pe-
riculum promptissimum nobis proponit. Talis fuit etiã
hæc mulier. Adeò enim audito Iesu incensa est, vt reli-
†necessitate propter quam.] cta hydria & †aqua, cuius gratia] eò concesserat, in ci-
uitatem properaret, & ad Christũ vniuersum populum
traheret. Venite, inquit, & videte hominem, qui dixit
mihi omnia quæcunque feci. Considera mulieris stu-
dium, considera sapientiam: venerat hauriendæ aquæ
gratia, & cùm verum fontem inuenisset, contempsit al-
terum, vt nos exemplo licèt paruo admoneret, spiritu-
alium gratia secularia omnia esse nobis contemnẽda,
†vllam esse rationẽ habẽdam. nã pro suis viribus, quod apostoli fecerunt, hæc etiam fecit.] neque eorum †nisi ad necessitatem vllam rationem ha
bendam: quod & apostoli fecerunt, & hæc in præsentia
mulier.] Siquidem illi à Iesu vocati, retia reliquerunt,
hæc sponte sua reliquit hydriam, & superna prouenien
te gratia apostolico munere fungitur: neque vnum aut
alterum, vt Andreas & Philippus, sed vniuersam aduo-
cat ciuitatem, & populum ad Christum adducit. Et eõ-
templare mulieris prudentiam, non dixit, Venite, vide-
Matth.4.c te Christum: sed ea qua ipsa allecta est humilitate, allici-
cit populares suos. Venite, inquit, & videte hominẽ, qui
dixit mihi omnia quæcunque feci. Atqui aliter dicere
potuisset, Venite, videte prophetam: sed cùm anima di
uino igne exardescit, nihil amplius terrenum curat, nõ
gloriam, non dedecus, sed eius flammę feruore tantùm
mouetur. Nunquid ipse est Christus? Animaduerte ite-
rum immensam mulieris sapientiam, neque affirmat
Christum esse, neque reticet. Noluit huius se opinionis
authorem: sed suo ipsorum auditu inductis, hoc ipsis
persuaderi, quod longè futurum erat probabilius. Atqui
non omnem vitam suam à Christo acceperat, ex his ta-
men quæ dixerat, & cætera credidit. Neque dixit, Ve-
nite & credite: sed, videte: quod & leuius erat & persua-
sibilius. Animaduertis mulieris sapientiam? proculdu-
bio intelligebat, modò illum fontem gustarent, eadem
de eo quæ & ipsa sensuros: quòd si quis crassiori esset
ingenio, vt cognoscere eum non posset, vitam suam à
Christo patefectam in medium adducit, vt vel hinc
omnes alliciat. *Interea rogabant eum discipuli eius, dicentes: Rabbi, manduca.* Hoc non improbitate quadam, sed
amore & studio in magistrum dicebant, cùm itinere
& æstu fatigatum viderent. quibus Christus: *Ego*, in-
quit, *cibum habeo manducare, quem vos nescitis. Dicebant ergo discipuli ad inuicem: Nunquid aliquis attulit ei manducare?*
Quid mirum, si mulier aquæ appellatione, aquam es-
se opinabatur, quando & discipuli eodem in errore
deprehenduntur, neque adhuc spiritalia intelligunt,
sed ambigunt? Solitum tamen magistro honorem tri-
buunt, & mutuis inuicem sermonibus differentes, eum
percontari non audent: quod & aliàs fecerunt, cùm e-
tiam cuperent interrogare, nec interrogarunt tamen.
Quid Christus? *Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius qui misit me, & perficiam opus eius.* Hominum salutem hoc
in loco cibum appellat, vt quanta salutis nostræ cura
& desiderio teneatur, ostendat: sicut enim nos cibum,
ita Christus humani generis salutem desiderat. Accipe
autem quo pacto non omnia semper palàm ante ocu-
las ponit, sed primùm obscuritate quadam inuoluit au
ditorem, vt inter dubitandum inquirendo laborans,
certius veritatem inueniat, & magis excitetur auditor:
quam ob rem non primùm dixit, Meus cibus est, vt fa-
ciam voluntatem patris mei: quod etsi non manife-
stum erat, tamen intellectu facilius, quàm ego cibum
habeo manducare, quem vos nescitis. Primùm igitur,
vt dixi, obscuriori sermone attentiores reddit, & †vt
melius] quæ dicturus erat intelligerent, assuefacit: quæ
verò sit voluntas patris, iam interpretatur. *Nónne vos*, inquit, *dicitis quòd adhuc quatuor menses sunt, & messis venit? Ecce dico vobis, leuate oculos vestros, & videte regiones, quia albæ sunt iam ad messem.* Ecce iterum familiaribus
nominibus ad maiorem eos erigit contemplationem:
nam cibi appellatione nihil aliud, quàm futuram ho-
minum salutem demonstrat: regionis autem & mes-
sis, animarum multitudinem, quæ in ipsius prædicati-
one erant creditura: oculos autem & mentis & corpo-
ris significat. Iam enim venientium Samaritanorum
turbam videbãt, quorum feruorem & promptissimam
voluntatem albas regiones appellat. Sicut enim spicæ
flauescentes messem indicant, & iam manus postulant,
ita illi properabant ad salutem. Et quid non apertius
dixit prompto eos animo venire, vt & docerentur &
crederent, & à prophetis persuasi fructum redderent,
sed regionem tantùm & messem appellauit? Quid sibi
hæ volunt translationes, quibus non hîc tantùm, sed
per totum vtitur euangelium? itidem & prophetæ pluri
mùm his vti assolent. Quãnam hoc gratia? Neq; enim
temerè spiritus sanctus ita instituit, duabus rationibus:
primùm, vt significantius loqueretur, & magis ante ocu
los poneret. Mens enim familiariũ rerum imagine cõ-
cepta, magis suscitatur, & tanquã in pictura rem ipsam
magis amplectitur. Deinde vt iucũdior esset narratio,
& diutius animo immoraretur. Non enim tam facilè
sententia capitur, neque ita trahit auditorum multitudi
nem, vt rerum narratio, & per ea maximè quorum pe-
riculum fecimus descriptio: similitudo quoque multam
præ se fert sapientiam. Et qui metit, mercedem accipit,
& congregat fructum in vitam æternam: huius terrenę
messis fructus ad æternam non peruenit vitam, sed in
hac fluxa & caduca cõsumitur, ille autem perpetuò nos
comitatur. Animaduertis enim verba quidem sensibi-
lia, sensus verò spiritales: & quo pacto terrena à cœle-
stibus separat? Quod enim de aqua more suo peculia-
ri dixit, quòd qui biberit ex hac aqua, non sitiet: hoc &
nunc dicit, quòd congregat fructum in vitam æternã:
vt & qui seminat, simul gaudeat & qui metit. Quis sa-
tor? quis messor est? Prophetæ satores, non messuerunt
tamen, sed apostoli: atqui non propterea voluptate &
fructu laborum priuantur, sed vobiscum gaudent, quã-
uis vobiscum vnà non messuerunt: neque enim messis
serendi habet difficultatem, & in messe minus laboris
est, & plus voluptatis. Ad hoc vos seruauit, non ad seren
dum vbi plurimùm laboratur. In metendo autem &
prouentus vber, & labor remissior. Hinc prophetarum
voluntatem fuisse demonstrat, vt humanum genus ad
Christum allicerent, hoc per legem communicatam:
propterea seminasse, vt hunc parerent fructum, & se eos
misisse, & magnam inter vetus & nouum testamentum
esse cognationem, quæ omnia hac similitudine osten-
dit. Meminit autem prouerbij, quod in ore multorum
est: in hoc enim est verbum verum, quia alius est qui se-
minat, & alius est qui metit. Hoc frequens dictum erat,
quando alius labores, alius fructum reportaret: quod
prouerbium hîc maximè verũ deprehendi dicit: Labo-
rarunt enim prophetæ, vos fructus inde capitis. †neque
dicit mercedem: neque enim multus illorum labor, sed
fructus fuit.] hoc & Daniel fecit, etenim ipse prouerbij

† vt per talia augmata]

† nunc non dixit mercedẽ (neq; enĩ sine mercede mult illorũ labor fuit) sed fructus]

meminit

Universidad de Deusto
Biblioteca

Danie.9.f meminit dicens: exiit ab iniquis peccatum. Et Dauid etiam in fletu ſuo eius mentionem facit, propterea hoc præoccupans Ieſus inquit: Vt & qui ſeminat, ſimul gaudeat & qui metit. Cum dicendum eſſet, alius ſeminauit, alius metit. & ne quis, vt diximus, prophetas mercede fraudatos putaret, nouum quiddam, & præter opinionem, & ſenſibus abhorrés, ſed in ſpiritalibus egregium narrat: ſiquidem in his terrenis, ſi alium ſeminare contingit, alium metere, non ſimul gaudent, ſed alteri dolent: vtpote qui pro aliis laborem ſuſceperint, ſoli autẽ meſſores gaudent: hic autem qui nõ metunt quæ ſeminarunt, eadem qua metentes afficiuntur lætitia: vnde perſpicuum eſt eos mercedis eſſe participes. *Ego miſi vos metere quod vos non laboraſtis: alij laborarunt, & vos in labores eorum introiſtis.* His eos verbis magis hortatur. Cũ enim laborioſum videretur orbem terrarũ peragrare, & prędicationibus inſiſtere, eius facilitatem oſtendit. Laborioſior erat ſatio, & maiori egebat ſolicitudine ſemina ſpargere, & ad dei cognitionem animam erudire: hoc autem dixit, ne ad prædicandum dimiſsi, tanquam maximũ onus ſubeuntes perturbarentur. magis enim prophetę laborauerunt, quod ratione confirmat, quoniam facilius ipſi opus ſuſceperint. Siquidem vt in meſſe facile fructus colligitur, & breui manipulis impletur area, neque tempora expectantur, non hyems, non ver, non pluuiæ: ita nunc fit, & opera ipſa clamant. Dum hæc diceret, exierunt Samaritani, & mox coactus eſt fructus, propterea inquit: *Leuate oculos veſtros, & videte regiones, quia albæ ſunt.* Verba res ipſa confirmauit, ex ciuitate enim illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbũ mulieris teſtimonium perhibẽtis: Quia dixit mihi omnia quęcunque feci. Videbant enim non ad gratiam locutam, neq; qui peccata ſua narrarit admiratam, neque vt alteri gratificaretur, ſuam manifeſtam vitam faceret. Hanc & nos mulierem imitemur, & in peccatis quæ commiſimus confitendis neminem vereamur, deum duntaxat, vt decet, formidemus: qui & nunc opera noſtra videt, & tunc quos in præſentia non pœnitet, damnabit. At nos contrà futurum iudicẽ minime timemus, ſed qui nihil nobis poſſunt officere, eos & horreſcim⁹, & pudore tremimus: idcirco in quo timemus, in eo pœnas dabimus. Nam qui in hac vita ſolo hominum pudore afficiuntur, deũ vniuerſa ſpectantem minime curant: qui in omnia ſcelera prolabuntur, quos nihil pudet, qui non mutantur, hi in die illa non vno præſente, vel altero, ſed vniuerſo mundo teſte manifeſtabuntur. Nam quòd bonorum operum, & malorum magnum illic ſpectaculum pateat, ouium & hædorum ſimilitudo edocet: & beatiſsimus Paulus his verbis teſtatur: Omnes enim nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque propria corporis pro vt geſſerit, ſiue bonum, ſiue malum. Commiſiſti aliquod ſcelus, aut animo agitaſti, homines celas, non deum, & nihil curas, oculos hominum formidas: intellige igitur in illo die te ne homines quidem quicquam celaturum: omnia nanque tanquam in imagine oculis noſtris repræſentabũtur, vnuſquiſque †ſingulorum] ſcelera punienda iudicabit: quod ex diuite videri licet, qui cum Lazarum pauperem, & iam ſæpenumero à ſe contemptum, & maledictis affectum intueretur, vt intincto in aquam digito linguam ſuam refrigeret, obſecrat. Vos autem hortor dilectiſsimi, vt etſi nemo opera noſtra videat, vt ſinguli ſuam conſcientiam ingrediantur, & iudicem ſibi rationem cõſtituant, errata ſua in medium adducant, niſi velint in die illa horrenda

2.Cor.5.b

†*ſua*]

Luc.16.e.

vniuerſo orbi ea manifeſte patere: ſanentur iam vulnera, ſumatur pœnitentis medicina. Poteſt etiam qui innumeris ſit confectus vulneribus ſanus euadere. Si dimittitis, inquit, dimittetur vobis: & ſicut in baptiſmate abluta peccata non amplius apparent: ita & †dimittẽdo abluuntur,] ſi pœnitere voluerimus. Ea demum eſt pœnitentia, ne amplius peccemus. Nam qui ad peccata reuertitur, ſimilis eſt cani ad vomitum redeunti. Oportet igitur & operibus & animo omni ſcelere vacuũ eſſe, & vulneribus contrariam afferre medicinam. Verbi gratia: Rapuiſti, & ditatus es, pone modum rapinæ, & eius vulneri eleemoſyna medearis. Scortatus es, huic vlceri caſtitatis imponatur medicina. Fratrem calũniatus es, & offendiſti: ceſſa à maledictis & charitatem amplectere, & ita per ſingula faciamus, quæ perperam cõmiſimus, neque ſimpliciter his abſtineamus. Inſtat iam, inſtat inquam tempus exigendæ rationis: ideo Paulus ait, Dominus propè eſt, nihil ſoliciti ſitis. Sed nobis cõtrarium fortaſsis eſt dicendum: dominus propè eſt, ſoliciti ſitis. Illi enim qui in anxietatibus & laboribus atq; certaminibus verſabantur, iure audiebant, Nihil ſoliciti ſitis: qui vero in rapinis viuunt, qui in deliciis graues daturi pœnas, non hoc, ſed illud merito audiant: Dominus propè eſt, eſtote ſoliciti. Non enim longe à fine abſumus, ſed iam mundus properat: hoc bella, hoc afflictiones, hoc terręmot⁹, hoc extincta charitas ſignificat. Quemadmodum enim corpus iam aduentante morte innumeris malis afficitur, & dom⁹ prope caſum in rimas fathiſcit: & prius à tecto & parietibus multa decidunt: ita & orbis terrarum ad finẽ properans, tantis vndique malis conteritur. Nam ſi Pauli temporibus dominus propè erat, nunc profecto propius: ſi ante trecentos annos finem temporum Paulus eſſe dixit, quid nunc dicendum? Sed idcirco quidam non credunt, cũ maxime ſit credendum. Quo argumento homo finem appropinquare, & breui quæ prædicta ſunt euẽtura diffidis? Siquidem vt anni finem non vltimum duntaxat diem, ſed menſem poſtremum dicimus, etiamſi triginta dierum ſpacium contineat: ſic tot annorum etiam, ſi quadringentos annos finem dixerimus, nõ errabimus, quocirca tot iam temporibus finem prænunciauit. Cohibeamus igitur dilectiſsimi affectus noſtros, exerceamur in dei timore: etenim nobis licentia perditis, nihil tale expectantibus ex improuiſo dei aduentus aderit, quod his verbis Chriſtus ſignificat: Sicut factum eſt in diebus Noë, & in diebus Loth, ſic erit. Et Paulus: Cum dixerint pax & ſecuritas, tunc repẽtinus eis ſuperueniet interit⁹, ſicut dolor in vtero habẽtis. Sed quid per hãc vltimam particulam intelligitur? Sæpe grauidæ mulieres inter ludendum & edẽdum, dum balneis, dum ſpectaculis oblectantur, repentinis torquentur doloribus: hac & nos in hac vita conditione verſamur. Simus ergo ſemper parati, non ſemper hæc audiemus, non ſemper habebimus benefaciẽdi poteſtatem. In inferno, inquit, quis confitebitur tibi? dum hãc vitam agimus nos pœniteat, vt deũ nobis propicium reddamus, & veniã cõſequamur peccatorum, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

Matt.24.c
1.Theſſ.5.a

Pſal.6.b

†*iſta dele-buntur*]

Homilia.xxxiiij.ex cap.quarto.

CVm veniſſent ergo ad illum Samaritani, rogauerunt eum vt ibi maneret: & manſit ibi duos dies. Et multo plures crediderunt propter ſermonem eius, & mulieri dicebant: quia iam nõ propter tuam loquelam credimus: ipſi enim audiuimus & ſcimus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& scimus, quia hic est vere saluator mundi, &c. Nihil inuidia nocentius, nihil inani gloria grauius, ipsa innumera bona corrumpere consuevit. Nam cum Iudæi maiorem quàm Samaritani dei cognitionem haberẽt, & in prophetarum essent lectionibus educati, his longe inferiores apparuerunt. Samaritani enim mulieris testimonio fide adhibita, nullo signo confirmati, Christo obuiam fiunt, rogant apud ipsos moretur. Iudæi tot miraculis admoniti, non modo non retinent, sed expellere contendunt. Atqui eorum gratia in mundum venit, ipsi tamen expulerunt: hi vt maneat, rogant. Nũ ergo ad hos non accedendum fuit? Num tantopere rogantes & indigentes erant contemnendi: & apud insidiãtes & expellentes moram trahere, amantibus autem & volentibus, se nõ exhibere decuit? Indignum sanè, & à Christi benignitate alienum. Eorum itaq; obtemperauit volũtati, & mãsit apud eos duos dies: ipsi autem semper eum apud se habere voluissent, vt significat euãgelista, quòd rogauerunt eum, vt ibi maneret: quod ipse noluit, sed mansit duos dies, quibus multo plures crediderunt in eum, nõ tamen credibile erat, cum nullum signum viderint credituros, maxime cum Iudæos odio haberẽt: veruntamen cum verba eius & veritatẽ reputarent, nil curarunt amplius, sed altius quàm quæ impediebant cõtemplati sunt, & Christum admirari, & venerari maiorem in modum contendebant. Dicebant enim mulieri, Quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipsi enim audiuimus, & scimus, quia hic est vere saluator mundi Christus. Discipuli magistram superarunt, hi Iudeos haud iniuria & credendo & accipiendo accusare possent: siquidem illi frequenter Christum lapidibus persecuti sunt, quorum ipse gratia omnia fecerat: hi neque ad se venientem secum manere hortabãtur: illi vitis signis & miraculis pertinaciter obduruerunt, hi sine signo aliquo plurimam in eum fidem præ se tulerunt.

Infra. 9. g & 10. f

† & in hoc illis fũ præferendi, quòd absq; signis crediderint ‡

† Hi de fide contendunt, ‡ illi signa efflagitare non desinunt: ita semper fideli animo opus est, qualem veritas vbi adepta fuerit, facile illustrat: sin minus, nõ veri imbecillitas, sed nolentis perfidia culpãda est. Nam & solpuros oculos nactus facile illuminat: sin minus, oculorum culpa, non solis est. Audi igitur quid hi loquãtur. Scimus, inquiunt, quia hic est vere Saluator mundi. Quàm breui Iesum orbem terrarum conuersurum nouerũt, quòd ad communem omnium salutem venerit, quòd non solis Iudæis eius prouidentia præscriberetur: sed vbiq; terrarum verbum suum esset disseminaturus: non ita Iudæi, sed quærentes propriam iusticiam cõfirmare, iusticiæ dei non paruerunt. Hi autem omnes in culpa esse cõfitentur, illud apostolicum sentiẽtes, quòd omnes peccauerunt, & egent gloria dei, iustificati gratis per gratiam ipsius. Cum enim dicerent saluatorem esse mundi, intellexerunt perditi, nec simpliciter, sed in rebus maximis saluatorem. Venerũt enim multi, vt saluos facerẽt & prophetæ & angeli: sed hic vere saluatorem inquiunt, qui veram salutem elargitur, non breui, sed perpetuo duraturam: hoc synceræ fidei argumentum. Vtrinq; enim admirabiles extiterunt, & quòd crediderunt, & quòd sine signis & miraculis, quos & Christus beatos dicit: Beati qui non viderunt & crediderũt. & quòd syncere crediderint, inde constat, quòd cũ mulier dubie loqueretur: Nũquid hic est Christus? nullam præ se tulerũt dubitationem, sed scire eum esse proculdubio asseuerauerũt, neque vnum quendam ex medio vulgo Christum, sed vere saluatorem confessi sunt. Atqui quem saluum fecisse viderant? verba audierant tãtum, & tã certe locuti sunt. Quid si miracula vidissent? Nónne plura & maiora dixissent? Quánam autem gratia, quæ & quanta locutus sit non narrant euangelistę? Vt multa & magna eos omittere intelligas, ab euentu autem omnia demonstrant: persuasit nãque populo & vniuersæ ciuitati: vbi autem non persuasum est, quæ dixerit exponere coguntur, ne auditorum ignauiam in oratorem quispiam duceret referendam. *Post duos autẽ dies exiit inde, & abiit in Galilæã. Ipse enim Christus testimonium perhibuit, quia propheta in sua patria honorem non habet.* Quare istud addidit? quòd non in Capernaum, sed in Galilæam & in Cana abiit. Ne perconteris enim quare non apud suos potius, quàm apud Samaritanos mãserit, causam hic affert, quoniam sui ipsum non audirent, nõ ergo eo se contulit, ne grauius iudicarentur. Puto enim hoc in loco patriam Capernaum significare: nã quòd in Capernaum nullum honorem assecutus sit, audi ipsum dicentem: Et tu Capernaum ‡ nunquid vsq; in cœlum exaltaberis,] vsque in infernum descẽdes. Patriam autem appellat, in qua carnem acceperat, & in qua diutius versatus est. Quid inquiet quispiam? nónne videmus multos in popularib⁹ suis magni nominis, & authoritatis? Videmus, inquit, raro tamen: neque per ea quæ raro contingunt, sententia ferenda est: & qui domi suę honorantur, longe magis alienę, consuetudo enim cõtemptum facere consuevit. *Cum ergo venisset in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cum omnia vidissent, quæ fecerat in Hierosolymis in die festo, & ipsi enim venerant ad diẽ festum.* Ecce qui reprehensi sunt, hi maxime Christum accipere inueniũtur. Nam apud hunc euangelistam dicitur: A Nazareth potest aliquid boni esse? Et alibi: Scrutare, & vide, quia propheta à Galilæa non surgit: quod in contumeliam dicebant. Communis enim opinio erat, Christum Nazarenum esse, ei etiam tãquam Samaritano exprobrabant. Samaritanus es, inquiunt, & dæmonium habes. Veruntamen & Samaritani & Galilæi eredũt in ignominiam Iudæorum, sed Samaritani vehementiorẽ præ se tulerunt fidem, cum mulieris tantum testimonio in Iesum crederent, Galilæi non nisi miraculis confirmati. *Venit ergo Iesus iterum in Cana Galilææ, vbi fecit aquam vinum.* Miraculum in memoriam reducit, ad maiorẽ Samaritanorum laudem. Signorum nanque gratia quæ Hierosolymis, quæ apud ipsos fecerat, eum acceperant, Samaritani doctrina tantum: ꝙ autẽ in Cana Galilææ venerit, dicit. Quánã gratia, subticet. In Galilæã propter Iudęorũ inuidiã cõcessit: in Cana vero quam ob rẽ? Primum vocatus ad nuptias, nunc arbitror, vt præsentia sua superioris miraculi fidem confirmaret, & spontaneo accessu magis alliceret, cum relicta patria eos potiores ducere videretur. *Et erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur Capernaum. Hic cum audisset, quia Iesus aduenisset à Iudæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum, vt descenderet, & sanaret filium eius.* Siue quòd regio esset genere, siue quòd alia principatus dignitate fungeretur, regulus appellabatur: nonnulli eundem hunc esse opinantur, & qui est apud Matthæum, sed alter profecto videtur nõ modo dignitatis nomine, verum & fide: ille quidẽ volente Iesu ad ipsum ire, se indignum cẽset, hic domum trahit. Ille, Nõ sum, inquit, dignus, vt intres sub tectum meum: hic, vt descẽdat priusquam moriatur filius, enixe orat. Illic quidem cum de monte descendisset Iesus, intrauit Capernaum: hic vero à Samaria, & non in Capernaũ sed in Cana Galilææ ingresso accessit regulus. Illius præterea filius paralyti laborabat, huius, febribus: & rogabat eum vt descenderet, & sanaret filium eius,

† quæ ei vsque ad cœlum exaltã]

Matt. 11. c

Supra. 1. g

Infra. 7. g

Infra 8 f

Ad Roma. 10. a

Roma. 3. c

Infra. 20. g

Mat. 8. b

ipcipiebat

incipiebat enim mori. Quid ad hunc Christus? *Nisi signa,* inquit, *& prodigia videritis, nō credetis.* Atqui & quòd venerat, & quòd rogabat, eius fidei est argumentum. Preterea hoc testatur euangelista. Nam cum diceret Iesus: *Vade, filius tuus viuit, credidit homo sermoni, & ibat.* Quid ergo ita Christus respondit? Vel quia Samaritanos, qui sine miraculis crediderunt admiratur: vel ciuitatem Capernaum, †vnde ille gentilis erat, †reprehēdit. Siquidem cum alius apud Marcum diceret: Credo domine, adiuua incredulitatem meam: iterum his verbis vsus est. Itaque licet hic crediderit, non tamen firmiter, neque integre: quod sciscitando seruos demonstrauit, qua hora reliquerit filium febris. Voluit enim cognoscere an sponte sua, an Christi præcepto discesserit.

† quæ ciuitas ipsius esse videbatur]

Marc. 9. d

Cum vero cognouit, quia heri hora septima credidit & ipse, & domus eius tota. Vides tum demum in fide cōfirmatum, cum seruorum de valetudine filij testimonium accepit? Quamobrem hominis animum intuitus arguit, vt magis in fide cōfirmaret: neque enim ante signum admodum credebat: quòd si venit & rogauit, minime mirū est. Ob incredibilem enim in filios amorem nō modo quibus confidunt medicis, sed & quoslibet compellare parētes solent, ne quid in aduersa filiorum valetudine omittant. Nam quòd non multum spei in Christo haberet, constat, quoniam veniente Iesu in Galilæam obiter & per occasionē accessit: quòd si vere Christi potestatem credidisset, non vtiq; in tanto filij periculo Iudæam petere neglexisset: quòd si timuerat, ne sic quidē satis erat causę. Considera igitur ipsius verba, quantam viri infirmitatem indicant. Debuerat enim, si nō prius, at saltem post reprehensam ipsius animi sentētiam, magnam quandam de Iesu opinionem concipere. Audi quantum adhuc humi trahatur. Descēde, inquit, priusquam moriatur filius meus, ac si mortuum suscitare nō potuisset, & nescire vt se puer haberet: idcirco eum reprehendit, & animum arguit, ostendens signa maxime animæ gratia fieri: neq; minus hoc in loco patrem animi morbo laborantem quàm filium curat, suadētq; nō signa nobis, sed doctrinam ipsius attendendam. Signa enim infidelibus, & rudioribus exhibenda. Regulus autem filij dolore affectus, non multum tunc Iesu verbis attendit, sed in solius filij cura versabatur, postmodum ea reputaturus, & inde multum vtilitatis consecuturus.

Matt. 8. a Cur autem Centurioni se iturū vltrò pollicitus est, regulo autem ne rogatus quidem? Quoniam in illo fides perfecta erat, ideo se iturum dixit, vt viri fidem cognoscēremus: at regulus adhuc imperfectus erat, propterea omni studio Christum impellebat, vt descenderet, neque adhuc norat absentem quoque curandi habere potestatem. Quòd ergo id posset ostendit, vt quod per se Centurio sentiebat, hic non accedente Iesu erudiretur. Cum itaque dixit: Nisi signa & prodigia videritis, non credetis: debitam de se eos fidem nō habere, sed adhuc tanquam prophetā opinari significauit. Quocirca rem indicat, & sine miraculis credēdum admonet, quod & Philippum admonuit: Non credis, quia ego in patre, & pater in me est? Et, si mihi non vultis credere, operibus credite. *Iam autem eo descendente, serui occurrerunt ei, & nunciauerunt dicētes, quia filius eius viueret. Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit. & dixerunt ei: Quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognouit ergo pater, quia hora illa erat, in qua dixit ei Iesus: [Vade,]filius tuus viuit. Et credidit ipse, & domus eius tota.* Vides quo pacto miraculū manifestatur? Non enim per successionem, & diuturnitatem conualetudinis, vt assolet, liberatus est, sed repente, ne naturalis valetudo, sed Christi operatio videretur. Nam qui in ipsum mortis articulū venerat, patris testimonio dicentis: Descende priusquam moriatur filius meus, euestigio in prosperam restitutus est valetudinem. Quæ res etiam seruos excitauit. Serui autē fortasis non vt nūciaturi tantum, sed vt superfluum Christi aduentum, obuiam ierant. Sciebant enim iam aduentare, quare in itinere eum conuenerūt. Regulus ergo iam timore deposito fidei incūbit, vt ostenderet profectionis suæ gratia id contigisse, & iam se non frustra profectum delectatur, hac gratia summam in percontādo adhibet diligentiam. Et credidit ipse, & domus eius tota. Iam nihil amplius erat dubitandum: qui enim neque affuerāt, neque audierant Christum, neque tempus norant, hi à domino suo tempus cognoscentes, Christi potestatem quàm certissimam habuerunt, ideo & ipsi crediderunt.

Infra. 14. b *Ibid. 10. g*

Vade, ‡ Græcis non habetur.

Quid ergo hinc hodie reportabimus? non expectanda miracula, neque diuinæ virtutis pignora efflagitanda. Video enim & nunc multos, cū in filij, vel vxoris morbo exaudiuntur, tunc maiorem deo exhibere reuerentiam. Decens autem est etiam nō exauditos tolerare, & nihilominus gratias habere, eúmq; laudibus prosequi: hoc fidelium seruorum est, hoc constantiæ, hoc pietatis, quali in dominum affectu esse debemus: vt non solum cum clementer nobiscum agit, verūetiam cum indignatur, cum flagellat, ad eū percurramus: hoc enim diuina operatur prouidentia. Siquidem quem diligit, castigat: flagellat quemcunque filium suscipit. Qui autē cum votum assequitur, deum colit tantum: non multa præ se fert dilectionis argumenta, neque syncere Christum amat. Et quid ego valetudinem dicam? Quid pecuniarum copiam? quid paupertatē? quid morbum? Et si gehennam, si quid grauius audieris, non tamen diuinæ nobis sunt laudes remittendæ: sed omnia & faciēda, & ferenda eius dilectionis gratia. Hoc, inquam, fidelium seruorum est, hoc constantis animi: & qui ita affectus est, præsentia facile perferet, & futuris bonis fruetur, & plurimum deo fidere poterit, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri sit gloria in secula seculorum, Amen. *Hebr. 12. b*

Homilia. xxxv. ex cap. quinto.

Hoc iterum secundum signum fecit Iesus cum venisset à Iudæa in Galilæam. Post hæc erat dies festus Iudæorū, & ascendit Iesus Hierosolymam. Quemadmodū in auri metallis, ne minimam quidem venam quispiam, qui rem intelligat, omittere patitur, vtpote quæ ad augendas diuitias plurimum faciat: ita & in diuinis scripturis ne vnum iota, aut vnus apex, † sed ne di midium quidem prætermittendum est,] sed omnia diligentius inuestigāda: nam à spiritu sancto omnia proueniunt, neque in his quicquam superfluum, nihil non necessarium. Considera, quæso, quid in hoc loco dicat euangelista: Hoc iterum secundum signum fecit Iesus, cum venisset à Iudæa in Galilæam. Secundum, non temere addidit: sed adhuc Samaritanos admiratur, cum post alterum signum Galilæi nōdum ad eorum qui nihil viderant perfectionem peruenissent. Post hæc erat dies festus Iudęorum. Quinam? Vt mihi videtur Pentecostes. Et ascendit Iesus Hierosolymam. Frequenter in solennitatibus ciuitatem petit, tū vt videatur ipse quoque cum reliquis festos dies celebrare, tum vt simplicē ad se multitudinem alliciat. Maxime enim huiusmodi diebus † melius disposita esse consueuerat.] *Est autē Hierosolymis ꝓbatica piscina, quæ cognominatur Hebraice † Bethsaida,* † Bethesda quinque

† fine dāno præterniitti potest]

† qui melius ad se affecti veniebant]

Universidad de Deusto
Biblioteca

quinque porticus habens: in his iacebat multitudo languentium, cæcorum, claudorum, aridorum expectantium aquæ motum. Quis hic curationis modus? quid per hoc nobis mysteriũ significatur? Non temere, nec ab re hæc, sed futura nobis tanquam imagine & figura quadam describuntur, ne res nimium incredibilis, & inexpectata, † accedente fidei virtute multitudinis animos offenderet. ¶ Quænam igitur hæc descriptio? Futurum erat baptisma plenum maxime potestatis & gratiæ, purgaturum peccata, pro mortuo vitum effecturum. Quemadmodum hæc in figura & piscinæ huic, & aliis pluribus adscribuntur, & primum quidem datur aqua quæ corporũ maculas purgaret, & non veras, sed apparentes pollutiones, vt cum mortuum tetigissent, aut leprosum, aut aliquid tale. Et hac gratia multa in veteri testamento per aquam unum data sunt. Veruntamen ad propositum nobis sermonẽ in præsentia redeamus. Primum igitur pollutiones corporum, inde varia morborum genera per aquã sanantur: siquidem cum vellet deus appropinquantis baptismatis fidem nos erudire: non solum pollutiones, sed etiam morbos per aquam expulit. Propiores enim veritati imagines, & in baptismate & in passione, & in aliis illustriores fuerunt, quàm vetustiores. Nam sicut regij familiares, hastatis honoratiores sunt: ita & propiores figuræ. Et descendens angelus, motæ aquæ sanãdi virtutem largiebatur, vt intelligerent Iudæi longe magis angelorum dominum omnia animæ impedimenta sanare posse. Et quemadmodum huius aquę natura per se non sanabat, siquidem semper sanasset, sed duntaxat cũ ab angelo mouebatur: ita & in nobis non simplex aqua operatur, sed cum spiritus gratiã accipit, omnia abluit peccata. Iuxta hãc piscinam iacebat multitudo languẽtium, cæcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum. Verũ tunc infirmitas corporis sanari volentem impediebat, nunc vnusquisque potestatem habet accedendi. Nõ enim angelus aquam mouet, sed angelorum dominus totum perficit: iam non habet excusationis locum infirmus, nõ habere se hominem qui sibi opituletur, neque dum venit, alium descendere: sed licet vniuersus mundus accedat, non consumitur gratia, neque virtus deficit, sed eadẽ semper permanet. Vt enim solares radij singulis diebus illuminant, neque ex multa sui communicatione vis eorũ minuitur: ita, imò longe minus spiritus operatio ob accipientium multitudinem remittitur. Hoc autem factum est, vt qui in aqua corporis morbos sanari posse didicissent, in eo aliquãdiu exerciti, animæ morbos per aquam curari posse facilius crederent. Et quànam gratia Iesus contemptis aliis, ad eum, qui octo & triginta annos ægrotauerat, venit? quid prẽterea interrogat, *Vis sanus fieri?* Non quòd dubitaret, esset enim absurdum: sed vt illius ostẽderet tolerãtiam, vt intelligamus quare posthabitis cæteris ad hunc venerit. Quid ille? *Volo domine, sed hominẽ non habeo, vt cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam. Dum enim venio ego, alius ante me descendit.* Hac gratia, inquit, vis sanari: vt scilicet hæc intelligeremus. Neque dixit, Vis vt te sanem? nondũ enim tanta de ipso habebatur opinio: sed vis sanus fieri? Admirabilis profecto paralytici tolerantia, octo & triginta annos, vt sanaretur nunquã discedens expectauit: quòd nisi patientissimus fuisset, si non præterita, at futura saltem inde eum abducere potuissent: quoniã incredibile erat reliquos ægrotos priorem illum ingredi dimissuros. Neque enim certo tempore aqua mouebatur, sed claudi quidem & contorti tempus obseruare poterant: cæci vero minime, nisi forte motum auribus accepissent. Pudeat ergo nos, pudeat dilectissimi, & incredibilem socordiam nostram deploremus: octo & triginta annos hic expectauerat, expectabatq;, neque eius impletum est desiderium, neq; negligentia sua non sanabatur, sed præuentus ab aliis, neque propterea desperauit: nos autẽ si vel decem dies orationibus inuigilantes non exaudimur, iam tepescimus: hominibus vero quàm diligentissimum exhibemus ministerium in militia, in difficultatibus seruientes, & tandem frequẽter omnem spem amittimus: dominum autem nostrũ, vbi sine dubio merces sequitur, longe laboribus amplior. (Spes enim non cõfundit, inquit:) debito studio & diligẽtia prosequi non patimur: & quónam hoc supplicio dignum? nam si nihil accepturi essemus, ipsius tamen frequens consuetudo nónne innumera nobis bona attulisset? sed laboriosa est assidua oratio: & quid nõ laboriosum, quod à virtute proficiscatur? Hoc ipsum, inquiet quispiã, me maxime ambiguum reddit, quòd maliciam voluptas, virtutẽ labor consequitur. Et multos quærere arbitror, quæ nã sit causa. Dederat nobis à principio deus liberam omni cura, & laboribus vitam, eo turpiter munere abusi sumus, & inertiæ dediti, paradisum amisim°: idcirco laboriosam nobis vitam instituit, quasi se humano generi excusans diceret, Dedi vobis à principio delicias, facti estis indulgentia deteriores, ideo eas vobis laboribus commutaui. Qui cum neque vos continerent, lex & præcepta succesere, tanquam repagula & frẽnum equo indomito, quibus eius aduersus rationem insultus compescerentur: ita equorum domitores assolent. Vita igitur laboriosa instituta est, quoniam quies & ocium vitam & mores corrumpere cõsueuit: natura enim humana desidiam nõ patitur, sed ab ea facillime ad maliciam declinat. Esto non opus esse labore continenti, neq; quẽuis alium fieri laboribus meliorem, sed in ocio perfectũ esse: quónam pacto hac vtemur indulgentia? nónne in stulticiam & superbiam cõuertemus? sed quamobrem, inquit, tanta maliciam voluptas, tantus virtutem labor comitatur? & quæ nam tibi gratia habenda, quod præmium acciperes, nisi laboriosum tibi opus iniũgeretur? Multos etenim possum in præsentia ostẽdere, qui suapte natura mulierum abhorrent consuetudine, eásque vt abominabiles fugiunt: hósne, dic quæso, continentes appellabimus? hos laudibus prosequemur? Minime. Cõtinentia est voluptatum stimulos superare, & in bellis maxima certamina clarissimos triumphos pariunt, nõ quando nemo resistit. Sunt multi natura remissiores, hósne mansuetos dicemus? Minime. Idcirco dominus tribus castrationis modis propositis, duos tãquam nulla laude dignos omisit: vnum in cœlũ extulit. Sed quid opus est maliciã? ita & ego sentio. Et quisnam maliciæ opifex? quis alter nisi voluntaria desidia? sed bonos tãtum esse oportet: & quídnam boni proprium? Continẽtem esse & vigilare, an dormire & stertere? & quamobrem, inquies, hoc bonum non videatur, vt quis sine labore recte faciat? Imperite loqueris, & eorũ more qui ventri dediti, ipsum deum arbitrantur. Nam quòd nõ recte sentis, responde quæso: Sit rex & dux, rex in lecto, & voluptatibus vitam agat: dux vero assiduis belli laboribus fortiter hostes fuderit, cui victoriam adscribemus? vter rerum gestarũ voluptate fruetur? Vides quanto illa magis nobis placeant, quæ sudoribus comparãtur? propterea deus labores virtuti immiscuit, vt nos illi familiares redderet: propterea, etsi nõ secundum virtutem viuimus, eam tamen admiramur: vicium autem, licet

† *aduenięs, vim fidei apud multos labefactaret]*

Rom. 5. a

Matt. 19. b

Universidad de Deusto
Biblioteca

licet suauissimum, accusamus. Quòd si dixeris, quid natura bonos non potius admiramur, quàm voluntate? Quoniam æquum est laborantem non laboranti præponere. Qua enim gratia laboramus? Quoniam indulgentiam & ocium nō moderate ferimus, imò si quis diligenter inquirat, maiorem in modum pigricia corrūpimur, & nimios deinceps labores subimꝰ. Quòd si placet aliquē epulis quàm lautissimis sub custodia in ocio desidentem nutriamus, ne exercere, nēve operari quicquam possit, sed in mensæ & lecti deliciis contabescat: quid hac vita miserius? Sed aliud operari est, inquies, aliud laborare. Est igitur non laboriosum opus suscipiendum: quid ni? hoc & deus voluit, tu vero non passus es. Statuit vt paradisum coleres, opus tibi sine labore iniunxit: non enim si à principio laborasset homo, istud ei postea pœnæ & supplicij loco imposuisset: stat enim simul & operari, & nō laborare, quemadmodum angeli. Nam quòd operentur, audi quid dicat: Potētes
Psal.102.d virtute, facientes verbum eius. Quòd si nunc remissiores vires maiorem afferunt laborem, tunc non idē con
Hebr.4.c tinget, quippe qui in dei requiem ingressus est. Requieuit, inquit, ab operibus suis, sicut & à suis deus. Neq; desidiam hic significat, sed laborem excludit: nā & deus
Hic infra.c adhuc operatur Christi testimonio, dicētis: Pater meus vsque nunc operatur, & ego operor. propterea omnes vos admonitos volo, ignauia abiecta virtutem complectamini. Maliciam nanque voluptas breuis, dolor perpetuus sequitur: cōtrà, virtutem labor breuis, gaudium sempiternum. Hæc ante præmium sectatorē suum omni labore liberat, futurorum spe alens: illa ante supplicium, cōscientiam stimulis præteritorum torquet, omnia in suspicionem adducit: quod ipsis etiam laboribus & angustiis grauius reperitur. Quòd si tantum voluptas esset, quid ea vilius? quid abiectius? quæ simul & venit, & abuolat, languescit, fugitq; antequam comprehēdatur, & siue corporum dixeris voluptatē, siue deliciarum, siue pecuniarum, ne diē quidem firma perstat: cum autem & pœna, & supplicium eam comitetur, quid eius sectatoribus miserius? Cū igitur hæc intelligamus, omnia virtutis gratia toleremus: ita vera perfruemur voluptate, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia.xxxvi.ex cap.quinto.

Vis sanus fieri? Respondit ei languidus: Domine, hominem non habeo, vt cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam. Maximum diuinarū scripturarū præmium, maxima vtilitas: quòd Paulus testatur
Rom.15.a inquiens, Quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ad quos fines seculorum deuenerunt, vt per patientiam & cōsolationem scripturarum spem habeamus. Omnium enim medicinarum thesaurus di-
**ἀπονίαν, i. amētiā, socordiā, arrogantiā, pro arrogantia & superbia sapissime accipit Chrysost.* uinæ scripturæ sunt, & siue * stulticiam exuere, siue affectus sedare, siue pecuniarum cupiditatem expellere, siue dolores contemnere, siue fortem animum induere, siue aduersa æquo animo tolerare velimus, quamplurima hinc remedia inuenire possumus. Quis enim siue extrema paupertate, siue diuturno morbo vexatus, si propositum hodie nobis locum legerit, non maiorem in modum consoletur, cum intellexerit hunc octo & triginta annos languentē, & singulis annis alios sanitati reditos videntem, non tamen animo lapsum desperasse, licet sola prætereuntium desperatio omni eum spe deiicere poterat? Audi ergo & verba eius, & miseriam. cū enim dixisset Christus, Vis sanus fieri? Domine, inquit, hominem non habeo, vt cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam. Quid hoc miserius: quid calamitosius? Vides hominem longo languore cōfectum? vides humilitatem? Non maledixit, vt nōnullos in afflictionibus audimus, non execratus est diem suum, non se irrideri arbitratus est, rogatꝰ an vellet sanus fieri: sed perquam mansuete, & humiliter, Domine inquit. At qui ignorabat percontantem, & se sanatum iri nesciebat, nec quicquam postulat, vt qui medicū rogant, sed tantum morbum suum narrare cōtentus est. Videbatur ei fortasse idcirco Christum interrogare, vt ipsum in piscinam mitteret, hac gratia eum sibi misericordia conciliare vult. Quid tum Christus? *Surge, tolle grabatū tuum, & †ambula.* Quidam eūdem hunc, & quem Matthæus meminit esse arbitrantur. Non est tamē, quod pluribus rationibus constat: primū ille multos habebat, qui summa cura ipsum ferebant, hic neminē: quare inquit, Hominem nō habeo. Deinde ille nihil locutus est, hic suā narrat miseriam: illius curationis diem non meminit euāgelista, hic in die festo sanatus est: ille domi, hic iuxta piscinam: illi, remittuntur tibi peccata tua, inquit, huius prius corpus deinde animam curauit, illi libere dimittit peccata, Remittuntur tibi, inquit, peccata tua: hunc admonet & minatur, vt sibi in posterum caueat. Iam noli peccare, inquiens, ne deterius tibi aliquid cōtingat. Accedit ad hæc differens Iudæorum calumnia: hic sabbati præuaricationem, illic blasphemiam accusant. Tu autem immensam dei sapientiam contemplare, non enim statim sanauit, sed primum rogando sibi familiarem reddidit, ad futuram fidem insinuās: neque tantum sanauit, sed vt lectum auferat iubet, vt miraculum crederetur, & nemo falsum & simulatum opinaretur. Nisi enim firmis & robustis membris, id ferre non potuisset. Seruat hunc morem sępenumero Christus, vt maiorem in modum impudētibus silentium imponat. Siquidem in quinque panum miraculo, ne quid suspicionis oriretur, non tantum miraculum fecit, sed voluit vt multæ fragmentorū reliquiæ supersent. & mūdato leproso, Vade, ait, ostende te sacerdoti. Simul vt miraculo certam fidem faceret, & calumniantiū ipsum legem dei præuaricare impudentia ora comprimeret: idem in nuptiis fecit: non enim vinū simpliciter ostendit, sed ferri architriclino imperauit, vt qui id nesciret, confitendo indubitatum perhiberet testimonium. hac gratia euangelista insciū architriclinum, vnde id vinum esset demonstrauit, vt incorruptum iudiciū ostenderet. & cum mortuum suscitauit: Date, inquit, ei manducare, vt certius resurrectionis signum præberet: quibus omnibus manifeste indicat vulgo, nō fallacem se, neque deceptorem, sed ad communem omnium salutem venisse. Sed cur ab hoc vt ab aliis fidem non requirit, dicendo, Credis quia hoc possum facere? quoniam nondum quisnam esset, aperte nouerat. Nam ab his qui suam viderant potestatem, merito requirit vt credant: ab ignaris autē minime, nisi prius admoneātur. Propterea circa principium Matthæus multos curasse, & nemini potestatem suam prænunciasse narrat. Tu autem paralytici fidem considera, qui audiēs dicentem Iesum, Tolle grabbatum tuum, & ambula: non risit, nō admiratus est inquiens, Angelus descendit, & turbata aqua vnum duntaxat in bonam restituit valetudinem: tu homo solo verbo angelum superare confidis? nimium tibi arrogas, ridiculus es. Nihil tale locutus est, sed ne cogitauit quidem: sed audiuit simul & surrexit, & sanatus,

†Vadē̄ domū tuā & sic & postea repetit. illa tamē verba Matt.9. habētur quare suspectus est hic Grēcus codex. Matt.9.a

Matt.14.c & Mar.6.f & 8.a Luc.5.c

Supra 9.b

Matt.5.d

medici

Universidad de Deusto
Biblioteca

medici præceptum non recusauit. Tulit enim grabbatum, & ambulauit. Id autem mirabile fuit, non quòd à principio non crederent Iudæi, sed quòd post miraculum Christum persequerentur, calumniarẽtur, detestarentur, dicerent: *Non licet tibi tollere grabbatum tuũ.* Hic autem nihil eorum curaret insaniã, sed fidenter in medium, acceptum prædicaret beneficium, & impudentes compesceret. Hoc profecto magnæ fortitudinis indicium est. *Erat enim*, inquit, *sabbatum Iudæorum in illa die, & dicentibus illis: Sabbatum est, non licet tibi tollere grabbatum tuum.* Audi quid respondit: *Qui me sanum fecit, is mihi dixit: Tolle grabbatum tuum, & ambula.* Tantum non dicens eos deliros & insanos, cum præciperẽt ne eius qui tam graui & diuturno morbo ipsum liberauerit, mandatis parêret, & magistrum sectaretur. At si malignius respõdere voluisset, poterat: non sponte sua, sed alterius iussu id facere: neque id suum, sed imperantis peccatũ, & deposito lecto acceptum occultare beneficium. Norat enim, non tam propter sabbati præuaricationem, quàm propter morbi curam Iudæos id reprehendere. Verum neque beneficium siluit, neque deprecatus est, sed clara voce quid acceperit, profitetur & prædicat, ita paralyticus. Illi autem (considera quæso hominum malignitatem) non dixerunt, Quis te sanum fecit: sed hoc omisso in calumnia assidue versantur: *Quis est homo ille, qui dixit tibi: Tolle grabbatum tuum, & ambula? Is autem qui sanus fuerat affectus, nesciebat quis esset. Iesus enim declinauit à turba constituta in loco.* Quare declinauit? Primùm, vt se absente minime suspicionem esset testimonium: qui enim se sanum intelligebat, certior accepti beneficij testis erat futurus. Inde ne illorum insania vehementius accẽderetur. Neque ignarus erat inuidiosi solum præsentiã non paruam inuidorum animis furoris scintillam excitare. Discessit igitur, vt ipsi inter se de miraculo quærerent, disceptarentq; ipse nihil de se, sed qui sanatus fuerat, & ipsi calumniatores loquerentur. Ipsi enim iam miraculum testantur, cum non diceret, cur fieri ea in sabbato præciperet, sed cur faceret: neq; prꝛuaricationem ægre ferrent, sed paralytici inuiderent sanitati. Atqui quantum ad humanum opus, paralyticus magis legem soluerat, quàm Christus, qui tantum verba protulerat: ille re ipsa legem præuaricatus est. Alibi ipse Iesus operatus est, cum cæci nati oculis lutum illiniuit: fecit autem nõ in* legis contemptum, sed augmentum. sed de his aliàs: neque enim semper eodem modo de sabbati trãsgressione ab illis accusatus respondet, quod diligenter est obseruandum. Verum iam videamus, quãtum mali afferat inuidia, quo pacto mentis oculos contra propriã salutem perstringat. Nam quemadmodum insani aduersus seipsos frequenter gladios impellunt: ita & inuidi solam inuidiosi miseriam disquirẽtes, in propria lædũtur salute. Hi feris etiam sunt sæuiores: illæ enim fame impulsæ aut à nobis prius irritatæ nos appetunt, hi beneficos nonnunquam inimicorum loco habent. Feris, inquam, sæuiores, dæmonibus pares, & fortasse iniquiores. Ipsi nanque nos nullo amiciciæ fœdere hostiliter persequũtur, suo generi minime insidiãtur. (ideoque horum exemplo in Iudæos Christus inuectus est, cũ in Beelzebub eum eiicere dæmonia dixissent:) homines autem neque naturæ suæ participes reueriti, eos infesto animo impetunt, atque seipsos prius, quàm quibus inuident supplicio afficiũt, animúmq; perturbationibus & anxietatibus temere cruciant. Quamobrem miser proximi tui commodis perturbaris? dolẽdum est cum malis afficimur, non cum proximi fœlicitatem intuemur.

† *Et quod postea fecit, multo maiꝰ erat. Quòd enim principio cũ nul lus reclamarer, ipse obediuerit, non valde admirãdum: quòd vero postea, cum furerent Iudæi,*

Infrà.9.b
* ὁ παραβαίνων τὸν νόμον, ἀλλ' ὑπερβαίνων. *i.* nõ *præuaricãs legem, sed superãs*

Idcirco † omnis venia inuido desperanda est. Nã scortator voluptatis stimulos in excusationẽ affert, furpaupertatem, homicida furorem, friuolas quidem neq; admittendas, qualescunque tamen excusationes: tu vero quam affers quæso? nullam profecto, nisi animi prauitatem, atque maliciam. Nã si inimicos amare iubemur, quãmnam pœnam ex amici odio daturos nos arbitramur? Et si amicos diligendo nihil gẽtilem superamus: si nihil de nobis mali meritos persequimur: quam merebimur veniã? Audi Paulũ, Et si tradidero corpus meũ, ita vt ardeam, charitatem autem nõ habuero, nihil mihi prodest. Quòd autem inuidia charitatẽ prorsus tollat, perspicuum est. Hic affectus & fornicatione, & adulterio grauior: alterum enim in ipso authore cõsumitur, inuidię autem vis vniuersos populos perdidit, vniuersum orbem terrarum coinquinauit, ipsa cædis mater, ipsius suasu Cain fratrem interemit, ipsi Esaũ in Iacob, fratrum in Ioseph, diaboli in humanum genus, odium & insidiæ tribuendæ sunt. At tu neminem interficis, sed longe grauiora patras, cum fratris ignominiã concupiscis, cum vndique laqueos tendis, & cum perseueris ne virtutibus inuigilet, & cum ægrefers orbẽ terrarum debitum deo exhibere seruitium. Nõ igitur cum illo, sed per illum cum deo bellum geris, deo iniuriam facis, cum tuum honorẽ ipsius honori prꝛeferas: & quod grauissimũ est: licet misericors sis, licet in vigiliis assiduus, si fratri inuides, omnium maliciã excesseris: quod vel inde constat: Scortatus quidam apud Corinthios breui vitam emẽdauit: Cain fratri inuidendo, nunquã odium posuit: sed quanto frequentius à deo admonitus est, tanto magis dolebat, magis cruciabatur, & properabat ad cædem. Hic ergo quàm ille grauior morbꝰ, qui nisi magna adhibita diligentia, non facile remedia admittit. Eia igitur radicitus euellamus illum, scientes quòd quemadmodum alienis bonis inuidendo deum offendimus, ita congratulando ei gratificamur, & participes nos facimus bonorum, quæ rectè operãtibus reponuntur. Idcirco Paulus gaudere, inquit, cum gaudẽtibus, flere cum flentibus. ex vtroque enim magnum lucrum consequimur. Intelligentes igitur, quòd etsi nihil laboremus, itidem tamen cũ proximis affecti præmiorum participes efficimur: omni liuore abiecto, fraterna omnes dilectione complectamur, & eorum commodis congratulati, præsentia & futura bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

† *peccatum hoc omni excusatione spoliatur*

Roma.11.c

Gen.4.a.b
Ibid.27.& 37.

† *cũ labores pro virtute susceptos dissoluis*

2.Cor.2.b

Homilia.xxxvij.ex cap.quinto.

POstea inuenit eum Iesus in templo, & dixit ei: Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius aliquid tibi contigat. Res profecto grauis est peccatũ, grauis inquã res, & animi pernicies, vt nonnunquam vi & exuperãtia sua corpora quoque inficiat. Sed cũ grauiter ægrotante anima nullo dolore afficiamur, paruo corporis morbo summa diligentia medicinam perquiramus: ideo deus ob animi peccatum corpus flagellat, vt deterioris partis supplicio, melior ad quærendum remedium conuertatur. Ita Corinthium fornicatorem Paulus corrigit, interitu carnis, & sectione corporis animi morbum coërcens, tanquam optimus medicus, qui cum hydropisim vel splenem potionibus, & leuioribus medicinis sanare non possit, extrinsecus ferro & igni vtitur: hanc artem Christus in paralytico exercuit: quod significans dixit, Ecce sanus factus es, iam noli

1.Cor.5.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

noli peccare,ne deterius tibi aliquid contingat. Quid hic admonemur? Primum,quòd ex peccatis morbi generantur,inde quod verum est,apud gehennam maximum & perpetuum esse supplicium. Vbi nunc sunt qui dicunt, Breui spacio hominem interfeci, breui adulterium commisi, ob admissum breui tempore peccatum perpetuas pœnas daturus sum? Ecce hic non tot annis peccauit, quot pœnas dedit. Breui peccatum patratur, morbi tormenta diuturna sunt. Nõ enim tempore peccata, †sed peccantium animus ȷ iudicatur. Illud præterea considerandum,quòd si grauem priorum scelerum pœnam dedimus,deinde hisdẽ inciderimus, dabimus longe maiorem:& merito sanè. Qui enim supplicio nõ fit melior,tanquam stupidus quidem & contemptor,grauiorem sibi pœnam pręparat. Ipsum nanque peccatum semel lapsum,satis superq; cohibere,& sapientiorẽ reddere debebat,ne iterum in idem prolaberetur. Verum cum neque supplicium sontem corrigit,non iniuria flagello vtitur vehemẽtiore. Quòd si post datas pœnas in eadem iterum crimina prolapsi, grauiori pœna afficimur: quid his sperandum est,qui † in ipso supplicio ȷ in iisdem sceleribus pertinaciter perseuerant? Et qua gratia,inquies,non omnes puniuntur? Etenim multos videmus,& quidem scelestissimos,bona corporis valetudine,& prospera fortuna lasciuiẽtes: nolimus propterea eos admirari,sed deplorare poti°:quòd enim in hac vita nihil aduersi patiuntur, maioris in futura supplicij est argumentum. Hoc & Paulus his verbis significauit: Dum iudicamur à domino,corripimur, vt non cũ hoc mundo damnemur. hic enim correctio est,illic supplicium. Quid ergo? omnes morbi propter peccata? Non omnes:sed plerique. Siquidem & ex desidia,& nimio cibo,ebrietate,ocio,nonnulli generantur. Vnum autem vbique conseruandum est,vt æquo animo,& cum gratiarum actione omnia perferamus. Veniunt & morbi propter peccata:† vt magnos viros podagra laborãtes videmus.ȷ Veniunt & probandæ patiẽtiæ causa:vt Iob dicitur, Noli putare me aliter te tractasse, quàm vt iustus appareas. Sed quę huic paralytico morbi causa? Peccata,Christi testimonio. Nã & illi cuius Matthæus meminit, Confide, inquit,fili, remittuntur tibi peccata. Et huic,Ecce sanus factus es,iam noli peccare. Haud ignarus sum quosdam opinari hunc paralyticum accusasse Christum,& idcirco ab eo admonitũ, ne peccaret. sed quid de illo apud Matthæum,qui eadem ferè admonitus est dicemus? Constat igitur non ea causa,ne peccaret admonitum:quod & aliũde cognosci licet,cum inuenit eum Iesus in tẽplo,magnæ profecto & reuerentię & pietatis signum: nõ enim in forum, non in porticus concesit:non voluptati,non ocio indulsit,sed in templo versatur:& quanuis omnium in se impetum & maledicta expectaret,nihilominus à templo auerti nõ potuit. Itaque cum inuenisset eum Iesus, & postquã Iudæis locutus est, nihil tale in eo reprehendit: dixisset enim, †Adhuc cum iisdem versaris ȷ,neq; in bonam restitutus valetudinem factus es melior, sed tantum in posterum cautiorem reddit. Quid igitur,cũ claudos & cæcos curauit,id non admonuit? Ita mihi persuadeo,suum hunc morbum propter peccata, illos corporis imbecillitate prouenisse,siue per hos,& horum admonitionem,& illos corripit. Cum enim hic morbus grauior sit,per eum & minoribus remedium præbet: sicut enim cum sanato alij iuberet dare gloriam deo,non illum tantum,sed omnes idem admonuit:ita per hos cæteros hortatur & consulit,vt peccatis abstineant. Ad hæc,norat eius animi fortitudinem,& tanquã mandati seruatorem:quod facturus sit,admonet,& beneficij memoria, & futurorũ malorum metu in sanitate confirmat. Et intuere Christi humilitatem. non dixit,sanum te feci: sed,sanus factus es,iam noli peccare. Neque,ne tibi quid deterius faciam:sed,ne deterius tibi aliquid contingat. In neutro personam adducit,ostenditq; gratia & benignitate potius, quàm meritis in sanitatẽ restitutum: quod nisi ita esset,dixisset, Ecce dedisti debitam peccatorum pœnã, iam caueas:verum inquit,Ecce sanus factus es,iam noli peccare. Hæc & nobis frequenter in ore sint verba, †his & alter alterum admoneamus: ȷ Ecce sanus factus es,iam noli peccare. Quòd si in peccatis persistẽdo nullam pœnam dederimus, illud apostolicum memineri-mus, Quòd benignitas dei ad pœnitentiam te adducit: secundum duriciam autem tuam, & impœnitens cor tuum, thesaurizas tibi iram in die iræ. Neque sanando duntaxat corpus, aliunde etiam magnum præ se tulit Christus diuinitatis argumentum. Illa enim particula, Iam noli peccare: omnia ipsum vidisse indicat,quę ille superiori tempore commisit, vnde in posterum sibi fidem comparauit. *Abiit ille homo, & nunciauit Iudæis, quia Iesus esset,qui fecit eum sanum.* Intuere hominem in pietate perseuerantem: non dixit Iesum præcepisse,vt grabbatum tolleret,& cum illi creditum semper crimen adducerent,hic semper excusationem,& medicum profitetur & prædicat, vt populum ad eius cognitionem & familiaritatem alliciat: nõ enim tam stupidus erat,neque tam inhumanus, vt tãti beneficij oblitus & admonitionis,benefactorẽ proderet, ac maleuolo id animo loqueretur. Beneficium nanque & metus facile vel inhumanissimum poterat cohibere: nam cum manifeste minas accepisset,timuit sanè peiora, & maxime cũ minantis potestatem esset expertus. Ad hæc, si accusandi gratia id dixisset,non sanitatem,sed mãdati transgressionẽ meminisset: sed profecto magno & fideli animo medicum,& acceptum beneficium professus est,quemadmodum & cæcus cum inquit, Fecit lutum, & vnxit oculos meos: ita & hic, Iesus est qui fecit me sanum. *Propterea persequebantur Iudæi Iesum,quia hæc faciebat in sabbato.* Quid Christus? *Pater meus vsque modo operatur, & ego operor.* Quando pro discipulis respondebat, eorum conseruilis Dauid testimonio vtebatur:Nunquid legistis,inquit,quid fecerit Dauid, quando esuriuit? Pro se vero ad patrem cõfugit, cui se in omnibus simulem indicat: & cum priuatim patrem appellat,& cum eadem operari ostẽdit. Et quare non meminit,quæ apud Hiericho facta sunt? Erigere eos à terra voluit,ne amplius de ipso tanquam homine, sed deo & legislatore sentirent. Quòd nisi verus filius,& eiusdem esset substantiæ, excusatio † excusatione ȷ maior esset. Neque enim princeps regium institutum abrogãs, & in iudicium vocatus, si à rege idem abrogatum in defensionẽ suam adduceret,absolueretur,sed maiori crimini esset obnoxi°: verum cũ dignitates, vt in hoc loco æquales sunt,proculdubio † comparatio ȷ cõuenit. Quibus,inquit,criminibus deum,hisdem me absoluitis. Ideo primũ patrem appellauit, vt etiam inuitis eadem sibi concedi persuaderet,paternam charitatem reueritis. Quòd si percontareris,& quo modo pater operatur, cum septimo die ab omni opere cessauerit: accipe quo modo prouidet, continet,temperat omnia quæ fecit. Cum igitur solem orientem,lunæ cursum,stagna,fontes, fluuios, pluuias, naturæ vim in seminibus,in nostris, & brutorũ corporibus progressum, cætera omnia quibus hoc totum cõstat,

†sed peccatorum natura ȷ

†nullo affecti supplicio ȷ

1.Cor.11.g

† vt ĩ libris Regũ quẽdam videmus ppterea podagra laborare ȷ

Iob.33.d

Matt.9.a

† Rursùsne eadem aggrederis? ȷ

Infra 9.a

Luc.a 6.a

† accusatione ȷ

† excusatio ȷ

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtat,vides:intelligè perpetuam patris operationem,qui
Matt.5.g ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos,& pluit ſu
Ibidē.6.d per iuſtos & iniuſtos. Et iterum: Si autem fœnum agri
quod hodie eſt, & cras in clibanū mittitur, deus ſic veſtit:quanto magis vos minimæ fidei? Et de volatilibus,
Lucæ 12.d Pater veſter,inquit, cœleſtis paſcit illa. Vbi igitur verbo duntaxat operatur in ſabbato,à ſacrificiis & his quę
† etiã opus ſieri præcipit,vt grabbatũ tollere, quod non multum ad rẽ conferret, ſed illud vnũ oſtẽderet,manifeſtũ ſabbati ſolutionẽ] illi faciebant crimina obiecta purgat: vbi vero † operari præcipit, vt verbi gratia hoc in loco, Tolle grabbatum tuum: vt non gratiæ quiddam eſſe ſabbati pręuarationem oſtendat]altiora loquitur, vt paterna authoritate illos perterreat, & ad ſupernam trahat contemplationem. Qua de cauſa cum de ſabbati tranſgreſſione diſceptaretur, non vt tantum homo, neque vt tantum deus, ſed alterutrum commiſcendo obiecta confutat.voluit enim vt vtrunque crederetur,& incarnationis humilitas,& excellentia diuinitatis. Nam ſi ſemper vt homo locutus eſſet,omnes in eadem perſtitiſſent humilitate:hac gratia patris meminit, cum & creaturæ in ſabbato operantis meminiſſe potuiſſet. Nam & Sol ab oriente in occidentem fertur,flumina labuntur, fontes ſcaturiunt, pariunt mulieres: ſed vt ipſum non creaturam intelligeres, non attulit creaturæ operantis exemplum:ſed, *Pater meus*, inquit, *vſque modo operatur, & ego operor. Propterea ergo magis quærebant eum Iudæi interficere, quia non ſolum ſoluebat ſabbatum, ſed & patrem ſuum dicebat deum, æqualem ſe faciens deo.* Neque dixit, dicens: ſed, faciens: non enim verbotenus, ſed frequentius operibus ſe deo æqualem oſtenderat. Quid tãdem?quia in ſolis verbis inſolentiam accuſare potuiſſent,operum autem veritate, & potentia perſpecta nihil contradicere poterant. Sunt tamen, qui perperam & impiè Chriſtum non ſe æqualem deo feciſſe,ſed ſuſpicatos Iudæos intelligant. Quamobrem ſuperiora tranſigamus: perſequebantur ipſum Iudæi,an non? Perſpicuum eſt, perſequebantur. nunquid hac gratia perſequebãtur,an alia?In hoc quoque conuenimus.Soluit ſabbatũ,an non? neque in hoc diſſidemus.Patrem ſuum deum appellauit,an non? neque hoc dubium.Cætera igitur in hunc modum conſequuntur. Quemadmodum igitur quòd patrem ſuum deum dixerit,quòd ſabbatum præuaricatus ſit, quòd Iudæi ipſum & hac, & illa magis ratione perſequerẽtur, non erat opinio,ſed veritas:ita cum ſe æqualem deo facit,quod ex ſuperioribus cõſtat manifeſtius.Pater me⁹, inquit,operatur,& ego operor.Hæc verba ſunt æqualẽ ſe patri facientis.Nulla enĩ in his verbis differentia eſt. Non dixit, Pater operatur, ego ſubminiſtro: ſed idem verbum,Operor,& æqualitatem magnam demonſtrauit. Quòd ſi aliter ſenſiſſet,ſed Iudæi ſic perperam intelexiſſent,falſam correxiſſet opinionem: neque id euangeliſta ſilentio prætermiſiſſet: quemadmodum alio in
Supra.2.d loco, cum videret particulam illam: Soluite templum hoc,& in tribus diebus excitabo illud: aliter à Chriſto dictam, hoc eſt de carne ſua:aliter à Iudæis intellectã, de ſuo videlicet templo,ideoq; dixerint:Quadraginta & ſex annis ædificatum eſt hoc templum, & tu tribus diebus excitabis illud?Cum igitur aliud ipſe dixiſſet,illi vero aliud ſuſpicarentur,hoc innuens euangeliſta,& illorum corrigens ſuſpicionem,ſubiunxit,Ille autem dicebat de templo corporis ſui: ita ſi hoc in loco aliter Chriſtus ſenſiſſet,quàm illi eſſent ſuſpicati, profecto dixiſſet Iudæos quidem credidiſſe Chriſtum æqualem ſe deo facere.Ipſum autem nõ de eiuſmodi æqualitate locutum.Neque hoc in loco,neque hic duntaxat,ſed alibi alius euangeliſta hunc ſuſpicionis corrigendę morẽ

ſeruat.Cum enim dixiſſet diſcipulis Ieſus,Cauete vobis *Matt.16.c*
à fermento phariſæorum,& Sadducęorum:& illi cogitaſſent inter ſe dicentes,quia panes non accepimus: Ieſus autem pro fermento doctrinam caperet, ipſe Ieſus eos arguendo ſuam ſententiam exponit:Quid cogita- *Ibidem.*
tis inter vos modicæ fidei? Nondum intelligitis, quia non de pane dixi vobis? hic vero nihil corrigit. Atqui contrà,dicet Arrianus aliquis, iſtud ipſum tollẽs addidit: *Non poteſt filius à ſeipſo quicquam facere.* Omnino cõtrà:non enim vt tolleret, ſed vt magis confirmaret æqualitatem,id dixit. Verum perquam diligenter attendite,non enim parua eſt quæſtio: hãc particulam,A ſe: frequẽter in ſcripturis & pro Chriſto,& pro ſpiritu ſancto poſitam inuenimus:& vis eius intelligẽda eſt, ne in grauiſsimum errorem incidamus:nam ſi eam ſimpliciter,& vt primum ſe nobis offert quiſpiã accipiat,quantus error ſequeretur,animaduertite. Non dixit alia à ſe poſſe facere, alia non poſſe: ſed generaliter non poteſt filius à ſeipſo quicquam facere.At maximum bonorum fecit.& Paulus clamat: Qui cum in forma dei eſſet,non *Philip.2.a*
rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem deo,ſed ſemetipſum exinaniuit,formam ſerui accipiens.Et ipſe Chriſtus:Poteſtatem habeo ponendi animam meam, & po- *Infra.10.d*
teſtatem habeo iterum ſumendi ipſam: & nemo tollit eam à me. Vides eum & mortis & vitæ poteſtatem habere,& tantam rem à ſeipſo operantẽ? Et quid de Chriſto dico?Nos quibus nihil vilius vel abiectius, ſæpenumero à nobisipſis operamur, maliciam reiecta virtute deligimus.Quòd ſi nullam haberemus poteſtatem,neq; peccando gehennæ ſupplicio torqueremur,neq; regnũ cœlorum bene operando conſequeremur. Quo modo ergo intelligitur,non poteſt filius à ſeipſo quicquam facere? Quoniam quod nulla in re eſt patri contrarium, nihil ab eo alienum poteſt facere: quod maximã æqualitatem,& conuenientiam oſtendit. Et quánam gratia non dixit, nihil contrarium facit, ſed non poteſt facere? Vt hinc*indiſcretionem, & veram æqualitatem demõſtret. Neque enim hæc particula imbecillitatis eum arguit, ſed poteſtatis immenſæ. Nam & alibi de patre inquit Paulus, vt per duas res immobiles, quibus impoſsibile eſt mentiri. Et iterum: Si negauerimus, & ille negabit nos. Si non credimus,ille fidelis manet: negare ſeipſum non poteſt. Etenim illud quod impoſsibile dicit, non imbecillitatis eſt, ſed poteſtatis, & quidem immenſæ.quod ita intelligendum eſt:†adeo illam ſubſtantiam incomprehenſibilem eſſe, & talem] vt eum deum peccare impoſsibile dicimus, nõ imbecillitatem arguimus,ſed ineffabilem eius quandam poteſtatẽ confitemur. ita hoc in loco, Non poſſum à meipſo facere quicquam: hoc eſt,impoſsibile eſt, vt patri contrarium faciam.Et vt hanc ſententiam intelligas, ex his quæ ſequuntur conſideremus, vtrum Chriſtus comprobarit. Tu dicis illam particulam Chriſti auferre poteſtatem, & virium defectum arguere: ego indiſcretam æqualitatem, & ſententiæ & poteſtatis ſignificare: ipſum percontemur, & vtram confirmet ſententiam videamus. Quid dicit? *Quæcunque ille fecerit, hæc & filius ſimiliter facit.* Vides quo modo veſtram prorſus tollit ſententiam,& noſtram confirmat? Nam ſi à ſeipſo nihil facit, neque pater à ſeipſo facit quicquam,ſi quæ pater & ipſe ſimiliter facit. Quòd ſi à ſeipſo omnia faciet pater,& filius faciet,vt ſtet ſimilitudo:quod niſi ita eſſet,aliud ſequeretur,quod eſſet abſurdiſsimũ.Non enim dicit,quę vidit patrẽ facere,ea facit: ſed,niſi quod viderit facientem,temporis continuationem ſignificans. veſtra autẽ

** ὁ ἀπαρέλκαστον, quod nullam habet difficultatem.*
Hebr.6.d
2.Timo.2.b
† quòd ſubſtantia illa talium nõ eſt capax,nec ſuſceptiua]

ſententia

Universidad de Deusto
Biblioteca

sententia semper eadem discet. Vides sensus profunditatem, verbi autem humilitatẽ? quæ tamen & impudentissimos, & detrectãtes cogit, vt nihil vile, nihil ab eius dignitate abhorrens, alienúmve suspicẽtur. Quis adeo stultus, adeo infœlix est, qui dicat filium singulis diebus discere, quæ facere oporteat? Quo modo illud constaret: Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient? quo modo omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil? † siquidem quæ pater facit, eadem ‖ ipse videns imitatur. Vides quo modo his quę dicta sunt, & adhuc dicuntur, eius authoritas demonstratur? Quòd si humilius quædam loquitur, noli admirari: nã cum expulissent eum Iudæi, quòd altiora loqueretur, & deo cõtrarium arbitrarentur, verbis tãtum paulùm ad humiliora descendit: rursus tamen & exurgit, & rursus deprimitur, suam varians orationem, vt facilius etiam ab improbis reciperetur. Et adnimaduerte, quæso, cum dixisset: Pater meus operatur, & ego operor. & se deo æqualem ostendisset, rursus dicit: Non potest filius à se quicquam facere, niti quod viderit patrem faciẽtem. Et inde rursus altius erigitur, *Quæcunque facit ille, hæc & similiter filius facit.* Et rursus in humilitatem declinat, *Pater enim diligit filium, & omnia demonstrat ei quæ ipse facit: & maiora his demonstrabit ei opera.* Ecce & aliam incredibilẽ humilitatem: & merito sanè. Quod enim & dixi, & dicere nunquam cesso, id repetam: cum aliquid de se humile & abiectum Christus loquitur, per exuperãtiam loquitur, vt & stultis & temerariis persuadeat, nõ verba, sed piè sensum intelligendum. Aliter considera, quæso, ex ipsis verbis, quàm id absurdum sit & ridiculum. Nam cum diceret, Et maiora his demonstrabit ei opera, inuenietur nondum multa didicisse. Quod ne de Apostolis quidem dicẽdum est, qui accepta semel spiritus gratia, repente omnia & nouerunt, & potuerunt, quæ & scire & posse eos oportebat: hic autem multa scitu necessaria nondum didicisse deprehendetur, quo nihil absurdius. Quid illud igitur, maiora his demonstrabit? Cum sanasset paralyticum, & mortuum esset suscitaturus, inquit: Miramini me paralyticum liberasse, maiora his videbitis: sed humilius quodam modo locutus est, vt eorum placaret temeritatem. Et vt intelligas illud verbum, Demonstrabit: non proprie dictum, audi quæ sequuntur: *Sicut pater suscitat mortuos & viuificat, sic & filius quos vult viuificat.* At qui nihil potest à se facere, si facit quod vult, cõtradicit: nam si quos vult viuificat, potest à se facere, velle enim potestatis est: quòd si nõ potest à seipso, iam quos vult non viuificat. Illa enim particula, Sicut pater suscitat mortuos, indiscretam potestatem: illa autem, Quos vult, æqualẽ demonstrat. Intelligis quo modo hæc particula, non potest à se facere, nõ tollit potentiam, sed potentiam & voluntatem † æquiparat. ‖ Ita & illud verbum, Demonstrabit, est intelligendum. Etenim alio in loco ait: Et ego resuscitabo eum in nouissimo die. Et iterum, vt non aliunde vim operãdi se accipere ostendat: Ego, inquit, sum resurrectio & vita. Et ne quis diceret mortuos tantum quos vult suscitare, & viuificare, alia autẽ in sua non esse potestate, hanc præripit suspicionem, inquiens: Quęcunque enim ille fecerit, hæc & filius similiter facit: vt & omnia quæ ille, & vt ille facere intelligatur, siue mortuorum resurrectionem, siue corporum opificium, siue peccatorum remissionem, siue quiduis aliud, similiter patri operatur. Sed omnia hæc negligunt, qui suam negligunt salutem: tãtum officit potioris loci cupiditas, & prælatio: hæc hæreses peperit, hæc gentilium confirmauit impietatem.

Psal.101.d *Supra.1.a* *† si quędam pater facit, quędam ve ro ‖* *† cõiungit ‖* *Infra.6.d* *Ibidẽ.11.e*

A Deus enim inuisibilia sua per huius mundi creaturam intelligi voluit: illi hanc doctrinam sectari dedignati, aliam excogitarunt, veram neglexerunt. Iudæi autem glorię humanę studio diuinam contemnentes credere noluerunt. At nos dilectissimi, quanta possumus diligẽtia morbum hunc fugiamus: nam licet innumera bona opera egerimus, sufficiẽs est inanis gloriæ lues, quo omnia deleat. Si laudum desiderio tenemur, à deo eas perquiramus. Humanæ laudes qualescunque sint, simul & apparent & euanescunt, & si non euanescant, nihil afferunt vtilitatis, & præter veritatem sæpenumero iudicãtur. Quid enim in hac nostra gloria admirabile est, q̃ saltantes iuuenes, impudicæ mulieres, auari raptores cõsequentur? Qui vero apud deum glorioſus est, non rales laudis socios, sed sanctos prophetas, apostolos, & angelicæ vitæ præceptores habet. Quòd si coronis hoB minum cingi, & conspici desideramus, quid id simpliciter sit contemplemur. Nihil profecto in eo dignum inueniemus. At si multitudinẽ desideras, angelos quæras: quorum ope formidoloſus dęmonibus efficieris: ita homines paruifacies, & humana omnia tãquam lutum pessundabis. Tunc manifeste cognosces, nihil ita labefactare animam, quàm gloriæ cupiditatem: quam qui affectat, nullo pacto in hac vita † & doloribꝰ, & cruciatu carere ‖ poterit: quemadmodum qui pessundat, etiam plurimos pessundat affectus. Qui humanam laudẽ vincit, inuidiam vincit, auariciã vincit, graues omnes affectus vincit. Et quónam pacto inquis, hanc vincemus? Si aliam spectabimus gloriam, hoc est cœlestem, quam hæc auferre nobis conatur: illa in hac vita claros facit, ad futuram perducit, omni nos carnis seruitio liberat. Carni enim quàm miserrimè seruimus, cum & terræ, & C terrenis rebus tanto studio inuigilamus. Si in forum te conferes, si domum ingredieris, si egredieris, si nauigabis, si villam, si hospitium, si regiam, si senatũ, si iudicia petes, omnia secularium curarum plena: venientes, abeuntes, manentes, nauigantes, qui rura, qui ciuitates habitant, omnes his implicitos & attonitos intueberis. Quænam igitur nobis salutis spes, quãdo à deo datam terram habitantes, nihil diuinum sapimus? sed eum iubeamur esse huius mũdi hospites, hospites cœli sumus, & mũdi ciues? Quid huic stulticiæ æquiparandũ? Quotidie de iudicio, de cœlorum regno audimus: Noë autem ac Sodomorum ætates imitamur, & volumus experiri. Atqui propterea illa scripta sunt, vt si quis futuris diffidit, ex præteritis futurorum accipiat certitudinem. His igitur cognitis, dilectissimi, paululum saltem hoc graui seruitio leuati, aliquãdo de anima cogitemus, vt & præsentia, & futura bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

† ferucẽ suã

Homilia.xxxviij.ex cap. quinto.

NEque pater iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit filio: vt omnes honorificent filium, sicut honorificant patrem. Summa nobis in omnibus vtendũ est diligentia dilectissimi, quia reddẽda ratio est & verborum, & operum, & proculdubio pœna subeũda. Non enim in præsenti vita finis nobis est, sed alia nobis conditio expectanda, formidoloso iudicio aderimus. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribu- *2.Cor.5.b* nal Christi, vt referat vnusquisq; propria corporis, pro vt gesit siue bonum siue malum. Hoc iudicium semper præ oculis habeamus, ita semper virtuti vacare poterimus. Nam sicut qui diei illius obliuiscitur, tanquam frę-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psal.9.c no abiecto in præcipitium defertur. Inquinatæ enim
sunt,inquit,viæ illius in omni tẽpore, & causam affert:
Auferuntur iudicia tua à facie eius: Ita quem continuus
hic percellit timor, modeste viuendi viam ingreditur.
Eccli.7.d Recordare, inquit, nouissima tua, & in æternum non
peccabis. Qui enim dimittit nobis peccata nunc mise-
rando,is tum iudicando pandet,Qui propter nos mor
tuus est,is vniuersæ naturæ iudex apparebit. Iterum,in-
quit, sine peccato videbitur suscipientibus eum ad salu
tem.Quamobrem hoc in loco inquit: Neque enim pa-
ter iudicat quẽquam, sed omne iudicium dedit filio,vt
omnes honorificent filium,sicut honorificant patrem.
† *patrẽ etiã ipsum appellabim°*] Igitur †patrem præponemus,]inquies? Absit: propterea
enim dixit filium,vt manentem filium tãquam patrem
honoremus. Qui enim patrem ipsum dicit,non iam fi-
lium tanquam patrem honorat, sed totum confundit.
Et quoniã beneficia accepta homines non ita sentiunt, B
omne iudicium, inquit, dedit filio, vt saltem metus in
eius honorem trahat.Illud autem verbũ, Omne:& pu-
niendi, & honorandi quoslibet potestatem habere si-
gnat. Dedit autem, ideo dixit, vt neque ingenitum fi-
lium,neq; duos patres suspicareris. Quicquid enim pa-
ter est,idem est & filius genitus,& manens in esse filius.
Et vt intelligas hanc particulam,Dedit:idem quod,ge-
Hic ĩfra.d nuit, significare: audi quid alio in loco dicit: Sicut pa-
ter habet vitã in semetipso, sic dedit & filio habere vi-
tam in semetipso. Quid igitur?prius ipsum genuit,inde
vitam dedit? qui enim dat vitam,alicui dat:erat igitur
sine vita genitus? Hoc neque dæmones ipsi suspicaren-
tur. Simul enim cũ impietate maxima stulticia depre-
henditur. Quemadmodum enim illud verbum,Dedit
† *genuit*] vitam:quòd eum vitam †fecit,]signat:sic,Et dedit iudi-
† *genuit*] cium:quòd eum iudicem † fecit,] intelligendum est.Vt C
enim audiẽdo eum authorem patrẽ habere, non prop-
terea mutatam substantiam,& diminutum honorẽ cre
deres,ipse te iudicatum venit,& hinc suam præ se ferẽs
excellentiam.Qui enim & honorandi & puniẽdi quos
vult habet potestatem,is eadem potest quę pater.Quod
si hoc non esset, sed posterius factus honorem accepis-
set:quæ causa fuit quin posterior honoraretur? Vnde in
hanc venit dignitatis prærogatiuã?Nõnne vereris hu-
manos hos, & indignos deo intellectus,immortali, &
† *adnẽticiũ siue asciticium habẽti*] nihil †nobiscum communicanti]naturę tam impuden-
ter tribuere? Sed cur ita loquitur? vt magis crederetur,
& ad maiora auditorũ animos præpararet,& ideo hæc
miscet.Considera à principio: Pater meus operatur,&
ego operor.Aequalitatem ostendit,sed voluerunt eum
Iudæi interficere.Quid ergo? Verbis altiorib° abstinet,
sensus seruat:Non potest filius à se facere quicquam.in- D
de altius ascendit: Quæcunque ille fecerit,hæc & filius
similiter facit. Rursum ad humiliora descendit: Pater
enim diligit filium,& omnia demonstrat ei quæ ipse fa
cit,& maiora his demonstrabit ei opera. deinde rursus
ad sublimiora.Sicut enim pater suscitat mortuos,& vi-
uificat:sic & filius,quos vult viuificat. Et rursum vtrun-
que complectitur: Neq; enim pater iudicat quenquam,
sed omne iudicium dedit filio.inde erigitur,Vt omnes
honorificent filium, sicut honorificant patrem. Vides
quo modo vicissim & humi repit, & alte tollitur, vt &
præsentes melius intelligerẽt,& futuri temporis homi-
nes nõ offenderentur,& debite de ipso sentirẽt? Quòd
si nulla esset causa,neq; vt facilius persuaderet ita locu-
tus esset:quánam gratia hæc cõmiscuit? Qui enim ma-
gna de se pollicerí potest, siquidem humilius & præter
dignitatem suã dixerit, aliqua causa merito potest ex-
cusari:qui autem nihil habet quod iactet, quánam gra-
tia quàm prẽstare possit magnificentius de se loquitur?
sanè stultissimum & impiissimum est.Quamobrẽ † me- † *nos qui*
rito nos humilia de nobis polliceri, & modeste loqui *humilium*
decet.Et hinc promissam nobis salutem comparamus,] *istorũ verb*
quod ipse Christus alio in loco his verbis significauit: *rũ causam*
Hoc autem dico vobis,vt vos salui sitis. Nam cum suo *instã & d*
omisso,ad Ioannis testimoniũ confugeret, idq; sua ex- *congruẽter*
cellentia esset indignum, tantæ humilitatis causam af- *dicere poss*
fert,se id dicere,vt ipsi salutem consequerentur.Vos au *mus. Vt*
tem cum filium non eandem quam patrem habere po- *videlicet*
testatem dicitis: quid eius verbis respondebitis,quibus *ad audito*
se æqualem patri potestatem,virtutem,gloriam habere *rũ imbecil*
profitetur? *Qui non honorificat filium, non honorificat patrem* *litatẽ demi*
qui misit illum. Ecce quo modo filij honor paterno ho- *terer, ac nos*
nori confunditur & coniungitur. Et quid hoc, dicet *modestiam*
aliquis, nónne in Apostolis iisdem ferè verbis vsus est? *doceret, per*
Qui suscipit, inquit, vos, me suscipit. Sed illic discipu- *quã salutẽ*
los rebus suis adnumerat, hic autem vnam dicit sub- *nobis cõpa-*
stantiam,& vnam gloriam: ideo de discipulis non in- *raremus*]
quit,vt honorificent. Nã ex duobus regibus altero cõ- *Hic infra.f*
tumelia affecto,& alter læderetur:maxime vero si filius *Luce 9.f*
læditur, & sui militis etiam ignominia: non tamen iti-
dem,sed vt †mediator,illic ipsa dignitas]lędítur.Prop- †*per media*
terea id præoccupauit,vt honorificent filium,sicut ho- *torẽ,illic ve*
norificant patrem, vt honoris æqualitatem intelligas. *ro vt per se-*
Non enim simpliciter dixit, Qui non honorificat:sed, *ipsum*]
qui non ita honorificat,nõ honorificat patrem.Et quo
modo eiusdem substãtiæ est,qui mittit, & qui mittitur?
Iterum in humana prolaberis, neque alia vlla de causa
hæc omnia dici intelligis, quàm vt authorem cogno-
scamus,neque in Sabellij errorem incidamus: hoc etiã
pacto ludęntium imbecillitati occurrit,ne deo contra-
rium opinentur.(dicebant enim, Hic non est à deo,hic
à deo non venit.)quam vt tolleret opinionem, non ita
in magnis,vt in humilibus versatur: ideo frequenter se
missum dicit: non vt vlla ex parte eum minorem suspi
ceris, sed vt illis silentium imponeret:hac gratia sæpe-
numero ad patrem confugit, & interim propriam in-
terserit dignitatẽ:siue enim in omni sermone Iesus ma-
gnifice locutus esset, non sanè † intellexissent] Iudæi: † *suscepis-*
quandoquidem paucis etiam verbis eum persequeban- *sent*]
tur,& lapidabant: siue eorum gratia semper humi pro-
cubuisset, multum futuri homines detrimentum acce-
pissent.Cõfundit igitur doctrinam suam,& verborum
vilitatem sensus splendore apud prudentiores minime
sibi conuenire ostendit. Missum esse autem,translatio-
nis verbum est:vbique enim præsens est deus,quare er-
go missum se dicit? Crassiori hoc verbo eiusdem cũ pa
tre voluntatis se esse demonstrat, quod & sequentia cõ
firmant,inquit enim: *Amen amen dico vobis, quia qui ver-*
bum meum audit,& credit ei qui misit me,habet vitam æternam.
Ecce quàm frequenter idem repetit,vt suspicionem tol
lat, & in hoc loco, & sæpe in sequentibus, & metu, &
præmij promissione, vt sibi credatur admonet, & hic
rursus ad humilia descendit. Non enim,inquit,Qui au
dit verba mea, & credit mihi, arroganter nanque di-
ctum existimassent:nam cum longo pòst tempore,post
tot signa & miracula cum eiusmodi diceret,id opinati
sunt, longe magis in præsentia. tunc enim dixerunt:
Abraham mortuus est,& prophetę mortui sunt:& tu di *Infra 8.g*
cis,si quis sermonem meum seruabit, mortem non gu-
stabit in æternum. Vt ergo tunc non exasperarẽtur,in-
quit, Qui verbum meum audit, & credit ei qui me mi-
sit habet vitam æternam. Hoc nõ difficile erat persua-
su:quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſuſque tamen ſi prompte accepiſſent, in reliquis facilius erudiri potuiſſent. Hæc itaq; magnorum, & humilium cõfuſio perquam vtilis eſt. hic ergo, inquit, Videbit vitam æternam, & in iudicium non veniet, ſed tranſiit à morte in vitam. His duobus fidem ſibi cõciliat, cum & patri credendum, & credenti tantum præmij propoſitum dicit. In iudicium autem non veniet, hoc eſt, non punietur. Mortem autem nõ huius ſeculi, ſed æternam intelligit, quẽadmodum & vitam. *Amen amẽ dico vobis, quia venit hora, & nunc eſt, quando mortui audiẽt vocem filij dei: & qui audierint, viuent.* Verba re comprobat. Nam cum dixiſſet: Sicut pater ſuſcitat mortuos, & viuificat: ſic & filius quos vult, viuificat. Ne videretur ſuperbe & arroganter loqui, etiam operum veritatem enarrat, cum inquit, Venit hora: quam ne lõgo poſt tempore futuram arbitreris, ſubdit, Et nunc eſt, quando mortui audient vocem filij dei, & viuent. Intuerĩs incredibilem eius po B teſtatem? Sicut in reſurrectione, ita & nunc erit, inquit:
1. *Theſ.* 4. *d* tunc enim audita imperantis voce, reſurgemus. In præcepto dei, inquit, mortui reſurgent. Et vnde conſtat nõ perperam dictum? quoniam nunc adeſſe dicit. Nam ſi futura tantũ annunciaret, non immerito eſſet dubitandum: ſed ſe in terris cum ipſis conuerſante hæc ventura dicit. Neq; enim niſi poteſtatem habuiſſet, id polliceretur, ne ridiculus omnibus eſſet. Inde firmiſsima ratione comprobat: *Sicut pater habet vitam in ſemetipſo, ſic dedit & filio vitam habere in ſemetipſo.* Ecce quo modo in nul lo prorſus differunt, præterquam quòd alter pater eſt, alter filius. Verba hanc tantũ videntur facere differentiam, cętera æqualia & indiſcreta. vnde perſpicuum eſt, tam potenter omnia filium, quàm patrem facere. Sic enim habet vitam vt pater, propterea ſtatim additur, vt ex hoc illud intelligamus. Quid nam? *Et poteſtatem* C *dedit ei iudicium facere.* Et qua gratia reſurrectionem & iudicium frequenter meminit? Sicut pater, inquit, ſuſcitat mortuos, & viuificat: ſic & filius quos vult, viuificat. Et iterum: Neq; pater iudicat quẽquam, ſed omne iudicium dedit filio: &, ſicut pater habet vitã in ſemetipſo, ſic dedit & filio habere vitam in ſemetipſo. Et iterum: Qui audiunt vocem filij dei, viuunt. Et hoc in loco poteſtatem dedit ei iudicium facere. Quę nam, inquam, tã frequens iudicij, vitæ, reſurrectionis commemoratio? quoniam hæc omniũ maxima ſunt, & quæ poſſunt difficilem etiam auditorem ad credẽdum adducere. Qui enim credit reſurrectionem, & ſcelerum pœnas, etiam ſine aliis ſignis hoc ſolo aſſentietur, & beneuolum ſibi iudicem reddere curabit. *Quia filius hominis eſt, nolite hoc admirari.* Paulus Samoſatenſis nõ ſic legit: ſed, poteſtatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis eſt: quod minime ſequitur, Non enim propterea accepit iu D dicium quia homo eſt, nam nihil prohibuiſſet omnes homines iudices eſſe: ſed quoniam ineffabilis illius ſubſtantiæ filius eſt, ideo iudex. Quamobrem ita legẽdum. Quia filius hominis eſt, nolite hoc admirari. Nam cum videretur id repugnare, & nihil aliud quàm purum hominem eſſe arbitrarẽtur, verba autem ſupra hominem, ac etiam angelos, & ſolius dei: hãc tollens obiectionẽ, addit: *Nolite mirari hoc, quia filius hominis eſt: Quia venit hora, in qua omnes qui in monumentis ſunt, audient vocem filij dei: & procedent qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ: qui vero mala egerunt, in reſurrectionem iudicij.* Et quã nam gratia nõ dixit, Nolite mirari, quia filius hominis eſt: etenĩ dei quoque eſt, vt ſuperius, Audient vocem filij dei: ſed reſurrectionis tantum meminit? Ne admireris nullam hic dei mẽtionem habitam. Qui enim quod proprium dei eſt narrat, ſatis admonet auditores, vt reliquum intelligant: quòd ſcilicet & deus, & dei filius eſt. Nam ſi verbis frequenter repetiſſet, quod miraculis oſtendebatur: viſus eſſet cauſæ tãquam imbecilliori diffidere. Etenim qui ſyllogiſmos faciunt, poſitis partibus ſine concluſione, ſæpenumero aperte demonſtrant, quod quęritur: & cum attentiores auditores reddant, & victoriam ſplẽdidiorem efficiant, ipſum repugnantem in ſuam adducunt ſententiam. Itaque præſentes melius iudicium ferre poſſunt, cum aduerſarij ſe victos profitentur. Et Lazari reſurrectionem memorans, iudicium tacuit: nõ enim propterea ſuſcitatus eſt. Huic autem vniuerſali reſurrectioni addidit, Qui bona fecerũt, procedent in reſurrectionem vitæ: qui vero mala egerunt, in reſurrectionem iudicij. Hac iudicij appellatione Ioãnes auditorem vrgebat, atque etiam dicendo quòd qui nõ cre- *Supra 3. c* dit in filium, nõ videbit vitam, ſed ira dei manet ſuper eum. Sic & ipſe Nicodemum, dicens ei, qui credit in filium, non iudicatur: qui autem nõ credit, iam iudicatus eſt: ita & in hoc loco & iudicij, & malorũ ſupplicij meminit. Nam cum dixiſſet, Qui verbum meum audit, & credit ei qui miſit me, non iudicatur: ne quis hoc ſolum ſatis eſſe ad ſalutem arbitraretur, & opera addidit: Qui bona fecerunt, procedent in reſurrectionem vitæ: qui vero mala egerũt, in reſurrectionem iudicij. Et cum orbem terrarum ipſius voce reſurrecturũ, & redditurum rationem, nouum quidem, nec facile credibile, etiam fidelioribus, nedum Iudæis videretur: audi quõnam id pacto confirmat, rurſum in auditorum deſcendens imbecillitatem: *Non poſſum ego à meipſo facere quicquam, ſicut audio, iudico, & iudicium meum iuſtum eſt: quia non quæro voluntatem meam, ſed voluntatem eius qui miſit me,* * *patris.* Atqui **hæc dicẽs* non paruum iam reſurrectionis dederat argumentum, *patris, hic* cum paralyticum ſanaret, quamobrem noluit prius de *nõ habetur,* ea verbum facere, quàm quod non multo erat reſurre- *nec paulo* ctione inferius, operatus eſſet: & cum paralyticum cõ- *poſt in huius* firmauit, tunc iudicij fecit mentionem. Ecce ſanus fa- *loci expoſi-* ctus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid cõtin- *tione.* gat. Veruntamen & Lazari, & orbis terrarum reſurrectionem prædicit: ſed Lazari mox, orbis diu poſt futuram: † & hanc per paralyticum, & Lazari reſurrectionẽ oſtendit. Venit hora, & nunc eſt. Ex his] quę facta ſunt, † *Et Lazari* nondum facta demonſtrat, quem vbiq; morem ſeruare *quidẽ credi* deprehenditur, quod duabus vel tribus rebus prædictis *bilẽ reddit* à factis ſemper futura confirmat. Sed tot & tãtis verbis *à paralyti-* & operibus ſuis Ieſus cũ adhuc imbecilliores eſſent non *co, & tẽpo-* contentus, aliis etiam eorum pertinaciã mollire adni- *ris ꝓpinqui* titur, dicẽs: Non poſſum ego à meipſo facere quicquã, *tate, dicẽs,* ſed ſicut audio, iudico, & iudicium meum iuſtum eſt: *Venit hora* quia non quæro voluntatem meam, ſed voluntatẽ eius *& nũc eſt:* qui miſit me. Nam cum aliena & à prophetarum ſentẽ- *illã vero à* tia differẽtia, dicere videretur. Illi enim dicebant, quòd *Lazari re-* deus iudicat terram omnem, hoc eſt humanum genus. *ſurrectione,* Et Dauid hoc vbiq; prædicabat dicens, Iudicabit popu *ex his* los in æquitate. Et: Deus iudex iuſtus, fortis, & patiẽs. Et *Pſal. 95. c.* idem prophetæ omnes, & Moſes. Chriſtus autem, Pater *Ibidem. 7. c* non iudicat quenquã, ſed ego ſum qui iudico. Hoc facile Iudæum perturbare, & in ſuſpicionẽ adducere poterat, vt à deo alienum Chriſtum arbitraretur: quãobrem ad humilia deſcendit, quantũ eorum imbecillitas poſtulabat, vt penit° quæ inde ſuboriebatur opinio tol leretur. Ego, inquit, non poſſum à meipſo facere quicq: hoc eſt, nihil à deo alienum vel differẽs, nihil quod nolit pater factum à me videbitis, [nihil dictum audietis.] Et vt ſuperius cum dixit, quia filius hominis eſt, oſtẽdit

Universidad de Deusto
Biblioteca

se hominem existimatum: ita & in hoc loco.& quemadmodum cum inquit:Quod audiuimus,loquimur:& *Supra 3.b* quod vidimus,testamur.& Ioannes: Quod vidit testatur,& testimonium eius nemo accipit:de certa vtrunq; cognitione,non de auditu & visu locutus est.Ita & hic per auditum nihil aliud intelligitur, quàm nihil aliud † *velle*]]posse, [quàm quòd pater: verum non tam manifeste, quoniam primum fidem non adhibuissent,nisi humiliter,& *Supr.3.b* vt homo locutus esset.Sicut audio,iudico.Neque dicit,sicut disco: sed,audio: non tamẽ quòd audire indigeat. Neq; enim vlla tãtum doctrina indiget,sed ne auditione quidem:ex quo vnam & eandem sentẽtiam demonstrat:quasi dicat,ita iudico,ac si pater ipse iudex sit.Inde prosequitur: Et noui quòd iudicium meum iustum est,quia non quæro voluntatem meam,sed volũtatem eius qui misit me,patris.Quid dicis?Habes aliam *Infra.18.b* à patre volũtatem:Etenim alibi: Sicut ego & tu vnum sumus:de voluntate & concordia loquens: da eis vt & ipsi in nobis vnũ sint,hoc est,in fide nostra. Ecce quòd quæ maxime humilia videntur, in his sensus latet profundissimus.his enim non aliam patris, aliam suam esse voluntatem significat:sed sicut vnius mentis vna voluntas est,ita patris & filij. Neq; admireris tãtam patris & filij conuenientiam,quandoquidem de spiritu idem *1.Cor.2.c* dicit Paulus, Quis scit hominum,quæ sint hominis,nisi spiritus hominis,qui in ipso est? Ita & quæ dei sunt nemo cognouit,nisi dei spiritus: quod nihil aliud significat,nisi non aliam esse filij à patre voluntatem, sed eãdem.Sed si quid,inquit,pater vult, & ego volo:si quid ego,& pater:& quemadmodum nemo patrem reprehẽdet iudicantem,ita neq; me: eadem enim vtriusque sententia est. quòd si humilius hæc,& hominis more dicta † ψιλόμ. *i. nudũ*] *sine simplicẽ & solũ, hoc est qui tãtũ homo esset, & non etiam deus.* sunt,noli admirari: hominem enim adhuc,[ac etiã vilem]arbitrabantur.Quãobrem non modo in his quid dicatur,sed quid auditores senserint,inquirendum est: & secundum eorum opinionem verba metienda sunt, ac si ad ea responderit, aliter multa sequerentur absurda.Considera quæso,non quæro volũtatem meam: ergo diuersæ est voluntatis, & longe inferioris,nec inferioris tantum,sed inutilis? Nam si salutaris est,cur non quæris?homines merito hoc dicerent,qui multa prẽter dei voluntatem sentiunt: tu autem qua gratia hoc inquis,cum in omnibus patri similis sis? Hæc neq; diligentis hominis,neq; grauis verba esse quis diceret. Nam si *Gala.2.d* Paulus ita se diuinæ conformat voluntati,vt dicat:Viuo autem iam non ego,viuit vero in me Christus.Quo modo omnium dominus non suam,sed eius qui se misit voluntatem quærit,ac si diuersa esset? quid ergo sibi vult hic sermo? Tanquam homo & secundum auditorum opinionem loquitur. Cũ enim superius partim vt deus, partim vt homo verba fecerit, hoc iterũ in loco ad humanitatem descendit. *Iudicium*,inquit,*meũ iustum est.* Vnde id cõstat?quia non quæro voluntatem meã, sed eius qui misit me,patris. Sicut enĩ homines,qui omni in se affectu liberi sunt, de iniusto iudicio accusari nequeunt:ita neq; ego. Qui enim sui amore ducitur,nõ immerito suspectus est, ne ea gratia iustum trãsgrediatur:qui vero nullam suiipsius curam habet,quid eũ impedire potest,ne iustam ferat sentẽtiam? hac ratione in me vtimini. Nam si non missum me à patre dicerem, neque operum meorum gloriam ad illum referrem:potuisset fortasse aliquis suspicari ad aucupandum gloriã, † *quo sermone demiserit*] talem me falso prædicare: sin in alium gloriam refero, vnde potest aliqua oriri suspicio?Animaduertis[rationem,] & vnde iudicium suum iustum confirmat,vnde

A videlicet quiuis è vulgo defensionem sumeret. Vides, quod sæpius dixi,quo modo clare interlucet? Quid autem est quod dixi? Nimiam verborum humilitatẽ maxime intelligentibus persuadere, non quæ in promptu & prima fronte sententia occurrit, eam accipiendam, sed altiorem sensum inuestigandum, neque humi immorãdum. His igitur rationibus,dilectissimi, nolimus verba Christi temere trãsigere:sed in omnibus scripturis sedulam inquirendi diligẽtiam quare dicta sint,adhibeamus.Neque existimemus satis nobis ad excusationem esse ignorãtiam,& simplicitatem.Non enim simplices tantum nos esse iussit Christus, sed & prudentes. Vtamur ergo cum simplicitate prudentia in doctrina, & vitæ integritate: & nosipsos in hac vita iudicemus, ne postmodum cum mundo iudicemur: & tales erga conseruos nos exhibeamus, qualem erga nos deum cu- B pimus.Dimitte,inquit,nobis debita nostra,sicut & nos *Matt.6.b* dimittimus debitorib⁹ nostris. Et profecto scimus animam non æquo animo castigationes tolerare, veruntamen,si non [reprehensoris,] sed nostræ consuli vtili- †*offendentis* tati intelligemus, omnem indignationem deponem⁹.] Etenim qui centum denarios sibi obnoxio nõ dimisit, *Ibidẽ.18.d* non conseruum,sed seipsum læsit, & tot milibus talentorum,quæ sibi dimissa erant,obnoxium reddidit. Igitur cum aliis non dimittimus, non dimittimus nobis. Quamobrem nolimus solum deo dicere, ne memineris peccata nostra: sed etiam nobisipsis, ne memineri- mus conseruorum inuicem peccata. Nam tu prior in te commissa iudicas,inde sequitur deus. Tu legem scribis de venia & pœna:tu fers sentẽtiam, & an deus tuorum peccatorum recordetur, an nõ recordetur,tu dominus. Propterea Paulus dimittere iubet, si quis quid *2.Cor.12.c* C aduersus aliquem habet,quod queratur:atque ita,vt ne *& Colo.3.c* reliquiarum quidem minimum relinquatur. Siquidem Christus non solũ nostra peccata in medium non protulit,neque obiecit,sed dimisit,& deleuit chirographũ: *Coloss.2.c* neque delicta nostra reputauit,vt meminit Paulus.hoc & nos sequamur exemplum,offensas omnes animo deleamus,officia duntaxat reputemus, nullum odij vestigium relinquatur: quòd si nihil in nos officij proximus contulerit,tanto magis dimittendo merebimur,& magis laudabimur. Alij vigilando, in nuda humo dormiendo,carnem assiduis laboribus macerando delent peccata: tibi faciliori via, nemini succensendo, idem consequi datur.Quid contra te ensem,vt insanus & furens stringis? Quid culpa tua futura gloria fraudaris, cum ad eam consequendam totis viribus contendendum sit?Nam si præsentis vitæ gloria tantopere optan- D da est,quid de futura dicendum, vbi nullus dolor,nulla tristicia,nullus luctus,nullus mortis metus, nullus bonorum finis? Beati,& ter & sæpius,inquam,beati,qui superna illa sede fruuntur: quemadmodum miseri,& sæpius miseri,qui ea se priuant. Sed quid illam nobis vitã largiatur, audi Iesum ipsum adolescenti dicẽtem, quid facturus sis.Nam cum ille rogaret,quid boni faciam,vt *Matt.19.c* habeam vitam æternam? Cum alia mandasset,in proxi- *& Mar.10.* mi tandem dilectionem euasit. At fortasse auditorum *b. & Luc.* quispiã secũdum diuitem illum dixerit, [seruamus no- *18.d* stra,] non furamur,nõ occidimus,non fornicamur:sed †*eadem seruauimus*] quòd proximum diligas,vt diligere decet, minime dicere poteris. Nam nisi & inuidia,& maledictis affecto proximo opem tuleris, nisi indigenti opes tuas impartiaris, non diligis. Verum Christus non sola hac dilectione contentus: Vẽde,inquit,omnia quæ habes,& da pauperibus,& veni sequere me. Quo verbo operũ imitationem

Universidad de Deusto
Biblioteca

rationē ſignificauit. Quid hinc diſcimus? quòd qui hæc omnia non operatur, ſupremam illam ſedem conſequi non poteſt. Nam cum ille dixiſſet, omnia feci, tanquam maxima quadam parte deficiente ad perfectionem, inquit: Si vis perfectus eſſe, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni, ſequere me. Hoc igitur primum diſcendum, ſecundo autem in loco, quòd illum reprehēdit fruſtra ſe gloriantem. Qui enim in tanta copia rerum viuebat, & pauperes contemnebat: quónam pacto proximū diligebat? decipiebatur ergo. At nos & illud, & hoc faciamus, & ſumma diligentia noſtras in pauperes erogemus facultates, ac cœlū nobis emamus. Nam ſi pro huius ſeculi dignitate omnia noſtra nonnunquam exponimus, pro dignitate inquam, in hac dūtaxat vita duratura: imò quæ interdum paulo pòſt etiam viuētes deſerit, ſi multi pro ea vitam quoque ponere non dubitarunt: quid nobis miſerius eſt, qui pro illa quæ in æternum permanſura eſt gloria, quæ nunquam auferri poteſt, ne parua quidem, & quæ paulo pòſt, vel in hac vita velimus nolimus, relicturi ſumus, dare patimur? Quanta hæc, quæſo, inſania quæ nobis inuitis eripiūtur, ea in præſentia ſpōte dare, poſtmodum largiter recipere nolumus? an ſi quis morti damnatus, omnibus ſuis facultatibus vitam redimendi optionem acciperet, nónne ad gratiam adſcriberet? nunc autem cum vel dimidio rerum noſtrarum à gehenna liberari poſsimus, eius ignibus torqueri, quàm quicquam erogare mālumus, † ac ſi omnia amittamus. ‡Quam ergo excuſationem, quā veniam merebimur, cum tam facili ad vitam via præciſa, nullo nobis fructu propoſito, deferamur in præceps, præſentibus & futuris bonis ſponte iam priuemur, cum vtriſque facile perfrui poſſemus? Quòd ſi in hunc vſq; diem noſtram ſpreuimus vtilitatem: nunc tandem ad nos reuerſi, res noſtras ad neceſſaria dirigamus, vt futura bona cōſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

† *ac noſtra fruſtra retinere vt ea amittam* ‡

Homilia. xxxix. ex cap. quinto.

Si ego teſtimonium perhibeo de meipſo, teſtimonium meum non eſt verum. Alius eſt qui teſtimonium perhibet de me, & ſcio quia verum eſt teſtimonium eius, &c. Qui metalla fodere aggreditur, artis ignarus auri venas non inuenit, ſed omnia miſcet & cōfundit, & laborem ſubit incaſſum: ita qui diuinarum ſcripturarum ordinem non intelligunt, qui earum proprietates, qui leges nō diſquirunt, ſed omnia ad verborum ſonum accipiunt, aurum terrę confundentes, nunquam reconditum in his theſaurū aſſequuntur. Hoc mihi nunc in mētem venit, quoniā propoſitus nobis locus eſt multi auri plenus: quod tamen non omnibus in promptu eſt, ſed arcana quadam obſcuritate obrutum: quamobrē effodiendo, & diligenter purgando, ad verum ſenſum perueniendū eſt. Quis enim non ſtatim perturbaretur, audiens Chriſtum dicentem: Si ego teſtimonium perhibeo de meipſo, teſtimonium meum non eſt verum? Nā multis in locis de ſeipſo teſtimonium perhibentem videmus, ſiquidem Samaritanæ dixit, ego ſum Chriſtus. Et cæco: Qui loquitur tecū, ipſe eſt. Et Iudæis: Quo modo vos dicitis, quia blaſphemas, quia dixi fili° dei ſum? Et alibi ſæpenumero. Si ergo hęc omnia mēdacia ſunt, quæ nobis ſalutis ſpes futura eſt? vnde verum inueniemus, quando ipſa veritas dicit: Teſtimoniū meum non eſt verum? Hoc autem nō modo contrarium videtur, ſed & aliud non minus. Nam & alibi, Si ego teſtimonium perhibeo de me, teſtimonium meum verū eſt. Vtrum horum vt verum recipiam, vtrum vt falſum reiiciam? Si verba ipſa ſimpliciter accipiātur, neq; perſonam, neque cauſam perſcrutabimur. Si enim teſtimonium eius non eſt verum, neq; hoc verum: vtrunque ergo falſum. Quid ſibi vult hic ſermo? Diligenter inuigilandum, vel potius diuina gratia opus eſt, ne nudis verbis inſiſtamus. Ita hæretici in errorem incidunt, neque †ſententiam‡, neq; audientis habitum inquirentes. Niſi enim tempora, locos, auditorem, & alia huiuſmodi cōſideremus, multa ſequētur abſurda. Quę nam ergo ſententia? Dicturi erant Iudæi: Si tu teſtimonium perhibes de teipſo, teſtimonium tuū non eſt verum: idcirco prę-occupauit Ieſus, quaſi dicat: fortaſſe dicetis vos mihi nō credituros, nemo enim qui repente de ſeipſo teſtimonium perhibet, habet apud homines authoritatē. Illa autem particula, Non eſt verum: non eſt temere legenda, ſed ad illorum opinionem referenda: hoc eſt, vobis nō eſt verum. Nō enim ex authoritate ſua, ſed pro auditorum ſuſpicione loquitur, quam arguit, eorum adducēs obiectionem. Verum cum dicit, Si ego de meipſo teſtimonium perhibeo, verum eſt teſtimoniū meum. qui ſit, & qualis exiſtimari debeat, oſtendit, & q̄ de ſe loquens tanquam deus fide dignus haberi debet. Cū enim mortuorum reſurrectionem, & iudicium annūciaſſet: & q̄ qui credit in ipſum, non iudicatur, ſed venit ad vitam: quòd ſedebit ab omnibus rationem exacturus: quòd æqualem habeat patri poteſtatem, atq; virtutē: hæc omnia confirmaturus, neceſſario eorū primum obiectionē poſuit. Dixi inquit, Sicut pater ſuſcitat mortuos, & viui ficat: ſic & filius quos vult, viuificat. Dixi, Neq; pater iudicat quenquā, ſed omne iudicium dedit filio. Dixi honorandum filium ſicut patrē: & qui non honorificat filium, nō honorificat patrem. dixi, Qui verbum meū audit, & credit ei qui miſit me, non veniet in iudiciū, ſed tranſiit de morte in vitā. quòd vox mea mortuos ſuſcitabit, quoſdam quidē nunc, quoſdā vero poſtea. Dixi quòd peccatorum rationē exigam ab omnib°, & quòd iuſte, & pro vniuſcuiuſq; meritis iudico. Cū igitur hæc omnia quidem magna aſſeruiſſet, neq; Iudæi credidiſſent, obſcuriora prius adducit, mox rem cōfirmaturus, quaſi ita dicit: Dicetis fortaſſe me de meipſo teſtimonium perhibere, neque fidem mihi adhibēdam. quibus verbis eorum ponens obiectionē, ſoluit, oſtenditq; eorum mentis abſcondita non ignorare. Ita primū virtutem ſuam indicat, inde probationes affert per quā manifeſtas: triplex teſtimonium ad verborū ſuorum probationem adducens, opera ſua, patrem teſtem, Ioannis præconium, & primū imbecillius ponit, teſtimoniū ſcilicet Ioannis. Cum enim dixiſſet, Alius eſt qui teſtimonium perhibet de me: & ſcio quòd verū eſt teſtimoniū eius, ſubdidit, *Vos miſiſtis ad Ioannem, & teſtimoniū perhibuit veritati.* Quòd ſi non eſt verum teſtimonium eius, quomodo dicit: Scio quòd verum eſt teſtimoniū Ioannis, & teſtimoniū perhibuit veritati? Eece manifeſte cōſtat, cum dixit, teſtimoniū meum non eſt verum, ſecundum illorum opinionē locutum. Quid ſi ille ad gratiā teſtatus eſt? Ne hoc diceret, non inquit, Ioannes teſtimoniū perhibuit de me: ſed prius vos miſiſtis ad Ioannem. Nō miſiſſetis, niſi dignū arbitraremini, cui fides eſſet adhibenda. Et quod maius eſt, nō miſerūt interrogatum de Chriſto Ioannē, ſed de ſeipſo. Cui° igitur in propriis rebus teſtimoniū fide dignū putabant, lōge magis in alienis. Solent enim homines, vt ita dicā, non perinde credere iis qui de ſe loquūtur, atq; iis qui de aliis teſtantur.

‡ *mētem dicentis* ‡

Supra. 4. c
Infra. 9. b
Ibid. 10. f

Infra. 8. b

Hic ſupr. d
Ibidem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ioannes autem tãtæ apud Iudæos erat opinionis, vt de A
se alterius non indigeret testimonio. Nõ enim qui mis-
si sunt dixerunt, quid dicis de Christo? sed, tu quis es?
Quid dicis de teipso? adeo ipsum admirabantur. Hoc
totum significauit Iesus his verbis, Vos misistis ad Ioã-
nem: propterea euangelista non missos tãtum dixit, sed
missorum personas diligentius exponit: non ex infima
plebe viros, non abiectos & viles, non qui corrumpi &
decipi possent: sed sacerdotes & pharisęos, qui sané eius
verba intelligerent. *Ego autem non ab homine testimonium*
accipio. Qua ergo gratia Ioãnis adducis testimonium?
Non erat hominis Ioannis testimonium. Qui misit me,
inquit, baptizare in aqua, ille mihi dixit. Erat itaq; dei,
non Ioannis testimonium. Nam ab eo id didicerat. sed
ne dicerent, vnde à deo didicit? & reprehenderent, ma
iorem in modum ad eorum suspicionem respiciẽs, im-
ponit silentium. Neque enim credibile erat, multos sci- B
re id Ioannem à deo accepisse, sed tanquam ipse ex se
diceret, fidem ei adhibebant: ideo inquit, Ego non ab
homine testimonium accipio. Sed ne dicerent, Si non
accipis ab homine testimonium, cur adducis? Vide quo
pacto obiectioni occurrit. *Sed hoc dico, vt vos salui sitis.*
Hoc est, ego hominis nõ indigeo testimonio cum deus
sim: verum cũ Ioannes tantæ apud vos authoritatis sit,
cum tanquam propheta admiremini, (etenim ciuitas
omnis ad Iordanem ipsum auditum effundebatur:) mi-
hi autem & miracula facienti non creditis, idcirco eius
vobis testimonium in memoriam reduco. *Ille erat lu-*
cerna ardens & lucens, vos autem voluistis exultare ad horam in
luce eius. Ne dicerent, Quid ad nos, si ille testimonium
perhibuit? id nos non recepimus, recepisse ostẽdit. Ne-
que enim contemnendos miserunt nuncios, & volue-
runt exultare: adeo illum admirabantur, neq; poterant C
tunc contradicere. Illud autem verbum, Ad horam, fa-
cilem eorum mutationem, & fluxum, & infirmum stu-
dium indicat. *Ego autem habeo testimonium maius Ioanne.*
Nam si velletis rem ipsam, & opera considerare, ipsa
longe magis vos adducerent ad credendum: at quo-
niam non vultis, ad Ioannem vos relego: nõ quòd ego
indigeam, sed quoniam omnia facio, vt vos alliciam,
vos saluos faciam. Habemus enim operum testimoniũ
Ioanne maius, tamen quod vobis proprius est & fami-
liarius, quod vos magis admiramini, vtor. Deinde cũ
illos notasset, dixissetq; ad horam exultare voluisse in
ipsius luce, illorum temporarium & incõstans studium
demonstrans, lucernam ipsum Ioannem appellauit, vt
ex se lucẽ non haberet, sed à spiritus gratia demõstra-
†iã non posuit, quia ip se sit sol iu sticiæ, sed ĩterim occul te tantũ innuens] ret, quod ad sui differentiam †posuit: sed non ita mani-
festè dixit, quòd esset sol iusticię: sed tantum leos acrius D
tetigit, quòd quemadmodum illum contempserunt, se
quoq; contemnerent. Etenim quem tanti faciebant, ad
horam admirati sunt: quod nisi fecissent, quãprimum
Christo illius persuasione credidissent. Vt igitur eos
omni venia indignos ostendat, addidit: Ego habeo te-
stimonium maius Ioanne. Quale? operum. *Opera enim,*
inquit, *quæ dedit mihi pater vt perficiam ea, ipsa opera quæ ego fa*
cio, testimonium perhibent de me, quia pater me misit. Hic para-
lytici, & filij reguli sanati, & aliorum plurium meminit.
Nam diceret fortasse quispiam, magnifica Ioãnis ver-
ba de Iesu ad gratiam dicta: quãuis neq; huiusmodi de
Ioanne viro optimo, & tantæ apud Iudæos admiratio-
nis, suspicio oriri posset. Verum opera etiã insanis per-
suaderent, ideo eorum adduxit testimonium, & respon
det obiectioni, quòd non esset à deo, qui sabbatum nõ
custodit. Hac gratia, inquit: Opera quæ dedit mihi pa-
ter. atqui suapte authoritate ea operabatur, sed ad ma-
ius indicium, quod nihil contra patris voluntatem fa-
ceret, humilius locutus est. Sed quam ob rem nõ dixit,
Opera quæ dedit mihi pater, testantur me æqualem pa-
tri? Vtunq; enim ex operibus ostẽdisset, & se æqualem
patri, quod alio in loco his verbis confirmauit: Si mihi *Ioan.10 g*
nõ creditis, operibus credite, vt cognoscatis, quòd ego
in patre, & pater in me est. Vtunq;, inquam, ostẽdisset,
& se æqualem patri, & minime illi contrarium. Quam-
obrem ergo non ita dixit, sed potiori parte relicta, mi-
norem posuit? quoniam †id nimium à principio visum †in primis
esset. Nam si longe minus est credi à deo venisse, quàm *vt ipsud p-*
deo ęqualem esse: alterum enim etiam prophetarũ erat, *suasum es-*
alterum minime: pro minori tamen magnam adhibet *set quæreba*
diligentiam, intelligens quòd si hoc auditores recipe- *tur. Nam*
rent, reciperent etiam alterũ: & maius memorans testi- *esset]*
monium, quod minus est posuit, vt & id reciperetur.
Et qui misit me pater, inquit, *ipse testimonium perhibuit de me.*
Et quónam pacto? Hic est filius meus dilectus (in Iorda-
ne) ipsum audite. sed hoc probatione indigebat: Ioãnis
vero testimonium manifestum erat. Ipsi enim ad eũ mi
serant, nec inficiari poterant, & signa similiter viderãt,
& ipsum sanatum audierant, & crediderãt, & propter-
ea eum accusabant. Relinquebatur ergo, vt patris testi-
monium demonstraret, quod confirmaturus, inquit:
Nec vocem eius vnquam audistis. Et quo modo Moses
dicit, Deus locutus est, Moses autẽ respondit? Quo mo- *Exod.19.*
do Dauid, linguam (inquit) quam non nouerat audiuit? *& 20.*
Iterum Moses: Si est gens talis, quæ audiuit vocem dei. *Psal.80.a*
Neque speciem eius vidistis. Atqui & vidisse eam Esaias,
Hieremias, Ezechiel, & alij complures dicuntur. Quid
ergo inquit Christus? In philosophicã paulatim intro-
ducit disciplinam, ostendens deum neq; vocẽ habere, C
neq; speciem, sed esse omni figura, omni voce superio-
rem. Nam sicut dicendo, Neq; vocem eius audistis: Nõ
vocem quidem proferre inquit, sed nõ audiri: ita neq;
speciem eius vidistis, Non formam habere & nõ vide-
ri, verum neutrum id habere intelligit. Etenim ne se ia-
ctatorem appellarent, & tantum ad Mosem deum lo-
cutum dicerent, vt & dixerunt: Nos scimus, quia Mosi *Infra 9 f*
locutus est deus: hũc autem nescimus vnde est, inquit,
neq; vocem deum habere, neq; speciem. Et quid hoc di
co? Non modo neq; audistis deum, neque vidistis, sed
quòd maxime gloriamini, quę accepistis à deo præcep-
ta, ea vos habere non potestis gloriari. ait ergo: *Et ver-*
bum eius non habetis in vobis manẽs. Hoc est, institutiones,
præcepta, legem, prophetas: nã licet ea deus instituerit,
non tamen apud vos sunt, quoniam mihi nõ creditis.
Nam si vbiq; scripturæ mihi necessario credendũ testã- D
tur, vos autem mihi non creditis, eius vocẽ à vobis lon
ge abesse perspicuum est. Ideo subdidit, *Quia quem misit*
ille, huic vos non creditis. Deinde ne dicerẽt, & quo pacto
si vocem eius non audiuimus, tibi testimonium perhi-
buit? his verbis occurrit: *Scrutamini scripturas, quia vos pu-*
tatis in ipsis vitam æternam habere. Illæ sunt quæ testimonium per-
hibent de me. † Scripturarum testimonium adducit, Jat- † *Per illas*
qui & apud Iordanem, & in mõte perhibuit deus testi- *eũ testimo-*
monium: non tamen hoc adducit, non enim fortasse *nium perhi*
credidissent. Vocem nanque ex monte non audierant, *buit]*
apud Iordanem vero, audiuerant quidem, non tamen
attenderant: idcirco relegat eos ad scripturas, vbi sit
patris testimonium, prius tamen antiqua tollit, in qui-
bus gloriabantur, tãquam deum viderint, & audierint.
Cum enim consentaneum esset Iudæos, quæ in monte
facta sunt non credituros, eorum primò suspicionem
reprehendit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

reprehendit, & consentire scripturis demonstrat, ad quarum eos testimonium relegat: hoc nos exemplo aduersus hæreticos hinc arma sumamus. 2.Tim.3.d Omnis enim scriptura diuinitus inspirata, vtilis est ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum in iusticia, vt perfectus sit homo dei ad omne opus bonum instructus: non aliis abundet, aliis careat, hic enim non est perfectus. Quæ vtilitas, dic quæso, cum quispiam intente orationibus vacat, nō autem affatim calamitosis miseretur: vel si miseretur, cupidus tamen est, & violētus: vel si his abstineat, ad ostentationē abstinet: vel si optimo animo miseretur, inde postmodum in superbiam effertur: vel si humilis sit, & ieiuniis se macerat, auariciæ studiis & terræ incumbit, atque omnium malorum matrem in animum suum inducit? Radix enim & mater omnium malorum auaricia est. hanc formidemus, hāc fugiamus: hoc peccatum orbem terrarum perdidit, hoc omnia confudit, hoc à fœliciſsimo Christi seruitio nos Matt.16.d abducit. Nō enim potestis, inquit, seruire deo & mammonæ, qui contraria Christo præcipit. Siquidem Christus dicit, Da indigentibus: mammona, rape ab indigētibus. Christus, Insidiantibus & iniuriam facientibus ignoscas: mammona, qui tibi nullam iniuriam intulerunt persequaris. Ille, pius esto & mansuetus: hic, crudelis & immanis: nihil te moueant lachrymæ pauperum, †efficiat] vt in illa die seuerum nobis iudicem †non cōciliemus:] tunc enim omnia opera nostra in omniū conspectum proferētur: & illi quos iniuria affecimus, quos spoliauimus, omnem nobis auferent excusationem. Luc.16.e Nam si Lazarus diuitem, non quòd vllam ab eo iniuriam acceperit, sed quòd nō inuenerit misericordiam, tam acerrime accusauit, vt nullam cōsecutus sit veniam: quámnā hi consequentur, qui non modo nulla in calamitosos misericordia vsi sint, sed vim inferūt, & pupillorum diripiunt facultates? Si qui Christum esurientem non pascunt, tantum eos manet supplicium: quid de his æstimandū est, qui rapiunt aliena, qui multis vim inferunt, qui omnia operantur iniuste? Hanc nos cupiditatem caueamus dilectiſsimi. cauebimus autem si iniustos homines, & iniuste locupletatos, qui iam obierunt cōsiderabimus: quorum pecuniis & laboribus alij fruuntur, ipsi vero igni & suppliciis cruciātur intolerabilibus. Et quę nam dementia in hac vita anxie semper, & in summis laboribus viuere, vt mortui pœnis immortalibus torqueamur? Licet nobis & in hac vita in deliciis, & in voluptatibus viuere, quas nihil adeo parit, quàm eleemosynæ conscientia: & cum hinc migrabimus, viciorū sordibus vacuos, bona assequi sempiterna. Nam sicut malicia & viuētes & mortuos affligit, & torquet: ita virtus ante cœlestis regni participationem sectatores suos & spe bona, & incredibili fouet voluptate: quam vt & in hoc, & futuro seculo cōsequamur, bonis operibus muniamur: sic futurā nobis coronam cōparabimus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri & spiritui sancto, gloria in secula seculorum, Amen.

Homilia.xl.ex cap.quinto.

Scrutamini scripturas, quia vos putatis in ipsis vitā æternam habere: & illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me: & non vultis venire ad me, vt vitam æternam habeatis. Longam ad vos de spiritalibus rebus orationem habemus, dilectiſsimi, neq; tamen †eam nobis satis esse ad salutem arbitramur, etiam si pro viribus insistamus.] Nam si in rebus secularibus, & in compendiis diuitiis nemo sibi satisfacere videatur, cum his

† *ad salutē nobis satis esse arbitramur, ſi cæteris*

obiter ac præter rationem & modū vtatur, longe magis in spiritalibus id vsuenerit. Siquidē longe hæc maiori indigēt studio. Propterea Christus Iudæos ad scripturarum non simplicem, & nudam lectionē, sed ad inuestigationem perquam diligētem relegauit. Nō enim dixit, legite scripturas: sed, scrutamini. † Diuina enim] summa indigent diligentia: in vmbra enim maioribus illis non ab re locutus est. Idcirco effodere profundius iubet, vt quæ alte delitescūt, inuenire possimus. Non enim rem in superficie, & in promptu positā effodimus, sed quæ tanquam thesaurus profunde reconditur. Qui enim huiusmodi quærit, nisi summam adhibeat diligētiam & laborem, nunquam quæsita inueniet: quamobrem inquit, Scrutamini scripturas, quia vos putatis in eis vitam æternam habere. Non, inquit, habetis: sed, putatis habere: Vt demonstraret nihil eos sola lectione proficere, nisi fides accedat. Dicit igitur: Nūquid scripturas admiramini? Nunquid inde vitam consequi arbitramini? Illæ de me perhibent testimonium, & nō vultis venire ad me, vt vitam æternam habeatis. Non immerito inquit, putatis: quoniam ipsi credere nolebant, sed in sola lectione gloriabantur. Deinde ne nimio studio gloriæ suspicionem incurreret, & id dicere putaretur vt sibi authoritatem conciliaret: etenim Ioannis & patris testimonium, & opera sua meminerat, & omnia conatus est vt eos alliceret ad credendum. †ne inquam credibilem multis suspicionem incuteret,] subdit:

Claritatem ab hominibus non accipio. Hoc est, non egeo humana gloria, sol enim à lucerna lucem non accipit. Qua igitur gratia hoc dicitur? Vt salui sitis, vt superius inquit. significauit tamē & hic etiam, cum dixit, Vt vitam habeatis. Affert autem & aliā causam. Sed cognoui vos, quia dilectionem dei non habetis in vobis: cum tanquam dei amatores Iudæi Christum persequerētur, quòd se æqualem deo faceret, scirētque non esse credituros, ne quis percontaretur cur id diceret, vt vos reprehendam, inquit, quòd non pietate in deum me persequimini. Nam si ipse & operibus, & scripturis mihi perhibet testimoniū, quemadmodum antehac me deo contrarium arbitrati, expulistis: ita ex quo vobis veritatem ostendi, recipere deberetis, si deum diligeretis, sed non diligitis: propterea hoc locutus sum, vt temere vos elatos ostēdam, & inuidiam obtegere: quod etiam ex sequentibus confirmat. *Ego enim veni*, inquit, *in nomine patris mei, & non accepistis me: si alius venerit in nomine suo, illum accipietis.* Animaduerte, vt omnibus in locis propter hoc se missum, & à patre accepisse iudicium, & nihil posse à seipso facere profitetur, vt omnem tollat incredulitatis excusationem. Sed quemnam non in nomine patris venturum dixit? Antichristum, & perfidiam eorum sine contradictione demonstrat. Nam si tanquā dei amatores me persequimini, longe magis Antichristum persequi oportuerit. Ille enim neque se missum à patre, neque eius voluntate venire dicet: sed omnem sibi potestatem tyrannice vendicabit, se omnium deum profitebitur: vt Paulus inquit, supra omnem qui dicitur deus aut colitur: ostendentem seipsum deū esse, hoc est quòd proprio nomine venerit: ego autē me in nomine patris mei venire profiteor. Satis id indicare poterat, quòd deum non amarēt, cum ab ipso missum non reciperent. Verum ex Antichristo etiam eorum impudētiam coarguit, cum eum qui se à deo missum prædicat, non recipitis: coletis autē, qui se deū nescire, & se maximum deorū esse gloriabitur. Perspicuū erat φ inuidia & dei odio ipsum persequebantur, ideo duas affert ser-

2.Thes.2.b

quemadcūq; percurrámus]

† Quæ ex ipso dicuntur]

Lectio scriptarū literæ rū absq; fide nō valet.

† Cū igitur verisimile esset multos suspicari eū gloriæ cupidē dicere illa dicere]

Universidad de Deusto
Biblioteca

monis sui causas,& prius vtiliorem. Vt salui sitis,& vitã habeatis. Et licet non essent audituri, grauiorem tamẽ ponit, †vt assolet.]Et quidem Paulus de Antichristo disputans, prophetauit, quòd mittet illis deus operationẽ erroris, vt credant mendacio, vt iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati. Christus autem non dixit venturum: sed, si venerit: vt minus auditores offenderet. nam propterea quòd nõdum ad summam illi peruenerant perfidiam, Antichristi aduentum tacuit. Paulus autem intelligentibus aperte eum manifestauit, quòd illos inexcusabiles facit. Deinde incredulitatis causam his verbis exequitur: *Quo modo potestis vos credere, qui gloriam inuicem accipitis: & gloriam quæ à solo deo est, non quæritis?* Hic iterum ostẽdit, nullam eos diuinorũ considerationem habere, sed eorum prętextu proprium affectum obtegere: tantum autẽ à quærenda dei gloria abesse, vt humanam potius quàm diuinam optarent. Qua ergo ratione tãtum odij pro dei gloria susciperent: quam adeo contemnebãt, vt etiam humanam pręponerent? Cum itaque simulatam eorum in deum dilectionem arguisset, & ex his quæ in se facerent, & quæ in Antichristum essent facturi, ostẽdisset; nulla venia dignos: iterum Mosem, qui eos accusat in medium adducit. *Nolite putare, quia ego accusaturus sum vos apud patrem: est qui accusat vos Moses, in quo vos speratis. Si enim crederetis Mosi, crederetis †forsitan &] mihi: de me enim ille scripsit. Si autem illius literis non creditis, quo modo meis credetis verbis?* Hoc est, ante me ille †vos vestri in me animi reprehendit. Mosi enim magis creditis, quàm mihi.]Ecce quo modo omnem eis aufert excusationem. deum vos diligere profitebamini me persequendo, ostendi quòd eius odio hoc facitis. Dicebatis me sabbatum soluere, legẽ transgredi: purgaui calumniam. contra me hæc audere asserebatis, vt Mosi credaretis: demõstraui hoc vos facto maxime Mosi contradicere. Tantum enim absum, vt Mosi legi repugnem, vt nemo alius æque vos accusaturus sit, quàm ipse qui legem vobis dedit. Vt igitur de scripturis, inquit, in quibus putatis vitam æternã habere: ita & de Mose in quo vos speratis, vbique ipsorũ armis eos confodiens. Et vnde constat, dices, Mosem accusaturum, vt te iactare non credamus? Quid tibi cũ Mose? sabbatum soluisti, quod ille obseruandum mandauit. Quo modo nos accusaturus est? Quo *vteris* argumento, quòd in alium suuipsius nomine venientem simus crediturí? ad hæc nullum adducis testimoniũ. Atqui omnia hæc ex superioribus cõfirmantur: cum enim se à deo venisse ab operibus, à Ioannis & patris testimonio asseueret, constat Mosem eos accusaturum. Quid enim ille inquit? Si quis venerit signa faciens, & ad deũ adducens, & futura vere prædicens, ei promptissimo animo parêre oportet. Christus omnia hæc fecit, signa verissima operatus est, ad deum omnes traxit: & quæ prædixit, rerum euentu confirmata sunt. †Quòd autem ob Christi odium alium susceperi sint, inde perspicuũ est: quoniam qui] diuina voluntate venientem fugant, contrarium recipiunt. Neque id tibi admirationi sit, q Mosi adducat testimonium, cum ab homine se testimonium non accipere dixerit: non enim ad Mosem, sed ad diuinam eos scripturam relegat. Verum cum scripturis minus mouerentur, se ad ipsum refert legislatorem qui eos accusat, & expressius metum incutiens, singula eorum verba coarguit. Considera quæso. Dicebant quòd dilectionis in deum gratia Christum persequebantur: ostendit contrarium, quòd odio dei. Dicebant quòd Mosem defenderent: ostendit quòd oppugnant, & quia ei non credunt, id faciunt. Nam si legis assertores essent, oportebat vt qui legem impleret, probarent: si deum diligebant, ei credere qui ad deum eos traheret: si Mosi credebant, quem Moses prædixerat, adorare: quod si illi qui ante me fuit, fides non adhibetur: minime mirum si me ab eo iam pridem prænunciatum expellitis. Quemadmodum ergo qui se Ioannem admirari arbitrabantur, eos potius contemnere ex his quæ in ipso facerent, demonstrauit. Itidem & in Mose vsu eis venire ostendit, & semper in eorum caput omnia quæ pro se adducere opinabantur, retorquet. Tantum enim absum, inquit, vt à lege Iudaica vos abducam, vt ipsum legislatorem cõtra vos testem adducam. Dicit ergo scripturas de ipso testari, vbi autem nondum aperuit, vt maiorem eis formidinem incuteret, & ad inuestigandum, interrogandúmque excitaret. Nam si non rogatus dixisset, facile contempsissent: hoc autem pacto eos rogare, & discere oportebat, si attentionem præstabant. Ideo non in demonstrationibus tantum, sed in sententiis, & minis vehemens est, vt vel hoc saltem pacto metu trahat ad credendum. Illi autem tacent. Talis enim malicia est, quicquid dicatur, fiátve, non exurgit, sed proprium seruat venenum: sed omnis ab animo eiicienda est, nec vlli innectẽdus dolus. Ad prauos enim prauas vias deus mittit: & spiritus sanctus sapientiæ fugiet dolum, & discedet à rationibus imprudentium. Nihil enim tam stultos homines facit, quàm malicia. Fraudulentus enim, perfidus, ingratus (hæ nanque maliciæ species sunt) cum non lædentem lædit, cum nectit dolos, cum beneficiorum obliuiscitur, nónne summæ præ se fert stulticiæ indicium? Nihil sapientiores reddit, quàm virtus: etenim gratos, benignos, mites, humanos, mãsuetos, lenes, cæteris virtutibus præditos efficit. Quid ita affectis prudentius? fons, mater, radix sapientiæ, virtus, non secus ac malicia omnis & stulticia oritur. Siquidem superbus & iracundus, quoniam sapientia carent, his affectibus absumuntur, ideo inquit propheta, Non est sanitas in carne mea à facie insipientiæ meę: vt omne peccatum è stulticia ortum habere demonstret. nam qui virtuti studet, qui deum timet, is sapientissimus est. Initium, inquit, sapientiæ, timor domini. Quòd si ita est, malus, qui dei timorem non habet, sine dubio non est sapiens: qui hac vera caret sapientia, stultissimus est. Atqui multi malos admirantur, quòd & iniuriam facere, & offendere possint: non intelligentes eos maxime miseros existimandos, qui cũ alios se lædere arbitrentur, in se ensem stringunt: quod vltimæ est dementiæ, vt seipsum lædendo quis nõ cognoscat, sed sibi aliũ lædere videatur. Quod Paulus sentiens, inquit: Quare non potius iniuriã accipitis? quare non magis fraudem patimini? Non accipere iniuriam, in non inferendo est, sicut nõ pati malum, in non faciendo male, quanuis multi ambigant, nec sapientiam amplecti velint. Hæc cõsiderantes dilectissimi, non qui accipiunt, sed qui inferũt iniuriam, eos miseros dicamus, deploremúsque, cum ipsi maxime accipiant, & cum deo bellum gerant, cum omnium contra se ora aperiant, cum in hoc seculo mala laborẽt fama, & in futuro perpetuum sibi pariãt suppliciũ: qui autem accipiunt, & magno animo omnia perferunt, deũ propicium habeant, omnes eis commiserẽtur, omnes laudent, omnes benigne suscipiant. Ipsíq; in hac vita maximum sapiẽtiæ exemplum præbeant, & in futuro gloriã expectent sempiternam: quam vtinã omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum

†ostendens quòd etiã si auditores nõ fiat crediturí, suas tamẽ partes deus vbiq; explere cõsueuit] Ibidem. c

†Vtique]

† à vobis † iuria in his quæ ad me pertinẽt, affectus est. Mosi enim potius q̃ mihi incredulí estis]

†Vnde autem constat quòd alteri sint creditu ri? Ex eo quòd Christi oderint. Qui enim]

Psal. 37. b

Eccli. 1. b

1. Cor. 6. b

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia xli. ex cap. sexto.

Hæc abiit Iesus trans mare Galilææ, quod est Tiberiadis, & sequebatur eum multitudo magna, qui videbãt signa quæ faciebat super his qui infirmabãtur, &c.

Nolimus dilectissimi prauos & maledicos homines prosequi, & insectari: sed eos & eorum maliciam toleremus, cùm nihil ab his virtus nostra offendatur, nihil detrimenti accipiat: ita enim omnis eorum impetus frãgitur. Et quemadmodum sagittæ in durum aliquod signum immissæ, magno impetu † huc illuc dispergun- † *in eos qui emiserãt remittũtur.*] tur,] mollius verò assecutæ, figuntur, & desinunt: ita & maledicos & feros repugnando magis exasperamus, ce dẽdo mitigamus facilè, & eorum mollimus insaniam. Idcirco Christus, cùm audissent Pharisæi ipsum plures quàm Ioannes discipulos habere, & baptizare, abiit in Galilæam, vt eorum inuidiam & furorẽ quem ex se audito ortum credibile erat, extingueret: non tamen eundem locum, quem ante petiit: non enim in Cana Galilææ, sed trans mare concessit. Sequebatur autem eum multitudo magna, quia videbant signa quæ faciebat. Quæ nam? cur non enumerat? Quoniam hîc euangelista plurimum in Christi sermonibus, & doctrina versatur, considera in toto anno: etenim nunc in festo Paschæ non aliud quàm paralytici, & filij reguli nobis signum exposuit. Neque enim omnia narrauit, neq; potuisset, sed ex multis & magnis pauca. Sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa quæ faciebat. Nõ philosophicis admodũ subtilitatibus vtitur: ad tantam enim doctrinam magis signis adducebantur, & ru- *Matt. 7. d* diores maximè. Signa enim, inquit, non fidelibus, sed incredulis: sed non huiusmodi apud Mattheũ populus, verùm stupebant omnes doctrinam eius, quia docebat eos tanquam potestatem habens. *Quid autem montem subiit, & ibi sedebat cum discipulis suis?* Propter futurum signum. Quòd autem soli cum ipso discipuli ascenderunt, multitudinis non sequẽtis desidiam coarguit. Ad hoc etiam nos admonet à perturbationibus & tumultu *Luc. 6. b* discedendum. Idoneus siquidem ad philosophiam locus solitudo: aliquando Christus solus montem ascendit, & pernoctat, & orat: vt ostendat qui deo vult frui, eum ab omni cura & solicitudine vacare, & quietũ locum quærere oportere. *Erat autem proximum Pascha dies festus Iudæorum.* Quà nam gratia omnibus ad solennitatem Hierosolymam properantibus ipse in Galileam, & inde in Capernaum, non modò abiit, sed & ducit discipulos? Vt paulatim legem soluat, cùm Iudæorum malicia occasionem acceperit. *Cùm subleuasset Iesus oculos, vidit quòd multitudo magna venit ad eum.* Non ab re cum discipulis sedere ostendit, sed aliquid diligentius & magna omnium attentione differere. Ex quo Iesu studium & humilitatem in discipulos videre licet. Sedebant in- *Matt. 14. & Luc. 9. b* tentis in magistrum oculis. Inde cùm subleuasset Iesus oculos, vidit multitudinem venientem, alij euangelistę dicunt discipulos obsecrasse Iesum, ne ieiunos dimitteret: Ioannes autem, Iesum Philippum rogasse. Vtrunque mihi verum videtur, alio & alio tẽpore: illud, quàm hoc antiquius. Sed quam ob rem Philippum interrogat? Norat qua discipuli magis doctrina indigerent. *Infra. 14. a* Hic est, qui postmodum ait. Ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Propterea eum rogauit, vt magis appareret miraculum, & coactus confiteri penuriam, melius intelligeretur miraculi magnitudo, quàm si simpliciter id fecisset. Ait ergo: *Vnde ememus panes, vt manducent hi?*

Sic & in veteri testamento, non prius signum fecit deus quàm Mosem interrogaret: Quid est hoc, quod tenes *Exod. 4. a* in manu tua? Nam cùm admirabile aliquid & repentinum priorum nonnunquam oblitionem facere soleat, primum eum propria cõfessione alligari voluit, vt nullo stupore obliuisci iam possit. Vult præterea comparatione signi magnitudinem intelligi. quod sanè & hic fit. Et interrogatus ille ait: *Ducentorum denariorum panes, inquit, non sufficiunt his, vt vnusquisque modicum quid accipiat. Hoc autẽ dicebat tentans eum, ipse enim sciebat quid esset facturus.* Quid significat, Tentans eum? Num quid esset responsurus, ignorabat? Minimè. Quid igitur? Ex veteri testa- *Gene. 22. a* mento licet intelligi, vbi inquit: Quæ postquam gesta sunt, tentauit deus Abraham. † Ille respondit, Adsum. † *& dixit.*] Ait illi:] Tolle filium tuum † vnigenitum] quem dili- † *dilectũ.*] gis Isaac. Non dixit hoc, vt an parêret experiretur, cùm *Roma. 8. c* omnia deus videat priusquam fiant: sed hominis more vtrunque dictum est. Sicut enim cum dicit, Scrutatur corda hominum: non ignorationis est, sed certissimæ cognitionis: ita tentauit, nihil aliud quàm certam scientiam significat, vel quòd probatiorem ipsum fecit. Vt ergo Abraham, ita & Philippum interrogando admonet, vt miraculum diligentius consideret. Ideo euangelista ne quid his verbis absurdum de Christo suspicareris, & in magnum prolabereris errorem, Ipse (inquit) sciebat quid esset facturus. Cæterum illud maxime obseruandum est, quòd quando praua subest suspicio, illam protinus euangelista studiosè amolitur. Vt igitur hoc loco ne quid tale suspicarentur auditores, correctionem addidit, dicens: Ipse enim sciebat quid esset facturus. sic & illic, cùm inquit, Propterea magis quære- *Supra. 5. c* bant eum Iudæi interficere, quia non solũ soluebat sabbatum, sed & patrem suum dicebat deum, æqualem se faciens deo: Nisi ea esset Christi operibus confirmata sententia, eam quoque correxisset suspicionem. Nam si in Iesu verbis timet euãgelista, ne quid perperam suspicemur: multomagis in aliorum sermonibus, si non verum ideos opinari intelligeret. Sed nihil dixit. norat enim eam fuisse Christi sententiam, quòd esset æqualis deo, nec eos perperam opinatos. *Cum igitur interrogasset Philippum, dixit Andreas frater Simonis: Est puer vnus hîc, qui habet quinque panes ordeaceos, & duos pisces: sed hæc quid sunt inter tantos?* Prudentior quàm Philippus Andreas, non tamen penitus rem intellexit. Puto autem eum adductum prophetarum miraculis: vt Helisæi ex panibus. *4. Reg. 4. g* præcesserit ergo Andreas Philippum, non tamen in ipsum cacumen euasit. Hinc deliciis dediti intelligant, quid magni illi viri & admirabiles comederint, quàm vilis & modica eorum mensa fuerit. Intueamur eorum in omnibus abstinentiam & imitemur. Sequẽtia etiam multam declarant imbecillitatem. Cum enim dixisset, Habet quinque panes ordeaceos: subdidit, Sed quid hæc inter tantos? Putabat enim ex paucioribus pauciora, ex pluribus plura facturum miraculorum authorem, in quo decipiebatur. Similiter enim & ex pluribus, & paucioribus panes multiplicare poterat: neq; enim subiecta materia indiget deus. Sed ne creatura ab ipsius sapientia aliena videretur, vt secuti homines Marcionis opinione infecti calumniati sunt, ipsa vsus est creatura in miraculorum subiectum. Et cùm ambo discipuli nihil sperarent, signum ostendit: ita prius rei difficultate confessa, maius lucrum consequitur. Diuina enim demonstrabatur potentia. Cum enim signum superiori tempore à prophetis factum, licèt non eodem modo facturus esset, & gratias prius acturus, ne stultè eius imbecillitatem

Universidad de Deusto
Biblioteca

becillitatem opinarentur, considera quò nam pacto ex omnibus mentes erigit,& differentiam demonstrat. Siquidem nondum visis panibus, vt intelligas quæ non sunt, sicut ea quæ sunt, ei subdita esse: vt Paulus testatur, Vocans quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt, tanquam paratis epulis præcepit illos statim discumbere, vt hinc discipulorum animos excitaret. Cùm enim ex sermone illo lucrati essent, continuo paruerunt, neque perturbati sunt, dicentes: Quid hoc est? quid iubes discumbere? nihil est paratum. Sed antè miraculum credere cœperunt. Et qui paulò ante adeò diffidebant, vt vnde emerent panes nescirent, iam fidenter discumbere turbam faciunt. Sed quid tandem cùm sanaturus esset paralyticum, cùm suscitaturus mortuum, cùm maris sedaturus tempestatem, nô agit gratias, hîc agit? vt ostendat ante cibum gratias deo agendas. Accedit ad hoc, quòd in minoribus maximè gratias agit, vt non indigentiam intelligas. Nam si indiguisset, longè magis id in maioribus fecisset: quæ si authoritate & virtute propria operabatur, & illa operatum constat. Præterea & multitudo magna aderat, quam persuaderi oportebat diuina id fieri voluntate. Quam ob rem cùm solus facit signa, nihil eiusmodi dicit: præsente autem multitudine ne deo & patri aduersari putaretur, gratias agendo omnem penitus aufert suspicionem. Et dedit discũbentibus, & impleti sunt. Ecce inter dominum & seruum differentia. Illi enim ad mensuram habentes gratiam, dimensa faciebant miracula: deus autem absoluta potestate per quàm abundè operatur. Et superfuerũt, inquit, fragmenta, quæ non fuerunt ad superfluã ostentationem: sed hoc ideo factum ne imaginatio quædam existimaretur. Et idcirco ex subiecta quoque materia operatus est. Sed quá nam gratia non dedit turbæ, vt ferrent, sed discipulis? Quoniam hos magis erudiri volebat, qui totius orbis magistri erant futuri. Multitudo enim parum emolumenti è miraculis erat consecutura: mox nanque obliti sunt, & petunt aliud signum. Discipuli vero plurimam consecuti sunt vtilitatem. Erat autem & hoc non parum ad Iudæ damnationem, qui cophinum portabat. Sed quòd eorum eruditionis gratia id fecerit, in sequentibus in memoriam his verbis reducens, significat. Nondum scitis quot cophinos accepistis? & quòd æquali numero discipulis fuerint cophini fragmentorum: aliàs verò cùm non amplius admonẽdi essent, non duodecim cophini, sed septem sportæ superfuerunt. Ego autem non panis modo copiã & multiplicationem admiror, sed quòd tantum quæ duodecim sportulæ caperent fragmenta superfuerunt, quòd nec plus nec minus superesse fecerit, quòd præuiderit quantum essent consumpturi: tantũ enim superesse voluit, quod profectò ineffabilis potentiæ est. Confirmarunt igitur fragmenta miraculum vtrunque indicantia, neque imaginationem esse, & ex illis quæ comederant superasse. Piscium reliquiæ nullæ superfuerunt, sed post resurrectionem non amplius est subiecta materia: quam ob rem? Vt intelligas nunc materia vsum, non propter necessitatem: neque quòd ea pro fundamento indigeret, sed vt hæreticis silentium imponeret. *Turbæ autem dicebant: Quia hic est verè propheta.* O gulæ incredibilem auiditatem. Maiora his miracula, & quidem innumera operatus est Iesus, neque hoc vnquam confessi sunt, nisi nunc exaturati. Vnde constat quòd prophetam aliquem eximium expectabant. Etenim illi dicebant, Tu es propheta. Et hi, *Hic est verè propheta, qui venturus est in mundum. Iesus autem cùm cognouisset, quia venturi erant, vt raperent eum, & facerent regem: secessit iterum in montem ipse solus.* Proh quanta gulæ vis, quàm mutabilis sententia, iam non amplius † calumniantur,] nec sabbati transgressionem curãt, neque dei zelo mouentur: omnes has curas pleno ventre abiecerunt, propheta erat, regem volebant: Christus autem fugit. Quid tandem? vt humanarum dignitatum contemptus nos admoneret, vt ostenderet *nullis* secularibus rebus indigere. Qui enim vilia elegerat, matrem, domum, patriam, victum, vestimenta, quid terrena appeteret? cœlestia illustria erant & magna, angeli, stella, pater & spiritus, testimonium perhibentes, prophetę ipsum iam pridem annunciantes: terrena omnia ei vilia erant, vt hoc pacto clarius eius potestas appareret. † Secessit igitur in montem] eruditurus nos, vt secularia contemnentes, neque huius vitæ claritudinem admiraremur: sed contemptis his omnibus futura optaremus, complecteremur, amaremus. Qui enim humana admiratur, nulli erit in cœlis admirationi. Quocirca, inquit Pilato, Regnum meum non est de hoc mundo: ne videretur humano metu, & viribus ad persuasionem vti. Quare ergo inquit propheta: Ecce rex tuus venit mansuetus, & sedens super asinam? Regnum suum illic non huius seculi, sed cœli dicit: propterea inquit, Gloriam ab hominibus non accipio. Assuescamus igitur dilectissimi, huius seculi honorem contemnere, neque enim desideremus, honorati sumus honore maximo: cui hic comparatus, infamia, nugæ, ignominia est: sicut mundi diuitiæ supernis illis collatæ, paupertas: & vita hæc † sine illa] mors est. Dimitte, inquit, mortuos sepelire mortuos suos: Sic & gloria hæc si ad illam conferatur, pudor est & risus. Hãc igitur gloriam aucupari nolimus, quam qui exhibent, vmbræ sunt, & somnium, & longè magis hæc ipsa gloria. Gloria enim hominis tanquam flos fœni. Quid autẽ flore fœni corruptibilius? Sed esto sit diuturna, quid animæ conferret? Nihil sanè, verùm maiorem in modum officit, quippe quæ seruos efficiat, & quidem emptis viliores seruos nõ vni addictos domino, sed duobus, tribus, innumeris, quibus diuersa imperantibus parent: quantò melior libertatis conditio est quàm seruitutis, dei seruum ab hominum seruitio liberemus: at si omnino gloriam quæris, immortalem aucupare, quæ longè vtilior est, & magis expetenda. Seculi homines damno tuo suam quęrunt vtilitatẽ: Christus contrà centuplum reddit quàm dederis, & tãdem vitam æternam elargitur. Quid ergo satius, quid expetibilius, in terra an cœlo, hominibus an deo admirabilem apparere? damnũ an lucrum consequi, ad vnam diem, an ad sempiterna secula coronari? Da indigenti, non histrioni, ne cum tuis pecuniis & animam illius perdas. Tu enim stulta ambitione perditionis eius causa es. Siquidem qui se in orchestra exercent, si artem suam sine lucro futuram scirent, iam pridem destitissent: verùm cùm te plaudentem, accurrentem, multa largientem videant, etiamsi artis pigeret, lucri cupiditate adducuntur. Si verò scirẽt neminem laudaturum, non amplius irritos labores subirent: verùm cùm omnibus se admirationi esse intelligant, multitudinis laude alliciuntur. Abstineamus dilectissimi his impensis, quæ nullam afferunt vtilitatem: discamus in quibus & quando consumere oporteat, ne vtrinque deum adiram prouocemus, & congregando vnde non licet, & dispergendo in quæ non licet. Qua enim in te ira, qua vindicta indignus sis, cùm in meretricem eroges, mendicum expellas: nam etiam si iusti laboris mercedẽ solueres,

Roma.4.c

Supra.4.c

† *Venit autem etiã.*]

Infra.18.g

Zach.9.b

Supra.5.g

† *ad illã cõparata.*]

Matt.3.c

1.Pet.1.d

ueres, nónne crimini tibi asscribendum esset, mercedem sceleri, & pro merita pœna honorem impendere? Cùm autem spoliatis orphanis & viduis impiorum luxuriam foues, considera qui ignis, quod te supplicium maneat. Audisti Paulum, Non tantùm † qui hæc faciũt, sed laudant facientes.] Fortasse acrius vos arguimus, quòd si non argueremus: operum tamen supplicia manent eos, qui nunquam emendantur. Quid vtilitatis, si ad vestram loquerer voluntatem, cùm punienda sint scelera? probas saltantem, laudas, admiraris: nónne illo peior efficeris? Siquidem eum inopia excusat, cui omnia videntur licere: tu hac cares excusatione: ille rogatus cur aliis omissis artibus huic se dediderit, non negabit turpem, & iniustam esse, sed multa paruo labore lucrari dicet: tu rogatus, quare luxuriosum, sordidum, multorum perniciem admireris, nõ itidem poteris excusari, sed opus erit, vt deiecto vultu erubescas. Quòd si nobis quam reddas rationem non habes, quo modo apud horrendum illud tribunal, & iudicium inexcusabile, vbi cogitationum, verborum, operum omniũ reddituri sumus rationem, constabimus? quibus oculis iudicem intuebimur? quid dicemus? quam causam, quam excusationem aptam, aut ineptam saltem excogitabimus? quam inutilis impensæ, quam voluptatis, quã proximorum quos illa arte perdidimus? Nihil te defendet, punieris sine dubio, & quidem quod omni caret fine supplicio. Quod ne accidat, summo studio caueamus, vt spe firma hinc migrantes, sempiterna bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Rom.1. † hæc faciunt, sed etiã facientibus assentiuntur.

Homilia xlij. ex cap. sexto.

VT autem sero factum est, descenderunt discipuli eius ad mare. Et cùm ascendissent nauim, venerunt trans mare in Capernaum. Et tenebræ iam factæ erant, & non venerat ad illos Iesus, &c. Non præsens tantùm discipulis suis Iesus, sed & lõgè absens, eorum studet vtilitati: etenim cùm vbique affluere & operari posset, & contrariis idem effecit. Contemplare igitur, dimissis discipulis Iesus ascendit in montem. Vt autem sero factũ est, descenderunt discipuli eius ad mare, & ad vesperum vsque Iesu reditum expectarunt, fore sperantes vt ad ipsos rediret. Cum autem aduenisset vespera, diutius ferre non poterant quin magistrum ob immensum in ipsum amorem quærerent. Nec dicunt, Vesper est, tenebræ nos comprehendent. Quò ibimus? loca periculosa sunt, periculosum tempus: sed magistri desiderio nauem ascendunt. Neque ab re euangelista tempus significauit, vt ex eo vehementissimam eorum dilectionem ostenderet. Quam ob rem autem dimisit discipulos Iesus, & rursus apparet solus super mare ambulans? Vt eos erudiret, quàm graue ipsis esset solos relinqui, & maius sui faceret desiderium, necnon & suam demonstraret potestatem. Sicut enim nõ omnem doctrinam eis cum multitudine communicauit, ita neque signa. Oportuit enim eos aliter initiari, quibus committenda erat cura orbis terrarum, vt aliquid amplius haberent. Priuatim ergo ipsi transfigurationem in monte, nunc super mare ambulantem, multa & miranda post resurrectionem viderunt, & alia præterea arbitror. Iuerunt autem in Capernaum, non quòd ibi eum esse scirent, sed inuenire vel inter naugandum opinati. Timuisse autẽ eos significat euangelista, & à tempore, tenebræ enim iam factæ erant: & à tempestate, quia mare magno flatu exurgebat: & à loco, quia longè à terra recesserant. *Cùm remigassent quasi stadia vigintiquinque, aut triginta:* Et à re incredibili. *Vident enim Iesum ambulantem super mare, & perturbatis eis dixit: Ego sum, nolite timere.* Sed qua gratia ita apparuit? vt componendæ tempestatis authorem se esse ostenderet. Hoc significat euangelista, cum inquit: *Voluerunt ergo accipere eum in nauem, & statim fuit nauis ad terram quam ibant.* Non enim tutum duntaxat, sed & secundum vẽtum præstitit. Multitudini autem super mare non apparuit: nam maius signum erat, quàm eorum imbecillitas pateretur: sed neque discipulis diutius se ita videndum præbuit, sed simul & visus est, & euanuit. Quod autem apud Matthæum signum est, alterum fuisse arbitror, quod multipliciter constat. Sæpe etenim similia fecit signa, non tantùm vt admirarentur, sed tanquam non nimium inusitata spectantes firmiter crederent. Ego sum, nolite timere. Verbo timorem pellit. nõ ita aliàs cùm dixit Petrus: Si tu es, iube me venire ad te. Sed vnde tunc non statim crediderunt, nunc crediderunt? Quoniam tunc tempestas manebat, & agitabat nauem, nunc vnà cum voce sedata est. Vel illud prius signum ostendit, cuius exemplo hoc facilius crediderunt. Quid autem nauem non ascendit? Vt maius appareret miraculum, & suam apertius reuelaret diuinitatẽ: nève videretur necessitate, sed benignitate, & gratia ad eos venisse. Et permisit tempestatem oriri, vt ab eis inquireretur: sedauit, vt virtus & potestas cognosceretur: non ascẽdit nauem, vt clarius esset miraculum. *Altera autem die turba quæ stabat trãs mare, vidit quia nauicula alia non erat ibi nisi vna, & quia non introisset cum discipulis suis Iesus in nauem, sed soli discipuli eius abissent.* Qua de causa tanta in hoc narrando diligentia vtitur Ioannes? quare nõ dixit. Altera autem die turba traiecto mari abiit? Vt licèt non tam manifestè, admoneat tamen turbam miraculum intelligere potuisse. Vidit, inquit, vnã duntaxat nauiculam, qua discipuli traiecerãt, & Iesum cum discipulis non fuisse, & abeuntes inuenerunt eum in Capernaum. Quid aliud hinc erat existimandum, quàm quòd mare pedibus vadauerat? nõ enim alia naui traiecisse poterat, cum vna tum discipulorum appulisset. Verùm nihil de tanto miraculo percontati sunt, Quo modo huc venisti? sed tantùm quando venerit, rogarunt: nisi quando, pro quo modo, quis velit intelligi. Operæpretium autem hoc in loco considerare instabilẽ multitudinis voluntatem: qui enim paulò antè dixerant, Hic est verè propheta: qui eum rapere, & facere regem volebant, iam refrigerant, & obliti miraculi non amplius admirabantur, sed quærebãt arbitror, aliàs cibum accipere. Trãsierunt quidem duce Mose mare rubrum Iudæi, sed magna hic differentia: ille tanquam seruus supplicando, Iesus propria & absoluta potestate transiuit: illi Austro tunc spirante paruit aqua, & aridam prębuit transeuntibus, Iesum nihil à sua natura motum mare, vt dominum admirabilius pertulit, illud testatum reddens, Ambulans super mare tanquã super pauimentum. Iure autem venturus in Capernaum gentem duram & minimè persuasibilẽ, signum panis operatus est, non solùm incolis, sed peregrinis admirantibus, vt eorum moliret incredulitatem. Siquidem cùm tanta turba tanto feruore & studio conueniisset, nónne vel lapis moueri debuisset? nõ tamẽ moti sunt, iterũ cibum carnalem quærebant, ideo à Iesu reprehenduntur. Nos autem his cognitis, tum sensibilium, tum etiam ac multo magis spiritalium gratia munerum gratias deo agamus. Sic enim ipse vult, & propter hęc illa dat. Imperfectiores

Matt.14.c et Mar.6.g

Matt.14.d

Hic sup.b.

Exod.13. & 14.d.e

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctiores sensibilibus allitit,& præmonet cùm his admodum adhuc inhiēt,quibus acceptis, cùm altius erigi negligunt,grauiter accusantur. Nam & paralytico illud primum dare voluit,sed non passi sunt qui tum aderāt præsentes.Siquidem cum diceret,Remittuntur tibi peccata tua,blasphemiam calumniabantur. Idem nos sentire nolimus, spiritalium nobis potior ratio sit. Nam si spiritalia assequimur,amissis corporeis nullum patimur detrimētum: sine illis autem quæ nobis reliqua spes est? quod solatium? Quocirca spiritalia nobis à deo petenda & optanda sunt. Hæc nos postulanda docuit, & si explicemus,in ea oratione quam nobis instituit, nihil ad carnem,omnia ad spiritum pertinentia inuenimus, & si quid in ea sensibile est,id quodā modo fit spiritale. Nam si nihil amplius quærimus quàm panem * cōsubstantialem,hoc est quotidianum, spiritalis animi,& sapientis est. Priora autem, Sanctificetur nomen tuum, adueniat regnum tuum, Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra:omnia ad spiritum referuntur.Et post illā particulam,Panem nostrum quotidianum da nobis hodie: ad spiritum redit,Dimitte,inquit,nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Non principatum, non diuitias, non gloriam, non potentiam, sed animæ tantum vtilitatem postulandam: non terrena, sed cœlestia petenda mandauit.Nam si secularibus abstinere iubemur, quæ miseria, quæ amentia est ea à domino postulare, quæ habita abiicienda: desiderare, in quibus nullam omnino curam adhibendam precipit:*Iniusta petimus,ideo nihil proficimus.Et quo modo, inquis,mali, iniusti,raptatores, auari diteſcunt? Non deus id exhibet, Absit: sed rapina & cupiditate diuites efficiuntur. Cur deus permittit?Quoniam permisit & diuiti,vt ad maius eum reseruaret supplicium. Audi quid ei dicatur: Fili accepisti bona in vita tua,& Lazarus similiter mala:nunc autem hic consolatur,tu autem cruciaris. Quod nos in deliciis & peccatis seculi lasciuientes, ne subeamus supplicium, veras nobis compremus diuitias,& veram sapientiam complectamur, vt promissa bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cumquo patri gloria, simul & spiritui sancto,in secula seculorum,Amen.

ἐπιούσιον. *Matth.9.a* *Matt.6.b* *τοῦτο γάρ ἐστι βασιλογεῖν, id est,istud cōsi multiloquiū esse.* *Luc.16.f*

Homilia xliij .ex cap.sexto.

RESpondit eis Iesus, & dixit: Amen amen dico vobis, quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus & saturati estis. Operemini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Non semper clementia vtendum est,& lenitate: sed ignauus discipulus,& ingenio pinguior,acrioribus magistri stimulis ab ignauia excitandus est:quem morem & hîc,& alibi sæpenumero dei filius seruauit. Accedētibus enim turbis,& applaudentibus. *Rabbi quando huc venisti?* Vt humanam se gloriam contemnere, & eorum tantum salutis curam habere ostendat, asperius respondet, neque tam hac quàm eorum animi detegendi gratia, vt pateret omnibus. Amen,inquit,amen dico vobis,quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus,& saturati estis.Modestius coarguit,non gulæ & ventris seruos appellauit: non tot miracula, quæ neque secuti erant neque admirati, exprobrauit: non tam alia quàm pauloantè factum miraculum meminit, quod non admirabantur:sed quia saturati erant,sequebantur,vt iterum saturarentur,& ea gratia reuertebantur.Propterea dixerunt:Patres nostri comederunt mānna in deserto.Quòd eos corporeo cibo inhiare indicabat,rem sanè maximè reprehendendam.Iesus autē non reprehēsioni tantùm immoratur,sed doctrinæ incumbit. *Operemini*,inquit, *non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem filius hominis dat vobis. Hunc enim pater signauit deus.* Hoc est, nolite corporis cibum curare, sed spiritus. Nonnulli autem ignauiæ & desidiæ dediti, his verbis abutuntur, ac si Christus laborum opera tolleret. quibus necessariò respondendum est. Totam enim, vt sicut dicam, Christianam calumniantur religionem, † vt suam socordiam tueantur.] Sed audiant Paulum,Recordamini domini dicentis,Beatius est dare quàm accipere.Atqui vnde potest dare, qui non habet? Quo modo igitur Martæ,inquit Iesus, Solicita es, & turbaris erga plurima, porrò vnum est necessarium, Maria optimam partem elegit?& iterum,Nolite curare de crastino? Hæc omnia soluenda sunt, non solùm vt pigros excitemus,sed ne pugnare videatur diuina scriptura.Etenim alibi,inquit Paulus. Rogamus autem vos fratres, vt abundetis magis, & operam detis, vt quieti sitis,& vt vestrum negocium agatis, & operemini manibus vestris,sicut præcepimus vobis,vt honestè ambuletis,ad eos qui foris sunt.Et iterum:Qui furabatur,iam non furetur: magis autem laboret operando manibus suis quod bonum est,vt habeat vnde tribuat necessitatem patienti. Hîc Paulus non simpliciter præcipit operari,sed ita,vt indigenti subueniat. Et alibi:Et necessitatibus meis,& eorum qui mecum sunt,ministrauerunt manus istæ. Et ad Corinthios: Quæ est ergo merces mea?vt euangelium prædicans,sine sumptu ponā euangelium:& in ciuitatem illam veniēs mansit apud Aquilam & Priscillam, & operabatur, erant enim scenofactoriæ artis. Hæc omnia, quantùm ad verba, pugnare maximè videntur.Sunt ergo exponenda. Sed quid dicemus? † Non curare & non operari intelligēdum est] ne toto animo secularibus rebus inhiemus,neq; de quite crastina, tanquam superuacua cogitemus. fieri enim potest vt quis operetur & nō thesaurizet in crastinum: potest operando non esse solicitus. Neque enim idem est cura & operatio. Neque vt operi confidat quispiam operetur, sed vt communicet indigenti. Quòd autem ad Martam locutus est Iesus, non in operando reprehensionem dixit, sed quòd tempus considerandum sit, & distribuendum, ne audiēdi verbi dei occasio in carnalium rerum cura consumatur. Non ergo desidiam laudat Iesus, sed ad audiendum allicit. Veni inquit, vt vos necessaria docerem, tu autem circa prandium occuparis.Variis ciborum generibus me vis accipere,aliū cibum para. Sermonibus meis attende, sororis desiderium imitare. Neque coarguebat Iesus hospitalitatem. Absit, sed doctrinæ tempore aliis non esse vacandum negociis admonebat. Illa autem particula, *Operamini non cibum qui perit.* Non in desidia viuendum significat: hic enim cibus est qui maximè perit, si quidem omnis maliciæ fomes est desidia: sed operandum & erogandum indigentibus,qui cibus minimè perit. Qui pigriciæ deditus,ventri viuit,deliciis vacat,is cibum operatur qui perit: qui verò ex labore suo Christum nutrit, potum dat,vestit: quis adeò sensu caret, vt eum cibum pereuntem dicat operari,per quem & cœleste regnum, & illius bona nobis promittuntur? Hic enim cibus perpetuo manet. At cum Iudæi nullam fidei rationem haberent, cùm nihil cogitarent, vnde, & qua virtute ille cibus venisset: sed tantùm nihil operando satietatem quærerent,meritò huiusmodi qui perit cibum, appellauit.Paui vos,inquit,vt inde permanentem cibum quæreretis,quo

† *& vt ob ignauiam reprehēdat efficiunt.*] *Actor.20.g* *Luc.10.g* *Matth.6.d* *1.Thess.4.c* *Ephe.4.f* *Actor.20.f* *1.Cor.9.a* *Actor.18.a* † *quòd cum non esse scelicitos vetat, non vt non operemur intelligēdum est, sed.*]

Universidad de Deusto
Biblioteca

reretis,quo nutriretur animus,vos terreno attéditis.Ideo hunc vobis vilem dare nolo,qui caducam & fluxam vitam,sed qui sempiternam præbeat: qui non corpus,sed animam pascat. Sed cùm magnificè de se locutus esset daturum se cibum pollicendo,ne iterum calumniandi illis materiam præberet,vt sibi fidem faceret,in patrem id refert.Nam cùm dixisset,Quem filius hominis vobis dabit:subdidit, *Hunc enim pater signauit deus.* Hoc est: Propterea misit qui hũc vobis cibũ ferret. Quòd & aliter potest interpretari.Alibi inquit Christus, Qui audit sermones meos, signauit quòd deus verax est: hoc est, manifestè ostẽdit. Quam mihi significationẽ & in hoc loco habere videtur hæc particula,Signauit pater: hoc est,ostendit,& suo reuelauit testimonio. Etenim ipse se ostendit,& Iudæos affatus patris in medium protulit testimonium. Ea igitur dilectissimi dominũ postulemus, ea oremus,quæ iure nobis ab eo negari nequeant.Seculária enim,vtcunque acciderit, nihil habent ponderis. siue enim ditabimur, hîc tantùm deliciis fruemur: siue pauperes erimus,nihil officiet.Siquidem neque quę aut optanda in hac vita, aut molesta videntur, ad voluptatem aut tristiciam vim vllam habere debẽt,sed vtraque cõtemnenda. Defluunt enim quam celerrimè:quare viæ appellantur à deo,altera lata & facilis,altera angusta & aspera. Futura verò vtraque immortalia persistunt, siue supplicium sit siue regnum. Vt ergo alterum vitemus,alterum verò assequamur, summam adhibeamus diligentiam. Quæ nam secularium,quæso,voluptatum vtilitas? Hodie sunt, cras elabuntur: hodie flos pulcherrimus,cras aridus puluis:hodie ignis ardẽs,cras cinis extinctus:spiritalia autem perpetuò clara,floridáque,& indies splendidiora permanent. Nunquam illæ cessant diuitiæ,nunquam transferuntur, nunquam desinunt, nunquam solicitudinem, inuidiam, calumnias afferunt. Non perdunt corpus, non corrumpunt animum:quæ omnia in his reperiuntur diuitiis.Gloria illa non in superbiæ stulticiam tollitur,non tumet,nunquã cessat, nunquam fit obscurior. In cœlo voluptas & deliciæ sempiternæ, immortales, nullo fine,nullo termino comprehendẽdæ.Has desiderio prosequamur,præsentia omnia præ futuræ beatitudinis spe, vt ridicula, etiam in regum aulas & familiaritatem acciti,contemnamus.Quibus licèt nihil beatius videatur,parua tamẽ & vilia,& nullius momẽti ducunt, qui cœlestia animo complectuntur. Quicquid finem habet, nõ admodum pretiosum est:quicquid cessat,& hodie est, cras desinit, etiam maximum, quàm vilissimum est existimandum. Non igitur quæ fugiunt & elabuntur, sed quæ permanent & nunquam mutãtur,bona prosequamur. Vt omnes ea consequi mereamur,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum,Amen.

Supra.3.d

Matt.7.b

Homilia xliij.ex cap.sexto.

Gulæ vitiũ excæcat valde.

Dixerunt ergo ad eum:Quid faciemus, vt operemur opera dei? Respondit Iesus & dixit eis:Hoc est opus dei,vt credatis in eum quem misit ille. Dixerunt ergo ei:Quod ergo tu facis signum, vt videamus & credamus tibi? Quid operaris?

Nihil gula pernicioſius, nihil ignominioſius est: hæc obtusum & crassum ingenium, hæc carnalem animam reddit, hæc cæcat intellectum, nec sinit, vt quicquam perspiciat: quod vt in Iudæis vsuenerit, intuere quæso. Cùm enim gulæ inhiarent,cùm secularibus affixi,nihil spiritale contemplarentur, multis eos verbis & aculeis impellit, multùm suadet, neque tamen excitantur, sed adhuc humi iacent.Dixerat enim, Quæritis me,nõ quia vidistis signa: sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis:reprehẽsione eos perterruit, qui nam quærendus esset cibus ostendit. Nam dicendo, operamini non cibum qui perit: addidit præmium, Sed qui permanet in vitam æternam: & ad id quod eis obstabat occurrit, quòd à patre missus sit. Quid illi? Tanquam nihil audissent: quid faciemus, inquiunt, vt operemur opera dei?Quod dicebant,non vt discerent & facerẽt, sed vt iterum saturarentur, vt ex sequentibus apparet. Quid ad hæc Christus? Hoc est opus dei, vt credatis in eum, quem misit ille. Ad hæc illi: Quod signum facis, vt videamus & credamus? *Patres nostri manducauerunt manna in deserto.* Nihil his stultius, nihil insipientius, cùm signum in manibus haberent, tanquam nullum fecerit rogant,quod signum facis?neque in eius potestate signum relinquunt,sed necessariò ei præscribũt,vt nullum aliud faciat,quàm quòd maiorum suorum temporibus factum est. Patres nostri manducauerunt manna in deserto.Hoc exemplo moueri Christum arbitrati,vt idem faceret,quo carnaliter pascerẽtur. Sed quid nam nullum aliud ex prioribus signis meminerunt, cùm plurima tunc temporis in Aegypto,in mari, in deserto facta essent,sed hoc duntaxat? Quia hoc maximè impulsu ventris desiderabant.Quid autem qui prophetã eum appellastis,& regem facere voluistis, post visum signũ, ac si nil fecerit, ingrati & perfidi facti estis, & signum quæritis, parasitorum & famelicorum more loquentes? Nunc vobis manna admirationi est:non adhuc anima vestra debilitata est? Et aduerte irrisionem. Non dixerunt,Moses signum fecit,tu quid facis? *perturbari eum arbitrabantur:sed adhuc honorificè loquuntur,cibi expectatione:neq; dixerunt,deus hoc fecit,ne huic æqualem, illo humiliorem facere viderentur, sed medium quoddam tenuerunt, Patres nostri manducauerunt manna in deserto. Et profectò ad hæc Christus dicere potuisset,se maius fecisse miraculũ,non virga,non precibus eguisse,sed propria omnia fecisse virtute: quòd si manna meministis, ecce panem vobis præbui. Verùm non erat nunc his verbis locus, sed vnum curabat, vt ad spiritalem cibum eos adduceret: & considera immensam Christi prudentiam, quo pacto respondeat:

Non Moses dedit vobis panem de cœlo, sed pater meus dat vobis panem de cœlo verum. Sed quid non dixit, non Moses dedit, sed ego: sed pro Mose deum, pro manna seipsum posuit? quia magna erat auditorum imbecillitas,vt ex sequentibus constat. Etenim ita dicendo,non tamen cohibuit. Atqui primum dixit: Quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis: non tamen illi reprehensi destiterunt. Verùm cùm Samaritanæ se aquam daturum pollicitus est, patris non meminit: sed, Si scires, inquit, donum dei, & quis est qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam viuam: & iterum, Aqua quam ego dabo: & non refert ad patrem. Hoc autem in loco patris meminit, vt quanta fuerit Samaritanæ fides, quanta Iudæorum imbecillitas, intelligeres. Non de cœlo erat manna, quo modo ergo de cœlo dicitur? quemadmodum, Volucres cœli: &, Tonuit de cœlo deus. Panem autem simpliciter, & non verum illum apppellat, non quòd falsum esset in manna miraculum, sed quòd figura esset, non veritas. Et cùm Mosi meminisset, se illi non contulit, neque se adhuc illi præponit, cùm maiorem adhuc de illo haberent opinionem. Ideo inquiens, Non Moses dedit:

hic locus ex Euthymio intelligi potest. Verũ quæ in hac homilia græco codice desiderantur, nihil auſi sumus immutare.

Suprà. 4.b

Ibidem.

Cælum pro aere.

Psal.8.b

Ibid.17.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

dedit: non se, sed patrem dedisse testatus est. *Tum illi, Da nobis panem hunc.* Adhuc enim sensibile quiddam suspicabantur, adhuc ventrem implere expectabant: ideo quamprimùm obuiam facti sunt. Quid Christus? Alliciens eos paulatim, inquit, Panis dei est, qui descendit de cœlo, & dat vitam mundo: non ludæis tantùm, sed vniuerso orbi: neque simpliciter cibum, sed alteram quandam vitam, & legem diuersam. Vitam autem dicit, quoniam omnes mortui erant: illi humi incumbentes, Da nobis inquiunt, hunc panem. Cùm autem intelligeret Christus, quòd donec sensu perceptibilem mensam arbitrarentur, concurrerent: cùm spiritalem, discederent: *Ego*, inquit, *sum panis vitæ, qui venit ad me, non esuriet: & qui credit in me, non sitiet vnquam. Sed dixi vobis, quia & vidistis me, & non credidistis.* Hoc & Ioannes superius prædixit: Quod nouit loquitur, & quod vidit testatur, & testimonium eius nemo accipit. Et ipse iterum: Quod scimus loquimur, & quod vidimus testamur, & non creditis mihi. Quod facit, præoccupãs eos, & ostendens non propterea perturbari, neque gloriam desiderare, neque cordis arcana ignorare, neque præsentia, neque futura. Ego sum panis vitæ. Iam in mysteriorum traditionem deuenturus est, & primum de diuinitate sua sic disputat: Ego sum panis vitæ. Neque enim de corpore hoc dictum est, de quo circa finem, inquit, Panis quem ego dabo, caro mea est: sed adhuc de diuinitate. Etenim illa propter deum verbum panis est, quemadmodum hic panis propter aduenientem ei spiritum, panis cœlestis efficitur: hic autem non vtitur testibus, quemadmodum in priori disputatione: habebat enim ipsum panum opus in testimonium, quanuis credere dissimularent: illic contradicebant & arguebant, ideo hoc in loco suam decernit sententiam: illi verò cùm corporis cibum sperarent, non sunt perturbati, quoad spe deciderunt: neque tamen tacuit, sed arguit vehementer. Qui enim cùm panem comederent, prophetam appellabant, & regem facere volebant, hoc in loco indignati, fabri filium dicunt: & quidem videbantur indignari, quòd de cœlis descendisse diceret: non tamen hæc erat causa, sed quòd corpus non pasceret: quòd si verè indignabantur, rogare eos oportebat, quo modo panis vitæ esset, quo modo de cœlo descendisset. Nunc autem minimè hoc rogant, sed murmurant, & quòd hoc eos non perturbasset, inde perspicuum est. Dicente enim Iesu, Pater meus dat vobis panem: non dixerunt, roga vt det: sed da nobis panem. Atqui non dixerat, ego do: sed, pater meus dat. Ea enim erat cupiditas cibi, vt inde se saturari posse arbitrarentur. Quo dato, quo modo postmodum scandalizari debebant, & maximè cùm patrem dare intelligerent? quæ nam ergo causa? Cùm audirent non amplius edendum, incredulitatis prætextum inuenerunt, quòd altius loqueretur. Propterea dixit: Et vidistis me, & non creditis: Cùm signa, tum scripturarum testimonia significant: Illæ enim sunt, inquit, quæ testimonium perhibent de me: &, quòd veni in nomine patris mei, & non accipitis me: &, quo modo potestis credere, qui ab hominibus gloriam accipitis? *Omne quod dat mihi pater, ad me veniet: & eum qui venit ad me, non eiiciam foras.* Vide quo modo omnia ad hominum salutem conatur. Propterea enim hoc addidit, ne curiosus esse, & frustra hæc dicere videretur. Sed quid hoc significat, Omne quod dat mihi pater, ad me veniet, vt resuscitem illud in nouissimo die? Qua gratia communis resurrectionis, cuius & impij participes sunt, vt præcipui credentium in se muneris meminit? quoniam non simpliciter resurrectionis, sed talis meminit. Nam cùm prius dixisset: non eiiciam, & non perdam ex eo, mox subdidit resurrectionem. In resurrectione enim alij eiiciuntur: vt inquit, Tollite eum, & mittite in tenebras exteriores. Alij perduntur, Timete, inquit, magis eum, qui potest animam & corpus in gehennam perdere: & illud, Vitam æternam do, hoc significat. Ibunt enim qui mala egerunt, in resurrectionem iudicij: qui verò bona, in resurrectionem vitæ. Hanc hoc in loco resurrectionem ostendit, quæ est bonorum. Sed quid sibi vult ea particula, Omne quod dat mihi pater, ad me veniet? Eorum tangit incredulitatem, ostendens quòd qui non credunt, non se tantùm, sed & patrem offendunt, & eius transgrediuntur voluntatem: non tamen tam apertè id dicit, vt semper facit: quòd si hæc eius voluntas est, & propterea venit, vt saluum hominem faceret: qui non credunt, eum oppugnant. Cùm enim pater, inquit, aliquem dirigit, nihil prohibet eum ad me venire: & alibi, Nemo potest venire ad me, nisi pater traxerit eum. Et Paulus, Ipse tradidit eos patri. Cùm enim tradet regnum deo, & patri: & quemadmodum pater dando non se priuat, ita & filius tradendo. Dicitur autem tradidisse, quòd per ipsum accessum habuimus. Illa autem particula, Per quem, etiam de patre dicitur: vt illic, Per quem vocati estis in communionem filij eius, & per voluntatem patris: * & * hic quæiterum: Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi. Quod significat non paruam rem esse fidem, sed superno indigere auxilio: quod per totum euangelium generosæ cuiusdam animæ, & inspirationis diuinæ esse contendit. Sed dicit fortasse quispiam, Si omne quod dat pater venit ad me, & quoscunque traxerit: & nemo potest venire ad te, nisi datum sit ei desuper quibus pater non dat, hi nullo crimine tenentur. Verba hæc inania & friuola: opus est enim voluntate nostra. Doceri enim credere voluntatis est: hîc autem nihil aliud ostendit his verbis, Quod dat mihi pater, quàm non paruum quiddam esse credere, atque humanam cogitationem superna indigere reuelatione, & anima quæ eam fideliter accipiat. Et illud, Qui venit ad me saluus fiet: hoc est, multam adhibebit diligentiam. Pro his veni, & carnem & serui formam accepi. Deinde subdit: *Descendi de cœlo, non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me.* Quid dicis? Aliãne tua, alia illius voluntas est? Ne igitur hoc quispiam suspicaretur, addidit: Hæc est autem voluntas eius qui misit me, vt omnis qui videt filium, & credit in eum, habeat vitam æternam. Hæc nunquid voluntas tua est? Et cur alibi dicis, ignem veni mittere in terram, & quid volui nisi vt iam ardeat? Quòd si tu hoc vis, cõstat vnam esse voluntatem. Etenim alio in loco, Sicut pater, inquit, suscitat mortuos & viuificat: sic & filius quos vult viuificat. Quæ est volũtas patris? ne perdam ex eo quenquam: hoc & tu vis. Non est igitur alia voluntas & alia. Etenim alibi: Sæpe volui congregare filios tuos, & noluisti. Quæ ergo hæc est sententia? Hoc est, non veni vt aliud facerem, quàm patris voluntatem, neque ego aliud sentio. Omnia enim quæ patris sunt, mea sunt: & quæ mea, patris. Si igitur patris & filij omnia communia sunt, non immeritò inquit, Non vt faciam voluntatem meam. Sed hoc in loco non ita inquit, sed in finem remittit. Alta enim & sublimia, vt dixi, adhuc tegit, & obumbrat. Nam si dixisset, voluntas mea hæc est, contempsissent illi. dicit itaque se operam

Supr.3.b *Ibidem.* *Hic infra.f* *Hic sup.b* *Supra.5.f* *Ibidem.g* *Ibidem.* *Matt.22.b* *Luc.12.a* *Hic infra.c* *1.Cor.15.c* *1.Cor.1.b* *Matt.16.c* *Supr.5.d* *Matt.3.d* *& Luc.3.g* *Infra.17.b*

eius

Universidad de Deusto
Biblioteca

eius voluntati præstare, vt eos magis perterreret: quasi dicat, Quid putatis an quòd me irritatis? Nisi credetis, patrem meum in indignationem monetis. Hoc enim significat voluntatem eius qui misit me. *Vt omne quod dedit mihi pater, non perdam ex eo.* Vbi se eorum non indigere obsequio, neque vt sibi ministraretur aduenisse significat, sed propter eorum salutem, quod in superiore dixit disputatione, Gloriam ab hominibus non accipio. *Supra.5.g* *Supra.5.f* Et iterum: hæc dico, vt vos salui sitis. Hoc enim omnibus modis contendit persuadere, quòd eorum salutis gratia aduenerit, quòd patris gloriam quærat, vt nulla de se oboriatur suspicio: & quòd hoc dicat, in sequentibus manifestius indicauit. Qui voluntatem suam quærit, gloriam propriam quærit: qui autem quærit gloriã eius qui misit illum, hic verax est, & iniusticia in illo nõ est. *Hæc est enim voluntas patris mei, vt omnis qui videt filium, & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die.* Frequenter resurrectionis meminit, ne præsentibus tantùm rebus diuinam præscribant prouidentiam: vt si his non fruantur, non propterea pigriores fiant: neve quòd in hac vita non puniuntur, ideo contemnant, sed futuram expectent. Verùm illi nihil lucrati sunt, nos verò lucramur, cùm frequenter nostris auribus resurrectio insonat: & si diuescere, si rapere, si absurdum aliquid facere voluerimus, è vestigio dies illa & iudicium animo inscribatur, & omni fræno vehementius absurdos affectus cogitatio hæc cohibebit. Atque inuicem, & nobiscũ semper dicamus: Resurrectio est, & horrẽdum illud nos iudicium manet. Et si quem gestientem viderimus, & præsentibus bonis inflatum, idem dicamus, & reducamus in memoriam omnia hîc remansura: & si alius dolore & calamitatibus affectus occurrerit, ad eum quoq; iisdem verbis vtamur, doceamúsque has miserias finem aliquando habituras. Inertis autem & pigri auribus insonemus desidiæ suæ pœnas daturum. Sufficiens hoc verbum, quod omni medicina nostram animam vehementius curet. Est enim resurrectio non longè, sed in portis. Adhuc modicum, *Hebr.10.g* iamiam veniet, & non tardabit. Et, omnes oportet nos *2.Cor.5.b* manifestari ante tribunal Christi, & malos & bonos: illos, vt meritò ignominia afficiantur: hos, vt in gloria effulgeant. Quemadmodum enim in hac vita iudices, malos supplicio, bonos honore publicè afficiunt: ita & illic, vt malos maior ignominia, bonos clarior gloria cõsequatur. Hæc nos singulis diebus nostris mentibus subscribamus, hæc semper animo versemus. Hoc pacto nulla nos præsentium cura poterit perturbare: nam quę videntur, caduca sunt: quæ non videntur, æterna. Hęc inquam frequenter nobiscum loquamur, & cum aliis: Resurrectio est, & iudicium & operum examina. Et *Fatũ negat Chrysostomus.* quicunque fatum esse arbitrantur, hoc dicant, & mox huius morbi tabe curabuntur. Nam si resurrectio est & iudicium, non est fatum, quanuis plurimi id contendant. Atqui Christianos resurrectionis admonere erubesco. Qui enim docendus est esse resurrectionem, & sibi non omnino persuadet, quòd non necessariò, & simpliciter & vtcunque contigerit, res ferantur: is profectò non est Christianus. Quamobrem hortor vos, & oro, omni nos malicia mundos reddamus, & omnia faciamus, vt veniam consequamur, & excusatio nostra admittatur in illa die. Sed dicet fortasse quispiam, Et quando finis? Quando erit resurrectio? Ecce quantum temporis præterit, & nihil tale contigit. Sed erit, credite. Etenim ante diluuium & hos incredulos reprehen- *Gene.19.* dit: qui credidit, is solus liberatus est. Et tẽporibus Loth diram illam plagã non expectabant, donec fulgura illa & fulmina delata omnes perdiderũt. Neque his, neque *Gene.7.* temporibus Noë ne minima quidem futurorum malorum particula contigit: sed quemadmodũ tum deliciis & ebrietati indulgentes, meritum repentè supplicium oppressit: ita & resurrectio non in principio, sed in medio fœlicitatis superueniet. Ideo Paulus inquit, Cùm e- *1.Thes.5.a* nim dicent pacem & securitatem, tunc repentinus eis superuenit interitus: sicut & dolor in vtero habentis, & non effugient. Hoc autem fit, vt semper simus in timore, & nunquam confidamus. Quid dicis non expectandam futuram resurrectionem & iudicium? Dæmones hæc confitentur, & tu confiteri erubescis? Venisti, *Matt.8.d* inquiunt, huc vt nos cruciares ante tempus? Qui futurum cruciatum dicunt, & iudicium, & examen, & supplicium futurum intelligunt. Nolimus ergo prouocare deum stulta audendo, resurrectioni diffidentes: quẽadmodum in aliis nobis principium fuit Christus, ita & in hoc. Siquidem primogenitus idcirco dicitur ex mortuis. Quòd si resurrectio non est, quo modo primogenitus esset mortuorum, cùm nemo post ipsum resurgeret? Quo modo dei iusticia seruaretur, tot malis in fœlicitate, tot bonis in miseria vitam degẽtibus, vbi quisque secundum merita remunerabitur? Nemo rectè viuentium resurrectioni diffidit, sed quotidie precantur, sanctam illam vocem proferentes: Adueniat re- *Matt.6.b* gnum tuum. Qui sunt igitur qui resurrectioni non cre- *& Luc.11.e* dunt? qui sceleste, inquinatam vitam & impurã viuunt, vt Propheta inquit, Inquinatæ sunt viæ eius in omni *Psal.9.e* tempore, auferuntur iudicia tua à facie eius. Non potest, non potest inquam homo purè viuere, qui non credit resurrectionẽ, vt qui nullius sibi conscij sunt criminis, eam non modò profitentur, sed & volũt & credũt, vt remunerationẽ accipiant. Nolimus ergo deum prouocare, sed & audiamus dicentem: Timete eum qui po- *Matt.10.c* test animam & corpus perdere in gehennam: vt metu meliores & hoc malo liberati, regno cœlorum digni efficiamur: quod vtinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & sempiterno viuificantiq; spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia xlv. ex cap. sexto.

MVrmurabant ergo Iudæi de illo quia dixisset: Ego sum panis viuus qui de cælo descendi, & dicebant: Nónne hic est Iesus filius Ioseph: &c. Quorum deus ventер est, & gloria in ignominia eorum, inquit *Philip.3.d* Paulus de Iudæis: quod ex prædictis constat, & ex sermone quem ad Christum accedentes habuerunt. Nam cùm pane saturati sunt, prophetam appellabant, & regem facere cogitabant: cùm verò spiritalem cibum, & vitam æternam edocti, & à rebus sensibilibus abducti, resurrectionem & altiora acceperunt: cúmque maximè admirari eos oportuerat, tunc murmurabant & resiliebant. Atqui si hic est propheta, vt dicebatis: Hic est, de quo, inquit Moses: Prophetam vobis suscitabit dominus deus de fratribus vestris tanquam me, ipsum audi- *Deut.18.d* te: oportuit ipsum audire dicentem, De cælo descendi: non tamen audiebant, sed murmurbant: adhuc enim eum verebantur propter nouum panis signũ, ideo non manifestè contradixerunt, sed murmurando indignationem præ se tulerunt, quòd cibum non accepissent, quem cupiebant. Murmurabãt ergo & dicebant: Nónne hic est filius Ioseph? Ex quo perspicuum est, quòd nõdum admirabilem eius norant generationem, idcirco adhuc

Universidad de Deusto
Biblioteca

adhuc Ioseph eum filium dicunt. Nec increpantur, neque negat se filium Ioseph esse, nō qua filius ipsius esset, sed quia nondum illi tantam rem audire poterant, neque secundum carnem quidem. Quòd si non hanc, longè minus supernam illam & ineffabilem generationē. Si rem humiliorem nō aperuit, multò minus illam. Atqui hoc eos maximè perturbabat, quòd vili patre, & fabro natus esset. Attamen Christus rem ipsam subticuit, ne alio sublato, aliud scandalum excitasset: sed quid murmurātibus illis Christus? *Nemo potest venire ad me, nisi pater qui misit me, traxerit eum.* Hîc insurgunt Manichæi nihil nos ex nobisipsis posse, huius particulæ testimonio contendentes. Sed planè nos posse quæ volumus per hoc ostenditur: inquiunt enim, Si quis venit ad eum, quid opus est vt trahatur? Verùm hoc nostrum non tollit arbitrium, sed diuino egere auxilio ostēdit: & non inuitum, sed omni conatu contendentem venire. Inde quo pacto trahat, ne quid sensibile de eo suspicarentur, his verbis prosequitur. *Non quia patrem vidit quisquam, nisi is qui est à deo, hic vidit patrem.* Quo modo trahat, inquit, hoc propheta prædixerat, quòd erūt omnes docibiles dei. Vides fidei dignitatem, quòd non ab hominibus, neque per hominem, sed per ipsum deum ea imbuendi sunt? Idcirco vt fidem verbis suis compararet, eos ad prophetas relegat. Nam si erunt omnes docibiles dei, quare aliqui non credunt? Quoniam hoc de pluribus dictum est. Et præterea illud propheticū omnes volentes significat. Magister enim omnibus proponitur paratus ad docendum & communicandum doctrinā suam. *Et ego resuscitabo eum, in nouissimo die.* Non parua hoc in loco filij dignitas. Siquidem pater trahit, & hic resuscitat. Neq; diuidit patris & filij opera. Quó nam enim pacto? sed potestatis æqualitatem ostendit: vt in illo loco: Et qui misit me pater, testimonium perhibet de me. Quod ne rogando insisterent, ad scripturas relegauit: ita hoc in loco, ne quid suspicarentur, ad prophetas eos relegat: prophetarum subinde adducens testimonia ostendit se patri non esse contrarium. Quid autem qui antehac fuerunt? nunquid docibiles erant dei? Quid hoc in loco eximium est? Quòd tūc per homines res diuinas discebant, nunc per vnigenitum & spiritum sanctū: deinde inquit, *Nō quia patrem vidit quisquam, nisi is qui à deo est.* Non secundum causæ rationem hîc loquitur, sed secundum modum substantiæ. Nam si id diceret, Omnes à deo sumus: vbi præstantia & differentia filij? Sed quare non apertius dixit? Propter illorum imbecillitatem. Etenim si dicendo, de cœlo descendi, tantùm scandalizati sunt: quidnam fecissent si id addidisset? Panem autem vitæ seipsum appellat, quoniam vitam nostram & hanc & futuram corroborat. Et inquit: *Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum.* Panem verò siue doctrinam hoc in loco & salutem & fidem in se, siue corpus suum dicit. Vtrunq; enim animam fortiorem reddit. Atqui alibi dixit: Si quis sermonem meum audierit, mortem non gustabit, & perturbati sunt: hîc non itidem, quia iam ob panis miraculum eum reuerebantur. Animaduerte autem quam faciat huius panis & mannæ differentiam, ab vtriusque scilicet fine. Quòd enim manna nihil magnum præberet, addidit: *Patres vestri manducauerunt manna in deserto, & mortui sunt.* Inde subdit maximam persuasionem, quòd longè pluris, maioribus illis patribus Mose, & claris illorum temporum viris ipsi habiti sint. Cùm enim dixisset mortuos qui manna comedissent, prosecutus est: *Hic est panis de cœlo descendens, vt si quis ex ipso manducauerit, non moriatur. Ego sum panis viuus, qui de cœlo descendi, qui manducat ex hoc pane, viuet in æternum.* Illa præterea particula, In deserto: manna non diu durasse, neque in terram promissionis venisse significat. Hic autem panis non est eiusmodi. *Et panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.* Meritò hoc in loco dubitare quispiam posset, cur hæc nunc Christus loqueretur, cùm nihil proficeret, nihil ædificaret, imò esset ædificatis nocumento? Ex hoc enim, inquit, multi ex discipulis suis retrò abierunt: †&,] Durus est hic sermo, quis potest eum audire? Erant igitur hæc solis discipulis communicanda, vt Matthæus priuatim cum ipsis loqui testatur. Quid ad hoc dicemus? Quæ nam horum verborum vtilitas? Magna quidem & necessaria. Cùm enim in petendo cibo instarent: & patribus suis datum memorarent, & manna tāquam magnum quiddam laudarent, omnia illa figuram & vmbram fuisse, rerum autem veritatem præsentem ostēdit: Ideo spiritalis cibi meminit. Sed erat, inquit, dicendum: Patres vestri manducauerunt manna in deserto, ego autem vobis panem præbui. Sed magna sanè differentia: minus enim hoc quàm illud visum esset. † Mannæ miraculum extulisset, suum de panibus depressisset.] Cùm ergo de cœlo cibum quærerent, ideo frequenter de cœlo se descendisse testatur. Quòd si quis percontaretur, cur mysteriorum sermonem adduxerit? Respondebimus quòd horum nunc maximè tempus erat. Obscurius enim dictum semper auditorem erigit, & attentiorem reddit. Non ergo perturbari debebant, sed interrogare & quærere, Sed abierunt. Quòd si prophetam eum arbitrabantur, credere eius verbis oportebat. Itaque stultitia sua, non sermonis Christi obscuritate perturbabantur: tu autem considera, quo modo eos ad se paulatim trahit. Nam se, nō patrem dare dicit: &,panis quem ego dabo, caro mea est † pro mundi vita.] Sed aliena quædam doctrina erat, inquies, & diuersa. Atqui Ioannes superius hoc significarat, agnum ipsum appellans, sed non intellexerunt. Non me latet, †non tamen discipuli diffidebant.] Nam si de resurrectione nondum quicquam norant, & propterea ignorabant quid sibi vellet, Soluite templum hoc, & in tribus diebus suscitabo illud: multò magis quæ hic dicuntur, quæ obscuriora sunt. Quòd enim prophetæ suscitassent, norant, quanuis non tam manifestè locutæ sint scripturæ: quòd autem carnem quis comederit, nunquā quisquam illorum dixerat. Veruntamen persuasi sunt, & sequebantur, & habere eum verba vitæ confitebantur. Hoc discipuli est, quæ magister asserit, nō curiosius inuestigare, sed audire & credere, & idoneum solutionis tempus expectare. Quid igitur, aiunt, cōtrarium accidit, & abierunt retro? hoc propter eorum stulticiam. Quando enim subit quæstio quo modo aliquid fiat, simul subit & incredulitas. Ita & Nicodemus perturbatus est inquiens: Quo modo potest homo in ventrē matris suæ iteratò introire? Itidē & hi nunc perturbātur dicentes: Quo modo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? Nam si hoc inquiris, cur non idem in quinq; panum miraculo dixisti, quo modo eos in tantū auxit? Quia tunc tantùm saturari curabant, nō considerare miraculum: sed res ipsa tunc docuit, inquies. Ergo ex eo & hæc credere oportuit ei facilia factu esse. Propterea id prius fecit miraculum, vt per illud non essent amplius increduli, his quæ postmodum diceret. Illi quidem tunc temporis nihil ex his dictis, nos ipsius beneficij vtilitatem cepimus. Quare necessario discendum

Liberū arbitrium nō tollitur.

Esai.54.d

Supra.5.f

Infra.8.g

Infra.9.

Matt.26.c

Supra.1.d

Supra.1.d

Supra.3.d

quàm

quàm admirãda mysteria,& cur data sint,& quæ nam eorum vtilitas. Vnum corpus sumus,& mẽbra ex carne,& ossibus eius. † Quare initiati eis præceptis parẽre debent.] Vt autẽ non solùm per dilectionem,sed re ipsa in illam carnem conuertamur:per cibum id efficitur,quẽ nobis largitus est. Cùm enim suũ in nos amorem indicare vellet, per corpus suum se nobis commiscuit,& in vnũ nobiscum redegit,vt corpus cum capite vniretur.Hoc enim amantium maxime est.Hoc Iob significabat de seruis, à quibus maximè amabatur, qui suum amorem præ se ferentes dicebant:Quis daret nobis vt eius carnibus impleremur? Quod Christus fecit, vt maiori nos charitate adstringeret, & vt suũ in nos ostenderet desiderium, non se tantùm videri permittens desiderantibus,sed & tãgi, & manducari, & dentes carni suæ infigi, & desiderio sui omnes impleri.Ab illa igitur mensa tanquam leones ignem spirantes,surgamus diabolo formidolosi,& caput nostrũ intelligamus,& quam in nos præ se tulit charitatẽ. Parentes sæpenumero liberos suos aliis alendos dederũt, ego autẽ mea carne alo,me vobis exhibeo,omnibus faueo, omnibus optimam de futuris spem præbeo.Qui in hac vita ita se nobis exhibet,multò magis in futura.Vester ego frater esse volui, & communicaui carnem propter vos & sanguinem:& per quæ vobis coniunctus sum,ea rursus vobis exhibui. Hic sãguis facit,vt imago in nobis regia floreat:hic sanguis pulchritudinem atq; nobilitatẽ animæ,quam semper irrigat & nutrit, langueſcere non sinit.Sanguis enim à cibo nõ fit repentè, sed prius aliud quiddã: hic quamprimùm irrigat animã, eamq; vi quadã magna imbuit. Hic mysticus sanguis dæmones procul pellit,angelos & angelorum dominum ad nos allicit.Dæmones enim cùm dominicum sanguinem in nobis vidẽt,in fugam vertuntur,angeli autem concurrunt.Hic sanguis effusus, vniuersum abluit orbem terrarum,de quo multa Paulus ad Hebræos prosequutus est.Hic sanguis abdita & sancta sanctorũ purgabat.Quòd si eius figura tantam habuit vim in tẽplo Hebræorũ, in medio Aegypto liminibus aspersus, sõgè magis veritas.Hic sanguis aureũ altare sanctificauit.Sine hoc princeps sacerdotum in penetralia ingredi nõ audebat.Hic sanguis sacerdotes faciebat, hic sanguis in figura peccata purgabat, in qua si tantam habuit vim,si vmbram ita mors horruit,quãtopere quæso ipsam formidabit veritatem? Hic nostrarũ animarum salus est,hoc lauatur anima, hoc ornatur, hoc incenditur,hic igne clariorem nostram mentem reddit, & auro splendidiorẽ. Huius sanguinis effusio cœlum peruium fecit. Admiranda sanè ecclesiæ mysteria, admirabile sacrarium. Ex paradiso fons scaturiit, à quo sensibiles fluuij emanarent. A mensa hac prodiit fons, qui fluuios spiritales diffundit:iuxta hunc fontem non steriles salices germinãt, sed arbores cœlum ipsum attingentes, quæ fructus tempestiuos & solidos semper producunt:si quis æstuat, ad hunc fontem se conferat, & recreabitur.Mundat squalorem & sordes, æstus mitigat,non solares,sed quos ignitæ sagittæ imprimunt. Etenim ortum suum superne habet, inde radicem vnde & irrigatur.Multi huius fontis riui, quos paracletus diffundit,& filius arbiter est,neque bidente, aut ligone viam facit:sed animos nostros aperit. Hic fõs lucis est, fons diffundens radios veritatis, huic supernæ adstiterunt virtutes fluctuum eius pulchritudinem inspicientes.Nam manifestius quàm nos illæ propositorum virtutem & fulgorem inaccessibilem intuentur. Quemadmodum enim si quis liquefactò auro manũ, vel linguam iniiciat,quamprimùm deauratur: ita hæc nobis proposita animam auream reddũt.Resurgit enim vehementius igne fluuius,neq; incẽdit,sed abluit tantum quicquid comprehenderit. Hic sanguis præfiguratus est semper in altaribus,in iustorum ædibus: hic orbis terrarum decus est,hic est quo Christus emit, quo vniuersam ornauit ecclesiam. Vt enim homo seruos auro emit,& ornat:ita nos sanguine suo Christus. Qui hui⁹ sanguinis sunt participes, cum angelis & archangelis, & supernis virtutibus commorãtur:ipsam regiã Christi stolam induti, spiritalibus armis muniti. Sed nihil dixi,imò ipsum induti sunt regem. Sed sicut magnum est,& admirabile: ita si purè accesseris, ad salutẽ accessisti:sin praua conscientia,ad pœnã & supplicium.Qui enim manducat & bibit indignè sanguinem domini, iudicium sibi mãducat,& bibit. Nam si qui regiã purpuram coinquinãt,haud secus,quàm qui scindunt,puniuntur:quid mirũ si qui immunda conscientia Christi corpus accipiunt,idem suppliciũ subeant, quod qui eum clauis cruci affixerunt? Vide quàm formidandam pœnam his minetur Paulus: Irritam quis faciẽs legem Mosi, sine vlla miseratione duobus vel tribus testibus moritur:quantò magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium dei conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit,in quo sanctificatus est? Consideremus igitur rem nostram dilectissimi, cùm tantis fruamur bonis,& cùm turpe aliquod animum subit,cũ ira,vel re,vel verbis rapimur:† quid mereamur, quem spiritum acceperimus nobiscum reputemus,& irrationabiles nostros cohibeam⁹ affectus. Hæc cogitatio nostra sit, Quousq; rebus præsentibus incumbemus? Quousq; non excitabimur? Quousq; nullã saluti nostræ curam adhibebimus? Intelligamus quot in nos beneficia contulit Christus.Gratias habeamus, glorificemus, nõ fide tantùm,sed & operibus,vt futura bona consequamur,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Initiati dẽt ea quæ dicũtur &c. ligẽter eos deridẽt & se quantur.

Iob 31.

Exod.12.d

Deute.17.b & Hebr. 10.a

† *quib⁹ nos digni sim⁹ habiti.*]

Homilia.xlvi.ex cap.sexto.

DIxit ergo eis Iesus: Amen amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non † habebitis] vitam in vobis, &c. Cùm de rebus spiritalibus disputamus, nihil seculare sit in animis nostris,nihil terrenũ:sed omnia huiusmodi abeãt, omnia relegentur.Diuinos duntaxat sermones audiamus.Nam si aduenière rege omnis sedatur tumultus, multò magis spiritu nos alloquente, multo nobis silẽtio,multa admiratione opus est.Admiratione nãq; digna sunt,quæ hodie exponuntur.† Amẽ,inquit,amẽ dico vobis,nisi mãducaueritis carnem meam, & biberitis sanguinem meum,non habebitis vitã in vobis.] Etenim cùm id fieri posse negarent, non solùm non impossibile,sed & necessarium asserit.Qui mãducat carnem meam,& bibit sanguinem meum,habet vitã æternam, & ego resuscitabo eũ in nouissimo die. Nã cùm dixisset: Si quis mãducauerit ex hoc pane,non morietur in æternum:& credibile esset eos dicturos quemadmodũ superius:Abrahã mortuus est,& prophetæ mortui sunt:& quo modo tu dicis,non gustabit mortẽ? Resurrectionem ponit, per quam soluit quæstionẽ, quòd nõ morietur * in fine. Frequẽter autẽ in mysteriis versatur, & omnino id fieri oportere demõstrat.Quid autẽ signat,Caro mea*verè est cib⁹, & sanguis me⁹ verè est potus?

† *habetis.*]

† *Amẽ enim, inquit,dico vobis: Nisi quis mandducauerit carnẽ meã, & biberit sanguinem meũ nõ habet vitã æternam.*]

Infra.8.g

* εἰς τέλος *i. perpetuo.*

* ἀληθῶς *i. ver⁹, sic & paulo pòst, alij legunt* ἀληθῶς *i. vere,aduerbialiter.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

potus? Aut quòd is est verus cibus, qui saluat animã, aut vt eos in prædictis confirmet, ne obscurè locutũ in parabolis arbitrarẽtur, sed scirẽt omnino necessariũ esse vt corpus comederent. Deinde inquit: Qui manducat carnẽ meã, & bibit sanguinẽ meũ, in me manet: quod dicit, vt cum ipso se admiscere ostẽdat. Quod autẽ sequitur, nõ bene superioribus iungi videtur. Quęramus igitur quæ nam hæc sit consequẽtia. Cùm dixisset, Qui manducat carnem meam & bibit sanguinem meũ, in me manet: nõ absurdè prosequitur, Sicut misit me viuens pater, & ego viuo propter patrem. Nam cum sæpe repetisset vitam æternam, ad id confirmãdum addit, In me manet. Si enĩ in me manet, & ego viuo: qui me sumit, & victurum perspicuũ est. Inde inquit, Sicut misit me viuens pater, & ego viuo propter patrem. Hæc comparatio est & similitudo, hoc est, viuo ego sicut & pater. Et ne ingenitũ arbitrareris, addidit, Propter patrem: non quòd operationis alicuius necessitatẽ ad vitam habeat, superius enim eam amouit suspicionẽ. Sicut pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio vitam habere in semetipso. Quòd si operatione indigeret, inuenietur aut pater non ita dedisse, & falsa esset oratio: aut si ita dedit, nullo alio ĩdigebat auxilio. Quid ergo signat, propter patrẽ? causam tantùm. Quod autẽ dicit, tale est: Sicut viuit pater, ita & ego. Et qui mãducat me, & ille viuit propter me. Vitam autẽ in hoc loco non qualemcunq;, sed probatam dicit: quod inde constat, quòd & infideles omnes, & non initiati, & qui eius carnem non manducant, viuunt tamẽ. Quare minimè dubium est, quin illam intelligit. Dicit ergo, qui manducat carnem meã, in morte nõ peribit, neq; dãnabitur. Sed neq; de cõmuni dicit resurrectione (siquidem omnes resurgẽt) sed de clara illa & glorioſa, quæ præmium meretur. *Patres vestri manducauerunt manna in deserto, & mortui sunt: qui manducat hunc panem, viuet in æternum.* Frequenter idem repetit, vt auditorũ animis imprimatur. Vltima enim hæc erat doctrina, vt resurrectionis & æternæ vitæ fidẽ cõfirmaret. Quocirca post vitæ æternæ promissionem, resurrectionem proponit, post quam illam futuram ostendit. Et vnde hoc constat? A scripturis ad quas eos semper relegat, vt inde erudiantur. Cùm autem dare vitam mundo dicit, in æmulationem eos adducit, vt si aliorũ bono mouentur, nolint ipsi excludi. Frequenter autem mãnæ meminit, & differentiam conferendo, ad fidẽ allicit. Nam si possibile fuit, vt quadraginta annos sine mesib⁹ & frumẽto, & alijs ad victum necessariis viuerent: longè magis nunc cùm ad maiora venerint. Nam si in illis figuris sine labore expositum colligebant: nunc profectò magis, vbi nulla mors, & veræ vitæ fruitio. Vitæ autem vbique meminit, nam eius trahimur cupiditate, & nihil suauius quàm non mori. Etenim in veteri testamento longa vita & multi dies promittebãtur: nunc verò nõ simpliciter vitæ longitudo, sed vita sine fine promittitur. Simul & ostendere vult, quòd suppliciũ ex peccato inductum nũc reuocat, sententiã illam mortis soluẽdo, & vitæ sempiternę inducendo, contra superiorum temporum institutionem. *Hæc dixit in synagoga docẽs in Capernaum.* Vbi multa miracula fecerat, quare maximè audiẽdus erat, Quã nã autẽ gratia in synagoga docuit & in templo? Cùm vt multitudinẽ traheret, tum vt patri se non esse contrarium ostenderet. *Multi ergo ex discipulis eius audientes, dixerunt:* Durus *est sermo hic:* hoc est, asper, † difficilis intellectu.] Atqui nihil tale dicebat. Neq; enim de vita, sed de doctrina differebat, vt in sui fidem traheret. Quid ergo, durus est hic sermo? Num quòd vitã annunciat & resurrectionẽ? Quòd ex cœlo se dixerit descẽdisse, an quòd saluus fieri nemo posset, qui eius carnem non mãducaret? Num hæc dura sunt? Et quis dixerit? Quid ergo est, durus? Difficilis intellectu, & quem capere eorum non posset imbecillitas, plenus formidinis. Putabant enim eum supra vires suas loqui: & dicebant: *Quis potest eum audire?* pro se respondẽtes, cùm essent discessuri. *Sciens autem Iesus* † *apud semetipsum quia murmurabant*] *de hoc discipuli eius:* Hoc enim eius erat diuinitatis argumentum, quòd cordis secreta reuelaret, *dixit eis: Hoc vos scandalizat? Si ergo videritis filiũ ipsos.*] *hominis ascendentem, vbi erat prius.* Idem & ad Nathanaẽlem, Quia dixi tibi, inquit, vidi te sub ficu, credis? maiora his videbis. Et ad Nicodemũ: Nemo ascendit in cœlum, nisi filius hominis, qui in cœlis est. Quid igitur dubitationes dubitationib⁹ annectit? Minimè, absit hoc, sed doctrinæ magnitudine & copia eos allicere conatur. Si enim simpliciter dixisset, de cœlo descendi, neq; aliud addidisset, magis perturbasset auditores: cùm autem addidit suum corpus mundi vitam esse: &, Sicut misit me viuens pater, & ego viuo propter patrem: omnem soluit dubitationem. Nam qui magnum aliquod vnum de se prædicat, & fingendi suspicio subeat: tollitur tamen si plura ad eius confirmationem colligantur. Omnia autem & facit & dicit, ne Ioseph filius existimetur, non vt scandalum augeat, sed vt tollat. Nam si Ioseph filium putassent, nullam eius verbis fidem adhibuissent: si verò de cœlo descendisse, & illuc ascensurum, audissent attentius. Inde aliam adducit solutionem: *Spiritus*, inquit, *est qui viuificat, caro non prodest quicquam.* hoc est, secundũ spiritum verba mea audienda sunt. Qui secundũ carnẽ audit, nihil lucratur, nihil vtilitatis accipit. Carnale est dubitare quo modo de cœlo descendit, & Ioseph filium arbitrari, & quo modo possit nobis carnem suã dare ad manducandum. Hæc inquam omnia carnalia, quę mysticè & spiritaliter intelligẽda sunt. Et quo modo potuerũt intelligere quid esset carnem manducare? Expectare igitur tẽporis opportunitatem eos oportuit, nõ discedere: interrogare, non desperare. *Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt.* Spiritus, hoc est spiritalia, nihil carnale, nullam naturalẽ consequentiam habentia, sed omni hac terrena necessitate, & huius vitę legibus libera. Est & alius sensus: Sicut in hoc loco spirit⁹ pro spiritalibus posuit, ita cùm carnẽ dicit, nõ pro carnalibus, sed pro carnaliter audire: eos significãs, qui semper carnalia desiderabant, cũ spiritalia desiderari oporteat. Nã si carnaliter ea quis acciperet, nihil sanè lucraretur. Quid igit? an caro non est caro? maxime certe. Quo modo igitur ait, Caro non prodest quicquã? Nõ de sua carne dicit, Absit: sed de his qui carnaliter accipiunt quæ dicũtur. Quid autẽ est carnaliter intelligere? Simpliciter vt res dicuntur, neq; aliud quippiam excogitare. Non enim ita iudicanda sunt † quæ vidẽtur, sed mysteria omnia] interioribus oculis consideranda, hoc est spiritaliter. Qui non manducat carnem meã, & bibit meum sanguinẽ, non habet vitã in semetipso. Quo modo igitur nihil prodest caro, sine qua nemo potest viuere? Vides quòd ea particula, Caro non prodest quicquã: non de ipsa carne, sed de carnali auditione dictũ est. *Sed sunt quidam ex vobis qui non credunt.* Iterum pro sua (vt solet) dignitate loquitur, & futura prædicit, ostenditq; nõ illorum gloriæ desiderio hæc dicere, sed quòd eorũ curam haberet. Dicẽdo autem, Quidam, discipulos subtraxit.

Suprà.5.d

Suprà.1.g

Ibidẽ.3.b

Carnaliter intelligere quid.

† *laboriosꝰ, arduus.*]

† *quòd murmurarẽt apud semetipsos.*]

† *visibilib⁹ & externis mysteria õnia, sed*]

Universidad de Deusto
Biblioteca

traxit. Superius enim dixerat, Et vidistis me & nō credidistis mihi, hic vero. *Sed sunt quidam ex vobis qui nō credunt. Sciebat enim ab initio Iesus qui essent non credentes, & quis traditurus esset eū. Et dicebat: Propterea dixi vobis, nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à patre meo.* Spontaneam dispensationem hoc in loco euangelista, & eius patientiā significat. Et illa particula, Ab initio, nō simpliciter hic ponitur, sed vt eius prescientiā intelligas, & quòd ante hæc verba, non post eorum murmurationem & scandalum, proditorem norat: quod diuinitatis erat. Inde inquit, Nisi fuerit ei datum* à patre meo: suadēs eis vt suum patrem denm, non Ioseph arbitrarentur: & in se ostendens nihil sua interesse, si non crederent: quasi dicat non mouent me, neq; perturbant, qui mihi non credunt, noui ea omnia antequam fierēt, noui quibus dedit pater. Cùm autem audieris dedisse patrē, noli simpliciter priuilegium arbitrari, sed illud crede, quòd B qui se accipiendi dignum exhibet, ipse accipit. *Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retrò, & iam non cum illo ambulabant.* Rectè euangelista non dixit, discesserunt: sed, abierunt retrò: hoc est, non proficiebant in virtute, & quam iam habebant fidem perdiderūt, cùm se scinderent, sed nō duodecim. Quid ergo dicit ad eos? *Nunquid & vos vultis abire?* vt iterum se eorū ministerio nō egere ostēdat. Neq; eos laudauit. Quam ob rem? Cùm vt magistri dignitatē seruaret, tum quòd ita contineri magis oportebat: nam si laudasset, arbitrati se ei rē gratam facere aliquo saltem humano affectu moti essent: cùm verò se eorum ministerio egere minimè ostēderet, magis eos continuit. Et animaduerte quàm prudēter locutus est. Non dixit, abite, ne expellere videretur: sed rogauit, num vellent abire: vt & vim omnē & necessitatem auferret, & ne pudore quodam nutarēt, sed C etiam gratiam haberēt. Neq; apertè eos accusauit, sed modestè tetigit, vt quid faciendum esset, intelligerēt. Nobis autem contrarium accidit, nec immeritò: quoniam propriæ glorię causa omnia facimus, ideo familiarium abitu nos & nostra minui arbitramur. Iesus verò neq; adulatus est, neq; expulit, sed interrogauit, non vt eos contemneret, sed ne vi teneri viderentur: nam si inuiti māsissent, haud secus ac si abissent fuisset. Quid ad hoc Petrus? *Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes. Et nos credimus & cognouim°, quia tu es Christus filius dei vivi.* Vides non verba, sed temeritatem & perfidiam auditorum, scandalū peperisse? Nisi enim ita dixisset, non destitissent cibum corporeum efflagitare: & cùm duodecim vnà cum illis eadem verba audissent, contrariè tamen affecti sunt, dicentes: Ad quem ibimus? Quanti amoris verbum? quo & patribus & matribus, D & omnibus rebus Christus precioſior ostēditur: quòd que qui ab eo discedunt, non habent amplius quò confugiant. Sed ne propterea, ad quem ibimus: dixisse videretur, quòd non haberent, qui se acciperent: subdidit, Verba vitæ æternæ habes: quæ illi carnaliter, & secundum humanam rationem, hi secundum spiritum & fidem intellexerunt, idcirco dicebat: Verba quæ locutus sum vobis, spiritus sunt. Doctrinam meam rerū consequentiæ, & necessitati subiacere ne arbitremini. Spiritalia terrenis legibus seruire non patiuntur, quod *Rom.10.b* & Paulus inquit. Ne dicas in corde tuo, quis ascēdit in cœlum: hoc est Christum deducere. Vel quis descēdet in abyssum: hoc est Christū ex mortuis reuocare. Verba vitæ æternæ habes. Iam resurrectionem acceperāt, † in qua quiescebant.] Et vide, quæso, fratrum amatorē & studiosum, pro omnibus respondet. Non dixit, co-

* ἄνωθεν ἐκ τοῦ πατρός μου. *Supernè à patre meo. sic & paulo antè in textu* ἄνωθεν *addebatur.*

† *illius quietem.*]

A gnouí, sed cognouimus. Et cōsidera eum de magistro, non vt Iudęos locutum: siquidem illi dicebant, Hic est filius Ioseph: hic autē, Tu es Christus filius dei viui: &, Verba vitæ æternę habes, quia audierat magistrum dicentem, resuscitabo eum, & habebit vitam æternā. Ex quo præfert attentionē, qua eius verba acceperit, cùm ea meminerit. Quid Christus? Neq; laudauit Petrum, neque admiratus est, quanuis id alio in loco fecisset: sed, *Nonne ego*, inquit, *vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus est?* Cùm enim dixisset Petrus, & nos credidimus, eximit è numero Iudam. Alibi enim nihil de discipulis dixit, sed cùm Christus diceret: vos autem quē me dicitis: respondit, Tu es Christus filius dei viui: hic autem dicente eo, Et nos credidimus: meritò ex ipsorū numero Iudam exemit: hoc autem dixit, vt lōgè proditoris maliciam propulsaret, & cùm nihil ei proficere videret, † ei tamen consulebat.] Et intuere Christi sapientiam. Neque eum manifestauit, neque latere voluit. Illud, ne impudentius contenderet: hoc, ne latere arbitratus, licentius auderet: quare in sequētibus apertius reprehendet. Prius ergo eum aliis annumerauit, cùm diceret: Sunt quidam ex vobis qui non credunt: quod his verbis confirmat euangelista, *Sciebat enim ab initio Iesus qui essent credētes, & quis traditurus esset eum.* Cùm autem in malicia perseueraret, vehementius eum arguit, *Vnus, inquit, ex vobis diabolus est*, quē tamen vt tegeret, omnibus metum incussit. Hoc autē in loco non immeritò dubitandum, cur nihil dicant discipuli, aliàs autem timent & dubitant, & inuicem se aspiciunt rogantes, Nunquid ego sum domine? Et Ioanni petrus innuit, vt magistrum percontaretur quis esset proditor. Quæ nam causa est? Nondum audierat Petrus, Vade post me Satana, ideo non timuit: postquā autem increpatus est, & inde audisset, Vnus ex vobis me tradet: meritò formidauit. Neque hoc in loco dicit, vnus tradet me: sed, vnus est diabolus: quare non intelligebāt quid diceret, sed tantum maliciam suam reprehendi arbitrabātur. Quid autem significat, *Nōne ego vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus est?* Vt omni assentationis suspicione careret. Nam cùm omnes eum præter duodecim reliquissent, † & Petrus eū confessus esset: ne quis assentationem suspicaretur, ita locutus est: quasi dicat,] nihil mihi persuadet ne malos arguam. Nolite putare me laudum vestrarū gratia vobis adulaturum, vel vt me sequamini malos non reprehēsurum. Quod enim multò magis est ad persuadendū, id mihi non persuader. Qui enim in amore perstiterit, ipse sui amoris præbebit argumentum. Electus vero à magistro † gloriam, reprobus stulticiæ apud stultos opinionem accipiet.] Veruntamē neq; hoc me à reprehensionibus abducit. Hoc nunc reprehendunt in Christo Gentiles frigidè & stultè. Nō enim vi & necessitate quadam deus bonos facere consueuit, neq; electio eius violenta est, sed suasoria. Vt enim intelligas, inquit, nō cogere vocationem, multos vocatos perire cōtinget. Quamobrem constat, in nostro esse arbitrio, an saluemur, an perdamur. His igitur admonitionibus & sobrij esse, & vigilare contendamus. Nam si is qui in sanctum illum chorum connumeratus erat, qui tantū donum consecutus, qui signa fecerat (etenim ipse Iudas cum aliis ad suscitandos mortuos, & mundandam lepram mittebatur) ex quo grauissimo auariciæ morbo captus est, nihil ei neque beneficia, neque dona, neque Christi consuetudo, non obsequium, non lotio pedum, non mensæ participatio, nō loculorum custodia

Matt.16.b & Marc. 8.c.

† *attamen quod suum erat faciebat.*]

Matt.26.b

Matth.16. & Marci. 8.d

Matt.26.b

† *& ipsi p Petrū eum Christū esse cōfiterētur, ne existiment quòd propterea ipsis assētatu r° esset, ab ea suspicione abducit, tale quid dicēs.*]

† *stulticiæ opinionē acquirit, dum apud stultos reprob° habetur.*]

Liberum arbitrium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

profuit,ſed omnia hæc aditus ei ad ſupplicium fuerũt. Timeamus & nos, nequando per auariciã ludam imitemur. Non prodis Chriſtum? ſed qui pauperem fame confectum vel frigore contẽnit, eiuſdẽ reus erit ſuppli cij: & cùm indignè myſteria participamus, eodẽ modo quo Chriſti interfectores puniemur. Quando rapimus,quando opprimimus inferiores, maximum nobis ſupplicium adſciſcimus: & meritò ſanè. Quouſq; enim terrenorum amor nos detinet,quæ ſuperflua ſunt & vana? Diuitiæ enim ſuperfluæ ſunt & inutiles. Quouſque huius mũdi ineptiis inhiabimus? Quouſque ita grauati erimus,ne cœlum ſuſpiciamus? Quouſque non ſapiemus, neq; terrenarum rerum, atque fluxarum ſatietatem capiemus, neq; experientia earum vilitatem intelligemus? Conſideremus qui ante nos diuites fuerunt: nõnne omnia ſomniũ? nõnne vmbra & flos? nõne verba & fabulæ? Ille locuples, vbi nunc diuitiæ? perierunt: peccata autem quæ in his comparandis patrauit, remanẽt, & propter peccata ſupplicium. Imò ſi nõ eſſet ſupplicium, non proponeretur & regnum, quod idem genus & naturam cõmunicat, reuereri oportuit. Nunc autem canes quidem educamus, multi & onagros, & vrſos, & alia ferarum genera, hominem autem fame confectum negligimus: & pluris * alienum facimus, quàm cognatum: & indigniorem domeſticum, quàm incognitum ducimus. Sed ſplendidas domos ędificare, & familiariũ caterua ſtipari, & aurea laquearia iacentes ſpectare, quàm pulcherrimum eſt, imò ſuperfluum & inutile. Sunt ſplendidiores ędes, & longè his clariores: in his oblectare, & oculos paſce, nemo prohibebit. Vis tectum quàm pulcherrimũ intueri? Veſpere adueniente cœlũ ſtellis rutilans ſuſpicias. Sed nõ eſt meum, inquies. Imò magis tuũ quàm illud. Siquidem propter te factum eſt, & commune cum fratribus eſt: hoc autem tectum non eſt tuum, ſed poſt mortem tuã hæredes occupabunt. Et cœlum quidem multum tibi vtilitatis afferre poterit, cùm per eius pulchritudinem ad opificis contemplationem aſcenderis: illud autem tectum plurimum oberit, & te maximè in die iudicij accuſabit, cùm ipſum auro vndique fulgeat, Chriſtus ne † minimum] quidem habeat veſtimentum. Ne igitur tantæ ſtulticiæ arguamur, neq; fugientia proſequamur, neq; permanẽtia fugiamus, neq; noſtrã prodamus ſalutẽ: ſed futura ſperemus, ſiue ſenes, vtpote qui planè nos breui victuros intelligamus: ſiue iuuenes, tanquã planè perſuaſi, quòd nõ multũ nobis tẽporis relinquatur. Vt enim fur in nocte, ita dies ille aduenier. Et mulieres viros, viri mulieres hortẽtur: caſtigemus & iuuenes, & virgines admoneamus: Ita alter alterũ erudiamus, vt contẽptis præſentibus futura deſideremus, eaq; cõſequi poſsimus, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem, & cũ quo patri gloria ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

* ἀλλότριον. i. alienũ, extraneũ, & alterius generis animal hic ĩtelligi puto, vt feras &c.

† neceſſarium.]

*ἤθελεν. i. volebat, hoc quidẽ leco ſcribebatur: ſed aliter legiſſe videtur Chryſoſto. Nam ĩ interpretatiõe ſua ſubinde ponit, ἔχε ἐξεσίαν. i. poteſtatẽ habebat. ſiue, valebat: quomodo ſecũdum Chryſoſto. legendum eſſet. vide Eraſmum in annot.

Homilia xlvij. ex cap. ſeptimo.

POſt hæc autem ambulabat Ieſus in Galilæã: non enim * volebat in Iudæam ambulare, quia quærebant eum Iudæi interficere. Erat autẽ in proximo dies feſtus Iudæorum ſcenopegia. Nihil liuore, nihil inuidia grauius, per ea mors in mundum venit. Nam cùm hominẽ honorari diabolus conſpexiſſet, eius boni impatiens, omnia molitus eſt, vt eũ perderet: ſemperq; ex hac radice hũc fructum erupiſſe videre licet. Propter hanc Abel interemptus eſt, propter hanc Dauid cędis periculum ſubiit, propter hãc & alij multi perempti ſunt iuſti. Hinc Iudęi Chriſtum interfecerunt. Quod his verbis euãgeliſta ſignificat, Poſt hæc ambulabat Ieſus in Galilæa: non enim habebat poteſtatem in Iudæam ambulare, quia quærebant eum Iudæi interficere. Quid dicis beate Ioannes? Non habebat poteſtatem in Iudæam ambulare, qui poteſt omnia quæ vult: qui cùm diceret, quem quæritis, repulit eos retrò: qui præſtò eſt & nõ videtur, is non habet poteſtatem? Quo modo autem poſtmodum per medium eorum in medio templo, & die feſto tranſibat, cùm plurimi conueniſſent, & præſentibus illis qui interficere cupiebant, diſputabat, quæ magis eos irritarent, quẽ illi admirabantur, dicentes: Nõne hic eſt quem quærunt interficere? Et ecce palàm loquitur, & nil ei faciunt. Quæ nam hæc ſunt ænigmata? Abſit, ſed illud dicendum eſt, partim diuinitatis, partim humanitatis opera demonſtrari. Cùm enim non habere eum poteſtatem dicit, tanquam de homine qui humanè operaretur dicit: cùm autem in medio eorum ſtetiſſe, neque comprehenſum narrat, diuinitatis nobis potentia indicatur. Fugit tanquã homo, apparuit tanquam deus. Vtrunque verè narratum eſt. Quòd enim in medio inſidiantium non eſſet comprehenſus, inuincibilem ſe, atque inexpugnabilem ſignificauit: & quòd delituerit, incarnationem certò cõfirmauit. Vt neque Paulus Samoſatenſis, neque Marcion cum aliis eodem morbo laborantibus haberent, quid dicerent, quorum vtriuſque os obſtruit. † *Erat autẽ in proximo*] *dies feſtus Iudæorum ſcenopegia.* Particula iſta, Poſt hęc, nihil aliud ſignificat, quàm multum interea temporis proceſsiſſe: quod inde conſtat. Cùm ſubiit Ieſus in montẽ inquit, Erat proximum paſcha dies feſtus Iudæorum. Hîc autẽ ſcenopegiæ meminit, & in quinq; menſibus nihil aliud nobis narratur, neq; nos aliud docuit, quàm quinq; panum miraculum, & habitũ cum illis qui panes ederãt, ſermonem. Quòd autem neque ſigna facere, neq; vnquam diſputare die, veſperi ſæpe etiã noctu omiſerit, † ita diſcipulis ſaltem] conſtat, vt omnes euangeliſtę teſtentur. Quid tandem id omiſerunt? Quoniã non omnia dici poterant. Præterea ea dicere properabant, in quibus vel accuſabatur, vel reſpondebat Iudæis. Multa enim prioribus ſimilia fecit. Quòd enim ęgrotos curauerit, & mortuos ſuſcitauerit, & miracula fecerit, ſæpe audiuimus. Cùm autem aliquod nouum dicit, vel aliquid quod cõtra ipſum fore videatur occurrit, ea proſequuntur: quale nunc eſt, quòd fratres eius in eum nõ credebant. Neque enim parum hoc reprehendi poſſe videtur, & dignum ſanè eſt admiratione, quod tam apertè, tam verè loquantur, vt neque pudeat dicere, quę magiſtro contumelioſa eſſe viderentur. Verùm omnium maximè ea narrare feſtinarunt. Et nunc multis ſignis & miraculis ac cõcionibus omiſsis, ad hoc quã primùm venit euangeliſta. *Dixerunt*, inquit, *ad eum fratres eius, Tranſi hinc, & vade in Iudæam, vt & diſcipuli tui videant opera tua, quæ facis. Nemo quippe in occulto aliquid facit, & quærit ipſe palàm eſſe. Si hæc facis, manifeſta teipſum mundo. Neque enim fratres eius credebant in eum.* Et quòd nam verbum incredulitatis protulerunt, ſi rogabãt vt ſigna faceret? Maxima quidem & aſpera & intempeſtiua quadam confidentia locuti ſunt: putabãt enim cognationis gratia oportere ſe fidenter loqui. Et videtur quidẽ principium amicorum eſſe: verùm aſperrimè dicunt. Nam & formidinis & inanis gloriæ eum inſimulant. Siquidem cum dicunt, Nemo in occulto aliquid facit: & formidinis arguere, & ſuſpicari videntur, an quę faceret Ieſus, verè faceret. Illa autem particula, Et quærit ipſe

† *Poſt hæc erat.*]

† *corã diſcipulis ſaltẽ, ita.*]

Inſra. 18.

Luc. 4. c

Inſra. d

Sup. 6. a

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipſe palàm eſſe: habet inanis gloriæ ſuſpicionem. Tu autem Chriſti virtutem conſidera. Ex his qui hæc dixerant, Iacobus primus Hieroſolymorum epiſcopus ordinatus eſt, de quo Paulus ait: Alium autem apoſtolorum vidi neminem, niſi Iacobum fratrem domini. Dicitur & Iudas mirabilis fuiſſe. Atqui hi in Cana affuerant, cùm aquam in vinum conuertit: ſed nihil adhuc profecerunt. Vnde igitur eis tanta incredulitas? A voluntate & inuidia. Conſanguinitas enim ſolet quodã modo inuidię haberi. Sed quós nam hoc in loco diſcipulos appellat? Turbam ſequentem, non duodecim. Quid Chriſtus? vide quàm accommodatè, non dixit, qui eſtis vos qui mihi conſulitis & me docetis? ſed, *Tempus meum nondum aduenit.* Hîc & aliud quiddam videtur poſſe ſignificari. Fortaſſe enim eum tradere Iudæis conſultabant, & ob hoc reſpõdit: Tempus meum nondum aduenit, hoc eſt, crucis & mortis. Quid ante tempus, vt moriar, properatis? *Tempus autem veſtrum ſemper paratum eſt.* Vos etiſi ſemper cum Iudæis verſemini, non interficient vos, qui euſdẽ eſtis ſententiæ: mihi autem quamprimùm mortem machinabũtur. Itaq; vobis quidem ſemper tempus eſt, cùm non impẽdeat periculum: mihi autem tunc tempus erit, cùm ero crucifigendus, & moriturus. Et quòd hoc intelligat, ex ſequẽtibus perſpicuum eſt. *Non poteſt mundus odiſſe vos.* Quo modo enim qui eadem vultis & ad idem tenditis? Me autem odit, quia reprehendo eum, quod mala ſint opera eius. Hoc eſt tangere, & benignè reprehendere. Hinc iram vincere, & non indignari, etiam ſi abiecti ſint, qui nobis conſulant, erudimur. Nam ſi non credentium, & iniquum, & à charitate abhorrens conſilium æquo animo tulit: quam nos conſequemur veniam, qui terra ſumus & puluis, cùm conſulentes iniquo animo ferimus, maximè ſi paulò abiectiores ſint, tanquam indignum arbitrantes? Conſidera hîc quæſo, quàm benignè illatam confutat contumeliam. Dicentibus illis, *Manifeſta teipſum mundo, reſpondit, Nè mundus odit.* Tantùm enim abeſt inquit, vt quæram ab hominibus gloriam, vt non deſiſtam eos reprehendere: & cùm ſciam & odium ex hoc mihi & mortem comparari. Et vbi reprehendit, inquit? imò quando ceſſauit? Nónne dixit, nolite putare, quia ego accuſaturus ſum vos apud patrem, eſt qui accuſat vos Moſes? &, Ego cognoui vos, quia dilectionem dei non habetis: &, Quomodo potestis vos credere, qui gloriam † ab inuicem] accipitis, & gloriam quę à ſolo deo eſt non quęritis? Ex his & aliud innuitur, quòd ex libera Chriſti reprehenſione, non ex ſolutione ſabbati Iudæorum odium in eum eriebatur. Sed quid eos ad diem feſtum mittit, cùm dixit: *Vos aſcendite ad diem feſtum hunc, ego non aſcendam adhuc?* Vt ea ſe dixiſſe oſtenderet non rogãdi*, aut adulãdi gratia, ſed vt eis Iudæorum ceremonias permitteret. Sed cur aſcendit, cùm ſe aſcenſurum negaſſet? Non dixit ſimpliciter, Non aſcedam: ſed adhuc, id eſt vobiſcum, quia tempus meum nondum impletum eſt. Atqui in futuro paſchate crucifigendus erat. Cur ergo non aſcendit? Et ſi quia tempus non erat non aſcendit, nullo pacto erat aſcendendum. Sed non propterea aſcendit vt pateretur, ſed vt doceret. Cur eiàm, cùm apertè poſſet in medio eorum eſſe, & iram & furorẽ ſedare, quod ſæpe fecit? Noluit frequenter hoc facere, fuiſſet ſanè maius diuinitatis argumentum, ſed cum metu remanſiſſe putaretur, & incarnationem & fiduciam confirmauit: quòd cum paſſionis tempus præuideret, id maximè eligeret, vt aſcenderet Hieroſolymam. dicens au

Galat.1.d

Supra.5.g
Ibidem.
Ibidem.
† ab hominibus.]

** Δεόμενος αὐτῶν rogans eos, vel indigẽs ipſis, vt oſtẽdat ſe ipſorum comitatu non egẽ habere, & poſterior ſenſus aptior videtur.*

A tem, Aſcendite ad diem feſtum: id dicit, nolim arbitremini, quòd nolentes cogere velim mecum maneatis. Ea autem particula, *Quia nondum impletum eſt tempus meum*, Significantis eſt oportere adhuc & ſigna fieri, & conciones haberi, vt per † audientiam & paſsionem eius] plures crederent, & diſcipuli magis confirmarentur. Hinc nos benignitatem, hinc mãſuetudinem erudiamur dilectiſsimi. Diſcite, inquit, à me, quia mitis ſum & humilis corde: & omnem moleſtiam abſcindamus: & ſi quis nobis inſultauerit, humiliemur: ſi quis exaſperatur, mitigemus: ſi quis mordet & lacerat, & contumeliis proſequitur, nolimus commoueri, ne † victi] noſ ipſos perdamus. Etenim ira fera eſt vehemens, & furibunda. Incantemus eam diuinæ ſcripturę carminibus: dicentes, terra & puluis es, & quid ſuperbit terra & puluis? Et impetus iræ eius caſus ei. Et vir iratus immoderatus eſt. Nihil turpius aſpectu irati, nihil viſu grauius. Quòd ſi aſpectus, multò magis anima. Quemadmodum enim cœnum, ſi contrectetur grauius oletita & anima cùm perturbata eſt, & multis intrinſecus fluctibus agitata. Sed non poſſum, inquis, inimicorum contumelias tolerare. Qua gratia? Nam ſi verè accuſaris, etiam coràm compungi deberes, & gratiam ei habere. Si falsò, deride: dixit pauperem, ride: dixit mendicum, ride: dixit degenerem vel ſtultum, iam illum defie. Nã qui dicit fratri ſuo, fatue: reus eſt gehennæ ignis. Iniuria ergo affectus, in mentem veniat, quod illi ſupplicium maneat: & non modo nulla in proximum ira fereris, ſed deplorabis vicem eius. Neque enim febribus laboranti, aut grauì inflammatione quiſquã iraſcitur, ſed his morbis affecti ſui miſericordiam & lachrymas mouẽt: huiuſmodi eſt irati animus, qui ſi in te prolilier, tace & opportunam ei plagam infliges. Si cõtumeliam contumelia proſequeris, ignem excitabis. Sed puſilli animi arguemur inquies, ſi tacebimus, imò tuam admirabuntur ſapientiam. Quòd ſi cõtrà contumelioſè reſponderis, materiã dabis vt vera putẽtur, quorũ argueris. Quare enim diues, ſi pauper appellatur, ridet: quoniã falſum id nouit. Itidẽ ſi nos iniurias ridebimus, magnum erit argumentũ, quòd falſò reprehẽdamur. Adhęc, quouſque hominũ iudicia formidabimus? Quouſque communẽ dominũ deſpiciemus, & carni vacabimus? Cum enim inter vos contẽtio eſt, & æmulatio, & ſeditiones, nónne carnales eſtis? Fiamus igitur ſpiritales, & fœuiſsimã hanc beluam fræno cohibeamus. Inter irã & inſaniã nihil differt, ſed tẽporarius quidẽ dæmõ eſt, imò quàm qui dęmonio vexatur grauior. Ille enim venia dignus eſt, iratus nulla, ſed ſuppliciis innumeris, qui ſponte ſua in profundum perditionis defertur, & etiam ante futuram gehẽnam pœnas dat. Tumultu enim quodã & æſtu intolerabili, die noctuq; variis cogitationibus anxius iactatur. Vt igitur & præſenti ſupplicio & futuro liberemur, abiecto penitus hoc affectu omnes manſuetudinem induamus, & modeſtiã, vt & in hac vita, & in regno cœlorum tandem animis noſtris requiem inueniamus. Quam vtinam omnes conſequi poſsimus, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem, & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

Tum. 3. Ioan. 7. a

† libertatẽ loquẽdi, & patientiam eius.]

† nos ipſos vel eiicientes.]

Mat.5.d

1. Cor. 3. a

Homilia. xlviij. ex cap. ſeptimo.

HAec cùm diſſiſſet illis, ipſe manſit in Galilæa. Vt autem aſcenderunt fratres eius, tunc & ipſe aſcendit ad diem feſtũ: non manifeſtè, ſed quaſi in occulto. Quæ ſecũdũ humanã imbecillitatẽ à Chriſto facta ſunt, non tã-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tùm incarnationem confirmant, ſed etiam ad virtutẽ instituunt. Nam ſi omnia tanquam deus feciſſet, quid ſcire potuiſſemus in humanis rebus incidentes, quid facere nos oporteret? Vt exẽpli gratia, Si hoc in loco homicidis ludæis obuius iram ſedaſſet, & hoc frequenter feciſſet, nos autem idem non potentes, offenderemus: Vnde nobis conſtaret quid eſſet faciendum, vtrum interimere eos, an moderatione vti vt ſermo procederet? Hoc nos Chriſtus docet, cùm inquit: Hæc cùm dixiſſet Ieſus, manſit in Galilæa. Vt autem aſcenderũt fratres eius, tunc & ipſe aſcendit ad diem feſtum, non manifeſtè, ſed quaſi in abſcondito. Hæc particula, Vt aſcenderunt fratres eius: oſtendit noluiſſe ſe cum illis aſcendere, & ideo manſiſſe. Neque †palàm cum eis verſatus eſt, vt volebant] ſed cùm liberè ſemper aliàs verſatus, hic quaſi in occulto aſcẽdit. Non dixit, occultè: ſed, quaſi in occulto. Ita enim videbatur, quẽadmodum dixi, vt nos doceret in huiuſmodi rebus moderatione vti. Præterea non erat par, iratis illis, & excãdeſcentibus ſe ita exponere. *Finito autem feſto, Iudæi quærebant ipſum, & dicebant: Vbi eſt ille?* Bona quidẽ eorum opera. In die feſto in cædem ſemper ferebantur, & feſtis eũ diebus capere tentabant. Nam & alibi dicũt. Quid putatis quia nõ venit ad diem feſtum? Et dicebant, Vbi eſt ille? Ex nimio odio eum nominatim appellare non patiebantur. Diem feſtũ maximè reuerebãtur, & tamen capere conabãtur. Et murmur multũ erat de eo in turba. Ego autẽ loci gratia, vbi miraculũ fecerat, ludæos maximè irritatos timuiſſe arbitror, non tam iratos tranſe unti, quam veritos ne aliud ſignum faceret. De eo autẽ vel inuiti prædicabant, & clarũ reddebãt. *Quidam dicebant, quia bonus eſt: alij autem dicebant, Non, ſed ſeducit turbas.* Illam puto multitudinis opinionem, hanc principum & ſacerdotum fuiſſe. Illud enim verbum, Non, ſed ſeducit turbas: hoc indicat. Sed quo modo ſeducit, quæſo? Nũquid præſtringit aciem, vt ſigna facere videatur, re autem nulla ſint? Verùm contrarium experiẽtia deprehenditur. *Nemo tamen palàm loquebatur de illo propter metum Iudæorum.* Vides vbique optimates quidem corrupto, turbam verò ſano fuiſſe iudicio? non tamen fortes, vt decebat, quòd maximè multitudinis eſt. *Iam autem die feſto mediante, aſcendit Ieſus in templum, & docebat.* Ob dilationem attentiores reddidit. Nam qui primis cum diebus quærebant, repentè præſentem alij bonum, alij malum iudicabant, illi vt aliquid lucrarentur, hi vt comprehenderent. Illud autem verbum, Seducit turbas: propter eius doctrinam dicebant, cùm eam non intelligerent. Illud autem, Quia bonus: propter ſigna. Eorum igitur iram molliens, ita inſtitit, vt verba ſua diligenter audirent, neque amplius indignati, aures obſtruerent. Quid doceret, ſilentio præteriit euangeliſta. Quòd autem tam mirabiliter, vt eos mouerit, & vi orationis eorum mutarit ſententiam, id tantùm dicit. Nam qui turbas ſeducere dixerant, iam mirabantur quo modo literas ſciret, qui non didicerit. Vides eorum plenam maliciæ admirationem? Non enim doctrinam admirabantur, neque capiebant. Sed alia eos mouebat admiratio, vnde id ſciret: cùm potius hinc cognoſcere debuiſſent, nihil humani in eo eſſe: ſed cùm nollent hoc confiteri, ſed tãtùm admirarentur, audi quid Chriſtus dixerit: *Mea doctrina non eſt mea.* Ad eorum reſpondet ſuſpicionem, ad patrem id referens, vt eis ſilentium imponeret. *Qui facit voluntatem eius, is cognoſcet de doctrina, vtrum ex deo ſit, an ego à meipſo loquar.* Ac ſi dicat, hanc amouete dubitationem, & iram, & inuidiam, & inane contra me odium, & nihil vos impediet, quin cognoſcatis dei verè verba mea eſſe. Nunc hæc vobis tenebras & offundunt, & rectum verumq; iudicium corrumpunt: quæ ſi reiiceretis, non in hac eſſetis ſententia. Verùm non his verbis vſus eſt, ne vehementius eos irritaret, ſed hoc totũ ſignificauit, cùm inquit: Qui facit voluntatem eius, cognoſcet de doctrina, vtrum ex deo ſit, an ego à meipſo loquar: hoc eſt, an alienum aliquid, & ei contrarium, dicam. A meipſo autem, ſemper ad hoc refertur, quòd nihil præter dei voluntatem loquitur, ſed quæ pater vult. Qui autem facit voluntatem eius, cognoſcet de doctrina: hoc eſt, ſi quis ſit amator virtutis, verborum meorum vim intelliget: ſi quis voluerit prophetias perſcrutari, in ſecundum eas loquar, cognoſcere poterit. Et quónam pacto ſua eſt, & non ſua? Non enim dixit, doctrina ipſa non eſt mea: ſed cùm ſibi eam tribuiſſet dicẽdo, Doctrina mea: addidit, nõ eſt mea. Quo modo idem eiuſdem poteſt eſſe & non eſſe? Eſſe, quia à nullo doctus loquebatur: non eſſe, quia patris doctrina erat. Quo modo igitur dicis: Omnia quæ ſunt patris, mea ſunt: & quæ mea, patris? Si quia patris doctrina eſt propterea nõ eſt tua, falſum illud eſt. Ideo enim tua eſſe debuit. At hoc verbum, Non eſt mea: maiorẽ in modum patris, & ſuam vnam eſſe doctrinã indicat: quaſi dicat, nihil habet diuerſum tanquam alterius. Quòd ſi perſona alia ſum, idẽ tamen & dico, & facio: vt non exiſtimetis aliud à patre, ſed idem me & dicere & facere. Inde aliam adducit rationem, cui contradici non poteſt, humana quadam vtens conſuetudine. Qui propriam quandam doctrinam inſtituere vult, nulla alia ratione ſe velle dicit, quam vt gloriam ſibi comparet. † Nam ſi ego gloriam meam quæro, quare propriam quandam doctrinam non conſtituo?] *Qui à ſeipſo loquitur.* Hoc eſt, proprium quiddam, & ſeparatum loquitur, idcirco loquitur, vt gloriam ipſe aucupetur: ſed quia mittentis gloriam quæro, ideo eius doctrinam doceo. Vides cauſam cur nihil à ſemetipſo facere dicat? Vt neque gloriam, neque principatum deſiderare credatur, propterea cùm humiliter loquitur. *Ego patris gloriam quæro*, inquit, Vt perſuadeat ſe gloriã nullam quærere. Sũt & aliæ cauſæ, ne ingenitus, ne deo contrarius, ne carnem noſtram non accepiſſe putaretur: vt auditorum imbecillitati conſuleret, vt denique eos modeſtiam ſeruare, & minimè ſe iactando extollere doceret. Se verò efferendi vna duntaxat cauſa inueniri poteſt, naturæ præſtantia. Nam ſi dicendo ſe ante Abraham fuiſſe, ſcãdalizati ſunt: quídnam feciſſent, ſi ſemper magna audiſſent? *Nonne Moſes dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem? Quid me quæritis interficere?* Quã habet hoc à ſuperioribus conſequentiam? Quid cum his communicat? Duo Iudæi in Ieſu reprehendebant: vnum, quòd ſabbatum ſolueret: alterum, quòd patrem deum diceret, & ei ſe æqualem faceret, non ipſorum ſuſpicione, ſed propria Chriſti ſententia. Quòd autem non vt multi ſolent, ſed eximiè & propriè patrem appellaret, inde conſtat. Multi ſæpe deum patrem ſuum dixerunt, quale eſt: Deus vnus creauit nos, & pater vnus omnium noſtrum, non tamen propterea æqualis eſt populus deo. Quare non fuiſſent ſcandalizati. Et quemadmodum cum dicebant eum ex deo non eſſe, & ſabbatum tranſgredi, ſæpenumero eorum reſpõdit ſuſpicioni: ita ſi hoc illi eſſent ſuſpicati, ipſe autem id non ſentiret, eos falſò id opinari profectò docuiſſet, dixiſſetq;: Quid me deo æqualem arbitramini? non ſum

† *ſeipſum manifeſtũ effecit, vt illi volebãt*]

Infra. 11. g

Infrà. 17. b

† *Si aũt ego gloriã meã non quæro, quare propriã quandã doctrinam conſtituo?*]

Malac. 2. b

Supra. 5. d sum æqualis? Sed nihil tale dixit, imò se omnino æqua-
Ibidem. lem profeſsus est ex sequentibus. Illa enim particula, Si-
Ibidem. cut pater suscitat mortuos & viuificat, sic & filius viui-
ficat: & illa, Vt omnes honorificent filium, sicut honorificant patrem: &, Opera quæ ille facit, hæc & filius similiter facit. Hæc omnia æqualitatē constituunt. Et de
Matth. 5. b lege ait: Nolite putare quia veni soluere legē, aut prophetas. Hoc pacto malas è mentibus suspiciones norat euellere. Hic cum patre æqualitatē non solū non tollit,
Infra. 10. f sed etiā confirmat. Quare alibi cùm illi dicerent, quia te deum facis: minimè se purgauit, sed id esse asseuera-
Matth. 9. a & Mar. 2. & Ioā. 5. b uit inquiens: Vt autem sciatis, quòd potestatem habet filius hominis dimittendi peccata in terra, dicit paralytico: Tolle grabbatum tuum, & ambula. Illud igitur primùm intendit, vt æqualem se deo faciat: & quòd nō sit cōtrarius, sed idem quod ille & dicat & doceat. In-
Supra. 6. d de circa sabbati transgressionem instat, dicens: Nónne Moses dedit vobis legem, & nemo ex vobis seruat legem? quasi dicat, sancit lex, nō occīdes: vos occiditis, & me tanquam legis transgressorē accusatis. Quare autē dixit, nemo? Quoniā omnes quærebant eū interimere. Ego si solui legem, inquit: hominem tamē liberaui, vos ad malum soluitis. Ego si transgredior, saluti consulo. Neque à vobis qui in grauibus rebus legem soluitis, me accusari oportuit, vos omnino legem euertitis. Deinde etiam certat: atq; cùm multa & diu disputauerit, sed tunc quidem altius & secundum dignitatē suā, nunc autem humilius. Quid tandē? Noluit frequentius eos irritare. Nunc ira incanduerat, & in cædē processissent. quare remissius loquitur, & duob⁹ his eos sedat: arguendo audaciam, cur ipsum vellent interficere: & mansuetè loquendo quòd homo esset qui veritatē locutus esset, ac ostendēdo homicidas indignos esse, qui alios iudicent. Tu autem humilem Christi interrogationem, & asperum eorum responsum animaduerte.

Dæmonium habes, quis te quærit interficere? Verbum iræ, & furoris, & impudentię plenum, cùm prēter opinionem reprehenderentur, & ipsum se perterrere existimarent. Vt enim latrones in insidiis, ne insidiari videātur, cōcinunt vt incustoditum aggrediātur: ita & hoc in loco Iudæi. Ipse autē omissa reprehensione, ne impudentiores eos faceret, iterū de sabbato se excusat, à lege eos arguens. Et intuere prudentiam. Non mirum, inquit, si mihi non auditis, cùm ne legi quidem, quam à Moſe latam arbitramini, audiatis. Quid ergo nouum, si ver-
Infra. 9. f bis meis nō acquieſcitis? Cùm enim dixissent, Moſi locutus est deus, hunc autem nescimus vnde sit: ostendit, quòd illi etiam contumeliam inferunt, etenim legē ille dedit, & non audistis. *Vnum opus feci, & omnes miramini.*

Propterea vbi me excusari oporteret, etiam vicio datis. Quod enim pater fecerit, non meminit, sed suam inducit personam. Vnum opus feci, quo innuit, si non fecisset, se legem soluisse, & multa esse * magis propria quàm lex, & contra legem Moſem mandatum magis proprium accepisse. Siquidem circūcisio, quàm sabbatum, magis propria est, quanuis non legis sit, sed patrū. Ego autē magis proprium feci, & melius quàm sit circuncisio. Inde legalis mandati non meminit, videlicet quòd sacerdotes sabbatum coinquinarent, vt iam dixit, sed ex maiori abundantia locutus est. Miramini autē, hoc est, perturbamini. Nam si legem firmam esse oportebat, non sanè circuncisio * magis propria fuisset, neque se circuncisione maius quiddam fecisse dixit, sed significauit his verbis: *Si circuncisionem accipit homo in sabbato.* Vides quo pacto tunc maximè stat lex,

**κυριωτέρα. i. valētiora potiora & maioris authoritatis, sic & ī mox sequētib⁹ intelligere licet.*

**κυριωτέρα, potior, præstātior, vt prius dictum est.*

A cùm soluitur? & sabbati solutio, legis seruatio est, vt nisi sabbatum soluatur, necessarium sit legem solui: Itaq; ego quoque eam confirmaui. Et non dixit, mihi irascimini, quòd circūcisione maius quiddam feci: sed rem tantùm ostendit, illisq; iudicium reliquit, an magis necessaria sit totius hominis sanitas, quàm circuncisio: † vt intelligat homo nihil ad sanitatem conferre, soluitur lex: an quòd tanto morbo liberatus sit, indignamini.] *Nolite iudicare secundum faciem.* Hoc est, nō propterea quòd Moses apud vos maioris est authoritatis, se ratis sententiam, sed à rerum natura: hoc est enim verum iudicium. Quare nemo accusauit Moſem, quare nemo non credidit iubenti, vt sabbatū addito extrinsecus legi mandato solueretur? Verùm ille mandatum non sub lege, sed extrinsecus inductū propria lege firmius ducit, quod permirum est: vos autem qui non le-
B gislatores estis, præter modum legē defenditis: sed maioris quàm vos authoritatis est Moses, qui solui legem per mandatum non legitimum iubet. Illa autem particula, Totum hominem: particularem sanitatem circūcisionem afferre ostendit. Et quæ nam circuncisionis sanitas? Anima, inquit, hominis sine circuncisione peribit. Ego autem non ex parte, sed totum corruptū sanitati restitui. Nolite igitur secundum faciē iudicare. Hoc autem non illius seculi hominibus tantùm dictum est, sed & nobis, vt nullo pacto iusticiam oppugnemus, sed totis viribus eam defendere contēdamus.
C Nullus sit nobis respectus, an pauper quis sit, an diues. *Exod. 23. b* Rem ipsam inuestigemus. Non misereberis, inquit, pauperis in iudicio: hoc est, noli flecti, noli moueri inquit, si pauperem iniustum iudicaturus es, cui si nō est ignoscendum, longè minus diuiti. Hanc ego non ad iudices tantùm, sed ad omnes homines orationem habeo, ne quis iusticiam transgrediatur, sed integram seruet. Diligit enim iusticiam dominus. Qui autē diligit iniu- *Psal. 10. b* sticiam, odit animam suam. Nolimus, quæso, odio habere animas nostras, nolimus diligere iniusticiam: cui quantulum lucri est? parum, imò nihil: nam paulopòst malè peribimus, vel potius in hac vita minimè iniustitia nostra fruimur. Nónne si malè nobis cōscij sumus, omnes deliciæ pœna sunt, & supplicij? Amplectamur ergo iusticiam, cuius legem nullo pacto transgrediamur. Quem enim ex præsenti vita fructum reportabimus, nisi hinc virtute prediti migrauerimus? Quid illic amicitiæ, quid necessitudines, quid clarorum virorū gratia nobis proderit? Et quid ego cuiuspiam gratiam memoro? si Noë, si Iob, si Daniël nobis pater esset, nihil conferrēt, si propriis meritis vacui reperiemur: sed
D sola animæ virtute opus est, ipsa nos saluos facere, & sempiterno igni liberare sola poterit, ipsa nos ad cœlorum regnū transmittet. Quod vt omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

† *vt signum accipiat homo nihil ad sanitatem conferens, soluitur lex, vt à tāto morbo liberetī, indignamini?*

Homilia xlix. ex cap. septimo.

Dicebāt ergo quidam ex Hierosolymitanis: Nonne hic est quem quærunt interficere? Et ecce palàm loquitur, & nihil ei dicunt. Numquid verè cognouerunt principes, quia hic est verè Christus? sed hunc scimus vnde sit. Nihil in diuinis scripturis temerè positū est, quippe quæ spiritu sancto prolatæ sunt. Quam ob rem omnia diligēter inuestigemus: etenim ex vna particula, totam possumus inuenire sententiam, quale etiam vtique est quod nobis in præsentia proponitur. Multi enim ex Hiero-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſolymitanis dicebant: Nónne hic eſt quem quærũt interficere? & ecce palàm loquitur, & nihil ei dicunt. Cur ex Hieroſolymitanis dixit? Vt oſtenderet euangeliſta, quòd qui multa & magna viderant miracula, hi miſerabiliores erãt. Qui maximum diuinitatis ſignum acceperant, perditorum principum iudicium ſequebantur: nónne maximum fuit ſignũ, inſanientium homicidarum, & inſidiantium, & quærentiũ ſe interimere, & iam comprehendentium furorẽ repente ſedare? Quis hoc feciſſet? Quis tantã tam facilè extinxiſſet inſaniã? Tamen poſt tot ſigna ſtulticiam eorum, atque inſaniã intuere. Nónne hic eſt quem quærunt interficere? Vide quo pacto ſeipſos accuſant. Quærunt interficere, & nihil ei dicunt. Ecce palàm loquitur. Quæ loquẽdi libertas magis eos irritabat, ſed nihil faciebãt. Nunquid verè cognouerunt principes, quia hic eſt verè Chriſtus? Vobis autẽ quid videtur? quam de eo fertis ſententiã? Contrariam inquit, propterea dicebant: Sed hunc ſcimus vnde ſit. O maliciã, † ô pertinaciam,] non ſequuntur principum ſententiam, ſed aliam corruptam afferunt propriæ ſtulticiæ conſentaneam. Scimus hũc, inquit, vnde ſit, Chriſtus autem cum venerit, nemo ſcit vnde ſit. Atqui principes veſtri interrogati, dicebãt in Bethlehem naſciturum. Et iterum quidam alij: Nos ſcimus quòd Moſi locutus eſt deus, hũc autem, neſcimus vnde ſit. Scimus vnde eſt, & neſcimus inquiunt: verba profectò ebrioſorum: & iterum, Nunquid ex Galilæa venit Chriſtus? nónne de Bethlehẽ caſtello? Ecce inſanorum ſententia. Scimus & neſcimus. A Bethlehẽ venit Chriſtus. Et cùm veniet Chriſtus, nemo nouit vnde ſit. Quid hoc magis contrarium? Id enim tantùm ſibi perſuaſerant, ne crederent. Quid ergo ad hoc Chriſtus? *Et me ſcitis, & vnde ſum ſcitis: & à meipſo non veni, ſed eſt verus qui miſit me, quem vos neſcitis.* Et alio in loco: Si me ſciretis, & patrem meum ſciretis. Quo modo ergo dicit, à Iudæis ſciri vnde ſit: & iterum: neq; ſe, neque patrem ab iiſdem ſciri? num contraria loquitur? Abſit, ſed valde ſibi cõſtat, alteram autem dicit ſcientiam, dicendo: Neſcitis, quemadmodum cùm dicit: Filij Heli, filij † Belial neſcientes dominum: & iterum, Iſraël autẽ me non cognouit. Et Paulus: Confitentur ſe noſſe deum, factis autem negant. Stat igitur, vt qui ſciat, neſciat. Inquit ergo, Si me ſcitis, ſcitis quia dei filius ſum. Illa autem particula, Vnde ſum: locum non denotat, vt ex ſequentibus conſtat. Et à meipſo non veni, ſed verus eſt qui miſit me, quem vos neſcitis. Ex quo notat operũ inſcitiam, ſicut & Paulus inquit: Confitentur ſe noſſe deum, factis autem negant. Neque enim inſcitiæ peccatum erat, ſed praui animi, qui cùm ſcirent, ſcire nollent. Sed quæ nam hæc conſequentia? Quo modo enim reprehendendo eorum dicta confirmat? Nam cùm illi dicerẽt, Hunc autem ſcimus vnde eſt: addidit, Et me ſcitis. Quid enim dixerunt illi? quòd neſcirent: Minimè, ſed ſe quoque ſcire profitebantur, verùm ea ſentẽtia, quòd ſolùm è terra eſſet, & fabri filius filius: ipſe autẽ in cœlum eos erexit, inquiens: Scitis vnde ſum, hoc eſt non ex hoc mundo, vt ſuſpicamini, ſed vnde ille qui miſit me. Dicẽdo enim, A meipſo nõ veni: ſignificat eos ſciſſe à patre miſſum, licèt non confiterentur. Dupliciter ergo eos reprehẽdit. Et primùm quidem quę ſecretè loquebantur in medium adducit, apertè eos confundens. Deinde etiam mentem eorum aperit: quaſi dicat, Non ſum vilis, nõ ſum abiectus, nec temere veni: ſed verus eſt qui miſit me, quẽ vos neſcitis: hoc eſt, ſi verus eſt, in veritate miſit. Si verus eſt qui miſit, verum eſſe & qui mittitur, nõ eſt ambigendum. Præterea & propriis eos conuincit rationibus. Cùm enim dicerẽt, Chriſtus cùm venerit, nemo ſcit vnde ſit: hinc oſtendit ſe eſſe Chriſtum. Etenim illi hanc particulam, Nemo ſcit: ad diſtantiam localis cuiuſdam definitionis dicebant. Vnde ſe Chriſtum eſſe, & à patre veniſſe profitetur, & ſemper ſibi duntaxat patris cognitionem eſſe teſtatur, dicens: Nõ quòd patrem quis vidit, niſi qui eſt à patre, quibus verbis irritati ſunt. Dicendo enim, Neſcitis eum, & ſciẽtes, ſcire diſſimulatis: nõ immeritò eos tangebat & irritabat. *Quærebant ergo eum apprehendere, & nemo miſit in illum manum, quia nondum venerat hora eius.* Vidẽsne eos inuiſibiliter detentos, & furorem eorũ cohibitum? Cur autẽ nõ apertè dixit, quòd inuiſibiliter eos detinebat, ſed tantũ, Nondũ venerat hora eius? Humilius loqui voluit, vt homo crederetur. Cùm enim frequẽter ſublimia de ſe loquatur, hac gratia hæc nonnunquã interſerit. Cùm autẽ dicit, Ab ipſo ſum: non vt propheta qui ab eo diſcit, ſed vt qui eũ † viderit, & cũ eo fuerit] loquitur. Noui eũ, inquit, quia ab ipſo ſum. Vides quo pacto vndique id dictum confirmat? A meipſo nõ veni: & illud, Qui miſit me, ver⁹ eſt. Id contendens, ne deo alienus putaretur. Et conſidera quantùm in hac verborũ humilitate exiſtat vtilitatis. Poſt hæc multi, inquit, dicebant: *Chriſtus cùm venerit, nũquid plura ſigna faciet, quàm quæ hic facit?* Quæ nã ſigna? Atqui tria tantùm ab euangeliſta memorãtur, vini, paralytici, & filij reguli. Ex quo conſtat, quod ſæpe aliàs dixi, multa prætermiſſa ab euãgeliſtis, & principũ maledicta pluribus verbis enarrata. Quęrebant ergo eum apprehendere & interimere: Quí nam? nõ multitudo, quæ non affectabat principatum, neque capiebatur inuidia, ſed ſacerdotes. Multitudinis ea erãt verba, Chriſtus cùm venerit, nunquid plura ſigna faciet? Veruntamen non firma eorũ fides, ſed qualis abiectæ ſolet eſſe multitudinis. Illa enim particula, Cùm venerit: non multum credentium erat quòd eſſet Chriſtus: aut ergo hac ſententia, aut per conceſsionem dictum eſt à turba, ac ſi conãtibus principibus ſemper perſuadere eum non eſſe Chriſtum, ipſa diceret: Eſto non ſit Chriſtus, at cùm venerit, num melior erit? Nam vt frequẽter dico, qui craſsiori ſunt ingenio, non doctrina & oratione, ſed ſignis alliciuntur. *Audierunt ergo Phariſæi turbam murmurantem, & miſerunt miniſtros, vt apprehenderẽt eum.* Vides quòd ſabbati ſolutionem cauſabantur, ſed quòd maximè eos angeret, hoc erat? Nunc enim nihil habebant quod accuſarent neque re, neque verbis, propter turbam, tamen eum apprehendere voluerunt. Ipſi autẽ propter periculum non ſunt auſi, ſed miſerunt miniſtros. O violentiam, † ô ſtulticiam, vel inſaniã potius.] Cùm ſæpe conati eum apprehendere non potuerint, miniſtris mandarunt temere animo ſuo indulgentes. Atqui multa apud piſcinã locutus eſt, & nihil tale moliti ſunt. Quæſiuerunt quidem, non tamen tentarunt: nunc non amplius perpetiuntur, cùm turba eum eſſet conſecutura. Quid ergo Chriſtus? *Adhuc modicum tempus vobiſcum ſum.* Cùm poſſet & flectere, & perterrere audientes, quãtauis loquitur humilitate: quaſi dicat, Quid me interficere quæritis? quid me perſequimini? Modicũ expectate, & nõ quęrẽtibus vobis me vobis capiendum exponam. Inde ne quis communem mortẽ arbitraretur, cùm dixiſſet, Adhuc modicũ tempus vobiſcum ſum, ita enim arbitrabantur: vt hanc tolleret opinionem, quia nemo poſt finem prohibet: ſubdit, *Et vbi ſum ego, vos non poteſtis venire.* Nam ſi permanſuros

Hic infra. f
Infra 9. f
Michæ. 5. & infra. f
Infra 14. a
1. Reg. 2. b
Eſaiæ. 1. a
ad Tit. 1. d
Matt. 13. g
Supra. 1. a

† o cõtradictionem.]
† videat, & cum eo ſit.]
† o inſaniã, vel ſtulticiã potius.]

surus fuisset in morte, ire sanè potuissent, eò nanq; omnes proficiscimur. Simplicior autē multitudo his verbis mouebatur, audacior timebat, studiosior festinabat ad audiendum, ac si breue sibi tempus relinqueretur ad eius doctrinam percipiendam. Et non dixit, hic sum: sed, vobiscum: hoc est, quāuis me persequamini, quantis exagitetis, non cessabo tamen quin vos ędificem, & quæ saluti vobis sunt prædicem, & admoneam. *Et vado ad eum qui misit me.* Hæc particula sufficiens erat, quæ terrorē incuteret, & solicitudinem. Quòd enim se indigerent, ostendit. *Quæretis enim me*, inquit, Nō solum obliuioni non mandabitis, sed quæretis me, *Et non inuenietis.* Et vbi nam quæsierūt eum Iudæi? Dicit Lucas, quòd plangebant mulieres super eo, ita & alios multos credibile est, & statim captis Hierosolymis, Christi & miraculorū eius meminisse, & eum desiderasse consentaneum est. Hæc autem ait Iesus, vt eos alliceret. Quòd enim modicum tempus relinqueretur, & post abitum suum desideraretur: neque tamen posset amplius inueniri, satis eos allicere debuisset. Nam si nō erat futurum vt desideraretur, nihil admiratione dignum dixisset: si verò desiderandus erat, & tamen potuisset inueniri, nō multùm eos mouisset. Ad hęc, si diutius cū his permansurus fuisset, hoc etiam eos negligentiores reddidisset: his autē verbis plurimùm eos excitat, & perterret. Hæc autem particula, Vado ad eum qui misit me: nihil sibi detrimenti eorū insidias allaturas, & sponte sua se passionem subiturum significat. Duo ergo prædixit, & se paulopost abiturum, & illos ad ipsum non venturos, quod non fuit humanitatis vt finem suum prædiceret. Quare Dauid: Notum mihi fac, inquit, finem meum, & numerum dierum meorum quis est, vt sciam quid desit mihi: & profectò nemo hoc nouit. Ex vno autem & alterum confirmatur. Ego autem hęc verba ad ministros dicta arbitror, vt eos maximè alliceret, ostendendo se aduentus eorū causam intelligere: quasi diceret, Expectate paululum, & abibo. *Dicebāt ergo Iudæi ad semetipsos, Quò hic iturus est?* Atqui illi desiderabāt, & totis viribus nitebātur, vt abiret, ne eum viderēt. Quamobrem non erat eis quærendum, quo esset iturus, sed præferēda lætitia, & rogandum quādo abiret. Verùm mouentur his verbis, & secum stultè suspicantur, quò abiturus sit.

Nunquid in dispersionem gentium? Quid autem est, dispersionem gentium: Sic Iudæi gentes appellabant, quia vbique dispersæ essent, & promiscuò inuicem miscerētur: quam ignominiam ipsi postmodum subierunt, ipsi nāque facti sunt dispersio. Antiquitus enim Iudæorum natio in sola Palæstina, & nusquam alibi inueniebatur. Propterea dispersionem Gentiles vocabant eis exprobrando, se iactando. Quòd autem dicit, Quò ergo vado, vos non potestis venire: illis autem omnes tunc cōmixti erāt, & vbique terrarum erant Iudæi. Nō ergo si Gentes significaret, diceret: Quò vado, vos nō potestis venire. Cum autem dicerent, nunquid in dispersionem gentium iturus est, non dixerunt, & perditurus eas, sed docturus: sic iam mitigata erat illorū ira, & ipsius verbis crediderunt, neque enim aliter quæsissent inuicem, quid diceret. Verùm hęc illis dicta sunt, sed timendum ne in nobis quoque ea verba locum habeant, quòd vbi est, venire non possumus. Siquidē vita nostra scelerum plena est. De discipulis enim ait: Volo vt vbi ego sum, & illi sint mecum. De nobis contrà timeo, ne dicatur, Vbi ego sum, vos nō potestis venire. Quo modo enim poterimus, cùm contraria quàm præcipiantur, operemur? Etenim inter seculi homines, si quis militum præter regis voluntatē facit, ad regem non admittitur, sed munere & dignitate exautoratus, vltimo afficitur supplicio. Itidem & nos cùm cupiditati seruimus, cùm rapimus, cùm vim inferimus, cùm verberamus, cùm non facimus eleemosynam, illuc nullo pacto admittemur: sed id nobis, quod & virginibus, accidet, quibus ad spō sum ingredi non licuit: sed extinctis lampadibus, hoc est, gratia deficiente, abierunt. Etenim ignē illum quem spiritus gratia statim accipimus, modò velimus, augebimus: sin minus, extinguetur, quo extincto solæ tenebræ animas nostras occupabunt. Vt enim ardēte lampade, lux vndique diffunditur: ita extincta occupāt tenebræ. Ideo inquit: Nolite spiritum extinguere. Extinguitur enim cum oleum deficit, cum vehemētior quædam vis venti perflat, cum comprehenditur, & arctim cogitur. Sic enim ignis extinguitur. Comprehenditur nanque à curis secularibus, extinguitur malis cupiditatibus. Nihil prętera ita eum extinguit, vt inhumanitas, rapina, crudelitas. Quando enim olei defectui, aquam etiam frigidam superaddimus, hoc est, cupiditatem, iniustorum animas perdētem: quo modo iterum poterit accendi? Cum ergo hinc migrabimus, & cinerē & puluerem referemus, atque etiam fumum densiorem, qui nos accusabit, quòd lampades extinxerimus. Vbi enim fumus est, necessariò illic ignis est extinctus: sed absit, vt hanc quispiam vocē audiat, Nescio vos. Audiemus enim, si viso paupere, itidem ac si non videremus afficimur: si esurientem Christum ignorabimus, ignorabit & ipse nos, cum misericordia indigebimus: & meritò quidem. Qui enim miserum negligit, qui de suo non opitulatur indigenti: quo vultu aliena postulabit? Quam ob rē curemus quæso, adnitamur ne† decidamus à misericordia, sed impleamus lampadas, ad sponsum in thalamum ingrediamur: ad quem vtinam omnes admittamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

† oleū nobis desit.

Matt. 25. a

Luc. 23. d

1. Thes. 5. d

Psal. 38. a

Infra 17. d

Homilia. L. ex cap. septimo.

IN nouissimo autem die magno festiuitatis, stabat Iesus & clamabat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me & bibat, &c. Qui ad diuinam accedunt prædicationem & fidei vacant, sitientium eos desiderium præ se ferre oportet, ac tantam in seipsis accendere cupiditatem: ita enim quam audient doctrinam, poterunt fideliter continere. Etenim qui sitiunt, arreptū poculum quàm cupidissimè hauriunt, & ita recreātur: itidem & qui diuinos sermones audiunt, si sitientes acceperint, nunquam fatigabūtur, quoad totum biberint. Quòd enim semper esurire & sitire oporteat: Beati, inquit, qui esuriunt & sitiunt iusticiam. Et hoc in loco: Si quis sitit, veniat ad me & bibat: Hoc est, nemini vim facio, neminem traho: sed si quis libēs, & promptus accedit, si quis ardet desiderio, hunc ego aduoco. Sed quánam gratia euāgelista nouissimum diem magnum festiuitatis fuisse admonuit? Etenim primus & vltimus magnus erat, medij autem potius in deliciis consumebantur. Cur igitur in nouissimo? quia in illo omnes cōueniebant, †nō ita in primo, & causam dixit fratribus: sed neque secundò, neque tertio quicquam tale locutus est, ne irrita verba caderēt cùm deliciis vacaturi essent. Nouissimò autem quoniam domū erant reditūri, prębet eis ad salutem viatica: Et clamabat, hoc est, fideter, loquebatur, & hoc etiam propter magnam turbam. Et vt de spirituali potu loqui se ostēderet, addidit: *Qui credit in*

Matth. 5. a

† *in primo erit nō aderat.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

dit in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Ventrem cor dicit: vt alio in loco, Et legẽ tuã in medio vẽtris mei. Et vbi nã dicit scriptura femina de vẽtre eius fluent aquæ viuæ? Nusquã. Quo modo igitur hic textus intelligitur? Hoc in loco posthæc verba, qui credit in me sicut dicit scriptura, distinguendum est, vt hæc particula, Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ, Christi sententia sit. Cùm enim multi dicerent, Hic est Christus: Christus quãdo venerit, nunquid plura signa faciet? rectam habendam cognitionem, neque ita signis, vt scripturis, credendũ asserit. Nam multi cùm miracula facientem viderent, Christũ tamen esse non arbitrabantur. † Debebant nanque dicere] Christum à semine Dauid venire, vt frequenter dicebant: quare vult innuere eorum se non fugere assertionem. Ideoque ad scripturas iterũ relegat. Superius enim dixerat, Scrutamini scripturas: & iterum: Scriptum est in prophetis, Et erunt omnes docibiles dei: &, Moses vos accusat. Et hoc in loco sicut dicit scriptura, Flumina de ventre eius fluẽt aquæ viuæ. Vt abundãtiam & copiam gratiæ significet: vt & alibi, Fõs aquæ salientis in vitam ęternam: Hoc est, multam gratiam consequentur. Alibi vitam ęternam, hic aquam viuam dicit, hoc est, semper operantem. Spiritus enim gratia, cùm menti illapsa est, eamq; irrigarit, omni fonte vberius scaturit, nunquam deficit, nunquam vacuatur, nunquam stat. Simul igitur & indeficientem copiam & incredibilẽ operationem, & fontem & fluuios appellauit, & non vnum, sed innumeros. Et illic, salientis, pro inundãtis, positũ est: quod facilẽ quiuis deprehendere poterit, si Stephani sapientiam, Petri linguam, Pauli vim cõsiderauerit. Quo facto nihil eos extulit, nihil deiecit,] non populorum furor, non tyrannorum persecutiones, non dæmonũ insidiæ, non quotidianę mortes: sed more fluminis, vehementi lapsu delati, omnia trahentes euaserunt. *Hoc autem dixit de spiritu, quem accepturi erant credentes in eum. Nõdum enim erat spiritus datus.** Quo modo ergo prophetæ prophetarunt, & innumera operati sunt miracula? Apostoli enim nõ spiritu, sed eius virtute eiiciebant; vt ipse dicit: Si ego in Beelzebub eiicio dæmonia, filij vestri in quo eiiciunt? Hoc autem dicebat, vt non omnes spiritu ante crucem, sed ipsius virtute eiecisse ostenderet. Sed cum dimissurus eos esset, tunc dixit: Accipite spiritum sanctum. & iterum: Venit super eos spiritus sanctus, & tunc signa fecerunt. Cùm autem misit, non dixit, Dedit eis spiritum sanctum: sed, dedit eis potestatem, dicens: Leprosos mũdate, dæmonia eiicite, mortuos suscitate: gratis accepistis, gratis date. Prophetis autem ab omnibus cõfessum est, spiritum sanctum datum. Verùm ipsa gratia contracta & separata erat, & à terra discesserat, ex quo dictum est: Relinquitur domus vestra deserta, & ante illam diem iam deficere cœperãt. Siquidẽ non amplius apud eos propheta erat, neque gratia eorũ sacra tuebatur. Cùm igitur spiritus sanctus cohibitus esset, futurum autem erat vt deinceps largiter effunderetur, quod post crucem cœpit exordium, non tantùm vt largius, sed vt maioribus gratiis abundaret: etenim mirabilius donum erat, vt cùm dicit: Nescitis cuius spiritus estis. & iterum: Non enim accepistis spiritum seruitutis, sed adoptionis. Nam & antiquitus spiritum habebant, sed aliis non largiebantur, apostoli autem innumeros implebãt. Cùm igitur hanc essent accepturi gratiam: nondum autem erat data. Ideo dicit: Nondum enim erat spiritus sanctus. Cùm igitur dominus de hac gratia loqueretur, euangelista dicebat: *Nondum enim e-*

Psal.39.b

† Dicturi autẽ erant, nonne scripturæ dicunt.]

Supra.5.f
Supra.6.e
& Esa.54.
d. & Hier.
31.f
Supra.5.g
Supra.4.b

† ferebat aut sustinebat, nihil illorũ impetũ cohibebat.]

** ἅγιον. i. sanctus. sic autẽ græci legunt, & annotãt sub ũelligi, datus: vt cum Chrysosto. habẽt Theophyl. & Euthy.*

Matt.12.b
Infra.20.f
Matt.10.a
Matt.23.d
& Luc.13.g

Lucæ.9.g
Roma.8.c

rat spiritus sanctus, datus videlicet, quia Iesus nondum erat glorificatus. Hoc est crucifixus. Cùm enim inimici & peccatores & diuino munere priuati, & odio digni essemus, gratia autẽ reconciliationis esset indicium: eumq; munus non inimicis, non hostibus, nõ odio habitis, sed amicis & familiaribus detur: oportuit primùm pro nobis sacrificium offerri, & in carne inimicicias dissolui, & deo amicos fieri, & inde munus accipere. Nã si hoc in promissione Abrahæ factũ est, multò magis in gratia: quod significans Paulus inquit: *Si enim qui ex lege* *Rom.4.c*
hæredes sunt, exinanita est fides. Lex enim iram operatur: hoc est, promisit deus Abrahæ & semini eius daturum terrã, & nepotes eius promissione indigni reperti sunt, & propriis laboribus placere nõ potuerunt. Propterea accessit fides, res facilis, quæ gratiam adduceret, neque incassum caderẽt promissiones. Ideo ex fide dicit, vt secundum gratiam firma esset promissio: secundum gratiam autem, quoniã labore suo non poterant. Sed quãnam gratia, cùm inquit secundum scripturas, non adducit earum testimonium? Quoniam corruptæ erant ipsorum sententiæ. *Alij enim dicebant, Hic est verè propheta: alij dicebant, Seducit turbam. quidam, Nunquid ex Galilæa venit Christus? Nõnne scriptura dicit, quia ex semine Dauid, & de Bethlehem castello?* Et varia erat sententia, vtpote in turba. Neque enim diligẽter verbis eius attendebant, neque vt discerent, propterea nihil eis Christus *Sup.7.g*
respondit, quanuis dicerent, Nũquid ex Galilæa Christus venit? At Nathanaël contumeliosius dicentem, A Nazareth potest aliquid boni esse? laudauit, tanquã verum Israëlitam. Siquidẽ hi, & illi qui ad Nicodemum dixerant: Scrutare, & vide quòd ex Galilæa non surrexit propheta: non discendi gratia quærebant, sed vt Christi gloriam penitus euerterent: ille autem desiderio tantùm veritatis, & diligẽti veterum scripturarum scientia, id dicebat: isti verò ad id vnum spectabant, vt eorum sententiam euerterent qui Christum esse dicerẽt. Quare hoc in loco nihil eis aperit, nihil exponit. Qui enim sibi ipsis contraria loquebantur, & nunc neminem vnde veniret scire, nunc ex Bethlehem esse asserebant, constat etiam si didicissent contradicturos. Esto enim locum ignorarẽt, quòd ex Bethlehem, quo- *† non enim illic natus est.]*
niam esset educatus in Nazareth, nõ tamen propterea excusabantur. † Nõnne enim illic natus est?] Nunquid & genus ignorabant, quòd ex domo & patria Dauid? Quo modo ergo dicebant, Nunquid ex semine Dauid venit Christus? Sed hoc illo modo abscondere volebant, & versutè omnia loquebantur. Sed qua gratia Christum non interrogarunt, dicentes: Cùm alia quidem omnia in te admiremur, iubes autẽ tibi secundum scripturas credi, Dic nobis quo modo? Scripturæ enim dicunt ex Bethlehem Christum venturum, tu autem ex Galilæa venisti. Verùm nullis huiusmodi verbis vsi sunt, sed omnia peruersè loquuntur. Quòd enim nollent quicquam discere, statim significat euangelista: quòd quidam ex ipsis volebant eum apprehendere, sed nemo misit super illum manus. Nã etsi nihil aliud, hoc saltem eos compungere debuisset: verùm non sunt cõ- *Psal.34.c*
puncti, vt inquit propheta: dissipati sunt, & nõ sunt cõpuncti. Eiusmodi enim malicia est, nulli vult cedere: *Psal.16.d*
ad vnũ tantum respicit, vt eum cui insidiatur, perdat. Sed quid dicit scriptura? Qui fodit foueam proximo, in eam incidet. quod vsu tunc venit. Ipsi enim volebãt Christum interimere, vt prædicationem tollerent, sed contrà euenit. Siquidem prædicatio Christi gratia floruit, illorum verò doctrina extincta periit: patriam, libertatem,

Universidad de Deusto
Biblioteca

bertatem,& licentiam,& cultum veterem perdiderũt, A & omni priuati sunt fœlicitate, in seruitutem & captiuitatẽ adducti. Quibus admoniti,nulli insidias tendamus,scientes quòd in nos ipsos ensem acuimus, & maiorem nobis plagã infligimus. Sed ægrè tulit quispiam se offendi,& vult vlcisci:noli quæso,non vlciscendo enim,vlciscì poteris:vlciscendo verò,nõ vlciscèris.Nec quæ dico nugas arbitrare, sed veritatem. Quo modo? quoniam qui non vlciscitur, deo relinquit vltionem: *Deut.32.f* qui vlciscitur,minimè. Mihi enim, inquit, vindictam, & ego retribuam,dicit dominus.Nam si serui nostri rixantes inuicẽ, nulla nostri ratione habita, ipsi ad vindictam vertuntur: etsi sæpius postmodum nos rogent, non solùm non eos vlciscimur,sed indignamur,scelestos & flagitiosos appellamus, & nobis id cognoscendũ relinqui oportuisse dicimus. Cùm enim tibi vltionem præsumpsisti,nihil amplius in illũ indignatur do- B minus: hoc longè magis deus dicet,qui nos admonet, vt sibi omnia permittamus. Quî enim non absurdum sit, vt qui à seruis & pueris nostris tantam modestiam, tantam obediẽtiam exigimus,eandem domino nostro nõ exhibeamus?Hoc autem dico,quoniã tam promptè *Vere pius ne diuinã quidẽ vltionem exoptat.* inuicem vlciscì cõtendimus:sed verè philosophantem ne hoc quidem facere oportet, sed ignoscere & dimittere quod in nos peccatur, etiam si illud non esset magnum præmium, veniam pro eo accipere.Sed dic quæso,si peccantem reprehẽdis,cur ipse peccas? cur eadem admittis?Iniuriam tibi intulit,noli contrà inferre:teip- *† Percußit, noli repercutere.]* sum enim iniuria afficeris.†Perterruit,noli perterrere,] cùm nullam inde assequaris vtilitatem:mœrore te affecit,noli vicè reddere: nam illi similis efficeris, & tu nihil lucraris: sed si mansuetè perfers, fortè ipsum corriges:ita enim pudorem incuties,ita iram sedabis.Nemo C malo malum sanat, sed bono malum. Hæc apud Gẽtes nonnulli philosophãtur: qui cùm erroris stultitia tantam præ se ferant sapientiam, pudeat nos si inferiores deprehendamur.Multi iniuria affecti, æquo animo tulerunt.Multi falsò accusati, in vltionem non proruperunt.Insidiatores beneficiis prosecuti sunt.Non parum verendum est,ne apud illos, qui vita nobis præstantiores sint,inueniantur, nève nos maiori cruciatui obnoxios faciãt.Nam si qui participes sumus spiritus,qui dei regnum expectamus, qui cœlestium cognitionẽ habemus, qui non formidamus gehennam, qui angeli fieri iubemur,qui diuinis fruimur mysteriis,ne ea quidẽ qua illi virtute pollemus:quid nobis sperandum est? Quòd *Matth.5.c* si Iudæi nobis superandi sunt:(Nisi,inquit,abundauerit iustitia vestra plus quàm scribarũ & Pharisęorum,non intrabitis in regnum cœlorum,) longè magis Gentiles: D si Pharisæi,multo magis infideles. Si enim nõ superantibus nobis illorum vitam, cœlorum regna claudũtur: quo modo ea consequemur,si Gentilibus peiores inueniemur? Abiiciamus ergo dilectissimi, omne odium, *† pigrũ] vt est ad Philip.3.a* iram,indignationẽ.Eadẽ dicere mihi quidẽ non†molestum, vobis autem tutum.Etenim medici eadem sæpe medicina vtuntur: & nos eadem vestris auribus instillare,in memoriam reducere,docere,hortari nõ cessabimus. Etenim in magna secularium rerũ turba, horum obliuiscimur. Quare ne incassum hic colligamus opere confirmentur,vt futura bona consequamur,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quẽ, & cum quo patri gloria,simul & spiritui sancto in secula seculorum,Amen.

Homilia.li.ex cap.septimo.

Venerunt ergo ministri ad pontifices & Pharisæos. & dixerunt eis illi:Quare non adduxistis eum? Responderũt ministri: Nunquam sic locutus est homo. Nihil veritate clarius, nihil simplicius, nisi maligni esse velimus: Quemadmodũ nihil malignis obscurius,nihil versutius. Ecce vt Pharisæi & scribæ, qui sapientia præstare videbantur,qui cum Christo semper versabãtur,vt ei insidiarẽtur, licèt miracula viderint, & scripturas legerint:non modò nihil vtilitatis, sed dãni plurimùm acceperũt: ministri autem, etsi nullam eiusmodi materiam haberent, vno tantùm sermone persuasi sunt:& qui ad Christum capiendum ierant, eius admiratione capti redierunt. Neque eorum tantùm sapientia admiranda est,quòd signis non eguerunt,sed quòd sola doctrina crediderunt.Non enim dixerunt, neminem vnquam ita miracula fecisse:sed,neminẽ vnquam sic locutum.Non igitur ipsorum sapientia tantùm, sed & audentia admiranda. Siquidem his qui se miserant, ita loquuntur,Pharisęis videlicet,qui omnia faciebant & conabantur,vt caperetur. Venerũt enim,inquit,ministri ad põtifices & Pharisæos,& dixerũt eis illi: Quare non adduxistis eum? Quòd autem venerint, longè maius fuit quàm si apud Christũ remansissent.Sic enim liberati fuissent eorum molestia, nunc præcones fiunt sapientiæ Christi,& maiorem præ se ferũt animum:neque excusant se propter turbam non potuisse, quæ eum tanquam prophetam sequuntur: sed, Nunquam sic locutus est homo: potuissent sanè ita se excusare, sed animi ostendunt rectitudinẽ. Neque tantùm se illum admirari, quàm qui se miserant ad eum ligandum, quem audire debuissent,accusare visi sunt. Atqui breuẽ Christi audierunt orationem. Tanti enim veritas est, vt in- C corrupto animo longis sermonibus minimè opus sit. Quid ad hoc Pharisæi?Cùm compungi & mutare sententiam oportuisset, contrà faciunt,inuicem eos accusant,dicẽtes: *Nunquid & vos seducti estis?* Adhuc eis blãdiuntur, neque in eos grauius inuehũtur,veriti ne tandem discederent:tantùm indignationem præ se, & leuitatem ferunt.Sed interrogandum erat,quid admiratione dignum loqueretur: quod cauerunt, quippe qui sine dubio se captum iri intelligebant. Perquam stulta autem coniectura dicunt: *Nunquid aliquis ex principibus credidit in eum?* Ita Christum accusatis,& non incredulos. *Sed turba hæc quæ non nouit legem, maledicti sunt.* Hoc enim magis vos accusat, quòd turba credidit, vos verò minimè.Etenim illi cognoscẽtium legem opera faciebãt. Quo modo ergo, nõnne vos maledicti,qui nõ seruatis legem, & non illi qui legem seruabãt? Oportebat autem non ab incredulis†quæ nõ credebantur,Jac- *† eum cui non credebatur.]* cusari.Neque enim rectus hic modus.Nam & vos non credidistis deo,vt Paulus inquit:Quid enim si non credi- *Rom.3.a* derunt quidam?Nunquid incredulitas eorum fidem dei euacuabit?Absit,etenim prophetę semper eos accu- *Esaiæ.1.c* sant,dicentes: Audite principes Sodomorum:&,Prin- *Thre.4.b* cipes tui non credunt. & iterum:†Non vestrũ est nosse *Mich.3.a* iudicium?] Et vbique vehe mentius accusantur. Quid *† vestrũ est nosse iudicium.]* igitur? Deũm ne propterea quispiam accusaret? Absit: illorum enim hoc crimen.Quòd autem aliud esse posset argumentum, quòd legem non cognoscitis, quàm quòd non creditis? Cùm autem dixissent, quòd nemo principum credebat in eum, sed qui legem ignorabãt: meritò eos arguit. *Nicodemus inquiens: Nunquid lex nostra iudicat hominem, nisi audierit ab ipso prius?* Ostendit enim eos neque scire legem, neque seruare. Nam si lex iubet neminem interfici, nisi prius audiatur: ipsi autem ante auditam

Universidad de Deusto
Biblioteca

auditam cauſam iudicabant, certè legis tranſgreſſores erant. Et cùm dixiſſent neminem principum credidiſſe in eum, ideo innuit euangeliſta eum è principum numero fuiſſe, oſtendens etiam quoſdam ex principibus credidiſſe. Nondum autem palàm facere audebant, erant tamen Chriſto familiares. Vide autem quàm parcè arguit. Non dixit, Vos autem vultis eum interficere, & temerè hominem vt errantem condemnatis: ſed benignius, vt nimium eorum temerarium impetum, crudelemq; ſedaret. Quam ob rem ad legem ſuam vertit orationem, dicens: *Niſi audierit diligenter, & cognouerit quid faciat?* Quare non ſolus & nudus requiritur auditus, ſed diligens: quod hac particula ſignificatur, Et cognouerit quid faciat, quid velit, & quare, & cui, an tãquam hoſtis mores peruertat. Dubitãtes ergo cùm dixiſſent, neminem principũ in eum credere, neque vehementer, neque remiſſè ad eum ſe contulerunt. Et quę nam hæc conſequentia, dic quęſo, dicente illo: Lex noſtra non iudicat quenquam, vt reſpondeant: *Nunquid tu Galilæus es?* Oſtendendum nanque erat nõ ab re pro eo miſiſſe, vel ſi aſperius, minimè ei eſſet reſpondendũ.

†ſurrexit.] *Scrutare & vide, quia à Galilæa propheta non †ſurgit.* Quid enim dixit homo? Quòd propheta eſt: immo quòd nõ iudicatus non eſſet morti tradendus: illi verò cõtumelioſè, tanquam inſcio ſcripturarum reſpõdent, ac ſi dicerẽt, †acquieſce nobis] & diſce: hoc enim innuunt dicentes: Scrutare & vide. Quid Chriſtus, cùm multifariam de Galilæa & propheta locuti eſſent, vt hanc alienam tolleret ſuſpicionem, quòd vnus prophetarum, & nõ mundi dominus putaretur? *Ego*, inquit, *ſum lux mũdi.* Non Galilææ, non Paleſtinæ, non Iudææ. Quid Iudæi? *Tu de teipſo teſtimonium perhibes, teſtimonium tuum non eſt verum.* O inſaniam, † ſcripturas vbique adducit,] & dicunt: Tu de te ipſo teſtimonium perhibes. Quod autem perhibuit teſtimonium? Ego ſum lux mundi. Magnum dictũ, & verè magnum, ſed non nimium ipſi admirati ſunt. Quoniam non ſe patri æquiparauit, neque ſe eius filium dixit, neque deum, ſed lucem, reprehendere tamen voluerũt: nam maius hoc erat quàm dicere. *Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris.* Lucem & tenebras intellectu perceptibiles dicit: hoc eſt, non manet in errore. Vbi & Nicodemũ allicit, vt valde promptum & fidentem, & miniſtros laudat, qui id fecerint: hoc enim clamare ſignificat, & eos ad audiendũ cõfirmare vult, ſimul & eos dolos ſtruere, & in tenebris & errore verſari, neque lucem attingere oſtendit. Nicodemo præterea in memoriam reducit, quæ antè dixerat: Omnis qui malè operatur, odit lucem: & non vadit ad lucem, ne opera eius appareant. Cùm enim neminem ex principibus in eum credere dicerent, ideo inquit: qui malè operatur, in lucem non prodire: non ex lucis defectu, ſed mentis vicio. Reſponderunt ei: Tu de teipſo teſtimonium perhibes. ad quod ille: *Et ſi ego teſtimonium perhibeo de meipſo, teſtimonium meum verum eſt: quia ſcio vnde †veni,] & quò vado: vos autem neſcitis vnde venio, aut quò vado.* Quod iam dixi, hoc Iudæi tanquam cõſulto & ex proposito dictum proponunt, quod Chriſtus arguit, ſed id dixiſſe aſſeuerat propter eorũ ſuſpicionem, qui purum eum hominem ſuſpicabãtur. Et ſi ego teſtimoniũ perhibeo de meipſo, teſtimonium meum verum eſt: quia ſcio vnde venio. Quid iſtud eſt? Ex deo ſum, inquit, & deus, & dei filius: deus autem ſibi ipſi idoneus teſtis, vos autẽ neſcitis, & ſponte veſtra mali eſtis, & ſcientes ſcire diſſimulatis, & omnia ſecundum humanam ſentẽtiam loquimini, neque quicquam amplius quàm quod apparet, intelligere vultis. *Vos ſecũdum carnem iudicatis.* Et quemadmodum ſecundum carnem viuere, malè viuere eſt: ita & ſecundum carnem iudicare, iniuſtè iudicare. *Ego non iudico quenquam: & ſi iudico, iudicium meum verum eſt.* Hoc eſt, iniuſtè iudicatis: etſi iniuſtè iudicamus, inquiunt, quid nos nõ arguis? quid non cõdemnas? Quia non veni ad hoc, id enim eſt quod dicit, Ego nõ iudico quenquam. attamen ſi iudicem, verum eſt iudicium meum. nam ſi iudicare vellem, ex damnatorum numero eſſetis: hoc autẽ non quòd iudicem dico, neque ideo non iudico, quòd nõ fidam. Nam ſi iudicarem, vos ſanè conuincerem quòd iuſtè iudicarem: ſed nunc iudicij tempus non eſt. Significat etiam futurum iudicium.

Quia ſolus non ſum, ſed ego & qui miſit me pater. Vbi innuit, nõ ſolùm ſe iudicare, ſed etiam patrem: quod ſubtexit in teſtimonium eius inducens: *In lege autem veſtra ſcriptum eſt, quia duorum hominum teſtimonium verum eſt.* Quid hoc in loco hæretici dicerent? Quid Chriſtus hominibus præſtaret, ſi hoc ſimpliciter acciperemus? In hominibus enim ita inſtitutum eſt, quoniam nemo per ſe fide dignus eſt: in deo autem quo modo hoc eſſet cõſentaneum? Quo modo ergo hæc particula intelligenda eſt? Nunquid quoniam duo, an quoniã homines, propterea duo? Nam ſi quoniam duo ſunt, qua gratia non confugit ad Ioannem? Non enim dixit, teſtimonium perhibeo ego de meipſo, & de me Ioannes, cur non ad angelum, cur non ad prophetas? Inueniſſet enim & alia innumera teſtimonia, † ſed voluit hoc tantùm ſignificare, non quòd duo,] ſed quòd eiuſdem ſubſtantiæ. *Dicunt ei: Quis eſt pater tuus? Reſpondit Ieſus: Neque me ſcitis, neque patrem meum.* Cùm enim ſcientes tanquam inſcij, & vt eum tentarent, percontarentur: indignos quibus reſponderetur, arbitratus eſt. Propterea iam omnia apertius & audentius loquitur, quippe qui à ſignis, & ſequentium ſe doctrina accipiebat teſtimonium, & quia iam crux appropinquabat. Noui, inquit, vnde venio, quod non nimium eos offendit: quod autem addidit, Et quò ego vado, magis eos perterruit, ac ſi non eſſet in morte permanſurus. Sed cur nõ dixit, ſe ſcire deum eſſe: ſed, vnde veniret? Quia ſemper humilia magnis admiſcet, eaq; viciſsim cohibet. Nã cùm dixiſſet, Ego teſtimonium perhibeo de meipſo, idq; oſtendiſſet: ad humiliora deſcẽdit, quaſi diceret, Scio à quo miſſus ſum, & ad quem vado. Quibus verbis nihil habebant, quòd contradicerent. Nihil enim falſi locutus ſum, inquit, cùm inde venerim, & illuc ad verũ deum vadam quem vos neſcitis, ideo ſecundum carnem iudicatis. Nam ſi poſt tot argumenta & ſigna adhuc verum non eſſe dicitis, & Moſem de aliis, & de ſe teſtantem fide dignum iudicatis, Chriſtum verò minimè, hoc eſt ſecundũ carnem iudicare. Ego non iudico quenquam. Atqui etiam patrem neminem iudicare teſtatur: quo modo hic dicit, Et ſi iudico ego, iudicium meum verum eſt, quia nõ ſum ſolus? Iterum ad illorũ loquitur ſuſpicionem, hoc eſt, iudicium meũ patris eſt, neque aliter quàm ego pater iudicat: neque aliter ego quàm pater. Sed quã nam gratia patris meminit? Quia non dignum filium cui crederetur arbitrabantur, niſi patris aſſumpſiſſet teſtimoniũ. Aliter non ſtaret ſentẽtia. In hominibus enim, cùm ſuper alieno negocio duo teſtificantur, tunc teſtimonium eſt verum: hoc enim eſt duos teſtimoniũ perhibere, ſed ſi quis ſibi ipſi teſtimonium ſit perhibiturus, iam nõ ſunt duo. Vides nulla alia ratione hoc dictum, quàm vt patri cõſubſtantialis, & alterius non egere teſtimonio, & nulla alia ex parte patri inferior oſtendatur?

Cap. VIII.

†ad ſcripturas ſubinde emiſit.]

Supra. 7 f

Supra. 3. c

†venio.]

Deut. 17. & 19. 6

†ſed nõ hoc tantũ ſignificare, non quòd duo,]

Universidad de Deusto
Biblioteca

De his vide Theophyla. hic clarius differentiã.

tur? Animaduerte præterea quanta cum authoritate loquitur: *Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso, & testimonium perhibet de me, qui misit me pater.* Quòd, si substantia minor esset, non sanè dixisset. Nunc autem ne numeri gratiã id positum arbitreris, nihilo inferiorem potestatem intuere. Testimoniũ perhibet homo cùm fide dignus est, nõ cùm testimonio indiget, & hoc in re aliena: in propria autẽ ab alio accipit, ipsi in re sua nõ creditur: hic autem contrà, in suo enim negocio testimonium perhibens, & ab alio se habere asserens, dignum se fide dicit, vndique suam proponẽs authoritatẽ. Sed qua gratia, cùm dixit: Nõ sum solus, sed ego & qui misit me pater, Et duorum hominum testimonium est verum: addidit, Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso? vt scilicet quantæ esset authoritatis ostenderet, & primùm quidem seipsum posuit, vt æqualitatem indicaret, & nihil eos adepturos, qui se patrẽ scire, ipsum autem nescire dicerent: & hanc causam dicit, quòd ipsum cognoscere non velint. Ait enim impossibile sine sui cognitione quempiam nosse patrem, vt hoc saltem pacto ad se cognoscẽdum eos alliciat: ipso enim contempto patrem semper quærebant, quare inquit: Non potestis nosse patrem sine me. Itaque qui filio maledicunt, non ipsi tantùm, sed & patri maledicũt. Hæc nos caueamus & glorificemus filiũ, quippe qui nisi eiusdem esset naturæ, non ita dixisset. Quòd si tantùm †admonuit, alterius autem non erat substantiæ, poterat etiam ignorãs patrem cognoscere: neque fuisset omnino cognoscere, si patrem nosset.] Neque enim qui hominem nouit, nouit & angelũ: immo inquit, Etenim qui creaturam nouit, nouit & deum? minimè. multi enim, vel potius omnes homines creaturam norunt, videt enim ipsam, & deum ignorãt. Glorificemus ergo dei filium, non oris tantùm gloria, sed operibus, sine quibus ea nihil proficit. Vide tu, inquit, Iudæus cognominaris & requiescis in lege, & gloriaris in deo: qui ergo aliũ doces, teipsum non doces? qui in lege gloriaris, per præuaricationem legis deum inhonoras? Vide ne quando & nos in rectitudine fidei gloriantes, non exhibendo vitam fidei cõuenientem, deum inhonoremus, †mendacem eum faciẽtes.] Etenim orbis terrarum magistrum, fermentum, lucem, salem vult esse Christianum. Quid significat lux? vitæ claritatem, nihil obscuritatis in se continentem: non lux sibi ipsi vtilis est, neque sal, nec fermentũ, sed in alios confert vtilitatem: ita nobis non nostra tantùm vtilitas, sed aliorũ exigitur. Sal nisi salsum reddat, non sal, sed aliud esse deprehenditur. Nam si ipsi benefecerimus, aliis erimus benefaciendi exemplum. Quousque à bonis operibus desistemus, nihil aliis conferre poterimus: nihil fatuum apud nos, nihil molle sit & solutum, qualia mundi opera sunt, & curę secu-

Matt.25.a

lares. Propterea virgines fatuę sunt appellatę, quoniam circa fatuas mundi curas vacabant, hic congregantes, vbi minimè est reponendum. Verendum sanè ne idem nobis accidat, ne sordidis vestibus eò accedamus, vbi mundas & nitidas omnes induti sunt. Nihil enim peccato sordidius, nihil immundius, cuius naturam propheta interpretatus clamabat: Putruerunt, & corruptæ

Psal.37.a

sunt cicatrices meę. Quòd si peccati placet cognoscere turpitudinem, cõmissum considera, cùm liber non amplius eius perturbaris affectu, tunc id cognosces. Considera iram cùm sedata est: auariciam, cum ea nõ afficeris: intelliges profectò nihil turpius, nihil scelestius rapina & auaricia. Ideo frequenter repetimus, non vt vos perturbemus, sed vt maiorem in modũ prosimus. Nam qui vna non corrigitur admonitione, corrigetur fortasse altera: & quem altera præterit, non præteribit tertia. Vtinam autẽ omnes omnibus malis liberi, Christi suauitatem degustemus, cui gloria cum patre, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia.lij. ex cap. octauo.

Hæc verba locutus est Iesus in Gazophylacio, docens in templo. Et nemo apprehendit eum, quia non venerat hora eius. O Iudaicam demẽtiam, ante Pascha Iesum quærebant, & in medio inuentum, conati, eum & per se, & per ministros frustra comprehendere, non tamen eius virtutem formidarunt, sed in malicia persistebant. Quòd autem id semper tentarent, inquit. Hæc locutus est Iesus in gazophylacio, docens in templo, & nemo apprehendit eum. In templo loquebatur more magistri, quod magis eos mouere debuisset, † & ad eos qui ipsum reprehendebant & calumniabãtur,] quòd se patri æqualem faceret. Illud enim, duorum hominum testimonium verum est, hoc significat. Veruntamen hæc, inquit, locutus est in templo tãquam magister, & nemo apprehendit eum, quia nondum venerat hora eius: hoc est, nondum erat tempus idoneum in quo crucifigi voluit. Quamobrem cùm passus est, nõ eorum potestati, sed diuinæ dispensationi adscribendum est: ipsi enim iampridem voluissent, nõ tamen potuerunt: neq; tũc potuissent, nisi ipse permisisset. *Iterum igitur inquit ad eos Iesus: Ego vado, & quæretis me.* Cur hoc frequẽter repetit? Vt eorum animos commoueat, atque perterreat. Considera quantùm hoc terroris incutiat: cùm enim vellent eum interficere, quærunt tamen quò vadat, tantam de eo opinionem conceperant. Aliud item docere eos intendit, non in eorum esse potestate, sed iampridem præfiguratum dicit, & resurrectionem iam his sermonibus descripsit. *Dixerunt ergo Iudæi, Numquid interficiet semetipsum?* Quam mox tollit suspicionem: & ostendẽs malum istud esse facinus, Vos, inquit deorsum estis, ego de supernis sum. Hoc est, haud mirum, si vos carnales homines hæc, & nihil spiritale suspicemini, ego tamen talia nõ faciam. *Vos deorsum estis, ego desupernis sum. Vos de mundo hoc estis.* Iterum mũdanas & carnales eorum aperit sententias. Vnde constat illam particulam, *Ego non sum de mundo hoc,* Non ideo dictam, *Infra.15.c* quòd carnem non acceperit, sed quòd longè ab eorum abesset malicia. Etenim discipulos de mundo non esse dixit, habebãt tamen carnem. Quemadmodum igitur Paulus, dicendo: Non estis in carne: non sine corpore *Roma.8.b* esse intelligit: sic discipulos non esse de mundo, nihil aliud quàm eorum sapientiam testatur. *Dixi ergo vobis, quia si nõ creditis, quia ego sum, moriemini in peccatis vestris.* Si enim propterea venit, vt tolleret peccata mũdi, neque aliter tolli poterãt, nisi per lauacrum: necessarium erat eum qui nõ crederet, cum vetere homine esse morituru. Qui enim nõ vult seipsum mortificare per fidem, & sepelire, morietur in eo, & migrabit, priorum peccatorum pœnas daturus. Propterea dicebat: Qui non *Supra.3.c* credit, iam iudicatus est: non solum quia nõ credit, sed *principiũ, quia in prioribus peccatis moritur. *Dicebant ergo ei: Tu siue primũ, quis es?* O dementiam, post tantum temporis, tot mira- *aduerbia.* cula, & tantam doctrinam, quis sit interrogãt. Quibus *liter. vide* Christus:* *Principium† qui] & vobis loquor.* Hoc est, sanè *Eras.* indigni estis qui sermones meos audiatis, † & qui sim †*quia.*] intelligatis.]Vos vt me tentetis semper loquimini, mi- †*nedum vt* hi autem non attenditis, & in his omnibus vos repre- *quis ego sim* hendere nunc possem: hoc enim significat, *Multa habeo* *discatis.*

de vobis

† *Et ea dicebat quę illi aegre ferebant & accusabant,*

† *docebat, alterius autẽ erat substantiæ, fieri poterat vt qui ipsum ignoraret, patrẽ tamẽ cognosceret: & cõtrà qui ipsum cognosceret, nõ oĩno patrẽ cognosceret.*

Roma.2.c

† *efficientes vt ipse blasphemetur.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

de vobis loqui, & iudicare: Non tantùm reprehẽdere, ſed punire. *Sed qui miſit me:* Hoc eſt: pater, non vult hoc. *Infra.12.g* *Supra.3.b* Non enim veni iudicare mundum, ſed ſaluum facere. Non enim miſit deus filium ſuum, vt iudicet mũdum, inquit, ſed vt ſaluum faciat. Si ergo ad hoc me miſit, & ille verax eſt, meritò neminẽ ego impræſentiarũ iudico: ſed ad ſalutem loquor, non ad reprehenſionẽ. Hæc autem dicit, ne metu deſiſtere, nêve eorum mentes introſpicere nõ putaretur. Illi autem de patre ſermonem haberi non intellexerunt. O dementiam, nõ deſiſtit de eo verba facere, neque aduerterunt. Præterea cùm poſt multa ſigna & doctrinas nihil eis perſuaſiſſet, iam de cruce ſermonem aggreditur. *Cùm exaltaueritis filium hominis, tunc cognoſcetis quia ego ſum. & à meipſo non loquor: & quòd qui me miſit, mecũ eſt, & non reliquit me ſolum pater.* Oſtẽdit ſe merito dixiſſe, principium quia & loquor vobis. Vſque adeo non attendebant ad ea quæ dicebantur: Quando exaltaueritis filium hominis, nõnne vos tunc maxime fore putatis, vt me ſublato libere agatis, tunc me nihil metuentes? Ego autẽ dico quòd tunc maxime ſcietis quia ego ſũ: & per ſigna & reſurrectionẽ & captiuitatẽ, quæ omnia ſufficientia erãt eius virtutẽ demõſtrare. Cùm videbitis, inquit, me nihil per mortem paſſurum, tũc ſcietis quia ego ſum, videlicet Chriſtus & filius dei, & qui cuncta & fero & duco, & non ſum contrarius illi: idcirco addit, *Et à meipſo non loquor.* Siquidẽ vtrunque cognoſcetis, & virtutem meam, & cum patre conſenſum. Hæc enim particula, A meipſo nõ loquor: indiſcretam cum patre ſubſtantiam, & nihil cõtra paternam voluntatẽ ſe loqui oſtendit. Cum enim à cultu excidetis, neq; vobis ſolita ſacrificia permittentur: tunc diuinam in vos indignationem, vltionemq;, quia me non audiſtis, intelligetis: quaſi dicat, Si ego alienus eſſem, & deo cõtrarius, nõ adeò cõtra vos indignaretur. Hoc & Eſaias inquit: Dabit impios pro ſepultura eius. *Eſa.53.c* *Pſal.2.b* & Dauid: Tunc loquetur ad eos in ira ſua. & ipſe: Ecce relinquitur domus veſtra deſerta. & parabola: Quid faciet agricolis dominus vineæ illius? Malos malè per- *Matt.23.d* *Ibidẽ.21.d* det. Vides vbique propter eorũ incredulitatem ſic loqui. Quòd ſi ipſe eos perdet, quemadmodum certe perdet: (Adducite enim, inquit, ipſos huc qui me regnare *Luc.19.d* nolunt, & interficite,) cur non ſuum id opus, ſed patris dicit? Quia tum ad eorum reſpicit imbecillitatem, tum patrem ſuum reueretur: propterea non dixit, Relinquo domum veſtram deſertam: ſed relinquitur, non addita *Luc.13.g* perſona. Dicendo autem, Quoties volui cõgregare filios veſtros, & noluiſtis: inde addendo, relinquitur, ſe deſolaturum eam oſtẽdit: hoc eſt, cum obſequiis & beneficiis cognoſcere me noluiſtis, ſuppliciis cognoſcetis qui ſum. *Et pater mecum eſt.* Et ne hoc verbo, qui miſit me, minor patre exiſtimaretur, ſecũ eſſe dicit. Aliud enim diſpenſationis eſt, aliud diuinitatis. *Et non reliquit me ſolum, quia ego quæ placita ei ſunt, facio ſemper.* Rurſus ad humiliora deſcendit, ad illud frequenter inſtans, quod dicebant ex deo nõ eſſe, neque ſabbatum ſeruare: ideo inquit, Quæ placita ei ſunt, facio ſemper. Indicans ſabbati ſolutionem præter eius non eſſe volũtatem. Ita & *Matt.26.e* in paſſione dicit: An putas quia non poſſum rogare pa- *Infra.18.b* trem meum? Atqui dicendo ſolum, quem quæritis, reiecit eos retrorſum. Qua ergo gratia non dicit, nõ putatis quòd poſſum eos perdere, cum id re ipſa oſtenderit? Ad eorum deſcẽdit imbecillitatem, id enim maiorem in modum adniſus eſt, vt minimè patri contrarium ſe oſtẽderet, ita hoc in loco humanius loquitur. Et vt dixit, Non reliquit me ſolum: ita &, Quæ placita ei ſunt, facio ſemper. *Hæc illo loquente, multi crediderũt in eũ.* Cùm enim ad humiliora deſcendit, multi ad credẽdum adducuntur: & tu adhuc interrogas, qua gratia humiliter loquatur, cum euangeliſta apertè his verbis demõſtret, Hęc illo loquente multi crediderũt in eum: tantum nõ clamans, Noli perturbari, cùm ad hanc verborũ humilitatem eum deſcendere audis. Siquidẽ qui ſuperna illa doctrina non ſunt perſuaſi, quòd à patre ſit: meritò humilia audierunt quibus crederent, & hac ratione poſtmodum etiam huiuſmodi vſus eſt verbis. Crediderunt ergo, nõ tamen vt oportuit: ſed quodã modo cùm intelligerẽt, & acquieſcerẽt ſermonis eius humilitati: quòd enim perfectam fidem non haberent, ex ſequentibus euangeliſta ſignificat, cùm rurſus ei maledicunt: & quòd hi iidem ſint, ex ſequentibus cõſtat. *Dicebat ergo Ieſus ad eos qui crediderunt ei Iudæos: Si vos manſeritis in ſermone meo.* Hinc enim perſpicuum eſt, nondum doctrinæ inhærere, ſed tantùm verbis vacare: quare vehementius locutus eſt, illic enim ſimpliciter dixit: Quęretis me: nũc vero maius quiddã addit, In peccatis veſtris moriemini. *Supra.7.c* Ideo ſcilicet, quòd illuc migrantes, me amplius rogare non poteſtis hæc quæ loquor in mũdo, hinc ſe ad Gentes exiturum oſtendit. Cùm autem non cognouerint, quòd de patre ad eos locutus eſſet, rurſum ad ſe redit, & humilitatis verborum cauſam affert euãgeliſta. Hoc igitur pacto, ſi ſcripturas diligẽter ſcrutari voluerimus, ſalutem aſſequi poterimus: ſi penitus in eis verſabimur, & doctrinam rectam & vitam erudiemur. Et licèt durus ſit quiſpiam & aſper & immitis, licèt ſuperiori tempore nihil profecerit: nũc ſaltem proficiet, & aliquam, etſi nõ ſtatim ſentiat, vtilitatẽ accipiet. Nam ſi vnguentario quiſpiam, aut vnguẽtariæ tabernæ aſſideat, etiam inuitus illum accipit odorem, longè magis qui eccleſiã frequentat. Vt enim ex deſidia, negligẽtia: ita ex operatione alacritas oritur. Quanuis innumeris viciis ſis obnoxius, quanuis immundus, noli eccleſiæ vitare cõſuetudinẽ. Quid ergo, dices, ſi audita non facio? Non parum conſequeris, ſi te miſerũ intelligis. Non inutilis hic metus, neque intẽpeſtiua formido, modò ingemiſcas, quòd audita non facias, ſine dubio aliquando bene facere incipies. Non enim fieri poteſt, vt qui deum & audiat, & alloquatur, non aſſequatur vtilitatem. Statim enim cohibemur, manus lauamus, cùm librũ accipimus. Vides quãta ante lectionẽ reuerẽtia moueamur? Quòd ſi diligẽter accedemus, magna inde proueniet vtilitas. Non enim niſi reuerens anima manus lauerit. Et vxor ſi detectũ caput habuerit, quamprimùm tegit interioris reuerentiæ præferẽs indicium, vir autem tectum caput deteget. Vides quo pacto interiores affectus exterior habitus indicat? Pręterea qui diuinæ concionis auditor ſedet, ſæpe ingemit, ſæpe vitã ſuam & mores reprehendit. Vacemus ergo ſcripturis dilectiſsimi, & ſaltẽ euangeliis, ea frequẽter pertractemus. Aperto nanque libro, cueſtigiò Chriſti nomen occurret, & protinus audies dicentem: Ieſu Chriſti autem generatio ſic erat. Cum enim mater eius Maria deſponſata eſſet Ioſeph, inuenta *Matt.1.c* eſt in vtero habẽs ex ſpiritu ſancto. Qui autem hæc audierit, quamprimùm miro virginitatis amore flagrabit, partum admirabitur, terrena contemnet. Neque paruum putandum eſt, dignatam ſpiritu ſancto virginem, & angelum cum ipſa colloquentẽ, & hæc quidem in ſuperficie. Quòd ſi diligenter omnia perſcrutaberis, cueſtigiò cuncta cõtemnes ſecularia, ridebiſq;. Si diues fueris, nihil diuitias duxeris, cùm intelligas fabro nuptam, in humili domo & fortuna matrẽ domini factam eſſe.

Universidad de Deusto
Biblioteca

esse. Si pauper, non erubescis, cùm vilissimam domum mundi author nō aspernatus est: hoc persuasus, nō rapina, nō cupiditate fereris, nō proximi rem capies, sed potius paupertatē amplexaberis, diuitias negliges, hac ratione omnem propulsabis maliciam: ad hæc cùm videris Iesum in præsepio iacentem, abiicies omnem curam ornandi filium tuum auro, aut argento lectum excolendi, hæc studiosè faciens, abiicies sanè omnem cupiditatem: multa consequeris, quæ particulatim in præsentia dici non vacat: scient autē qui experientur. Quā ob rem hortor, † vt lectioni vacetis,] sensus imbibatis, eosq; vestris inscribatis mentibus: quod cùm Iudæi neglexerunt, libros manibus ferre iubebantur. Nos verò non in manibus, sed domi habeamus, immo cordibus, vt oportet, inscribamus. Hoc enim pacto absterſis præsentis vitæ sordibus, futura bona consequemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

† *vt biblia comparetis, & cum bibliis.*]

Homilia. liij. ex cap. 8. Iuan.

Dicebat ergo Iesus ad eos qui crediderunt ei Iudæos: Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis: & cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos. Multa nobis patientia opus est, dilectissimi, quam tunc profectò consequemur, cùm sacrarum literarum doctrina altius in cor radices egerit. Nā quemadmodū quercus altius demissis radicibus, nullius venti viribus sternitur: ita animam diuinō cōfixam timore, nullus tentationum vētus euellet, clauis enim affixum esse amplius est, quàm radicatū esse. Idcirco inquit prophe-
Psal. 118. p ta: Confige timore tuo carnes meas. ita & tu configere quasi clauo quodā, & adhæreas: vt enim hi difficulter, ita aliter affecti facilè decipiuntur, & in labē procidūt: sicut cōtigit Iudeis, licèt enim audierint, crediderintq;, rursus ad deteriora prolapsi sunt. Quam ob rem Christus vt eos in fide cōfirmaret, & nō in superficie, sed altius fidē plātaret, asperius eos tāgit. Est enim credentiū facilè reprehēsiones tolerare, ipsi autē quāprimùm excanduerunt. Primùm ergo Iesus eos admonet: Si vos permanseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis: & cognoscetis veritatē, & veritas liberabit vos. * Tā tùm non dicēs, Sum altius incisurus, sed nolite agitari. Vel potius his verbis eorum sedat superbiam. A quo autē liberabit, dic quæso? A peccatis. Quid temerarij illi.

* μονονουχὶ, *tantum non hoc est, ferme prope modū. qua dictiōe hic author frequēter vtitur. id addo ppter rudiores, ne aliter accipiant. Supr. 6. g Infra. 14. a*

Semen Abrahæ sumus, & nemini seruiuimus vnquam. Statim defecerunt, quoniā terrenis inhiabāt. Si vos manseritis in sermone meo: indicat cordis eorū cogitationes se scire, quòd crediderunt quidem, non autem permanserunt, & magnum quiddam, eos videlicet futuros sibi discipulos, annunciat. Cùm enim nonnulli antè discessissent, eos notat inquiens, Sed si manseritis: nam & illi audierant, crediderant, discesserant, quoniā non permanserunt. Multi enim discipulorum eius abierunt retrò, & iam non cum illo ambulabant. *Cognoscetis veritatem,* hoc est me. Ego enim sum veritas. Iudaica enim dogmata omnia figura erāt. Veritatem à me intelligetis, quæ vos à peccatis liberabit. Quemadmodum enim illis dixit, In peccatis vestris moriemini: ita his, liberabit vos: & non dixit, vēdicabo vos à seruitute, sed hoc eis cogitandum reliquit. Illi autem, semen Abrahæ sumus, & nemini seruiuimus vnquam. Atqui si indignādum fuisset, tolerabilius potuissent, cùm dixit, Cognoscetis veritatem: dicendoq;, Nūquid eam nescimus: lex igitur & cognitio nostra falsa est: sed illis neglectis de
Infra. 14. a secularibus indignātur, & mundi verētur seruitutē. Sūt & hac ætate, sunt inquam qui in rebus* nō propriis, & mundi seruitute erubescunt, peccati seruitiū nil verentur, & optarēt huic potius obnoxij frequēter appellari, quàm illi semel: tales illi erant, & aliud seruitium ignorabant, dicentes: Seruos appellas, qui ex semine Abrahę sunt, qui generosi, qui serui minimè sunt appellādi? Nūquam seruiuimus. Huiusmodi Iudæorum iactationes, Semen Abrahæ sumus, Israëlitæ sumus. Nunquam propria merita memorāt, ideo in eos clamat Ioannes: Nolite putare & dicere, patrē habemus Abrahā. Sed quare *Mat. 3. b* non reprehendit eos Christus, siquidem sæpe seruierāt & Aegyptiis, & Babyloniis, & aliis multis? quoniā nolebat cum his contēdere, nisi ad salutem tantùm & beneficium, ad quod tantùm properabat. Potuisset nanq; in medium † eorū quadraginta,] inde septuaginta, inde sub iudicibus nunc viginti, nunc duorum, nūc septem annorum afferre seruitutem, præterea quòd nunquam serui esse desierint: sed eos non hominum seruos ostendere voluit, sed peccati, quæ seruitus est grauissima, à qua solus deus liberare potest: Dimittendi enim peccatum potestatem nemo habet præter deum: quod & ipsi confessi sunt, ideo ad hoc eos adducit, dicitq;: *Omnis qui facit peccatum, seruus est peccati.* Vt quam seruitutem dicat, intelligant. *Seruus autem non manet in domo in æternum, filius autem manet in æternum.* Placidè per legem superiora tollit, ne his se verbis tueantur: Sacrificia habemus quæ Moses mandauit, illa nos liberare poterunt. Hac gratia ista addidit: alioqui quàm nam hæc consequētiam haberent? Omnes enim peccauerunt, & egent gloria dei, *Rom. 3. c* iustificati gratis gratia eius, etiam sacerdotes ipsi. Propterea inquit Paulus de Pōtifice: Quòd debet quemad- *Hebr. 5. a* modum pro populo, ita pro semetipso offerre pro peccatis, quoniam & ipse circundatus est infirmitate: quod significat dicendo, Seruus non manet in domo. Vnde & æqualitatē ad patrem, & liberi & serui indicat differentiam: quasi dicat, nō habet potestatem seruus: quod per † id verbum, manet,] significatur. Quid autē cùm de peccatis sermonem habet, domus meminit? † Vt se tanquam dominū domus, ita omniū dominum ostēdat.] Ea autem particula, Non manet: hoc est, nō habet largiendi quicquam potestatem, vtpote, qui nō est dominus: filius dominus est, quare manet in æternum secundum solitam rerum humanarū trāslationem. Ne dicerent, Tu quis es? Mea sunt omnia: sum enim filius, & in domo patris mei maneo. Domū vocās potestatē. Nam & alibi principatū vocat domū patris, dicens, in domo patris mei mansiones multæ sunt: cùm enim de libertate & seruitute sermo sit, meritò hac vtitur translatione dicens, quòd illi nullam habebant dimittendi potestatem. *Si ergo filius vos liberauerit.* Ecce eandē illi cum patre substantiam. Si filius, inquam, vos liberauerit, nemo iam contradicet, sed veram habebitis libertatē. Si deus iustificat, quis condemnat? Hic se mundum à peccato ostēdit, & nomine tantùm libertatem significat, quam & homines dant, illam autē solus deus: & per hoc suadet eis, ne propter hanc erubescant seruitutē, sed propter peccati seruitutem, quo abiecto non sunt amplius serui: vel potius seruos ostendit, cùm futuros verè liberos dicit, significat enim eam verā non esse libertatem. Inde ne dicerent, peccatum non habemus: nam credibile erat hoc dicturos, cōsidera quo pacto eos accusat. Omissis nanq; reliquę eorum vitæ criminibus, quod in manibus erat, & quod tunc facere cogitabāt, profert in medium & ait: *Scio quia semen Abrahæ estis, sed quæritis me interficere.*

† *annorum quadringē torum.*]
Actor. 7. a

† *parabolam] interpres legisse videtur,* παροιμον, *pro* παροδ. Hil.

† *ostendens quòd sicut domin⁹ in domo, sic & ipse omniū habeat potestatem.*]

Universidad de Deusto
Biblioteca

interficere. Placidè & pedetentim ab Abrahæ cognitione eos abscindit, admonēs nō esse propterea superbiēdum: vt enim libertas & seruitus ex operibus, ita & cognatio iudicatur. Neque continuò respōdit non esse ex semine Abrahæ homicidas iusti, sed primùm assentitur: Scio quia semen Abrahæ estis. Sed hoc nō est quod quærimus, & iam asperius inuehitur. Etenim est, vt in pluribus, obseruandum, vt qui magnū aliquid facturus est, postquam fecerit magis sibi fidat, ac si operum suorum testimonium omnibus silentiū imponat. Sed quæritis me interficere. Quid si iustè? minimè. ideo affert causam, *Quia sermo meus non capit in vobis.* Quo modo ergo inquit in ipsum credidisse? quia mutati erant, vt dixi, quam ob rem vehemētius eos tetigit. Nam si illius cognatione gloriamini, etiam & vitā præ vobis feratis oportet. Et non dixit, Non capitis sermonem: sed, sermo meus* non capit in vobis, ad doctrinæ magnitudinem significandam: sed non propterea interimēdus fuit, sed potius honorandus, & colēdus, vt discerent. Sed ne dicerent, à teipso hæc loqueris, ideo addidit: *Quę ego vidi apud patrem meum, hæc loquor: & vos quæ audistis apud patrē vestrum, facitis.* Quemadmodum, inquit, ego & †verbis & re ostendo patrem, ita & vos:] non enim eiusdem tantùm sum cum patre substantiæ, sed & veritatis. *Dicunt ei: Nos patrem habemus Abraham: dicit eis Iesus: Si patrem habetis Abraham, opera eius facite. Nunc autem quæritis me interficere.*

* χωρεῖ. i. capit, locū habet.

† verbis ostendo patrem, ita & vos facitis:]

Frequenter hoc in loco eorum animos cędis arguit, & Abrahæ meminit: quod facit, vt ab eius cognatione ipsos abducat, & vanam gloriam tollat, persuadeatq; non amplius in illo salutis spem esse reponēdam. Non enim à natura cognatio, sed à voluntate: hoc enim vt ad Christum accederēt, prohibebat, quòd sufficere sibi ad salutem cognationem illam arbitrabantur. Quam autē veritatem dicit? quòd æqualis est patri, propterea quærebant eum Iudæi interficere. *Quæritis me interficere, quia veritatem vobis locutus sum, quam audiui à patre meo.* Vt non contraria patri dicere videatur, iterum ad patrem confugit. *Dicunt ei: Nos ex fornicatione non sumus nati, vnum patrem habemus deum.* Quid dicitis? vos patrē deum habetis, & Christū hoc dicentē persequimini? Vides* præcipuè eum dixisse patrē suum esse deum? Cùm ergo eos ab Abrahæ cognatione exclusisset, non habentes quid dicerent, aliud quiddam maius ausi, se ad deum referūt, à quo etiam honore excludit eos Iesus, inquiēs. *Si deus pater vester esset, diligeretis vtique me. Ego enim ex deo processi & veni. Neque à meipso veni, sed ille me misit. Quare loquelam meam non cognoscitis? quia non potestis audire sermonem meum. Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit: quia non est veritas in eo. Cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur: quia mendax est, & pater eius.* Exclusit eos à cognatione Abrahę: & cùm inde maiora auderent, maiorem etiam plagam infligit, quòd non solùm Abrahæ filij non sint, sed diaboli: secundum impudentiam vulnus incutiens, & testimonia reprehensionibus miscet. Interficere enim, inquit, diabolicæ maliciæ opus est. Neque simpliciter opera dixit: sed, desideria: vt & illum, & eos maximè cędibus delectari, authore inuidia, significet. Nam cùm nullam haberet præter inuidiam causam, Adam perdidit: quod id verbum significat, Et in veritate non stetit: hoc est, in vitæ rectitudine. Cùm enim frequenter ipsum accusarent, quòd ex deo non esset, hoc inde prouenire dicit. Ille nanque primus mendacium peperit, inquiens, In quacunque die comederitis, aperientur vobis oculi. Mēdacio ergo primus vsus est diabolus, homines non

* ἐξαιρέτως. i. præcipuè, eximiè, peculiariter.

Genes. 3. a

A tanquam proprio, sed vt alieno vtūtur, ille vt proprio.

Ego autem †[si] *veritatem dico, non creditis mihi.* Vnde procedit, quòd sine vlla causa vultis me perdere, nisi quia inimici estis veritatis? sin minus, dicite peccatū meum: ideo addidit, *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Quod autem dixerunt, Nos ex fornicatione non sumus nati. Nónne multi illicito coitu miscebātur? Tamen hoc omisso, illic insistit. Postquam enim non ex deo, sed ex diabolo eos esse ostendit: quòd interficere diabolicum est, & mendaciū dicere, quæ vtraque illi faciebant: iam contrà ostendit amorē, quòd quis dei sit, esse argumētum. *Quare loquelam meam nō cognoscitis?* Cùm enim semper dubitarent, dicentes: Quid est quod dicit, Quò ego vado, vos non potestis venire? ideo inquit, Loquelam meam non cognoscitis: quia sermonem dei non habetis. Id autem vobis euenit propterea quòd mens vestra humi repit, mei sermones altè eriguntur. Quid si non possunt? Non posse hoc in loco, non velle est. In paruis eruditi estis, nihil magnū aggredimini. Cùm enim tanquam dei amatores se Christum prosequi dicerēt, ideo vbique probare conatur sui persecutionē dei odio, cōtrariū amore prouenire. Vnū patrem habemus deum. Ex honoribus, nō ex operibus gloriamini. Incredulitas vestra, non me alienum à deo esse, sed quòd deum non cognoscitis, est argumentum. Causa autem, quòd mentiri vultis, & diabolum imitari, quod pusillanimi indiciū est, vt Apostolus testatur: Cùm enim sit inter vos zelus & contentio, nónne carnales estis? Quare autem non potestis? Quia desideria patris vestri vultis facere. Curatis, contenditis, admittimini. (Ecce quod non posse, nolle est) quod Abraham nō fecit. Sed quæ nam sunt eius opera? mansuetudo, modestia, obsequium. Vos contrà immanes & crudeles estis. Et quæ nam fuit audacia ad deum confugere, qui Abraham indigni essent? † Cùm minus crimen euitare vellent, in maius inciderunt.] Exprobrante nanque Iesu illis cædem, ad sui excusationem, vt deum defendant, id facere causantur. Quod contra deum esse demonstrat. Illud enim verbum, processi, ipsum inde esse, & ad nos veniisse significat: nam cùm illi dicere possent, eum aliena quædam & noua afferre, ideo se à deo venire dicit. Meritò ergo non auditis eum, inquit, cùm ex diabolo sitis: qua enim gratia vultis me interficere? Quid in me reprehendere potestis? si hoc non est, cur mihi non creditis? Ita ex mendacio & cæde, à diabolo eos esse ostendens, infert, & ab Abraham, & à deo omnino esse alienos: & quia odio habent nihil iniuriantem, & quòd eius sermonem nolunt audire: & modis omnibus deo se non esse contrarium arguit, neque propterea eos non credere, sed quia ipsi contrarij sunt deo. Etenim qui peccatum non fecit, qui se à deo venire, & à deo missum dicit, qui veritatem loquitur, & ita vt omnes in testimonium aduocet: si non creditur ei, constat auditorum vicio prouenire, quòd carni diditi sint. Nouit enim terrenis deditam animam procliuem esse ad peccandum: idcirco inquit, † Nam pigri facti estis auditionibus vestris.] Quoties enim terrena nequit homo contemnere, quo modo poterit cœlestia contemplari? Quam ob rem admittamur pro viribus dilectissimi, vt vitam nostram dirigamus, vt mentem expurgemus, vt nullæ nos sordes impediant, augete cognitionis lucem, neque iacite semen inter spinas. Qui non intelligit malam esse auariciam, quo modo maiora cognoscet? qui his non abstinet, quo modo illa complectetur? Bonum est rapere, non

† quia.

† cū igitur hoc vellent euitare, ad id quod maius esset, ascēderūt.]

† Quoniam imbecilles facti estis ad audiēdum.] ad Hebr. 5. d. vel, Segnes auribus facti estis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

non ea quæ pereunt,sed regnũ cœlorum. Quippe quod
Matth.11.b vim patitur, & violenti rapiunt illud. Non igitur desidia acquiri potest,sed cura & diligẽtia. Sed quid signat,
†violenti: †vim patitur? Vi opus est multa: angusta est via,robusta anima opus est, & generosa, raptores præoccupare adnituntur,nihil respiciunt,non accusationem, nõ damnationem,non supplicium,illud solùm curant, vt præcurrãt cæteros. Rapiamus ergo regnum cœlorum: quæ rapina non crimini,sed laudi datur: crimen est, si non rapimus. Non enim alterius damno ditescimus, adnitamur ergo: & licèt ira,& cupiditas nos perturbet, naturæ vim inferamus,mansuetudini assuescamus,parum laboremus,vt perpetuò quiescamus. Noli aurum rapere,sed diuitas,quarum comparatione aurum lutum esse apparet. Dic quæso,plumbo tibi & auro proposito,vtrũ potius raperes: nónne aurum? vbi qui rapit punitur, maius honoras: vbi qui rapit honoratur, maius prodis: q si vtrinque puniretur, num sanè ad hoc magis venisses? Hîc nihil tale est, sed beatitudo. Et quo modo potest quis rapere, inquit? Disperge quæ habes in manibus. Quousque enim præsentia seruas, illa rapere non poteris. Propone tibi hominem plenis argento manibus, quoad id tenuerit, nunquid aurum rapere poterit, nisi id prius proiiciat,& expeditus fiat? Rapientem bene expeditum esse oportet,ne quid eum impediat, siquidem etiam nunc contrariæ potestates sunt obuiæ, vt id nobis auferãt. Quas fugiamus quæso, fugiamus, & nullam extrinsecus ansam relinquamus, incidamus funes, nudi à secularibus emergamus. Quis vsus preciosarum vestium? Quousque tandẽ his ridiculis implicamur? quousque aurum defodiemus? Volebam ab his cessare admonitionibus, sed vos non permittitis, qui mihi semper admonẽdi occasiones & materias præbetis: sed nũc saltẽ à viciis desistamus, vt vitæ exemplo alios erudientes, promissa bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quẽ & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia liiij. ex cap. octauo.

REsponderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei: Nónne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Respondit Iesus & dixit: Ego dæmonium nõ habeo.

Impudens quiddam & temerarium malicia est, quæ cùm magis confundi deberet, magis irritatur, vt in Iudæis vsuenit. Oportuit enim vt Iesu verbis placarentur, eius admirati fiduciam,& verborum constantiam: sed maledicunt ei,& Samaritanum & dæmoniacum appellãt. Nónne bene dicimus, quia Samaritanus es tu,& dæmonium habes? Altior enim sermo stulticia apud stultos videtur. Atqui non meminit adhuc euangelista Samaritanum Iesum anteà à Iudęis appellatum: ex hoc tamen potest intelligi etiam sæpius eo in Iesum vsos vocabulo. Dæmonium habes, inquiunt. Quis dæmonium habet? num qui deum honorat, an qui honoribus deum prosequentẽ contumelia afficit? Quid Christus? Mansuetudine & clementia summa, *Ego dæmonium,* inquit, *non habeo, sed honorifico patrem meum, qui misit me.* Nam vbi docere eos & humilitatis admonere oportuit, ne quòd Abrahæ semẽ essent se iactarent, vehemẽs fuit: vbi autem contumeliæ ferendæ erant, mansuetudine vtitur. Dicentibus enim illis, Patrẽ deum & Abraham habemus: in eos inuectus est vehementius: cùm verò habere dæmonium insimulatur, lenissimum se exhibet: ad nos erudiendum, vt quæ ad deum pertinent, maiorem in modum defendamus: quæ ad nos, cõtemnamus. *Ego non quæro gloriam meam.* Hæc dixi, inquit, quoniam non decet vt deum patrem appelletis, cùm sitis homicidę. Ob eius ergo honorem hęc locutus sum, & propter illum hæc audio, & me propter illum inhonoratis. Sed nihil mihi curæ est hæc cõtumelia, illi pœnas debetis, cuius gratia hæc audio: ego non quæro gloriam meam, ideo omissa vindicta ad doctrinam vertor, & consulo quæ faciatis, ex quibus non modò supplicium vitabitis, sed æternam vitam consequemini. *Amen amen dico vobis, si quis sermonem meum seruabit, non videbit mortem in æternum.* Hic non modò fides intelligenda est, sed vitæ etiam puritas. Et superius ait, vitam æternam habebit: hic, mortem non videbit: simul etiam significat, nihil se ab eis posse accipere detrimenti. Nam si qui eius sermonem seruat, non moritur, longè minus ipse. Tunc Iudæi: *Nunc cognoscimus quia dæmonium habes. Abraham mortuus est, & prophetæ mortui sunt.* Hoc est, qui dei sermonem audierunt, mortui sunt: & qui tuum audierint, non morientur? *Nunquid tu maior es patre nostro Abraham?* O inanem gloriam, iterum ad eius confugiunt cognationem, atqui consequens erat vt dicerent, nunquid tu maior es deo? aut qui te audiunt, maiores sunt quàm Abraham? Sed istud non dicunt, quandoquidem ipsum Abrahamo minorem esse arbitrabantur. Primùm ergo eos homicidas arguit, hinc ab Abrahæ cognatione separauit. Et cùm persisterent, alia via aggreditur, ostendens frustra eos laborare: & de morte nullum facit verbum, neque exposuit quam mortem intelligeret. Admonet autem se quàm Abraham superiorem, vt reuererentur, immo & qualiscunque esset, non tamen innocuum morte esse mulctandum. Quòd si veritatem vobis dico, & peccatum non habeo, & à deo sum missus, & melior quàm Abraham, nónne insanitis? nónne frustra laboratis, cùm me tentatis interficere? Quid illi? Nunc cognoscimus, quia dæmonium habes. Verùm non ita Samaritana: Neque illi dixit, Dæmonium habes, sed tantùm, Nunquid tu maior es patre nostro Iacob? Iudæi contumelioſi erant & superbi: illa discendi cupida, ideo dubitauit,& debita cum modestia respondit, & dominum appellat: qui enim longè maiora pollicebatur, & dignus fide erat, non erat iniuria lacessendus. Hi dæmonium habere dicunt: illa dubitantis, hæc incredulorum & malignorum verba erant. Nunquid tu maior es patre nostro Abraham? Itaque hoc maiorem eum facit, quàm Abraham. Cùm autem abeuntem videritis, maiorem esse cõfitebimini: propterea dicebat, Cùm exaltaueritis me, tunc cognoscetis quia ego sum, Et intuere prudentiam. Primùm à cognatione eos abscindit,& se maiorem illo ostendit, vt ex multa excellentia prophetis quoque maior intelligatur: cùm enim semper prophetam appellarint, ideo inquit: Sermo meus non capit in vobis. Illic nanque dicebat quòd mortuos suscitaret: hic autem non visurum mortem qui credit: quod longè maius erat, quàm non permittere vt à morte retinerentur: quare magis exasperati sunt, dicentes: *Quem teipsum tu facis?* Et hoc contumelioſè, tu tibi blandiris inquiunt. Quibus Christus: *Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est.* Quid hoc in loco dicunt hæretici? Interrogatus, nunquid tu maior es patre nostro Abraham: non ausus est palàm affirmare, sed latenter innuit. quid igitur? Nihil est gloria eius? Ad illos nihil. Sicut enim cùm dicit, Testimonium meum non est verum: secundum eorum opinionẽ locutus est: ita hoc in loco. *Est qui glorificat me.* Et cur non dixit,

Pater qui misit me, vt prius dicebat, sed *quem vos dicitis, quia deus vester est, & non cognouistis eum?* Voluit
Supra.5.c ostendere, quòd non solùm patrem ipsum ignorarent, verumetiam deum. *Ego autem noui eum.* Itaque si me scire dicerem, non superbus essem: si nescire, mendax: vos autem qui eum scire profitemini, mendaces estis: *Et ititem ego mendax essem, si eum me nescire dicerem.* Si ego glorifico me ipsum. Cùm dixissent, Quem teipsum facis? inquit: Si quem me ego facerem, gloria mea nihil est: quemadmodum ego eum certè noui, ita vos
Hic sup.d ignoratis. Et vt non omnino eos ab Abraham separauit, sed inquit, Scio quòd semen Abrahæ estis: vt magis in ipsos inueheretur: ita hic non totum abstulit, sed inquit, Quem vos dicitis: & verbis gloriam tribuens, grauius crimen reddidit. Quo modo autem eum ignoratis? quoniam eum qui pro ipso omnia & facit & dicit, vt gloriosum reddat, contumelia afficitis, cùm ab ipso sit missus. hoc autem probatum non est, probabitur autem in sequentibus: *Et sermonem eius seruo.* Hoc, si quid habebant, poterant reprehendere: magnum nanque erat argumentum, ab eo missum. *Abraham pater vester exultauit, vt videret diem meum; vidit, & gauisus est.* Iterum illos Abrahæ alienos probat, si quidem ex his, quibus ille gauisus est, tristantur. Diem autem meum, hoc
Gene.22.c in loco crucem mihi significare videtur, quem in arie-
**πεντηκοντα, id est, quadraginta.et mox* tis oblatione & in Isaac præfigurauit. *Ad hæc illi: *Quadraginta annos nondum habes, & Abraham vidisti?* Ac si propè iam ad quadraginta annorum accederet ætatem. *Dicit eis Iesus: Priusquam Abraham fieret, ego sum. Et acceperunt lapides, vt iacerent in eum.* Animaduerte quo motu numerũ, quin & Eu
thymius sic quędã exẽplaria habere dicit. do se maiorem Abraham confirmauit. Si enim gauisus est videre diem eius, idque operæprecium duxit, propter beneficium inde proueniens, gauisum constat, & quòd longè maior esset. Nam cùm Iudæi fabri filium eum appellarent, neque amplius quicquam de eo imaginarẽtur, paulatim eos ad maiorem sui cognitionem erigit. Cùm ergo audierunt se deum nescire, non ægrè
Alij tamẽ legũt, quinquaginta. tulerunt: cùm autem, priusquam Abraham fieret, ego
Matt.13.g et Mar.6.a sum, perinde ac si ipsorum nobilitas degeneraret, exasperãtur, & lapides iaciunt in Iesum. Vidit diem meum, & gauisus est: significans non inuitum se ad passionem venire, siquidẽ laudat eum qui in cruce delectatus est, quæ salus mundi erat. Illi autem lapides iecerunt, adeò proni erant in cædes, & veritatem cognoscere negligebant. Sed cur non dixit, Priusquam Abraham fieret, ego eram: sed, sum? Quemadmodum pater hoc verbo, sum, vtitur, ita & Iesus: significat enim perpetuò esse ab omni liberum tempore, propterea blasphemum eis verbum videtur. Quòd si ad Abraham comparationem, quanuis paruam nõ tulerunt, quo modo tulissent ad patrem? *Fugit ergo iterum Iesus,* Vt hominem præstaret, *Et abscondituir,* Cùm satis eos admonuisset: & impleto officio suo, *Exiuit de templo.* Et se ad sanandum cæcum contulit, per opera se ante Abraham esse confirmans. Sed dicet fortasse aliquis, Qua gratia eorum conatus non cohibuit? ita enim credidissent. Paralyticum sanauit, & non crediderunt, innumera operatus est, & in ipsa passione strauit eos supinos, & visum abstulit, & non crediderunt: & quo modo si id fecisset, credidissent? Animo enim desperato nihil peius, quanuis signa, quãuis miracula videat, in eadem perstat per-
Exod.8.& seq.vsque ad 15. tinacia. Etenim Pharao multis acceptis plagis, dum afflictaretur, tantùm sapiebat, ad vltimum tamen diem idem perstitit, persecutus quos dimiserat. Quare Pau-
Hebr.3.c lus, vt non obduretur quis, inquit, ex vobis fallacia peccati. Sicut enim vires corporis moriuntur, & omnem sensum amittunt: ita & anima cum multis detinetur affectibus, virtuti moritur: etsi quid attuleris, non sentit, sed siue supplicium, siue quodcunque aliud minaberis, nullo sanè sensu mouetur. Quamobrem dum habemus salutis spem, dilectissimi, dum conuerti possumus, omnia faciamus. Qui enim non dolent, tanquam desperãtes gubernatores naui ventis commissa, nihil sibi opitulantur. Cùm enim inuidus, vt cupiditatem suam expleat, tantùm intuetur, etsi pœna impendeat, si internecio, eo duntaxat affectu possidetur: itidem & impudico & auaro vsuenit. Quòd si affectuum tanta vis est, longè maior virtutis: si propter illos mortem contemnimus, longè magis propter hanc: si illi animam suam cõtemnunt, quid nos pro salute nostra facere oportet? quæ nobis erit excusatio, si cum perditi homines tantopere perditioni suæ incumbant, nos pro salute nostra †nullam] adhibebimus diligentiam, sed inuidia consu †tantã nõ.] memur, qua nihil peius? Inuidus enim vt proximum perdat, perdit & seipsum. Inuidi oculus consumitur dolore, morte viuit perpetua, omnes inimicos existimat, etiam nihil iniuriatos, dolet quòd deus honoratur: his lætatur, quibus & diabolus: honoratur aliquis apud homines: (sed hic non honor est) noli inuidere, si apud deum honoratur, æmulare: illi & similis efficiaris, an nõ vis? quid ergo & teipsum perdis? cur etiam quod habes proiicis? non potes similis illi fieri, neque virtuti vacare. Cur malicia imbueris? Congratulandum est proximo, vt etsi in bonis operibus pariter laborare non possis, ex congratulatione saltem merearis. Sufficit nõnunquam volũtas ad magnum bonum: ideo Ezechiel *Ezec.35.d* propterea Moabitas punitos dicit, quòd lætati sunt super Israëlitis: & alios quosdam salutẽ consecutos, quòd alienis malis condoluerunt. Quòd si miserantibus aliorum malis est aliquod meritum, multò magis aliorum honoribus congratulantibus. Reprehendit Moabitas, quòd super Israëlitis lætati sunt, quos deus vltus est: & quanuis ipse puniat, non tamen vult vt eorum supplicio lætemur, neque enim vult eos vlcisci: quòd si con-*Num.16.a* dolendum est vltorum supplicio, multò magis honoratis non inuidendum. Sic enim Chore & Dathan perierunt: quibus inuident clariores reddunt, seipsos torquent. Fera enim venenosa inuidia est, fera immunda & morbus voluntatis, omni venia & excusatione indigna, omnium malorum & mater, & author: quamobrem radicitus eam euellamus, vt & præsentibus malis liberemur, & futura bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia lv. ex cap. nono.

ET præteriens Iesus, vidit hominem cæcum à natiuitate, & interrogauerunt eum discipuli eius, dicentes: Rabbi, †nihil ad quos peccauit, hic, an parentes eius, vt cæcus nasceretur? ad se attu-

Humanissimus dei filius, & nostrę cupidus salutis, & vt *nec audiuit]* ingratorum ora obstrueret, † neminem obuium omit- *ἐδίδου ἐαυτὸν* tit] quanuis nemo ei attenderet. Quod propheta intel- *ἀνεφώνει* ligens, dicebat: Vt iustificeris in sermonibus tuis, & vin *παρακαλεῖν,* cas cùm iudicaris. Propterea hoc in loco, cùm sermo- *nihil ad se* num ipsius altitudinem non acciperent, sed dæmoni- *pertinere.* um habere dicerent, & interficere conarentur, egres- *hoc est, sua* sus è templo cæcum sanauit, cùm vt absentia sua eorum *ipse passus* iram sedaret, tum vt miraculi beneficio eorum duri- *implet.* ciem & immanitatem placaret, tum vt suam cõfirma- *Psal.59.a* ret orationem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ret orationem. Neq; paruum operatur miraculum, sed quod tunc primum contigit. A seculo enim non est auditum, inquit, quòd aperuit quis oculos cæci nati. Cæci enim fortasse quispiam oculos aperuit, sed cæci nati adhuc nemo. Et quòd egressus è templo ad illud dedita opera venerit, inde perspicuum est. Ipse vidit cęcum, non ad ipsum cæcus accessit, & tam diligenter eum intuitus est, vt discipulos ad interrogandum conuerteret. Viso enim Iesu adeò in illum conuerso, interrogarunt: *Quis peccauit, hic, an parentes eius?* Absurda interrogatio. Quo modo enim peccauit antequam natus esset? Quo modo parentum peccatis punitus est? Quo modo ergo ad hanc venerunt interrogationem? Anteà sanato paralytico, dixit: Ecce sanus factus es, noli amplius peccare. Cognoscentes itaque discipuli illum propter peccatum in paralysim incidisse, dicunt, concedatur illum propter peccatum paralyticum fuisse: de hoc quid dicis? hic peccauit? quod est absurdum, cùm esset à natiuitate cæcus: an parentes eius? sed neque hoc, siquidem pro patre filius non punitur. Quemadmodum igitur puerum aliquo morbo affectum videtes, dicimus: Quid de hoc dicendum est? quid commisit puer? non rogando, sed dubitando: ita nunc discipuli dubitant potius quàm percontantur: quid Christus? *Neque hic peccauit, neque parentes eius.* Hoc non absoluit eos à peccato. Non enim simpliciter dixit, Neque hic peccauit, neque parentes eius: sed addidit, *Vt cæcus nasceretur, vt glorificetur filius dei.* Peccauit nanque hic, & parentes eius, sed non propterea cæcus est. Hæc autem dixit, non quòd hic propterea cæcus non esset, alij autem nõnulli propter has causas, propter parentum peccata visum amiserint. Neque enim est peccante alio alium puniri: nam si hoc concesserimus, concedemus & ante natiuitatem peccasse. Vt ergo dicendo, Neque hic peccauit: non intelligit à natiuitate peccare quempiam, & puniri: Ita dicendo, neque parentes eius: non est intelligendum, quod propter parentes aliqui puniendi sint filij. Nam Ezechielis testimonio hanc tollit dubitationem, Viuo ego dicit dominus, si erit parabola hæc qua dicitur, Patres comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt. Et Moses inquit: Non morietur pater pro filio. Et de quodam rege inquit, quòd propterea id non fecit, seruans legem Mosi: quòd si quis diceret, Et quo modo scribitur, qui reddit peccata parentum in filios, in tertiam & quartam generationem? Illud respondebimus, non esse communem omnibus sententiam, sed in quosdam qui ex Aegypto egressi sunt: hoc est, ex quo ex Aegypto egressi, post signa & miracula parentum peiores facti sunt illis qui nihil tale viderant, eadem quæ patres sui patientur, cùm eadem audeant. Et quòd de his sermo habeatur, si quis diligentius leget, certò intelliget. Qua ergo gratia cæcus natus est? Vt manifestetur gloria dei. Occurrit alia dubitatio, an non aliter poterat gloria dei manifestari? Quid ni? Neque enim dicit non potuisse, sed & in hoc vt manifestaretur. Ergo iniuriam propter dei gloriam accepit? Quam iniuriam, dic quæso, etiam si eum omnino non produxisset ac formasset? Ego verò etiam ex cæcitate beneficium accepisse dico. Vidit enim interioribus oculis. Quid oculi ludæis contulerũt? Maius supplicium, cùm videndo cæci essent. Quid cæcitas huic obfuit propter quam vidit? Itaque vt mala huius vitæ mala non sunt, ita neque bona, sed peccatum duntaxat malum. Cæcitas autem non est malum. Qui verò quod non erat, vt esset effecit, poterat & sic dimittere. Qui-

Hic infra.f *Supra.5.c* *Exech.18.a* *Deut.24.c* *Exod.20.a*

dam dicunt hanc particulam, vt, non esse causalem, sed euentus: vt illud, In iudicium veni in hunc mundum, vt non videntes videant: & qui vident cæci fiant. *Hic infr.g* Non enim venit, vt videntes fierent cæci. Et Paulus? Quia quod notum est dei, manifestum est in illis, vt sint inexcusabiles. *Roma.1.c* At non propterea manifestauit, vt priuarentur, †sed vt consequerentur excusationem.† Et alibi: Lex autem subintrauit, vt abundaret delictum. *†excusatione.* Verùm non propterea subintrauit, sed vt prohiberetur peccatum. *Ibid.5.d* Ecce his in locis euentus aduerbium, tanquam enim optimus quidam domus dispensator partim perfecit, partim imperfectum reliquit, vt per hæc de vniuerso incredulis rationem redderet: ita & deus tanquam domum quandam ruinam minantem, corpus nostrum conglutinat & perficit, manum aridam sanat, dissoluta membra corroborat, claudos dirigit, leprosos mundat, ægrotos excitat, debilia crura confirmat, mortuos ad vitam reuocat, †lippos oculos purificat, non habentibus largitur: quę omnia cùm naturalis sint imbecillitatis, meliora Christus efficiens, suam indicat potestatem. *†clausos oculos aperit.* Hanc autem particulam, *Vt manifestetur gloria dei.* De se, non de patre dicit. Patris enim gloria manifesta erat. Nam cùm ex limo formatum à deo hominem audissent, ideo Christus nunc ad eum modum *oculum finxit.* Si enim dixisset, Ego sum qui ex terra formaui hominem, arduum visum esset auditoribus, re autem ostẽsum iam negari non poterat. Quamobrem ipse in sputo, & puluere commixto, absconditam gloriam manifestauit: neque enim paruum erat, vt creatura opifex putaretur. Ab hoc enim & alia aggressus est, & à parte totum est creditum. Maioris nanque fides, minus etiam confirmat. Vniuersæ enim creaturæ homo est præstantissimus, & inter mẽbra nostra oculus: propterea non simpliciter, sed hoc modo oculos effinxit. Nam licet portione paruus sit, maximè tamen necessarius, vt inquit Paulus: Et si dixerit auris, nõ sum oculus, nõ sum de corpore: num ideo nõ est de corpore? Quæcunque enim in nobis sunt, diuinæ sunt sapientiæ indicium: multò magis oculus, qui totum corpus gubernat ac regit. Oculus ornat, non os tantùm, sed totum corpus. Oculus lucerna est omnium membrorum. Quod enim sol mundo, hoc oculus corpori. Extincto Sole omnia perduntur & perturbantur: ita amissis oculis, pedes inutiles sunt, & manus & animus. Corrumpitur enim cognitio, his enim deum cognouimus. Inuisibilia enim ipsius a creatura mundi, per ea quæ sunt intellecta conspiciuntur. *Roma.1.c* Non enim corporis lucerna tantùm oculus est, sed animæ potius. Quare vt in regio quodam loco, in altiore corporis parte sedem sortitus est, & cæteris præfertur sensibus. Hunc igitur formauit Christus, & ne materia eum nunc, neque in principio luto indiguisse arbitrareris: qui enim maiora, cùm nihil essent, sine materia effecit, longè magis & hæc effecisset. Vt ergo intelligas non necessitatis causa hoc fecisse, sed esse eorum quæ in principio facta sunt opificem, illito luto inquit: *Vade, & *lauare.* Vt intelligas nihil mihi luto opus esse ad fingendos oculos, sed vt manifestetur in eo gloria mea. Quod autem de se dixerit, Vt manifestetur gloria dei, addidit, *Me oportet facere opera eius qui misit me.* Hoc est, manifestare meipsum, & facere eadem quę pater: non similia, sed eadem: quod maioris est cõuenientiæ, neque de his etiam, quæ vel minimùm differunt dici potest, Quis ergo contradixerit, cùm eadem quæ pater operatus sit: Neque enim tantùm finxit oculum, aut aperuit, sed visum largitus est: quod sanè argumentum

**vel, lauare, vel laua, posito in voce deponentali.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

est etiam animam inspirandi, qua non operante, oculus etiam perfectus minimè videre potest. Quare & animæ vigorem, & membrum arteriis, neruis, venis, sanguine, & cæteris omnibus ex quibus corpus nostrum constat perfectum, largitus est. *Me oportet operari, dum dies est.* Quid hoc significat? quam habet consequentiã? Sanè magnam. tale enim est quod ait, Donec dies est, dum licet hominibus in me credere, dum hęc durat vita, laborandum est. *Venit nox.* Hoc est, futurum tempus. *Quando nemo potest operari.* Non dixit, quãdo non potero operari: sed, nemo potest operari: id est, quando non est amplius fides, neque labores, neque pœnitentia. Quòd enim opus fidem appellet, dicũt ei: Quid *Suprà.6.* faciemus, vt operemur opera dei? Respondet, Hoc est opus dei, vt credatis in eum quem ille misit. Quo modo ergo hoc opus nemo potest tunc operari? quoniam fides non est, sed velint nolint omnes acquiescent veritati. Verùm ne quis ad ambitionem hæc referret, eorum gratia omnia facere profitetur, qui in hac tantùm vita habent credendi potestatem, & non amplius ibi quicquam sibi possunt proficere. Ideo neque accedentem ad se cæcum curauit. Nam quòd curari mereretur, & si vidisset, credidisset, & procurrisset ad Iesum: neque si præsentem à quoquam audisset, accedere neglexisset, ex sequentibus constat, ex eius videlicet fortitudine, & fide. Poterat enim secum cogitare, & dicere, Quid hoc? lutum fecit, & liniuit oculos meos, & dixit, Vade, lauare: non potuit me prius curare, & inde ad Siloam mittere? Sæpenumero illic me laui, & multi mecum, & nihil profeci. Si quid posset, coràm ostendisset, quemadmo- *4.Reg.5.c & Luc.4.e* dum & Naaman aduersus Helisæũ dicebat. Iussus enim lauare se in Iordane non credidit, cùm magna esset. tunc Hælisæi opinio. Cæcus autem non diffidit verbis Iesu, neque contradixit, neque quicquam cogitauit huiusmodi, Quid lutum illinere oportuit? hoc potius cæcum redderet: Quis vnquam hoc pacto curatus est? Nihil tale reputauit. Ecce fides firma & prõpta. Venit nox. Quod indicat post crucem, impios sibi curæ futuros, & multos alliciendos. Adhuc dies est, post quem penitus eos abscindit, vt statim significauit. *Quandiu in mundo sum, lux sum mundi.* Quod & alio in loco dixit, Credite *Infrà.12.f* donec lux vobiscum est. Cur ergo Paulus noctem præ- *†alterã vero, diem?] Rom.13.d* sentem vitam appellauit, †Christus diem?] idem dicit, non verbis, sed sententia: inquit enim, Nox †præcessit,] dies autem appropinquauit. Noctem præsentem vitam *†processit.]* appellat, quoniã in tenebris versamur, vel propter eius ad diem illam comparationem. Christus autẽ noctem futurum tempus appellat, quoniam peccatores nihil operari poterunt. Nox à Paulo præsens vita appellatur, quia in tenebris sunt, qui in peccatis & incredulitate **προέκοψεν, processit, siue progressa est. Rom.13.d* degunt. Quamobrem fideles alloquens ait: Nox* præcessit, dies autẽ appropinquauit, ac si luce illa essent fruituri, & noctem veterem vitam intellexit. Abiiciamus, inquit, opera tenebrarum. Ecce quod illis noctem esse dixit: quere prosequitur, Vt in die honestè ambulemus, vt lucẽ illam consequamur. Nam si huius seculi lux tam pulchra est, considera qualis illa futura sit: quantò enim solaris lux lucernę lumen excedit, tantò, imò longè magis illa solarem, quod inde significauit: Sol obscurabitur, ad illius videlicet splendoris comparationem, vt non appareat. Quòd si in hac vita vt splendidas nobis domos, & salubres comparemus, magnam pecuniarum vim ædificando anxij consumimus: considera qui nobis subeundi sint labores, vt clarissimam nobis in cœlis domum ædificemus, vbi lux illa ineffabilis. Hìc enim

A & pugnæ & contentiones de terminis & parietibus, illic minimè, nulla inuidia, nullus liuor, nulla de limitibus contentio: & hæc sine dubio relinquenda, illa perpetuò permansura est: hæc tempore consumitur, & multis subiecta est periculis, illa perpetuo manet: hanc pauper sibi comparare nõ potest, illam duobus potest obolis quiuis emere: vt vidua illa. Quamobrem quàm iam *Luc.21.a* molestissimè fero, quòd tot nobis bonis propositis desidemus, animo deficimus: & vt hìc splẽdidè habitemus, omnia facimus: vt autem in cœlo vel paruum comparemus hospitium, nihil curamus, vel laboramus. Dic quæso, vbi hìc domum habere velles, in deserto, an in aliquo paruo oppidulo? Non puto, sed in regiis & magnis ciuitatibus, vbi & rerum copia, & maior nobilitas. Ego tibi talem ciuitatem propono, cuius opifex & author deus est, in qua domum minori quàm hìc sumptu, minori labore condere atque ædificare poteris. Aedificant eam manus pauperum, hæc optima ædificatio summa sapiẽtia, sicut quàm hìc facimus summa demen tia. Etenim si quis te in Persidem visurum regionem illam, & mox reuersurum duceret, iuberetque vt illic domum strueres: nónne eius amentiam reprehenderes, ac si inutilem suaderet impensam? cur non idem in hoc mundo facis: quem paulò pòst relinques? Sed filiis relinquam, inquies: at illi paulò pòst te etiam sequentur, nonnunquam præcedẽt, itidem & eorum posteri, quod etiam te anxium reddet, cùm hæredes tuos non possessuros videas: illic autem nulla huiusmodi suspicio, sed immutabilis & tibi, & filiis, & nepotibus manet possessio, si eandem virtutem imitabuntur. Illam domum Christus ædificat, quo ædificante non opus est alium opificem accersere, neque vlterius laborare. Cùm deus opus faciendum susceperit, quid amplius curandum? Ille necessaria colligit, ille opus erigit: neque hoc tantùm mirandum, sed quod etiam satis, supèrque optimum, & suprà quàm optare possis ædificium construit: quippe qui optimus opifex est, & maximè tuæ studet vtilitati. Et si pauper es, & volueris hanc domum ædificare, nullam tibi pariet inuidiam: nemo enim inuidus illud domicilium intuetur, sed angeli tuis bonis lætantur, nemo †illud contemnere poterit, nemo] hoc morbo la- *†illius limites progrediẽdo vsque pabit, nullus enim vi cinus]* borans illic habitat. Vicinos ibi sanctos, Paulum, Petrum, prophetas, martyres, angelorum cœtus & archangelorum habebis. Quibùs rationibus omnia nostra in pauperes conferamus, vt illa habitacula consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

Homilia lvi. ex cap. nono.

Hæc cùm dixisset, expuit in terram, & fecit lutum ex spu to, & liniuit lutum super oculos cæci. Qui aliquam ex lectionibus vtilitatem consequi volunt, nihil his prætermittendum est, propterea scrutari iubemur scripturas. Multa enim quanuis prima facie *Suprà.5.f* facilia videantur, magnam tamen sententiæ profunditatem habent latẽtem. Considera propositum textum: Hæc cùm dixisset, expuit in terram. Cur hoc: Vt manifestetur gloria dei. Et quia oportet me facere opera eius qui misit me. Non enim ab re quæ dixerat, reduxit nobis in memoriam euangelista, & subdidit, expuisse: sed vt verba sua operibus confirmasse ostenderet. Et cur non aqua, sed sputo ad lutũ vsus est? Missurus eum erat in Siloam, ne quid ergo fonti adscriberetur, sed ex ore eius virtutem processisse intelligeretur, quæ illius oculos &

Universidad de Deusto
Biblioteca

los & finxerit,& aperuerit,inſpuit in terram,hoc euangeliſta ſignificans inquit: Et fecit lutum ex ſputo. Inde ne ex terra eam proceſsiſſe virtutem ſuſpicaretur, lauare iuſsit. Quare igitur iſtud illico non fecit, ſed ad Siloam miſit? vt cæci fides pateret, & perfidiam Iudæorũ argueret. Nam credibile erat à pluribus abeuntem illitis luto oculis viſum, & re inſolita omnium in ſe oculos conuertiſſe. Cùm enim non facile eſſet creditu cæcum viſum recuperaſſe, multos viæ longitudine teſtes, & diligentiores ſpectatores rei inſolentia comparat, vt attentiores facti, iam non poſſent an is eſſet dubitare. Præterea veteri legi ſe non repugnare oſtendit, cùm ad Siloam mittit. Neque illud erat ſuſpicandum, an aquæ illius virtute viſum acceperit. Multi enim ſæpe illic oculos lauerant, nullam gratiam conſecuti, ſed tunc fuit virtus Chriſti, quæ id operata eſt: ideo interpretatus eſt euangeliſta Siloam, quod eſt miſſus, vt intelligas illic à Chriſto curatum, vt Paulus inquit: Bibebant autem de ſpiritali conſequente eos petra, petra autem erat Chriſtus. Quemadmodum ergo Chriſtus petra erat ſpiritalis, ita & Siloa erat ſpiritalis. Mihi autem videtur * repentinam aquæ efficaciam arcanum nobis ſignificare myſterium. Quòd nam? Admirabilem, & præter omnium ſpem apparitionem. Sed intuere cæci animum in omnibus parentem, præbuit os, nihil ſolicitus an lutum eſſet, an ſputum, & quid ſibi Siloa opus eſſet, etſi hoc, cur illo? Non cur lutum liniret ſuper oculos, aut cur lauari præceperit, nihil tale reputauit: illud duntaxat curauit, vt parêret in omnibus imperanti: & in nullo perturbatus eſt. Quòd ſi quis rogaret, quo modo abluto luto viderit, me modum neſcire profiteor: & quid mirum ſi neſcimus? Neque enim euangeliſta, neque ipſe qui curatus eſt, norat: ſed factum nouit, modum deprehendere non potuit, quod interrogatus reſpondit:

Siloa.
1.Cor. 10.a

** τὸ ἀθρόον τῆς ὕδατος παραδοξίας, id eſt repentinum aquæ deſtu xũ ſiue aduentum.*

Lutum impoſuit oculis meis, & laui, & vidi. Rationem dicere non potuit, licèt ſæpius interrogatus. *Itaque vicini, & qui viderant eum prius, quia mendicus erat, dicebant: Nónne hic eſt qui ſedebat, & mendicabat? Alij dicebant, quia hic eſt.* Magnitudo rei ad incredulitatẽ trahebat, licèt tot modis eſſent ad credendum allecti. Alij autem dicebant: Nónne hic eſt qui ſedebat, & mendicabat? Papæ quòd dei deſcendit humanitas? Benigniſsimè mendicos curat, Iudæis ſilentium imponit, quòd non claros & generoſos viros, non principes, ſed obſcuros etiam † ſua] dignos prouidentia ducebat. Venerat enim ad omniũ ſalutem: & vt in paralytico, ita in hoc factum eſt. Neque enim ille qui ſe curaſſet norat, neq; hic: quod propter Chriſti diſceſſum accidit, † qui ſemper ad ſubueniẽdum indigentibus properabat,] vt omnis ſignorum dubitatio tolleretur. Qui ergo eum non nouerant, quo modo ad gratiam loquerentur? Sic confirmabant miracula: neque enim oſtiatim hic cæcus mendicabat, ſed ſedebat ad templi ianuam. Dubitantibus ergo omnibus de ipſo, reſpondit: *Ego ſum.* Non puduit cæcitatis, neque populi furorem veritus eſt. Nihil diſsimulauit beneficium prædicare. *Dicunt ei: Quo modo aperti ſunt tibi oculi? Reſpondit ei: Ille homo, qui dicitur Ieſus.* Quid dicis? huiuſmodi homo operatur? Sed nihil adhuc de eo magnum opinabatur. *Fecit lutum, & vnxit oculos meos.* Verax ſanè, non dicit vnde fecerit, quod non viderat, ſenſit autem vngi. Et dixit mihi: Vade ad natatoriam Siloæ. Et vnde norat Ieſum locutum? Ex ſermone quem ad diſcipulos habuerat. Et hæc omnia dicens, rem teſtificatur, modum ignorat. Quòd ſi autem in his quæ ſenſu & tactu percipiuntur, fide opus eſt, longè magis in

† eadem.]

† diſcedebat autẽ Ieſus ſemper curans,]

A his quę videri non poſſunt. *Et dixerunt ei: Vbi eſt ille? ait, neſcio.* Dicebant autem, Vbi eſt ille, † clamantes iam cõ tra ipſum.] Intuere hîc Chriſti humilitatem. Curatos dimittebat, quippe qui non gloriam, non populi plauſum, non digito monſtrari volebat. Et vide quoniam verè cæcus ad omnia reſpondet. Quærebant illi ipſum inuenire, vt eum ad ſacerdotes adducerent: cùm non inuenirent, illum ducũt vt melius interrogarentur. Ideo euangeliſta ſabbatum fuiſſe dicit, vt prauam eorũ mentem oſtendat, & cur Ieſum quærerent, vt anſam aliquã haberent calumniandi miraculum propter legis tranſgreſsionẽ: & hoc conſtat, quòd ſtatim, quo modo oculos ipſius aperuerit, interrogarunt. Et conſidera eorum verba. Non dicunt, quo modo vidiſti: ſed, quo modo aperuit tibi oculos? vt darent ei materiam † opus illud calumniandi.] Ille autem tanquã non ignaris rei, breB uiter reſpõdet, Neque enim Ieſu meminit, neque quòd dixerit, Vade, lauare: ſed tantùm, *Lutum impoſuit ſuper oculos meos, & laui, & video.* Ac ſi maximo in crimine Chriſtũ deprehendiſſent, ita mouentur: quaſi dicerent, Ecce quę Ieſus operatur in ſabbato, lutum illinit. Tu autem cæci conſtantiam intuere. Quòd enim primùm ab illis interrogatus dixerit veritatem, minimè mirum eſt: nunc vero admirandum, quòd perterritus neque negat, neque prioribus verbis contradicit. Quid Phariſęi, vel alij potius? Adduxerunt eum tanquam negaturum, ſed contrà euenit, manifeſtius quod nolebant intelexerunt: quod ſemper contingebat, Vt apertius in ſequẽtibus oſtẽdemus. Quid Phariſæi? *Quidã* (non omnes: ſed pertinaciores) *dicebant: hic homo non eſt à deo, quia ſabbatum non cuſtodit. Alij autem dicebant: Quo modo poteſt homo peccator hæc ſigna facere?* Ecce quòd ſignis alliciebãtur. Nam C qui anteà miſerant, vt adduceretur: audi quid nunc, etſi non omnes, dicant. Etenim licèt principes gloriæ cupiditate in incredulitate perſiſterent, multi tamen crediderunt, quanuis non confiterentur: populus autem inglorius erat, vtpotè qui nihil in ſynagoga poterat, principes clariores difficilius acquieſcebant. Hos igitur principatus amor, illos metus continebat: quære inquit, Quo modo poteſtis credere, qui gloriam ab ho- *Supra.5.g* minibus accipitis? Et ipſi quidem qui iniuſtè interfice re conabantur, dei ſe eſſe dicebant. Qui cæcos curabat, eum ex deo eſſe non poſſe, eo quòd ſabbatum non ſeruaſſet, quod alij negant: quoniam peccator hæc ſigna facere non poteſt. Illi malignè omiſſo miraculo, quæ videbatur tranſgreſsio, adducunt in medium. Non enim dicunt, in ſabbato curat: ſed ſabbatum non cuſtodit. Hi infirmè ſubticent, probandum nanque erat non ſoluiſſe ſabbatum. Ex ſignis tantùm confirmant: neque D immeritò, adhuc hominem eum arbitrabantur. Quòd ſi deum noſſent, aliter eum excuſare potuiſſent, quòd videlicet ſabbati domin⁹ eſſet, & ipſe illud fecerit: ſed nõdum hoc ſentiebant. Nemo tamen audebat ſentẽtiam ſuam palàm facere, ſed dubitabant, partim timore, partim ambitione. Schiſma ergo erat inter eos, quod priũs in populo ortum eſt, inde in principibus: & alij quidem bonum eſſe dicebant, negabant alij, quòd deciperet turbam. Vides ſtultiores multitudine principes etiam ſe ſcindentes? Non tamen generoſum quicquam præ ſe tulerunt, cùm Phariſæos inſtare intelligerent. Quòd ſi omnino ſe ſciduiſſent, cognouiſſent fortaſſè veritatẽ: poteſt enim quis rectè ſcindi, ideirco inquit: Non veni mittere pacem in terram, ſed gladium. Eſt & mala *Matt.10.d* concordia, & diſcordia bona. Siquidem qui turrim ædificabant, concordes erant in malo ſuo, inde etſi in- *Gene.11.A*

† illũ calũniãdi propter operationem.]

Universidad de Deusto
Biblioteca

Num.16. uiti,ad bonum tamen diſſenſerunt.Et ſocij Chore male conueniebant, ſideo bene diuiſi ſunt.] Et Iudas cum Iudæis praue conſenſit: eſt ergo bona diſcordia,& concordia mala. Quamobrem ait: Si oculus tuus ſcandalizat te,erue eum:& ſi pes,abſcinde. Quòd ſi membrum

Matth.5.c male coniunctum abſcindẽdum eſt,nonne longè magis praui amici? Quare concordia non ſemper bona, ſicut neque diſcordia mala. Dico hoc, vt malos fugiamus, ſequamur bonos. Nam ſi membrum inſanabile, metu ne reliqua corrumpat,incidimus,non quòd illud negligamus, ſed vt ſeruemus cætera: quantò magis in his, qui male nobis iuncti ſunt,ita faciendum? Quòd ſi eos meliores reddere poſſemus, & nobis non officeremus, omnia eſſent facienda: ſin incorrigibiles ſunt, & nos lædunt, abſcindendi ſunt à nobis. Sæpe enim hoc

1.Cor.5.d pacto magis proficiunt: vnde Paulus, Auferte malum

Ibidem.a de medio veſtrum: &, vt tollatur de medio veſtrũ qui hoc opus fecit.Grauis etenim,grauis eſt cõuerſatio malorum.Non tam cito peſtis attingit,& ſcabies corrumpit inquinatos & morbo correptos,vt prauorum homi

1.Cor.15.d num malicia. Corrumpunt enim bonos mores collo-

Hiere.51.c quia mala.Et propheta: Egredimini ex medio eorum, & ſegregamini.Nemo igitur malum amicum ſibi conciliet.Nam ſi perditos filios emancipamus,neque veremur naturam,neque eius leges, neque vllam neceſsitudinem: longè magis notos,& conſuetudine deuinctos fugiemus,ſi mali erunt. Quanuis enim nullum inde nobis proueniat detrimentum, malas tamen ſuſpiciones vitare non poſſumus:Alieni enim vitam noſtram non perſcrutantur, ſed à ſociis & cõſuetudinibus iudicant.

Rom.12.d Hęc eadem nuptas & virgines hortor.Prouidentes,inquit, bona non modò in conſpectu domini, ſed & hominum. Totis ergo viribus adnitamur,ne per nos ſcandalizetur proximꝰ. Vita etenim etſi rectiſsima ſit,ſi alius erit ſcandalo,totum amittit.Et quo modo poteſt recta vita ſcandalizare? Cùm peſsimorum conſuetudo non bonam homini inurit opinionem: cùm enim nobis ipſis fidentes,cùm malis conuerſamur, etſi nos non offendimus,alios tamen ſcãdalizamus. Hæc viris,vxoribus, & virginibus dicta ſint,quorum conſcientia,quæ inde mala proueniãt,diiudicet. Ego nihil mali ſuſpicor, neque alius fortaſſe perfectiorũ: ſi ſimplicior frater in tua offendatur perfectione, oportet eius conſulere imbecillitati.Quòd ſi ipſe nõ offenditur,offendetur tamen Gen

1.Cor.10.g tilis.Paulus autem iubet, vt ſimus ſine offenſione & Iudæis & Græcis,& eccleſiæ dei. Ego nihil mali de virgi-

1.Cor.13. ne ſuſpicor,diligo virginitatem. Dilectio malum non cogitat. Maximè hanc veſtram amo conſuetudinem, neq; poſſum abſurdum aliquid de ea cogitare. Sed quo modo externis id perſuadebimus? Debemus eorum rationem habere. Quamobrem ita res noſtras diſponamus,vt nemo infidelium noſtra cauſa iuſtè poſsit offendi.Nam ſicut qui rectè viuunt,deum glorificãt: ita qui prauè, occaſionem præbent vt deus blaſphemetur. Sed

Matt.5.b abſit,vt veſtrum aliquis ſit eiuſmodi:verum ita luceant opera veſtra, vt glorificetur pater veſter qui eſt in cœlis: & vos eius gloria perfruamini: quã nos omnes vtinam conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem, & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia lvij.ex cap.nono.

† quia.] Dixerunt ergo cæco iterum:*Tu quid dicis de illo,* †*qui*] *aperuit oculos tuos? Ille autem dixit:Quia propheta eſt.Non crediderunt ergo Iudæi.* Scripturæ non ſimpliciter,neq; temerè,ſed quàm diligentiſsimè legendę ſunt, ne quis ſcrupulus oboriatur:etenim non immeritò hoc in loco quiſpiam dubitaret, cur cùm dixerint, Hic homo à deo non eſt,quia ſabbatum nõ cuſtodit:inde eum interrogãrint, Tu quid dicis de illo, † qui] aperuit tibi *†quia.]* oculos,& non †qui] ſoluit ſabbatum? At excuſationem *†quia.]* pro accuſatione poſuerunt. Quid ergo dicẽdum? Non ſunt hi qui dicebant, Hic non eſt à deo: ſed qui diſſentiebant,dicentes,Homo peccator non poteſt hęc ſigna facere. Cùm ergo magis vellent illis ſilentium imponere,ne Chriſtum ipſi defendere viderentur, eum qui eius virtutem in ſe expertus erat,in medium adducunt, & interrogant. Tu autem intuere pauperis ſapientiam, quæ cæteros ſuperauit. Cõfeſſus eſt prophetam eſſe,neque prauum Iudæorum iudicium ipſum perterrere potuit,cùm dicerent:Quo modo poteſt eſſe hic à deo,qui ſabbatum non cuſtodit? *Et non crediderunt Iudæi quòd cæcus fuiſſet, & vidiſſet, donec vocauerunt parentes eius qui viderat.* Tu autem conſidera quot modis miraculum tegere & abolere conantur. Verùm huiuſmodi eſt veritatis natura,vnde magis oppugnatur,inde magis confirmatur,& quò magis obtegitur,eò clarior euadit. Niſi enim iſta facta eſſent, miraculum ipſum apud multos ſuſpectum eſſe potuiſſet:nũc verò perinde ac ſi ſtudioſe agerent vt veritatem nudarent & manifeſtarẽt, ita omnia faciunt:nec aliter facere potuiſſent,ſi in Chriſti patrocinium omnia feciſſent.Etenim eum etiam per modum calumniari tentarunt, dicentes: Quo modo aperuit tibi oculos? quaſi dicerent, nunquid magia aliqua? quod alibi cùm factum velare ac refellere non poſſent, ſanationis modum calumniari tentarunt,dicentes,Nõ

Matt.12. eiicit dæmonia niſi in Beelzebub. Et hic rurſum cum *& Luc.11.b* non haberent quod dicerent,ad tempus & ſabbati ſolutionem confugiunt,& quòd peccator eſt. Atqui cùm ſuperius eum interficere, & opera eius arguere tentarent, audenter eos interrogauit, Quis ex vobis arguet me de

Supra.8.f peccato?& nemo reſpondit,nemo eum blaſphemiæ arguit,cùm ſe ſine peccato profiteretur.Quòd ſi in aliquo argui potuiſſet, minimè tacuiſſent. Nam qui dicentem ſe ante Abraham eſſe,lapidibus petierunt,& à deo non

Ibidem.g eſſe:& ſe à deo eſſe gloriati ſunt,cùm eſſent homicidæ: & tot miracula facientem,deo cõtrarium, & ſabbatum non cuſtodire obiecerunt: ſi vel vmbram aliquam criminandi habuiſſent,non ſanè tacuiſſent.Quòd ſi propterea peccatorem vocant, quoniam ſabbatum ſoluere videretur,friuolum profectò hoc crimen,& † multam *†& vt frigi* eorum arguit temeritatem.] Quamobrem his diſtracti *dũ ac ieiũ* rationibus,impudẽtius quiddam aggrediuntur. Non *ab eiuſdem* *crediderunt*,inquit,*quòd cæcus fuiſſet,& vidiſſet.* Quo mo- *ordinis ho-* do ergo accuſabant,quòd ſabbatũ non cuſtodiret? Cer *minibꝰ re-* tè tanquam credentes. Nonne multitudini, & vicinis *fellebat.]* qui eum cognoſcebant,credidiſtis:ſed,vt dixi,mendacium etſi oppugnare veritatem videatur, ſeipſum tamẽ detegit,& veritatem reddit clariorem, vt in præſentia cõtigit.Ne quis enim diceret,nihil certi vicinos: & qui eum viderant attuliſſe,ſed fuiſſe aſsimilẽ, aduocant parentes,& inuiti miraculum verum confirmarunt.Nam parentes maximè eum norant, & cùm eum perterrere non poſſent,quin audenter acceptum publicaret beneficium,per parẽtes infirmare miraculum arbitrati ſunt. Et vide interrogationis prauitatem, aduocatis in medium parentibus, vt metum incuterent, vehementia quadam & indignatione interrogant, *Hic eſt filius veſter*: Et non dicunt, qui cæcus fuerat: ſed,quem vos dicitis, quia cæcus natus eſt, ac ſi malè facerent, & opera Chriſti confirmarent. O ſceleſtos, & plus quàm ſceleſtos: &

Universidad de Deusto
Biblioteca

stos: & quis nam pater ita de filio mentiri optaret? tantùm non dicētes, quem vos cæcum fecistis, imò & vbique cæcum prædicastis, quo modo nunc videt? O dementiam: vestra hæc malignitas, vestrū commentum. Dupliciter ergo ad negandum eos impellere conātur, dicendo: *Quem vos dicitis, & dicendo, quo modo nunc videt?* De tribus itaque parentes interrogati, an filius eorum esset, si cæcus fuisset, & quo modo videt. Duo tantùm confitentur, tertium se nescire dicunt, vt magis veritas probaretur, vt nemo præter ipsum curatum, & maximè ad id testandum idoneum, rem ipsam confiteretur. Et quó nam modo ad gratiam locuti essent parentes, qui eorum quę norant, aliqua conticebant propter metum Iudæorum? Quid ergo dicunt? *Quòd hic est filius noster, scimus, & quòd cæcus natus sit: quo modo autem nunc videat, aut quis aperuerit eius oculos, nos nescimus. Ipse ætatem habet, ipsum interrogate, ipse de se loquetur.* Dignum fide ducunt ad sui B excusationem, non est puer, neque desipit, potest de seipso testimonium perhibere: hoc autem dicebant propter metum Iudæorum. Ecce quo modo iterum euangelista eorum mentem, sententiámque exponit. Hæc dico, quia cùm superius dixerunt, quòd æqualem se deo

Supra.5.c faceret: si ea non Christi, sed Iudæorum fuisset sententia, addidisset sanè euangelista ita Iudæos intellexisse. Cùm ergo parētes rursum ad sanatum eos remisissent, iterum vocauerunt eum, & palam quidem ac impuden ter non dicunt, nega Christum te sanasse, sed pietatis vmbra id tentant. *Da*, inquiunt, *gloriam deo.* Nam si parentibus dixissent, Negate filium vestrum esse, & cæcum natum, perquam ridiculum fuisset: itidem si huic negare suasissent, manifesta fuisset impudentia: quare nó sic dicunt, sed alia id aggrediuntur via, dicentes, Da gloriam deo, confitere nihil Christum in te operatum. C

Nos scimus, quia hic homo peccator est. Quare ergo ipsum

Supra.8.f non reprehendistis, cùm diceret, Quis me arguet de peccato? Vnde eum scitis peccatorem? & cùm illi dixissent, Da gloriam deo, & iste responsum non dedisset, obuiam Christo factus, non propterea reprehensus est, sed rogauit eum Christus, *Credis in filium dei?* Vt intelligas ita dari gloriā deo. Quòd si non esset æqualis patri, non esset æqualis gloria: sed cùm † idem qui

†*qui honorat filiū, ipse est qui honorat patrem.*] patrem honorat, honoret & filium] meritò non arguitur cæcus. Cùm ergo expectarent Iudæi, vt parentes miraculum negarent, nihil tale dixerunt. Cùm verò nihil se ex eo consecutos vident, iam peccatorem esse calumniantur. Respondet ille: *Si peccator est, nescio: vnum scio, quòd cùm cæcus essem, nunc video.* Nunquid timuit cæcus? minimè. & quo modo qui prophetam asseruerat, nunc dicit: Si peccator est, nescio? Non ita affectus erat, neque id sibi persuaserat: sed volebat rei ipsius testimo- D nio, non verbis suis eum à crimine liberare, & defensionem credibilem reddere, quòd beneficij testimoniū ipsos condemnaret. Nam si post multa verba dicente eo, quòd nisi esset dei cultor, non potuisset hæc signa facere: ita indignati sunt, vt dicerent, *In peccatis natus es totus, & tu doces nos?* Si hoc à principio dixisset, in quam non prorupissent insaniam? Si peccator est, nescio: quasi dicat, nihil de hoc in præsentia dico, nihil pronuncio: illud quidem manifestè noui, & affirmare possum, si peccator esset, non hæc faceret. Quibus verbis neque se, neque testimonium suum suspectum reddidit, quòd ad gratiam loqueretur, sed rem ipsam testificaretur. Quum igitur quod factum erat, euertere aut tollere non possent, iterum ad priora reuertuntur, modúmque curationis diligentius percontantur, more canum venatione sibi proposita, nunc huc, nunc illuc discurrentes, & ad † eundem redeuntes locum,] vt assidua percontatione eum ad suam trahant voluntatem: & aiunt, *Quid fecit tibi? quo modo aperuit tibi oculos?* Ille confundens eos, acrius iam inuehitur: donec enim miraculum disquiri & iudicari oportuit, verecundius locutus est: cùm autem planè patuit, bona causa fretus, eos audacter aggreditur, aitque: *Dixi vobis semel, & me non audistis, quid iterum vultis audire?* Considera mendici aduersus scribas & Pharisæos fiduciam: tam valida est veritas, tam imbecille mendacium: illa enim etiam imbecilles corroborat, & claros reddit, hoc etiam fortes deprimit atque debilitat: quasi dicat mendicus, Verbis meis non attenditis, ideo nihil amplius dicam, neque respondebo, cùm me sæpius frustra interrogaueritis: neque vt rem sciatis, velitis audire, sed vt audita calūniemini. *Nunquid & vos vultis discipuli eius fieri?* Iam se discipulis adnumerat: hoc enim significat, Nunquid & vos? eos præterea arguit, & vituperat, & merito sanè. Cùm enim intelligeret hoc eos maximè lædere, ita locutus est: indicium sanè fidentis animi, & ad superna euolantis, & illorum contemnentis insaniam. Ad hec eius maximam ostendit dignitatem, † cui maximè fi- †*ob id qđ maxime fidit & demonstrat.*] dit, &] quòd quem admirari & colere deberent, eum contumelia afficiunt: ille tamen nō afficitur, sed quod ipsi ad contumeliam faciunt, honoris loco accipit.

Tu discipulus illius, inquiunt, *sis, nos autem Mosi sumus discipuli.* Sed non sequitur, non enim Mosi, nec Christi estis. Si Mosi esletis, essetis & Christi. Idcirco superius inquit Christus: Si crederetis Mosi, crederetis & mihi, *Suprà.5.g* de me enim ille scripsit. Cùm enim ad hos semper sermones cōfugerent: *Nos scimus, quòd Mosi locutus est deus.* Cuius testimonio? Maiorum aiunt nostrorū: sed nónne maioris authoritatis est, qui hæc per signa cōfirmat, quàm maiores vestri? nam à deo venit, & cœlestia loquitur. Et non dixerunt, Nos audiuimus, quòd Mosi locutus est deus: sed, scimus. Et audita vos Iudæi scire asseueratis, visa autem auditis minora arbitramini? Atqui illa quidem minimè scitis, sed audistis: hæc non audistis, sed vidistis. *Cæcus autem, In hoc enim*, inquit, *est mirabile, quod vos nescitis vnde sit.* Et talia signa facit, quī non homo insignis apud vos, neque clarus, neque glorioſus hæc posit: vt sit vndique manifestum deum esse, neque vllo humano egere auxilio. *Scimus autem, quòd deus peccatores non exaudit.* Cùm enim anteà dixissent: Quo modo potest homo peccator hæc signa facere, eorum innititur sententiæ, & eadem verba commemorat. Opinio mea, inquit, & vestra consentit, in ea permanete. Et intuere viri prudentiam. Semper in ore habet miraculum, quod cùm carpere non possent, ab eo ratiocinatur. Vides illa verba, Si peccator est, nescio, non esse, dubitantis? Absit. norat enim non esse peccatorem. Ecce nunc tempori quo modo respondet. *Scimus autem quòd deus peccatores non exaudit: sed si quis dei cultor est, & voluntatem eius facit.* Vbi non modò eum à peccatis absoluit, sed acceptissimum deo, & omnia dei opera facientem demonstrat. Nam cùm se Iudæi dei cultores dixissent, ideo addidit, Et voluntatem eius facit: quasi dicat: non satis est deum cognoscere. Inde miraculum extollit, *A seculo non est auditum, quòd aperuit quis oculos cæci nati.* Si ergo confitentini deum non exaudire peccatores, & hic signum fecit, quale nemo vnquam alius, constat omnia virtute assecutum, quæ humanam longè exuperat. Ad quem Iudæi: *In peccatis natus es totus, & tu doces nos?*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Donec eum negaturum ſperarunt, dignum cui crederent exiſtimarunt, & ſemel atque iterum eum vocarũt. Quòd ſi ei non credendum ducebatis, cur aduocaſtis? cur iterum interrogaſtis? Cùm vera nihil veritus locutus eſt, & ideo maxima erat admiratione obſeruandus, tunc accuſant. Quid autem ſignat, In peccatis natus es totus? exprobrant ei cæcitatẽ: ac ſi dicant, A prima ætate in peccatis es: quaſi ideo fuiſſet cæcus, quòd non ſequebatur: quem cõſolatus Chriſtus, ait: In iudicium ego veni in hunc mundum, vt non videntes, videãt: & qui vident, cæci fiant. In peccatis natus es totus, & tu doces nos? Et quid dixerat? nunquid ſuam ſententiam attulerat, & non potius cõmunem, cùm inquit: Scimus quòd deus peccatores non exaudit? *Et eiecerũt eum foras.* Ecce veritatis præconem, quo modo ſapientiam non impedit paupertas. Vides quot auduit à principio, & quot pertulit, & quo modo verbis & operibus teſtatus eſt? Hæc autem ſcripta ſunt ad imitationem noſtram. Nam ſi is qui mendicus erat, qui cęcus, qui Chriſtum non viderat, ante eius hortationem tantùm confirmatus eſt, vt in conſpectu totius populi homicidæ, furentis, inſani, & eius voce Chriſtum damnare cupientis, nec aſſenſus ſit, nec acquieuerit, ſed perquam fidenter eorum os obſtruxerit, & expelli maluerit, quàm ſubticere veritatem: quantò magis nos, qui tandiu in fide viximus, qui per fidem tot miracula intuiti ſumus, qui maiora quàm ille accepimus beneficia, qui interioribus oculis arcana myſteria conſpicamur? Nos igitur in tantum vocatos honorem, incredibilem pro Chriſto fiduciam præ nobis ferre oportet contra eos qui aliquid accuſare, & loqui aduerſus Chriſtianos moliuntur: eorum linguæ cohibendæ ſunt, neque temerè eis parcẽdum. Hoc autem facere poterimus, ſi cõfidemus, ſi ſcripturis operam dabimus, neq; eas audire neglexerimus. Nam ſi quis attentionem huc ingreſſus adhibuerit, etiam ſine domeſtica lectione, annuo ſpacio ſatis proficere poterit. Neque enim hodie vnum, cras aliud legimus, ſed ſemper idem. Veruntamen nonnulli tam miſerè affecti ſunt, vt diutius audiendo ne nomina quidem librorum intelligãt, nec pudet, nec verentur tam negligẽter in dei concionem ingredi. Quòd ſi citharœdus, vel ſaltator, vel mimus aliquis ad ſcenam aduocaret ciuitatem, omnes frequenter concurrerent, & * admoniti gratias haberent, in quo ſpectaculo diei dimidium conſumunt, nulli alij negocio vacãtes: Deo autem nos per prophetas & apoſtolos alloquente, oſcitamus, deſidemus, hallucinamur, & plurimùm faſtidimus, quare in forum egredimur: in hyeme verò cùm pluuia, & lutum impeditet, domi ſedemus: aut in * theatris ſine tecto, quò à pluuia defendamur. Maxima pars imbre, vẽto, frigore, luto, vię londitudine contempta, inſani perſtiterunt, nulla eos cauſa domi continet, nulla quin ad ſpectacula frequentes confluant prohibet: huc ſub tectum ſine frigoris & pluuiæ iniuria, ad animæ ſuæ ſalutẽm nemo ea alacritate concurrit. Suntne hæc toleranda? Ideo in illis apprimè edocti, in neceſſariis quàm pueruli imperitiores ſumus. Quòd ſi quis te aut aurigam, aut ſaltatorẽ vocaret, contumeliam id duceres, eamque pro viribus propulſares: ire autem ad eorum ſpectacula non recuſas, & cuius artis nomen fugis, eam ferè omnem proſequeris: cuius autem & nomen, & res, hoc eſt, eſſe & vocari Chriſtianus profiteris, quid nam ſit, nõ intelligis. Quid hac dẽmentia peius? Hæc frequenter vobis dicere ſtatui, veruntamen veritus ſum, ne fruſtra, & ſine fructu mihi odium comparem. Video enim non iuuenes tantum, ſed & ſenes inſanire, quorum gratia maiorem in modum erubeſco, cùm video virum canicie venerabilem, eam labefactantem, & filium ſecum trahentem. Quid hoc magis ridiculum? quid indignius? filius à patre impudentiam diſcit, Mordent hæc vos verba? hoc & ego volo. Verba vos mœrore afficiant, vt per opera à turpitudine liberemini. Sunt enim nonnulli multò his frigidiores, quos iſtiuſmodi verborũ non pudet, ſed pro re multa verba faciunt: quos ſi rogaueris quis Amos ſit, quis Abdias, quot prophetæ: quid reſpondeant, neſciunt: de equis, aurigis, ſophiſtis, rhetoribus, quanuis reddant rationem. Inde quæ hinc iactura, quod detrimentum ſequatur, interrogant. Propterea ingemiſco, quoniam quod ſit damnum, quod malum, non intelligitis. Dedit tibi vitam deus, vt ſe coleres: tu eam incaſſum & inutiliter conſumis. Quæris, quod ſit damnum? Si vel parum argenti temere cõſumpſeris, id omnino damnum appellas: ſin totos dies in diaboli operibus cõſumpſeris, nihil omiſiſſe opinaris. Opus eſt in ſacrificiis, & precibus vitam omnem impendere: tu ad clamores, perturbationes, obſcœna verba, contentiones, intempeſtiuas voluptates, magicas vitam tuam temere conſumis, & in tuum conuertis detrimentum: & cùm hæc commiſeris, quod damnum acceperis interrogas: neque intelligis omnia potius amittenda, quàm tempus. Aurũ amittis, poterit recuperari: amiſſum tempus difficulter. Breue nobis in præſenti vita præſtatur, quo niſi in neceſſariis vtamur, quid illuc migrantes faciemus? Dic quæſo, ſi cui filiorum tuorum præciperes, vt aliquam artem diſceret, ille autẽ vel domi, vel alibi tempus fruſtra contereret, poſſetne apud magiſtrum excuſari? Nõnne diceret, conuenimus, tempus ſtatuiſti? Si tibi non curę eſt, vt apud me arti incumbat filius, quo modo eum erudiemus? Hæc & vobis dicenda ſunt. Nam exiget à nobis deus rationem. Vobis, inquiet, tempus dedi, vt pietatẽ, vt rectè viuendi artem erudiremini, cur incaſſum & inutiliter hoc tempus conſumpſiſtis? Cur præceptorem frequenter non petiiſtis, neq; doctrinæ vacaſtis? Quòd autem doctrina ſit dei cultus, audi prophetam cùm inquit, Venite filij audite me, timorem domini docebo vos. Et iterum: Beatus vir quem tu erudieris domine, & de lege tua docueris eum. Cùm verò tẽpus inutiliter cõſumpſiſti, quã habebis excuſationẽ? Et qua gratia nobis breue tempus preſcripſit deus? O ſtulticiã, ô inſipientiã, pro quo maximæ gratiæ habendæ ſunt: quod labores nobis, & ſudores minuit, quod requiem nobis, & æternitatem largitur, id & reprehendis, & moleſto fers animo. Sed neſcio quo modo in tam longum ſermonem venimus, qui iam finem deſiderat. Noſtræ nanque imbecillitati & miſeriæ tribuendum eſt, quòd longiuſculam faſtidimus orationem: in ſpectaculis autem à meridie ad noctem immorati, cum funabulis domum reuertimur. Sed ne ſemper vos accuſemus, hoc nobis ac vobisipſis impendite beneficium, vt aliis omiſsis omnibus, his incumbatis. Veſtro enim lucro & nos lucrabimur gaudium, lætiçiam, laudem prẽterea & remunerationem. Omne autẽ lucrum veſtrum erit, quòd tam ſtultè antehac ſaltationibus dediti, propter timorem dei & cohortationem noſtram, vos morbo illo liberaueritis: & vinculis ſolutis, ad deum feſtinaueritis. Neq; illic tãtùm mercedem, verumetiam in hac vita veram cõſequemini voluptatem. Eiuſmodi nanque virtus eſt, vt cum futuro præmio in præſenti quoq; vitam *nobis* ſuauitatem ſuggerat. Pareamus ergo ſcripturæ diuinæ præceptis, vt & præſentibus & futuris fruamur bonis,

gratia

* τῆς κλήσεως, *vocationis, id eſt quòd inuitati eſſent.*

* ἐν τοῖς θεάτροις, *ludis circenſibus, vbi equorũ curſu res agitur. aurigæ enim poſtea mentionem facit.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia. lviij. ex cap. nono.

ET audiuit Iesus quia eiecerunt eum foras: & cum inuenisset eum, dixit ei: Tu credis in filium dei? Respondit ille, & dixit: Quis est domine vt credam in eum? Qui propter veritatem & Christi confessionem malo & cõtumelia aliqua afficiuntur, hi maxime à deo honorantur. Vt enim qui propter deũ pecunias dispergit, is maxime eas inuenit: & qui odit animam suam, is vel in primis amat: ita contumelia affectus propter deum, is plurimum honoratur à deo: quòd cæco vsuenit. Eiectus est è templo à Iudæis, & à templi domino inuentus est. A pestifero cõcilio liberatus, salutiferum est fontẽ consecutus. Contemptus à contemptoribus Christi, ab angelorũ rege honoratus est. Hæc sunt veritatis præmia, ita & nos dispersis his rebus, & pecuniis nostris, illuc fidenter proficiscemur. Si hic inopi largiemur, quiescemus in cœlis. Si propter deum nobis maledicetur, & in hac & futura vita laudabimur. Eiectum è templo inuenit Christus, quem euangelista hac gratia venisse significat vt illi occurreret. Et cõsidera quibus eum præmiis remunerat, summo omnium bonorum. Se enim ei notum fecit, à quo prius ignorabatur, eumq; discipulis suis annumerauit. Et intuere illius diligentiam: dicente enim Iesu: Tu credis in filium dei: respondet, Domine quis est. Nondum enim ipsum viderat, quãuis sanatus: antea nanque cæcus fuerat, sanatus ad Iudæos adductus est, vt enim munerarius athletam victoria insignem & coronatum, ita hunc Iesus accipit. Tu credis, inquit, in filium dei? Quid hoc? Post tantam cum Iudæis controuersiam, post tot verba & contentiones, an credat, interrogat: non quòd eius ignoraret animum, sed vt notum aliis faceret, & eius se fidem plurimi facere demõstraret. Contumelia me tantus populus affecit, inquit, sed nihilipendo, fides vna mihi curæ est. Pluris enim faciendus est vnus, qui domini facit voluntatem, quàm multi transgressores. Tu credis in filium dei? ac si præsens quæ dixerat, accepisset rogat, & sui concitat desiderium. Neque primũ ait, crede, sed interrogauit. Quid ille? Et quis est domine, vt credam in eum? Desiderantis & valde inquirentis animæ verbum, pro quo tanta locutus est, eum ignorat? vt veritatis eum amatorẽ esse intelligas: nondum enim eum viderat. Dicit ei: *Et vidisti eum, & qui loquitur tecum, ille est.* Non dixit, ego sum: sed remissius adhuc, & vidisti eum. Dubium verbum, ideo manifestius subdit, Qui loquitur tecum, ille est. At ille ait: *Credo domine: & procidens adorauit eum.* Neque dixit, ego sum qui te curaui: qui dixi tibi, Vade, lauare in Siloa: sed his omnibus omissis, inquit: Credis in filium dei? ille affectum suũ euestigio adorãdo prætulit, quod
Lucæ 17. d pauci curati fecerunt, vt leprosi illi, & alij: hoc pacto diuinam eius virtutem demonstrauit, ne quis enim verbotenus dixisse arbitrari possit, opus etiam addidit. Eo autem adorante, inquit Iesus: *In iudicium ego veni in mũdum, vt non videntes, videant: & qui vident, cæci fiant.* Hoc &
Rom. 9. g Paulus inquit: Quid ergo dicemus? quòd gentes nõ sequentes iusticiam, acceperũt iusticiam: iusticiam autem quæ est ex fide: Israël autem sequens legem iusticiæ, in legem iusticiæ non venit. His verbis, in iudicium veni: magis illum in fide confirmat, & qui aderant excitauit: hoc est, Pharisæos qui sequebantur. In iudicium, id est, in maius supplicium: ostendens qui se tanquam peccatorem damnarent, damnatos esse: hoc in loco duos visus, & duas meminit cæcitates, & quæ sensu, & quæ intellectu percipiuntur. Tum quidam ex Pharisæis qui sequebantur, dixerunt: *Nunquid & nos cæci sumus?* Vt in alio loco, Nemini seruiuimus vnquam, & ex fornicatione nati non sumus: ita & nunc his sensibilibus tãtum insistebant, & huius pudebat cæcitatis. Inde ostendens melius fuisse eis cæcos esse, quàm videre, inquit: *Si cæci essetis, non haberetis peccatum.* Cum cæcitatem ignominiã putarent, in eos inuehitur, quòd propterea magis punientur. Ita semper humani animi elationem comprimit, & ad magnorum & mirabilium erigit cognitionem. Nunc vos videre dicitis, vt antea deum vestrum esse dicebatis, sed non videtis: ita quod sibi laudi arbitrabantur, id supplicio fore ostẽdit. Et à priori quidem cæcitate cæcum natum curauit, nunc de Iudæorũ disputat cæcitate. Ne enim dicerent, non propter suam cæcitatem ad eum non accedere, sed vt deceptorem vitare, huc omnem refert disputationem. At non simpliciter euangelista inquit audisse hæc Pharisęos, qui cum eo erant, & dixisse, Nunquid & nos cæci sumus? Sed vt tibi in memoriã reducat, hos illos esse qui antea Christum oppugnabant, & lapidibus impetebãt. Sunt enim quidam in superficie quidẽ sectatores, qui facile in cõtrariam mutantur sententiam: vnde ergo non deceptorem, sed pastorem probat, adducendo vtriusque indicia, & sic eis rei veritatem inquirendam relinquit. Et primum quis deceptor & fur sit, demonstrat inquiens:

Amen amen dico vobis, qui non ingreditur per ostium in ouile *Cap. X.*
enium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro. Ecce latronis signa: primum palàm non ingreditur, neque audet: inde non per scripturarum testimonium, quod per ostiũ significatur. Hic & qui fuerunt, & qui futuri sunt notat, & Antichristum, & falsos Christos, & Iudam, & Theudam, & alios huiusmodi. Merito autem ostium scripturas appellat, quoniam nos ad deum ducunt, & eius nobis cognitionem aperiunt: ipsæ oues faciunt, ipsæ custodiunt, neque lupos irrumpere permittunt. Tanquam enim ostium firmissimum hęreticos arcent, & in tuto cõstituunt: neque nos, modò velimus, aberrare vnquã sinent. Et nisi hoc ostium infringamus, nũquam nos inimici nostri poterunt expugnare, per hoc ostium † & pastores, & alij omnes ingrediemur: *sin* ouile autem, hoc est, ad oues, & earum curam. Qui enim sacra nõ vtitur scriptura, sed ascendit aliunde: id est, non concessa via, is fur est. Ecce cum patre conuenientiam, cum scripturas in medium proferat. Ideo Iudæis dicebat, Scrutamini scripturas. Et Mosem, & prophetas omnes adducit in testimonium. Omnes, inquit, qui audiunt ex prophetis, veniẽt ad me. Et si crederetis Mosi, crederetis & mihi: hic idem per translationem ponit. Hac autẽ particula, Ascendit aliunde: & scribas significat: † qui cum docerent, & facienda præciperent, j ipsi legem trãsgrediebantur, quod ipse exprobrauit, dicens: Nemo vestrũ facit legem. Et rectè inquit ascendit, & non ingreditur: nam furis est sepem, vel parietem ascendere, & cum periculo omnia moliri. Ecce quo pacto descripsit latronem. Considera pastoris signa. *Qui ingreditur per ostium, hic est pastor ouium, huic ostiarius aperit, & vocem eius oues audiunt. Et proprias oues vocat nominatim: & cũ proprias oues emiserit, ante eas vadit.* Hæc pastoris est & furis differẽtia. Videamus quo pacto sequentia conueniant: Huic, inquit, ostiarius aperit. Manet in translatione, vt significãtius loqueretur. Quòd si ad verba parabolam vis accõmodare, nihil prohibet hoc in loco per ostiarium Mosem significari,

† *qui sint pastores, & qui non sint pastores cognoscemus*] *Supra. 5. f*

Ibidem. g

† *quia docebãt pręcepta, doctrinas heminũ* &] *Supra. 7. c*

Universidad de Deusto
Biblioteca

significari, cui eloquia dei credita sunt, cuius vocem oues audiunt. *Et proprias vocat nominatim.* Cum enim frequenter eum deceptorem vocarent, idq; ex incredulitate sua confirmarent, dicētes: Quis principum credidit in eum: non ex ipsorum pertinacia se, sed illos deceptores putandos, quòd sibi non crederent, & merito ab ouium numero expellendos ostendit. Nam si pastoris est per solitum ingredi ostiū, ipse per hoc ingressus est, & omnes secuti poterunt oues esse: qui inde se auerterunt, ‡non ipsi pastorem,] sed ipsi se ab ouium numero abdicarunt. Quòd autem se ostium appellarit, nemo perturbetur: siquidem & pastorem se, & ouem dicit, & variè suam prædicat dispensationem. Quando nos patri offert, ostium: cum nostri curam gerit, pastorem se profitetur. Ne enim ipsum patri tantum offerre nos putes, etiam se pastorem dicit. Et oues vocem eius audiūt, & proprias oues vocat, & educit eas, & ipse ante eas vadit. At contrarium pastores faciunt, sequuntur nō præcedunt. Sed vt se omnium ad veritatem inueniendam ducem ostendat, cōtrarium pastoribus morem seruat: quemadmodum cum oues per orbem dimisit, non extrà, sed in medio luporum misit. Longe enim admirabilior ars nostra pastoralis est. Videtur autem & cæcus hoc in loco significari, quem è medio Iudæorum vocauit, & audiūit vocem eius, & cognouit. *Alienum autem non sequuntur, quoniam alienorū vocē nesciunt.* Siue de Theudæ & Iudæ assertoribus hic loquatur, omnes, inquit, qui in eos crediderunt dispersi sunt: siue de futuris, qui à pseudochristis decipiendi erant. Et ne dicerent ipsum vnum illorum esse, plurimum se ab illis diuersum ostendit, & primum à doctrina scripturarum quibus eos adducit, illi aliunde: inde ab ouium obedientia, quia omnes ipsi non viuenti tantum, sed & mortuo paruerunt, illos vero quāprimum dimiserunt. Præterea quod non paruum est, illi tanquam tyranni per seditionē omnia faciebant: à qua suspicione tantum hic aberat, vt cum vellent ipsum regem facere, recusaret: & cum rogarēt, an liceret censum dari Cæsari, ‡afferri præciperet, vt nu misma cognosceret.] Ad hæc ipse pro ouium salute venit, vt vitam haberent, & abundantius haberent: illi etiam præsenti vita suos priuarunt, qui etiam tradiderunt sibi cōmissos, & fugerunt. Hic adeo generosè perstitit, vt animam traderet: illi inuiti, coacti, fugientes quæ passi sunt pertulerunt, hic sponte omnia subiuit.

Ibidem g — *non ipsi pastorem eiecerunt* — *Supra.6.b* — *Matt.22.b* — *‡persolui iuberet, & didrachma ipse agnosceret* — *Matt.17.d* — *‡quæ esset quæ*

Hoc prouerbium dixit eis Iesus, illi autē non cognouerunt ‡quid] loqueretur eis. Et qua gratia obscurius locutus est? Vt attentiores redderet: quod mox exponit, inquiens, *Ego sum ostium: per me si quis introierit, saluabitur, & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet.* Hoc est, securus erit & liber. Pascua autem & pabulum ouium potestatem atque libertatem signat, hoc est, nemo inde eum expellit: quod & Apostolis vsuenit, qui audenter ingressi sunt & egressi, tāquam vniuersi orbis domini, & à nemine eiici potuerunt. *Omnes quotquot ante me venerunt, fures sunt & latrones, sed non audierunt eos oues.* Nō de prophetis hoc intelligendum, vt aiunt hæretici: illos enim audierunt, & per eos Christo crediderunt: sed de Theuda & Iuda, & aliis seditiosis. Illud præterea verbum, non audierunt, in ouium laudem dictum est: quod contrà esset, si prophetas non audissent, fuissent enim maxime reprehendendi. Vnde constat, quod ait, non audierunt, de seditiosis illis dici. *Fur non venit, nisi vt furetur, & mactet & perdat.* Vt tunc vsuenit, siquidem omnes mactati sunt & deperditi. *Ego autem veni, vt vitam habeant, & abundantius habeant.* Et quid quæso, vita abundātius? Regnum cœlorum, sed adhuc vitæ hominiē tanquam eis noto contentus est. *Ego sum pastor ille bonus.* Hic iam passionē insinuat, quòd pro mundi salute moriturus est, neque inuitus. Inde iterum ad pastoris & mercenarij ‡parabolā] venit. *Bonus enim pastor animam suam ponit pro ouibus: mercenarius autem, qui non est pastor, cuius non sunt oues propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit, & venit lupus, & rapit eas.* Hic suam paternæ æquiparat potestati. Siquidē pastor ipse est, & cuius proprię sunt oues. Intueris altiorem in parabolis sensum, vbi obscurius loquitur, neque auditoribus causam calūniandi præbet. Quid ergo hic facit mercenarius? Videt lupum venientem, & dimittit oues, & lupus venit, & rapit eas. Hoc illi faciebant, ipse contrà. Etenim cum cōprehensus est, inquit: *Sinite hos abire,* vt impleretur sermo, quia nemo ex ipsis periit. Hoc in loco potest & spiritalis lupus intelligi, quem non sinit vt oues auferat. Hic autem non modo lupus, sed & leo est. Nam aduersarius noster diabolus, inquit, tanquam leo rugiens, circuit quærēs quem deuoret. hic idem & serpens & draco, ‡ambulabitis enim super serpētes & scorpiones. Quare vos hortor dilectissimi, sub pastoris nostri custodia in pascuis maneamus. Manebimus autem si vocem eius audierimus, si ei parebimus, si alienum non sequemur. Et quæ nam vox est? Beati pauperes spiritu, beati mundo corde, beati misericordes. Hoc pacto sub pastore manebimus, & lupus ingredi non poterit: & si ingrederetur, detrimētum acciperet: pastorem nanque adeo nos amātem habemus, vt animam suam pro nobis traderet. Cum enim & possit & amet, quid impedit ne liberemur? Nihil sanè, nisi nosmetipsi deficiamꝰ: quod quo modo accidat, audi ipsum dicentem: Nō potestis duobus dominis seruire, deo & mammonæ: cui si seruiemus, grauissimæ subiicientur tyrannidi. Omni enim tyranno grauior est pecuniarum cupiditas. Nullam enim voluptatem habet, sed curas, inuidiam, insidias, odia, calumnias, & innumera virtutis impedimenta: desidiam, luxuriam, auariciam, ebrietatem, quæ liberos penitus in seruitutem redigūt, & seruis empticiis peiores efficiunt: & non hominum tantū, sed grauissimorum affectuum & morborum animę seruos. Hic multa audet, quę neque deo, neque hominibus placent, veritus ne quis hanc sibi auferat ‡seruitutem.] O amarum seruitium, ô diabolicam potestatē. Hic omnium affectuum molestissimus est, cum tantis malis deuincti gaudemus, & catenas libēter amplectimur, & tenebrarum carcerem habitantes, in lucem prodire nolumus: sed malis inhæremus, malis oblectamur. Quare de nobis minime sperādum est, vt resipiscamus, qui peiori quàm qui metalla effodiunt, cōditione sumus. Miserè enim sine vlla mercedis spe laboramus. Et quod grauius est, si quis nos hac captiuitate liberare vellet, nō pateremur, sed ægrè ferremus, & indignaremur: in nullo hac ratione meliꝰ affecti, quàm qui insania sint correpti: imò illis omnibus tanto miseriores, quòd noluntus ab insania liberari. Nūquid propterea in hunc mū dum venisti? nū propterea homo factus es, vt æs & aurum accumules? Nō ideo te ad suam finxit deus imaginem, sed vt sibi placeas, vt futura bona consequaris, vt cum angelis psallas. Quid hanc reiicis cognationem? Quid te in extremam, & degenerem deiicis infamiam? Qui eodem quo tu partu natus est, partu dico spirituali, fame tabescit, tu copia rumperis: frater nudo corpore oberrat, tu vestes vestibus addis, quæ tineis consumuntur: & quanto satius foret, vt his egenorum corpora tegerentur: quæ si hoc pacto consumerentur, illa te cura absoluerent,

Ibidē.8.d — *‡dominationem* — *Infra.13.b* — *1.Pet.5.b* — *Luc.10.c* — *‡calcare* — *Matt.5.a*

Universidad de Deusto
Biblioteca

absoluerent,& futuram tibi vitam largirẽtur. Quod si non placet,à tinctis consumptas tandem confer in pauperes,qui recte eas norũt excutere: etenim Christi corpus,quauis arca honorabilius est & securius, quippe q̃ non suo[illegible] illas custodit, & incorruptas cõseruat,sed pulchriores efficit.Arca nonnunquam cum vestibus direpta,magno te afficit damno: quæ pauperibus damus custodienda, neque morte amittentur, neque seris aut vectibus indigent,non seruorũ vigilia,nulla huiusmodi cautione, omnibus insidiis libera sunt, & custodita reponuntur,vt credibile est,quæ commendãtur in cœlis.Nulli enim malicię locus ille peruius est.His nos monitionibus nunquam cessamus,neque vos vnquam paretis,causa quòd pusilli sumus animi, & terrenis inhiamus,& deorsum trahimur:imò absit,vt vos omnes dãnem,tanquam incurabiliter ægrotetis. Nam si diuitus ebrij his admonitionibus aures obstruunt,pauperes saltem attendere poterunt. Et quid hæc ad pauperes, inquies?neque enim aurum habent, neque tot vestimenta: sed panem tamen habẽt, & aquam frigidam: Sed & duos obolos,& pedes vt visitare possint infirmos: linguam etiam,vt sermone consolentur vulneratum: do-
† casam,sine tectum] mum præterea vel †tegetem,] vt hospitem accipiant,habent.Non enim innumera talenta à pauperibus,sed diuitibus exigimus.Quòd si ad pauperis ostium dominus noster venerit, obolum ab eo accipere hoc modo non pudebit, sed maiora quàm à multa dantibus accepisse profitebitur. Quot hic adstantium illo tempore fuisse optarent, quo Christus in carne terram peragrauit, vt cum eo versati essent,& conuixissent?Ecce nũc hoc nobis magis licet, vocare eum ad prandium possumus, & cum eo viuere, & magis proficere. Eorum nanque qui
Acto.1.c cum eo viuebant, nõnulli perierunt, vt Iudas & huiusmodi: eorum autem qui eum in domũ suam aduocant, & domum,& mensam communicant,vnusquisque ma
Matt.25.c xime laudabitur, & gratiæ his habebuntur. Venite,inquit,benedicti patris mei, possidete præparatum vobis regnum à constitutione mundi. Esuriui enim,& dedistis mihi manducare:sitiui,& dedistis mihi bibere: peregrinus eram,& suscepistis me: infirm⁹,& visitastis me: in carcere eram,& venistis ad me.Quamobrem,vt audire hoc mereamur,vestiamus nudum,colligamus hospitem,cibum demus esurienti,sitienti potum,infirmos & carcere deuinctos visitemus, vt spe bona veniam cõsequamur peccatorum, & illorum bonorum quæ omnem sensum excedunt fiamus participes: quæ vtinam omnes consequamur,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cui gloria, & imperium in secula seculorum,Amen.

Homilia.lix.ex cap.decimo.

† & cognoscor à meis] † noui patrẽ, & animã meã pono pro ouibus]

Ego sum pastor bonus,& cognosco oues meas, † *& cognoscunt me meæ.*]*Sicut nouit me pater, & ego* †*agnosco patrem, & animam meam pono pro ouibus meis.*] Magnum quiddam dilectissimi,magnum,inquã, est Ecclesiæ prælatio,& quæ multa indiget sapientia, & fortitudine: qualem Christus proposuit vt animã pro ouibus ponamus, & nunquam illas deseramus, vt lupo generose resistamus. Hæc enim inter pastorem est & mercenarium differentia.Alter propriæ,contemptis ouibus,alter sua contempta, ouium semper saluti inuigilat. Pastoris ergo exemplo demonstrato, deceptores duos meminit,furem mactantem & rapientem oues,& mercenarium permittentem, neq; defendentem commissas.Per illum Theudam & eius assertores, per hunc

Pastoris & mercenarij differentia.

Iudæorum magistros signat, qui nullam curam cõmissis ouibus adhibebãt,quod superiori tempore Ezechiel his verbis insectatus est:] Væ pastoribus Israël, nónne pascebant semetipsos?]nónne greges pascũtur à pastoribus:sed illi contrarium faciebant,quod maximæ malitiæ genus est,& plurimorum causa malorum: idcir co inquit,Neque quod aberrabat,reducebãt: neque quod perierat,quærebant:neq; confractum alligabant,neque infirmum consolidabant: quoniam se,non gregem pascebant.Idẽ & Paulus alio verbo significat:Omnes quæ sua sunt quærunt,nõ quæ Christi Iesu.Et iterum:Nemo quod suum est quærat,sed proximi vnusquisq;. Verum ab vtroque se dissidere ostendit Christus:ab illis quidẽ qui in aliorum perniciem veniunt, cum dicat se propterea venisse,vt vitam haberent,& abundantius haberent:ab his autem qui oues à lupis rapi negligebant,dicendo se propter eas animam ponere, ne oues perirẽt. Nam cum Iudæi ipsum interimere vellent,nõ propterea destitit à doctrina, neq; credentes tradidit, sed perstitit & pertulit mortem, ideo frequenter inquit: Ego sum pastor bonus. Quæ cum nullo niti testimonio viderentur,quòd enim poneret animam suam, non multo pòst re monstratum est: quòd autem vitam haberent, & abundantius haberent, post huius vitæ migrationem futurum erat, quid agit?alterum ab altero cõfirmat. Hoc est,quia dat animam,quòd det etiam vitã: quod & Paulus dicebat,Si enim cũ inimici essemus,reCõciliati sumus deo per mortem filij eius: multo magis reconciliati,salui erimus.Et iterum:Qui etiam proprio filio non pepercit,sed pro omnibus nobis tradidit illũ: quo modo non etiam cum illo omnia nobis donauit? Sed qua gratia nunc quoque eum non accusant, vt superius, Tu de teipso testimoniũ perhibes, testimonium tuum non est verum?Quoniam sæpenumero eos silere coëgerat, & à signis maiorem de se opinionem concitarat.Inde ne quis ad illam particulam, Et oues vocem eius audiunt,& sequuntur eum:diceret,quid ad nõ credẽtes?audi quid addit, Et cognosco oues meas,& cognoscunt me meæ. Quod & Paulus his verbis significauit,Non expulit deus populum suum quẽ † prædestinauit.]Et Moses: Cognouit deus qui erãt sui:hoc est,quos †prædestinauit.]Ne autem parem esse cognitionis modum existimes, animaduerte quo modo illud per id quod subiũgit,corrigit.Cognosco meas,inquit,& cognoscor à meis. sed non æqualis est cognitio. At vbi nã est æqualis cognitio?In patre & me:illic enĩ, Sicut cognoscit me pater,& ego cognosco patrẽ. Quod nisi sensisset,cur id addidisset?cum enim nonnunquã multitudini se connumerasset, vt non more hominis cognoscere putaretur,iquit:Sicut nouit me pater,& ego cognosco patrem.Tam certo ipsum scio,vt ipse me. Propterea inquit:Nemo cognoscit filium,nisi pater:& patrẽ, nisi filius: discretam quandam cognitionem indicans, qualem nemo alius habet. *Ego pono animam meam.* Hoc frequẽter dicit, vt omnis deceptionis tollatur suspicio. Nam & Apostolus cum se verum magistrum ostenderet, & falsos confundere apostolos vellet, pericula & mortes adduxit in medium.In plagis supra modum,in mortibus frequenter.Dicendo enim,lux sum & vita,superbiam apud stultos arguere videbatur:velle autẽ mori,nullam inuidiam,nullum liuorem cõcipiebat. Propterea hoc in loco, non dicunt eum de se testimonium perhibere,& verum nõ esse: hoc autem verbo multam curam atque diligentiam indicat, siquidem pro lapidantibus vellet seipsum tradere. Propterea etiam de

Ezech.34.a † O pastores Israel, nũquid pascũt pastores semetipsos?] sic etiã habẽt.lxx.Interpretes.
Philip.2.c
1.Cor.10.c
Roma.5.b
Ibidem.8.f
Supra.5.c & 8.b
Rom.11.a
2.Time.2.c † præscinit] † præscinit]
Luca 10.d
2.Cor.11.c
Supra.8.& 14.b

gentibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

gentibus opportune sermonem inducit. *Etenim alias oues habeo*, inquit, *quæ non sunt de hoc ouili, & illas oportet me adducere.* Ecce iterum hoc verbum, oportet: nō necessitatis esse, sed futuri omnino significatiuū: quasi dicat, quid admiramini, si me oues hæ secuturæ, & vocē meā audituræ sunt: cum & alias me sequi, & vocem meā audire videritis, tunc maiorem in modum admirabimini. Neque te perturbet quod dicit, Quæ nō sunt ex hoc ouili. Differentia enim in lege duntaxat, vt inquit Paulus: Neque circuncisio aliquid valet, neque præpucium. *1.Cor.7.d & Gal.5.a* Et illas oportet me adducere. Vtrosque dispersos ostēdit & mixtos, neque habentes pastorem, hos videlicet atque illos, nondum bono adueniente pastore. Inde futuram eorum cognationem prędicit: *Et erit vnum ouile.* *Ephe.2.c* Quod iterum Paulus his verbis significauit: Vt duos cō dat in semetipso in vnum nouū hominē. *Propterea me diligit pater, quia ego animam meā pono: vt iterum accipiam eam.* Et quid hoc verbo humilius? Siquidē propter nos dominus noster amandus est, quoniam pro nobis moritur. Quid igitur, dic quæso, superiori tēpore non amabatur, sed nunc ipsum pater amare cœpit, & nos primū eius amorem conciliauimus? Quid hoc sibi vult? Cum alienum eum à patre, & deceptorē esse, & in detrimentum & iacturam venisse dicerent, ait: Si nihil aliud, vel hoc saltem mihi persuadet, vt vos diligā, quòd † *sic à patre vos diligamini, vt ego etiā propterea diligar ab eo, quia pro vobis morior*] me amore vos pater prosequitur, & hac gratia pro vobis morior.] Præterea & illud probare intendit, quòd non inuitus moritur: Neque enim fuisset charitatis officium, & quòd ea maxime est patris sententia. Quòd si tanquam homo hoc loquitur, noli admirari. Sæpenumero enim causam exposuimus, idem repetere & molestum est, & superfluum. *Ego pono animam meam, vt iterum sumam eam: & nemo tollit eam à me, sed ego pono eam à meipso. Potestatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterum sumendi eam.* Cum voluissent frequenter eum interimere, indicat, nisi ipse vellet, incassum eos laborare: & à primo secundum confirmat, à morte videlicet resurrectionē: hoc enim admirandum est. Siquidem vtrūque nouum fuit, & præter communem consuetudinem. Attēdamus ergo diligenter: Potestatem habeo, inquit, ponēdi animam meam. Et quis non habet hanc potestatem? Quisque enim potest se interimere: sed non ita intelligitur. Quo modo ergo? Sic habeo ponēdi potestatem, vt nemo me inuito id facere possit: quod non contingit nobis, nos tantum interimere nosmetipsos possumus: sed si in latronum insidias inciderimus, non habemus liberam faciendi quod volumus potestatem, velimus nolimus, nos interficiūt. Christus autem etiā insidiis circūuentus, sui iuris erat moriēdi, necne. Cū igitur dixisset, Nemo tollit eam à me: tunc addidit, Potestatē habeo ponendi eam: hoc est, ego solus habeo hanc potestatē, quæ vobis non est. Etenim alij multi, vitæ nostræ sunt domini: quod à principio non dixit, neque enim creditum esset: sed cum à re ipsa testimonium confirmarit, cum multis circumuentus insidiis comprehendi nō potuerit: sæpius enim ex eorum manibus elapsus est. tunc inquit: Nemo tollit eam à me. Quod si verum, & illud sequetur, sponte ad hoc venisse, per quod & aliud confirmatur, quandocunque voluerit vitam sumere, posse. Nam si ita mori humanas vires excedit, non est reliquū dubitandum. Quòd enim solus esset vitā ponendi dominus, etiam sumendi in sua esse potestate ostendit. Ecce quo modo à priori secundum confirmat, & à morte indubitatam ostendit resurrectionem. *Hoc præceptum accepi à patre.* Quòd nam? Mori pro mundo. Priús ne ergo accepit, & inde paruit, & prius quid esset faciēdum vt disceret, opus habuit? & quis nō expers rationis hoc dixerit? Sed quemadmodum superius dicendo, Propterea me diligit: spontaneam indicauit voluntatem, & contrariam amouit suspicionem: ita hoc in loco præceptum à patre se accepisse dicens, nihil aliud ostēdit, quàm idem patri videri, quod ipse facit: ne postmodū eum crucifixum putarent derelictum à patre atque traditum, nēve exprobrarent, quæ tamē exprobrauerunt: Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere. Et *Matt.27.e* si filius dei es, descende de cruce. Neque propterea descendit, quoniam filius est dei. Inde ne audiendo mandatum eum à patre accepisse, præclarum hoc opus à se alienum esse existimares, prosequitur: Pastor bonus animam suā ponit pro ouibus suis. Hinc suas oues, & quicquid rectē factum est, suum opus esse, & præcepto non indigere ostendens. Quòd si indigeret, quo modo à seipso ponere dixisset? Qui à seipso ponit, præcepto nō indiget: & causam cur faciat affert, quòd scilicet pastor sit, & bonus pastor. Bonus autem pastor ad ouium custodiam hortatore non indiget. Quod si in hominibus vsuuenit, multo magis in deo. Ideo Paulus inquit, quòd seipsum exinaniuit. Nihil autem aliud hoc in lo- *Philip.2.a* co præceptum signat, quàm cum patre concordiam. Quod si humiliter & humane locutus est, auditorum imbecillitati tribuendum. *Dissensio itaque facta est inter Iudæos, propter sermones hos. Dicebant autem multi ex ipsis: Dæmonium habet, & insanit, quid eum auditis? Alij dicebant: Hæc verba non sunt dæmonium habentis. Nunquid dæmonium potest cæcorum oculos aperire?* Cum enim supra hominem, neq; secundum communem consuetudinem loquatur, dæmonium habere dicebant: & quater hoc iam nomine eum appellarunt, siquidem superius etiam dixerūt, Dæmonium habes, quis te quærit interficere? Et iterum: *Supra.7.c* Nōnne bene † dicimus] quoniam Samaritanus es tu, & *Ibidem.8.f* dæmonium habes? Et hoc in loco, dęmonium habet, & † *dicebamus*] insanit, quid eum auditis? Imò & sæpius ea verba dixisse vel inde constat, cum inquiunt, Nōnne bene † dixi- † *dicebamus*] mus] quia dæmonium habes? Alij dicebant: Hæc verba non sunt dæmonium habentis. Nunquid dæmonium potest cæcorum oculos aperire? Cum à verbis eos conuincere non possent, ab operibus eum dæmonium non habere demonstrant. Imō nec verba erant dæmonium habentis: sed si verba vobis persuadere non possunt, opera reuereamini. Quòd si dæmonium habentis non sunt, sed supra humanam virtutem, constat diuinæ cuiusdam esse potentiæ. Ecce syllogismum. Quòd supra hominem operetur, inde constat quòd inquiunt, dæmonium habere. Quòd dæmonium non habeat, ex operibus manifestat. Ad quæ in pręsentia nihil dicit. Iam enim superius se dæmonium non habere responderat, nunc autem minime. Siquidem cum re ostēdisset qualis esset, de cætero conticet. Neque enim digni erant quibus responderetur, qui dæmonium habere dicerēt, ex his quibus eum admirari, & deum omnes arbitrari debebant. Et quid opus erat, vt amplius à Christo arguerentur, cum inuicem ipsi dissiderent, & se reprehenderent? Ideo nullum verbum fecit, & omnia æquo animo tulit. Neque hac tantum gratia, sed vt nos erudiret mansuetudinem & patientiam. Hunc nos imitemur: neque enim tantum conticuit, verumetiam iterum adest, & interrogatus respondet, & suam indicat prouidentiam: & dæmoniacus & insanus appellatus, quibus innumera contulerat beneficia, non semel aut iterum, sed sæpenumero, non modo non vltus est, neque remisit

Luc.23.c misit beneficia, sed pro his animam suam posuit, & crucifixus patrem pro his rogauit. Hæc nobis imitanda sunt. Hoc pacto Christi erimus discipuli, si mansueti erimus, & mitis ingenij. Vnde autem tales erimus? Si nostra frequenter peccata reputabimus, si lugebimus, si flebimus. Neque enim anima tanti doloris particeps irritari, atque irasci patitur: vbi fletus, ira esse non potest: vbi dolor & contritio, longe omnis abit irritatio. Mēs enim dolore perculsa †non studet elationi, ſ sed amarè ingemiscit, amarius flet. Scimus nonnullos ridere quæ dicimus, quos ego flere non desino: fletus enim hoc tēpus est, planctúsque & lamentationum. Multa & verbis, & re peccamus: qui autem ita peccat, in gehennam & ardōrem, & igneum fluuium recipitur, & quod omnium grauissimum est, regnum cœlorum amittit. His igitur minis, etiam risu, & deliciis dissolueris, & domino tuo irato, & minante nihil curas, nihil vereris, ne tibiipsi supplicium ascisças? Non audis quid quotidie clamat: Esurientem me vidistis, & non dedistis mihi māducare: sitientem, & non dedistis mihi bibere. Discedite in ignem paratum diabolo & angelis eius. Hoc singulis minatur diebus. Sed cibum dedi, inquies. Quando & quoties? Decem & viginti dies: sed per totam vitam egenos pascas oportet. Nam & virgines oleum habebant, sed non sufficit eis ad salutem: etenim ipsæ accenderunt lampades, exclusæ tamen sunt à sponso, & merito sanè: sciuerunt enim, vt ante sponsi aduentum extinguerentur. Propterea multo nobis oleo, multa liberalitate opus est. Audi prophetam: Miserere mei deus secundum magnam misericordiam tuam. Ita & nos propinquorum misereri oportet, secundum misericordiam magnam. Quales enim erimus erga proximos nostros, talem dominum in nos experiemur. Sed quę nam magna est misericordia? Quando non ex his que superfluunt nobis, sed ex his quibus indigemus, egenis damus. Quòd si ne ex superfluo quidem exhibemus, quid nobis sperandum est: quid nobis erit? Quò confugere, vbi salutem inuenire poterimus, si virgines post tot & tantos labores nihil profecerunt? Quis sibi fidet, cum audierit formidolosa & horrenda illa iudicis verba dicentis, atque exprobrantis: Esurui, & non dedistis mihi manducare? Quandiu, inquit, nōn feciſtis vni de his minimis, neque mihi feciſtis. Neque de discipulis hoc tantum, aut solitariam vitam agentibus, sed de omnibus fidelibus intelligitur, qui siue seruus sit, siue in foro mendicet, si in deum crediderit, merito fouendus, & complectendus est. Si nudum, esurientémque despexerimus, hæc audiemus verba: nec iniuria. Quid enim graue, quid molestum postulat? quid non facillimum? Non inquit, infirmus eram, & non me sustentastis: sed, non visitastis: neque in carcere eram, neque eduxistis: sed, non venistis ad me. Quanto ergo faciliora nobis præcipiuntur, tanto his contemptis grauius puniemur. Quid enim leuius, quàm captiuos visitare? quid facilius? Cum enim hos ligatos pannis, illos & squalore obsitos, alios laboribus confectos, alios fame, & ad pedes canum more accurrentes, alios perfosso latere, alios ex foro ligatos adduci tota die mendicando, ne necessarium quidem victum inuenientes, vesperi vero à custodibus tum male & crudeliter acceptos videris, etiam si lapideus esses humanior efficereris: & si vel perditissimus esses, humanas in alienis malis calamitates reputando moueretur. † Subueniet ſ tibi tremendus ille dies, & futura supplicia. Hæc animo volutans, & frequenter agitans, & cupiditatem omnem, & voluptatem, &

† nō dat locum irritationi ſ

† repræsentabitur, vel in mentem veniet ſ

A secularium omnium amorem dubio procul abiicies, & omni portu tranquilliori animo frueris: de iudicio cogitabis, cum tantopere prouidendum, curandum, formidandum sit ab hominibus, longe magis à deo intelliges. Nulla potestas est, nisi à deo: qui ergo tanta principibus ordinanda committit, multo magis ipse exequetur. Quòd nisi hic nos timor contineret, omnia sanè perirent: Siquidem in tantorum suppliciorum metu multi maliciam complectūtur. qui hæc cogitabit, & ad eleemosynam promptior erit, & longe maiori quàm qui spectaculis adsunt, fruetur voluptate. Illi nanque libidine incenduntur, cum aduolantes in scena mulieres vident, & innumera inde accipiunt vulnera, non secus ac iactatum ventis mare perturbati. Oberrat enim eorum oculis, oris figura, ornatus, verba, incessus, & cætera quæ antea viderat, quæ omnia eorum animū B expugnant: qui vero ab hoc nostro redeunt spectaculo, nihil tale patiuntur, sed in summa quiete & tranquillitate versantur: compungit nanque animum, ligatorum & calamitosorum aspectus, & omnem extinguit ignem atque cupiditatem. Et si scortum vel lasciuior mulier obuia fiet ex carcere exeunti, nihil eum mouebit. Tanquam enim iam simplicitatem quandam edoctus, eius retibus & impudico non decipietur aspectu, præpositi iudicij formidine: quare qui omne deliciarū † genus contempsit, ſ dicebat, Bonum ire in domum luctus, quàm in domum risus. Et qui in hac vita tantam præ se feret virtutem, illic maiorem in modum laudabitur. Nolimus ergo hoc opus contemnere: licet enim nihil possimus eis conferre, neque cibum, neque argentum dare, consolari tamen, & bono animo esse hortari, & aliis multis opem ferre nobis licebit. Affabimur C captiuos, custodes mansuetiores reddemus, & siue parum, siue multum, proficiemus tamen. Quòd si dixeris, neque bonos illic, neque mansuetos esse, sed homicidas, fures, adulteros, incontinentes, & alios perditos homines. Etiam hinc necessariam mihi causam, vt eò te conferas, ostendis. Non enim bonis misereri, malos autem punire, sed in omnes ostendere humanitatem iubemur. Estote, inquit, similes patri vestro, qui est in cœlis, qui oriri facit solem suum super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Noli ergo alienos acrius insectari, nève sis asperior iudex, sed humanus & placabilis. Etenim si nos neque fures sumus, neque adulteri, in aliis tamen peccamus, pro quibus magnis sumus suppliciis obnoxij. Siquidem fratrem nonnunquam fatuum appellamus, quod nobis gehennam parat: & mulieres impudicis oculis conspicamur, quod adulterium ipsum arguit: & quod grauissimum est, indignè mysteria participamus, quod reos nos facit corporis & sanguīnis Christi. Nolimus ergo aliorūm opera molestius inuestigare, sed nostra, & ita humaniores reddemur. Præterea & illud dicendum est, quòd & in carcere boni & mansueti viri, & instar totius ciuitatis nonnunquam reperiemus. Nam & cum Ioseph in carcere multi fuerunt mali, quos omnes iustus ille curauit, & quis esset ignorabatur: & cum totius Aegypti instar esset, erat tamen in custodia incognitus. Ita & hoc tempore multos bonos deuinctos existimandū est, quanuis non cognoscantur: qui si tibi curæ erunt, ac si omnes boni fuerint, mercedem accipies. Quòd si nemo fuerit, hinc quoque multum præmium consequeris. Nam dominus tuus non cum iustis tantum conuersatus est, immūdos haud renuit: sed & Chananæā quàm benignissime accepit, & Samaritanam, & immundam & sceleſtam mulierem,

Rom.13.a

Matt.5.d

Gene.39. & 40.

† recensuerat ſ

Eccles.7.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

lierem,& alteram rursum meretricem(quod ei à Iudeis exprobratũ est)& suscepit & curauit, & pedes suos mulieris immũdæ lachrymis aspergi passus est, vt nos eruditat humane peccatores accipiendos:hæc maxima humanitas est. Quid dicis latrones & fures carcerem habitare? Dic quæso,in ciuitate omnes iusti sunt? Nónne multi etiam peiores,& impudentius rapientes:Illi enim
† *prætexũt*] etsi nihil aliud deserta saltem & tenebras † petunt,] & clàm deprædantur: hi autem omni abiecta persona,aperta fronte violant,rapiunt,vim inferunt. Difficile enim est purum hominem inuenire. Quòd si nõ aurum rapimus,si nõ innumera terræ iugera occupamus: quãdam tamen fallaciam & furtum in minoribus, & quæ possumus exercemus.Nam cum in commerciis & emẽdis rebus debitum non reddere,aut aliquid subtrahere contendimus:nónne latrocinium,furtum,rapinam facimus? Neque te excusaueris, quòd domum,aut seruum non aufers. Non enim ablatorum copia,sed rapiẽtium voluntate iniusticia metienda est. Iustum nãque & iniustum,in magnis & paruis rebus eandem vim habent: & ita tam furem appello, qui aurum surripit, quàm qui in emendis rebus iusto precio vẽdentem defraudat: & qui alienum parietem effodit, quàm qui iniustæ causæ fauet,& aliquid à proximo aufert. Nolimus ergo rebus nostris omissis,alienarum iudices fieri. Neque dum hu-
† *examinemus*] manitatis tempus est, maliciam † prosequamur,] sed cognita priore nostra vita, mansueti tandem & benigni efficiamur. Quæ enim nostra vita fuit,audi Paulũ:
ad Tit.3.a Eramus enim & nos aliquando insipientes, increduli, errantes,seruientes desideriis, & voluptatibus variis,in malicia & inuidia agentes odibiles, inuicem odientes.
Ephe.2.a Et iterum: Eramus enim natura filij iræ: sed deus,cum nos tanquam carcere & catenis grauissimis deuinctos videret,ad carcerem venire non erubuit,vt nos dissolueret, & innumeris dignos suppliciis,non modo eduxit,sed in regnum suum adduxit, & cœlo clariores reddidit, vt exinde nobis eadem pro viribus facienda re-
Infra.13.b linqueret. Inquit enim discipulis: Si ego laui pedes vestros dominus & magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum enim dedi vobis,vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. Neque hæc in lauandis pedibus tantum lex scribitur, sed in omnibus aliis, quæ nobis proposuit. Homicida est in carcere? Verum nos benefaciendo non possumus accusari. Fur est & adulter? sed nos non maliciæ,sed calamitati miseremur. Sæpenumero,vt dixi,illic vnus inuenietur multorum instar, & si frequenter eò te conferas, aliquid inde consequeris emolumenti. Quemadmodum
Gene.18.a et Heb.13.a enim Abraham quicunque ad se venerant hospitatus, angelos tandẽ hospitio accipere meritus est:ita & nos magnos etiam viros conueniemus, si frequẽtius eò accedemus. Quòd si quid admiratione dignum dicendũ est,non tanta laude dignum,qui magnum hospitio accipit,quàm qui paruum & miserum.Illius enim fortuna non parua materia est, vt humaniter accipiatur: abiectus autem & miser vnicum portum habet,
† *benefaciẽdi misericordiam*] † miserentis oleum,] itaque in hoc purior humanitas ostenditur. Et qui in clarum & conspicuum virum liberalis est, nonnunquam hominum ostentationi inseruit:qui in abiectum & incognitum,solius diuini præcepti gratia mouetur. Quare si quem accipimus,claudos,cæcósque accipere iubemur:si eleemosynam facimus,vilibus & mi-
Matt.25.d seris est facienda. Quandiu enim,inquit,fecistis vni ex
† *his*] minimis † meis,] mihi feciſtis. Cum ergo illic reconditum thesaurum intelligatis, eò frequenter conueniamus,illud studium nostrum conferatur, & spectaculorum curam in hanc conuertamus. Et si nihil aliud habes quod eis afferas,saltem consolare. Neque enim tãtum qui pascit, sed & qui visitat, à deo remuneratur. Nam cum ingressus pauidum & trepidum animum spe aliqua confirmaueris,hortando,consolando,opem ferendo, aliquid pollicitando, & ita patientiam docueris,non paruam hinc consequeris vtilitatem:extrà multi deliciis affluentes,te ita loquentem ridebunt:calamitosi autem confirmati attente tuis vacabunt admonitionibus,te laudabunt,& meliores euadent. Nã & Paulum prædicantem Iudæi nonnunquam deriserunt, deuincti autem summa attentione audiebant. Nihil enim adeo ad sapientiam animum præparat, vt calamitas & tentatio, vt afflictiones. Cum igitur nos minime fugiat, quid illis miseris, quid boni nobis impendimus, frequenter eis admixti,& fori consuetudines,& intempestiuas occupationes illic consumamus, vt & eos lucremur,& nos lætitia afficiamus, & ad glorificandum deum parati, sempiterna bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum,Amen.

Homilia.lx.ex cap. decimo.

Facta sunt autem encænia in Hierosolymis, & hyems erat. Et ambulabat Iesus in templo in porticu Salomonis. Circundederunt ergo eum Iudæi, & dicebant ei: Quousque animam nostram † *perdis?*] Omnis quidẽ † *suspẽdis?*] virtus bona est, maxime autem mãsuetudo & clementia:hæc nos homines indicat,& à feris dirimit,hæc nos angelis æquiparat. Ideirco Christus frequenter de hac multa verba facit, cum mansuetos nos & clementes esse iubet: neque verbis tãtum,sed & re,nunc alapas perferens,nunc maledictis,nũc insidiis petitus tolerat. Qui enim dæmoniacum & Samaritanum Christum appellarunt,& interficere sæpe tentarunt,hi nunc circundederunt eum, & interrogarunt, Tu es Christus? Neque eos post tales insidias repulit, sed multa mansuete respondet. Sed necessarium est altius hunc sermonem repetere. Facta sunt,inquit,encænia in Hierosolymis, & hyems erat. Magnus hic dies festus,& solennis,quo videlicet templum fabricatum fuerat,cũ redierunt è diuturna Persidis captiuitate. Hunc agebant maxima cum diligentia,hoc die affuit Christus solẽnitati. Iam enim appropinquante passione, frequẽter in Iudæam veniebat. *Circundederunt ergo eum Iudæi, & dicebant: Quousque animam nostram* † *perdis?*] *Si tu es Christus, dic nobis palàm.* † *suspẽdis?*] Non respondit,Quid à me quæritis,quem dæmonium habere & insanum,Samaritanum,deo contrarium,deceptorem existimatis, & nuper me de meipso testimonium perhibente, testimonium meum non esse verum dixistis? Cur igitur me interrogatis, & vultis à me discere,cuius respuitis testimoniũ? Nihil tale dixit,quanuis eorum mentem intelligeret. Nam cum eum circundederint,& dixerint,Quousque animam nostram perdis:charitate quadam,& discendi desiderio dictum videbatur:animus autem corruptus erat & subdolus. Nã cum opera insimulari non possent, verbis quærebant eum capere,aliter quàm superius interrogando, sic ansam aliquam captantes. Ideo dicebant, Dic nobis. Atqui sæpenumero dixit. Nam & Samaritanæ, Ego, inquit,sum,qui loquor tecum. Et cæco: Vidisti eum,& qui loquitur tecum,ille est. Necnon & his,quãuis aliis verbis. Nam si recte aduertere voluissent,ex verbis quoque ipsum

sic in seq. *Supra.8.b* *Supra.4.c* *Supra.9.f*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipsum cõfiteri debuissent. Nam operibus sæpenumero ostendit. Sed considera eorum prauitatem: cum verbis
Supra.2.c erudiuntur, dicunt: Quod signum ostendis? cum autem operibus eius virtus demonstratur, dicũt: Si tu es Christus, dic nobis palàm. Sic operibus clamantibus, ad verba: verbis autem, ad opera confugiunt, & cõtrariis semper insistunt. Nam quòd discendi gratia non interrogarent, finis indicio est: quem enim tantæ authoritatis arbitrabantur, vt ipsius esset de se testimonio credendum, pauca locutum statim lapidibus impetunt. Vnde constat, & quòd eum circundederint & percontarentur, à prauo animo prouenisse. Modus vero interrogãdi, magnum eorum odium indicat, Dic nobis palàm. Nónne palàm omnia loquebatur? Nónne solennitatibus semper aderat? Ideo blandioribus verbis vsi sunt, Quousque animam nostram perdis? vt iterum aliquam calumniandi ansam inueniant. Quòd autem hæc, & B non discendi gratia interrogent, non hic tantum, sed multis in locis perspicuum est: vt cum rogarũt, an liceret censum dari Cæsari, & an lapidanda esset adultera:
Marc.12.c *Supra.8.a* & cum de ea quæ septem viros habuisse deprehẽsa erat
Matt.22.c percontati sunt, in quibus non discendi studiũ, sed maleuolam mentem præ se tulerunt, & tunc eos reprehendit, Quid me, inquit, tentatis hypocritæ? vt cordis secreta se cognoscere demonstraret: hic minime, vt nõ semper fraudulentos arguendos, sed mansuete & benigne in multis tolerandos erudiret. Nam quòd stultum esset operibus ipsum prædicãtibus verborum quærere testimonium, audi quo modo eis respondet, cum superflue
Operũ vox certior est ac euidẽtior, q̃ verborum. eos, & non vt discerent interrogare, tum certiorẽ verbis, hoc est operum vocem protulisse significans. *Sæpe enim*, inquit, *dixi vobis, & non creditis mihi. Opera quæ ego facio in nomine patris mei, illa testimonium perhibent de me.* Quòd C
† qui inter illos melius erant affecti] †perfidi illi aliquando inuicem dicebant, Non potest homo peccator hęc signa facere. Et iterum: Non potest dæmonium cęcorum oculos aperire. Et, nemo potest talia signa facere, nisi sit cum eo deus. Et videntes signa
Supra.9.c quæ faciebat, dicebant: Nunquid hic est Christus? Alij
Supra.3.a autem dicebant: Quando venerit Christus, num pote-
Supra.7.c rit plura signa facere, quàm hic fecit? Hi autem cum ei
Supra.2.c credere velle solo verbo simularent, dicentes: Quod signum oĩtẽdis nobis, vt videamus & credamus tibi? Cũ operibus non credidissent, reprehẽdit Christus eorum
Hic ĩfra.g maliciam, inquiens: Si operibus non creditis, quo modo verbis credetis? Quare superflua interrogatio. *Sed dixi vobis*, inquit, *& non creditis mihi: quia non estis de ouibus meis.* Ego enim officium pastoris feci, si vos me non sequimini, nónne eò accidit, quòd oues meæ non estis?

Oues meæ, inquit, *vocem meam audiunt, & ego cognosco eas,* D *& sequuntur me, & ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea. Quia pater meus qui dedit mihi, maior est omnibus: & nemo potest eas rapere de manu patris mei. Ego & pater vnum sumus.* Animaduerte quo modo eos reiiciendo, vt se sequãtur, hortatur: Vos me, inquit, non auditis, neque enim estis oues. Qui sequuntur, hi sunt ex ouili. Hæc autem dicebat, vt oues fieri admiterentur. Inde cum dicit, ὁ ἀκολουθοῦσιν μοι, id est, & sequuntur me: eos tangit & excitat, & in sequendi cupiditatẽ impellit. Quid ergo, si propter patris virtutem nemo rapit, tu ergo imbecillis es, & custodire non potes? Minime. Nam vt intelligas illam particulam, Quia pater meus qui dedit mihi: propter illos dictam, ne iterum deo cõtrarium dicerent, cum dixisset, nemo rapiet eas de manu mea, prosequens suam & patris manum vnam esse ostendit: quod ni ita esset, con- A sequens erat dicere, Pater qui dedit mihi, maior omnibus est, & nemo potest eas rapere de manu mea. Verum non ita dixit: sed, de manu patris mei. Inde ne arbitrareris, quòd sit imbecillis, eo quòd virtute patris tutæ omnes sint: addidit, Ego & pater vnum sumus: quasi dicat, non propterea dixi neminem propter patrem eas rapturum, ac si ipse imbecillis essem. Nam vnũ sumus, hoc est, secundum potentiam: nam de hac loquitur, quòd si eadem est, constat etiam eandem esse substãtiam. Cum enim omnia tentarent Iudęi insidiando, extra synagogam faciendo, dicit omnia frustra tẽtari, cum in patris sui manibus omnes sint, vt propheta inquit: In manu mea *Esa.49.c* depinxi muros tuos. Inde vnam esse manum ostendẽs, eam aliquando suam, aliquãdo patris esse ostendit. Cũ autem manum audis, nihil sensibile suspiceris, sed virtutem atque potestatem. Quòd si nemo ob patris protectionem eas rapuit, superfluum erat addidisse, Ego & pater vnum sumus. Nam si minor erat, nimis temerarium verbum esset: nihil enim aliud quàm potentiæ paritatem signat: quod Iudæi intelligẽtes, lapides in eum iecerunt, non tamen hanc Iesus abstulit suspicionem: quæ si falsa fuisset, corrigenda fuisset, & dicendum: Cur hoc facitis? Non parem meam & patris affirmans potestatem ista dixi. Sed nunc totum contrarium, eam cõfirmat, & maxime cum exasperarentur: † neque accu- *† neq; enim dictorũ rationem reddit, tanquã bene dictum]* sat, ac si male dixisset, sed illos reprehẽdit, ac si malam habeant de se opinionem. Cum enim dixissent, *De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia: & quia cum homo tu sis, facis teipsum deum.* Audi quid dicat, *Nónne scriptum est in lege vestra, Ego dixi, dij estis? Si illos dixit deos, ad quos sermo dei factus est, quo modo vos dicitis, quia blasphemo, quia dixi, Filius dei sum?* Hoc est, si hi qui gratis hoc acceperunt, *Psal.18.b* non possunt accusari si seipsos deos appellãt: qui id natura habet, quo modo iure accusari poterit? Non tamen his verbis vsus est, sed postmodum id confirmauit: primum remissius loquitur, rem ipsis relinquens intelligendam, cum inquit: *Quem pater sanctificauit, & misit in mundum.* Et eorum furore sedato, tunc veram affert sententiam. Primum ergo, vt suam acciperent * rationem, humilioribus vsus est verbis: inde altiora aggre- ** τὴν λόγον, rationẽ suã, vel sermonem suum.* ditur: *Si non facio opera patris mei, nolite credere mihi: sin autem facio, etsi mihi non creditis, operibus credite.* Vide quo modo, vt dixi, confirmat, quòd in nullo sit patre inferior, sed æqualis in omnibus: cum enim substantiam eius videre non sit, ab operum æqualitate eandem ostendit cũ patre potestatem. Et quid credemus, dic quæso? Quòd ego in patre, & pater in me est. Nihil ego aliud quàm quod pater, manens filius. Nihil ille aliud quàm quod ego, manens pater: & qui me nouit, nouit patrem: & qui patrem nouit, & filium. Quòd si potentia minor esset, etiam cognitio mentiretur: neque enim alia per aliam, neque substantia, neque potentia disci potest. *Voluerunt ergo eum apprehendere, & exiit de manibus eorum. Et abiit trans Iordanem, vbi erat Ioannes baptizans primum, & mansit illic. Et multi venerunt ad eum, & dicebant: Ioannes quidem signum edidit nullum. Omnia autem quæcunque dixit Ioannes de hoc, vera erant.* Cum quicquam magnum & altum loquitur, quã primum abit, vt eorum furori det locum, vt absentia sua sedetur, & quiescat indignatio, vt in præsentia. Sed cur euangelista locum notat quò abierit? Vt quę illic facta essent & dicta à Ioãne, ipsiusq; testimonium illis in memoriam reuocaret. Euntibus ergo illuc, statim subiit animo Ioannes, propterea dicũt, quia Ioannes nullum signum fecit. Quid enim consequens erat hoc dicere, nisi locus ipse Baptistæ & eius testimonij eos admonuisset? Vide

Universidad de Deusto
Biblioteca

set: Vide autem quàm certam affert consequẽtiam. Ioannes quidem signum nullum fecit, hic autem fecit, ergo huius excellentia ostenditur. Si illi qui nullum fecerat signum crediderunt, longe magis huic erat credendum. Deinde ne nullum faciendo signum indignus testimonio videretur: subdidit, Signum nullum fecit, tamen omnia de eo vera dixit. Neque amplius hunc ex illo, sed illum ex his quæ hic fecit, dignũ fide ostendunt.

Multi ergo crediderunt in eum. Multis enim rationibus trahebantur ad credendum. Nam recordati sunt verba quæ Ioannes dixerat, eum fortiorem eum se testificatus est, & lucem & vitam & veritatem & alia multa, vt vocem supernè delatam, & spiritum in specie colũbæ apparentem, & eum omnibus ostendentem, & cum his miraculorum demonstrationem, in quam aspicientes confirmabantur. Quare dixerunt, Si Ioanni credẽdum est, longe magis huic. Si illi sine signis, huic potius B qui illius testimonio, & signis confirmatur. Vide quantum eis locus, & à prauis ingeniis discessio contulit. Ideo frequenter ab illorum consuetudine eos abducit: quod etiam in veteri fecit testamento. Iudæos enim ab

Exo.14. & seq. Aegyptiis abducens, in eremo finxit, & erudiuit. In omnibus hoc idem & nos admonet, vt fora, turbas, & tumultus fugiamus, in cubiculo oremus. Nauis enim tempestatibus non agitata, secundo vento nauigat: & anima secularib⁹ absoluta negociis, in portu quiescit. Quare mulieres quàm viros sapiẽtiores esse oportet, quæ cu

Gene.25.d ræ familiari, vt plurimum, incumbunt. Ita Iacob simplicior fuit cum domi habitaret, & exterioribus absolueretur occupationibus. Neque enim id simpliciter dixit scriptura, habitans domum, sed & domi, inquies, multa est perturbatio: sed cum tu vis, & sponte tua curarum turbam suscipis. Vir enim in medio foro & iudiciis tã- C quam quibusdam fluctibus versatur, mulier vero tanquam in quodam philosophię gymnasio domi sedens, & mentem in se colligens, & orationibus, & lectionibus, & aliis bonis operibus vacare potest, & more eremos habitantium, qui se perturbet habet neminem, domi sedet, vbi semper potest in tranquillitate viuere. Si quando domo exeundum est, nullam etiam perturbationis habet materiam: siue enim mulieres huc veniãt, siue balneas petant, tunc necessario egrediuntur, plurimum autem temporis domi degitur, & potest virtuti incumbere, & virum perturbatum lenire, admonereq;, superfluas eius & molestiores cogitationes abscindere, & ita dimittere vt quascũque molestias è foro domum tulerit, deponat, & quæ domi bona didicerit, secum in forum afferat. Nihil enim potentius muliere bona & prudenti, ad instituẽdum & informandum virũ quod- D cunque voluerit: neque tam leniter amicos, neque magistros, neque principes patietur, vt coniugem admonentem, atq; consulentem: habet enim voluptatẽ quan

† amet quæ consulit] dam admonitio vxoria, cum plurimum † amet, cui cõsulit.] Multos possum afferre viros asperos & immites, per vxorẽ mites redditos, & mansuetos: ipsa enim mensa, lecto, filiorum communicatione, dicendis, tacendis, ingressu, exitu, & aliis pluribus cum marito communicans, & vt corpus capiti coniuncta, si prudens erit & di

† in curãdo coniuge] ligens, omnes vincet, † & cõiugis superabit diligentiã.] Quamobrem admoneo, vt hoc pacto fiat, & necessitati consulatur. Vt enim ad virtutem mulier, ita ad malitiam plurimũ potest. Mulier Absalon, mulier Amnon

2.Reg.13.a & c. Iob.2.d 1.Reg.25.d Iudic.4.a perdidit, ipsa Iob perdere conata est: ipsa Nabal à cæde eripuit, ipsa vniuersam gẽtem liberauit. Et Delbora, & Iudich, & aliæ multæ imperatorum functæ sunt officiis.

A Ideo Paulus inquit: Qui enim scis mulier, an virum saluabis? Et illis temporibus Persida, & Mariam & Priscillam Apostolorum scimus imitatrices, vt & nos imitari debeamus. Nec verbis tantum, sed re informandus est coniunx. Quo modo autem re ipsa eum erudiemus? Cũ te non malam viderit, non preciosis indutam, non superflua expetentem, sed necessariis contentam viderit, tunc enim consulentem patietur. Quòd si verbis philosophaberis, re contrafeceris, nugas tuas reprehẽdet: sed cum verbis operum etiam doctrinam addideris, tunc monita tua accipiet, tũc persuasus erit. Vt exempli gratia, Cum aurum non quæres, neq; margaritas, nec preciosas vestes: sed pro his modestiam, beneuolentiam, † & te indueris, & ab illo exiges.] Nam si studẽdum est, vt viro placeas, anima ornanda est, non corpus corrũpendum. Neque enim aurum adeo amabilem ac desiderabilem vxorem reddet, vt modestia & charitas, & animus vitam exponendi pro marito. Hæc virum capiunt. Ille ornatus obstat ei, pecunias exponit, & sumptum & solicitudinem præbet, hæc mariti animum vxori copulant. Amor enim, charitas, desiderium, nullam affert molestiam, nullam impensam. Sed econtrario: & ille quidem ornatus vsu † deterior fit,] hic indies florentiorem animam reddit, & maiorem excitat charitatẽ. Quamobrem si viro placere vis, ornato animam pudicicia, pietate, rei familiaris cura. Hæc, inquam, confirmant amorem, qui nunquam cessat, neque senectus hũc tollit ornatum, non morbus: corporis autem & hæc, & alia plura auferunt. Nã animæ bona præstantiora sunt, quàm corporis: huius ornatus inuidiam parit, & zelotypiam: hic omni malo affectu, omni caret inani gloria. Hoc pacto & res familiaris facilius augebitur, & † accessus facilis,] cum auro non eris ornata, neque annulis digiti fulgebunt, sed in necessaria cõferes, hoc est, in cibum seruorum, & filiorum curam necessariam, & alia quæ in vita requiruntur: quæ si defecerint, oculis autem illa proponantur, & cor angatur, quidnã erit lucri? quæ vtilitas? Non finit hoc magnum videri, cũ dolore torquetur. Nostris enim quòd etsi omnium pulcherrimam quis mulierem videat, nisi lætus sit, exhilarari minime potest. Qui enim delectari vult, primum lætetur oportet. Cum autem aurum omne in vxoris ornamẽtis collatum est, & angustia res familiaris laborat, quæ potest esse coniugij voluptas? Quãobrem si viris placere volumus, demus voluptatis materiam: quam dabimus, si ornatum & omne lenocinium auferemus. Hæc enim circa nuptiarum tempora voluptatem quãdam habere videntur, inde tempore langueſcunt. Nam cum cœlum tam pulchrum sit, & sol tam clarus, vt nullum corpus æquè clarum sit, neq; tamen eum propter consuetũdinem admiramur, quod de muliebri ornatu euenire par est. Hoc dico, vt vos meliori ornem cultu, quẽ Paulus præcepit, non auro & margaritis, aut veste preciosa, sed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona. Sed his qui foris sunt, placere vis, & ab illis laudari? Minime pudicæ mulieris hoc desideriũ. Verũtamen si vis, & hos habebis amatores, & pudiciciæ tuæ laudatores. Illam nanq; nemo modestus, nemo bonus laudabit, sed incontinentes & luxuriosi: neq; etiã hi, sed & maledicent, cum mulieris incontinentiam intuebũtur: hanc & illi, & hi omnes probabũt, vtpote, qui nihil ab ea mali acceperint, sed continentiæ exemplum. Sic apud homines multum laudabitur, apud deũ autem remunerabitur. Hunc igitur quæramus ornatũ, vt in hac vita cum fiducia viuamus, & futura cõsequamur bona,

1.Cor.7.c Rom.16. *† & his te indueris, eaq; ab illo exiges]* *† fastidium adsit]* *† proueta sa cilior erit]* *ἡ προσοδος hoc, reditus, prouentus, census.* *1.Tim.2.c*

gratia

Universidad de Deusto
Biblioteca

gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cui honor & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia lxi. ex cap. vndecimo.

†huius ſororis.]

Erat quidam languens Lazarus à Bethania caſtello Mariæ & Marthæ †ſororum eius.]Maria autem erat ea quæ vnxit dominũ vnguento. Multi cùm aliquem bonum & deo acceptũ, mali aliquid, vt morbum, vt paupertatẽ, & huiuſmodi perpeti vident, perturbantur, ſanè ignari hoc maximè dei amicis contingere. Nam & Lazarus, & amicus Chriſto, & ægrotus erat, vt ex mittentibus intelligitur. Ecce quem amas, infirmatur. *Erat*, inquit, *quidam languens Lazarus à Bethania.*

Non ab re patriæ eius meminit. Quam ob rem in ſequentibus dicer. Primùm autem propoſitum aggrediamur, ſororum eius nos vtiliter etiam admonet: Maria, B inquit, erat, quæ vnxit dominum vnguẽto. Hoc in loco nonnulli dubitarunt, cur Chriſtus id toleraſſet. Ad quod illud primum intelligendum, nũ fuiſſe hanc meretricem illam, de qua apud Matthæum & Lucam ſcribitur, ſed aliam: illæ meretrices & infames erãt, hæc honeſta & ſtudioſa: quippe quæ Chriſtum accipere curabat, eumq; cũ ſorore diligebat, & tamen permiſit Chriſtus Lazarum mori. Sed quá nam gratia nõ vt Centurio, & regulus, relicto fratre ægrotante ipſæ ad Chriſtũ profectæ ſunt, ſed miſerunt? Ob fiduciã & familiaritatem, quam cum eo habebant: & mulieres erãt infirmæ, & luctu detinebantur. Nam quòd non cõtemnerẽt, in ſequentibus indicatur. Quòd igitur hæc illa non eſſet, conſtat. Sed & illam cur ſe tãgere permiſit? Vt eius mũdaret maliciam, vt clementiam oſtẽderet, vt intelligas nullum morbum eius vincere bonitatem. Noli igitur id ſolùm conſiderare quod permiſerit, ſed quo modo C ad meliora cõuerterit. Sed cur huius meminit hiſtoriæ euangeliſta? Vt eius in Ieſum amorem oſtẽderet: & frequenter dicit, Amabat Lazarum & ſorores eius: erudiẽs nos non ægrè ferendum, ſi boni viri, & deo amici aliquo morbo laborẽt. *Ecce quem amas, infirmatur.* Ad miſericordiam Chriſtũ volunt adducere. Adhuc tãquam hominem alloquuntur, quod & inde conſtat: quòd dicunt: Si fuiſſes hic, nõ fuiſſet mortuus. Neque dixit, ecce Lazarus infirmatur: ſed, quem amas. Quid Chriſtus? *Hæc infirmitas non eſt ad mortem, ſed pro gloria dei, vt glorificetur filius dei per eam.* Ecce quo modo iterum eandẽ ſuam & patris gloriam dicit. Nã cùm dixiſſet, dei: ſubdidit, Vt glorificetur filius dei, hæc infirmitas nõ eſt ad mortem. Cùm enim eſſet illic biduum moraturus, remittit nuncium, vt hoc ſignificaret, in quo id admiratione D dignum eſt, quòd audiẽtes ſorores infirmitatem illam non eſſe ad mortem, inde mortuum videntes, nõ ſunt ſcandalizatæ, cùm contrà accidiſſet quàm dixerat: ſed ei obuiam factæ ſunt, neque mentitũ putauerunt. Et illa particula, vt, hoc in loco non cauſalis eſt, ſed euentus: alia nãque fuit morbi cauſa, vſus eſt autem ad gloriam dei. *Et cum hæc dixiſſet, manſit in eodem loco duos dies.* Qua gratia? Vt expiraret, & ſepeliretur, ne quis poſſet dicere, quòd nondum mortuum ſuſcitarit, quòd ſopitus eſſet, quòd diſſolutus, quòd abalienatus, non mortuus: ideo tandiu moratus eſt, vt dicerent iam fœtere. *Dicit diſcipulis: Eamus in Iudæam iterum.* Quid tandem præter ſolitum hoc prædixit Ieſus? Valde timebant, ideo prius admonet, ne repentino diſceſſu perturbarentur. *Dicunt ei:*

†vt & nos moriamur.] *Modò illic eras, & quærebant te lapidare.* Timebant enim etiam ei, potiſsimum autẽ ſibi: nondum enim erant perfecti. Dicit eis Thomas: Eamus † & nos, & moriamur cum eo.]Imbecillior enim erat cæteris, & magis incredulus. Quo modo ergo eos confirmat Ieſus? *Nõne duodecim horæ ſunt diei?* Aut hoc dicit, *quòd qui nullius ſibi ſceleris conſcius eſt, nullo afficietur malo, ſed qui malè fecerit. Quare minimè timendũ eſt, cùm nihil dignum morte commiſerimus. Aut quòd qui lucem huius mũdi videt, ſecurus eſt. Si autem qui mundi lucem videt, multò magis qui mecum eſt, niſi à me diſceſſerit. His verbis eos confirmauit, & eundi neceſſariã cauſam exponit, neque ſe ituros Hieroſolymam, ſed Bethaniam dicit. *Dormit*, inquit, *Lazarus, & vado vt eum à ſomno excitẽ.* Hoc eſt, non ad reprehendendum ludæos vado, ſed amici cauſa. *Dicunt: Domine, ſi dormit, ſaluus erit.* ac ſi non neceſſaria eſſet profectio. Dicis, inquiunt, dormire: nihil ergo nos ire cogit. Atqui propterea ipſe amicum appellarat, vt neceſſariam profectionem oſtenderet. Sed cùm pigriores deprehenderet, tunc mortuum dicit. Primum itaque humilitatem prætulit, cùm verò non intelligerent: *Mortuus eſt*, inquit, *& gaudeo propter vos, vt credatis.* Quare propter vos? Quòd illinc abſens prædixerim, & quòd cum illũ reſuſcitauero, nulla relinquatur ſuſpicio. Vides adhuc imbecilliores, & adhuc eius potentiæ ignaros fuiſſe diſcipulos: quod metu accidebat, quo perturbabantur: & cùm dormire eum dixiſſet, addidit: *Vado, vt excitem eum.* cùm mortuum eſſe, non itidem dixit, Vado vt ſuſcitem ipſum. Non enim verbis prædicere volebat, quod re erat cõfirmaturus. Semper enim nos admonet, vt inanem gloriam caueamus, & nihil de nobis temerè promittamus. Quòd ſit Centurionem conſolatus]dixit: Ego veniã, & curabo eum, voluit eius fidem oſtendere. Quòd ſi quis roget, quo modo eum dormire putarint diſcipuli, neque his verbis mortuum intellexerint, cùm diceret: Vado, vt excitem eum? Stultum enim erat, ſi iturũ Ieſum quinque & decem ſtadia putarent, vt illum excitaret. Reſponderem, putaſſe eum in enigmate, vt plerunque ſolebat, locutum. Omnes itaque ludæorum impetũ formidabant, in primis autem Thomas, ideo inquit: Eamus † & moriamur cum eo,] Quidam autem dicunt, & eum mori optaſſe. Sed profectò timorẽ id verbum arguit, & imbecillitatem, inde fortior factus eſt, & inſuperabilis: quod ſanè dignũ admiratione eſt, vt qui ante crucem tam timidus erat, poſt magiſtri mortem & reſurrectionis fidem præ omnibus tanto feruore flagraret. Tanta eſt Chriſti potentia: nam qui cum Chriſto in Bethaniam ire non audebat, ſine eo poſtmodum ſolus terrarum orbem peragranit, & in mediis populis inclamantibus & mortem minitantibus intrepidus verſabatur. Quòd ſi* quindecim ſtadia aberat Bethania, quæ circiter duo milia paſſuum efficiunt, quo modo erat quatriduanus Lazarus? Manſit duos dies, quorum pridie venerat nuncius, quo die mortuus erat, ita quarto venit. Ideo ſe vocari paſſus eſt, neque ipſe ſponte ſua venit, ne qua oriretur ſuſpicio. Neque ipſæ venerunt, quæ arabantur, ſed alij mittuntur. *Erat autem Bethania iuxta Hieroſolymam, quaſi ſtadiis quindecim:* ob cuius vicinitatem, multos eas viſitaſſe par erat: quare ſubdit, *Quòd multi ex Iudæis venerant ad Mariam & Martham, vt conſolarentur.* Quo modo conſolabantur Iudæi à Chriſto dilectas? Edixerant enim, vt quicunque Chriſtum confiteretur, extra ſynagogam fieret: vel propter vulneris magnitudinem, vel quia nobiliores reuerebantur, vel quia non mali erant qui ad eas venerant, multi nanque crediderunt. Hæc autem dicit euangeliſta, vt teſtimoniis Lazari mortem confirmet. Sed quid non aduocat

*Quaſi dicat, Sicut qui in luce ambulat, nõ offendit, ita & qui non peccat, ſed in lucidis ambulat operibus, nil metuere debet.

†a centurione rogatus id fecit, &]

†vt & nos moriamur]

*Chryſoſto. hic & paulò ante. 15. ſtadiorũ diſtantiã ad Chriſti locũ applicare videtur: qui tamen nõ Hieroſolymæ, ſed trans lordã nõ, ni fallor, erat: vt ex fine præcedẽtis cap. colligere licet: qui loteus multo longius à Bethania diſtabat. Ioan. 9. c

Universidad de Deusto
Biblioteca

sororem Martha, cùm obuiam Christo proficiscitur? Vult sola occurrere,& rem nunciare, quæ cùm bonam spem habere iuberetur, tunc Mariam vocat, in medio fletu Christo fit obuiã. Vides amoris magnitudinem? Ipsa est de qua inquit: Maria optimam partem elegit. *Luc.10.g* Quo modo ergo vehemẽtior hæc esse videbatur? Non erat hæc vehementior: illa enim nihil audiuerat. Nam Martha imbecillior erat, quippe quæ cùm tanta audisset, inquit tamen paulò pòst: *Iam fœtet, quatriduanus est.* Illa autem etsi nihil tale accepisset, tamen credidit, inquiens: *Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus.*

Considerate mulierum sapientiam, quanuis imbecillæ essent. Viso enim Christo, non statim in planctus & lamẽtationes proruperũt, vt nobis vsuuenit cùm mœrore aliquo affecti, à notis visitamur: sed continuò magistrum venerantur,& crediderunt, licèt non perfectè vt decuit. Nondum enim norant & quòd deus esset, & quòd propria virtute & authoritate hæc faceret, sed vtrunque hic didicerunt. Illud enim ignorabant, cùm dicerent: Si fuisses hic, non fuisset mortuus frater meus. Hoc autem dicendo: *Quæcunque poposcris à deo, dabit tibi deus.* Ac si de bono quodam & probato viro loquerentur. Quid ad hęc Christus? *Resurget frater tuus.* Illud primùm confutat, Quæcunque poposcris à deo. Non enim inquit, poscam: sed, resurget. Nam si dixisset, O mulier adhuc humi iaces, non egeo alterius auxilio, à meipso omnia facio: molestiora, & supra mulieris intelligentiã fuissent: dicendo autem, Resurget: medium tenuit, & in sequentibus ea quæ dixi, significauit. Dicente enim, *Scio quia resurget in resurrectione in nouissimo die:* apertius suam ostendens authoritatem. *Ego sum*, inquit, *resurrectio & vita.* quod alterius non egere auxilio indicat, quippe qui vita est. Quòd si alterius indigeret, quo modo ipse & resurrectio esset, & vita? Non ergo ita dixit, idem tamen significauit: & ad illam particulam, Quæcunque poposcris, inquit: *Omnis qui credit in* †*bona largiri,*] *me, etiam si mortuus fuerit, viuet.* se†bonis abundare,]& à se petendum ostendit. *Et omnis qui viuit, & credit in me, non morietur in æternum.* Intuere quo eius erigat animum. Nõ enim tãtùm quæritur resurrectio Lazari, sed & hãc, †& illam]oportet intelligere resurrectionẽ. Propterea autem verbis philosophatur. Quòd si resurrectio ipse est & vita, nullo loco circunscribitur, sed vbique præsens sanare potuit. Quòd si dixissent, vt Centurio, Dic verbo,& sanabitur puer meus: itidem profectò respondisset. Cùm autem ad se vt veniret, rogarẽt, ideo assensus est, vt eas à tanta humilitate erigeret, suam tamẽ etiam cum præsens est ostẽdit potestatem quòd etiam absens sanare posset, ideo tardat. Non enim cognita esset gratia repentè præstita, nisi corruptus esset, & fœteret. Et vnde mulier futuram norat resurrectionem? Audierat Christum multa de ea disputantem, quam iam videre cupiebat, & adhuc humi vertitur. Nam cùm audiret, Ego sum resurrectio & vita: non respondit, resuscita eum: sed, ego credo, quia tu es Christus filius dei. Cui Christus: Omnis qui credit in me, etiã si mortuus, hac scilicet morte, fuerit, viuet: [& omnis qui credit in me, non morietur in æternum, illam videlicet mortem.] Cũ igitur ego sim resurrectio, Noli perturbari, si mortuus est frater vester: Hæc nõ est mors. Primùm eam ab euentu consolatur, & bene sperare iubet, dicendo: &, resurget frater: &, Ego sum resurrectio. Et quòd resurgens etiam si rursum moriatur, nihil patietur incõmodi. Quam ob rem nõ est huiusmodi mors dolẽda: hoc est, neque ipse mortuus est, neque vos moriemini. *Credis hoc?* Ait illi, *Vtique domine: ego credo, quia tu es Christus filius dei, qui in hunc mundum venisti.* Videtur mihi Christi dictum mulierẽ non intellexisse: nouit tamẽ magnum esse, totum non perspexit: propterea aliud interrogata, aliud respõdet. Illud tamen primùm cõsecuta est, quòd fletũ cõpescuit. Eiusmodi enim Christi sermonis virtus, ideo illa præuenit, hæc secuta est. In magistrũ nanque benenolentia nõ multùm præsentem calamitatem sentire permittebat. Itaque cum gratia etiam mẽs mulieris philosophabatur. Verumenimuero etiam cum aliis malis hic muliebris morbus iam præualuit, ostentãt planctus & dolores suos, eruentant brachia, scindunt capillos, laniant genas, partim ob dolorem, partim ad ostentationem, aliæ animo impudico in medio foro brachia nudãt. Quid facis mulier? Nudas te impudenter in medio foro, cùm Christi membrum sis, cùm viri adstent,& capillos vellis, & in miseros prorumpis eiulatus,& saltas,& insanarũ mulierũ more iactaris? Nónne te deũ offendere arbitraris? Quæ nam hæc insania? Nónne ridebũt gentiles? nónne fabulam nostram putabunt religionem? Dicent enim nullã esse resurrectionem, illusiones omnia Christianorum dogmata & fallacias putabunt. Haud enim aliter, quàm si nihil post mortem remaneat, mulieres lamentantur, nõ attendũt scripturis, omnia illa esse figmenta ipsæ credere videntur: siquidem si crederent mortuum nõ esse mortuum, sed ad meliorem vitam translatum, non vtique ipsum tanquam nihil esse deplorarent, nõ adeò indignarentur, non tantas efferrent voces incredulitatis indices. Nunquam te amplius videbo. Omnia apud illos fabulæ: nam si principali bono ita diffidunt, multò magis aliis quæ asserunt. Non ita gentiles effœminãtur. Multi » apud eos philosophati sunt: & cùm audisset mater fi- » lium in prelio cecidisse, mox rogauit, quo modo se res- » publica haberet. Et alius philosophus coronatus, cùm » audiret pro patria cecidisse, coronã deposuit: inde sci- » scitatus quo modo cecidisset, vt fortiter occubuisse co- » gnouit, in caput statim coronã reposuit. Multi & filios & filias cædi dæmonas reueriti tradiderunt. Spartanæ antè mulieres hortãtur filios, vt clypeum è prælio referant, aut super eo occumbãt. Ideo pudet me gẽtiles hæc sapere, nos impudentes esse: qui de resurrectione nihil intelligunt, intelligentiũ opera faciunt: qui intelligunt, ignorantium: & quod propter deũ non faciunt, homines reueriti faciunt sæpenumero: nam opulẽtiores fœminæ capillos non soluunt, brachia non nudant, quod & maximè reprehẽdẽdum: non quòd non nudent, sed quòd non propter deum, sed ne turpes videantur. Pudor luctum cohibet, dei metus nõ cohibet. Et quo modo hoc non summopere reprehẽdendum? Quod diuites diuitiarum gratia faciunt, diuino metu pauperes faciant. Sed ecõtrà euenit: illæ propter inanem gloriam philosophãtur, hæ propter humilitatem præferunt impudẽtiam. Quid hoc absurdius? Omnia propter homines, omnia propter præsentia facimus. Et stultè, & ridiculè loquuntur. Atqui dominus inquit: Beati qui lugẽt: *Matt.5.a* peccata videlicet, quæ nemo luget, nemo animę suæ curat perditionẽ. Quod lugere non iubemur, id lugemus. Quid inquit? cùm homines simus, de morte hominis non est dolendum? Nunquid ego hoc prohibeo? Minimè lugere, sed impudenter lugere veto. Nõ sum immanis, atque crudelis. Video naturam dolere,& quotidianam requirere consuetudinem. Non licet nullo affectu moueri, quod & Christus ostendit: lachrymatus est super Lazaro, eius sequere exem plũ: lachrymare, sed leniter

Universidad de Deusto
Biblioteca

niter & pudenter,& cum dei timore. Si hac ratione lachrymas fundes,non resurrectionis diffidentiæ argueris, sed ægrè ferre charissimi seiunctionem videberis. Nam & peregrè proficiscētes lachrymis prosequimur, non tamen vt mortuos: ita & tu lugeas,tanquam præmiseris peregrinum. Hæc ego nō vt præceptor, sed vt permissor, humanæ conscius fragilitatis admoneo. Quòd si peccator,& qui sæpenumero deum offenderit moritur,is deflendus est, vel potius minimè, cùm nihil illi afferat vtilitatis:sed ea facienda,quæ ei aliquid conferre possint,eleemosynas,oblationes: in hoc lætādum est,quòd malicia eius abscissa est: quòd si iustus, rursus lætandum, quòd in tuto collocatur, quòd liberatus est futura†formidine.] Si iuuenis, quòd ex medio malorū ereptus est:si senex, quòd eo diutius vsus,quod maximè desiderabile videbatur, vitæ satietate migrauit. Tu autem horum omissa consideratione,ancillas cædis, ac si ita demum defunctum honoribus prosequaris: quod vltimæ est dementiæ. Honor enim mortuo,non fletus est,non eiulatus, sed hymni, & psalmi, & vita optima. Ille moriens cum angelis euolabit, etiam si nemo exequiis interueniat:perditus autem, etsi in funere vniuersam habuerit ciuitatem,nihil lucrabitur. Vis mortuum honorare?alia via aggrediendum est.Fac eleemosynas. Quæ tibi ex multis fletibus vtilitas? Ego & aliud malum audiui,quòd multæ etiam amatores per fletus alliciunt,maritalis amoris opinionem, lamentationū vehementia de se confirmantes. O diabolicam mentem, ô satanæ cogitationem. Quandiu & terra & puluis, quandiu sanguis & caro erimus?Cœlum tandem suspiciamus,intelligamus spiritalē nostri partem. Quo modo gentiles arguemus? Quo modo qui hæc facimus, consolabimur? Quo modo cum his de resurrectione disputabimus? Quo modo de aliis sapientiæ partibus? Qua securitate viuemus? Ex dolore enim prouenit mors.†Considera]vim perspectiuam animæ,nihil sinit videre necessariorum,inde multum detrimenti: illo enim modo & deum offendimus, neq; nobis, neque defuncto prosumus: hoc autem & deo placemus, & prosumus ab hominibus.Nam si non succumbemus, continuò doloris reliquiæ abolentur. *Si indignabimur, in* miseria relinquimur. Si gratias agemus, non mœrebimus. Et quo modo potest,inquit,nō dolere, qui filium vel vxorem amisit?Non dico,ne doleat: sed ne immodicè.Nam si intelligeremus deum illū abstulisse, quem mortalem virum, ac filium habebamus, mox consolaremur. Indignari enim maius quiddam supra naturam quærētis est.Homo natus & mortalis,quid doles quod secundum naturam contigit? Nunquid doles, quod edendo nutriris? Num quæris sine cibo viuere?Ita & in morte,nunquid quæris immortalitatem? Mortalis natus es. Semel hoc definitum. Noli dolere, noli te affligere, sed ama quæ communiter omnibus statuta sunt. Doleant tibi peccata tua, hic optimus fletus,hæc maximā sapientia. Hæc ergo perpetuò defleamus, vt cœlestem assequamur læticiam,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui honor & gloria, in secula seculorum,Amen.

Eleemosynæ & oblationes mortuis prosunt.

† incertitudine.]

† obtenebrat] σκοτοῖ, interpres σκόπει legisse videtur.

Hebr.9.g

Homilia.lxij.ex cap.vndecimo.

NOndum autem venerat Iesus in castellum, *sed erat adhuc in illo loco vbi occurrerat ei Martha.* Magnum bonum sapientia est. Sapientia nostra dico, non gentiliū, quæ verba sunt duntaxat,& fabulæ, neque vllam habent sapientiam: gloriæ nanque

causa omnia faciūt. Magnum,inquam,bonum sapientia,quæ nobis inde vicē reddit.Qui enim pecunias cōtemnit,iam hoc bonum consecutus est,quòd superfluis & stultis curis liberatus est. Qui gloriā pessundat, præmium inde accipit,quòd nulli seruit, sed vera libertate perfruitur. Qui cœlestia concupiscit, remuneratione non caret,cùm nihil præsentia arbitretur, & facilè dolorem omnem exuperet.Ecce nunc mulierem philosophantem inde præmium consecutam. Etenim omnibus assidentibus,dolens & plangens, nō expectauit ad se venientem magistrum,neque decorum seruauit, neque luctu retenta est. Siquidem quæ in luctu sunt, cum aliis incōmodis etiam tenentur affectu,quòd à præsentibus affectāt laudari:quorum nihil Mariæ accidit, sed surgēs euestigiò,magistro obuiam facta est.Iesus autem nondum in locum venerat: lento enim passu ambulabat,ne ad signum faciēdum festinare videretur, sed ab illis de eo iudiciū fieri volebat.] Aut igitur hoc significare vult euāgelista,aut quòd citò accurrit,vt venienti occurreret.Venit autem non sola,sed omni Iudęorum turba subsequente:& perquam prudenter soror ei clàm magistri aduentum significauit, ne consessum perturbaret: neque cur surgeret dixit:nam multi certè abiissent. Nunc verò tanquam fleturam ad monumentum secuti sunt,& ex his iterum mortuum Lazarum confirmatur.Et prōcidit ad pedes eius, vehemētius quàm soror amabat, neque turbam reuerita est, neque opinionem quam de eo Iudæi habebant. Erant nanque multi maleuoli,qui dicebant:Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere vt hic non moreretur? Sed omnem humanum affectum expulit,magistro præsente,& hoc vnum curabat,vt magistrum veneraretur. Et quid inquit? *Domine, si fuisses hic,frater meus non fuisset mortuus.*

† rogari ἀξιοῖ δὲ αὐ]

Supra.9.e

Sed quid nihil ad eam loquitur Christus, vt ad sororem? Turba aderat,neque verborum illorum tempus erat,sed mouetur humano affectu, quem tantum primò voluit æstimari.Nam cùm signum magnum, quale rarò fecit, esset facturus, ex quo multa erat prouentura vtilitas,ne turba absente nihil lucraretur, doloris affectu multos testes allicit, ne prædam amitteret. Et primùm humanam declarat naturam. Lachrymatur & perturbatur. Norat enim lachrymas excitare, & affectum arguere? Illa enim particula, *Et infremuit spiritu,* motum illum cohibuisse signat: & ait: *Vbi posuistis eum?* ne flendo interrogaret. Sed quid rogat? Non vult festinare,sed omnia ab illis discere, & hortatus facere, vt omni suspicione careret miraculum. *Dicunt ei: Domine, veni & vide.Lachrymatus est Iesus.* Nullum adhuc resurrectionis signum ostenderat,neque vt suscitaturus,sed vt lachrymaturus venit, quod mox significatur: ait enim:

Dixerunt ergo Iudæi:Ecce quo modo amabat eum. Quidam autem ex ipsis dixerunt:Non poterat hic,qui aperuit oculos cæci,facere vt & hic non moreretur? Nec in calamitatibus à malicia abstinebant. Atqui facturus erat rem longè mirabiliorem. Longè enim maius est post mortem in vitam reuocare, quàm instantem propellere: in quo ergo eius virtus erat admirāda, in eo Iesum calumniantur.Confitentur autem aperuisse oculos cæci, & quod rursus debebant admirari calumniantur, ac si nihil feciset.] Nec in hoc solùm eorum ostendit maliciam, sed cùm nondum ad monumentum venerit, eum criminantur, non expectantes rei finem. Intuere corruptum eorum iudicium. Venit ad monumentum, & rursum affectum arguit. Quid tandem tam diligenter quoties lachrymatus sit meminit euangelista, & quòd infre-

Supra.9.a

† & cū illud admirarī debebant, ex hoc quod Lazarū mori permisit, etiā calumniātur, ac si illud factum non esset.]

Universidad de Deusto
Biblioteca

muerit? Vt intelligas verè naturam noſtram induiſſe. Cùm enim magna de eo magis quàm alij loquatur, etiam in his quæ ad corpus ſpectant hoc in loco multò
Matt.26.d humilius loquitur. Nihil vt reliqui euangeliſtæ in paſ-
& Luc.22.c ſione quòd in agonia eſſet, narrauit, ſed contrà quòd retrorſum ſupinos reiecerit. Quod ergo illic omiſit, hic per luctum implet. Nam de morte diſputans, inquit:
Supr.10.d Poteſtatem habeo ponendi animam meam: & nihil ſubmiſſè loquitur. Ideo in humanitatis affectibus in-
Matt.26.d carnationis veritatem oſtendunt. Matthæus enim ab agonia, & tremore, & ſudore: hic à lachrymis humanitatem confirmat. Neque enim niſi noſtræ fuiſſet naturæ, & ſemel, & iterum lachrymari coactus fuiſſet: neque vllis reſpondet criminibus. Quid enim verbis imponere eis ſilẽtium oportuit, cùm mox rebus ipſis ad tacendum cogerentur? quod grauius fuit, & maiorem incuſſit pudorem. Ait ergo: *Tollite lapidem.* Quid tãdem abſens non idem iuſſerat, atque perfecerat? Quid non dimiſſo lapide ſuſcitauit? Poterat enim qui corpus mortuum voce mouerat, & corrupto animam inſpirarat, multò magis lapidem mouere. Sed cur non fecit? Vt eos teſtes faceret miraculi, ne dicerent quod & de cæco, Hic eſt, non eſt. Manus enim & præſentia illorum ipſum eſſe teſtabantur. alioqui enim vel imaginationẽ, vel præſtigium aliquod opinari potuiſſent: vel alium pro alio ſuppoſitũ fuiſſe: Nunc verò cùm affuerint, cùm lapidem tulerint, cùm ligatus exierit, cùm iuſſus ſit ſolui, cùm amici à quibus fuerat exportatus, præſentes ipſum viderint, & ex veſtibus agnouerint, cum ſorores illinc nõ abierint, & Martha eum iam, quia quatriduanus eſſet, fœtere dixerit: hæc omnia ſufficiẽtia erãt, quę vel impudentibus ſilentium imponerẽt, cùm rei teſtes adeſſent. Ideo iubet vt lapidem tollant à monumento, oſtendẽs ſe ipſum ſuſcitare. Ideo interrogat, Vbi poſuiſtis eum? vt dicentes, Veni & vide: & ducẽtes ipſum, nõ poſſent dicere alium ſuſcitatũ, vt & vox, & manus teſtificarẽtur. Vox, dicẽdo veni, & vide. Manus, lapidem tollendo, & inſtitas ſoluendo. Et viſus, & auditus. Hic, vocem audiendo: ille, videndo exeuntem: & odoratus, odore offenſus. Inquit enim: *Iã fœtet, quatriduanus eſt enim.* Meritò ergo dixi, quòd minimè norat mulier quid Ieſus diceret, cùm inquit: Etiam ſi mortuus fuerit viuet. Conſidera ergo quid hæc dicat, tanquam iam propter tẽpus impoſsibile eſſet. Erat enim admirabile, vt quatriduanũ, & fœtidum mortuũ ſuſcitaret. Diſcipulis e-
Hic ſupr.4 nim inquit: Vt glorificetur filius dei per eam. Hic vero gloriam dei de patre inquit. Animaduerte audientium imbecillitatẽ diuerſi ſermonis eſſe cauſam. Rememorat autẽ quæ ſuperius dixerat, propemodũ arguens tanquam oblitam. Noluit autẽ iam præſentes perturbare, ideo inquit: *Nónne dixi tibi, quòd ſi credideris, videbis gloriã dei?* Magnum nanq; bonum fides eſt, magnum inquã, & bonorum multorum cauſa, vt dei opera homines facere poſsint in nomine illius. Si enim crediderit, in-
Matt.17.c quit, & dixeritis monti huic, vt transferatur, fiet: &, Qui
Infra.14.b credit in me, maiora ſigna faciet quàm ego, in nomine
Actu.5.c meo. Quæ nam maiora? Etenim vmbræ ipſorum mortuos ſuſcitabant. Sic enim prædicabatur Chriſti poteſtas. Non enim tam mirabile fuit, quòd viuus miracula faceret, quàm quòd ipſo mortuo alij in nomine eius maiora operarentur. Neq; dubitandum fuit de eius reſurrectione, neque ſi viſa fuiſſet, ita eſſet cõfirmata. Qui enim reſurgentem vidiſſet, dicere poterat fuiſſe fantaſma: qui verò ſolo eius nomine inuocato, maiora miracula videt, quàm cùm in carne cũ hominibus verſatus eſt, non ſanè incredulus eſſet, niſi maiorem in modum deſiperet. Magnum igitur bonũ fides, cùm à vehemẽti amore, & flagranti animo procedit: ipſa ſapientes nos indicat, ipſa humanam †detegit] humilitatẽ, & inferius omiſsis rationibus, de cœleſtibus diſputat: & quod humana ſapientia inuenire non poteſt, in quo deficit, hoc fides dirigit, hoc docet. Hãc igitur cõplectamur: neque rationibus diſtrahamur. Cur gẽtiles nihil inuenire poſſunt, dic quęſo? Nónne externã omnem nouêre ſapientiam? Vnde ergo piſcatores, & tẽtoriorũ opifices, & indoctos ſuperare nõ potuerunt? Quoniã illi rationibus, hi fide omnia perficiebant: ideo & Platonem, & Pythagoram, & philoſophos omnes, necnõ & aſtrologos, & mathematicos, geometras, arithmeticos, & omnis ſapientiæ profeſſores ſuperarunt, & tanto meliores facti ſunt: quãto natura ſtultis & delirantibus, qui vere & re ipſa ſunt philoſophi. Hi enim ſtatim animã immortalem eſſe, nõ tantùm dixerunt, ſed & perſuaſerũt. Illi anteà ne norãt quidem, quid eſſet anima, poſtquã autem inuenerunt, & diuiſerũt eam à corpore, iterum in errorem prolapſi ſunt: aliqui corpus eam dixerũt, alij cõpoſitum, nonnulli cum corpore diſſolui: necnõ cœlũ animatũ, & deum. Piſcatores autẽ dei opus profeſsi ſunt, & omnibus perſuaſerunt. Quòd autẽ gentiles rationibus vſi ſint, minimè mirum: quòd autẽ qui fideles vidẽtur, hi animales inueniãtur, eſt ſanè ridiculũ, propterea decipiuntur. Et alij quidem qui dicunt ſcire deum, vt ipſe ſeipſum nouit, quod nemo ne illorũ quidẽ auſus eſt dicere. Alij non poſſe deum ſine paſsione generare, neque ei quicquam amplius † à nobis habere permittunt.]Alij quòd recta vita nihil proficit. Sed tempus nõ eſt hæc in præſentia reprehendendi. Quòd autem nihil proficiat fides recta, ſi vita praua ſit, & Chriſtus, & Paulus pluribus oſtẽdit. Inquit enim: Non omnis qui dicit mihi, domine domine, intrabit in regnum cœlorum. Et, Multi dicent mihi in illa die, Domine, nónne in nomine tuo prophetauimus? & dicam eis, Neſcio vos. Et iterũ: Nolite gaudere, quòd dæmonia vobis obediunt. Qui hæc non attendunt, facilè in vicia delabũtur, etiam ſi fidem rectam habeãt. Sed nos hæc fugiamus, neque enim ſine vita recta deus videri poteſt. Pacẽ, inquit, perſequimini, & ſanctificationẽ, ſine qua nemo videbit† deũ.] Sanctificationem cõtinentiam appellat, vt vnuſquiſq; ſua contentus ſit vxore, neque alienam quærat. Qui ſua cõtentus non eſt, ſaluus eſſe nõ poteſt: ſed neceſſariò peribit, etiam ſi innumera bona opera fecerit. Fornicando impoſsibile eſt intrare in regnũ cœlorum: imò nõ fornicatio hæc, ſed adulterium. Quemadmodum enim alligata viro, ſi alium cognoſcit, adulteratur: ita alligatus vxori, ſi aliam habet, adulterij reus eſt: hic non hæreditabit regnum cœlorum, ſed in gehennã intrudetur. De his inquit deus: Vermis eorum nõ morietur, neq; ignis extinguetur. Nullam enim veniam cõſequitur, qui capta vxore, poſt hoc carnis remedium alienæ iniuriatur, hoc iam laſciuia eſt: quòd ſi ab vxore ſua multi ieiunij & orationis tẽpore abſtinent, qui ſua contentus nõ eſt, ſed alienam introducit: quantum ſibi mali accumulat? Si ſuã repudiare, & alij vacare non licet (eſt enim adulterium) quantùm ille accuſandus eſt, qui ſuæ aliam addit? Nemo igitur hũc morbum animæ inſidere permittat, ſed radicitus euellat. Neque enim tantum vxorem, quantùm ſeipſum offendit: hoc enim adeò apud deum ſceleſtũ videtur, vt ſi vxor ab idololatra viro ipſo nolente diſcedat, puniatur: ſi ab adultero, minimè. Conſidera ergo huius morbi maliciam: nam ſi qua fidelis, inquit,

abſcondit]

quàm cui. libet homini tribuãt.]

Matth.7.e
Ibidem.
Luc.10.c
Hebr.12.d

[dominũ.]

Matth.5.a
Eſaiæ.66.g
1.Cor.7.a

quit, habet virum infidelem, & ipse consentit habitare cum illa, non dimittat ipsum. De fornicatione autem: Si quis dimiserit vxorem suam præter rationem fornicationis, facit ipsam mœchari. Nam si consuetudo vnũ corpus facit, si quis meretrici admiscetur, vnum cum meretrice corpus efficitur: quo modo ergo ornata accipietur, cum sit membrũ Christi? Quo modo ei iungetur corpus meretricis? Et intuere excelsum. Quæ cum infideli habitat, non est immunda. Sanctificatus est, inquit, vir infidelis in muliere fideli. In fornicaria autem, nunquid membra Christi faciemus membra meretricis? Illic sanctificatio manet, si cũ vxore cohabitat, hic discedit. Graue itaque malum fornicatio, graue inquam, & immortale afferens supplicium, & in hac vita innumera secum mala trahit. Cogitur enim vitam miseram & infœlicem viuere, qui hoc morbo afficitur. Neque meliori loco res suæ sunt, quàm eorum qui supplicijs distrahuntur. Alienam domum trepidus & formidolosus ingreditur, omnia timet, & seruos, & liberos. Quare hortor hoc vos morbo dissoluatis: quod si non placet, nolite hæc sacra ingredi penetralia. Siquidem minimè oportet scabiosas & morbidas oues in sanarum & bene valentium grege versari, sed ab ouili exigendæ sunt, quoad bonam recipiant valetudinem. Membra Christi sumus, nolimus fieri meretricis. Non est locus hic lupanar, sed ecclesia. Si membra meretricis habes, abesto ab ecclesia, ne præsentia tua sordescat. Quòd si nulla esset gehẽna, nullum supplicium: quo tamen animo post †coniunctionẽ illam, & nuptiales faces, post iustum lectum, & liberorũ susceptionem, post quotidianam cõsuetudinem, pateris aliam supponere? Cur non vereris, nõ erubescis? Qui post vxorum mortem aliis admiscentur, hi reprehenduntur à multis, quamuis puniri non possint: tu viuente vxore aliam superducis? Quæ nam hæc incontinentia? De his inquit: Vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur. Perhorresce minas, formida supplicium. Non est tanta hic voluptas, quanta illic pœna. Sed absit, vt aliquis sit huic obnoxius supplicio, sed per sanctificationẽ omnes Christum videant, & promissa bona cõsequantur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria in secula seculorum, Amen.

Matt.5.c

† quæ pudica est & Christi mẽbrũ, talem suscipiet? Ita.

1.Cor.7.c

† fœdera illa.

Esa.66.g

Homilia lxiij. ex cap. vndecimo.

IEsus autem eleuatis sursum oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me. Ego autem sciebam, quia semper me audis, &c. Quod sæpenumero dixi, id & in præsentia repetam, deum scilicet non adeò suam spectare dignitatem, vt nostrã salutem: neque vt magnum aliquid loquatur, sed vt nos possit allicere. Propterea alta & magna rarò, & ea abscondita, sed humilia & abiecta frequenter loquitur. Cùm enim his populũ magis adduceret, magis etiam vtebatur, nõ tamen semper, ne qui postea crediturus erat, offenderentur; neque conticet, ne præsentes scandalizarentur. Illi nanque qui perfecti futuri erant, ex vno altè & magnificè dicto totum poterãt intelligere: hi autem cum rudes essent, nisi sæpenumero eadẽ audissent, nullum cepissent emolumentum. Certè neque post tantam doctrinam perstant, sed eum lapidibus petunt, & persequuntur, & interficere conãtur, & blasphemum appellant, cùm æqualem se faceret deo. Et nunc dicunt, blasphemare. Cùm autem dixisset, Remittuntur tibi peccata tua, iterum dæmonium habere dicunt. Et cùm mortem superare, qui verba sua audiret, & se in patre, & patrem in ipso esse, & de cœlo se descendisse diceret, eum relinquunt, & perturbantur. Quæ si rarò dicta minimè ferebãt, longè minus si semper altè & magnificè locutus esset. Nam cùm dicit: Sicut mandauit mihi pater, sic loquor. Et ego à meipso nihil loquor: tũc credũt. Multi, inquit, crediderunt in eũ. Quòd si humilia fidẽ faciunt, sublimia auferunt: nõnne vltimæ amentiæ est, non intueri humiliter propter auditores locutum? Nã & alio in loco cùm magnum quiddã dicere vellet, & reticuisset, causam attulit dicens, Ne autem scandalizarentur, Proiice hamũ in mare: quòd & in hoc loco. Cùm enim dixisset, Ego sciebam quia semper me audis: prosecutus est, propter circunstantẽ populum dixisse, vt crederẽt. Nũquid nostra hæc verba sunt? Num humana cõiectura? Cùm enim ex rebus ipsis nos credamus eos in magnis scãdalizari, & ipse dicat se ideo humilia loqui, ne scandalizarentur: quis deinceps à natura humiliter ipsum locutũ suspicabitur, & non eorum indulgentẽ imbecillitati? Et alibi voce cœlitus delata dicebat: Non propter me hæc vox facta est, sed propter vos. Atqui magnũ decet multa de se humiliter prædicare, non autem humilẽ & abiectum magnificè. Indulget enim illo modo auditorũ imbecillitati, & humilitatem eos, & se carnẽ nostram accepisse erudit: nẽve deo contrariũ, & non venisse à deo, & legem soluere arbitrarentur, vtq; odium populi auerteret, cùm frequẽter in veteri testamento dicatur: Dominus deus tuus, dominus vnus est. Quòd autẽ humilis & abiectus magnificè de se loquatur, nulla est causa, nec ratione aliqua nititur, sed sola amentia est, & impietas, & audacia nõ toleranda. Qua ergo gratia humilia loquitur, qui arcanæ illius, & inenarrabilis est substãtiæ? Et eorum, quæ diximus gratia, & ne etiã putaretur ingenitus. Nam & Paulus quid tale timuisse videtur, cùm ait: Præter eum qui ei cuncta subiecit. Impium enim hoc suspicari. Nam si minor patre, & alterius substantiæ æqualis existimatus esset, nõnne omnia fecisset, vt ea tolleretur opinio? Nũc cõtrà facit, inquiens: Si nõ facio opera eius qui misit me, nolite mihi credere. Et cũ dicit, Ego in patre, & pater in me est: æqualitatem nobis signat. Erat autẽ hæc omnino tollenda opinio, si inferior fuisset, & nullo pacto dicẽdũ, Ego in patre, & pater in me est, aut vnum sumus: aut, qui videt me, videt & patrem. De virtute nanque sermo erat, dicendo, Ego & pater vnũ sumus. Et de potentia, Sicut pater suscitat mortuos, & viuificat: sic & filius quos vult, viuificat. Quod qui alterius esset substãtiæ, minimè facere potuisset: quod si potuisset, non oportebat id dicere, ne quis vnam & eandem esse substantiam arbitraretur. Si enim ne suspicarentur deo cõtrarium esse, etiam quæ sibi non conueniunt, de se nonnunquam loquitur, longè magis tũc. Dicere nanque, vt honorificent filiũ, sicut & patrem: &, opera quæ ille facit, & ego similiter facio: & se resurrectionem esse & vitam, & lucem mũdi: æquiparantis est sese patri, & illorum confirmantis suspicionem. Nunc autem quòd legem non soluat, tot rationibus excusat: opinionem autem æqualitatis ad patrem, nõ modò non tollit, sed confirmat: & dicentibus illis, blasphemas, quia te deum facis: † ex operibus æqualitatem demonstrauit. Et quid filium hoc fecisse dico, cùm pater non indutus carne, multa de se humilia dici passus sit propter auditorũ salutẽ? Adæ enim inquit, Vbi es? Et illud, Vt cognoscam si fortè secũdum clamorem eorum perficiunt: &, Nunc cognoui, quia tu times deũ. Et si fortè audiant, etsi intelligant: &, Quis daret cor populi huius sic esse? &, Non est similis tibi inter deos domine.

Supra.10.g

Supra.8.d

Matt.17.d

Matt.17.a

Deut.6.b

1.Cor.15.d

Isa.14.b

Ibidem.

Supra.10.f

Supra.5.d

Supra.5.d

Ibidem.

Supra.10.g

† ex operum æqualitate istud confirmauit.

Gene.3.b

Gene.18.c

Gene.22.c

Ezech.3.c

Psal.85.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

domine. Et multa huiusmodi in veteri testamento, si
2.Par.18.e quis notaret, diuina maiestate indigna inueniret. Et de Achab dictum est: Quis decipiet mihi Achab? Et quoties gentilibus diis per comparationē præponitur, semper indigna sunt deo verba. Sed aliter digna efficiuntur, quoniam tam clemēs est, vt propter nostram salutem, etiam digna se verba cōtemnat. Nam & quòd homo factus sit, & serui formam acceperit, quòd humilia & loqueretur, & de se dici permiserit, indignum deo. Indignum sanè, si quis eius consideret maiestatem: dignum rursus, si immensa eius benignitas, & clementia consideretur. Est & alia tam humilium verborum causa, quia patrem norant, & venerabantur, filium autem ignorabant. Ideo ad ipsum frequenter confugit tanquam confessum, quasi ipse nondum eam haberet authoritatem: non ex se, sed ex auditorum stulticia, atque imbecillitate. Ideo orat, & dicit: *Pater, gratias ago tibi,*
Supra.5.d *quoniam audisti me.* Quòd si quos vult viuificat, & sicut pater, ita viuificat, quare orat? Sed † vide iam in ipsum venisse locum.] *Vtergo tulerunt lapidem, Iesus eleuatis sursum oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me. Ego autem sciebam, quia semper me audis: sed propter populum qui circunstat dixi, vt credant, quia tu me misisti.* Interrogemus hic hæreticum, num preces ei quid contulerint ad Lazarum suscitandum? Quo modo ergo alia sine precibus fecit miracula? Tibi, inquit, dico dæmonium egredere ab isto: &, Volo, mundare: &, Surge, tolle grabbatum tuum: &, Remittuntur tibi peccata tua: & mari, Tace, obmutesce. Quid autem præstaret apostolis, si preces ei ad miracula opitularētur? Imò neque illi precibus omnia faciebant, sed multa Iesu nomine inuocato. Quòd si eius nomen tantùm poterat, quo modo ipse precum auxilio indigebat? quo si indigebat, non vtique nomen eius eam habuisset potestatem. Cùm autem hominem fecit, quid precatus est? Nónne magna deprehenditur æqualitas? Faciamus, inquit, hominem. Quid autem imbecillius, si ei orandum fuit? Sed videamus quid orat. Pater, gratias ago tibi, quia audisti me. Et quis nā vnquam ita precatus est, priusquam quicquam diceret, Gratias ago tibi, inquit, ostendens se nō egere precibus. Omnia enim facis quæ volo: non tanquam non posset, sed tanquam vna esset ipsorum sententia. Sed qua gratia orationis forma vsus est? Non me, sed illum causam dicentem audi: Propter circunstantem populum, vt credant, quia tu me misisti. Non dixit, vt credāt me minorē, & quòd diuino indigeam auxilio, sine quo nihil facere possum, sed quòd tu me misisti. Hæc omnia preces ostendūt, si simpliciter eas accipiamus. Nō dixit, Misisti me imbecillum, seruitutis consciū, à meipso nihil facientem: sed his omnibus omissis, ne quid horum suspicareris, ponit veram orationis causam, ne me deo contrarium arbitrentur, ne dicant non esse à deo, vt secundum voluntatem tuam hoc me feciisse ostendam: tantùm non dicens, Si essem contrarius deo, res non processisset. Quod autem ait, Audisti me, & ad amicos dici solet, & æquales: Ego sciebam, quia semper me audis: hoc est, vt fiat voluntas mea, non egeo precibus ad persuadendum, vna enim voluntas est. Ad quid ergo preces? Propter infirmiores. *Et cùm hæc dixisset, clamauit voce magna.* Cur non dixit, In nomine patris mei veni foras: aut, resuscita eum pater: sed omnibus his omissis, orantis forma accepta, re ipsa suam præfert authoritatem: quia & hoc sapientiæ suæ est, vt verbis humilitatem, re potestatem præ se ferat. Cùm enim nulla alia de re Christum possent accusare, quàm quòd non esset à deo, & ita multitudinem deciperent, hac gratia per excessum id refutat, & eo modo quem imbecillitas exigebat. Poterat enim aliter ostendere inter se conuenientiam cum propria authoritate, sed eò populus peruenire non poterat, & ait: *Lazare veni foras.* Hoc est quod dixerat, Venit hora, quando mortui audient vo- *Supr.5.d*
cem filij dei, & qui audierint, viuent. Vt enim non existimares ab alio virtutem accepisse, superius te docuit, & nunc per opera ostendit. Et non dixit, resurge: sed, veni foras, & mortuum tanquam viuentem appellat. Quid huic potestati par? Quòd si non propria virtute hoc facit, quid in eo plus esset, quàm in apostolis, qui dicebant: Quid nobis attenditis, tanquam propria vir- *Actor.3.b*
tute fecerimus hunc ambulare? Quod si non sua operabatur potestate, quid non id quod apostoli, dicebat? Et ita ipsi essent sapientiores, qui gloriam propulsarent. Et iterum: Quid attenditis nobis tanquam propria virtute faciamus? Similes vobis homines sumus. Propterea a- *Ibidē.14.c*
postoli quòd nihil ex se facerent, totis hoc viribus persuadere conabantur: ipse autem cùm eam de se concitasset opinionem, nónne abstulisset, † si falsa eius potestas crederetur?] Quis hoc dixerit? Sed contrà ait: Propter circunstantem populum, vt credat. Quòd si crederent, non opus esset precibus. Si enim non erat indignum se precari, quare illis causam imputat? Quare autem non dixit, vt credant quòd tibi non sum æqualis? (Oportuit enim in hoc propter hanc suspicionem venire.) Sed cùm legem soluere existimaretur, nihil illis dicentibus: Nolite, inquit, putare, quia veni soluere le- *Matt.5.b*
gem: nunc autem confirmat opinionem. Omnino autem quid opus fuit tantis ambagibus, & obscuritatibus? Satis fuerat dicere: Non sum par. Quid ergo, non dixit, inquit, non facio voluntatem meam? Et hoc obscurè, & ob illorum imbecillitatem, & ea ratione, qua & orauit. Quid autem significat, Quoniam audisti me? hoc est, nulla in re tibi contrarius sum. Quemadmodum igitur ea particula, Quoniam audisti me: non signat quòd ipse non potuerit: non enim tantùm impotentia esset, sed etiam ignorantia, siquidem ante preces nescisset eum sibi assensurum. Si autem nesciebat quo modo dixit, Vado vt à somno excitem eum: & non dixit, vado vt rogem patrem vt excitet. Quemadmodū inquam, id non imbecillitatis erat, sed concordiæ: ita & illud, Quia semper me audis: aut idem signat, aut ad illorum locutus est suspicionem. Quod si neque ignorabat, neque imbecillis erat, constat propterea humiliter locutum, vt saltem id per excessum dictū cogaris confiteri, non secundum eius dignitatem, sed vt ad auditorum descenderet imbecillitatem: ideo dixit, Quoniam me audisti. Minimè inquies, sed vt ostenderet excellentiam. Atqui hoc pacto & nimiam humilitatem, & tantum hominem esse indicasset. Neque enim precari dei est, & eius qui deo assidet. Vides nulla alia causa ad hoc veniisse, quàm propter illorum incredulitatem? Intuere rem ipsam eius potestatem testantem.

Prodiit ergo Lazarus ligatus. Inde ne imaginationem quandam esse putares. Prodire enim ligatum, non minus admirandum videbatur, quàm suscitari. *Iussit solui,* vt tangentes & propius facti noscerent verè † resurre- *† illūesse.]*
xisse,] & inquit, *Sinite abire.* Intuere quòd nullam gloriam expetat. Non ducit eum, non iubet secum esse, vt rem ostentet facto miraculo. Alij admirabantur, alij Pharisæis annunciarunt. Quid igitur illi? Cum admirari & obstupescere eos oporteret, ipsum qui mortuum suscitauerat, interficere voluerūt. O amentiā, qui

in aliis

Matt.8.a
Matt.9.a
Luc.e.5.d
Marc.4.d
Gene.1.c
Luc.11.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

in aliis corporibus mortem vicerat, ei mortem inferre arbitrabantur, & dicunt, *Quid facimus? quia hic homo multa signa facit.* Adhuc hominem appellant, cùm tale diuinitatis eius testimonium acceperint: quid facimus? Credere oportuit, & colere, & adorare, neque amplius hominem existimare. *Si dimittimus eum sic, omnes credent † ciuitatem in eum, & venient Romani, & tollent † locum nostrum, & gentem nostram,*] Quid sibi his verbis volunt? Populum concitare tanquam tyrannide periclitaturum. Si viderint, inquiunt, Romani turbam ipsum sequentem, sub tyrannide nos esse arbitrabuntur, & destruent nostram ciuitatem. Et quánam gratia, dic quæso? Nũquid seditionem docebat Christus? Num dissuadebat censum dari Cæsari? Nónne regem ipsum facere voluistis, & renuit? Nónne humilem & abiectam vixit vitam? nónne & domo & aliis huiusmodi caruit? Hæc ergo † sine ratione vlla iudicebant, sed inuidia tantum. Verùm id sibi cõtigit, cùm minimè expectarent, & ciuitatem & gentem ceperunt Romani postquam Christum interemerũt. Erant enim quæ faciebat Christus minimè formidanda. Qui enim ægrotos sanabat, qui optimã docebat vitam, qui principibus parêre iubebat, non confirmabat, sed propulsabat tyrannidem. Illi sanè seditionem docebant, hic cõtrà. Quid enim simile suboſtendebat? Num satellitibus stipabatur? Num se muniebat? Num solitudines obsidebat? Sed ne affectu aliquo dicere viderẽtur: totam periclitari ciuitatem, & se reipublicæ consulere, & de vltimo ipsorum periculo habendam rationẽ dicunt. Non hæc vobis captiuitatis causa fuit, sed longè alia. Huius nanque captiuitatis, & antè Babyloniæ & Antiochi non fuit causa, quòd apud vos boni viri, sed quòd mali & iniusti, & deum prouocantes versabantur. Verumenimuero inuidia nihil videt, sed cęcat animam. Nónne Iesus mansuetudinem docuit? Nónne alapis cæsos † nõ vlciſci? Nónne iniuria affectos tolerare? Nónne † ad accipiendum, quàm ad inferendum aliis malũ promptiores esse] admonuit? Nunquid hæc tyrannidem constituentis sunt, an potius tollentis? Sed, vt dixi, grauis quidem affectus est inuidia, & plenus simulatione. Hic orbem terrarũ innumeris impleuit malis, hinc iudicia complẽtur, hinc liuores, & pecuniarum amor, & principatus, hinc inanis gloria, hinc viæ obsidentur, hinc mare piratæ pecurrunt, hinc per orbem terrarum cædes, hinc genus nostrum dissipatur. Quodcũque videris malum, ab inuidia prouenit, iam in ecclesias irrepit, & à principio multa operata est mala. Hic morbus auariciam peperit, quæ omnia confudit, iusticiam corrupit. Dona enim sapientum oculos excæcant, & tanquam frẽnum ori, auertunt, & cohibent correptiones. Hæc pro liberis seruos reddit. De hac quotidie loquimur, & nihil proficimus, feris peiores efficimur, orphanos nudamus & viduas, pauperibus vim inferimus, & eorum augemus miseriam. Hac periit pietas è terra, & nihil nobis nisi fletus relinquuntur, & hoc singulis diebus dicendum est: Nihil precando, nihil consulẽdo, nihil admonendo proficimus, relinquitur fletus. Hoc & Christus fecit, cùm multa Hierosolymis sine profectu admonuisset, eorum lachrymatus est calamitatẽ. Hoc prophetæ faciunt, hoc & nos faciamus, fletus iam tempus est, & lachrymarum, & lamentationum. Nunc dici potest, Vocate flentes, & ad sapiẽtes mittite, & loquantur. Hoc fortasse pacto morbum qui claras domos habitat, qui agros rapina complectitur, eiicere poterimus. Lugendi tempus est, sed opitulamini mihi, vos qui iniuriam accipitis, qui spoliati estis, opitulamini, lugete, & lachrymarum mearum socij estote. Verùm non nos, sed illos lugeamus: non nobis iniuriam intulerunt, sed perdiderunt seipsos. Nos enim pro accepta iniuria regnum dei, illi gehennam pro lucro assequuntur. Ideo melius est iniuriã accipere, quàm facere. Lugeamus eos non communi luctu, sed quo sacræ nos literæ docent prophetas luxisse. Lugeamus cum Esaia dicente: Vę cõiungẽtibus domum domui, & agrum agro adiicientibus, vt à vicino aliquid auferant. Nũquid habitatis soli in terra? domus magnæ & pulchræ, & nõ erunt qui eas habitẽt. Lugeamus cum Naum, & dicamus cum eo: Væ qui ædificant in altum domum suam: imò lugeamus eos, Christũ imitati dicentem: Væ vobis diuitibus, quia sitietis, quoniam accepistis mercedem vestram, & consolationem. Lugeamus sine intermissione, & nisi turpe sit etiam plãgamus, dicamus cum propheta: Nolite lugere mortuum, sed raptorem, auarũ, cupidum, insatiabilem. Quam ob rem mortuos lugemus, cùm iam nihil proficere possumus? Hos lugeamus, qui mutari possunt. Sed nobis lugẽtibus ipsi fortasse rident: etiã & hoc lugendum, cùm rident quod flendũ esset. Si lamentationibus nostris quid mouẽtur, cessandum est à luctu, tanquam corrigendi sint. Verùm cùm nullo doloris sensu tanguntur, perstemus in dolore. Lugeamus non diuites simpliciter, sed auaros, cupidos, raptores. Possunt enim diuitiæ rectè & laudabiliter expendi, cùm in egenos eas conferimus. Auaricia autem criminanda est, atque accusanda. Lugeamus igitur, sequetur fortasse aliqua emendatio. Et licèt, qui in hũc morbum inciderint, non liberentur: alij tamen in eum non incident, sed mundi seruabuntur. Vtinã autẽ & ipsi liberẽtur, & nemo amplius tali peste cõprehẽdatur, vt simul omnes promissis nobis bonis perfruamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria in secula seculorũ, Amẽ.

Esaiæ.5.c

Luc.6.d

Hiere.22.c

Homilia.lxiiij. ex cap. vndecimo.

VNus autem ex ipsis Caiaphas nomine, cùm esset pontifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis quicquam, nec cogitatis, quia expedit vobis vt vnus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Infixæ sunt gentes in interitu quem fecerunt: in laqueo hoc, quem absconderunt, comprehensus est pes eorum: quod Iudæis contigit. Ipsi nanque dicebant interimendum Christum, ne Romani venirent, & tollerent eorum gentem, & ciuitatem: postquam autem interemerunt, ea perpessi sunt: & quę eorum vitandorum gratia fecerant, in ea his patratis inciderũt: sed qui interemptus ab illis est, cœlum habitat: qui interemerunt, infernum. Atqui nõ hoc intendebant, sed cogitauerunt eum, inquit, interficere ab illo die. Dixerunt enim, *Venient Romani, & tollent † regnum nostrum & gentem.*] *Vnus autem ex ipsis Caiaphas nomine, cùm esset pontifex anni illius, dixit,* cùm cæteris esset impudentior. *Vos,* inquit, *nescitis quicquam:* Quod illi dubitabant, & deliberãdum proposuerant. Dixerunt enim: Quid faciemus? hic impudenter, & aperta fronte, & temerariè decreuit, *Vos nescitis quicquam, neque cogitatis, quia expedit vobis, vt vnus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Hoc autem à semetipso non dixit, sed cum esset pontifex anni illius, prophetauit.* Vides quanta sit pontificalis potestatis virtus? Cùm enim pontifex esset, licèt indignus, prophetauit, nescius tamen quid diceret, & os tantum gratia, non autem scelestum cor attigit. Multi prẽterea alij futura prædixerunt indigni, Nabuchodonozor, Pharao, Balaam, & omnium causa manifesta. Quod autem dicit, hoc est, Vos sedetis adhuc: pigrius rem in-

Psal.9.e

† *gentẽ nostram.*]

Danie.2.a
Gene.41.
Num.24.c

† nos vt prõptiores simus ad malum accipiendũ quàm alij sint ad inferẽdum.]

Inuidia omniũ malorũ radix.

Eccl.20.d

Supra.6.b

† nõ id futurum existimantes.]

Luc.20.c

† ciuitatem nostram,]

πόλιν legisse videtur Chrysost. nã subinde ciuitatis mẽtionẽ facit, vt & sequẽti homilia hunc citãs locum.

tuemini, & nescitis vnius hominis salutem pro cõmu-
ni contemnendam. Vide quanta spiritus potẽtia à ma-
la mente verba prophetica, & admirationis plena eli-
cere potuit. Filios autem dei gentes appellat euangeli-
Supra.10.c sta, ab eo quod futurum erat. Quemadmodum & ipse
inquit, Et alias oues habeo, quas etiam à futuro ita ap-
pellat. Quid autem signat, cùm esset põtifex anni illius?
Cùm aliis & hic etiam mos corruptus erat. Non enim
perpetuum iam sacerdotium, sed annuum dabatur, ex
quo venales facti erãt principatus. Veruntamen etiam
sic aderat adhuc spiritus. Postquam autẽ in Christum
manus extenderunt, tunc eos dereliquit, & abiit ad a-
postolos. Et hoc velum scissum signat, & Christi vox
Matt.23.d dicentis: Ecce dimittetur domus vestra deserta. Et Io-
sephus qui paulò pòst fuit, inquit, quosdam angelos ad-
† nũ vellẽt mutari, reliquisse ipsos.] huc expectantes, † visos migrare, vt eos relinquerent:] B
quousq; enim vinea perstitit, omnia facta sunt: ex quo
autem hæredem interemerunt, mox perierunt. Et tan-
quam speciosam vestem à puero inutili Iudæorum ac-
cipiens deus fidelibus seruis ex gentibus tradidit, & de-
sertos illos dimisit, & nudos. Nec parum fuit quòd ini-
micus hæc prophetasset, sed quòd alios allicere potuit.
Contrà enim quàm vellet, euenit. Nam post Iesu mor-
tem futuro supplicio liberati sunt fideles. Sed quid si-
gnat, *Vt congregaret in vnum?* quòd qui propè erant, &
qui longè vnum corpus reddidit: qui Romæ est, Indos
corpus suum esse arbitratur. Quid huic congregationi
† consultauerunt Iudæi.] simile? Et omniũ est caput Christus. *Ab illo ergo die † co-*
gitauerunt,] vt interficerent eum. Atqui anteà tentarant. Di-
Supra.5.c cit enim: Propterea quærebant eum Iudæi interficere.
Ibidem.7.c Et iterum: Quid me quæritis interficere? Sed tunc quæ-
rebant, nunc suam confirmarunt sententiam. *Iesus au-*
tem iam non palàm ambulabat apud Iudæos. Iterum more ho C
minis sibi cauet, & frequenter hoc facit. Causam autem
diximus propter quam sæpenumero discesset, & nunc
iuxta desertum in ciuitate, quæ dicitur Euphrata, man-
sit cum discipulis suis. Quo pacto discipulos perturbari
arbitraris, videntes suum magistrum more hominis si-
bi salutem quærere? Nemo iam eum sequebatur. Et cùm
propè esset dies festus, omnes Hierosolymam concur-
rebant, cùm alij lętarentur, & celebritati studerent, soli
discipuli latent, & periclitantur, tolerabant tamen. Et-
† in Galilæa delitescebant.] enim cùm Pascha esset, & scenopegia † in Galilæam cõ-
Luca.22.c cesserant,] inde in die festo in fuga, & latibulis soli om-
nium in magistri beneuolẽtia perseuerabãt. Hinc Lu-
cas eum dixisse, inquit: Ego perseueraui vobiscũ in ten-
tationibus. Hæc dicebat, vt ostẽderet auxilio suo vires
eos accepisse. *Et ascenderunt multi Hierosolymam de regione*
ante Pascha, vt sanctificarent seipsos. Et dederant põtifices & Pha- D
risæi mandatum, vt si quis cognouerit, vbi sit indicet, vt apprehen-
dant eum. Admirabilis sanctificatio cum iniqua volũ-
tate, cum homicida mente, cum sanguinolentis ma-
nibus. Et dicebant: *Quid putatis, quia non venit ad diẽ festum?*
In Paschate ei insidias tẽdebant, & solennitatis diem
in eędem cõuertebant: quasi dicant, Huc venturus est,
tempus eum aduocat. O impietatem, cùm magis virtu-
† et in maximis sceleribus captos dimittere oporteret] ti est incumbendum, † magis à sceleribus abstinẽdum,]
Matt.27.b tunc innocentẽ capere conantur. Atqui cùm iam idem
tentarent, nõ modò nihil assecuti sunt, sed ridiculi ap-
paruerunt, ideo frequenter in eos Iesus incidẽs euadit,
& volẽtes se interimere cohibet, & dubios reddit, cùm
virtutis suæ demonstratione quæreret, vt compunge-
rentur. Et cùm captus esset, vt nõ propria ipsorum vir-
tute, sed illius permissu eum cepisse intelligerent: neque
ènim tunc eum comprehendere potuerũt, etiam si pro-

A pinqua esset Bethania, & cum comprehendissent, reie-
cit eos retrorsum. *Ante sex dies Paschæ venit Iesus in Betha-* *Cap.XII.*
niam, vbi fuerat Lazarus mortuus, & manducabat apud eos, &
Martha ministrabat. Lazarus verò vnus erat ex discumbentibus.
Quod veræ resurrectionis erat signum, cùm post tot
dies & viueret, & comederet. Vnde constat in domo
eius prandere, † vtpote amici qui Christum acceperat.] *† tanquã e-*
Multi dicũt in alia domo discubuisse. Maria autẽ non *nim amici*
ministrabat, sed discipula hic etiam erat, & spiritali- *& redama-*
bus magis afficiebatur. Neque enim ministrabat tan- *ti Iesum ac-*
quam vocata, neque communi vacabat ministerio, sed *ceperant.]*
soli Iesu honorem impendit, neque tanquam homini
adest, sed tanquam deo. Hac gratia diffudit vnguẽtum,
& capillis capitis sui pedes terfit: quæ nõ erant indicia,
quòd de Iesu quicquã suspicaretur, vt multitudo: quod
Iudas sub pietatis obtentu reprehendit. Tum Christus,
Bonum opus operata est in sepulturam meam. Quid autem
discipulum in muliere non reprehẽdit, neque dixit, vt
euangelista, furem esse? voluit enim multa eum patien-
tia arguere. Quòd enim sciret proditorem esse, antè
nonnunquam arguit, quòd non omnes crederent, &
vnum ex his diabolum esse. Demonstrauit ergo, quòd *Supra.6.g*
ipsum proditorem cognosceret, non tamen manifestè
reprehendit, sed ei indulsit, vt à proposito reuocaret.
Sed quo modo aliter inquit euãgelista omnes discipu-
los idem locutos? Sanè locuti sunt, sed non eodem ani-
mo. Quòd si quis inquireret, quid tandem cùm fur es- *Matt.26.a*
set, loculi ei pauperum committebantur: Et cur auarum
fecisset dispensatorem? Illud sanè dicemus, deum arca-
nam intelligere rationem. Quòd si quid & à nobis est
coniectandum, vt omnem tolleret proditionis mate-
riam, neque enim poterat dicere pecuniarũ id cupidi-
tate fecisse, sufficientes enim loculi esse debebant, qui e-
ius satisfacerẽt cupiditati, sed sola malicia, quam Chri-
stus cohibere volebat multa illi permittendo. Ideo fu-
rem non arguit, quanuis non ignoraret, & malam eius
obstruit cupiditatem, & omnẽ abstulit excusationem.
Sinite eam, inquit, *in diem sepulturæ meæ, hoc fecit.* Quo
verbo iterum proditorẽ admonet cum sepulturæ me-
minit, quem tamen minimè hæc reprehẽsio tetigit, ne-
que placauit. Atqui hoc verbũ facilè potuit cũ in mise-
ricordiã adducere: quasi diceret, Molestus sum & gra-
uis, sed expecta parumper, & migrabo. Huc enim res-
pexit, cùm diceret: *Me autem non semper † habebitis.*] Sed *† habebis.]*
nihil horum ferum & insanientem animum flexit, licèt
his multò plura & diceret, & faceret, & pedes eius ea-
dem nocte lauisset, & ad mensam secum adhibuisset,
quod & latronum animos mulcere assolet, & alia ver-
ba locutus est, quibus etiam lapides molliri potuissent:
nec multò antè, sed eadem die, vt minimè obliuioni
mandare potuerit: sed aduersus omnia perstitit immo-
bilis. Grauis nãque morbus est auaricia, grauis inquam,
qui & oculos cæcat, & aures obstruit, & fera sæuiores
reddit, non conscientiam, non amiciciam, non cõsue-
tudinem, nõ propriæ animæ salutem cognoscere sinit,
sed semel ab omnibus dirimẽs, in seruitutem sibi quos
cepit, more sæuissimi tyranni vendicat. Et quod in hac
aspera seruitute grauissimum est, quòd etiam gratias si-
bi habẽdas persuadet, & quantò ei magis seruiunt, ma-
gis lætantur, & maiori afficiuntur voluptate. Et ita ma-
ximè incurabilis morbus, ita fera insuperabilis efficitur.
Hic Giezi pro discipulo & propheta, lepra perfudit: hic *4.Reg.5.g*
Ananiam, & Sapphiram perdidit: hic Iudam prodito- *Act.5.a*
rem effecit: hic Iudæorum principes corrupit, cùm do-
na acciperent, & furibus communicarent: hic innu-
mera

Universidad de Deusto
Biblioteca

mera bella induxit. Vias sanguine, fletibus & lamentis cuntates implet. Hic mensas sceleſtas reddidit, & cibos iniquitate aſperit. Ideo idololatriam eũ appellauit Paulus, †non tamẽ tam formidabilis est idololatria.] Sed cur ita appellauit? Habent nõnulli pecunias, & his vti non audent, sed nepotibus †reseruant,] & intactas ad alios transmittunt, tũc & tanquam dona deo dedicata tangere minimè audent: quòd si quando coguntur, tanquam ad nefas aliquod timidè veniunt: præterea tanquam quis idolum lapideum, aurum & clauſtris & vectibus cohibent, pro templo arcam præparantes, & argẽteis vasis recondẽtes: nõnne ita aurum adoras, vt ille idolum? Ille & oculos, & animã traderet potius, quàm idolũ. Non aliter affecti sunt auri amatores. Sed nõ adoro aurum, inquies. Neque idolum dicet ille, sed inhabitantem dæmonem. Ita & tu, licèt non aurũ, eius tamen aſpectu & cupiditate, animæ inſidentẽ dæmonem adoras. Dæmone enim grauior est pecuniarũ cupiditas, cui multi magis obediũt q̃ illi idolis: illi enim in multis non parent, huic verò in omnibus: & quodcunque faciendum ſuggerit, obſequũtur. Quid dicit auaricia? Esto omnibus inimicus, obliuiſcere naturam, contemne deum, ſacrificiũ mihi teipſum offer. Dicto citius parent. Et idolis quidem boues ſacrificant, auaricia offer mihi animam tuam, inquit, & perſuadet. Vide quas habeat aras, quæ libamina accipiat. Regnũ cœlorum auari non poſsidebunt. Neq; has minas formidant, quãuis hæc cupiditas infirmiſsima ſit, quippe quę non inſita, neq; naturalis est: fuiſſet enim nobis à principio, ſed aurum iam non erat, neque quiſpiam aurum amabat. Sed ſi placet vnde malum hoc prouenerit, dicam, vnuſquiſque maiori æmulatus, morbum hunc auxit, & nolentẽ prœoccupans irritauit. Cùm enim ſplendidas domos, diffuſos agros, ſeruorum greges, argẽtea vaſa, veſtimentorum copiam intuerentur, vt hęc ſuperarent, pro viribus contenderunt. Itaq; primi ſecundis cauſam, ſecundi minoribus præbuerunt. Quòd ſi cõtinentes eſſe voluiſſent, non ſanè fuiſſet poſteris cupiditatis exemplum, imò neque vlla his excuſatio eſt. Sunt enim qui pecunias contemnũt. Et quiſnã inquies? hoc grauiſsimũ eſt, quòd impoſsibile videatur, vt quis vincat maliciam, neque quiſpiam rectus iudicetur. Adducam tamen multos & in ciuitatibus, & in montibus, & quid proficiemus? Neq; enim propterea meliores euadetis. Sed non nunc nobis de hoc ſermo habetur, vt diuitiæ †minuantur:] velim ſanè. Verùm cùm maius vobis onus eſſe videatur, non cogam: ſed ne aliena concupiſcatis, & aliquid in egenos conferatis, admoneo. Multos autem inueniemus rebus ſuis contentos, ſua cu rantes, & iuſtis viuentes laboribus: quid hos non imitamur, non æmulamur? Cõſideremus maiores noſtros, num facultates eorum ſteterunt? Tantùm eorum nomina durant, & incorrupta ſeruantur. Num magni alicuius viri balneum, & diuerſorium, & ſuburbana aſpicientes, recordati quantùm laborem ſubierit, ingemiſcimus? Quanta rapuit, & nuſquam apparet? Sed alij in eius deliciis delectantur, quod nunquam ille ſuſpicatus eſt, fortaſſe & inimici, vt magis puniatur. Huiuſmodi & nos manent. Proculdubio moriemur, & hic noſter finis. Quantam impenſam, quanta odia ſubierunt? Quid hinc emolumenti? Immortale ſupplicium, & nullum malis remediũ, neque viuẽtes tantùm, ſed & mortui ab omnib⁹ accuſantur. Quid cùm multorum imagines in domibus poſitas intuemur? Nònne magis dolemus? Vere bene inquit propheta: Veruntamen ſtultè perturbatur omnis homo viuens. Profectò harum rerum cura perturbatio eſt: perturbatio, inquam, & anxietas ſuperflua, qua omnino in ęternis tabernaculis carebimus. Hic enim alius laborat, alius fructum capit: illic laborum ſuorum quiſque dominus eſt, & multiplicem mercedem accipit. Ad illam ergo poſſeſsionem properemus, illic ædificemus, vt quieſcamus cum Chriſto Ieſu domino noſtro, Amen.

Col. 3. a & Ephe. 5. b

Pſal. 38. b

Pecuniarũ cupiditas dæmone grauior.

1. Cor. 6. b

† attamen ne ſic quis terrorẽ incutiat.]

† dedicãt.]

† enacuẽt.]

Homilia lxv. ex cap. xij.

Cognouit ergo turba multa ex Iudæis quia illic eſſet: & venerunt non propter Ieſum tantùm, ſed vt Lazarum quoque viderent, quem ſuſcitauit à mortuis. Quemadmodum diuitiæ incautos perdere conſueuerunt, ita & principatus: ille nanque in auariciam, hic in * inſaniam hominẽ impellit. Ecce Iudæorum turba quæ ſubdita erat bene ſentit, principes verò inſaniunt. Quod enim illi crediderunt, teſtantur frequẽter euangeliſtæ: quòd multi de turba crediderũt ei, ex principibus minimè: ſed inquiunt, Nũquid aliquis principum credidit in eum? Sed quid inquiunt de turba? Qui non norunt legem, maledicti ſunt. Qui credebãt, eos maledictos dicebant: ſe autẽ qui †negabant,] ſapiẽtes. Et in hoc loco, multi cùm miracula viderent, crediderunt: principes autem ſuis ſceleribus non contẽti, etiam Lazarum interimere tentabant. Eſto, Chriſtum, quòd ſabbatum ſoluerit, quòd æqualem ſe patri fecerit, & propter Romanos, vt dicitis, velitis interficere: quid Lazarum poteſtis accuſare, vt de eius cogitis interitu? Nunquid beneficium accipere, crimini dandum eſt? Conſidera quantùm cędi ſtudebant. Atqui multa ſigna fecerat Ieſus, ſed nullum ita eos efferauit, non paralyticus, non cæcus curati. Hoc enim natura admirabilius erat, & poſt multa factum, & mirandum erat mortuũ quatriduanum ambulantẽ, & loquentẽ videre. Sanè quidem. Non tamen feſti diei officia erant, cædibus coinquinare celebritatem. Præterea illic videbantur Chriſtum ob ſabbati ſolutionem accuſare, & hoc pacto turbam abducere: hîc cùm nihil queri poſſent, contra ſanatum irritentur. Neq; poterant dicere, quòd patrem oppugnaret: oratio enim Ieſu eis ſilentium impoſuit. † Siquidem cùm omnis reprehendẽdi cauſa eis ablata,] & ſignum manifeſtiſsimum eſſet, in cædem feruntur: quod & in cæci miraculo feciſſent, niſi ſabbatum habuiſſent, quod calumniarentur. Accedit ad hoc, quòd ignobilis ille erat, & eiecerunt eum è templo: hic verò clarus, quod conſtat ex multitudine eorum, qui ad ſorores eius conſolandas venerant, & quòd omnibus ſpectantibus miraculum factũ erat cum maxima omnium admiratione. Idcirco omnes, etiã omiſſo feſto, Bethaniam ad eum viſendum concurrebant, hoc eos angebat: tentarũt ergo eum interimere, & nihil audere ſibi videbantur, adeò erant prompti ad cædem. Hac gratia hoc in primis vetuit lex, Nõ occîdes: & hoc propheta accuſat inquiens, Manus eorum plenę ſanguine. Quo modo ergo cùm nõ palàm ambularet in Iudæa, & in deſertum ſeceſsiſſet, iterum audenter reuertitur? Quoniam eorum furorẽ abſentia ſua iam extinxerat. Ad hæc multitudo præcedens & ſubſequens, ſufficiens erat quæ eos ne quid in Chriſtũ molirentur perterreret. Nullum enim miraculum adeò eos mouit, vt Lazari reſurrectio. Et alius euangeliſta inquit, quòd ſtrauerunt ad eius pedes veſtimenta, & quòd vniuerſa ciuitas comniota, per quàm honorificè acceperunt. Fecit autem hoc vt aliam prophetiã figuraret, aliam impleret: &

** ἐκπέφνιαν i. inſaniam ſiue amentiã: aut arrogãtiã ſiue ſuperbiam. Suprà. 7. & 8 necabãt.]*

τῆς ἀναιρεθῆναι, q necare aut interficere Chriſtũ parabant.

† Cũ igitur id quoque quod ſubinde obiiciebãt, ſublatũ eſſet.]

Exod. 20. e & Deute. 5. b

Eſaiæ 1. d

Luc. 19. f

Universidad de Deusto
Biblioteca

ret:& idem alterius rei est principiũ,alterius finis. Illud A
Matt.21.a enim,Lætare quòd rex tuus venit tibi mansuetus,pro-
phetiam implet: quòd asinũ ascenderit,futurũ præfigu
rauit.Nam immundum gentium genus ei subdi opor-
tebat. Quo modo autem alij dicunt, quòd discipulos
Marc.11.a misit dicens:Soluite asinam & pullum: hîc autem tan-
Matt.21.a tùm,quòd * asino inuento sedit super eo?Vtrũque fieri
potuit,solutam asinam ducentibus discipulis,super eã
inuentam Iesum sedisse.Ramos autẽ palmarum, & o-
liuarum,& vestes strauerant, ostendẽtes maiorem iam
de eo,quàm de propheta opinionem habere. Et dice-
bant,† *Hosanna benedictus qui venit in nomine domini.* Vi-
des hoc maximè mœrore eos affecisse,quòd omnes cre
derent,deo non esse contrarium: & hoc maximè po-
pulũ*scindebat, quòd à patre venire diceret.Sed quid
signat,Lætare filia Sion?cùm omnes Iudæorum reges, B
vt plurimùm iniusti essent & cupidi, & multitudinem
euerterent,& hostibus traderent, Confide, inquit, hic
talis non est,sed humilis, & mansuetus: quod ex asino
ostẽditur.Non enim exercitu stipatus ingressus est,sed
solo asino.Hoc autem non cognouerũt discipuli eius
primũ,quod erat scriptũ de eo. Ecce quòd plura igno-
rabant,quoniam ipse nondum eis reuelauerat.Etenim
cùm inquit:Soluite templum hoc,& in triduo suscita-
bo illud:neque tunc intellexerũt discipuli. Et alius eu-
angelista ait:Quod erat abscõditus sermo ab eis,& ne-
sciebant eum resurrecturum à mortuis. Sed non ab re
Supra.2.d abscondebatur:quare alius inquit euãgelista,quod au-
Luca 18.f diendo dolebant, & erant tristes, quia resurrecturum
non cognouerant: & eorum superabat ingenium.
Sed cur * id eis non aperuit? Quoniam magnum erat. C
Et contemplare euãgelistæ sapientiam, quòd priorem
ipsorum ignorantiam prædicare nõ erubescit. Quod
enim scriptum esset,norant:quod de Christo, ignora-
bant.Siquidem scandalizati essent, si rex talia perpes-
surus, atque tradendus esset. Præterea non continuò,
quod regnum diceret,intellexerunt. Nam & alius in-
Matt. 20.c quit euangelista,de huius mũdi regno eos arbitratos.
Testificabatur autem turba quòd Lazarum resuscitas-
set.Non enim tot repentè conuersi essent, inquit, nisi
credidissent miraculo. Pharisæi ergo dixerunt † ad se-
metipsos: Videtis quia nihil proficimus ecce mundus
totus post ipsum abiit. Videntur mihi hæc esse verba
rectè sentientium, non audentium tamẽ palam loqui,
ex euentu autem illos conuincentes, tanquã frustra co
narentur.Mundum autem in hoc loco iterum turbam
appellat. Consueuit enim scriptura mundum,& mũdi
creaturam,& vicioſos appellare.Illud cùm inquit,pro-
ferens secundum numerum mundum suũ:hoc,Vt mũ- D
Supra.7.a dus vos non odit,me autem odit. Quæ diligenter cõ-
sideranda sunt, ne ex nominis æquiuocatione ansam
præbeamus hæreticis. *Erant autẽ gentiles quidam ex his qui
ascenderant,vt adorarent,* cùm iam propè esset, vt prose-
lyti fierent, ad festum venerant.& cùm Iesu fama ex-
tenderetur, *dicunt Philippo:Volumus Iesum videre.Venit Phi
lippus, & dicit Andreæ,* vtpote qui prior erat, & rem ei
Matt.10.a communicat.Sed neque ipse simpliciter id recepit: au-
dierat enim,In viam gentium nõ ambulaueritis: ideo
cum discipulo locutus, magistro refert, Vterque enim
Iesum affati sunt.Qui respondit, *Venit hora,vt clarificetur
filius hominis.Nisi granum frumenti cadens in terram mortuũ fue-
rit,ipsum solum manet.* Quid significat,venit hora? Dixe-
rat,In viam gentium ne abieritis:vt omnem tolleret à
Iudæis* impudentiæ occasionem, eos à gentilibus co-
hibuit:sed cùm illi in pertinacia perstarent, hi accede-

rent,tempus iam passionis aduentare inquit, omnibus *gratitudi-*
consummatis.Quòd si enim nobis his esset cõtumaci- *nis,perfidię*
bus inhærendum,illis penitus reiectis, hoc sanè nostra *improbitatis.*
foret prouidentia indignum: cùm enim ad gentes di-
scipulos post passionẽ esset missurus,iam, inquit, tẽpus
ad crucẽ aduentare. Nõ tamẽ prius eos dimisit, vt esset
in testimonium eis. Etenim antequàm in Iesum impe-
tum facerent Iudæi, antequàm crucifigerent, nõ dixit,
Euntes docete omnes gentes:sed, in viam gentium ne *Matt.10.a*
abieritis.&,Non missus sum nisi ad oues,quę perierunt *Ibidẽ.15.c*
domus Israël.&,Non bonum est accipere panem filio- *Ibidem.*
rum,& dare canibus. Cùm autẽ odio à suis haberetur,
& ita vt interficeretur,superfluum erat persequentibus
inhærere.Etenim recusarunt ipsum dicentes, Non ha- *Infrà.19.c*
bemus regem nisi Cęsarem: tunc ergo eos dimisit,cùm
dimissus esset ab eis.Ideo inquit. Quoties volui cõgre- *Matt.23.d*
gare filios vestros,& noluistis? sed quid signat, Granũ
frumenti, nisi cadens mortuum fuerit?de cruce loquitur,ne perturbarentur.Cùm gentiles accesserunt, tunc
mortuum esse,hoc inquit,maximè populos adducet,&
mei augebit præconium.Inde cùm non ita verbis per-
suaderet,rerum experiẽtia id aggreditur,inquiens hoc
in frumento contingere, vt mortuum maiorem fru-
ctum afferat. Quòd si hoc in seminibus euenit, multò
magis in me.Sed non intellexerunt discipuli quid di-
ceret:ideo frequenter idem repetit euãgelista,excusans
quòd postmodum fugerint. Talem, de resurrectione
disputans,rationem Paulus attulit. Quam igitur habe- *1.Cor.15.a*
bunt excusationem,qui resurrectioni non credunt, cũ
in seminibus, & in plantis quotidie hoc videamus, ac
etiam in generatione nostra?Primùm enim corrumpi
semen oportet,inde fieri generationem.Omnino autẽ
cùm deus aliquid facit,nulla opus est ratione. Quo mo
do nos ex nihilo fecit?hoc ad Christianos dico, dicen
tes credendum scripturis. Ego autem & aliud dicã ab
humanis rationibus,alij maliciam,alij virtutem sectã-
tur:sed malicię sectatorum multi fœliciter in vltimam
peruenerunt senectutem, virtutis autem contrà. Quo
modo ergo pro meritis vnusquisque accipiet? Quan-
do?Certè inquiunt,sed corpora non resurgẽt. Nõne
audiunt Paulum dicentem, Oportet autem corrupti- *1.Cor.15.g*
bile hoc induere incorruptionem? Neq; animam intel
ligit,quippe quę non corrũpitur,& resurrectio de mor
tuo dicitur.Cecidit autem corpus. Quare vero corpo-
ris resurrectionẽ negas?An nõ possibilis deo est? quod
dicere summæ amentiæ est.An nõ decet? Quam ob rẽ?
Vt corruptibile quod & laboris est, & mortis partici-
ceps,in præmiis communicet. Si non decuisset, neque
à principio factum esset. Nõne carnem ipse accepit?
quòd acceperit,& ipsam suscitauerit, audi quid dicat:
Infer digitum tuũ huc, & vide quia spiritus ossa & ner *Infrà.20.f*
uos non habet.Quare Lazarum suscitauit,si melius fuis
set sine corpore suscitare?Quid inter signa & beneficia
hoc adnumerauit?Quid cibos præbuit? Nolite dilectis
simi ab hæreticis decipi. Est enim resurrectio, est iudi-
cium.Hæc tollunt,quicunque nolunt operum suorum
rationem reddere.Etenim oportet resurrectionem ta-
lem esse,qualis fuit Christi. Primitiæ etenim ille est, &
primogenitus mortuorum.Sed dicẽt:Resurrectio hoc
est,animæ purificatio,& à peccatis mũdatio: Christus
autem non peccauit, quo modo surrexit? Quo modo *Infrà.14.d*
nos à maledictione liberati sum⁹,si ipse peccauit? Quo
modo dicit, Venit princeps mundi huius, & in me nõ
habet quicquam? Hæc enim non peccasse significant.
Igitur secundum eorum sententiam, aut non surrexit:

aut

† *hosãna*] * Διήρει. *separabat, distinguebat:vt intelligi possit p hoc populũ à Pharisæis distingui, quòd eũ à patre venire diceret: quod illi negarẽt.*

† *ad ipsos: Videtis quòd nihil proficitis.*]

Matt.20.c *Matt.21.a* *Marc.11.a* *Matt.21.a* *ἐνάριον diminutiuũ est neutri generis, sic vt de asello aut asella dici possit.* *Supra.7.a* *Supra.2.d* *Luca 18.f* *τὸ ὄνον id quod est asini, siue asini historiã vel mysterium.* *Matt. 20.c* *ἀγνωμοσύνης, impudentiæ*

Universidad de Deusto
Biblioteca

aut si surrexit,peccauit ante resurrectionẽ. Sed sanè & surrexit,& peccatum non fecit,igitur corpore resurrexit:& praua hæc doctrina nihil aliud est, q̃ inanis gloriæ filia. Hunc ergo morbum fugiamus. Corrumpunt, inquit,bonos mores confabulationes malæ. Non sunt hæc apostolorum dogmata. Marcion est, & Valẽtinus qui hæc inuenit. Fugiamus,inquam,dilectissimi. Nihil prodest vita bona cum praua doctrina: vt contrà,nihil sana doctrina,cum vita corrupta. Hæc gentiles pererunt,inde isti auxerunt, ab externis accipiẽtes philosophis, & materiã ingenitam, & alia huiusmodi asseruerunt: & vt rerum opificem non subiecta materia ingenita,ita & resurrectionem negarunt. Nolimus his aures adhibere, cum immensam dei potestatem intelligamus. Nolimus,inquam, aures adhibere, vobis inquã dico. Nos enim aduersus eos bellum non recusabimus, sed inermis,& nudus,si in imbecillos ĩciderit licèt fortior,facilè capietur. Si enim scripturis attendissetis, & quotidie in his acutiores euasissetis: nõ sanè admonerem,vt bellũ aduersus eos detrectetis,sed vt manũ cõseratis. Fortis est veritas:cũ verò scripturis vti nesciatis congressum vereor,ne inermibus occurrentes ipsi vos sauciẽt. Nihil illis imbecillius, qui à spiritus sanẽti sunt auxilio destituti. Quòd si exteriori vtuntur sapientia, minimè est mirandum:sed ridendum potius, quòd fatuis vtuntur magistris,qui neque de deo,neque de creatura firmum aliquid, & solidum inuenire potuerunt. Sed quæ apud nos vidua mulier nouit, ea Pythagoras ignorauit,qui dixit animam fruticem,& piscem,& carnem fieri, hisne opera danda est:& qua ratione nituntur? Magni sunt in † ciuitate, pulchros nutriunt capillos,& palliis induuntur, hucusque eorum philosophia extenditur:quos si intrinsecus inspexeris,puluis sunt & cinis,in quibus nihil sani, sed sepulchrum patẽs guttur eorum,plenum immundicia, & sordium, & præcepta omnia vermium. Primus eorum aquam deum esse dixit:qui secutus est,ignẽ:alius aërem, & ad corpora delati sunt. Hos,quęso,admirandos ducis,qui nullã inuisibilis dei cognitionem habuerũt? Quòd si quam perceperunt,id euenit,ex quo in Aegypto cum nostris versati sunt. Sed ne vos nimium perturbemus,iam orationi nostræ finem imponamus. Si enim eorũ opiniones proponere inciperem⁹, quid de deo,quid de materia, quid de anima,quid de corporibus sentiant,risum moueremus. Neque ipsi nostra indigent reprehẽsione, ipsi se inuicem confundunt. Qui contra nos de materia orationem scripsit, seipsum perdidit. Quare ne temerè vos auocemus,& verbis implicemur,his omissis,vt diuinis literis attendatis vos hortabimur, nève ad nullam certemus vtilitatem: quod Paulus Timotheum admonet, quanuis sapientiæ plenum & virtutis. Quare illi pareamus, & nugis abiectis,fraterni amoris opera complectamur. Eleemosynæ rationem habeamus, vt promissa bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui honor & gloria, in secula seculorum, Amen.

1.Cor.15.d

Marcionis & Valẽtini hæresis.

† *coma] nõ mu. interp. legisse videtur, nõmu, per ω.*

1.*Timo.* 4. *d.& 6.a*

Homilia lxvi. ex cap. duodecimo.

QVi amat animam suam,perdet eam. Et qui odit animã suam in hoc mundo,in vitam æternam custodit eam. Si quis mihi ministrat, me sequatur. Dulcis præsens vita est,& multæ plena voluptatis, non tamẽ omnibus,sed qui terrenis rebus affigitur. Quòd si quis cœlum suspiceret,& quæ illic bona sunt contemplaretur,statim hæc contemneret,tanquam nullius momẽti. Nam & corporum pulchritudo quoad pulchrius nõ deprehẽditur,in admiratione habetur: cùm verò melius apparuerit,illa prior despicitur. Quòd si igitur in illam pulchritudinem etiam nos intueri voluerimus, & cœlestis regni speciem considerare, cõfestim nos huius seculi vinculis dissoluerimus. Vinculum nanque est terrenarum rerum affectio. A quo nos abducens Christus,quid dicat attende. *Qui amat animam suam,perdet eã: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodiet eam. Qui mihi ministrat,me sequatur: & vbi ego sum, illic & minister meus erit.* Simile ęnigmati hoc dictum videtur, non tamen est,sed sapiẽtiæ plenum. Et quo modo qui amat animam suam perdet eam? Qui absurdis eius cupiditatibus obtemperat, qui præter debitũ ei indulget. Propterea admonet ille, Noli ambulare in cupiditatibus animæ tuæ:sic enim eam perdis, cùm à virtutis via abducis:quemadmodum econtrariò, Qui odit eam in hoc mundo,custodit eam:hoc est, qui nõ paret ei cùm aliquid perperam iubet. Et non dixit,qui nõ paret: sed, qui odit. Quemadmodum enim quos odio habemus, ne vocem quidem audire, nec vultum eorum videre æquo animo patimur: ita & anima, si quid præter dei voluntatem nobis imperat, acriter reiiciẽda est. Cùm enim iam de morte ad eos verba facturus esset,de morte videlicet sua:& præuideret eorum tristiciam & exanimationem,per excessum locutus est inquiens: Quid dico si mortem meam generosè nõ feretis? nisi vosipsi moriamini,nullum vos sequetur emolumentum. Et vide quo modo lenit sermonem suum: grauius enim & molestius videbatur dicere, homini animam amanti esse moriendum. Et quid antiquitus dico, quando & nunc multos inueniemus libẽter omnia tolerantes, vt hac vita fruantur,eosq; qui futuram credunt? qui cùm vident ędificia,molesq; & machinas,lachrymantur dicentes: Quot homo & quanta? & fit puluis. Sic magna præsentis vitæ cupiditas. Hæc vincula Christus dissoluens inquit, Qui odit animam suam in hoc mũdo, in vitam æternam custodit eam. Quòd enim ad eorum tollendum metum hæc diceret, audi quæ sequuntur: Qui mihi ministrat,me sequatur: de morte locutus, & operum sequelam,atque imitationem exigit. Oportet enim omnino ministrum,eum cui ministrat sequi. Et considera quando hæc loquitur, non cùm persecutionem patiebantur,sed cùm confidebant,cùm se in tuto esse arbitrabantur,quòd à multis honorarentur, colerenturq;: quando & consurgere poterant,& audire, Et tollat crucem suam,& sequatur me:hoc est,semper paratus sis,inquit,ad pericula,ad mortem,ad terrena exilia. Inde cùm grauia dixisset,prẽmium ponit:quòd qui sequetur ipsum,erit vbi ipse est. Quibus verbis ostẽdit resurrectionem post mortẽ. Vbi ego sum, inquit, illic & minister meus. Vbi Christus? In cœlis. Ergo ante resurrectionem illuc anima & mente transferemur. *Si quis mihi ministrauerit,diliget eum pater.* Quare non dixit, Ego? Quoniam nondum debitam vẽdicarat authoritatem,vt pater. Qui enim nondum resurrecturum ipsum sciebant,quo modo poterant tantam de eo opinionem concipere? Quã ob rem filiis Zebedæi inquit, Non est meum dare,sed quibus paratũ est à patre meo. Atqui ipse est iudex. Sed hîc dilectum se filium ostendit:tanquã enim dilecti filij ministros pater accipiet.

Nunc anima mea turbata est. Et quid dicã? Pater saluifica me ex hac hora. Atqui hæc non sunt verba ad mortẽ venire suadẽtis,imò maximè. Siquidẽ ne diceret ipsum cùm humanis careret doloribus, facilè de subeunda morte philoso-

Ecclí 18.d

Animæ iustorũ etiam ante resurrectionẽ in cœlis sunt.

Matt.16.d

Marc.10.f

† & ex ſecuritate] hoc eſt, cum ipſe nõ periclitaretur.

philoſophari,† & in tuto] nobis perſuadere, oſtendit: quòd licèt eam formidet,cùm tamen vſus poſcat, non recuſat.Hæc autem diſpenſationis ſunt, non diuinitatis,ideo inquit:Nũc anima mea turbata eſt.Neq; enim aliter hoc procederet:& dicendo,Pater ſaluifica me ex hac hora:ita perturbatus eſt, vt etiam à morte abſolui cuperet,ſi licuiſſet. hæ ſunt humanæ naturæ imbecillitates.Et quid dicã,inquit, cùm mortẽ deprecer? Propterea veni in horam hanc: quaſi diceret, Licèt moueamur & perturbemur,mortẽ tamen non fugimus: nam ita nunc perturbatus nõ recuſo, ferendum eſt quod inſtat.Non dico enim,libera me ex hac hora: ſed, Pater clarifica nomen tuum.Et licèt perturbatio hoc me dicere cogat,contrarium tamen dico. Clarifica nomen tuum:hoc eſt,duc me iam ad crucem:quod apertè eius humanitatem, & humanis moueri affectibus oſtendit, & naturam quòd ægrè ferret mortem, & viuere cuperet.Quemadmodum enim neq; eſurire neq; dormire crimini dandum eſt,ita neq; vitam præſentem optare. Chriſtus autem corpus omni peccati labe purum habebat,non tamen naturalibus non obnoxium neceſsitatibus,ſiquidẽ non fuiſſet corpus.Et ex his aliud nos admonet.quid nam? Vt ſi quãdo affligimur,ſi quid timemus,non ita reſiliamus à propoſitis. Pater clarifica nomen tuum.Indicat ſe pro veritate mori,quod dei gloriam appellat,& hoc poſt crucis mortem cõtigit. Debebat enim orbis terrarum ad deum cõuerti, & in dei cognitionem venire,& ipſum colere.Verùm hoc non patris tantum,ſed & filij gloria:quod tamen tacet. *Venit ergo vox de cælo:Et clarificaui, & iterum clarificabo.* Quãdo clarificauit?In præcedentibus ſignis, & iterum clarificabo poſt crucem. *Turba autem tonitruum opinati ſunt, vel angelum locutum.* Et vnde hoc? Nunquid manifeſta & clara fuit vox?Fuit ſanè. Verùm craſsior turba erat, & terrenis dedita,& parum attendens, & alij ſonũ tantùm,alij vocem articulatam audierunt, ſed non intellexerunt. *Tum Chriſtus:Nõ propter me vox hæc venit, ſed propter vos.* Cur hoc dixit?Ad illud reſpiciens quod illi frequenter dicebant,quòd nõ erat à deo: qui enim à deo clarificatur, nõnne à deo eſt, cuius nomẽ per eum clarificatur?Propter hoc enim vox delata eſt.Quare & ipſe inquit, Non propter me vox hæc venit, ſed propter vos.nõ vt aliquid ab ea mihi ignoratũ audiam:omnia enim patris noui,ſed propter vos.Cùm enim vel angelum locutum, vel tonitruum factum arbitrati eſſent, inquit,Propter vos:vt hoc ſaltem pacto adduceret eos ad interrogandum quidnam dictum eſſet. Illi tamen oſcitantes & ſtupidi,neq; ſic interrogauerunt,cùm audirent id ad ſe pertinere.Neſciẽti enim*cui diceretur, ſanè nõ manifeſta vox videbatur. Propter vos vox venit.Vides vt res humiles eorum gratia fiant, nõ quòd Chriſtus ope indigeret? *Nunc iudicium eſt mũdi:nunc princeps huius mundi † eiicietur foras.*]Hęc particula quo modo procedit ad illud, Et clarificaui & clarificabo? Rectè & conſonè.Cùm enim dixiſſet,Clarificabo, modũ indicat:hoc eſt,princeps mũdi † eiicietur.] Quid ſignat, Iudicium eſt mundi? quaſi dicat, examinabitur & punietur.Quo pacto? Perdidit ille primum hominem, † & peccato fecit obnoxium.] Propter peccatum enim venit mors,quod in me non inuenit.Et qua gratia inſiliit,& morti tradidit?qua gratia in animam Iudæ ingreſſus eſt vt me perderet? neque mihi diuinam nunc attuleris diſpenſationem, quæ non eſt diaboli, ſed ſapientię ſuę.Inquiratur primùm mala eius mẽs,quo modo igitur iudicatur mundus in me?quaſi examine proA poſito dicatur ad eũ:Eſto,omnes interemiſti, eo quòd ſubiecti erãt peccato:Chriſtum cur interemiſti? Nõnne planè iniuſtè? Per Chriſtum ergo omnis mundus** ἐκλύεται defendetur. Quod vt manifeſtius appareat, exẽplo vtemur:Sit violentus quiſpiam tyrannus,qui omnes qui in manꝰ ſuas venerint,plurimis malis afficiat:hic ſi vel regem,vel regium filium captum,iniuſtè interimat,illius mors etiam alios vlciſci poterit. Sit aliquis qui debitores poſtulet,verberet, in carcerem iniiciat, & hac inſania etiam nihil debentem coërceat: hic etiam eorum quæ in debitores commiſit,dabit pœnam:interficietur enim ab illo.Non aliter in Ieſu vſuenit.Eorum enim quæ in nos fecit diabolus,propter ea quę in Chriſtum auſus eſt,poſtulatus eſt ad ſupplicium.& quòd ita intelligatur,audi quid dicat:Nũc princeps mundi huius † eiicietur foras:]per mortem ſcilicet meam. *Et ego † deiiciẽ.]*

B *ſi exaltatus fuero, omnes traham ad meipſum.* Hoc eſt, etiam gentiles.Et ne quis diceret, quo modo ſi te vicit eiicietur?Nõ vicit inquit. Quo modo enim qui alios trahit, victus eſſe poterit?& non dicit reſuſcitabo: ſed maius, Omnes traham ad meipſum. Nam ſi dixiſſet, reſurgã, non ſignificaret credituros: ſed cùm credituros dicit, vtrunq; declarat,& etiam ſe reſurrecturum cõfirmat. Si enim mortuus manſiſſet, & purus homo fuiſſet, nemo credidiſſet.Omnes traham ad meipſum.Quo modo ergo inquit patrem trahere?Quia trahente filio, pater etiam trahit. Traham, inquit, tanquam à tyranno detentos,& per ſe minime potentes eius manus effugere,vtpote repugnantis.Alio loco rapinã appellat. Nemo poteſt ſpolia fortis rapere, niſi prius alliget eum, & tunc ſpolia eius rapiat.Hęc autem ad illius vim oſtendendam dicit,vt illic rapinam, hic tractionem appellaret.Quod cũ intelligamus,reſurgamus,glorificemus deum,non fide tantum,ſed & vita:aliter non eſſet gloria,ſed blaſphemia. Non enim ita blaſphematur deus ab impio gentili,vt à Chriſtiano.Quam ob rem rogo vt omnia ad dei gloriam referamus. Væ,inquit,ſeruo illi per quem nomen dei blaſphematur.Hanc autẽ particulam,Væ: mox pœna ſequitur,& ſupplicium.Beatus autem per quem nomen dei glorificatur. Nolimus ergo tanquàm in tenebris verſari, ſed omnia peccata euitemus,maximè verò quæ publicè nocent, in quibus præcipuè deus blaſphematur.Quam enim veniã conſequemur,ſi,cùm aliis noſtra exhibere præcipiamur, aliena rapimus? Quæ nobis ſpes ſalutis? niſi eſurientem nutris, ſupplicio afficeris: ſi veſtitum ſpolias, quid tibi ſperandum?Hæc frequenter dicere nõ ceſſamus, quoniam qui hodie non audiunt,cras audient: & qui neq; cras,perẽdie. Quòd ſi qui imperſuaſibiles ſunt,nos tamen non iudicabimur:noſtrum enim officium impleuimus.Vtinam autem ne vos horum pudeat, nève poſſitis accuſari:ſed omnes Chriſti tribunali audenter adſtare,vt & nos in vobis gloriari poſsimus,& malorum noſtrorum aliquam capere conſolationem,probationem videlicet veſtrã, in Chriſto Ieſu domino noſtro, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia lxvij.ex cap.duodecimo.

Reſpondit ei turba: Nos audiuimus ex lege, quòd Chriſtus manet in æternum: & quo modo dicis, oportet exaltari filium hominis? Quis eſt iſte filius hominis? Deprehenſu facilis error eſt,& imbecillis,quãuis extrinſecus callidè fucetur.Et quemadmodum qui putres,& ruinam minantes parietes albo tectorio linunt, non

* πρὸς ὅ.i. ad quid.

† deiiciẽ.] κάτω ἐλήλυθεν hic habet codex noſter, vt & paulò poſt ſæpius.

†deiiciẽ.] †eũ peccato obnoxiũ in uenifſet.]

3.d

Matth.12.c & Marc. 3.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

non tamen eos possunt dirigere:ita & mẽdaces facilè deprehenduntur. Quod hoc in loco Iudæis contigit. Cùm enim ad eos Christus diceret, Cùm exaltat⁹ fuero à terra, omnes trahã ad meipsum. Nos audiuimus, inquiunt, à lege quia Christus manet in æternũ: & quo modo tu dicis quòd oportet exaltari filium hominis? Quis est iste filius hominis? Norãt igitur Christum immortalem,& vitam habere sine fine: vnde etiam quid diceret,intelligebant. Nam sæpenumero in scripturis simul & passio,& resurrectio ponitur: siquidem Esaias vtrunq; simul ponit. Tanquã ouis,inquit,ad occisionẽ ductus est.& quæ sequuntur.Et Dauid in secundo psalmo,& plerisq; aliis coniungit hæc vtraque: & patriarcha,cum dixisset,Recubans quieuit vt leo: inde addidit,Et vt catulus leonis quis excitabit eum:simul & passionem ostendit,& resurectionem. Sed hi arbitrati silentium ei imponere,& non esse Christum ostendere, Christum in æternũ manere confitẽtur. Et vide quàm praue. nõ enim inquiunt, Nos audiuimus quòd Christus nihil patitur,neque crucifigitur,sed manet in æternum.Atqui neq; hoc dictum contrarium erat. Immortalitati enim passio non fuit impedimẽto. Hinc videre licet,multis eos intellectis spõte sua in malicia perstitisse. Cùm enim de morte superius verba fecisset Iesus,& cum illi exaltari audirent,id suspicati sunt: inde dicunt, *Quis est iste filius hominis?* & hoc malignè: noli, inquiunt,arbitrari quòd de te hoc dicamus, neque dicere quòd te propter odium oppugnemus.Ecce nescimus de quo dicas,& tamẽ profitemur. Christus autem eis silentium imponens,ostendensq; passionẽ nulli esse impedimento, vt maneat in æternum. *Adhuc*,inquit, † *modicum lumen in vobis est*:] indicans mortẽ suã translationem esse.siquidem Solis lumen non extinguitur, sed breui secedens rursum apparet. *Ambulate dum lucem habetis.* Quod hîc tempus dicit? An præsentem omnẽ vitam,an tempus ante crucem?Ego verò vtrunq; arbitror,propter immensam eius humanitatem: multi etiã post crucem crediderunt.hoc autem dicit,vt eos ad fidem impellat:vt superius. Adhuc modicum tẽpus vobiscũ sum. *Qui ambulat in tenebris,nescit quò vadat.* Quot nunc Iudæi faciunt quæ nesciunt,sed tanquam in tenebris versantur? Videntur sibi recta incedere, cùm lõgè aberrent,sabbatum custodiunt,& legem seruant,& ciborum habent obseruationes:nesciunt tamen quò vadant,ideo dicebat: *Ambulate in luce,vt filij lucis sitis*, hoc est mei.Atqui in principio inquit euangelista: Neq; ex sanguinibus,neque ex volũtate carnis, sed ex deo nati sunt,hoc est ex patre: Hîc autẽ ipse dicitur eos generare:vt vnam patris & filij operationem intelligas. *Hæc locutus est eis Iesus,& abiit,& abscondit se ab eis.* Quid nunc absconditur? Neq; enim lapides contra ipsum tulerãt, neq; blasphemarant,vt superius: quare ergo se abscondit? Qui cor hominis intrat,norat eorum animos exasperari,etiam si nihil dicerent:norat feruẽtes,& ad cædem promptos,neq; expectauit dum rem aggrederentur,sed absconditur,vt eorum placaret inuidiam.Considera quo modo id signat euangelista. Cùm autẽ tanta signa fecisset corã eis,non crediderunt in eum.Quę nam tanta? Ea prætermisit euãgelista,vt ex sequentibus cõstat:etenim cùm discessisset,& rursum rediret, iterũ placidè eos alloquitur. *Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me.* Vide quid facit:incipit ab humilibus,& confugit ad patrem, & iterum tollit sermonẽ suũ: & cùm eos efferari intelligit, discedit, & redit rursum,& rursus ab humilibus orditur:† & vbi hoc,vbi illud fecit,] cõsidera à principio. Sicut audio,iudico: inde altius,Sicut pater suscitat mortuos & viuificat,sic & filius quos vult viuificat.& iterũ,Ego non iudico vos, alius est qui iudicat:inde discedit,& prodit in Galilęã. Operamini,inquit,non escam quæ perit. Et cùm de se magna locutus esset,quòd de cœlo descenderat, quòd vitam æternã daret,iterum abiit, & reuertitur ad scenopegia.Hoc idem frequenter facientem videre possumus: ita doctrinam suã variat,præsentia, absentia,humilibus, magnificisq; sermonibus: quod & hîc fecit. *Cùm autẽ tanta signa fecisset coram eis,non crediderunt in eum, vt sermo Esaiæ prophetæ impleretur,quem dixit: Domine quis credidit auditui nostro, & brachium domini cui reuelatum est? & iterum: Propterea nõ potuerunt*, inquit, *credere, quia iterum dixit Esaias: Auditu audietis,& non intelligetis. Hæc dixit Esaias, quando vidit gloriam eius,& locutus est de eo.* Ecce iterum hanc particulam,Quia dixit:non causalem esse,sed euẽtus. Neque enim quia dixit Esaias,non crediderunt: sed, quia non erant crediturí,ideo dixit. Sed quare nõ ita dixit euangelista, sed incredulitatem à prophetia, non prophetiam ab incredulitate esse dicit: † & superius hoc idem vehementius.] Propterea non potuerũt credere, quia dixit Esaias? Hinc magnam vult scripturæ certitudinem demonstrare, & quòd non aliter quàm prophetatũ sit,euenit. Ne quis enim diceret, Et qua gratia venit Christus? nesciebat non credituros? Prophetas hoc nouisse inducit, Venit autem, ne peccati sui vllam haberent excusationem: quæ prædixit propheta, tanquã omnino futura prædixit, nisi enim prorsus futura nouisset,non sanè prædixisset. Erant autem proculdubio futura, cùm illi incurabiliter se haberent. Non potuerunt autem:hoc est,noluerunt. Neq; te admiratio capiat.Alibi enĩ inquit:Qui potest capere, capiat.ita nõnunquam potestate pro voluntate vtitur.& iterũ: Nõ potest mũdus vos odio habere,me autem odio habet. hoc & communi sermone vsurpatum videmus, cùm quis dicit,Non possum * asperum hominẽ diligere: vehementiã voluntatis potestatẽ appellans. & iterũ, Nõ potest ille fieri bonus.& propheta:Si mutabit Aethiops pellem suã,& pardus varietatem suam, & populus hic poterit benefacere,qui didicit mala. Non dicit, quòd impossibile sit ei bene operari: sed quia nolũt,ideo nõ possũt. Quod autẽ hoc in loco dicit euãgelista,ita intelligitur, quòd impossibile erat prophetam mentiri: non tamen propterea impossibile erat,vt crederẽt: licebat enim etiam illis credentibus verum esse prophetam:non enim prædixisset, si fuissent crediturí. Quid ergo,inquies,non ita dixit:Quoniã proprietates quasdam habet scriptura,cuius legibus est concedendũ:hęc autem dixit,quando vidit gloriam eius.Cuius? Patris. Quo modo ergo Ioannes de filio dicit, Paulus autẽ de spiritu? Non tanquam confundẽtes personas, sed vnã significantes dignitatem:etenim quæ patris sunt, sunt & filij:& quæ filij,spiritus sancti. Atqui multa per angelos dixit, & nemo dixit, sicut dixit angelus, sed deus. Quæ enim per angelos à deo dicta sunt, deisunt: non autem quæ dei, angelorum: hic autem spiritus dicit verba esse, & locutus est de eo. Quid locutus est? Vidi dominum sedentem in throno alto:& quæ sequuntur.Gloriam hîc visionem illam appellat, fumũ, & arcana audisse mysteria, visionẽ Seraphim,fulgur à throno desiliens,in quod inspicere potentiæ illæ non possent,& locutus est de eo.Quid nam? Quòd audiunt vocem dicentem: Quem mittam,& quis ibit? Et dixi,Ecce ego sum,mitte me.& dixit: Auditu audietis,& non intel-

Esaiæ.53. c

Num.24.

† *pusillũ tẽporis lumẽ vobiscum est.*]

* πόσα. i. *quot,quàm multa, accusatiui casus.*

Suprà.1.a

† *Et vbi hoc fecit? vbinam hoc non fecit?*]

Suprà.5.c
Ibidem.d
Ibidẽ.8.b
Ibidẽ. 6. d

Esaiæ.53. a

Esaiæ.6.c

† *& progressus hoc idẽ vehemẽtius ponit, ita dicens.*]

Matt.19. b
Suprà.7. a

* ἐν σθένει. *i. talem quẽpiã. ita loquuntur Græci de certo quopiam quem nominare nolunt.*

Hiere.13. d

Esaiæ 6.a

Ibidem.c
Ibidem.

intelligetis:& videntes videbitis,& neſcietis.Ecæcauit enim oculos eorum,& indurauit cor eorum, † vt non videant oculis,& corde non intelligant.] Ecce rurſus aliam quæſtionem.Non eſt tamen, ſi rectè conſiderabimus. Quemadmodum enim ſol debilem oculorum aciem perſtringit, non natura ſua:ita vſuuenit in his, qui diuino nō attendūt ſermoni, Ita & Pharaonis cor indurauiſſe dicitur,ita his accidit, qui dei verbum oppugnant.Proprium hoc ſcripturæ:vt illud, Et tradidit eos in reprobrum ſenſum.& iterum †: Abiit à gētibus, hoc eſt ſeceſsit,eas dimiſit.] Non enim hæc à deo, ſed ab aliorum malicia prouenire oſtēdit.Cùm deſerimur à deo,tradimur diabolo: in cuius poteſtatem redacti, innumeris malis afficimur. Vt ergo auditorem perterreat,inquit:Indurauit & tradidit. Quòd enim ipſe nō ſolùm non tradat,ſed ne derelinquat quidē, niſi velimus,audi quid dicat: Nōnne peccata veſtra diuidunt me à vobis? & iterum: Qui elongant ſe à te, peribunt. Oſee autē dicit:Oblitus es legis dei tui, & ego tui obliuiſcar.& ipſe in euangelio: Quoties volui congregare filios veſtros,& noluiſtis?& iterum Eſaias: Veni,& nō erat homo:vocaui, & non erat qui audiret.hæc autem dicit,vt noſtra cauſa deſeri nos,& nobisipſis perditionis noſtræ authores demonſtret: deus autem non modò nos nō derelinquere,& punire vult,ſed quoties punit,inuitus punit.Nolo,inquit,mortē peccatoris.Chriſtus autem cùm peritura eſſet Hieruſalem, etiā lachrymatus eſt:quod nos in amicis facimus.Hæc ergo vidētes,omnia faciamus, ne nos deus derelinquat, ſed curā animæ & mutui amoris habeamus, neq; membra noſtra ſcindamus, quod inſanientium eſt, & alienatorum à mente:ſed quantò magis à nobis alienos proximos videmus, magis in eos ſimus officioſi: etenim in corporibus multos ſæpe videntes incurabili morbo laborantes,imponimus medicamenta. Quid prodagra peius?quid chiragra?Incidemus membra?Minimè, ſed nihil non facimus vt malū mitigemus,cum illud ſoluere non poſſumus.Hoc idem in fratribus faciamus,& ſi grauiſsimè ægrotēt,curare perſeueremus, & feramus inuicem onera: ſic implebimus legem Chriſti, & promiſſa bona conſequemur,gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti,cū quo patri gloria,ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

† ne forte videant oculis, & corde intelligant.]
Exod. 10.g & 14.b
Rom.1.d
† tribuit gētibꝰ, hoc eſt permiſit, dimiſit.]
Eſaiæ 59.a
Pſal.72.
Oſee.4.b
Lucæ 13.g
Eſaiæ 50.a
Ezech.18.g
Lucæ 19.g

Homilia lxviij.ex cap.duodecimo.

VEruntamen ex principibus multi crediderunt in eū: ſed propter Phariſæos non confitebantur, vt de ſynagoga nō eiicerentur. Dilexerunt enim gloriam hominum magis quàm gloriam dei. Omnia quidē nobis fugienda neceſſariò ſunt,quæ animam noſtram corrumpūt: ſed illa lōgè magis,quæ plura peccata ex ſe pariunt. Vt exempli gratia:Auaricia per ſe grauis morbus eſt, lōgè grauior,quia radix eſt & mater omnium malorū: eiuſmodi eſt inanis gloria. Ecce hi propter gloriæ cupiditatem fidem contempſerūt. *Multi*, inquit, *ex principibus crediderunt in eum, ſed propter Phariſæos non confitebantur, vt de ſynagoga non eiicerentur.* Quod etiā ſuperius dixit: Quomodo poteſtis credere,gloriam ab inuicem accipientes,& gloriam quæ à deo eſt non quærentes?Non ergo principes erant, ſed ſerui: ſeruiebant enim vltimam ſeruitutem,veruntamen & hic poſtmodum metus abolitus eſt:minimè autem apoſtolos hoc affectu detentos videmus,etenim principes illis & ſacerdotes crediderunt:ſiquidem ſpiritus gratia ſuperueniens, adamāte eos firmiores reddidit. Cùm igitur hoc ne tunc crederent impediret, audi quid dicat: *Qui credit in me, nō credit in me, ſed in eum qui miſit me.* quaſi dicat, quid timetis in me credere:fides in deum per me aditum habet, ſicut & incredulitas. Intuere quo modo in omnibus ſubſtantiæ indicet indifferentiā. Et non dixit, qui credit mihi: ne quis verba eiꝰ credi interpretaretur,quod & in hominibus dici poterat. Qui enim apoſtolis credit, non apoſtolis credit,ſed deo.ſed vt intelligeres de fide in ſubſtantiam dicere,non dixit, Qui credit verbis meis:ſed, *in me*. Atqui cur, inquit, non econtrariò dixit:*Qui* credit in patrem, non credit in patrem,ſed in me:Quoniam iam ſe in patrem credere dixiſſent,& non in ipſum:imbecilliores enim adhuc erant. Diſcipulos autem allocutus his verbis vſus eſt: Creditis in deum,& in me credite.Hos autem cùm infirmiores ad hæc audienda noſſet,aliter allicit,oſtendens patri credi non poſſe,niſi in ſe credatur.Et ne putares tanquam de homine dictum, addit: *Qui videt me,videt eum qui miſit me.* Quid ergo, corpus eſt deus? Minimè: ſed animi ſpeculationem intelligit, & hîc conſubſtantialem ſignat. Et quid ſignat, qui credit in me? Ac ſi quis diceret,qui aquā è flumine accipit, non fluminis,ſed fontis accipit: immo infirmum hoc exemplum eſt ad ſubiectam materiam. *Ego lux in mundum veni.* Cùm enim pater & in veteri, & nouo teſtamento frequenter hoc nomine vocetur,etiam ipſe eodem vtitur.Ideo Paulus ſplendorem eum appellat, *hinc accipiens*, & multam habere oſtendit ad patrem conuenientiam,immo nullam differentiam: ſiquidem in ſe, fidem, non in ſe,ſed in patrem eſſe teſtatur. Lucem autem ſeipſum appellat,quòd errores pellat, & intellectus auferat tenebras.

Infrà 14.a
Hebr.1.a

Supr.5.g

Sed & ſi quis audierit verba mea, & non cuſtodierit, ego non iudico eum: non enim veni, vt iudicem mundum, ſed vt ſaluificem mundum. Ne æſtimaretur propter imbecillitatem contemptores dimittere,ideo inquit: Non veni vt iudicem mundum.Inde ne pigriores fierent, intelligentes quòd qui credit, ſaluatur: qui non credit, punitur: vide quàm formidoloſum eis iudiciū minatur. *Et qui ſpernit me, & non accipit verba mea, habet qui iudicet eum.* Si pater meminem iudicat, & tu non veniſti, vt iudicares mundum, quis eum iudicat? *Sermo quem locutus ſum, ille iudicabit eum.* Nam cùm dixiſſent non eſſe ex deo, inquit,quòd tunc hæc dicere non poterunt.Verba quę locutus ſum,vos accuſabunt,& omnem auferent excuſationem.Sermo quē locutus ſum. Quis ſermo? *Quòd à meipſo non veni, quia qui miſit me pater, ille dedit mihi mandatum quid dicam, & quid loquar & alia huiuſmodi omnia.* Ergo hæc propter eos dicta ſunt,vt nullam prorſus haberent excuſationem,nam niſi ita ſe res haberet,in quo excederet Eſaiam,qui idem dixit: Dominus dedit mihi linguam eruditam,vt intelligam quando ſermonē dicere oportet.Quid de Hieremia dicam? Etenim ille quando miſſus eſt,inſpirationē habuit. Quid de Ezechiēle?qui deuorato capitulo illo ita locutus eſt? Alioqui illi qui audituri erant id quod diceret, reperientur cauſa fuiſſe vt ipſe cognitionē acciperet: ſiquidē quando mittebatur, tunc mandatum accepit quid diceret: & priuſquam mitteretur,illud neſciebat. Quid his verbis prophanius:Quid magis impium:ſi quis ea ita accipiat, & nō intelligat eorū humilitatis cauſam. Verùm Paulus ipſe etiā diſcipulos intelligere dixit, quæ ſit voluntas dei bona,& beneplacens,& perfecta: filius autē neſciuit quoad mandatū accepit? Quá nam hæc ratione nituntur? Ecce quòd propterea in humilitatis exceſſum ſermonē ſuum adducit, vt illos alliciat, & his qui venturi

Eſaiæ 50.b
Ezech.3.a
Rom.11.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

venturi erāt,silentium imponeret. Ideo humana profert verba,vt hoc saltem modo necessariò vilitatē verborum repudiarent, intelligentes non natura,sed ob auditorum imbecillitatem ita locutum. *Et scio quia mā-*
**ἐντολὴν dat. vita eterna est. Quæ ergo ego loquor, sicut * dixit mihi*
τοῦ. i. māda- *pater sic loquor.* Cōsideras verborum humilitatem: Qui
uit, sic autē enim mandatum accipit,nō sui dominus est.atqui ip-
legisse vide- se inquit:Quemadmodū enim pater suscitat mortuos,
tur Chryso. & viuificat:sic & filius quos vult,viuificat. An vero su-
alij verò le- scitandi quos vult habet potestatem,dicēdi autē quod
gūt ἔιρηκε vult nō habet?Quid ergo hoc signat? Hoc est q̄ nō ita
i. dixit. se res habet,vt aliud ille,aliud ego loquar. Et scio quia
Suprà.5.d mandatū eius vita æterna est. Hoc eos refutat, qui ipsū
deceptorem dicebant, & in aliorū perniciem venisse.
Cùm autē dicit,Ego non iudico:hoc est,non sum perditionis eorum causa,sed ipsi suæ:per hoc tantùm non
testatur discessurum se ab eis,nec amplius cum illis ver B
saturum: quia nihil tanquam meū locutus sum vobis,
sed tanquā à patre omnia,& propterea humili sermone rem concludit, vt diceret ad finem vsq; idem se lo-
Infrà 14.d cutum.Sicut mandauit mihi pater,sic loquor. Quòd si
deo contrarius fuissem,etiam contraria essem locutus,
aut ad me gloriam retulissem: nūc autem adeò omnia
in patrem retuli,vt nihil meum dicerem. Cur ergo nō
creditis dicenti me mandatum accepisse, & tanto studio omnem auferenti suspicionem, ne patrem oppugnem?Quemadmodum enim qui mandatum accipiunt,neq; facere neq; dicere volunt,prætermittentis voluntatem,quousq; mandatum impleant ne quid transgrediantur:ita nec dicere, neque facere aliud possum,
quàm patris voluntatem.Quę ego facio,ille facit,quia
mecum est,neq; dimittit me solum pater. Animaduertis,vt semper vnanimem patri,& nullam inter se diffe- C
Suprà.8.e rentiam ostēdat?Et cùm dicit,A meipso non veni: nō
potestatem, sed diuersitatem & contrarietatem tollit:
nam si homines suipsorum domini sunt, longè magis
Philip.2.a vnigenitus filius.Et quòd hoc sit verum, audi Paulum,
quòd exinaniuit seipsum,& tradidit pro nobis. Sed vt
dixi,grauis res inanis gloria,grauis: ipsa enim & illos
non credere,& alios non rectè credere adducit:& quę
propter illos humanitatis gratia dicta sunt,ea in impietatem vertit.Hāc igitur bestiam semper fugiamus. Varia nanq; est,& multiformis,& vbique proprium virus
disseminat, & in pecuniis, & in deliciis,& in corporis
pulchritudine:hac gratia semp necessitatē excedimus,
inde vestimentorum copia, inde & seruorum examē,
inde omnis necessitas contemnitur,in domibus,vestibus,mensæ splendore excessus dominatur. Vis frui gloria?Facias eleemosynam,tunc te angeli laudabunt, tūc D
† *sunt ad-* deus accipiet:nūc autem aurifices tantùm & textores †
mirationi.] admirantur:] tu * ingloria circūferris, & nonnunquā
* *ingloria,* maledicta in te audis, & reprehensiones. Quòd si quæ
vnica est di- in vestibus consumis conferres in pauperes, multus te
ctio,mulie- vbiq; plausus,multæ laudes sequerētur. Tunc ea habe-
ri alloquit. res,si aliis dares:si tibi seruas,minimè habes.Incertus enim thesaurus domus propria: certus autem thesaurus est pauperum manus.Quid corpus ornas,anima neglecta, & immundicie plena? Quid non tantam animæ, quantam corpori tribuis diligentiā?Certè illius maior habenda est.Verumenimuero dilectissimi, parem postulamus. Si quis tibi optionē proponeret, an egregiū corpus,& bonæ habitudinis,& aliis specie præstās, vili tamen indutum veste: an turpe,& morbis implicitum, ornatum tamen auro, & pulchro amictu cultum malles:nónne naturalem corporis pulchritudinem vesti-

mentis præferres?In corpore hoc sanè præfertur,in anima contrà:nam quæ turpem,informem, & nigram habet,putat eam se auri splendore emēdare.Quæ nā hæc amentia?Interiorem ornatum cures velim, & hæc monilia animæ apponas:nam si his corpus ornetur,neque ad bonam valetudinem, neque ad formam quicquam conferet. Neque enim nigrum corpus album reddet, neq; turpe speciosum. Si animæ id addideris,euestigiò eā pro nigra candidā,pro turpi formosam reddes.Neque meus hic sermo,sed ipsius domini dicentis: Si fue- *Esaiæ 1.c*
rint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur:&,Date eleemosynam,& omnia vobis erunt mun- *Lucæ.11.f*
da.Nec te mulier hoc animo solum, sed & virum ornabis: qui si hos ornatus deponentem viderit, non nimio ei sumptu opus erit.Qui nō habent, deponant habendi cupiditatem, ad eleemosynam promptiores accedent, & vos magis poteritis eis necessaria persuadere.Nunc autem omnis huiusmodi potestas ablata est, quibus oculis aspicietis, quo ore eleemosynam à maritis vestris petetis,cùm plurima in corporis ornatū consumatis? Tunc audenter poteris virum tuū ad eleemosynam hortari,cùm tu tua abieceris ornamēta,& si nihil profeceris,tu tamen officium tuum feceris:imò impossibile est,ne eum lucreris,si re ipsa loqueris.Qui scis *1.Cor.7.c*
enim mulier an virum saluum factura sis?Quemadmodum enim & pro te & pro illo rationē reddītura es,ita si ab inanibus,& absurdis eum opinionibus abduxeris, duplicem mercedem consequēris:cum viro coronata & triumphans secula illa immortalia, & æterna bona consecuta: quibus vtinam omnes fruamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria in secula seculorum, Amen.

Homilia lxix.ex cap.xiij.

ANte diem autem Paschæ sciens Iesus quia venit hora, vt transeat ex hoc mundo ad patrē: cùm dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Imitatores mei estote,inquit Paulus,sicut ego Chri- *1.Cor.11.a*
sti. Propterea enim carnem ex massa nostri corporis accepit, vt per eam nos virtutem erudiret. In si- *Rom.8.a*
militudinem,inquit,carnis peccati, & de peccato peccatum in carne damnauit.& ipse inquit, Discite à me, *Matt.11.d*
quia mitis sum,& humilis corde: quod nō verbis tātū, sed & re ipsa ostendit.Siquidem & Samaritanum eum *Suprà 8.f*
Iudæi,& dæmonium habentem,& deceptorem appel- *Mat 27.g*
labant:& lapides in eum iecerunt,& nunc quidem mi- *Suprà.8.g*
nistros miserunt Pharisæi,vt eum perderent: nunc verò alios qui ei insidias tenderent, & ipsi nonnunquam in contumelias prorumpebant, cùm non modò nihil haberent quod accusarent, sed plurimis essent beneficiis affecti:neq; adhuc cessat à beneficiis aut verbo, aut opere:& cùm à seruo cæderetur,inquit: Si malè locut[o] *Infra.18.d*
sum,testimonium perhibe de malo:si autem bene,quid me cædis?Et hæc aduersus inimicos,& insidiatores:videamus qualis in discipulos fuerit. Quid facit nūc vel aduersus proditorem?Qui enim maximè odio dignus erat,vtpote discipulus & familiaris,eiusdem mensæ cōsors,& qui miracula viderat, & omnibus interesse dignus habitus est,aliis tamen grauius peccauit: Lapides quidem in Iesum non iecit, neq; in cōtumelias prorupit,sed eum prodidit ac tradidit: hunc quàm humanè accipiat, operæpretiū est intueri.Laut eius pedes, quo officio cohibere eum à scelere illo voluit, Atqui si voluisset, poterat eum arefacere,quemadmodum & ficū: & scindere,vt petras,& velum. Sed nō necessitate, sed volun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

volũtate propria volebat eum à proditione abducere, ideo lauat eius pedes. neque hoc infœlix ille reueritus est. Ante diem autem Paschæ, inquit, sciens Iesus quia venit hora eius. Non tunc sciuit, sed cùm fecit quod fecit antea sciebat. *Vt transeat.* Perquàm sapienter euangelista transitum eius mortem appellat. Cùm eos relicturus esset, vehementiorem dilectionẽ ostendit: hoc enim significat dicẽs, Cùm dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Nihil omisit, quod vehementer amantẽ deceret. Sed quid à principio hoc non fecit? Maiora posterius reseruat, vt eorum in se charitatem augeret, animarétque, vt futura mala forti animo subirẽt. Suos autẽ dicit, secundũ familiaritatis rationẽ: nam alios etiam suos secundum opificium appellat. vt cùm dicit: Et sui eum non receperũt. Quid autẽ signat illa particula, qui erant in mundo? Quoniam etiã mortui sui erãt: vt Abraham, Isaac & Iacob, & alij plurimi, sed hi non erant in mũdo. Vides & veteris, & noui testamenti eum deum esse? Quid sibi vult ea particula, In finem dilexit eos: hoc est, semper dilexit, & magnæ dilectionis hoc signum ponit. Atqui alibi aliud signũ dicit, nempe ponere pro amicis suis animam, sed hoc nondũ fecerat. Qua autem gratia hoc fecit? Quia multò mirabilius erat, quando clarior apud omnes apparuit, & non parum in discessu suo consolatus est. Cùm enim essent maiorem in modũ dolituri, æqualem illi dolori consolationẽ affert. *Et cœna facta, cùm diabolus iã misisset † in cor, vt traderet eũ Iudas.*] Hoc perterritus addidit euangelista, quòd eum qui se iam tradere proposuerat, lauerit: ostẽditq; maximam Iudæ maliciã, quòd ne mensę quidẽ communicatio eum cohibuit, vt maximè solet, cùm ad vltimum vsq; diem eum magistrum habuerit, qui ipsum sustineret, sciretq; omnia ei tradita à patre, & quòd à deo venisset, & ad deũ iret. Aut hoc inquit: Quòd cùm talis & tantus esset, & à deo veniret, & ad deum iret, cùm omniũ dominaretur, id molitus est, neque reueritus est tantam rem aggredi. Traditionem autem hoc in loco fidelium salutem appellari mihi videtur. Nã & cùm dicit, Omnia mihi tradita sunt à patre meo: hãc dicit traditionẽ, sicut cùm inquit: Tui erant, & mihi eos dedisti. & iterum: Nemo potest venire ad me, nisi pater traxerit eũ: &, nisi datum sit ei desuper. Aut hoc, inquit, aut quòd nihilo minor ex hoc esset futurus, qui à deo venit, & ad deum vadit, & omnia comprehendit. Cùm verò traditionem audis, nihil humanum suspiceris: honorem enim erga patrẽ & concordiam signat. Quemadmodũ enim pater ei tradidit, ita & ipse patri: & hoc indicat Paulus inquiens, Cùm tradet regnum deo, & patri. hoc autẽ, hoc in loco humanius locutus est, multam eorum curam, & incredibilem dilectionem præ se ferens, tanquam familiares eos curans, bonorum matrem humilitatem, docẽs, quam & principium, & finem, inquit, esse virtutis. Sed quid additur, A deo venit, & ad eũ vadit? hoc est, digna eo facit, qui inde profectus est, & eò reuertitur: & sic omnem pessundat superbiam. *Et cùm surrexisset à cœna, positis vestibus.* Considera quo modo non lauãdo tantùm, sed & aliter humilitatem ostendit. Non enim priusquam discumberent, sed post omnium discubitũ surgit à cœna. inde non simpliciter lauat, sed ponit vestimenta, *ac etiam linteo se præcinxit.* Neque his contentus ipse peluim impleuit, ipse † nemine iusso] omnia fecit: exemplo docens non remisse & frigidè bona opera, sed quàm diligentissimè facienda. Mihi videtur primùm eum proditoris lauasse pedes. *Cœpit enim,* inquit,

Ioan. 1. a

† in cor Iudæ vt traderet eũ.]

† nemini quicquam imperans.]

Matt. 11. d

Infra 17. a

Supra 6. e

1. Cor. 15. e

A *lauare: & inde venit ad Simonem Petrum, qui dicit ei: Tu mihi lauas pedes?* His, inquit, manibus, quibus oculos aperuisti, leprosos mundasti, mortuos suscitasti. Habet enim hęc particula magnam significationem, quare non oportuit aliud dicere, quàm tu, quod per se verbum sufficiẽs fuit, quo omnia demonstrarentur. Iure autem quispiã quæreret, quo modo nullus aliorum lauari recusauit præter Petrum? quod non parui amoris fuit, & reuerentiæ argumentum. Quæ nam est causa? Arbitror ante omnes proditoris pedes lauasse, inde venisse ad Petrũ, à quo & cæteri admoniti sunt quid esset faciendum. Quòd enim alium quempiam ante lauerit, constat ex eo quod dicit, Cum autem venisset ad Petrum. Sed nõ est vehemens in accusando euangelista. Id enim verbum, Cœpit: alium antè lauasse significat: quòd & si Petrus primus erat, credibile tamẽ est proditorem impudenter ante apostolorum principem discubuisse.
B Nam & aliunde impudentia eius ostenditur, cùm intingeret cum magistro, & cùm reprehensus minimè compunctus est. Petrus autem semel anteà increpatus, eaq; cum ex vehementi amore verba fuisset locutus, ita cohibitus est, vt titubaret, & tremeret, vt non deinde auderet ipse Christũ interrogare, sed alium submitteret: ludam autem frequenter reprehensum nihil pudebat. *Cùm ergo venisset ad Petrum, dicit ei Petrus: Domine: tu mihi lauas pedes? Respondit Iesus: Quod ego facio, tu nescis modò, scies autem postea.* Hoc est, quod hinc sequatur emolumentum, quod doctrinæ exemplum, & quo modo † expediat in omnem nos adduci humilitatẽ.] Petrus autem adhuc renuit: *Non lauabis mihi pedes in æternum.* Quid facis Petre? oblitus es quæ antè dixeras? Non dixisti, † Absit à te] & audisti, vade post me
C satana: & adhuc nõ admoneris, sed nimius es in refutando? Quid ni? inquit. Res magna est & admiranda: nam ob nimiam dilectionem ita locutus est, cui etiam Christus vicem reddit. vt enim tunc valde eum increpitans inquit, Scandalum mihi es: ita & nunc,
Si non lauero te, non habebis partem mecum. Quid tum Petrus ardens, & feruore quodam incensus? *Domine,* inquit, *non tantùm pedes meos, sed & manus, & caput.* In recusando vehemens Petrus, & in permittendo vehementior, vtrunque ex amore. Sed cur non dixit Iesus quam ob rem id faceret, sed minatus est? Quoniam non acquieuisset. nam si dixisset, Sine te lauem, per hoc enim vos humilitatis admoneo, profecto sine vllo exemplo se admonitum asseruisset: sed nunc repulsæ minis & separationis perterritus, continuò paret. Ipse enim erat qui frequẽter quò iret interrogabat, qui animam
D pro eo se positurum dicebat. Si enim cùm audiret, Nescis quod ego facio, scies autem posteà: non tamen parebat, longè minus si intellexisset: ideo inquit, Scies postea: haud inscius ita etiam repugnaturum. Neque Petrus causam rogauit, sed vehementius accensus, ne passus est quidem doceri, sed renuit: † Tu mihi lauas pedes?] Post minas autem statim mollitus est. Quid autem significat, Scies posteà? Quando? Cùm in nomine meo dæmonia eiicies, cùm in cœlum me assumi suspicies, cùm à spiritu intelliges me ad patris dexteram sedere, tunc cognosces cur hoc faciam. Christus autem, cùm dixisset Petrus, Non tantùm pedes, sed & manus, & caput: *Qui lotus est,* inquit, *non indiget, nisi vt pedes lauet, sed est totus mundus, iam vos mundi estis propter verba quæ locutus sum vobis.* At si mundi sunt, qua gratia lauas pedes? † Vt modestiã doceam,] propterea vilius membrum elegit. Lotus autẽ, hoc est

† Sufficiat vt in omnẽ nos adducat humilitatem.]

† propicium tibi sis.]

† dũs, Nõ lauabis me os pedes.]

† vt nos modestiam docuisti.]

† Etnim ne igitur ipsi mũdi? Atqui

hoc est mũdus. †Nũquid ergo mundi nõ erant?] Nondum à peccatis erãt liberi,neq; spiritu sancto digni habiti fuerant, peccato & maledicto adhuc regnante, & chirographo nõ abolito,neq; oblata victima. Quo modo ergo mundos dicit? Ne propterea arbitrareris ideo mũdos dixisse,quòd nullis essent peccatis obnoxij, addidit: Iam vos mundi estis propter verba quæ locutus sum vobis:hoc est,hac tantum ratione estis mundi. Iam lumen recepistis,iã errore liberati estis Iudæorum,nam

Esa.1.e

& propheta inquit: Lauamini,& mundi estote,abiicite malitiã ab animis vestris. Itaq; talis lotus & mundatus est,cũ omnem animæ malitiã abiecerit,& syncera mente deo adhæserit. Ideo secundum propheticum sermonem inquit:qui lotus est,iam mundus est. Neq; enim Iudaicam aquæ lotionem,sed opificij purgationẽ intelligit. Fiamus ergo & nos mundi,discamus benefacere. Et

Esa.1.f

quo modo possumus?Iudicate pupillo,iustificate viduã, & venite disputemus. Frequẽter in sacris scripturis mẽtio fit viduarum & orphanorũ,sed nobis nulla eorũ ratio. Veruntamen audi quantũ illic mercedis. Si fuerint

Ibidem.e

peccata vestra † vt coccinum,quasi nix dealbabũtur: & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erũt.] Neq; enim habet defensorẽ vidua,ideo multa de ea ratio habetur: quæ cum secundis nuptiis coniungi sibi liceret,dei timore in viduitate multa perpetitur: eis igitur manus porrigamus omnes viri & mulieres, ne quãdo viduitatis molestias subeamus:& si subierimus,benignitatum in nos materiam benignitate nostra cõparemus. Nõ parua vis lachrymarũ viduę est, sed ipsum possunt cœlum aperire. Nolimus eis insultare,ne augeam⁹ calamitatem, sed pro viribus opitulemur. Ita nos & in hoc,& in futuro seculo muniemus: neque enim in hac duntaxat vita,sed in illa quoq; nobis aderunt,& ob nostra in se officia maximam peccatorũ nostrorum partẽ præcident,atq; delebunt,& fidenter facient nos ante iudicis tribunal comparêre: quò vtinam omnes pertingere possimus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cui gloria,in secula seculorum,Amen.

† sicut rubeum, quasi niuẽ dealbabo: si autẽ fuerint sicut coccinũ, velut lanã dealbabo.] Vt etiã habent lxx.

Homilia lxx. ex cap. xiij.

Postquam ergo lauit pedes eorum, accepit vestimenta sua: & cum recubuisset, iterum dixit eis: Scitis quid fecerim vobis? Grauissimum est dilectissimi, grauissimum,inquam,in profundum viciorum decidere: ferè enim anima incorrigibilis redditur,ideo omnia faciẽda sunt,ne à præcipitio capiamur. Facilius enim est nõ cadere,quàm post casum resurgere. Cõtemplare igitur postquam dilapsus est Iudas, quãtum habuit auxilium,

Supra.6.g

& nunquam resurrexit. Dixit ad eum Iesus: Vnus vestrũ diabolus est. dixit, Non omnes credunt: dixit, Non de omnibus dico:&, Scio quos elegi,& nihil horum sensit. Postquam ergo lauit pedes eorum, accepit vestimenta sua,& cum recubuisset,dixit eis,Scitis quid fecerim vobis?Non amplius Petrum solum,sed omnes alloquitur.

Vos vocatis me magister,& domine,& bene dicitis: sum etenim.

Vos vocatis me,eorum iudicium proponit: inde ne ad eorum gratiam locutum putares,addidit,Sum etenim. Cum igitur sermonem illorũ introducit, eum ab odio & inuidia liberat: cum vero sermonẽ ab illis introductum ipse cõfirmat,eum minime suspectum facit. Sum etenim,inquit. Vides quo modo discipulos alloquẽdo,

Matt.23.a

de se apertius loquitur? quemadmodum ergo dicit: Nolite vocare magistrum super terrã, vnus enim præceptor vester est: ita inquit, Nolite vocare patrẽ super terram. vnum autem non de patre solum,sed etiam de se-

Ibidem.

ipso dicit. Aliter enim quo modo dixisset, Vt filij lucis sitis?& iterum,si magistrum solum diceret patrem, quo modo diceret,Sum etenim:&,vn⁹ est vester præceptor Christus. *Si ergo ego laui pedes vestros dominus & magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.* Atqui non est idem: ipse enim erat dominus & magister, vos inuicem conserui. Quid ergo signat hæc particula,Ita? † secundum possibilitatem:] propterea enim à maioribus rebus accipit exempla, vt saltẽ minus faciamus. Etenim magistri pueris literas quãpulcherrimas scribũt, vt vel in deterius imitentur. Vbi nunc, qui conseruos despiciunt?vbi qui honores expetunt?Proditoris pedes dominus lauit,sacrilegi,furis, & ipso proditionis tẽpore,cum nulla esset speranda emendatio, mensam communem posuit, & tu elatis supercilijs intumescis?pedes inuicem lauemus,inquit:nunquid & seruorum?Et quid mirum si seruorum? Siquidem inter nos seruus,& liber verbotenus differunt,differũt illic reipsa. Ipse enim natura dominus erat,nos serui,neq; id recusauit: nobis autem satis videtur si liberis,vt seruis, & emptis mãcipiis non vtimur. Et quid dicemus,cum tanta patientiæ exẽpla proposita nobis sunt,quę minime imitamur:sed cõtrà,& è regione elati,ne debitũ quidem reddimus?Debitores enim nos constituit deus,cum incepit:† nos longe inferiores exemplum sequi debemus. Ipse enim dominus erat, nos hoc conseruis faciemus, si quid fecerimus:quod & ipse significauit,dicens:Si ego magister & dominus,ita & vos. Cõsequens enim erat dicere, quãto magis vos serui: sed reliquit hoc auditorum reputationi. & quamobrem autem istud nunc fecit?Debebant enim alij aliis magis honorari. Ne igitur se inuicem iactarent, & dicerent vt & antea, quis esset maior, nève inter se indignarentur, omnem tollit elationem: vt & si longe sis maior, apud fratrem minime in superbiam efferaris. & nõ dixit quod maius erat. Si ego pedes proditoris laui,quid mirum si vos alter alterius?Sed rem fecit,inde eam discipulis iudicandam reliquit,ideo dicebat:Qui fecerit & docuerit,hic magnus vocabitur. Hęc

Supra.12.f

† eodem fitu dio.]

† & debito

res minoris partis] sine sortis. μοίρας.

Matt.5.c

enim vera doctrina est,quod doces,id re efficere. Quẽ nam fastum hoc nõ tolleret? quam temeritatem,quam non deprimeret elationem? Qui sedet super Cherubin proditoris pedes lauit:tu homo terra & puluis,effereris & intumescis. Et quo hoc dignum supplicio? Quòd si veram elationem cõcupiscis, hic ego te viam docebo: non enim nosti,qui præsentibus rebus tãquam magnis inhiat,is vilis est,& abiecti animi. Itaque nunquam humilitas est sine magnitudine animi,neque superbia sine pusillanimitate. Quemadmodum pueri vilium rerum spectacula admirantur,& obstupescunt,pilis,trochis & talis inhiant,magnas autem res ne † cognitione] quidẽ capere possunt:ita & hic. Sapiens non reputat præsentia, ergo neque ea optabit ab alio accipere: qui sapiens non est,cõtra afficietur,ad araneas, & vmbras, & somnia, & his viliora conuertetur. *Amen amen dico vobis, non est seruus maior domino suo: neque apostolus maior est eo qui misit illum: si hæc scitis, beati † eritis,] si feceritis ea. Non de omnibus vobis dico, ego scio quos elegerim, sed vt impleatur scriptura: Qui manducat panem † meum,] cuabit] calcaneum suum contra me.* Quod & superius,idem & in hoc loco arguendo dicit, Nam si seruus non est maior domino, neque apostolus eo qui ipsum misit,& ego hoc feci: multo magis idẽ à vobis faciendum est. Inde ne quis diceret, quid tandem hæc dicis? nunc enim nescimus. idem addidit, † non quòd ignoraret,sed vt re ostenderet quid dicat.]

† cogitatione]

† efflis] † meeũ, sua uit] sic & in seq. Psal.40.c † nõ tanquã ignorãtib⁹ ista dicens, sed vt dicta factis exhibeantur]

Universidad de Deusto
Biblioteca

Scire enim omniũ est,facere autem nõ omnium: propterea inquit,Beati estis,si feceritis ea.Ideo frequẽter hoc dico,& quidem scientibus vobis, vt ad opera vos allidiam:nam & ludæi sciũt,sed non sunt beati,cum ea nõ faciãt. *Non de omnibus vobis dico.* O patientiam,nondũ proditorem*arguit, sed tegit scelus,indulgẽs ei locum pœnitentiæ,& †reprehendit & non reprehendit, ita inquiens:Qui manducat panem meum,leuabit ȷcalcaneũ suum cõtra me. Videtur mihi illam particulam,Nõ est seruus maior domino suo:ob hoc dictam esse,vt si quãdo à seruis, vel ab aliis quibusdam vilibus, & abiectis quicquam mali paterentur,non perturbarẽtur,ad Iudæ exemplum respicientes,qui multis à Iesu beneficiis affectus,male beneficium suũ remuneratus est: ideo inquit, Qui mãducat panem mecum,& aliis omnibus omissis hoc quod maxime ipsum cohibere poterat, & pudore afficere,posuit:Qui apud me nutritus est,qui mecũ mãducat.hæc autem dicit,erudiens nos vt bonum pro malo reddamus,etiam his qui non sunt corrigibiles.& dicendo,Non de omnibus dico:ne omnes formidarent, separat eum ab aliis,his verbis. Qui manducat panem mecum. ea enim particula,non de omnibus, nõ omnino in vnum quempiam sermonem astringit:propterea addidit, Qui manducat mecum panem: ostendens illi misero eum non excusari ignorantia, sed rem omnem cognoscere:quod maxime eum cohibere debuerat. Et non dixit,tradit me: sed,leuauit calcaneũ suum contra me:vt dolum & fallaciam deceptoris ostendat.Hæc autem scripta sunt, ne iniuriantibus nobis succenseamus, sed vt eos arguamus, & deploremus: lachrymis enim digni sunt,non qui afficiũtur, sed qui inferunt iniuriã: nã seipsos maxime lędunt,cum rapiunt,cum calũniantur,cum aliud simile machinantur:nobis vero maxime proficiunt,si nõ vlciscemur. Vt exempli gratia:Rapuit ille abs te aliquid, pro iniuria gratias egisti, & laudasti deum: multum illa gratiarũ actione lucratus es,quemadmodum ille immẽsum sibi ignem præparauit.Quòd si quis diceret:Quid enim,si iniurias vlcisci non potuimus?Illud respondebo,quòd potuimus saltem ægreferre,& expostulare,imprecari, & maledictis prosequi iniuriãtem,& apud omnes eũ accusare.Hæc enim in nostra sunt potestate: quæ si non feceris,etiã non vlciscẽdi mercedem accipies:cõstat enim quòd si posses,nõ vlciscereris: nam qui iniuria afficitur, quibus potest armis vtitur:si sit pusillanimus,imprecationib⁹,& maledictis, & insidiis vlciscitur: his igitur tu non solum abstineas, sed pro eo precare,hoc pacto deo similis efficieris.Orate,inquit,pro persequentibus vos, vt similes efficiamini patri vestro,qui est in cœlis.Vides quàm magna lucremur ex persecutionibus?Nihil adeo deũ delectat,quàm non malum pro malo, imò pro malo bonum reddere beneficia & preces: ideo Christus sui proditorẽ beneficiis affecit,pedes lauit,clàm arguit,parcè perterruit,admonuit,mensa & osculo dignatus est,neq; tamẽ ille factus est melior,sed in proposito perstitit: sed agè & seruorum exemplo, † qui plurimi ȷin veteri habẽtur testamento te erudiamus,vt intelligamus nullũ nobis relinqui excusationis prætextum, cũ iniuriarum simus memores.Vultis Mosem?an altius repetamus?quãto enim vetustiora ostendentur exẽpla,tanto magis vos cõuincemus.Quid tandem?Quia tunc difficilior erat virtus: nõdum enim illi leges scriptas habuerant, nõ vitæ exẽpla: sed nuda per se erat natura, nullis auxiliis nitebatur: propterea cũ laudaret Noë, non simpliciter perfectũ appellauit:sed addidit, in generatione sua: hoc est, in illis temporibus,quibus multa erant impedimẽta:nã post eum claruerunt alij,nõ tamen ipse inferior: in temporibus enim suis perfect⁹ fuit. Quis ergo ante Mosem patiens?Beatus & generosus Ioseph,qui cõtinentia clarus,non minus claruit & patientia,† nihil iniuste fecit,ȷ & seq. sed seruiendo,colendo,omnia seruilia munia agendo, † à fratrib⁹ fratrum odio minime offensus est:neq; expostulauit,cũ patrẽ haberet amantissimum sui,sed tulit ad eos cibum in desertum,neq; non inuentis maledixit,neq; reuersus est, quod haud immerito poterat, si voluisset: sed ad crudeles illos,& immanes properauit,vere fraternũ seruans affectũ: inde carceri intrusus, rogatus causam,nemine accusato,tantũ nihil se fecisse, & se furtim ex Hebræorum terra abreptum dixit:post hæc in potestatem ascitus,laborantibus fame fratribus subuenit,eosq; multis liberauit calamitatibus:nã si boni erimus,nulla proximi malicia virtutẽ nobis auferre poterit. At illi cõtrà eum veste exuunt,in eius pernicie accinguntur,insomniũ exprobrant,& acceptis ab eo cibis, & vita & libertate spoliare eum machinãtur:& dum comederent,despiciebant fratrẽ nudum in cisternam demissum. Quid hac immanitate crudelius? quibus homicidis nõ erant immaniores? Inde eum barbaris,& feris hominibus,& ad barbaros eũtibus vẽditum innumeris mortibus tradiderunt.Ille autẽ factus rex,nõ modo nõ vltus est, sed crimen in se patratũ excusauit,quod dei dispensatione, non fratrum malicia factum esset: & quod in eos fecit, non ira, sed fratris gratia simulauit:& cum eos videret supplices cõqueri, statim abiecta omni simulatione in fletum prorupit,& tanquã optime de se meritos cõplexus est,qui ab eis iam, quãtum in ipsis fuit,interemptus: & omnes in Aegyptũ accersiuit,& multis beneficiis cumulauit.Quam ergo habebimus excusationem,post legem,post gratiam,post tantæ sapientię traditionẽ,cum qui ante gratiam & legẽ fuit,minime imitamur? Quis nos supplicio liberabit? neq; enim est quicquam*iracũdia grauius, quòd in decem milium talẽtorum debitore significatũ est, qui prius debito à domino donatus, iterum ad soluẽdum coactus est,donatus domini liberalitate,coactus ad soluendum propria malicia,cum in cõseruum ira ferretur.Quibus nos intellectis,proximis peccata dimittamus, imò eos beneficiis prosequamur, vt diuinam in nos beneficentiam experiamur,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cui gloria in secula seculorum,Amen.

Homilia lxxi.ex cap.xiij.

Amen amen dico vobis:qui accipit,si quem misero,me accipit: qui autem me accipit, accipit eum qui me misit.

† Magna dei remuneratio in seruos, & cultores suos, ȷ & merces nobis inde comparatur. Qui vos accipit, inquit, me accipit: & qui accipit me, accipit eum qui misit me. Huic autem rei,vt Christum quis recipiat,& huius patrẽ,quid æquiparari possit? Sed quænam hæc est ad prius dicta consequentia? quid cõmune habet ad illud, Beati eritis, si feceritis ea: quod nunc dicit,qui accipit vos? Atqui optime consequitur. Cum enim exituri essent in mundum, & multa passuri, dupliciter eos consolatur,& à se,& ab aliis. Si sapietis, inquit,& me in memoria habebitis, & quæ passus sum, & quæ feci,animo frequẽter voluetis,omnes æquo animo molestias tolerabitis. Nõ solum autem hoc modo, sed etiam quòd ab omnibus multam experirentur beneuolentiam & subuentionem. Et prius quidem illud declarauit dicens, Si feceritis hæc, beati eritis. alterum vero cum diceret, Qui vos recipit, me recipit.

omnes

** ἐλέγχει, i.arguit,reprehẽdit,indicat.sic & paulopost intellige.*

† indicat et nõ indicat ita inquiẽs: Qui mãducat mecũ panẽ,leuauit ȷ

† & vt copiosius dicamus, eorum etiam qui ȷ

Matt.5.g

Gene.6.b

** μνησικακίας.x.malorũ memoria.*

Matt.18.c

† Magnarum quis sit uos deus mercedum & cumulator, ostendit ȷ

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnes enim domos eis aperuit. Itaque & à morũ pro-
bitate, & à subuenientium charitate eis duplicem affert
cõsolationem: inde cum eis vniuersi orbis peragratio-
nem imperauit, intelligens vtroq; proditorem priuari,
neque vllum aut patientiæ in laboribus, aut accipien-
tium benignitatis fructum consecuturum, iterũ turba-
tus est, & hanc causam euangelista significat inquiens:

Et cum hæc dixisset, turbatus est spiritu, & protestatus est, & dixit: Amen amen dico vobis, quia vnus ex vobis me tradet. Iterũ
omnibus timorem incutit, cum non nominatim reum
ostenderet. Atqui nullius sibi criminis conscij, quàm cõ
scientiæ suæ, Christi sentẽtiam veriorem duxerũt, ideo
aspiciebant inuicem discipuli. Quòd enim ad vnum
proditio referebatur, hoc formidinem minuebat: sed
quod addiderat, Vnus ex vobis: simul omnes pertur-
babat. Quid igitur? Alter alterum intuebatur. Petrus au
tem semper amore æstuans, Ioanni innuit: Cum enim B
paulo antẽ increpitus esset, quòd volentem lauare pro-
hiberet (semper enim desiderij, & amoris vehementia
reprehendebatur) ideo veritus cum neque pati posset,
neq; loqui auderet, per alium id tẽtat cognoscere. Illud
autem haud immerito dubitandum, cur omnibus dubi
tantibus, atq; trementibus, etiã ipso Apostolorum prin-
cipe, Ioannes securus, ac si in deliciis esset in gremio Ie-
su recubuit, vel potius supra pectus. Neq; hoc tãtum in-
quirendum, sed & quæ sequuntur. Inquit enim, *Quem
diligebat Iesus.* Cur nemo aliorũ hoc de eo dixit? Atqui
& alij amabantur, hic autem præcipue. Quòd si alij hoc
de eo non dixerunt, sed ipse tantum de seipso, nihil mi
rum. Facit autem hoc & Paulus, cum tempus exigeret,
2.Cor.12.a inquiens: Noui hominem ante annos quatuordecim:
Atqui non paruas alias de se laudes præteriit: An parũ
Matt.4.d tibi videtur audientem, Sequere me: euestigio dimissis C
Ibidẽ.17.a retibus & patre, secutum: & cum Petro assumptum in
Marc.5.d montem, & præterea domum solum ingressum? Ipse au
tem quot Petri laudes prosequitur? Neq; subticet Chri-
Infra.21.e stum dixisse, Petre amas me plus his. Et semper eius fer-
uorem in Iesum & Charitatem enarrat. Cũ autem in-
quit, Hic autem quid? ex magno locutus est desiderio.
& cur nemo alius hoc de ipso dixit? Quia neque ipse di
xisset, nisi in hunc incidisset locum: nam si cum dixerit
Petrum innuisse Ioãni, vt interrogaret, nihil aliud ad-
didisset, dubitari & quæri causa potuisset: ideo hanc af-
fert. *Et recubuit super pectus Iesu.* An parum hic didicisse
eum arbitraris, cum tãta frueretur magistri benignita-
te? Quòd si de hoc etiam causam quæris, amoris dicã:
quare inquit, quem diligebat. Ego autem & alia ratio-
ne hoc dictum arbitror, ne nimium sibi tribuere vide-
retur. Cur enim aliàs non dixit, sed cum Apostolorum D
princeps innuit? Ne ergo arbitrareris tanquam maiori
Petrum innuisse, amoris causam affert. Cur autem recu
buit supra pectus? Nondum debitam de eo conceperãt
opinionem, præterea & mœrorem ita lenit. Credibile
enim est tũc mœstos fuisse: nam si animo, multo magis
facie erant perturbati: eos igitur verbis cõsolatus Chri-
stus, permittit vt Ioannes supra pectus recumbat. Et cõ-
sidera discipuli humilitatem, nomen subticet, tantum,
2.Cor.12.a Quem diligebat, inquit. quemadmodum Paulus: Noui
hominem ante quatuordecim annos. tunc primũ pro-
ditorem indicat Iesus, neque tamen nominatim, sed il-
lum esse cui intinctum panẽ porrigeret. qui modus re-
prehensionis fuit, quòd neque mensæ communicationẽ
reuereretur: quòd si mensæ communicatio eum rubore
non suffudit, hæc panis porrectio quem non mouisset?
Sed non Iudam, cuius impudentiam videns diabolus,

A in cor eius intrauit: donec enim in aliorũ numero fuit,
non est ausus in eum ingredi, sed extrà oppugnabat:
postquam vero palàm factus est & separatus, licenter
iam irrupit, neque inemendabilis erat amplius in alio-
rum numero tolerandus, ideo iam eiicitur, quem mox
diabolus comprehendit. *Dicit ei Iesus: Quod facis, fac ci-
tius. Hoc autem nemo sciuit discumbentium.* O amentiam.
Quo modo non mollitus est? Quo modo non puduit,
sed impudẽtior factus exiuit? Illud autem verbum, Fac
citius: non imperantis est, neque consulentis: sed expro
brantis, & reuocantis ad emendationem: sed cum esset
inemẽdabilis, dimisit eum. Et hoc nemo intellexit dis-
cumbentium. Multum hic dubitari posset, cum dixisset,
Cui intinctum panẽ porrexero, quo modo nescierunt?
sed tam submissa voce id Ioanni dixit, vt minime ab
aliis audiretur: etenim propterea Ioannes supra pectus
B recumbens, tãtum non ad aurem interrogat, ne palàm
fieret proditor. Et Iesus ita respondit, ne adhuc nomi-
natim manifestũ faceret, apertius tamẽ inquit ei, Quod
facis, fac citius. Illi vero non intellexerunt. Hoc autem
dixit, vt vera esse ostenderet, quæ ad Iudæos de morte
dixerat, cum inquit: Potestatem habeo ponendi animã *Supra.10.d*
meam, & potestatem habeo sumendi eam: &, Nemo tol *Ibidem.*
lit eam à me. Quandiu ergo retinere voluit, nemo con-
tra valuit: cum autem permisit, tunc facile fuit auferri:
quæ omnia significans inquit: Quod facis, fac citius.
Neq; eum tunc palàm fecit proditorem: fortasse enim
eum discerpsissent Apostoli, fortasse Petrus tunc inter-
emisset, ideo nemo recumbentiũ nouit quis esset. Nun-
quid & Ioannes? Neq; ipse, neq; enim putauit discipulũ
in tantam prorupturum iniquitatem. Cum enim longe
à tali scelere abessent, neq; de aliis suspicabãtur: & cum
C frequenter dixisset, non de omnibus dico, & neminem
nominasset, etiam de alio dicere arbitrabantur. *Erat
autem nox quando exiuit.* Cur tempus notas? Vt hominis
intelligas temeritatem, cum ne temporis quidẽ impor-
tunitate abduceretur: neq; hoc illi animaduerterunt, ti
more enim perturbabantur: ideo veram verbi Iesu cau
sam non deprehenderunt. Putabant, inquit, vt egenis
aliquid daret ista dixisse. Multum Iesu curæ erant pau-
peres, & hoc ad nostram doctrinam. Hic enim loculos
habebat, & pecuniam. Atqui nemo pecuniam Christo
dedisse narratur, sed quòd discipulæ victui necessaria
præbebant. Quo modo enim qui neq; peram, neque ba *Matt.10.b*
culum ferri iubet, loculos ferebat? Ad pauperũ minis- *& Lu.10.a*
terium: vt intelligas † quanta tibi inopum & miserorũ hac † *quantam*
etiam parte cura impendeat.] Multa enim Iesus ad no- *etiam is qui*
stram fecit eruditionẽ. hoc igitur dixisse Iesum opina- *inops est, &*
bantur discipuli, pauperibus vt aliquid daret. & neque *mũdo cruci*
ad vltimum diem voluit proditorem Iesus palàm face *fixus, huius*
re. Huius exemplum nobis sequendum est, neque proxi *rei curã sus*
morum vicia etiã incurabilia publicanda sunt. Etenim *cipere de-*
postmodum ad se tradẽdum venienti osculum dedit, *beat*]
& rem tantam suscepit, cum traderetur ad tormenta,
ad crucem, ad mortem ignominiosam, vbi rursus suam
præ se fert benignitatem: hic clarificari se dicit, erudiẽs
nos, nihil adeo turpe, adeo fœdum esse, quod non cla-
riorem reddat, qui id pro dei facit voluntate. *Cum ergo
exiisset Iudas, dixit Iesus: Nunc clarificatus est filius hominis.*
Quo verbo labantes discipulorũ mentes erigit, & con-
firmat, vt nõ modo non contristentur, sed & gaudeãt,
ideo Petrum à principio increpuit. Nam quòd morte
quis mortẽ vincat, gloria maxima est: & hoc est quod
de seipso dicebat: Cum exaltatus fuero, tunc cognosce- *Supra.8.d*
tis, quia ego sum. & iterum, Soluite tẽplum hoc: & ite- *Supra.2.d*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Luc.11.d rum, Signum non dabitur vobis, nisi signum Ionæ. Et quo modo nō magna est gloria post mortem, maiora iis quæ ante mortē facta essent, præstare posse? Vt enim crederetur resurrectio, maiora postmodū operati sunt discipuli: quòd si nō viuebat, neq; erat deus, quo modo in nomine eius tanta facere potuissent? *Et deus clarificabit eum in seipso:* hoc est, per se, non per alium. *& continuo clarificabit eum.* vnà cum cruce: neq; enim diu pòst, neq; longum resurrectionis tempus est expectandū vt tunc clarum efficiat, sed cōtinuo in ipsa cruce mira apparebunt. Sol nanq; obscuratus est, petræ scissæ & velum, & multa corpora sanctorum qui dormierant, surrexerūt. Sepulchrum signatū erat, custodes aderant, & clausum lapide corpus surrexit. Post quadraginta dies ascendit in cœlū. Inde spiritus delapsa satietas est in Apostolos, & omnes continuo Iesum prędicarunt: hoc est, Et deus clarificabit eum in seipso, & cōtinuo clarificabit eum: nō per angelos aut archangelos, nō per aliam aliquam virtutem, sed per seipsum. Quo modo autem clarificauit per seipsum? Omnia ad filij gloriam operatus. Atqui omnia filius fecit. Vides quòd filij opera ad patrem re-

†*& sicut dixi Iudæis, quęretis me, & nō inuenietis,* & ferte? *Adhuc modicum vobiscum sum.* † *Quæretis me,* & non inuenietis. *& sicut dixi Iudæis, ¶ vbi ego sum, vos non potestis venire, & vobis dico modo.* Iam incipit futuras post cœnā calamitates enarrare. Cum Iudas exiuit, nō vesper, sed nox erat. Cum vero paulopost capiēdus esset: opus fuit eis omnia commendare, vt recordarentur, vel potius spiritus omnia suggerebat. Verisimile est enim multa suggessisse, tanquam prius audiuissent, & tales subituri

Matt.26.d et Mar.14.d essent tentationes. Qui enim somno erāt grauati, vt & alius inquit euangelista, atq; etiam tristicia detenti, vt etiam ipse ait, Sed quia hæc locutus sum vobis, tristicia

Infra 16.a impleuit cor vestrum: quo modo hæc omnia accurate retinere potuissent? Sed cur itaq; dicebātur? Non paruam eis ad dei gloriam attulit vtilitatem, cū postmodum recordati sint, eadē manifeste iam olim se à Christo intellexisse. Qua autem gratia ante eorum animum vulnerat inquiens, Adhuc modicum vobiscum sum? Iudæis enim nō immerito hoc dicebatur. Cur eadem ratione nobiscum agis, qua cum perfidis illis & ingratis? Minime. Qua ergo gratia inquis, sicut dixi Iudæis? Reduxi in memoriam, quia nō nunc propter malorū prę-sentiam hæc dico, quæ à principio præuiderā, & testes vos qui audistis estis, quod ad Iudæos his etiam verbis locutus sum: ideo addidit, *Filioli,* vt audiētes, sicut dixi Iudæis, non itidem ad se dictum putarent: non ergo vulnerandi animos eorum gratia, sed vt consolaretur, his verbis vsus est, ne præter spem molesta eis, & grauia narrādo perturbarentur. *Quo ego vado, vos non potestis venire.* Ostendit mortem suam trāslationem esse ad meliora, & ad locū corruptibilia corpora non admittentem. hæc dicit, vt sui excitet desiderium, & vehemētius reddat. Nostis enim cum aliquē charissimorum discedentem videmus, & in eum maxime locum quo nobis non est accedere, maiorē in modum mouemur, atq; incendimur. Iudæis ergo ad terrorē id dixit, quod his ad augendum desiderium. Talis est locus, quò vado: vt nō solum illis, sed ne vobis quidem eò accessus pateat: vbi suam demonstrat dignitatē. Et vobis dico modo, Cur modo? Aliter vobis quàm illis, id est, nō cum illis. Vbi nam quæsierunt eum Iudæi? Vbi & discipuli? Discipuli, quando fugerunt: Iudęi, quando intolerabilia mala, & omnem cogitationem exuperantia perpessi sunt, vrbe eorum capta, & cœlitus in eos diuina ira vndiq; delata: illis ergo propter incredulitatem tūc ita locutus est, discipulis autē ne inexpectata opprimerentur calamitate.

Mandatum nouum do vobis. Cum enim his verbis perturbari eos verisimile esset, ac si deserti relinquerentur, eos amore & charitate muniens, quæ bonorum omniū radix est, atq; principium, cōsolatur, quasi dicat, Me abeunte doletis? verum si vos inuicē dilexeritis, fortiores eritis: sed cur non ita dixit? quoniam vtilius dixit. *In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli.* Propter hoc simul ostēdit† nullum secuturū fastidium, ¶ cum signum ipsis dederit. hæc autem post proditoris abitum verba fecit. Cur autem mādatum dicit nouum, quod in veteri testamēto positum est? Ipse id nouum fecit per modū ipsum: addidit ergo, Sicut ego dilexi vos. Nō enim vestris præcedentibus meritis debitū persolui, sed ego incepi. Ita & vos decet amicis esse beneficos, & quibus nō debetis, & omissis miraculis quæ ipsi erant facturi, dilectionis eos signo notat. Quid tandem? Quoniā vel hoc maxime sanctorum hominum est indiciū: etenim omnis virtutis fundamentum est, propter hanc in primis omnes salutem consequemur: hoc est, inquit, esse discipulum: sic ab omnibus laudem consequemini, cū viderint vos meā imitantes dilectionem. Sed cur nō potius miracula hoc ostendunt? Minime. Multi enim dicent, Domine, nónne in nomine tuo dæmonia eiecimus? & iterum gaudentibus ipsis, quòd dæmonia sibi parērēt, dixit, Nolite gaudere quia dæmonia vobis subiiciūtur, sed quòd nomina vestra scripta sint in cœlis. Atqui miracula orbem terrarum allexerūt, sed cum dilectio præcessisset, aliter nulla secuta essent miracula: hoc enim quāprimum eos & bonos reddidit, & benignos, quòd scilicet vnus erat animus omniū: quòd si varia fuissent sententia, omnia perdidissent. Neq; illos duntaxat, sed & omnes qui postmodum crediturī erāt, admonet. Nā & nunc nihil gentiles perturbat, quàm quòd nulla est charitas: sed & signa non fieri accusant, non tamen itidem. In quo autem dilectionem ostēderunt Apostoli: Intuere Petrum & Ioānem, quanta concordia vixerūt, cum ad templum ascēderunt. Intuere Paulum, qualiter eis affectus fuerit. quòd si aliis fulserūt virtutibus, multo magis dilectione bonorum matre. Ab anima nāq; virtute prædita hæc germinat. Vbi malicia, illic hæc planta exaresc it. Cum enim multiplicata fuerit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Et gentiles non ita signis adducuntur, vt vita, quam nihil adeo vt dilectio commendat. Qui enim miracula faciunt, nōnunquam deceptores ab illis appellātur: vitæ puritas, nō nisi bonum arguit. Cum ergo nondum prædicatio esset instituta, merito signa animos allexerunt, nūc vitæ bonitate alliciēdi sunt. Nihil enim adeo gētiles * arguit, vt virtus: nihil adeo offendit, vt malicia: quare cum cupidum, cū raptorem, misericordiā & liberalitatem prędicantem, cum contribules suos tanquā bestias tractantem viderit gentilis eum qui etiā inimicos esse diligendos præcipit, illius dicta pro nugis habebit. Cum mortē formidantē viderit, quo modo immortalitatis rationes accipiet? Cū ambitiosos, cum aliis affectibus addictos, magis in sua confirmabitur opinione, nihil de nobis magnum autumans. Nos sumus causa, nos inquam, vt illi in errore permaneāt, iampridem doctrinā suam damnassent, & nostram approbassent, nisi vita nostra retraherentur. Verbis philosophari perfacile, hoc enim multi apud eos fecerūt: sed inquirunt operum probationē. Verum maiores nostros sibi proponant, inquies. Non credunt, sed viuentes intuentur. Ostende, inquiunt, nobis fidem tuā per opera. Cum autem grauius fera, proximi

† *quòd illerū cœtus nō extingnet* ¶

Matt.7.a

Luc.10.d

Actor.3.d

Matt.24.b

* *ob Fera, i. conuersa, putant sese fundit.*

ximi bona diſsipamus, luem nos orbis appellant: hoc illos retinet, ne ad nos trāsferantur. Itaque horum nos pœnas dabimus, non ſolum eorum quæ ipſi commiſimus, ſed quorū authores fuimus, vt dei nomen blaſphemaretur. Quouſque tandem pecuniis, voluptatibuſq;, & aliis inſeruiemus affectibus? Abſtineamus iam deinceps. Audi prophetam de quibuſdam ſtultis loquētem: *Eſa.22.d.et 1.Cor.15.d* Comedamus & bibamus, cras moriemur: de præſentibus hoc dicēdum non eſt, adeo nonnulli omnium res complectūtur, quibus rurſus Propheta his verbis exprobrat: *Eſa.5.c* Nūquid ſoli habitabitis terram? Quamobrem vereor, ne quid grauius accidat, nēve iram dei in nos vehementius prouocemus. Ad quam auertendam, omnē amplectamur virtutem, vt futura bona conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria, in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia lxxij. ex cap. xiij. & xiiij.

DIcit ei Simon Petrus, Domine quo vadis? Reſpondit ei Ieſus: Quò ego vado, non potes ſequi modo, ſequeris autem poſtea. Magnum quiddā dilectio eſt, dilectiſſimi, & igne ipſo vehemētius ipſum cœlum petit, cuius vim nihil retardare poteſt: quare eius feruore accēſus Petrus, audito Ieſu, Quò ego vado, vos non poteſtis venire, inquit: Domine quò vadis? hoc autē dicebat non tam diſcendi, quàm ſequendi cum deſiderio: nondum enim ſecuturum ſe dicere audebat, ſed quò iret, rogauit. Chriſtus autem non verbis, ſed animo reſpondit, quòd enim id ſenſiſſet Petrus, ex reſponſo Ieſu planè conſtat: ait enim, Quò ego vado, non potes ſequi modo. & cum ſubderet, Sequeris poſtea: neque ſic deſiderium cohibuit, quanuis bene ſibi ſperandum audiret, ſed ita impellitur vt dicat, *Quare non poſſum te ſequi modo? Animam meam pro te ponam.* Cum proditionis metum abieciſſet, ſuum in magiſtrum amorem præ ſe ferens, aliis tacentibus ipſe audenter interrogat. Quid dicis Petre? dicenti, Non potes: te poſſe dicis? Experientia cognoſces nihil eſſe dilectionem tuam ſine gratia diuina. Vnde conſtat, hunc caſum Ieſum pro ipſius vtilitate permiſiſſe. Nam cum aſſertioni ſuæ feruore quodam non ſtaret Petrus, non quidem impulit ad negandum, ſed deſertum reliquit, vt ſuam ipſe intelligeret imbecillitatem. Dixit ſe tradendum Ieſus, reſpondit Petrus, †Abſit à te.] Reprehenſus eſt, neque eſt emendatus: ſed iterum cum ipſius pedes Chriſtus lauare vellet, dixit, Non lauabis mihi pedes in æternum. Iterum nunc audiens non poſſe ſequi, & negaturum magiſtrum ſuū: & poſſe, & non negaturum profitetur: ex quo cum in arrogantiam prolaberetur, & Chriſto contradiceret, ſuæ admonetur fragilitatis. Hoc Lucas ſignificat, cum inquit Chriſtus: Et ego pro te rogaui, ne deficeret fides tua. Hoc eſt, ne in fine pereas: in omnibus humilitatem eum erudiens, & humanam arguens naturam, quòd ex ſe nihil ſit. Cum enim immenſa dilectione magiſtri dicto refragaretur, cohibet eū Ieſus, & admonet, vt poſtmodum emendetur, cum orbis terrarum diſpenſationem reciperet, & eorum quę ipſi euenerant recordatus, ſe agnoſceret. Et cōſidera caſus magnitudinem. Neque enim ſemel tantum, atque iterum negauit, ſed adeo ſtupuerat, vt breui ter nergaret: vt intelligas, non tam dilexiſſe, quàm dilectum eſſe. Veruntamen poſt tantum caſum rogauit, Diligis me plus his? Neque enim frigiditate, ſed ſuperni auxilij derelictu contigit, Petri ergo dilectionem accipit, ex ea contradictionem proueniētem tollit. Nam ſi diligis parēre dilecto debes: dicit tibi, & condiſcipulis tuis, Non poteſtis: quid tu contēdis? Non intelligis quid ſit dei negatio? cum hoc pacto nō vis meæ acquieſcere aſſertioni, negando cognoſces, quanuis perquam impoſsibile hoc tibi videbatur: hoc quidem neſciebas, †ſed ille in anima tua habitabat, ſed tamen præter expectationē accidit. *†Animam meā prote in animo ponam.* Cū enim audiſſet, neminem maiorē habere charitatem, quàm qui animā poneret, continuo ſummam affectauit. At Chriſtus re ipſa docuit ſui ſolius eſſe muneris eā exhibere: inquit enim, *Non cantabit gallus, donec ter neges.* Hoc eſt, paulopoſt, neq; enim longe aberat: intempeſtam noctem ſignificabat, prima & ſecunda vigilia præterierat. *Non turbetur cor veſtrū.* Credibile nāque eſt eos hæc audiēdo perturbatos. Si enim Apoſtolorum princeps, & tā feruidus, ante galli cantū ter negabit, magnam quandā calamitatis expectationē animo concepiſſe, par erat: vt etiam adamātina corda moueri poſſent. Cum ergo hac reputatione, non immerito percellerentur, conſidera quo modo eos conſolatur: *Non turbetur cor veſtrum.* Hoc pacto primū diuinitatis ſuę potentiā indicat, quòd animi motus palām faceret. *Creditis in deum, & in me credite.* Hoc eſt, †quòd omnia mala trāſibunt.] Nā in me, & in patrem fides omnibus vos perſequētibus potentior eſt, & nihil vos ſuperabit. Proinde inquit, *In domo patris mei manſiones multæ ſunt.* Quēadmodum Petri mœrorem conſolatur dicēs, Sequeris autem poſtea: ita & his ſpem ſuggerit, ne enim crederēt illi ſoli factam promiſsionē, dicit, *In domo patris mei māſiones multæ ſunt. Si quo minus, dixiſſem vobis, quia vado parare vobis locum,* Hoc eſt, ille vos locus manet, qui & Petrū. Magna illic manſionum copia, nec dicendum eſt præparatione opus eſſe: cū enim dixiſſet, Non poteſtis modo me ſequi: ne arbitrarentur diuturniorem morā futuram, addidit: *Vt vbi ſum ego, & vos ſitis.* Tātam huic rei curam adhibeo, vt iam hoc feciſſem, niſi iam vobis paratum eſſet: oſtendens multū ipſis fidendum & credēdum. Inde ne fouēdæ eorū ſpei gratia dicere videretur, ſed vt crederent ita eſſe, addidit: *Et quò ego vado ſcitis, & viā ſcitis.* Demonſtrat enim eis non temere in hunc ſermonē veniſſe, ſed quia eos hoc iā animo eſſe vt diſcere cuperent, intelligebat. Petrus enim nō diſcendi, ſed ſequendi gratia ita interrogarat: ſed cum reprehenſus eſſet, etiā quod primum impoſsibile videbatur, poſsibile oſtēdit: & quod impoſsibile videbatur, cupiditatem auxit, vt id certò cognoſceret, ideo ait, Et viam ſcitis. Quemadmodum enim nemine quicquā locuto, negaturum Petrum, & ſcrutatus corda, ne perturbarētur admonuit: ita hoc in loco dicēdo, Viam ſcitis: eorū indicat cordis deſiderium, & dat eis rogandi occaſionem. Petrus quidē amoris gratia quò iret interrogauit, Thomas autem metu inquit: *Neſcimus quò vadis: †& quo modo poſſumus viam ſcire?*] Et conſidera quàm reuerenter, non dixit, Dic nobis locum, ſed neſcimus quò vadis. Hoc enim iam omnes ſcire geſtiebant. Nā ſi Iudæi id audientes ſuſpenſi erant, & quidē cum abire eum cuperēt: multo magis qui eo ſatiari nunquam poterāt,] quò iret intelligere volebant: verebantur tamen interrogare, ſed nimium vicit deſiderium. Quid Chriſtus? *Ego ſum via, veritas, & vita. Nemo venit ad patrem, niſi per me.* Quid ergo interrogatus à Petro quò iret, non continuo reſpondit ſe ad patrem ire, & eos tunc non poſſe, ſed tot verborū ambitu vſus eſt, & interrogationes mouit, & reſpōſiones? Iudęis fortaſſe merito nō dixiſſet, cur diſcipulis? Dixit quidē & his & illis ſe à deo venire, & ad deū ire, ſed iterum manifeſtius quàm prius. At Iudæis quidem meritō

Matt.16.c *†Propicius tibi ſis dñe: nequaq; erit tibi hoc] Hic ſup.a*

Lucæ 22.d

†Propicius tibi ſis dñe: nequaq; erit tibi hoc] Hic ſup.a

Cap. XIIII.

†Illud autē animam meā prote in animo ponam] habebas]

†necesse eſt vt omnia mala pertranſeant] Supra.15.d

Ibidem.

†locū neſcimus, & viā eò ducētem quo modo ſcimus?] † vt ab eo nunq; ſeparari ſe patererent] χωρισθῆναι. i. ſeparari, interpres vero χωρίζεσθαι. i. ſatisfacere legiſſe videtur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rito non dixit.quibus si dixisset,Vos non potestis venire ad patrem,superbiæ eum arguissent: nõc id subticẽs, dubios reddit. At discipulis,& Petro cur ita dixit? Norat Petri animum † & quãtum perturbaretur,quòd discederet.] Assecutus ergo quod volebat, per obscuritatẽ sermonis iterum id revelat . Cum enim dixisset, Vbi sum, nemo potest venire:addidit , In domo patris mei mansiones multæ sunt:sed ad patrem, nemo potest venire,nisi per me.Hoc autẽ noluit eis à principio dicere, ne in maiorem tristiciam adduceret . Dixit autẽ postquam consolatus est,ob Petri reprehensionem multum mœroris abstulit . Concepto enim metu,ne itidem ipsi reprehenderentur magis cauebãt.Ego sum via:hoc est, quia per me venietis.Veritas,quia sinẽ dubio hæc erũt, neq; in me mendaciũ est.Vita,quia neq; ipsa mors prohibere poterit,ne ad me veniatis.Quòd si ego sum via, duce minime indigetis:si veritas,nõ loquor falsa: si vita,etiam si moriemini, consequimini quæ vobis pollicitus sum. Quod de via dicebat, & intelligebant & cõfitebantur,reliqua ignorabant: non tamen audebãt sci scitari.Multum autem consolabantur,quòd viam eum esse audierant . Si enim,inquit, in mea potestate est, vt vos ad patrem ducã,omnino venietis . Neq; enim alia veniẽdi via est.Et cum dixisset, Nemo potest venire ad me,nisi pater traxerit eum:iterum inquit,Si ego exaltatus fuero à terra,omnia traham ad meipsum : & nemo potest venire ad patrẽ,nisi per me,semper se patri æquiparans.Quo modo ergo cum dixerit,Quò vado scitis: subdidit, *Si cognouissetis me,& patrem meum vtiq; cognouissetis:& amodo cognoscetis eum, & vidistis eum.* Non quòd sibi contradicat , cognoscebant enim eum, non tamen vt oportebat:cognoscebant deum, sed nondum patrem, pòst spiritus veniens,omnium in eos cognitionẽ infudit,ergo dicit, Si meã noscetis substantiam & dignitatem,noscetis & patris:& amodo cognoscetis eũ, & vidistis eum. Alterum futurum, alterũ præsentis, hoc est, per me . Visionem autem dicit mentis cognitionem. Quos enim videmus , & videre & ignorare possumus: quos cognoscimus,ignorare non possumus:propterea inquit,Et vidistis eum:quemadmodum ait, Visus est ab angelis . Atqui ipsa substantia videri nequit: sed visum esse dixit,secundum eorum possibilitatem : ostendens, quòd qui ipsum vidit,patrem vidit. Viderũt autem ipsum non in nuda substantia,sed carne vestitum . Alibi quoq; visionem cognitionẽ appellat: vt cũ dicit, Beati mundo corde,quoniam ipsi deũ videbunt : mũdi non tãtum à fornicatione,sed ab omnibus peccatis. Omne nãq; peccatum animam maculat . Admitamur ergo,vt omnibus sordibus animam mundemus.Mũdat autem primùm lauacrum,inde aliæ multæ, & variæ viæ , quas benignissimus deus nobis largitus est , quarũ prima est eleemosyna.Eleemosynis enim & fide purgãtur peccata: eleemosynis inquam,non ex iniuste quæsitis: hæc enim nõ eleemosyna,sed crudelitas est, & inhumanitas. Quæ enim vtilitas si alium spolies, vt alium induas? A misericordia incipiẽdum est,non ab immanitate:nam si aliena damus,nullum nobis emolumentum.Hoc Zachæus ostẽdit,qui vt deum placaret,inquit: Si quid defraudaui,reddo quadruplum. Nos autem multa rapiẽdo,pauca dando,putamus deum placare,cum magis irritemus. Dic quæso,si asinum mortuum & fœtidũ è triuiis in sacrificium offerres : nonne te omnes lapidarẽt, vt impium & scelestũ? Quid ergo si ostendero oblationẽ quæ ex rapina fit , fœtidi asini oblatione magis execrandã esse,quam veniam merebitur? Esto,aliqua pecunia ex rapina condatur , nõnne mortuo asino grauius olet? Vis intelligere quantus sit peccati fœtor?audi prophetam : Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ. *Psal.37.a* Tu autem verbis deum latere censes quæ cõmittis, ipse autẽ rapinas tuas,& fraudes perpetuo reminiscitur.Imponitur peccatum tuum super altare . Nec hoc solũ reprehensione dignum,sed illud etiam grauius,quòd sanctorum animas coinquinas.Siquidẽ hoc lapis est,& sanctificatur,illæ semper ipsum Christum ferunt , & audes illuc tanto scelere comparata offerre? Minime, inquis. Neq; enim eas offero pecunias,sed alias. Ridiculũ hoc: nescis quòd si in multa pecunia , vel gutta iniquitatis inciderit,tota coinquinatur?Et quemadmodum si quis in limpidum fontem stercus iniiciat, totum immundũ reddit : ita si diuitias auaricia attigerit , omnes fœtore suo corrumpit.Præterea ingressuri templum manus lauamus,non autẽ corda . Nunquid enim manus loquũtur?Anima profert verba,in animam deus inspicit.Nihil opus est mũdicia corporis anima coinquinata.Quę vtilitas si manus exteriores lauas , & interiores sordescunt?Hoc graue est,hoc omnia perdit, quòd parua reueriti,magna contemnimus.Illotis enim manibus precari,nihil refert:illota conscientia,hoc maximum malorum.Ideo Iudæis huiusmodi immundiciis vacãtibus inquit, Laua à malicia cor tuum,quousque erũt *in te co* gitationes laborum tuorũ?Lauemus & nos,non cœno, sed aqua mũdissima:eleemosyna,nõ auaricia. Primum à rapina te vendica, & tunc profer eleemosynam . Declinemus à malo,& faciamus bonum . Contine manus à cupiditate , & sic ad eleemosynam extende . Quòd si pauperes spoliamus, etiam si nõ iisdem alios induimus, non tamẽ effugimus,quin suppliciis simus obnoxij. Materia nanq; placationis materia peccati efficitur. Satius enim est non misereri , quàm ita misereri . Nam etiam Cain melio fuisset,si nihil omnino obtulisset, quàm deteriora offerendo deum prouocare. Quòd si vero deteriora offerens deum prouocet,qui aliena affert,quo pacto deum non prouocat? Ego tibi dixi,inquit,noli rapere,& tu ex rapina me honoras . Quid putas? an quòd his gaudeam? igitur dicet tibi,Existimasti iniquitatẽ,quero tui similis:arguam te,& ponam ante faciem tuã peccata tua. Sed absit,vt quispiam hanc vocem audiat,sed pura eleemosyna, & claris lampadibus sponso obuiam veniam°,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cui gloria in secula,Amen.

† *& quòd ppterea insurgeret ac vrgeret, vt eò ipsum abduceret*]

Supra.6.e
Supra.12.e

Matt.5.a

Luc.19.b

Hiere.4.d

Psal.36.e

Gene.4.a

Psal.49.d

Homilia lxxiij.ex cap.xiiij.

Dicit ei Philippus : Domine, ostende nobis patrem,& sufficit nobis.Dicit ei Iesus,Tanto tempore vobiscum sum,& non cognouisti me Philippe? † qui videt me,videt & patrem.] Propheta aiebat Iudęis,Aspectus meretricis factus tibi, cui nullus pudor est: quod vt mihi videtur non illi tantũ ciuitati dici merito potest,sed omnibus aduersus veritatem impudentibus . Dicẽte enim Philippo,Ostende nobis patrem:respondit,Tanto tempore vobiscum sum,& non cognouisti me Philippe?& tamen nonnulli sunt,qui post hæc verba abscindunt à patre filium.Atqui quam maiorem inquiris propinquitatem?Quidam enim ex hoc verbo in Sabellij hæresim decidunt : verum nos & his & illis omissis, tanquam è regione contrariis dictorum veritatem perscrutemur. Tanto tempore vobiscum sum , & non cognouisti me Philippe?Quid enim, Tú ne pater es,quem inquiro?Minime,inquit:propterea non dixit, Nõ cognouisti eum: sed nihil aliud demonstrans , quàm quòd nihil aliud est filius,

† *qui videt me , videt patrem*]

Hiere.3.b

Sabellius

personas ii fundens.

est filius, quàm quod est pater manens in esse filius. Vnde autem ad hoc venit Philippus? Dixit, *Si cognouissetis me, & patrem meum vtique cognouissetis.* Et ad Iudæos huiusmodi sæpenumero vsus est verbis. Quoniam ergo aliquando Petrus & Iudæi, quis esset pater interrogarunt, atque etiam Thomas, & nullus manifeste intellexit, sed adhuc quid diceret, ignorabãt. Ne videretur molestus esse Philippus, & post Iudæos magistrum tentare interrogando putaretur: huic particulæ, Ostende nobis patrẽ: addidit, Et sufficit nobis: nihil aliud quærimus. Atqui dixerat Christus, Si cognouissetis me, & patrẽ meũ vtique cognouissetis: & ita per se patrem ostendebat. Philippus autem in cõtrarium ordinem vertit inquiẽs, Ostende nobis patrem, tanquam Christum certo cognosceret: verum nõ dimisit eum Christus, sed ad viam dirigit, per se patrem cognosci persuadens, Ipse autem carneis his videre oculis eum volebat, prophetarũ forsitan recordatus, quòd deum viderint: sed * permissio fuit illa ô Philippe. inquit ergo, Deum nemo vidit vnquam. Et iterum, Omnis qui audit à deo, & discit, venit ad me. Neque vocem eius audistis, neq; faciem eius vidistis. Et in veteri testamento: Nemo videbit faciem meam, & viuet. Quid Christus? vehementius arguit, *Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouisti me Philippe?* Et non dixit, vidisti: sed cognouisti. Nunquid te nosse volo, inquit? Patrem nũc videre quæro: tu autem mihi dicis, non cognouisti me? Quámnam hoc habet cõsequentiam: Magnam quidẽ. Cum enim hoc sit quod est pater manens filius, merito in se patrem ostendit. Inde personas diuidens inquit: †*Philippe, qui videt me, videt & patrẽ.*] Ne quis diceret, quòd pater sit ipse filius: nam si ipse esset pater, nõ sanè dixisset, Qui videt me, videt patrem. Sed cur nõ eum admonuit, quòd impossibilia, & supra hominẽ, & sibi soli possibilia postularet? Cũ enim Philippus dixisset, sufficit nobis, tãquam ipsum cognoscens: ostendit quòd neq; ipsum Philippus viderit. Certe enim si illum vidisset, etiam ipsum videre potuisset, ideo inquit: Philippe, qui videt me, videt & patrem. Si quis me videt & illum videbit: hoc est, neq; ego, neq; ille videri possumus. Philippus enim visus cognitionem quærebat, & cũ Christum se vidisse arbitraretur, volebat eodem modo & patrem videre: vnde neq; se videri ostendit. Quòd si quis dicat visum hoc in loco cognitionẽ intelligi, id ego non nego. Philippe, qui me nouit, inquit, nouit & patrem. Attamen non propter hoc dixit, sed vt eandem substantiam demonstraret. Qui meam substãtiam † videt, videt & patris.] Et quare hoc? An ne qui creaturam nouit, nouit & deũ? Atqui omnes creaturam norant, & videbant, deum non omnes norant. Præterea, videamus quid Philippus videre quærat. Num sapientiam patris? num benignitatẽ? Minime, sed quid esset deus, ipsam videlicet substantiam. Ad hoc ergo respondet Christus: Philippe, qui videt me. Qui autem creaturam videt, non tamen videt dei substantiã. Philippe, qui videt me, inquit, & patrem meum videt. Quòd si alterius esset substãtiæ, minime hoc dixisset. Vt autẽ pinguiori vtamur sermone. Nemo qui aurũ ignorat, in argento auri substãtiam videre potest. Nõ enim alia per aliam apparet natura: ideo bene reprehẽdit inquiens, Tanto tempore vobiscum sum, tãtam accepisti doctrinam, magna signa & propria diuinitatis, & quæ pater solus operatur, vidisti, soluta peccata, arcana in medium prolata, mortem fugatam, *operationẽ ex terra factam, & non cognouisti me? Quoniã carne circũdatus erat, propterea dixit, Non cognouisti me. Vidisti patrẽ, noli amplius quærere vt videas: in illo enim me vidisti. Si nouisti me, noli amplius quærere, siquidem in me illum nouisti. *Non credis, quia ego in patre?* Hoc est, in illius substãtia appareo. *Verba quæ ego loquor vobis, à meipso non loquor.* Vides propinquitatis excessum, & vnius substantiæ exemplum? *Pater in me manens ipse facit opera.* Quo modo à verbis incipiens transit ad opera? Dici enim poterat, Ipse loquitur: sed duo hic ponit, doctrinã & signa, vel quòd etiam verba erãt opera. Quo modo ergo facit? Etenim alibi inquit, Si nõ facio opera patris mei, nolite mihi credere. Quo modo ergo hoc in loco patrem facere attestatur? Vt planè ostendat, inter patrẽ & filium nullam esse differentiam: hoc est, nõ aliter pater, & aliter ego facio. Nam alibi & se & patrẽ operari inquit: Pater meus vsq; modo operatur, & ego operor. Illic nullam operum diuisionem, hic idẽ ostẽdit. Quòd si pinguior verborum significãtia humilitatem arguit, noli admirari. Prius enim cum dixisset, non credis, ita prosecutus est, vt ipsum in fidem traheret: corda nanq; eorũ ingrediebatur. **Credisti, quia ego in patre, & pater in me est?* Oportuit enim cum patrem & filiũ audistis, nihil aliud in substantiali cognatione constituẽda quærere. Quòd si vobis hoc non satis est ad æqualitatẽ, & eandẽ substãtiam ostendendam, saltẽ ex operibus intelligite. Et qui videt me, videt & patrem meum. Si de operibus dictum est, non sanè posterius dixisset: Alioqui, propter opera ipsa mihi credite. Inde se non ea tantũ posse, sed & longe maiora per excessum ostendit. Non enim maiora his posse se, sed quod mirabilius est, se aliis dare posse maiorum potestatẽ profitetur. *Amen amen dico vobis, qui credit in me, opera quę ego facio, & ipse faciet: & maiora his faciet, quia ego vado ad patrem.* Hoc est, vestrũ iam est miracula operari, ego abeo. Inde † cũ sermonẽ perfecisset, vt ratio exigebat, inquit: *Quodcunq; †petieritis patrẽ meũ in nomine meo †hoc faciam, vt in me glorificetur pater.* Vides iterũ quo modo hoc facit? Ego, inquit, faciam: & non dixit, †vt glorificem patrẽ,] sed, vt glorificetur in me pater. Atqui alibi dicebat, Deus glorificabit eum in seipso: hic vero, ipse glorificabit patrẽ. Cũ enim filius magna possе apparet, in eo pater glorificatur. Sed quid signat, in nomine meo? Quod apostoli dicebant: In nomine Iesu Christi surge, & ambula. Quæcunq; enim ipsi operabãtur, eorum author erat Christus, & manus domini erat cum illis. Ego faciam, inquit. Ecce eius authoritatẽ: quæ per alios fiũt, ipse facit. Quæ per se facit, num ne ipse nõ potest, sed à patre *operatur? Et quisnam hæc diceret? & qua gratia secũdum hoc ponit? Vt sermonem suum cõfirmet, ostendatq; ad priora illa nostri gratia descẽdisse. Illa enim particula, Ad patrẽ vado: hoc est, non pereo, sed in propria permanebo dignitate in cœlis, quæ omnia ad eos consolãdo dicebat. Cum enim credibile esset eos nõdum resurrectione intellecta, quadam affici tristicia, aliis ipsos eiusmodi virtutes collaturos pollicetur, vndique eos cõsolans, & quòd non modo perpetuo mansurus sit, sed etiã maiora ostẽsurus. Eum igitur sequamur, tollamus eius crucem: quòd si non persecutionis alterius, tamen mortis tempus est. Mortificate, inquit, membra vestra, quæ sunt super terrã. Extinguamus cupiditatem, iram, inuidiam: hoc est viuum sacrificium, quod non in cinerẽ consumitur, neque in fumũ euanescit, neq; lignis eget, non igne, non gladio, † quæ duo spiritus sanctus habet. Gladio enim superflua & aliena cordis abscindit, aperit] obturatũ auditum. Morbi enim & malæ cupiditates solẽt salutaribus sermonibus aditum obstruere. Siquidem auiditas pecuniarum non sinit

Universidad de Deusto

συγκατάβασις, cõdescẽsio, obsecundatio.
Supra.1.b
Ibidem.6.c
Exod.33.d
†*Qui videt me, videt patrẽ.*] & sic in seq.
* ἀνωμαλίαν, episcopũ, creatu-
nẽ, cæci, opinor, illuminationẽ per lutũ factã intelligit Ioan.9.d
Supra.10.g
Supra.5.b
* πίστευσον, i. credis, vel credite.
† *cũ perfecisset quod*] †*petieritis in nomine meo*] †*rogabo patrem*] *vide Theophyla.*
Supra.13.d
Acto.3.d
* ἐγερτικὸς, actus, impulsus, operatio nẽ accipiẽs?
Coloss.3.a
† *habet enĩ ignẽ & gladiũ, ipsum spiritũ sanctũ. hoc gladio vsus circũcidit corda superflua & aliena: aperi*]

Universidad de Deusto
Biblioteca

nō sinit de eleemosyna præcepta audire,& si prævaluerit inuidia,charitatis doctrinam expellit, & alius quilibet morbus animam occupans, ad omnia pigriorē reddit. Tollamus ergo malas cupiditates, ad quod voluntas satis est, vt omnes extinguantur: neque consideremus violentam esse pecuniarum cupiditatem,sed †violentam desidiam nostram.] Multi quid sit argentū,nescire se dicunt:nō enim naturalis est eius cupiditas. Naturales enim affectus à principio & ortu ipso nobis infunduntur.Aurum autē & argentum etiā diutius ignotum fuit.Vnde ergo aucta est huiusmodi cupiditas?Ab inani gloria,à summa desidia. Cupiditatum enim aliæ necessariæ sunt,aliæ naturales,aliæ neutrum. Vt exempli gratia: Quæcunque animal perimunt cum non explentur,ipsæ naturales sunt,& necessariæ: vt edendi,bibendi,dormiendi. Corporum amor naturalis est,non necessarius: multi nanque eum vincunt, neque tamen pereunt. Pecuniarum autē auiditas,neque naturalis est, neq; necessaria,sed superuacanea: & si voluerimus,eius dominium non recipiemus. Certe Christus de virginitate disputans,inquit: Qui potest capere,capiat: de pecuniis autem aliter: Nisi quis renūciauerit omnibus rebus suis,non est me dignus. Rem enim facilem*admonebat, quòd autem multos exuperat, voluntati & electioni permittebat. Quid ergo omnem nobis de ea excusationem auferimus?Nam qui à vehemētiore affectu vincitur, non multum puniendus est: sed qui ab imbecillo hoste superatur,minime potest excusari. Quid respondebimus dicenti: Esurientem me vidistis, & non dedistis mihi cibum: Quo modo nos purgabimus? Adducemus paupertatem? sed non sumus vidua illa pauperiores, quæ duos obolos offerens, omnes superauit. Neque enim quid offeras, deus aspicit, sed dantis voluntatem: hoc enim sibi curæ est. Eius ergo benignitate perspecta, quæ possumus offeramus, vt & in præsenti vita, & in futura diuinam gratiam consecuti, promissis bonis perfruamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,&c.

† *quòd potē tia illa à nostra euenit desidia.*

Matt.19.a
Luc.a 14.g
**παρῄνει, suadebat, ꝑcipiebat.*
Matt.25. d
Mar.12.d

Homilia lxxiiij.ex cap.xiiij.

SI diligitis me,mandata mea seruate: & ego rogabo patrem,& alium paracletum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum:spiritum veritatis quem mundus non potest accipere, quia non videt eum, nec scit eum.

Semper nobis aliquid agēdum est, semper operibus inuigilandum,non verborum ostentationi.Dicere enim & promittere,omnino facile est: operari autem,nō itidem:quorsum hæc? Quoniam nunc multi sunt, qui se deum timere, & diligere profitentur, re autem contrà omnino faciunt. Deus autem per opera diligi quærit, ideo ad discipulos dicebat: Si diligitis me, mandata mea seruate.Cum enim dixisset: Quodcunq; petieritis, ego faciam:ne simplicem petitionem valere arbitrarētur,addidit:Si diligitis me,tunc faciam. Et cum credibile esset,eos etiam audiendo quòd iret ad patrem,perturbari,inquit:quòd nunc perturbemini, non est amoris indicium,sed quòd verbis meis fidē adhibeatis.Dedi vobis mandatum,vt diligeretis inuicem, & ita alter alteri faceretis,sicut ego feci vobis.Hæc est dilectio,credere & parēre dilecto. *Et ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis.* Iterum ad audiētium imbecillitatem descendit. Cum enim par esset nondum ipsum intelligentes,vehementer illam inquirere substantiam, †verbi secundum carnem aduentum,] & nullam abeūtis capere consolationem,inquit: Rogabo patrem,& alium paracletum dabit vobis:hoc est,qualis ego sum.Pudeat Sabellianos,& qui de spiritu nō recte sentiunt: etenim hoc mirū est, quòd diuersas è regione hæreses vno ictu deiicit.Dicendo enim,Alium,personæ differentiam:dicendo, Paracletum,substantiæ cognationē demōstrat. Sed cur,inquit,rogabo patrem? Quoniā si dixisset mittam,non ita fidem adhibuissent:nunc autem id ei curæ est,vt credant:postmodum ipse se eum mittere ait, Accipite spiritum sanctum:hic patrem rogare,vt credibilem suam faciat orationem. Nam & Ioannes de eo inquit, quòd de plenitudine eius nos omnes accepimus. Quod autem habet,quo modo ab alio accipit? & iterū, Ipse vos baptizabit in spiritu sancto,& igni. *Quid autē amplius haberet quàm Apostoli, si ad mittendum spiritum esset patrem rogaturus, quod illos nonnunquam etiam sine precibus fecisse apparet?* Quo modo autem si precum gratia à patre mittitur, ipse à seipso*infunditur? Quo modo ab alio mittitur, qui vbiq; adest,& diuidens propria vnicuiq; sicut vult,& sua ipsius authoritate dicit:Segregate mihi Saulum & Barnabam? Atqui deo ministrabāt ministri,tamē imperiose in proprium eos opus vocauit, non quòd ad aliud opus aduocaret, sed vt suam ostēderet potestatem. Quid ergo sibi vult, rogabo patrem? aduentus tempus significat. Quando enim eos per sacrificium mundauit, tunc inspiratus est spiritus sanctus.Et quid tandem cum esset cum ipsis,nō venit?quia nondum oblatum erat sacrificium:cum autem iam peccatum deletū esset, & ipsi ad pericula mitterentur,& certaminibus se accingerēt,hortatorē mitti oportuit. Sed cur nō statim post resurrectionem spiritus venit? Vt expectationis desiderio maiori gratia eum acciperent. Quousq; enim cum ipsis Christus versatus est,non afflictabantur,eo abeunte, tanquā deserti formidātes,maiorem in modum eum accipere auebāt.

Supra.13. b
†*ipsius secū dum carnē præsentiā]*
Supra.1.b
Matt.3.c
**ἐφίεται. τατ.s.inuolat,aduolat. Actor.13.a*
† *Dixit quòd alium sicut ego sit]*

Vt vobiscum maneat. Hoc signat,quòd neq; post mortem*abiit.Et ne audiendo paracletum,aliam opinarētur incarnationem, & oculis eum cernere expectarent, inquit: *Quem mundus non potest capere, quia non videt eum.* Non enim ita vobiscum erit,vt ego, sed in vestris animis habitabit,inquit enim, *Et in vobis erit.* Spiritum autem veritatis appellat, per hoc veteris testamenti figuras significans.Vt vobiscū sit,quod & ipse inquit, Quia ego vobiscum sum. Præterea & aliud quiddam signat, non passurum quæ ipse,neq; discessurum. *Quem mūdus non potest accipere,quia non videt eum.* Quid enim,dic mihi, est ne aliàs visibilis? Minime: sed hic cognitionem dicit,addidit ergo,Neq; cognoscit eum. Solet enim certam cognitionem visionem appellare. Cum enim sensuum certissimus sit visus, per hunc semper veram adducit cognitionem. Mundum autem hoc in loco malos appellat: & vt hoc discipulos consoletur, dādo eis donum præcipuum.Vide quantopere verbis ipsum extollat. †Dixit alium esse quàm ipse,] dixit non dimissurum eos,dixit ad eos tantum venire. Quemadmodum ergo ego in vobis sum, inquit, & ipse erit: non tamen mœrorem ipsorum abstulit. Ipsum enim adhuc ac eius consuetudinem quærebant: quod respiciens, inquit:

Neque ego relinquam vos orphanos, veniam ad vos. Nolite timere,inquit.Non propterea dixi alium paracletum me missurū,& apud vos mansurū, tanquā in finem ad vos nō rediturus,& vos non visurus.Nā ipse veniā ad vos. Non relinquā vos orphanos.Cū superius filiolos appellasset,ideo orphanos nō relicturū se pollicetur.A principio dixerat venturos quò ipse iret, & in domo patris māsiones multas esse:hic autē cū illud diu pòst esset futurum,

**ἀφίεται. τατ.abscedit, desertū. vt videlicet neque mortuos deseret,sed etiā gloriosiores faciat, vt habet Theophylact.*
Hic supra

Universidad de Deusto
Biblioteca

turum,dat ſpiritum: ſed cùm quid diceret, non intelligerent, neque ideo multùm conſolarentur, nõ relicturum ſe eos orphanos dicit: quod illi magis quærebant. Sed cùm id verbum,veniam ad vos, præſentiam ſignificaret,ne iterum talem qualem & prius requirerent,vide quo modo id non quidem manifeſtè, ſed tamen ſignificauit.Cùm enim dixerit,adhuc modicum,& mundus me iam non videt: ſubſequitur, Vos autem † videbitis] me:quaſi dicat,veniam quidem ad vos,nõ tamen vt prius quotidie vobiſcum ſemper verſans.Et ne dicerent,quo modo ergo Iudæis dixiſti, Iam non videbitis me:hanc ſoluit obiectionem,quòd cum ipſis tãtùm futurus ſit. Nam & ſpiritus talis eſt, *Quia ego viuo, & vos viuetis.* Crux vos à me vſque ad finem non diuidet,ſed ad breue me abſcondet. Vitam autem mihi dicere videtur, non præſentem ſolam, ſed & futuram. *In illa die cognoſcetis, quia ego ſum in patre meo, & vos in me, & ego in vobis.* In patre enim ſubſtantia,in ipſis concordia,& auxilio eſt.Et quàm nam hoc rationem habet, dic quæſo? Magna ſanè, & incomparabilis differentia Chriſti & diſcipulorum.Quòd ſi † ita verba iacent] noli admirari:ſolet enim nonnunquàm iiſdem verbis & in deo, & hominibus, nõ eodem modo vti. Nam & dij dicimur, & filij dei.Quod verbum non eandem in nobis,quam in deo vim habet. Et imago filius & gloria dicitur, atque etiam nos,ſed longè aliter, & iterum: Vos Chriſti, & Chriſtus dei: nõ ſimiliter autem dei Chriſtus, & nos Chriſti.Quid autem hoc ſignat?Cùm reſurgam,inquit, tum me non alienum à patre,ſed eiuſdem poteſtatis eſſe cognoſcetis,& me ſemper vobiſcum eſſe,rebus ipſis meum in vos auxilium clamantibus,inimicis repreſsis, vobis audenter loquentibus,moleſtiis propulſatis,prædicatione indies florente,omnibus piæ doctrinę & veræ religioni parentibus.Sicut miſit me pater, & ego miſi vos. Vides quòd hoc in loco idem verbum non eandem vim habet:nam ſi hoc ita acciperemus,nihil inter apoſtolos & Chriſtum intereſſet.Sed quid,inquit, tunc cognoſcetis:quia reſurrexiſſe,& ſecum verſari viderũt, tunc certò crediderunt. Magna enim erat ſpiritus vis, omnia eos erudiens. *Qui habet mandata mea & ſeruat ea, ille eſt qui diligit me.* Non enim habere ſatis eſt,niſi diligenter ſeruẽtur.Sed quare ipſis idem ſæpe repetit?Nam ſuperius:Si diligitis,inquit, me,mãdata mea ſeruate: & nunc,Qui habet mandata mea, & ſeruat ea : &,Si quis ſermonem meum audiet,& ſeruabit eum, ille eſt qui diligit me:qui non audit ſermones meos,non diligit me. Puto ex hoc eorum mœrorẽ ſignificari: nam cùm multa de morte diſputaſſet inquiens,Qui odit animam ſuã in hoc mundo,in vitam æternam cuſtodit eam.&,Niſi quis acceperit crucẽ ſuam, & ſequitur me,nõ eſt me dignus:& alia plura dicturus eſſet: exprobrans eis inquit, Putatis ex amore triſtes eſſe? contrà res ſe habet, nõ triſtari equidem potius amoris eſt indicium.Quòd autem hoc ſemper intendat, id in ſequentibus repetit. Si diligeretis me,inquit,gauderetis vtique,quia ad patrem vado, Nunc autem metu perturbamini. Quòd enim ita mortis formidine afficiamini,non eſt mandatum meũ: oporteret enim vos crucifigi,ſi verè me diligeretis:ego enim vos admoneo ne timeatis eos qui corpus interficiũt. Tales pater diligit, talibus meipſum manifeſtabo.

Tum Iudæ:Quid factum eſt, inquit, *quia manifeſtaturus es nobis teipſum?* Ecce quanta formidine tenebantur:commotus enim & perturbatus erat eorum animus, & vt mortuos in ſomniis, ita eum viſuros ſe arbitrabantur. Ad quam ſuſpicionem tollendam, audi quid reſpondeat: *Si quis diligit me, ſermonẽ meum ſeruabit:& pater meus diliget eum,& ad eum veniemus, & mãſionem apud eum faciemus.* Tantùm non dicens: Sicut pater manifeſtat ſeipſum, ita & ego:neque hoc tantùm,ſed dicendo,Manſionem apud eum faciemus: aufert ſuſpicionem,non in ſomnijs ſe manifeſtaturum. Tu autem cõtemplare perturbatum diſcipulum, neque apertè ſententiam ſuam dicere audentem. Non enim dixit, væ nobis quòd morieris, & mortuus nobis appariturus es: ſed,quid factũ eſt, quòd manifeſtaturus es nobis teipſum,& non mundo? Dicit ergo ſe eos charos habere, quia mandatũ ipſius ſeruant: vt enim videntes eum poſtmodũ phantaſma nõ exiſtimarent,ideo hæc prædicit:& ne ita, vt dixi, ſibi appariturum putarent,aſſert etiam cauſam, quòd ob mandatorum obſeruationem ſpiritus ad eos vẽturus ſit.Quòd ſi tam diuturna conſuetudine ipſius ſubſtantiam ferre, imò ne intelligere quidem poſſunt:quid nam futurum eſſet, ſi à principio ita eis apparuiſſet? Ideo cum his comedit,ne phantaſma putaretur. Nam ſi ſuper aquis ambulantem videntes id opinati ſunt,cùm eum vultu eodem apparentem,& non multùm diſtantem viderant: quî credi poterat, ſi repentè reſurgentem vidiſſent, quem captum viderant,& ligatum? Ideo frequenter eis ſe appariturũ,& quare,& quo modo prædicit,ne phantaſma exiſtimaretur. *Qui non diligit me, ſermones meos nõ ſeruat: & ſermonem quem auditis non eſt meus, ſed qui miſit me patris.* Itaque non me ſolùm non diligit,ſed ne patrem quidem,qui hæc verba non audit.Nam ſi amoris indicium eſt, mea audire mandata quæ patris ſunt: qui audit,non filium ſolùm,ſed & patrem diligit.Et quo modo ſermo hic tuus eſt,& non tuus:hoc eſt,quòd nihil alienum à patre loquor, neque aliquid quàm quod illi placitum eſt. *Hæc locutus ſum vobis apud vos manens.* Cùm hęc obſcuriora eſſent,& partim nõ intelligerent, partim & plura dubitarent, ne iterum perturbarentur, & quæ mandata diceret ſciſcitarentur, hanc amouit ſolicitudinem,inquiens: *Paracletus autem quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit.* Fortaſſe quæ dixi, non intelligitis, ſed ille perſpicuus iſtorum doctor erit. Illa autem particula, Apud vos manebit, ſignat quòd ipſe abeat: quare ne triſtentur, ait, quouſque ipſe apud eos maneat, & ſpiritus non veniat, nihil magnum, nihil altum poterunt intelligere.Quod dicit,vt ad ipſius abitum magno animo ferendum eos diſponat, tanquam magnorum bonorum cauſam futurum. Frequenter autem paracleti meminit, propter eam qua afficiebantur triſticiam:& cùm his verbis perturbarentur intelligentes moleſtias,bella,magiſtri diſceſſum:vide quo modo iterum eos conſolatur, inquiens, *Pacem relinquo vobis.* Tantùm non dicens, Quid mundi perturbationibus mouemini, cùm pacem mecum habeatis? Neque enim huiuſmodi eſt pax mundi,quæ in malo ſit ſæpenumero, & nihil ipſam habentibus confert. Ego verò talem do pacem, vt inuicem eam habeatis, & vos fortiores efficiat.Sed cùm iterum dixiſſet, Relinquo: quod verbum diſcedentis eſt,& par eſſet eos pertubari,ideo rurſus dixit: *Non turbetur cor veſtrum, neque formidet.* Ecce quòd partim amore,partim metu mouebãtur. *Audiſtis quia ego dixi vobis,vado & venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis vtique,quia vado ad patrem: quia pater maior me eſt.* Et quòd nam gaudium hoc eis allaturum erat? quam conſolationem?Quid hoc ſignat?Nondum reſurrectionem intelligebant, neque debitam de eo habebant ſentẽtiam. Et quo modo poterant, cùm nondum † reſurrexiſſe viderent?] Patrem autem magnum eſſe exiſtimabant.Dicit ergo:

† videtis.]

† eadẽ verba poſita ſint.]

Pſal.31.b

1.Cor.3.c

Infr.14. 20.c

Hic ſup.

Suprà.12.d

Matt.10.g

Matt.14.c

† ipſum reſurrecturũ ſciebant.]

Universidad de Deusto
Biblioteca

cit ergo: Si mihi timetis, quòd me defendere nequeam: neque confiditis, quòd post mortem iterum vos videã: tamen audiendo, quòd ad patrem vado, lætandum vobis est, quòd ad maiorẽ vado, & qui omnia potest molesta dissoluere. *Vos audistis, quia ego dixi vobis.* Quare hoc posuit: quasi dicat, Vt intelligatis †quantùm veris meis tribuam, cùm] prædicere non sim veritus.

† tantã me in his rebꝰ fiduciã habere, vt eas]

Hoc ergo & quæ futura sunt, dixi vobis, priusquam fiant, vt cùm facta fuerint credatis quia ego sum. Quasi dicat, Non sciretis, nisi ego dicerem: neque dicerem, nisi mihi confiderem. Vides sermonem imbecillitati accommodatum? Etenim cùm diceret: An putas, quia non possum rogare patrẽ, & exhibebit mihi modò plusquam duodecim legiones angelorum? ad auditorum opinionem locutus est. Neque enim illud diceret quispiam vel stultissimus, quòd sibi ipse auxilio esse non potuerit, sed angelorum eguerit. Veruntamen cùm tanquam hominem arbitrarentur, ideo dixit duodecim legiones angelorum. Atqui simpliciter Iudæos interrogans, reiecit retrorsum. Quòd si quis maiorem filio patrem, inquantum principium filij, diceret, neque hoc contradiceremus: non tamen hoc alterius facit filium esse substãtiæ. Quod autem dicit, hoc est: quoad hîc sum, par est vt vos †periclitari arbitremini,] si autem illuc abiero, cõfidite, quia securi sumus: illum enim nemo vincere potest: quæ omnia ad discipulorum imbecillitatem dicta sunt: ipse enim confido, neque curo mortẽ, ideo inquit: Hęc dixi vobis priusquam fierent. Cùm enim nondum hũc sermonem capere possitis, à patre, quem magnum appellatis, vos consolor: inde etiam tristia admiscet.

Matt. 26.c

Infra. 13.a

† arbitremini quòd nos periclitemur.]

Iam non multa loquar vobiscum. Quare? *Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.* Principem mundi, diabolum: & malos homines mundi nomine appellat. Non enim cœlo & terræ imperat, cùm omnia strauisset: imperat autem his, qui se ei in seruitutem tradunt, ideo & principem tenebrarum seculi huius, & tenebras mala opera appellat. Quid ergo, diabolus te perdit? Minimè, nihil enim in me habet. Cur ergo te Iudæi interficiunt? Quoniam volo, & vt cognoscat mundus quia diligo patrem. Non enim quòd sim reus mortis, atque ei obnoxius, sed ob meam in patrem dilectionem hoc patior: hoc autem ait, vt iterum eorum animos excitet, & intelligant non inuitum, sed vltrò mortem subire, & diabolum contemnere: neque contẽtus fuit dicere, Modicum vobiscum sum, sed idipsum quod molestũ erat, frequẽter repetit, nec iniuria: quousque enim tristiciã eorum molliat, & faciliorem toleratu reddat, lætiora annectit: idcirco ait, Vado & venio: &, vbi ego sum, & vos sitis: &, nõ potestis me sequi modò, sequemini autẽ posteà: & ad patrem vado, & pater maior me est: &, priusquã fierent dixi vobis. Et non necessariò hoc patior, sed propter patris dilectionem, vt cognoscãt, † quòd nihil mali feci, nisi quòd valde eum diligo] & qui diligitur, ita vult: ideo læta hæc tristioribus frequenter admiscet, eorum mentem exercẽs. Nam quòd dixit, Apud vos manebit: ostenditque vtilem suum fore discessum, eis consolandi gratia dixit: propterea multa de spiritu locutus est, Et in vobis erit, & quem mundus non potest accipere, & ille docebit omnia, & spiritum veritatis, & spiritum sanctum, & paracletum, & † suggeret vobis omnia,] ne ægreferrem, ac si † parum possent proficere.] Dicit autem, † Suggeret:] ostendens se eos spiritales effecturũ, vt vsuenisse non ignoramus. Qui enim prius tremebant & formidabant, post spiritus acceptionem in media pericula prosilierunt, per ferrum, ignem, bestias, pelagus, & ad omnem calamitatem se intrepidi exposuerunt: & illiterati & idiotæ ita audenter disputabant, vt auditores in admirationem adducerent, & stuporem: ex luteis ferreos: & in cœlum erigens, nulli humano affectui subiectos reddidit spiritus. Talis illa gratia, quæ mœrorem soluit, malas cupiditates consumit, formidinem pellit, nec sinit amplius hominem esse quem afflat. Sed tanquam in ipsum cœlum translatus, omnia quæ illic sunt, contemplatur. Quamobrem nemo aliquid suum proprium dicebat. In orationibus, lætitia, simplicitate perseuerabant: hoc maximè opus est spiritus sancti. Fructus enim spiritus, lætitia, pax, fides, mansuetudo. Sed tristantur nonnunquam spiritales homines. Verùm tristicia illa lætitia suauissima est: nam & Cain tristatus, sed mundi tristicia: & Paulus, sed dei: Quicquid enim spiritale est, lucrum habet maximum: vt mundana omnia maximum dispendium. Imploremus ergo insuperabile spiritus auxilium, seruemus mandata, neque erimus angelis inferiores: neque enim illi, quoniam corpus non habent tales sunt: ita enim nullus eorum malus fuisset, sed voluntas omnium causa est. Propterea ex his qui corpore carent, etiam brutis peiores inuenti sunt, & ex corporeis illis etiam incorporeis præstantiores. Et omnes iusti qui terram habitant, qui corpori sociantur, rectè faciunt, quæ faciunt: tanquam enim hospites & peregrini terram habitant, cœlum verò vt ciues. Noli ergo quod carnem habeas, de victoria, & labore pro virtute subeunda desperare. Noli rerum opificem accusare. Si enim carnem ferre virtuti prorsus viam præcluderet, nobis culpa non esset imputanda: Quòd autem id non faciat, sanctorum cœtus declarauit. neque enim carnis natura Paulo fuit impedimento, quin qualis fuit euaderet: non Petro, vt cœli claues acciperet. Et Enoch in carne translatus, nusquam apparuit, ita & Helias cum carne raptus est: & Abraham, Isaac, & Iacob in carne claruerunt. Ioseph in carne impudicam mulierẽ superauit. Et quid carnem dico? quam si etiam catenis deuincias, nihil ei nocueris. Nam si ligatus sum, inquit Paulus, at sermo dei nõ ligatur. Et quid vincula, quid catenas memini? Addas & carcerem, & compedes, nihil horum vllum affert virtuti impedimẽtum. Ita docet Paulus. Vinculum animæ non ferrum, sed timor & cupiditas pecuniarum, & animæ passiones: hæc sunt vincula, licèt corpus solutũ sit. Sed à cor- corpore hæc veniunt, inquies. Nugæ hæc, & vanus pretextus: nam si ita esset, omnes iisdem subderemur affectibus: Vt enim lassitudinem, somnum, famem, sitim euitare non possumus, quoniam naturalia sunt: ita & illa si talia essent, neminem immunem, & sibi non obnoxium relinquerent. Quòd si multi his non subiiciuntur, constat pigriciæ nostræ quicquid perperàm faciamus adscribendum. Omnia igitur vicia abscindamus, neque corpus accusemus, sed illud subiiciamus animæ gubernaculis, vt illo bene domito sempiterna bona cõsequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri, simul & spiritui sancto gloria, in secula seculorum, Amen.

Act. 4.f

Galat. 5.d

Hebr. 11.a
4. Reg. 2.b
Genes. 39.b
2. Tim. 2.b

Homilia lxxv. ex cap. xv.

Surgite, eamus hinc. Ego sum vitis vera, & vos palmites, & pater meus agricola est. Timidam & effœminatam animam ignorantia efficit, quemadmodum magnam & sublimẽ cœlestis doctrinæ eruditio: qua quæ non fruitur, meticulosa est, non

natura,

ad Ephes. 6.b

† quòd hæc res perniciosa non sit, nec dãnum adferens. si quidẽ qui valde ipsũ diligit.]

† expedit vobis.]

Infra. 16.b

† defensor erit.] † spector defuturus est.]

† expedit.]

Universidad de Deusto

natura,ſed volũtate. Cùm enim video quempiam iam fortem & impauidum, inde timidum effici, illam ego naturalem paſsionem non appello. Naturalia enim immutabilia ſunt. Rurſus cùm video timidos repente fortitudinem ſumere,illud quoque voluntati tribuo: nam & diſcipuli timidiſsimi erant priuſquam opportuna diſcerent,& digni gratia ſpiritus haberẽtur,poſtmodum verò leonibus fortiores apparuerunt:& Petrus qui mulierculæ minas nõ pertulerat, in caput appenſus,& verberatus, & multa perpeſſus,non tacebat,ſed omnia tanquam ſomnium perferebat: at non ante crucem adeò cõfidebat,ideò Chriſtus dicebat:Surgite, abeam⁹ hinc. Qua gratia,dic quæſo? an ignorabat quando eſſet tradendus? an ne ludas eò veniret formidabat,néve priuſquam eos doceret, caperetur? Longè hæc à diuina abſunt maieſtate. Si non timebat, cur hinc eos abducit, & poſt finitum ſermonem in hortum ludæ cognitum ducit? Quòd ſi etiam aduenisſet ludas,nónne ipſorum poterat viſum auferre, vt præſentibus fecit? Cur ergo diſcedit? Parumper indulſit diſcipulis. Par enim erat vt tremerent & formidarent, vtpote qui loco certo & manifeſto noctu eſſent,neque leſu verbis vacarent, ſed oculos circunferrent, & ſemper ſe comprehendi viderentur,& maximè cùm magiſtri ſermo timorem incuteret. Inquit enim non multa iam cum ipſis locuturum, & venire mundi huius principem. Cùm ergo his & huiuſmodi verbis perturbarentur, ac ſi mox capiendi eſſent, in alium eos locum ducit, vt ſe tutos arbitrati, fidentius audirent. Erant enim maxima audituri: ideo inquit: Surgite,eamus hinc: quibus abductis, Ego ſum vitis, inquit, vos palmites. Quid vult hæc parabola ſignificare? Quòd qui nõ vacat doctrinæ,viuere non poteſt,& quòd futura ſigna Chriſti virtute proueniũt. Pater meus agricola eſt:quid? Auxilio indiget filius? Abſit. Neq; ſic intellegitur. Vide quàm diligẽter hanc parabolam exequitur:non enim radici,ſed palmitibus agricolæ curam conferre dicit. Radicis autem non alia cauſa hîc meminit, quàm vt diſcerent ſine ipſius potentia nihil fieri poſſe: & quòd ita ipſi fide vniendi ſunt, vt palmes viti. *Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum pater.* Hîc ſignat vitam, oſtendens ſine operibus neminem in ipſo eſſe poſſe. *Et omnem qui fert fructũ purgabit:* Id eſt, incitabit ad virtutis curam. Atqui radix circunfoſsione, & cultu primùm indiget: ſed nihil de ea nunc dicit, ſed de palmitibus, ſibiipſi ſe ſufficere oſtendens. Diſcipuli autem multa præceptoris cura indigent,etiam ſi ſtudioſi ſint: ideo inquit, Omnem qui fructum feret,purgabit eum: qui fructum non facit, nõ poteſt eſſe in vite: qui fructum fert, eum reddet fœcundiorem. Hoc autem etiam aduerſus afflictiones tunc ipſis imminẽtes dictum eſſe quiſpiam dicere poſsit. Nam purgare palmitem,incidere eſt, vt fœcũdiorem faciat: vnde oſtendit tentationibus effici fortiores:inde ne de quibus dicat interrogent, & iterum ſolicitarentur, inquit: *Iam vos mundi eſtis propter ſermonem quem locutus ſum vobis.* Vides quo modo ſe palmitum curatorem profiteatur? Ego vos purgaui, inquit. Atqui ſuperius hoc patris officium oſtendit: ſed nulla eſt inter patrem & filiũ differentia, iam veſtra opus eſt diligentia. Inde ne ſe eorum miniſterij indigentia, ſed vtilitate hoc facere demonſtraret,addit: *Sicut palmes non poteſt facere fructum à ſemetipſo,niſi manſerit in vite: ſic vos niſi in me manſeritis.* Vt enim metu laxato eorum animo, non diſcederent, eos cohibet,& ſibi conglutinat, & bonam ſpem habere iubet,radix enim manet. Incidi autem & auferri, palmitum eſt. Ita vtrinque aggreſſus,& à bonis & moleſtis rebus priores à nobis partes exigit. *Qui manet in me,& ego in eo.* Ecce filium non minoris eſſe quàm patrem poteſtatis,ad diſcipulos excitandos. Pater purgat, †filius in eo manet.] Manere enim in radice, facit vt palmites fructum faciant. Quòd ſi non purgatus in vite palmes mãſerit,fert quidem fructum, ſed non debitum:qui verò non manet in vite, nihil parit. Verum purgare, filij etiam eſſe oſtenditur: & manere in radice, patris, qui ipſam radicem generauit. Vides quo modo omnia cõmunia ſunt,& purgare,& à radice virtutem habere? Magnum quidem detrimentum etiam nihil poſſe facere, verùm vlterius pœna procedit. † *Mittetur,*] inquit, *foras:* Neq; amplius ab agricola curabitur: † *Et areſcet:*] Hoc eſt,ſi quid habuit à radice, ſi quam gratiam, amittet, & omni inde auxilio & vita ſpoliabitur, & tãdem in ignẽ mittetur:ſed non talis,qui manet in vite. Inde oſtendit quid ſit in ea manere, inquiens: *Si verba mea in vobis manſerint.* Vides (quod & ſuperius meritò dicebam) ipſa opera Chriſtum exigere: cùm enim dixiſſet,quodcunque petieritis,faciam:addidit, Si diligitis me,mandata mea ſeruate. Et hoc loco, *Si mãſeritis in me,& verba mea in vobis manſerint, quodcunque volueritis, petetis, & fiet vobis.* Hæc autem dicebat,oſtendens illos qui inſidiabãtur ei, concrematum iri,ipſos autem fructum laturos. Timorem ergo ab eis in illos transfert, & inuictos ipſos fore ſignat:quare inquit, *In hoc clarificatus eſt pater meus, vt plurimum fructum afferatis,& efficiamini mei diſcipuli.* Hinc ſermoni ſuo authoritatem facit: nam ſi ad patris gloriam fructus faciendus eſt,non eam contemnet,& efficiamini mei diſcipuli. Vides quo modo qui fructum affert,ille diſcipulus eſt? Sed quid ſignat, In hoc clarificatus eſt pater? hoc eſt,lætatur cùm in me manetis,& fructum fertis. *Sicut dilexit me pater, & ego dilexi vos.* Hîc iam magis ſecundum hominem loquitur: Nam iſtud aduerbium,ſicut, ad homines dictum, vim propriam habet. Nam qui mori voluit,qui ſeruos,inimicos, hoſtes, tanto honore dignatus eſt,& in cœlum adduxit: quo modo dilectionis menſuram oſtendit? Si ergo vos diligo, confidite: ſi patris gloria eſt fructum facere, nihil mali ſuſpicamini. Inde ne negligentes faceret,vide quo modo eos rurſus excitat: *Manete in dilectione mea:* Hoc in veſtra eſt poteſtate. Quo modo autẽ hoc erit? *Si præcepta mea ſeruaueritis, ſicut & ego præcepta patris mei ſeruaui.* Rurſum humano more loquitur. Neq; enim legiſlatorem legi ſubditum eſſe oportet. Vides (quod ſemper dico) hoc etiam in loco propter auditorum imbecillitatem ſic loqui? Ad illorum enim ſuſpicionẽ locutus eſt, & in tuto eos eſſe,& inimicos eorum perditum iri aſſerit: præterea quòd quæcunque habent, à filio habent: quòdque ſi puram vitam exhibuerint, nemo eos poterit ſuperare. Conſidera autem quanta eos authoritate alloquatur. Non enim dixit, manete in dilectione patris:ſed,mea. Inde ne dicerent, Quando nos omnibus inimicos reddidiſti, tunc nos dimittis, tunc diſcedis: hoc negat, ſed ita eis,modò velint, conglutinari dicit, vt palmes viti: rurſuſque ne fiducia hac pigriores redderentur, non duraturum bonum dixit ſi id negligerent. Et ne ſi ad ſeipſum omnia referret, prõptiores ad caſum redderet,inquit: *In hoc clarificatus eſt pater.* Semper enim & ſuam, & patris in eos dilectionem oſtẽdit. Non ergo ludæorum res gloria patris erat, ſed quæ ipſi erãt accepturi, inde ne dicerẽt, Patrias traditiones reliquimus,& nunc omnium nudi deſerimur. In me, inquit,reſpicite, diligit me pater, & tamen hæc mihi ſubeunda

† *filius auriẽ in ſeipſo cõtinet.*]

† *eiectꝰ eſt.*] † *& areſcit*] *in præſenti, vt & ſequẽtia.*

Supr.14.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

enda proponuntur. Non igitur ego vos,quia non diligam,in præsentia relinquo:nam si ego morior,nec tamen propterea non amari à patre coniecturam facio, neque vos perturbari oportet. Si in dilectione mea manebitis,nihil vobis horum nocere poterit. Magnũ nanque & insuperabile quiddam dilectio est, quæ non nudis verbis, sed re ostendenda est. Ipse inimicos reconciliauit,nos in amore perstemus: ipse incepit, nos saltẽ prosequamur: ipse non sui commodi gratia (nullius enim eget)nos saltem ad nostram vtilitatem diligamus: ipse inimicos,nos saltẽ eum qui amicus est, amore prosequamur:Nam nunc quidẽ è contrario facimus.Quotidie enim blasphematur propter nos deus, propter rapinas,propter cupiditates:& fortasse quispiam vestrum dicet, Quotidie de cupiditate disputas: vtinam & singulis noctibus liceret, vtinam in foro prosequi, & ad mensam:vtinam mulieres,amici,filij,serui,agricolæ,vicini,& ipsum pauimentum,& parietes, semper hac voce clamare possent, vt vel saltem hoc pacto aliquantulum mitigaremur. Vniuersum enim orbẽ hic morbus, & omnium animos comprehendit, Magna pecuniarũ vis.A Christo redempti sumus, & auro seruimus: illius asserimus dominatum,& alterius præcepto dicto citius paremus,& eius gratia,genus, amicitiam, leges, omnia denique ignoramus. Nemo cœlum contemplatur,nemo de futuro cogitat, sed veniet tẽpus, cùm hi sermones nihil proficient. In inferno, inquit, quis confitebitur tibi?Desiderabile aurum,& delicias præbet,& honorabiles facit,non tamen eodem modo vt cœlum. Diuitem enim multi & vitant,& odio habẽt:qui autem virtutem complectitur,cum & honorant,& reuerẽtur.Sed ridiculus est pauper,etiam si virtute præditus sit:at non apud homines,sed carentes ratione:& propterea curare non oportet. Neque enim si asini † in nos irrudant,] & inclangant graculi,sapientes autem laudent, horum dimisso consessu,stultorũ clamores nos moueant.Sunt enim graculis haud absimiles,& asinis peiores,qui præsentia admirantur. Nam si terrenus rex te laudet, nihil multitudinis sermonibus moueberis, etsi omnes irrideant.Cùm autem omnium dominus te laudat,de cantharidum & culicũ laudibus cogitas? Tales enim erunt hi si cum deo cõparentur: Vel potius neque tales erunt, sed lõgè viliores.Quousq; in cœno versabimur? Quousque stultos, & gulæ deditos, spectatores habebimus? Qui taxillorum lusores,ebrios, ventri viuentes probare possunt,virtutem autem & vicium ne in somnis quidem imaginantur. Si quis te accuset quòd ducẽdarum cloacarum ignarus sis,nihil molestè ferres, sed rideres, qui tibi ignoratam artem proponeret:at si vis virtuti operam dare,eius ignaros tibi laudatores proponis?ideo nunquam eam assequimur.Non enim peritis,sed ignaris res nostras committimus: illi autem non secundum artis rationem, sed secundum ignorantiam suam probant.Quare vos hortor,contemnamus multitudinem, imò nec laudes desideremus, neq; pecunias, neq; opes: neque malum paupertatem existimemus,quippe quæ & continentiæ, & fortitudinis, & omnis sapientiæ magistra est.Nam & Lazarus in paupertate coronatus est, & Iacob solo pane contentus erat, & Ioseph vltimam passus est egestatem, non tamen seruus, sed dominus fuit, &propterea eum magis admiramur: & non tãtis eum laudibus prosequimur, cum frumentum distribuit, vt cùm careerem habitauit:non cum corona, quàm cùm catena circundabatur:non cùm in solio sedebat,quàm cùm insidiis periclitabatur. His omnibus, & horũ certaminum prẽmiis consideratis,nolimus diuitias,honores,delicias, potestates, sed paupertatem, catenas, vincula propter virtutem suscepta admirari. Finis nanque illorum tumultus plenus est,& perturbationis,& hac vita finiuntur: horum autem fructus cœlum est, & cœlorum bona,quæ nulla auris audiuit: quæ vtinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cũ quo patri gloria, simul & spiritui sanctõ, in secula seculorum,Amen.

Pſal.6.b

† nos irrideant]

Luc.16.c
Genc.28.d
Ibid.37.et 39.& ſeq.

Homilia lxxvi.ex cap.xv.

HAec locutus sum vobis, vt gaudium meũ in vobis † sit,] & gaudium vestrum impleatur. Hoc est præceptum meũ, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Omnia bona tunc mercedem habent, cùm debitum finem consequuntur.Quòd si interim † quis deciderit,naufragium incurrit:] quemadmodum nauis innumeros vehens,nisi ad portum appellat,sed in medio pelago submergatur,non modò nihil ei longa proficit nauigatio, sed tantò maiorem facit iacturã,quantò maiores labores subiit: ita & quæ sub laborum finẽ, & quæ in medio certamine corruunt animæ,grauiori casu concutiũtur. Ideo Paulus gloriam, & honorem, & pacem eos sequi ait,qui per bonorũ operum tolerantiam currunt:quod nunc Christus apostolos admonet. Cùm enim * ipso accepto gauisi,inde propter passionem & verborũ molestiam tristiciam concepturi essent, post debitam doctrinam & consolationem:Hęc inquit,locutus sum vobis,vt gaudium meum in vobis †sit,]& gaudium vestrũ impleatur:hoc est,ne discedatis à me, neve à cursu desistatis.Gauisi estis in me,& quidem vehementer: sed incidit tristicia, hanc eximam, vt ad finem vsque lætitia perduret:ostendens in præsentibus non mœrorem,sed læticiam capiendam.Vos ego perturbatos vidi,nõ contempsi:non dixi,cur nõ perseueratis in fortitudine? sed vos consolatus sum, & hanc dilectionem meam volo perpetuò seruetis.Audistis de regno, gauisi estis, vt impleatur lętitia vestra,hęc locutus sum vobis:hoc autem est,præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos:intuere dei dilectionem,tanquam catena quadam nostræ dilectioni connexam: idcirco nunc duo, nunc vnum mandatum dicit: nemo enim primum sine altero assequi potest.Nunc inquit,in hoc & lex, & prophetæ pendent:nunc,quæ vultis vobis homines faciãt, eadem & vos eis facite. Hæc est enim lex,& prophetæ, & plenitudo legis,dilectio,vt hoc in loco testatur.Nam si perseuerantia à dilectione,dilectio à mandatorum obseruatione prouenit: mãdatum autem est,vt diligamus inuicem,perseuerantia à mutua oritur dilectione. Neq; simpliciter dilectionem dicit,sed & modum docet diligendi.Sicut ego dilexi vos, inquit. Iterum ostẽdit non odio aliquo discedere,sed dilectione.Quare magis admirari me debetis,pro vobis animã meam pono: vt superius inquit,optimum pastorem describẽs: hoc autem in loco eos admonet, & dilectionis suæ magnitudinẽ, & qualis ipse sit ostẽdit.Sed qua gratia semper dilectionem extollit?quoniam hoc est discipulorum argumentum,hoc virtutem corroborat. Propterea Paulus tãtopere dilectionem laudauit, vtpote verus Christi discipulus,qui eius vim sit expertus. *Vos amici mei estis, si feceritis quæ præcipio vobis.Iam non dico vos seruos, quia seruus nescit quid faciat dominus eius: vos autem dixi amicos, quia omnia quę audiui à patre meo,nota feci vobis.* Cur ergo inquit,Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò? Nihil aliud ex his verbis innuit, quàm nihil alienum à

† decideꝛit, naufragiũ fit]

Roma.2.b

** ἀπεδέξατο τὸ ἀνυπὸ, ipſos ſuſcepiſſet, ſiue approbaſſet.*

† maneat]

Matt.22.d
Ibid.7.b
Rom.13.c

Supra.10.c

Infra.16.c

patre

Universidad de Deusto
Biblioteca

patre locutum, cùm maximi amoris indicium sit, quòd arcana patris cum eis & cõmunicauerit & dixerit. Cùm autem omnia dicit, intelligendum de his est, quę eos audire conueniat, inde aliud neque paruum amoris argumentum adducit. *Non vos me elegistis*, inquit, *sed ego elegi vos*: Hoc est, in amore præcurri: neque hoc contentus. *Et posui* inquit *vos*: Id est, plantaui, vt me diligeretis: adhuc in vitis translatione perstat, *Vt eatis & fructum afferatis, & fructus vester maneat.* Quòd si fructus manebit, longè magis & vos manebitis. Neque vos tãtum amaui, inquit, sed & multa contuli beneficia, palmites vestros vbique terrarum propagans. Ecce quot modis suam proponit dilectionem, cùm & secreta patris eis aperuerit, cùm in amore præuenerit, cùm pro ipsis tot mala patiatur, ex quo se perpetuò cum ipsis, qui allaturi sunt fructum, permansurum ostendit. Necesse nanque vt diuino freti auxilio fructum faciant. *Vt quodcunque* *Sic, *id est petieritis patrem in nomine meo, * det vobis.* Atqui eius qui petitur est facere: quòd si pater petitur, quo modo filius faciet? Vt non minorem patre intelligas. *Hæc locutus sum vobis, vt diligatis inuicem.* Hoc est, non exprobrandi gratia dico me animam meam ponere, quòd amare prior cœperim, sed vt in amiciciam vos inducam, inde cùm persecutionem pati à multis molestum, & intolerabile videretur, & par esset etiam generosum animum deiici, ideo multis propositis, & eorum placato animo ad hoc venit, & hæc eorum gratia, vt alia ex abundantia dicta significet. Vt enim superius dixit non solùm non dolendum, sed lætandum, quòd iret ad patrem, nõ deserendi, sed vehementis amoris gratia: ita & in hoc loco lætandum ostendit. Et considera quo pacto eos præparat: non enim ait, Scio rem molestam: sed, cùm propter me hoc patiamini, propter me etiam perferatis. Nõ enim sufficiens consolationis causa hęc fuisset: quare ea omissa, alias duas adducit, & quia prioris virtutis hoc est argumentum, & contrarium esset dolendum, non quòd odio nunc habeamini, sed si diligeremini: hoc autem significat, inquiens: *Si de mundo essetis, mundus quod suum esset diligeret.* Quare si diligeremini, maliciæ de vobis præberetis argumentum. Inde cùm his verbis rem non effeciisset, iterum prosequitur: *Non est seruus maior domino suo: si me persecuti sunt, & vos persequentur.* Ostendit per hoc maximè futuros imitatores. Quousque enim Christus fuit in carne, contra ipsum certabatur: post suã in cœlum ascensionem, aduersus discipulos pugnatum est. Et cùm pauci tanti populi bellum susceperi perturbarentur, eorum animos erigit, quòd maximè eis lætandũ sit, si ab illis odio habeantur: ita enim passionis meæ participes eritis. Non ergo perturbari debetis, nõ enim me meliores estis: nam vt prædixi, Nõ est seruus maior domino suo. Inde tertiò eos cõsolatur, quòd pater vnà cùm ipsis iniuriam accipit. *Hæc omnia facient vobis*, inquit, *propter nomen meum, quia nesciunt eum, qui misit me.* Hoc est, illum offendunt. Ad hęc omnem eis veniam aufert, & aliam affert consolationem. *Si nõ venissem, & loquutus eis non fuissem, peccatum non haberent.* Ostendens, quòd iniustè & in se & eos facient. Sed quid in hæc nos mala adduxisti? Nónne persecutionẽ & odium præuideras? Cui his verbis occurrit, *Qui me odit, & patrem meũ odit.* Ex quo non paruum etiam prædicit supplicium. Cùm enim frequenter propter patrem Christum persequi dicerent, omnem nunc ipsis tollit excusationem, quam ne haberent: primùm, inquit, doctrinam proposui, inde eam operibus confirmaui secũdum Mosi legem, qui omnes præmonuit, vt ei parêrent, qui talia faceret, & diceret, qui & dei cultum erudiret, & maximis clareret miraculis. Neque simpliciter signa dixit, sed quæ nemo alius fecit: & ipsi horum testes sunt, cùm dicant, Nunquam sic apparuit in Israël: neque auditum est à seculo, q; quis aperuit oculos cęci nati: & Lazari resurrectio, & alia multa huiusmodi erant, & modus ipse miraculorũ nouus, & admirabilis. Sed qua gratia & te, & nos persequuntur? *Quia de mundo non estis. Si de mundo essetis, mundus quod suum erat, diligeret.* Præcõmemorat eis verba, quæ ad fratres suos dixerat, sed illic quidem modestius, ne ipsos offenderet: hìc contrà totum aperuit. Et vnde constat propterea odio nos habẽdos fore? Ex his quæ in me facta sunt: Quód nam enim factum aut dictum reprehendere valentes attulerunt, ne me reciperent? Inde cùm res stupenda nobis esset, adducit & causam, nempe illorum maliciam, nec hoc contentus, prophetam adducit, ostendens eum iampridem his verbis prædixisse: *Quia oderunt me gratis.* Quod & Paulus faciebat. Multis enim admirantibus, quo modo Iudęi nõ crediderint, prophetarum nititur testimonio, quòd malicia & *stulticia eorum incredulitatis causa fuit. Quid ergo? Si sermonem tuum non seruauerunt, neque nostrum seruabunt: si te persecuti sunt, & nos persequentur. Si signa qualia nemo viderunt, si verba qualia nemo audierunt, & nihil tamen profecerunt, si patrem & te odio habent, cur nos eis relinquis? Quo modo apud eos vllam iam habebimus authoritatem? Quis * gentiliũ nobis aures adhibebit? Ne igitur his intellectis perturbarentur, vide quam affert consolationem. *Cùm venerit paracletus, quem ego mittam vobis à patre spiritum veritatis, qui à patre procedit, ille testimonium perhibebit de me, & vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecũ estis.* Ille dignus fide erit, veritatis enim est spiritus, propterea non spiritum sanctum, sed veritatis appellauit. Illa autem particula. Qui à patre procedit: hoc est, qui omnia certò nouit, sicut & de seipso, inquit: Scio vnde venio, & quò vado: & cùm de veritate loqueretur, quem ego mittam. Ecce quòd nõ pater solus, sed & filius spiritum mittit, & vos qui mecum fuistis, neque ab aliis audistis, † adhibetis fidem:] hinc apostoli asseuerantes dicebant, Qui cum eo comedimus & bibimus. Quod non ad gratiam dictum sit, spiritus dictis testimoniũ perhibet. *Hæc locutus sum vobis, vt non scandalizemini.* Hoc est, cùm multos incredulos & vos persequentes videritis. *Extra synagogam facient vos.* Iam enim hoc decreuerant, si quis Christum confiteretur, extra synagogam eiiceretur. *Sed venit hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare deo.* Si vos interficient, rem piam & deo gratam facturos se existimabunt, Inde iterum consolatur: *Et hæc facient vobis, quia non nouerunt patrem, neque me.* Hoc vos satis consoletur, quòd propter me, & patrem hoc patiemini. Hic iterũ eos beatitudinis admonet, vt in principio: Beati estis cùm maledixerint vobis homines, & vos persecuti fuerint, & dixerint omne malum verbũ aduersus vos, mentientes propter me: Gaudete & exultate, quia merces vestra copiosa est in cœlis. *Hæc locutus sum vobis, vt cùm hora venerit, reminiscamini eorum.* Itaque ex his & reliqua credetis. Neque dicere poteritis me ad gratiam loqui, aut vt vos fallam. Neque enim decepturus, quæ deterrerẽt & auocare possent prædiceret. Propter hoc igitur prædixi, ne in non expectata incidentes, perturbaremini, ac etiam ne me non præuidisse futura diceretis. *Reminiscamini ergo, quia ego dixi vobis.* Etenim semper Iudæi vmbra quadam persecuti sunt discipulos, ac si mali essent, nõ tamen perturbati sunt, cùm à magistro prius

id est, vecordia, amentia, arrogãtia.

* ὁμοφύλων, id est, gentiliũ

† fide digni estis]

Ad Cap. XVI.

Supra.9.f
Supra.11.f
Supra.7.f
Psal.68.a & 34.c
Supr.14.d
Chrysost. & Theophyl. in prima persona legisse videntur.
Supra.8.b
Act.10.f
Matt.5.a
Ibidem.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

prius audiuissent id futurum,sciréntquè quorum gratia ista paterentur:Sufficiens nanque causa fuit,quæ eos cõ firmaret.Ideo frequenter hoc meminit,quòd nõ nouerunt me: & propter me faciẽt, & propter nomẽ meum, & propter patrem,& primus passus sum,& nõ iusta causa id ausi sunt.Horum & nos in tentationibus reminiscamur,cùm à malis hominib⁹ aliquid patimur,in principem nostrum,& fidei perfectorẽ inspiciamus,& quòd à malis, quòd propter virtutem, quòd propter Christũ mala patimur.Quod si animo voluemus,omnia facilia, omnia tolerabilia nobis videbuntur. Nam si quis pro charissimis aliquid passus,etiam gloriatur:si quis propter deum quid tolerat, quam sentire molestiam putandum est? Si ipse crucem rem ignominiosam gloriam propter nos appellat, multò magis † hoc in ipsum animo] esse debemus. Et si mala ita nobis contemnenda sunt,multò magis pecunię & cupiditates.Oportet enim in rebus grauibus & molestis,non labores, sed præmia considerare.Quemadmodum enim mercatores nõ maris pericula,sed lucrum spectãt:ita & nos cœlum,& dei præsentiam. Et si tibi diuitiæ dulces videntur, id deum nolle tibi in mentem veniat,& continuò displicebunt. Rursum si molestum est, pauperibus aliquid dare, noli impensam duntaxat intueri, sed transfer mentem ad seminis illius fructum. Et si graue erit alienæ vxoris amorem contemnere, præmium tibi succurrat, & æquo animo perferes. Quòd si hominum metus ab indebitis nos rebus nonnunquam abducit, longè magis Christi desiderium.Difficilis virtus,sed magnas futurorũ promissiones ei comparemus. Boni enim & studiosi etiam sine præmij respectu, ipsius pulchritudinem intuentur, & propterea eam complectuntur: & vt deo placeant, non propter mercedem rectè agunt, & magnificiunt continentiam:nõ ne puniantur, sed ne offendãt deum. Quòd si quis imbecillior sit, etiam in premium spectet: ita & nos in eleemosyna faciamus, & gentilium misereamur,neque fame confectos despiciamus. Quo modo enim non absurdum vt alij risu,& deliciis soluti,ad mensam saturentur, aliorum autem mendicãtium eiulatus audiant,neque misericordia moueantur,sed ægrè ferant,& deceptores appellẽt?Quid dicis homo?Propter vnum panem quis decipit? Quidni? inquis: Propter hoc ergo hæc tollenda est necessitas. Quòd si dare nihil placet, noli tamẽ maledictis prosequi. Si non vis naufragio liberare, noli in profundũ demergere. Scias velim cùm accedentem pauperem expellis, qualiter tibi deum affectum reddas. Qua enim mensura mensurabitis,inquit, mensurabitur vobis. Considera quo ille animo repulsus abeat, oculis in humum deiectis, conquerens vnà cum paupertate plagam etiam ab iniuria accepisse. Nam si mendicare maledictum putatis, qui petit, si non modò non accipit, sed contumelia afficitur:considera quantùm perturbetur.Quousque feris similes erimus, & naturam nostram propter cupiditatẽ ignorabimus? Multi his verbis dolent. Nollemus, sed vt penitus misericordiã complecterentur, animo voluentes diem illum quo Christi Iesu tribunali adstabimus, cùm vt nostri misereatur rogabimus, cùm his in medium aduocatis Christus ad nos conuersus dicet, quòd propter panem vnum & obolum tantis miseriis eorum animos affecerimus, quid dicemus? quid excusabimus? Quòd enim illos in medium adducturus sit, audi quid dicat: Quandiu non feciſtis vni de minoribus his, neque mihi feciſtis. Neque enim illi quicquam nobis amplius dicent, sed deus pro illis nos reprehendet.Nam & Lazarus à diuite visus est,non tamen quicquam ei dixit, sed Abraham eius vices suscepit: ita & pauperibus eueniet, qui nunc à nobis contemnuntur. Neque enim supplices eorum manus, vel aliqua miserabili specie intuebimur, cùm in gloria erunt, nos eorum speciem induemus, & vtinam speciem tantùm, & non longè grauius supplicium. Neque enim diues micis impleri illic desiderabat,sed ardebat,& cruciabatur miserè,& audiuit: Recordare quia accepisti bona in vita tua,& Lazarus similiter mala. Nolimus ergo, vt magnum quiddam diuitias admirari: hæ nãque viaticum erunt nobis supplicij, nisi cauerimus: quemadmodum si cauerimus, paupertas & deliciarum & requiei erit incrementum. Abluentur enim peccata, si æquo animo tolerabimus, & apud deum fidenter adesse poterimus. Nolimus ergo in hac vita ocium quærere, vt in cœlo eo fruamur:sed labores pro virtute subeamus,superflua recidamus, & nihil aliud quæramus, quàm in pauperes omnia nostra dispergere. Quæ nobis erit excusatio, cùm ipse quidem nobis cœlum pollicetur, nos ne panem quidem ei exhibemus? Cùm ipse tibi Solem oriri facit, & omnis creaturæ ministerium tibi largitur, tu nec nudum induis, neque ei domum communicas? Et quid ego Solem & creaturam memini?Corpus tibi suũ tradidit, & precioſissimum sanguinem, tu nec potum das: at semel dedisti, nõ est hæc eleemosyna.Nisi enim quousque habes, indigenti subueneris nunquam debitum impleueris. Nam & virgines habentes lampades, habebant oleum, sed non ad sufficientiam. Opus esset enim etiam si de tuo dares,non tam parcum esse: nunc autem cùm domini tibi creditæ sint facultates,cur tam tenax es? Vultis, causam dicam huius inhumanitatis? Qui enim per auariciam congregant,ad eleemosynam pigri sunt. Qui ita lucrari didicit, nescit expendere. Quo modo enim qui rapinæ inhiat, ad contrarium se formabit? Qui aliena accipit, quo modo sua dare poterit? Etenim canis qui nimia carnis voracitate tangitur, non bene potest gregem custodire: ideirco pastores eiusmodi interficiunt.Quod ne nobis accidat,à tali gustatu abstineamus.Etenim carne vescuntur,qui miseros fame mori patiuntur. Nónne vides, quo modo omnia nobis communia statuit deus? Nam si pauperes esse permisit, etiam hoc diuitum gratia factum est, vt per eleemosynam peccata possint abluere.Tu autem & in hoc crudelis & inhumanus es.Vnde constat,quòd si in maiorib⁹ hanc haberes potestatẽ ,innumeros interemisses,& lumen,& vitam omnem excluderes. † Quod ne fiat, opus est hanc] excidere insatiabilitatem. Quod si hoc audiẽdo ægrius fertis, ego lõgè magis videndo. Quãdiu tu diues, ille pauper? Vsque ad vesperam,vlterius non licèt,adeò breuis vita est,& omnia in vltimis, & iam omnia sunt in ianuis, vt vel breuis hora omnia existimanda sint. Quid opus est arca exundanti? Quid seruorum & familiarium multitudine? Quare non potius multos eleemosynæ præcones tibi comparas?Arca nullam emittit vocem,sed latrones & fures allicit.Arcę pauperum ad ipsum deum ascendunt,& suauem vitam præsentem facient, & omne soluent peccatum, & gloriam à deo, honorem ab hominibus ferent. Quid ergo tibi tot bona inuides? Non enim illis, sed tibi consules longè magis.Illis largiẽdo in hac vita subuenis,tibi autem futuram gloriam,& fiduciam repones:quam vtinã omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto,in secula seculorum,Amen.

Homilia

Matt.7.d

Matt.25.d

Luc.16.c

Ibidem.f

† nos ita affecti]

† Quod ne fiat, opus est hanc] excidere insatiabilitatem. Quod fiet, opus si hoc audiẽdo ægrius fertis, ego lõgè magis videndo. fuit hãc in illis]

Universidad de Deusto
Biblioteca

Homilia lxxvij. ex cap. xvi.

AEc autem ab initio vobis non dixi, quia vobiscum eram. †*Et nunc*‡ *vado ad eum qui me misit, & nemo ex vobis interrogat me quò vadis? Sed quia hæc locutus sum vobis, tristicia implevit cor vestrum.* Magna tristicię vis, & multa nobis opus est fortitudine, vt ei affectui generosè resistamus, & vtilitatem inde, superfluis abiectis, consequamur. Cùm enim vel nos, vel proximi peccant, tunc tristandum est: cùm autem in humanos casus incidimus, inutilis tunc tristicia. Quæ cùm discipulos nondum perfectos oppugnaret, considera quo modo eos perterrendo arguit Christus. Cùm enim multi de hoc prius interrogassent: (nam & Petrus dixit: Quo vadis? Thomas, Nescimus quò vadis, & quo modo possumus viam scire? Et Philippus, Ostende nobis patrem) nunc audientes, Extra synagogam vos facient, & odio habebunt vos: &, Qui interficit vos, arbitratur obsequium se præstare deo: ita animo defecerunt, vt ne loqui quidem possent: quod exprobrans eis Iesus, inquit:

Supra. 13. d
Supr. 14. a
Ibidem.

† *nũc autẽ* ‡ *Hæc autem ab initio non dixi vobis, quia vobiscum eram:* †*& nunc*‡ *vado ad eum qui me misit, & nemo ex vobis interrogat me, quò vadis? Sed quia hæc locutus sum vobis, tristicia implevit cor vestrum.* Huius enim nimietas grauis est, grauis est inquã, & ad mortẽ viam parat: ideo Paulus dicebat, Ne quando abundantiori tristicia absorbeatur talis. Hæc autem ab initio vobis non dixi, inquit. Quare ab initio nõ dixi? Ne quis diceret à sæpenumero contingẽtibus coniectatum esse. Et quid rem tam difficilẽ aggrederis? Sciebam, inquit, ab initio, & nõ quòd ignorarem tacui, sed quia vobiscũ eram. Et hoc hominis iterum more: quasi dicat, Quia in tuto eratis, & licitum erat interrogare, cùm volebatis, & in me totum bellum vertebatur, & superfluũ erat hæc à principio dicere. Hoc ergo tunc non dixit? Nonne duodecim aduocans, inquit, quoniam ad principes & reges ducemini, & flagellabunt vos in synagogis? Quo modo ergo inquit, ab initio non dixisse? Quoniam verbera & expulsiones prædixerat, non tamen quòd mors eorum sic videretur expetenda, vt obsequium arbitrarentur: hoc enim præ omnibus eos perterrere poterat: siquidem tanquam impij, & perditi homines erant iudicandi. Præterea illud dicendum est, quod tunc quidem quæ à gentibus passuri erant, dixit, Nunc verò quæ à Iudæis, & per excessum maximè, & quòd propè essent admonuit. *Nunc autem vado ad eum qui me misit, & nemo ex vobis interrogat me, quo vadis? Sed quia hæc locutus sum vobis, tristicia implevit cor vestrum.* Non parua hæc consolatio, cum ipsi intelligerent quòd sciret quanta tristicia afficerentur. Nam præ anxietate multa tum ob illius discessum, tum ob mala ipsis obuentura (nesciebant enim an satis constanter illa ferre possent) attoniti erant. Quare igitur postea non dixit cum acceperunt spiritum sanctum? Vt iam satis confirmatos intelligeres. Nam si nondum accepto spiritu tanto metu occupati non resilierunt, considera quales futuri essent gratia repleti? Quòd si tunc constanter perseuerassent, spiritui adscribendum esset: nunc verò ipsorum voluntatis fructus, & manifestum eorum in Christum amoris argumentum apparuit, cùm adhuc gratia nudi essent.

2. Cor. 2. b

Matt. 10. b

Sed ego veritatem dico vobis, expedit vt ego vadam. Ecce quo modo iterum eos cõsolatur. Non ego ad gratiam loquor, inquit, sed licèt maiorem in modum contristemini, quod expedit audiẽdum est. Vos vt adessem velletis, vsus aliud postulat. Diligentis autem est, cùm vtilitatem cognoscit, eam non prętermittere, vt ea dilecti priuentur. *Si ego non abiero, paracletus non veniet ad vos.* Quid hîc dicunt, qui de spiritu nõ rectè sentiunt? Expedit dominum abire, & venire seruum? Vides quanta sit spiritus dignitas? Si autem abiero, mittam eum ad vos. Et quid hoc vtilitatis? *Cùm venerit ille, arguet mundũ:* Hoc est, non impunè hoc facient, si venerit. Sufficiẽtia enim erunt iam facta eis silentium indicere: cùm autem per illum & hęc fient, & doctrina perfectior, & signa maiora subsequentur, multò magis damnabuntur, cùm tãta viderint in nomine meo fieri, ex quo manifestior mea fiet resurrectio. Siquidem nunc possent dicere me fabri filium esse, cuius patrem & matrem cognoscant: at cùm me mortem soluere, maliciã & dæmones fugare, vicia naturæ emendare, immensam spiritus plenitudinẽ mitti, & hæc omnia nominis mei inuocationr fieri, intuebuntur, quid dicẽt? Testimoniũ perhibuit de me pater, & perhibebit spiritus: & quamuis à principio testificatus sit, tamen & nunc testificabitur. Illud autẽ verbum, Arguet de peccato: hoc est, omnem auferet excusationẽ, & sine venia peccasse demõstrabit. *Et de iustitia, quia ad patrem vado, & iam non videbitis me:* Hoc est: quia irreprehensibiliter vixi, cuius signum est quòd vado ad patrẽ. Nam cùm frequenter Iudæi Christum accusarẽt, quòd à deo non esset, & propterea peccatorem, & legis transgressorem dicerent, hinc omnis calumnia amouebitur. Nam si opinio quòd à deo non sim, me transgressorem ostendit, cùm spiritus me illuc abeuntem, neque ad horam, sed permanentẽ ostenderit: hoc enim per eam particulam, Iam non videbitis me, significatur. Quidnam dicent? Animaduerte his duobus omnem malam suspicionem auferri. Neque enim peccator miracula facere, neque esse apud deum perpetuo potest, quare non possunt me amplius peccatorem, & à deo non esse dicere.

De iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus est. Iterum hoc in loco de iustitia verba facit, quia aduersarium superauit. Neque enim peccatori possibile esset, quod nemo iustorum hominum valuit: ꝙ autem propter me iudicatus est, scient, quia eum in posterũ pessundabunt, & resurrectionem meam manifestè videbunt, quod †*iudicantis*‡ *eum* † *condemnantis*‡ est: neque enim valuit me superare. Nam cùm dicant, quòd dæmonium habeo, quòd deceptor sum, omnia hæc falsa deprehendentur. Non enim illum vicissem, si peccato essem obnoxius: nunc & iudicatus est, & eiectus. *Adhuc multa habeo vobis dicere, sed nõ potestis portare modò.* Expedit ergo vt vadam. Siquidem tunc portabitis, cùm abiero. Et quid? Maiorne te spiritus est, cùm nunc non possumus, illo autẽ adueniente portabimus? Num maior illius, & perfectior efficacia est? Minimè, mea etenim dicet, ideo inquit: *Non enim loquetur à semetipso, sed quæcunque audiet, loquetur, & quæ ventura sunt annunciabit vobis. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis. Omnia quæcunque habet pater, mea sunt.* Cùm dixisset, ille vos docebit omnia, & suggeret, & in tribulationibus vos consolabitur, quod ipse non fecit: &, expedit me abire: & illum venire: & non potestis portare modò, tunc autẽ poteritis, & †*docebit*‡ *omnem veritatem*: ne his auditis maiorem illum arbitrarentur, & in vltimam impietatẽ inciderent, propterea à se accepturum dicit: hoc est, quæ ego dixi, & ipse dicet. Illa verò particula, Nihil à seipso loquetur: nihil cõtrarium, nihil aliud quàm se locuturũ significat. Quemadmodũ enim de se locutus, inquit, A meipso non loquor, id est, nihil præter patris voluntatẽ, nihil alienum, ita & de spiritu,

Supr. 14. d

† *ducet in*‡ *sic & in sequentibus.*

De meo accipiet. Hoc est, quæ ego & scio, & cognosco, vna enim mea, & spiritus scientia. *Et quæ ventura sunt annunciabit vobis.* Hoc eorum animos excitauit. Ad nullam enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iam enim rem tam cupidum est humanũ genus quàm ad futura cognoscenda. Ideo frequenter interrogabãt, quò iret, quæ esset via: quam solicitudinem tollit, cùm annunciaturum omnia spiritum pollicetur, ne incauti errarẽt. Ille me clarificabit. Quo modo? In nomine meo virtutem dabit. Cùm enim adueniente spiritu maiora signa essent ostẽsuri, ideo iterum æqualitatem indicat, inquiens, Ille me clarificabit: † & quo modo? Omnẽ veritatẽ dicet:] etenim hoc ipsum testificatur, quòd docebit veritatem. Ipse enim Iesus, & quia carnem indutus erat, & † quia de seipso dicere discipuli non putabant,] & quia nondum manifestè resurrectionem norãt, cùm imbecilliores essent, & propter Iudæos, ne tanquam legis transgressorem punire viderentur, frequenter nihil de se magnum locutus est, neque apertè à lege † dissensit:] & cùm nondum cõfirmati essent discipuli, & multi crederent, etiam à peccatis purgandi essent: & alij de ipso dicerẽt, meritò iã de se magna loqui abstinuit. Itaque non est ignorantiæ meę adscribendum quòd non dicam quę dicere oporteret, sed auditorũ imbecillitati. Ideo cùm dixerit, docebit vos omnẽ veritatem: subdidit, Non loquetur à semetipso. Quòd autem spiritus doctore non indigeat, audi Paulum: Quæ dei sunt, nemo nouit, nisi spiritus dei. Et quemadmodũ spiritus hominis non ab alio discit, ita & spiritus sanctus. *De meo accipiet*: Hoc est, in nullo à me dissentiet. *Omnia quæcunque habet pater, mea sunt.* Cùm ergo mea sint illa, & ille à patre dicet, de meo dicet. Sed cur nõ venit spiritus ante Christi discessum? Quia nondum maledicto sublato, neque soluto peccato, sed omnibus adhuc penè obnoxiis non venisset. Oportet, inquit, inimicicias prius dissolui, & reconciliari vos deo, inde tunc donum illud accipere. Sed cur inquit, mittã eum? hoc est, ad eius vos acceptionem præparabo. Quo modo enim, qui vbique est mittitur? præterea & personarum differentiã ostendit, cùm duas ponit: & cùm ita inseparabiliter se habeant, vt spiritum complectantur & colant, suadet. Poterat enim & ipse hæc facere, sed propterea spiritũ miraculis clarere permisit, vt eius intelligerent dignitatẽ. Sicut enim pater quæ sunt producere potuit, filius autẽ ea facere dicitur, vt eius potentiam intelligamus: ita & hoc. Et ideo ipse carnem accepit, spiritui operationem reseruauit: & ita his silentium imposuit, qui inenarrabilis benignitatis materiam in impietatis argumẽtum accipiunt. Cùm enim dicant, propterea filium incarnatum, quoniã inferior erat patre: dicemus ad illos. Quid de spiritu dicetis? Non accepit carnem, neque propterea ipsum filio maiorem asseretis. Ideo in baptismate trinitas accipitur. Etenim pater totum facere potest, & filius, & spiritus sanctus: sed cùm nemo de patre, sed de filio, & spiritu dubitaret, in initiatione accipitur, vt in communicatione * societatis illorum arcanorum bonorum, & dignitatis communicationẽ intelligamus. Nam quòd filius per seipsum possit, quæ in baptismate cum patre potest, atque etiam spiritus sanctus, manifestè illinc patet. Iudæis enim dicebat, Vt sciatis, quia potestatem habet filius hominis in terra dimittendi peccata. Et iterum: Vt filij lucis sitis: &, Ego vitam æternam do eis. Et post modum: Vt vitam habeant, & abundantius habeant. Videamus & spiritum hoc idem facere. Vbi nam? Vnicuique autem manifestatio spiritus datur ad vtilitatem. Qui ergo hæc exhibet, etiam magis peccata dimittit: & iterum, Spiritus est qui viuificat, & viuificabit per inhabitantem spiritum in vobis: &, Spiritus vita per iusticiam. Et iterum: Si spiritu ducemini, non estis sub lege. Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis. Et tunc quicquid faciebant præsente spiritu, miraculis plena erant. Et ad Corinthios scribens Paulus inquit: Sed abluti estis, sed sanctificati estis, in nomine domini nostri Iesu Christi, & in spiritu dei nostri. Cùm ergo de patre multa audissent, & filium multùm operatum vidissent, nihil autem manifestè de spiritu scirent, ipse miracula facit, & perfectam inducit cognitionem. Sed ne propterea maior existimaretur, ideo, vt iam dixi, inquit: *Quæcunque audiet, loquetur, & quæ ventura sunt annunciabit.* Nam nisi hoc esset, quo modo non absurdum sit, si tunc esset auditurus & propter discipulos? Neque enim tunc secundum vos cogniturus fuerat, nisi propter audituros. Et quid hoc dicto absurdius? Præterea quid erat auditurus? nõne hæc omnia dixerat per prophetas: Siue enim de solutione legis docendus erat, dictum est: siue de Christo, & eius diuinitate, & de incarnatione, etiam dicta erant. † Quid apertius ad hæc dicendum,] & quæ ventura sunt annunciabit? Hîc maximè eius dignitatem ostendit, cùm deo maximè proprium sit futura prædicere. Quòd si ab aliis intelligeret, in nullo prophetas excederet: sed hîc certam ad deum cognitionem ostendit, ꝙ nil aliud loqui possit. Quòd autem dicit, *De meo accipiet.* Siue de gratia quæ in meam carnem aduenerit, siue de eadem quam ego habeo cognitione, non tanquam indigeat: neque quòd ab alio discat, sed quòd vna & eadem cognitio est. Et quare non aliter dixit? Quoniam nondum de spiritu audierant. Quare vnum tantùm admittitur, vt credatur & accipiatur ab eis, & non scandalizentur. Nam cùm dixisset, Vnus est magister vester Christus: ne putarent se Christum offensuros si illi crederent: Vna est, inquit, & mea & illius doctrina: quæ ego docturus eram, ipse dicet. Nolite aliam illius doctrinam arbitrari, etenim illa mea sunt, & meam gloriam augent. Vna est patris, & filij, & spiritus sancti voluntas: ita & nos esse vult, inquiens: *Vt sint vnum, sicut ego & tu vnũ sumus.* Nihil enim concordiæ, & mutuæ voluntati æquiparandum. Vnus enim multiplex est. Si enim concordes sint duo vel decem, non amplius erit vnus, sed eorum vnusquisque fit decuplum, & inuenies in decem vnum, & in vno decem. Et si inimicum habeant, qui vnum aggreditur, tanquam decem aggrederetur, ita superatur. Non enim ab vno tantùm, sed à decem impetitur. Indiget vnus, sed non est in egestate. maiore enim ex parte, hoc est nouẽ abundat: & pars quę indiget, vt puta minor maiore exuberante obtegitur. Singuli eorũ viginti manus habẽt, & oculos viginti, & totidem pedes. Non enim suis tantùm oculis videt, non suis pedibus sustentatur, non suis operatur manibus, sed & amicorum. Decem animis spirat, non enim ipse sibi tantùm curæ est, sed & illis: quòd si centum essent, idem contingeret, & virtus augeretur. Ecce dilectionis excellentia, quo pacto vnum insuperabilem, & multiplicem reddat, & vnus in multis simul locis, & in Persida, & Romæ esse possit: & quòd natura non potest, dilectio potest: & pars eius hîc, pars illic est, vel potius totus vtrobique. Et si quis mille, vel duo milia amicorum haberet, considera in quantam ille potestatem ascenderet. Anima aduerte quantum capiat augmentum dilectio: hoc enim mirũ est, vt mille vnus enũciatur. Cur ergo tantas nobis vires, tantam securitatem non cõparamus? hoc diuitiis omnibus, hoc bonæ valetudini, hoc ipsi [vitæ] præstat, hoc æquanimitatis materia. Quousque vno & duobus dilectionem circũscribemus?

† & quã dicit omnẽ veritatem?]
† ne de seipso testimoniũ dicere videretur]
† discessit]
1. Cor. 2. c
* χρηστὸς, id est, erogationis, benignitatis, suppeditationis.
Marc. 2. b
Suprà. 12. f
Ibid. 10. b
2. Cor. 12. a
Roma. 8. b
Ibidem.
† Quid enim etiã apertius? posthac diserturus est.]
Matt. 23. a
† luci]

mus:Considera econtrariò: Sit qui nullum amicũ habeat:quod vltimæ est amentiæ (fatuus enim dicet,non est mihi amicus)huiusmodi vir quam vitã viuet?Quãuis enim ditissimus sit, quantis omni copia & deliciis abundet,quantis innumera bona possideat, omnibus caret.Sed non in amicis ita vsuenit, sed & pauper diuitibus ditior est:& quæ ipse pro se dicere nõ audebit, amicus dicet: & quæ sibi præstare non poterit, alius & id & longè maiora præstabit:hoc pacto & voluptatis & securitatis materiam inueniet.Neque enim fieri potest vt mali quippiã illi accidat, qui tot satellitibus custoditur:neque regij corporis custodes tam diligentes sunt suo muneri obeundo,vt amici amico.Illi namque necessitate & metu custodiunt, hi benevolentia & dilectione,quæ metu longè potentior est:& ille custodes suos metuit,hic illis magis quàm sibiipsi fidit, & idcir- B co nullius timet insidias.Has ergo merces nobis comparemus:pauper,vt paupertatis eas solatium habeat:diues,vt diuitias tueatur:princeps, vt securè dominetur: subditus,vt benignius sibi principes cõciliet.Hoc mãsuetudinis fundamentum: nam & feræ illæ asperiores sunt,& sæuiores,quæ non gregatim viuunt.Propterea ciuitates habitamus,fora habemus, vt inuicem conuer

Heb.10. †*nihil à fœdere & familiaritate alienius.*

semur:quod & Paulus iubet inquiens, Non deserentes collectionẽ nostram.Nihil enim peius solitudine,† & locis inaccessis.] At inquies, Quid monachi montiũ cacumina habitãtes?Neq; illi sine amicis sunt,sed multitudinis tumultus aufugiunt, amicos autẽ & certo amoris vinculo sibi deuinctos habẽt,& vt hoc assequãtur,secedunt.Nam cùm rerum actiones,plurimas concipiant contentiones: ideo è medio secedentes quam diligentissimè dilectionem colũt. Et quid si quis solus sit,inquit,& innumeros haberet amicos?Equidẽ si fieri C possetvelim & vt etiam simul versari liceret, iam firma maneat amicicia. Neque enim locus amicos facit. Multos habent laudatores,qui non laudarẽt,nisi amarent.Et ipsi rursum pro vniuerso mundo orant: quod maximæ est dilectionis argumentum. Ideo in mysteriis inuicem * salutamus, vt multi vnum efficiamur,& communes pro non initiatis preces effundimus,& pro infirmis & terræ,& maris,& vniuersi orbis fructibus sacrificamus. Vides dilectionis vim in orationibus, in mysteriis,in admonitionibus:hoc omnium bonorum causa est.Si hoc diligẽter complectemur, & præsentia rectè disponemus, & regnum consequemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cum quo patri gloria,simul & spiritui sãcto,in secula seculorũ, Amẽ. D

* ἀσπαζὸ μεθα *complectimur, osculamur. Sacrificium pro omnib⁹ offertur.*

Homilia lxxviij.ex cap.xvi.

MOdicum,& non videbitis me:& iterum modicũ,& videbitis me,quia vado ad patrem Dixerunt ergo ex discipulis eius adinuicem: Quid est hoc quod dicit nobis modicum,& non videbitis me? Dolentem & tristicia affectum animũ,nihil adeò deiicere solet, quàm anxij sermones eum frequenter angentes. Quid ergo Christus cùm dixerit, Vado & iam non loquar vobiscum:eadem repetit, Modicum & iam nõ videbitis me, & vado ad eũ qui me misit? Cũ eos ad se per spiritũ sancti sermonem reduxisset, tunc iterum eos percellit, ne efferrẽtur. Cur hoc facit?Eorum animum experitur, & probatiorem reddit, & vt in calamitatibus æquo animo discessum suum & generosè perferant assuefacit. Qui enim audiendo id animo volutabant, rem ipsam postmodum facilè laturos credibile erat. Quod si quis diligentius inuestigaret,hoc ipsum cõsolatio est,quod dicit ad patrem ire.Erat enim argumentum quòd nõ periret,sed mors eius translatio esset ad patrem,& aliã intulit consolationem:nõ enim tantùm dixit, Modicum & non videbitis me:sed prosecutus est,Modicum & videbitis me:se rediturum, & post breuẽ separationem perpetuò affuturum significans: quod non intellexerunt. Vnde & non immeritò quispiam admirari posset,quo modo sæpenumero idem audientes, adhuc perinde ac si nihil audissent,dubitant. Quare ergo nõ intellexerunt?Aut propter tristiciam, vt arbitror: ipsa enim omnium quæ audierant oblivionem adduxerat: vel propter verborum obscuritatem, vt contraria locutum arbitrarẽtur.Si videbimus te,inquiunt,quo modo vadis?si vadis,quo modo videbimus? Ideo dixerũt se quid loqueretur ignorare. Quòd enim abiturus esset,norant:ignorabant autẽ paulò pòst rediturũ:propterea eos arguit,quòd non intelligerẽt.Nam cùm vellet de morte doctrinam eis persuadere, inquit: *Amẽ amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos:* Quod mortẽ & crucem significabat. *Mundus autem gaudebit.* Cùm enim quia cupiebant, facilè ad credendum adducerẽtur,quòd non moreretur: tamen audientes quòd moreretur,quid sibi vellet,Modicum illud, dubitarẽt, inquit: *Plorabitis & flebitis, sed tristicia vestra cõuertetur in gaudium.* Et vt ostenderet post tristiciam gaudium secuturũ,quodq; tristicia gaudium pariat,& quòd illa breuis sit,hoc verò perpetuum,naturale adducit exemplũ:

Mulier cùm parit,tristiciam habet. Qua parabola in calamitatibus prophetæ vsi sunt:quasi dicat, Dolores capietis,sed quales partus,qui lęticiæ causa sunt.Simul & resurrectionem confirmat, indicãs abitum suum perinde esse,ac si ex vtero matris in lucem prodeat: quasi dicat,Nolite admirari, si per hanc tristiciam ad optima vos ducam:nam & mater vt fiat mater, sic per tristiciam transit. Significat autem hîc & mysterium quoddam,quòd mortis dolores soluerit,& nouum hominem regenerari fecerit. Neq; dixit tantùm tristiciã transituram, sed magnitudine læticiæ succedente,ne memoriam quidem eius remansuram: ita erit sanctis. Atqui non propterea gaudet mulier, quia venit homo in mundũ, sed quod filiũ ipsa peperit.Nã si id esset,nihil prohiberet,quin quę nõ pariũt,aliis parientibus gauderent.Qua ergo gratia sic inquit?Quia ad hoc solum adduxit exemplum, vt breuem tristiciã perpetuũ gaudium secuturum,& se ad vitam trãsferri, & magnum malorum lucrum ostenderet. Et non dixit, quia natus est infans, sed,homo. vbi suam significat resurrectionem, & quòd non morti illi parienti, sed * regno nasceretur. Ideo non dixit,quia natus est infans, sed homo. *Et vos nunc quidem tristiciam habetis: iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum.* Inde quòd non amplius morietur, inquit: *Et gaudium vestrum nemo * tollet à vobis. Et in illa die me non rogabitis quicquam.* Iterum nihil aliud ex his confirmat, quàm quod à deo est, tunc scietis omnia. Sed quid significat,me non rogabitis? Non indigetis aduocato, sed nominis mei inuocatio satis est ad omnia consequenda. Ostendit nominis potestatem, siquidem neque visus, neque rogatus, sed appellatus tantùm † apud patrem mirabiles reddit.] Vbi autem hoc factum est? Vbi dicunt, Respice ad minas eorum, & da seruis tuis cum fiducia loqui sermonem tuum, & facere in nomine tuo signa: & concussus est locus vbi erant. Hic iterum ostendit expedire, vt abeat. Siquidem vsque tunc nihil petierunt,tunc accipient omnia quæcunque petierint,

* *Theophylact. pro regno, legit mundo.Nobis enĩ, inquit, ex resurrectione natus est, &c.*

* ἄρει *tollit.*

† *& apud patrẽ mirabiles facit.*] *Actor. 4.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Neq; enim cũ iam vobiſcũ non ero, arbitremini quòd vos reliquerim. Nomen enim meum maiorẽ vobis fiduciam exhibebit. Cùm ergo obſcuriora eſſent, inquit:

*ἔρχεται ὥρα. i. veniet tempꝰ, vel venit, præſctis eſt aut futuri tẽporis, ſed Chryſo. per futurũ interpretatur.

Hæc in prouerbiis locutus ſum vobis. Venit hora cùm iam in prouerbiis non loquar vobis.* Tẽpus erit cùm omnia apertè intelligetis, hoc eſt reſurrectionis tempus: tunc palã & apertè de patre annunciabo vobis. Etenim quadragin ta dies & verſatus, & locutus eſt cum eis, annunciãs, & exponens arcana regni dei. Nunc enim cùm timeatis, verbis meis nõ attenditis: cùm verò & me reſurrexiſſe videritis, & cognoueritis, fidenter omnia intelligere poteritis: quoniam ipſe pater vos amabit, cùm veſtra de me fides confirmabitur, & non rogabo patrem. Ve ſtra in me dilectio ſufficiet vobis. *Quia vos me amaſtis, & credidiſtis, quia à deo exiui. Exiui à patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundum & vado ad patrem.* Cũ enim reſur rectionis ſermo non parum eos conſolatus eſſet, & in- B de etiam conſolatio augeretur: cùm ſe à deo veniſſe, & ad deum ire diceret, frequenter id repetit: alterũ enim quòd rectè in ipſum crederent, pollicebatur, alterum quòd † certi eſſe deberẽt. Nam cùm dixit, Modicũ & non videbitis me: & iterum modicũ & videbitis me: non immeritò quid diceret ignorabant. Nunc nõ itidem. Quid autem ſignificat, me non interrogabitis quicquam? Non dicetis, Oſtende nobis patrem tuũ: &, quò vadis: quoniam certam habebitis cognitionẽ, & afficietur vobis pater, ſicut & ego. Hoc maximè bonã eis ſpẽ dedit, quòd patri futuros amicos polliceretur. Quam ob rem dicunt, *Nunc ſcimus quia noſti omnia.*

† ſecuri futuri ſint.

Suprà 14. a
Ibid. 13. d

Ecce quo modo voluntati eorum reſpondet. *Et non eſt opus tibi, vt quis te interroget.* Hoc eſt, priuſquã audires quid nos perturbaret, intellexiſti, & recreaſti nos dicẽdo, pater vos amat, quia vos me amaſtis. Poſt tot & tãta nunc tandẽ ſe ſcire aſſerunt. Vide quàm imperfectè ſe habebant? Inde cùm tanquã gratias ei agentes dicũt, Nunc ſcimus, inquit. Multis aliis indigetis antequam perfectionem poſsitis attingere. Nihil adhuc à vobis perfectum eſt. Nunc me inimicis tradetis, & tanta vos formido comprehendet, vt neq; inuicem ſecedere poteritis, ſed nihil hinc mali accipiam. Vides quo modo iterum eorum condeſcẽdit infirmitati? hoc etiam eos arguit, quòd frequenter hac egeant indulgentia. Cùm enim dixiſſent, *Ecce iam palàm loqueris & prouerbiũ nullũ dicis, & propter hoc credimus tibi.* Oſtendit quòd neq; nũc cùm credunt, intelligũt: quod dicit, vt in aliud eos tẽpus remittat. Illud autem verbum, Pater mecum eſt: propter eos iterum poſuit: Hoc enim verè eos diſcere voluit. Deinde oſtendens quòd nõ perfectam ipſis cognitionem traderet iſta dicẽdo, ſed ne in illorum animis tumultus excitaretur, (par enim erat, vt humanum aliquid animo voluerẽt, quòd nullum ab eo auxilium haberent): ideo inquit, *Hæc locutus ſum vobis, vt in me pacem habeatis.* Hoc eſt, vt non excidam ex animo veſtro, ſed me recipiatis. Nemo ergo hæc ad dogma trahat: ad veſtram conſolationem dilectionemq; dicta ſunt. Neque enim hæc ſola patiemini. Quoad eritis in mundo, perturbationes habebitis, non cùm trador, ſed etiã poſtmodum: verum, ratio vobis opituletur. Nullũ vos malum ſuperabit. Magiſtro enim inimicos vincente, non oportet diſcipulos cõtriſtari. Et quo modo viciſti mundum, dic queſo? Iam dixi, cùm principem eius eieci foras. Scietis autem poſteà, cùm omnes vobis paruerint, & acquieuerint. Licet enim & nobis vincere, ſi voluerimus fidei noſtrę authorem ſequi, & eadem via incedere, quam ipſe nobis ſtrauit: ita neq; nos mors vin-

Suprà. 12. c

cet. Quid inquis, non moriemur? Hinc conſtat quòd neque ipſe victus eſt. Siquidem tũc certator clarus eſt, non cùm hoſti non confligit, ſed cùm congreſſus non vincitur. Nõ ergo ꝓpter congreſſũ mortales, ſed propter victoriã immortales. Tũc mortales eſſemus, ſi perpetuò * apud eam permaneremus. Sicut enim lõgiſsimæ vitæ animalia immortalia minimè dicerem, quãuis diutiſsimè viuerent: ita neque mortalem qui mor- eũ, ſcilicet tuus ſit, ſi poſt mortẽ reſurrexerit. Dic quæſo, ſi quis ad hoſtẽ. ſi eã, breue tẽpus erubeſceret, num perpetuò rubrum eſſe di- legas, mor cemus? Minimè: non enim id habitus eſt. Si quis palle- tem intelli ret, hunc regio morbo laborantem diceremus? Neque ges. apud hunc, temporalis enim morbus eſt: ergo neque morta- græcos eũ lem dixeris, qui in morte vel parumper fuerit. Nam & maſc. etiam dormiẽtes hoc pacto mortuos poſſemus appellare. Sũt eſt generis. enim, vt ita dixerim, mortui, & nihil operantur. Sed corpora mors corrumpit: & quid hoc? Non enim corrumpuntur, vt permaneant in corruptione, ſed vt præſtantiora euadant. Quamobrem vincamus mundum, ad immortalitatẽ curramus, ſequamur regem, conſtituamus & nos trophæum. Huius ſeculi voluptates contemnamus, nec laboribus opus eſt. animas noſtras in cœlum transferamus, & vniuerſa ſecularia ſuperauerimus. Superantur enim ſi non ea deſiderabimus, ſi ridebimus. Hoſpites ſumus & aduenæ, nullæ nos moleſtiæ angant. Neque enim ſi ex clariſsima patria, & claris parentibus ortus in longinquam regionem nemini notus abires, ſine famulis, ſine diuitiis, & te quiſpiam contumelia afficeret, ægreferres, ac ſi domi talia fierent. Quòd enim certò te hoſpitem aliena in patria verſari vides, omnia æquo animo & contemptum, & famẽ, & ſitim, & huiuſmodi ferre perſuadet. Iſtud etiã nunc cogita, quòd hoſpes ſis & peregrinus, & nihil eorum quæ in hac peregrinatione ſunt, te perturbet. Ciuitatẽ enim habes, cuius opifex & author deus eſt, quò breui accerſemur. Qui vult pulſet, iniurietur, maledicat, peregrini ſumus, & in miſeria viuimus. Graue eſt in patria inter ciues ea perpeti, illic & ignominia maxima eſt, & iactura. Si quis alicubi nullum notum habeat, omnia patienter tolerat: contumelia ſecundum inferentis mentem grauior iudicatur. Vt exempli gratia: Si quis conſultò prætorem maledictis proſequatur, id ſanè permoleſtè ferendum eſt: at ſi priuatum arbitratus offenderis, vix iniuriam reputauerit: ita & nobis faciẽdum, neſciunt enim qui contumelia nos afficiunt, quales ſimus, vtpote qui cœli ciues, & ſupernæ patriæ adſcripti, & Cherubim ſocij ſumus. Quare nolimꝰ ægreferre, neque contumeliã reputemus: nam ſi nos cognoſcerent abſtinerent: ſed pauperes nos & miſeros ducunt, ergo moueri minimè his verbis debemus. Dic quæſo, ſi quis præueniẽs ſeruos ſuos aliquantulum in diuerſorio expectaret, & vel diuerſorij dominus, vel alius quiſpiã in incognitum illum exaſperaretur, & malediceret: nõnne illius ignorantiam rideret? nõnne error ille magis hominem delectaret? Non lætaretur perinde, ac ſi ad alium, nõ ad ſe illa iniuria pertineret? Ita & nos faciamus, in diuerſorio ſedemus, expectantes huius viæ ſocios. Cùm omnes conueniemus, tunc quos leſerint, intelligent, tunc deiicient oculos, tunc erubeſcẽt, tunc dicent: Hi ſunt quos ſtultè habuimus in deriſum. His ergo duobus cõſolemur, & quòd nõ nos iniuriã accipimus, nã nos ignorãt: & quòd ſi vlciſci voluerimus, grauiſsimas illi poſtea dabunt pœnas. Sed abſit, vt quiſpiã tam immani & inhumano ſit animo. Quid ſi à gentilibus noſtris offendimur? Hoc non moleſtum eſt, imò

Sapientia

perleue.

perfecte. Quid tandem quòd nõ eodẽ modo dilectos, qui nobis maledicũt,& quos ignoramus,patimur? Nã cùm iniuria affectos cõsolamur, frequẽter huiusmodi verbis vtimur,Frater est qui te offendit, perfer magno animo.Pater est & patruus.Quòd si patris & fratris no
Roma.12. & 1. Cori. 12.b mina vereris,dicã propinquius. Non enim fratres tantùm inuicem sumus,sed & membra,& corpus vnũ, cuius nomen magis reuereri debes. Non audisti gentile prouerbium,quòd amicus cum viciis ferendus est? Nõ
Gala.6.a audisti Paulum dicẽtem, Alter alterius onera portate? Non vides amantes?Cogimur enim cum à vobis non possumus,exemplum inde sumere.Facit & hoc Paulus,
Heb.12.c inquiens:Patres carnis nostræ habemus eruditores, & non confundimur. Vel illud potius tempestiuius afferetur, quod ad Romanos scribitur: Sicut exhibuistis
Roma.6.c mẽbra vestra seruire immundiciæ & iniquitati ad iniquitatem, ita exhibete membra vestra seruire iusticiæ: propterea bono animo exemplũ complectamur.Non vides amãtes? hi nanq; meretricum amore quot mala perferunt alapis verberibusq; cæsi,irrisi, innumeris iniuriis lacessiti,blando tamen morbo comprehẽsi, omnia sibi tranquilla & fœlicia arbitrãtur: dum vel semel suaue aliquid,& placidum inde accipiant,priorũ omnium obliuiscuntur, omnia secunda proueniunt, siue paupertas,siue morbus, siue quodcunque aliud vel molestissimũ: vitã enim suã vel miserã,vel beatã, ex amicæ affectu ducunt:neque humanam gloriam, neq; infamiam curant, sed & contumelias, & omnia magna cum voluptate propter illius amorem facilè tolerant: & si maledicat,si in faciem inspuat, rosis aspergi se putant.Et quid mirum si hoc in illam animo sint,cùm etiam eius domum,& si lutea sit,si ruinam minetur, omnium tamen pulcherrimã censent?Et quid parietes dico?ipsis enim locis vbi versantur vesperi vitis excitantur.Date vt hoc in loco apostolicum illud in medium afferam: Sicut exhibuistis mẽbra vestra seruire immundiciæ,ita exhibete seruire iusticiæ. Itidem & ego dico, vt illas dileximus,inuicem diligamus,& nullam molestiam nos pati reputabimus. Et quid inuicem dico? ita deum diligamus.Nónne horretis audiẽtes tantam me à vobis in deum dilectionem exigere,quantam in meretricem conferimus?Sed ego horreo, quòd neque tantam præferamus,& si placet, sermonem nostrum prosequamur.Siquidem hoc grauissimũ est. Amata amantibus nihil boni offert, sed turpitudinem, ignominiã, contumeliam:hoc enim eius affert consuetudo. Deus autem cœlum, & cœlestia bona nobis proponit, & in filios, & vnigeniti fratres nos adoptauit, & viuenti tibi multa largitur, & mortuo resurrectionem, & tot & tanta daturum pollicetur, quanta ne animo quidem complecti possumus,honorabiles, & reuerendos facit. Rursum illa, omnia vult cõsumas, ac si in voraginem & in perditionem proiiceres. Deus tibi cœlum semines iubet, & centuplum reddit, & vitam æternam. Illa te vt mancipio vtitur,amanti omni tyrãno grauius
Ioan.15.b imperat: Deus verò, inquit, Iam non dicam vos seruos, sed amicos. Animaduertis vtriusque excessum, & illius malorum,& huius bonorum? Quid præterea? Illius gratia multi vigilant,& quæcunque præceperit,libenter audiunt, domum relinquunt,patrem,matrem, amicos, pecuniam, & omnia sua deserunt.Dei gratia, vel nostri potius, ne teriam quidem rerum nostrarum partem aliquando largimur: sed & esurientem contemnimus, & nudum, neque respondere ipsis dignamur. Illius si vel ancillam,& barbaram ex medio foro amantes prospexerint, blandè & læto vultu, & longiore sermone affantur, & nihil in tota vita præter eam esse arbitrantur, non principatum,non regnum: Norunt qui hunc morbum experti sunt, maiorem gratiam habent imperanti amicæ quàm alius inseruientibus.nónne meritò gehenna? nónne merito innumera nos manent supplicia? Excitemur ergo, & ministerium saltem tantum deo exhibeamus,vel dimidiam eius partem,quam amantes meretricibus,vel saltem tertiam.Fortasse iterum horretis, vt ego: sed nolim verbis tantùm, sed & re.Nunc in hoc confessu cor mouetur,egressi omnia abiicimus. Quod hinc emolumentum:Si illic consumendæ essent pecuniæ, nemo defleret paupertatem,sed nonnunquã fœneratur: hìc si eleemosynę admoneamur,filios,vxorem,domum,& curam rei familiaris, & multas excusationes adducimus. Sed multa,inquies,illic voluptas est. Hoc est quod doleo,quod plango.Quid si ostendero hìc maiorem voluptatem,illic vix paruam: sed ignominiã, contumeliam,dispendium,inde bellum & odium, hìc nihil huiusmodi:Quid huic voluptati æquiparandũ, dic quæso:Cœlum & eius regnum, clarissimanq; & perpetuã sanctorum vitã expectamus.Sed hæc expectamus, illa experimur,inquies.Vis & hæc experiri? Cõsidera quãta fruaris libertate, & quo modo neminem reuereris, neminem formidas, cùm virtutẽ amplecteris, nõ inimicum,non insidiatorem,non calumniatorẽ, non æmulum,non riualem, nõ zelotypum, non paupertatẽ, non morbum,nihil deniq; humanum. Illic & si plurima ad voluntatem cedãt,& tanquam ex fonte diuitiæ affluant,riualium bellum,& insidiæ omnium miserrimam vitam faciunt.Oportet enim, vt ad contemptibilis illius, & effœminatæ † voluntatem] bellum renouetur hoc innumeris mortibus grauius,& omni supplicio intolerabilius:hìc nihil huiusmodi.Fructus,inquit, *Gala.5.d* spiritus,dilectio,lætitia,pax,nullum bellũ, neq; superflua pecuniarum profusio,neq; post dispendium ignominia,siue obolum des,siue panẽ, siue aquæ frigidæ poculum,multa tibi gratia habebitur, & nihil te mœrore afficiet,sed omnia te & liberum, & glorioſum facient. Quo modo ergo nos excusare poterimus?quam veniã consequemur,cũ hac via relicta viciis nos addicimus, & in caminum ignis ardentem nos sponte nostra iactamus? Quam ob rem hortor,qui hoc morbo detinẽtur,respiscant, & respiciant sanitatem, neq; sinãt se in desperationem incidere. Nam & filius ille multò etiã *Luc.15.e* his grauioribus afficiebatur,sed cum ad paternam domum rediit,in pristinum honorem repositus est, & eo qui semper probatus est,clarior apparuit. Hunc imitemur,& ad patrem vel serò reuersi, eam nos aliquando captiuitatem libertate vendicemus, vt cœlorũ regnũ consequamur,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

† *voluptas tem.*]

Homilia lxxix.ex cap.xvij.

Hæc locutus est Iesus, & sublenatis oculis in cœlum,dixit:Pater venit hora,clarifica filiũ tuũ, vt & filius tuus clarificet te. Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorũ:& meritò sanè. Verbis enim philosophari facile est, re autẽ id ostẽdere, generosi hominis est & magni.Quare Christus de patiẽtia verba faciens, se proponit vnde exemplũ accipiãt. Propterea post hanc admonitionem ad orationẽ conuertitur,erudiens eos,vt in tentationibus, omnibus o-
Matt.5.6

Universidad de Deusto
Biblioteca

missis,ad deũ confugiamus.Cũ enim dixisset, in mundo tribulationem habituros,& eorũ mouisset animos, eos rursus per orationẽ erigit. Tanquã hominẽ enim adhuc discipuli Iesum intuebantur, ideo propter illos
Sapien. 11.f hoc facit: & quemadmodum in Lazari resurrectione, etiã causam affert,inquiens:Propter populũ qui circũstat dixi,vt credãt,quia tu me misisti. Sanè inquies,sed illud propter Iudæos merito locutus est,propter discipulos autẽ quã nam gratia?Non absurda quidem.Qui
Suprà.16.g enim post tot,& tanta dicebãt, Nunc scimus, quia scis omnia : maximè indigebant vt confirmarentur. Præterea neq; euãgelista orasse dicit, sed subleuasse oculos in cœlum,& potius sermonem ad patrẽ esse ait. Quòd si alibi orationem appellat, & genu flexum dicit, tunc autem oculos in cœlũ extulisse,noli perturbari:per ista enim erudimur attẽtionẽ in orationibus adhibẽdam, vt stantes suspiciamus, non oculis carnis tantùm, sed B
mentis,& vt flectamus genua, conterentes corda nostra. Venit enim Christus, non modo vt se nobis ostẽderet,sed vt virtutem nos erudiret. Magistrum autem non verbis tantùm,sed re erudire oportet. Audiamus quid dicit: *Pater,venit hora,clarifica filium tuum,vt & filius clarificet te.* Iterum ostendit non inuitum ad mortem venire.Quo modo enim,qui hoc fieri orabat : & non sui solius crucifixi, sed & patris gloriã appellabat?nam & ita euenit,neque enim filius tantùm, sed & pater cla
Esaiæ 1. rificatus est.Ante crucẽ enim ne Iudæi quidẽ ipsum norant.Israël,inquit,me non cognouit: post passionẽ vniuersus orbis cucurrit.Inde dicit glorię modũ & quo modo ipsum glorificauerit, Sicut dedisti ei potestatẽ omnis carnis,vt omne quod dedisti ei,non pereat:Benefacere enim semper deo gloriam adfert . Quid autẽ est, Sicut dedisti ei potestatẽ omnis carnis? Iam ostendit prædicationẽ nõ in Iudæos tantũ cõstringi, sed in vniuersum etiã orbẽ extendi: & gẽtibus viã præstruit. Cùm enim dixisset,In viam gentium ne abieritis: esset
Matt.10. a autẽ dicturus,Ite & docete omnes gentes:ostẽdit hanc etiã esse patris voluntatẽ . Hoc nanq; multùm Iudæos perturbauit,atq; etiam discipulos. Non enim postmodum facilè tangere gentes patiebantur, quoad spiritus sancti doctrinã acceperunt.Siquidem non parũ scandali hinc Iudæis prouenit. Ergo post tantã spiritus ap-
† *de linteo codex habebat σινδόνα: sed in actis apostolorũ cap.11. habeĩ ὀθόνην.de vase enim siue linteo quadrupedia cõtinẽte, ni fallor, intelligit.* paritionem Hierosolymis Petrus vix crimen purgare potuit,locutus sermonẽ † quem habuit apud Simonem.] Sed quid est, dedisti ei potestatẽ omnis carnis? Quando hanc accepit potestatem (interrogabo hæreticos) antè,an post eorũ formationẽ?Ipse enim,inquit, postquam crucifixus est & resurrexit,Data est mihi om
Matt.28. d nis potestas,ite & docete omnes gẽtes. Quid ergo:nõ D habebat potestatẽ operũ suorũ, sed fecit quidẽ eos,potestatem autem non habuit,postquam fecit? Atqui om
Suprà.5.d nia ipsum fecisse apparet & superioribꝰ temporibus: & alios quidẽ vt peccatores puniens, Non abscondam, inquit,à seruo meo Abrahã quid sim facturus: alios vt bonos honorans. Itáne, tunc quidẽ habuit, nunc autẽ perdidit,& rursus accepit? Et quis hoc dęmon diceret? Quòd si eadẽ & tunc,& in prẽsentia potestas,inquit e-
Matt.15.c nim: Sicut pater suscitat mortuos, & viuificat,sic & filius quos vult viuificat . Quid hoc significat? missurus erat eos ad gẽtes:ne ergo putarent rem nouã esse,cùm dixisset: Non missus sum,nisi ad oues quæ perierũt domus Israël, ostendit hãc etiam esse patris voluntatem. Quod si hoc perquam humiliter loquitur, nihil mirũ. Sic enim & illos tunc,& futuros ædificabat: & vt dixi, & semper dico, excessus humilitatis seruis multũ per-

A suasit ad auditorum imbecillitatem Christum locutũ. Sed quid significat,omnis carnis?Nõ enim omnes crediderunt.Atqui omnes,quod ad ipsum attinet, crediderunt.Quòd si non attenderũt, nõ magistro crimini adscribendum est,sed non accipiẽtibus. *Vt omne quod dedisti ei,det eis vitam æternam.* Si hoc in loco ad humani sermonis morem paulùm descendit,non admireris:facit enim & dictarum causarũ gratia, & vt semper magnificè de se dicere caueat,cùm auditoribus non proficeret, nondum magnũ aliquid de ipso opinantibus. Ioannes tamen cùm ex persona sua loquitur, nõ ita facit,sed altius erigitur,inquiẽs : Omnia per ipsum facta *Suprà.1.a* sũt,& sine ipso factũ est nihil. Et quòd vita erat, & lux: & quòd in propria venit:non quòd non haberet potestatẽ,nisi accepisset,sed quòd aliis daret etiã filios dei fieri.Et similiter Paulus æqualem deo prædicat. Ipse au *Philip.2.a*
tem Iesus magis humano loquendi more loquitur. *Vt omne quod dedisti ei,det eis vitam æternam.Hæc est autem vita æ-* *Hæc dicit*
terna,vt cognoscant te solum deum verum, & quem misisti Iesum *solũ,nõ im-*
Christum. Solum verum deum, ad eorum qui dij non *pedit quin*
sunt differentiam inquit. Ad gentes nanque mittendi *filium ue-*
erant.Quòd si non tolerarent, sed propter hoc solum *rum deum.*
filium verum deũ esse negarent, ex hoc etiam deum * *deũ esse ne*
tollerent.Inquit enim, Gloriam quæ est à solo deo nõ *iterũ.i. ea*
quæritis.Quid ergo?non erit deus filius? Quid ni? † Si *dẽ ratione*
deus,& solius patris dicentis, constat etiã & verũ esse, *filiũ nõ esse*
& eius qui solus deus vocatur.] Quid cùm dicit Paulꝰ? *deũ assen-*
An solus ego & Barnabas:An Barnabam tollit? Minimè.Solus enim ad aliorum ponitur differentiã.Quòd *Suprà.1.g*
si nõ verus est deus, quo modo veritas? Multùm enim † *Si deꝰ est,*
à vero veritas differt.Non verum hominẽ quid esse di *etiã filius*
cemus?Nonne non hominem? Sic si verus deus nõ est *pater dicũ*
C filius,quo modo erit deus? Quo modo nos deos facit *cõstat quòd*
& filios,nisi sit verus? Sed de his diligentius à nobis in *etiã verꝰ fi-*
aliis dictum est: quare alia prosequamur. *Ego te clari-* *cet pater fi-*
ficaui super terram. Rectè sanè super terram,in cœlo cla- *lius verꝰ nun-*
rificatus erat,cùm naturalẽ haberet gloriam, & ab an- *cetur.]*
gelis adoraretur . Non ergo de gloria substantiæ eius *1.Cor.9.a*
coniuncta dicit, quam etsi à nemine laudetur, plenissimam habet,sed quæ humano cultu exhibetur . Igitur & illa particula,Clarifica me:hoc etiam modo intelligitur.Et vt cognoscas ita intelligendum, audi quæ sequuntur. *Opus consummaui,quod dedisti mihi vt faciam.*

Atqui res ipsa principium tãtum habebat,vel potius, ne principium quidẽ,quo modo ergo dicit, Consummaui?Vel quia futurum tanquam factũ dicit,vel quod verius est, quòd omnia iam erant perfecta: cum radix bonorum plãtata esset per quam omnino fructus prodicendi erant : & cum posteris affuturus esset,ipsosque adiuturus . Ideo iterum humilius condescendit,

Quod dedisti mihi. Nam si in audiendo & discendo † perseueramus,] longè hæc gloria eius minora *† perse-*
essent . Quòd enim ad hoc propria voluntate venit, *uerasset.]*
multis modis perspicuum est : vt cùm Paulus ait : Sic *Roma.3.f*
dilexit nos, vt traderet seipsum pro nobis : &, Semet- *Philip.2.b*
ipsum exinaniuit,formam serui accipiens : & iterum, *Suprà 15.b*
Sicut dilexit me pater , sic ego dilexi vos : & nunc,

Clarifica me tu pater apud temetipsum , claritate quam habui, priusquam mundus fieret, apud te. Et vbi claritas illa? Esto apud homines meritò inglorius sis ob carnis vestem assumptam,quo modo & apud deum clarificari quæris?Quid ergo hîc dicit?De incarnatione hic sermo habetur,cùm nondum carnis natura clarificata esset,neque induisset incorruptionem , neq; in regiam sedem ascendisset : ideo non dixit, super terram : sed, apud te.Hac

Universidad de Deusto
Biblioteca

te. Hac nos claritate proportione noſtra donabimur, si virtutem amplectemur. Ideo Paulus inquit: Si tamen cõpatimur, vt ſimul glorificemur. Et profectò innumeris ſunt lachrymis proſequẽdi, qui tanta propoſita gloria, deſidia & ſomno ſibiipſis deficiunt. Et ſi gehẽna nõ eſſet, adhuc omniũ eſſent miſerrimi, quibus cùm liceat vnâ cum dei filio regnare, & glorificari, tantis ſeipſos bonis defraudant. Nõnne ſi † laboribus cõfici, ſi innumeras mortes mori, ſi innumeras animas, & totidem quotidie corpora traditũ iri oporteret: nónne, inquã, omnia pro tanta gloria ſubeunda eſſent? Sed nos neq; pecunias contẽnimus, quas vel inuiti paulò pòſt relinquemus. Nõ contemnimus, inquam, pecunias, quæ nos tot malis exponũt: quæ non noſtræ ſunt, ſed hîc remanebunt: miniſtramus enim quæ noſtra non ſunt, etſi à maioribus noſtris relicta. Cũ verò etiam gehenna nos maneat, & vermis perpetuus, & ignis inextinguibilis, & ſtridor dentiũ: quo modo hęc feremus, dilectiſſimi? Quouſq; hæc non conſiderabimus, ſed in bella, & contentiones, & inania verba omne tempus cõſumimus? Terram nutrimus, corpus ſaginamus, animã verò cõtemnimus. Rerum neceſſariarũ nullam rationem, ſuperfluarum & inanium plurimã habemus. Magnifica ſtruimus ſepulchra, ſplendidas domos ædificamus, ſeruorum caterua cõſtipamur, & varios excogitamus diſpẽſatores agrorum, domus, pecuniarum, & principes principum conſtituimus, animam omnino deſertam relinquimus. Et quis horũ modus? Nónne vnũ ventrẽ ſaturamus: nònne vnũ corpus induimus? Quæ hæc tãta rerum perturbatio? Quid tandẽ vnam quam accepimus animam diuidimus, & in tot rerũ curas diſtrahimus, moleſtam nobis ſeruitutem excogitantes? Qui multis indiget, multorũ ſeruus eſt, etſi ea poſſidere videatur. Nam & ſeruorum ſeruus dominus eſt, & magis quàm illi ſeruitium ſubit. Præterea ſine ſeruis in forum ire non audet, non in balneum, non rus. Seruis autem ſine domino liber eſt aditus quò placet. Sed qui dominus videtur, niſi ſerui adſint, exire domo non audet: & ſi exierit, ridiculus ſibi eſſe videtur. Fortaſſe aliqui nos irrident, cum hæc dicimus, qui propterea magis deplorandi ſunt. Nam quòd hæc ſeruitus ſit, libẽter te interrogarem, an velles egere aliquo, qui ori tuo panem, vel poculum admoueret: nõne hoc miſerabilem duceres ſeruitutem? Quid ergo ſi indigeres, qui te ſemper deferrent, nónne te miſerum, nónne infœlicem prędicarent? Nónne & hoc ſimile eſt? Nihil etenim refert, an homines te, an iumẽta ferãt. Quid quæſo, nónne in hoc angeli à nobis differunt, quòd non egent vt nos? Igitur quantò paucioribus indigemus, tãtò magis illis appropinquamus: quãtò pluribus, tantò magis ad hãc caducam vitam deflectimus. Et vt hoc ita habere ſe intelligas, ſenes interroga, quam vitam laudent, cum his rebus ſtultè vincebantur, an cum nunc vincũt? Propterea illos in teſtimonium vocaui, quoniã qui iuuentute inebriantur, maximã ſeruitutẽ non intelligunt. Quid, febribus laborantes, vtrum cum quantò plus ſitiendo bibunt, plus bibere deſiderãt? an cùm in bonam reſtituti valetudinẽ illa ſiti liberati ſunt, ſeipſos beatos exiſtimãt? Animaduerte in omnibus rebus miſerum eſſe, pluribus indigere, & qui longè à ſapientia eſt, ei & ſeruitus & cupiditas intẽditur. Quid ergo ſponte noſtra nobis miſeriam augemus? die quæſo, ſi ſine tecto, & parietibus cõmodè viuere poſſes, & nihil te offenderet, nónne id eligeres? Quamobrem imbecillitatis argumenta maiora facimus? Nónne propterea Adam beatum dicimus, quoniam nulla re indigeret, non domo, non veſtibus: Sanè quidem. Verum nunc in neceſſitate conſtituimur: ſed cur augemus? Nam ſi multi multa etiam de vitæ neceſſitate ſibi defraudant, vt ſeruos, habitationes, pecunias: quam nos excuſationem habebimus, qui tantùm neceſſitatem excedimus? Quantò plura amplecteris, tantò magis tuæ derogas libertati. Vera nanque libertas eſt, nulla re indigere, in ſecundo loco, minimus, quam angeli habent. Quòd autẽ in mortali corpore hoc quiſpiam conſequatur, conſidera quã laudandus ſit. Hoc & Paulus Corinthiis dicebat: Ego autem vobis parco. Et, ne tribulationem carnis habeãt huiuſmodi, Ideo * χρήματα. i. pecuniæ dicuntur, vt iis in neceſſariis vtamur, non vt ſeruemus eas & defodiamus. Hoc enim non eſt poſſidere, ſed poſſideri. Quòd ſi conſideraremus quo modo eas augere poſſimus, nõ vt ad neceſſitatem vteremur, ordo peruerteretur, & illæ nos, non nos illas poſſideremus. Liberemus igitur nos hac graui ſeruitute, & tandem in libertatem nos vendicemus. Quid tot, & tam varia nobis vincula excogitamus? Non ſufficit tibi naturæ vinculum, & vitæ neceſſitas, & tot rerum turba, ſed & aliis te retibus intricas? Et quãdo poteris de cœlo cogitare, & eius altitudinem ſpeculari? Satis erit, ſatis ſi his omnibus præciſis vinculis ſupernam ciuitatem adire poterimus, tot alia reſtant impedimenta, quæ vt ſuperemus, paupertatem amplectamur. Hoc enim pacto vitam æternam conſequemur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

Rom. 8. c

† minutatim incidi.

Gene. 2. b

1. Cor. 7. c

* χρήματα λέγεται, ἵνα χρώμεθα εἰς δέον.

Homilia lxxx. ex cap. xvij.

Manifeſtaui nomen tuum hominibus, quos dediſti mihi de mundo. Tui erant, & mihi eos dediſti, & ſermonẽ † meum] ſeruauerunt. Magni conſilij * angelus dicitur filius dei, & aliorum quæ docuit gratia, & principaliter quòd patrẽ hominibus annunciauit, & quòd in præſentia inquit, Manifeſtaui nomẽ tuum hominibus. Nam cùm opus ſuum conſummaſſe dixiſſet, quale id opus ſit, enarrat. Atqui manifeſtum erat nomen: nam & Eſaias inquit, † Iuraſtis] deum verum. Sed vt ſæpe dixi, & nunc dicã, licèt manifeſtum eſſet, Iudæis erat manifeſtũ, nec tamen omnibus: nunc de gẽtibus loquitur, nec hoc tantũ manifeſtat, ſed quòd patrem ipſum norant. Neq; eſt idẽ noſſe rerum opificem eſſe, & filium habere. Manifeſtauit autem eius nomen & verbis, & re. *Quos dediſti mihi de mundo.* Quẽadmodum ſuperius inquit: Nemo venit ad me, niſi fuerit ei datum, & niſi traxerit eum pater meus: ita & hoc in loco, Quos dediſti mihi. Atqui ipſe ſe viã eſſe dixit. Vnde cõſtat duo his verbis innuere, quòd neq; cõtrarius patri ſit, & quòd eius voluntas eſt, vt filio credãt. *Tui erant, & mihi eos dediſti.* Hìc docere intẽdit ſe multùm à patre dilectũ. Nihil enim opus eſſe vt eos acciperet, vel inde conſtat, ipſe eos & fecit, ipſe eorum curam habet perpetuò. Quo modo eos accepit? Sed quod dixi, concordiam cũ patre ſignificat. Quòd ſi hominis more quiſpiã vellet, vt dictũ eſt, id inueſtigare, nõ ampliùs erunt patris. Nã ſi cùm pater eos habuit, non habuit filius: ſanè cõſtat, cùm dederit eos pater, à iure dominij decidit: & quod abſurdius, apud patrem contemptos fuiſſe, cùm ad filium venerunt tũc honorem adeptos. Sed hæc vel dictu ridicula. Quid ergo? Et per hæc oſtẽdit quòd ei viſum ſit eos filio credere. *Et ſermonem † meum] ſeruauerunt. Et nunc cognouerunt, quia omnia quæ dediſti mihi, abs te ſunt.* Et quo modo ſermonem tuum ſeruauerunt?

† tuum.

Iſaiæ 9. b

* ἄγγελος *i. angelus, legatus, nũcius.*

† Iurabitis]

Supra. 65

† tuum.

Universidad de Deusto
Biblioteca.

runt? Credendo mihi, & non acquieſcẽdo Iudæis. Qui credit ei, inquit, ſignauit quia deus verax eſt. * Quidã dicunt nunc tandẽ cognouiſſe Ieſum, omnia ſibi à patre data: ſed ratio nõ cõſtaret, quo modo ignoraturus eſſet filius opera patris: ſed de diſcipulis dictum eſt. Ex quo enim ea dixi, inquit: Omnia quæ dediſti mihi, abs te eſſe didicerunt. Nihil alienũ, nihil proprium mihi à te eſt. Quod enim propriũ mihi, idẽ & tibi. Nam proprium tanquàm alienũ multis in locis ponit. Cognouerũt ergo quòd omnia quæ docuerim, tua eſt doctrina. Et vnde hoc didicerũt? A verbis meis. Sic enim docebam, nec hoc tantùm, ſed quòd à te veni, hoc enim per totum curauit euangelium. *Ego pro eis rogo.* Quid dicis? Tanquam ignorantem patrem doces, tanquam ad hominem ignarum loqueris? Quid ſibi vult hæc diuiſio? Ecce quòd nulla alia cauſa habet orationem, niſi vt intelligãt, quam in ipſos habeat charitatem. Qui enim non ſua tantùm præbet, ſed & alium ad id hortatur, & rogat, multam præ ſe fert dilectionẽ. Sed quid ſignificat, Pro eis rogo? Non pro toto mundo, inquit, ſed pro iis, quos dediſti mihi. Et frequenter vtitur hoc verbo, Dediſti, vt idẽ & patri videri intelligerẽt: inde cum dixiſſet, *Tui erant, & tu eos mihi dediſti.* vt prauã ſuſpicionem tolleret, ne quis nouũ ipſius arbitraretur imperium, & nuper eos accepiſſe, inquit: *Mea omnia tua ſunt, & tua mea, & clarificatus ſum in eis.* Ecce æqualitatem, ne enim audiendo, Quos dediſti mihi, aut ſub patris voluntate non eſſe, aut nihil anteà ad filium pertinuiſſe arbitrareris, vtrunq; his verbis tollit: quaſi dicat, Noli quia audis patrem mihi eos dediſſe, exiſtimare alienos iam à patre eſſe, mea patris ſunt: neque quòd dixerim patris eſſe, alienos à me ducas: nam quæ patris ſunt, mea ſunt. Itaq; ea particula, Dediſti: ad auditorũ tantum dicta eſt imbecillitatem. Quæ pater habet, filij ſunt: & quæ filius, patris: hoc neq; de filio, inquantũ homo, dici poteſt, qui ſanè minor eſt. Nã quòd pater maior ſit, planè conſtat: contrà, minimè. Hic autẽ * fit cõuerſio, ipſa autẽ conuerſio æqualitatem oſtẽdit, hoc & alibi dixit: Omnia quæ patris ſunt, mea ſunt: de cognitione locutus. Illa autem particula, Dediſti mihi, & huiuſmodi non tanquã alienũ ſe veniſſe, vt eos ad ſe traheret, ſed proprios accepiſſe ſignificat. Inde cauſam & probationẽ adducit. Et clarificatus ſum in eis: hoc eſt, vel quòd in mea ſunt poteſtate, vel quòd clarificant me, cùm tibi & mihi credunt, & ſimiliter clarificant. Quòd ſi non ſimiliter clarificatus eſt in eis, nõ iam ipſius eſſent, quæ illius. Nemo enim in quibus non habet poteſtatem, clarificatur. Quo modo autẽ ſimiliter clarificatus eſt? Omnes pro eo vt pro patre moriuntur, & tanquam patrem prædicant: & quemadmodum in nomine patris omnia fieri dicunt, ita & in filij. *Etiam nõ ſum in mundo, & hi in mundo ſunt:* hoc eſt, quanuis in carne non appearem, per hos glorificor. Sed quid frequẽter ſe in mundo non eſſe, & cùm in mundo eſſet, ſe eos confirmaſſe dicit: nũc cùm diſcedat, patri eos cõmendat? Quæ omnia, ſi quis ſimpliciter accipiat, multa ſequerẽtur abſurda. Qua enim ratione nititur, quòd nõ ſit in mundo, & cùm abeat alij commẽdet? Hæc enim vt puri hominis, & † diſcipulis ſe gratificantis, ſ verba ſunt. Vides vt nonnulla hominis more ſecundum eorum mentem loquitur, qui ipſius præſentia ſe tutiores arbitrabantur: ideo inquit, *Cùm eſſem cum eis, ſeruabam eos.* Atqui ait, Venio ad vos, & vobiſcum ſum vſq; ad conſummationem ſeculi. Quo modo ergo tanquã diſceſſurus loquitur? Vt dixi ſecundum eorũ opinionẽ, vt paululum recrearentur, cùm ſe patri commendari intelligerent. Cùm enim multis adhibitis conſolationibus, non acquieſcerent, iam patrẽ alloquitur, vt ſuũ in illos amorẽ demonſtraret: quaſi diceret, Ex quo me ad te accerſis, tutos eos reddas: ego enim ad te venio. Quis dicis? Nonne tu potes ſeruare eos? Quid ni? Cur ergo ita dicis? *Vt habeant gaudium meum impletum:* hoc eſt, ne imbecillitate ſua perturbarentur. His verbis ad eorũ recreationẽ, & lætitiã hæc omnia ſe locutũ oſtẽdit. Nã aliter ſermo contrarius videretur. *Nunc autem non ſum in mundo, & hi in mundo ſunt.* Ita enim opinabantur illi, ideo ad eorũ deſcendit imbecillitatem. Nam ſi dixiſſet, Ego ſeruo eos, non credidiſſent: ideo inquit,

Pater ſancte, ſerua eos in nomine tuo: hoc eſt, [auxilio.] *Cũ eſſem in mundo, ſeruabã eos in nomine tuo.* Iterum vt homo loquitur, & vt propheta. Nuſquã enim apparet in nomine eius feciſſe. *Quos dediſti mihi ego cuſtodiui, & nemo ex eis periit, niſi filius perditionis, vt ſcriptura impleatur.* Et alibi inquit: Omne quod dediſti mihi, non perdã ex eo. Atqui nõ ille tantũ perditus eſt, ſed multi poſtmodũ: quo modo ergo inquit, non perdam? Quantùm in me erit, non perdam: quod & alibi apertius ſignificauit: Non eiiciam eũ foras. Nam mea cauſa non expellã, non derelinquam, quòd ſi ſponte ſua reſilient, vi eos non traham. *Nunc ad te venio.* ecce humanius poſitam particulam. Quòd ſi quis ex hoc minorẽ filium voluerit, minorem faciet & patrem. Conſidera à principio, partim docentis & ei explanantis vicẽ gerit, partim * præcipientis. Docentis, vt cùm dicit: *Non de mundo tollas rogo.* Præcipientis, vt, *Ego cuſtodiui eos vſque modò, & nemo periit, & tu ſerua eos.* & iterum, *Tui ſunt, & mihi eos dediſti, & cùm eſſem in mundo, ſeruabam eos.* Quæ omnia ſoluuntur, quòd ad auditorũ dicta ſunt imbecillitatẽ. Nã cùm dixiſſet, *Nemo ex eis periit, niſi filius perditionis:* addidit, *Vt ſcriptura impleretur.* Quæ ſcriptura? Quæ de eo multa prædixit. Non tamen propterea periit, vt impleretur, de quo ſuperius multa verba fecimus: Hic enĩ proprius modus ſcripturæ eſt, vt quæ euentus ſunt, pro cauſa ponat, Et omnia diligenter inueſtiganda ſunt, & dicentis mos, & ſubiectum, & ſcripturæ lex: † quæ deprauanda nõ ſunt. ſ Fratres nolite, inquit, pueri fieri ſenſibus. Hæc autem non modò ad ſcripturas intelligẽdas legenda ſunt, ſed etiam ad vitam inueſtigandam. Etenim pueri parui magna non deſiderant, vilia ſolẽt admirari, currus, equos, aurigas, rotas luto factas, hoc aſpectu delectantur. Quod ſi regem in curru aureo ſedentem, & mulos albos iunctos, & eximiũ cultum viderint, ne reſpiciunt quidẽ. Præterea & puellas ex creta ornant, veras autem & pulchras neſciunt, & in multis aliis rebus itidem afficiuntur. Tales nonnulli nunc viri reperiuntur, nulla his cœleſtium cura, ſed ad lutea tanquam pueri obſtupeſcunt, & terrenis diuitiis blandiuntur, & gloriam & voluptates huius ſeculi magnipendunt: quæ ita puerilia ſunt, vt illa. Quæ verò & vitæ, & gloriæ, & requietis cauſa ſunt, non curant: ſed vt pueri his priuati deflent, illa autem ne deſiderare quidẽ norunt: ita & multi in ætate proiecta. Ideo inquit: Nolite pueri fieri ſenſibus. Pecunias concupiſcis, non diuitias permanentes, ſed pueriles ludos. Si quem plumbeum nummum admirantem, & ad eum colligẽdum inclinantem ſe videres, nonne eum quàm pauperrimũ iudicares, Tu autẽ etiam viliora congregans, inter diuites te annumeras? & qua hoc ratione nititur? Illũ nãque diuitem dicimus, qui omnia præſentia contemnit. Nemo parua hæc argentũ, aurum, & huiuſmodi imaginarias

Sup. 3. d **Quidam pro ἔγνωκαν. i. cognouerũt legũt ἔγνωκα. i. cognoui, quos hic reprehẽdit.*

** ἀντιστρέφει. i fit cõuerſio: vt quæ ſũt patris eadem ſint & filij: & contra, quę ſunt filij, eadẽ ſint & patris.*

† à diſcipulis in ppetuũ diſcedẽtis ſ χωριζομένοις, interpres χαριζομένοις legiſſe videtur. Matt. 28. d

Suprà 6. d & Pſalm. 103. b

Suprà. 6. d

** ὡς παραγγέλλων.*

† ſi aberrare nolimꝰ. ſ 1. Cor. 14. d

Dines quis

Universidad de Deusto
Biblioteca

ginarias diuitias ridere poterit, nisi maiorũ desiderio teneatur, quemadmodum neq; plumbeum numũ, nisi aurea possideat. Tu quoq; cùm videris hominem vniuersum orbem prætercurrentem, & negligẽtem, nulla alia causa eũ facere putato, quàm quòd ad maiora respicit. Sic agricola pauca semina contẽnit, quando maiorẽ messem expectat. Quòd si pro spe incerta quæ habemus, contemnimus: longè magis pro certissima expectatione id nobis faciendum est. Quare vos hortor atq; obsecro, ne nobisipsis simus detrimento, nève pro luto supernis nos thesauris fraudemus, & culmorum & palearum plena naui portum subeamus. Quisq; de nobis dicat, quid velit, ægrè ferat nostram assiduam admonitionẽ, nos nugatores appellet, graues, molestos, non cessabimus ab admonendo, & cum propheta omnibus vobis frequenter prædicabimus: Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas in miserationibus pauperum, & suspẽde eas in collo tuo. Neq; hodie quidem facias, & cras desistas. Etenim corpus hoc quotidiano cibo indiget: ita & anima, & lõgè etiam magis: quem nisi impenderis, & imbecillior fit, & turpior. Nolumus contemnere peri[illegible]tantem, quotidie multa vulnera accipit, nunc cupiditatis, nunc iræ, nunce acediæ. Maledicit, vlciscitur, inuidet, cui medicina exhibenda est, neq; parua est eleemosynæ medicina, quæ omnibus vulneribꝰ adhiberi potest: Date eleemosynam, inquit, & omnia vobis munda erũt. Eleemosynam, non auariciam: quæ ex alieno datur, eleemosyna non manet, quanuis indigentibus impendas. Eleemosyna est, quæ omni caret iniquitate. Hæc omnia mũda facit, hæc ieiunium, hæc humi dormire exuperat, quãuis molestiora & laboriosiora sint illa: hęc tamen lucrosior illuminat animam, saginat, pulchram & decoram facit. Nõ adeò athletas oleæ præmium excitat, vt pietatis certatores hoc oleũ corroborat. Vngamus ergo † animas,] vt aduersus hostem certemus audẽter. Qui egenorum misereri cogitat, statim auariciam exuet. Qui in dãdo pauperibus perseuerat, mox iram deponet, & superbiã. Quemadmodum enim vulneratos frequenter curando, medicus facilè in aliorum calamitatibus commouetur, cùm humanam intelligat naturam: ita & nos si ad opitulandũ pauperibus, conueniemus, philosophabimur, neq; diuitias admirabimur, neq; magnum aliquid præsentia bona ducemus: sed omnia contemnemus, & magnanimi ad cœlum intenti, facilè sempiterna bona consequemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Danie. 4. e

Luce 11. f

† *manus*]

Homilia lxxxi. ex cap. xvij.

EGo dedi eis sermonem tuum: & mũdus odio eos habuit, quia non sunt de mundo, sicut ego non sum de mundo.

Cùm virtuti operam damus, & mali homines persequuntur, & nos derident, nolimus ægre ferre, neq; dolere: ita enim se res habet. Semper odium parit apud malos virtus, inuident enim bene viuere volentibus, sibi excusationem arbitrati, si aliorum gloriã carpunt. Odio habent, qui contraria quàm ipsi faciunt, & pro viribus adnituntur, vt illorum vitam criminibus inurãt: sed nõ propterea doleamus, hoc enim virtutis signum est, ideo Christus inquit: Si de mundo essetis, mundus quod suum est amaret. Et iterum alio in loco, Væ vobis cum bene dixerint omnes homines: ideirco & hoc in loco ait, *Sermonem tuum dedi eis, & mundus odio eos habuit.* Iterum causam affert, quare digni sint, quorum pater curam habeat. Propter te odio habiti sunt, inquit, & propter sermonem tuum: itaque digni sunt protectione tua. *Non rogo, vt tollas eos de mundo, sed vt serues eos à malo.* Iterum exponit sermonẽ, & manifestiorem reddit: quod nihil aliud signat, quàm quòd multã de his curam habet: cùm eos tam diligẽter cõmendet. Atqui ipse dicebat omnia facturum patrem, quæ peterent: cur ergo pro his rogat? Nulla alia, quàm prædicta ratione, vt dilectionem suam demonstraret. *De mũdo non sunt, sicut ego non sum de mundo.* Quo modo ergo alibi dicit: Quos dedisti mihi de mũdo, tui sunt? Illic de natura, hîc de malis operibus locutus est. Et multis eos laudibus prosequitur, primùm quòd non sunt de mundo, Inde quòd ipse eos dederit, & sermonẽ eius custodierint, & quòd propterea odio habeantur. Quòd autem dicit, Sicut ego non sum de mũdo, noli perturbari: illa enim particula, sicut, non est indiscretæ certitudinis. Vt enim cũ de patre & ipso dicitur, sicut summa æqualitas indicatur propter naturæ cognationẽ, ita cũ de nobis & ipso dicitur, maxima per vtriusque naturæ differentiã diuersitas. Nam si peccatum ipse non fecit, neq; dolus inuẽtus est in ore eius: quo pacto ei Apostoli poterant cõperari? Sed quid signat, non sunt de mũdo? Ad aliud spectant, nihil cum terra communicant, sed cœli facti sunt ciues: & ex hoc amorem suum ostendit, cùm apud patrem eos laudat, & commẽdat. Id autem verbum, Serua eos: non à periculis tantùm dicit, sed vt in fide perstent: ideo adiecit, *Sanctifica eos in veritate tua.* Fac sanctos per spiritus exhibitionem, & doctrinam rectam. Et sicut cum inquit, Mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis: ita & nunc instrue eos, doceas veritatem. Atqui hoc spiritus officiũ dicit. Cur nunc à patre id postulat? Vt iterum æqualitatis admoneare. Recta de deo doctrina animam sanctificat. Quòd si verbo dicit, sanctificari, ne admireris. Nam quòd de doctrina loqueretur, addidit: *Sermo tuus veritas est.* hoc est, quòd nullum in eo est mendacium. Quòd si veritas est, omnino quicquid dicit, futurum esse, & nihil figuratum, nihil corporeum demonstrat. Sicut & Paulus de ecclesia ait, quòd sanctificauit eam in verbo: quòd enim verbum dei purgaret, intelligebat. Videtur autem mihi & aliud significari per illã particulam, Sanctifica eos: perinde ac si diceret, segrega eos & verbo, † & prædicatione:] & hoc etiam ex sequentibus constat. *Sicut enim* inquit, *me misisti in mundum, & ego misi eos.* Quod & Paulus dicit, ponens in nobis verbũ reconciliationis: pro quo enim Christus abiit, pro hoc hi orbem terrarum comprehenderunt. Hîc etiam hoc verbum, sicut, nõ similitudinis est ad deum, & ad apostolos. Quo modo enim taliter homines mitti poterant? Mos autem ei est de futuro tanquam de præterito loqui. *Et pro eis sanctifico meipsum, vt sint sanctificati in veritate.* Quid sibi vult, Sanctifico meipsum? Offero tibi sacrificium. Sacrificia omnia sancta dicuntur, & propriè sancta quæ deo dedicata sunt. Cùm antiquitus in figura sanctificatio esset in ouibus, nunc nõ in figura, sed in veritate: ideo inquit, Vt sint sanctificati in veritate tua. Etenim eos tibi commẽdo, & oblationẽ facio, siue propter caput hoc fieri dicit, siue quia ipsi sacrificati sunt. Constituite, inquit, membra vestra hostiam viuẽtem, sanctam: &, Reputati sumus, vt oues occisionis: &, sine morte hostiã eos facit, & oblationẽ. Nam quòd hostiam sui significaret, dicendo, Sanctifico: constat ex sequẽtibus, cùm pro eis moreretur. Dicens autẽ, Pro eis sanctifico meipsum, ne quis arbitraretur,

Supra. 15. c

Luce 6. d

Hic sup. a

Esaie 53. c

Supra 15. A

† *& prædicationi.*]

Ephe. 5. c

2. Cori. 5. d

Roma. 12. c

Psal. 43. d

Sap 3. b

Universidad de Deusto
Biblioteca

retur,quòd pro apostolis hæc solùm faceret,addidit: *Non pro his rogo solùm, sed & pro credentibus per sermonem eorum in me.* Hinc iterum eorum animos erigit, indicãs multos futuros discipulos: cùm enim quod habebant eximium, commune fecit, iterum eos consolatur, ostendẽs eis aliorum salutis futuros authores. Ex quo autem de eorum salute,& sanctificatione per fidem & sacrificium dixit,iam ad concordiam eos exhortatur,in quo sermonem suum concludit vnde inceperat. Dixe- *Suprà.13.d* rat enim,mandatum nouum do vobis, *Vt sint vnum sicut tu pater in me,& ego in te.* Iterum, sicut non exactæ æqualitatis est, neque enim ita vnum esse poterant, sed *Luc.6.e* pro humana facultate,sicut cùm dicit: Estote misericordes,sicut pater. Quid signat,In nobis?in fide in nos. Nam cùm nihil adeò omnes perturbet, vt dissensio,id agit vt vnum fiant. Quid ergo?hócne assecutus est?Sanè quidem. Omnes enim per apostolos credentes vnũ sunt,quanuis nonnulli ex his dissentiant, neque hoc eũ latuit,sed prædixit hominum desidiam. *Vt mundus cre-* *Suprà.13.d* *dat,quia tu me misisti.* quod & in principio dixit: In hoc *1.Cor.14.5* cognoscent omnes,quia mei estis discipuli, si inuicem diligitis. Et quo modo hinc erãt credituri? Quia pacis est deus,inquit. Si ergo quæ ex his didicerunt, seruauerunt,à discipulis magistrum auditores intelligẽt:si dissentient,non inuenient dei pacis esse discipulos. Si nõ ero pacificus, à te missum non confitebuntur. Vides quo pacto ad finem vsque cum patre concordiã confirmat? *Et ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis:* hoc est, signorum & doctrinæ, & vt concordes sint. Hæc enim claritas, vt sint vnum, atque etiam maior signis. Quemadmodum enim deum admiramur, quòd nulla dissensio, nulla pugna est in eius natura, & hæc maxima gloria est: ita & hi propterea clari efficientur. Et cur patrem hoc postulat, cùm ipse se dare profiteatur? Nam siue de signis, siue de concordia, siue de pace ei sermo sit, hæc se exhibere apparet, vnde constat consolandi eos gratia postulare. *Ego in eis, & tu in me.*

Quo modo dedit claritatem? In eis manendo,& secum patrem habendo, vt eis opitularetur. Alibi autem non per se, patrem,sed se & patrem aduenire, & man- *Suprà.14.c* sionem apud eos facere dicit. Illic Sabellio silentium imponens, hîc Ario. *Vt sint consummati in vnum, Vt cognoscat mundus, quia tu me misisti.* Frequenter hoc dicit, vt potentiorem pacem,quàm signa ad persuadendum demonstret. Sicut enim discordia debilitat, ita concordia corroborat. *Et dilexi eos, sicut me dilexisti.* Hîc iterum, sicut,ponitur ad morem, vt hominem diligi licet, & vt dilectionis argumentum, quòd seipsum pro eis dederit. Cũ ergo dixisset in securitate futuros, quòd non mutabuntur,quòd erunt sancti,quòd multi per eos erunt credituri, quòd multam gloriam consequentur, quòd non solùm ipse eos dilexerit, sed etiam pater, iam prosequitur, quæ post eorum hinc migrationem erunt futura, quæ præmia,quæ essent eis coronæ repositæ. *Pater,* inquit, *quos dedisti mihi, volo vt vbi sum ego, & illi sint mecum.* Quod semper quærebant, dicentes: Quò vadis? quid dicis? Id pollicitus es, quod nondum habebas? Quo modo ergo eis dixisti: Sede- *Matt.19.d* bitis super sedes duodecim? Quo modo alia, & plura maiora pollicitus es? Ecce quòd omnia ad humanam respiciunt imbecillitatem. Nam quo modo dicebat: *Suprà.13.d* Sequeris autem postea? Sed ad maiorem certitudinẽ, & amoris ostensionem hæc dicit. *Vt videant claritatem meam, quam dedisti mihi.* Iterum hoc concordiæ ad patrem indicium altius quàm priora. *Ante constitutionem*

A *mundi,*inquit: quod & ipsum aliquantulum ad humanam naturam respicit, Dedisti mihi, inquit. Quod si non ita est, libenter negantes interrogarem: Qui dat, alicui subsistenti dat:num primùm generauit, inde claritatem dedit,antè inglorium dimisit?Et quá nam hoc nititur ratione? Vides,quòd dedisti,pro genuisti intelligitur?Sed cur non dixit,vt participent:sed,vt videãt claritatẽ?Hîc ostẽdit,quòd omnis ea requies est spectare filiũ dei, hoc claros esse facit: quod & Paulus inquit, Reuelata facie gloriam domini speculãtes. Quemad- *2.Corin.3.* modum enim qui in Solis radios intuentur,aërem nacti tenuissimum visu voluptatem percipiunt:ita tunc, & longè etiã maior orietur nobis voluptas. Simul autẽ nobis ostendit, † quòd non hoc videtur] sed admirãda quædam substantia. *Pater iuste,* † *mundus*] *te non cognouit.* quid hoc signat? Quám nam habet consequẽtiam? B Ostendit neminẽ scire deum, nisi solos qui filium cognoscunt: hoc est, Volebam omnes hoc esse, sed non cognouerunt te,quanuis nihil possent arguere: hoc enim significat,Pater iuste.Hoc mihi asperius dictũ videtur,quòd tam bonum, tam iustum cognoscere noluerint. Cùm enim Iudæi deum se scire,ipsum autẽ nescire dixissent,ad hoc respõdet inquiens, Dilexisti me ante mundi constitutionem, se aduersus Iudæorũ calumnias excusans. Qui claritatem accipit,qui ante mũdi constitutionem dilectus est,qui testes vult eos illius claritatis:quo modo contrarius esset patri?Non igitur hoc est quod dicunt Iudęi,quòd ipsi te cognoscũt:ego autem minimè,sed contra omnino. Ego te noui,non alij. *Et hi cognouerunt, quia tu me misisti.* Vides quòd eos notat, qui ipsum à deo non esse dicebant, & ad hoc omnem refert sermonem? *Et notum feci eis nomen tuum,* C *& notum faciam.* Atqui spiritus perfectam cognitionẽ inquis,sed quæ spiritus sunt, mea sunt. *Vt dilectio, qua dilexisti me in ipsis sit, & ego in ipsis.* Si enim intelligerent, qui tu sis, tunc scirent me alienum non esse, sed maximè dilectum filium, & coniunctum. Qui hoc, vt decet, credunt,& fidem in me: & veram seruant dilectionem, & qui me verè diligunt, in his ego sum. Vide quo modo in perfectum finem desinit, in dilectionem omnium bonorum matrem. Credamus ergo, & diligamus deum, ne de nobis dicatur: Confitentur se *Ad Tit.1.d* nosse deum,operibus autem negant: & iterum,Fidem *1.Tim.5.a* negauit,& est infideli peior. Cùm enim ille & familiaribus,& cõsanguineis,& alienis subuenit,tu ne sanguine quidem coniũctis,vlla charitate afficeris: quæ nam tibi erit excusatio,† cùm deum & maledictis & contumeliis prosequaris?] Considera quot bonis benefaciẽ- *propter vt* D di occasiones dederit deus. Alij vt consanguineo,alij *maledictis* vt vicino, huic vt ciui, illi vt homini misereri iussit. *& cõtume-* Quòd si horum nihil te cohibet, sed omne amoris vin- *liis afficia-* culum dissoluis, audi Paulum, qui te infideli peiorem *tur?*] asserit, quoniam ille nihil de eleemosyna,nihil de cœlo audiens, te humanitate superauit. Tu inimicos diligere iussus,familiares vt inimicos intueris, & pecuniis magis parcis,quàm corporibus. Atqui diuitię absumptæ,nihil mali patientur, hic contemptus consumitur. Quæ ergo insania pecuniis parcere,& non gentilibus? vnde hoc desiderium ortũ habuit, vnde hæc inhumanitas,atque crudelitas? Si quis tanquã in editiori theatri loco sedens,totum mundũ, & omnia humana despiceret,considera quantam reprehenderet stulticiam, quot lachrymas profunderet,quo risu moueretur,quãtum odiũ cõciperet. Ea enim facimus,quæ risu,lachrymis,odio digna sũt. Ille canes pascit, vt feras syluestres

Universidad de Deusto

capiat, & ipse in feritatẽ incidit. Ille asinos pascit, alius tauros, vt lapides transferat: homines contemnit, cùm fame tabescunt, & innumeram consumit pecuniam, vt lapidei homines effingantur. † Verè homines lapidei, qui calamitosos despiciunt.] Alius gemmas & aurum misere colligens, parietes vestit, pauperum corpus nudum videns nulla flectitur misericordia. Alij vestes vestibus addunt, alius autem neque ipsum corpus nudum vestire nouit. In iudiciis itẽ alius alium consumit. Alius in meretrices, & parasitos, alius in mimos & saltatores, alius in splẽdida & magnifica ædificia, in emẽdis possessionibus & domibus impendit. Ille præterea vsuras computat, alius vsurarũ vsuras, alius chirographa cædium plena cõficit, neque vel nocte cõquiescit, & proximorum malis inuigilat. illucescente die hic ad iniustum lucrum, ille ad dispendium in luxu: alius ad peculatũ currit, & superfluis rebus, & prohibitis maximum studium impenditur, necessariis nullum. Iudices autem nomen quidem iudicum habẽt, re autem latronum, & homicidarum. Et si quis controuersias, & testamenta perquirat, innumera etiam hic mala, fraudes, furta, insidias deprehẽdet, circa quæ omnes nostri conatus, spiritalium ratio nulla, sed ad ecclesiam vt tantùm videant concurritur. Verùm nõ hoc est quod quærimus, sed operibus nobis, & pura mente opus est. Nam si toto die auariciæ studueris, inde huc ingressus pauca verba dixeris, non modò deum nõ placaueris, sed plurimùm irritaueris. Si tibi dominum tuum conciliare volueris, opera exhibeas: intellige calamitosorum onera: intuere nudos, esurientes, iniuria affectos, quibus multas tibi humanitatis vias sternere poteris. Nolimus nos ipsos frustra, & incassum viuẽdo seducere: neque quòd nunc bene valeamus aspernemur, sed memoriã subeat, quòd morborum vi nonnunquam morimur. Caueamus futura mala, & hac formidine meliores efficiamur, ac si maximè simus reprehẽdendi. Qui enim in iudiciis dicunt, canibus similes sunt: qui in foro, vulpibus: qui vitam desidem viuunt, neque hi vt decet exercẽtur, cùm in spectaculis bonos mores corrumpãt: Qui has res increpet, videmus neminem: qui inuideant, & se eadem non posse ægrè ferant, multos. Itaque punientur etiam, non solùm qui malorum sunt authores, sed qui facientibus consentiunt. Voluntas enim eadem est, quæ similiter dat pœnas. Hæc ergo quotidie repeto, neq; cesso, si quis mihi auscultauerit, lucrabitur: si nemo, sciatis velim vel hæc nobis profutura. Vos ipsos accusabitis, nos ab omni culpa vacui. Sed absit, vt hanc nos afferamus excusationẽ, sed vt nobis gloriæ sitis, apud Christi tribunal, vbi simul sempiternis bonis cũ eo perfruamur, quem decet gloria, simul cum patre & spiritu sancto, in secula seculorum, Amen.

† *Veros autẽ homines propter eriũnam obrigentes despicit.*]

Rom. 1. d

Homilia lxxxij. ex cap. xviij.

Hæc cùm dixisset Iesus, egressus est cum discipulis suis trans torrentem Cedron, vbi erat hortus, in quem introiuit ipse & discipuli eius. Horrendum quid mors est, & formidolosum, sed nõ iis, qui supernam sapientiam contemplantur. Qui futura nõ intelligit, & ipsam tantùm vitæ finem reputat, non ab re & horret, & formidat, ac si nihil futurus sit. Nobis autẽ qui gratia dei, incerta & occulta sapientiæ eius didicimus, & migrationẽ mortem arbitramur, minimè formidandum est: sed lætandum atque desiderandum, vt à caduca hac & mortali vita ad meliorẽ, & longè clariorem, nullo fine comprehensam transferamur: quod Christus operibus nos erudiens, non vi & necessitate, sed sponte ad passionem venit. *Hæc, inquit, cùm dixisset Iesus, egressus est trans torrẽtem Cedron, vbi erat hortus, in quem introiuit ipse & discipuli eius. Sciebat autem & Iudas, qui tradidit eum, locum: quia frequenter Iesus conuenerat illuc cũ discipulis suis.* Media nocte iter facit, torrentem transit, & ad locum proditori notum properat, vt laborem eis demeret: & ostẽdit discipulis se ad mortem sponte proficisci: quod maximè ad eorum consolationem faciebat. Etenim in horto tãquam in carcere commoratur. *Hæc cùm dixisset.* Quid dicis? Patrem orauerat. Quare non dicis post orationẽ in hortum veniisse? Quia non oratio, sed sermo fuerat † ad discipulos.] Introierunt autem discipuli in hortum, ita metu eos liberauit, ne ingredi recusarẽt. Vnde autem Iudas eò contenderit, vnde didicerit, eo constat, quòd multùm extra pernoctabat Iesus. Neque enim si domi ageret, Iudas ad hortum properasset, sed domum, vt dormiẽtem cõprehenderet. Ne ergo hortum secretum recessum opinareris, addidit, quòd sciebat Iudas locum: neque hoc tantùm, sed quòd frequẽter Iesus conueniebat illuc cum discipulis suis. Sæpenumero enim cũ his priuatim de necessariis loquebatur, quæ alios audire non licebat. Facit autem hoc in montibus & in hortis, locum procul à tumultu maximè sibi deligens, ne doctrina impediretur. *Iudas autem cùm accepisset cohortẽ, & à pontificibus & Pharisæis ministros, venit illuc.* Et hi sæpe aliàs miserunt ad Christum comprehẽdendum, sed non potuerunt. Vnde cõstat sponte sua se tradidisse. Et quo modo Iudas cohorti persuasit? Milites erant viri, & mercede omnia audebant. *Iesus autem sciens omnia quæ vẽtura erant super eum, processit & dixit ad eos: Quem quæritis?* hoc est, † non eorum aduentu obstitit interrogare,] sed intrepidè tanquam omnia sciens & dicit, & facit. Quare autem cum armis veniunt? Timebãt sequentes Iesum, & propterea etiam intempesta nocte aggressi sunt. *Dicit eis: quem quæritis? Responderunt ei, Iesum Nazarenum.* Vides vim insuperabilẽ, quo modo in medio existens eos cæcauit? Quòd enim non tenebris id noctis contingeret, ostendit euangelista, cùm dicit faces habuisse, quas nisi habuissent, saltem voce cognitus esset. Quòd si illi Iesum ignorabant, nõ tamen Iudas ob continuam cum eo consuetudinẽ. Aderat enim, neque magis agnoscebat, sed cum aliis retrorsum cecidit. Fecit autem hoc Iesus, demonstrans non solùm nõ posse eos se capere, sed ne medium quidem videre, nisi seipsum traderet. *Iterum dicit, Quem quæritis?* O dementiam: verbo eos prostrauit, nec conuersi sunt, tantam virtutem intelligentes, sed iterum aggrediũtur. Cùm autem quod suum erat, impleuisset, iam se tradit inquiens, *Dixi vobis quia ego sum. Stabat autem & Iudas qui tradebat eum.*

† *propter discipulos.*]

† *non expectauit vt ab illorum aduentu ea cognosceret,*]

Animaduerte euangelistę tolerantiam. Non maledicit proditori, sed factum narrat. Vnum duntaxat curat demonstrare, quòd se capi permiserit. Inde ne quis diceret, quòd ipse Christus eos ad se capiendum adduxerit, & se manifestans in manus eorũ dederit, cùm ostẽderit primum quibus facilè moueri & auocari debebãt, & tamẽ in proposito perstitissent, & minimè iam possent excusari, tunc se tradidit inquiens, *Si ergo me quæritis, sinite hos abire.* ad vltimam vsque horam suam in eos benignitatem præ se ferens. Si me vultis, inquit, dimittite hos. Ecce meipsum trado. *Vt impleretur sermo, quem dixit: Quia quos dedisti mihi, non perdidi ex eis quenquam.* Perditionem autem dicit, non mortis, sed illam æternam. Euangelista autem & in præsenti hoc accepit. Admirari autem quis posset, cur non comprehenderint etiam

Psal. 108. b

cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

† *et maximè cũ Petr⁹ eos irritasset ſerui aurē abſcindendo.*] † *et⁹ qui cõprehẽſus erat.*] *Matt.10. b*

cum Ieſu, vt verberarent diſcipulos,† & Petrum maximè,qui eos ſerui aurem abſcindẽdo irritarat.] Quis ergo eos continuit: Nemo alius quàm quæ eos retrorſum proiecerat potentia: quod euangeliſta nõ eorum mentis, ſed † ſupernæ] virtutis eos coërcentis fuiſſe ſignificat inquiẽs, vt ſermo impleretur quem dixit, Nõ perdidi ex eis quenquam. Petrus ergo hac voce,& his quæ iam facta viderat fretus, contra irruentes armatur. Et quo modo,inquies,qui iuſſus eſt neque perã habere,neque duas tunicas,gladium habet? Vt puto hoc metuens iam ſe præmunierat. Quòd ſi dixeris: quo modo cui præcipit ne alapam inferat, homicidã agit, & maximè cum non vlciſci præcipiatur? Verùm non ſe,ſed magiſtrum vltus eſt. Præterea nondum perfectæ & conſummatæ virtutis erant. Quòd ſi vis Petri ſapiẽtiam intelligere,videbis poſtmodum cæſum,& æquo animo omnia perferentẽ,& nullis malis, nullis calamitatibus perturbatum. Ieſus autem etiam hoc in loco miraculũ facit,ſimul erudiẽs nos, quòd in perſecutores noſtros beneficos nos eſſe oportet. Et cùm ſuam manifeſtaret poteſtatem, ſeruo illi aurem reſtituit. Petro autem dixit, quòd qui gladium accipiunt, in gladio peribunt: & ei vt in lauando minatus eſt, vt eius conatum retũderet. Et ſerui nomen meminit euangeliſta,quoniam magna res erat, non tantùm quòd eum curauerit: ſed & quòd paulò pòſt eſſet ab eo alapam accepturus,† hinc ad perſecutiones tolerandas voluit diſcipulos erudire.] Atqui etiam propterea nomen poſuit euangeliſta,vt legentes tunc poſſent diligentius inquirere, an ita ſe res habuiſſet: nec ſimpliciter dexteram auriculam dicit, ſed mihi videtur apoſtoli impetum velle oſtẽdere, quòd ferè in ipſum caput irruit. Ieſus autem non minis tantùm Petrum cohibet,ſed & alios ſedat,inquiens: *Calicem quem dedit mihi pater,† non vis vt bibam illum?*] Oſtendens non illorum potentiæ id adſcribẽdum,ſed permiſſioni ſuæ: ac etiã quòd non eſſet deo contrarius,ſed obediret patri vſque ad mortem. *Tunc comprehenderunt Ieſum,& ligauerunt eum, & adduxerunt eum ad Annam primum.* Quare ad Annam? Vt rem oſtentarent,& tãquam triumphum ducerent. *Erat autem Annas ſocer Caiaphæ, qui erat pontifex anni illius. Erat autem Caiaphas qui conſiliũ dederat Iudæis,quòd expedit vnum hominẽ mori pro populo.* Cur iterum huius nos prophetiæ admonet? Vt pro ſalute hoc factum demonſtraret,& tantam eſſe veritatis excellentiã, vt & inimici eam prædixerint. Ne ergo vinculorum mẽtione auditor perturbaretur,id meminit,quoniã ſalus orbis terrarum eius mors eſſet. *Sequebatur autẽ Petrus,& alius diſcipulus.* Quis alius? Ipſe qui hęc ſcripſit. Et cur ſe non nominat? Cùm enim ſupra pectus Ieſu recumberet,meritò ſe ſilentio præteriit. Sed qua gratia in hoc loco? Eadem ipſa, nam & hic quoque rem præclaram narrat, quòd aliis diffugiẽtibus,ipſe ſequeretur,ideo & ſuum nomen ſilet, & Petrum ſibi præponit, & ſui meminiſſe tamen coactus eſt,vt intelligas eum cæteris diligentius,quę in aula principis facta ſunt,enarrare,vtpote qui aderat. Et animaduerte quo modo propriæ laudi demit. Ne quis enim diceret,quo modo omnibus aufugiẽtibus ipſe ingreſſus eſt? cauſam affert, quòd eſſet notus pontifici, ne quis ſe ſecutum admiraretur, nẽve id ei fortitudini adſcriberet. Illud mirandum, quòd Petrus tam timidus, cum alij abiiſſent,vſque ad aulam venerit. Quòd enim eouſque venerit,amoris: quòd non ingrederetur,timoris erat indicium: ideo hæc ſcripſit euangeliſta, præoccupans negationis excuſationẽ. Neque enim tanquam rem magnam ait ſe notum pontifici, ſed cùm ſolum ſe cum Ieſu ingreſſum eſſe dixiſſet, ne putares animi magnitudine factum, cauſam affert. Quòd autem & Petrus † *ex illius fauore*] ingreſſus eſſet,ex ſequẽtibus oſtendit. Cùm enim exiit,& cum oſtiaria egit,vt introduceretur,ſtatim intrauit Petrus. Cur autem ipſe non introduxit? Chriſtũ ſpectabat, & ſequebatur, ideo iuſſit mulieri,vt eum introduceret. Quid mulier? *Nunquid & tu ex diſcipulis es hominis huius? Dicit ille: Non ſum.* Quid dicis Petre? Nónne dudũ dixeras, ſi oportuiſſet animam pro eo ponere,te poſiturum? Quid ergo? Ne oſtiariam quidem rogantem perferre potes? Num miles,num aliquis eorum *qui* Ieſum ceperant te rogabat? Vilis erat oſtiaria & abiecta, neque aſperè percontata. Non dixit, deceptoris & perditi illius diſcipulus es, ſed hominis huius,tãquam eius miſereretur. Sed nihil horum pertulit. Dixit autem,Nũquid & tu? quia Ioannes † *intus erat.*] † *ex ſuis ſuiſſet.* *Matt.26.* laderat,] adeò benignè locuta eſt mulier. Sed nihil horum intelligebat Petrus,neq; rem aduertit,quòd primò,quòd ſecundò,quòd tertiò negaret,niſi cùm gallus cãtauit. Neque hoc aduertiſſet,niſi in miſerum illum Ieſus oculos conieciſſet. Et ipſe quidẽ calęfaciebat ſe cum ſeruis principis. Ieſus intus ligatus tenebatur. Hęc autẽ dicimus,non in Petri accuſationem,ſed ad oſtendendum Chriſtum vera prædixiſſe. *Princeps ergo interrogauit Ieſum de diſcipulis ſuis,& de doctrina.* O maliciam: cùm frequenter in templo loquentem, & palàm docentẽ audiſſet,hoc percõtatur. Cùm nullum haberent crimen quod obiicerent, de diſcipulis rogabat, fortaſſe vbi eſſent, & qua gratia eos collegiſſet,& quid vellet, & in quibus his vti: hoc autẽ dicebat quaſi ſeditionis,& nouitatis eum arguens, & quòd nemo alius ipſi crederet præter illos,& tanquã quoddam eſſet maliciæ * inſtrumentum: quod arguens Chriſtus,inquit, *Ego palàm locutus ſum mundo,* nihil priuatim diſcipulis. *Ego ſemper docui in tẽplo.* Quid ergo? nihilne ſecretò diſcipulis dixit? Dixit ſanè,ſed non quod illi arbitrabantur, quod timeret, & ſeditiones ſtrueret: ſed cùm aliquãdo altiora, quàm quę multitudo capere poſſet loquebatur. *Quid me interrogas? interroga qui audierunt.* Non arroganter reſpondet, ſed fretus veritate, quod igitur in principio dicebat: Si ego teſtimonium perhibeo de meipſo,teſtimoniũ meum eſt verum: idem & hoc in loco, ex abundantia ſuum vult teſtimonium confirmare. Nam cùm de diſcipulis princeps percõtaretur, ait: Me de meis rogas? roga inimicos,inſidiatores, qui me ligarunt vt teſtificentur. Id enim veritatis maximum eſt argumentum, cùm quis inimicos in eorum quæ dicit, teſtimonium adducit. Princeps autem cùm ita quærendum eſſet,non quęſiuit: *ſed vnus ex aſtãtibus miniſtris dedit ei alapam.* Quid hoc impudentius? Exhorreſcat cœlum, cõtremiſcat terra de Chriſti patientia,& ſeruorum impudentia. Et quidnam dixerat? Neq; enim tanquam reſponſum detrectãs dicebat, Quid me interrogas? ſed vt omnem impudẽtiæ materiam tolleret: & cùm percuſſus eſſet,& omnia ſternere, & delere in ſua haberet poteſtate, loquitur quæ omnẽ veritatem placare facilè potuiſſent. *Si malè locutus ſum,* inquit, *teſtimonium perhibe de malo.* hoc eſt, Si mea verba reprehendere potes,oſtende: *ſin minus, cur me cædis?* Vides iudiciũ tumultus, & perturbationis & confuſionis plenum? Rogauit princeps ſubdolè & doloſe,reſpondit Ieſus vt oportuit. Quid conſequens erat,vel confutare, vel acquieſcere? ſed neutrum facit. Verùm ſernus eum cædit, hoc non iudiciũ eſt,ſed violentia. Inde neque ſic quicquam habentes quod accuſarent,mittunt eum ligatum ad Caiapham. *Erat autẽ Petrus ſtans & calefaciens ſe.* Papę,

* ἐργαστήριον, officina, fornix, taberna.

Supra 5. b

quo

quo sopore calor ille vehemẽs Petri cõtabuerat capto Iesu? Neque post tot mouetur, sed adhuc se calefacit, vt intelligas quàm imbecilla sit humana natura, cum nos deus deserit. Et rogatus iterum negat. *Tunc cognatus eius illius, cuius Petrus auriculam abstiderat,* ea re motus ait, *Nónne ego te vidi in horto?* Neque hortus, neque immensus amor, quem Iesus illic ostenderat, verborũ eius Petrum admonuit, sed omnia formidine exciderunt. Sed cur euangelistæ omnes in hoc describendo concordarunt? Non vt discipulum accusarent, sed vt nos erudirent quantum mali sit nõ omnia deo committere, sed sibi ipsi confidere. Tu autem admirare magistri curam, & diligentiam, quòd & captus, & ligatus discipulo cõsulit, intuitu suo iacentẽ excitans, & ad lachrymas mouens. *Ducunt ergo Iesum à Caiapha ad Pilatum.* Factum autem hoc est, vt iudicũ multitudo, vel inuitis veritatem extorqueret. *Erat autem manè.* antequam gallus cantaret, ad Caiaphã ducitur, mane ad Pilatum. Quibus verbis ostendit euãgelista à media nocte ad mane à Caiapha interrogatum, in nullo conuictum fuisse. Ideo misit eum ad Pilatum, sed illa aliis dimittens, ipse quæ secuta sunt enarrat. Tu autem Iudęorum stulticiam considera, qui innocẽtem armati comprehenderunt. *Non tamen ingrediuntur prætorium ne cõtaminarentur.* Et quæ nam quæso contaminatio ingredi prætoriũ, vbi iniusti pœnas dant? Decimantes mentam & anethum: at cùm iniustè interficiunt, contaminari se non existimant, sed cùm ad prætorium veniunt. Sed cur ipsi nõ interemerunt? Multùm de eorum imperio iam ademptum erat à Romanis: præterea timebãt ne à Pilato accusati, pœnas postmodum darẽt. Sed quid significat, vt manducarent Pascha? Atqui Iesus iam id fecerat vna die azymorum: Siue ergo Pascha totam appellat solẽnitatem, siue quod tunc faciebant, Christus autem pridie eędem suam in parasceue reseruans, quando antiquitus celebratum erat, ipsi autem armati, quod nõ licebat, & fundentes sanguinem, locũ cauent, Pilatum ad se euocant: *qui egressus ait, Quam accusationem affertis aduersus hominẽ hũc?* Vides longè distantem & diuersum ab illorum ambitione & inuidia? Cùm enim & ligatum, & tanta cæterua ad se adductum videret, nõ tamen manifestæ putauit accusationis indicium, sed interrogat, absurdũ ratus, iudicium eos præsumere, supplicium sibi permitti. Illi autem, *Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eũ.* O dementiam, quid non adducitis in medium quid fecerit, sed obtegitis? Quid nõ arguitis eum? Ecce quòd vbique iustam deuitantes accusationem, nihil tandem afferunt. Annas de doctrina percontatus est, quo audito misit ad Caiapham, & ipse cum interrogasset, nec quicquam deprehendisset, misit ad Pilatum. Pilatus ait, Quam accusationem affertis cõtra hunc? Neque habẽt quid respondeant, sed coniectura quadã vtuntur. Tum Pilatus. *Accipite eum vos, & secundum legem vestram iudicate eum. Dixerunt ergo Iudæi: Nobis nõ licet interficere quenquam. Hoc autẽ dixerũt, vt sermo Iesu impleretur, quẽ dixit significãs qua morte esset moriturus.* Et quo modo hoc significabãt? Non licet nobis interficere quenquam: aut dicit euangelista, quoniam non pro Iudæis tantùm, sed & pro gentibus erat moriturus: vel quòd crucifigere eis non licebat. Quòd si dicunt non licere interimere, eo tempore intelligendum est: nam quòd interemerunt & alia morte, argumento est Stephanus lapidatus, sed crucifigere eum desiderabant, vt etiam mortis genus iactarent. Pilatus autem ad euitandum molestiam, breuibus Iesum interrogat: *Tu es rex Iudæorum? Respondit Iesus: A temetipso hoc dicis,*

an alij dixerunt tibi de me? Cur hoc interrogat Christus? Vt prauum Iudæorum animum detegeret. Audierat enim hoc à multis Pilatus: nam cùm illi nihil accusare possent, ne lõga fieret discussio, quòd semper in primis accusabatur, id nunc Pilatus percõtatur. Nam cùm dixissent Iudæis, Secundum legem vestram iudicate eum: vt ostenderẽt nõ esse in Iudæos tantum peccatum, non licere sibi dicunt. Non enim legi nostræ, sed communi crimini obnoxius est: quod intelligens Pilatus, vt experiretur, rogat, Tu es rex Iudæorum? Non ergo quod nesciret Christus interrogat, sed vt ipse Pilatus Iudęos accusaret, inquit, alij dixerunt tibi? Quod Pilatus indicãs ait: *Nunquid ego Iudæus sum? Gens tua, & † pontifices tui tradiderũt te mihi, quid fecisti?* Hic se excusare voluit, inde cùm dixisset, tu es rex? arguens eum Iesus, hoc (inquit) audisti à Iudæis? Qua gratia non diligenter rem ipsam inquiris? Dixerunt me malorum authorem, percontare quid mali fecerim: sed hoc nõ facis, simpliciter causas struis. *A teipso hoc dicis, an aliunde?* †Quo audito Pilatus, quid statim respõdeat ignarus.] Tradiderũt te mihi, inquit, oportet vt te quid feceris interrogẽ. Tum Iesus, *Regnũ meum non est de hoc mundo.* Erigit Pilatũ, vt non multùm ad eorum comparationem malum: & vult ostẽdere se non purum hominem, sed deum & dei filium esse, inquiens: *Si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei vtique decertarent, vt non traderer Iudæis.* Quod tunc Pilatus metuebat, tollit tyrãnidis videlicet suspicionem. An non est mundi huius Christi regnum? Quidni? Quo modo inquit non esse? Non quòd hoc etiam nõ possideat, sed quòd in cœlo habeat imperium, non humanũ, sed longè maius atque præstantius: quod si ita est, quo modo captus est? sponte se tradens. Quod non tacet, sed si ex hoc mundo essem, inquit, ministri mei decertarent, vt non traderer. Ostendit in hoc loco regni nostri imbecillitatem, quod in seruis habeat potestatem: supernum autem regnum sibi ipsi sufficiens est, & nullius indiget. Hinc hæretici ansam inueniunt alienum eum ab opifice esse. Quid ergo cùm dicit, In propria venit? quid cùm, Non sunt de mundo, sicut ego non sum de hoc mundo? Sic & regnum suum dicit hinc non esse, non quòd mundum prouidentia, ac protectione sua priuet: sed, vt dixi, neque humanum, neque caducum esse demonstret. Quid ergo Pilatus? *Ergo rex es tu? Respondit Iesus: Tu dicis, quia rex sum. Ego in hoc natus sum.* Si ergo rex natus est, & alia omnia *nata sunt, & nihil habet quod acceperit: itaque cùm audis, Sicut pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio vitam habere, nihil aliud quàm generationem arbitreris, & in aliis similiter. *Et ad hoc veni, vt testimonium perhibeam veritati.* hoc est, vt hoc ipsum dicam, †faciam] & persuadeam omnibus. Tu autem homo hæc audiens, & videns dominũ tuum ligatum & circuntractum, noli præsentia quicquam reputare. Nónne perabsurdum & indignum est, si Christus propter te ea sustinuit, tu ne verba quidem sæpenumero perpeti possis? Ille insputus est, tu te vestibus ornas & annulis: & si nõ apud homines laudaris, miseram te vitam viuere arbitraris. Christus opprobriis & maledictis afficitur, ad derisum alapis cæditur: tu ab omnibus laudẽ captas, & non fers opprobria Christi. Nónne audis Paulum dicẽtem, Imitatores mei estote, sicut & ego Christi? Si quis te maledictis prosequitur, recordare domini tui, quem ad derisum adorabãt, & verbis & re distrahebant, & irridebant: ipse verò non modò non vltus est, sed beneficiis, & summa humanitate & clementia affecit. Hunc nos imitemur, ita poterimus omni ignominia

† *pontifices tradiderunt.*

† *At interest quòd quidem audimeum statim dicere non potest, sed te mere populũ sequẽs.*

Matt.23.c & Luc.11.f

Supra.1.a

Ibidẽ.17.c

**hoc est, naturaliter ea à patre habet. vide Theophyl.*

Supra.5.d

† *doceam.*

1.Cor.11.a

ignominia liberari. Non enim qui iniuriatur, sed qui paruo animo iniuriis dolet, is iniurias cõfirmat,† & irritat iniuriantem. ¶Si enim nõ ægrè eas ferres, non afficereris iniuria. Non enim ab inferentibus, sed ab accipientibus fit vt graues sint. Quid tandem doles? Si immeritò te contumelia affecit, tantò minus tibi dolendũ est. imò illi magis misereri oporteret: sin iure, tantò æquiori animo tolerãdum. Quemadmodũ enim si quis te pauperem, vt diuitem appellaret, laudaretq;, nihil ad te illæ laudes, sed potius in risum verterentur: ita si quis falsò calumniaretur, nihil id ad te. Quòd si te cõscientia reprehendit, nulla verba perturbẽt, sed vitam emẽda, hoc in veris reprehensionibus dico. Cùm autẽ paupertatem quispiam, aut ignobilitatẽ arguet, eum ridendum ducas: non enim dedecori est audienti, sed dicẽti, vtpote sapientiã ignorãti: sed cùm huiusmodi in multitudine ignorãtium veritatẽ dicunt, intolerabile vulnus efficitur: immo hoc maximè ferẽdum, cùm tibi testis sit spectaculum laudantium te, atq; accipiẽtium, † illis lædẽtibus & exprobrantibus. ¶ Nõ enim qui vlciscitur, sed qui nihil respõdet admirationi est apud sapiẽtes. Quòd si præsentes stulti sunt, propterea maximè eos rideas, & theatro cœlesti congratulare: illic enim omnes te laudabunt, tibi plaudent, te accipient. Siquidem vnus angelus toti mundo cõferri potest. Et quid angelos dico, quando ipse te dominus laudabit? His cogitationibus nos exerceamus: neque enim crimini dãdum est, si qui læditur silet: sed cõtrà, si vlciscitur. Nam si crimen esset, nõ vtique dixisset Christus: Si quis percusserit te in dexterã maxillam, præbe illi & alteram. Si igitur falsa quis dixerit, ei misereamur, quòd sibi accusatiuum supplicium adstruit, neque scripturas legere dignus est. Peccatori enim, inquit deus, vt quid tu enarras iustificationes meas? Sedens contra fratrẽ tuum calumniaris. Sin vera dixerit, etiã sic miserabilis est. Nam & Pharisęus vera locutus, nihil tamẽ offendit malè audientem, sed ei profuit: se bonis priuauit, sibi his maledictis naufragium intulit. Itaq; vtrinque ille est qui offenditur: tu autẽ si æquo animo perferes, duplici ratione lucraris, & quia tibi silẽtio, & modestia deũ propicium reddis, & materiã accipis, vt ex verbis facta emẽdentur, & gloriam humanam cõtemnas. Etenim hinc nobis dolor exoritur, quòd multi, hominum inhiant opinioni. Sic si voluerimus philosophari, probè intelligemus nihil res humanas esse. Discamus igitur, & vicia nostra recensentes, ea tempore corrigamus, & hoc mẽse vnum, alio aliud, & ita subsequẽter meliores efficiamur: & sic tanquam per gradus quosdam ascendentes, per scalam Iacob ad cœlum perueniemus. Etenim scalę illæ mihi per illã visionẽ paulatim per virtutes ascensum significare videntur, per quam à terra in cœlum ascendere nobis licet, nõ gradibus sensibilibus, sed morum incremento & correctione. Hoc ergo iter, hunc ascensum aggrediamur, vt & cœlum, & cœli bona cõsequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria, in secula seculorum, Amen.

† et vt mordeant efficit. ¶

† illũ ridẽtium & reprehendentium. ¶

Matt. 5. f

Psal. 49. c

Luc. 18. b

Gene. 28. b

Homilia lxxxiii. ex cap. xviii.

EGo in hoc natus sum: & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati. Omnis qui est ex veritate, audit vocem meam. Mirabilis res est patiẽtia, quę tanquam in tranquillo portu animum constituit, eumq; & ab aduersis ventis, & fluctibus tempestatũ liberum reddit: hãc nos Christus cùm semper, tum maximè docuit cùm iudicatus est, ductus huc, illuc distractus. Etenim apud Annam perquàm mansuetè respondit, & cædenti seruo ea dixit, quę omnem fastum tollere potuissent, & inde ad Caiapham, demũ ad Pilatum ductus, tota nocte in his cõsumpta, in omnibus miram prætulit mansuetudinem, & dicẽtibus maleficum esse, neque quo eũ arguerent habentibus, tacuit tamen: cùm de regno interrogatus est, tunc locutus est ad Pilatum, erudiens eum, & ad altiora erigens. Quid autem Pilatus illis præsentibus Iesum non interrogat, sed prætorium ingreditur? Magnam quandam de eo habebat opinionem, & sine alicuius tumultu omnia ab eo intelligere volebat. Rogãti autem, Quid feciſti? nihil ad hoc respondit Iesus, sed ad id quod valde cupiebat Pilatus, hoc est de regno suo respõdet, inquiens, Regnũ meum non est de hoc mundo: quasi dicat, Rex sum, nõ tamen qualem arbitraris, sed longè præstantior. Hinc ostẽdit se nihil mali fecisse: vt etiam cùm prosequitur, In hoc natus sum, & ad hoc veni in mũdum, vt testimonium perhibeam veritati: inde cùm inquit, Omnis qui est ex veritate, audit vocẽ meam. allicit eum, vt aures his adhibeat. Si quis enim verus est, inquit, & amat veritatẽ, sanè me audiet. Hoc pacto eum paucis verbis allicit, vt petat, *Quid est veritas?* Sed primum rei ipsi instat. † Rogauit autem, quoniam tempus id postulabat, tunc ¶cum è ludæorũ manibus eripere cogitabat: ideo exiuit, aitq;, *Ego nullam in eo inuenio causam.* Et considera quàm prudenter: non dixit, si errauit, & dignus est morte, solennitati eum condonate: sed primùm omnino excusat, inde ex abundantia rogat, si nolint aliter innocentem dimittere, saltem vt nocentẽ tempori cõdonent: ideo subdidit, *Est autem consuetudo vobis, vt vnũ dimittam in Pascha.* Inde verecundè, *Vultis ergo*, inquit, *dimittam vobis regem Iudæorum? Clamabant omnes, dicentes: Nõ hunc, sed Barabbam.* O mentem sceleſtam, similes sui petũt. Sceleſtum dimitti, insontem puniri iubẽt. Sic enim eis antiquitus mos fuerat. Tu autẽ in omnibus considera domini benignitatem. *Tunc flagellauit eum Pilatus.* Fortasse vt ita sedato Iudæorum furore, inde eum dimitteret. Cùm enim prius eum liberare non potuisset, in hoc eis satisfacere arbitratus est, si verberaret, & quæ tunc facta sunt in eum, fieri permitteret: vt purpurea veste circundaretur, & corona spinea eius capiti imponeretur: ideo ita coronatum ad Iudæos eduxit, vt ea ignominia eorum iram & furorem aliquantulum sedaret. Et quo modo milites hæc faciebant, siquidem nõ præceperat Pilatus? Ad Iudæorum gratiã. Neque enim noctu à Pilato iussi cũ Iuda profecti sunt, sed pecunia à Iudæis allecti, omnia audebant. At Iesus in his omnibus tacebat. Tu autẽ non solùm hæc verba audias, sed in animo perpetuò serues velim: & cùm orbis terrarum, & angelorum regem à militibus irrisum, & verbis & re ignominia affectum, & omnia æquo animo tolerãtem videris, eum re ipsa imitare. Cùm enim dixisset Pilatus, Regem Iudęorum: ad deridendum, vt regem induerunt. *Hoc pacto eduxit eũ Pilatus*, inquiens: *Nullã in eo causam inuenio.* Exiuit Iesus spinis coronatus, non tamen Iudæorum ira sedata est, sed clamabant: *Crucifige, crucifige eum.* Videns Pilatus omnia frustrà tentari, *Accipite*, inquit, *eum vos, & crucifigite.* Quibus verbis constat, ad eorũ cohibendum furorẽ illa fieri permisisse. Ego enim, inquit, nullam in eo causam inuenio. Animaduerte quot modis iudex Iesum excusat, sed nihil canes illos mouebat. Illud enim verbum, Accipite & crucifigite: indignantis est, & monentis, vt ipsi rem non permissam patrarent. Ipsi duxerant eum, vt præsidis iudicio damnaretur: cõtrà autem contigit,

† Sciebat enim quæstionem hic tẽpore opus habere, hic autem. ¶

Hic sup. d

Cap. XIX.

Universidad de Deusto
Biblioteca

contigit, vt potius sentẽtia eius absolueretur: quod veriti, *Nos legem habemus*, inquiunt, *& secundum legẽ nostram debet mori: quia filium dei se fecit.* Quo modo ergo dicente præside, Accipite eum, & secundum legem vestram iudicate eum: dicebatis non licere vobis quẽquam interficere: nũc autem legem adfertis, quòd mori debeat? Et considera accusationem, Filium dei se fecit: hoc crimini dandum est? Die quæso, quid mirum, vt qui dei opera facit, si se dei filium nuncupet? Quid Christus? *Nihil respondet*, implens propheticum illud, quòd nõ aperuit os suum. In humilitate sua iudicium eius ablatum est. Tum Pilatus, cùm audiret quòd se dei filiũ faceret: ne id verum esset, & cõtra legem facere putaretur, formidauit. Iudæi cum id re & verbis intelligerent, non sunt perterriti, sed interimũt quem adorare debuissent. Ideo Pilatus trepidus, aliis omissis, an esset Christus interrogat, cui Iesus non respondit. Nam cùm audisset, In hoc natus sum, & ad hoc veni, & regnum meum non est de hoc mundo: & propterea eum absoluere debuisset, obtemperauit tamẽ furori Iudæorum, qui cùm nihil amplius quod criminarentur haberent, ad publicum crimen confugiunt, dicentes: *Omnis qui se regem facit, contradicit Cæsari.* Inquirendum igitur diligenter, an tyrannidem affectaret, & regno Cęsarem depellere tentaret: sed non inuestigat diligenter, ideo nihil ei respondet, cùm sciret frustra omnia. Præterea rebus testimonium perhibentibus, noluit verbis conuincere, neque excusationem adducere, ostẽdens spõtè ad hoc venisse. Cùm taceret, inquit Pilatus: *Nescis quia potestatem habeo crucifigere te?* Vides quo modo seipsum condemnauit? Si in tua potestate est, quare insontem nõ dimittis? Cùm ergo contra se sententiam tulisset, inquit Iesus: *Qui tradidit me tibi, maius peccatum habet.* Indicãs ipsum quoque reum esse criminis. Et vt tumorem eius deprimeret, ait: *Non haberes potestatem, nisi tibi datum esset desuper.* Ex quo significat, nõ simpliciter, & vt res plurimùm solent, sed mysticè euenisse. Sed ne ea particula, Nisi esset tibi datum desuper: nullo ipsi crimini adscribendum duceret, ideo inquit, Maius peccatum habet, qui tradidit me tibi. Atqui si datũ erat, neque hic, neque illi rei erant criminis: frustrà hęc dicis. Hoc verbũ, Datum: in hoc loco permissiuum est: quasi diceret, permisit hæc fieri, nõ tamen propterea vos nõ accusandi. Perterruit eum verbis, & manifestam attulit excusationem. *Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Iudæi autem clamabant: Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris.* Cùm enim à sua lege crimina non proficerent, malignè ad externas leges confugiũt, dicentes: Omnis enim qui se regem facit, contradicit Cæsari. Et quod tyrannidis argumentũ? Vnde hoc potest ostendi? A purpura, à diademate, † ab ornatu, à satellitibus?] Nõnne solus semper cum duodecim discipulis ambulabat, & vilibus vtebatur cibis, vestibus, domo? Sed ô impudentiam, ô intempestiuã formidinem. Pilatus enim iam periclitari arbitratus, si id negligeret, egreditur vt rem inquirat. Hoc enim significat, cùm sedisse dicit, & nulla habita quæstione, tradidit eum: † se eis persuadere] existimans, quod apparet, cùm inquit: *Ecce rex vester. Et cùm illi dixissent, Crucifige eum: iterum ait, Regem vestrum crucifigam? Responderunt pontifices: Non habemus regẽ nisi Cæsarem.* Sponte se reos professi sunt, ideo & deus tradidit, quando ipsi primi prouidẽtia, & protectione ipsius se subtraxerũt: & cùm vno ore regnum abnegassent, permisit suis ipsorum sentẽtiis eos decidere. Atqui ea verba omnẽ iram sedare iam debuissent, sed timuerunt, ne dimissus iterum plebem alliceret: quod ne eueniret, omnia conabãtur. Graue enim quiddam est ambitio, graue inquam, & quæ animã perdere valeat, cuius gratia nunquam audiebant. Pilatus quidẽ solis verbis motus voluit eum dimittere, hi perstant dicentes, Crucifige. Et cur tantopere hanc eius mortem affectabant? Quia ignominiosa erat: veriti ergo ne eius postmodum memoria seruaretur, hãc probrosam mortem elegerunt, nescij quòd cùm impeditur, magis apparet veritas. Nam quòd hoc formidarent, audi quid dicãt: Nos audiuimus, quia seductor ille dixit, post tres dies resurgam. Idcirco omnibus modis adnitebãtur, vt posteris esset abominabilis. Et idẽtidem clamabant, Crucifige. Erat turba incomposita, & à principibus corrupta. Nos autem non modò hæc legamus, sed animo recondamus: hoc est, coronam spineam, vestimentum, arundinem, alapas, sputa, irrisiones, quæ frequẽter mente repetita satis omnem iram sedare poterũt: etsi ludibrio erimus, si quid iniustè patiemur, frequẽter dicamus, Nõ est seruus maior domino suo: & allatrantiũ Iudæorum verba nobis subeant, cum dixerũt, Dæmonium habes, & Samaritanus es, & in Beelzebub principe dæmoniorũ eiicit dæmonia. Et ideo hæc omnia pertulit, vt eius vestigia imitemur, & maledicta perferamus, quæ ipse grauissima nõ solùm pertulit, sed omnia fecit, vt ipsos illatores saluos faceret, & ad eorum salutem apostolos misit. Audis eos dicẽtes: Scimus, ignoranter fecistis: vt ad pœnitentiam adducerent: hæc nos imitemur. nihil enim adeò deum placat, vt inimicorum dilectio, & cura eis benefaciendi. Cùm quis te persequitur, nõ ipsum, sed dæmonem instigantem cõsidera, & aduersus illum iram euacua, & eius miserere qui ita à diabolo irritetur, à quo si mendacium oritur, multò magis & iniusta ira. Cum maledicentem quempiam videris, cogita diabolum esse qui ipsum incitet. Non enim sunt Christianorum maledicta: nam qui flere iubetur, & qui audit: Væ vobis qui ridetis: inde maledicit, insectatur, furit: non ipse contrà maledictis, sed lachrymis prosequẽdus est. Nam & Christus Iudæ misertus est, qui nobis re ipsa in omnibus imitãdus est: quod nisi fecerimus, frustrà nati sumus, vel ad malum potius. Neque enim fides sufficiẽs est ad regnum consequendum, sed magis perperàm viuentes condemnabit. Qui enim nouit voluntatem domini sui, & non facit, multùm vapulabit. Et iterum: Si non venissem, inquit, & locutus eis non fuissem, peccatum nõ haberẽt. Quam ergo habebimus excusationem, cùm penetralia ingredi dignati, & cõmunicantes mysteria, gentilibus eorum ignaris peiores inueniamur? Si enim illi ob inanem gloriam, tantam præ se tulerũt sapiẽtiam: longè magis nos decet, vt deo placeamus, virtutibus inuigilare. Illi nonnunquam suam contempserunt animam, & filios dæmonum insania bellis deuouerunt: nos neque pecuniã propter Christum contemnimus, non iram ponimus, sed inflamur, & febricitantium more incẽdimur. Et quemadmodum illi morbo vexati, ita & nos affectu distracti, irã, auariciã, reliquas cupiditates sistere, nunquam possumus. Ideo erubesco simul atque obstupesco, cùm multos gẽtilium pecuniarum contemptores, nos in eas insanientes videã. Quòd si qui etiam nostrorum eas cõtemnunt, aliis affectibus, furore videlicet, & inuidia cõsumuntur. Difficile sanè est veram sapiẽtiam inuenire. Quã nam gratia? Remedia scripturarum negligimus, neque cum contritione, fletu & planctu eis attendimus: sed simpliciter & incõsiderate, si quando ad legendum adducimur: propterea cùm graue secularium rerum onus incumbit, omnia inundat,

Esaiæ.35.c

Supra.13.b

Ibidem.8.f

Matth.12. & Luc.11.b

Act.3.c

Lucæ.6.d

Ibidẽ.12.f

Supra.15.d

† *à curru, à militib⁹?*]

† *se eos placaturũ esse.*]

Universidad de Deusto
Biblioteca

inundat,& si quid profecimus,aufert. Neq; enim si quis cum vulnus acceperit,& medicinã impoſuerit,non diligẽter alligabit,ſed decidere permittet: neque aquam, puluerem,& alia vulneri contraria cauebit, ne grauius malum ſequatur: aliquid inde commodi accipiet,non medicinæ,ſed propriæ deſidię culpa.hoc etiã nobis accidere ſolet, cùm diuinis ſermonibus parũ, ſecularibus ſemper attendimus:ita ſemen omne ſuffocatur, fructus nullus prouenit.Quod ne accidat, in cœlum paululum ſuſpiciamus,mortuorum monumenta & tumulos conſideremus,& nos eundem exitum manere,eandem migrandi neceſsitatem,nonnunquam ante veſperum imminere,in mentem veniat.Preparemur ergo huic profectioni.Multo nobis viatico opus eſt, nã & multus labor, multus æſtus, magna ſolitudo peragrãda eſt.Nullum eſt diuerſorium,neque forum vbi nobis neceſſaria cõparare poſsimus, niſi hinc omnia nobiſcum auferamus.Audi quid dicãt virgines,Ite ad vẽdentes: & euntes,non inuenerũt.Audi Abraham: Chaos eſt inter nos & vos.Audi Ezechielem de die illo:Noë,Daniel,& Iob filios ſuos non liberabunt. Sed hæc vtinam nos nõ audiamus verba:ſed accipientes hinc quę ad æternam vitam nobis ſufficiãt viatica, cũm fiducia videamus dominum noſtrum Ieſum Chriſtum,cum quo patri,ſimul & ſpiritui ſancto ſit gloria,in ſecula ſeculorum,Amen.

Matt.25.a
Luc.16.g
Ezech.14.e

Homilia lxxxiiij.ex cap.xix.

TVnc ergo tradidit eis illum, vt crucifigeretur.Suſceperũt autem Ieſum, & eduxerunt, & baiulans ſibi crucem, exiuit in eum qui dicitur Caluariæ locus. Fœlicitates facilè improuidos deiicere & proſternere aſſolẽt: ita & Iudæi à principio, diuino freti auxilio legem regni gentium quærebant,& in eremo poſt mãna ceparum recordabãtur: itidem & hic, Chriſti regnum recuſantes,Cæſaris implorabant,ideo in regem ſecundum ſententiam ſuam inciderunt.Quod cùm audiſſet Pilatus,tradidit eum vt crucifigeretur,& quaminiuſtiſſimè.Erat enim inueſtigandum,an regnum affectaſſet, ſed ſolo metu tulit ſententiam: quod ne committeret, Chriſtus eum admonuerat, inquiens: Regnum meum non eſt de hoc mundo,ſed præſentibus omnino addictus,nihil magnum ſapere voluit,quanuis vxoris ſomnium eum perterrere debuiſſet:ſed nullo horum factus eſt melior. Neque cœlum ſuſpexit, ſed tradidit eum.Et ei crucem tanquã reo impoſuerunt (ſiquidem lignum illud abominabantur, ac ne attingere quidẽ volebant) ſic & in ipſius figura factũ eſt. Etenim Iſaac ligna portauit,ſed tunc in patris voluntate tantùm conſtitit. Figura enim erat,nũc res ſecuta eſt,quia veritas. Et exiuit in eum,qui dicitur Caluariæ locus.Vbi quidam dicunt Adam & mortuum,& ſepultum eſſe:& Ieſum vbi mors dominata eſt, ibidem trophæum erexiſſe, hoc eſt crucem,quam tulit contra mortis tyrannidem. Et quemadmodũ victores, ita Ieſus victoriæ ſigna humeris tulit.Quid enim,ſi id alio animo fecerunt Iudæi? Crucifigunt autem eum cum latronibus. Inuiti etiam in hoc prophetiam implentes. Quæ enim illi ad ignominiam faciebant,his veritas implebatur, vt intelligas quãta ſit eius vis. Hoc nanque antiquitus propheta prædixerat, Quòd cum iniquis reputatus eſt. Voluit dæmõ rem ipſam obtegere, non tamen valuit. Crucifixi ſunt tres, claruit vnus Ieſus:vt intelligas eius virtute omnia prouenisſe,atque tribus crucifixis miracula patuerũt: nemo tamen vllum alteri latronum attribuit,ſed ſoli Ieſu: ita diaboli inſidiæ irritæ factæ ſunt, & in eius caput omnimodo irruerunt,nam ex duobus vnus ſaluus factus eſt. Non ſolùm igitur crucifixi gloriam non offendit, ſed nõ parum auxit:neque enim minus fuit in cruce latronem conuerti,& paradiſum intrare,quàm petras colli-di. *Scripſit autem & titulũ Pilatus,* cùm vt Iudæos vlciſceretur, tum vt Chriſtum excuſaret. Nam cùm tanquam prauum tradidiſſent,& ſententiam hanc latronum ſocietate confirmare vellent, ne quis iam turpem mortis notam inurere,& tanquam malum,& perditũ eum accuſare poſſet,vt calumniãtium os obſtrueret, in regem ſuum inſurrexiſſe denunciat, & tanquam trophæo cupiam literas inſculpſit, clara voce & victoriam & regnum profitentes,quanuis nõ perfectè.Neque hoc vna lingua,ſed tribus demõſtrauit. Cùm enim credibile eſſet multas ad feſtum nationes conueniſſe,ne quis excuſationem ignoraret, linguis omnibus Iudæorũ immanitas notata eſt.Hoc autem ægrè ferebant Iudæi.Atqui quid hoc vobis nocebat?Nihil.Nam ſi mortalis erat & imbecillis,& moriturus, quid ſcripturã timuiſtis, quòd eſſet rex Iudæorum? Et quid dicunt? vt ſcriberet,Quia ipſe dixit. Nam nunc quidem ſententia eſt communis. ſi verò additum fuiſſet,quia ipſe dixit, eius fuiſſet temeritati & iactantiæ adſcribendum. Non tamen Pilatus mutatus eſt,ſed perſtitit in ſententia.Non parua in hoc diſpenſatio, ſed magna hinc pendet. Cùm enim poſtmodum defoſſum eſſet lignum crucis, nulla de eo cura ſuſcepta,cùm & fideles timerent,& aliis vacarent,contigit vt diu pòſt perquireretur: & cùm tres cruces inuẽtæ eſſent, par eſt, & quia media erat & propter titulum domini crucem agnitam: nam latronũ cruces titulum non habebant. *Milites autẽ diuiſerunt Ieſu veſtimenta,ſed non tunicam.* Ecce quo modo ſemper malè faciendo prophetias implent. Nam & hoc prædictum fuerat. Atqui tres erant crucifixi, ſed prophetiæ in Ieſu implebantur. Quare enim non idem in aliis fecerant? Tu autem prophetiæ accuratã diligentiam conſidera,nõ enim quòd partiti ſint tantùm,ſed quòd non ſint partiti,prædixit. Nam veſtimenta partiti ſunt, non autem tunicam, ſed ſortem ſuper ea iecerunt. Quod autem dicit, *Deſuper contextam,* non ſimpliciter ponitur, ſed alij allegoriam id ſignificare dicunt, quod non ſimpliciter homo eſſet crucifixus, ſed deſuper habuerit diuinitatem. Alij dicũt per illud, genus veſtis euangeliſtam declarare: nam in Palæſtina ex duobus pannis veſtes contexunt, quod ſignificans Ioannes, inquit, Deſuper contextam. Quod mihi dicere videtur,vt veſtimentorum vilitatẽ oſtenderet:nam quemadmodum in aliis omnibus,ita in habitu vilem ſpeciem præferebat, Et milites quidem hæc faciebãt, ipſe autem crucifixus matrem ſuam diſcipulo commendat: erudiens nos ad vltimum vſque ſpiritum parentum curam habendam. Cùm intempeſtiuè ab ea appellatus eſt,inquit,Quid mihi & tibi mulier?Et alibi: Quæ eſt mater mea?Hic immenſam charitatem oſtendit,& commẽdat eam diſcipulo,quẽ diligebat. Iterum nomen ſuum modeſtè ſubticet Ioãnes:nam ſi ſe iactare voluiſſet, quamobrem diligeretur, expoſuiſſet. Credibile enim eſt magnam eſſe & admirãdam. Qua autem gratia nihil aliud dicit Ioanni, neque eum conſolatur? Quod intempeſtiuum erat,preterea non paruo eum honore his verbis afficiebat,neque paruum præſentiæ ſuæ præmium capiebat.Tu autem cõſidera quo modo crucifixus omnia ſine aliqua perturbatione trãſegit, diſcipulo matrem commẽdauit,prophetias implent, latroni ſpem bonam dedit. Atqui antequam crucifigeretur, ſudauit,perturbatꝰ eſt,tinuit.Quid hoc ſibi vult?Nihil dubij,

Num.21.b
Supra.18.g
Matt.27.b
Gene.22.b
Eſaiæ.53.d
Pſal.21.a
Supra.13
Matt.1

Universidad de Deusto
Biblioteca

dubij,nihil nō manifeſtum: illic enim naturæ imbecillitas,hic poteſtas demōſtrata eſt.Præterea his nos duobus admonet, vt licèt antè malis perturbemur,non tamen abſtinendum eſt,quin ea ſubeamus:& cùm in certamen deſcēdimus, omnia facilia & leuia putāda ſunt: nolimus ergo mortē formidare. Inſitus eſt animæ naturaliter viuendi amor,ſed in nobis eſt,vel hoc vinculum ſoluere,& eam minuere cupiditatem,vel ligare, & vehementiorem efficere: quemadmodum enim nobis deſiderium ineſt coitus, cùm autem philoſophamur illius vim cohibemus:ita & in vita accidit.Nam ſicut ad ſeruandam prolis ſucceſsionem,deus procreandi cupiditatem hominibus indidit, non tamen prohibens altiorem continentiæ viam: ita & vitæ nobis inſeuit deſiderium,prohibens ne quis ſe interimat,non impediēs tamen vt præſentem vitam contemnat. Hæc conſiderantibus modus ſeruandus eſt,ne ſpontè quis ſibi mortem conſciſcat, etiam ſi innumeris vexetur calamitatibus: neq; cum deo placuerit eam fugiat & reformidet, ſed præſenti animo ſubeat,& futuram vitam huic præferat. *Stabant autem mulieres iuxta crucem.* Et imbecillior ſexus tunc fortior apparuit, ita omnia reformauit. Ipſe matrem commendans inquit: *Ecce filius tuus.* O honorem quem diſcipulo tribuit.Cùm enim iam abiret,matris curam diſcipulo reliquit:nam cùm par eſſet,vtpote matrem dolere & protectionem quærere,meritò dilecto commendat,cui etiam inquit, *Ecce mater tua.* Hoc dixit,vt dilectione deuincerētur,quo cognito,diſcipulus eam †ſecum adduxit,] Sed cur non alius cuiuſpiam mulieris meminit cùm adeſſent? admonens quiddam amplius matribus tribuendum. Vt enim cùm ſpiritalia impediunt, parentes ne cognoſcendi quidem ſunt: ita cùm nihil impediunt, meritò omnia his ſunt tribuenda,& omnibus præferendi: quia genuerunt,quod educarunt, quòd innumeras pro ipſis moleſtias ſubierunt. ita Marcionis reprimitur impudētia. Nam ſi non eſſet ſecundum carnem natus,neque matrē habuiſſet,quamobrem eam ſolam tantopere curaret? *Poſteà ſciens Ieſus, quia iam omnia conſummata ſunt,* hoc eſt,nihil eorum quæ diſpenſanda erant reſtare. Vbique demōſtrare adnititur nouam hanc mortem fuiſſe:ſiquidem in poteſtate morientis erat, ne priuſquam ipſe vellet,& omnia impleta eſſent,moreretur:ideo dicebat,Poteſtatem habeo ponendi animam meam, & poteſtatem habeo iterum ſumēdi eam.Sciens ergo omnia cōſummata, ait: *Sitio.* Etiam hoc verbo prophetiam implens. Tu autem adſcantium prauitatē intellige, nam licèt innumeros habeamus inimicos, qui nos grauiſsimè perſecuti ſint, cùm tamē interimi eos videmus, flectimur miſericordia:hi verò nil moti,magis efferantur, & irrident, acetumq; in ſpongia porrigunt,vt bibat tanquā reus:nam propter hoc hyſſopum †additur:] quo guſtato mortuus eſt.Vides quàm non perturbatè,& quàm potenter omnia tranſigentem? quod & proſequens,oſtendit: *Cùm enim omnia conſummata eſſent, inclinato capite,* quod affixum non erat, *tradidit ſpiritum.* hoc eſt,expirauit.Atqui non poſt inclinatū caput expiratur, ſed poſt expirationem caput inclinatur:hic autem contrà accidit,per quod oſtendit eum euangeliſta eſſe omnium dominum.Iudæi autem camelum deuorantes,& culicem excolātes,tantum nefas auſi de die conſultant. *Quoniam paraſceue erat, vt non remanerent in cruce corpora ſabbato,rogauerunt Pilatum,vt frangerentur eorum crura.* Vides quanti ſit veritas? Per ea quæ illi faciunt, prophetia impletur, alia enim ex hoc manifeſtata eſt. *Venerunt ergo milites,& aliorū fregerūt crura,*

† accepit in ſua.]

Supra.10.d

† adeſt.]

Matt.23.c

Non Chriſti: ſed ad Iudæorū gratiam cōciliandam, latus eius lancea aperuerunt,& mortuo adhuc inſultāt. O peſsimam volūtatem ac ſceleſtiſsimam: noli tamen perturbari dilectiſsime, quæ enim malo illi animo patrarunt, veritati conſentiebant, prophetia hinc impleta eſt,inquiens: Videbunt in quem transfixerūt. Neque hoc tantùm, ſed non credituris fuit fidei argumētum: vt Thomæ, & qui cum eo erant. Ad hæc & arcanum myſterium conſummatum eſt. *Exiuit enim ſanguis & aqua.* Non caſu & ſimpliciter hi fontes ſcaturierūt, ſed quoniam ex ambobus eccleſia cōſtituta eſt. Sciunt hoc initiati: per aquam enim regenerati,ſanguine & carne nutriti: hinc myſteria ortum habent, vt quoties ad admirandum calicem accedis,tanquā ab ipſo latere hauriens,accedas. *Et qui vidit,teſtimonium perhibuit,& verum eſt teſtimonium eius.* Hoc eſt, non aliunde audiui, ſed ipſe affui:& verum eſt teſtimonium,& meritò ſanè.Contumelias narrat, non magnum aliquid & admirabile, vt poſsis quicquam ſuſpicari.Hic hæreticorum os cauet,& futura prædicit myſteria,& repoſitum theſaurum conſiderans,†ſuper his quæ euentura erant, conſultat,] impletur etiam & illa prophetia.: *Os eius non comminuent.*

Zacha.12.c

†de eo quod enenerat ac curate loquitur.]

Licèt enim de Iudęorum agno hoc dictum ſit,tranſiuit tamē figura illa ad veritatem, & multò magis in eo impleta eſt:propterea & prophetę meminit.Cùm enim ſuum attuliſſet teſtimonium, & non videretur fide dignum, adducit Moſem, quod non temerè id factū eſt, ſed antiquitus prædictum, quòd os eius non cōminuetur:& per ſe quoque prophetæ fidem facit.Hęc dixi,inquit, vt intelligatis cōuenientiam inter figuram & veritatem. Vides quātam adhibet diligentiam,vt credatur quod turpe & ignominioſum videbatur? Illudere enim mortuo,quàm ipſum crucis ſupplicium longè peius eſt.Veruntamen hæc dixi,inquit, & magna quidem diligentia,vt credatis. Nemo igitur his fidem non adhibeat,neque pudore noſtra offendat: quæ enim maximè ignominioſa vidētur,hæc ſunt noſtrorū bonorum honeſtiſsima. *Poſt hæc autem rogauit Pilatū Ioſeph ab Arimathia, eo quòd eſſet diſcipulus Ieſu.* Non ex duodecim, ſed fortaſſe ex ſeptuaginta. Iam enim putantes ſedatā iram Iudæorum,†ad crucem] liberè acceſſerunt, & funus cū- †per cru-
rabant. Accedens ergo ad Pilatum, corpus Ieſu rogat, cem.]
& conceſſum eſt: nam cur non debuiſſet? Iunit autem ipſum & Nicodemus, & magnificè ſepeliunt. Adhuc enim de eo tanquā de puro homine opinabantur,& ea ferunt aromata, quæ maximè corpora ſeruare ſolent: quod nihil magnum de Ieſu ipſos exiſtimare arguebat, multum tamen amorem præ ſe ferunt. Sed quare nullus ex duodecim eò acceſsit? Non Ioannes,non Petrus, nō alius ex primis? Neque hoc ſilet diſcipulus:ſi Iudæorum metu quis diceret, & hi eodem metu tenebantur: inquit enim diſcipulum occultum fuiſſe propter metum Iudæorum:neque dici poſſet, quòd contemneret, ſed timens accedebat.Ioannes autem qui affuerat,& viderat expirantem, hic non affuit. Quid ad hoc dicendum? Mihi videtur nobiliſsimum fuiſſe Ioſeph, quod ex ſepulchro conſtat, & Pilato erat notus, quare impetrauit & ſepeliuit Ieſum:non vt reum,ſed magnificè ſecundum Iudæorum conſuetudinē, tanquam magnum aliquem,& admirabilem. Cùm autem tempore vrgerentur, nona enim hora mortuus erat, & dum peteret eum à Pilato, & dum lauarent, iam veſpere aduentarat,quo tempore nihil licebat operari,in proximū monumentum poſuerunt.Diſpenſatum eſt enim,vt in nouo monumēto ſepeliretur, in quo nemo poſitus fuerat, ne quis

Exod.12.g & Nu.9.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne quis alium resurrexisse arbitraretur: & vt discipuli eò facilè se cõferre possent,& quæ fierent in propinquo intuerentur:& vt sepulturæ testes, non ipsi tantùm, sed & inimici essent. Signaculum enim, & custodes sepulchro impositi sepulturæ erant testimonio. Mortẽ enim non minus quàm resurrectionem manifestari Christus voluit: quare discipuli multùm adnituntur ostendere, quòd mortuus sit. Resurrectionẽ enim omne futurum tempus erat cõfirmaturum. Mors si tunc dubia fuisset, resurrectionis ratio non constaret: neque horum tantum gratia propè voluit sepeliri, sed ne falsò potuisset quispiã furtum insimulare. *Vna autem sabbatorum*, hoc est,die dominico, *Cùm adhuc tenebræ essent,Maria Magdalena venit manè ad monumentum, & videt lapidem reuolutum à monumento.* Surrexerat Iesus, & lapide & signis impositis: sed cùm hoc aliis manifestari oporteret, post resurrectionem aperuit monumẽtum, & ita res credita est. Hoc Mariam mouit, maximè nanque magistrum diligebat, postquam sabbatum præterit, cessare non potuit: sed cùm adhuc essent tenebræ, à loco sibi aliquam quærens consolationem,eò se contulit:& cùm videret lapidem reuolutum, neque intrauit,neque introspexit, sed ad discipulos cucurrit ex nimio desiderio.Id enim curabat quàm citissimè quid de corpore factum esset intelligere,hoc & cursus, & verba significarunt. *Tulerunt,*inquit,*dominum meum, & nescio vbi posuerunt eum.* Ecce quo modo mondum quicquam de resurrectione certum norat, sed esse ablatum suspicata est, & simpliciter omnia discipulis nunciat. Euãgelista autem tanta laude mulierem non fraudauit, neque sibi dedecori arbitratus est,vt ab ea noctu profecta, primùm hæc intelligerẽt: hoc pacto semper eius veritas lucet. Cùm venisset Maria,& id significasset,audientes illi, ad sepulchrũ properant, & vident linteamina posita: quod erat resurrectionis signum. Neque enim si qui corpus abstulissent, in corpore nudando operam consumpsissent: neque si furati essent, sudarium detrahere, & illud inuoluere, & ponere in vnum locũ curassent, sed vt erat corpus,abstulissent: propterea prædixit Ioannes, quòd cum multa myrrha esset sepultus,quę non minus quàm pix corpori linteamina conglutinat. Vt cùm audieris sudaria in sepulchro separatim posita, furto abreptum non arbitreris: non enim fur adeò stultus fuisset, vt in superflua re tantùm laborasset. Quá nam gratia sudaria dimisit? quo modo id faciẽdo latere potuit?Etenim diutius in eo erat immorandum, & deprehẽdi potuisset.Cur autem separatim linteamina posita erant,& sudarium separatim inuolutum? vt intelligeres non perturbatè & festinãter feciſſe:ex hoc resurrectionem credidерũt, ideo postmodum apparuit eis Christus,† quia non videndo crediderunt.] Considera hoc in loco euangelistæ humilitatem,quo modo† certitudinẽ resurrectionis Petro manifestatam dicit:] præcedens enim visis linteaminibus positis, nihil amplius perquirit, sed discedit. Ille autem feruore quodam ingressus, omnia quæsiuit diligenter, & amplius quiddam vidit: & tunc consolatus est videndo linteamina posita,& sudarium separatim reuolutum,quod bene diligentem arguebat. Tu autem cùm audieris nudum dominũ resurrexisse, cessa quæso, ab insana funeris impensa. Quid sibi hoc superfluum vult, & inutile dispendium, quod ipsis qui faciunt,plurimum affert detrimenti,mortuis nullã vtilitatem,vel damnum potius?Sumptuosa nanque sepultura nõnunquam causa est, vt fures cadauer effodiant, & nudũ,& insepultũ proiiciant:sed ô inanem gloriam, quantam etiam in luctu vim, quantam amentiã ostendit? Multi igitur ne id accidat, tenuia scindunt linteamina,& multis implent aromatibus,vt duplici ratione inutilia furibus reddantur, ita terræ mandant. Nónne hæc insaniẽtium, nónne furientium sunt,ambitionem præ se ferre, & rursus tollere? Sanè,inquit, vt nulla furãdi sit occasio,hæc omnia molimur. Quid ergo,si nemo furabitur?Nónne tineæ,& vermes consument? Et si non hi,nónne tempus & putredo?Sed esto neque fures, neque vermes,neque tempus,neque aliud quippiam timendum,sed corpus ad resurrectionẽ vsque intactum permansurum,& ea omnia noua præseruari:quid inde mortuis emolumẽti,cùm nudum corpus resurgit? Hæc enim hic remanent, nihil illi exanimi conferunt. Sed cur,inquies,id in Christo seruatũ est? Meritò sanè.Noli hæc humanis rebus comparare,nam & vnguentum effudit meretrix, & sanctos pedes vnxit. Quòd si de hoc dicendum est,Hæc primùm à non intelligẽtibus resurrectionis rationem facta sunt,ideo inquit,Sicut mos erat Iudæis.Neque enim ex duodecim erant qui hæc fecerant, sed qui nõ multo Iesum honore prosecuti sunt. *Supra.19.* Duodecim autem non sic, sed morti, cædibus, & periculis pro eo se exposuerunt, qui honor longè maior. Præterea, vt dixi, de hominibus nobis nunc sermo est: illa autem domino exhibita sunt: & vt intelligas nulli curæ hæc Christo esse,inquit: Esurientem me vidistis, & dedistis mihi manducare: Sitientem, & dedistis mihi bibere: Nudum, & induistis me:non autem mortuum, & sepelistis. Quod ego non vt sepulturam tollam, dico,absit:sed luxuriam & superfluam ambitionem.Affectus, inquit, & dolor, & mortui misericordia hæc suadet:non est misericordia, sed inanis gloria: nam si vis mortui misereri,aliam tibi viam ornãdi funeris ostendam,& docebo his mortuũ vestibus ornare, quæ simul cum eo resurgent,& conspicuum reddẽt: hæ vestes nec tineis corroduntur, neque tempore consumuntur, neque diripiũtur à furibus, Quæ nam hæ sunt?Eleemosyna:vestis est,quæ cum eo resurget.Eleemosyna tãquam signaculum cum eo.His vestibus fulgebũt, qui tunc audient:Esurientem me vidistis,& dedistis mihi manducare:hæ insignes faciunt,hæ cõspicuos,hæ securos.Præsentia enim nihil aliud sunt,quàm tinearũ & vermium esca,nõ tamen sepulturam prohibeo,sed modus seruetur,vt tegatur corpus,non nudũ mandetur terræ.Nam si viuentibus præcipitur, ne quid habeant præter vestimentum, longè magis mortuis. Neque enim ita mortuus veste indiget, vt viuus, dũ enim viuimus & frigoris gratia,& pudoris,vestibus egemus:mortuis nulla horum impendet necessitas,ne autem nudum iaceat corpus,operiendum est. In primis autem terram optimum habemus operimentum, & ipsi corporum naturæ decentius: Quòd si vbi tot necessitates vrgent, nihil superfluum est inquirendũ,multò minus vbi illæ cessant. Sed qui viderint,ridebunt,inquies. Quid tum? Quãuis rideáris,minimè curandum est stulti iudicium,sed potius multi te admirabũtur, & doctrinam nostram prosequentur. Non enim hæc digna risu sunt, sed illa quæ nũc facimus,cùm lugemus,cùm plangimus, cùm simul nos cũ mortuo defodimus, hæc & risu,& supplicio digna: in his autẽ & modo sumptibus adhibẽdo, sapientia vti perquàm laudabile est, & omnes nobis plaudẽt, & Christi virtutẽ admirabuntur,& dicent,papæ quanta est crucifixi potentia? Persuasit morientibus, & his qui corrumpuntur mortem non esse mortem. Non enim vt in pereuntes afficiuntur, sed vt in meliorem

Cap.XX.

† *ab aspectu in fide cõfirmatis.*] † *diligẽtem perscrutatio nẽ Petro attribuit:*]

locum

Universidad de Deusto
Biblioteca

locum migrantes. Persuasit corpus hoc mortale & terrenum, vestem induere, serico & auro distincta, longè pretiosiorem, hoc est immortalitatem: quamobrem nō multùm de sepultura curant, sed sepulturam optimam pietatem verò optimam: Hæc si ita nos philosophari viderint, dicent. Sin plangentes, effœminatos † circumstantes plorantibus mulieribus] ridebunt, & maiorem in modum reprehendent, & impensam, amentiam appellabunt, etenim hæc accusari audimus, & meritò sanè. Quam enim habebimus excusationem, cùm corpus tabe & vermibus mox consumendum ornamus, Christum esurientem, nudum errantem, contemnimus? Cessemus, quæso, ab hac insana diligentia, sed eam moriētium curam habeamus, quæ & nobis, & illis cōferat ad gloriam dei. Largas pro his eleemosynas faciamus, mittamus eis pulcherrima viatica. Nam si memoria clarorum virorum, qui mortui sunt prodest viuentibus: Protegam, inquit, hanc ciuitatē propter me, & propter Dauid seruum meum: longè magis eleemosyna id faciet. Hæc mortuos suscitauit, quando circunsteterūt viduæ, ostendentes quæ fecerat ipsis Dorcas. Cùm ergo quispiam moriturus est, qui morituro familiaris est, illi comparet iusta funebria, & discedenti ęgroto persuadeat vt indigentibus aliquid relinquat: cum his emittat indumentis, Christum hęredem relinquat. Nam si reges hæredes scribētes, familiaribus partem relinquunt in puerorum cautionem: cùm Christum cohęredem filiis tuis dimittis, intellige quantam tibi & illis concilias beneuolentiam. Hæc sunt funera pulcherrima, hæc & remanentibus, & obeuntibus proficiunt. Si ita sepeliemur, in resurrectione clari apparebimus: quòd si curato corpore animam neglexerimus, multa illic grauia perpetiemur, & multùm ridebimur. Non enim parua est ignominia, nudum & inopem virtutem hinc migrare: neq; corpus insepultum proiectum adeò ignominiosum videtur, vt anima tunc carens virtutibus: hanc vestiamus vestibus semper duraturis. Quod si in hac vita negleximus, saltem in morte nobis consulamus, † & ex rebus nostris nobis opem ferre per eleemosynā curemus] sic inuicem mutuo auxilio adiuti, futurorum fiduciam habere poterimus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

† circumpōnētes eatus plorantium mulierum]

4. Reg. 19. g

Act. 9. f. g

† & nostris familiaribꝰ mādemus, vt nobis mortuis per eleemosynā opē ferant]

Homilia lxxxv. ex cap. xx.

Abierunt ergo iterum discipuli ad semetipsos. Maria autem stabat ad monumentum foris plorans. Procliue est, & ad misericordiam facile muliebre genus: quod dico ne admireris, cur Maria tam amarè fleret ad sepulchrum, non autem Petrus. Discipuli, inquit, abierunt ad semetipsos, Maria autem stabat ad monumentum plorans. Imbecillis enim natura erat, & de resurrectione nondum norat: quemadmodum illi visis linteaminibus, credentes resurrexisse, † spe abierūt bona.] Et qua gratia non statim abierunt in Galilęam, vt cum his constituerat ante passionem? Reliquos fortasse expectabant, præterea maximè perturbati erant, hi ergo abierunt, illa autem adhuc illic perstabat. Multùm enim, vt dixi, eam consolabatur cōspectum monumentum. Videsne vt ad dolorem leniendum se inclinat, & vult locum videre vbi sepultus fuerat Iesus? propterea non paruam inde mercedem accepit: quod enim non viderant discipuli, ipsa prior vidit, sedentes angelos, vnum ad caput, & vnum ad pedes in albis, plenos splēdoris & lætitiæ. Nam cùm mulieris mens humilis esset, & rudis, nec ex sudario resurrectionem coniectatur, videt angelos sedentes speciosos, vt iam mœrorem deponeret, & consolaretur, sed nihil primum de resurrectione dicunt, sed paulatim ad id docendum veniunt. Vidit eorum splendorem, & supra consuetudinem vidit speciem, audiuit commiserantium vocem. Dixerunt enim: *Mulier quid ploras?* Quibus omnibus tanquam apertis ianuis paulatim ad resurrectionē ostendēdam venitur, & sessio ipsa ad interrogandum eam adduxit: præferebant enim se rem omnem scire, ideo non simul sedebant. Cùm enim non par esset, eam per se ausuram interrogare, ipsi ad rogandum trahunt. Tum illa & feruore quodam, & amore percita: *Tulerunt*, inquit, *dominum meum, & nescio vbi posuerunt eum.* Quid inquis? Nōdum resurrectionem concipis? Vides nōdum animum in altum erexisse? *Hæc cùm dixisset, conuersa est retrorsum.* Et quæ nam hæc consequentia, cùm illos alloqueretur, & nihil adhuc respondissent, respicere? Vt sentio, loquente Maria, cùm Christus repentè à tergo ipsius apparuisset, ad domini conspectum obstupuerunt angeli: & vultu, & motu, & gestu se dominum vidisse significarunt, ideo mulier respexit: illis ergo deus sic apparuit: Mariæ autem, ne primo eam aspectu perterreret, vili & communi specie, & hoc vel ex eo constat, quòd hortulanus ei visus est. Nam cùm adeò humi iaceret, nō erat repente ad alta erigenda, sed paulatim: rogat ergo eam Iesus, *Mulier quid ploras? Quem quæris?* Ostendit se intelligere, quòd vellet interrogare, & vt responderet, adduxit: quod mulier intelligens, non amplius Iesum nominat, sed tanquam ille sciret, de quo interrogaret, ait: *Si tu sustulisti eum, dicito mihi, vbi posuisti eum, & ego eum tollam.* Iterum & positum & sublatum, ac si mortuus esset, dicit, quasi dicat, si propter Iudæorum metum tulisti eum, dicito mihi, & ego eum accipiā. Magnus amor & beneuolentia mulieris, sed nihil altum cogitat, propterea iam non vultu, sed voce se notum facit: quemadmodum enim Iudæis nunc notus, nunc ignotus, etiam præsens erat: ita loquendo cùm volebat, cognoscebatur. Et cùm Iudæis inquit, Quem quæritis? neque vultu, neque voce notus est, quoad voluit: quod & nunc contigit. Et nomine eam tantùm appellauit, exprobrans quòd de viuo id imaginaretur. Quo modo autem conuersa respondet, si ad ipsum loquēbatur? Mihi videtur cùm dixisset, Vbi posuisti eum: rursum ad angelos respexisse tanquam rogatura, quid obstupuerint, & ab his ad Christum se vocantem, & voce quis esset ostendentem, conuertisse. Cùm enim dixit, Maria, tunc cognouit: ita non visus, sed vocis fuit cognitio. Quod si quis diceret, Vnde constat angelos obstupuisse, & propterea Mariam respexisse? etiam dicet, vnde constat tetigisse eum, & procidisse? sed quemadmodum hoc constat, q̄ dixit, *Noli me tangere:* Ita illud, quòd conuersa sit. Sed cur inquit, Noli me tangere? Quidam dicūt spiritalem gratiam petere, cùm eum discipulis dicentem audisset, Si vadam ad patrē, rogabo eum, & dabit vobis alium paracletū. Sed quo modo absens hæc audiuit? Præterea longè est à sententia hæc imaginatio. Quo modo petit, cùm nondum ad patrem ierit? Quid ergo est? Mihi videtur velle eam adhuc cum eo versari, vt solebat, & ex lætitia nihil de eo magnum cogitasse. Siquidem longè melior factus erat secundū carnem, quare hac eam sententia abducens, & vt reuerenter se alloquatur admonens: (neque enim cum discipulis similiter versari deinceps videtur) eius mentem erigit, vt reuerentius adeat. Nam si dixisset, Noli vt prius ad me accedere, non

† & abierunt ad semetipsos admirantes]

Suprà. 18. b

Suprà. 14. d

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim eadem sum conditione,neq; simul vobiscum con A
uersaturus sum amplius, elatius & superbius dictum vi-
deri potuisset:sed dicendo, *Nondum ascendi ad patrem:*
Etsi lenius,idem tamen significauit. Ostēdit enim illuc
maturare,& cum illuc abiturus,nec amplius cum homi
nibus conuersaturus esset,non erat eodem quo prius a-
nimo aspiciendus.Et quòd hic sensus sit,ex sequentibus
significatur: addidit enim, *Vade ad fratres meos, & dic*
eis: Ascendo ad patrem meum, & patrem vestrum: & deum meum,
& deum vestrum. Atqui non continuò ascensurus erat,
sed post quadraginta dies. Quo modo ergo hoc dicit?
Vt eius mētem excitaret,& se in cœlum abire persuade-
ret. Illa autem particula,Patrem meum, & patrem ve-
strum:& deum meum,& deum vestrum:dispensationē
spectat. Ascēdere enim carnis est,hæc enim ad eam quæ
nihil magnū imaginabatur, loquitur. An aliter noster
pater est?Sanè quidem:Nam si aliter iustorum,aliter a- B
†filij secun- liorum hominum deus est, longè magis & † filij deus
dum carnē est,] & noster.Et cùm dixisset,Dic fratribus meis,ne ex
deus est.] hoc æqualem arbitrareris,ostendit differentiam. Ipse e-
nim sessurus erat in throno patris, illi autem adstaturi.
Itaque licèt secundum carnis substantiam frater noster
factus sit,honore tamen multùm differt,quantùm autē
ne dici quidem potest. *Abiit ergo Maria Magdalene, hæc*
nunciatura discipulis. Tanti est sedulitas,& tolerantia.Illi
autem quare non doluerunt magistri absentiam,neque
vt anteà locuti sunt? Tūc vt morituri desiderio afficie-
bantur,nunc cùm resurrexerit,cur erat dolendū?Nun-
ciauit itaque Maria vidisse Iesum,& allocutam:quę sa-
tis eos consolari poterant. At cùm verisimile esset di-
scipulos id audientes, vel nō credere mulieri, vel si cre
derent, ægrè ferre,quòd ipsi quoque eum videre digni
non fuerint habiti, quamuis in Galilæa se ipsis apparitu- C
rum pollicitus esset.ne igitur propterea ægrè ferrent,ne
diem quidem remoratus est:sed in desiderium trahens,
& quòd iam scirent resurrexisse, & quod à muliere au-
dierant,& desiderantibus,& timētibus,quod etiam de-
siderium augebat, vespere illius diei magna cum admi
ratione adstitit.Et cur hac hora?Quoniā credibile erat
eos magis formidare.Sed id mirandum est,ꝙ phantas-
ma eum non sunt suspicati. Clausis enim foribus,& re-
pentè est ingressus:sed profectò à Maria præmoniti, fi-
dem confirmarant, præterea certa & mansueta specie
se eis obtulit. Die autem non venit, vt omnes congre-
garentur,valde enim timebāt: nec ostium pulsauit, sed
repentè adstitit. *Et ostendit latus,& manus,* Simul autē
& voce fluctuantem animum confirmauit, inquiens:
Suprà.14.d *Pax vobis:* Hoc est, nolite perturbari: & verbi ante
Suprà. 16.g passionem ad eos habiti meminit,Pacem relinquo vo- D
bis,pacem meam do vobis.Et item:In me pacem habe-
te,in mundo tribulationem habebitis. *Gauisi sunt ergo*
discipuli,viso domino. Vides re sermonem domini confir
Ibidem.e mari:quod enim ante passionem dixerat,Iterum vide-
bo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum
nemo tollet à vobis. hoc nunc impleuit, per hæc om-
nia in certissimam eos fidem adduxit: nam cùm bellū
implacabile cum Iudæis haberēt,pacē subinde eis dicit,
vt parem bello consolationem afferat. Hoc verbū pri-
mum post resurrectionē dixit,ideo Paulus semper gra-
Roman.1.a tia,inquit,& pax. Mulieribus lætitiā dicit, quia in mœ-
& 1. Cor. 1. rore erant, & primum lætitiam ceperūt. Vicissim verò
a. & Colos- viris propter bellum,pacem: mulieribus propter mœro
sen.1.a rem, * lætitiā annunciat:& molestias omnes dissoluēs,
χαρὰν, crucis merita colligit,quæ sunt pax:quoniam omnia su
id est, gau- blata sunt impedimenta,& trophæum clarissimum sta
tuit,& omnia meliora facta sunt:Inde inquit: *Sicut mi-* *dixit. multi-*
sit me pater, & ego mitto vos. Nullum habetis impedimen- *ribus eni-*
tum,& propter ea quę iam facta sunt,& propter meam *Matth.28.*
vos mittentis dignitatem.Quare hoc dicit:Eorum ani *dicit ya-*
mos erigit, & suam proponit authoritatem: siquidem *ra, id est*
suum eis relicturus erat ministerium: & cùm nondum *gaudete,*
rogasset patrem,sua eis authoritate potestatem præbet. *vel auete.*

Insufflauit enim, & dixit: Accipite spiritum sanctum. Quorum-
cunque remiseritis peccata,remittentur eis:& quorum retinueritis, re-
tenta sunt. Quemadmodum enim rex præfectos mittēs,
vt in carcerem reos intrudant,& vt liberent, potestatē
præbet:ita Iesus discipulos dimittens,hac munit autho-
ritate. Quo modo ergo, inquit, Nisi ego abiero, ille *Suprà. 16.*
non veniet:at nunc spiritum dat?Quidam dicunt,non
dedisse spiritum,sed idoneos ad eum accipiendum per
insufflationem reddidisse. Nam si Daniel viso angelo *Daniel.8.*
perterritus est, quid illis arcanam illam gratiā accipien
do vsuenisset, nisi prius eos Iesus præparasset? ideo in-
quiunt:Non dixit,accepistis: sed,accipite spiritum san-
ctum.Non tamen quispiam erraret,si tunc eos potesta-
tem quandam, & gratiam spiritalem accepisse diceret,
non tamen vt mortuos suscitarent, & virtutes ostēde-
rent, sed vt peccata dimitterent: differentes enim sunt
gratiæ spiritus,quare addidit,Quorumcunque remise-
ritis peccata,remissa sunt:ostendens, quod virtutis ge-
nus largiatur.Post † quinquaginta]autem dies, signorū *†quadra-*
operationem acceperunt,ideo inquit: Accipietis virtu- *ginta]*
tem venientis in vos spiritus sancti,& eritis mihi testes: *Actor.2.a*
Per signa scilicet.Est enim inenarrabilis spiritus gratia,
& multiplex donum.Hoc autem fit,vt intelligas patris,
& filij,& spiritus sancti vnum donum,& vnam esse po
testatem: quæ enim patris propria, eadem & filij esse, &
spiritus sancti videntur.Quo modo ergo:Nemo venit *Suprà.6.c*
ad filium,inquit,nisi pater traxerit eum? Sed hoc filij es
se ostēditur.Ego,inquit,sum via, nemo venit ad patrē, *Ibid.14.a*
nisi per me.Vide & hoc idem spiritus esse:Nemo potest *1.Cor.12.a*
dicere dominum Iesum Christum, nisi in spiritu san-
cto. Et iterum apostolos aliquando à patre,aliquando
à filio,aliquādo à spiritu sancto datos ecclesiæ, & diui-
siones gratiarum patris, & filij, & spiritus videmus esse
communes. Omnia ergo faciamus, vt spiritū sanctum
habere possimus: & qui eius gratiam assecuti sunt, eos
quantauis reuerentia colamus. Magna enim dignitas *Magna sa-*
sacerdotum.Quorumcunque remiseritis,inquit,remis- *cerdotum*
sa sunt peccata. Quamobrem Paulus dicebat, Obedite *dignitas.*
præpositis vestris,& subiacete eis,vt maximum ipsis ha- *Hebr.13c*
beatis honorem.Tu enim rem tuam curas, quam si be-
ne ordinaris,nulla tibi alia solicitudo impendet. Sacer
dos si vitam disposuerit,tuam autem non diligēter cu- D
rauerit, cum impiis in gehennam detrudetur: & non-
nunquam non propriis actionibus, sed nostris damna-
tur,nisi omnia quæ ad se spectāt,efficiat.Cùm igitur pe
riculi magnitudinem videatis,multa eos benevolentia
prosequamini: quod & Paulus significauit, dicens: Ipsi
peruigilant,quasi rationem pro animabus vestris reddi
turi:idcirco maximè colendi sunt. Quòd si eis insulta- *Ibidem*
bitis,neque vestra bene disponetis.Quoad enim bono
& læto animo est gubernator, etiam nautæ securi sunt:
sin inuisus his esse cœperit, & molestè ferrè, neque iti-
dem vigilare, neque artem exercere poterit, & inuitus
multis eos malis afficiet:ita & sacerdos si debitum à no
bis cultum sibi præstari viderit, rectè nos gubernare
poterit: si afficietis mœrore manus eius debilitantes,
simul vobiscum fluctibus, etiamsi maximi animi sit,
obiicietis.Intellige quid de Iudæis inquit Christus: Su-
per cathedram

Matth.23.a per cathedram Mosi sederunt scribę & Pharisęi, omnia quęcunque dixerint vobis vt faciatis, facite. Nunc non est dicendum, super cathedram Mosi, sed super cathedram Christi sederunt sacerdotes. Eius enim acceperūt *2.Cor.5.d* doctrinam. Quare Paulus inquit: Pro Christo legatione fungimur, tanquā Christo exhortāte per nos. Nónne videtis seculi principibus omnes subesse, & sæpe genere, vita, & prudentia potioribus deteriores præponi? Nihilominus principis, qui eos præposuit reuerentia, nihil quales illi sint, cogitant. Quòd si homo aliquem cōstituerit, tantus subit metus: si deus quem constituit despicimus, maledicimus, innumeris afficimus cōtumeliis: & cùm fratres nostros iudicare prohibeamur, contra sacerdotes linguam acuimus. Quānam hæc digna excu- *Matth.7.a & Luc.6.f* satione, cùm in oculo nostro trabem non videmus, festucam in proximi oculo acrius censemus? Nescis grauius te tibi iudicium prescribere, cùm ita alium iudicas? B

† *Sacerdotij munus indigne administrātes probem]* *Lutherane vide.*

Hæc dico, non quòd † indignos ad sacerdotium assumi probē,] sed misereseens, & lachrymans. Non tamen propterea à subditis iudicandi sunt, etiam si malè & vicioscè viuant. Tu autem si tibi consules, nihil in his quæ illis à deo cōmissa sunt, damni accipies. Nam si asinum loqui fecit, & per vatem benedictiones spiritales largitus est, & in muto ore, & lingua immunda Balaā, propter offendentes Iudæos operatus est: multo magis propter vos fideles, etiā si praui sint sacerdotes, deus omnia per eos perficiet, & mittet spiritum sanctum: neq; enim pura mens propter propriam puritatem spiritum attra- *Num.22.c & sequent.* *1.Corin.3.d* hit, sed gratia omnia operatur. Omnia enim, inquit, vos, siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas. Quicquid enim cōcreditum habet sacerdos, solius dei donum est: & vbi humanam exercet sapiētiam, minor illius gratia apparet. Neque hoc dico: vt pigrius viuamus, sed ne pigrè qui vobis præpositi sunt viuētibus, vos his commissi, aliquādo mala vobis comparetis. Et quid sacerdotes dico? Neque angelus, neque archangelus quicquam in his quę à deo data sunt efficere potest: sed pater, & filius, & spiritus sanctus omnia facit. Sacerdos & linguam, & manus præbet: neque enim iustum est, propter alius maliciam ad salutis nostrę symbola fide accedentes offendi. Quibus omnibus consideratis, & deum timeamus, & eius sacerdotes maiorem in modum veneremur, vt & nostris operibus, & illis honore exhibito, à deo multam accipiamus remunerationem, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia lxxxvi. ex cap. vicesimo.

THomas autem ex duodecim vnus, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quādo venit Iesus. Dixerunt ergo ei alij discipuli: Vidimus dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manū meam in latus eius, non credam. Et post dies octo iterum erāt discipuli eius intus, & Thomas cū eis. Venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio, & dixit eis: Pax vobis, &c. Quemadmodum simpliciter, & vt contingit, credere facilitatis est: ita præter modum inquirere, & inuestigare, crassissimæ mentis, ideo Thomas accusatur. Dicentibus enim apostolis, Vidimus dominum, non credidit: nec tantum illis fidem derogans, quantū rei tanquam impossibili diffidēs, quòd scilicet resurrexerit. Non enim dixit, non credo vobis: sed, nisi mittam digitum in locum clauorum, non credam. At quo modo aliis omnibus congregatis ipse solus abfuit? Credibile est ex fuga nondum rediisse. Tu autem cùm D discipulum non credentem videas, considera domini clementiam, quo modo pro vna etiam anima vulnera sua ostendit, & vt vnum saluū faceret, apparuit: & cùm crassioris esset ingenij, à crassissimo sensuum fidem sibi quærit. Neque enim oculis credebat, quippe qui nō tantùm dixit, nisi videro: sed, nisi manum misero & tractauero, ne imaginatio esse putaretur. Atqui discipuli ista nunciātes tunc fide digni erant: atque etiam ipse qui se resurrecturum pollicitus fuerat. Veruntamen cùm amplius quæreret, neque his eum priuauit Christus. Et qua gratia ei continuò non apparuit, sed post dies octo? Vt interea à discipulis edoctū, iisdem auditis in maius traheretur desiderium, & magis in fide confirmaretur. Vnde autem intellexerat latus perforatū? Ex discipulis. Cur alterum credidit, alterum non credidit? Quia hoc mirabilius erat. Et considera quàm verè loquantur discipuli, quoniam neq; sua, neq; aliorum vicia abscondunt, sed quàm verissimè scribūt. Adstitit ergo iterum Iesus, neque ab illo rogari expectat, neque quicquam tale audire: sed nihil eo dicente, ipse Iesus primùm eius satisfecit desiderio, ostendens se cùm ea discipulis diceret, affuisse: iisdem enim vsus est, & acrius castigādo & ad futura erudiendo. Nam cū dixisset ei, *Infer digitum tuum huc, & vide manus meas: & affer manum tuam, & immitte in latus meum.* subdidit, *Et noli esse incredulus, sed fidelis.* Vides ex incredulitate dubitare? Sed antequam spiritum acciperent, eo autem accepto, perfecti euaserūt: neque in hoc tantum reprehendit, sed in sequentibus. Cùm enim ille certior factus, ad se rediit, & dixit: *Dominus meus, & deus meus:* inquit, *Quia vidisti me Thoma, credidisti: beati qui nō viderunt, & crediderunt.* Hoc enim fidei est, accipere quę non videntur. Est enim fides substātia sperandarum rerum, *Hebr.11.a* C argumentum non apparentium. Hic autem non solùm discipulos laudat, sed & qui post illos credituri erant. Atqui, inquies, discipuli viderunt & crediderunt. At nihil tale quæsiuerunt, sed ex sudario statim resurrectioni priusquam corpus intuerentur, verè crediderunt. Cùm ergo quispiam dicit, Vellem illis fuisse temporibus, & Christum miracula faciētem vidisse: intelligat beatos, qui non viderunt, & crediderunt. Dignum autem dubitatione est, quo modo corpus incorruptibile formam clauorum acceperit, & mortali manu tāgi potuerit: sed hoc te non perturbet, hoc enim permissionis fuit. Corpus enim tam tenue & leue, vt clausis ianuis ingrederetur, omni crassitudine carebat: sed vt resurrectio crederetur, talem se exhibuit, & vt ipsum qui crucifixus fuerat, esse, & neminem alium pro eo resurrexisse intelligas, propterea cum signis crucis resurrexit, & māducauit: quod resurrectionis signum apostoli plurimi fecerunt, dicentes: Qui cum eo simul manducauimus, & bibimus. Quemadmodum igitur cùm ante passionem super aquis ambularet, aliud à nostra natura corpus illud fuisse non dicimus: ita post resurrectionem vidētes id, signa clauorum habuisse: nō propterea corruptibile dicemus, propter discipulū hæc ita ostēsa sunt. *Multa & alia signa,* inquit, *fecit Iesus.* Nam cùm pauciora quàm alij hîc meminisset euangelista, dicit neq; alios omnes omnia collegisse, sed tantùm quæ ad faciendā auditoribus fidem erant necessaria. Nam si omnia, inquit, scriberen- *Hic infra.g* tur, nec ipsum arbitror mundum capere eos qui scribendi sunt, libros. Vnde constat non ambitionis, sed tantū vtilitatis gratia scripsisse: siquidem qui plura omiserūt, quo modo ad ambitionem scripserunt? Sed cur nō omnia transegerunt? Maximè propter eorum multitudinem, præterea & illud considerarunt, quòd qui his non *Act.10.f*

Universidad de Deusto
Biblioteca

credíderit,neque pluribus credet:qui verò hæc accepe- A
rit,non indigebit pluribus ad fidem assequendam. Mi-
hi autem hoc in loco de signis post resurrectionem di-
cere videtur,ideo inquit: *In cõspectu discipulorum suorum.*
Sicut enim ante resurrectionem multa fieri oportuit,
vt dei filium esse crederent:ita post resurrectionem, vt
resurrexisse crederetur: ideo addidit, In conspectu di-
scipulorum. Nam cum his solis post resurrectionẽ ver-
Supra.14. c satus est,propterea dicebat: Mundus me iam nõ videt:
inde vt cognoscas, discipulorum duntaxat gratia hæc
facta esse: prosequitur, *Vt credãtes vitam æternam habeatis*
in nomine eius. Generaliter cum natura humana loquẽs
& declarans quòd non illi cui creditur, sed nobis ipsis
plurimũ gratificatur. In nomine eius.Hoc est,per eum:
Cap.XXI. ipse nanque vita est. *Postea manifestauit se iterum discipulis*
ad mare Tiberiadis. Vides non semper cum eis esse, vt
ante passionem? Apparuit vesperi, & abiit,& post octo B
dies iterum,& se subduxit:inde ad mare,& iterum cum
multo timore. Quid autem significat, manifestauit? vt
ostendat quòd nõ nisi ex permissione videbatur,prop-
terea quòd incorruptibile corpus erat, & immortale.
Sed cur meminit loci? Vt iam metũ eos magna ex par-
te deposuisse ostenderet, quòd iam foris extra domum
versarentur. Non enim amplius domi se continebant,
sed in Galilæam ierant, ad declinandum Iudæorum
periculum. *Vadit ergo Simon piscatum.* Cùm enim non
frequenter Iesus cum eis versaretur, neque adhuc spiri-
tus datus esset, neque haberent quid facerent, ad artem
suam redierant. *Et erant simul Petrus, & Thomas, & Na-*
thanael qui à Philippo vocatus erat, & filij Zebedæi, & alij duo.
Cùm ergo nihil haberent quod facerent, piscatum se
contulerunt, & noctu, quoniam formidabant. Lucas
non hoc, sed aliud meminit. Alij autem discipuli vnà C
sequebantur: volebant enim simul & esse,& videre ve-
ritatem, & ocium suum bene disponere. Laborant er-
go, & laborantibus adstitit Iesus, neque continuò co-
gnitus est, vt in sermonem prorumperent. *Dicit ergo*
eis: Nunquid pulmentarium habetis? Adhuc more hominis
loquitur,ac si empturus esset aliquid ab eis.Cùm illi ab-
nuerent, iussit vt in dexteram rete iacerent:iecerunt,&
ceperunt.Cùm autem eum cognouissent,proprios mo-
res referunt Petrus & Ioannes:Ille feruentior,hic altior
erat: ille vehementior, hic perspicacior : Ideo Ioannes
prior agnouit Iesum, Petrus prior ad eum properauit:
neque enim parua erãt signa.Quænam?Primum,quòd
multos cepissent pisces, inde quòd non scinderetur re-
te:præterea quòd priusquam descenderent, prunas vi-
derint,& piscem impositum,& panem:quæ non ex sub-
iecta materia fecerat,vt propter quandam dispensatio- D
nem fecit ante crucem. Vt ergo cognouit eum, omni-
bus reiectis,& piscibus,& reti,succinxit se Petrus.Vides
& reuerentiam,& desiderium?Atqui ducentis quasi cu-
bitis aberant,non tamen naui appellere expectauit, sed
natando ad Iesum venit. Quid ergo Iesus? *Venite, &*
prandete, inquit. *Et nemo audebat eum interrogare.* Iam enim
solitam fiduciam non habebant, neque ad eum loqui
audebant, sed silentio, metúque, & reuerentia in eum
intenti,discubuerunt: norãt enim dominum esse, ideo
non interrogarunt quisnam esset. Et cùm formam mu
tatam, & horroris plenam viderent, admodum erant
perterriti, volebántque de ea interrogare:sed & metus,
& quòd norant non alium esse, eos ab interrogando
cohibuerunt,& tantùm comederunt,quæ ipse immen-
sa potentia sua parauerat. Hic non amplius in cælum
**συγκαταβάσεως* suspicit,neque hominem agit, ostendens illa * permis-

βάσεως. id est,κατάβασεως,
sionis gratia fecisse: & quòd non frequenter cum disci-
puhs esset,neque similiter,dicit. Hoc iam tertiò manifesta-
tus est Iesus cum discipulis, cùm resurrexisset à mortuis. Et iubet
sceusionis, demissio, cum ad ea-
de piscibus adferri, vt id imaginationem non esse de-
discipulorum in monstraret: sed hoc in loco non dicit Christum cum
becillitatem discipulis manducasse,Lucas autem * simul manducas-
se alibi dicit. Quo modo autem, non nostrum est di-
cere.Modo quodam perquàm mirabili hæc facta sunt, *se demit-*
non quòd natura cibis amplius indigeret,sed ad resur- *bat,et in pa-*
rectionis veritatem demonstrandam ita permisit.For- *nibus mul-*
tasse hæc audientes conflagratis, & qui cum Iesu tunc *tiplicandis*
fuerunt, & qui futuri sunt, in communi resurrectione *in cœlũ sus-*
beatos ducitis. Adnitamur ergo pro viribus,vt faciem *picie bat.*
eius admirabilem intueamur:nam si nunc hæc audien- *Matth.14.*
do ita flagramus,& illis temporibus quibus in terra vẽr *Luca.24.f*
satus est fuisse,vocem audisse,faciem vidisse,allocutum * *αὐτοῦ.*
esse,tetigisse,ei ministrasse desideramus:considera qua- *ζώντος,*
lis visu futurus sit, non in corpore amplius mortali,ne- *id est,ipsũ.*
que humana disponens, sed angelis constipatus, cùm *scil. eadem*
nos quoq; immortali corpore eum videbimus, & sum- *hic est di-*
ma fruemur fœlicitate, quæ omnem sermonem exupe- *ctio qua &*
rat.Quare adnitamur,ne tãta excidamus gloria:neque *Actorũ pri*
enim difficile est, modò velimus, neque oneroſum, si *mo,quod ne*
attenderimus. Nam si sustinebimus, & cõregrabimus: *ta pro vul-*
hoc est, si tribulationes ferimus, si persecutiones, si ar- *gata edi-*
cta via ambulabimus:arcta enim,natura quidem labo- *cto.*
riosa est,nostra autem electione lenis,spe futurorum.Id *2.Tim.3.b*
enim quod in præsenti momentaneum est, & leue tri- *2.Cor.4.d*
bulationis nostræ,supra modum in sublimitatem æter-
num gloriæ pondus operatur in nobis:non contẽplan
tibus nobis quæ videntur,sed ea quæ non videntur.Di
rigamus ergo oculos in cœlum, & illa semper imagine
mur bona, atque inspiciamus: in quibus si semper ver-
sabimur,neque bona huius mundi nos allicient, neque
mala molestè feremus: sed & hæc, & similia omnia de-
ridebimus,& nihil nos aut seruos,aut superbia elatos fa
cere poterit, modò nos eò semper desiderium propage
mus, si illam dilectionẽ intuebimur. Et quid dico præ-
sentibus malis non dolituros? Imò ne videre quidem
ea putabimus. Tantus enim est amor, vt non præsentes
tantùm, sed absentes quos diligimus quotidie cernere
videamur: magna nanque dilectionis vis. Omnia ne-
gligit,& dilecto animum colligat: si ita Christum dili-
geremus,humana omnia vmbra,omnia imago,omnia
nobis somnium viderentur: diceremus & nos, Quis
nos separabit à charitate Christi? tribulatio, an angu- *Roman.8.g*
stia? Non dixit pecunias, aut diuitias, aut formam:hæc
enim vilissima sunt & ridicula: sed, quæ grauia viden-
tur,posuit,Fames,persecutiones,mortes. quæ ille quidẽ
vt nullius momenti contempsit: nos autem propter pe
cunias vitam contemnimus,& lucẽ recusamus.Et Pau-
lus quidem,non mortem,non vitã,non præsentia,non
futura,non aliam creaturam,diuinę pręponit dilectio-
ni:nos si vel parum auri videmus,eius cupiditate incen
dimur, & diuinas leges pessundamus. Quod si hæc di-
ctu non ferẽda sunt,longè minus factu: & quod graue
est, auditu horrescimus,re ipsa minimè: sed facilè iura-
mus,peieramus,rapimus,vsuras exigimus, cõtinentiam
negligimus,à vera oratione desistimus,plurima pręcep
torum transgredimur, & pecuniarũ gratia membra no
stra omnino cõtemnimus.Nam qui pecunias amat,in-
numeris malis proximũ,& seipsum cum illo afficiet:et-
enim irascetur facilè,maledicet, stultũ appellabit,iura-
bit & peierabit,neque veteris legis modũ seruabit.Non
enim diligit proximũ qui aurum diligit. Atqui nos &

inimicos

Universidad de Deusto

inimicos propter cœlorum regnum amare iubemur. A
Matth.5.c Quo modo ergo id cõsequi poterimus? Nam si vetera præcepta implentes, non erit nobis ad regnum aditus, nisi abundauerit iusticia nostra plus quàm illorum: si il la transgrediemur, quis nobis erit excusationi locus? Amator pecuniarum non modo inimicos non diliget, sed amicos inimicorum loco habebit. Et quid amicos dico? Ipsam sæpenumero naturã ignorat amator pecuniarum, neque cognationem nouit, neque consuetudinis recordatur, non reueretur ætatem, nullũ habet amicum, sed omnes odit, & in primis seipsum: non tantùm quoniam perdit animam suam, sed quoniam innumeris solicitudinibus, laboribúsque, atque miseriis distrahitur. Etenim peregrinationes, odia, pericula, insidias, & alias huiusmodi subit calamitates, hac duntaxat gratia, vt malorum radicem secum habeat, & multas numeret pecunias. Quid hoc morbo grauius? omnibus priuatur B deliciis, omni voluptate: multum gloriæ, multum honoris amittit: amator pecuniarum multos formidat, multos habet accusatores, inuidos, calumniatores, insidiatores: qui ab eo iniuriam acceperũt, oderunt vtpote offensi: qui minus, timore ne offendantur, & offensorum misericordia illum vt hostem obseruant, & cauent. Maiores, potentioréſque, indignantes pro pauperũ misericordia, & liuore moti, similiter vt inimicos odio habẽt. Et quid homines dico? Cùm deum inimicum habeat, quid spei reliquum ei fuerit? quid cõsolationis? Amator pecuniarum his vti minimè potest, sed seruus, & custos est, non dominus: augere eas semper contendit, nunquã erogare vellet. †Eum cõtemplare, & omnium pauperũ pauperiorem iubicabis,] nulla cupiditate cõtentus est. Atqui pecuniæ, non vt custodiamus, sed vt vtamur inuentę sunt. Quòd si eas aliis defossuri sumus, quid nobis C est miserius, qui vndique congregare inhiamus, vt clausas teneamus, & communem vsum auferamus? Est & alter morbus, neque hoc minor: hi certè defodiunt, illi in ventrem, voluptatem, atq; ebrietatem iniustè omnia conferunt, & sibipsis præter iniusticiam luxuriæ etiam supplicium parant: alij parasitis & adulatoribus largiuntur: hi in ludis & meretricibus, hi aliis huiusmodi dispẽdiis profundunt: hoc pacto innumeras sibi ad gehennã vias sternunt, recta ad cœlum derelicta, quæ nõ lucrum tantùm, sed & voluptatem prædictis longè maiorem affert. Qui meretricibus dat, ridiculus & infamis est, & multos sibi inimicos parat, & breuem voluptatem, vel nullam potius. Quæcunque det alienis mulieribus, ex his nulla gratia habebitur. Vas enim pertusum est domus aliena. Præterea muliebre genus temerarium est,
Prouer.30.c & inferno eius similatur cupiditas: illi enim mulieris D amorem Salomon comparauit: tunc cessat, cum omnibus rebus amantem spoliauit: imò nec tunc quidem, sed magis conuiciatur, & insultat iacenti, eúmque maiorem in modum ridet, & tot eum malis circunuenit: quæ nullo pacto narrari possent. At sanorum voluptas minimè talis est: nullum riualem habet, sed omnes congratulantur & plaudunt: & qui beneficia acceperunt, & qui collata viderunt, nulla ira, nulla tristicia, nullus pudor aut ignominia eius animum expugnat: sed multa conscientiæ lætitia, multa futurorum spes, clara gloria & splendor, & quod maximum est, dei beneuolentia, & securitas: nullum præcipitium, nulla suspicio, sed tranquillissimus portus. Quibus omnibus cognitis, voluptatem voluptati comparantes, meliorem eligamus, vt futura bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria, &c.

† seipsum defraudat, & quouis paupere miserius affligitur] Pecuniis nõ abutendũ.

Tomus tertius

Homilia lxxxvii. ex cap. xxi.

CVm ergo prandissent, dicit Simoni Petro Iesus: Simon Ioannis diligis me plus his? Dicit ei: Etiam domine, tu scis quia amo te. Multa quidem alia sunt, quę apud deum nobis fiduciam præbent, & quę nos clatos & probatos ostendunt. Quod autem maximè diuinum nobis amorem conciliat, est proximi † dilectio,] † curã] quam à Petro Christus exigit: nam cùm finẽ cibis fecissent, dicit Simoni Petro Iesus: *Simon Ioannis diligis me plus his? Dicit ei: Etiam domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos.* Quid tandem aliis omissis de his duntaxat Petrum affatur? Os erat apostolorũ, & princeps & ver- *Petrus os et*
tex ipsius cœtus. propterea & Paulus eum præter alios vi *princeps a-*
surus ascendit, simul vt ei ostenderet iam sibi fiduciam *postolorum.*
habendam: tanquam enim negationis obliuiscereturr, *Galat.1.d*
fratrum curam ei committit, neque negationis memi-
nit, neque exprobrat, tantùm dicit, Si amas me, fratrum
curam suscipias: & quam in omnibus dilectionẽ ostendisti, & qua delector nunc ostende, & animã quam pro
me positurum dixisti, hanc pro ouibus meis trade. Cùm
ergo semel atque iterum interrogatus, ipsum arcanorum cordis perscrutatorẽ testem aduocasset, & adhuc
tertiò interrogaret, perturbatus est Petrus, veritus superiora. Nam cùm forti animo esset, reprehẽsus est postmodum, ideo iterum ad ipsum confugit dicens: *Tu omnia scis:* Hoc est, præsentia & futura. Vide quantò
melior factus est, & modestior: nõ amplius temerè perstat in sententia, neque contradicit: propterea contristatus sum, ne fortè me amare arbitratus, non amem: vt
anteà cùm me fortem, & constantem putarem, postmodum imbecillis deprehensus sum. Ter autem interrogat, & semper idem præcipit, vt demonstret quanti ouium suarum curam faciat, & quod hoc maximum sit
amoris argumentum: & cùm de sui amore sermonem
præmisisset, prædicit & martyrium, quod passurus erat: ostendens quòd non ob eius diffidentiam id diceret,
sed quòd maximè crederet, volens amoris in eum signum demonstrare: & nos erudire quò nam pacto amandus sit, quare inquit: *Cùm esses iunior, cingebas te, & ambulabas vbi volebas: cùm autem senueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet te quò non vis.* Atqui hoc volebat, & desiderabat, ideo & hoc ipsi manifestum fecit. Cùm
enim aliquãdo dixisset, Animam meam pro te ponam: *Supra,13.d*
&, Si oportuerit me mori tecum, non te negabo: †ei vi- *Matt.26.d*
cem reddidit.] Quid ergo significat, quò tu non vis? † *eius defi-*
Naturæ affectum, & carnis necessitatẽ indicat, & quòd *derium ex-*
anima inuita corpus relinquit: & licèt volũtas constãs *plenit]*
& firma esset, natura tamen imbecilla. Nemo enim sine
dolore à corpore dissoluitur, diuina hoc vtiliter dispẽsante prouidentia, ne multi violentam mortẽ eligerẽt: nam si etiã sic hoc diabolus persuadere potest, & quàm plurimos in præcipitia & voragines impulit, nisi tantũ
animæ esset corporis desideriũ, in paruo etiam mœrore multi sibi mortẽ conscisserent: quò igitur nõ vis, naturalem affectum significat. Quo modo autem cùm dixisset, Cùm esses iunior, subdit, Cũ senueris? Quod quidem significat, quòd tũc neque iuuenis esset, neq; senex, sed vir perfectꝰ. Sed cur superioris vitæ meminit? Vt significet in rebus secularibus iuuenem vtilem esse, senẽ inutilem: non ita in diuinis, sed cùm aduentauerit, inquit, senectus, tunc fortior eris, atque præstantior: nihil te ætas impediet. Hæc dixit, non vt eum perterreret, sed vt excitaret: norat enim eius animum, & quòd iampridem eius boni desiderio tenebatur: simul autẽ & mortis genus demonstrat. Cùm enim Petrus ommino peri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cula pro Christo subire vellet, Confide, inquit, ita enim tuum implebo desiderium: nam quę non passus es iuuenis, patieris senex. Inde erigens auditoris animũ euangelista, addidit: *Hoc autem dixit, significans qua morte clarificaturus esset deum.* Non dixit, morituras: vt intelligas mori pro Christo gloriam esse & honorem. *Et cum hoc dixisset*, inquit ei, *Sequere me.* Quibus verbis iterum curam & familiarem in eum affectum ostendit. Quòd si quis percontaretur, quo modo igitur Iacobus sedem Hierosolymis acceperit: responderem hunc totius orbis magistrum præposuisse. *Conuersus Petrus, vidit illum discipulum, quem diligebat Iesus sequentem: qui & recubuit in cœna super pectus eius, & dixit ei: Domine, hic autem quid?* Qua gratia recubitus illius meminit? Non ab re, sed vt ostendat Petri post negationem fiduciam: qui enim tunc non est ausus Iesum interrogare, sed id muneris alteri delegarat, hic commissa sibi fratrum cura, non modò alteri vicem suam mandat, sed & ipse magistrum interrogat: & Ioannes quidem tacet, ipse autem loquitur, præterea & suam in eum præ se fert dilectionem. Diligebat enim maiorem in modum Ioannem Petrus, quod & ex sequentibus apparet, & passim per euangelium, atque etiam in actibus eorum vinculum demonstratur. Nam cùm magna Christus Petro communicasset, orbis terrarum curam demandasset, martyrium prædixisset, & maiorem erga eum dilectionem testatus esset, cùm vellet Petrus Ioannem socium & collegam, inquit: Hic autem quid? Nunquid eandem viam aggredietur? & quemadmodũ in cœna interrogare non ausus, Ioannem suffecit: ita nunc vicem reddit, arbitratus eum velle, sed non audere de se sciscitari. Tum Christus: *Si eum volo manere donec veniam, quid ad te?* Nam cum nimia id charitate diceret Petrus, nec ab eo diuidi vellet: ostendens Christus, quòd quantauis eum dilectione prosequeretur, suam assequi non posset, inquit: Si eum volo manere, quid ad te? His verbis nos erudiens, neque dolendum, neque curiosius præter diuinam voluntatẽ inuestigandum. Nam cum Petrus semper in huiusmodi interrogationes feruentius prosiliret, iterum eius feruorem retundẽs, quòd non sit vlterius inquirendum, in hunc modum respondit. *Exiit ergo sermo iste inter fratres quòd discipulus ille non moritur. Et non dixit ei Iesus, quia non moritur: sed, Si volo eum manere donec veniam, quid ad te?* Noli arbitrari, inquit, eodem modo me de vobis dispositisse: hoc autem dixit, vt intempestiuum affectum, & consuetudinis desiderium tolleret. Cùm enim essent orbis terrarum curam susceperturi, simul amplius esse non oportebat: magnum enim fuisset mundo detrimẽtum, ideirco inquit: Opus susceperisti, id considera, perfice, labora, & te certaminibus expone. Quid ad te, si volo eum manere hîc? tu officium tuum cura, & exequere. Tu autem hoc in loco euangelistæ lenitatem intellige. Videns nanque discipulorum suspicionem, corrigit eam, tanquam quid dixerit, non intelligerent. Non dixit, inquit, Iesus, quia non moritur: sed, si volo eum manere. *Hic est discipulus ille, qui testimonium perhibet de his, & scripsit hæc. Et scimus, quia verum est testimonium eius.* Quid tandem præter aliorum morem hic solus secundum de seipso perhibet testimoniũ? videtur enim auditoribus occurrere. Quænam hæc causa? Dicitur vltimus se ad scribendum diuina inspiratione contulisse, ideo & suam dilectionem, & causam quare ad scribendum venerit, frequenter ostendit ac meminit, hinc tibi fidem comparans, quòd inde motus sit. Et scio, inquit, quòd verum dico, quod si multi non crederent, ex eo credendum est, quod sequitur. *Sunt*, inquit, *& alia multa quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere eos, qui scribendi sunt, libros.* Vnde constat, quòd non ad gratiam locutus sum. Cùm enim ex tot & tantis operibus, neque vel ea quæ alij, meminerim, sed pluribus eorum omissis, Iudæorum insidias, lapidationes, odia, iniurias, maledicta, & quo modo dæmonium habentem, & deceptorem appellabant, in medium protulerim: perspicuum est me non ad gratiam conciliandam prolocutum, quam qui aucupatur, contrafacere oportet, contumelias tegere, laudes prædicare. Cùm ergo certissima scripserit, non recusat etiam suum in medium ferre testimonium, quòd singula inuestigarit, examinauerítque. Mos enim nobis est, vt verissimi esse videamur, nostrum non recusare testimonium: quod si nos facimus, multò magis ille qui ex spiritu scribebat: quod & alij Apostoli prædicabant, Nos testes sumus eorum quę dicimus, & spiritus quẽ dedit obedientibus sibi: omnibus enim affuerat. neque crucifixum dereliquit, Matrẽ commendatã habuit, quæ & signa amoris erãt, & quòd certò omnia sciret. Quòd si tanta signa facta dixit, noli admirari, sed immensam authoris potestatem intellige, & crede. Vt enim facile nobis est loqui, ita & illi, imò longè facilius facere quæ vult: voluntas sola sufficit, & cuncta ei parent: his ergo diligenter attendamus, neque omittamus, quin explicemus atque inuestigemus. A frequenti nanq; congressu aliquid consequemur: ita vitam nostram purgare poterimus, ita spinas incidere. Tale enim peccatum est, & secularis cura res infructuosa, & molesta. Et quemadmodum spina vbicunque tangitur, tangentem pungit: ita secularia vbicunque comprehenderis, lædunt. Verùm non huiusmodi spiritalia, sed margaritæ cuidam similãtur: quam cum tractaueris, delectat oculos. Vt exempli gratia: Fecit aliquis eleemosynam, non modò spe futurorum nutritur, sed & seculi bonis semper confidens lætatur: & omnia audenter faciens, malas vincit cupiditates, & ante regnum hîc iam fructum accipit, cùm laudetur, cùm in admiratione sit, & ante omnia à propria conscientia: & singula bona opera huiusmodi sunt, quemadmodum mala etiam ante gehennam hîc torquent, vulnerant enim conscientiam: Et si quid maneat peccatores intelligeres, meticulosus & trepidus, etiam nemine puniente, efficereris: & si diuitiæ tibi essent, multos haberes inimicos, & suspicioscè viueres, neque iam resistere posses iniuriantibus, vel potius & non iniuriantibus: neque enim tantùm ab eis voluptatis, quantùm mœroris assequimur, intus reclamante conscientia, foris hominibus accusantibus, deo indignato, gehenna nos cupidè expectante, non quiescentibus cogitationibus. Grauis, grauis inquam res, & onerosa peccatum, & plumbo omni onerosius, qui id cognoscit ne minimum quidem oculos erigere potest, etsi sensu careat. Sic & Achab, quanuis perquam impius esset, postquam cognouit peccatum suum, deiectis oculis ambulabat contritus, & ægerrimè ferens, propterea saccum induit, & fontes fudit lachrymarum. Si itidem & nos faciamus, & vt ille lugeamus, exuemus peccata nostra, vt Zachæus, & aliquam veniam consequemur. Vt enim in morbis & fistulis, nisi quis prius fluentem humorem, & vulnus sistat: quæcunque imposuerit medicamenta, non amota morbi causa, omnia frustra contendet: Ita & nos nisi manum ab auaricia, & malum hunc amorem cohibuerimus, licèt eleemosynam

Actor. 4.

3. Reg. 21.

moſynam demus, omnia ineaſſum laboramus. Quod enim per eum boni fecimus, accedente auaricia fatiſcit, atque diſperditur, & priore peius efficitur. Ceſſemus ergo à rapina, & ita eleemoſynas impendamus. Quòd ſi in principitia nos deferimus, quo modo reſpirare poterimus? Etenim ſi quis caſurum erigeret, vt eleemoſyna: alter autem humi premeret, vt auaricia, nihil aliud ab hac pugna expectandum eſt, quàm vt diſcerpatur. Quod ne nobis accidat, néve auaricia deorſum premente, eleemoſyna nos derelinquat, leues efficiamur, & volemus, vt & malorum liberatione, & bonis operibus perfecti, ſempiterna bona conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri, ſimul & ſpiritui ſancto gloria, honor, & imperium, & nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Homiliarum lxxxvij. D. Ioannis Chryſoſtomi in euangelium Ioannis, finis.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI ALIQVOT homiliæ in euangelium Ioannis, ſecundum ordinem capitum: quæ hactenus varijs in codicibus ſparſæ extabant, in commune omnium emolumentum redactæ.

DE FIDE IN CHRISTO, Homilia, Incerto interprete.

Ioan.1.a SI credis quòd deus erat verbum: ſecundum euangeliſtæ teſtimonium crede, quia hoc verbum caro factum eſt: hoc eſt, homo factū eſt, ita vt inconuertibilis deitas permaneret. Deus enim incōuertibilis eſt, quem nulla ſubſtantia capiat: cùm ipſe ſit omniū capax, non habens neque augmentum dierum, neque imminutionem temporū. Non enim ex tempore aliquod initium habet, qui eſt ante ſecula: non aliqua factura eſt, quæ temporibus excludatur: ſed in patris natura manens ſemper abſque initio inuenitur, qui coæternus eſt genitori initium non habenti. Vnde & tēporibus initium dedit ipſe non in tempore permanens, ſicut ſcriptum eſt: Quia in ſe manens, innouat omnia: per quē om- *Sapien.7.d*
nia facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Si verò & *Ioan.1.a*
temporale aliquid de ipſo volueris cogitare: quia cum ſit vnigenitus dei filius, dicitur etiam filius hominis in diſpenſatione carnali: cognoſce vocem illam patris dicentem: Ego hodie genui te: vt quod ait, hodie genui *Pſal.2.b*
te, filio hominis ex Maria nato adſcribas, auferens prorſus temporalitatem ab illa inconuertibili deitatis natura. Si autem & ſecundum paternam generationem eum conſideres, per id quòd ingenitus eſt pater: propria verò generatio filius vnigenitus, & ideo filius vnigenitus: & ideo ſi diſtinctionem aliquam inter genitorem & genitū definire velis, hîc vide vt intellectu pio tantæ neceſsitudinis intuearis arcanum. Quoniam & priuſquam naſceretur vnigenitus, in ſuo iam genitore generandus manebat, non habens diſtantiam temporis, ſicut impij dicunt: quia erat quando non erat, qui

A ineffabilem domini creatoris generationē, mortalium creaturarum ſpecie metiuntur, quæ gradibus ætatum generantur & generant. Verūtamen etiam de ipſis eōs conditionis humanæ generationibus arguamus. Nam ſi etiam homini ineſt antequam generet, & id quod ex eo generandum eſt, ſecundum eſt ſecundum naturam, & antequam generet non aliunde mutatur, vt ſeminet progeniem, quam generaturus eſt: quātò magis in deo patre omnipotente iſta ratio cernenda eſt, vt æquè inconuertibilis & ſempiternus filius, in æterno, atque incommutabili patre ſemper fuerit: qui ſecundum naturam inſeparabilis ſubſtantia eſt, excludēs illam impiorum blaſphemiam, quæ dicit: erat quando non erat. Si verò manifeſtius volueris agnoſcere, qui erat ſemper in patre priuſquam naſceretur. Non legiſti in factura & conſtitutione mundi, Moſe exponente, quo modo ex
B perſona opificis dictum ſit: Producat herbam fœni ſe- *Gene.1.b*
minans ſemen, ſecundum genus, & ſimilitudinem: & lignum fructiferum facientem fructum, cuius ſemen eius in ipſo ſecūdum genus, & ſimilitudinem ſuper terram. Si ergo lignum fructiferum, quod in eſcam datum eſt hominibus, priuſquam producat fructus, in ſemetipſo fructum habet ſecundum genus, & ſecundum ſimilitudinem ſuam: quantò magis deus qui creator & largitor eorum eſt, in ſemetipſo habuit natum ſuum antequam ſignaret? Nō enim duos ingenitos dicimus, ſed vnum ingenitum patrem perfectum, qui filium ex ſeipſo genuit perfectum, ſicut ipſe eſt perfectus pater. Tu ergo qui vides dicentem: Pater, ſi poſsibile eſt, tranſeat ca- *Matt.26.d*
lix iſte à me: veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut *& Luc.22.c*
tu vis, non vides eundem dicentem: Poteſtatem habeo *Ioan.10.d*
ponere animam meam, & iterum ſumere eam, & nemo
C eam aufert à me, ſed à meipſo pono eam, vt rurſus aſſumam illam. Quod vtique dicens, docet te, vt vi propriæ voluntatis eius, non extrinſecus eum natum eſſe arbitreris: quia non ſicut indigens ſumpſit aliunde virtutem, cum qua ſit ope ei, ſed ſuæ poteſtatis imperio vſus eſt, & non aſſumptiuæ aſſumptionis beneficio. Conſidera ergo liberum, & principale diuinæ voluntatis arbitrium, & noli contrahere, atque concludere in anguſtiis mentis tuæ deum maieſtatis, qui propter te ſuſceptam fragilitatis tuæ carnem veſtitus eſt: ſed redde altitudinem gloriæ ſuæ habentem poteſtatem animæ ſuæ ponendæ, & reſumendæ. Diminutionem verò ad eum refunde qui paſſus eſt, & reſurrexit: paſſus eſt tamē, quia voluit: ſurrexit, quia potuit. Vides ergo dicentem: Non veni voluntatem meam facere, ſed voluntatem eius *Ioan.5.e*
qui miſit me: & qui me miſit, maior me eſt. Et è diuerſo
D non conſideras eum dicentem: Ego & pater vnum ſu- *Ibid.10.f*
mus. Vt quod ſumus, perſonis adſcribas: quòd verò dixit, vnum: diuinitati aſsignes. Et ſi eum orantem videris, ſi crucifixum, ſi ex tempore orantem conſideras, ſecundum quod ad eum dictum eſt: Ego hodie genui te: *Pſal.2.b*
illum mihi intellige, de quo ſcriptum Apoſtolus ad Hebræos dicit: Quid eſt homo, ꝙ memor es eius, aut filius *Heb.2.a*
hominis, quoniā viſitas eum? Minoraſti eum paulomi- *Pſal.8.b*
nus ab angelis, gloria & honore coronaſti eum, & cōſti tuiſti eum ſuper opera manuū tuarum, omnia ſubieciſti ſub pedibus eius. Et idē magiſter illico ſua diſputatione *Hebr.2.b*
ſubtexuit: Nunc adhuc nō vidimus omnia illi ſubiecta, pauloantè minus ab angelis minoratū vidimus, inquit, Ieſum propter paſsionē, gloria & honore coronatū. Cū verò audieris & illud, qđ de eodē Ieſu domino noſtro beatus Apoſtolus dicit: Quādo ſubiecta illi fuerint oīa, *1.Cor.15.d*
tūc & ipſe ſubiect° erit ei, qui ſibi ſubiecit oīa, vt ſit deus

omnia,& in omnibus.Et recurrere oportet ad Apostolum,& per ipsius magisterium intueri:quia dixit,necdū videmus vniuersa illi subiecta,neque omnem linguam confitentem, quia dominus Iesus Christus in gloria est dei patris:vt quando adimpleta fuerit subiectio confitentium, quia dominus Iesus in gloria est dei patris, in subiectione eius,cui subiicitur omnis lingua,hoc est,filio hominis,secundum Apostolum. Tunc filius hominis,secundum Apostolum, in subiectione plenitudinis credentiū subiicitur diuino verbo,vt sit iste qui assumptus est homo, sit deus,omnia in omnibus. Quia per ipsum iudicem erit retributio iustis iusticiæ in gloriam, & peccatoribus iustum iudicium tormētorum in iram
Ioan.14.a damnationis.Si autem volueris magnitudinem filij in agnitione patris considerare, vade ad Philippum apostolum, & interroga cum ipso, dicens: Ostende nobis
Ibid.5.c patrem, & sufficit nobis. Et poteris discere ipso domi-
Ibid.14.a no respondente: quia pater meus vsque adhuc operatur,& ego operor.Et cum Philippo audies:Tanto tempore vobiscum sum,& non me vidistis?Philippe qui videt me,videt & patrē: quia ego in patre, & pater in me est. Hoc autem ait illuminans nos.

EIVSDEM DE DIVO IOANNE

Baptista,homilia, Incerto interprete.

Ioan.1.a DE Ioanne dicitur:Fuit homo missus à deo. Vide quæ sit distantia inter deum & hominem. De deo: In principio erat verbum, & verbum erat apud deum,& deus erat verbum. Videte quo modo piscator indoctus nouum verbum proprietatis dixit,sic de deo:In principio erat verbum,quæ iam locuti sumus:neque enim possumus eadem replicare. De homine videte quid dicat:Fuit homo missus à deo. Videte quid dicat,fuit.De filio dei,erat: de homine,fuit. De deo dicitur:In principio erat verbum: de dei filio,verbum: de homine videte quid dicitur, Fuit homo: quia ergo homo,propterea missus est à deo.Cui nomen erat
Ioannes, quid interpretetur. Ioannes. Gratia in homine comprehenditur. Ioannes enim domini gratia interpretatur.Io enim dicitur domini,anna dicitur gratia.Cui nomē erat Ioannes.Quia maiorem accepit gratiam,propterea in eremo philosophatur, & reseruat se in aduētum Christi, quia nunciaturus erat Christum, statim in eremo nutritur, statim ibi crescit,non vult cum hominibus conuersari.In eremo cum angelis philosophatur:nouerat Christum Ioānes semper esse venturum,& non solùm nouerat ab infantia, sed in vtero matris nouerat, & eum salutauerat.
Luca.1.e Denique scribitur:Exultauit infans in vtero matris suę. Vide quo modo in vtero matris constitutus sensit aduentum domini.Considerate monachi dignitatem ve
Ioānes dux monachorum. stram. Ioannes princeps vester est dogmatis, ipse monachus.Statim vt natus est,in eremo viuit,in eremo nutritur,Christum expectat in solitudine.Videte differentiam.Eo tempore quo Ioannes natus est, & erat in eremo.Hoc templum quod videmus esse destructū,quantas habebat diuitias,quid auri, quid argenti, quid multitudinis? Vultis scire quātam habuerit multitudinem? Iosephus Iudaicæ scriptor historiæ describit eo tempore quo capta est Hierusalem, hoc est à Vespasiano & Tito,dicit mille & octingenta milia vna die capta. Videte quid dicat,vbi tanti sunt capti,quanti habitatores erant: quanti sunt mortui, quantos fames, quantos gladius interfecit? Deinde scribit historia quantū auri fuerit in templo, quantum argenti,quantum gemmarum, quantum seriei,quanti erant sacerdotes, quanti scribæ, & diuersa genera officiorū. Videte quo modo semper Christus humilitatem diligit. Christus dei filius in templo nascitur,& in eremo prædicatur.Humilis enim humiles diligit.Hoc totum quare dico? Vt doceam dogmatis nostri principem esse Baptistam Ioannem. Fœlices sunt qui imitantur Ioannem,quo inter natos mulierum maior non fuit. Expectabat Christum,nouerat esse venturū,oculi eius nihil aliud dignabantur aspicere.

Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est. Multi enim malè legunt,dicentes: Quod factum est, in ipso vita erat. Sed ita distinguitur: Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est:hoc est,sine ipso quod factum est,non est factum. Spiritus enim sanctus non est factus, propterea non per ipsum est. Spiritus enim sanctus qui fecit omnia,nō est factus à domino. Verbo domini cœli firmati *Psal.32.b* sunt,& spiritu oris eius omnis virtus eorum, Vides quia duo sunt qui fabricant,dimitto patrē,quia de patre nulla dubitatio est, licèt in isto versiculo tres personæ demonstrentur.Quando enim dicitur: Verbo domini cœli firmati sunt,nominat:id est,verbum nominat,& deū patrem,& filium,ergo dūæ personæ dictæ sunt: Verbo domini cœli firmati sunt. Aliis verbis hoc dixit: Filio patris cœli firmati sunt,& spiritu oris eius omnis virtus eorum.Ergo manifestè in isto versiculo demonstratur, quòd pater, & filius, & spiritus sanctus omnium creatores sunt. Omnia per ipsum facta sunt.Si ergo omnia per ipsum facta sunt,ergo excluſus est pater,excluſus est & spiritus sanctus,& solus filius operatus est. Quoniam ergo dixerat, omnia per ipsum facta sunt, ne spiritus sancti & patris tolleret creationem, adiecit: Et sine ipso factum est nihil, quod factum est. Quando dicitur, sine ipso nihil, ostenditur quòd alius fecerit, sed quòd sine isto nihil fecerit: denique & sapientia in Prouer- *Prouer.8.c* biis quid dicit:Quando præparabat cœlos,aderam,&c.

Et vita erat lux hominum, & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Generaliter quidem de conditore dicitur deo,quoniam semper inter medias creaturas suas sit, & tamen creatura non intelligit creatorem suum: specialiter autem dicitur de domino saluatore: quoniam hoc verbum quod erat deus,& erat in deo,esset etiam in mundo, vt luceret in tenebris Iudæorum: & Iudæi qui sunt tenebræ,non cōprehenderunt lucem.

Fuit homo missus à deo. Breuiter de singulis dicamus. Fuit homo missus à deo.Videte significātiam, proprietatesq; verborum.De deo quid dicitur?de filio dei quid dicitur?In principio erat verbum.Qui erat,principium non habet.Qui erat, non fuit aliquod tempus quando non erat.De Ioanne licèt verò sanctus sit, licèt præcursor sit,non dicitur erat: nō enim erat antequam nasceretur,non erat antequā præcursor fieret,non erat antequam conciperetur in vtero.Audiat hîc,& alia hęresis: Non mittitur ille qui erat, sed mittitur & fit ille qui nō erat.Quid dicitur,fuit homo missus à deo? Videte proprietates verborū. In principio erat verbum, & verbū erat apud deum,& deus erat verbum.Hoc erat in principio apud deum.Legimus & literas seculares, legimus Platonem,legimus & cęteros philosophos.Piscator noster inuenit quod philosophus nō inuenit.Si dixisset: in principio erat deus filius,videbātur patrē excluſisse,aut etiā duos deos facere:& nihil nobis proderat de gentibus,si reliquissemus plurimos deos, & credidissemus in duob⁹ diis.Vide ergo quo modo paulatim,& prudēter irrepit.In principio nō dicit erat de⁹, ne videretur deū & deum facere deos duos iunctos, sed filium verbum

nominat.

Universidad de Deusto Biblioteca

nominat. Et dum dicit ipsum verbum esse in patre, sic & filium deum dicit, vt non offerat vnum deum. Ergo & nos qua ratione filium deum dicimus, & vnũ tamen deum dicimus in patre, & in filio: sic in patre, & in filio, & in spiritu sancto triplex quidem est, sed vna diuinitas. Fuit homo missus à deo. Ioannes fuit, qui antè non erat. Factus est, qui non erat. Fuit homo non verbum. Homo ideo fuit, quia homo: verbum non fuit, sed semper erat. Fuit homo missus à deo. In principio erat verbum. Non mittitur homo missus à deo. Quicquid ergo
Matt.10.d homo loquitur, non auditur qui mittit. Qui enim vos recipit, me recipit: honor mittentis suscipitur in eo qui mittitur. Fuit homo missus à deo. Quod nos dicimus missus, Græci dicunt ἀπόστολος, hoc est, missus, quod
שלוח dicitur lingua Hebraica silaos. * Ergo vides, quòd iste
Esa.6.c Ioannes propheta, non solum propheta, sed & apostolus est. Mittitur Esaias, apostolus fuit. Ecce ego, mitte
Ioan.10.b me. Missus à deo. Pulchre dixit, missus. Dominus enim dicit in euangelio: Omnes qui ante me venerunt, fures fuerunt, & latrones, Non dixit, omnes qui missi sunt, fures & latrones: sed qui per se venerunt. Quid dicit: omnes qui venerunt ante me? Qui dicunt, hæc dicit dominus, & dominus non misit eos, isti qui venerunt per se, & non sunt missi, ipsi fuerunt fures & latrones. Iste ergo missus est à deo, cui nomẽ erat Ioannes. Et nomẽ ipsius officio conuenit. Ioannes enim interpretatur domini
Ioannis interpretatio. gratia, Io enim dicitur dominus, anna, gratia. Ergo Ioannes domini dicitur gratia. Quòd missus est, à domino accepit. Hic venit in testimonium, vt testimonium perhiberet de lumine. Multa sunt quæ dicuntur, sed excludimur tempore. *Et verbum caro factum est, & habitauit in nobis.* Verbum caro factum est, & quo modo factum est, ignoramus. A deo rationem habeo, conscientiam
Coloss.1.d non habeo. Scio quia verbum caro factũ sit, & quo modo factum sit, nescio: miraris quia ego nesciam? Omnis creatura ignorat. Mysterium enim quod absconditum fuit in omnibus seculis: in nostro seculo reuelatum est. Dicat aliquis, si reuelatum est, quo modo te nescire dicis? Reuelatum est quod factũ est, cæterum celatur quo
Esa.53.c *Esa.7.c* modo factum sit. Denique dicit Esaias: Generationem eius quis enarrabit? & quo modo ipse dixerat, Ecce virgo in vtero concipiet, & pariet? dicit quid factum sit: quãdo autem dicit, Generationem eius quis enarrabit: hoc nobis ostendit, quoniam natus quidem sit: sed quo modo natus sit, ignoramus. Sãcta Maria, beata Maria, mater & virgo, virgo fuit ante partum, virgo post partum. Ego hoc miror, quo modo de virgine virgo natus sit, & post nationem virginis mater virgo sit. Vultis scire quo modo de virgine natus sit, & post natiuitatẽ
D mater ipsa sit virgo? Clausa erant ostia, & ingressus est Iesus. Nulli dubium quin clausa sint ostia. Qui intrauit per ostia clausa, non erat phantasma, non erat spiritus,
Luc.24.f vere corpus erat. Quid enim dicit: Respicite & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, quæ me habere videtis. Habebat carnes, habebat ossa: & clausa erant ostia. Quo modo clausis ostiis intrauerunt ossa & caro? Clausa sunt ostia, & intrat quem intrantem non vidimus. Vnde intrauit, omnia clausa sunt: locus nõ est per quem intret, & tamen intus est qui intrauit, & non apparet quo modo intrauit. Nescis quo modo factum sit, & das hoc potentiæ dei. Da potentiæ dei, quia de virgine natus sit, & tamẽ ipsa virgo fuerit virgo post par-
Ezech.44.a tum. Legimus in Ezechiel, in templi ædificatione: Porta hæc, inquit, Orientalis, quæ respicit ad Orientẽ, semper clausa erit: & nemo, inquit, intrabit per eam, nisi solus pontifex. Clausa est porta, & nemo intrat per ipsam portam, nisi solus Põtifex. Sepulchrum saluatoris in petra durissima fuerat excisum, in petra durissima, quæ nullam habebat molliciem: & scriptum est: quoniam in *Matt.27.g* isto ipso sepulchro nullus antè sit positus, sed nouũ sepulchrum erat. Manifestum quidem est secundum literam quod factum est, & propterea in petra excisum est: debemus enim primum secundum literam dicere: Et in durissimo lapide fuerat excisum, & in nouo sepulchro positus est, & grandis lapis positus est ad ostium, & custodia militum in circuitu, vt quantum fortius seruatur ne furari possit, tanto magis virtus dei appareat cũ resurrexerit. Si enim sepulchrum fuisset in terra, dicere poterant: suffoderunt terram, & furati sunt eum: si fuisset lapis paruulus positus, dicere poterant, paruus lapis fuit, & dormientibus nobis tulerunt eum. Denique in
B euangelio quid scriptum est? Venerunt, inquit, alia die *Ibidem.* scribæ & Pharisæi, & sacerdotes, & venerunt ad Pilatum, & dixerunt ei: Domine, magus ille dicebat, quoniam surrecturus est: ne ergo veniant discipuli eius, & furentur eũ, & dicant, surrexit, & peior error fiat, quàm modo factus est, da nobis qui eum custodiant, ne eum furentur. Et dixit Pilatus: Habetis custodiam, ita facite quo modo vultis. Diligẽtia scribarum & hostium prodest fidei nostræ. Seruate Pharisæi, seruate: deus includi non potest, deus in sepulchro teneri non potest. Qui fe-
Esa.40.c cit cœlum & terram, cuius in pugillo terra est & cœlũ, qui appendit mundum in tribus digitis, quod dicitur Hebraice. Qui ergo appendit mundum, vno sepulchro non potest contineri. Denique mulieres Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Ioseph mater, pia quidem voluntate, sed errantes deum quærebant in sepulchro.
C Recipit quidem voluntatem, sed errorem arguit angelus ille qui reuoluebat lapidem, & sedebat super lapidẽ. Et quid ostendebat lapis iste, cui ego infideo, qui seruus sum istius, qui certus sum quòd nõ potest includere dominum meum, cum prematur à seruo suo. Lapis ergo ille nõ potuit claudere Iesum. Et dicit ad mulieres quæ venerant ad quærendum eum: Iesum quæritis, non est hic. Vbi est? in cœlo? vltra cœlos est: in terra? vltra terram est, vbicunque voluerit est, vbicunque est, totus est: vbicunque est, & vbicũque fueris, tu ipse qui illum quæris, in ipso es quem quæris. Audi ergo quid dicit angelus ad mulieres: Quid quæritis viuentem cum mortuis? *Luc.24.c* quid quæritis dominum in sepulchro? Iesum quæritis, dominum quæritis, quia tantum Iesum quæritis. Certe si sciretis illum esse viuentem, audiretis: Medius in-
Ioan.1.d ter vos est, quẽ vos ignoratis. Regnũ dei intra vos est.
Luc.17.c D Angelus quid dicit his mulieribus? Iesum queritis in sepulchro. Credite eum resurrexisse, & putate in vobis quem quæritis. Maria Magdalene cum vidisset dominum, & putasset quòd hortulanus sit, putabat illũ quòd esset hortulanus: errabat quidem in visu, sed ipse error habebat typum suum. Vere enim hortulanus erat Iesus paradisi sui, arborum paradisi. Putabat, inquit, quòd hortulanus esset, & voluit inquirere pedes eius. Et quid ei dixit dominus? Noli me tangere, nondũ enim ascendi ad patrem meum. Noli me tangere, non mereris me tangere, quem in sepulchro quæris. Noli me tangere, quem tantum putes, & non credis resurrexisse. Noli me tangere, tibi enim necdum ascendi ad patrem meum: cum tibi ascendero ad patrem, tunc mereris me tangere, præstante Christo domino nostro, cui sit honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Dini

Universidad de Deusto
Biblioteca

Diui Ioannis Chrysostomi contra Iudæos, Gentiles, & hæreticos sermo, de euangelio, Nuptiæ factæ sunt, &c.

Ioan.2.a Hirundinum pulli in nidulis sedentes, parentũ suorum qui sibi alimenta afferunt, aduentum expectant: & cum ipsos venire conspexerint, leui ala mouent aërem cantillãtes, & ad illorum aduentum applaudentes: similiter & eorum parẽtes, cum nidulo appropiant, cantillant, pullis aduẽtum suum nunciantes. Similiter autem & vos in nido templi huius sedetis, meum aduentum expectantes: & quia venientem videtis, leui mentis ala volatis. Neque ego dissimiliter spirituali huic nido appropiaturus, deũ voce præmissa glorifico, quòd mihi filios dedit tam mei amantes. Sed hirundines alimenta sua ab ore in os traduntnos autem nostra non sic, sed ab ore in aurem. Illa enim in corruptionem procedũt, nostra vero in incorruptibilitatem: illa corpora pascunt, nostra animas impinguant. Hæc omnia non temere à me dicta sunt, sed quia lecti Euangelij continentia ad hæc docenda nos inducit, necessarium vt vos doceam. *Ibidem.* Vocatus est, dicit, Iesus ad nuptias. Oro, compositis moribus estote, & audite quæ dicuntur. Quoniam multi nuptias prætexunt, alij filios, alij militiam, alij negociationem, alij artificium, alij seruitutem, alij diuitias, alij inopiam, & quæcũque talia sunt. Volo igitur declarare vobis, quòd neque diuitiæ impediunt, neque inopia, neque militia, neque negociatio, neque nuptiæ, neque pueri, neque seruitus, neque opificium, neque aliquid tale. Vocatus est Iesus ad nuptias. Venit, vel nõ venit? Certum quòd venit. Quòd si venit, quo modo ergo nuptiæ malæ? non potes excusare. Ego autem non dico, quòd tantum venerit, sed quòd & dona secum attulerit. Aquam in vinum mutauit. Ne excuses te propter nuptias, dominus tuus nuptiis interfuit, & nuptias honestauit: & tu nuptias arguis, & dicis nuptias obstaculum esse ad pietatẽ? Nullum enim ad pietatem est obstaculum. Vis cognoscere quòd nihil nocet habere vxorem & pueros? Moses, nõnne vxorem habuit & liberos? Helias, nõne virgo erat? Nõnne Moses manna è cœlo deduxit? Nõnne Helias ignem è cœlo deduxit? Nõnne Moses coturnices aduolare fecit? Nõnne Helias verbo cœlum clausit? Nõnne Mosi deus locutus est? Nõnne & cum Helia cõuersatus est? Nõnne Moses mare diuisit & transduxit populum? Nõnne Helias curru igneo in cœlum sublatus est? An nocuit huic virginitas, an impedimento fuerunt illi vxor & liberi? Vidisti Heliam aurigam in aëre, vidisti Mosem in mari viatorem? Vide & Petrum Ecclesiæ columnam, quòd & ipse habuit vxorem. At non *Matt.8.b* est scriptum, inquit, quòd Petrus habuit vxorem: vnde ergo liquet, quòd vxorem habuit? Ego dico: Ingressus est Iesus ad socrum Petri, & erat illa infirma, & tetigit eam: & reliquit eam febris, & stetit & ministrauit. Vides quòd & Petrus vxorẽ habuit? Vbi enim socrus, manifestum quòd ibi & mulier. Vides quòd & Petrus vxorẽ habuit? ne incuses nuptias. Hæc dico, vt ne quis prætexat vel vxorem, vel liberos, vel militiam, vel negociationem, vel opificium, vel seruitutem, vel diuitias, vel paupertatem. Hæc excusatio, hic prætextus, diaboli insidiæ sunt. Militiam prætexis, & dicis, Non possum esse pius. Centurio nõnne miles erat? & dicit ad Iesum, *Ibidem.* Non sum dignus, vt intres sub tectum meum: sed die verbo, & sanabitur puer meus. Et admiratus Iesus, ait: Amen amen dico vobis, neque in Israël tantam fidem inueni. Nihilq; nocuit illum sua militia. At quid si opifex? *1.Cor.4.c* Et Paulus operatus est manibus, qui & antea Eccle-

3.Reg.18.g

A siarum deprædator, & post hoc factus prædicator & apostolus. Quid vero si diues? Et Abraham diues, & ipse vxorem habuit & pueros. Credidit enim Abraham, & reputatum est ei ad iusticiam, & amicus dei vocatus est: tam nihil obfuerunt ei diuitiæ, & mulier, & pueri. Non habes excusationem. Tria quæ prætexere potes, vnus ille habuit, & vxorem, & pueros, & diuitias. Sed quo modo si seruus? Et Onesimus seruus erat, & scribit Paulus Philemoni, dicens: Onesimum qui olim nullius frugis, *ad Phil.v.b* nunc autem & mihi, & tibi vtilis. Verum, quid si rex? Erat & Dauid rex, & cum ingressus ad eũ Nathan pro- *2.Reg.12.b* pheta, & arguit ipsum de peccato quod fecerat. Nunquid in illum tyrannidẽ rex exercuit? nunquid vel aspe rum aliquod verbum prophetæ dedit? an non & in regno seruum se fatebatur, dicens: Peccaui domino? Et *Ibidem.d* propheta videns pœnitentiam eius, dixit: Et dominus *Ibidem.* B abstulit peccatum tuum. Velox pœnitẽtia, velocior cõdonatio. Num aliquid tribuit sibi rex, & dixit: Rex sum, amictus purpura, circundatus diademate, fero tela, fagittas, scuta, arma: mihi sunt milites & armigeri, & pauperem illum timerem: ferrẽmne eum, & non occiderẽ? Sed nihil talium, quanuis rex esset: sciebat enim quòd peccarat, & ob hoc pœnituit: quia sciebat se grauiter peccasse. Et nihil ei obfuit regnum. Iam quid si iuuenis? erat & Daniel iuuenis, & leonũ ora constrinxit, & dra- *Danie.vl.c* cones confregit, Bel subuertit, & presbyteros iudicauit, Susannam liberauit, tantæq; virtuti imperfecta ætas nõ obfuit. An non & talis erat fratrum amator Ioseph, qui tantam præ se tulit sapientiam & continentiam apud Aegyptiam? Vestem suam diuisit, fidem non disrupit, *Gene.39.a* impudentiam mulieris vicit, concupiscentiam non satiauit, & nihil impediuit illius virtutem adolescentia. C Sed quid si vidua? Erat & Sidonia vidua, quæ Heliam *3.Reg.17.c* hospitio excepit, & panit pane & aqua, & authorem famis non est reuerita. Quid autem si meretrix? Erat & *Iosue 6.c* Raab, quæ exploratores occultauit, & cum filij Israël terram promissionis accepissent, saluata est ipsa cũ domo & genere suo. At quo modo si pauper? Pauper erat talis & Lazarus. Et quantam ille sapientiam ac patien- *Luce 16.a* tiam in extremis ostendit, licet nihil illum in tanta necessitate leniret. Iam si mulieri quis deditus sit, an non & Sampson? nam licet à muliere sit proditus, tamẽ ipsi deus dedit, vt se de alienigenis vleiscceretur. Sed quid si amas filios? amabat & Iob, Sed tentaris, tentabatur & Iob. Vides quòd saluati sunt? Habes fidẽ, habes omnia: non habes fidem, rex licet sis, nõ tibi proderit regnum: sed ne promissionis obliuiscar: Vocatus igitur est Iesus *Ioan.2.a* ad nuptias: & cum ipse ibi esset, vinum non habebant. D Dicit ei mater sua: Vinum non habent. Dicit ei Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt hydrias aqua, & fecit aquam vinum. Quare autẽ dixit, implete hydrias aqua? an non qui verbo cœlum fecit, & terrã fundauit, & omnia quę in eis, cuius oculus arefacit abyssos, à quo tremit omnis creatura tam cœlestium, quàm terrestriũ, qui ea quæ nõ sunt facit esse, potest etiam hydrias aqua implere? & dicit, Haurite aquam. Ad quid? Ego dico, q̃ si negarint, manus eorum quæ hauserunt, & humeri qui gestauerunt aquam, ipsos redarguant. Idem etiam fecit cum Lazarum suscitauit, antequam ad locum illum veniret, dicit discipulis: Lazarus amicus noster obdormi- *Ibidẽ.a.b* uit. Postquam autem venerunt sorores Lazari, & dixerunt ei, Lazarus mortuus est: dixit eis: Quò posuistis eũ? Dicũt ei, Veni & vide. O noua & inopinata opera, paulò antea dixerat discipulis, Lazarus mortuus est: & nũc dicit, Vbi posuistis eum? Mortem prædixerat discipulis suis,

suis,& locum nescit. Sciebat,sed propter Iudæos dicebat,quia rudes erant. Et ita cum dicit, Vbi posuistis eũ? non ignorantis erat: sicut & cum in paradiso dicebat
Gene.3.b Adam, Adam vbi es? Ignorabatne vbi esset? non est dicendum: sed quia dicebat illis diabolus,quòd in die in qua comederetis ex ligno hoc, eritis vt dij. Et suspicati sunt illi,quòd futuri essent dij. Ob hoc arguit ipsum deus, Adam vbi es? pro eo quòd comedisti & mansisti homo. Sic & apud Lazarum egit. Nã vt appropiauit mo-
Ioan.11.f numento,dixit Iudæis: Tollite lapidem de monumento,& tulerunt. Dicit ipsi soror Lazari, Iam fœtet,nunc enim quatriduanus est. Et vt clamauit voce magna,dixit: Lazare,veni foras. Et prodiit vinctus institis. An nõ qui transfert montes in cor maris, potuit verbo lapidẽ mouere? qui stimulos mortis confregit,qui portas inferni contriuit,non potuit vincula disrũpere? & dicit ipsis, Soluite ipsum. Ad quid? vt si negẽt, manus eorum & B oculi ipsorum redarguant ipsos. Ob hoc dixit, Soluite ipsum. In primis autem soror Lazari testimonium de-
Ioan.2.b dit,dicens: Iam fœtet. Idem & in nuptiis fecit,dicendo eis: Imple hydrias aqua. Et impletis hydriis aqua, fecit aquam vinum. Et propterea vndequaque certos ipsos reddebat. Semper enim incredduli erant Iudæi,& impudentes. Vultis cognoscere quanta eis fecit deus, & permanserunt semper ingrati? Discite,sed oro,accommodate vos mihi,& auscultate quæ dicuntur. Demonstrabo enim vobis,quòd ab initio ingrati & incredduli fue-
Deut.10.d runt. Septuaginta & quinque animę Aegyptum ingressæ sunt,& factæ sunt sexcẽta milia. Mortuus est Ioseph,
Exod.32.c & surrexit alius rex, qui Ioseph memor non fuit,afflixit igitur filios Israël valde. Clamauerunt ad deum,dicentes: Domine tu iurasti patribus nostris, daturum te semini nostro terram fluentem lacte & melle: nunc do- C mine memor esto testamẽti, quod posuisti patribus nostris, & erue nos de manu Pharaonis regis Aegypti, &
Ibidẽ.12.d ex seruitute Aegyptiorum. Audiuit igitur dominus vocem eorum,& misit ad eos Mosem. Sed attendite verba,dicit Moti deus: Accipe agnum immaculatum,anniculum primogenitum, & immola, & sanguine eius vnusquisque obliniat fores, vt cum venerit angelus habens gladium extentum, & viderit quòd sanguine sit linita domus,illã transeat: sin viderit non oblitam, ingredietur & omnia perdet. Fecit igitur Moses sic,& tradidit populo, & illi accepto cruore ianuam linierunt. Et venit angelus, habens extentum gladium suum, & vidit sanguinem in foribus, & transiit: vbi autem non vidit,ingressus,& omnia perdidit. Hæc omnia nõ absque ratione facta sunt: sed quia per lignum & sanguinẽ saluandi eramus,propterea iussit deus vnumquenq; san D guine fores signare. Et quare nõ dixit deus, Linimuros sanguine? quia non eramus saluãdi per lapides,sed per
Exod.16.a & Num. 16.b lignum. Eduxit itaq; eos Moses ex terra Aegypti, & tulit in desertum, & dicunt Mosi: Eduxisti nos in desertum,vt occideres,quasi non sint sepulchra in Aegypto? Nonne nobis melius erat cum essemus in Aegypto, dũ comederemus melones & pepones,allia,& cepe? Vidisti ingratitudinem,ipsi dicebant deo,& precabantur vt educeret se ex terra Aegypti: at vbi in desertum venerunt, fuerunt ingrati. Cognoscis ingratitudinem? sed rem maiorem & singularem vide. Quadraginta annis fuerunt in deserto, capillúsque ipsorum non creuit,neque vnguis, vestimentum ipsorum non fuit sordidatũ, calceamentum ipsorum non fuit contritum: non laborauerunt,non foderunt,boues non vinxerunt,aratrum non traxerunt,sulcos non secuerunt,tribulos non euel

A lerunt, semina non sparserunt, imbres non expectauerunt, Solis æstus non tulerunt, tempus messis non exceperunt, falcem non acuere, neque messuere, non colligarunt aristas, non comportarunt, non cõuexerunt in aream, non extriuerunt, non repurgarunt, non pinsuerunt, non coxerunt panes, & nihil omnino illorum fecerunt: sed panem e cœlo nullis manibus elaboratum comederunt: præponebatur mensa nullo præparante, impassibilitate imitabantur angelos, natura suæ imbecillitatis oblita erat: & post tot beneficia dixerũt Aaroni, Da nobis deos,qui nos præcedant: Mosi enim illi, *Exo.32.a* qui nos eduxit e terra Aegypti, nescimus quid acciderit: feceruntque vim magnam Aaroni. Ille vt vidit eos duri cordis & incircumcisos,dicit ipsis: Tollite inaures vestras,& mittite in ignem, & si quid ascẽdit, hoc deus sit: & ascendit bubulum caput. Hic obserua hæreticum, B parasitum,ingratum Iudęum,dicentem: Si deus genuit, igitur & fluxuram sustinuit,& corruptibilis est. O miser & perdite: hæne de filio dei suspicaris? At nos,absit,ne sit. Sed genuit pater filium, vnus vnicum,deus deũ perfectum: ita sentiunt Christiani. Quia autẽ licet teipsum nescias, superna curiosius putas perquirenda, dic: Putásne te scire,quo modo in auribus in pyram coniectis, bubulum caput ascenderit? Non hoc chalcotypus operatus est. Non erat conflator,quo modo ergo egressum est bubulum caput,audes dicere? Si nescis hæc inferiora, quo modo curiose superna inquiris? qui nescis propria,quo modo curiose aliena inquiris? Et attulerũt nobis *Ioan.15.a* euangelicam vocem,quòd Iesus dixerit discipulis, Ego sum vitis, vos palmites, pater meus agricola est. Vides, dicit,quòd fecit filium. Inutilis enim vitis,nisi ab agricola colatur. Et putauit quòd magnum aliquid & egre C gium dicant. Sed auscultate obsecro. Dicebam de ingratis & reprobis Iudæis, finite dicam, & aduersus impudentes hæreticos. Potes mihi dicere ingrate, & impudens hæretice,agricolam nõ pasci à vite? Armis tuis te capiam. Sicut agricola colit vitem, ita & pater operatur suum filium. Videamus quis ab altero educetur, an vitis ab agricola,vel agricola à vite, vt dicis, Pater à filio habet esse: non est igitur agricola, qui nõ ex operibus suis pascitur. Quid ergo? filius pascit patrem? Nõ, absit. Desine insipientissima hæc loqui. Nam sicut agricola gaudet de vite, ita & pater in filio. Non enim dixit,Pater meus operatus est me: sed, pater meus agricola est. Gaudet enim pater in filio. Non audiuisti ip- *Matt.17.a* sum dicentem, Ipse est filius meus dilectus in quo mihi *& 2.Pe.1.d* complacui, ipsum audite? Quando stetit in Iordanis fluentis,non dixit,Ille est quem creaui,quem feci: sed di xit, in quo mihi beneplacitum. Num & vocem illã re- *Ioan.6.d* icis? Et iterum dicit: Descendi è cœlo,non vt voluntatem meam facerem,sed eius qui misit me patris. Quibus *Matt.13.g* dicebat? Omnino Iudæis,qui dicebant ipsum esse fabri filium: & quasi inimico dei contrarij erant, & propter hoc dixit,descendi. Et quia deo contrarium dicebant, respondebat: Non veni vt faciam voluntatem meam, sed eius qui misit me patris. Nam licet videbantur colere patrem,ipsum tamen negabant, & ob hoc infirmitati eorum consuluit,sic loquendo. Alioqui quo modo is qui vbiq; est, vel qui omnia adimplet,demittitur, vel descendit? Vides igitur quòd propter Iudæos dixit,descendi de cœlo,nõ propter seipsum. Nullam habes excusationem. Afferunt autem hic nobis & aliud testimo- *1.Cor.8.b* nium Apostoli dicentis, Vnus deus pater,& ex quo omnia: & vnus dominus Iesus Christus, per quem omnia. Dicis quòd alius deus præter patrem non sit: & ego dico quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

co quòd præter filium,alius talis dominus nõ sit. Quid igitur?contẽdemus? Minime,absit. Scimus enim propter quos,& quibus hæc Paulus dixerit,sed audite diligẽter sermonem.Quia gentiles multos deos colebant,ludei vero vnum principatum.Vt ergo & multitudinem deorum,& principatum vnius simul auferret, dicebat:
1.Cor.8.b Siue enim sint dij multi & domini multi, siue in cœlo siue in terra: sed nobis vnus de⁹ pater. Et dicẽdo vnus, sustulit deorum multitudinem. Vbi enim vnus, ibi nõ sunt multi:dicendo vero,pater:sustulit principatum vnius. Vbi enim pater, manifestum quòd ibi & filius. Et
Ibidem. propterea dixit: Vnus de⁹ pater,ex quo omnia:& vnus dominus Iesus Christus, per quem omnia. Vides quod ad Gentiles & Iudæos sermonem verterit Paulus, ob hoc dixit,Vnus dominus noster Iesus Christus,per quẽ omnia. Quia omnia tam visibilia, quàm inuisibilia,de
Ioan.1.a quo audi Ioannem dicẽtem:In principio erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat verbum, hoc erat in principio apud deum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil quod factum est. Vides quòd ipse omnium est opifex.Non audebis,inquit, mihi ostendere, quòd filius cum patre numeretur. Increduli quousque non cessatis contradicere, peruertentes scripturas, vt filium simplicem dicamus creaturam vel facturam?Vultis cognoscere,quòd cum de filio verbum aliquod sublime & deo dignum audiunt, insanire incipiunt,& putant in ora sua amaritudinem immitti:eius rei vobis exemplum dicam: Cum quis morbis & febribus laborat,& paululum relinquitur ab eis,si ordinant medici, vt os eius melle obliniatur, faciántque id serui vt præcipitur:existimat infirmus quòd amarum sit mel,licet circunstantes infirmum moneant dulcissimũ esse mel, videtur tamen infirmantis ori amarum, non quod amarum sit mel (quid enim dulcius melle?) sed quòd ille qui mel accipit,infirmus est.Sic & illis cõtingit, cum audiunt consubstantialem, opinantur offundi sibi amaritudinem,non quòd sermo eius naturæ sit, sed quòd infirmæ illorum sunt aures. Pater filium vocat,similiter Apostoli: ipsi autẽ creaturam & facturam. Et quo modo filius creatura & factura? An idem est gignere,& creare?Si omnis qui gignit,creat,& omnis qui creat,gignit: colligemus omnes creaturas filios & genitos esse dei:quia omnia per filium facta sunt. Igitur qui creauit,idem etiam genuit.Vides quòd nati sunt dei,sicut tu dicis?Quandiu eritis increduli? Dicite mihi,quo modo colatur filius,quandoquidem filius dicitur?Nõne & tu filius?sed quid,quòd deus dicitur? nónne & tu? Sed potes mihi dicere,Ille re filius,tu nomine. Ergo filius? Ecce os tuum te redarguit. Ille enim nec factura, nec creatura.Ille re filius,tu appellatione.Ille à solo patre genitus est, tu autem ex præiacente materia formatus.Hæc contra Gẽtiles,Iudæos,& hæreticos dicta sint. Nos autem glorificemus patrem, & filium, & spiritum sanctum,cui gloria in secula seculorum,Amen.

Homilia D.Ioan.Chrysostomi,in dictum Ioannis,Veniet hora,quando veri adoratores adorabunt patrem, in spiritu & veritate,Incerto interprete.

Ioan.4.c

INnumera beneficia dei, quibus per momenta perfruimur, si iugi meditatione animo & sermone reuoluimus: inueniemus nihil tam cõgruere nobis, quàm continuare preces, narrare laudes, prædicare virtutes, atque in eius maiestatis cultum,tota animi veneratione,obsequio, semet deuouere. Sic enim efficitur, vt dum deo gratiarum actionem referimus: & nostra officia compleamus, & eius potentiam cunctis populis demonstremus. Veniet, inquit, hora, quando veri adoratores adorabunt patrem, in spiritu & veritate.Dum veros adoratores,dicit: esse quosdam falsos ostendit, suos veros esse monstrauit. Eius est enim,quod verum est:cuius quod falsum est,& non potest. Diuisit substantiam,dum speciem separauit: genus ostendit,dum patrem constituit. Et vt verius dicam æmulis:Cuncta consistunt:nec quicquam inuenio, quod contrarium habere possit. Denique separatæ sunt diuersæ naturæ.Falsum enim veritas non capit,amaritudinem dulcedo nõ patitur:noctes & dies diuersæ sunt, frigus calori non conuenit. Perdet res quæque, quod nascitur,si aliquãdo æmulo copuletur. Adeo & bonus malo si connectitur, aut pares redduntur, aut cito abinuicem separantur. Amiciciæ enim,pares aut quærũt, aut faciunt: diuersa vero, aut voluntas, aut necessitas iungit. Cæterum nefas est iungere, quod natura copulari non patitur. Si communicauit,inquit, lupus agno aliquando:sic peccator iusto.& iterum, Nolite coniungi cum infidelibus.Quæ enim participatio iusticiæ iniquitati? Quis autem consensus Christo ad Belial? Quæ autem particula est fideli cum infideli? Quæ conuentio templo dei cum simulachris? Igitur quoniam quod verum est,dei est:quod falsum,diaboli: enitendum est, vt Christianus veritatis sectator in spiritu & veritate deum adoret: vt inter veros adoratores constitutus, dei sit orator effectus,vt eum clementer exaudiat deus. Non omnis,inquit,qui dicit mihi domine,domine:introibit in regnum cœlorum:sed is,qui fecerit voluntatem patris mei,qui in cœlis est:ipse introibit in regnum cœlorum:& iterum, Quid mihi dicitis domine,domine,& non facitis,quæ mando vobis? Falsos enim & simulatores veritatis author nec amare poterit, nec audire. Tunc etenim facile poterit esse verum quod dicitur: si qui in veritate constitutus est, spiritu fuerit veritatis instructus. Nam primo, veritas extra Ecclesiam non est: quia veritas Christus. Ego sum, inquit, via, veritas,& vita. Ergo si veritas extra ecclesiam non est: in Ecclesia sit constituta, necesse est. Vnde quicunque in ecclesia constitutus est:in veritate iam positus sit,necesse est. Is spiritu veritatis sit instructus,quia idem spiritus sanctus non nisi sanctæ ecclesiæ à deo per Christũ dominum attributus est. Vnde in ecclesia Christianus exoptet,vt sanctum spiritum mereatur accipere: & acceptum sanctis actibus retinere, vt inter veros adoratores,& ipse possit deum adorare. Cæterum frustra sibi quisquam aliquid à deo promittit, qui aut extra Ecclesiam fuerit,aut in ecclesia simulator existẽs aliter,quàm debuerit,vixerit, Nec à veritatis authore quicquã merebitur impetrare, qui veritatis rebellem sese voluerit exhibere. Perdet enim orationis precem, qui dominicam spreuerit iussionem.Non vult suam orationem audiri,qui putauerit præcepta dei debere contemni. Difficilis est enim ad impetrandum aditus, cum præcedit iussionis diuinæ contemptus. Cæterum facile quod postulatur,accipitur: si quod iubetur, instantissime compleatur: vt homo sibi beneficiorum aditus aut claudat, aut reseret: aut intercludat, aut tribuat: aut neget, aut præstet. Vt enim obsequia pariunt beneficia, sic contemptus exhibet pœnam. Nec enim poterit de contrario prosperum prouenire, quia de prospero nunquam potuit euenire contrariũ. Denique ipsius orationis habitum recognosce. Nónne cum ostendis manus, aperis pectus, faciem erigis ad cœlum, oculos attollis, totum te

Ecclisia 2.Cor.6.a

Matt.7.c

Luc.6.g

Ioan.14.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum te domino creatori ostendis? Denique fœlices manus,si mundæ sunt:beatum pectus,si purum est: gloriosa facies,si simplicitate resplendet:digni oculi,si concupiscentia non fuerint maculati:fœlix totus homo,si totus fuerit illibatus. Fœlix,inquam, si nihil in eo aut cogitatio infecerit,aut actus pessimi sordidauerint. Talis spiritu & veritate præditus, veris est adoratoribus copulatus. Hic non modo,quicquid pro se optauerit,impetrabit:sed & pro cęteris idoneus orator effectus,& in præsenti, quod petit, accipiet: & in futuro, quod credit,inueniet. Vt qui dei est in præsenti orator,in futuro sit cœlestium regnorũ possessor: vt præmiis delectetur in cœlo, qui dominũ actibus piis delectauit in mundo.

† *Habes ad populum Antiochenum in vltimo tomo,homilia lxi. de sacrorum participatione mysteriorum: & quòd communicare nolens, nec orationi dignus est interesse. Ex Ioan. euangel. cap. 6.*

† *Ne pilum quidem hic agnosco phrasis Chrysostomianæ. Huius author videtur qui & penultimę de resurrectione.*

De Lazaro resuscitato, homilia, Incerto interprete.

CRandi fratres stupore,grandi miraculo hinc, & inde fluctibus dolorum Lazarus mortuus est:& vt terrenis artubus, vel membris fœtẽtibus delebatur,sepultus est,& humatus. Contractis igitur membris inter ieiunas, & innumerabiles costas,pellis tetra distenditur, & humoris riuus, qui de gurgite viscerum laxabatur, fœtenti iam sentina per solum cadaueris teter,& cæruleus labebatur. Sed quia iustum iuuenem Lazarum (quem loquor) dominus in seculo dilexisset, præsaga voce præscius futurorum Apostolis suis dormire Lazarum dixit: & quem promisit, si ad illam ciuitatem accederet, protinus excitandum. Huic ergo Lazaro, cui per cæruleas venas membra tabuerunt, quem loculum spelunca incisæ rupis, immani obiectus ex pondere lapis perenni valida detruserat. Bono maiestatis munere serena augustæ virtutis æternitas, saluatoris flectitur pietate, & ad sorores pueri, quas Lazaro crines sparsos per genas tristes capillos obduxerant,resurgere posse Lazarum, si isti crederent, sacratissima vera dei pietas intonabat. Mox sorores constipãte turba,miraculi eiulatu,æstu,ieiuniis, lachrymarum vbertatibus, ebrietate dehinc genibus à statu totius corporis miserandæ iactantur. Heu luctus pius, precum pulsus tenuante defectu carmine palpitati, sorores lachrymas pro germano fundebant, & Hebræas grassitando voces fractis in vnum singultibus saluatoris in laudibus explebant. Quis illic rogo vos populi festinatus, quæ spectantium turba, qualis tanti miraculi potuit esse conuentus, vbi essent plãgentes puellæ, mortuus frater,& Christus fratrem promitteret excitandũ? Conuenerunt,credo, ad hoc spectaculũ seruandæ memoriæ sempiternæ milites,Iudæi, Gentiles, Christiani, proselyti,nautæ, nobiles, serui, senatores & iudices, an resurgere posset. fœtor longius de sepulchro populum feriebat, tota ciuitas morabatur. Qualis illic eras Iesu Christe,quàm croceus,quàm decorus,fonte purior, niue candidior,luna clarior,septies sole candentior. Ecce inter hæc Christe Iesu domine deus fleuisse narraris. Agẽ agẽ serue dei viui,si aliquando præuales de lachrymis domini,vel pauca narrato. Flebat deus mortalibus lachrymis excitatus:& cum Lazarum (potestate sua fretus) mortis de vinculis reuocaret, præstabat pietatis officium solatio lamentorum. Flebat deus,non quòd ante se mortuum periisse cognosceret, sed quòd sororum fletibus obtemperaret: flebat deus, vt quod homines pro hominibus facerent,deus lachrymis & pietate mõstraret:flebat deus, cur vsque ad hoc mortalis deliquisset, & vt discussius de perennitatibus inferos adamasset: flebat deus quòd eos qui immortales esse potuerũt, diabolus fecisset esse mortales. Heu tenuis aura de cœlo, corpus quod rexerat, succiduis artubus deserebat, sed non te pater,non filius aliquando despexit. Pro tua morte factus est & Christus ipse mortalis. Flebat Maria, & fratre ipso mortuo soror Martha plangebat. Harum ad lachrymas saluator pietate commotus, fletus è fletibus contrahebat, vt quia ipse sororum lachrymis filij sui etiam inter ipsos cœlos paternitas flecteretur. Reuoluuntur saxa,secretariũ patescit horroris, curiosi affatim gentium populorum oculi mittebantur in antrum. Ecce vox domini saluatoris,Lazare,inquit,veni foras. Et vt Christus docet,& præuidet,exeunte mortuo, qui curiosos oculos in antrum solicitius prætendebant, veniente foras, expauescenti formidine longius recurrebant. Visus est tecta facie, manibus pedibusque constrictus,& ad documẽtum virtutis ipse mortuus adhuc vinculatus, vt Christus iusserat, suis manibus resoluebant. Quæ rogo vocet illic,qualis pressura videntium,quàm curiosa micantium lumina, qualis in ceruicibus præuenientium multitudo pendebat: qui fletus,quæ gaudia, quale murmur, quàm nouum & cœleste miraculum. Mors vincitur,homo redditur, inferorum catenæ franguntur,& post quatriduum Lazari lingua mouetur, manus officio præparantur, oculis visus redditur,in orbibus currũt, vestigia gressibus explicãtur, auribus renouatur auditus, acies diriguntur in parentes. Cognatio recidiuis obtutibus renouatur, vox prosapiæ currit in auribus Saluatoris, vnde ad motus oscula recognoscunt frigida:poscitur & panis,necnon & domus petitur,Christi miracula referũtur,cui est gloria in secula seculorum,Amen.

Ioan. 11. f

Homilia prima D. Ioan. Chrysostomi in dictum Ioannis, Vos amici mei estis,&c. Incerto interprete.

DOminus Christus in euãgelio suo loquitur,dicens: Vos amici mei estis,si feceritis, quæ mando vobis. Dominus Christus clementer suos alloquitur: beneuole atque amanter suo nomini dicatos hortatur. Vos,inquit,amici mei estis,si feceritis,quæ mando vobis. Non es,inquit,seruus,sed amicus: si quæ tibi mando perfeceris. Non es famulus,sed amori nostro coniunctus:si quod impero, instãter impleueris. Transies enim in amicum ex seruo,in familiarem ex famulo,migrabis in amabilem de externo. Non enim peccatum,seruitutis tibi notam inurit: sed indulgentia,amiciciæ nostræ coniunxit. Nec peccata facient te iam iámque obnoxium, quæ donando tibi, mecum te destinaui in regnum. Serua igitur amiciciæ fidem:cõiunctam nobis obtine charitatem. Vnum sumus,vterque,par sit iubentis & facientis assensus:vt par sit in cœlestibus dominatus: vt enim hominem nascendo ipse suscepi, & coũnitus homini deus apparui: ita tu homo per gratiam me suscepto, & mihi redemptori coniunctus,eris sociatus in cœlo, vt nunc es mihi copulatus in mundo. Amiciciæ tibi nomen indulgentia mea, non tua merita contulerunt: te amabilẽ mihi benignitas nostra,non tua præstiterunt officia. Nihil meruisti,& amicus es: quod mereri incipies,si fueris, vt iubeo, obsecutus. Quinimò amicus esse non poteris:nisi quod iubeo, studiose ac beneuole perpetraris. Vt enim ego te redimerem,ad terras descẽdi: ita vt tu mecum permaneas, ad me migrabis ad cœlum. Nam inter homines amiciciæ cum

Ioan. 15. b

ciæ cum amantibus copulantur: & inter socios,dū seruatur fides,perseuerans societas inuenitur.Denique tol le amorem,& amiciciæ nomē sustuleris: tolle fidem,& societas inter homines non erit. Vt enim amore,amicicia:ita fides,societate constitit.Nec contemptor amicum,nec societas perfidum poterit retinere. Sic amiciciæ cœlestis fastigium sancti omnes Apostoli adepti sunt. Sic in amorem domini patriarchæ venerunt: sic inquam, Abraham dum diuinis iussis obtēperat, dum cœlestia præcepta conseruat: & Hebræorum primo, & Christianorum postremo pater esse cōmeruit:vt arenę maris & syderibus cœli æquaretur duplex semē ei promissum,& vtrūque pro meritis haberet effectum: dum obtineret cœleste semen per Christum, & terrenum semen deficeret per contemptum:vt fuisset æternū,quod præcepta seruaret: & temporale fieret,quod contemptui subiacuisset:vt Abrahæ cœleste semen inchoaretur, vt dixi per Christum: quia terrenum cessaturum fuerat per Hebræum. Igitur nascitur Christus Abrahæ semen ex Abraham,qui ipsum fecerat Abraham. Nascitur,inquam,ex patre,qui prior genuerat patrem:vt esset filius patre anterior,esset Christus genitore prior. Nec enim nasci corporaliter potuisset,nisi genitori originem tribuisset:vt esset genitoris genitor, & suæ originis fabricator.Vnde dominus dicebat Iudæis: Amen,dico vobis,ante Abrahā ego sum. *Ioan.8.g* Quare tu quisquis es, qui de semine Abrahæ Christiane descēdis: quisquis eius te filium gloriaris:si filius es,serua quod pater: si amicus,imple quod præcipit Christus:vt possis lætari de amicicia domini,si tuis actibus eum feceris gloriari.Si quis te de potentibus mundi,aut hæredem vellet conscribere,aut amicum sibi coniungere, aut in filium voluisset forsitā adoptare:nónne admiratus, & stupens totum illi dicares obsequium? Nónne eum omni cultu suscipere religionis parares, officia impartires, ne in aliquo ille offensus,aut volūtatem reflecteret, aut dispositionem mutaret,aut in meliorē te forsitan quod decreuerat,transtulisset?Nunc vero hæredem te deus,amicum Christus constituit:& per eūdem,genitoris factus es filius. Si hæres es,testatoris delegata conserua: si amicus, amiciciæ fœdera inuiolata ostenta: si filius es, lineamenta patris demonstra.Vt enim hæres testamento, amicus officio, amore filius comprobatur:ita Christianus esse,quod dicitur,potuerit: si quod profitetur, impleuerit. Qui sibi placet de amicicia Christi,propositæ respondeat cōditioni. Vos,inquit,amici mei estis,si feceritis, quæ mando vobis.Mandatorum obseruatio,amiciciæ est cōfirmatio. Non potest quis & amicus esse, & mandata cōtemnere, quia qui contemnit mandatum, amicus esse non poterit.Primum igitur,bene tibi dei cultor hoc cōtigit.Vnde tibi munus tātum venit: vt ad Christi amicicias posses accedere, vt ad familiaritatem posses domini peruenire?Si ex merito: nullum in nobis meritū, nisi quod contulit Christus.Si ex precibus:nullus precū effectus,nisi quas dominus deo patri commēdat.Igitur si neq; ex merito neque ex precibus,neq; vlla prærogatiua istud nobis potuerit prouenire: restat,vt benignitas dei hoc nobis per Christū contulerit: qui pro nobis corpus induit,crucē pertulit, inferos penetrauit, & resurgens victor, in cœlum ascendit, & nos in amicicias suæ benignitatis allegit,dicēs:Vos amici mei estis,si feceritis,quæ mando vobis. Benignitas Christi proponit præmium,vt exigat officium:confert dignitatem,vt de nobis exigat seruitutem: beneficiis prouocat, vt officia nostra eliciat.Nec est gratuitū,quod seruitur:quia præmium est,quo seruitus ista pensatur: vt iam negociatio sit ista,non seruitus:mercatio sit,nō famulatus.Per vsuram enim redditur, quicquid in isto tēpore per nostra obsequia fœneratur: vt contemptus in homine confundatur, qui ad cultum Christi eius amiciciis noluit prouocari.Erubesce igitur,quisquis es:erubesce,qui in amicicias Christi vocaris,nec obsequeris:qui familiaris diceris,nec eius mandatis intendis. Nam qui præmiis in obsequium cogeris, qui donis ad officia inuitaris, quid faceres,si gratuitum subires seruitium, qui tam liberale Christi contemnis imperium: vt iam qui amiciciis noluit pensare obsequium, contemptus sui gratuitum incurrat supplicium? Non enim tibi seruus ô homo,præmiis inuitatus obsequitur, aut donis & muneribus illectus quispiam famulatur:quem conditio subiicit,famulatus addicit: seruitus ipsa compellit:cum discreta ista separataq; consistant: dum alius est dominus,alius seruus,alius imperans, alius qui dignitate suscipitur, alius qui conditione subiici demonstratur. Deniq; tūc & homo ipse beatus est,si imperanti animo seruiat corpus, si virtutibus subiecta sint vicia, si contraria prosperis cedant,si bonis aduersa succumbant. Vnde tibi homo ex teipso nascetur iudicium:dum imperas seruo, & nō pares dominio:dum famulis dominaris,& domināti ipse non seruis:& tu tamē sine pręmio imperas,ille tibi prę-miis,quod desiderat,suadet. Deniq; volo,inquit Christus,& amicum ascisce te: volo te familiarem allegare:volo tibi amabilē me exhibere: si tamen tu,quæ mādo perficias:si quæ iubeo,compleas: si quæ tibi persuadeo,studiose instanterq; adimpleas.Cæterū amari non potes,si contemnis:contemni non potes,si seruieris: seruus non eris,si parueris: amicus firmaberis,si quæ mando,perfeceris. Da quod exigo: & accipe,quod promitto.Imple,quod iubeo: & posside,quod dispono. Etenī quid obseruanti promittitur,si contemnenti præmium dispensatur? Aut quo modo poterit in obsequium quispiam prouocari, si contumax indigne cœperit numerari? Tunc enim amicus dignus est nuncupari, si mandata implere contendit Christi.

Homilia secunda D. Ioannis Chrysostomi in dictum Ioannis,Vos amici mei estis,si feceritis &c. *Ioan.15.b*

Vos amici mei estis,si feceritis,quæ mando vobis. Cum in hominem collatos considero diuinos affectus, & cœlestis potentiæ magnificos fructus, ad postremū illi impartitos attendo: tunc & supernam benignitatē admiror,& familiaritatē Christiano cōcessam dum cogito,stupeo: dum tracto, hæsito:dum recolo,perhorresco:vt quantum natura homo sit precios⁹, tantum sit indulgētia Christi magnificus. Nam si quoties hominis qualitas retractatur, toties redemptoris sublimitas cogitetur: inuenies ex redēptore præcellentem,quem ex proprio nosti degenerem.At cum cœlestia forte iura seruauerit, & quid redemptori debeat,cognouerit:inuenies ita merito dignum, vt redemptione noris præcipuum:vt tunc mireris in homine deum,cum dei opus in hominis moribus fulgere vitæ splēdore perspexeris. Dominus loquitur,dicēs:Vos amici mei eritis,si feceritis, quæ mando vobis. Pendet amiciciæ Christi promissio certo cōditionis obsequio. Proponitur enim familiaritatis sublimitas officiorum fœnore comparāda,cum domino certa negociatio copulatur. Promittit enim & exigit, sublimat & subiicit: benignus est,& cōpellit. Christiano enim diuinæ amiciciæ promittūtur, vt ab eo obsequia debita repetātur.

Famulatu

Universidad de Deusto
Biblioteca

Famulatu dignitas quæritur,officio sublimitas comparatur:ad amiciciarum vero cœlestium potentiam, seruitutis obsequio peruenitur.Inuitaris amiciciarum prę-
mio Christiane, nec inobediętiæ excusari poteris:cuius officia tanto precio expũguntur, cuius officia liberalitate tanta pensantur: vt qui obsequi sponte debueras, præmio ad obediętiam inuiteris: nec te à bonis debere vacare obsequiis,cui promittit benignitas Christi præmium. Considera enim quanta sit apud deum liberalitas,benignitas quanta: vbi obsequia sine præmio patrari nõ possunt,vbi seruitus dignitate expũgitur, & amicicia Christi officio comparatur:cui seruire,promoueri est:& obsequi, sublimari. O veneranda pietas Christi, qui prędmia tibi,vt obsequaris,promittit:dignitatem,vt famuleris,ostendit:amiciciis inuitat,vt seruitutẽ extorqueat. Suos esse,quod ipse, desiderat: si modo vt patri ipse,sic Christianus obtemperet genitori. Nam si deriuationem nominis à Christo Christiane sumpsisti: nec aliter tibi competit amiciciarum coniunctio,aut hæreditatis participatio:nisi par fuerit officiorum cõmunio.
Ioan.14.a Qui dicit se,inquit,in Christo manere: debet,quo modo ille ambulauit,& ipse ambulare.Nam si Christus patrem obsequendo promeruit,& obsequio fastigium tãtæ maiestatis accepit:cur non imitaris dominum: cur non eius iubentis seruas imperium?Nã si dominus deo patri seruiuit,cur seruus domino obsequia seruitutis nõ reddit? Non potest amicus existere, qui amiciciæ iura non seruat.Non potest ad familiaritatem Christi accedere,qui eius mãdata noluerit obseruare.Adeptio amiciciarum,est obseruatio mandatorum. Amicicia,amoris est vinculum:vnde nominis ducit exordiũ. Frustrà tibi amici nomen imponis, si amici iussa non feceris. Frustrà nomen vsurpas,si nomini per contemptum repugnas.Aut enim factis,quod vocaris,ostende:aut obseruantibus nominis vocabulum cede.Pręuaricationis crimen incurris, si aliud feceris, quàm vocaris. Quinimò amicicias respuis Christi,qui in te & fœdera pietatis cõtulit,& amiciciæ iura donauit.Nõli ingratus existere, noli dona collata contemptu sacrilego repudiare.Ad inuitandum te Christus publice eum patrem exo-
Amicicia vnde.
Ioan.17.d rat.Pater,inquit,volo,vt vbi ego fuero,& isti sint mecum: & videant claritatem, quam mihi dedisti,priusquam mundus fieret. Si te quispiam diues in amicicias asciscere vellet, si in familiaritatem suam potẽs aliquis voluisset te charitatis vinculo copulare:quanto seruitutis obsequio,quantóve famulatu insisteres, ne in aliquo forte offensus amiciciarum iura mutaret?Deus te in familiaritatem vocat,& eius mandata non seruas? Christus te amicum nuncupat,& eum contemnere non formidas? Nec vereris,ne ex familiaritate hostis,ex amico inimicus existas:vt qui in æternum cum Christo posses gaudere, cum diabolo incipias gehennæ ignibus conflagrare? O stupenda benignitas domini, ô veneranda pietas Christi:quę antè tibi in amicicias obuenit,quàm te sibi amicum cõstituit. Antè se tibi dominus familiarem exhibuit,quàm te in familiaritatem vocauit.Propter nos, corpus induit, crucem pertulit, mortẽ excepit. Nos peccauimus,& Christus sanguinem fudit.Nos deliquimus,& iugulari filius dei voluit.Immortalis pro mortalibus mortuus est:innocẽs pro reis occisus est:iustus pro peccatoribus interemptus est.Vnde cognoscitur quantum præstabit seruientibus,qui tantũ peccatoribus præstitit.Tãtum in te Christi amorem,quo amore Christiane pensabis? Tantos in te beneuolentiæ fructus,quo officio cõparabis? Quicquid in eius obsequiũ erogaueris,parum est, Quicquid in eius seruitutem impenderis,minus est.Nec si animam dederis,aut sanguinem fuderis,cõpensabis.Non enim sanguis noster proderit Christo, vt Christi profuit nobis: aut nostra passio beneficiũ collatura est domino, vt domini passionem nobis contulisse gaudemus.Sed idcirco passiones nostras libẽter acceptat:quia sibi fieri deputat,quicquid propter se à nobis geri aspectat: quia nec ipsum virtute nostra sustinemus,quod patimur:pro eius potentia aggredimur,& eius victoria coronamur.Denique ipse in suis pugnat,ipse dimicat,& victoriam Christianis assignat.Nec poterit quisquam sibi vẽdicare,quod dei est: licet deus,quod suum est, homini dignetur adscribere. Quare cœlestis amiciciæ dignitas mandatorum obseruantia teneatur:ne noster exterminet cõtemptus,quod pollicetur beneuolẽtia dominus.Custoditio enim prę-
ceptorum,perceptio est promissorũ. Vt enim cõtemptor amicus esse nõ poterit: ita amiciciæ gloria perfruetur,qui Christi mandata seruauerit:sicut ipse dicit, Vos amici mei estis,si feceritis,quæ mando vobis.

ERASMVS ROTERADAMVS
LECTORI. S. D.

CVm aggressus essem vertere commentarios in Acta Apostolorum,cœpi de titulo subdubitare, non quòd displiceret opus, sed quòd stylus haberet concisum quiddam & arreptum, id quod à phrasi Chrysostomi videbatur alienum.Quanquam alioqui multa congruebant, crebræ percontatiunculæ ac dialogismi, & illud ἔφη & ὁ δὲ quibus subinde lectori renouat attentionem.Ad hæc digressiones locorum communium, præsertim sub finem homiliarum,vt si non sit Chrysostomus, simium quẽpiam huius fuisse oporteat. Verum hic iudicio meo nolui fidere, proinde paucas homilias in gustum dedimus, daturi reliquas volente domino, si docti censebunt opus esse Chrysostomo dignum. Quorum iudicio freti,libenter hoc quicquid est sufficionis ponemus, quanquam haud temere concepimus, totics tam insigniter delusi mendacibus titulis. Bene vale.

SANCTI IOANNIS CHRYSOSTOMI commentarium in Acta apostolorum, Des. Erasmo Roterodamo interprete.

PRimum quidem sermonem feci de omnibus, ô Theophile,quæ cœpit Iesus tum facere tum docere vsque ad eum diem, quo præcipiens Apostolis per spiritum sanctum quos elegerat, receptus est.

HOMILIA PRIMA.

COmplures sunt quibus hic liber adeo ignotus est, vt non solum ambigant de authore,à quo cõscriptus sit,verum ne id quidem cognitum habeant, an omnino extet hæc rerum ab apostolis gestarum historia. Atq; hac potissimum de causa coactus sum negocium hoc suscipere, vt ignorantes allicerem, neq; sinerem tam insignem thesaurum in tenebris abditũ latere.
Liber Actorum olim incelebris.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tere. Siquidem hinc non minor nobis contingere po-
Vtilitas Afferuan. terit vtilitas, quàm ex ipsis euangeliis: tanta scatet philo
sophia, tanta abundat cum omnium dogmatũ rectitu-
dine, tum præcipue eorum quæ de spiritu sancto prodi
ta sunt. Proinde cauendum est ne negligenter præter-
curramus hũc librum, sed exactissima cura scrutemur,
excutiamusq; Etenim promissa quæ Christus in euan-
geliis antè verbis pollicitus erat, ea hic re præstita & ex-
hibita videre licet, ipsamq; veritatem ipsis factis relucẽ-
tem intueri. Simúlq; videre est discipulos mirifice ad
meliora transmutatos, nimirum sancto spiritu vim suã
in illis exerente. Audierant enim Christum dicentem,
Ioan.14.b Quisquis crediderit in me, signa quæ ego facio, & ipse
faciet, & his maiora faciet. Audierant & illa prædicen-
tem discipulis suis, quòd ad præsides & reges essent du-
cendi, quódq; in synagogis suis Iudæi essent ipsos fla-
gellaturi, quòd essent atrocissima quædam passuri, sed
his omnibus euasuri superiores: ad hæc quòd euangeliũ
prædicandum esset toto terrarum orbe: quæ quidem
omnia sic euenisse vt nulla in parte promissoris fides
desiderari possit, videre licet in hoc libro. Neque vero
hæc tantum quæ modo commemorauimus, verũetiam
alia plura, quæ dixerat dominus cum ageret cum disci-
Nouator spiritus. pulis. Conspicies autem hic & illa, nimirum Apostolos
ipsos ceu volucres, terram mariáq; percurrentes, ac ti-
midos illos quondam rudesq; subito in alios homines
esse versos, falsúque diuitiarum, gloria, ira, concupiscẽ-
tia, breuiter rebus omnibus superiores esse factos. Vide-
bis summam inter ipsos concordiam, nec quicquã om-
nino prioris illius liuoris aut inuidentiæ residere, nec
iam loci principis ambitũ inter ipsos feruere, sed om-
nem virtutem in eis absolutam perspicies, tum summã
eximiámque charitatem in illis relucẽtem. Nam de hac
Ioan.13.d quoque multa illis præceperat, dicens: Per hoc cogno-
scẽt omnes, vos esse meos discipulos si dilexeritis inui-
cem. Quin & dogmata quædam hic reperire licebit,
quæ nisi liber fuisset proditus, haudquaquam fuissent vl
li tam dilucide cognita, quin potius quod est caput sa-
lutis nostræ, fuisset occultum & in obscuro latuisset: tã
de his loquor quæ ad bene viuendum, quàm quæ ad fi-
dei nostræ dogmata pertinent. Porrò eorum quæ hic
1.Cor.15.b tractãtur, maior pars, sunt acta Pauli, qui plus omnibus
laborauit. Eius rei causa est, quòd is qui librum hunc cõ
scripsit, discipulus & cultor Pauli fuit: nimirum beatus
Lucas, cuius virtutem, cum ex aliis multis argumentis,
tum hoc præcipue licet perspicere, quòd præceptori suo
indiuulsus adhæserit, quódq; per omne tempus, illum
fuerit affectatus. Itaque cum Demas & Hermogenes il-
lum in periculo deseruissent, alter in Galatiam profe-
ctus, alter in Dalmatiã: audi quid de hoc dicat, Lucas,
2.Tim.4.b inquit, adhuc solus mecum est. Quin & Corinthiis scri-
2.Cor.8.c bens de eodem: cuius, inquit, laus est in euangelio per
1.Cor.15.c omnes Ecclesias. Rursus cum dicit, Conspectus est Ce-
phæ, deinde duodecim. Item cum ait iuxta euangelium
2.Cor.4.a quod accepistis, de Lucæ euangelio sentit: vt iam non
aberrarit à vero, qui voluminis huius descriptionẽ ad
hunc authorem retulerit. Cæterum cum dico hunc ip-
Acta quare nõ ẽgius producta. sum, Christum dico. Quòd si quis dixerit, quid tandem
fuit in causa, quo minus omnem historiam ad finem
vsq; persecutus sit, cum illi semper adfuerit: huic sic re-
spondere poterimus, Primum quòd hæc quoque suffi-
ciebant his qui vellẽt animum aduertere: deinde quòd
euangelistæ semper incubuerunt in ea, quæ magis vr-
gebant, nec illis curæ fuit historias conscribere. Siqui-
dem non parum multa & absque scripto tradiderunt.

A Itaque cum omnia sint admiratu digna, quæcunq; hoc
libro continentur, tamen illud potissimum admiratu-
dum in apostolis, quo modo sese ad infirmorum ac ru
dium captum demiserint, atque hoc ipsum eis spiritus
sanctus suggesserit, in hoc illos præparans, vt in dispen-
sando verbo dei versarentur. Vnde factum est, vt cum
tam multa de Christo disseruerint, pauca dixerint de
eius diuina natura, plurima vero de natura eius huma-
na, de morte, de resurrectione & ascensu. Etenim quod
id temporis quærebatur, illud erat, vt homines audirẽt
eum excitatum à mortuis, ascendisse in cœlum. Quem-
admodum igitur ipse Christus illud in primis agebat,
vt perspicuum faceret, quòd venisset à patre: itidẽ hic
præcipue studet hoc persuadere, quòd reuixit, quódq;
in cœlum receptus est, quódque ad eundem reuersus
est à quo profectus fuerat. Nam nisi hæc prius credita
B fuissent, præsertim cum accessisset assertio, de resurre-
ctione, deq; in cœlum reditu, nimirũ vniuersum dog-
ma Iudæis visum fuisset vanũ & incredibile. Quapro-
pter sensim ac paulatim illos ad sublimiora prouehit. *Christ. c*
Quin etiam apud Athenienses, Paulus eum simpliciter *tum homi*
hominem appellat, nihil attribuens amplius: Idq; iusta *dictus.*
de causa. Etenim si Christum ipsum de æqualitate quã *Infra 17.*
habet cum patre differentem frequenter aggressi sunt
lapidibus obruere, eáque de causa blasphemum appel- *Ioan.8.g*
larunt, haudquaquã eum sermonem à piscatoribus ac-
cepissent, præsertim cum crux præcessisset. Quid autem
de Iudæis loquor, cum ipsi tum temporis discipuli, quo-
ties audiebant sublimiora dogmata crebrò turbati fue
rint & offensi? Vnde & dicebat dominus, Multa habeo *Ioan.16.*
quæ vobis dicam, sed in præsentia non potestis ea fer- *Sẽsim pr*
re. Quod si illi ferre non poterant, qui tantum tempo- *ducans*
C ris cum ipso consuetudinem habuerant, & quibus tam *Christus.*
multa arcana communicarat, quiq; tot miracula vide-
rant, quo modo homines qui recens ab aris, simulacris,
& sacrificiis, à felibus & crocodilis venerant: nam hu-
iusmodi tum erant gentium numina, quique & ab aliis
malis tum primum fuerant auulsi, repente sublimes il-
los de dogmatibus sermones recepissent: Imò quo mo-
do ipsi quoque Iudæi qui quotidie discebãt & institue-
bantur à lege, frequenter illud audientes, Audi Israël, *Deut.6.a*
Dominus deus tuus vnus est: cum vidissent eum affi-
xum in ligno crucis, atque adeo cum ipsi crucifixissent
illum ac sepelissent, nec eum vidissent resuscitatum, si
audissent, hic ipse deus est, ac patri æqualis: nónne ma-
xime omniũ ab his verbis abhorruissent, ac resiliissent,
& oblatrassent? Proinde paulatim ac sensim illos insti-
tuunt, seseq; miro studio ad captum imbecillium in di-
D spensatione dogmatum demittunt. Cæterum quo ma-
gis se demittunt Apostoli, hoc vberior contingit illis è
diuini spiritus liberalitate gratia: dum in eius nomine
maiora faciunt quàm ipse fecerat, nimirum vt vtroque
modo proficiat euangelium, dum sese demittentes, au-
ditores humiles & humi iacẽtes erigunt, & sermonem
de resurrectione miraculis probabilem reddunt. Siqui-
dem quod maxime agit hic liber, est resurrectionis de-
claratio: Quæ si credita fuerit, & cæteris aperta est via.
Argumẽtum igitur & scopus huius libri, si quis rei sum-
mam erasiore sermone velit cõplecti, hic potissimum
est. Supereſt vt præfationes audiamus. *Primum quidem*
sermonem feci de omnibus ô Theophile quæ cœpit Iesus tum facere,
tum docere. Statim hic quæret aliquis, Quamobrẽ Theo
philo renouat mentionem euangelij: Vt suam declara-
ret exactam diligentiam: Nam in illius operis præfatio-
ne dicit, Visum est & mihi ab initio affectato omnia,

diligenter

diligenter ordine tibi scribere. Nec suo vnius testimonio contectus est, sed omnia potius refert ad apostolos, dicens: Quemadmodum tradiderunt nobis, qui ab initio spectatores ac ministri sermonis fuerũt. Quare quũ illic verbis suis fidem cõciliarit, nihil hic opus erat alia confirmatione, quum ibi semel habita sit à Theophilo fides ipsius sermoni, ac per illum certissimã veritatem eum edocuerit. Etenim cui fides est habita scribenti quę audierat, huic multò magis habenda fides, ea conscribenti, quę nequaquam ab aliis accepit, sed quæ vidit ipse simul & audiuit. Etenim si ea quæ Christus gessit recepisti, multò magis recipies res ab apostolis gestas. Quid igitur? nihil hic aliud est, quàm historia, & narratio spiritus expers? Nequaquam. Quî sic? Quoniam & illa quæ ab initio ipsi, qui spectatores fuerunt ac ministri sermonis, Lucæ tradiderunt, spiritus erant. Et quare nõ dixit, quemadmodum nobis tradiderunt, qui spiritus sancti donum promeruerũt, sed quorum ipsi spectatores fuerunt? Quoniam hoc maximé fidem conciliat, si quis didicerit ex his qui quæ narrant, oculis suis viderunt. Illud autem, si spiritus authoritatẽ præ se tulissent, fastui & arrogantiæ tribuissent imperitii. Vnde & Ioannes sic loquitur: Ego vidi & testimoniũ perhibui, quòd hic est filius dei. Christus autẽ sic loquitur, Nicodemo videlicet erassiori. Quod scimus loquimur, & quod vidimus testificamur, & testimonium nostrum nemo recipit. Rursus declarans, multa testimonia proficisci ab oculis, dicebat discipulis: Et vos testificamini de me, quoniam ab initio mecũ estis. Quin & ipsi apostoli frequenter hunc in modum loquuntur, Testes nos, & spiritus sanctus, quem dedit deus fidẽtibus sibi. Posteà Petrus comprobans resurrectionem dicebat, Qui simul edimus & bibimus cũ illo. Facilius enim testimonium auditores recipiebant ab his, qui vixerant cũ illo, quòd id tẽporis adhuc multi abessent ab intellectu spiritus. Vnde & Ioannes in suo euangelio, quod scripsit, ait se vidisse, quod narrat de fluxu sanguinis & aquæ, hoc ipsum grauissimi testimonij loco ponens, quod vidisset, etiamsi quæ spiritus suggerit certiora sunt iis quæ videmus, sed non apud incredulos. Porrò quòd Lucas non fuerit expers spiritus, pluribus ex argumẽtis perspicuum est, vel è miraculis, quæ nunc per illum fiunt, vel quòd tum quilibet participes fiebant spiritus sancti, non solùm eximij, qualis erat Lucas, vel ex ipsius Pauli de illo testimonio. Ait enim, cuius laus est in euangelio, vel ex hoc quòd ecclesiarũ suffragiis delectus fuit. Siquidem suprà dictis & illud adiicit, Quin etiam electus est ab ecclesiis, vt nobis peregrinationis sit comes, in hac gratia, quæ administratur à nobis. Iam mihi vide quàm hic euangelistæ sermo absit ab omni fastu. Non enim dicit, prius euangelium quod euangelizaui: sed, priorem quidem sermonem feci, nimirum euangelij prædicationem magnificentius quiddam esse ducẽs, quàm pro ipsius dignitate aut viribus: Et tamen apostolus hoc titulo ornat illum dicens, Cuius laus est in euangelio. Ipse contrà modestè loquitur, dicens: Priorem quidẽ sermonem feci de omnibus ô Theophile, quæ cœpit Iesus tum facere tum docere, non simpliciter de omnibus, sed ab initio ad finẽ vsque, ait enim: ad eum vsq; diem quo receptus est in cœlum. Atqui Ioannes declarat impossibile perscribere omnia. Siquidem hoc vt ostenderet, vbi dixerat, Quæ si scribantur singulatim, nec ipse vt arbitror caperet mundus: addidit, qui scribendi forent libri. Quo modo igitur, inquiet aliquis, hic Lucas loquitur de omnibus? Atqui non dixit omnia, sed de

Actorũ nõ simplex historia.

Ioan.21.g

Ioan.3.b

Ibidẽ.15.d

Infra.12.e

Infra.10.f

Miracula per Lucam.

1.Cor.8.c

Lucæ modestia.

Quæstio. Ioan.21.g

omnibus, perinde ac si quis dicat summatim & in genere: aut de omnibus loquitur, quæ necessaria sunt vrgentq;. Ac mox indicat, quæ sint illa omnia, quæ cœpit Iesus, tum facere tum docere: intelligi volens miracula ac doctrinam. Nec id verò solùm indicauit, verùm etiam quod Iesus faciendo docuerit. Vide porrò humanitatem eius ac mentem apostolo dignam, etiã si vnius hominis causa tam diligentem solicitudinem suscepisset, vt totum euangelium cõscriberet: vt, inquit, habeas eorum sermonum quos audisti certitudinem. Audierat enim Christum dicentem, Non est volũtas patris mei, vt vel vnus pereat ex his pusillis. Et quam ob causam non vnicũ fecit librum, quem vni mitteret Theophilo, sed in duo partitus est argumẽta? Nimirum quò res distinctione voluminũ esset dilucidior, simulq; vt intermissione respiraret ac refocillaretur auditor. Quãquam & alioqui distinctæ sunt res quæ in his libris tractantur. Quin & illud cõsidera, quo pacto Christus dictis suis per opera fidẽ conciliarit. Ad mansuetudinem hortatus est, dicens: Discite à me, quòd mitis sum & humilis corde. Docuit nos paupertatem, & vtrunque factis demõstrauit. Siquidem filius hominis, inquit, non habet vbi caput suum reclinet. Rursum præcepit, vt diligeremus inimicos. Exhibuit hoc in cruce, deprecans pro crucifigentibus. Dixit, volenti trahere in ius vt tunicam eripiat, permitte vt & pallium auferat. Ipse verò non vestimẽta tantùm, verùm sanguinẽ quoque suum dedit. Idem vt facerent & discipulis præcepit: vnde & Paulus dixit, quemadmodũ habetis formam ex nobis. Nihil enim doctore frigidius, qui verbis duntaxat philosophatur: Neque enim hoc doctoris est, sed histrionis & hypocritæ. Eoq; apostoli prius vitæ exemplis docebant, deinde verbis. Quin potius ne verbis quidem erat opus, quum clamarent opera. Nec aberrarit à vero, qui passionem eius actionem dixerit. Nam patiendo fecit ingens illud & admirandum opus, quo mortem deiecit, reliquaque omnia peregit. *Ad eum vsque diem, quo præcipiẽs apostolis per spiritum sanctum, quos elegerat, in cœlum receptus est.* Per spiritum præcipiens, hoc est spiritualia ad illos verba loquutus, nihil autem humanum. Vide igitur, num hic sensus placeat, an magis placet accipere, quod per spiritum eis præceperit. Vides vt adhuc Lucas modicè de Christo loquitur, quemadmodum & ipse dominus de se ipso loquebatur: Quòd si ego per spiritum eiicio dæmonia. Etenim spiritus ille sanctus operabatur in eo templo. Quid tandem præcepit? *Proficẽti, docete omnes gẽtes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, docentes illos seruare omnia, quæcunque præcepi vobis.* Magna laus apostolorum, quum talia fuerint aggressi, nimirum totius orbis salutem, quum horum verba spiritus essent plena. Quod ipsum sanè innuit, quum dicit, per spiritum sanctum, hoc est, etiam verba quæ locutus sum vobis, spiritus sunt. Cæterùm quod dicit, hoc est: primùm auditorem rapit ad cupiditatem, deinceps discendi cognoscendiq; præcepta, tum apostolis fidem conciliat, quandoquidem spiritus verba dicturi sunt, & Christi præcepta. Itaque quum præcepisset, inquit, receptus est: Non dixit, ascendit: Nam adhuc tanquam de homine loquitur. Videlicet & post resurrectionem docuit discipulos, cæterùm huius temporis historiam nemo nobis explicuit exactè totam. Verùm immoratur quidem huic rei Ioannes magis quàm ceteri, quemadmodum & hic: sed nullus omnia euidẽter disseruit, propterea quòd ad alia festinarent. Didicimus igitur hæc per apostolos, qui quæ audierant retulerũt, quibus

Facere & docere.

Matth.28.d

Lucas quare scripsit duos libros.

Ibidẽ.11.d

Ibidẽ.8.c

Matth.5.f

Philip.3.d

Patiẽs agit.

Matth.12.c

Ioan.6.g

Universidad de Deusto
Biblioteca

& seipsum præbuit viuum. Prius autem de assumptione loquutus, dicit & de resurrectione. Posteaquàm enim dixit eum assumptum, ne putares illum ab aliis assumptum esse, adiecit, quibus & exhibuit seipsum viuum. Et enim si semetipsum exhibuit in re maiore, multò magis in minore. Vides quo modo clanculũ aspergit magna hæc dogmata? *Per dies quadraginta visus est ab illis.* Neq; enim ita tunc perpetuò quemadmodum ante resurrectionem fecerat, versatur cum illis. Illud vide, non dixit, quadraginta diebus, sed per quadraginta dies. Aduolabat enim, ac deuolabat rursus. Quur ita tandem? Subducebat animos illorum ad altiora, nec patiebatur illos similiter erga ipsum sic affectos esse quemadmodum prius fuerant. Neque verò hoc simpliciter faciebat, sed ad vtrũq; diligenter præparabat, & vt crederetur resurrectio, & vt deinceps maior humana conditione haberetur. Atque hæc erant inter sese contraria. Vt enim persuaderetur resurrectio, oportebat multa esse facta, quæ erant humanæ naturæ. Vt autem crederetur id quod est mirabilius, videlicet diuina natura, contrà. Et tamen vtrunque factũ est opportuno tẽpore. Cæterùm qua de causa nõ apparuit omnibus, sed discipulis tãtùm? Quoniã multis illorum visum fuisset spectrum, videlicet iis qui non nouerant arcanum mysterij. Etenim si ipsi discipuli diffidebant initiò ac turbabantur, & opus erat vt manibus contrectarent, opus erat mensa communi: quo modo verisimile est affectos futuros fuisse, vulgares istos? Proinde ex miraculis certam & indubitatam facit resurrectionis fidem, vt non solùm euidẽs esset eius ætatis hominibus, verùm etiam omnibus sequuturis. Quod enim in illis effecerũt conspecta prodigia, hoc in omnibus posteris erat effectura fides. Quapropter & incredulos per fidem colligimus. Etenim si non resurrexit, sed manet adhuc mortuus: quo modo in nomine eius apostoli edidere miracula? At nõ edidere miracula, dixerit aliquis: Quo modo igitur nostra natio collecta est? Nec enim hoc saltem sic habere negabunt, neque repugnabunt iis quæ videntur. Itaque quum aiunt non esse facta miracula, tum magis etiam seipsos pudefaciunt. Nam hoc ipsum maximum est miraculum, absque miraculis orbem terrarum accurrere, à duodecim pauperibus & illiteratis hominibus attractum. Neque enim opulentia diuitiarum, neque sapientia dicendi, nec alia re simili vicerũt piscatores, vt iam vel inuiti fateantur homines in illis diuinam esse virtutẽ. Nam erat impossibile, vt vnquam res tanta viribus hominum conficeretur. Atque hac de causa & ipse diebus quadraginta commoratus est post resurrectionem, lõgo temporis spacio certis argumentis declarans & comprobans conspectum sui ipsius, ne spectrum & inane fantasma crederent quod videbatur. Ac ne his quidem contentus fuit, sed mẽsam etiam addidit. Nimirum hoc est, quod deinceps dicit: *Et cõuescens simul cum illis.* Sic hoc argumento ipsi quoque apostoli, semper astruxerũt resurrectionis fidẽ, vt quum aiunt, qui quidem cibum simul sumpsimus, & bibimus cum illo. Sed quid apparens faciebat? Per quæ illos ad fidem adduxerit ostendit, dicens, Apparens illis, & loquens de regno dei Quoniam autem deiectis erãt animis & his quæ facta fuerant conturbati, ac restabat, vt magna aggrederẽtur certamina, recreat & erigit illos: prædicens quid esset illis euenturum, ac præcipiens ne discederent ab Hierosolymis, sed expectarent promissa patris. Primùm euocarat illos in Galilæam, metuentes etiámnum ac trementes, quò vacui pauore, possent audire quæ dicerentur. Deinde quum audissent, & in his quadraginta dies essent versati, præcepit ab Hierosolymis ne discederẽt. Quur ita tandem? Quemadmodum milites in multitudinem erupturos, nemo patitur exire, priusquam armati fuerint, neque quisquam equos sinit à carcere prosilire priusquam aurigam nacti sint: ita nec Christus discipulos suos passus est in acie cõspici, priusquam descẽderet spiritus, ne facilè caperentur, & abducerentur à multitudine. Verùm non hæc sola causa est. Sed posteaquàm complures erant illic crediturí, & rursum cum his alij, ne qui dicere possent, quòd prætermissis notis, ad peregrinos abissent ostentandi sui gratia: hac de causa, apud ipsos qui Iesum occiderant, exhibent argumẽta resurrectionis: apud ipsos, inquam, qui eum crucifixerant, qui sepelierant, in ipsa ciuitate in qua facinus illud impiũ erat patratum, vt aduenis etiã omnibus os occluderetur. Etenim quum ipsos etiam qui dominum crucifixerunt, palàm esset credidisse: satis constat, quòd verè crucifixus fuerat dominus, & euidens erat eius facinoris impietas, denique resurrectionis fides apertè comprobatur. Post hæc ne dicerent, quo modo ergo poterimus inter homines impios & homicidas, ad hæc tam multos durare, quum simus pauci cõtemptiq;? vide, quo modo desperationem hanc dissoluat dicens, sed expectate promissionem patris, quam audistis ex me. Et quando audierunt, dixerit aliquis? Quum diceret, Expedit vobis vt ego discedam, nisi enim ego discessero, consolator ille non veniet ad vos. Ac rursum, Rogabo patrem, & alium cõsolatorem mittet vobis, vt maneat vobiscum. Et quare is non aduenit quum adhuc adesset dominus, aut mox ab illius discessu, sed ispe quidem abiit die quadragesimo, spiritus autem aduenit quum compleretur dies quinquagesim⁹? At si non dũ aduenerat, quî cõsistit, quod dixerat, Accipite spiritum sanctum? Nimirũ vt eos capaces rederet, & idoneos accipiendo spiritui. Etenim si Daniel angelum visurus semotus est, multò magis hos decebat secedere, tantum dei donum accepturos. Vtrum igitur liẽet hoc pacto quæstionem propositam soluere, an sic potius accipiẽdum est, quòd de eo quod erat futurum, perinde quasi iam factum esset sit loquutus: Velut quum dicit, Calcate serpẽtes & scorpios, & omnem virtutem inimici? Quam igitur ob causam nõ tum protinus aduenit spiritus? Oportebat illos desiderio promissi teneri, atque ita donũ accipere. Ideoque quum ipse digressus esset, tum aduenit spiritus: Qui si venisset eo præsente, non habuisset illos tam ardẽs expectatio. Et ideo nõ protinus ab ascensione domini venit spiritus, sed post octo aut nouem dies. Itidẽ & nos tum maximè excitamur in deum, quoties in necessitate cõstituti sumus. Sic & Ioãnes tum maximè mittit discipulos ad Christum, quum maximè futurum erat, vt opus esset Iesu, quando ille iam habitabat in carcere. Sed aliter exponi potest: Oportebat in cœlo comparere naturam nostrã, & perfectam reconciliationem fieri, ac tum venire spiritum, quo purum merumq; gaudium fieret. Nã si spiritu præsente dominus quidem abissel, ille verò mansisset, non fuissel perinde magna consolatio: Siquidem sic erãt affecti, vt admodum ægrè ab illo diuellerentur, vnde & consolans illos dicit, Expedit vobis, vt ego discedam. Itaq; diebus aliquot interiectis differt missionem spiritus, vt paulisper afflicti, & in necessitate, quemadmodũ dictũ est, constituti, mox solido puroq; gaudio fruerentur. Porrò si spiritus esset minor aut inferior filio, non erat sufficiẽs consolatio. Sed quo modo dictũ est illud,

Miraculum innouati mundi.

Actor.2.f

Simile.

Ioan.14.f

Ioan.14.b

Spiritus sã. Ethus quare non fuerit missus.

Ioan.20.f

Dani.8.a

Luc.10.a

Luc.22.

Ioan.16.f

Spiritus a.

quãdiu fu.

Expedit

Universidad de Deusto
Biblioteca

Expedit vobis: Ideo ſpiritui ſeruata eſt maior doctrinæ portio, ne putarent illum minorem. Iam illud conſidera, quantam eis impoſuerit neceſsitatem mandi Hieroſolymis, ex eo quòd pollicetur ſeſe illic exhibiturum ſpiritum: Nam ne rurſum poſt aſcẽſionem ipſius fugeret, hoc promiſſo, ceu vinculo quodam eos illic aſtringit. Cæterùm quum dixiſſet, *Expectate promiſſionem patris, quam audiſtis ex me ſubiecit, Quoniam Ioannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini ſpiritu ſancto poſt non multos hos dies.* Demonſtrat in ſequentibus, quid interſit inter Ioannem & ipſum, non iam adumbratè, quemadmodum prius: vehementer enim obumbrarat ſermonem, quum diceret, Qui autẽ minor eſt in regno cœlorum, maior eſt eo: ſed nunc manifeſtius, Ioannes, inquit, baptizauit aqua, vos autem baptizabimini ſpiritu ſancto. Non iam vtitur teſtimonio, ſed perſonæ tantùm meminit, quo memoriã illis refricet eorum quæ prius dixerat, ſimulq; declarat eos iam maiores factos Ioanne, quandoquidem & ipſi baptizaturi erant ſpiritu. Neque dixit, ego vos baptizo ſpiritu ſancto, ſed baptizabimini, nos interim docẽs, vt modeſtè de nobis ſentiamus. Nam hoc iam ex Ioannis teſtimonio dilucidum erat, quòd ipſe eſſet qui baptizaret, quum diceret, Ipſe vos baptizabit ſpiritu ſancto & igni. Atque hac de cauſa, huius vnius facit mentionem. Igitur euãgelia quidem eorum quę Chriſtus geſsit ac dixit, narrationem & hiſtoriam quandam continent. Cęterùm Actorum liber refert ea quæ alter ille paracletus dixit ac fecit. Nã & tum quidem multa ipſe faciebat. Quemadmodum & nunc Chriſtus agit occulta vi, ſicuti & tunc quoque temporis agebat. Sed tum quidem per ipſum templum, nunc autem per apoſtolos. Ac tum quidem in virgineum venit vterum, templumq; conſtruxit: nunc verò in animos apoſtolicos: Rurſum tum venit in ſpecie columbæ, nunc in ſpecie ignis. Quur ita? Videlicet illic præ ſe ferebat manſuetudinem, hic verò etiam vindictæ ſeueritatem. Tempeſtiuè ſanè commonefecit iudicij: quum enim iam oportebat peccata concedere atque abire, plurima opus erat manſuetudine. Rurſum poſteaquam adepti ſumus donum, iam inſtat iudicij & examinationis tempus. Sed quo modo dicit, baptizabimini, quum aqua non eſſet in cœnaculo? Quoniam in baptiſmo præcipua pars eſt ſpiritus, per quem & aqua fit efficax. Itaque quemadmodum ipſe dicitur vnctus, quum nequaquam vnctus eſſet oleo, ſed accepiſſet ſpiritum ſanctum, ſic & baptizati dicuntur diſcipuli. Eſt & alia interpretatio. Cõperire licet illos aqua fuiſſe tinctos. Idq; diuerſis temporibus. In nobis enim vtrunq; fit pariter, tunc verò diſiunctim. Siquidem initio à Ioanne baptizati ſunt. Id ne cui mirum videatur. Etenim ſi meretrices ac publicani ad baptiſmum illum venerunt, multò magis venerunt hi qui pòſt erant baptizandi ſpiritu. Poſt hæc ne dicerent totum hoc nihil aliud eſſe quàm pollicitationes: Iã enim multa de hoc baptiſmo dixerat, nẽve putarent, hãc ſpiritus vim talem vt nuſquam appareret, reuocãs illos ab huiuſmodi ſuſpicione dicit, Poſt non multos hos dies. Nec expreſsit, quando, quò ſemper vigilarent, tantùm dixit breui futurũ ne deficerentur animis: quando verò id eſſet futurum, nondum addidit, vt ſemper eſſent vigilantes. Nec hac re ſolùm illos inducit ad credẽdum, videlicet breuitate temporis, verùm etiam quum dicit promiſsionem quam audiſtis ex me. Porrò quod dicit hoc eſt, Nõ nunc, inquit, tantùm dixi vobis, ſed & iam pridem promiſi, quæ ſine dubio facturus ſum. Quid igitur miraris, ſi non expri-

Matth.11.b

Ibidem.3.c

Vnctio ſpiritus.

Apoſtoli à Ioanne baptizati.

Dies quare

mit diem, quo hæc erant perficienda: quandoquidem hunc inſtantem ac vicinũ noluit eſſe manifeſtum, idq; iuſtiſsima ſanè de cauſa: nimirum vt vigilantes ſollicitius promiſſum expectarent. Non enim datur, non datur, inquam, gratia niſi vigilanti. An nõ vides quid dicat Helias diſcipulo? Si videris me quum abripiar, ſic erit tibi: hoc eſt, continget tibi quod poſtulas. Quin & Chriſtus vndique ad ipſum cõfluentibus dicebat, Credis? Etenim niſi addicti fuerimus ei quod datur, ne ſentiemus quidẽ magnopere beneficium. Sic & Paulo non ſtatim data eſt gratia, ſed triduum interceſsit, quo fuit cæcus, atque interim metu purgatur ac præparatur. Etenim quemadmodum qui purpuram tingũt, prius aliis quibuſdam coloribus præparãt id quod tincturam accipiet, ne flos dilutus & euanidus fiat: Itidẽ & hic prius animi ſolicitudinem deus præparat, ac deinde infundit gratiam. Eãdem ob cauſam nec ſpiritum illico miſit, ſed in die quinquageſimo. Quòd ſi quis dixerit, quare non & nos eodem tempore baptizamus: illud ſanè reſpõdere poſſumus, quòd gratia quidem tum eſſet eadem quæ nunc eſt, cæterùm animus nunc fit ſublimior & excelſior, dum ieiunio præparatur. Quanquam & Pẽtecoſtes tempus habet aliquam rationem haud quaquam abſurdam. Quam tandem dicis? Exiſtimauerunt patres ſatis idoneum malæ cupiditatis frẽnum, magnamq; doctrinã eſſe baptiſmum ad hoc, vt etiã tempore deliciarum ſobrietatem tuerentur. Itaque perinde quaſi ſimul cum Chriſto cibum capiamus, communiſq; eum illo menſæ participes ſimus, ne quid temerè faciamus, ſed in ieiuniis, in precibus, multaq; ſobrietate degamus. Etenim ſi quis aditurus annonæ præfecturam, ſibi parat quicquid ad vitæ vſum pertinet, atque vt tibi nonnihil dignitatis aſſequatur, & pecunias conſumit, & tempus impendit, & innumerabiles ſuffert labores: quo malo nos digni fuerimus, ſi cum tanta ſocordia regnum cœlorum adierimus, neque vlla cura noſmetipſos ad hoc præparauerimus, priuſquam accipiamus? quin & poſtquàm acceperimus ſocorditer egerimus? Ideo nanque poſteaquam accepimus ſocordes ſumus, quòd priuſquam acciperemus nõ vigilauerimus. Ideo complures poſteaquam acceperunt, protinus redierunt ad priorẽ vomitum, ac redditi deteriores, grauius ſupplicium ſibi accerſierunt, eo quòd à prioribus peccatis liberati, hoc pacto grauius etiam iudicis iram in ſe prouocarunt, dum tanto liberati morbo, ne ſic quidem ad ſanitatem mentis conuerti potuerint, quin illud potius illis vſu venit, quod paralytico cõminabatur dominus, dicens: Ecce ſanus factus es, noli poſthac peccare, ne quid tibi deterius eueniat. Item quod de Iudæis prædicabat, oſtendens quòd illos ob ingratitudinem immedicabilia manerent mala, Si non veniſſem & locutus eis fuiſſem, peccatum nõ haberent. Itaque poſthac dupla & quadrupla peccata fiunt. Quî ſic? Quoniam poſt exhibitam nobis dignationem ingrati ſumus & improbi. Quapropter nihil nobis proficit lauacrum ad hoc, vt mitius puniamur. Illud verò conſidera: Habuit aliquis commiſſa grauia, vel homicidio, vel adulterio, vel alio quopiam facinore patrato, hæc per lauacrum remiſſa ſunt. Non enim eſt, non eſt, inquam, vllum iam peccatum, vllâve impietas, quod nõ cedat, locumq; det, dono dei. Nam diuina res eſt gratia. Denuò mœchatus eſt aliquis, aut homicidium perpetrauit: prius quidem adulterium condonatum eſt, & homicidium illud ſimul cũ adulterio conceſsit, ac nequaquam reuocatur: Neſciunt enim pœnitentiam, dona, & voca-

non exprimitur.

4.Reg.2.b

Infra.9.b

Ioan.5.c

Ioan.15.d

Pentecoſtes myſterium.

Simile.

Cõtra ſocordes locus ex monis.

Baptiſmo cõdonantur omnia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Relapsi post baptismũ.

tio dei. Cæterùm pro his, quæ post baptismum cõmissa sunt tantam damus pœnam, quasi & illa reuocata sint, ac multò etiam grauiorem. Iam enim non simplex peccatum est, sed duplex aut triplex. Quòd autem his grauior pœna debeatur, audi quid dicat Paulus: Qui sper-

Hebr.10.e

nit legem Mosi, sub duobus aut tribus testibus, absque misericordia, morte luit pœnas. Quantò putatis grauiore vindicta dignus censebitur, qui filium dei conculcarit, ac sanguinem testamenti immundum duxerit, ac spiritui gratiæ cõtumeliam fecerit? Fortasse multos auertimus, ne nũc accipiant baptisma. Verùm non propterea diximus hæc, sed vt qui iam acceperunt, perseuerant in multa sobrietate multaq; modestia. At di-

Baptismi dilatio periculosa.

cit aliquis, metuo. Si metueres, accepisses vtique seruasseq;. Verùm ob hoc ipsum, inquiet, non accipio, quòd metuam. At non metuis sic ex hac vita decedere? Humanus, inquiet, est deus. Igitur accipe baptismum. Humanus enim est, & opitulatur. Tu verò vbi vigilãdum erat, non occupas istam humanitatem dei: vbi verò tibi visum fuerit differre, tum venit in mentem illius humanitas. Atqui tunc erat tempus vtendi hac humanitate, quam tum magis assequemur, quum eam nostra spõte amplectemur. Etenim qui posteaquã curam vniuersam cõiecit in deum, post baptisma redierit in peccatum, nimirũ homo, si pœnituerit, dei benignitatem experietur. Atqui veluti deludens dei bonitatem, excesserit expers gratiæ, nullo pacto valebit effugere vindictam. Quur autem istiusmodi caussificationes aduersus tuã ipsius salutẽ vsurpas? Impossibile est, impossibile est inquam, eum qui tali ipe differt baptismũ, agere quicquam egregium aut honestum. Tu verò cuius tandem rei gratia tantum periculi recipis, & incertũ futuri amplecteris? Quin potius istum timorem mutas in laborem, ac studium, vt magnus sis ac suspiciendus. Vtrum melius est metuere an laborare? Si quis te collocasset ociosum in domo ruinosa dicens, expecta donec in caput tuum deciderit testudo iã putris, fortasis enim cadet, fortasis non cadet: quod si id non placet, operare, ac tutissimum inhabita thalamum: vtrum magis eligeres? ocium ne illud cum timore, an laborem cum securitate? Sic igitur & nunc facito. Siquidem incertus euẽtus futuri ceu domus quędam est putris, semper ruinam minitans. At industria illa, quanquam laborem habet, tamen spondet securitatem. Absit igitur vt in tantam necessitatem incidamus, vt post baptisma recidamus in peccatum. Attamen si quid acciderit istiusmodi, ne sic quidem abiiciamus spem. Benignus est erga genus mortale deus, multasq; vias nobis dedit abolendorum criminum etiam post baptisma commissorum. Cæterum quemadmodum hi qui post baptismum delinquunt, ob id grauius puniuntur quàm catechumeni: ita qui sciunt esse pœnitentiæ remedium, nec eo volunt vti, grauiora luent supplicia. Etenim quò maior est dei benignitas erga nos, hoc maior erit vltio, nisi illius benignitate sicut oportet vtamur. Quid ais homo, qui tantis malis plenus es ac deploratus? Semel factus es amicus, semel vltioni supremæ subductus es, haudquaquam ex propriis laboribus, sed ex dei dono. Rursus ad pristinam turpitudinem reuolutus es, dignus qui grauiter puniaris. At deus ne sic quidem auersus est abs te, sed dedit innumeras reparãdæ salutis occasiones, per quas redeas in gratiam. Et hæc quidem facit deus. Tu verò ne tanta quidem lenitate prouocatus vis laborare. Et qua tandem venia posthac dignus habeberis? An non optimo iure gentes te ridebunt, ceu fucum quempiam sterilem, frustraq; viuentem? Si potens & efficax est, inquit, philosophia quam profitemini: ostendite quid sibi velit tanta nondum initiatorum multitudo. Præclara verò & expetenda mysteria. At nullus animam agens, capit lotionem. Non enim illud est tẽpus mysteriorum, sed testamentorum. Mysteriorum tempus est, sanitas mẽtium, & puritas animarum. Etenim dic mihi, si quis ad istum affectus modum nolit scribere testamentum, si verò scripserit etiam dat in posterum ansam rescindendi testamenti (siquidem propterea solent his verbis præfari, Viuus, sanæq; & integrę mẽtis ordinaui de bonis meis) quî fiet, vt qui iam sui compos esse desiit, possit ad plenum initiari mysteriis? Etenim si de rebus ad hãc vitam corporalem pertinentibus statuere volenti, non permitterent leges ciuiles ordinare, quoties testari volens non admodum cõstat animo, præsertim quum de suis ipsius facultatibus præscripturus sit: quo modo qui de regno cœlorum docetur, deq; bonis illis ineffabilibus, poterit ad plenum omnia percipere, frequenter & à morbo factus attonitus? Quando vero futurum est, vt illa verba dicas Christo, consepultus eum illo, quum iam sis mox abiturus? Nam factis & verbis oportet declarare beneuolẽtiam. Tu verò perinde facis, ac si quis tum postulet asscribi militiæ, quum iam bellum est soluendum: aut si athleta tum vestes exuat, quum iam surgere cœperint spectatores è theatro discessuri. Siquidem in hoc arma sumis, non vt protinus aufugias, sed vt acceptis illis ex aduersario trophæũ referas. Ne quis arbitretur intẽpestiuum esse hisce de rebus sermonem, eo quòd nunc non est dies quadragesimus. Nam hoc ipsum est quod vrit animũ meum, in huiusmodi rebus obseruari tempus. Atqui Eunuchus ille, quum esset barbarus & iter faceret, essetq; in via publica, non exquiuit opportunitatẽ, sed ne carcerarius quidẽ ille, quum esset inter vinctos, conspiceretq; doctorem cæsum ac vinctum, præsertim quum id temporis crederet illum in carcere mansurum. Hîc autem pleriq;, qui nec in carcere habitant, nec in itinere sunt, proferunt salutis suæ negocium, idq; vsque ad extremũ vitæ halitum. Quòd si adhuc ambigis, num Christus sit deus, stato foris, ne diuinos sermones audias, nèue teipsum inter catechumenos numeraris. Quòd si fidis, & hoc certò cognoscis, quid cõtaris? quid refugis? quid detractas? Vereor, inquit, ne peccem. Verũ illud quod periculosius est non vereris, ne cũ tãtis sarcinis abeas illuc? Nec enim idem est, gratiam in medio positam nõ assequi, & quum iam aggressus sis ad honesta tendere, frustrari. Agè, dic mihi, si quis sic tecum expostulet, quam ob caussam nõ accessisti? quam ob caussam non pertendisti quò cœperas? Quid dices? Nam illic fortasis habebis quod causeris, onus præceptorum, ac difficultatẽ virtutis: at hic nihil istiusmodi. Hic enim gratia est gratis largiens libertatẽ. Sed vereris ne pecces. Istuc dicito post baptismum, tunc istum habeto metum, quo serues libertatem quam accepisti, non, vt non accipias tantum donum gratis oblatum. Nũc verò contrà, ante baptisma cautus es ac circunspectus, post baptismum socors & incogitãs. Sed tempus opportunũ expectas quadragesimæ. Qua gratia? Nunquid enim amplius habet illud tempus? Ipsi apostoli non in Pascha donati sunt hac gratia, sed alio tempore. Præterea quũ baptizarẽtur tria milia & quinq; milia, nõ erat Paschæ tẽpus. Similiter quum baptizaretur Cornelius, & Eunuchus, aliiq; cõplures. Proinde ne tẽpus expectemus, ne quando fiat, vt dum contamur & recrastinamus, discedamus hinc inanes, vacuiq; tantis bonis.

De iis qui baptizãtur in morte.

Simile.

Infra 8.g

Ibidem.f

Baptismi tẽpus semper est.

Explanatio nuchi & castodis carceris.

Infra 4.f

Infra 4.f

Universidad de Deusto
Biblioteca

bonis. Quo modo creditis me diſcruciari animo, quoties aliquis nondum initiatus ex hac vita ſublatus fuerit, mecum reputantem, intolerabiles illos cruciatus, & ſupplicium ineuitabile. Rurſus quos æſtus pectoris ſentio, quoties alios video ſub extremum halitum feſtinãtes ad initiationem, nec hinc fieri puriores? Eoq; ſanè multa fiunt indigna tãto dei dono. Oportet enim epulari, choros ducere, gaudere & coronari, quoties alius initiatur. Aſt vbi vxor egrotantis audierit hoc ordinatum eſſe à medico, veluti magnum aliquod malum acciderit, ita conſternatur ac plorat, ſingultus & eiulatus totam vndique domum implent, non aliter quàm cõplorantur iudicum ſententia cõdemnati, quum ad capitis ſupplicium abducuntur. Ille verò multò magis etiam plorat, & ſi contingat à morbo conualeſcere, grauius etiam dolet, velut affectus contumelia. Quoniam enim nondum præparatus eſt ad virtutem, contatur ac detrectat deinceps futura certamina. Vides quas artes excogitet diabolus, quod probrum, quantũ ludibrium. Itaque ſubducamus nos à tali ludibrio, viuamus quemadmodum præcepit Chriſtus. In hoc dedit baptiſmum, non vt eo accepto mox decedamus, ſed vt ſemper viuentes baptiſmi fructus proferamus: Quo modo dices hinc abeunti, fructifica, quo modo dices idem iam ex arbore exacto? Non audiſti quòd fructus ſpiritus eſt charitas, gaudium, pax? Quo modo igitur his diuerſa proueniunt? Siquidem vxor adſtat lugens: quum oportuerit gaudere, adſtant liberi flentes: quum oportuerit gratulari parenti, ipſe decumbens in tenebris, tumultu ac perturbatione plenus eſt: quum oporteat diem feſtum agere, toto cõſternatus eſt animo, quòd filios orbos relinquat, quòd vxorem viduam, quòd domũ deſolatam. Dic mihi quis ad iſtum modum adit myſteria? Quis ſic accedit ad ſacram menſam? Hæccine ferẽda videntur? Si rex miſſis literis iubeat vinctos è carcere dimitti, gaudium eſt ac lætitia. Deus autem mittit ſpiritum è cœlis, non reliquias pecuniæ debitę, ſed vniuerſa peccata cõdonãs: & omnes fletis ac eiulatis? Quæ tandem eſt hæc inæqualitas? Nondum commemoro, quòd etiã mortuis infuſa eſt aqua, & quòd ſancta proiecta ſint in terram. Non enim veſtra culpa fiunt iſta, ſed ingratorum. Proinde exhortor, vt omnibus rebus omiſsis, conuertamus noſmetipſos, ac baptiſmum omni cum animi promptitudine adeamus, vt poſteaquam in hac quoq; vita declarauerimus nõ vulgare ſtudium animi noſtri, futuram conſequamur libertatem, quam nobis omnibus contingat aſſequi, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

Galat. 5. d

Mortuos baptizari ridiculum.

Illi quidem igitur congregati interrogauerunt eum dicentes: Domine, num in tempore hoc reſtituis regnum Iſraeli? Homilia ſecunda.

OVum diſcipuli dominum parant interrogare, ſimul adeunt: hoc autem faciunt, quo pudore reuerẽtiaq; multitudinis quod ſcire deſiderant extorqueant. Nouerunt enim quod prius dixerat, nemini cognitum eſſe diem illum, repellentis fuiſſe ſermonem, non ignorantis, ſed differentis reſponſionem. Vnde rurſus aggreſsi eadem percõtantur. Nequaquam autẽ interrogaſſent, ſi verè perſuaſum habuiſſent. Nam quoniam audierãt quòd ſpiritum eſſent accepturi, tanquam digni iam cupiunt diſcere, & ad libertatis ſpem habebant erectos animos. Nõ enim volebant ſeſe coniicere in pericula, ſed reſpirare potius ac refocillari, eo quòd nõ exigua forent, quę illis contigerãt, ſed de extremis imminebat periculum. Nihil igitur de ſpiritu loquuti, interrogant dicentes: Domine, num in tẽpore hoc reſtituis regnum Iſraël? Et non dixerunt, quando reſtitues, ſed an nunc, inquiunt. Adeò deſiderabant diem cognoſcere, eoq; multo cum honore adeunt. Equidem arbitror, ne illud quidẽ aliquo pacto cognitũ illis fuiſſe, quod tãdem eſſet illud regnum. Nondum enim erat ſpiritus, qui poſt docuit eos. Nec dicunt, quando hæc erunt, ſed quid dicunt? Num in tẽpore hoc reſtituis regnum, tanquam quod iam ſublatum erat. Hæc ad hunc modum ſciſcitantur, quòd rebus ſenſibilibus adhuc afficerentur, quanquã non æquè ac prius. Nondum enim tum facti fuerant meliores. Sic in poſterum maiora de eo imaginabantur. Itaque poſteaquàm ad altiora prouecti fuerant diſcipuli, & ipſe ſublimius cum illis diſſerit. Non enim iam ſic illis loquitur, ne filius quidem hominis nouit illum diem. Quid igitur? *Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta, quæ pater poſuit in ſua poteſtate.* Maiora, inquit, quàm quæ vobis conueniunt poſtulatis. Atqui iam didicerant his etiam multo maiora. Id quò magis ac plenius intelligas, vide quàm multa recenſeam. Age, dic mihi, quid eſt maius quàm didiciſſe quæ iam didicerant? Didicerant enim, Chriſtum eſſe filium dei: didicerant, quòd deus filium haberet æqualem honore: didicerant reſurrectionem futuram: didicerant futurum, quod nunc factum eſt, videlicet, quòd conſedit ad dexteram patris: Inſuper & quod eſt his magis ſtupendum, didicerant quòd caro ſedet in cœlis, & adoratur ab angelis: didicerant, quòd venturus eſſet rurſus vt iudicet mundum vniuerſum: didicerant, quòd & ipſi eſſent conſeſſuri iudices duodecim tribuum Iſraël: didicerant, quòd ludæi eſſent eiiciendi, ac pro his ingreſſuræ gentes. Hęc ſcire futura magnum eſt. Cæterùm diſcere, quòd aliquis ſit regnaturus, & quando, nihil magni eſt. Didicerat Paulus quæ fas non erat homini loqui: Didicerat omnia quæ mundum hunc præceſſerant. Vtrum cognitu difficilius: Principium, an finis? Liquet prius illud eſſe magis arduũ. Igitur & Moſes hæc didicit: Et quando, & ante quantum temporis, conditus eſſet mundus: id declarat per hoc quòd numerat annos. Hoc & Salomon didicerat: proinde dicebat, Cõmemorabo ea quę fuerunt à ſeculo. Itaque quòd poſt hæc dominus breui venturus eſſet, norunt & hi, quemadmodum & Paulus dicens: Dominus propè eſt, ne quid ſolliciti ſitis. At tum quidem non nouerunt, tametſi ſigna tradiderat illis dominus. Chriſtus autem quemadmodum antè dixit, Poſt nõ multos hos dies: volens eos vigilare, nec euidenter aperuit tempus, ita & hic facit. Quanquam & alioqui hic iſti non de fine mundi, ſed de regno Iſraëlitico percontantur, eoq; dicebant, Num in tempore hoc reſtituis regnum Iſraël? Ille verò ne id quidem illis aperuit. De fine verò mundi & prius interrogauerant, ſed non quemadmodum illic ſeuerius reſpondit, aduocans animos illorum ne putarent liberationẽ eſſe vicinam, coniiciens eos in pericula: itidem & hic facit, ſed manſuetius dat reſponſum. Etenim ne ſibi viderẽtur illudi, nêve exiſtimarẽt iſta quæ dicebantur, prętextus eſſe: audi quo modo pollicetur ſeſe protinus eis daturũ, quo gauderẽt. Subiecit igitur, *Sed accipietis virtutem ſancti ſpiritus ſuperuenientis in vos, eritiſq; mihi teſtes, tum Hieroſolymæ, tum in tota Iudæa & Samaria, & vſque ad extremã terræ.* Deinde ne rurſus ipſum interrogarent, protinus aſſumptus eſt. Quemadmodum igitur illic metu illis

1. Cor. 12. a

Eccle. 1. c

Philip. 4. a

Universidad de Deusto
Biblioteca

offudit tenebras, negans se scire: sic & hic idē facit, post sermonem statim receptus in cœlum: vehemēter enim id scire desiderabant, nec destitissent percontari, quum esset vehemēter necessarium, ne scirēt, quod scire volebant. Agè, dic mihi, vtrum minus credunt gētes, futuram ne mundi consummationem, an deum hominem esse factum, & è virginis vtero prodisse, & ab hominibus in carne conspectum esse? An hoc nequaquā dices, sed respondebis: omnino tuum fuerit & hoc dicere. Atqui pudet me perpetuò hac de re loqui, veluti de negocio quopiā ancipiti vel indifferenti. Rursus ne dicant, quare suspēdis causam? Quæ pater, inquit, posuit in sua potestate. Atqui eadē est potestas, patris & illius, veluti
Ioan.5.d quum dicit, Sicuti enim pater suscitat mortuos, & viuificat: sic & filius quos vult, viuificat. An quum est operādum, eadē cum patre potestate operatur: vbi verò scire quippiam oportet, nō eum eadem scit potestate? Attamen longè maius est excitare mortuos quàm scire diē. Quòd si cum potestate facit id quod maius est, multò magis faciet & alterum. Verùm vt intelligatis rem, adhibita
Simile. similitudine reddā dilucidiorem. Quemadmodum quum videmus infantem plorātem, semperq; cupiētem aliquid à nobis accipere, quo nihil illi est opus, tum occultato potius quod concupiscit, ostēdimus illi manus vacuas, dicentes: Ecce non habemus: Itidem & ille fecit apostolis. Sed quemadmodū puer ille, si postea nihil ostendamus instar plorando, videns se esse delusum, deinde eo relicto discedimus, dicentes, vocat me talis, & aliud quiddam eius loco quod concupiscebat damus, volentes illū auocare ab eo quod maluisset accipere, extollenteſq; illud quod in alterius locū damus, eo dato, repentè subducimus nos: Itidem fecit & Christus, Illi quærebāt accipere, hic negauit se habere. Attamen primùm deterrebat. Cęterùm vbi rursus quęrerēt, iterum negauit se habere, nisi quòd nunc non territat: verùm posteaquàm ostēderat, quod fecerat, dicit etiam probabilem causam, Pater, inquit, posuit in sua potestate. Quid igitur, Nescis ea quę sunt patris? An ipsum qui-
Luc.10.d dem nosti, cæterùm quæ facit ignoras? Ipse dixisti, nemo nouit patrem nisi filius, Et spiritus quidem omnia scrutatur, etiam profunda dei: tu verò ne hoc quidem scis? Absit, Non, vt hoc suspicemur, ad istum loquutus est modum. Sed ita se gerit quasi nesciat, quò illos reuo-
Matth.15.b cet ab intempestiua inquisitione. Timuerunt igitur iterum interrogare, ne audirent, Et vos sine intellectu estis? Lōgè magis enim illū nunc metuunt, quàm anteà.

Sed accipietis virtutem spiritus sancti superuenientis in vos.

Quemadmodū illic non respōdet ad ea quę percontabātur: nam hoc doctoris est, docere nō quæ vult discipulus, sed quæ discere expedit: sic & hic quæ cōcessit illis scire, ideo prædicit, ne turbarentur, nimirum adhuc etiam imbecilles. Vt autem illos confirmaret, erexit illorum animos, simulq; texit ea quæ erāt auditu grauia. Nam quum esset illos paulò pòst relicturus, hæc colloquens cum illis, nihil dicit molestū simpliciter, sed cum admixta laude mitigat per hæc quæ nunc facit, illud propemodum dicēs, Ne formidetis, capietis enim virtutem superueniētis in vos spiritus, & eritis mihi testes,
Matth.10.a & Hierosolymis, & in tota Iudæa ac Samaria. Quādoquidem antè dixerat, In viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne ingrediamini. Nūc autem vult eos per omnem Iudæam ac Samariam prędicare. Et quod tum reticuerat hic addit, *Et vsque ad extremum terræ*: Eloquutus quod erat omnium maximè formidabile. Deinde ne rursus ipsum interrogarent.

Videntibus illis sublevatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum. Vides eos prædicasse & implesse euangelium? Verè rem magnam illis donauit. Cæterùm vbi, inquit, timuistis Hierosolymis, illic primum prædicate, pòst vsque ad extremum terræ. Deinde rursus astruitur fides his quæ dixerat, Vidētibus illis eleuatus est, inquit. Non resurrexit quidem illis videntibus, sed videntibus illis eleuatus est. Quoniam nec hic aspectus potuit omnia. Et resurrectionis finem quidem viderant, principium verò non item. Rursus assumptionis initium quidem viderunt, finem verò non item. Siquidem illud abstulit, videlicet vti resurrectionis principium viderent, quum præsens esset qui hæc loquebatur, quum ipsum monumentum declararet ipsum illic non esse. Cæterum quod restabat, sermone discēdum erat. Quoniam oculi non poterant assequi celsitudinem vt viderent, vtrum in cœlum ascenderet, an velut in cœlum, vide quid fiat. Quòd idem Iesus esset, sciebant ex his quæ loquutus fuerat ad ipsos: quòd autem susceptus esset in cœlum, ipsi deinde docuerūt angeli. Eminus enim non potuissent agnoscere. Vides sic rerum ordinē esse dispensatum, vt non gererētur per spiritum, verùm etiam nonnulla visu. Quam ob rem nubes suscepit eum? Et *Sensus quo damnatus fides.* hoc signum erat illum in cœlum ascendere. Non ignis, neque currus igneus, quemadmodum factum est in Helia, sed nubes eum suscepit, quod erat cœli symbo- *4.Reg.2.b* lum: quemadmodum dicit propheta, Qui posuit in nube ascensum suum. Quanquam hoc & de spiritu dic- *Psal.103.a* tum est: ideoq; dicit, in nube: declarans, quòd in ipso signo diuinæ potentiæ ascenderet. Nec enim alia virtus vlla videtur in nube. Audi rursus quid dicat alius propheta, Deus sedet super nubem leuem. Mihi sanè *Esa.19.a* videtur hæc, quum adhuc interrogarēt, illis vehementer attendentibus iis quæ dicebantur vigilantibus minimeq; dormitantibus esse facta. Quanquàm etiam in monte nubes cinxit illum, quum Moses ingrederetur *Exod.33.b* in caliginem, verùm non illius causa adhibita est nubes. Ipse verò nō dixit simpliciter vado, ne rursus mœrore afficerentur: sed addidit, mitto spiritum. Nam quòd abiret in cœlum, oculis ipsis didicerunt. Papæ, quo spectaculo dignatus est illos dominus, *Erant*, inquit, *intendentes oculos in cœlum, eunte illo. Et ecce viri duo astiterunt illis in veste candida, qui & dixerunt, Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum?* Hic demonstrantis est sermo, quo vsi sunt, quum aiunt, *Hic qui assumptus est à vobis in cœlum, sic veniet quemadmodum vidistis illum euntem in cœlum.* Iterum læta rerum facies ostenditur. Siquidem angeli quidam simul coniuncti humanam speciem præ se ferentes, assistunt & aiunt, Viri Galilæi. Superest vt digni videantur, quibus fides habeatur, in his de quibus loquuntur. Itaque veluti dignitate præminentes, è loci vocabulo compellant illos. Quid enim alioqui opus erat, eos audire cuius essent patrię, quum id nequaquā ignorarent? Quin & ipsa specie reddiderunt illos in se intentos, videlicet hoc quoque modo declarantes, quòd essent è cœlo profecti. Quam ob causam, nō ipse potius dominus hęc discipulis loquitur, quàm angeli? Imò pręuenerat dominus, atq; hæc omnia prædixerat suis. Proinde per angelos commonefacit illos eorum quæ audierāt. Nec dictum est, quem vidistis assumptum, sed, euntem in cœlum: nimirum vt intelligas hanc assumptionem esse reditum siue ascensum. Carnis autē est assumi, eoq; dicunt, qui assumptus est à vobis, sic veniet. Non mittetur, sed veniet. Vbi sunt igitur, qui dicunt filium patre minorem? Nubes suscepit eum. Rectè dictum est, eum.

Ipse

Ephe.4.b Ipse enim conscendit nubem. Proinde qui ascēdit, ipse est qui descendit. Hic verò mihi considera, quo modo partim quidem iuxta discipulorum intelligentiam loquantur angeli, partim verò iuxta diuinæ naturæ dignitatem, tum quo pacto deinceps cogitatio vidētium tollatur in altum, eo quòd illis secundi aduentus non mediocris cognitio data sit. Siquidem hæc verba, Sic veniet: perinde valent, ac si dicerent, cum ipso corpore veniet. Nam hoc audire cupiebant: deinde declarant, quòd similiter nubi insidens iterum vēturus esset ad iudicium. *Et ecce*, inquit, *viri duo astiterunt.* Quur ait, viri? Nam tota specie viros repræsentabant, ne pauore consternarentur. Qui & dixerunt, Quid statis intuentes in cœlum? Protinus addunt castigantiū verba, quæq; non sinerent illos protinus expectare reditum illius. Angeli quod minus est dicunt, quod maius est tacent. Quòd enim sic esset venturus, quodq; idem è cœlo foret expectandus, eloquuntur. Cęterum quādo id esset futurum, silent. Deinceps igitur illos ab eo spectaculo seuocatos, reddunt attentos ad ea quæ dicebantur, ne quoniam non poterant iam videre dominum, crederent illum non ascendisse. Verùm hanc cogitationem suis verbis occupant ac præueniunt. Etenim si prius dicebant, quò vadis? multò magis & nunc dixissent, num in tempore hoc restituis regnum Israël? Vsque adeo delectabantur illius mansuetudine, vt etiam post crucem ac mortem percontarentur illum, Num restituis? Atqui prius illis dixerat, Audietis bella & rumores de bellis, sed nōdum finis: neque Hierosolyma capietur. Nam tum de regno percōtabantur, nō de consummatione mundi. Quanquam & aliâs, posteaquam resurrexerat dominus, non miscet cū suis prolixos sermones. Igitur sanè velut ipsi quoque futuri in precio si id eueniret, percōtantur. Ipse verò non aperuit, quando restitueret regnum. Quid enim opus erat illos hoc scire? Hoc ergo veriti, non rursum ita loquuntur, quod signum aduentus tui, & consummationis seculi: sed hunc in modum interrogant, Num restituis regnum Israël? Existimabant enim iam illud adesse. Ipse parabolis docuerat illos, quòd non esset in propinquo. Itaque hoc percōtantibus non respondit ad percōtationem, verùm alium sermonem iniecit: Sed accipietis, inquiens, virtutem sancti spiritus superuenientis in vos. Hic illud considera, quod dixit, superuenientis, non missi: nimirum quò declararet honoris æqualitatem. Vbi es igitur ô tu qui bellās aduersus spiritum, creaturam illum facis? *Eritis mihi testes.* Innuit assumptionem, quin potius eorū quæ prius audierāt memoriam illis renouat, vt palàm faceret, quòd in cœlū ascendisset. Animaduerte verò, quòd quēadmodum dixit Dauid, Nubes & caligo in circuitu eius, ita nunc ad id alludit dicēs, Nubes susceptit eum: his verbis declarās illum esse regem cœlorum. Quemadmodum currus regalis declarat ipsum regem, sic & ad illū missum est regale vehiculū, ne quid triste loquerentur, nec idē illis accideret, quod accidit Helisæo, qui magistro assumpto in cœlum, dilacerauit tunicā suam. Quid autem dicūt angeli? Hic Iesus qui assumptus est à vobis in cœlum, sic veniet. Et ecce viri duo astiterunt illis. Congrueter. Siquidem in ore duorum testium stabit omne verbum, præsertim quum eadē loquantur. Et in veste, inquit, cādida. Quemadmodum antè iam angelus ad monumentū visus est in vestimentis fulgurantibus, qui & prædixit illis quid in animo versarent, sic & assumptionis præco exhibetur angelus. Quod si prophetę nusquam prædixerūt, ne mireris. Superuacaneū enim erat,

Psal.96.a

4.Reg.2.c

Deut.17.a

Matt.28.a

A separatim eius rei mentionem facere, cuius intellectus cum resurrectionis intelligentia coniunctus est. Cæterum vbique apparent angeli, velut in natiuitate, rursus apud Mariā. Iterum in resurrectione. Itidē apparuerūt & in assumptione. Magis autem & in secūdo aduentu apparebunt angeli præcursores. Quum verò sic essent loquuti, Hic Iesus assumptus est à vobis: ne cōsternarēt illorum animos, subiecerunt, Sic veniet: Respirarunt aliquantulū quum audissent, eum denuò rediturum: præterea sic rediturum, vt intelligerent illū sic rediturum, vt adiri possit. Rursus hæc particula, A vobis, non simpliciter addita est, sed commēdat domini charitatem erga illos, quos è mundo selegerat, docetq; eum nunquam deserturum, quos elegerat. Itaque suæ quidem resurrectionis ipse fuit testis, quod id esset omniū maximè mirandum quæ acciderant post virginis partum, B imò & omnium quæ contigerūt ante virginis partum, videlicet quòd ipse susciteret seipsum. Ait enim, Soluite templū hoc, & ego excitabo illud. Cæterum posterioris aduentus angeli fuere testes, dicētes, Sic veniet. Proinde si quis desiderat videre Christum, si quis dolet quòd illum nō viderit, hoc angelorum audito sermone, Sic veniet: vitam admirādis virtutibus cōponat, & omnino visurus est quem desiderat, nec frustrabitur suo voto. Nam maiore cū gloria veniet, sic tamē veniet cum nube: sic veniet cū corpore: sed multò magis admirandū est videre eum è cœlo descendentē, quàm è terris in cœlum ascendentem. Venturum igitur dixerūt, in quo verò venturus sit, nondum addiderunt. Hic sermo cōfirmat resurrectionis fidē. Etenim si in corpore assumptus est, multò magis cum corpore resurrexit. Vbi sunt, qui pertinaciter negāt resurrectionē? Qui sunt, dic mihi, Ethnici, an Christiani? Nō enim satis agnosco. Quin C potius optimè noui, nimirū Ethnici sunt, qui nec mundum à deo conditū credunt. Nā eorundē est, non concedere deo potestatē aliquid è nihilo creandi, & negare illū posse suscitare, quæ sepulta sunt. Mox erubescentes quòd non cognoscant virtutem dei, ne vocētur in hoc crimen, tergiuersantur, dicentes, Non eò hæc dicimus, sed quòd corpore non sit opus. Aptū profectò cōgruum q; responsum. Fatuus enim, vt dicit Esaias, fatua loquitur. An non pudet detrahere deo potestatē ex nihilo creandi quæ vult? Quòd si tantum creat ex his quę sunt, qua re differt ab hominibus? Sed vnde, inquit, mala? At tu quia nō intelligis, vnde, non ideo debes aliud inducere malū in cognitione malorū. Hic enim gemina committitur absurditas, altera quidē quòd sic audes loqui: Etenim si negas deum ex his quæ nō sunt creare D quæ sunt, multò magis ignorabis vnde sint mala. Altera verò, quòd dū ista dicis, inducis maliciā creatam. Cogita quàm sit absurdū, dum studes inuenire fontem malorū, & hunc ignorare, & alterū huic addere. Quęre fontē malorū, & ne blasphemias inferas deo. Quo modo, inquit, blasphemias infero deo? Quid ais? An non blasphemus es, dū malū inducis increatū, dum illi tribuis potestatē deo parem? Dū vim malorū inducis, æqualis cū deo potētię, dū malū facis increatū? Vide quid dicat Paulus, Inuisibilia enim illius, ex creatione mūdi, per ea quæ facta sunt, intellecta cōspiciūtur. Cæterum ille diabolus vtraq; dixit esse hyles, hoc est, primæ materiæ, ne deinceps vlla ex re deū cognoscamus. Agè die mihi, vtrū difficilius, creare quod natura sit malū, si tamen vllū est (Loquor enim iuxta vestram sententiam. Nō enim potest creari natura malū, quod bono sit adiumento) an creare ex non extantibus? Vtrum facilius?

Ioan.2.d

Excessus in locum communem.

Esaiæ.31. b

Contra Manichæos.

Rom.1.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

Verbi causa de qualitate loquor, eam quę non sit inducere,an quæ sit in diuersum vertere? Vtrum difficilius? domum quæ non sit extruere, an desertam instaurare? Perspicuum est illud esse difficilius.Non hoc igitur impossibile, Quemadmodum autem hoc impossibile, ita & illud impossibile. Sic enim loquor, vt in cõtrarium colligam disputãdi gratia. Quin potius si hoc non est impossibile,nec alterũ erit impossibile. Agè dic mihi, vtrum facilius vnguentum cõficere, an efficere vt cœnum habeat eandem vim, quam habet vnguentum? Vtrum facilius? quandoquidem deum nostris rationibus effingimus,non nos,absit hoc,sed vos potius. Ipsos oculos vt sint creare, an efficere, vt cæcus videat acutius vidẽte? & ipsa cæcitate abuti ad acuendum visum, & surditate abuti ad facultatem audiendi? Mihi videtur prius illud difficilius. Quod ergo difficilius est quũ tribuas deo,quod facilius est eidẽ non tribuis.Sed quid hæc commemoro? Etiam animas aiunt ex dei substantia profectas esse.At vide quantũ hoc impietatis,quantumq; dementiæ: dum enim probare nituntur deũ esse malorum authorem,aliud magis etiam impium inducunt. Primùm enim fingũt mala iuxta tẽporis spacium æqualia deo, prædicantes hunc nihilo vetustiorẽ quolibet illorum. Nec verentur his senectutem, ac longæuitatem immensam dare.Deinde maliciam asseuerant immortalem, neque enim interit quod non nascitur. Videtis blasphemiam? ita necesse est, vt aut nihil sit à deo:aut si hæc non sunt,ne deum quidẽ esse.Quod tertio loco proposueram, in hoc ipsi secum pugnant, ac maiorem æterni numinis indignationem in se prouocant.Quartum est,quod materiæ quæ nõ subsistit, tantam vim tribuunt. Quintũ, quod aiunt maliciam fuisse causam diuinæ bonitatis, quodq; absque hac deus, qui bonus est, non fuerit futurus bonus. Sextum, quod viam nobis præcludunt perueniendi ad cognitionem dei. Septimum,quod deum ad homines deducũt, imo ad plãtas & ligna. Etenim si nostra anima pars est substantiæ diuinæ, anima vero demigrat etiam in corpora cucurbitarum, peponum, & ceparum, cõsequitur vt substãtia dei sit in cucurbitis.Iam si dicamus, quod spiritus sanctus in virgine construxerit templum dei, deridẽt.Si dixerimus quod deus habitarit in spirituali tẽplo,rursus irrident. Ipsos vero non pudet dei substantiam in cucurbitas,pepones,muscas, bruchos, & asinos detrudere,noua idololatriæ specie reperta. At non cepe,inquit, in deo est,sed deus est in cepe. Quur fugis ne videaris deo tribuere demigrationẽ in corpora? Turpe est,inquis. An non igitur istud multo turpius? An non hoc turpe est? Quo modo non turpe sit in deum, quod si nobis contingat,reuera turpe futurum sit? Videtisne fecem impietatis? Sed quam ob rem tandẽ nolunt corpora resurgere? Quid hic adferunt? An quòd corpus sit malum?vnde igitur nosti deum?vnde habes rerum cognitionem? Tum philosophus quo pacto philosophus est,si nihil efficit corpus?Destrue sensus,& disce aliquid eorum quæ scire est opus.Quid autem insipientius esset anima,si ab initio sensus habuisset corruptos? Etenim si vna corporis parte corrupta,nimirum cerebro,lęditur vniuersa vis animæ:quid futurum censes,si cæterę quoque corporis partes corrumpantur? Vbi fuerit vtilis anima? Ostẽde mihi animam sine corpore. An non audisti medicos aliquando dicẽtes,Morbus quum adest, vehementer obscurat animæ vires? Quousque persistetis? Dic mihi, num corpus est materiæ? Pulchrè. Igitur habẽdum erat odio?Quur igitur illud alis?quare foues? Quin potius liberãda erat anima ab hoc carcere.Nam alioqui deus non potest vincere materiam, nisi illi cõmisceatur. Non enim potest illi præcipere, donec illi mixtus fuerit,ac per vniuersam materiam cõstiterit. O imbecillitatem. Rex quidem imperando peragit omnia, deus autem malis non imperat. Imò in totum nisi malicia boni cuiuspiam fuisset particeps, ne subsisteret quidem:talis est enim natura mali, vt nõ consistat,nisi virtuti cuipiam admisceatur. Proinde nisi prius fuisset malicia admixta virtuti,iam olim perierat. Nam hunc in modum sese habent mala. Sit aliquis lasciuus, quiq; sese prorsus non temperet,num vixerit decem dies?Sit rursus latro quispiam, quem à nullo facinore retrahat conscientia, sit etiam talis erga latrocinij socios, num vixerit omnino? Sit aliquis fur impudens, qui non vereatur etiam palàm furari,num viuet istiusmodi? Mala non habent naturam, vt ex sese possint subsistere, nisi paulùm aliquid à virtutibus ceperint: Sic ista deus cõparauit,vt alteris altera sint admixta. Sit ciuitas virorũ improborum, an stabit vnquam? sed fac stare malos, vtrum stabunt iuncti bonis, an inter sese? At fieri non potest vt soli stent.Verè stulti facti sunt, quum se dicãt esse sapiẽtes.Si corpus malũ est, omnia simpliciter mala sint oportet,& frustra sunt quæ conspiciuntur, aqua, terra,sol & aër. Siquidem & aër corpus est, quanquam inuisibile. Tempestiuum igitur existimarunt iniqui loqui nugalia. Verùm ista ne toleremus, quin potius aduersus illos obturemus aures.Est enim,est inquam, corporis resurrectio. Hoc declarat sepulchrum quod est Hierosolymis: hoc declarat lignum, cui fuit alligatus, quum flagellis cæderetur. Comedimus enim,inquit, & bibimus cum illo.Credamus itaque resurrectionem, & hac digna operemur quo simul & futura bona consequamur in Christo Iesu domino nostro, cui cum patre & spiritu sancto,gloria, imperium, honor nũc & semper & in secula seculorum,Amen.

Rom.1.c

Infra.10.f

Tunc reuersi sunt Hierosolymam à monte qui dicitur Olueti, qui abest ab Hierosolymis iter sabbati.
Homilia tertia.

TVnc, inquit, *reuersi sunt.* Tunc, Quando? postquàm audierant. Alioqui non sustinuissent, nisi alter aduentus ipsis promissus fuisset.Mihi vero vidẽtur hæc in sabbato gesta fuisse, alioqui non ad istum modum indicasset interuallum loci, dicens, *A mõte qui dicitur Olueti,qui abest ab Hierosolymis iter sabbati.* Etenim certa viæ longitudo præscripta fuerat, quam peragere fas esset die sabbati. Et quum essent ingressi,ascenderũt in cœnaculum, vbi erant permanentes. Itaq; posthac Hierosolymis manebãt post domini resurrectionẽ Petrus,Iacobus,& Ioannes.Non hic iam solus cum fratre recensetur,sed & Andreas cum Petro. *Philippus & Thomas, Bartholomæus & Matthæus, Iacobus Alphæi & Simon Zelotes,ac Iudas Iacobi.* Rectè mẽtionem fecit discipulorum. Postquam enim vnus prodidit,alter diffisus est, declarat quod vno excepto, reliqui essent incolumes. *Hi omnes erant vnanimiter perseuerantes in deprecatione & obsecratione cum mulieribus.* Pulchrè magna siquidem armatura in tentationibus est deprecatio, & hoc abundè didicerant prius ab ipso magistro. Quanquam & alioqui præsens tentatio ad orandum illos adegit. Atque hac gratia conscendunt etiam cœnaculum.Vehementer enim metuebãt Iudæos. *Cum mulieribus.* De his loquitur de quibus narrant euangelia, quod dominum sint sequutæ. *Et Maria matre Iesu, & fratribus eius. Matt.f*

Quo

Ioan.19.c Quo modo igitur dictum est,quòd peculiariter in sua receperit eam ille discipulus? Sed rursus vbi congregas set illos, ita demum & illa simul aderat. *Et cum fratribus eius.* De his loquitur, qui prius diffisi fuerant. *Et in diebus illis surgens Petrus in medio discipulorum dixit.* Quàm est feruidus? Quàm agnoscit creditum à Christo gregem? Quā in hoc choro princeps est? & vbique primus omnium incipit loqui. Erat autem turba hominū, inquit, simul ferè cētum viginti. *Viri fratres oportebat impleri scripturam hanc quam prædixit spiritus sanctus.* Quur non solus à Christo postulauit, vt ipsi daret aliquam substituendum in locum Iudæ? Deinde, quur non potius per seipsos perficiunt electionem? Iam Petrus erat seipso factus melior. Hoc ad priorem quæstionem responsum esto. Alterius verò, quamobrem non simpliciter, aut vulgari more, sed ex reuelatione postularint suppleri ministerium, duas causas adferemus: vnam quidem, quòd aliis rebus essent occupati: alteram, quòd hoc esset certissimum argumentum, Christum adhuc illis adesse. Quemadmodum enim quum præsens esset, elegerat: ita & absens, elegit. Ea res non mediocre momentum habebat ad consolandos discipulorum animos. Iam & illud considera quàm Petrus agit omnia ex communi discipulorum sententia, nihil authoritate sua, nihil cum imperio. Neque simpliciter dixit, hunc in locum Iudæ sufficimus, sed consolans illos super eo quod acciderat, vide quo pacto dicendi sumit exordium. Neque enim Iudæ factum mediocriter consternauerat illorum animos. Nec id tibi mirū videri debet. Etenim si nunc vulgus hoc factum traducit, quid illos tum dixisse consentaneum est? *Viri*, inquit, *fratres.* Si dominus suos discipulos fratres appellauit, multò magis conuenit vt Petrus suos condiscipulos appellaret, quapropter & omnib⁹ præsentibus sic loquutus est. Ecce dignitas ecclesiæ, & status angelicus. Nullus erat illic ab aliis diuulsus, non masculus, non fœmina. Tales optarim & nunc esse congregationes. Nullus erat solicitus de his quę ad corporis victum pertinent, nullum torquebat cura rei domesticę. Tantum boni affert tentatio. Tantum commodorum habet afflictio. *Oportebat impleri scripturam hanc quā prædixit spiritus sanctus.* Semper consolatur illos ex eo quòd antè fore prædictum sit. Itidem & Christus vbique facit. Quem morem seruans & Lucas ostendit nihil accidisse noui, sed quod iam olim prædictum erat fore. *Oportet*, inquit, *impleri scripturam hanc, quam prædixit spiritus sanctus per os Dauid.* Non ait, Dauid dixit, sed spiritus per eum. Considera in ipsis statim libri principiis, qua doctrinæ ratione sit vsus. Vide quod aggressus hoc opus scribere, non absre dicebam, hunc librum arbitrio sancti spiritus conscriptum esse. *Quam prædixit*, inquit, *spiritus sanctus per os Dauid.* Perpende quo modo prophetam reddit familiarem, eúmque adducit in medium, sciens & ipsis fratribus expedire, vt intelligant hoc per Dauid fuisse dictum, & non per alium prophetam. *De Iuda*, inquit, *qui dux fuit.* Vide & hic hominis prudentem moderationem. Non dicit contumeliam, neque insultat, dicens, de sceleste illo, & omnibus sceleribus inquinato, sed simpliciter quod accidit indicat. Neq; dicit, de eo qui prodidit, sed in alios detorquet crimen, per quos ad hoc deuenit. At ne illos quidē acriter mordet, *Qui dux*, inquit, *fuit cōprehendētibus Iesum.* Ac priusquā eloquatur vbi prædixerat hoc Dauid, narrat quod accidit Iudæ, vt ex præsentibus crederent futura, ostenderetq; Iudā iam dedisse pœnas. *Quoniam connumeratus erat nobiscum,*

Ecclesiæ primæ status.

& sortitus est sortem ministerij huius. Hic quidem igitur possedit agrum ex mercede iniquitatis. Moralem reddit sermonem, & latenter crimen aperit, quod ita conducat ad correptionem. Non dicit, Iudæi possederunt: sed, hic agrū possedit. Etenim quoniam infirmorum animi nō tam respiciunt ad futura, quàm ad præsentia, de vindicta præsente commemorat. *Et suspensus crepuit medius.* Rectè non in peccato, sed in vltione sermonem facit acriorem. *Et effusa sunt*, inquit, *omnia viscera eius.* Hoc audientibus adferebat consolationem. *Et innotuit omnibus habitantibus Hierosolymis, adeò vt vocaretur ager ille propria ipsorum lingua Aceldama, hoc est, ager sanguinis.* Iudæi quidem hoc cognomen indidere agro, non ob agrum ipsum, sed propter Iudam. Nam is agrum adduxit in hoc nouum cognomen, impietatis suæ cognomen ferens ab hostibus. Id sentire Lucā declarat, tum id quod ait, nominauerūt: tum illud quod mox subiicit, propria ipsorum lingua. Deinde post digressionē nominatim prophetæ verba subiicit, dicens: *Scriptū est enim in libro psalmorum, Fiat commoratio ipsorum deserta, nec sit qui inhabitet in ea.* Psal.68.c

Hoc de loco, deq; domo: & episcopatū eius accipiat alter: hoc est, principatum, sacerdotium. Proinde non hæc accidunt, inquit, meo consilio, meaq; voluntate, sed illius qui hæc prędixit, ne videretur ipse rem arduā conari, sed talem cui Christus testem adhibuerit prophetam. *Oportet igitur*, inquit, *è nobis congregatis in omni tempore.* Quam ob rem communicat hoc negocium cum illis? Ne res verteretur in pugnā, ac delaberetur in contentionem. Nam si his ipsis hoc accidit, multò magis accidisset illis. Semper autem hoc deuitat, Quam ob rem exordiens dicebat, *Viri fratres oportet eligere è nobis.* Multitudini permittit iudicium, simul eos qui eligebantur, reddens reuerendos, & seipsum liberans ab inuidia simultateq;, quæ poterat à cęteris oboriri. Nam hæc semper ingentia gignit mala. Quod igitur sic oportuit fieri, docuit adducto prophetæ testimonio. E quibus autem oporteat fieri electionem, ipse interpretatur dicens, *Ex congregatis nobis per omne tempus.* Etenim si dixisset, modestos oportet adesse, cæteros affecisset contumelia. Nunc autem tempori permisit iudicandi negocium, non simpliciter dicens, cōgregatis, sed addit: *In omni tēpore, quo exiuit & intrauit ad nos dominus Iesus, exorsus à baptismo Ioannis vsque ad diem quo assumptus est à nobis testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex his.* Vt fieret quid? Ne chorus non haberet suum numerū. Quid? An non licebat ipsi eligere? Licebat, & quidem maximè. Verùm id non facit, ne cui videretur gratificari. Quanquam alioqui nondum erat particeps spiritus.

Psal.108.b

Et statuerunt, inquit, *duos, Ioseph qui vocabatur Barsabas, cognomento Iustum, ac Matthiam.* Nō ipse eos statuit, sed omnes. Cæterùm sententiam ipse protulit, sed hanc quoq; declarans suam non esse, sed è supernis profectam iuxta prophetiam. Itaq; recitator fuit, non præceptor. *Ioseph qui dicebatur Barsabas, cognomento Iustus.* Fortasis ob multos cognomines posuit, & agnomen & cognomē, quandoquidem & inter apostolos cōplures erant cognomines, Iacobus Zebedæi, & Iacobus Alphæi: Simō Petrus, & Simon Zelotes: Iudas Iacobi, & Iudas Iscariotes. Quanquàm iuxta alium sensum ex vitæ mutatione, aut fortasis ex instituto cognomen est additū. *Statuerunt*, inquit, *Ioseph, qui vocabatur Barsabas, cognomento Iustum, & Matthiā. Et orantes dicebant, Tu domine qui nosti omnium corda, ostende quem elegeris ex his duobus vnum, & accipiat sortem ministerij huius, & apostolici muneris: vnde præuaricatus est Iudas, vt abiret in locum suum.* Rectè commemorant illius pec

catum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

catum, declarantes se testem quærere, non supplentes numerum, sed non sinentes eum imminui. *Et dederunt sortes suas.* Quoniam nō erat spiritus, sortibus rem peragunt. *Et cecidit sors super Matthiam, & suffragiis additus est vndecim Apostolis. Tunc*, ait, *reuersi sunt Hierosolymam à monte, qui dicitur Olineti, qui abest ab Hierosolymis iter sabbati.*

Hoc ait, vt declararet illos non facere longumiter: Ne quid terroris accideret, pauent adhuc metuúntque sibi. *Quum essent ingressi, ascenderunt in cœnaculum.* Non enim audebant in ciuitate comparere. Ac rectè ascēderunt in cœnaculum, ne promptum esset ac facile illos comprehendere. *Et erāt*, inquit, *vnanimiter perseuerantes in deprecatione.* Vides quàm fuerint vigilantes. Duo quædam de illis testificatur, alterum quòd in precibus perseuerarēt, alterum quòd vnanimiter velut hoc eodem animo facientes. Ioseph itaque forsitan iam erat vita defunctus, eoq; noluit huius facere mentionem. Neq; enim quū fratres credidissent ille erat incredulus, qui crediderat ante omnes. Quapropter non videtur vulgari more ad hunc attendere, velut ad hominem, id quod declaratur ex eo quòd mater dicit, Ego & pater tuus dolētes quærebamus te. Ante omnes igitur ille cognouit dominum, Ad fratres autem dicebat Christus, Non potest mundus vos odisse, me autem odit. Vide verò Iacobi modestiā. Is acceperat Hierosolymis episcopi munus, & tamen hîc nihil loquitur. Cōsidera autem & aliorum discipulorum singularem modestiam, quo pacto concedunt ei solium, nec amplius ambigūt disceptantes inter sese. Illorum enim ecclesia talis erat qualis est in cœlis, nihil habens rerum mundanarum, non parietibus, non marmoribus, sed feruore eorū qui conuenerāt relucens. *Erant*, inquit, *fermè centum viginti.*

Luc. 2. g

Ioan. 7. a

Fortassis septuaginta, quos selegerat, aut alij quoque probiores, qualis est hic Ioseph, Matthias, mulieres quę à Galilæa sequutę fuerant illum, simul & vbique adfuerant. Hæc doctoris prouidētia. Primus hic doctorem constituit: Nō dixit, nos ad docendum sufficimus. Vsqueadeo aberat ab omni inanis gloriæ studio, & ad vnum tantùm spectabat. Quanquā autem habebat constituendi ius par omnibus, tamen hęc congruenter fiebant ob virtutem viri, & ob hoc, quòd tum temporis, præfectura non honos erat, sed cura subditorū. Ea res nec patiebatur eos qui eligebantur efferri, quòd ad pericula vocabantur, nec eos qui non fuissent electi, veluti contemptos affici mœrore. Tametsi nunc non eodem fit modo, sed prorsus diuerso. Ecce centum & viginti erant, & vnum duntaxat postulat è tota multitudine. Meritò primus omnū authoritatem vsurpat in negocio, vt qui omnes habeat in manu. Ad hūc enim dixit Christus, Et tu aliquando cōuersus confirma fratres tuos. *Quoniam*, inquit, *connumeratus erat nobiscum.* Quapropter oportebat alterum proponere, vt illius loco fieret testis. Iam illud vide, quo modo præceptorem imitatur, vbiq; loquēs è scripturis, neq; quicquam adhuc loquens de Christo, quoniā id ipse dominus antè crebrò iusserat. Neque hîc mentionem facit proditionis Iudæ. Velut illud, Os peccatoris & os dolosi super me apertum est. Verum hoc loco tantùm vltionis facit mentionem. Id enim ad hoc vsque tēpus expediebat. Ea res maximè declarat rursum domini humanitatem. *Quoniam*, inquit, *conuersatus erat nobiscum, & acceperat sortem ministerij huius.* Sortem eius vbiq; vocat, declarans totum esse gratiæ electionisq; dei, simul commonefaciens illos vetustę legis, quòd dominus sic eum sorte asciuisset, quemadmodū asciuerat Ieuitas. Et immoratur his quæ dicuntur de Iuda, eo quòd proditionis merces, eadem esset præco vindictæ, *Parant*, inquit, *agrum ex mercede iniquitatis.* Vide quo modo quod factum est, fuerit diuinæ dispensationis. Iniquitatis inquit, Multæ sunt iniquitates, sed hac nihil vnquam factum est iniquius. Itaque iniquitatis erat negociū. Neque præsentibus tantùm innotuit quod factum est, verùm etiam posteris omnibus. Inscientes igitur eum sic nominauerunt locum, non data opera, quemadmodū & Caiaphas insciens edidit prophetiam. Ita deus compulit eos sic edere vocabulum Hebraicum aceldama. Hinc enim patefiebant etiam mala, quæ Iudæis erant superuentura. Hactenus ostēdit ex parte euenisse quod erat prædictum hisce verbis, Bonum erat, si natus non fuisset homo ille. De Iudæis autem conuenit eadem dicere. Etenim si punitus est qui fuit dux, multò magis & isti. Sed horum nihil adhuc loquitur. Post hæc declarans, quòd de eo congruenter dici debeat aceldama, allegat prophetam dicentem, *Fiat commoratio eius deserta.* Quid enim desertius esse possit sepulchro? Itaque meritò debuit hoc nomine vocari ager. Etenim qui precium numerauit, etiam si fuerunt alij qui emerant, tamen is meritò pro domino habebatur magnę desolationis. Hæc desolatio proœmium est Iudaicæ desolationis, si quis diligenter expēdat. Nam & ipsi seipsos occiderunt fame, multosq; peremerūt, & ciuitas versa est in sepulchrum hospitum ac militum. Nam nec illos patiebantur sepeliri: neque enim sepultura fuerant digni. *Oportet igitur*, inquit, *ex nobis qui congregati sumus viris.* Vide vt illos voluit esse spectatores. Quanquàm spiritus erat adfuturus, tamen huius rei magnam curā habebat. *Congregatis*, inquit, *nobis viris, in omni tempore quo egressus & ingressus est ad nos dominus Iesus.* Significat illos habitasse cum eo, non simpliciter vt discipulos adfuisse. Nimirum iam tum ab initio multi sequebantur eū. Vide igitur quo modo id declaret, dicens, Erat vnus ex duobus qui audierant à Ioāne, & secuti sunt Iesum.

Luc. 22. d

Psal. 108. a

Psal. 68. a

In omni, inquit, *tempore quo ingressus & egressus est apud nos dominus Iesus, incipiens à baptismo Ioannis.* Pulchrè. Etenim quæ prius fuerant facta, nemo nouerat edoctus, sed spiritu didicerant. *Vsque ad diem*, inquit, *quo assumptus est à nobis, vt testis resurrectionis eius nobiscum fiat vnus ex his.* Non ait, Cæterorum testis, sed tantùm testis resurrectionis. Siquidem illi magis erat habenda fides, qui poterat dicere, Qui edebat, qui bibebat, qui crucifixus est, idē resurrexit. Itaq; non oportebat esse testem, neque priorū temporum, neque prodigiorum quæ post gesta sunt. Nam quod quærebatur id erat, resurrectio. Siquidem illa erant manifesta & in confessis, hęc autem clàm facta est, hisq; solis erat manifesta. Neque dicunt, angeli retulerunt nobis, sed vidimus nos. Vnde liquet istud? Ex miraculis quæ facimus. Ob id potissimum id temporis digni erant quibus crederetur. *Et statuerunt*, inquit, *duos.* Quare nō multos? Ne maior fieret animorum perturbatio, nēve res in multos distraheretur. Neque temerè, non præfert illum, videlicet ostendens eū frequenter qui apud homines in precio est, apud deum esse inferiorem. Omnes tamen communiter orant dicentes, *Tu domine qui nosti corda omnium, ostende.* Tu inquiunt, non nos. Aptè cordium cognitorem appellāt. Hinc enim erat electio facienda. Hoc pacto confidebant, quòd oporteret omnes vnum fieri. Non dixerūt, elige, sed ostende electum: hoc est, quē tu elegisti, scientes, quòd omnia prius à deo fuerant destinata. *Ex his duobus, vt vnus accipiat sortem huius ministerij & apostolici muneris.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

neris. Hoc ideo dicunt, quòd esset aliud ministerium.
Et dederunt eis sortes. Nondũ iudicarunt sese esse idoneos, vt ipsi ex sese facerent electionem, eoq; cupiunt aliquo signo edoceri. Alioqui si illic vbi nec erat deprecatio, neq; viri probi, tantùm valuit sors, eo quòd recto animo fieret super Iona: multò magis hîc expleuit chorum, ac perfecit ordinem, nec alter ille præteritus doluit. Non celarunt apostoli, si quid habuerunt minus perfectum, qui quidem de ipsis primoribus non veriti sunt dicere, quòd alicubi cõmoti fuerunt, idq; non semel, sed semel atque iterum ac sæpius. Hos igitur & nos imitemur. Non iam omnibus loquor, sed his tantũ qui principatum affectant. Si credis dei esse electionẽ, ne indigneris: illi enim indignaris, & aduersus illũ irritaris. Illius enim est electio. Quòd si ipse elegit, tu verò audes huic indignari, idem facis quod Cain. Oportet enim probare quod deo placuit. At ille quoniã prælata est victima fratris, incensus est, indignatus est, quũ oporteret compungi. Ego verò nõ hoc dico, sed quòd deus nouit vtiliter dispensare. Fit enim crebrò, vt qui moribus es humanioribus, non sis idoneus. Rursus est tibi vita inculpata, moresq; liberales, exterùm in ecclesia non his tantùm opus est. Quin & alioqui alius ad aliud est appositus. Non vides quot verba faciat super hac re scriptura diuina? Sed si quando ob aliquam causam res deuenerit ad contentionem, non tanquam ad principatum aut præfecturam fratrum accedamus, sed tanquam ad illorum honorem ac refocillationem. Etenim si nouisses, quòd episcopus debet omnium onera gestare, quòd aliis irascẽtibus datur venia, ipsi verò nequaquam: quòd aliis peccãtibus supersit excusatio, ipsi verò minimè: haud quaquam festinasses ad primatum, haud quaquam accurrisses. Hic enim omnium linguis expositus est, omnium iudiciis obiectus, & sapiẽtium & insipientium: curis perpetuis obtunditur, tum diurnis, tũ nocturnis. Multos habet quibus est inuisus, multos habet inuidentes. Nec enim mihi loquaris de his qui nihil non faciunt ad gratiam, qui dormire cupiunt, vt ad quietem accedunt, ad negocium. De his non loquor, sed de his qui vigilant pro animabus vestris, qui subditorum salutẽ anteponunt suæ. Dic mihi, si qui decem habet filios subditos, assiduè cũ ipso viuentes, cogitur sine intermissione curam illorum agere: quid nõ patietur hic, qui tot habet, non domesticos sed obediẽtiam habentes in sua ipsorum potestate? Sed habetur, inquiũt, in honore. Quis honos? Pauperes triobolares conuicia iaculantur in illũ in foro. Cur igitur illis non occludit os? Admodum sanè. Non enim opus episcopi narras. Rursus nisi semet omnib⁹ præbeat, & his qui viuunt in ocio, & his qui in negocio, mille vndiq; crimi nationes. Nemo metuit accusare ac traducere. Nam in principibus vrget metus, in his verò nequaquam, quãdo dei timor apud istos valet nihil. Quis eloqui possit in dicẽdo docendoq; solicitudinem? Quis difficultatẽ in electionibus? Fortassis aut ego sum vehemẽter infirmus & infœlix, nihilique, aut sic habet res, nihil à naui quę fluctibus iactatur differt sacerdotis animus. Vndique premitur ab amicis & inimicis, à suis & ab alienis. Nõnne terrarum orbis imperiũ tenet imperator? Hic autem vnius ciuitatis episcopus est. Sed tantò plus curarum habet hic, quantùm interest inter aquam fluminis vento agitatam, & inter mare intumescẽs & insaniens. Quam ob rem tandem? Quoniam illic cõplures sunt, qui adiuuant, eo quòd legibus ac mãdatis omnia peraguntur: hîc verò nihil tale. Neq; enim licet ex authoritate præcipere. Verùm si vehemẽter commoueatur, audit crudelis: si parum vehemẽter, audit frigidus. Sed oportet hæc duo contraria concurrere, sic vt neq; contemnatur, neque odio habeatur. Quin & aliàs, ipsa negocia præueniunt occupantq;. Quàm multos cogitur offendere, volens nolẽs? Quàm multos obiurgare, velit nolit? Nõ temerè dico, sed vt affectus sum ac sentio. Non arbitror inter sacerdotes multos esse qui salui fiant, sed multò plures qui pereant. In causa est, Quoniam res excelsum requirit animum. Multas enim habet causas quę depellant ipsum à suis moribus, & innumeris oculis illi opus vndique. Non vides quàm multas res oportet adesse episcopo, vt sit appositus ad docendum, vt tolerans malorum, vt tenax sit ac fidelis in doctrina sermonis? Quantæ hoc difficultatis? & quòd alij peccant, illi imputatur. Nihil dico præterea, si vel vnus tantùm decedat, non initiatus, nõnne totam ipsius subuertit salutem? Vnius enim animæ perditio, tãtam habet iacturam, vt nulla ratio possit ęstimare. Etenim si vnius animæ salus tanti est, vt ob hãc filius dei fieret homo, tantaq; pateretur perditio, cogita quantã conciliabit pœnam. Quòd si quis ob hominem, in hac vita perditum, morte dignus est, quãtò magis ille? Ne mihi dixeris igitur, Peccauit presbyter, aut diaconus, omnium horum crimina redundant in caput eorum, qui hos elegerũt. Rursus aliud dico: Euenit vt quis successionem accipiat virorum improborum, quid consilij capiat, hæret, peccatis præuentus. Vtrinque præcipitium est. Nec illum oportet amittere, nec alios offendere. Quid? An excutiendus est prior? Verùm non adest occasio, An omittendus? Certè, inquis. Nam eius est culpa qui elegit. Quid igitur? Nõ oportet eligere quẽquam, nec in alium reuocare gradum? Verùm ita fiet, vt omnes norint illum esse malum. Itaque rursus alio offendit modo. Ergo ad maiorem gradum promouẽdus est? Hoc multò deterius. Proinde si quis ad summũ sacerdotium accesserit, velut ad solicitudinem & curam, nullus illud facilè susceperit. Nunc autem non aliter quàm prophanos magistratus, & hãc affectamus dignitatem, nimirum vt glorificemur, & honoremur apud homines, perdimur apud deum. Quid lucri fert hic honos? Quo modo demonstratum est eum esse nihil? Quum concupiscis sacerdotium, ex aduerso pone criminationes quas illi perpeti necesse, pone vitam à negociis liberam, pone supplicij modum. Quoniam si pecces priuatim, nihil tale patiũr⁹ es: sin in sacerdotio, periisti. Reputa, quàm multa sustinuerit, in quàm multis philosophum præstiterit Moses, quàm multa præsti terit bona: sed quoniam peccarat vnum peccatum, acerbè punitus est, idq; meritò, quippe quum id aliorũ iactura factum sit. Itaq; grauiores pœnas dedit, non solùm ob id quod propalam factum est, sed & quòd esset sacerdotis peccatum. Neque enim simili pœna plectimur pro commissis manifestis & occultis. Propterea quòd peccatum quidem idem est, iactura nõ est eadẽ, imò ne peccatum quidem est idem. Neque enim idem clàm occulteq; peccare, & in propatulo. Episcop⁹ autẽ non potest peccare clàm. Bene enim cum illo agitur, si non peccans liber esse possit à criminationibus, tantũ abest, vt peccans id possit. Si vel irascatur, si vel rideat, si vel somnum relaxationis cõcupiuerit: multi sunt qui scommatis incessant, multi qui offendantur, multi qui leges præscribant, multi qui priorum memoriam refricent, & præsentem deiiciant, idq; faciunt non vt illos laudent, sed vt hũc mordeant. Dulce aiunt bellum »

inex-

Ion. 2. b

Exp. ciatur

Gene. 4. a

Universidad de Deusto
Biblioteca

inexpertis.hoc & nunc cõuenit dicere,Imò potius hoc dicimus prius quàm veniamus in certamen. Cæterùm posteà quàm eò descendimus, sic nos gerimus vt popularis conditionis hominibus etiam ignoti simus. Non enim est nobis bellum aduersus eos,qui potẽtia opprimunt pauperes,neq; sustinemus propugnare gregẽ,sed
Ezech.34.a ad exemplũ pastorum, quorũ meminit Ezechiël, mactamus ac deuoramus. Quis nostrũ præstat tantam so-
Gene.30.e licitudinem pro ouibus Christi, quantam præstitit Iacob erga greges Laban? Quis potest recensere toleratũ noctis gelu? Ne verò mihi dixeris peruigilatas noctes, tantamq; curam exhibitam. Totũ itaq; contrarium est. Primates ac præfecti non tanto potiũtur honore,quãto qui præest ecclesiæ. Si ingrediatur in aulam regiam, quis prior? Si apud matronas, si in ędibus versetur magnatũ,nullus alius illi præfertur honore. Perierunt omnia,corruptaq; sunt. Hæc loquor non vt vobis pudorẽ B incutiam,sed vt vestram cohibeam cupiditatem. Quẽ enim conscių adibis,si procuraris vel per teipsum, vel per aliũ? Quib⁹ oculis obtueberis illũ,qui tibi fuit auxilio? Quid habebis quòd excuses? Etenim qui nolens & inuitus compulsus est,habiturus est aliquam excusationem. Quanquã maximè & hic priuatus est venia, nisi quòd ad hoc collatus habet aliquid excusationis. Cogita quid acciderit Simoni. Quid enim refert si non
Acto.8.d das pecuniam, sed pecuniæ loco adularis, subornas, multaq; machinaris? Pecunia tua sit tecum in perditionem,ad illum dictum est. Et his dicetur, Ambitio tua sit tecum in perditionem,quoniam putasti ambitu humano parari donũ dei. Verùm nullus fortasis est talis, Vtinam non sit. Cupio siquidem nihil horum ad vos pertinere quæ loquor. Sed interim ipse sermonis tenor in harum rerum mentionem me deduxit. Neq; C enim quoties loquimur aduersus auariciam, aduersus vos loquimur, imò nec prorsus aduersus vllum. Vtinam contingat,vt remedia frustra sint à nobis parata. Talia sunt medicorum vota, nihil aliud postulãtium, nisi vt post multum laboris insumptum prorsus abiiciantur farmaca. Idem & nos optamus, vt nostra verba prorsus in aërem dicantur, & verba tantum sint. Equidem omnia promptè sustinuero,vt nõ sit opus hæc dicere. Quin si vultis tacebimus, tantùm vt silentium careat periculo. Nec enim arbitror quenquam, quãuis admodum gloriæ sitientem, nisi vocet necessitas,velle prorsus episcopum designari. Cõcedemus vobis doctrinam. Nam hæc maior est doctrina, quę docet ipsis factis. Quandoquidem & medici sunt optimi, qui tametsi morbus ægrotantium adfert ipsis mercedem, cuperent tamen suos amicos vti prospera valetudine. Et D nos cupimus omnes bene valere. Non enim cupimus, vt nos probati simus,vos autem reprobi sitis. Optarim si fieri possit,vt ipsis oculis meam erga vos charitatem valeam ostendere. Id si fiat, nullus post hac mihi culpam vllam impingeret, etiam si sermo meus fuerit vehementer asper. Etenim quæ ab amicis dicuntur, etiã si contumeliam habeant, tolerabilia sunt. Magis enim credendum vulneribus amici, quàm spontaneis inimici osculis. Nihil mihi vobis charius, ne lux quidem ista? Optarim enim ipse vel millies execrabilis esse, si queam per hoc vestras animas conuertere. Adeò mihi luce dulcior est vestra salus. Quid enim mihi prosunt Solis radij, si dolor per vos obortus, multam caliginẽ offundat oculis? Tunc enim bonum est lumen, quum in gaudio exoritur. Nam animæ mœrenti, etiam molestum videtur esse. Cæterùm non mentiri me quæ loquor, vtinã nõ contingat vnquam experimẽto discere. Verùm si quando contigerit vestrum peccare quẽpiã,dormienti mihi obuersamini. Emoriar,nisi videor similis dolore exanimatis, nisi attonitus: & vt verbis propheticis vtar, etiam ipsum lumẽ oculorum meorũ *Psal.37.b* non est mecum. Nam quæ spes nobis,si vos non proficiatis? Rursus quantũ animi solatium, si vos probati sitis? Gestire mihi videor, quoties boni quippiam audio de vobis. Implete meum gaudium. Hoc solùm adfero ad votum,quoniam desidero profectũ vestrũ. Quòd aduersus omnes decerto, hoc est, quoniã diligo, quoniam conglutinatus sum,quoniam omnia mihi vos estis,& pater & mater & fratres ac liberi. Itaque ne quid eorum quæ à me dicuntur arbitremini ab odio vestri proficisci,sed in hoc dici,vt corrigamini. Frater,inquit, *Prouer.18.c* qui à fratre adiuuatur,vt ciuitas munita. Ne igitur aspernemini. Neq; enim ego contemno, si quid dicere voletis,sed cuperem & à vobis corrigi,cuperẽ discere. Omnes enim nos fratres sumus, vnus autem est noster magister. Quanquam & inter fratres fas est vt vnus præscribat,ac cæteri obtemperent. Ne igitur aspernemini, sed omnia faciamus in gloriã dei: Quoniam ipsi gloria in secula seculorum, Amen.

Et dum compleretur dies Pentecostes, erant vnanimiter congregati in vnum: & factus est repentè de cœlo sonitus. *Cap.II.*

Homilia IIII.

QVæ est hęc Pentecoste? quum falx mittẽda esset in messem, quum fructus essent colligendi. Vides typum? Vide iam veritatem. Quum falx sermonis esset adhibenda, quũ colligendæ fruges: tunc spiritus ille veluti acuta falx aduolauit. Audi enim Christũ loquentẽ,Attollite oculos vestros, *Ioan.4.c* & videte regiones,quòd iam albæ sunt ad messem. Ac rursum, Messis quidẽ multa,operarij verò pauci. Vn- *Luc.10.a* de ipse prior falcem misit in messem: propterea quòd ipse segetis primitias subuexit in cœlũ,nostra assumpta natura: atque hanc ob causam appellat messem. *Dum compleretur*,inquit,*dies Pentecostes:* Hoc est, non ante Pentecosten, sed circiter, vt ita loquar, Pentecostẽ. Nam oportebat festi tẽpore rursus hæc fieri, vt qui cruci adfuerant Christi,iidem hæc quoque spectarent. *Et factus est repentè de cœlo sonitus.* Quare id non est factũ absque signis sensibus expositis? Quoniã si quum hoc accidisset dixerunt,musto pleni sunt: quid nõ dixissent, *Supra.b* si signum non fuisset additum? Neque tantũmodo repentè factus est sonitus,sed vt magis excitaret illorum animos,totam etiam domum repleuit. Miram spiritus vehementiam expresit. Præterea demonstrat omnes fuisse congregatos,vt simul & qui aderant crederẽt,& discipulos eo munere dignos ostenderet. Nec id accidit modò,verùm etiã quod multo cognitu est mirabilius: *Et visæ*,inquit,*sunt illis dispertitæ linguæ, velut igneæ.*

Rectè vbique additum est,velut, ne quid sensibile de spiritu suspicareris. Velut igneæ, inquit, & velut flatus. Nec enim ventus erat simpliciter per aërem diffusus. Ac tunc quum Ioanni deberet innotescere spiritus, velut columbæ specie, in caput Christi venit: nunc verò quum tota multitudo conuertenda esset ad fidem,venit in specie ignis. *Et insedit singulis illorum:* Hoc est, mansit apud illos,& in illis requieuit. Nam sedẽdi verbum stabilitatem ac mansionem declarat. Quid autẽ, an in duodecim venit tantum, non etiam in cæteros? Nequaquam, sed venit etiam in illos centum viginti, Neque enim temerè Petrus alliegauit prophetæ testimonium,

Universidad de Deusto
Biblioteca

monium, dicens: Et erit in nouissimis diebus dicit dominus deus, Effundam de spiritu meo super omnẽ carnem, & prophetabunt filij vestri, & filiæ vestræ, & iuuenes vestri visiones videbũt, & senes vestri somnia somniabunt. Animaduerte quòd vt nõ solùm obstupescas, verùm etiã gratia implearis, ideo venit in spiritu sancto & igni. *Et repleti sunt omnes spiritu sancto, & cœperunt loqui variis linguis, prout spiritus dabat illis loqui.* Non accipiunt aliud signum, sed hoc primum: erat enim nouum, nec erat opus alio signo. *Insedit*, inquit, *singulis illorum.* Ergo & illi qui non fuerat assumptus, eoq; iam nec dolet se non fuisse electum, quemadmodum fuit Mathias. *Et repleti*, inquit, *sunt omnes.* Rectè sic loquutus est, nec enim vulgariter acceperunt gratiam spiritus, sed eousque vt implerentur. Et cœperunt loqui variis linguis, prout spiritus sanctus dabat eloqui illis. Quum & apostoli essent illic præsentes, haudquaquam dixisset omnes, nisi cæteri quoque fuissent participes. Alioqui quum illos anteà seorsum ac nominatim sit eloquutus, nunc non coniũxisset illos in eodem negocio, nisi fuisset omnium commune. Etenim si tum quũ loquendum esset, quãdo priuatim aderant, apostolorum meminit, multò magis hîc idem fecisset. Illud autem considera, quum instant deprecationi, quum charitatem inter se habent, tum aduenit spiritus. Ad hæc quo modo etiam commonefecerit illos alterius visionis, quum ait, *velut ignis*, quandoquidem & in rubo velut ignis apparuerat. *Prout spiritus dabat illis loqui:* Hoc pacto loquitur, indicãs apophthegmata ac velut oracula esse, quæ ab illis dicerentur. *Erant autem Hierosolymis habitantes viri Iudæi religiosi.* Hoc ipsum habitare, signum erat religionis. Quo modo? Quia quum essent è tam multis profecti nationibus, tamẽ & patria & domo, & cognatis relictis habitabant illic. *Erant enim*, inquit, *Hierosolymis habitantes Iudæi viri religiosi ex omni natione quæ sub cœlo est. Quum autem facta esset hæc vox, conuenit multitudo & confusa est.* Quoniam id quod fiebat in domo gerebatur, meritò qui foris erant concurrebant. *Confusa est multitudo.* Quid est, confusa est? Turbata est, admirati sunt: deinde declarans quid admirarentur adiungit, *Quoniam eorum singuli audiebant illos, propria cuiusq; lingua loquentes. Et conuenit multitudo, & inter se dicebant. Nonne ecce omnes isti qui loquuntur Galilæi sunt?* Hæc dicunt respicientes ad apostolos, & addunt: *Quo modo nos audimus illos propria cuiusque lingua loquentes in qua nati sumus, Parthi, & Medi, & Elamita, & qui incolunt Mesopotamiam, Iudæam simul & Cappadociam, Pontum & Asiam, Phrygiam pariter & Pamphyliam, Aegyptum & eius partes Libyæ, quæ est circa Cyrenem: peregrinæ qui hîc agunt Romani, partim Iudæi, partim proselyti, Cretenses & Arabes, Audimus eos loquentes nostrarum linguarum proprietatibus magnifica dei. Stupuerunt autem omnes & hæsitabant inter se dicentes, Quid hoc vult esse?* Vides quemadmodum velut alati terrarũ orbem percurrerint. Alij verò subsannabant illos, dicẽtes, musto repleti sunt. O vesaniã, ô maliciam inauditam. Atqui ne tempus quidem illud habebat mustum. Erat enim Pentecoste. Quodq; mirabilius est, quum omnes confiterẽtur, & qui erant Romani, & qui erant aduenæ, fortasse & hi qui dominum in crucem egerant, illi post argumenta tam multa dicunt, musto repleti sunt. Sed rursus ab initio quæ dicta sunt consideremus: Repleuit, inquit, domum flatus, & facta est veluti piscina plena aquarum. Porrò ignis arguit gratiæ copiam ac vehementiam. Nequaquam idem accidit in prophetis: sed tum quidem sic accidit illis, prophetis autem alio modo. Nam capitulum libri datum est Ezechiẽli, edebâtque quæ dicturus esset. Eoq; dictum est. Factum est in ore eius vt mel dulcescens. Rursus manus domini tetigit linguam alterius prophetæ. Cæterùm hîc ipse spiritus operatur omnia. Tanta est inter patrem & filium æqualitas. Ac rursus alius alibi, Lamentatio, & canticum, & væ. Illis meritò in libris datum est donum. Adhuc enim eis opus erat parabolis. Quin potius ob id, quòd illi prophetæ ad vnam duntaxat gentem mittebantur, eámque peculiarem ac propriam: isti verò ad vniuersum terrarũ orbem, & ad nationes hactenus incognitas. Helisæus per exuuium ouillum accepit gratiam: Rursus alius per oleum quemadmodum Dauid. Moses verò per ignem rubi vocatur: Non itidem hîc factum est, sed ipse ignis insedit. Et quam ob causam, dixerit aliquis, non apparuit ignis qui repleuit domum? Quoniã exterriti fuissent. Demonstrat tamen quòd hoc factum sit. Tverò considera, quòd non solùm dixerit, visæ sunt illis dispertitæ linguę: sed additum est, ignis. Tam magnus ignis immensam syluam potest incẽdere: Ac rectè dixit, dispertitæ: Nam ex eodem fonte venerant, vt intelligas occultã vim esse à paracleto missam, qui quidem ignis, mundi peccata quasi syluam exusit. Vide verò & illos primũ declaratos eo munere dignos, atque id temporis spiritu donatos fuisse, sicut & in Dauid factum est. Nam quæ fecerat, quum esset pastor ouium, eadem fecit & post victoriã ac trophæũ, quòd videlicet ipsi° nuda, simplexq; fides declararetur. Rursus considera Mosem, qui & ipse regiã aulam contempsit, & Samuẽlẽ qui post quadraginta annos quum populi rem administrasset, tamen adhuc nutriebatur in templo: specta Helisæum omnia relinquentem, cumq; his Ezechiẽlem. Porrò quòd ad hunc modũ res illis gesta sit, perspicuum est etiam ex his quæ sequuta sunt, quandoquidem & hi facultates suas omnes pro desertis habuerant. Eoq; tum accipiunt spiritum sanctum, posteaquàm suæ virtutis dedere specimen. Didicerant humanam infirmitatem ex his quæ ipsis acciderant: didicerant quòd ea quæ piè fecerant, frustra gesserint. Sic & Saül prius dum adhuc testimonium haberet quòd vir bonus esset, tum accipiebat spiritum. Sed eodem modo quo nũc discipuli, nemo alius. Quin potius ne Moses quidem prophetis maior. Nam ille quum oporteret alios affilari spiritu, ipse diminutus est. Hîc verò nõ eodem modo, sed quemadmodũ ab igni, quotquot volet aliquis lucernas accendit, nec ignis imminuitur: ita & in apostolis tum temporis accidit. Non enim per ignẽ tantùm gratiæ largitas demõstrabatur, sed vnusquisq; spiritus fontem accepit: sicut & ipse fontem aquæ salientis in vitam æternã dixit accepturos eos, qui in ipsum credidissent. Idq; valde congruẽter. Neque enim cum Pharaone disceptaturi abierant, sed cum diabolo luctaturi: quodq; mirabilius est, quum mitterentur nihil excusarunt, neque dixerunt se gracili voce esse linguæq; inexplanatæ. Siquidẽ Moses illos in hoc erudierat. Non dixerunt se iuniores esse. Nam Hieremias hîc illos reddit verecundos. Atqui multa audierãt terribilia, multoq; plura quàm illi, & tamen veriti sunt cõtradicere. Ex quo liquet illos lucis angelos fuisse, & cœlestium negociorum administratores. Attamẽ istis quidem nullus è cœlo apparuit adhuc in terris agentibus. Sed posteaquàm abiit homo superna petẽs, simul spiritus è supernis delabitur. *Quasi ferretur*, inquit, *flatus vehemens.* Per hoc perspicuum facit, neminem fore, qui posset illis reluctere, sed ab eis aduersarios ceu puluerẽ dissi-

Iud.2.b

Ezech.3.a
Hiere.1.b

Ezech.2.d

Exod.3.a

Ioan.4.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

dissipandos. *Et repleuit totam domum.* Domus mundi typum gerebat. *Et sedit super singulos illorum, & conuenit multitudo & confusa est.* Vides illorum religionē, & quo modo non illico pronunciant, sed hæsitant? Alij verò dementes pronunciāt dicētes: musto pleni sunt. Quoniam licebat per legem ter quotannis apparere in templo, ideo habitabāt illic ex omnibus nationib⁹ viri religiosi. Hinc perpende quàm nō adulatur illis qui hæc scribit. Non enim dixit pronunciarunt, sed quid? *Quū facta esset hæc vox, conuenit multitudo, & confusa est.* Meritò. Existimabāt enim ipsis rem ad extrema peruenisse, ob facinus quod ausi sunt in Christum. Quin & alioqui conscientia perturbabat illorum animos, eo quòd etiamnum in manibus esset homicidium, omnes illos reddens attonitos. *Nónne ecce,* inquit, *omnes isti qui loquuntur Galilæi sunt?* Pulchrè hoc dixit, quandoquidē hoc se esse profitebantur. Vsqueadeo sonitus illos reddiderat attonitos, quòd hic maiorem orbis partem cō prehenderit. Illud verò confirmabat apostolos, quòd quid tandem esset Parthicè loqui, non nouerant, ab illis tamen id temporis scire putabantur. Porrò gentium meminit quæ illis erant hostes, Cretensium, Arabum, Aegyptiorum, Persarū, videlicet declarans quòd eas omnes essent in ditionem suam redacturi. Quippe quum id tēporis Iudæi essent in captiuitate, conueniebat vt illic multi adessent ex gētibus: siue quòd iam ad gentes quoque fidei dogmata seminata fuerint, & hāc ob causam complures ex illis aderant, vt memorarent quæ audierant. Certissimum vtique nec vllam recipiēs contradictionem testimoniū, à ciuibus, ab hospitibus, ab aduenis. *Audiuimus eos loquentes linguis nostris magnifica dei.* Neque enim quidlibet garriebant, sed admirāda quædā loquebantur. Vnde meritò hæsitabant, nūquam enim tale quicquam acciderat. Vide hominum modestiam. *Stupebant & hæsitabant dicētes, Quid vult hoc esse? Alij verò subsannantes dicebant, musto pleni sunt.* O impudentiam si ob hoc irridebant. Et quid mirū? Quandoquidem ipsum etiam dominū, qui dæmonia pellebat, dæmonium habere dixerunt. Nam vbicunque fuerit improbitas, vnum hoc duntaxat studet, nempe dicere. Quid tandem? non vt dicat rei consentanea, sed tantùm vt dicat, Musto impleti sunt. Prorsùs sanè, quum homines in tantis constituti periculis, extrema metuētes, & in tanta versantes desperatione, eiusmodi audēt proloqui. At quum id esset minimè verisimile, vt audientibus imponant, persuadeantq; illos esse temulentos, hebetudini crapulæq; rem totam adscribunt, dicētes eos esse musto plenos. *Stans autem Petrus cum reliquis vndecim, extulit vocem suam, ac loquutus est illis.* Vides ne illic curiositatem, hîc animi fortitudinem? Etenim si admirabantur, si stupebant: nónne & illud æquè mirandum erat in tam numerosa multitudine in verba prorūpere, hominem illiteratum & idiotam? Nam si quis inter familiares dicturus pertubatur, quantò magis hoc accidere debuit apud hostes & vociferantes? Quòd autem ebrij non essent, protinus ex ipsa voce declararunt, quòd non essent arrepti furore more vatum, quódque nulla vi compellerentur. Quid autem est cum reliquis vndecim? Communem, inquit, vocem edebāt, ac Petrus omnium erat os, sed astabant illi vndecim testimonio suo comprobantes ea quæ ab illo dicebantur.

Extulit, inquit, *vocem suam:* Hoc est, multa cum fiducia loquebatur. Id autem facit, vti cognoscerēt spiritus esse gratiam, quum is qui vilis puellæ non tulerat percontationem, nunc in medio populi, cūctis vociferantibus, tāta cum fiducia differat, vt hoc indubitatum esset resurrectionis argumentum, ridentibus interim hominibus, taliaq; scommata in eos iacientibus tanta vti libertate. Quantæ putas hoc esse improbitatis, quantæ impietatis, quantæ impudentiæ, temulentiæ asscribere linguarum miraculum? Verùm id apostolis nihil attulit tristiciæ, neque reddidit illos timidiores, quum eo tempore audirent in se iaci scommata, quando iā aduentu spiritus fuerant instructi, vt essent cunctis rebus corporalibus superiores. Quoscunq; autē accesserit spiritus sanctus, eos pro luteis reddit aureos. Iam mihi Petrum considera ac reputa, timidus ille, adeoq; timidus, vt nec mulierculæ vilis percontationē tulerit, qui vir factus sit, post accessionem & largam suppeditationē spiritus. Quin & illud considera, apostolorum concordiam, qui Petro cesserint concionandi ius. Neq; enim oportebat omnes pariter loqui. Et sublata voce sua loquitur, quæ res declarat ingentem illam fiduciam, animiq; præsentiam. Tale quiddam est esse virum spiritualem. Tantùm nosipsos præbeamus dignos cœlesti gratia, & omnia fuerint facilia. Quemadmodum enim igneus homo si in medias incidat stipulas, nihil lædetur, sed magis vim exeret suā. Nec enim ille quicquam patitur mali, sed qui his reluctantur, ipsi seipsos perdunt: Ita nunc euenit. Imò potius ac si quis ignē gestans, luctetur cum eo qui importat fœnū. Itidē videlicet, & apostoli illos adorti sūt multa cū fiducia. Quid enim obsecro, læsit illos tanta multitudo? Num illis cū egestate & fame fuit conflictatio? Num cum ignominia & infamia? Num impostores esse credebantur? Nū irrisionibus & cōuiciis præsentium succubuerūt? Nam vtraque hæc simul in eos incidebant, eo quòd alij deridebant illos, alij etiam scommatis incessebant. Nónne totæ ciuitates furoribus & insaniis illos impetebant? Nōne seditionibus & insidiis obiecti sunt? Nōne igni, ferro & bestiis? Nōne vndiq; illos innumera bella vallabant? Nónne perinde fuerunt affecti, quasi in somnis vidissent hęc mala, aut in pictura? Quid igitur? Nónne consumpserunt omnium furores? Nónne in ipsos animi anxietatem retorserunt? Nónne illi furore metuq; omnium maximè tenebantur? Nónne periclitabātur, formidabant ac tremebant? Audi enim illos dicentes, *Infrà.51* Vultis inducere in nos sanguinem hominis istius? Atq; illud interim mirabilius, quòd apostoli nudo corpore consistebant aduersus armatos, aduersus principes qui publicū in ipsos ius habebant, imperiti, elingues ac simplices idiotæ, aduersus impostores & circumuentores, aduersus sophistarum, rhetorum ac philosophorū turbam, qui in Academia Platonis & Aristotelis deambulationibus exercitati depugnarant, & in Stoicorū porticibus fuerāt occupati. Hos ita superauit Petrus, quasi cum mutis piscibus certamen fuisset. Nec enim aliter quàm piscator mutos pisces, ita hic illos superauit. Ac Plato quidem ille multa nugari solitus, obticuit: hic verò loquitur, non tantum apud suos, verùm etiam apud Parthos, apud Medos, apud Elamitas, apud Indos, breuiter, in omni loco, vsq; ad orbis terminos. Vbi nunc Græciæ fastus, vbi nomen Athenarū, vbi philosophorū deliramēta? Ille Galilęus, ille Bethsaide natus, ille rusticanus, vniuersos illos deuicit. Agedū, nónne ad nominatam patriā illius qui vos deuicit erubescitis. Quòd si nomen ipsum hominis audieritis, Cephas enim dictus est, multò magis obtegetis faciem. Siquidem hoc vos, hoc inquam perdidit, quòd expolitam habere linguam laudi ducitis, ac huius rei imperitiā probrosam existima-

Ioan.8.f

Universidad de Deusto
Biblioteca

existimatis. Nō ingressi fuistis qua oportuit, sed regali omissa via, quæ facilis est ac leuis, operosam illam ac præruptam difficilemq; calcastis, eoq; non peruenistis ad regnum cœlorum. Quur igitur, dixerit aliquis, non in Platone & Pythagora operatus est Christ⁹? Quoniā Petri mens multò erat, quàm illorum ad Philosophiam accommodatior. Nam illi re vera pueri erant, vbique supra modum gaudentes inani gloria. Hic verò vir fuit philosophicus & gratiæ capax. Quòd si hæc quum audis rides, mirum non est, quandoquidem & illius temporis homines ridebant, eósque musto plenos esse dicebāt: verùm posteà quum perpessi illa tam acerba, vt omnes calamitates superarent, quum ciuitatem viderent direptam, quum incendiū in altum subnolans, quum mœnia solo æquata, quum varias illas debacchationes, quas nemo possit oratione consequi, tum non ridebant. Similiter & vos tunc non ridebitis, quum iudicij dies ingruerit, quum gehennæ ignis fuerit incensus. Sed quid loquor de futuris? Vis ostendam qui vir sit Petrus, qui Plato? Iam mores illorum si videtur expēdamus: videamusq; quid ambo gesserint. Hic omnem vitam consumpsit distorquens sese circa dogmata inutilia superuacaneaq;. Quid enim prodest scire, quòd anima philosophi fit musca? Re vera musca est, non in muscam conuersa est, sed accessit animæ in Platone habitanti. Quid hîc non est stultiloquij? Vnde tales nugari nugas illi venit in mentem? Homo plenus erat ironiæ, ac zelotypia laborabat aduersus cunctos. Itaque quasi studeret in hoc, vt nec ex sese, nec ab altero quicquam adferret vtile, sic ab alio mutuatus est animarum transmigrationem, ex sese verò rempub. cōmentus est, in qua leges prodidit multa refertas turpitudine. Vxores, inquit, cōmunes sunto, nudæ virgines sub oculis amatorum luctātor. Tum genitores, tum filij qui gignuntur communes sunto. Quæ tam insignis dementia est, quam ista non superent? Ad hunc igitur modum habet illius doctrina. Hic porrò nō natura facit communes parētes, sed Petri philosophia, quandoquidē & illud quod Plato docuit, sustulit. Nihil enim is aliud effecit, nisi vt si quis verè pater est, tantùm nō ignoretur, & qui non est inducatur, in ebrietatē quandam & sterquilinium coniecit animū. Omnes, inquit, vxoribus audacter vtuntor. Eoq; nō expendo Poëtarū dogmata, ne quis me dicat fabulas expendere: sed alias adfero fabulas, Poëticis multò magis ridiculas. Vbi Poëtæ quicquam tā prodigiosum prodidere? Verùm ille philosophorū Antesignanus, vt habebatur, & arma addit mulieribus, & galeas, & ocreas, nec quicquam dicit hominū genus differre à canibus. Posteaquàm enī, inquit, inter canes fœmina & mas communicant in factis, communicent & mulieres, cunctaq; sursum deorsum misceantur. Semper enim per illos hoc egit diabolus, vt ostenderet nostrū genus nihil à brutis differre, quando nonnulli in opinionem tam peregrinā & absurdā venerunt, vt animalia rationis expertia, dixerint rationalia. Vides verò quàm multipliciter debacchat⁹ est in illis mētibus, posteaquàm qui sunt inter illos primi, docuerunt animam nostram in muscas, canes, & animantia bruta transmigrare. Cęterùm his successerūt hoc veriti dicere, in aliam absurditatem delapsi sunt, omnem rationalem scientiā brutis cum homine communem facientes, ac demonstrātes ea quæ per nos facta sunt, meliora esse quàm nosipsos. Non solùm autē hoc, sed & futurorum presensionem & religionē apud illa esse prędicant. Coruus, inquit, nouit deū & cornix, & prophetiæ donum habent, futuraq; prædicunt, quin & iustitia adest illis, & resp. & leges, & apud illa canis habet inuidiam, secundū Platonis sententiā. Fortasse nō creditis quæ dicimus. Nec iniuria, quippe sanis imbuti dogmatib⁹. Nam si quis hoc cibo sit enutritus, nequaquam credere possit, esse hominem qui libenter vescatur humanis excremētis. Proinde quoties illis dicimus, istæ fabulæ sunt dementia plenæ, nō intellexistis, inquiunt. Vtinam ne intelligamus vnquam vestra tā ridicula. Multo sanè intellectu, sensuq; profundo opus est, vt perdiscā quid sibi velit tanta impietas, tantaq; rerum confusio. Ne coruorum more loquamini ô demētes, quemadmodum faciunt pueri. Nam re vera pueri estis, quēadmodū illi. Petrus verò nihil tale docuit, sed emisit vocem, quæ tanquā lumen in tenebris vehemēter refulgens dispulit orbis terrarum caliginem. Verùm mores illius quàm erant mansueti, quàm humani, vt omni gloria inani erāt superiores, vt suspexit in cœlum, alienus ab omni fastu, idq; quū excitaret mortuos? Quòd si cui dementiū illorum tale quid peractū fuisset, non verè, sed fallaci specie, an non protinus arā posposcisset ac templū, ac deo par haberi postulasset? maximè quum semper talia somnient, etiā huiusmodi nihil agētes. Quid enim illis vult Minerua, Apollo & Iuno? Genera sunt apud illos dęmoniorū. Et rex est apud illos, ideo non recusans mori, vt diis æqualis habeatur. Verùm apostoli nō item, sed contra fecerunt. Audi enim illos loquentes de claudi sanatione, Viri Israëlitæ quid nobis intenditis quasi nostra potestate nostráve pietate effecerimus vt hic ambulet? Rursus alibi, Et nos homines sumus iisdem obnoxij quibus vos. Illic verò multus est tumor, multa arrogātia, omnia propter honorem humanum, nihil philosophiæ gratia. Vbi quid enim glorię causa geritur, omnia manēt vilia. Quòd si quis, habeat quidem omnia, sed hoc nō obtineat, tota excidit philosophia, violētissimo nimirū turpissimoq; affectui obnoxius. Huius inanis gloriæ contēptus sufficit ad docendum quicquid est rerum bonarum, & ad propellendum ex animo omnem pernicioſam cupiditatē. Quapropter hortor vt & vos magno studio adnitamini, morbum hunc radicitus ex animis euellere, alioqui nō potest is placere deo, nec illius oculi, qui nescit obdormiscere, beneuolentiam vobis conciliare. Omnem igitur curam adhibeamus, vt illius in nos propensionem promereamur, quo simul & præsentiū malorum afflictionem effugiamus, & futuri seculi bono digni inueniamur, per gratiam & benignitatē domini nostri Iesu Christi, cui cū patre & spiritu sancto, gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Supra 2.b *Infrà 3.b* *Infrà 14.a*

Hactenus D. Erasmus Roterodamus.

Viri Iudæi & qui inhabitatis Hierusalem omnes hoc vobis notum esto, & auribus accipite verba nostra. Homilia V.

OVos superi⁹ peregrinos dixit, ad illos sermonem hîc cōuertit. Et videtur quidē disputare cum illis, verùm re ipsa emēdat subsannātes. Ita enim diuina dispensatione euenit, vt quidā irriderent, & sic initiò excusationis daretur occasio, doceretq; apostolus inter excusandum. Magnū sanè encomium arbitrabantur, etiam Hierosolymas inhabitare. *Hoc vobis*, inquit, *notum esto, & auribus accipite verba mea.* Attentiores iam illos facit, deinde & satisfactionem profert. *Non enim sicut vos existimatis hi ebrij sunt.*

Vides

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vides quàm placida sit excusatio: tametsi multũ apud se haberet populum, maiore tamẽ cum mansuetudine illis loquitur, & ante omnia, malã suspicionem tollit, & deinde apologiam proponit. Idcirco etiã nõ dixit, Nõ enim sicut vos subsannatis, neque sicut vos ridetis, sed sicut suspicamini: volens ostẽdere illos id non dedita opera fecisse, & magis illos ignorantiæ velamẽto honestat, quàm maliciæ crimine notat. Nõ enim sicut vos suspicamini hi ebrij sunt. *Est enim hora diei tertia.* Et quare hoc dicit, an nõ & tertia hora inebriari quidam possunt? possunt vtiq;. At in hoc nõ multum labo rat, neq; ita se gerebant, quemadmodũ irrisores illi dicebant. Igitur hinc discimus, nõ multos sermones prẽter necessitatem insumẽdos. Et aliter: nam & quæ adiunguntur, huius nobis commendationem faciũt. Cæterũ sermo ad omnes fit cõmuniter. Sed hoc est quod dictum est per prophetam Ioël. *Et erit in diebus nouissimis, dicit dominus deus.* Ioel.2.g Minimè nunc auditur nomen Christi, neq; promissio, illius promissio dicitur, sed patris. Vide sapientiã, non progressus est, & dixit statim, quæ per Christũ facta, & quòd ille ꝓmiserit hæc mox post suam crucifixionẽ: nonne sic loquens subuertisset omnia? Et profectò dixerit quispiã, sufficiebant illa ad diuinitatem eius ostendendam, verum est, si fidem habuissent, & credita ab his essent. Quod autẽ quærebatur, iam creditũ esse oportebat. Quæ autẽ non credenda, etiam illos fecit præterire. *Effundam de spiritu meo super omnem carnem.* Daret & illis spem bonam, si quidem vellent. Sed non permittebat illorum auaricia quæ sci licet & inuidiæ parens erat. Etiam hac ratione inuidiã minuit. *Et prophetabunt*, inquit, *filij vestri.* Neque vestra, inquit, est hæc virtus, neq; laus: pertingit hęc gratia vsque ad puellos vestros. Illorum filios seipsos vocans, & patres illos. *Et iuuenes vestri visiones videbũt, & seniores vestri insomnia somniabunt. Et quidem super seruos meos & ancillas meas in diebus illis effundam de spiritu meo & prophetabunt.* Nunc ostendit se quidem probatos fuisse, vtpote spiritum assequutos, illos autem minimè, eo quòd crucifixerant. Sic & Christus volens illorum mulcere furorem, dicebat: Si autem filij vestri, in quo eiiciũt dæmonia: non dixit, discipuli mei. Etenim visum fuisset adulationem sapere, ita & ille, non dixit quòd non sint ebrij, sed spiritu loquuntur: & non simpliciter, sed ad prophetam confugit, & illo fretus asserit. Sic per se quidem ipsos ab accusatione liberauit, prophetam autem gratiæ testem adducit. Effundã de spiritu meo super omnem carnem. Sic dixit, quòd aliis quidem per somnia, aliis verò manifestè effusa est gratia. Nam & per somnia viderunt prophetæ, & reuelationes accepe runt. Deinde progreditur in prophetia, habente terribile quiddam. *Dabo*, inquit, *prodigia in cælo supernè, & signa in terra infernè.* Hæc & de futuro iudicio & de captiuitate Hierusalẽ dicens insinuat, *Sanguinem & ignem, & vaporem fumi.* Vide quo modo captiuitatem descripsit. *Sol conuertetur in tenebras, & luna in sanguinem.* Ab affectione eorum qui patiebantur hoc dixit. Dicuntur sanè, & multa id genus in cœlo sicut Iosephus testatur, facta esse. Interim tamen & illos perstrinxit, tenebras cõmemorans factas, & ad futurorum expectationem inducens, Priusquàm veniat dies domini magnus & manifestus. Non enim quoniã nunc sine pœna peccatis, inquit, confidatis. Hæc sanè initia sunt magnæ diei cuiusdam, & grauissimę. Vides quo modo concussit animũ, & risum conuertit in defensionem? Si enim hæc sunt initia diei illi⁹, necessariũ est periculũ in extremis Matth.12.c valde aggrauari. Iam, nũquid dicens terribilia in illis perseuerat? minimè. Sed quid agit? iterum permittit illis respirare, ac dicit: Et erit, omnis quicũque inuocauerit nomen domini, saluus erit. Hoc dictum quidem est de Christo, sicut Paulus dicit. Iste autem hîc nõ audet manifestè illũ reuelare. Videamus igitur quæ iterũ dicta sint. Bene quasi contra ridentes ac subsannantes insurgit, dicens: *Notum sit omnibus vobis, & auribus accipite verba mea.* Incipiens autem dicebat, Viri Iudæi. Iudæos mihi videtur dicere eos, qui Iudææ inhabitabãt. Ad hæc si placet apponamus verba illa in euangelio, vt discas quis repẽtè factus sit Petrus. Exiit, inquit, puella, dicens: Et tu eras cum Iesu Nazareno. Ille autem res- Matth.26.g pondit: Nescio hominem. Et iterũ interrogatus cœpit deuouere ac iurare. Hîc verò vide libertatem illius in dicendo, magnamq; fiduciam. Non laudauit eos qui dixerant, Audiuimus loquẽtes illos nostris linguis magnalia dei. Sed & grauitate quadã insinuat, eaq; grauitate illos studiosiores efficere, & sermonem ab adulatione alienum afferre vult. Honestum est enim vt hoc vbiq; obseruetur, & vt quodã modo familiarior eis sit sermo, ab omni adulatione & contumelia fiat liber, id quod perquam difficile est. Et tertia hora hęc euenisse, non simpliciter ordinatũ est. Tunc non curiosus prãdij curã habẽt homines, tunc clara lux est, tunc omnes sunt in foro. Vides & libertate plenum sermonem? Et auribus accipite verba mea. Quo dicto, nihil suũ addidit, sed apposuit: Hoc est quod dictum per prophetam Ioẽlẽ, Et erit in diebus nouissimis. Ostendit enim posteà consummationem propè affuturam. Ita dicẽs in nouissimis diebus, habet quandam euidentiam. Deinde ne putetur quòd res hæc ad solos filios pertineat, adiicit: Et seniores vestri somnia somniabunt. Vide ordinem dicentẽ, prius filij, sicut & Dauid inquit: Pro pa- Psal.44.d tribus tuis nati sunt filij tui. Et Malachias iterũ: Cõuer- Luce 1.b tens corda patrum ad filios. *Et super seruos meos, & super ancillas meas.* Et hoc virtutis indicium est. Serui enim illius facti, liberi sumus facti à peccato. Multiplex autem & hoc donum, quando etiam in alium sexum trãsit gratiæ donum, & non in muliere vna & altera sola substitit, vt olim in Debbora & Olda. Et nõ dixit quid sit spiritus sanctus, neque interpretatus est ea quæ propheta dixit, sed solam prophetiam attulit per seipsam certantem. Et nihil de Iuda iam loquitur, quoniã omnibus erat manifestum, qualem dedit pœnam: sed silet, sciens nihil posse fortius iis propheticis potuisse obiici. Ea enim etiam operibus ipsis validiora sunt. Signa enim facienti Christo sæpius contradixerunt. Quando autem Christus prophetam illis opposuit dicentem: Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis: Psal.109.a ita siluerunt, vt ne verbum quidem vltrà quisquàm ei respondere auderet. Et sæpius scripturarum & ipse meminit, dicens: Si illos deos dixit, ad quos verbum dei factum est, imò vbique hoc quis inuenerit: idcirco & hîc dixit: Effundam de spiritu meo super omnem carnem: hoc est, gentes. Cæterùm nunquam reuelat, neque interpretatur, neque quod mox sequitur ad explanandum conferebat, quoniam & hoc obscurum.

Dabo prodigia in cælo supernè. Imò illos terrebat obscuritas. Si autem interpretatus esset, magis illis obstitisset. Posteà etiam quasi manifestum præterit talem volens dare opinionem. Denique post hæc interpretatur illis, quando cum illis de resurrectione disputat, sermonique viam anteà fecit. Propter hoc autem sponte præterit, quoniam ad conciliandos illos, bona

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non sufficiebant, tametsi hoc nunquam factum, nunc autem fideles dispersi sunt sub Vespasiano. Et hoc est
Matt.24.b quod dicit, Nisi abbreuiati fuissent dies illi, non seruata esset omnis caro. Quod molestius erat, primum cognoscit. Initiò enim accidit, inhabitatores capi, & ciuitatem subuerti accendique. Deinde insistit metaphoræ, ante auditorum oculos ponens vrbis subuersionem ac captiuitatem. *Sol conuertetur in tenebras, & luna in sanguinem.* Videtur mihi per hoc maximam cædem dicere, & valde anxium sermonem complere. *Et erit, quicunque inuocauerit nomen domini seruabitur.* Dixit & nondum
Matt.19.a reuelat, siue seruus sit, inquit, siue liber. Nõ enim est mas vel fœmina in Iesu Christo, neque seruus, neque liber. Meritò. Hoc enim discrimen hic est, vbi omnia vmbra sunt. Nam si in regum aulis, nullus nobilis est vel ignobilis, sed sua quenque opera insignem reddunt, & opus commendat artificem, multo magis in hoc ordine. Quicunque inuocauerit, inuocauerit inquam non
Matt.7.c simpliciter. Non enim omnis, inquit, dicens mihi, Domine domine, intrabit in regnũ: sed qui loquitur cum affectione, cum vita optima, cum fiducia congrua. Iam minus molestum facit sermonem, de fide agens, & minus terribilem, supplicij grauitatem abscondens. Quo modo? ostendit quòd in inuocatione salus. Quid dicis, refer mihi, salutis post crucem memor es? Attende nunc. Multa enim misericordia dei est, & hoc non minus ostendit illum esse deũ, quàm resurrectio, & nõ minus signis est illos inuocare: hoc enim valde bonum est, hoc deo maxime peculiare propter hoc & dicit? Nul
Luc.18.d lus bonus nisi vnus deus. Sed ne bonitatem in desidiæ occasionem arripiamus. Etenim etiam punit sicut
Ibel.2.g deus. Illa certe ipse, qui dixit, Quicunque inuocauerit nomen domini, seruabitur, fecit. De excidio Hierosolymitano loquor, & grauissimo illo supplicio, de quo nũc pauca vobis narrare statui, profutura vobis etiam contra Marcionistas & multos alios hæreticos. Quoniam enim dicunt bonum deum Christum, illum autem malum, videamus quis hæc fecerit. Quis igitur hæc fecit, malús ne illum vlciscens? minime. Quo modo igitur alienus ab illo? nunquid autem bonus? Cæterum o-
Matt.20.a stenditur & pater & filius fecisse, pater quidem multis
Luc.19.d in locis, sicut quando dicitur, In vineam mittere exercitus suos. Filius vero quando dicit, Inimicos meos adducite & occidite coram me, eos qui me noluerunt esse ipsorum regem. Et aliter: Etiam ipse dicit tribulationes futuras, quarum nulla vnquam crudelior fuit facta. Et ipse illas annunciauit. Vis igitur audire quæ facta? Verubus illos transfixerunt: quid hoc spectaculo grauius? Iam non narrabo ne mulieris illam tragœdiam, quæ omnem aliam calamitatem obscurat? nec ostendã fames ac pestes? & transeo quæ his grauiora. Ignorata apud illos fuit natura, ignorata lex, bestias superarunt feritate. Omnia autem hæc belli vis inuexit, deo volente ac Christo. Hæc etiã contra Marcionitas congruẽt, & contra eos qui non credunt esse gehennam. Idonea enim sunt hæc, & sufficientia ad illorum impudentiam confutandam. Nónne mala hæc grauiora fuerunt his quæ in Babylone perpessi? nónne fames hæc grauior, quàm illa? De his & ipse pronunciauit Christus, dicẽs:
Matt.24.b Erit tribulatio qualis non fuit, neque erit. Quo modo igitur dicunt quidam, quòd remisit eis Christus peccatum? Fortasse videtur vulgaris quæstio, & ipsi potestis soluere. Nullus vsquam poterit tale figmentum ostendere, qualis est hæc historia quæ vere accidit. Et si quidem Christianus fuisset, qui eam conscripsit, esset for-

A tassis sermo suspectus. Quia autẽ Iudæus, & æmulator, qui post euangelium floruit, quo modo non omnibus manifesta sunt quæ facta? Videbis enim illum vbiq; res Iudaicas extollere. Igitur est & gehenna, & bonus est deus. Num horrescitis hæc audientes? Verum hæc quidem, quæ hic fiunt, nihil sunt ad ea quæ alibi erunt. Iterum cogor videri iniucundus, onerosus & grauis. Et quid patior? In hoc positus sum, sicut pædagogus asper ad hoc constitutus est, vt odio illum persequãtur quos erudit, sic sanè & vos. Quo modo enim nõ absurdum, cum homines quibus aliquid à regibus præcipitur, etiãsi iniucundum sit, vt cõtinuo imperatum faciẽsant, vos autem propter vestram reprehẽsionem omittere quod deus præcepit? Alius aliud opus habet. Multorũ ex vobis opus est vt misereamini, humanitatem declaretis, suaues ac blãdi sitis iis quibus benefacitis: nos vero qui-
B bus debemus esse vtiles, iis & graues & iniucundi videmur, non enim vtiles sumus docendo ea quæ oblectãt, sed ea quæ mordẽt. Talis est & medicus, at ille quidem non valde iniucundus. Statim enim cum sua arte vtilitatem adhibet, nos autem in futuro. Talis est & iudex inuisus morbidis ac seditiosis, talis & legislator molestus his qui legem accipiunt. At non item qui vocat ad delicias, neque qui facit publica festa & conuentus, neq; qui coronat populum: tales enim blandi ac amici sunt inuitantes ciuitates ad varia spectacula & sumptus facientes: vnde & illos celebrant vicissim ij quibus benefaciunt, & tapetis & lampadum multitudine, & coronis, & ramis, & veste splendida. Si autem medicum viderint laborantes, tristes ac mœsti efficiuntur: & si iudicem seditiosi, contrahunt non diffundunt vultum, nec exultant, eo quòd & ille ad hoc opus ordinatus est. Vi-
C deamus igitur quinam maxime vrbibus prosint, num ij qui publica conuiuia, & festa, & mensas, & delicias exhibent: an ij qui omnibus illis sublatis ferentes sceptrũ & fasces, & lictores & milites terribiles, & vocem terrificam præmittentes, & animaduertentes in noxios, & silentium triste facientes, & virga eos qui in foro sunt amouentes. Videamus igitur, vbi finis lucrosior, nam hi quidem infuaues, illi vero amabiles. Quid igitur ab illis qui oblectant, prouenit? voluptas quædam frigida, vsq; ad vesperam manens, & sequenti die diffluens, risus incompositus, verba iniucunda & dissoluta. Quid autem ab his qui contristant? timor, modestia, mens humiliata, animæ iustitia, desidiæ interemptio, frænũ affectionum quæ intus sunt, murus aduersus ea quæ foris insultant: per hos vnusquisque facultates suas possidet, per illas autem ferias cum damno dilapidamus eas, nõ inuadentibus latronibus, sed latrocinante vana gloria cum
D voluptate. Videt latronem vnusquisque deprędantem omnia, & oblectatur. Nouus latrocinandi modus, persuadet spoliatis bono esse animo, verum illic nihil tale. Sed ab omnibus separauit deus sicut pater communis, & ab his quæ videntur, & ab his quæ non videntur. Videte enim, inquit, eleemosynam vestram, ne faciatis coMatt.6.a ram hominibus. Discit anima hinc, iniustitiam fugere. Iniustitia enim est non solum diuitias per auaritiam conquirere, sed & plus dare ventri quàm illi præscribitur, & lætitiam è suis egredi terminis, inque infamiam transire. Illinc discit temperantiam, hinc intemperantiam. Non enim solum mulieri misceri intemperantia est, sed etiam incontinentibus oculis aspicere. Illinc humilitatem discit, hinc fastum, Omnia enim mihi, in-1.Cor.6.c quit, licent, sed non omnia expediunt. Illinc honestatem, hinc turpitudinem. Omitto enim ea quæ in thea-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tris fiunt. Quòd autem neq; voluptas aliqua sit, sed iniucunditas potius, ostendite mihi post vnum diem festi & eos qui sumptum fecerint,& ad spectacula inuitatos:& videbis quidem omnes tristicia correptos,maxime autem illum qui sumptum fecit. Et merito, nã præcedẽti die oblectauit quidem popularem hominem, & popularis quidem spectator iucundus erat, ac delectabatur multum: tunc enim gaudebat splendida veste, propria autem illius cum non sit, videns se exui, dolet & cruciatur. Ille autem qui sumptus impendit,& suam fœlicitatem paruam cum ea quæ ex sumptu habebat,cõ spicere putabat. Idcirco sequenti die reddũt sibi vestes iterum, & maiorem dolorem ludi exhibitor concipit. Iam si in externis ea quæ oblectant, & lucrum minuũt, habent tantum tristiciæ, multo magis in spiritualibus. Eapropter nullus succẽsset legibus, sed omnes ad communem vtilitatem pertinere eas censent. Non enim peregrini aliunde aduenientes, vel hostes has leges ciuibus statuere, sed ipsi ciues, ipsi præsides ac curatores, salutisq; ac beneuolentiæ indicium esse putant leges cõdere, tametsi pœnarum plenæ sint leges, neque potest inueniri lex absque pœna. Quo modo igitur nõ absurdum,illos quidem qui enarrant leges & seruatores, benefactores & præsides appellari, nos autem tetricos quosdã & morosos haberi,si leges dei loquamur? Quãdo enim de gehenna differimus, illas leges citamus, & quemadmodum iurecõsulti leges de homicidiis & de manticulariis, & de nuptiis, & omnes tales: ita & nos punitiuas, quas non homo condidit, sed ipse vnigenitus dei filius. Qui immisericors est,puniatur,inquit. Iniuriarum memor, extremum luat supplicium. Temere irascens,in ignem cõiiciatur. Scommatibus incessens, pendat in gehenna pœnam. Si autem vultis nouas audire leges,ne tumultuemini. Si enim nõ positurus fuisset nouas,cur etiam aduenit Christus? Illæ enim manifestæ vobis sunt,quòd homicidam & adulterum oporteat punire. Si igitur eadem eramus audituri, quæ vtilitas erat magistri cœlestis? Propterea non dicit, Adulter puniatur,sed videns intemperantibus oculis:& vbi, & quando pœnam dabit,apponit:& non in statuis,neque in columnis leges inscripsit,neque columnas æreas excitauit,& literas insculpsit:sed animas duodecim nobis excitauit apostolorum,inquam,in illorum mẽtibus per spiritum has literas scripsit, has vobis nos merito prælegimus. Nam si ludæis hoc licebat, vt ne quis illorum ad ignorantiam cõfugeret, multo magis & nobis fas est.Si autem quis dicat, Nõ audiam,ne iudicer: hoc nomine magis punietur. Si enim nullus esset qui doceret,liceret ad talia confugere: sed cum adsit doctor,nõ item. Vide igitur quo modo ludæos venia priuet. Nisi venissem & locutus essem illis,peccatum non haberẽt. Et iterum Paulus:Sed dico,an non audierunt?Itaque in omnem terram exiuit sonus eorum. Tunc enim venia est,quando nullus est qui dicit:vbi autem talis est intẽtio,& opus sic habet,non vltrà est venia. Imò non voluit Christus ad illas colũnas solum nos respicere, sed etiam nos vult esse columnas. Quoniam autem indignos nos ipsos exhibuimus hisce scripturis, licet vt vel ad illas spectemus. Quemadmodum enim columnæ aliis minantur,ipsæ autem non sunt reæ,sicut neq; leges: ita & beati Apostoli.Et vide,quo modo non in vno loco steterit colũna illa, sed vbique circunferuntur scripturæ,etiamsi ad Indos proficiscaris,audies illas: etiamsi ad Hispanos & ad ipsos terminos terræ, nullus est qui non audit,nisi forte quis propter suam desidiam. Ne autem ægrè feratis, sed attendite quæ dicuntur, vt positis opera virtutum apprehendere, ac æterna bona assequi. In Christo Iesu domino nostro, cũ quo patri simul ac spiritui sancto gloria, imperium, & honor, nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Matt.5.d

Ioan.15.d

Roma.10.d

et Psal.18.a

Viri Israelitæ,audite hos sermones meos.
Homilia.vi.

NOn est hoc adulãter dictum, sed quos acriter perstrinxerat, erga illos remissior esse incipit, tempestiuam Dauidis mentionem faciens. Et ne turbentur, nouum proœmium exorditur, quia mentionem facturus erat Iesu. Nam superius quidem,non essent turbati audientes prophetam, nomen autem Iesu statim illis propositum obstitisset.Et non dixit,persuadeamini:sed,audite, id quod erat minus molestum. Vide etiam,quo modo nihil dixit sublime,sed à valde humilibus incipit. *Iesum*, inquit, *Nazarenum.* Statim patriam dicit,quę sanè videbatur contemptior esse,& nihil iam magnum de illo dicit, neque quod de propheta alius quis diceret. *Iesum*, inquit, *Nazarenum virum demonstratum à deo erga vos.* Vide quàm magnũ hoc erat,quod à deo esse missum dicit.Hoc enim sursum ac deorsum cum ipse tũ Ioannes ac alij apostoli monstrare studebant.Audi itaque Ioannem dicentem,Ille mihi dixit,Super quem videris spiritum descendentẽ ac manentem super illum,hic est.Ipse autem Christus,frequẽtius hoc agit,dicens:A memetipso non veni,ille me misit, & vbique scripturarũ hoc potissimum sollicite tractatur.Idcirco & sanctus ille præcipuꝰ in beato illo choro,amator Christi,ardentissimus discipulus, cui claues cœlorum concreditæ,spirituali reuelatione acceptæ,cõ presis timore illis, cum ostendisset magna illos esse cõsecutos,fecisseq; credulos,tunc & de illo disserit. Papæ quàm audacter in medio eorum qui occiderant dixit, quòd surrexerit.Et non dixit quòd resurrexerit statim, sed quòd à deo ad nos venit. Hoc autem manifestum quibus fecit? Non iam dicit,quòd ipse,sed quòd per illum deus,vt magis modestè loquendo illos sibi conciliet, eo quòd & ipsos testes vocat,ac dicit: *Virum demonstratum à deo erga vos virtutibus ac prodigiis & signis, quæ fecit per illum deus in medio vestri,sicut & ipsi scitis.* Deinde vbi incidit in facinus illorum hoc scelestum, vide quàm attentet liberare illos à crimine. *Hunc*, inquit, *definito cõsilio & præscientia dei expositum cum accepissetis, per manus iniquorum, crucifixum interemistis.* Quasi illa Ioseph verba diceret,quę scilicet ille quoque ad fratres dicebat,Ne timeatis quòd prodidistis me, non vos, sed deus huc me misit,Deinde vt dixit,Consilio dei,vt ne dicant,Igitur bene fecimus,illos quoque reos facit, per hoc quod addidit: *Per manus iniquorum crucifixum interemistis.* Hic Iudam insinuat, interim illis etiam ostendit, quòd non ipsorum potentiæ fuerit, nisi & ipse concessisset, & exposuisset illum deus. Hoc enim est quod non dicit ἐκδοτον expositum, sic totum conuertit crimen in caput Iudæ traditoris.Ille enim ipsum tradidit osculo: vel igitur de hoc,quod per manus iniquorum,vel militum dicit, manifestans quòd nõ simpliciter interemeritis, sed per iniquos viros. Et specta, quo modo vbique curant vt passionem primum cõfiteantur. Quod autem ad resurrectionem attinet,quoniam magnifica erat,nũc adumbrat,& ita quodam modo in medio cõstituit: nam crux & mors quidẽ inter confessa erant,resurrectio autem nondum. Idcirco & postea de illa inquit,adiiciẽs,

Ioan.12.a

Ibidem.8.c

Gene.45.b

Quem deus suscitauit solutis doloribus mortis, secundum quod

non erat

Universidad de Deusto

non erat possibile teneri illum ab ea. Hic magnum & sublime quiddam insinuauit. Quod enim non erat possibile, declarat, etiam ipsum dantem comprehẽdere ac posse, & quòd etiam ipsa mors illum detinens doluerit, & grauia passus sit. Dolorem enim mortis scriptura peritum vbique solet appellare, & quòd sic resurrexit tanquam iam non iterum moriturus. Vel dicendo: Secundum quod nõ erat possibile illum teneri ab ea, hoc manifestat, quòd resurrectio eius non sit communis cũ aliis. Deinde priusquam aliquid mens illorum cogitet, assistit illis Dauidem, qui omnem humanam rationem subuertat. *Dauid enim*, inquit, *dicit de eo.* Et vide quo modo iterum testimonium humile. Propter hoc & suprà illud ex humilioribus accepit, vt ostendat quòd mors non sit ex his quæ contristent. *Prouidebam dominum in conspectu meo semper, quia à dextris meis est, vt ne commouear, quia non derelinques animam meam in inferno.* Postea testimonio prophetico addit, *Viri fratres.* Quando magnũ quiddam dicturus est, hoc vtitur proœmio excitans illos & inde familiares sibi reddens. *Licet liberè dicere apud vos de patriarcha Dauid.* Magna est hęc animi modestia, vbi non est damnosum, condescendit. Idcirco & non dixit quòd hæc de Christo dicta sint, non de Dauid, idq; valde prudẽter, ob magnum erga Dauidem honorem illos reuerens, deq; re aperta ac confessa, tanquam audacius videatur dixisse paulatim deuitat eos quos laudabat. Ideo & non de Dauid inquit simpliciter, sed de patriarcha Dauid, quòd & mortuus sit ac sepultus. Nõ iam dicit, Et non resurrexit, sed aliter idipsum probè confirmat ac dicit: *Et sepulchrum illius est apud nos vsque in hodiernum diem.* Deinde vt apparuit quod volebat, neque sic venit ad Christum, sed iterum affert laudes Dauid. Propheta igitur cum esset & sciret quod iureiurando iurasset illi deus. Hæc autem dicit, vt sermonem de resurrectione etiam propter illius dignitatem ac genus recipiant quasi prophetia violaretur, nisi hoc esset, atque adeo & ipsorum honori derogaret. Et sciens, inquit, quòd iureiurando iurasset sibi deus. Non dixit, promisit simpliciter, sed quod maius erat iureiurando iurauit, ex lumbo eius quoad carnem oriturum Christum, vt sedeat super thronum illius. Vide vt excelsa iterum insinuet, nam postquam illos sermonibus placauit, magna fiducia interposuit propheta, & de resurrectione differit, quòd neq; anima illius detineatur in inferno, neque enim caro illius sciuit corruptionẽ. Hoc iterum admirabile est. Ostendit enim quòd dissimilis aliorum sit resurrectioni resurrectio, nam comprehendit quidem illum, sed non fecit quod suum tunc mors. Et peccatum quidem adumbrãdo dixit, pœnam autem non addidit, Et quòd crucifixerunt quidem manifestè dixit, deinde ad signum dei venit. Quando autem demõstratur, quòd iustus occisus est, & quòd amicus deo, etiamsi tacueris pœnam, is qui peccauit seipsum magis quàm tu cõdemnabit. Omnia igitur offert patri, vt accipiant quæ dicuntur. Deinde, quod non possibile fuerit, ex prophetia adducit. Videamus itaque denuo quæ supra sunt dicta. *Iesum*, inquit, *Nazarenum virum demonstratum à deo erga vos.* Hoc est, de quo nõ est ambiguum, sed operibus demõstratum. Ita & Nicodemus dicebat, Signa hæc nullus potest facere quæ tu facis. Virtutibus, inquit, & prodigiis ac signis, quæ per illum fecit deus in medio vestri, atque ita non clanculo si in medio. Primum incipit ab his quæ illis nota erant, & dein ad minus nota progreditur. Postea dicens, *Consilio dei:* Ostẽdit quòd non ipsi potuerint, & quod factum est, sapiẽter quidem ac diuina ordinatione & dispensatione. Et quod valde molestum illis fuisset, transiit. Vbique illis studium est, ostendere quòd mortuus est: licet vos negetis, inquit, illi testaturi sunt. Qui autem negocium fecit morti, multo magis iis qui crucifixerunt, poterit. Sed nihil tale dicit, quòd potuerit vos occidere, sed simpliciter solum insinuauit. Iam autẽ discamus & nos per ea quæ dicta sunt, quid sit tenere. Qui enim dolet, non tenet quod tenetur, neque operatur, sed patitur, & abiicere cupit. Et bene dixit. Dicit enim Dauid de eo, vt ne prophetæ quod dictum est, imputes. Vides quo modo interpretatur mox prophetiam, & nudam constituit, manifestans quo modo super thronum illius sedeat. Regnũ enim spirituale in cœlis est. Vide quo modo cum resurrectione & regnum declarat in resurrectione, ostendit quod necessitas fuerit prophetæ dicẽdi. De illo enim erat prophetia. Quare non dixit de regno illius, sed de resurrectione illius. Magnum hoc erat. Quo modo autem super thronum sedit: regnans Iudæis, quòd si Iudæis, multo magis his qui crucifixerunt ipsum. *Non enim caro eius vidit*, inquit, *corruptionem.* Hoc resurrectione videtur quidem minus esse, veruntamen idem est. *Illum Iesum suscitauit deus.* Vide quo modo non aliter illum vocat. *Cuius omnes nos testes sumus: dextera igitur dei exaltatus.* Iterum ad patrem confugit, quantus sufficiebat dicere quod prius, sed scit quantum momenti hoc habeat. Hic & de assumptione insinuat, & quòd in cœlis sit: cæterum neque istud manifeste dicit.

Et promissione spiritus sancti accepta. Vide quo modo incipiens dicit, quòd non ipsemet illum demisit, sed pater. Postquam autem meminit signorum illius, & quæ Iudæi fecerant illi, & de resurrectione disseruit, liberè postea & de his sermonem inducit, iterum illos testes per vtrosque sensus adducẽs. Porrò resurrectionis quidem sæpe memor est, sceleris autem illorum semel, vt ne illos grauet. Et accepta, inquit, spiritus sancti promissione. Hoc iterum est magnum, opinor autẽ quòd nunc promissionem dicat eam, quæ ante passionem facta. Vide quo modo quòd illius postea facit totũ suum, magna illa occultè operans. Nam si ille effudit, de illo propheta locutus est superius, In nouissimis diebus effundam de spiritu meo super seruos meos, & super ancillas meas, & dabo prodigia in cœlo superne. Vide quanta occulte interserit. Verũ quoniam magna erant, iterum illa obumbrat in eo quod à patre accepit. Dixerat bona quæ facta, signa illa, & quod sit rex, quodq; ad ipsos venerit. Dixerat quod ipse spiritum det: quæcunque enim dicere quis poterit, nisi ad vtilitatem tẽdant, temere dicit: Quemadmodum & Ioãnes facit, Hic nos dicens baptizabit in spiritu sancto. Et ostẽdit, quòd nõ solum ipsum non minuerit, sed etiam clariorem effecerit, quandoquidẽ olim quidem promiserat ei deus, tunc autem dedit. Vel promissionem dicit quã nobis promisit, sicut præscius erat futuram, & maiora nobis post crucem largitus est. Et effudit, inquit. Hic dignitatẽ euidenter tradit, & nõ simpliciter, sed etiam cum vbertate. Ideo & istucipsum manifestum faciens, adducit cætera. Postea enim libere & de assumptione in cœlos loquitur. Et non simpliciter, sed iterum testem adducens, & illius meminit, de quo Christus dixit: *Non enim Dauid*, inquit, *ascendit in cœlos.* Hic iam non cum demissione concionatur, habẽs ex dictis fiduciam. Neque dicit, licet dicere, neque vlla talia. Dicit autem manifeste,

Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Iam si dominus est Dauidis,

Dolor mortis, quid in scripturis.

Hic sup. c & Ioel. 2. g

Matt. 3. c

Ioan. 3. c

Psal. 109. a

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dauidis,multo magis illorum.Sede à dextris meis. Totum hic posuit. Donec posuero inimicos tuos,scabellũ pedum tuorum. Hic etiam magnum metum incutit, quemadmodum initio monstrauit,qualia amicis,qualia etiam inimicis faciat. Et iterum,potẽtiam,vt ne minus credatur,patri acceptam fert. Itaque quoniam magna locutus, iterum ad humilia sermonem deducit.

Certo igitur sciat,inquit,*tota domus Israel.* Hoc est,ne dubitetis,ne ambigatis,postea & aperte definit, *Quia & dominum illum,& Christũ deus fecit.* Hoc à Dauid,& à Psalmo commemorat. Oportebat enim dicere. Certo igitur cognoscat omnis domus Israël, quod à dextris sedet id quod magnum erat,sed eo relicto,aliud adducit multo humilius,vbi dixit,fecit: hoc est,cõstituit,atque adeo nihil hic de substantia dicitur, sed totum de hoc dicit, *Hunc Iesum quem vos crucifixistis.* Bene hic definit, concutiens illorum mentem. Quoniam enim ostẽdit, quantum hoc sit facinus, tunc tãdem & ipsum aperuit, vt sic maius ostendatur,& metu illos corripiat. Non enim sic homines beneficiis adducũtur, vt timore castigãtur. Verum admirabiles illi,& magni amici dei neutro horum indigent, qualis scilicet Paulus erat. Neque enim regnum vel gehẽnam magnifaciebat, & hoc est amare Christum, hoc est,non esse mercenarium, neq; quæstum, vel negociationem existimare, sed verè esse virtute præditum, & omnia facere, eo quòd grata sint deo. Quantis igitur lachrymis digni,qui tantam debentes mensuram,neque vt negotiatores ambimus regnum cœlorum. Tanta nobis pollicetur, & neq; sic audimus. Quid huic inimiciciæ comparari poterit,quanuis ij qui insana pecuniarum cupiditate laborant, siue seruos,siue hostes, siue inimicissimos inueniant, vnum hoc expectant,si possint ab illis pecunias accipere,omnia faciunt,& adulantur,& seruiũt, & seruituti se addicunt, omnibusq; se putant esse honestiores, vt quid ab illis accipiãt. Pecuniarum enim spes,nihil horum illos sinit cogitare. Regnum autem non valet cõquirere tãtas diuitias,neque tam multiplices, quãuis neque is qui assecutus est,promittit illud, sed incomparabiliter etiã ipso regno maior est. Quando autem,& quod promittitur regnum est, & deus qui illud promittit, magnum vtiq; fuerit illud à tali accipere. Nũc autem perinde fit, ac si rex quidem hæredes suos & coheredes filio volens facere post innumera etiam alia beneficia contemnatur. Princeps autem latronum, qui innumeris malis & nos & parentes nostros affecit, & impleuit, & confundens nostram cum gloriam, tum salutem, vnico duntaxat obulo mõstrato adoratur à nobis. Regnum promittit deus & contemnitur,gehennam apparat diabolus & honoratur:ille deus est,hic vero diabolus:sed videamus præceptorum discrimen. Si enim nihil horum esset,& hic non esset diabolus, ille vero non esset deus: & hic non gehennam,nec ille regnum exhiberet: nõne ipsa mandatorum natura sufficeret ad hoc persuadendum. Quid igitur vterq; imperat?hic ea quę cõfundunt,ille ea quæ glorioſos reddunt?hic ea quæ innumeris inuoluunt calamitatibus ac turpitudinibus, ille ea quæ multum refrigerij cõcedunt. Vide enim. Ille dicit, *Matt.11.d* Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Hic inquit,Ferox esto & immansuetus,ac iracundus,& bestia magis quàm homo. Videamus igitur quid vtilius? quid scilicet vtilius? sed non hoc solũ,sed cogita quòd ille diabolus est, maxime enim illud monstratum est. Ad hæc triũphi erunt maiores,non enim facilia imperat hic curator, sed vtilia tamen. Quia & patres molesta imperant,& domini seruis. Sed propter hoc alij quidem patres sunt ac domini, alij vero abigei & raptores hominum damnosi, suntq; omnia contraria. Verũtamen quòd & voluptatem habet,hinc manifestum. In quibus autem putas esse iracundum, in quibus etiam tolerãtem malorum ac mansuetum? Nõnne huius anima solitudini cuipiã,habenti multam quietem comparatur, illius vero foro & turbæ,in quo multus clamor sequẽtium camelos & mulos ac asinos,multum ad accedentes exclamantibus,ne conculcentur. Nõnne illa quidem mediis quidem ciuitatibus comparata, in quibus hinc argẽtifabrorum, inde ærifabrorum magnus auditur sonitus,& alij quidem inuadunt,alij autem inuaduntur: sed hæc vertici cuidã montis est similis, in quo leuis flat aura, & purus splendor fulget, & perspicua fontium ebulliunt fluenta, & multiplex florum producitur gratia,vti sunt verna prata ac horti,florentibus arboribus & floseulis, & defluẽtibus aquis. Quod si & sonus auditus fuerit,dulcis est,& multam effundit voluptatem: nam vel aues cantillantes summis arboribus insident,& cicadæ,& philomelę, & hirundines concorditer vnam quandam perficiunt musicam:vel zephyrus blandè allidit arborum ramos, in quercubus & pinis stridens etiam, olores imitatur: vel pratum rosas producẽs & lilia inter se collisa & cõmota,quasi pelagus parum vndabundum referũt. Imò multas quis inuenerit similitudines: nam quando quis rosas aspexerit, itidem putabit videre: quando autem violas,mare vndabundum: quando vero lilia,cœlum. Neque spectaculo solo, & aspectu oblectatur tunc talis,sed & ipso corpore:nam & refrigeratur, & respirat, ita vt in cœlo potius quàm in terra videatur esse. Est & alius sonus quidam, quando aqua à summa altitudine per tubos suo motu fertur, & blando strepitu subiectis silicibus obstrepit,ita relaxat membra nostra voluptas, vt etiam oculis somnum membra fouentem immittat. Libenter audiuistis narrationem, forsan etiam solitudinis facti amatores, sed hac solitudine multo suauior longanimis anima: non enim vt pratũ describeremus, neque vt ad ostentationem sermonem ducamus, hanc attigimus similitudinem,sed vt per hãc descriptionem videremus quanta sit lõganimorum voluptas, & quòd multo suauius sit viro mansueto conuiuere,maioráque emolumenta ab illo accipiantur,quàm si in talibus versetur locis. Hos imitemini. Quando enim neque validus ventus ex tali anima egreditur, sed benigni quidam sermones ac blandi,& zephyro placido rectè cõparantur,dum admonitiones nihil habẽt asperum, sed aues cantillantes imitantur. quo modo igitur hoc non melius? non enim corpori accidit sermonis aura, sed animas reficit. Non ita statim medicus febricitantem hominem à febribus liberarit sua cura, vt longanimus vir & iracundum,& prę ira flagrantẽ apprehensum refrigerabit per spiritum propriorum sermonum. Et quid de medicis dico? Neq; ferrum ignitum & aquę intinctũ ita statim calorem amittit,sicut si incidat in animã longanimem homo iracundus. Sicut autem si in forum ingrediantur cantillantes aues,& nugæ esse videntur, ita etiã nostra pręcepta in animas iracũdas immissa. Nõnne suauior mansuetudo quàm ira & temeritas: & non hoc solum, sed etiam hoc quidem diabolus, illud vero deus imperauit. Videte quòd non temere dixi,quòd si etiam non esset diabolus,nec deus:illa tamen præcepta sufficiant vos ad abducendum. Nã mansuetus quidem sibi ipsi dulcis & aliis est vtilis. Iracũdus vero & sibi insuauis

Universidad de Deusto

ſuauis & aliis dānoſus. Nihil inſuauius homine iracundo,nihil oneroſius,nihil moleſtius,nihil fœdius,quemadmodum ſcilicet nihil ſuauius eſt eo qui neſcit iraſci. Melius eſt cohabitare beſtię,quàm homini tali:nam illa quidem ſi ſemel cicuretur,ſeruat ſuā legem, illum autem quoties placaueris,iterū exaſperatur. Sibi enim habitum quēdam talem indidit ſemel. Quemadmodum enim dies candidus ac lucidus,& hyems plena conturbatione inter ſe multum diſtant, ita etiam iracundi ac manſueti animæ.Sed nondum quæ ab illis ad alios veniunt incommoda,ſed ſolum quæ ſibi ipſis inferunt audiuimus: quanuis & hoc non paruum damnum, alium damno afficiſſe.Veruntamen nunc hoc conſideremus, quis lictor latera ſic cōfringere poterit,quę verua ignita ſic trāsfigunt & explorant corpus,quæ inſania ſic ſtupida reddit naturalia præcordia, vt ira & furor? Scio multos ex ira morbos natos, ſuntq; febres illæ acutiſimę.Si autem corpora ita offenduntur,cogita animam. Ne enim ratiocineris tecum quod non vides,ſed cogita quod ſi ille qui accipit maliciam ita offenditur, id quod parit quantum ſuſcipit dānum:multi oculos perdiderunt,multi in morbum grauiſsimum inciderūt:attamen ille quidem fortiter fert omnia & facile, quāuis imperet moleſta,& horum mercedem ponat gehennā, & diabolus ac inimicus ſalutis noſtræ ſit, & magis illi obtemperamus quàm Chriſto,qui ſaluator eſt ac benefactor, taliaq; dicit, quæ & vtiliora & ſuauiora ſunt, & nobis & his qui nobiſcum viuūt maxime. Nihil ira deterius profecto,& intempeſtiuo furore, non fert longā moram,acutus morbus eſt. Sæpe & verbum quis per furorem effudit,& perdit quoad miniſterium totius vitæ opus habet,& facit aliquid quod totam vitam eius ſubuertit.Moleſtum enim hoc eſt,quòd quis in breui tempore,& vno opere, & vnico verbo nobis æterna bona aufert,& innumeros labores elargitur.Ideo oro vos,vt omnia faciatis,quò frænetur hæc beſtia. Cæterum hæc de manſuetudine & ira dicta ſint. Si autem & alia quis dicēdo aſſumpſerit, vt auariciam, deſpectum pecuniarum:intemperantiam,ſobrietatem:inuidiam,benignitatem,& ſcrutatus fuerit, etiam aliud quid excellentius ſciet.Scitote quòd per præcepta ſolum deus diabolusq; monſtrantur.Obtemperemus igitur deo,& ne in barathrum nos ipſos proiiciamus, ſed dum adhuc tēpus eſt ab omnibus quæ animam noſtram dāno afficiunt, nos abluamus, vt æterna bona aſſequamur, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri ac ſpiritui ſancto gloria, imperium, honor, nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum,Amen.

Auditis autem illis,compuncti ſunt corde,& dixerunt ad Petrum ac reliquos apoſtolos:Quid faciemus viri fratres? Homilia ſeptima.

VIdes quantum bonum ſit manſuetudo. Ipſa pectora noſtra magis quàm vehemens auſteritas extimulat,& plaga ferit maiore.Quemadmodum enim percutiens obdurata corda,nō tam facile ſentire facit, vt ſi eadē prius mollia faciat ac tenera:ita & hoc loco prius oportebat mollire, & tunc pungere:mollit autem non furor, neq; accuſatio vehemens, neq; conuicia, ſed manſuetudo. Nam ille quidē iracundus auget morbum, hic autem qui mitis eſt, imminuit.Atque ita ſi volueris quempiam,qui iniuſte egit corripere, magna cum manſuetudine illum alloquere. Vide igitur & hoc loco, quid faciat. Manſuete in memoriam reduxerat illis ſua flagitia,& nihil addidit. Di

A xit dei donum,adiecit gratiam, quæ his facta erant,teſtimonium dabat,& vlterius ſermonem produxit. Reueriti ſunt Petri māſuetudinem,quia his qui dominum ſuum crucifixerant,& contra ipſos clamarant,tāquam pater & magiſter curam gerens loquebatur. Non ſimpliciter obedierunt,ſed ſeipſos condēnarunt,ſenſerunt quæ fecerant.Nō enim permiſit illos furore intumeſcere,& mente obtenebrari,ſed per modeſtiam, indignatione quaſi nebula turbatis demonſtrabat quod perpetratum erat. Etenim ſic vſuuenit, vt ſiquando dicimus nos iniuria affectos, illi attentent demonſtrare, quòd non iniuſte egerint: quando autem dicimus nos,quòd nos iniuria affecti non ſimus,ſed iniuſte egerimus, magis illi contrarium faciunt: & ita ſi vis eum qui iniuſte egit,reum facere,ne accuſes illum, ſed reum te cōſtitue. Eſt enim genus hominum ad cōtentiones propenſum.
B Hoc Petrus fecit,non accuſauit illos ſeueriter, ſed attētauit quantum poſsibile erat, etiam manſuete defendere,& idcireo illorum animos perſtrinxit. vnde manifeſtum,quod compuncti fuerunt:Ex verbis illis. Quid enim dicūt?Quid faciemus viri fratres? Quos enim impoſtores vocarant,fratres vocant: non intantum ſe illis æquabant, quantum ad ſui curā ac amorē his verbis attrahere nitebātur. Et aliter, Quoniam illi eos primū ita appellare dignati fuerunt, dicunt, Quid faciemus? Non dixerunt ſtatim, Igitur reſipiſcamus, ſed permiſerunt ſeſe illis, quemadmodum in naufragio aliqui cōſtituti vel morbo, conſpecto gubernatore vel medico, omnia illi concedunt ac obediunt.Similiter & hi fecerunt: Confeſsi ſunt ſe eſſe in extremis malis, & nullam ſalutis habere ſpem.Et vide non dixerunt, Quo modo ſeruabimur, ſed quid faciemus? Quid igitur Petrus?
C *Iterum hic interrogatis omnibus ipſe reſpondet, Reſipiſcite dicēs, & baptizetur vnuſquiſque veſtrum in nomine Ieſu Chriſti.* Et nondum credite,ſed baptizetur vnuſquiſque veſtrum. Hoc enim in baptiſmate accipiebant, deinde oſtendit etiam lucrum. *In remiſſionem peccatorum,& accipietis donum ſpiritus ſancti.* Si donum accipietis,ſi remiſsionem habet baptiſma,Quid futuri eſtis?Deinde probabiliorem ſermonem faciens,ſubdidit, *Veſtra eſt enim promiſsio.* Hanc & hic, quam ſuperius dixerat. *Et filiorum veſtrorum.* Igitur & hinc maius donum eſt, quod bonorum etiam hæredes habeant. *Et omnium,* inquit, *qui longe ſunt.* Multo magis veſtri qui prope eſtis. *Quoſcunque vocarit dominus deus noſter.* Vide quando dicit eorum qui procul, tunc quando illos inuenit ſuos factos,& ſeipſos condēnaſſe.Anima enim quando ſeipſam condemnarit,non vltrà poterit inuidere. *Aliiſque ſermonibus plurimis teſtificabatur ac obſecrabat dicens.* Vide illum vbiq; ſubmiſſum, & nec ambitioſum,nec oſtentatorē. Teſtificabatur, inquit,& orabat dicens, Abſoluta & perfecta eſt doctrina,quæ & metum incutit,& amorem declarat. *Saluemini à generatione hac peruerſa.* Nihil de futuris, ſed de preſentibus dicit,quibus maxime aguntur homines: & oſtendit,quòd prædicatio nō ſolum à præſentibus, ſed etiam à futuris eripit malis. *Itaque illi libenter accepto ſermone eius,baptizati,& appoſiti ſunt die illo,animæ quaſi tria milia.* Quo modo putas hoc non magis recreaſſe Apoſtolos, quàm ſigna? *Erant autem perſeuerantes in doctrina Apoſtolorum vnanimiter, & communicatione,* Duæ virtutes,& perſeuerare, & vnanimiter. Hoc autem dixit, vt oſtendat quòd lōgo tempore illos docuerint. *Et communicatione,& fractione panis,& oratione.* Omnia communiter,omnia cū perſeuerantia faciebant,inquit. *Obortus eſt autem omni animæ timor, multaque prodigia & ſigna per Apoſtolos gerebantur.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

rebantur. Merito. Neque enim vt vulgares homines despiciebant, neque personis intenti erant, sed accensa erat eorum mens. Quoniam autem superius multiflua erant verba Petri, & ostenderat promissiones ac futura: merito correpti sunt metu, & testificabantur dictis signa. Itaque quemadmodum & in Christo primũ videre licebat, signa, dein audiebatur doctrina, & deinde veniebant miracula, ita & nunc. *Omnes autem credentes erant coniuncti, & habebant omnia communia.* Vide statim quantum incrementum. Non enim in precibus solis erat communicatio, neq; in doctrina sola, sed & in administratione. *Et possessiones ac substantias vendebant, & partiebantur illa omnibus prout vnicuique opus erat.* Non simpliciter quẽadmodum apud Græcos philosophi, quorum alij reliquerunt terram, alij multum auri in mare proiecerunt, id quod non erat opum contemptus, sed stulticia & insipietia. Vbique enim & semper diabolus B studuit infamare creaturas dei, quòd quis bene vti pecuniis nequeat. *Quotidie autem perseuerantes vnanimiter in templo.* Hic modum docet quo doctrina fruebantur. Et vide quo modo nihil aliud vel paruum vel magnũ faciebant Iudæi, sed assidui erant in templo. nam qui inter illos erant feruentiores, etiam loco maiorem exhibebant reuerentiam, neque enim auellebant illos Apostoli, scilicet ne incommodent. *Et frangebant per singulas domus panem, simul accipiebant cibum in exultatione, & simplicitate cordis, laudantes dominum, & habentes gratiam apud omnem populum.* Panem, dicens, videtur mihi hoc loco ieiunium significare, & austeram vitam: simul enim accipiebant alimentum, non delicias. Hinc discito dilecte, quòd non deliciis sed cibis suauiter fruamur, & quòd delicati sunt in mœrore, & non delicati in gaudio. Vides quòd sermones Petri etiam vitæ afferebant tempe- C rantiam? Sic non est exultatio, vbi non est tenuitas. Et quo modo, inquit, habebant gratiam apud omnem populum? propterea quæ faciebant per eleemosynas. Ne enim attendas oro, inquit, quòd sacerdotes præ liuore & inuidia illis obsistebãt, sed vide quòd gratiam apud omnem populum habebant. *Dominus autem addebat eos qui salui fierent quotidie Ecclesiæ. Omnes autem credentes erant coniuncti.* Sic vbique bonum est concordia. *Aliisque sermonibus testificatus est.* Hoc dixit ostendens quòd non sufficiebant quæ dicta erant. Vel etiam dic, quòd illa quidẽ vt ad fidem adducerent, hæc autem fideles redderent dicta sunt. Et non dixit: In cruce, sed in nomine Iesu Christi baptizetur vnusquisque vestrum, neque continuo illis crucis memoriam inculcat, vt ne opprobrare videatur: sed simpliciter Resipiscite, inquit, & baptizetur vnusquisque in nomine Iesu Christi in remissionẽ D peccatorum. Cæterum longe aliter habent iudiciorum quæ hic sunt, leges: nam hic qui peccauit, quando confitetur, seruatur. Vide quo modo nõ præteriit quod maius, sed prædicta gratia illud subdidit dicens, Accipietis donũ spiritus sancti. Dignus acceptione & fide sermo ille, ex his quæ ipsi iam acceperant. Iam enim quod facile dicit, multiplex habet donum, & tunc ad vitã ducit, sciens quòd materia etiam ipsis est studij, iam tanta bona gustasse. Porrò quia auditor desiderabat audire, quòd plurimorum sermonum caput & quænã summa esset, etiam illud apponit ostendens quòd donum sancti spiritus. Cæterum illi accepto sermone, laudauerunt quæ dicta sunt, quanuis metu plena, & post indulgentiam, ad baptisma veniunt. Cęterum videamus iterum quæ dicta sunt. *Erant,* inquit, *perseuerantes in doctrina:* ex hoc est manifestum quòd non vno vel duobus diebus, A sed multis docuerint, vtpote in aliam vitam illos trãsferentes. *Et obortus est omni animæ timor.* Si omni, etiam his qui non crediderant, verisimile autem illis hoc accidisse, quia viderunt tantam subitam mutationem, fortasis etiam quia viderant signa. Non dixit autẽ simul, sed vnanimiter. Multi enim sæpe congregantur, qui tamen non sunt vnanimes, sed sententiis dissident. Sermonibusq; obsecrabat. Non dixit doctrinam succidẽs. Licebat autem discere, quòd sicut nouos pueros educabant alimento spirituali, & angeli repente facti sunt.

Et diuidebant prout vnusquisque opus habebat. Viderunt quòd spiritualia cõmunia, & nullus alio plus habebat, & statim peruenerũt ad hoc vt sua omnibus distribuerent. Omnes enim credentes erant coniuncti: nõ loco fuerunt coniuncti, vt manifestum est ex his, quæ addidit dicens, *Et omnia habebant communia.* Omnes autem inquit, non ille quidem habebat, ille vero nõ habebat. Hæc erat angelica respublica, nihil dicere sibi propriũ esse. Hinc radix malorum execta est, & per ea quæ fecerunt, demonstrarunt quod audierunt. Igitur hoc erat quod dicebat, Seruamini à generatione peruersa ista. Et appositæ sunt die illo animæ quasi tria milia. Postquam tria milia facti sunt, eduxerunt illos foris, qui & magna cum fiducia iam agebant, quotidie ascenderũt, & assidui orant in templo. Quia & Petrus & Ioannes paulo pòst idem fecerũt. nihil iam Iudaicum mouebãt, sed honor ille in locum pertingebat vsque ad templi dominum. Vidisti pietatis incrementum, diuitias abiiciebant & gaudebant, & multa erat lætitia. Maiora enim erant quæ accipiebant bona, nullus opprobrabat, nullus inuidebat, non erat fastus, non erat cõtemptus, quasi pueri nuper nati, putabant se erudiẽdos. Quid sicut in obscura dico imagine? Si meministis, quòd quãdo ciuitatem nostram concussit deus, & omnes erant attoniti, sic afficiebantur: nullus dolosus erat, nullus malignus. Etenim talem faciebat timor, talem tribulatio, non erat frigidum illud verbum, meum & tuum. Et ob hoc exultatio erat in mensa, nullus quasi ex propriis ederet afficiebatur, nullus etiam quasi ex alienis, quanuis videatur ænigma esse. Ea enim quæ fratrum erant, non arbitrabantur esse aliena: erant enim vt dominorum: neq; propria, sed vt fratrum: neque pauper cõfundebatur, neq; diues inflabatur. Hoc est exultare. Et ille qui cõmunicabat, quasi beneficium accepisset lætabatur, & illi qui accipiebant, quasi sit honestati. *Et valde inter se erant coniuncti,* Quoniam in opum distributionibus, & contumelias, & contristationes, & molestias fieri contingit: propter hoc dicebat Apostolus, Ne ex tristicia 2.Cor.9 vel ex necessitate. Vide quantum illis testificetur & tribuat, fidem germanã, vitam rectam, perseuerantiam in auditorio, in precibus, in frugalitate, in lætitia. Duo erant qui poterant illos conturbare, ieiuniũ & pecuniarum erogatio, illi autem propter vtrunque gaudebant. Enimuero quis sic affectos non vt patres cõmunes dilexisset, nihil mali pariebant inter se, totum permittebant diuinæ gratiæ, non erat timor, idq; in mediis periculis. Vnde per simplicitatem omnẽ virtutem declarauit, quæ maior ipso ieiunio, diuitiarum erogatione, ac perseuerantia in oratione. Sic autem & pure laudabãt, imò hoc est laudare deũ. Vide insuper & illos hic statim accipere mercedẽ. Habere enim gratiã apud populum, est fuisse quosdã valde dilectos ac amabiles. Quis enim nõ obstupescceret, quis nõ admiraretur hominẽ morib⁹ simplicẽ, vel quis nõ se iũgeret ei qui subdolus nõ est, & quorũ aliorũ est salus, & quorum magna bona? Nõnne

pastoribus

Universidad de Deusto
Biblioteca

pastoribus initiò euāgelium prædicatum est? nónne Io
seph simplex quidam homo erat,& ita vt nec per adul-
terij suspicionem perterreretur, quo peccato perpetrā-
do consentiret? Nōne agrestes fuci expertes elegit? Ani-
ma enim, inquit, benedicta omnis simplex. & iterum,
Prouer.10.b Qui autem ambulat innocenter, ambulat cum fiducia.
At dicet quis, Nónne & prudētia opus est? Quid enim
aliud est simplicitas, quàm prudentia? Quando enim
nihil suspicaris malum, neque moliri poteris malum,
quando nihil fers molestè, neque vindictam meditari
poteris. Contumelia quis te affecit, nō doluisti: calum-
niatus est, nihil inde affectus es: odio persequitur, & sic
quoq; nihil affectus es. Via quædam est ad philosophiā
simplicitas. Quemadmodum enim in corpore tristis &
mœstus & cogitabundus, licet pulcher sit quis, multum
tamen pulchritudini detrahit: hilaris autē & subridens
aspectu, formositatem auget: Ita profecto etiam anima.
Subdolus licet innumera habeat bona opera, disperdit
ea, contrà agit mēte liber ac simplex. Et amicum talem
quis cum simplicitate fecerit,& inimicum factum con-
ciliarit. Non item opus habet custodia, & custodiæ cu-
stodia, neque vinculis & cōnexionibus ad hoc, sed mul
ta est illi laxatio,& iis qui cum eo viuunt. Quid igitur si
in malos inciderit viros talis? Deus qui præcepit esse
simplices, porriget manum. Quid simplicius erat Da-
uide? quid Saüle malignius? Vter igitur superauit? Quid
item de Ioseph dices? nónne simpliciter vsus est fratri-
bus? nōne propter hoc probatus fuit, eo quòd ipse qui-
dem omnia absque suspicione loquebatur, illi autē ma-
ligne insidiabantur? Somnia semel ac iterum dixit, &
non sibi cauebat, & iterum cauebat, & iterum ad illos
abiit cibos allaturus,& non sibi cauebat, totum cōmit-
tens deo: verum hi erga ipsum tanquam hostem affecti
sunt, ipse vicissim erga illos vt fratres: & poterat de⁹ il
lum non permittere incidere in illos, sed permisit, vt
ostendatur miraculum, & quòd licet illi quod poterāt
declarabant, ille tamen vincat: & sic quanuis plagā ac-
cipiat, non à seipso sed ab alio accipit. Malignus autem
seipsum quidem percutit primum, alium autē nullum,
& sic sibiipsi est hostis. Illius anima plena est mœrore
perpetuo, cogitationibus semper cōplicitis siue audien-
dum siue dicendum quid sit, omnia trahit ad crimen,
omnia incusat. Procul ab illis amicicia & concordia,
proximæ autem illis habitant & inimiciciæ & fœdita-
tes, & sibiipsis suspecti sunt tales, his neque somnus dul-
cis, neque aliud quippiam. Quòd si & mulieres habent,
papæ, quàm sunt omnibus hostes ac inimici, innumeræ
æmulationes, timor perpetuus. πονηρὸς malus autem
παρὰ τὸ πονεῖν à laborando dictus est, sic scilicet scrip-
tura semper laborem maliciam vocat, sic quando di-
cit, sub lingua eorum fatigatio & labor. & alibi iterum,
Psal.9.c Et quod reliquum illis? fatigatio & labor. Si autem ad-
miretur quispiam, vndè nam initiò tales facti sint, &
hodie non sint tales. Discant causam esse afflictionem,
doctricem philosophiæ, matrem pietatis. Quando pe-
cuniæ in vsu non erant, tunc neque labor erat? Etiam,
inquit, istuc ipsum enim rogo, nunc autem vnde tanta
malicia, vnde ille tria milia & quinq; milia statim vir-
tutem arripuerunt, & mox adeo philosophi facti sunt:
nunc autem vix vnus inuenitur, tunc autem sic conspi-
rabāt? Quid hoc quod illos tam agiles & excitatos red-
debat? quid illos repente accendit? quoniam cum mul-
ta accedebant deuotione, quoniam honores non erāt
sicut nunc, quoniam ad futura suam mentem conuer-
terant,& nihil præsentium expectabant. Hoc est ignitę

animæ in periculis versari, hoc putabant illi Christia-
nismum esse, sed non nos: nunc in aeris dissolutiónibus
viuitur, propter hoc neque quando oportet hęc as-
sequemur. Quid faciemus interrogabant illi, condem-
nantes seipsos, nos autem secus agimus. Quid faciemus,
dicimus, venditantes nos præsentibus, & sublimia de
nobis ipsis sentientes. Illi faciebant, quæ sanè facere de-
cebat, nos autem contrarium agimus. Condemnarunt
seipsos illi, desperarunt de salute sua, & propter hoc ta-
les facti sunt, agnoscebant quantum donū acceperant.
Quo modo autem vos eritis tales per omnia diuersum
quod illi faciebant, operantes? Illi simul audierunt ac
baptizati sunt, non dixerunt hæc frigida verba, quę sci
licet nos nunc, neque moras nectebant, quāuis scilicet
non omnia non omnes audierāt iustificationes, sed so-
lum, Seruamini à generatione hac prana, eos nō segnes
effecit, sed acceperunt sermones: & quod acceperant,
operibus declarabant,& monstrarunt quales essent. Si-
mul enim vt in certamen ingressi, vestes exuerunt, nos
autem insanientes, cum vestibus certare volumus: prop-
ter hoc antagonista noster, laboribus non habet opus,
sed impliciti in nobis ipsis sæpe deiicimur. Idē enim fa-
cimus, quemadmodum si quis athletam, puluere aspер-
sum, nigrum, nudum,& ab arena,& à Sole multum ha-
bētem luti, & oleo, sudore ac luto simul deformatū vi-
derit, ipse vnguentum olens acceptis sericis & aureis ve
stibus,& stola vsq; ad corrigias calcei demissa,& aureo
ornatu in capite ingressius se immittat. Qui enim talis
est non impedietur solum, sed omnem curam habet, ne
inquinetur & disrūpatur vestis, vnde & primo aggres-
su cadet: & id quod timuit, statim patietur, cum plagis
& damno accepto. Tempus adest certaminis, tu autem
sericis indueris: tempus est exercitationis, tēpus stadij,
tu autem quasi ad pōpam teipsum ornas, & quo modo
vinces? Oro ne videas ad externa sed ad interna. Horū
enim curis, quasi vinculis grauibus vbiq; anima colli-
gata est, manum nō sinens extollere, neq; extendere cō
tra hostem, molles faciens ac delicatos. Optandum, li-
beratum ab omnibus posse illam immundam superare
potestatem, propter hoc & Christus quòd non sufficiat
solarum diuitiarum abiectio, vide quid dicat, Vēde fa- Mar.10.c
cultates tuas,& da pauperibus: & veni, sequere me. Si au
tem neq; quando deposuerimus opes, nōdum securita-
tem consequimur, sed & alia quadam arte ac diligētia
nobis opus est: multo magis has adhuc habentes, nihil
magni faciemus, sed ridiculi & spectatorib⁹ & ipsō ma
ligno hosti erimus. Nam licet diabolus non esset, licet
nullus qui impugnet appareat: innumeræ tamen viæ
sunt, quæ diuitiarum amatores ad gehennam ducunt.
Vbi nunc sunt qui dicūt, Quare diabolus factus est? Ec-
ce hic diabolus nihil operatur, sed nos totū. Atqui hæc
eos qui in montibus sunt dicere oportebat, qui post tē-
perantiam,& diuitiarum contemptum,& aliarum rerū
despectum, patrē ac domos,& agros,& vxorem, & pue
ros relinquere sæpissime volentes, sed illi maxime hæc
non dicunt. Isti autem quos numquam dicere oporte-
bat, dicunt. Illa reuera sunt diaboli certamina, ad hæc
autem neque descendere dignum. Sed istam, inquit, di
uitiarum cupiditatē immittit diabolus. Et improba ne
approbes homo. Nunc autem si quidem videres aliquē,
à ianua reiicere lutum, deinde videre contra se iaci ac
stare, & omnia capite assumere, non solum nō misere-
reris, sed etiam indignareris, & diceres illum iuste pas-
sum esse: Et ne stultus sis, omnes ad illum loquerentur.
Nūc autem vides quòd diaboli est diuitiarū cupiditas,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vides quòd innumera mala affert, vides illum ſicuti lu-
ti acernos facere cogitationes fœdas,& nudo capite ac-
cipiens immunditiam illius non intelligis? parum de-
clinare oportebat, & ab affectione liberari, quẽadmo-
dum ſi ille locum declinans liberetur, ſic & tu accipe ta
les rationes & fugias peccatum,& repellas concupiſcẽ-
tiam.Et quo modo repellam,inquit? Siquidem Ethni-
cus eſſes,& præſentia ſolum admirareris, fortaſſe multa
eſſet difficultas,quanuis illi id virtutis exercuerint.Ho-
mo autem cœlum expectans & ea quæ in cœlis, dicis,
quo modo repellam:ſi contrarium dicerem,tunc opor
tebat hæſitare:ſi dicerem,cõcupiſce diuitias, & quo mo
do concupiſcãm diuitias diceres talia videns?dic oro:
Si auro propoſito & lapidibus precioſis dicerem,cõcu-
piſce plumbum,non igitur opus erat hæſitatione?dixiſ-
ſes enim,quo modo poſſum? Si autem dicerem,Ne cõ-
cupiſcas, hoc facilius fuiſſet. Non admiror deſpiciẽtes,
ſed eos qui non contẽnunt.Hoc eſt animę multa igna-
uia impletæ,nihil muſcis & culicibus præſtantioris,hu-
míq; repentis.Quid dicis,Vitam hæreditaturus es æter-
nam. Et dicis,quo modo contemnam præ illa præſen-
tem?Non ſunt æquè amabiles illæ res, veſtem acceptu-
rus regiam: dicis, quo modo contemnam pannoſam.
In regis ingreſſurus domum dicis, quo modo deſpiciã
pauperem illam caſam?Sic nos ſumus vbique authores,
nolentes vel parum excitari. Nam quotquot voluerũt,
vitam in melius mutarũt amplexi virtutem, feceruntq;
illud ſtrenuè,magnáque cum facilitate. Vtinam & nos
præſenti admonitione perſuaſi recte agamus, & imita-
tores efficiamur eorum qui bene egerunt,Gratia & mi-
ſericordia vnigeniti illius filij,cum quo patri & ſancto
ſpiritui,gloria,imperium,honor, nunc & ſemper, & in
ſecula ſeculorum,Amen.

Cap.III.

Simul autem Ioannes & Petrus aſcendebant in templum ad horam orationis nonam.

Homilia octaua.

VBique duo illi inter ſe concordiam magnam habere cognoſcũtur,huic innuit Petrus, ſimul ad ſepulchrum veniũt. De hoc dicit Chriſto, Hic autem quid?Et alia quidem ſigna non curauit libri huius ſcriptor: quod autem magnum afferebat ſtuporem, & omnibus nouũ videbatur,dicit. Et vide iterum non prius cõſilio capto ad hoc veniſſe,adeo ab oſtentatione & honoris cupiditate erant alieni, & ſuum imitabantur præceptorem.Cur autem tunc aſcenderunt in templum, nunquid adhuc Iudaicè viuebant? minime,ſed vtiliter hoc faciũt. Fit autem ſignum hoc, alios quidem iterum confirmans, alios autẽ attrahens. Et ſignum quale nondum fecerant, naturalis morbus erat,& maior arte medica,imò quadraginta annis claudicans fuerat,ſicut in progreſſu dicit, & nullus illũ vnquam curauit.Scitis autẽ quòd curatu difficiliora ſunt, quæ ſcilicet à natiuitate inſunt. Tam grauis autem erat morbus ille, vt nec ſibiipſi cibum operãdo parare poſſet,& inſignis erat cum à loco,tũ à morbo.Et quo modo?audi, *Et vir quidam*, inquit, *claudus ex vtero matris ſuæ geſtabatur,quem ponebant quotidie ad portam templi, quæ dicebatur Speciosa, vt peteret eleemoſynam ab his qui ingrediebantur in templum.* Eleemoſynam vtique accipere quærebat, & ignorabat, quí nam eſſent illi viri. *Qui viſis Petro & Ioanne ingreſſuris in templum, rogabat vt eleemoſynam acciperet: vt autem Petrus inſpexiſſet in illum cum Ioanne,dixit, Reſpice in nos.* Hoc audi.Ille autem neque ſic ſurgit,ſed adhuc manet interturbans. Hunc enim paupertas cogit,vt etiam vr-

Ioan.vlti.f

geat dare eos qui negant.Confundamur nos qui reſilimus,dum orãt nos inopes.Vide autem æquitatem quo modo oſtendit Petrus ſtatim, vt dixit, *Vide in nos.* Sic illorum habitus morum facilitatem oſtendebat. *Ille autem intendebat in eos, expectans aliquid ab ipſis accipere. dixit autem Petrus, Argentum & aurum non eſt mihi. Hoc autem quod habeo,tibi do.* Non dixit, Do tibi quod multo argento precioſius. Sed quid? *In nomine Ieſu Chriſti Nazareni ſurge & ambula, & apprehenſa illius manu dextra ſuſcitauit.* Ita & Chriſtus fecit, ſæpe curauit verbo, ſæpe & opere,ſæpe & manum adhibuit vbi erant infirmiores in fide,vt ne videatur fieri natura.Et apprehẽſa illius dextra manu ſuſcitauit.Hoc fecit manifeſtam ſuſcitationem.Erat enim reſuſcitationis imago. *Et ſtatim confirmatæ ſunt illius plantæ ac tali.Et exiliens ſtetit & ambulabat.* Tentans forſan ſeipſum, & maiorem probationem faciebat. Non igitur ſimpliciter factum eſt, quod actum. Infirmi pedes illi erant,non fatigati,non ſecti.quidam autem dicunt, quòd neſciuerit ambulare. *Et ingreſſus eſt cum illis ambulans in templum.* Reuera admiratione dignum.nõ ipſi illum adducunt, ſed ipſe ſequitur, comitatu benefactores ſuos teſtatus. Et per hoc quòd cum exultatione laudabat deum, non illos admirans, ſed deum, qui per illos ſibi benefecerat. Sic gratitudinis ſtudioſus vir erat. Sed videamus iterum quæ dicta ſunt. *Aſcendebant,* inquit, *ad horam orationis nonam.* Fortaſsis per tempus illud geſtantes claudum ponebant, quando maxime ingrediuntur homines in templum. Vt autẽ ne putet quis,quòd propter aliud quiddam portabant, & nõ vt acciperet, vide quo modo hoc manifeſte aſtruat in his quæ dicit.Ponebant illum,vt eleemoſynam acciperet ab his qui ingrediebantur in templum. Et propter hoc etiam locorum meminit, argumẽtum dans eorum quæ ſcribit. Et quo modo illum non adduxerunt Chriſto? forſan fuerunt infideles qui templo aſsidebant,qui quidem neque apoſtolis illum adduxerunt. Vt vidit autem illos ingredientes & miracula facientes talia, Rogabat,inquit, vt eleemoſynam acciperet, quemadmodum illos viros pios quoſdam ex ipſo habitu ſtatim cõſiderabat.Et idcirco intendit in illos. Vide autem quo modo & Ioannes vbique tacet. Petrus vero etiam pro illo rationem reddit. Argentum,inquit,& aurum non eſt mihi:non dixit,Non habeo hic,qualia nos dicimus, ſed prorſus,non habeo. Quid igitur,claudus:Et deſpicis me orantem? Non dixit,ſed ex his quæ habeo accipe. Vides quo modo à faſtu alienus ſit Petrus, & non oſtẽtator,etiam neque erga illum cui benefaciebat. Os igitur & manus totum operabantur. Tales quidam erant & Iudęi claudicantes,& opus erat illis petere ſanitatem, ipſi autem magis opes petebant humi iacentes, qui & propter hoc templo aſsidebant, vt ditarentur. Quid igitur Petrus?Non deſpexit illum,non ditantem aliquem quæſiuit,neque dixit, Etiamſi nõ fiat illi miraculum,nihil magni fuerit, nec honorem aliquem ab illo expectauit,neque præſentibus quibuſdam curauit illũ.Erat enim vir in ingreſſu,non ibi ſed intus erat multitudo, ſed nihil horum quæſiuit Petrus, neque ingreſſus prædicauit,ſed ſolo ſuo habitu claudum attraxit ad petendum. Et hoc miraculum, quòd ſtatim credidit. Qui enim liberati ſunt à diutinis morbis: vix credunt, etiam cum viderint. Et qui ſanatus eſt, deinde cum Apoſtolis erat,gratias agens deo. Et ingreſſus eſt,inquit, cum illis ambulans in tẽplo,exultans & laudans deum. Vide quo modo non ſolus erat:præ voluptate quidem ſaliebat, laudabat autem deum vt ora illorum obtura-

ret.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ret. Mihi autem videtur, vt ne putetur esse simulatio ipsum saltasse, quod certè ostendebat non esse hypocrisim. Qui enim omnino ire non poterat, præsertim quũ anteà etiam fames cogeret: neque enim voluisset in gestatorio distribui ea quæ in eleemosyna vix sibi sufficiebant: multò magis tunc. Quo modo autem simulasset propter eos qui eleemosynam non dederant? Sed gratias agebat vir etiam post sanitatem. Vtrinque enim fidelis ostenditur & à gratitudine, & ex eo quod acciderat. Non sanè omnibus notus erat, vnde & agnoscebãt illum. *Et vidit*, inquit, *illum omnis populus ambulantem ac laudãtem deum, agnoscebántque illum, quòd hic esset, qui ad eleemosynam accipiendam sedebat in speciosa porta templi.* Et bene dixit, Agnoscebant, qui ignotus posteà ob miraculum esse cœperat. Hoc enim verbo vtimur in his quos vix agnoscimus. Oportebat igitur credere, nomen Christi remittere peccata. Quum autem sanatus teneret Petrũ ac Ioannem, accessit omnis populus ad vestibulũ, quod vocatur Solomonis, & obstupescebat, à benevolentia quæ in illos, & amicicia qua ab illis non separabatur: Fortassis autem & gratias agens illis, & laudans. *Vt autem vidit illos Petrus respondit.* Iterum ipse & operatur ac concionatur. Igitur nuper illos ad audiendum excitarat donum linguarum, nunc verò hoc miraculum: & tunc quidem initium accepit à crimine, nunc verò ab admiratione. Videamus autem quid differat cõcio hæc ab illa, & quid cum ea commune habeat. Nam illa quidem in domo fiebat, quum illi nondum progressi vel aliquid operati essent, hæc autem admirantibus omnibus, sanato propè assistente, nullòque dubitãte. Quemadmodũ tunc quando dicebant, quòd musto pleni sint. *Supra.2.b* Et tunc cum apostolis omnibus existens differebat, nũc autem cum Ioanne solo: nam liberè loquitur, & vehementior fit. Tanta enim res virtus est, vt initio sumpto progrediatur, & nusquam subsistat. Vide autem & qua dispensatione in templo contigit signum fieri, vt & alij fidentiores fiant. Neq; enim in angulo operabantur alicubi, vel etiam occultè, sed neq; intus in templo, vbi magna multitudo erat. Quo modo creditum esset, inquit, ꝙ ipse qui sanatus prædicaret beneficium, neque enim mentitus fuisset, neque si ad alios quosdam venisset. Igitur vbi latitudo erat, & locus separatus, ibi faciebant miraculum. Et vide quid factum sit: Ad aliud opus *Infra.10.a* veniunt. Sic & Cornelius, sed ieiunãs orabat. & alia vide, Etenim hactenus vbique Christum Nazarenum nominant, In nomine Iesu Nazareni, inquit, surge, & ambula. Iam enim hoc erat quod quærebatur, credi illum. Ne obsecro ad initium fatigemur narrationis. Sed & licèt bonum quoddam opus dixerit, & desinat, iterum resumamus initium, donec habitum cõsequamur: fortassis ad finem veniemus, fortasis colophonem imponemus, Studium enim, inquit, studiũ generat, & ignauia ignauiam. Qui parum quiddam dextrè egit, accipit adhortationem, vt ad manus perueniat, immo vt ex illo vltrò concedat. Et sicut ignis vt ligna corripuerit plura, hoc fit vehementior, ita & alacritas. Quod enim excitarit cogitationes pias, hoc magis armatur & contra alia, exempli gratia dicam: Stant inter nos sicut spinæ, periurium, mendacium, hypocrisis, dolus, malignitas, conuicia, scommata, risuum excitationes, turpiloquia, sales. Iterum ex alia parte, auaricia, rapina, iniusticia, calumnia, insidiæ. Iterum, concupiscentia mala, immundicia, luxuria, scortatio, adulterium. Iterum, inuidia, æmulatio, ira, furor, vindictæ cupiditas, retaliatio, blasphemia, & innumera talia. Si priora probè egerimus, non solùm illa rectè facta erunt, sed per illa etiam posteriora. Fortior enim fit cogitatio ad illorum subuersionem. Vt qui multùm iurauit, amputet diabolicam consuetudinem hanc, nõ illud solùm ille rectè egerit, sed & alia pietas inducta erit. Nullus enim non iurantium facilè volet aliquid mali operari, sed reuerebitur virtutẽ quã iam operatus est. Quemadmodum pulchrã vestem portans erubescit semetipsum luto volutare: Sic & ille, Ab hoc veniet ad hoc, vt non irascatur, nec percutiat, nec contumelia afficiat. Si enim vel semel parua bene operatus fuerit, totum perfectum est. Contingit autem sæpius contrarium. eos qui semel bene aliquid fecerint, in eadem peccata ex ignauia iterũ relabi, ita vt inde quasi impossibile reliquum opus constituere, vt si posuimus vobisipsis legem non iurandi. Virtutem exercuimus ad dies, tres, quatuor, post hoc necessitate quadam vrgente, collectum lucrum totum dispersimus, ac incidimus. Deinde in tantam peruenimus segniciem ac desperationem, ita vt non libeat eadem vltra attingere. Et meritò. Nam qui sibi aliquid ædificauit, deinde vidẽs structuram deiectam, ignauior fit ac negligentior, & non iam æquus est ad extruendum. Verùm non oportet negligenter agere etiam sic, sed iterum laborem aggredi. Ponamus igitur nobis quotidianas leges, iam à facilibus incipiamus. Malam iurandi consuetudinem ab ore nostro auferamus, frænum imponamus linguæ: Nullo hîc sumptu opus, nullus labor exigitur, nó indiget magna temporis mora exercitatio: Sufficit velle, & totum factum est. Res enim hæc à consuetudine pẽdet. Etiam obsecro & oro, studium tale afferamus. Dic oro mihi, si iussissem erogare pecunias, nónne alacriter omnes pro viribus contulissetis? Si me in periculis vidissetis extremis, nónne etiam carnis vestræ portionem si possibile esset dedissetis? Iã in magno & maximo periculo sum, nec magis dolerem, etiamsi vel in carcere agerem, vel sexcentas plagas exciperem, vel in metalla condemnatus essem. Manum igitur porrigite, cogitate enim quantum periculum, neque hoc minimum est: minimum autem dico, quantùm ad laborem attinet, posse bene agere. Quid dicam, quum arguar, quare tunc non redarguebas, quare non imperabas, quare non legem ponebas, quare non obtemperantes non prohibebas? Non sufficit mihi dixisse, admonui: Sed & acriore opus erat increpatione, inquit. Quoniam Heli admonebat (sed absit, vt vos illius conferam pueris) & ille admonebat, & dicebat, Ne faciatis sic filij, malus rumor est quem de *1.Reg.2.e* vobis audio. Sed scriptura pergens dicit, Non admonebat filios suos. Hoc autem dicit, quoniam non acriter, neque cum austeritate faciebat. Quo modo igitur non *Ibidem.3.c* absurdum, in synagogis quidem Iudæorum tam fortes esse leges, etsi docens imperet omnia fieri, hîc autẽ nos ita contemptos esse ac abiectos? Non mihi mea gloria curę est, Gloria enim mea est, vestra probata vita, vestra salus. Quotidie clamamus, insonamus in aures vestras. Qui audiat, nullus est, & nihil egregium opere declaramus. Timeo ne ob intempestiuam illam & multam misericordiam, pœnam in futuro die sustineamus: propterea magna & clara voce prædico omnibus ac testificor, ita vt eos qui sic præuaricantur, quique ea quæ à maligno sunt loquuntur, hoc est enim iuramentum, ne limina ecclesiastica ascendant. Præstitutus autem vobis sit mensis præsens, vt sic corrigamini. Ne enim mihi dixeris, quòd me negociorũ vrget necessitas, quia fidem non inuenio. Iam remoue mihi illos, qui ex consuetudine iurant. Scio quòd multi nos risuri sunt. Atqui melius est nos

Universidad de Deusto
Biblioteca

est nos nunc rideri, quàm olim deplorari. Quis enim A seruans præceptum ridebitur? quòd si omnino ridebũt, non nos, sed Christum ridebunt. Horruistis quod dictum est. Scio & ego. Nam si ego quidem legem hanc induxissem, & ego deriderer. Si autem alius legislator est, in illum transit irrisio. Et consputus est aliquando Christus, & in maxillam percussus est, ac alapam tulit. Fert etiam hæc nunc, & nihil dissimile: idcirco gehenna parata est, idcirco vermis immortalis. Ecce iterum dico ac testificor. Rideat qui voluerit, subsannet qui voluerit. In hoc positi sumus, vt rideamur scilicet ac subsannemur, vt omnia patiamur, purgamenta mundi sumus secundum beatum Paulum. Si quis noluerit hoc præceptũ perficere, quemadmodum tuba quadam per verbum denuncio, abstineat à liminibus ecclesiasticis illis, siue princeps sit, siue alius diademate cinctus. Nunquid deposuistis me ab hoc principatu? vel si mansero, B nulla me manent pericula, non patiar vt ascendam in hanc sedem magna non faciens? Nam si hoc non possibile, satius fuerit infrà stare: nihil enim miserius præside, subditis nihil vtilitatis afferente. Adhuc oro attenti sitis, nec vagemini animis vestris, obsecro, immo contendamus dicendum, & omnino aliquid amplius: ieiunate, orate deum, & nos vobiscum, vt illam perniciosam consuetudinẽ eiiciamus. Nihil maius est quàm fieri doctores orbis, nõ parum fuerit, vbique audiri: quòd nullus in hac vrbe sit qui iuret. Si hoc fieret, non solùm vestrorum operum accepturi essetis mercedem, sed & nostri pro fratribus studij. nam quod nunc vobis sum, id vos toti orbi futuri estis. Omnino & alij imitabuntur vos, omnino futuri estis lucerna super cãdelabrum posita. Est hoc, inquit, totum? non hoc est totum, sed hoc est initium aliorum. qui non iurat, omnino ad pie- C tatem veniet, etiã aliam, siue velit, siue nolit & confunditur ac timetur. At multi sunt qui non ferunt ac resiliunt, sed melior est vnus faciens voluntatem domini, quàm innumeri peccatores. Ab hoc scilicet omnia subuersa sunt, omnia sursum ac deorsum facta sunt, quia quemadmodum in spectaculis multitudinem desideramus, non multitudinem probatam. Quid enim turba, dic mihi poterit prodesse? Vis discere, quòd turba sancti sunt, non multi? educite in bellum cẽtum myriades, & vnũ sanctum: scimus quis plura operetur. Exiit Iesus Naue in bellũ, & sol' omnia operatus est strenuè, & ita alij nihil profuerunt. Multitudo, dilecte, quando voluntatem domini nõ facit, nihil differt ab his qui nõ sunt. Orarim sanè, & vellem, etiam libens & præ desideriis æger sim, vt multitudine ornetur ecclesia, sed multitudine probata. Si autem hoc fieri nequit, saltem pauci il D li probati sint. Non videtis quòd melius sit habere vnũ lapidẽ preciosum, quàm mille obolos: nónne melius est oculos sanos habere quàm excæcatis grauitate carnis onerari? nónne videtis quòd melius sit habere paucos bonos filios, quàm multos malos? Non videtis quòd in regno pauci, in gehenna multi? Quid mihi cum multitudine? quæ vtilitas? nulla. sed potius aliis damnũ. Idem enim est, ac si cui licet decem habere sanos, vel sexcentos infirmos, & adiiciat illis decem innumeros illos. Illi sanè plurimi nihil rectè agent, nihil aliud nobis afferẽt, quàm pœnam tunc, & in præsenti tempore ignominiã. nullus enim quòd multi sumus dicet, sed cuncti arguẽt nos tanquam inutiles. Hoc sanè nobis semper dicunt, quãdo dixerimus, quòd multi sumus: subiiciunt, sed & mali. Ecce iterum denũcio, & clara voce clamo: iocum nullus esse putet. Abarcebo, & prohibebo nõ obtempe-

1.Corin. 4.c

Præses, quãdo inutilis.

Eccli. 46.a

rantes, & quandiu in hac sede consedero, nihil illius iustificationibus præferam. Si me quis deiecerit, posteà sine culpa fiam, donec reus fiam. Non possum despicere, non propter meam pœnam, sed propter vestram salutem, quam plurimùm cupio, pro illa lachrymor & doleo: sed obtemperate, vt & hîc & in futuro multam accipiatis mercedem, & communiter æternis fruamur bonis: Gratia & misericordia vnigeniti illius filij, cũ quo patri, simul ac spiritui sancto gloria, imperium, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Quo viso Petrus respõdit ad populum: viri Israelitæ, quid admiramini super his, vel quid nos intuemini, quasi nostra virtute aut pietate effecerimus, vt hic ambularet? Homilia nona.

MAiore sermonis fiducia referta est hæc oratio, quàm superior: nõ quòd in priore sibi timuerit, sed quoniam homines illi irrisores ac subsannatores, & concitatores risus ad tantam orationem nõ fuissent idonei. Vnde illam quidem incipiens, statim in initio attẽtos facit. Hoc vobis notum *Supràd.* sit dicens, & auribus percipite verba mea: hîc autem nõ habet opus tali præparatione. Non enim segnes erant, quos signum attentos fecerat: vnde & metu ac stupore plenis, non opus erat hinc incipere, sed aliũde, vnde illos sibi maximè conciliabat, repulsa illorum opinione. Nihil enim ita prodest, & adducit auditores: vt si non solùm nihil magnum de se dicat differens, sed etiam superbiæ suspicionem eximat. Sic tamen contempta gloria magis seipsos glorificabant, interim demonstrando nõ humanum, sed diuinum esse quod acciderat: & quod dignum sit, vt ipsi admirentur cum illis, & nõ vt in admiratione sint. Vides quàm ab ambitione purus sit, gloriam quæ dei erat vrget. Sic & veteres faciebant, quemadmodum & Daniel dicebat? Et ego non in sa- *Daniel.2.d* pientia quæ erat in me. & Ioseph: Nónne à deo manifestatio illorum? Et Dauid, quãdo veniebat leo ac vrsus, *Gene. 40.b* *1.Regã.d* in nomine domini illos discerpebat. Et hic igitur:

Quid intenditis in nos quasi propria virtute aut pietate effecerimus, vt hic ambularet? Neque hoc nostrum est, inquit, nõ enim quasi digni simus, conciliauimus nobis diuinum fauorem. *Deus Abraham, deus Isaac, deus Iacob, deus patrum nostrorũ.* Vide quo modo subinde progenitores refert, ne videatur nouum quoddam dogma inducere: & illic patriarchæ Dauid meminit: & illic Abrahæ & Isaac.

Glorificauit filium suum Iesum. Iterum humiliter sicut in proœmio, deinde audacior factus, quod acciderat, extollit, sed non quemadmodum anteà adumbrat: facit autem hoc magis illos adducere volens. Quantò enim magis reos illos monstrabat, tantò magis hoc fiebat.

Glorificauit filium suum Iesum, quem vos quidem tradidistis, & negastis illum in conspectu Pilati, qui iudicarat illum absoluendum. Duo crimina, & quòd Pilatus volebat dimittere, & quidem illo volente nolebatis. *Vos autem sanctum & iustum negastis, & postulastis vt virum homicidam donaret vobis: principem verò vitæ interfecistis, quem deus suscitauit à mortuis, cuius nos testes sumus.* Quasi diceret, pro illo latronem petiistis, & ita valde illis onerosum reddebat sermonem: Et quia illos in manu tenebat, deinde acriter cædit. *Principem verò vitæ,* inquit. Hoc loco fidẽ resurrectionis apparat. *Quem deus suscitauit ex mortuis.* Vt ne quis dicat, vnde hoc manifestum, non iam ad prophetas confugit, sed ad seipsum, quoniam iam fide dignus erat. Nam tunc quidem quum dixisset, quòd resurrexisset, Dauidem adduxit testem: nunc verò idipsum dicens, chorum apostolicum,

cuius

Universidad de Deusto
Biblioteca

cuius nos sumus, inquit, testes: & in fide nominis illius hunc quem videtis & nostis, consolidauit nomẽ ipsius: & fides quæ per eum est, dedit illi integritatem coram omnibus vobis. Quærens causam dicere, statim signum addit: In conspectu, inquit, vestri omnium. Quoniam valde illos carpserat, & monstrarat resurrexisse crucifixum: iterum sermonem remittit, dans illis facultatem pœnitentiæ dicens: *Et nunc fratres scio quòd per ignorantiam fecistis, sicut & principes vestri.* Secundum ignorantiam fecistis, vna est hæc excusatio: altera, sicut & principes vestri. Quemadmodum Ioseph fratribus dicebat:
Gene.45.b Deus me misit ante vos, imò quod contractè illic dixe-
Suprà.2.d rat: Definito consilio, & præscientia dei expositũ, quum accepissetis per manus iniquorum: hoc illic dilatat.

Deus autem quæ prænunciauerat per os omnium prophetarum suorum passurum Christum, implenit sic. Simul ostendit quòd non illorum sit, si hoc demonstratum anteà, & quòd B per voluntatem dei factum sit. dicendo autem: Quæ prænunciauit verba, ea quæ in cruce opprobrabant insi-
Ioan.19.b nuauit. Si vult illum, saluet illum, dicentes: Dixit enim filius dei sum, confidit in illum, descendat nunc de cruce. Nunquid nugæ sunt hæc ô stulti? absit. sed sic oportebat fieri. Et testimonium perhibent prophetæ, atq; ita non descendit, nõ ob suam infirmitatem, sed ob suam virtutem. Et ponit hoc in excusationem Iudæorum, vt etiam accipiant. Implenit itaque sic. Vides quo modo totum illuc refert? *Respicite igitur, inquit, & conuertimini.* Et non dicit à peccatis vestris, sed vt remittantur peccata vestra. Istuc ipsum manifestans, *Vt cùm venerint tempora refrigerij à conspectu domini.* Ostendit hoc loco, miseros illos factos, & multis malis subiectos. Ideo & sic dixit: Sciens hunc sermonem patienti, & consolationem quærenti congruere. Et vide qua via procedit: nam in C prima concione, paulatim resurrectionem, & in cœlos assumptionem insinuauit: hîc autem, & clarum aduentum. *Et miserit Iesum Christum, qui anteà prædicatus est, quem oportet quidem cœlum accipere.* Id est, necesse est, vsque ad tempora restitutionis omnium: Quare nunc non veniat, causa manifesta est. *Quæ loquutus est deus per os omnium sanctorum suorum à seculo prophetarum. Moses quidem ad pa-*
Deutr.18.c *tres dixit: Prophetam suscitabit vobis dominus deus vester de fratribus vestris mei similem, audietis eum iuxta omnia quæcunque dixerit vobis.* Illic quidem Dauidis meminit: hîc autem Mosæ. Omnium, inquit, quæ loquutus est deus: non dicit, quæ loquutus est Christus, adhuc adumbrando magis illos adducens paulatim ad fidem. Deinde confugit ad fide dignum illud: Prophetam vobis suscitabit dominus deus ex fratribus vestris mei similem, illum audietis per omnia. Deinde & pœna magna subditur: *Erit au-* D *tem*, inquit, *omnis anima quæcunque non audierit prophetam illum, exterminabitur de populo: Quin & omnes prophetæ à Samuele ac deinceps quotquot loquuti sunt, & annunciauerunt dies istos.* Hîc bene exterminiũ posuit. Quando enim aliquid magnum dicit, ad priores confugit, & testimonium reperit vtraque complectens: quemadmodum illic dixit, Donec
Psal.109.a ponã inimicos tuos sub pedes tuos. Admirabile enim, quòd simul hæc duo, & subiectio & præuaricatio & pœna. Sicut me inquit. Quid igitur facitis? *Vos estis filij prophetarum, & vt vobis dixi, propter vos omnia facta sunt.* Quoniam enim propter facinus arbitrabantur se alienos esse factos: etenim non erat consentaneum rationi, illum nunc crucifigi, & mox vt suos curare: ostẽdit quòd
Gene.22.d & illud iuxta prophetiam: Vos estis, inquit, filij prophetarum & testamenti, quod testatus est deus erga patres vestros dicens ad Abraham: Et in semine tuo benedi-

A centur omnes familiæ terræ. *Vobis primùm*, inquit, *quum suscitasset filium suum misit. Igitur & aliis, sed vobis primùm qui crucifixistis illum, benedicentem vobis, ita vt vnusquisque vestrum conuertat se ab iniquitate.* Videamus autem iterum diligentius quæ lecta sunt. Prius instruit quòd ipsi non fecerũt miraculum, dicendo: Quid admiramini, & non sinit discedere dicto, vtq; id credibilius faciat, primùm illorum iudicium deprehendit: *Quid in nos intenditis, quasi propria virtute aut pietate fecerimus?* Si hoc vos terret ac turbat, discite quis sit qui fecerit, & ne obstupescite. Et vide vbique, quòd postquam ad deum confugit ac dixit, ab illo omnia facta esse, tunc securè illos perstrin- *Suprà.2.d*
git: propterea & superius dicebat: Virum declaratum à deo, & exhibitum erga vos. Et vbique memores eos facit facinoris sui, vt & miraculum ostendatur, & resurrectio confirmetur. Hîc autem & aliud addidit. Non B enim iam Nazarenum dicit, sed quid? *Deus*, inquit, *patrum nostrorum glorificauit suum filium Iesum.* Vide vt alienus est à fastu: Non obiecit, neque mox dixit: Et nunc credite. Ecce homo quadraginta annis quum claudicans esset, in nomine Iesu Christi surrexit, Non sic dixit. Contentiosiores enim fecisset: sed iam laudat, quòd admirentur factum. Et iterum à progenitore vocat. & non dicit, Iesus illum curauit; quanuis certè ille ipsum curasset, sed vt ne dicant; quo modo sunt hæc verisimilia, num præuaricatorem glorificat? idcirco illos memores facit iudicij apud Pilatum, ostendens quod si voluissent animaduertere, non esse præuaricatorem cognouissent. non enim Pilatus illum voluisset dimittere, nec dixisset quum voluisset, sed iudicasset illum dimittendum, manifestans, quòd eum quidem qui alios occidisset dimittendum petieritis: occisos autem viui-
C ficantem nolueritis. Et vt ne dicant iterum, quo modo nunc illum glorificat, qui tunc non adiuuit, adducunt prophetas testificantes, quod sic oporteat fieri. Deinde vt ne putent dei dispensationem, ipsorum excusationẽ esse, prius illos perstringit. Et negare in conspectu Pilati, non erat fortuitum, quum ille vellet dimittere: & quia si voluissetis, neque erat illi possibile eum vobis negare: Accusat ergo ille à quo petitus. Sic & hoc mira dispensatione contigit. Hîc impudentiam illorum ostendit, & quòd gentilis quidem qui primum illum tunc solum viderat, liberasset illum, quanuis certè nihil magnum audisset. Illi autem qui inter signa enutriti contrarium fecerint. Quòd autem iustè iudicauerit absoluendum, & hoc non in gratiam fecerit, audi illum alicui dicentem: Consuetudo vobis est dimitti vnum quendam. Vultis igitur hunc dimittam vobis? *Ioan.18.c*
D *Vos autem sanctum & iustum negastis.* Non dixit, Exposuistis vel reliquistis: sed omnino, Negastis. Meritò. Sic *Ibid.19.c*
enim dicebant: Non habemus regem nisi Cæsarem. & non dixit: Non expetiistis irreprehẽsibilem, neque negastis solùm, sed etiam occidistis. Quando excæcati erant, nihil tale dixit: vbi autem persuasum est animabus illorum, tunc perstrinxit acrius, quando scilicet sentire poterant. Quemadmodum & nos ebriis nihil dicimus: quando autem sobrij facti fuerint, & ab ebrietate reuersi, tunc eos perstringimus. Sic sanè & Petrus agit, quum possent intelligere quæ dicta, tunc & linguam acuit, crimináque multa numerat, vtpote, quòd eum quem deus glorificauit, ipsi tradiderint, quòd eum quem Pilatus absoluit, negarint in conspectu illius, quòd prælegerint latronem. Vide iterum quo modo occultè de potentia illius disserit, ostendens quòd seipsum suscitauit, quemadmodum in priore oratione dicebat. Secundum quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum quod non erat posſibile illum detineri ab illa. Et hoc loco: *Principem verò*, inquit, *vitæ occidistis.* Non igi tur ab alio habuit vitam, quemadmodum princeps ma liciæ. Ipſe enim qui maliciam peperit, princeps eſt ma liciæ: & princeps homicidij qui homicidium primus induxit: ſic & princeps vitæ, qui à ſeipſo vitam habet. Quem deus ſuſcitauit, inquit. Poſtquam hoc locutus eſt, ſubdidit: *Et in fide nominis illius, hunc quem ſpectatis, & ſcitis conſolidauit nomen illius, & fides quæ per illum dedit illi integritatem hanc.* Cæterùm ſi fides quæ in illum, operata eſt totum: & quòd in illum credidit, quare non dixit: Per nomen, ſed in nomine? Quia nondum audebant dicere, In illum fides. Ne autem ſit humilius dictum, adiicit: Et nomen illius conſolidauit illum. Et vbi hoc prius dixit, deinde ſubdit: Et fides quę per illum, dedit illi incolumitatem iſtam. Vide quo modo declarat, q̃ etiam illud ſe paruitati noſtrę accommodans dixerit. Non e- B nim alio habebat opus ad reſurrectionem, cuius nomẽ claudum à mortuo nihil differentem, ſuſcitauit. Conſidera quo modo vbique teſtimonia illorũ adducit: nam ſuperius quidem dicebat, Sicut & ipſi ſcitis, Et in medio
Suprà.2.d veſtri. Et iterum: Quem ſpectatis ac videtis in conſpectu, veſtri omnium: quanuis quòd in nomine illius factum eſſet neſcirent, ſed hoc ſcierunt quòd claudicans fuiſſet. Et illi quoque qui fecerunt, confitebantur, quòd non propria virtute, ſed Chriſti conſolidatus ſit. Si autem hoc non fuiſſet, & reuera credidiſſent reſurrexiſſe, non tam mortui quàm ſuam gloriam quæſiiſſent. Hæc dicendo, idq; illis ſe aſpicientibus, deinde perculſas illorum animas, ſtatim fraterna cõſolatione mitigauit. Dicens igitur: Viri fratres. Illic quidem nihil de ſeipſis
Suprà.2.c dixit, ſed ſolùm de Chriſto. Certò igitur dicẽs: Cognoſcat omnis domus Iſraël. Hîc autem & admonitionem C apponit. Illic expectauit vt illi dicerẽt, hîc ſciebat quan tùm facturi eſſent, vtpote magis nunc familiares. Sanè & quæ ſuprà dicta, nõ proceſſerant ex ignorantia: nam quòd latronem petiuerint, quòd iudicatum abſolutione dignum voluerint, & quòd occidere noluerint, quo modo ignoraſſent? Attamen dat eis poteſtatem negandi & pœnitendi de factis, imò & defenſionem pro illis ponit veriſimilem ac dicit: Sciebatis quidem quòd occideretis innocentem: quòd autem principem vitæ, forſan ignorabatis, Et hinc non illos ſolos à criminibus liberauit, ſed etiam præcipuos maliciæ authores. Nónne contentioſiores illos feciſſet, ſi quidem ſermonem ad accuſationem produxiſſet? Nam quãdo quis graue aliquid commiſit, dum accuſatur, attentat ſe maiore excuſatione defendere, & non dicit vltrà, Crucifixiſtis, occi diſtis: ſed feciſtis, ad veniam illos admittens. Si illi per D ignorantiam egerunt, multò magis hi: ſi illis remittuntur peccata, multò magis his. Hoc autẽ admirabile eſt, quod & ſuprà & hîc quum dixiſſet, illic quidem definito conſilio & præſcientia dei: hîc autem, quòd prænunciauerit omnibus Chriſtum, nullum adducit teſtimonium, propterea quòd nullum ſit, quod non cum multis criminibus & pœnis cõtra illos dictum ſit: Et dabo,
Eſaiæ.53.c inquit, impios pro ſepultura illius, & diuites pro morte illius. Et iterum: *Quæ autẽ prænunciauit per os omnium prophetarum quòd paſſurus ſit ille, implenit ſic.* Magnum demõſtrauit conſilium, quandoquidem omnes hoc dicebãt, & non vnus duntaxat. Profectò quoniam per ignorantiam facta ſunt, præter voluntatem dei facta ſunt. Vide autem quanta dei ſapientia, quę aliorum malignitate vtitur, provt res poſtulat. Implẽt (inquit) ſic, vt ne putent poſteà omiſſum eſſe aliquid, hoc addidit, manifeſtans impleta eſſe quæcunque pati oportebat. Cæterùm A ne putetis quia prophetæ illa dixerint, & per ignorantiam feceritis, quòd hoc vobis ad defenſionẽ ſufficiat, non dicit ſic, ſed latius. Pœniteat igitur vos, Quare: vt deleantur peccata veſtra, non dico illa ſola quę in crucifigendo commiſſa ſunt, forſan illa per ignorantiam contigerunt: ſed ita, vt & alia veſtra peccata deleantur. Deinde adiecit, *Si quo pacto veniant vobis tempora refrigerij.* Hîc de reſurrectione diſſerit obſcurè. Reuera enim illa refrigerij tempora, quæ inquirebat & Paulus dicens: Et *2.Corin.5.a* nos qui ſumus in tabernaculo, ingemiſcimus grauati. Deinde oſtendens, quòd ille ſit temporum refrigerij author. *Et miſit*, inquit, *prænunciatum vobis Ieſum Chriſtum*: Non inquit, Expunctum eſt peccatum veſtrum, ſed peccata etiam illud interim inſinuans, *Miſit.* Hoc, vt dixit, nõ dicit poſteà vnde veniat, ſed ſolùm addit, quem oportet quidem cœlos accipere, adhuc accipere. Et quare non dixit, quem cœlum ſuſcepit: Hoc vtpote de ſuperioribus temporibus diſſerens dixit: Sic diſpẽſatum eſt, inquit, ſic conſtitutũ eſt: de ęterna illius exiſtentia nondum dicit, ſed adhuc verſatur in ipſius diſpenſationis modis, & dicit: *Moſes quidem locutus eſt patribus, Prophetam vobis excitabit dominus.* Deinde vt ſuperius dixit, vſque ad tempora reſtitutionis omnium quę locutus eſt deus, per os omnium ſanctorum illius prophetarum à ſeculo, tunc tandem ipſum inducit Chriſtum. Nam licèt multa prædixit, illum tamen audire oportet, volens nõ prophetas ita prædixiſſe ſi quis peccet. Et aliter vult oſtendere, quòd eadẽ & prophetæ prædixerunt: & ſi quis diligenter exquirat, inueniet etiã in veteri obſcurè quidem prædictum. Dicta autem ſunt hæc clarius nuperrimè. *Prius annunciatum* inquit. Hîc illos etiam terret, quaſi multa adhuc reliqua ſint. Quo modo igitur dixit: Impleuit ea quæ oportebat illum pati? Impleuit, inquit, non impletum eſt, oſtendens quidem quòd ea quę pati illum oportebat implerit, quæ autem futura relinquuntur nondum impleta ſunt. *Prophetam excitabit vo-* *Deuter.18.c*
bis dominus deus ex fratribus veſtris mei ſimilem. Quod maximè illos conciliabat dicens: Vides quo modo humilia iuxta ſublimia ſeminat? Humile enim & excelſum eſt, non ſi aſcenſurus in cœlos ſimilis ſit Moſi, veruntamen tunc magnũ erat. Nũquid & in hoc ſimilis Moſi, quòd quiſquis illum non audiet, exterminetur ex populo? Innumera & alia dixerit quis, in quibus enidenter monſtratur, quòd ei manſit ſimilis Moſes, atque adeò magnum quoddam teſtimoniũ attigit. Deus illum ſuſcitauit, inquit, ex fratribus veſtris. Et quòd Moſes ipſe interminatus eſt his qui non audiunt. Hæc omnia ſatis dicta. *Et omnes quoque prophetæ*, inquit, *à Samuele.* Noluit ſingillatim tractare, vt ne prolixum faciat ſermonem, ſed tempeſtiuè Moſaici teſtimonij memor, vltra mittit illos: *Vos eſtis*, inquit, *filij prophetarum, & teſtamenti, quod teſtatus eſt deus:* Teſtamenti, inquit, filij: hoc eſt, hæredes. Vt enim ne videantur hæc ex beneficio Petri accipere, oſtendit quòd olim illis debitum fuerit, vt magis credant, quod & deo hoc probetur. Vobis primùm, quum ſuſcitaſſet, inquit deus, filium ſuum miſit. Non dixit ſimpliciter, miſit filium ſuum, ſed etiam poſt reſurrectionem, & quando crucifixus eſt: vt enim ne putent quòd ipſe quidem hęc largitus ſit, pater autem minimè: propter hoc addidit, Benedicentem vobis. Si enim frater veſter ipſe etiam benedicet vos, promiſsio res eſt: hoc eſt, tantùm abeſt quòd nõ velit vos his communicare, & horum ſocios eſſe, ſed etiam aliis vos authores ac duces fieri vult. Igitur ne tanquam abiecti vel repu-

diati vos

Universidad de Deusto

diati vos habeatis. *In hoc, vt se conuertat vnusquisque ab iniquitatibus.* Sic vos benedicet, & non simpliciter. Et quæ est ista benedictio? magna. nónne conuerti ab iniquitatibus, hoc sufficit & alia soluere: si autem soluisse nō sufficiet, quo modo benedictionem exhibuisset? Nunquid enim qui iniustè egit, iā & benedicitur, sed liber fit à peccatis: id mihi videtur, nisi quis iuxta modum legislationis acceperit, minimè aliter congruiturum. Illum audietis inquit, & non simpliciter: Sed erit omnis anima, quæcunque non audierit prophetam illum, extermi nabitur de populo. Quando illos indicauit, qui peccarunt, & venię participes fiunt, & promisit iucunda: tunc tandem ostendit, quòd & Moses idem dicit. Et quę ista consequentia dicere, vsque ad tempora restaurationis, & adducere Mosem dicentem, quòd omnia audient, quæ dicet Christus, & non simpliciter, sed cum terribilibus minis: ostēdit enim quòd & propter hoc obtemperare debent illi. Quid est filij prophetarum & testamenti? hæredes, successores. Si igitur filij, quare erga res vestras tanquam erga alienas affecti estis? Igitur accusatione quidem digna fecistis, poteritis autem simul ve niam assequi. Deinde vbi dixit hæc rectè, & alia subdit. Vobis misit deus filiū suum benedicentem vos: non dixit seruantem, sed quod maius est, benedicentem, ostendens quòd crucifixus benedicet illos qui crucifixerunt. Imitemur igitur & nos, eiciamus animam, homicidij & bellorum auidam. Non enim sufficit, nō vleisci. Hoc & in vetere lege factum est, sed omnia faciamus pro his qui iniusticiā fecerunt, quasi pro amicis germanis, quasi pro nobis ipsis. Illius imitatores simus, illius discipuli, qui postquam crucifixus omnia fecit pro his qui crucifixerunt, etiam quum apostolos emitteret, quanuis certè nos sæpe etiam iustè patiamur: ille autem nō solùm iniustè, sed etiam ab impiis. Benefactorem enim & eum qui nihil iniustè fecit, crucifixerunt. Quare dic oro: propter
Matth.23.a gloriam? certè ipse illos honestabat. Quo modo? Super cathedram Mosi, inquit, sederūt scribę ac Pharisæi, omnia igitur quę dicunt vobis vt faciatis, facite: secundum
Ibidem.8.a opera autem illorum non facite. Et iterum in alio loco: Vade, ostēde te sacerdoti: & quum posset illos perdere, seruabat. Hūc igitur imitemur, & nullus inimicus cuiuspiam sit, neque hostis, quàm solius diaboli. Non parum ad hoc confert etiam nō iurare, & nō irasci. Nam ex eo quòd nō irascimur, nec inimicū habebimus. Abiice hominis iuramentū, & etiam quæ iræ sunt abieceris, iramque extinxeris omnem. Est enim sicut ventus ira & iuramētum. Sinuamus vela, nulla vtilitas veli, si desit ventus. Si igitur non clamamus, neque iuramus, neruos succidimus irę. Si autem non creditis, periculum facite rei, & sic se habere cognoscetis. Pone irascenti legē, ne vnquam iuret, & non opus habebis illi de mansuetudine sermonem facere, & sic totum perfectum erit. Et neque peierabitis, neq; iurabitis omnino. Nescitis in quot fœda hinc vos præcipitetis, necesse enim vinculo seipsos constringentes, & omni conatu operam dantes, vt ab hoc ineffugibili malo animā suam eripiant. Deinde, si nō poteritis reliquum vt in dolore agatis & pugnis, & damnum accipiatis ex ira. Num hæc temere ac frustra fiunt? igitur minare, defini, omnia fac, sed absq; iuramēto. Licet retexere etiā quæ dicta sunt, & quæ facta si volueris. Sic hodie necesse est vobis māsuetū loqui. Quoniam enim si audieritis, etiam quod vobis reliquum, rectè perfectum erit. Agè, dic quam ob causam introductum est iuramentum, & quare cōcessum? dicamus originem eius, & vnde natum sit iterum, & quo modo & à

A quibus narrātes, remunerabimus vos, hac oratione pro vestra audiendi facilitate. Eum enim qui iustè facit, necesse est & sapientiæ studiosum esse, & qui nondum talis, neq; dignus est qui audiat sermonem. Fecit olim pacta Abraham, & immolauit victimas, & hostias obtulit, & nondum erat iuramētum. Vnde igitur ingressum est iuramentum? quando mala creuerunt, quando omnia simul sursum ac deorsum facta sunt, quādo ad idololatriam inclinarunt: tunc sanè, quādo infideles apparuerunt, deum vocabant testem, quasi fideiussorem dantes dictis satisfacturum. Iuramētum enim est fideiussio, vbi mores fidem non habent. vnde primum taxatur is qui iurat, si ei fides nō habeatur absque fideiussore, & fideiussore maximo: & quia tam parum homines sibi mutuum credunt, non hominem quærūt fideiussorem, sed deum. Secundò idem crimen est eius qui iuramentum
B recipit, si pro contractibus deum ad fideiussionem trahat, & dicat se nō crediturum, nisi illum accipiat. O excellentem stuporem, ô cōtumeliam, vermis ac terra ac cinis existens & fumus, audes talem dominum tuum in fideiussorem rapere, & illum cogis accipere? Dic oro, mihi, num si filiis vestris contendentibus inter se, & sibi mutuum non habentibus fidem, dixerit conseruus, nō credendum, nisi communis dominus fideiussor accedat: nónne illi irrogarentur plagę multæ, vt discat quòd domino in aliis, non in hisce vti oporteat? Quid dico conseruum? nam si magis venerādum volnerit virum, nónne cōtumeliam causa haberet? At ego volo, inquit. Igitur neq; illum coge, quoniam & in hominibus hoc fit. Si dixerit, Aliquando fideiussorem tu ne recipias. Quid igitur? Et perdā, inquit, quod datur: non dixerim hoc, sed deum cōtumelia affici ne sustineas. Ideo & qui
C cogit, quàm qui iurat magis ineuitabile habet supplicium. Similiter & qui nullo postulante iurat. etiā hoc difficilius est, ꝙ quis iurat pro vnico obolo, pro paruo emolumento, pro iniusticia. Et hæc sic periculosa, quādo non fuerint periuria: si autem periuria committentur, tunc omnia confunduntur, & in causa sunt, tam is qui dat, quàm is & qui accipit iuramentum. Sed sunt aliqua quę ignorantur, obiiciunt. Verùm hæc præuidens, nihil temerè facias: si autem quid fēceris negligentius, pete à te ipso incommodi pœnam. Melius sic damno affici, vel aliter. Dic enim mihi, rapis ad iuramētum virum, quid expectans, num quòd peieret? sed hoc extremæ insipientiæ. In tuum enim caput pœna conuertetur. Melius erat opes perire, quàm illum perire. Quare cum tuo damno hoc facis, & cum contumelia dei? Bestiæ est talis anima & viri impij. Sed expecto, ꝙ non peieret. Igitur & absq;
D iuramento crede. Sed sunt multi, aiunt, qui absque iuramento audent fraudem facere, qui cum iuramento nō item faciunt. Decipis teipsum homo. Homo furari qui didicerit, & hominem iniuria afficere, vellet etiam iuramentum calcare sæpius. Si autem reuerentiam habet in iurando, multò magis iniustè faciendo. Sed inuitus ais hoc patitur? Igitur venia dignus. Sed quid dicam de iuramētis illis, relictis forēibus? Illic enim nihil tale potes dicere, nam pro decē obolis iuramenta fiunt & periuria. Quia enim fulmen superne non descendit, & nō omnia subuertuntur, stas obstringens deum. Quamobrem? vt olera accipias, vt calceos, pro paruo argento in testimonium illum vocas? nūquid quoniam non punimur, putamus nos neq; peccare? Hoc diuinæ misericordiæ est, non nostrę virtutis. Iura per tuum puerum, iura per teipsum: dic, Sic ne lictor assistat lateribꝰ meis? Sed times. Lateribus igitur vilior est deus? capite tuo contēptior? dic,

In hoc, vt se conuertat vnusquisque ab iniquitatibus.

Iuramenti, quid.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tior? dic, sic ne excæcer? At Christus nobis quidem parcit, vt prohibeat etiam per proprium caput iurare. Nos autem sic despicimus gloriam dei, vt vbique ille trahatur. Nescitis quid sit deus, & quali ore inuocari debeat. Porrò quoties de viro aliquo virtutibus prędito loquimur, dicimus: Laua os tuum, & sic memor sis: nunc verò honorabile nomẽ, quod est nomen super omne nomẽ, quod admirabile in omni terra, quod dęmones audiẽtes contremiscunt, simpliciter distrahimus, ô consuetudinem, quæ id fecit cõtemptissimum. Denique si imposueris alicui necessitatem iurãdi in domo sancta, quàm horrendum iuramentum si sic afficeris, iniungis. Nunquid quòd illo quidem simpliciter abutimur, hoc autẽ minimè? Nónne horrere oportebat, quum nominatur deus? At inter Iudæos quidem hoc nomen tam reuerendum erat, vt in tiaræ lamina scriberetur, & nulli eas diuini nominis literas licebat gestare quàm soli summo sacerdoti: nunc autẽ temerè ita portamus nomen illius. Si simpliciter nominare deum non omnibus fas erat, hoc certè quod in testimonium vocatur, quantæ audaciæ? dic oro, quantæ insaniæ? Ecce dico, & testificor vobis, emendate iuramenta forensia, eos autẽ qui non obtemperãt omnes mihi iudicate: ecce præsentibus vobis, imperabo his qui ad ministeriũ segregati sunt domuũ orationis, & admonebo, & ostẽdam nulli iurare licere, imò neque aliter. Ad me igitur ducatur, quisquis fuerit, quoniam & hæc oportet corã nobis agi, quasi pueri essetis. Proh pudor, cõfusio enim est, quòd de quibusdam adhuc opus habetis erudiri. Num sacram mensam tangere audes, qui initiatus non es? Sed id adhuc peius, tu qui initiatus es audes sacram mensam tangere, quam nec omnibus sacerdotibus tangere licet, & sic iurare? Et tu quidem pueri caput non tangeres egressus, mensam autem cõtingis, & non horres neque metuis? Ad me tales affer, ego iustam pœnam inferam, & vtrosque cum gaudio emendabo, quod volueritis facito, legem pono omnino non iurare. Quæ salutis spes, sic vobis omnia contemnentibus ac perdentibus? num propterea accepisti literas & symbola, vt perdas animam tuam? Quid, tantùm lucraris quantùm perdis? Peierauit, perdidisti & te & illum. Sed nõ peierauit? Etiam sic perdidisti, qui coëgeris præceptum transgredi. Expellamus hunc morbum ab anima, iam à foro illum pellamus, áque omnibus mercatorum & opificum officinis, maior labor nobis erit, ne putetis per transgressiones legum diuinarũ secularia corrigi. At non credit, inquit: Etenim & ego hoc ab aliquibus audiui, & si non iurauero multa iuramenta, nõ credetur mihi. Tu horum causa es, qui tam promptè ac facilè iuras: quòd si hoc non esset, sed omnibus esset manifestum, quòd non iures: crede mihi dicenti, quòd vel solo nutui plus crederetur tibi, quàm iis qui innumera iuramenta deierãt. Cui igitur magis creditis, mihi nõ iuranti, an iurantibus? Sed tu, inquit, princeps es ac episcopus. Quid igitur, si ostendero quòd nõ hoc solùm. Cum veritate respondete mihi obsecro. Si continuò iurassem ac semper, nunquid priuilegium haberet principatus meus? Minimè. Vides, quòd nõ propter hoc. Quid igitur lucraris, dic obsecro mihi, Paulus esuriebat, & tu eligas esurire magis quàm transgredi quędam diuina mandata, cur tam infidelis es? Itaque tu quidẽ omnia eliges & facere, & pati vt ne iures, ipse autem te non remunerabit? sed periuros quidem & multũ iurantes, quotidie pascit: te verò tradet fami, quoniã audisti illum? Omnes sciãt quòd his qui in hãc ecclesiam congregantur, nulli iurare liceat, & ex hoc efficiamur certi, & non sola fide, etiã hoc signo à Græcis & ab omnibus aliis differamus. Signaculum accipiamus ex cœlestibus, vt tanquam regia armenta vbique fulgeamus, ex ore & lingua iam noti efficimur, sicut barbari, & sicut ij qui Græcè loqui sciunt: Lingua enim à barbaris discernimur. Dic enim oro mihi psitaci, vnde sunt cognobiles, nónne ex eo quòd loquuntur sicut homines? & nos quoque cognobiles fiamus si loquamur sicut apostoli, & loquamur sicut angeli. Si dixerit enim quis, iura: audiat ꝙ Christus iusit, & nõ iuro. Hoc sufficit ad omnẽ virtutem inducẽdam. Ianua quędam est pietatis, via ad philosophiam inducens, palæstra quædam est, hæc custodiamus, vt & præsentia & futura bona assequamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul cum sancto spiritu gloria, imperiũ, honor, nunc & semper in secula seculorum, Amen.

Philip. 2. b
Psal. 8. a
Exod. 39. f
Matth. 5. f

Loquentibus autem illis superuenerunt sacerdotes ac magistratus templi. Homilia decima.

Cap. IIII.

NOndũ rectè à prioribus respirarant tentationibus, & statim inciderũt in alias. Et vide quo modo res dispẽsentur: primum omnes simul subsannati sunt, non parua erat hæc tentatio. Deinde qui pręcipui erãt, periculis implicabãtur: postea verò non duo hæc, & vulgaria fiebant, sed vt prius cõcionibus claruerũt, & post illas miracula operati sunt: nunc deinceps magna cum fiducia, concedente deo, certamina aggrediuntur. Tu autem obsecro considera, quo modo quæsierint Iudæi primum proditorem, qui Christum traderet, quod vt factum, manus ipsi iniecerint, nunc audaciores & impudẽtiores facti sunt, etiam post crucem. Peccatum enim quãdiu parturitur, habet confusionem ac pudorem, vbi autem perfectum fuerit, impudentiores facit eos qui ipsum patrarũt. Sanè quare hic & magistratus assistit? Superuenerunt enim illis loquẽtibus sacerdotes, inquit, & magistratus: hoc est, dux militum templi, vt iterum ea quæ fiebant, publico crimine infament, & non vt priuatum aliquod vleiscantur, id quod vbiq; vt facerent studebant. *Molestè ferentes eo quòd docebant illi populum.* Molestè ferebant, nõ solùm quòd docebant, sed quòd non solùm dicebant illũ resurrexisse, sed etiam nos per illum resurrecturos: eo quòd illi docebant, inquit, populum, & annunciabant sub nomine Iesu resurrectionem mortuorum. Tam fortis & efficax est illius resurrectio, vt & aliis iste resurrectionis factus sit author. *Et iniecerunt eis manus, & posuerunt eos in custodiam vsque in diem posterum, erat enim iam vespera.* O impudentiam. Habebant adhuc priore sanguine plenas manus, & non cessabant, sed iniecerũt illas iterum, vt & alio sanguine impleãtur. Num fortassis etiam timuerunt, quòd illi iam iustę plebis numerum referrent, & eapropter etiam dux militum illis superuenit. Erat enim, inquit, vespera iam. Illi quidem igitur volentes eos mitigare, hoc faciebant, & custodiebãt: apostolos verò magis audaces reddebat mora temporis. Et vide qui cõprehendantur, apostolorum præcipui, aliis postea exemplum facti, vt terreantur alij, & nõn vltra se mutuum inquirant, neque communiter agant. *Multi verò eorum qui audierant sermonem, crediderunt, & factus est numerus virorum circiter quinque milia.* Quid hoc? nunquid viderunt illos honestari? nónne conspexerunt ligari, quo modo igitur crediderunt? Vides manifestam efficaciam? Cæterùm eos qui iam crediderãt, oportebat infirmiores fieri, sed non sunt infirmiores facti. Sermo enim Petri, semina in altam miserat profunditatem, & mentem illorum attigerat.

Universidad de Deusto

rum attigerat. Alij verò ob hoc succensebant, quòd nihil ipsos illi reuerebantur, quòd præsentia mala nihili faciebant. Si enim crucifixus, dicebant, talia operatur, & claudum suscitauit, neque nos timeamus illos. Igitur & hoc, diuina dispensatione cõtigit, quòd nunc plures inde crediderunt quàm prius. Quia lictores ideirco apostolos illis videntibus ligabant, vt & illos meticulosiores faciant. Factum est secus quàm illi volebant. Idcirco etiam coram illis istos non examinant, sed priuatim, vt ne libertas qua illi loquebantur audientes lucrifaceret. *Factum est autem postero die, vt congregarentur principes eorum & seniores, & scribæ in Hierusalem, & Annas princeps sacerdotum, & Caiphas, & Ioannes, & Alexander, & quotquot erant de genere pontificio.* Iterum conueniunt simul. Nam legem iam non vltrà seruabant, sicut & multa alia mala faciebant. Et iterum iudicij formam negocio huic adhibent, vt iniusto iudicio reos illos faciant. Et quum statuissent eos in medio, interrogabant qua virtute, aut quo nomine feciſtis hoc vos, quanuis nossent. Molestè enim ferentes, inquit, eo quòd annunciabant in Iesu resurrectionem: sanè propter hoc vinxerãt eos. Cuius igitur gratia interrogant? expectabant & putabant, quòd propter multitudinem negaturi essent, & propter illam nihil non facturos. Vide sanè, & quid dicant: *In quo nomine feciſtis hoc vos? Tunc Petrus repletus spiritu sancto dixit ad eos:* Oro recorderis nunc sermonum Christi, & quo modo euenerit quod dixerat, Quando autem tradent vos in synagogas, ne soliciti sitis, quo modo vel quid loquamini, spiritus enim patris vestri est qui loquitur in vobis. Itaque magna spiritus efficacia freti sunt. Audi item quid dicat: *Principes populi, & seniores Israel.* Vide sapientiam viri, & quo modo magna cum libertate nihil contumelioſum loquitur, sed cum reuerentia. *Principes populi & seniores Israel, si nos hodie examinamur de eo quòd bene fecerimus homini infirmo, quo modo ille saluus factus sit, notum sit omnibus vobis, & omni populo Israel.* Satis generosè etiam in proœmio illos perstringit ac carpit, immo illos commonefacit priorum, quòd de beneficio ipsos iudicent, quasi diceret: Omnino oportebat nos propter talia coronari, & vt benefactores promulgari: nunc autem etiam iudicamur, quia benefecimus homini infirmo, nõ diuiti, non potenti, non nobili, quanuis quis hoc inuidisset: magna enim grauitate sermo ille refertus est. Ostenditur autem hinc, quòd illi seipsos malis immiscuerint. *Quòd in nomine Iesu Nazareni.* Quod maximè illos contristabat, apponit. Hoc erat quod illis Christus dixerat, Quod audiuistis in aure, prædicate super tecta. *In nomine Iesu Nazareni, quem vos crucifixistis, quẽ deus suscitauit ex mortuis, per hunc ille astat vobis sanus.* Ne putetis, inquit, quòd occultemus patriam vel passionem eius quem vos crucifixistis, quem deus suscitauit ex mortuis, per hũc ille astat coram vobis sanus. Iterum passio, iterum resurrectio. *Iste est lapis qui reprobatus à vobis ædificantibus, qui factus est in caput anguli.* In memoriam reducit eis verbum quod terrere illos sufficiebat. Qui ceciderit enim, inquit, super lapidem hunc, confringetur: eum autem super quem ceciderit, dissilire faciet. *Nec est in vllo alio salus.* Quas putas ex his verbis plagas illos accepisse? *Nec enim aliud nomen est sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat vos seruari.* Hic & sublimia loquitur. Nam quando non est corrigendum aliquid, sed sola libertas declaranda, nõ parcit. Non enim timuerat, ne percuteret. Et non dixit simpliciter, per alium: sed, non est in alio vllo salus, manifestans quòd hic vos seruare potest. Simul autem & volens illos terrere. *Videntes autem Petri libertatem, & Ioannis, compertoque quòd homines essent illiterati ac idiotæ admirabantur, & agnoscebant eos, quòd cum Iesu fuissent.* Et quo modo, inquit, illiterati rhetoricati sunt contra illos & summos sacerdotes: non ipsi loquebantur, sed per illos gratia spiritus. Hominem autem videntes stare cum eis qui sanatus fuerat, nihil poterant contradicere. Magna hominis libertas & manifestũ est, vel ex eo quòd & in ipso iudicij loco illos non reliquerit, & ita si dixissent, non sic se habere, ille reprehendisset.

Iussis autem illis è concilio secedere, conferebant inter se, dicentes: Quid faciemus hominibus istis? Vides vt perplexi sint, & iterum humano timore omnia operantur? Itaque sicut & cum Christo, quod factum erat subuertere, & tegere non potuerunt: sed prohibentibus illis, ea quæ fidei, magis crescebant. sic & nunc fit. Quid faciemus? ô insipientiam, quòd illos propter gustata certamina perculsos fore existimarunt, immo si propter suam dignitatem quam ita liberè loquentes non curauerant, superauerũt facturos aliquid. Quantò igitur magis prohibere volebant, tantò amplius res crescebant. *Nam conspicuum signum editum esse per eos omnibus habitantibus Hierosolymis manifestum est, nec possumus irficiari, sed ne amplius diuulgetur in populum, minaciter interminemur eis, ne posthac loquantur sub hoc nomine vlli hominum. Et accersitis illis præceperunt, ne omnino loquerentur, neque docerent in nomine Iesu.* Vide & horum impudentiam, & apostolorum sapientiam. *At Petrus & Ioannes respondentes, An iustum sit in conspectu dei vos potius audire quàm deum, iudicate. Non enim possumus, quæ vidimus, & audiuimus non loqui. At illi additis minis dimiserunt eos, non inuenientes qua ratione punirent eos propter populum.* Miracula, ora eorum concludebant, & posteà non tulerunt eos implere sermonem, sed interrumpentes impediebant magna cum contumelia. Quia omnes glorificabant deum super eo quod acciderat. *Annorum enim erat amplius quadraginta homo in quo factum est signum istud sanationis.* Sed iterum videamus quę dicta sint. *Quid faciemus hominibus istis?* Primùm propter gloriam humanã omnia faciebant, nunc etiam propter aliud simulant, ne videantur esse homicidæ, quòd post hoc dicebant: Vultis super nos adducere sanguinem hominis illius? Prohibeamus illis non loqui in nomine hoc. Vides insipientiam? Persuasi quòd resurrexerat, inde sumpta coniectura quòd deus sit: alij autem docere in nomine eius quem neq; mors potuerat detinere, prohibere conati sint. Quid huic insipientiæ par? Et ne mireris, quòd iterum attentant, quæ non perficiunt. Tantum enim malum est iniusticia, nihil videt, sed vbiq; tumultuatur, & in se ipsam ruit. Quasi decepti ac ludificati ita consulunt, id quod facere solent, qui se irrisos suspicantur: hoc sursum ac deorsum tractant, quod dixissent, deus illum suscitauit, & in nomine Iesu hic sanus assistit, ostendentes quòd resurrexit Iesus. Et aliter: Etiam ipsi resurrectionem putabant, frigidè quidem ac pueriliter, putabant tamen, nunc autẽ nõ credunt, & tumultuantur consulentes quid sibi faciendum. Hoc profectò solum nõne sufficiebat persuadere illis, ne quid faciãt dum illi tam liberè loquuntur. Quare non credis, dic Iudæe? Oportebat enim signa facta & sermonem attendere, non quòd tam multi mali sunt. Et quare non tradunt illos Romanis? Iam malè audiebant apud eos propter ea quæ in Christum egerant, atque ita seipsos magis incommodarant imminuentes suam æstimationẽ, & sanctimoniæ nomen: at non item Christo, quem media nocte rãptum statim abduxerũt moræ impatientes ac multum timentes propter multitudinem. De his autem nullam fiduciam habebant, neque illos

Luc.22.b

Matth.10.c

Matth.21.d

Infra.5.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

que illos ducunt ad Pilatum, timentes & suspicantes propter superiora, ne etiam de illis redarguerentur. *Factum est autem vt congregarentur ipsorum principes in Hierusalem.* Iterum concilium in Hierosolymis,& iterum illic iniqua perpetrantur, & neque ciuitatis habetur reuerentia. Non vidisti illorum maliciam, & quo modo attentantes quæ perficere nequeunt, non absterrentur. Vide postea,oro, & Petri sapientiam,& quid in mediũ progressus illis loquitur: *Si nos iudicamur de eo quod benefecimus homini infirmo, in quo seruatus est. In quali nomine feceritis hoc?* In quali, quare non dicis sed adumbras? In quali nomine feceritis vos hoc? Etiam dicebat,non nos fecimus. Vidisti sapientiam, non dixit statim, In nomine Iesu fecimus. Sed quid? In nomine eius hic assistit coram vobis sanus. Et iterum: Si nos iudicamur, quòd benefecimus homini infirmo, perstringit illos, quasi semper eiuscemodi in crimen vocantes, & reprehendentes quod benefiat hominibus, & priora in memoriam reducit,quòd ipsi ad cædes currãt: & non hoc solum,sed etiam ob beneficia arguunt. Vides quòd pondus habeant verba? In his enim excercebantur, & posteà imperterriti fuerunt ex iis, ex quibus ostendunt illis, quòd ipsi magis, tametsi inuiti prædicant Christum, & diiudicando & examinando dogma extollunt. *Quem vos crucifixistis.* O magnam libertatem. *Quem deus suscitauit ex mortuis.* Id iterum maiorẽ sermonis libertatem præ se fert. Igitur quod dicit, hoc est, Ne putetis quòd ignominiosa occultemus, quæ tantùm abest ne celemus,vt etiam liberè prædicemus. Hæc quasi opprobrãs illis dicebat: & non simpliciter, sed etiam moratur in sermone. Hic est lapis reiectus dicens, à vobis, deinde ostendens hoc in magnam vtilitatem cessisse, addit: *Qui factus est in caput anguli:* Hoc est, qui natura nobilis & precios⁹ ac probatus,hic reiectus est. Adeò propter signum magna libertate dicendi vtebatur. Tu autem obserua quo modo quãdo oportet docere, multas adducunt prophetias: quando autem liberè loquendũ, solùm affirmant: *Neque enim nomen est aliud sub cælo datum hominibus,in quo oporteat saluos fieri.* Quia omnibus hominibus & non illis solis datum est nomen,proinde & illos adducit testes. Quoniam enim dicebãt, In quo nomine feceritis? De Christo,inquit, non est aliud nomen. Quo modo igitur interrogatis? Sic vbique hoc manifestum est. Neque enim nomen est aliud sub cælo, inquit, in quo oporteat saluos fieri. Hæc sunt animæ verba quæ de hac vita desperauit, id quod magna libertas ostendit. Hic manifestat, quòd quando etiam humilia loquebantur de Christo,non hoc metu,sed attemperatione morum fiebat. Quoniam autem nũc tempus erat, sic loquitur sublimia,quod illo ipso etiã auditores omnes perterret. Ecce & aliud signum non minus priore. *Agnoscebántque illos, quòd cum Iesu fuissent.* Non temerè hanc particulã posuit euãgelista, sed vt manifestet etiã vbi fuissent,nempe in passione. Illi enim soli tunc aderant,quando etiam viderunt illos humiles,exilesq;. Maxime illos mirari faciebat repentina mutatio: etenim illos viderant Annas & Caiphas quòd assisterent tunc hi,nunc autem perterruit illos valde libertas. non enim verbis solis monstrabant non curare se de quibus iudicentur,& quòd extrema intentẽtur pericula, sed etiam habitu,& voce,& aspectu, & in summa omnibus libertatem apud populum demonstrabant per ea quæ loquebantur. Admirabantur autem fortassis quòd homines & illiterati,& idiotæ essent: quoniam reperire licet illiteratum, qui tamen non sit idiota,& cõtra idiotam qui non planè illiteratus: ostendit hîc quòd duo illa conuenerint. *Comperòque.* inquit. Vnde? ex his quæ dicebant. Non longos extendit sermones,sed & ab ipsa annunciatione & habitu, libertatem manifestat, ita vt & extrema authoritate mandassent eis,nisi præsens fuisset homo. *Agnoscebántque illos,quòd cum Iesu fuissent.* id quod fecit illos credere, quòd ab illo didicissent hæc, & sicut discipuli eius hæc fecissent. Non minorem autem vocem quàm illorum erat, emittebat & miraculum ac signum: quod sanè illorum ora maximè obturabat. *Si iustum est,* inquit, *coram deo, vos magis audiri quàm deum, iudicate.* Quando timor magis succisus est, nam & interminari nihil aliud erat quàm dimitti, tunc mansuetius loquuntur,tam lõgè sacerdotes à temeritate erant,quia notum signum erat. Non possumus negare: atque adeò negassent,nisi ita fuisset, nisi plurimorum fuissent testimonia,omnibúsque fuisset manifestum, sed talis bestia est impudentia ac temeritas. Minaciter minabimur. Quid dicitis,minando expectatis cessaturam prædicationem? Sic vbique principia ardua ac difficilia, magistrum interemistis, & non sustulistis prædicationem,etiam nunc minaturi estis, expectatis vt destituatis nos, vincula non persuaserũt humiliter loqui,& vos persuadebitis? multùm scilicet,maximè his qui vos licet minemini,nihili faciunt. An iustum est coram deo, vos magis audire quàm deum? Hic deum, inquit, pro Christo. Vidisti quo modo nunc eueniat quod dixit illis, Ecce enim ego mitto vos tanquam oues in medium luporũ, ne timueritis illos. Deinde iterum stabiliunt resurrectionem per ea quæ apponunt,dicentes: *Nos non possumus non loqui quæ vidimus & audiuimus.* Vnde nos fide digni testes sumus, vos autem interminando,iterum frustra minamini. Oportebat sanè illos mutari, propterea quòd populus glorificabat deum: illi autem mortẽ minantur,sic contra deum pugnabant. At illi additis minis dimiserunt eos. Hinc magis clari & illustres facti sunt,immo præter mandatũ iam testificabantur. Quid est quod dicunt,nos non possumus nõ loqui ea quæ vidimus & audiuimus? Si falsa sunt, inquit, quæ dicimus, reprehende: sin vera,cur prohibes? Tanta res est sapientiæ studium: *ille in angustia,hi in gaudio: illi multa implentur confusione, hi cum summa libertate omnia faciunt: illi timent,hi cõfidunt.* Qui enim erant,dic oro, qui timerentur,dicentes,ne diuulgetur amplius in vulgus: vel dicentes,non possumus quæ vidimus & audiuimus non loqui? Erant hi in maiore voluptate,libertate, ac lætitia quàm omnes: illi verò in tristicia,confusione ac metu. Populum enim metuerunt. Quæ volebant loquebantur hi,illi quę volebant nõ faciebant. Qui erant in vinculis ac periculis, nõne hi maximè? Possideamus igitur virtutem,ne absque voluptate quę dicuntur sint, & consolationem nullã afferãt. Non est hoc theatrum dilecte citharœdorum vel tragœdorũ,vbi solius voluptatis fructus est,& cum prætereunte die, præterit etiam voluptas,& vtinam esset voluptas sola, & non noceret cum voluptate: attamen inde domum vadunt singuli, quasi à vico quodam in quo multùm mercati referant. & adulescẽs quidem recipit melodias carminis diabolici, & quantùm potuit memoria complecti, continuò domi cãtat: senior autẽ vtpote honestior, hoc quidem non facit, omnia autem quæ illic dicta sunt verba memorat. Hinc verò nihil habẽtes abitis,& quo modo nõ dignum confusione? Legem posuimus,immo non nos posuimus. Absit. Non enim vocabitis, inquit, magistrũ super terrã. Legem posuit Christus,ne quis iuret. Quid

Matth.5

Matth.5

factum

factum est, oro, cum hac lege? Nō enim cessabo de illa A tuit Stephanus. Quid dicēs? Domine, ne statuas illis pec *Infrà.7.g*
dissere, ne fortè iterum veniens sicut Apostolus ait, catum hoc. Voca illum vt vocauit vxor Elcanæ, cum *1.Reg.1.d*
2.Cor.13.d non parcā. Nunquid solliciti fuistis in opere? Nūquid lachrymis, cum lamentis, cum oratione, nō prohibeo,
adhibitum est studium à vobis? num iterum iidem ser- sed & valde exhortor. Voca illum sicut vocauit Moy- *Exod.1.c*
mones sunt attingēdi? immo siue aliquid feceritis siue ses, & clamabat orans pro illis qui ipsum in fugam ege
non, eosdem repetamus, vt in vobis fortiores sint, & a- rant. Et tu quidem si alicuius viri reuerendi memor es
lios cohortemini. Vnde igitur nos incipiemus, vultis à sine reuerentia, contumeliam putas: deum autem cir-
vetere lege, sed id in nostrā confusionem, quòd ea quę cunferens, non solùm sine reuerentia, sed etiam intem-
in veteri dicuntur, quæ excellere oportebat, nondū cu- pestiuè, nihilne facis rem illam? & quanto supplicio
stodimus. Nos enim conueniebat nō de his audire. Iu- dignus eris? Non prohibeo deum perpetuò habere in
daicę enim prauitatis fuerint hęc præcepta: sed illa per- animo. Hoc enim orarim & velim, sed non præter id
fecta, abiice opes, sta viriliter, animam pro prędicatio- quod illi placet, sed si laudas, si colis, magna si hoc con
ne impendito, ride terrena omnia, nihil sit tibi cū præ- cesserit nobis bona sunt: si quādo oportet, ac in quibus
sente vita cōmune, benefac si quis te iniustè afflixerit, oportet solùm vocauimus illum. Quare dic oro, in a-
siue defraudat° fuerit benedic, si blasphemarit honora, postolorum ore tot virtutes, tantæq; fiebant, in vobis
omnibus esto sublimior. hęc & talia audire cōgruebat: B autem non? quanuis idem sit deus, idem nomē, sed nō
nunc autem de iuramento disserimus, & idē fit, quem- est par. Quo modo? quia illi quidem in his quę dixi, ip-
admodum si quis eum qui iam debeat philosophari, ab sum inuocabant solùm, vos autem non in illis, sed in
illis doctoribus suis abstrahat, & syllabas ac elementa aliis. Si autem ideo iuras, quia non credit, dic quidem
legere faciat. Cogita, oro, quanta sit confusio hominē erede. Veruntamen si vis iura per teipsum, non legisla- *Matth.5.f*
quendam cui est grauis pera, & baculus ac pallium, ad tori contrarium assero. Absit. Sit enim, inquit, sermo
Grammaticos cum puellis proficisci, & eadem quæ illi vester, etiam etiam, non non, vt in hoc condescēdam
discere. Nōne magnus oritur risus, sed maior ex vobis: vobis, vt magis in hos vos inducā, & à tyrannica con-
non enim tantum discrimen inter philosophiā & ele- suetudine liberem. Quot sunt in aliis admodum pro-
mēta, quantum inter Iudaica & nostra, sed quantū in- bati, & in his rebus totum perdunt? Vultis discere, qua-
ter angelos & homines. Si quis, dic oro, angelum è cœ- re concedebāt priscis iurare, peierare enim neque illis
lo deuocet, ac dicat illi, vt hīc stet ac audiat nostros concessum erat: quoniam per idola iurabant. non
sermones, quasi inde erudiendus sit: nōnne ridiculū fo- confundemini in his legibus manentes, in quibus ver-
ret, & confusione dignum? Si autem de his erudiri ad- sabantur infirmi? Quia & nunc Græcum si accipio, nō
huc ridiculum, illis nō attendere, dic oro, quanta con- statim illi hoc impero, sed nūc vt sciatur Christus ad-
demnatio, quāta confusio? Et quo modo nō confusio- moneo. Fidelis autē & qui didicerit illum, & audierit,
ne dignum, Christianum erudiri debere, non iurandū si vsurus est eadem indulgentia qua Græcus, quæ vtili-
esse? Veruntamē reprimamus affectus, ne magis ridea- C tas, quod lucrum? At ob consuetudinē difficile tibi est,
Eccli.23.b mur. Agè igitur de veteri lege disseramus hodie. Quid & ab illa ægrè abstraheris. Igitur quoniam tanta con-
autem ista inquit, iuramento ne assuescas os tuum, ne- suetudinis est vis, eam in aliam transfer consuetudinē.
que cum nomine sancti coassuescas. Quare? nam quē- Et quo modo, inquit, possibile? quod sæpius dixi, hoc
admodum famulus si continuò flagelletur, à cicatrice etiam nunc dico. Sint animaduersores eorum quæ di-
non purificabitur: sic neque qui iurat. Vide sapientiam cuntur multi, stent inquisitores & correctores. Nō est
istius sapientis. Non dixit, iuramēto ne assuescas men- confusio ab alio corrigi, immo confusio est repellere
Consuetudo. tem tuam, sed os tuum. Quia sciuit totum oris esse, & corrigentes, & in damnum proprię salutis hoc facere.
quòd facile corrigitur. Cōsuetudo enim est, quę postea Et tu quidem si vestem induaris inuersam, permittis te
etiam absque electione fit, vt sunt multi, qui balnea in- à puero admoneri, & nō confunderis ab illis discens,
gressi simul vt fores transierint, signātur: hoc solet ma- quanuis certè in hoc magna confusio. Hic autem incō
nus etiam propter consuetudinem, etiā nullo iubente. modans, cōfusiō ne est, dic mihi ab alio erudiri? & or-
Iterum accensa lucerna sæpe mente aliud quiddā con nantem quidem re vestibus fers seruulum, & calcean-
siderante manus signum facit, ita sanè & os non cum tem: ornantem autem animam tuam non fers? & quā-
anima loquitur, sed ex consuetudine, & in lingua totū tæ insipientiæ hæc sunt? Sit & minister horum doctor,
situm est. Neq; cum nomine sancti, inquit, coassuescas. D sit & puellus, sit & vxor, sit & amicus, & vicinus, & co-
Deinde postquàm hoc dixit, apponit: nam sicut seruus gnatus. Quemadmodum enim bestia, quæ vndequaq;
qui flagellatur continuò, à cicatrice nō purgabitur, ita agitatur, non facilè euadit: Ita fieri nequit, quin is qui
neque qui iurat. Non periuriū hoc loco, sed iuramen- tot habet custodes, tot obseruatores, tot increpātes, &
tum amouendū admonet, appositā illi pœna. Igitur iu- vndique affligitur, facilè effugiat, & non seruetur. Et in
rare peccatum est, talis reuera est anima, talibus plena vno quidem die difficilè feres hoc & in secundo, & in
est vulneribus, talibúsque cicatricibus. An non vides? tertio. Deinde autem facile erit, etiā post quartū mole-
Hoc enim graue est, quāuis certè poteris, si voles vide- stum, vltrà non erit: periculum facite, siquidē non cre-
re. Dedit enim tibi deus oculos. Talib° oculis videbat dideritis. Curam habete oro, nō enim vulgare est hoc
Psal.37.b propheta, dicēs: Fœtuerūt & putruerūt cicatrices meæ quod peccatur & corrigitur, sed vtrinq; magnum, &
à facie insipientiæ meæ. Contempsimus deum, odio ha bonum, & malum. Concedatur hoc bonū fieri gratia,
buimus nomē bonum, conculcauimus Christum, sol- & misericordia domini nostri Iesu Christi, cū quo pa-
uimus pudorē. Nullus cum reuerentia memor est no- tri simul ac sancto spiritui, gloria imperiū, honor, nūc
minis dei. Et tu quidē si dilexeris quempiam, & ad no- & semper, & in secula seculorum, Amen.
men illius excitatior efficeris. Deum autē sic continuò
vocas, quasi nihil. Voca illū vt benefacias inimico, vo-
ca illum in salutem tuæ animæ, tunc aderit, tunc lętifi-
cas illum, nunc autē exacerbas. Voca illum sicut voca-

*Dimissi autem venerunt ad suos, & annunciauerunt il-
lis, quæcunque ad ipsos principes sacerdotum & senio-
res dixerunt.* *Homilia XI.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

NOn vana gloria extimulante narrant, quæ aliena ab illis erat, sed gratiæ Christi indicia ostendunt. Ideirco & quæcunq; illi dixerant narrant, quæ autē per ipsos licēt prætereant, attamen & sic magis fidētes fiunt. Et cōsidera quo modo iterū ad verū auxilium confugerint, ad subsidiū orationis inuictum, iterum vnanimiter, & cū studio. Non est enim oratio, quæ simpliciter fit. At illi qui audierant vnanimiter sustulerunt vocem ad deum, & dixerunt. Vide quàm diligenter fiunt illorū preces, quādo apostolatu dignum sibi monstrari petiuerunt, sic dicebant: Tu domine omnium cordium cognitor ostēde: opus enim erat illic præscientia. Hîc autem quoniā ora aduersariorū obturari oportebat, de domino disserunt, ideo & sic cœperunt: *Domine deus, qui fecisti cœlum & terram, ac mare, & omnia quæ in illis sunt, qui per os Dauid pueri tui loquutus es: Quare fremuerunt gentes, ac populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terræ, & principes cōgregati sunt simul aduersus dominum, & aduersus Christum eius.* Prophetiam in medium afferunt, tanquam pactum à deo exigentes, & seipsos interim consolātes, quòd inuanum hostes meditentur omnia. Hoc autem est, quod dicere volunt: Illa in medium profer, & ostende quòd vana meditati sint. *Congregati enim sunt reuera in ciuitate hac, contra sanctum puerum tuum Iesum, quem vnxisti, tam Herodes quàm Pontius Pilatus, cum gentibus & populis Israel, vt faciant quæcunque manus tua & consilium tuum fieri præfinuit. & nunc domine vide in minas illorum.* Vides philosophiam, & quo modo his non imprecentur mala. Non posuerunt autem minas speciatim, sed solùm dicunt quòd minati sint. Abbreuiat enim conscriptor sermonem. Et vide. Non dixit, Disrumpe illos, deiice illos. Sed quid? *Et da seruis tuis liberè loqui sermonem tuum.* Sic discamus & nos orare. Quanuis quo non furore impleatur quis, si in viros incidat, occidere illum tentantes, & id genus comminantes, & quam non hostilitatem admittit? At non ita sancti isti. *In hoc vt manus extendat ad sanationes, & vt fiant signa ac prodigia per nomen sancti pueri tui Iesu.* Si in nomine illo fiunt efficaciæ ac virtutes, magna erit fiducia, inquit. *Rogantibus autem illis, motus est locus in quo erant congregati.*

Factum est hoc signum, vt audirent illi etiam diuinā visitationem. *Et impleti sunt omnes spiritu sancto.* Quid est impleti sunt? reaccensi sunt spiritu sancto. Etenim reaccēsum est in ipsis charisma, & loquuti sunt sermonem dei cum libertate. *Huius autem multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna.* Vides quòd cum gratia dei etiam sua afferebant. Vbique enim hoc obseruatu dignum est, quod cum gratia dei, & ea quæ ab ipsis erant, declarant. Quemadmodum Petrus dicebat, Argentum & aurum non est mihi. Itaque quòd superius dixerat, quòd omnes fuerint in illo ipso, hoc est simul: iterum hîc idem dicens manifestat, quòd multitudinis credentium fuerit cor & anima vna. Vt dixit autem quod audierunt, dicit posteà & eorum virtutē. Ingressurus enim erat narrationem Sapphiræ & Ananiæ: ideo volens illorum ostendere scelus, prius de aliorum virtute differit. Dic, oro, mihi, an charitas paupertatē, vel paupertas charitatē pepererit? Mihi videtur, quòd charitas paupertatem, quæ & illam magis astringit. Audi igitur quid dicat. Omniū erat cor & anima vna. Ecce cor & anima idem sunt. *Et nullus aliquid ex his quæ possidebat proprium esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Et virtute magna reddebant apostoli testimonium resurrectionis domini Iesu Christi.* Ostēdit hoc, quasi eis cōmissum sit, vel quòd tanquàm debitores faciāt. Et gratia magna erat cum omnibus illis, neque indigus quispiam erat inter eos. Sicut in domo paterna filij, qui eiusdem honoris sunt: ita omnes affecti erāt. Sed hoc est mirabile, quòd quasi relictis suis negocijs, ita enutriebant, vt nō vltrà, quasi ex propriis, sed quasi ex communibus educari videantur. *Quotquot autem possessores prædiorum vel ædium erant, vendentes afferebant precia eorum quæ vendiderant, & posuerunt ad pedes apostolorum. Diuidebatur autem vnicuique, prout opus habebat.* Magnus honor, quandoquidem non in manus, sed ad pedes apostolorum ponebant. *Ioses autem qui agnominatus est Barnabas ab apostolis: quod si interpreteris, est filius consolationis.* Non mihi videtur ille esse qui cum Matthia. Ille enim & Ioses dicebatur & Barsabas: posteà autē agnominatus est & Iustus. Hic autem Barnabas est filius consolationis ab apostolis. Et videtur mihi à virtute assumptum nomen, quasi ad hoc sufficiat & studiosus sit. *Leuites Cyprius genere, quum haberet agrum, vendidit & attulit pecuniam, & posuit iuxta pedes apostolorum.* Hîc velim obserues, quo modo ostēdat legem solui. & quo modo inquit, quū esset leuites, Cyprius erat: quia posteà etiam quum migrassent, appellabantur leuitæ. Porrò videamus iterum quæ dicta sunt. Dimissi, inquit, venerunt ad suos, & annunciauerunt omnia quæ ad ipsos principes sacerdotum & seniores dixerant. Vide apostolorum philosophiam à fastu alienam. Non circumeuntes inuulgarunt & dixerunt, quo modo sacerdotibus responderint, neque de annūciatione gloriabantur, sed simpliciter vt venerunt, ea quæ audierāt ab illis senioribus annunciabāt. Hoc loco discimus, quòd periculis seipsos non iniecerunt, sed potius tentationes quæ intentabantur, strenuè tulerūt. Alius autem si quis esset, fortè multitudinis fiducia fretus, licèt contumelias loquutus esset, licèt innumera dixisset inepta: at nō hi philosophi, sed omnia mansuetè & benignè. *Qui autem audierant,* inquit, *vnanimiter sustulerunt vocem ad deum.*

Clamor factus est ex voluptate, & magna affectione. Etenim quæ tales, efficaces sunt preces, quę tanto sapiētiæ studio sunt plenæ, quæ de talibus sunt, quæ in talib⁹ temporibus, quæ hoc modo, sicut aliæ certæ abominabiles sunt ac immundæ. Vide vt nihil superfluum, sed de virtute illius solū disserunt, immo quemadmodum Christus dicebat Iudæis, Si autem ego in spiritu dei loquor, ita & illi loquuntur per spiritum sanctum. Quid autem sit quod dicunt, audi: *Domine deus, qui per os Dauid pueri tui dixisti, Quare fremuerunt gentes.* Mos est scripturæ etiam de vno tanquam multis loqui. Sēsus igitur dictorum est, Non illi valuerunt, sed tu qui permisisti totum, etiam ad finem perducens, operatus es, qui industrius quiduis operaris: & sapiens es, qui inimicis pro tua voluntate vteris. Hîc enim de mira illius facultate ac sapientia in operando differunt, manifestātes quòd illi quidem conuenerint, tanquam hostes animo sanguinario, & homicidarū, & aduersarij futuri, fecerint autem quæ tu volebas. *Vt facerent quæcunque manus tua & consilium tuum præfiniuit fieri.* Quid est manus tua? Hîc mihi videtur manum dicere, potentiam ac consilium. Sufficit, inquit, tibi velle solùm. Nullus enim potentia præfinit. Igitur quæcunque manus tua, hoc est quęcunque præcepisti. Vel igitur hoc dicit, vel quòd manu operatus est distinctè. Sicut igitur tunc vana meditati sunt, ita & nunc illos frustra meditari facito. Et da seruis tuis: hoc est, ne compleantur opere minę eorū. Hæc autem dicebant illi nō detrectantes difficile quiddam pati, sed pro prædicatione. Nō enim dixerunt, Et eripe nos à periculis. Sed quid? *Et da seruis tuis cū fiducia omni*

loqui

Suprà 1.d *Psal.2.a* *Suprà 3.a* *Suprà 1.d* *Psal.2.a*

loqui sermonem tuum. Igitur qui illa ad finem deduxisti,& hæc deduc. *Quum vnxisti*,inquit, Vide quo modo & in precibus passionem distinguunt, & totum in illum referunt, & libertatis in loquendo illum authorẽ esse dicunt. Vidisti quo modo omnia propter deũ petunt, & nihil ad suam gloriam. Itaq; quod suum, promittũt, quòd non perterreantur: digni autem habeantur, qui miracula operentur. In hoc, inquit, vt manum tuam extendas ad sanationem,& vt signa ac prodigia fiant. Bene,nam absq; illis licèt summam præ se tulisserit alacritatem,omnia fecissent inuanum. Annuit eorum petitioni,& manifestum hoc fecit eis,cõmoto loco,quòd adsit ipsorum precibus: *Orantibus enim illis*,inquit, *motus est locus.* Quod autẽ propter hoc factũ sit, audi prophetam: Qui aspicit terrã,& facit illam tremere. Et iterum: A facie domini mota est terra,à facie dei Iacob. Et facit deus etiam per maiorem terrorem, & ad fiduciam illos inducens post magnas illas minas, & ad libertatem maiorem exercens. Quia enim initium erat, & sensibili signo opus habebant, vt illi persuadeantur. Post hoc autem nunquam hoc fit. Tantam cõsolationem assequuti sunt ex precibus. Meritò autẽ & signorum gratiam petũt. Nusquam aliunde enim potuissent ostendere,quòd resurrexisset,quàm ex signis. Et ita nõ solùm suam petebant securitatem, sed etiã ne confunderentur, verum liberè loquãtur. Motus est locus, etiã illos magis consolidauit. Hoc autem aliquando quidem iræ est indiciũ, aliquãdo verò visitationis & prouidentiæ, nunc autem iræ. Porrò in saluatoris passione nouè & præter naturam facta est. Etenim tunc omnis terra commota est, & ita vt vbiq; agnoscatur crucifixi virtus,& quòd deus qui patiebatur, & non simpliciter homo. Et aliter: Licèt iræ sit indicium, verùm ea cõtra illos erat, hos autẽ & spiritu impleuit. Itaq; & apostoli post preces spiritu implentur. *Et magna*, inquit, *virtute reddebant testimonium, erãtque gratia in omnibus illis, neque enim quisquam indigebat inter illos.* Vides quãta huius rei virtus, vbi scilicet & illic hac opus erat. Ista est enim bonorũ occasio, cuius & secundò meminit, admonens omnes de pecuniarum contemptu. Superius quidem dicens, quòd nullus aliquid eorum quæ possidebat, sibi dicebat proprium esse. Hoc autem loco, quòd non indigẽs aliquis esset inter illos. Nam quod fiebat, non à solis signis esse, sed etiã à voluntate illorum, manifestat Sapphira & Ananias. Non sermone autem solùm, sed & virtute reddebant testimonium resurrectionis, sicut & Paulus dicit: Et prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ sermonibus, sed in demõstratione spiritus & virtutis. Et non simpliciter virtute, sed magna virtute. Bene autem dixit, quòd gratia erat in omnibus. Propter hoc enim gratia, quia nullus erat indigus: hoc est, ob magnam dantium alacritatem nullus erat indigus. Non enim partem quidem dederunt, partem autem reconderunt, neque omnia quidem, sed quasi propria: sic inæqualitatem è medio eiiciebant, & in multa abundantia viuebant, & cum multo honore hoc faciebant, neq; enim in manus audebant dare, neque cum fastu suppeditabant: sed ad pedes afferebãt, & illos dispensatores permiserunt fieri, & dominos fecerunt, vt quasi ex cõmunibus posteà insumantur, & nõ quasi ex propriis. Hoc etiam cõferebat ad hoc, ne vana gloria extollerẽtur. Hoc si & nunc fieret, vtique maiore cum voluptate viueremus,& diuites & pauperes, nõ maiorem autẽ pauperibus quàm diuitibus hoc voluptatem afferret. Et si placet hoc sermone describamus, & sic voluptatem assequamur, quandoquidẽ operibus non vultis. maximè autem & ex illis manifestum, quæ tunc facta, qua vendentes nõ erant indigi, sed & pauperes faciebant diuites: veruntamen & hoc nunc sermone describamus,& omnes sua vendãt omnia, & in mediũ afferãt. Hoc sermone dico, nullus turbetur, neq; diues, neque pauper. Quantum putas aurum congeri, ego conjecto, neque enim hoc satis euidenter dici potest: quòd si cuncti & cunctę vniuersas pecunias suas euacuarint,& agros,& domos, & possessiones alienarit, (seruos enim non dixerim: nam & tunc non erant, & dominos suipsorum permittebant fieri,) forsan centũ decem milia librarum auri congregarẽtur, imò bis ater tanta. Dic enim oro mihi: Ciuitas enim nostra promiscuorum hominum, quantũ implet numerum, quot vultis esse Christianos, vultis esse centum milia? quantus autem numerus Ethnicorum & Iudæorũ, quot pondo auri congregata fuerunt, quantus autem est numerus pauperum? non opinor supra centum milia pauperes. Hos sanè quotidie pasci quãta liberalitas esset, imò communi alimento facto, si simul pascerentur, nõ plurimo sumptu esset opus. Quid igitur facturi essem, insumptis omnibus? Putás ne tu posse insumi omnia aliquando? nónne mille millies dei gratia auctiora fierẽt? nónne opulẽte gratia dei effunderetur? quid igitur, nõne cœlum faceremus terram? Si hîc tria milia & quinq; milia intantum fulserunt, vt nullus eorum inopiã quereretur, multò magis in tãta multitudine. Quis igitur etiam externus non aliquid adiiceret? Vt autem ostendã, quòd hoc in diuersa diuelli, sumptuosum sit, & inopiæ causa, sit domus vbi pueri decem, & vxor, & vir, & illa quidem lanam operetur, ille autem externè afferat emolumẽta. Dic, num plus insumant vnam habentes domum, vel dispersi? manifestum quòd dispersi. Dispersi enim decem pueri, decẽ domiciliis opus habent, decem mensis, decẽ ministris, & alio huiusmodi emolumento. Cur autem hîc seruorum multitudo non est, nónne quia mensam vnam omnes habent, vt nõ opus sit magno sumptu? Nónne diuisio semper minora cõmoda affert: vnanimitas autem & consensus, incremẽtum: Sic qui in monasteriis nunc viuunt, quẽadmodũ olim fideles. Quis mortuus est fame? quis non liberaliter educatus est? nunc tamen hoc timent homines, magis quàm in immensum & inexhaustum pelagus incidere. Si autem periculum huius faceremus, tunc aggrederemur rem, quantam putas & gratiam fore. Si enim tunc quum nullus esset fidelis, sed solùm tria milia & quinque milia solùm, quum omnes qui in mũdo, essent hostes, quum nusquam consolationem expectarent, tic aggressi sunt opus: multò magis nunc nihil defuturũ, vbi gratia dei vbicunque terrarum fideles. Quis enim mansit Ethnicus reliquus? nullum equidem opinor, ita omnes attraximus,& nobis conciliauimus. Verũtamẽ si hac via progredimur, credo deo quòd & hoc futurũ sit. Obtemperate mihi solùm, & per ordinem corrigemus negocia: & si deus vitam dederit, credo quòd statim in hanc nos recepturi simus vitæ rationem. Iam legem illam de iuramento facite & stabilite, & is qui seruarit eum qui nõ seruarit, manifestum faciat, & reprehendat posteà acriter, vehemẽterq; increpet. Præscriptus enim terminus propè est, & exquiram negocium, & deprehensum segregabo & excludam. Absit autẽ ne quis talis apud nos inueniatur, sed omnes cum diligentia spirituale hoc ferrẽt symbolum. Quemadmodum enim in bello tam communitones quàm alieni à signo

Psal.103.d *Ibidẽ.m.b*

Supra 2.a

Supra 2.a

1.Corin.2.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

dignoſcuntur,ita etiam nunc fiat (nam & nũc in bello A
ſumus)vt & fratres agnoſcamus noſtros:quantum bo-
num erit nobis hoc ſignaculũ, & hîc & in aliena terra?
quanta ſunt hęc arma aduerſus diaboli verſutias? Os e-
nim quod neſcit iurare,ſtatim etiam deum in precibus
inuocãs cõciliabit,& graui plaga diabolum percutiet.
Os quod iurare neſcit,neq; contumeliis afficiẽdi con-
ſuetudinem habebit.Nam quẽadmodũ ex domo qua-
dam,ita à lingua hunc ignem eiice,& foras trahe. Mi-
nimè illud reſpirare ſinas,vlcus infirmius fac. Etiã ob-
ſecro, vt nobis & aliam quandam doctrinã exponat.
Nondum enim hoc non correcto, nõ auſim ad aliud
quiddam venire.Hoc cum diligentia à nobis corriga-
tur.Huius correctionis ſenſum prius accipite,& tũc vo
bis etiam alias allaturus ſum leges:immo non ego,ſed
Chriſtus.Plãtate in anima veſtra bonum hoc,& paulò
pòſt eritis paradiſus ac hortꝰ dei,multò melior illo pa- B
radiſo:neq; enim ſerpens apud vos, neque arbor mor-
tifera,neque aliquid alium horum. Figite in profundo
hanc conſuetudinem.Si hoc euenerit,non ſolùm præ-
ſentibus eritis vtiles,ſed etiam omnibus qui in mũdo.
& nõ his ſolis,ſed & iis qui olim futuri ſunt.Conſuetu-
do enim bona ſemel recepta, & ab omnibus ſeruata,in
longum tempus tranſit,& nullum tẽpus extirpare eam
Nume.15.d valet.Si ligna quidam ſabbato colligens,lapidatus eſt,
qui multò grauiora collectione illa operaẽ,& onus pec
catorum colligit (eſt enim iuramentorum multitudo,
onus)quid non ſuſtinebit?quid nõ portabit? Magnum
accepturi eſtis à deo adiutoriũ, ſi hoc vos rectè corre-
xeritis.Si dixero,Ne contumelia afficias, ſtatim furorẽ
mihi profers in medium.Si dixero, Ne inuideas,aliam
cauſam dices.Hîc nihil tale poteris dicere, propterea à
facilibus incipio,quandoquidem & alij in artibus aliis C
omnibus idem faciunt, vt quis ſic ad maiora veniat.
Scietis quàm ſit hoc facile, ſi corrigentes, etiam aliam
accipietis legem.Date mihi libertatem loquẽdi, etiam
quæ Ethnicis & Iudæis eſt, & ante omnia quæ dei eſt.
Etiam oro per charitatem, per dolorem partus, quo
vos peperi, filij mei. Quod autem ſequitur, non addu-
cam.Quos iterum parturio, neque dicam,donec figu-
retur in vobis Chriſtus. Credo enim quòd figuratus
eſt Chriſtus in vobis, ſed alia ad vos dicã. Fratres mei
dilecti & deſiderati, gaudium & corona mea. Credite
enim mihi, quòd non aliter dicam. Si quis innumeras
gemmatas coronas meo capiti nunc impoſuiſſet, non
tam lætificarer quantùm in profectu veſtro,immo ne-
que regẽ opinor ſic gaudere, ſicut ego de vobis. Quid
dicam?Si omnibus gẽtibus aduerſariis expugnatis vi-
ctor rediiſſet,& precioſa corona plures alias precioſio- D
res accepiſſet coronas, & diademata victoriæ ſymbo-
la: non opinor ſic illum gauiſurum in triumphis, ſicut
ego in profectu veſtro:nã quaſi innumeras coronas ſu
per caput habens,exultarem,& meritò.Si enim diuina
gratia hic mos à vobis acceptus fuerit, innumera bella
deuicimus,& multò difficiliora quàm ille, contra dæ-
mones malignos, contra arrogantes & certantes, &
præliantes,non gladio,ſed lingua & voluntate. Vide
enim quanta correxeritis, ſi quidem correxeritis. Pri-
mùm,quia conſuetudinẽ difficilem execatis. Deinde
rationem malam, & vnde omnia mala, nempe quòd
putatis nihil referre, & nihil nocere. Tertiò furorem,
quartò auariciam.Omnia enim hæc iuramentũ parit.
Quin ab hoc & ad alia bona opera magnam accipie-
tis occaſionem. Quemadmodum enim qui elementa
diſcunt puerilia,nõ illa ſola diſcunt,ſed etiam per illa
erudiuntur paulò pòſt legere.Ita ſanè & vos non vltrà
decipiet mala ratio, neque vltrà à dictis quòd indiffe-
rens hoc ſit,non vltrà iuxta conſuetudinem loquemi-
ni,ſed in omnibus ſtãbitis viriliter,vt perfectis per om
nia virtutibus quæ deo placẽt æterna accipiatis bona,
Gratia & miſericordia vnigeniti illius filij, cũ quo pa-
tri & ſancto ſpiritui ſit gloria, imperium, honor nunc
& ſemper,& in ſecula ſeculorum, Amen.

Ioſeph autẽ qui agnominatus eſt Barnabas,ab apoſtolis quod ſi interpreteris, eſt filius conſolationis, leuites Cyprius genere, quum haberet prædium vendidit, & portauit, & poſuit ad pedes apoſtolorum. Homilia XII.

NArraturus de Anania & Sapphira, & volens oſtẽdere virum qui peſsimè egerat,prius me-
mor eſt eius,qui bene fecerat. Quia quum tã-
ta eſſet multitudo,tãta faciens, tantaq; gratia
ac tanta ſigna,à nullo horum emendatus,ſed ſemel ab
auaricia exæcatus, perniciem illam ſibi cõciliauit ſuo
capiti,quum eſſet illi prędium,manifeſtans quòd illud
ſolum poſsideret:vendito eo,attulit pecuniam, & po- *Cap.V.*
ſuit iuxta pedes apoſtolorum. *Vir autem quidam Ana- † ἐνόσφι
nias cum Sapphira vxore ſua, vendiderat poſſeſſionem ſuam, ſepoſue σατο.
rat † de precio,conſcia vxore,& allatam partem quandam ad pedes Attende
apoſtolorum poſuit.* Hoc graue, quòd peccatum fiebat, ſi- *quàm gra-
mul illis reponentibus, & nullo alio conſcio, vnde e- uiter ini-
uenit miſero illi hoc facere? Dixit autẽ Petrus, *Ana- maduerſã
nia,quare implenit † ſatanas cor tuum, vt mentireris tu ſpiritui ſan- ſit in vicii
cto,& ſeponeres de precio prædij?* Vide & nunc magnum ſi- *proprietate
gnum fieri, & priore multo maius. *Nonne manens tibi ipſo etiã in
manſiſſet,& venditum in tua poteſtate erat?* Hoc eſt,nunquid *tio conſiſ-
neceſsitas vel violentia quædam erat? Nunquid enim *tis euãgely.
inuitos vos trahimus? *Quid quòd ponis in corde tuo rem † ἐπὶ τῇ καρ-
hanc,non mentitus es hominibus,ſed deo.Audiens autem Ananias, σεp.
cecidit & expirauit.* Vides vnde maius ſignum hoc? Ex
eo quòd ſuſtulit, & quòd cognouit ea quæ in mente,
& quæ clàm facta. *Factus eſt autem metus magnus ſuper om-
nes qui audierant hæc.Surgentes autem iuniores,amouerunt,elatúm-
que ſepelierunt.Factum eſt autem quaſi trium horarum interuallo, e-
tiam vxor illius,neſciens quid factum,intrauit. Reſpondit autem illi
Petrus,Num tanti agrum vendidiſtis?* Hanc volebat ſeruare.
Ille enim dux erat peccati,& propter hoc, huic dat for
taſſe tempus defenſionis,& poteſtatem pœnitentię.Id-
eo & dicit, *Dic mihi,ſi tanti prædium vendidiſtis? Illa autem
dixit,Etiam tanti. At Petrus dixit ad illam,Cur conſpiratum eſt in-
ter vos tentare ſpiritum ſanctum? Ecce pedes eorum qui ſepelierunt
virum tuum ad ianuam, & efferent te.Cecidit autem ſtatim iuxta pe
des illius,& expirauit.Ingreſsi autem iuuenes inuenerũt illam mer-
tuam,& elatam ſepelierunt iuxta virũ ſuum.Et factus eſt timor ma-
gnus ſuper totam eccleſiã,& ſuper omnes qui audiebant illa.* Poſt-
quàm factus eſt timor,maiora ſigna fecerunt:& quæ fe
cerint,audi: *Per manus autem apoſtolorũ fiebant ſigna & pro-
digia in populo multa,& erant vnanimiter omnes in porticu Salomo-
nis.Aliorũ autem nullus audebat illis adhærere, ſed magnificabat il
los populus.* Meritò,etenim Petrus erat iam terribilis,pu
niens,& quæ in mente erat redarguẽs,cui & magis ad-
hæſerant,tum propter ſignum,& primam concionem
ſecundamq; ac tertiam.Ipſe enim & fecerat ſignũ pri-
mum illud nunc,quod mihi etiam duplex,& non ſim-
pliciter vnum quoddam ac ſolum eſſe videtur.Vnum
quidẽ,ex mente arguere. Secundũ autẽ, occîdere præ-
cepto. *Magis autem apponebantur credentes,* inquit, *multitu-
do virorum ſimul ac mulierum,ita vt in plateas exportarent infirmos,
& ponerent in lectulis ac grabbãtis, vt veniente Petri vel vmbra
obumbraret aliquem horum.* Hoc in Chriſto non eſt fa-

ctum,

ctum,proinde videre licet re ipsa impletum esse quod dixerat,Qui credit in me,opera quę ego facio & ille faciet, & maiora illis faciet. *Conueniebat autem & multitudo vicinarum ciuitatum Hierosolymam, afferens ægros ac vexatos spiritibus immundis,qui sanabantur omnes.* Tu autem considera quo modo omnis illorũ vita,aduersitatibus contexatur:mœror primus erat,assumpto Christo: deinde lætitia,demisso spiritu sancto.Iterum mœror, subsannãtibus Iudęis:& mox lætitia,ex fidelibus & signis:Iterum mœror,quia comprehẽdebãtur, quem excepit excusationis lætitia.Iterum etiã hîc & mœror ac lætitia, nam lætitia quidem erat,quòd sic clarescerẽt, & quòd illis deus reuelationes faciebat:mœror autẽ, quòd suos occidebant.Iterum lætitia,quòd clarescerẽt: iterũ mœror,à principe sacerdotum:& vbique considerãtes,videre hoc possunt:quod sanè etiã apud veteres quis inueneriț.Videamus autem iterum quæ dicta sunt. *Vẽdebant,*inquit,*& afferebant precia, ac apponebant iuxta pedes apostolorum.* Vide dilecte, quo modo non permittebant apostolos vendere,sed ipsi vendebãt,& illis precia dabant.At non sic Ananias, sed subtrahit aliquid de precio agri quem vendiderat. Ideo & punitur,tanquã nõ bene in hac re se habẽs, & deprehensus rerum propriarum fur.Hic sermo etiam nostri temporis sacerdotes plurimum taxat. Quoniam autem facti cõscia erat & illius mulier,ideo & illã examinat. At dixerit fortasse quispiam,quòd valde acerbè illã tractarit. Dic sodes, quæ ist illa seueritas amara? Si enim qui ligna collegerat,lapidatur,quãto magis qui sacra diripit,sacrilegus? Etenim pecuniæ illæ iã sunt sacrę.Igitur qui voluit sua vendere,ac distrahere,iterumq; accepit de illis,sacrilegus fuerit. Si autẽ qui de suis accepit,sacrilegus,multò magis qui de alienis.Non enim,quoniam hoc non fit, vt cuestigiò sequatur supplicium, putetis impunita derelinqui.Vides,quòd hoc crimen imputatur,eo quòd pecunias suas accepit,quas consecrarat.Nunquid non poteras illis,etiam quum vẽdideras,tanquàm propriis vti?Nunquid prohibitus es? Quare accipis, postquàm promisisti?Vide quo modo statim ab initio, insidiatus est diabolus, etiã in mediis signis ac prodigiis quæ fiebant,imò quo modo & hic ab illo excæcatus est.Tale quiddam & in veteri lege accidit, quãdo Charmi deprehensus est,anathemathis fur: attamen nosti quantã & ille vt facinus admisit,pœnã luit. Sacrilegium enim valde graue,& magno contemptu plenum.Neq; vendere coëgimus,inquit,neque pecunias,postquàm vendidisti,dare. Tu verò ex tua voluntate fecisti. Quur igitur furatus es de sacris pecuniis? *Implenit,* inquit,*satanas cor tuum.* Et si satanas hoc fecit, quur illi imputatur?Reus factus est illius operationi parens, & efficacia impletus.At oportebat,inquit, corrigi.sed nõ correctꝰ esset.nam qui talia viderat, nullúmque lucrum inde fecerat, multò magis nec alia ratione lucrifieri poterat. Nõ oportebat igitur quod fiebat omnino contẽni,sed vt putrefactionem quandã excindi, vt ne posteà totũ corpus incommodet: nam nũc quidem, & ille vtilitatem accipit,ne vltrà pergat in malicia,& cæteri magis studiosi facti sunt.Tũc autem si contrarium accidisset, idcirco primum arguit & ostendit,quòd non latuit illum quid factum sit,& tũc condemnat.Quare,inquit, hoc feciști?Voluisti habere?Oportebat initiò habere,& nõ promittere.Nunc autẽ postquàm cõsecrasti, maius sacrilegium commisisti. Qui enim aliena rapit, forsan alienarum rerũ desiderio rapit. Tibi autem licebat tua retinere.Quur igitur sacra feciști ea,& postcà accepisti?

Ioan.14.b

Nume.25.d

Proprietas sacrilegium est.

2.Paral.2.a

Quàm hodie in Lutheranos exclamaret Chrysost. qui ꝺ nihil æquè familiare est atque sacrilegium

Id feciști ex magno contemptu. Facinus veniã non habet,excusatione caret.Nullus autem offendatur, si quidam etiã nunc sint sacrilegi:si enim tunc fuerunt,multò magis & nunc quãdo multa mala: sed reprehendamus illos in omnibus,vt & cæteri metum habeant. Iudas sacrilegus fuit, sed non offendit hoc alios discipulos.Vides quanta mala,pecuniarum cupiditas facit.

Et ortus est, inquit, *timor magnus super omnes qui audiebant hæc.* Ille punitus est,& alij lucrifacti sunt. Atque adeò non simpliciter hoc dispensatur, tametsi & alia signa prius facta fuerint, attamen nõ erat talis metus.Sic verũ est illud,quòd cognoscitur dominus iudicia faciẽs. Ita & in arca vsuenit. Oza enim punitus est, & factus est aliis timor.Sed illic quidem, territus rex amouerat arcam.Hic autem illi attẽtiores facti sunt. Vidisti quo modo non vocauit illam Petrus,sed expectauit donec ingrederetur?Neque alius quispiam ausus fuit annunciare : quid acciderat.Hoc erat,metus magistri,honor discipulorum,& obedientia. *Trium horarum interuallo.* Et nondum didicerat vxor, neq; aliquis eorũ qui præsentes fuerant,annunciarat, quanuis ad diuulgandum sat temporis erat,veruntamen timebant.Hoc sanè etiã admirans historię cõscriptor dicit,quòd ignorãs quid factum,ingressa est.Sanè ex hoc poterat discere, quòd sciret ea quæ occulta erant.Quare enim nullo alio interrogato,vos interrogat? Nõne manifestũ, quòd quasi conscia? Sed magna cæcitas nõ permisit illam crimen deponere:verùm cũ pertinacia multa respondit.Putabat enĩ,quòd cũ homine loqueretur. Graue hoc,quòd quasi ex vno cõsilio peccatum, vel quasi ex pacto quodam. *Quur igitur conspiratum est inter vos,* inquit,*tentare spiritum sanctum?Ecce pedes illorum qui virum tuum sepelierũt, apud ianuam sunt,& efferent te.* Prius illam docet quid peccarit,& tunc ostendit quòd iustè eadem quæ vir passura sit, quandoquidem & eadem peccarat. Et quo modo? inquit, *Statim cecidit ad pedes illius, & expiranit.* Quia propè astabat. Sic illi in seipsos pœnam accersierunt. Quis non timuisset apostolum? Quis non admiratus esset? *Et erant simul vnanimiter omnes in porticu Salomonis.*

2.Reg.6.b & 2.Paral. 13.c

Ioan.14.b

Ex hoc manifestum, quòd non in domibus, sed in templo quod occuparant,conuersabãtur.Neque vltrà cauebant sibi,ne contingerent mortua, sed nihil curãtes, eos attingebãt. Et vide quo modo in suos erãt austeri, in alios autẽ potentia non vtebantur. *Magis autem,*inquit,*apponebantur credentes domino multitudo tam virorũ quàm mulierum,ita vt in plateis ponerent infirmos in lectis ac grabbatis, vt veniente Petro vel vmbra aliquem eorum obumbraret.* Magna accedentium fides, & maior quàm sub Christo ipso. Vnde autem hoc factum est? Ex eo quod Christus prædixerat.Qui credit in me, opera quæ ego facio faciet,& maiora faciet. Manentibus enim illis illic, & non circuneũtibus,afferebant omnes in lectis & grabbatis quos habebant infirmos. Et vndequaque illis cõstabat miraculum,à credentibus,& ab his qui curabantur,à fiducia quæ erga illos,à virtute eorum qui nõ vulgariter crediderant.Neque enim quod fiebat, tantùm erat signorum,licèt & illi modestè se habentes,huic totum imputant,dicentes se in nomine Christi hęc facere,sed etiam vita & virtus virorum hoc fecit. Cõsidera autem quo modo numerum eorum qui crediderũt hoc loco non dicit,relinquẽs hoc auditori, vt ex seipso coniectet.Sic ad immensam multitudinẽ ea quæ fidei sunt,se extendebãt.Hinc & resurrectio magis prædicabatur. *Nullus autem audebat se illis coniungere, sed magnificabat illos populus.* Hoc dicit, quòd non vltrà erant

contemptibiles, ſicut & prius, & quòd breui tempore A ac vnico momento tanta facta ſint à piſcatore & priuato. Cœlum itaque iam erat terra, tum propter viuendi rationem, tum ob libertatem dicendi, miraculàque omnia, & quemadmodum angeli, ita admirabiles erant ad nihil ſe conuertentes, non ad riſum, non ad minas, non ad pericula. Non ſolùm autem propter hoc, ſed etiam quòd valde humani, & pro aliis ſoliciti erant, alios enim pecunia, alios corporali miniſterio iuuabant. *Quare implenit ſatanas cor tuum?* Quaſi rationem reddens, Petrus puniturus illum etiam alios erudit. Quoniam factum hoc valde moleſtum appariturum erat, & propter hoc etiam in illo & in vxore eius, terribile iudicium faciebat. Si autem abſque venia peccantes ambo non talem reportaſſent pœnam, quantus porrò contemptus dei fuiſſet? Quia autē propter hoc, manifeſtum ex eo quòd non ſtatim ad puniē- B dum progreditur, ſed oſtendit principiò peccatum. Vnde nullus ingemuit, nullus eiulauit, ſed omnes timuerunt. Meritò autem, quia fides illorum creſcebat, plura etiam ſigna fiebant, & magnus etiam apud ſuos metus erat, quoniam non ſic externa nos turbāt, vt domeſtica. Simus igitur inter nos coniuncti, nullus erit nobis inimicus, quēadmodū ſi inter nos diſſideamus, omnes nobis inſidiabuntur. Ex hoc & illi poſteà fidentiores erant, & cum magna libertate etiam in forum ſe conferebant, & in medio inimicorum etiam potentes erant. Et implebatur illud quod dictum erat, *Pſal.109. a* Dominare in medio inimicorum tuorum: id quod & maioris virtutis initium erat, quia hæc quum comprehenderentur ac ligarentur, faciebant. Igitur ſi hæc patiebantur, qui ſolùm mentiti erant, ij qui peierant, quid non patientur? Adde, quòd & mulier ſimpliciter dicēs, C

Etiam, tanti. talem dedit pœnam, & non effugit. Cogitate qua pœna digni ſunt qui iurant ac peierant. Tēpeſtiuum fuerit & hodie ex lege oſtendere, periurij gra uitatem. Falx, inquit, volans erat lata cubitis decem. Quòd volat, manifeſtat pœnæ celerrimum aduentū, iuramentis affuturæ. Quòd autem cubitorum decem latitudine ac longitudine, vehementiam ac magnitudinem ſignat malorū. Quòd autem à cœlo, ſignum eſt ſententiam in cœleſti ferri iudicio. Porrò quòd in falcis ſpeciem oſtenditur, ineffugabilem pœnā monſtrat. Quemadmodum enim falx, quæ in ceruicē immiſſa, nec in ſeipſam retracta fuerit, manet quodam modo iam etiam reſecta ceruice: ſic & terribilis quædam pœna eſt, quæ ſuper peierantes venit, nec deſiſtit, niſi prius perfecerit opus ſuum. Si autem iurantes effugerimus, ne confidamus. In malum enim noſtrum hoc fit, quo- D niam quid cenſetis, nónne multi eadem, quæ Ananias & Sapphira commiſerunt, & non eadem paſsi ſunt? Et quo modo, inquit, paſsi non ſunt? Non quia condonatum eſt illis, ſed quia grauiori malo ſeruantur. Atque ita qui multùm peccant, magis timere debent ſi non puniantur, quàm ſi puniantur. Creſcit enim ipſorum pœna, ex eo quòd deus longanimis non vlciſcitur: ne hoc igitur ſpectem°, quòd nō punimur, ſed ſi nō peccauerimus. Si autem peccantes non punimur, magis tremere debemus. Dic enim oro, ſi ſeruum haberes, cui ſemper minareris, & quem nō percuteres, quando magis terretur, quando magis fugit, ac fugitiuus fit: nónne quando ſolùm minaris? quando etiam mutuum monemus non continuò minandum, vt ne ſic terrore animam magis concutiamus, atque ita non magis diſcerpamus, quàm plagis ipſis. Et aliter: Et illic quidē

In periuros γνώμη cū exemplo.

temporaria pœna, hîc autem æterna. Ne igitur ſi nunc nullus patitur ea quæ falx minatur, ſed illud cogitanum talia faciat quis. Quoniam multa fiunt nunc, quæ in diluuio, ſed diluuium non accidit: gehennæ enim pœna nunc inter minas eſt. Multi peccant qualia hi qui in Sodomis, ſed ignis pluuia non deſcendit: igneū enim flumen paratum eſt. Multi ea quæ Pharao auſi ſunt, ſed non eadem paſsi ſunt quę Pharao, neque ſubmerſi ſunt in mari rubro. Expectat enim illos pelagus abyſsi. Ibi non abſque ſenſu pœna, neque ſuffocatio eſt, ſed multò magis puniuntur, cruciantur, ſtrangulantur. Multi quæ Iſraëlitæ auſi ſunt, ſed non deuorarunt illos ſerpentes, manet enim illos vermis immortalis. Multi ea quę Giezi auſi ſunt, ſed nō ſūt lepra percuſsi: expectat enim illos pro lepra, quòd diſſecentur & ponantur cum hypocritis. Multi etiam iurarunt ac peierarunt. Si autem & effugerint, ne confidamus, manet enim illos ſtridor dentium, & fortaſsis etiam hîc patientur & non effugient, etiam ſi non eueſtigiò, ſed in aliis peccatis, vt grauior ſit pœna. Quoniam & nos ſæpius ſumpta occaſione à minoribus, etiam pro magnis, totam iram explemus. Et ita quando videris tibi aliquid contigiſſe, memor eſto illius peccati tui. Hoc enim in filiis Iob contigit. Meminiſtis fratrum Ioſeph, vendiderant fratrem, occîdere attentarant, imò quantum in ipſis erat occîderant, deceperant, contriſtarántque ſenem, *nihil patiebantur*. Itaque poſt multos annos extremis periculis laborarunt, & peccati ſui recordantur: & quòd non coniectura ſit quod dico, audi illos quid dicant: Etiam in peccato enim ſumus *Gen.42.* propter fratrem noſtrum. Sic ſanè & tu facito. Quando aliquid acciderit, dic etiam, in peccato ſumus, quia non audiuimus Chriſtum, quia iurauimus. Iurandi conſuetudo & periuria in caput noſtrum reciderunt. Itaque confitêre, etenim & illi confeſsi ſunt, ac ſeruati. Quid etiam ſi non ſtatim pœna inuadit? quoniā & Achas propter Nabuthem, non ſtatim poſt peccatum *3.Reg.21.* paſſus eſt ea, quæ paſſus. Quare autem hoc fit? Dat tibi præſcriptum tempus deus, ita vt abluaris: quando autē perſeueraueris, adducit poſteà pœnā. Vidiſtis quid paſsi ſint ij, qui mentiti? Itaque & cogitate quid patiantur etiam hi qui peierant. Cogitate & deſiſtite. Non eſt poſsibile, quòd is qui iurat, non peieret, ſiue volens ſiue nolens. Non eſt etiam poſsibile, quod periurus ſaluetur. Sufficit vnum periurium ad hoc perficiendum, & totam pœnam nobis intentandam. Propterea oro, vt noſtri ipſorum curam habeamus, vt & pœnam peccatis debitam effugiamus, & bona æterna cōſequamur. Gratia & miſerationibus vnigeniti filij illius, cum quo patri & ſpiritui ſancto ſit gloria, imperium, honor, nūc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

γ. ὥρμησε περιοῦναι, ἐκὲι νεκρὸν ἐνόησεν.

Surgens autem princeps ſacerdotum & omnes qui cum illo, quæ eſt ſecta Sadducæorum, impleti ſunt æmulatione, & iniecerunt manus ſuas in apoſtolos, & poſuerunt illos in cuſtodiam. *Homilia XIII.*

Nihil impudentius neq; audacius malicia. Qui experti anteà didicerant, quanta illorum virilitas ac fortitudo ex his quæ attētarant attamen denuò attentāt, & iterū ſimul conſurgunt. Quid autē eſt, *Surgens autem princeps ſacerdotum, & omnes qui cum illo.* Motus ex his, inquit, quæ acciderant excitatus eſt, & iniecerunt manus ſuas in apoſtolos, & poſuerunt eos in cuſtodia publica. Nunc vehementius illos inſectantur, nec ſtatim illos iudicarunt, expectan

tes

Universidad de Deusto
Biblioteca

tes iterum, vt illis fiant benigni. Et vnde manifestum, quòd illos aggressi sint durius? ex eo quòd posuerunt illos in custodiam publicam. Iterum incidunt in pericula, iterum diuina gratia fruuntur. Et quo modo, audi cuncta: *Angelus autem domini per noctem aperuit fores carceris, eductisque illis dixit, Ite & stantes in templo loquamini populo omnia verba vitæ huius.* † Hoc etiam in illorum consolationem factum est, & horum vtilitatem ac doctrinam, & vide etiam hîc fieri, quod & de Christo legimus. Miracula enim quæ in quibusdam locis facta non sinit illos videre, sed præparat aliqua ex quibus hæc discant: vt in resurrectione sua non permisit videre, quo modo resurrexit: indigni enim erant hanc
Ioan. 6 videre, sed ostendit ea per quę hęc fecit: similiter etiam in vino quod ex aqua factum, non vident discumbentes: inebriabantur enim, & aliis iudiciũ permisit. Nam eos qui educebantur, non vident: coniecturam ex qua discere poterant ea quæ facta sunt, viderunt. Cur enim etiam per noctem emisit illos, quia sic magis quàm aliter eis creditum est. Et aliter dic, quòd licet ad interrogandum venissent, vel alia ratione, etiam ipsi non
Dani. 3. credidissent. Sic & apud veteres accidit, vt Nabuchodonozori, vidit laudantes deum in camino pueros, & tunc obtupescere cœpit. Oportebat igitur & hos interrogare primũ, Quo modo egressi estis? Illi autẽ quasi nihil factũ esset, interrogant, dicentes: *Nónne denunciando denunciauimus vobis, ne loquamini?* Et vide quo modo per alios discunt omnia. *Vident enim clausum carcerem cum summa securitate, & custodes stantes ante fores. His auditis autem, ingressi sunt sub ipsum diluculum in templum, & docebant. Adueniens autem princeps sacerdotum, & qui cum illo, conuocauerunt concilium & omnium cœtum seniorum filiorum Israel, & miserunt ad carcerem, vt adducerent illos. Quum venissent autem ministri, non inuenerunt illos in carcere, & reuersi annunciarunt dicentes, Carcerem quidem inuenimus clausum cum omni integritate,* † *& custodes ante fores, vt autem aperuimus, intus neminem inuenimus.* Duplex securitas, sicut & in sepulchro, erat obsignatio & homines. Vide quo modo cum deo pugnabant. Dic oro, erántne hæc humana, quæ cum illis facta? quis illos eduxit ianuis clausis? quo modo exierũt custodibus ante fores stantibus, ita insanientibus & ebria verba proferentibus? Quos non detinuerunt carcer & vincula, fores clausæ, hos sperabant se posse vincere, insipientium puerorum rem discentes. Ministri sanè illorum, propter hoc adsunt, & factum confitentur, vt omnem in illis excludant occasionem. Vides signa varia cum signis, alia quidem ab illis, alia autem in illos facta, quæ & clariora erant? Bene, neq; ipsũs statim indicatũ est, sed prius anxij secum fuerunt, vt cognoscentes diuinam esse virtutem, sic discant omnia.

Vt autem audierunt sermones illos & princeps sacerdotum, & dux militiæ templi, † *& primarij sacerdotes, ambigebant de illis quidnam futurum esset hoc. Aduenięs autem quidam nunciauit eis, Ecce viri quos posueratis in carcere, sunt in templo stantes ac docentes populum. Tunc abiit dux militię cum ministris, adduxit illos sine vi. Timebant enim populum ne lapidarentur.* O insipientia. Timebant, inquit, turbam. Quid enim illis prodesse poterat turba? Oportebat timere deum, qui tanquàm volucres illos semper ex ipsorum manibus eripiebat: sed magis turbam metuebant. *Et interrogauit illos princeps sacerdotum, dicens: Nónne etiam atque etiam præcepimus vobis, ne doceretis in nomine isto, & ecce replestis Hierosolymam cum doctrina vestra,* † *& vultis inducere sanguinem hominis istius.* Quid igitur apostoli, iterum cum mansuetudine illis loquũtur, quanuis certè dicere poterant, Qui nam estis vos, qui contrarium deo præcipitis? Sed quid? Iterum tanquàm admonentes ac consulentes cum mansuetudine respondent: *Respondens autem Petrus & apostoli dixerunt, Obedire oportet deo magis quàm hominibus.* Magna cum sapientia ostendunt, quòd illi cum deo pugnent.

Deus patrum nostrorum suscitauit Iesum, quem vos interemistis suspendentes in ligno. Hunc principem & seruatorem exaltauit dextera sua, vt det pœnitentiam Israeli, remissionémque peccatorum.

Quem vos interfeciſtis, inquit, deus suscitauit. Et vide, quo modo patri totum imputauit, vt ne videatur alienus filius esse à patre. *Et exaltauit*, inquit, *dextera sua.* Non simpliciter hoc solùm resurrectionem, sed etiã assumptionem manifestat. Vt pœnitentiam det Israëli. Vide hîc vtilitatem & doctrinam pro defensione exactè absolutam. *Ac nos sumus ei testes eorum quæ dicimus.* Magna libertas. Deinde sermonem faciens fidelem ac credibilem adiecit: *Insuper autem & spiritus sanctus, quem dedit deus obedientibus ipsi.* Vides quo modo non solùm suo ipsorum, sed & spiritus testimonio vti sunt. Et non dixerunt, quem dedit nobis, sed obedientibus, simul & modestiam seruãtes, & magnum illud docentes, quod & illi possent accipere. Vide quo modo & verbis & operibus eruditur, & nõ attendebãt, vt iusta illis condemnatio fiat: nam & propter hoc deus sinebat illos in iudicium duci, vt & illi erudirentur, siquidem discere voluissent. *Hæc autem quum audissent, dissecabantur, & consultabant, vt interficerent illos.* Vide excellẽtẽ malitiã, oportebat ex his quæ audierant, perterreri: illi autem dissecabantur, & consultabant illum vt sine causa occiderent. Sed necessarium est iterum lecta videre: *Angelus autem domini per noctem aperuit fores carceris, & eductis illis dixit, Ite, & stantes loquamini in templo verba vitæ huius.* Eductis: non ille eduxit eos, sed permittit, vt & hac ratione ipsi imperterriti essent: quod & ostenderunt, nocte ingressi in templum & docẽtes. Si autem emisissent illos custodes, effugissent: siquidem persuasi exissent, imò si eos illi emisissent, nentiquam in templo docuissent, sed fugissent. Hoc autem nullus est tam insipiens, vt non videat. Nónne etiam atque etiam præcepimus vobis? Igitur siquidem & illi vobis obediissent, bene argueritis. Sed quia & tunc dixerunt, se non obedituros, superfluæ sunt illæ correctiones. Vide criminum contextum, & magnam insipientiam. Voluntates nũc Iudęorum cædis auidas ostendere volunt, quòd non propter veritatẽ hæc faciant, sed vt sese vlciscantur. Propter hoc apostoli illis non respondẽt audacter. Doctores enim fuerunt, quanuis quis est, qui si ciuitatem totã reparasset, tantam habens gratiam, non dixisset ac loquutus esset magnum quiddam. At illi non fecerunt, neque enim irascebantur, sed miserabantur illos & lachrymabantur: & considerabant, quo modo illos liberent ab errore & furore, & non iam dicunt illis, Vos iudicate, sed affirmant dicentes: *Quem deus suscitauit.* Per hoc manifestantes, quòd iuxta mentem ac sententiam dei hæc facta sint. Non dixerunt autem, quod nõ diximus vobis etiam tunc: Nos nõ possumus, quæ vidimus & audiuimus nõ loqui. Non enim erant ambitiosi ac glorioſi. Sed iterum eadem dicunt, crucem ac resurrectionẽ. Et non dicũt quare crucifixus est, quod pro nobis: sed insinuant quidem, nondum autem manifestè, iam illos terrere volentes. Dic oro qualis est hæc rhetorice hoc loco? Nulla. Sic absq; apparatu euangelium vitæ prædicatur. Dicit & ad quid. nẽpe vt det pœnitentiam, adducens & remissionem peccatorũ Israëli. At hæc tunc non videbantur probabilia, dicunt:

Suprà 4. d

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quid dicis? & quo modo non erāt probabilia, quibus neque principes, neq; multitudo contradicere poterat? sed ora quidem illorū obturabantur, hæc autem docebantur: *Ac nos*, inquit, *testes horum verborū sumus.* Quorum? quòd remissionem ac pœnitentiā promisit. Nam resurrectio quidem erat iam ex confesso. Quòd autem remissionem dat, nos testes sumus, & spiritus sanctus: qui non aduenisset, peccatis anteà nondum solutis, atq; adeò argumentum hoc dubitatione ac cōtrouersia caret. Remissionem peccatorum audis miser, & quòd pœnam non exigit, & vis occîdere? Quanta est hæc malicia? Quanuis oportuerat falsa docētes redarguere, etiam si non possent persuaderi. Si autē non voluissent persuaderi, non occîdere, quid enim opus erat cæde? At illi præ furore, neq; sciebant quid factum. Vide, quo modo hîc vt recordati sunt facinoris, de remissione etiam loquuntur: ostendentes facta quidē morte digna, quæ autem dantur, tanquàm resipiscentibus data. Quo modo aliter quis persuaderet illis? Num quasi bene egissent diceret? Et vide malignitatē. Sadducæi illis astant, qui maximè de resurrectione dolebant, sed nihil à malicia luerifecerūt. At dixerit fortasse quis, Et quis homo assequutus tanta bona, quanta apostoli, nō esset magnus? Sed videre te velim, quo modo priusquā hanc gratiam consequuti sint, fuerunt simul perseuerātes in oratione, & fiſi sunt supno auxilio. Et tu dilecte, speras regnum cœlorum, nihilq; sustines? Et tu spiritū accepisti, sed non talia pateris, neq; periclitaris. Illi autē priusquam à prioribus respirarent, iterum ad illa ducūtur. Istud autem ipsum, non vana gloria inflari, quantum est bonum? Cum tanta mansuetudine loqui, quātum est lucrum? Non autem omnia gratiæ miraculorū erant, sed etiam studij illorum magnæ coniecturæ. Nā quod in illis, ea quæ gratiæ erant fulgebant: illorum diligentię erat. Itaq; vide statim ab initio, quàm solicitus sit Petrus, quàm sobrius & vigilans: quo modo credentes, pecunias abiiciebant, nihil propriū habebant. In oratione erant, concordiā præ se ferebāt, in ieiuniis versabantur. Hæc quātæ gratiæ, dic oro. Idcirco & per eos facit fieri reprehensionem à ministris illorum, qui etiam sicut apud Christum dicebant missi: Nunquam sic homo loquutus est, sicut hic homo. Annunciauerūt reuersi quæ scilicet viderant. Tu autem considera hoc loco & illorum consuetudinem, quo modo cædunt, & principis sacerdotum fictam mentem. Mansuetè enim hinc illis loquitur, vtpote timens, & prohibere magis volebat quàm occîdere, quoniam hoc non poterat, atque ita omnes monet, etiam extremum illis impendere periculum. *Vultis*, inquit, *inducere super nos sanguinem hominis illius?* Adhuc homo illis esse videtur. Sic dixit, ostendens quòd necessarium illis fuerit præcipere. Sed vide etiam Petrum quid dixerit: *Hunc deus principem & seruatorem exaltauit dextera sua vt daret pœnitentiam Israeli, & remissionem peccatorum,* Hîc non meminit gentium, vt ne det ansam. *Et volebant*, inquit, *occîdere illos* Vide iterum illos in angustia & dolore, istos autem in lætitia & voluptate, non simpliciter dolebant, sed dissecabantur. Hoc est profectò malè habere, quemadmodum & hîc videre licet: In vinculis erant isti, & sistebantur in iudicio, & qui iudicabant erant anxij, consiliique expertes. nam sicut qui adamantem percutit, ipse sibi plagam infert, ita & hi. nam videbant non solùm horum libertatem non impediri, sed prædicationem etiam magis augeri, & imperterritos illos etiam non data occasione, loqui. Imitemur hos dilecti etiam nos, & imperterriti simus in omnibus molestiis. Ei enim qui timet deum iam nihil graue est, sed sunt grauia in his qui non timent. Qui enim per virtutē passiones vincit, & res præsentes tanquam vmbram prætercurrit: quo modo ab aliquo patietur malum? quem timebit? vel cur grauia putabit? Itaque confugiamus ad petram illam inconcussam. Si quis nobis ciuitatem construxisset, & murum apposuisset, imò si segregasset nos in terram, in qua nullus obturbat, & omnem abundantiam suppeditet, non sinēs nos cum vllo habere negocium: non constituisset nos in tanta securitate, quanta Christus. Sit igitur si placet & ciuitas ænea, murum vndequaque habens fortem ac inexpugnabilem, nullus illi adhæreat hostis, vberem terram habeat ac pinguem, asit etiam aliarum rerum abundantia, stent etiam ciues mansueti ac amabiles, & nullus illic appareat vir malefactor, fur, manticularius, calumniator, forumq; iudicis nullum, sed solum contractus pacifici, & hanc habitemus ciuitatem: neque sic tamen securè viueretur. Quare? quia necesse foret, & à seruis, & ab vxore & à pueris differre, multique mœroris esset occasio. Hîc autem nihil tale, non enim offenderet etiam quod mœrorem exhibet: sed hoc mirabile, quòd ipsa quæ negocium videntur exhibere, illa potissimum, omnis gaudij ac lætitiæ essent causa. Dic oro quamobrem *illi contristaturi sunt, vel stomachaturi? Vis afferamus quendam in medium? Stet quis ex principibus, magnas possideat opes, ciuitatem inhabitet regiam, negocium cum nullo habeat,* delicietur solùm, & huic rei soli vacet, sedens in vertice honorum, deliciarum, ac diuitiarum: opponat autem illi quis Petrum in vinculis, & sexcentis molestiis si placet, & hunc inueniemus multò magis in deliciis, nam quando tanta gaudij abundantia erit sicut oblectari in vinculis, cogita quanta erit gaudij magnitudo. Sicut ij qui in magno sunt principatu, quæcunque illis grauia accidunt, non sentiunt, sed perdurant in gaudio: sic sanè & hi, propter illa ipsa enim magis gaudebant, neque enim ratione poterit quis comprehendere voluptatem, quantam habent ij qui propter Christum graue quiddā patiuntur: nam multò magis gaudent *in malis* quàm in bonis. Si quis dilexerit Christū, scit quid dicā. Iam quid? securitatis negratia, fugituri sunt mala? Sed quis dic, oro, innumeras possidens diuitias tanta pericula posset effugere, cum tantis gentibus conuersans, si sola reipublicæ administratio transferatur? Hi autem quasi ex præcepto regio perficiebāt, imò & multò facilius. Non enim sic regum præceptū, vt illorum verba, omnia perfecerunt. Regiū enim præceptum necessariò cogit, hi autem voluntarios ac spōtaneos, & maximas gratias habētes. Quale præceptum regium, omnes pecunias relinquere, animę persuaserit, ac contemnere domum, patriam, cognatos, & salutē suam: sed sunt piscatorum ac pellionum voces tam potentes, atq; ita etiam in voluptate erant & potentiores ac fortiores omnibus. Etiam, inquit, cōcedo quòd illi, quia signa faciebant. Qui autē credebant, dic oro, quæ signa fecerunt, tria milia & quinq; milia, qui & in exultatione magna versabantur. Meritò. nam omniū mœrorum sustentatio, diuitiarū cupiditas explosa erat. Illa enim & bellorum, & contentionū, & tristiciæ ac mœroris, & omniū malorū causa erat, quæ vitā facit molestam & tristiorem, illa est. Et inueniet quis plures qui mœrorem habent diuites quàm pauperes. Si autē non videtur quibusdā sic esse, hoc contingit: nō quòd ea sit

Ioan. 7. g

Simile.

rerum

Universidad de Deusto
Biblioteca

rerum natura,ſed quòd talis eſt eorum opinio. Iam ſi & diuites habẽt aliquid voluptatis,haud mirum eſt:nam & qui ſcabie pleni ſunt, ſunt in magna voluptate. Quòd autem & diuites ab illis non differant, & ſit illis eiuſmodi anima,manifeſtum inde: cõtriſtant illos curæ, attamen volunt in illis detineri propter voluptatem momentaneam. Qui autem ab his liberi,in ſanitate ſunt & extra mœrorem. Vtrum ſuauius dic, oro, & vtrum ſecurius? Pro vno,de pane & veſtibus eſſe ſollicitum,an pro multis,& ſeruis,& liberis qui pro ſeipſis nõ ſint anxij? Quemadmodum enim hic pro ſeipſo timet, ita & tu pro his qui à tuo capite pendent. Et quarè nam fugiẽda videtur paupertas,inquit? Quoniam hoc multis etiam de aliis virtutibus videtur, quæ ſanè per ſe nõ ſunt fugiendæ, ſed propter eum qui ægrè operatur. Igitur & illa non eſt fugienda: ſed ita videtur ei qui ægrè amplectitur, atque adeò ſi quis illã ferre poſſet, vtique non eſſet deprecabilis. Quare enim illam apoſtoli deprecati nõ ſunt? quare multi etiam eligũt illam? Et non ſolùm nõ deprecantur,ſed etiam aduolant: nam quod reuera horrendum,nequaquam eligibile eſt, niſi ab inſanis. Si autẽ philoſophi qui inter homines ſublimiores fuerunt ad hanc venerunt,quaſi ad ſecurũ prædium & morbis non obnoxium,neq; mirabile ſi aliis non videatur. Nam diues quidem nihil aliud mihi eſſe videtur,quàm ciuitas abſque muris in agro ſita, & vndique inſidiantibus expoſita. Paupertas verò ſecurum præſidiũ,æreis muris, & expugnatu difficile. At dixerit quis, res contrariò ſe habet modo: hi enim ſæpe ad tribunal trahuntur,hi ſunt qui ſæpe affliguntur, qui malè habẽt. Non pauperes ſimpliciter,ſed pauperes quidem qui ditari volunt. Ego autem non de illis loquor, ſed de iis quibus ſtudium eſt in paupertate verſari. Dic enim oro mihi,quare nullus eos qui in montibus habitant, trahit ad iudicẽ,quanuis ſi illi qui pauperiores magis trahuntur ad iudicem,hos omnium maximè oportebat? Quare autem mendicantes nullus trahit ad iudicem? Quare nullus cogit,nullus calumniatur? Nõnne quia in ſecuriori loco habitant? Quàm multis autem infœliciſsimum videtur eſſe pauperem & mẽdicare? Quid igitur? Eſtne bonum mendicare? Bonum inquam, ſi eſſet qui conſolaretur & miſereretur: ſi eſſet ſuppeditans, vitam ſic ocioſam & ſecuram omnes probarent. Ego autem non hoc laudo,abſit: ſed ita,vt quis opes non deſideret. Dic oro,mihi,vtrum dixeris magis beatũ,eum qui virtutis ſtudioſus eſt, vel eum qui procul ab ea eſt? Certum, quòd ſtudioſum. Vter igitur ſtudioſus ad cognoſcendum quid vtile ac clarum in philoſophia, hic vel ille? omnibus manifeſtum, quòd hic. Si autem non credis, diſce. Ducatur à foro mẽdicantium aliquis,& ille quidem ſit cęcus, claudus, mancus: alius verò quidam, aſpectu formoſus,corpore robuſtus, vndequaque delicatus,pecuniis affluens,genere ac potẽtia clarus: ducamus itaq; hos in philoſophiæ ſcholam, & videamus vter illorum doctrinæ ſit capacior. Sit igitur primũ præceptum, humilis ſis & mitis: hoc enim Chriſtus præcepit. Vter horum, magis perficiet quod præceptum, hic vel ille? Beati qui lugẽt: vter magis adhibebit dicto fidem? *Matt.5.a* beati humiles, Vter magis audiet? beati mundo corde, beati eſurientes ac ſitientes iuſticiam, beati perſequutionem paſsi propter iuſticiam: vter facilius hæc amplexabitur? & ſi vis,adaptemus hæc omnibus: nõnne ille quidem ardet ac inflatur vndique? Hic autẽ humiliter ſapit ſemper,& per omnia demiſsior eſt? certum quod ita eſt, id quod & externus verſiculus teſtatur. Seruus quidem Epictetus,corpore incuruus, paupertate Irus, & amicus immortalium: & ita quidem habet pauper. Diuitis autem anima, omnibus plena eſt malis, arrogantia, vana gloria, concupiſcentiis innumeris, ira & furore, auaricia, iniuſticia, & omni alio. Itaque certum quòd hæc ad philoſophiam magis idonea,quàm illa. Omnino quęritis diſcere,vtrũ magis ſuaue? Hoc enim à multis quæri video, ſiquidẽ iſta vita ſuauior, & nec de hoc ambigẽdum: nam qui ſanior,idem & ſuauius agit. Vter autem dic mihi de lege quæ propoſita, ſiquidem eam perficere velimus, magis idoneus? Ipſe dico aptiorem pauperem,quàm diuitem. Vter facilius iurabit, qui iraſcitur filius an qui cum plurimis habet negocium? Nõnne qui pro vno de pane ac veſtibus eſt ſollicitus? hic neque iuramẽtis opus habet ſi voluerit, ſed ſemper in mãſuetudine verſatur: imò qui doctus eſt non iurandum, is etiam facilè opes contemnet: & vbique illum videbit quis virtutum ſectantem vias, & omnes quæ ferunt ad manſuetudinem,ad opum deſpicabilitatem,ad pietatem,ad compoſitionem ac moderantiam animæ, ad compunctionem. Ne ſimus ergo negligentes dilecti, ſed iterum omnem adhibeamus diligentiam: & hi quidem qui ſe correxerint ac bene egerint, vt quod correctum eſt conſeruent,ita vt nõ facilè defluant,& retrorſum abeant: qui autem reliqui adhuc, & excitẽtur ac operam dent,ac poſthac impleant: & ij quidem qui iam rectè viuunt, eis qui nondum potuerũt quaſi in pelago natantibus,manum porrigant in portu, quò non iurẽt, ſuſcipiant. Portus enim quidem ſecurus eſt,non iurare. Portus in quo à ventis impetuoſis quis non ſubmergitur. Nam licèt ira, licèt furor, licèt inſultus efferueſcat, licèt quidlibet ſit, anima in ſecuritate cõſtituitur, & ita neque eiiciat aliquid eorum quę non oportet dicta eſſe. Non enim ſibi neceſſariam putauit legem. Vide quid propter iuramentum facit Herodes, caput præcurſoris amputauit, Propter iuramentum enim,inquit,ac diſcũbentes nolebat illam repulſam pati. Quid propter iuramentũ paſſæ ſunt tribus infeſtæ tribui Beniamin? Quid propter iuramentum paſſus eſt Saül? nam ille quidem adiurauit, Herodes autem etiam homicidium periurio peius commiſit. Iterum Ieſus propter iuramentum Gabaonitis factũ,qualia paſſus eſt cognouit. Satanæ enim laqueus eſt iurare, diſrumpamus igitur funes, & facilè contra omnem cuſtodiam conſiſtemus, liberemur à laqueo ſatanæ. Timeamus dominicum præceptum, conſuetudinem optimã nobis vẽdicemus, vt progredientes in via virtutum, & hoc & alia mãdata perficiamus, ac aſſequamur bona promiſſa iis qui diligũt illum, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cũ quo patri ſimul & ſpiritui ſancto gloria, honor, imperium, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Mar.6.d

1.Reg.21.b

Ioſue.9.c.d

Surgens autem quidam in concilio Phariſæus, nomine Gamaliel, legis doctor, in precio habitus apud totum populum, iuſſit vt pauliſper ſecederent foras apoſtoli. Homilia xiiij.

HIc Gamaliel Pauli præceptor fuit, & dignum admiratione, quòd tanto iudicio valẽs ac legis doctor exiſtens, nondum crediderit, non poterat ille per omnia manere incredulus, & manifeſtum hoc ex verbis illius, quæ conſulendo affert. *Iuſſit enim*, inquit, *vt apoſtoli foras ſecederent.* Vide ſapientiam & intelligentiam in concione, & quo modo illos ſtatim perterruit, ita vt nulla ſuſpicio eſſet, quòd eadẽ cum illis ſentiret: ſic ad eos qui eiuſdem ſententiæ erat loquitur, neque magna vehementia vtitur, ſed vt cum viris

Universidad de Deusto
Biblioteca

viris ebrij furore ita dicit, *Viri Israelitæ attendite vobis ipsis in hominibus illis quid facturi sitis.* Ne simpliciter neque ita temerè, ait, feramini. *Ante illos enim dies, surrexit Theudas dicens sese esse aliquem, cui adhæsit numerus virorum circiter quadringentorũ, qui occisus est, & omnes qui credebant ei dissipati sunt, & redacti sunt in nihilum.* Exemplis illos castigat, & illum qui plures deficere fecerat, posterius ponit. Itaque antequam exempla diceret, inquit, Attendite vobis. Postquam autem ostendit, affirmat, dicens: *Et nunc dico vobis abstinete ab hominibus istis, & sinite illos. Post hũc surrexit Iudas Galilæus in diebus professionis, & auertit magnum populum post se, & ille periit, & omnes quicunque paruerant illi dispersi sunt: & nũc dico vobis, abstinete ab omnibus illis, & sinite illos. Quia si fuerit ex hominibus consilium istud, vel opus, dissoluetur: Si autem ex deo est, non poteritis dissoluere istud.* Quasi diceret, expectate: nam si & illi ex seipsis surrexerunt, nihil prohibebit etiam illos destrui: ne quo pacto etiam cum deo pugnare inueniamini. Et sic per impossibile & per inutile auertit illos. Non dixit autem à quo interempti sint, sed simpliciter quòd occisi sint, fortasse in his quæ subdit quasi concomitans supponit docens: quod siquidem humanum est opus, nullis est nobis opus negocijs: si autem diuinum est, quicquid feceritis, non poteritis vincere. Sic sanè & sermo sapiens videtur: Quia & persuasi fuerunt, vt non occiderent illos, sed solùm flagellarent. *Persuasi sunt autem ab illo, & accersitos apostolos flagellarunt, & præceperunt eis, ne loquantur in nomine Iesu, & dimiserunt illos.* Vide post quot miracula flagellantur, nihilominus tamẽ doctrina iterum crescit. Etenim & in domo & in templo docebant. *Et illi quidem gaudentes ibant à facie concilij, quòd digni habiti sunt pro nomine Christi, contumelia affici. Et quotidie in templo, & in singulis domibus non cessabant docere, & annunciare Iesum Christum. In diebus illis numero discipulorum crescente, ortum est murmur Græcorum aduersus Hebræos, quòd despicerentur in ministerio quotidiano viduæ illorum.* Non in illis omnino dicit diebus, sed quia hæc est consuetudo scripturæ etiam futura aliquando, quasi deinceps facta dicit. Ideirco sic dixit: Hellenistas autem hoc est, Græcos opinor dici qui Græcè loquebantur. Hi enim Græcè loquebantur, quanuis Hebræi essent. Ecce noua tentatio, imò & tu si vis considerare, videbis & intus & foris, bella iam ab initio esse. *Cæterùm duodecim illi quum iussissent adesse multitudinem discipulorum, dixerunt: Non est placitum relinquere nos verbum dei, & ministrare mensis.* Bene. Ea enim quæ magis necessaria, minus necessariis sunt præferenda. Vide autẽ quo modo statim & horum curam habeant, & prædicationẽ non negligunt. Quasi autem magis venerabiles illi essent, ideo & præferuntur. *Circumspicite igitur fratres viros ex vobis spectatæ probitatis septem, plenos spiritu & sapientia, quos constituemus in hoc ministerio. Nos verò deprecationi & ministerio verbi incumbemus. Et placuit sermo coram omni populo, & elegerunt Stephanum virum plenum fide ac spiritu sancto.* Vtique & illi pleni fide fuerunt, quos & elegerunt, vt ne eadem fierent sicut cum Iuda, & cum Anania ac Sapphira. *Et Philippum, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum proselytum Antiochenum, quos statuerunt coram apostolis: & quum orassent, imposuerũt eis manus, & sermo dei crescebat, ac multiplicabatur numerus discipulorum Hierosolymis valde, multaq; turba sacerdotum obediebat fidei.* Sed videamus iterum quæ dicta sunt: *Viri attendite vobis.* Vide, oro, hic Gamalielem quo modo cum mãsuetudine loquitur, & nõ dicit antiquas historias, quãuis haberet multas, sed recentiores, quæ ad confirmandam fidem dictorum plurimum momenti habebant. Ideo & cum occultatione insinuat dicens, *Nam ante hos dies.* Quasi manifestans quòd non ante multos dies. Itaque siquidem statim dixisset, *Dimittite viros.* Et ipse visus esset suspectus, & sermo eius non fuisset tam validus, cum exemplis autem suum robur accepit. Propter hoc non vnius meminit, sed etiam alterius, quanuis & tertium potuisset dicere ex abundantia, & se bene dicere ostendens, & illos abducens à voluntate sanguinaria. *Abstinete ab hominibus.* Vide quàm mansuetis moribus, & neque longum sermonem, sed breuẽ facit, neque illorum cum furore meminit. *Et quotquot paruerunt illi, dispersi sunt.* Hoc dicens, nihil in Christum blasphemat, sed quod vult maximè corrigit. *Si fuerit,* inquit, *ex hominibus, dissipabitur.* Hic & illos videtur hortari, vt ratiocinentur ac colligant. Igitur quia nõ disipatum est, non est humanum. Ne quo pacto, & cum deo pugnare inueniamini. Hoc dixit, impossibili, & inutili illos cõpescens. *Si autem ex deo est, non poteritis.* Non dixit, Si fuerit Christus deus. Opus enim hoc declarabat, neque asseruit quòd non humanum, nec quòd nõ diuinum, sed futuro tempori fidem permisit, ita vt persuadeat. At dicet quis, Si persuasit, quare flagellarunt? Non potuerunt non videre quàm indubitata iusticia, nihilominus tamen furorem suum impleuerũt. Et aliter: Et iterum hac ratione territuros se expectarunt. Gamaliel autem apostolos non præsentes magis conciliabat, & sermonum suauitate, & eorum quæ dicebantur iusticia. Persuasit, quasi prædicabat & hic euangelium, imò quasi iustam sententiam contra illos proferebat. Credite, quòd non poteritis disipare. Quare non credidistis? Tam magna prædicatio, quia & ab inimicis testimoniũ habet. Illic quadringenti surrexerant, & posthac iusta multitudo. Hi duodecim erant primi. Ne igitur nobis spernenda sit multitudo quæ accessit. *Si enim fuerit ex hominibus opus hoc, dissoluetur.* Poterat & aliũ Aegyptium dicere, sed superflua fuisset mẽtio eius. Vidisti quo modo terrore sermonem concluserit? Ideo & non affirmat simpliciter, vt ne videatur pro illis dicere, sed ab euentu rei ratiocinatur. Non ausus est autẽ affirmare, quòd nõ humanum esset, neque ex deo. Quoniam si dixisset, quòd ex deo, contradixisset vtique. Si autem ex hominibus, iam iterum propensi fuissent facti ad insurgendum: eapropter iussit vt illi finem expectarent, dicens, Abstinete. Illi autem minantur iterum, sciẽtes quidem, quòd nihil efficiunt, facientes autem quod poterãt. Talis enim res est malicia: Impossibilia sæpe attentat. *Post hunc autem surrexit Iudas.* Hæc si Iosephi historias inspexeritis, discetis euidentius, nam ille horum historiam conscribens, diligenter narrat. Vidisti quale ausus est dicere, quòd ex deo: quando postea à rebus fidem accepit? Reuera magna fiducia, & à personarũ respectu plurimum alienus animus. Persuasi autem sunt ab eo, & accersitos apostolos flagellarunt, ac dimiserunt eos. Reueriti sunt gloriam viri, ideo & destiterunt ne occiderent apostolos: flagellatos autem solùm dimiserũt. Itaque illi profecti sunt gaudentes à facie concilij, quòd pro nomine Christi digni habiti sunt, qui cõtumeliam paterentur. Quibus signis hoc non magis admirabile est? Nusquam hoc apud veteres contigit, quia & Hieremias flagellatus est, propter verbum domini. Et Heliæ ac aliis minati sunt. Sed hic etiam ab hoc, & non à solis signis, virtutem dei declararunt. Non dixit, quòd non dolebant, sed quòd dolentes gaudebant. Vnde manifestum: ex libertate dicendi, quæ post flagella sequebatur. Quocirca id manifestans, *In templo,* inquit, *ac singulis domibus non cessabant docere ac annunciare Iesum Christum. In diebus*

Supra.

Universidad de Deusto
Biblioteca

diebus autem istis. Quibus istis? Quando hæc fiebant, quando flagella, quando minæ, quando multiplicabātur discipuli. *Tunc ortum est murmur.* Hoc fortasis ob multitudinem venit. Nō enim possunt omnia in multitudine tam exactè fieri. *Et magna turba sacerdotum obediebat fidei.* Quia multi ex his credunt, à quibus Christo mors intētata. *Ortum est*, inquit, *murmur, quòd despicerentur in ministerio quotidiano viduæ ipsorum.* Itaque quotidie ministrabāt viduę. Et vide quo modo & hic ministerium vocat, & non statim eleemosynam: ne & hos qui darent, & eos qui acciperent, extolleret. Hoc non erat maliciæ, sed multitudinis forsan ignauia. Propter hoc proposuit etiam istud. Non paruum enim malum erat, vnde opus vt statim corrigeretur. Vides quo modo principiò etiam mala erant, nō foris tantùm, sed etiam intus? Tu autem non solùm hoc attendas, quod corrigitur, sed etiam quòd magnum malum fuerit. *Circumspicite igitur fratres, viros ex vobis septem.* Non propria sententia faciunt, sed prius rationem reddunt multitudini. Sic & nūc fieri oportebat. *Non est placitum*, inquit, *vt relicto verbo dei ministremus mensis.* Principiò absurdū ponit, ostendens, quòd nō possit vtrunque fieri accuratè: quoniam & quando Matthiam ordinaturi erant, primùm rei ostēdunt necessitatem, eo quòd vnus defecerat, & oportebat fieri duodecim. Etiam hic vtilitatem ostendunt, sed hoc non fecerunt in principio, sed expectarunt, vsque dum oriretur murmur, neque etiam expectauerunt, vt hoc supra modum fieret. Vide quod iudicium ipsis permiserunt, & præferunt eos, qui omnibus placent, & ab omnibus testimonium habēt. Itaque quum Matthias præferendus esset, Oportet, dicebant, vt ex his viris qui fuerunt nobiscum omni tempore. hic autem non sic. Non enim erat tale negocium. Ideo & hoc non permiserūt sorti, neque quum possent ipsi spiritu moti eligere, hoc faciunt: sed magis statuunt quod multorū testimoniis approbabatur. Nam definire numerum, & ordinare, etiam hoc sibi vendicant. Eligere autem viros illis permittūt, vt ne videantur ipsi in gratiam quorundam agere. Quoniam & deus Mosi permittit eligere viros quos ipse sciebat. Etenim sapientia multa opus est in huiuscemodi dispensationibus. Profectò non est existimandum, quoniam rationem non reddiderunt, ideo non opus esse talibus sapientia. Magna enim indigent. *Nos autem*, inquit, *orationi, & ministerio verbi incumbemus.* Et incipiendo, & finiēdo rationem reddunt. *Incumbemus*, inquit. Sic enim oportebat non simpliciter, neque sine opera, sed cum perseuerantia incumbere. *Et placuit*, inquit, *sermo coram omni populo.* Et hoc illorum sapientiæ congruebat. Omnes dictum laudabant, & sic sapientia declarabatur. *Elegerunt*, inquit, Iterum illi eligunt. *Stephanum virum plenum fide ac spiritu sancto, & Philippum, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum proselytum Antiochenum, quos statuerunt coram apostolis, & quum orassent, imposuerunt illis manus.* Ex hoc manifestum, quòd segregauerūt illos à multitudine. Et illi trahunt, non apostoli ducūt. Vide quo modo conscriptor non est superfluus. Non enim dicit, Quo modo: sed simpliciter quòd ordinati sunt per preces. Hoc enim est χειροτονία, id est, ordinatio. Manus viro superponitur, totum autē deus operatur: & illius est manus, quæ eius qui ordinatur, caput contingit, si quemadmodum oportet, ordinatur. *Et sermo*, inquit, *dei crescit, & multiplicatus est numerus discipulorum.* Non simpliciter hoc dixit, sed vt ostendat, quanta sit vis eleemosynæ ac ordinis bene instituti. Et quoniam narraturus est postea de Stephano, ideo & causas illorum præmittit. *Et multi*, inquit, *sacerdotes obediebant fidei.* Quoniam enim videbant principem ac doctorē hæc affirmasse, ex operibus iam periculum faciebāt. Et admiratione dignum est, quòd populus non scindebatur, in electione virorū, quo modo apostoli ab illis nō reprobati sunt. Quantam autem dignitatem habuerunt hi, & qualem acceperunt ordinationem, necessarium erit discere. Nunquid eam quæ est diaconorum? Et profectò hoc in ecclesiis nō est, sed presbyterorū est hæc dispensatio, tametsi nullus adhuc esset episcopus, sed apostoli soli: vnde neque diaconorum, neque presbyterorum nomen esse opinor, quod clarum ac manifestum: sed tunc in hoc fuerūt ordinati. Et non frigidè ac simpliciter potestas eis concredita, sed apprecabantur, vt fieret illis hæc potestas. Vide autem oro, si septem viris in hoc, opus erat: tantæ fortasis affluebant opes, totq; viduarum erat multitudo. Itaque non simpliciter preces fiebant, sed cum multa attētione: & hoc fiebat, sicut prædicatio: plura enim illis perficiebant. Sic ad spiritualia ista adnumerabantur, sic & ad profectiones mittebantur, sic hi sermonem in manus acceperunt. Et non dicit, neque extollit illos: sed quòd non placitum, opus datum relinquere. Ita erant à Mose eruditi, ne omnia tractent. Propter hoc & Paulus inquit, Tantùm vt memores pauperū essemus. Discite autem, quo modo & anteceſſerunt hos: ieiunabant, intenti erant precibus. Hoc etiam nunc fieri oportebat. Non autem simpliciter spirituales, sed spiritu philosophia plenos dixit, ostendens quòd magna philosophia ferebant accusationem viduarum. Quæ enim vtilitas, quando nō per furtū, sed nihilominus cuncta pereunt, si dispensator vel temerarius sit & exacerbetur? Etenim hoc nomine etiam Philippus admirabilis erat. De illo enim dicit, *Et quum ingressi in domum Philippi euangelistæ, qui vnus erat ex septem, mansimus apud illum.* Vides nihil humano more dispensari. *Et crescebat numerus discipulorum in Hierusalem.* In Hierosolymis crescebat multitudo. Mirabile, ibi occisus est Christus, & illic crescit prædicatio, & non solùm non sunt offensi quidam ex discipulis, videntes apostolos quidem flagellari, alios autem fugari, alios spiritus tentare, alios obmurmurare, sed & sic credentium numerus augebatur, ita emendabatur, ex eo quod Ananiæ acciderat, & maior timor illis fiebat. Vide autem oro, quo modo creuerit multitudo: post tentationes tunc creuit, nō anteà. Consídera autem, quanta & benignitas dei, ex illis enim principibus sacerdotum, qui ad cædem turbam exasperarant, qui talia clamarant, & dixerant, Alios saluos fecit, seipsum saluum facere nequit. Ex his multi, inquit, obediebant fidei. Illius igitur & nos fiamus imitatores. *Suscepit illos, & emisit.* Ita & nos, inimicos qui innumera nobis mala fecerūt, beneficiis afficiamus: siquidem habere volumus bona, illis exhibeamus, ne benefaciēdo prætereamus. Si enim mala ferenda, dum impletur illorum furor, multò magis etiam si benefacimus. Hoc enim illo non est minus. Non est enim idem benefacere inimico, & maiora voluisse pati, vel velle, ab hoc etiam ad illa veniemus. Hęc dignitas est discipulorum Christi. Crucifixerant illum, qui ad benefaciēdum illis venerat, discipulos illius flagellarāt, & postea in eundem cum discipulis honorem ducit, & similiter sua illis cōmunicauit. Imitatores fiamus oro Christi. In hoc decet imitari illum. Hoc ęqualem facit deo. Hoc plus est quàm humanum. Vacemus eleemosynæ. Hæc pędagoga & magistra illius philosophiæ est. Qui didicit misereri eius qui in calamitate,

Supra.1.d

Num.16.b & 31.a

Supra.5.a

Matt.27.c

Galat.2.b

discet

Universidad de Deusto
Biblioteca

discet etiam nõ reminiſci malorum ſibi irrogatorum, ac inimicis benefacere poterit. Diſcamus proximorum malis confringi,& compati,& diſcemus etiam illorum mala ferre. Illum interrogemus, qui etiã malè erga nos affectus eſt,an non condemnet ſeipſum,an nõ velit reſipiſcere,an non totum eſſe dicat iræ vel puſillanimitatis,vel miſeriæ, an velit eſſe is qui cõtumeliam ferat, & ſileat, & non cõtumeliam inferens ac inſaniens, & admiratus peſſum abeat. Ne putes, quòd hoc cõtemptibiles facit. Contumelia afficere nõ tam venerabiles facit, atque contumelias ferre. Ille enim eſt cõtumelioſus,hic verò philoſophus:& ille quidem homine peior,hic vero angelis par. Licèt enim minor fuerit,eo qui cõtumeliam fecerit: attamen ſi voluiſſet, potens fuiſſet vlciſci. Et aliter, Etiam ab omnibus miſericordiam conſequetur,hic quidem,ille verò exoſus erit. Quid igitur? Nõnne hinc etiam ille multò melior erit: illum enim vt inſanientem,hunc verò vt prudentem obſeruabunt omnes. Quando igitur cogeris,vt aliquem crimineris,dic ad illum: Nõ poſſum illi malè dicere. Timeo enim,ne fortè ſit talis:maximè quidem in mẽte ne dicas,ſed neque alteri, ne in hoc cum deo pugnes. Si videris vituperari quendam, adiuua. Dic paſsionis non viri verba ſunt,dic iræ non amici,inſaniæ non animæ. Hęc cogitemus de vnoquoque peccato. Ne expectes accendi ignem, ſed anteà comprime, ne exacerbes beſtiam, ſed neque exacerbari ſinas: non enim poteris illum compeſcere ſi flãma accendatur. Quid enim dixit,Inſipiens & ſtulte? Vtri igitur verè imputatur, dicenti ne an audienti: nam ille quidem licèt valde ſapiẽs, in ſtulti exiſtimatione erit:hic etiam licèt inſipiens,ſapiens ac philoſophus habebitur. Vter inſipiens dic oro, is ne qui alteri dicit ea quæ non ſunt, an is qui neque ſic mouetur: nam ſi ſapientię eſt,etiam ſi mouearis non moueri,magnæ vtique inſipientię eſt,ſi non mouearis quem plagis affici. nondum dico, quis locus pœnæ repoſitus ſit his, qui talia opprobrant & maledicũt. Sed cur, ignobilem & ex ignobilibus,& vilem ac ex vilibus dixit? Iterum in ſeipſum conuertit opprobrium. nam ille quidem venerabilis apparet ac reuerẽdus: hic verò vilis. Talia enim tanquam opprobrium proferre, generis vilitatem inquam,animæ eſt reuera paruæ. Qui autẽ magnus & admirabilis erit, vtpote qui nihil tale ſentit, ſic afficitur quaſi audiuiſſet,quòd haberet aliquid aliud præcellens. At adulterium ac alia dicet? Hic & ridere oportebat. Quando enim laceſſitur qui non eſt conſcius, non habet locum ira. Cogitantes autem & quæ in mediũ producat verba, neque ſic oportet dolere, id quod poſtea vnuſquiſq; diſcere poterit. Hoc iam reuelauit. Deinde omnibus ſe fide indignũ exhibuit,vtpote neſciens proximorum mala tegere,& ſeipſum magis cõfudit,quàm alium,& in totum portum impegit,pœnas ſibi ipſi graues aſciuit futuri iudicij, Non enim hũc vt illum auerſantur omnes,qui tegẽda reuelat. Tu autem ne dixeris ea quæ noſti,ſed ſile, ſi vis bonum nomen habere, non enim ſubuertes quæ dicta ſunt,ac teges,ſed etiam aliud facies bonum. Non enim iam facies cõtra teipſum ferri ſententiam. Iam quiſpiam tibi maledicit? dic tu,Si omnia noſſet,nõ hæc ſola dixiſſet. Admirati eſtis cum ſtupore quod dixi, atqui imitari oportet. Ideo enim omnia hæc quæ ab exteris dicta ſunt diximus, non quòd non habeamus innumera talia in ſcripturis. Sed quòd magis hi poſſunt cõfundere, quoniam & ſcriptura nouit ad confuſionem loqui, ſicut quãdo dicit, Nónne & Ethnici hoc faciunt? Propheta autem Hieremias filios

Matth.5.g
Hiere.35.g

A Rechab in medium adduxit,paternum mãdatum præuaricari nequaquam volẽtes. Maledicebat Maria Moſem,& ab illis ſtatim expetiit pœnam, neque conceſsit tanto tempore quanto diſci poterat iniuſtum eſſe. At nos non ſic, ſed hoc maximè volumus omnes diſcere, quòd non abſque pœna abiit. Quandiu de terra ſpiramus, non poteſt ex vna ſolùm parte conſtare bellum. Trahes enim inſanientes ex vtraque parte,imò exacerbabis,ſiue à dextra,ſiue à ſiniſtra. Extinxiſti furorẽ. Qui verberat, ſiquidem habuerit eum qui nõ patitur, magis extollitur. Si autem patientem, magis deſtruitur, & in ipſum plaga conuertitur. Non enim ſic ſubuertit antagoniſtæ vim homo certaminũ peritus, ſicut homo qui iniuria afficitur,& non viciſsim cõtumelias infert: Cõfuſus enim illò deinde abit & condemnatus. Primùm quidem à conſcientia. Secundum autẽ ab omnibus qui vident. Et prouerbium quoddam eſt, Qui honorat,ſeB ipſum honorat: ita etiam qui cõtumelia afficit,ſeipſum contumelia afficit. Nullus nos poterat iniuria afficere, iterum dico,niſi noſmetipſos: neque pauperem me quis faciet,niſi ego meipſum. Age ſic conſideremus: Sit mihi anima pauper,& omnes in me pecunias erogent, quid inde? donec illa non mutetur, omnia in vanum ſunt. Sit mihi anima magna, & cuncti accipiant pecunias meas,quid inde? donec illam nõ feceris pauperem,nullum certè damnũ. Sit mihi vita impura,& omnes contraria dicant de me: quid hoc? licèt dicant,ſed non etiã in mente ſuffragiis cõfirmant. Iterũ ſit mihi vita munda,& omnes contraria dicant. Et quid inde? Nam in conſcientia ſua cõdemnant. Non enim perſuaſi dicũt. Nam quemadmodum nõ oportet celebritati credere, ita neque accuſationi. Et quid dico hæc? nullus nobis C inſidiari vnquam poterit, neque accuſatione vlla circundare ſi voluerimus. Videamus autem & ſic, Trahat quis ad forum ac calumnietur, ſi vis etiam animam efferat. Et quid hoc ſi pauliſper præter dignitatẽ hæc feras? Igitur hoc quidem iſtud malum eſt, quod propter meritũ pateris? Sed cur? meritò ne oportebat? Dicã quid iterũ. Philoſophus quidã extern⁹ vbi audiuit,quòd quidã mortuus eſt,& quidã diſcipulorũ dixit illi, Væ mihi » quia iniuſtè. Ille conuerſus, ſed quid dicebat, Iuſtè ne » voluiſſes? At Ioãnes,nónne iniuſtè mortuus eſt? Cui igitur magis etiam miſereris,eí ne qui iuſtè mortuus, an ei qui iniuſtè? nónne hunc quidem miſerum dicis, illum autẽ & admiraris. Quid igitur iniuria affectus eſt homo, quum ab illa morte non ſolùm magnũ lucrùm faciat,ſed & nihil læditur: nam ſiquidẽ ex immortali feciſſet mortalem, fortaſsis detrimentum eſſet. Si autem D mortalem & in hac natura paulò pòſt moriturum, accelerat, vt cum gloria mortẽ amplectatur, quid damni? Sit nobis anima quæ bene compoſita, & nullum forinſecus erit damnum. Sed non es in gloria? Et quid hoc? nam quod eſt in pecuniis, hoc etiam eſt in gloria. Si enim fuero magnificus,nullo opus erit. Si autem vanæ gloriæ cupidus,quò plus continget,hoc plus deſiderabo: tunc autem maximè clarus ero, & maiore gloria fruar,ſi contẽpſero gloriam. Hæc igitur ſcientes & gratiam habeamus Chriſto deo, qui talẽ vitam nobis largitus eſt,& ambiamus illum in gloriam illius: Quia ipſum decet gloria cum vnigenito patre & ſancto illius ſpiritu,in ſecula ſeculorum,Amen.

Nam.12.

Stephanus autem plenus fide & virtute, faciebat prodigia & ſigna magna in populo. *Homilia xv.*

Vide,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vide, quo modo etiam in illis ſeptem vnus cæteris præferebatur, & primatũ habebat. Nam quanuis communis omnium ordinatio, attamen ille maiorẽ ſibi conciliarat gratiam. Ante illud tempus nullũ fecerat ſignum, at vbi manifeſtatus eſt, vt oſtendatur non ſufficere ſolam gratiam, ſed opus etiam ordinatione, vt ſpiritus ſancti augmentum fiat. Quòd ſi & antè pleni ſpiritu, at id à lauacro. *Surrexerunt autẽ quidam ex ſynagoga.* Iterum vocat ſurrectionem, illorum exacerbationem & iram. Vide & hoc loco magnam multitudinem, imò aliam accuſationis figuram. Nam poſtquàm Gamaliel illos prohibuerat, ne quid contra illos attentent, aliam accuſationem inducunt: *Surrexerunt autem quidam eorum ex ſynagoga quæ dicebatur Libertinorum, & Cyrenæorum, & Alexandrinorum, & eorum qui à Cilicia & Aſia, diſputantes cũ Stephano, & nõ potuerunt reſiſtere ſapientiæ & ſpiritui quo loquebatur: tũc ſubornarũt viros, dicẽtes: audiuimus illũ loquentẽ blaſphema verba cõtra Moſem ac deum.*

Vt accuſationem inſtituant, contra deum inquit, & contra Moſem loquitur. Idcirco & diſputabant, vt cogerent illum dicere aliquid. At ille poſtea apertius loquutus eſt. Et forſan ſolùm dicebat quieſcere legẽ, vel nõ dicebat quidem, ſed inſinuabat: quoniam ſi dixiſſet manifeſtè, non opus fuiſſet viris ſubornatis, nec etiam falſis teſtibus. Variæ autem ſynagogæ erant, Libertinorum, & Cyrenenſium. Sed Cyrenenſes quidem vltra Alexandrinos ſiti ſunt, qui & illic pro cõſuetudine quæ tunc erat, habebant ſynagogas: fortaſsis autem & illic manſerunt, ne cogerentur continuò migrare. Libertini autem, qui à Romanis libertate donati erant, ſic appellabantur. Porrò quemadmodum illic morabãtur hoſpites multi, ita & ſynagogas habebant multas, in quibus oportebat & legem legi, & preces fieri. Tu autem conſidera velim quo modo & hic, dum cogitur, docere attentat, & illi iterum per ſigna in inuidiam non ſolùm mouẽtur, ſed quoniã & legis cognitione ſuperior erat, illiſq; intolerabilis, falſos quoq; teſtes conſtituunt. Non volunt enim ſimpliciter occidere, ſed & cum ſuffragio, vt & gloriam ipſorum infament, & illis relictis ſic ad alios veniant, hac ratione perterrentes etiam illos. Qui etiam non dixerunt, quòd loquatur, ſed quòd non ceſſat loqui, aucta ſicq; accuſatione. *Commouerunt q; presbyteros & ſcribas, atque inuadentes corripuerunt eum, & adduxerunt in concilium, ſtatueruntq; falſos teſtes, dicentes: Homo iſte non ceſſat loqui verba blaſphema contra locum ſanctum hunc & legem.*

Non ceſſat, inquit, quaſi ille faciat opus, per hoc manifeſtantes: *Audiuimus enim eum dicentem, Ieſus Nazarenus iſte demolietur locum hunc, & mutabit mores quos tradidit vobis Moſes.* Ieſus, inquit, Nazarenus, magno cum cõtemptu demolietur locum hunc, & mutabit mores. Hoc etiam Chriſtum accuſantes dicebãt: Quid deſtruis templum dei? Multa enim illis erat reuerentia erga templum, vtpote, & iuxta illud habitare volentibus, & erga nomen Moſis. Et vide quo modo duplex accuſatio. Demolietur, inquit, locum, & mutabit mores. Nõ ſolùm autem duplex, ſed & amara, & plena periculis. *Et quum inſpexiſſent illum omnes qui erant in concilio, viderunt faciem illius, quaſi faciem angeli.* Sic poſſunt, & qui in minore gradu ſunt clareſcere. Et quid oro, hic minus habebat apoſtolis? nõnne ſigna operatus eſt? nõnne magnam dicendi libertatem præ ſe tulit? Viderunt faciẽ illius, quaſi faciem angeli inquit. Hoc igitur erat gratia, hoc & Moſis gloria erat. Videtur autẽ mihi deus illum feciſſe tantæ gratiæ ac amabilem, vt ſtatim aſpectu terruerit illos. Poſſunt enim facies & ſpirituali gratia plenę eſſe, & deſiderantibus deſiderabiles, & odio habentibus reuerẽdæ ac terribiles. Vel hoc dixit vt cauſam, propter quam paſsi ſunt illum concionari. *Dixit autem princeps ſacerdotum:* Cap. VII. *Num hæc ita ſe habent?* Vides quo modo cum manſuetudine rogat, atque ſine moleſtia. Eapropter & ille benignis verbis incipit: *Viri fratres & patres, audite, deus gloriæ apparuit patri noſtro Abrahæ, cùm eſſet in Meſopotamia, priuſquam moreretur in Charran.* Statim ab initio opinionem illorum tollit, & per ea quæ dicit, abſque ſuſpicione, inſtruit nihil eſſe quodam modo templum illud & inſtituta, nec victuros illos prædicationẽ, deumq; ſemper omnia facere, nullo egentem inſtrumẽto. Vide itaque in his pulchrè contexi concionem, & demõſtrari, quòd qui fruantur magna miſericordia, diuerſis deum retalient, & alioqui impoſsibilia attentent. Deus gloriæ apparuit patri noſtro Abrahæ, & dixit ad illum: Egredere de terra tua, & veni in terram quam monſtrauero tibi. Et templum nondum erat, & ſacrificium nondum erat, & dei conſpectum aſſequutus fuit Abraham, licèt etiã progenitores haberet Perſas, & in aliena terra eſſet. Et quare in principio vocat deum, gloriæ deũ? quoniam ignobiles glorioſos fecit, & vt doceat, quòd ſi illos glorificauit, multò magis ipſos. Vides quo modo illos à corporalibus abducit, & à loco primùm, quoniam de loco ſermo erat. Si gloriæ deus, manifeſtum quòd nõ opus habet noſtra gloria, neque ea quæ eſt per templum. Ipſe enim eſt fons gloriæ, ne igitur putetis hac ratione ipſum glorificari. & quo modo, inquit, ſcriptura hoc non dicit de patre Abrahami? Quia non eſt multiloqua in his quæ non multùm neceſſaria. Hoc ſolùm nos docuit, quòd videns abire filiũ, ierit cum eo: Quod autem amplius nõ enarrauit, eo quòd mortuus eſt, non multò poſteaquàm habitauit in Charris. Exi à cognatione tua. Hic oſtendit quòd non ſunt ipſi filij Abrahę. Quo modo? quia ille credulus erat: ipſi autem increduli. Imò iubens diſcere ex his quæ faciebat, quòd ille quidem labores ſuſtinuit: ipſi verò fructus metant, & quòd omnes progenitores fuerint in variorũ malorum tolerantia. *Et egreſſus ex terra Chaldeorum habitauit in Charran, & illinc poſtquàm mortuus eſt pater ſuus, fecit habitare illum in terra hac, in qua vos quidem nunc habitatis. Et non dedit illi hæreditatem in illa, neque veſtigium pedis.* Vide quo modo illos à terra abducit. Non enim dixit, Dabit: ſed, non dedit: manifeſtãs quòd omnia ab illo, & nihil ab ipſis. Venit enim relicta cognatione ac patria. Quare igitur non dedit? quia figura erat alterius terræ, & promiſit ſe eam daturum illi. Vides quòd non ſimpliciter iterum ſermonem reſumit. Nõ dedit, inquit, illi, & promiſit etiam ſemini illius poſt eum, quum non eſſet illi filius. Iterum potentia dei hinc oſtenditur, & quòd abſque omni adminiculo omnia facere queat. Eum enim qui in Perſide erat, ac tantùm aberat, dixit ſe Palæſtinæ dominum facturum. Sed iterum videamus quæ dicta: *Et intuentes eum omnes,* inquit, *videbant faciem illius quaſi faciem angeli.* Vnde in Stephano gratia illa florebat? nunquid à fide? manifeſtum quòd ſuprà teſtimonium accepit, quia fide plenus erat. Fieri autẽ poteſt, vt fidem quis habeat abſque ſanationum gratia. Nam alij quidem data eſt gratia ſanationum: alij verò ſermo ſapientiæ. Hic autem mihi videtur inſinuare illum fuiſſe facie amabilem, dicẽdo: vidi faciem illius quaſi faciem angeli, quod & de Barnaba teſtificantur. Vnde ſcimus ſimplices & innocentes in admiratione eſſe, maxumè ſi tam gratioſo vultu ſint. Tunc ſubornarunt viros dicẽtes: Audiuimus illum dicentem verba blaſphema. De apoſtolis quidem dicebant,

Libertini vnde dicti.

Matt. 27.c

Genes. 12.a

1. Cor. 12.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

bant, quòd resurrectionem annũciarint, & quòd multa turba affluat. Hic autem, quòd & sanabantur. O insipientiam, pro quibus oportebat gratias agere, pro his redarguebantur, & iis qui re ipsa prævalebant, prævaliturosse verbis confidebant. Id quod & Christo faciebant, & semper ad sermones illos se conuertebant. Erubescebant enim ita simpliciter illos rapere nihil habentes, quod obiicerent. Et vide quo modo neque illi testificantur, qui iudicabant, reprehensi enim fuissent, sed simpliciter alios conducunt, vt ne videatur violentum opus. Id quod etiam Christo fecisse eos quis viderit. Vidisti prædicationis vim, & quo modo dum flagellabãtur, & lapidabantur, prævalet, atque etiam dum ad tribunal ducuntur, & vndique fugantur? Hinc & falsis testibus non solùm prævalent, sed neque hi obsistere valebant, quanuis valde impudentes, sic illos violéter capit, idq; cùm multa non persuasibilia & incõuenientia sicut & contra Christũ afferrent, nihil omittentes quòd ad mortem illius faciebat, vt omnibus manifestum fieret nõ esse humanum bellum, sed dei cum hominibus. Considera autem & quid dicant hi qui statuebant falsos testes, hi qui sanguinaria mente illum in concilium rapuerant. *Audiuimus illum dicentem verba blasphema contra Mosem ac deum.* O impudentes opera facitis blasphema cõtra deũ, & non curatis, & Mosis curã vobis esse simulatis? Idcirco dixit *illis:* datus est *eis* Moses, quia ea quæ dei sunt nõ valde curæ erant, semper autẽ Mosi meminerũt: Moses, dicẽtes, ille qui eduxit nos, ambiguæ fidei populum irritantes. Iam quo modo homo blasphemus vinceret? quo modo autem & sic blasphemus signa faceret talia in populo? At tanta res est inuidia, stultos efficiens captos, vt neque contueantur quę vident. Audiuimus illum, inquit, loquentem verba blasphema contra Mosem ac deum. & iterum, Hic homo nõ cessat loqui, contra locum sanctum, & legem, adiicientes: Quæ tradidit vobis Moses. Non iam dicunt deus. Vides quo modo illum ob auersam & turbatã rempublicam impietatis accusant? Quòd autem non potuerit ille talia loqui, nec fuerit tam audax, omnibus est manifestum, tam mitis erat, atq; adeò in facie cernebatur. Igitur vbi quidem non calumniabantur, nihil tale inquit scriptura. Quoniam autem totum hoc loco calumnia est, meritò illam corrigit deus, atque adeò ipso aspectu. Itaque apostoli non patiebantur calumniam, sed prohibebantur: hic autem & calumniam fert, propter hoc & ante omnia facies ipsa defendit ac excusat. Fortassis hoc & pontificem terruerat. Vt autem dixit, quòd promiserat, ostendit promissionẽ ante locum factam, ante circuncisionem, ante sacrificium, ante templum, & quòd hi vt par fuisset, non acceperant, neque circũcisionem, neque legem: sed terra, obedientiæ solius merces erat, sed neq; circuncisione data promissio impletur. Et quòd figura fuerit, etiam patriam relinquere ac cognationem, deo iubente. Illa enim patria quoquò duxerit deus, & hæreditatem hic non accepit. Et quòd si quis diligenter inquirat, Persæ sunt Iudęi. Et hic disce, quòd absque signis obedire oportet deo, licèt grauia quædam contingãt. Quoniam & patriarcha etiam relicto sepulchro paterno, ac omnibus obtẽperauit deo. Si autem illius pater non fuit ei socius profectionis in Palæstinam, eo quòd infidelis erat, multo magis pueri nõ erunt socij ac participes, licèt magnam partem viæ eant, si patris virtutem non fuerint imitati. Et promisit vt illam daret illi ac semini eius, inquit, post illum. Magna etiam hic dei misericordia ostenditur, ac Abrahæ fides, quòd obedit quum non esset illi filius. Hoc ostendit obedientiam ac fidem. Quanuis ea quæ facta diuersum mõstrabant, vt puta, quòd postquam venissent, nõ habuit vestigiũ pedis: id sanè fidei contrarium erat. Hæc considerantes etiã nos, quæ scilicet promiserit deus, recipiamus etiam si aduersa fuerint ea quæ fiunt, quanuis nobis non sunt aduersa, sed valde congrua. Nam ibi quidem, si fuerint promissiones, & contraria fierent, reuera sunt aduersa: apud nos autem secus est: nam hic quidẽ afflictionem dixit, illic verò refrigerium. Quur cõfundimus tempora, quur quæ sursum sunt, infrà facimus? Tribularis dic oro, quia in paupertate agis, & turbaris propterea? ne turberis, turbatione enim dignum foret, si illic tribulãdus esses. Hæc enim tribulatio refrigerij causa est. Infirmitas ista, inquit, nõ est ad mortem. Illa tribulatio pœna, hęc disciplina & correctio. Certamen est in præsenti tempore, vnde & opus est pugillatione, bellum est ac prælium. nullus in prælio quærat delicias, nullus pro diuitiis sollicitus sit, pro vxore nullus curã gerat, sed vnus vnum solum videat, vt inimicos vincat. Hoc & nos faciamus, & si vicerimus & redierimus cum triumpho, omnia nobis dabit deus. Hoc solùm nobis curæ sit, quo modo vincamus diabolum, imò nõ nostri studij opus est, sed diuinæ gratiæ totum est. Vnum nobis curæ sit, quo modo conciliemus nobis illius gratiam, vt trahamus ad nos fauorem *illum*. Si deus pro nobis, quis contra nos? inquit. vnum solùm nobis curæ sit, quo modo hic nobis non efficiatur inimicus vt nos non auertat. Non tribulari malum, sed peccare malum est: id fuerit graue, etiam si in deliciis fueris, non dico in futuro, sed etiam in præsenti. Quo modo enim putas conscientias nostras morderi? An hoc non quouis tormento fuerit peius? Vellem diligenter interrogare eos qui in malis viuunt, nunquam ne si in mentem veniant illis sua peccata tremant, formident, doleant, & beatos dicant ieiunantes in montibus, & philosophiæ deditos. vis refrigeriũ inuenire illic? fer hic tribulationẽ propter Christum, nihil huic refrigerio par, gaudebãt apostoli dum flagellarentur. Paulus hoc admonet dicens: Gaudete in domino, & quo modo potest quis gaudere, vbi vincula, vbi tormenta, vbi tribunalia? maximè in hoc gauderi potest. Quo modo autem, disce. Qui nihil sibi ipsi conscius est, plurimùm lætabitur. Ita vt quò maiorẽ dixeris tribulationem, hoc maiorem dicas voluptatem. Dic obsecro mihi, miles qui plurimis vulneribus impetitur, & resistit: nónne cũ magna redit voluptate, vulnera vt testimonium libertatis habens, fulgoris & claritudinis? Et si posses erumpere in vocem illam quam Paulus protulit: Stigmata Iesu porto: poteris magnus fieri, & clarus, ac probatus, sed non est persequutio. Sta contra gloriam: & si dixerit quis contrarium aliquid, ne timeas dici malus propter Christum. Sta contra tyrannidem superbiæ, sta contra iræ pugnam, sta contra concupiscentiæ tormentũ. Et hæc stigmata sunt ac tormenta. Quid maius illis tormẽtis: nũquid si anima dolet ac vritur? nam illic quidẽ licèt corpus diuiditur, hic autem totum illius est. Circa illam dolor quãdo irascitur vel inuidet, vel aliud quiddã facit, imò patitur: non enim est facere, sed pati, irasci, vel inuidere. Vnde & passiones animę dicuntur, & vulnera, & cicatrices. Reuera passio est, & passione difficilius. Cogitate, qui irascimini, quòd patiendo hoc facitis. Itaque non patitur, qui non irascitur. Vides quòd qui contumelia afficitur, non patitur: sed is qui cõtumelia afficit, id quod & iam dixi. Quod enim patitur, manifestum est ex eo, quòd à passione

Supra.6.d

Gene.12.b & 15.d

Ioan.11.a

Supra.5.g

Philip.4.a

Galat.5

Passiones animæ

Romã.8.f

Universidad de Deusto

passione sic vocetur. Passiones enim ab ira nascuntur, hebetatio visus, stupor, & innumera alia mala. Sed puerum contumelia affecit, inquit, sed ministrum. ne putes esse infirmitatem, quòd non & ipse hoc possis facere: die enim ei, Bene factum ne est? non opinor quod dicas. Igitur ne feceris quod non bene factũ. Scio quòd in talibus iræ nascuntur. Quid igitur, inquit, si contemnat, si iterum dicat? argue, increpa, obsecra, mãsuetudine ira soluitur, vt accesseris, accusa. nam in his quidem quæ erga nos, neque hoc faciendum, sed pro aliis & necessitate. Ne propriam contumeliam putes, quòd filius contumelia afficiatur: & si doleas pro illo, ne tanquam ipse contumelia affectus. Nõ enim quoniam puer malè habet, tu cõtumelia affectus es, sed is qui malefecit. Restringe iram, acutus gladius in vagina condatur. Si habuerimus illum nudum, sæpe etiam vbi non est opus, illo vtemur, ab ipso tracti. Si autẽ fuerit occultatus, etiam si opus fuerit, extinguetur ira. Pro illis non vult nos
Matt.26.c irasci Christus: audi enim quid dicat ad Petrum: Converte gladiũ tuum in vaginam, & tu pro puero irasceris? Doce etiã puerum philosophiam, dic illi passiones domini, imitare meum magistrum. Quando ignominia aspergendi erant, nõ dixit, vlciscar. sed quid: Si me
Ioan.15.c persequuti sunt, & vos persequẽtur. Igitur ferte fortiter, non enim estis meliores me. & tu ad puerum & seruum dic: Non es domino tuo melior. Sed viduæ, verba philosophica ista vidẽtur. Heu mihi, quòd sermone non licet hoc persequi, vt rẽ ipsam experiamini. & vt discas: In medio duorum simul certãtium stans, sis à parte eorum qui iniuriam patiuntur, & non iniuria afficiunt, si non apud teipsum triumphos videas, si non claras accipias coronas. Vide quo modo contumelia afficitur
Gene.4.b deus, & quàm mansuetè respõdet: Vbi est, inquit, Abel, frater tuus? Et quid ille? Nũ custos ego sum fratris mei? Quid hoc pertinacius, licèt hoc à filio audisset quis? nã si à fratre, nónne quis dixerit esse ignominiam? At deus iterum mansuetè respondet: Vox sanguinis fratris tui, inquit, clamat ad me. At deus, inquit aliquis, iræ nõ est obnoxius. Sed propter hoc descendit filius dei, vt te deum faciat, iuxta humanas vires. Sed non possum, inquit, quum homo sim. Itaque homines tibi adducamus: Et ne putes me tibi dicere Petrum ac Paulum, sed quosdam illis multò inferiores. puer Heli, Annam cõtume-
1.Reg.1.b lia affecerat, dicens: Digere vinum tuum. Quid hoc cõtumeliosius. Quid igitur illa? Mulier in amaro die ego sum. Nihil reuera afflictioni par, philosophię mater est. Ista etiam æmulam habens, non affecit illã contumelia. Sed quid? ad deum confugit, & orans illius nec meminit, neque dicit, quoniã opprobriis affecit me quædam, vltor meus esto, adeò philosophiæ assueta erat mulier. Confundamur viri, quamuis scitis quòd zelo nihil par sit. Telones contumelia affectus à Pharisæo, nõ retulit contumelias, quamuis potuisset, si quidem voluisset. Sed animo philosophico tulit, dicens: Propicius esto mihi
Luc.18.c peccatori. Memphibaal à seruo accusatus, & calumniã passus, neque dixit, neque fecit illi aliquid mali, neque de rege ipso. Vis & scorti audire philosophiam? audi Christum dicentem, quando capillis pedes illius tersit.
Matth.21.c Telonæ & meretrices præcedunt vos in regno. Vidisti illam statem ac lachrymantem, & sua crimina abluentem. Vide quo modo & cõtra Pharisæum nõ irata fuit, quum confunderetur, Si sciret, inquit, quòd peccatrix
Luc.7.f est mulier ista, non permisisset illam. Et non dixit ad illum: Cur nam, dic? Tu ne à peccatis mũdus es? Sed magis patiebatur, magis plorabat, plus calidarum lachrymarum emittebat. Si autem mulieres. & Telonę ac meretrices philosophabantur, idę; faciebãt ante gratiam: qua erimus nos venia digni post tantam gratiam, magis quàm si bestiæ expugnarentur, lachrymantes, & recalcitrantes: nihil fœdius furore, nihil vilius, nihil grauius, nihil insuauius, nihil nocentius. Hæc dico non solùm vt cum viris simus mãsueti, sed etiam si mulier loquax sit, vt feras. Sit tibi palæstra ac gymnasium mulier. Quo modo enim non absurdum, gymnasia ferre nihil lucri afferentia vbi affligimus corpus: gymnasia autem non facere domi, quæ nobis coronas etiam ante agones suppeditant? Contumelia afficit mulier, ne fias tu mulier. Muliebre enim est contumelia afficere: Infirmitas est animæ, imminutio est, ne putes indignum te esse, quando mulier contumelia te afficit: indignum, quando tu quidem contumelia afficis, illa verò philosophatur: tunc turpiter te geris, tunc contumelia afficis. Si autem cõtumelia affectus feras, erit roboris tui magnum indicium. Non hæc loquor vt mulieres inducam ad contumelias, absit, sed quando satana impugnante cõtingat vt feratis. Fortium virorum est ferre infirmos, licèt minister contradicat, philosophare tu: non quod meretur audire dicas vel facias, sed quod oportet te etiam facere ac dicere. Nunquam puellam contumelia afficiens, verbum turpe efferas, nunquam ministrum, scelestum dicas. Ille non contumelia affectus est, sed tu. In seipso eum qui irascitur, nõ est possibile manere purum, quẽadmodum neque pelagus quod fluctibus mouetur, vel fontem, luto in illo alicubi illapso: sic omnia permiscentur, sic omnia sursum ac deorsum mouentur. Licèt percusseris, licèt diruperis vestem, tu maius damnum sustinueris. Nam illi quidem circa corpus & circa vestes plaga, tibi circa animam: illam dissecuisti, illam vulnerasti: aurigam equis subiecisti, supinum trahi fecisti. Et idem fit, sicut si auriga alteri succenseat, patiatur trahi, quamuis verberes, quamuis moneas, & quicquid facias absque ira & furore: Si enim verberans medicus est peccantis, quo modo poterit curare alium, seipsum prius affligens? Si quis, dic oro, medicus inierit vt curet alium, prius manum suam sauciarit, prius oculos excæcarit, nunquid illum curabit? Minimè. Sic & tu, licèt verberes, licèt admoneas. Munda videant oculi tui, ne turbes mentem, alioqui quo modo medicina erit? Non est possibile in eadem tranquillitate esse, qui nõ irascitur, & qui irascitur. Cur igitur doctore à se deturbato, ita loqueris humi iacenti? Non vides iudices, qui iudicaturi considunt in sede ac habitu decente? Ita & tu fac: orna animam vestitu iudiciario. Illa est mãsuetudo, & tunc in sede iudex sedeto. Sed non terrebitur, inquit? imò terrebitur? tunc si iusta dicas, furori imputabit minister: si autem cum mansuetudine seipsum cõdemnabit, proficientem autem te suscipiet deus, vt sic possis æterna bona assequi, Gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul ac sancto spiritui sit gloria, in secula seculorum, Amen.

Loquutus autem est sic deus: Quòd erit semen illius peregrinum in terra aliena, & in seruitutem redigent illud, & affligent quadringentis annis: & gentem cui seruiet, ego iudicabo, dixit deus: & post hoc egredientur, & seruient mihi in loco isto. *Homilia xvi.*

VIde ante quot annos promissio, & promissionis modum, & nusquã sacrificium, nusquam circuncisio. Hic ostedit deum permisisse illos grauiter affligi, & non reliquisse afflictos impunitos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

punitos. Gentem autem cui seruiet, iudicabo ego, dixit deus. Videa qui promisit, qui dedit terram, prius mala permittit: sic & nũc, licèt regnũ promiserit, tentationibus exerceri tinit. Si hic post quadringentos annos libertas, quid mirum si idem in regno fiat? Nihilominus quod deus promiserat præstitit, nec potuit sermonem illius vt falsum, redarguere tempus, tametsi non vulgarem tulissent seruitutem. Cæterùm non est contentus punire illos, sed & bona his promittit. Mihi autẽ videtur, quòd velit illis etiam beneficia quæ acceperant in memoriam reducere. *Et dedit illi testamentum circumcisionis, & sic genuit Isaac.* Hic posteà contexit, *& circumcidit quidem illũ die octauo. Et Isaac Iacob, & Iacob duodecim patriarchas, & patriarchæ qui æmulabantur, Ioseph vendiderũt in Aegyptum.*

Hoc & in Christo factum est. Etenim illius figura erat Ioseph. Ideo insinuans historiam per totum enarrat: quum enim nihil haberent quod illi obiicerent, sed venientem vt cibum illis afferret, malè tractarunt: & vide etiam hoc loco iterum promissionem magnam, attamen completur. *Et erat deus cum illo.* hoc & pro illis. *Et eripuit illum ex omnibus tribulationibus suis.* Hoc loco ostendit, quòd nescientes cooperati sunt, vt impleatur prophetia: & quòd ipsi authores fuerũt, & mala in ipsos reciderunt. *Et dedit illi gratiam ac sapientiam coram Pharaone rege Aegypti.* Gratiam dedit, idq; apud barbarũ virum, seruo captiuo, quem fratres quidem vendiderant, ille autem emerat. *Facta est autem fames in omni terra Aegypti, & Chanaan, & tribulatio magna, nec inueniebant cibos patres nostri. Cùm audisset autem Iacob frumenta esse in Aegypto, misit patres nostros primùm: & cùm iterum misisset eos, agnitus est Ioseph à fratribus suis.* Descenderunt empturi, & illius opera vti coacti sunt. Quid igitur ille? non solùm misericordiam declarauit, sed etiam Pharaoni notos fecit, & illos deduxit.

Et innotuit Pharaoni genus Ioseph. Missò autem nuncio Ioseph, accersiuit patrem suum Iacob, & omnem cognationem suam in animabus septuaginta quinque. Et descendit Iacob in Aegyptum, defunctusq; est ipse & patres nostri, & translati sunt in Sichem, & positi sunt in monumento quod emerat Abraham à filiis Hemor filij Sichem. Cùm autem appropinquaret tempus promissionis, de qua iurauerat deus Abrahæ, creuit populus, & multiplicatus est in Aegypto, donec surgeret rex alius, qui nesciebat Ioseph. Iterum alia desperatio, prima quidem fames: secunda autem incidisse in manus fratris: tertia, pronunciari sententiam à rege vt interficiantur, attamen in his omnibus seruati sunt. Deinde omnipotentiam dei ostendens, inquit:

In quo tempore natus est Moses, & erat gratus deo. Et illud miraculum quòd à fratribus venundatus: sed hoc magis mirum, quòd rex educauit illum, is qui periturus erat, illum, qui regno deiecturus erat. Vide vbique mortuorum resurrectionem quodam modo præfigurari, quãuis non sit idem deum facere aliquid, & humano arbitrio quid fieri. Hæc sanè non humana dispositione fiebant. Hoc dixit, & illum seruatorem, & hos erga benefactorem ingratos ostendens. Igitur quemadmodum tunc à Ioseph qui malè afflictus, seruati sunt: ita & nunc ab eo qui malè tractatus erat, Mosem dico, seruati fuerunt. Quid enim, quòd non occiderunt re ipsa? Sermone certè occiderant sicut illi. Et illi quidem è sua in alienam & ignotam terram vendiderant: hi verò ex aliena in alienam fugarunt. Et illic quidem afferentem cibum: hi autem, consulentem ea per quæ deo placentia facerent. Ita verumetiam ex his quæ nunc dispensantur, illud quod à Gamaliele dictum. Quod si fuerit ex deo, non poteritis illud dissipare. Tu autem dicens eos qui insidiantur, authores salutis fieri insidiantibus, obstupesce dei omnipotentiam ac sapientiam: nam si illi non fuissent insidiati, hi non fuissent seruati. Fames erat, & non consumpsit illos. Et non solùm non perdidit, sed & per illam seruati fuerunt, ab eo quòd expectabant, perituros se. Præceptum regium non perdidit illos, sed magis auxit multitudinem, quando ille mortuus est qui cognoscebat eos. Seruatorem suum volebant occidere, & neque sic potuerunt. Vides quòd per quæ diabolus attentat impedire promissionem dei, per ea creuerit? Hoc & illos tunc decebat dicere, quòd omnia deo facilia sunt, & nos poterit hinc reducere. Hoc enim diuinæ potentiæ erat, in tanta regis indignatione gentem crescere, quæ seruiebat, affligebatur, trucidabatur, hæc magnitudo promissionis erat. Si enim in terra sua creuissent, non tam mirabile fuisset. Et non paruo tempore in aliena terra fuerunt, sed quadringentis annis. Hinc discimus, quòd magnam philosophiam præ se tulerint. Etenim non sicut seruis domini illis vtebantur, sed vt hostes ac tyranni. Ideo & prædixit, quòd in libertate magna futuri sint. Hoc enim est: Seruient mihi, & quòd inde regrediuntur, & non sine vltione. Et vide, quo modo videtur quidem aliquid circumcisioni concedere: nihil autem tribuit, quandoquidem promissio: illam quidem præcesserit, ipsa autem sequuta est. Et patriarchæ, inquit, qui æmulabantur. Hic non incommodat illos, sed gratificatur: patriarchas autem vocat progenitores, quoniam & de illis gloriabantur. Et aliter: Ostendit quòd sancti non fuerint tribulationum expertes, & quum essent in mediis illis tribulationibus, auxilium consecuti sunt, & illæ non solùm non perdebant, sed etiam cooperabantur, quum deberent magis impedire. Itaque quemadmodum Ioseph clariorem reddiderunt vendentes, ita rex Mosem, quum iussisset occidi filios: Nam si non iussisset, non fuisset hoc factum. Et vide prouidentiam dei. Ille fugat Mosem, deus autem non prohibet, quod futurum erat dispensans, vt illic dei aspectus dignus fieret: sic & seruum venditum illic facit regem, vbi putabatur seruus esse. Quemadmodum autem hic illic regnat, vbi eum emerant, ita & Christus in morte virtutem declarauit. Hoc non solùm honoris erat, sed vt etiam sua virtute fidat. Sed videamus iterum quæ dicta: *Et constituit eum præfectum super Aegyptum, & totam domum suam.* Vide per famem qualia efficit, in septuaginta & quinque animabus, descendit, inquit, Iacob in Aegyptum. Defunctusq; est ille & patres nostri, & translati sunt in Sichem, & posuerunt in monumento quod emerat Abraham precio pecuniæ à filiis Hemor filij Sichem. Ostendit quòd neque sepulturæ domini fuerint. Vt autem appropiauit tempus promissionis, quam iurauit deus Abrahæ, creuit populus, & multiplicatus est in Aegypto donec surrexit rex alius, qui nesciebat Ioseph. Vide quòd neque in tot annis auxit, sed quando appropiaturus erat finis, quanuis iam quadringenti anni præteriti erant ac plures in Aegypto. Itaque mirabile hoc est. Hic circunueniens genus nostrum, afflixit patres nostros vt exponerent infantes suos, ne essent fœtus eorum vitales. Circunueniens, inquit, insinuando clandestinam cædem: ideo & subdidit hoc dicens, Vt exponerent infantes suos. Quo tempore natus est Moses, & ἀστεῖος: id est, gratus erat deo. Hoc mirabile, quòd futurus præfectus, neque post hæc, neque ante hoc, sed in ipso medio furore nascitur, & educatur mentibus tribus in domo patris:

Genes. 46

Exod. 2

Supra 5. g

quando

Universidad de Deusto

quando igitur humana ſpem omnem negant, etiam abiecerunt illum, tunc diuina diſpenſatio clarè fulſit. Ibidem. Expoſitum autem illum ſuſtulit filia Pharaonis, & eum nutriuit ſibi pro filio. Nuſquam templum, nuſquam ſacrificium, quum tantæ diſpenſationes factæ ſunt. Et enutritus eſt in domo barbarica, & inſtitutus eſt Moſes in omni ſapientia Aegyptiorum: erat autem potens in verbis ac operibus. Mihi videtur quòd incipiebat eſſe admirabilis. Quo modo quadraginta annis fuit illic, & non deprehenſus eſt ex circunciſione, imò quo modo ſecurè agentes ſua deſpiciunt & hic & Ioſeph, vt & alios ſeruent? *Vt autem impletum eſt illi quadraginta annorum tempus, aſcendit in cor eius, vt inuiſeret fratres ſuos filios Iſrael: & quum vidiſſet quendam iniuſtè affligi vltus eſt, & fecit vindictam pro eo qui affligebatur, percuſſo Aegyptio: putabat autem intelligere fratres ſuos, quòd deus per manum ſuam det illis ſalutem: illi autem non intellexerunt.* Exod.2.c Vide quo modo adhuc non videtur eſſe moleſtus, ſed tanta concionatur, & adhuc odire illum patiuntur: ita illos gratia vultus trahebat. Putabat, inquit, intelligere fratres ſuos, & quum re ipſa declararet ſe eſſe præfectum illorum, attamen neque ſic intellexerunt. Vides quo modo cum manſuetudine loquitur, & quo modo demonſtrata in illum ira, oſtendit in hoc manſuetudinem. *Et ſequenti die viſus eſt illis litigantibus, & redegit eos in concordiam, dicens: Viri fratres eſtis, cur vos inuicem laeditis? Caeterùm is qui iniuriam faciebat proximo, repulit eum dicens: Quis te conſtituit principem ac iudicem ſuper nos? Nunquid interficere me vis, ſicut interfeciſti heri Aegyptium.* Eadem mente & contra Chriſtum videntur dicere: Non habemus regem, niſi Cæſarem. Hic Iean.16.c mos ſemper fuit Iudæis, quum beneficia acciperent. Vidiſti inſipientiam, ſaluaturum ſe accuſent, dum dicunt: Quo modo occidiſti heri Aegyptium? *Et fugit Moſes ad dictum hoc, & factus eſt aduena in terra Madian, vbi generauit duos filios.* Fugit, & neque fuga diſpenſationem ſiſtit, quemadmodum neque mors. Exod.3.a *Et expletis annis quadraginta, apparuit illi in deſerto montis Sina, angelus domini in flammeo incendio rubi.* Vides quo modo neque tempore ſiſtitur diſpenſatio? quum exul eſſet ac peregrinus, multúmque temporis in terra aliena feciſſet, ita vt etiam duos filios generaſſet, quum non expectaret vltra reditum, tunc angelus ipſi apparet. Filium dei angelum vocat, ſicut & hominem. Et vbi apparet? in deſerto, non in templo. Vides quanta fiunt miracula, & nuſquam templum, nuſquam ſacrificium. Et neque hoc loco in deſerto ſimpliciter, ſed in rubo. *Moſes autem vt conſpexit, admiratus eſt viſum. Porrò quum accederet vt aſpiceret, facta eſt ad eum vox domini: Ego ſum deus patrum tuorum, deus Abraham, deus Iſaac & deus Iacob.* Non ſolùm hîc oſtendit, quòd apparens illi angelus, fuerit magni conſilij angelus, ſed oſtendit etiam quantam miſericordiam deus per apparitionem fecerit. *Tremefactus autem Moſes non audebat attendere: dixit autem illi dominus, Solue calceamentum pedum tuorum: locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt.* Nuſquam templum, & locus ſanctus eſt: apparitione & efficacia Chriſti, multò admirabilius hoc, quàm locus in ſanctis ſanctorum. Illic enim nunquam apparuit ſic deus, nunquam tremefactus eſt ſic Moſes. Vidiſti miſericordiam? *Videns vidi afflictionem populi mei,* inquit, *in Aegypto, & gemitum illorum audiui, & deſcendi vt eripiam eos. Et nunc veni, & mittam te in Aegyptum.* Vide quo modo oſtendit, quòd per beneficia, & per pœnas, & per miracula adduxit illos. Illi autem ſemper iidem manſerunt. Sic hinc diſcimus, quòd vbique præſens eſt deus. Hæc audientes & nos, in afflictionibus ad illum confugiamus. Nam & gemitū illorum, inquit, audiui. Non ſimpliciter dixit, audiui, ſed propter calamitates. Si autem quis diceret, & cuius gratia illos permiſit affligi ſic, audiat, quòd omnibus maximè iuſtis afflictiones mercedum cauſæ fiunt: nónne & propter hoc illos dimiſit affligi, vt illius virtutem & hinc oſtendat clareſcere, & illos ea per quæ affliguntur, per omnia philoſophari erudiant? Vide igitur quando erant in ſolitudine, incraſſati ſunt, impinguati, dilatati, ſed & dereliquerunt deum. Vbique enim remiſsio malum eſt delicti. Idcirco & initiò Adæ dicebat: In ſudore vultus tui veſceris pane tuo. vt igitur ne quum ex afflictione multa in remiſsionem venerint, contumelia afficiant, permittit illos affligi. Magnum enim bonum eſt afflictio, & quod bonum, audi Dauidem dicentem: Bonum mihi, quia humiliaſti me. Si autem magni & admirabiles viri ſunt in magna tribulatione, multò magis nos. Si volueritis autem ipſam, per ſe examinabimus afflictionem. Stet quis gaudens multum, & lætabundus ac riſus effuſioris, quid turpius, quid inſipientius illo? Stet quis, dolens & mœrens, quid illo magis philoſophicum? Idcirco & ſapiens admonet, dicens: Melius eſt in domū luctus ingredi, quàm in domum riſus. forſan & irridetis quæ dicūtur. veruntamen videamus qualis fuerit Adam in paradiſo, & qualis poſteà: qualis erat Cain ante hoc, & qualis poſteà. Non ſtat in ſua ſede animus, ſed quemadmodum à quodam ſpiritu tollitur à voluptate & alleuiatur, nihil habens firmum. Enimuero & ad promiſsiones eſt facilis, & ad pollicendum pronus, & magna eſt turbatio rationum. Hinc intempeſtiuus riſus. Hilaritas non habens rationem, verborum magna & ſuperflua nugacitas. Et quid dico alios, ſanctorum vnum in manus accipiamus, & videamus quis quidem in voluptate vixerit, quis autem & in mœrore. Vultis igitur Dauidem videamus? quando igitur hic in voluptate erat ac in gaudio, propter multos triumphos, victorias, coronas, delicias, ac fiduciam, vide qualia & dixit, & operatus eſt. Pſal.29.b Ego autem dixi in abundantia mea, non mouebor in æternum. Poſtquam autem affligi cœpit, audi quid dicat: Et ſi dixerit mihi, Nolui te, ecce ego, faciat mecum quod placitum coram ipſo. Quid his verbis magis philoſophicum? quicquid deo magis fuerit gratum, ita fiat. Et iterum Saüli dicebat: Si autem dominus commouerit te contra me, odoratum ſit ſacrificium tuum. Et tunc quidem quum eſſet in tribulatione, etiam parcebat amicis. Ante delicias, nihil iniuſtè, nihilque inhumaniter agebat. Item Iacob quum in afflictione eſſet, dicebat: Si dederit mihi dominus panem ad comedendum, & veſtem ad amiciendum. Et filius Noë ante hoc nihil tale fecerat: vbi autem de ſalute fidentior factus eſt, audis quàm factus ſit contumelioſus. Et Ezechias quum eſſet in tribulatione, vide qualia faciebat pro ſalute. Saccum enim induit, & in terra ſedit. 4.Reg.19.a Vbi autem in deliciis eſſe cœpit, cecidit præ altitudine cordis ſui. Idcirco & Moſes admonet, dicens: Comedens & bibens, & impletus memor ſis domini dei tui. Deuter.6.b Præceps enim eſt locus deliciarum, & obliuionem dei affert. Quando tribulabantur Iſraëlitæ, multò plures fiebant: quando autem illos dimiſit, tunc omnes peribant. Et quid dico veterum exempla? Videamus de noſtris ſi placet. Ex noſtris multi, qui inflati ſunt in fœlicitate agentes, omnibúſque fiunt hoſtes, ac iracundi: vbi autem præſens facultas fuerit ablata, manſueti, humiles, mites, veniunt in cogitationem ſuæ naturæ.

Psal.72.a Et quòd sic habet, ostendit etiam Dauid, dicens: Tenuit illos superbia in finem, egredietur tanquam ex adipe iniusticia eorum. Hæc sanè antè dicta sunt, vt ne omnibus modis gaudium quæramus. Et quo modo autem Paulus dicit: Gaudete semper? Non simpliciter di-
Philip.4.a xit, Gaudete. Sed appositum est, in domino. Istud maximum gaudium est, tali & apostoli gaudebant, gaudium lucrum afferens, quod à vinculis, quod à flagellis, quod à persecutionibus, quod ab obloquutionibus, quod à mœstis omnibus habet principium, & radicem, & occasionem. Vnde & in bonum finem occurrunt. Quod autem à mundo, secus se habet: nam incipit quidem à suauibus, desinit autem in tristiciam. Neque ego prohibuerim gaudere iuxta dominum, sed & valde admonuerim. Flagellabantur apostoli, & gaudebant: vinciebantur, & gratias agebant: lapidabantur, & prædicabant. Hoc & ego velim gaudium, quod à B nullo corporali habet initium, sed à spiritualibus rebus. Non est possibile quòd hi qui secundum mundum gaudent, simul & iuxta deum gaudeant. Omnis enim qui iuxta mundum gaudet, in diuitiis gaudet, in deliciis, in vana gloria, & in potentia, in arrogantia. Qui autem secundū deum gaudet, in ignominia quæ propter illum, in paupertate, in opum carentia, in ieiunio, in humilitate. Vides quòd contraria argumēta. Quotquot extra gaudium sunt hîc, & mœroris sunt expertes: & quotquot extra mœrorem hîc, etiam extra voluptatem. Et reuera hæc sunt quæ faciunt verum gaudium, quoniam illa solum habent nomen gaudij, totum autem in mœrore situm est. Quantum mœroris superbus habet, quo modo dum insolenter alios irridet, in suo facto impeditur: parat autem innumeras sibiipsi contumelias, magnum odium, magnas inimicicias, C magnam inuidiam, magnam inuidentiam: nam licèt à maioribus contumelia afficiatur, dolet: & si non contra omnes surgat, mordetur. Humilis autem, in multa est voluptate, à nullo expectans honorem. Itaque siquidem honoratus fuerit, gaudet: si autem non honoratur, non dolet, sed diligit quòd non honoratus est. Itaque in eo quòd non quærit honorem, & honoratur magna voluptas est. Illic autem contrario modo fit, & quærit honorem, & non honoratur. Non similiter autē gaudet honore qui quęrit, & qui non quęrit. Hic quantumcunq; acceperit, nihil se accepisse putat: ille autē vt minimum dederis, accipit, quasi vniuersum acceperit. Iterum qui in deliciis est, innumeras habet difficultates: etiam si facilè & quasi ex fontibus ipsi commoda affluant, attamen formidat mala quæ ex deliciis veniunt, ac futuri incertitudinem. Hic autem semper se- D curus est ac in voluptate, qui assuescit seipsum in tenuitate victus. Non enim ideo seipsum censet miserum, quòd non particeps est mensæ lautioris. Quàm delicatè agit, non formidans incertitudinem futurorum. Quæ autem ex deliciis sint grauia, nullus ignorat: necessarium autem & nunc dicere: Duplex bellum est, corporis, inquam, & animæ: duplex hyems: duplices morbi. Et non hoc solùm, sed etiam quòd insanabiles & magnas afferunt hæc calamitates. At non habet id mali frugalitas, sed duplex sanitas est, duplicia bona. Somnus sanitatis, inquit, in interna mediocritate. Semper enim quod mediocritatem custodit, amabile est: quod verò modum non seruat, iniucundum. Vide enim: Scintillæ paruæ magnam lignorum congeriem impone, & non iam ignis erit fulgidus, sed fumum videbis valde insuauem. Viro valde forti, & magno impone sarcinam vires eius excedentem, & videbis cum sarcina humi iacêre. Magnum onus iniice in nauim, & graue facies naufragium. Tale autem quiddam est & voluptas. Sicut enim in nauibus supra modum oneratis, magna turbatio est nautarum, gubernatoris, eius qui in prora est, eorum qui ascendunt malum, qui superiora quidem proiiciunt in mare, quæ autem inferiora perdunt. Sic sanè & hoc loco: nam quæ superius sunt, euomunt: alia autem inferius. Et seipsos corrumpentes liberantur. Quod sanè turpius est omnibus, quia ipsum os vsum recipit postremarum partium, & fit illis ignominiosius. Si autem in ore tanta turpitudo, cogita in anima quid? Etenim illic omnia procellæ, omnia tenebræ, multa rationum confusio, quæ apprehendunt, quæ affligunt, lingua ipsa iniuriam clamante. Hinc & ipsa ventris mancipia seinuicem arguunt, ægrè ferunt, studeant vt internum stercus abiiciant, attamen & postquam abiecerint, neque sic turbatio quiescit. Sed & febres hinc & morbi. Etiam, inquit, morbosi sunt & turpes. Sermo frustrà hæc pertractat, & morbos nobis enumerans. Infirmus enim sum ego, & laceror ego, & deformis sum ego, qui non habeo quod edam. Hos autem in deliciis agentes est videre bene affectos, lasciuos, gaudentes, gestari in equis. Væ mihi, lamentis enim digna sunt verba hæc. Eos enim qui podagra laborant, & in bigis feruntur, & alligatos, vnde videmus, dic oro? Et si non rem putarent contumelioſam, & cum contumelia hæc dici putarentur, iam & nominatim percenserem illos. At sunt quidam aiunt, qui & bene habent. Quoniam non solùm deliciis adhibiti sunt, sed etiam laboribus: alioqui da mihi hominem qui pingueſcit, & laboribus caret ac iacet, nihilque laborat, sanum: sed non inuenies: nam licèt sexcentorum medicorum turba aduenīat, à morbis illum nequaquam liberare poterunt: neque enim hoc natura sinit. Porrò ego & medicorū sermonem afferam: non quicquid in ventrem mittitur, fit alimentum: quoniam neque in alimenti natura est, vt totum alere queat, sed partem diuidit in secessum, partem in alimentum. Itaque da congrua, conficientur, & suam accipient regionem, & quod sanum ac vtile in suum regredietur locum: quod autem superfluum & inutile, excernetur & abscedet. Si autem multitudo ciborum sumatur, etiam quod in illis ad alendum vtile, fiet damnosum: pro exemplo dicā, vt manifestius quod dico vobis, fiat: Frumentum aliud est similago, aliud farina, aliud furfur. Itaque si mola accipiat, quæ potest pinsere: hæc omnia discernit. Si autem plura immiseris, omnia confunduntur. Iterum vinum, si congruam concoctionem habeat, ac temporum temperiem, prius quidem totum simul fit: post hæc autem pars in fecem desidet, pars in spumam recurrit: eo autem quod manet, frui possumus. Et hoc est vtile, & nunquam facile hoc vertetur: prius autem neque vinum est, neque fex, dum omnia mixta sunt. Hoc & in mari viderit quis, quando magna tempestas oritur, pisces videmus mortuos adnantes eos præ frigore, in profundum descendere non valentes. Ita & apud nos fit. Quando enim sæpe refluit voracitatis pluuia, quæ omnia commouet, mortuas annare facit cogitationes, quæ iam sanæ sunt, & in nobis quiescunt. Itaque quoniam ex tantis exemplis, vobis relinquitur magnum damnum, cessemus beatos dicere eos, quos deplorare oportebat, & lachrymari vos, propter ea propter quæ beatos vos dicere oportebat, & frugalitatem diligamus. An non auditis, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

« ditis, & medicos dicentes: Indigentia, mater est sanitatis: ego autem non corporalis sanitatis matrem indigentiam dixerim, sed animæ potius. Hæc & Paulus clamat vere medicus. Habentes, inquit, alimenta, & tegumenta, his contenti simus. Obtemperemus igitur illi, vt sani existentes faciamus quæ oportet facere: In Christo Iesu domino nostro, cum quo patri & spiritui sancto simul, gloria, imperium, honor, nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

1.Tim.6.b

Hunc Mosem, quem negarunt hi qui dixerunt, Quis te constituit principem & iudicem super nos? Hunc deus principem ac redemptorem misit cum manu angeli, qui apparuit illi in rubo.
Homilia xvij.

ARgumento proposito multùm cõgruit quod dicit, Hunc Mosem. Qualem hunc: eum qui plurimùm periclitabatur, qui ab illis contẽptus erat, quem negauerant qui dixerant: Quis te constituit principem: quemadmodum & Christo dicebant: Non habemus regem, nisi Cæsarem. Hunc deus principem ac redemptorem misit cum manu angeli, qui dixerat illi: Ego sum deus Abrahæ. Hic & miracula quæ facta sunt, per Christum facta esse ostendit. Hic, id est Moses. Hoc loco vide quo pacto clarum ostendunt eum quæ sequuntur. Eduxit illos factis signis ac prodigiis, in terra Aegypti, & in mari rubro, & in ere- mo annis quadraginta. Hic est Moses, qui dixit filiis Israël: Prophetam excitabit vobis dominus deus ex fratribus vestris, sicut me: hoc est, contemptum, & insidiis appetitum. Etenim volebat & hunc tollere Herodes, & in Aegypto seruatus est, quemadmodum & ille quum esset puellus insidiis expositus fuit. *Hic est qui fuit in congregatione in solitudine cum angelo, qui loquutus est illi in monte Sina, & cum patribus nostris, qui accepit eloquia viua, vt daret vobis.* Iterum nusquam templum, nusquam sacrificium: Cum angelo, inquit, accepit, vt daret vobis eloquia viua. Hic ostendit, quòd non fecit signa solùm, sed etiam legem dedit sicut Christus. Itaque quemadmodum hic primùm signa facit, & deinde legem ponit, sic etiam Christus. At non audiuerunt illum, qui semper soliti fuerunt inobedientes esse: etiam post hæc signa, post miracula, post quadraginta annos. Et non hoc solùm, sed contrarium declararunt, quod & manifestans adiecit: *Cui noluerunt obedientes esse patres nostri, sed repulerunt, & auersi sunt corde suo in Aegyptum, dicentes ad Aaron: Fac nobis deos qui præcedant nos. Mosi enim illi, qui eduxit nos de terra Aegypti, nescimus quid acciderit. Et vitulum fecerunt in diebus illis, & obtulerunt sacrificia idolo, & lætati sunt in operibus manuum suarum. Conuertit se autem deus, & tradidit illos, vt seruirent militiæ cœli, sicut scriptum est in libro prophetarum: Num victimas & sacrificia obtulistis mihi annis quadraginta in deserto domus Israel? Et accepistis tabernaculum Moloch, & sydus dei vestri Remphan, figuras quas fecistis vt adoretis eas, & transferam vos vltra Babylonem.* Tradidit, hoc loco, idem est quod permisit. Tabernaculum testimonij erat patribus nostris in deserto, sicut ordinauerat illis loquens ad Mosem vt faceret illud secundum formam quam viderat. Et quum tabernaculum esset, sacrificia non erant. Quòd autem non fuerint, propheta manifestum facit, dicens: Num victimas & sacrificia obtulistis mihi? Tabernaculum testimonij erat, & nihil proderat, sed consumebantur, neque ante hoc illis signa, neque post hæc profuerunt aliquid. Quod & induxerunt, qui successerunt patres nostri. Vides quòd illic locus sanctus est, vbi deus fuerit: propter hoc enim & in deserto dixit, vt locum loco comparet. Deinde beneficium: *Et induxerunt*, inquit, *patres nostri, qui successerunt cum Iesu in possessionem gentium, earum quas expulit deus à facie patrum nostrorum, vsque ad dies Dauid, qui inuenit gratiam coram deo, & petiit vt inueniret tabernaculum deo Iacob.* Petiuit ædificare Dauid, sed non conceissum est illi magno & mirabili, sed ædificat abiectus ille Solomon. Propter hoc dicit: *Solomon autem ædificauit illi domum, at non altissimus in manu factis templis habitat.* Monstratum quidem hoc etiam per ea quæ iam dicta: monstrat autem & per vocem propheticam. Sicut & propheta dicit: *Cœlum mihi sedes, & terra scabellum pedum meorum. Et qualem domum ædificabitis mihi, dicit dominus, vel quis locus quietis meæ? Nónne manus mea fecit hæc omnia?* Ne admiremini, inquit, si iis qui illius detrectant regnum Christus benefacit, quandoquidem & in Mose hoc factum est. Et non simpliciter illos eruit, sed etiam in deserto agentes. Vides quòd propter illos & illa signa? Itaque qui cum deo loquutus est, qui mirè seruatus, qui tanta fecit ac potuit, ostendit quòd omnino impleri oporteat prophetiam, & non est sibiipsi contrarius. Sed videamus iterum quæ dicta sunt. *Hic est*, inquit, *Moses qui dixit: Propheram vobis suscitabit dominus sicut meipsum.* Huc opinor Christum respexisse, quum diceret: Ex Iudæis salus est, seipsum insinuans: Hic est qui factus est in deserto, cum angelo qui sibi loquebatur. Ecce iterum illum ostendit legem dedisse, quandoquidem cum illo erat in congregatione in deserto. Hic autem & magni miraculi quod in monte contigit, memor est. *Qui accepit eloquia viua vt daret vobis.* Vbique mirabilis Moses: maximè autem quando lex ferenda erat. Quid sunt eloquia viua? vel prophetias dicit, vel ea quorum fines per sermones monstrabantur. Deinde crimen est in patriarchis, post signa & miracula, post accepta eloquia viua ei noluerunt, inquit, obedientes esse. Bene autem eloquia viua dicit, ostendens etiam eloquia esse non viua, de quibus & Ezechiel dicit, sicut quando dicit: Et dedi vobis præcepta non bona. Ad talia igitur respiciens, dicit eloquia viua. Sed repulerunt & conuersi sunt corde suo in Aegyptum, illuc ingemiscebant, illuc clamabant, vnde deum inuocabant. *Et dixerunt ad Aaron, fac nobis deos qui antecedant nos.* O insipientiam. Fac, inquit, vt præcedant nos. Quò? In Aegyptum. Vides quo modo à moribus Aegyptiorum auelli non poterant. Quid dicis? Non expectas eum qui eduxit, sed negas beneficium, & bene factorem fugas? Et vide quo modo contumelia afficiunt. Mosi enim illi, inquit, qui eduxit nos è terra Aegypti. Nusquam dei nomen, sed omnia Mosi adscribunt. Et vbi quidem illos gratos esse oportebat, Mosem in medium adducunt: vbi autem legi obediendum erat, non iam Mosem. Insuper dixit, quòd ascendit vt legem acciperet: illi autem non manserunt quadraginta diebus. Fac nobis deos. Sic insanierunt, nõ dixerunt deum, sed deos, quia nesciũt quę dicunt. *Et fecerunt vitulum in diebus illis, & obtulerunt sacrificia idolo.* Vidisti magnam insipientiam? Vbi apparuit deus Mosi, illi vitulum faciunt & sacrificant: Et lætabantur, inquit, in operibus manuum suarum. Propter quæ oportebat se abscondere, in illis lætabantur. Et quid mirum quandoquidem ignoratis Christum, vbi & deum, & Mosem tot signis monstratum: Illi autem non solùm ignorarunt, sed etiam conuiciis & contumeliis affecerunt

Exod.2.c
Ioan.19.c
Exod.3.d
Deuter.18.c
Exod.2.a
Exod.32.a
Deuter.18.c
Ioan.4.c
Exod.20.d
Exod.32.f

dum idolum faciunt. Conuertit autem deus, & tradidit illos, vt seruiant militiæ cœli. Hinc posteà & mores reliqui, hinc sacrificia. Isti primùm fecerunt sacrificia idolis. Hoc & Dauid assignans dicit: Et fecerunt
Exod.32.b vitulum in Choreb, & adorarunt sculptile. Quoniam ante hoc nusquam sacrificij nomen, sed præcepta viua, & eloquia viua: nusquam sacrificia, sed miracula & signorum ostentiones. Sicut scriptum est in libro prophetarum: hoc testimonium non simpliciter adduxit, sed vt ostendat, non opus esse sacrificiis. Et vide quid, num victimas & sacrificia obtulistis mihi in deserto quadraginta annis, & accepistis tabernaculum
Amos.5.g Moloch, & sydus dei vestri Remphan, figuras quas fecistis, vt adoraretis eas? Cum emphasi vsus est verbo. Quod autem dicit, hunc sensum habet, Non potestis dicere, quòd ex eo quod mihi sacrificastis etiam illis sacrificastis, idque in solitudine, vbi maximè illis præsidebat, & assumpsistis tabernaculum Moloch. Causa sacrificiorum ista fuit: *Et transferam vos vltra Babylonem.* Sic & captiuitas accusatio maliciæ est. Et quo modo tabernaculum, inquit, testimonij? Sed propter hoc erat, vt testem deum habeant. Igitur ad hoc solùm erat. Secundum figuram enim, inquit, monstratum in monte, & ita in monte, depictio facta est. Istud autem in solitudine circungestabatur, & in loco non erat situm. Testimonij autem tabernaculum, non aliam ob causam quàm propter miracula & præcepta. Porrò & istud & illi non habebant templum, sed figuram illam, angelus ille dedit. Vsque ad dies, inquit, Dauid. Vsque, Tunc igitur non erat templum, quanuis etiam gentes expulsæ essent. De quibus dicit: Quas expulit deus à facie patrum nostrorum. Hoc autem dicens ostendit, quòd tunc non erat templum. Quid dico, tanta miracula, & nusquam templum? Sic & primum tabernaculum, & nusquam templum. Et petiuit vt inueniret gratiam coram deo. Petiuit & non extruxit. Sic non erat magnum quid, templum: quanuis putauerunt quidam Solomonem magnum esse, quia extruxit templum, qui propter hoc & patri suo illum prætulerunt. Quòd autem non melior fuerit patre, sed neque par, solùm autem iuxta quorundam opinionem, manifestauit id adiiciens: Sed neque qui celsus est, habitat in templis manufactis, si-
Esaiæ.66.a cut propheta dicit: Cœlum mihi sedes: terra autem scabellum pedum meorum. Neque enim hæc digna deo, quandoquidem facturæ sunt, & manus illius opera. Vide quo modo illos paulatim abducit, ostendens enim per prophetam, quod indignum sit hæc de deo dicere. Et cuius gratia hîc metaphorico vsus est sermone? Magna dicendi libertas erat in morituro. Etenim opinor, illud etiam ex reuelatione cognouisse: *Dura ceruice & incircuncisis labiis ac auribus.* Etiam hoc propheticum est, neque illius proprium. *Vos semper spiritui sancto restitistis, sicut patres vestri, & vos.* Quando nolebat esse sacrificia, vos sacrificabatis: quando volebat, iterum non sacrificabatis: quando noluit nobis dare præcepta, requirebatis: quando accepistis, neglexistis. Iterum quando stabat templum, idolis seruiebatis: quando vult absque templo sibi seruiri, iterum contrarium facitis. Non dixit, deo resistitis, sed spiritui. Sic nullum scit in personis discrimen. Et quod maius, Sicut patres vestri, inquit, & vos. Ita & Christus opprobrauit, quoniam semper magna crepabant de prophetis: *Quem prophetarum non sunt persequuti patres vestri? Et occiderunt eos qui*

A *prædixerunt de aduentu iusti.* Adhuc iusti dicit, volens illos comprimere. *Cuius nunc vos proditores & occisores fuistis.* Duo illis improperat, & quòd ignorarunt, & quòd occiderunt. *Qui scilicet accepistis legem per dispositiones angelorum, nec seruastis.* Quid est hoc? Quidam putant eum dicere illam quæ ordinata fuit ab angelis. Non est autem sic, vbi enim angeli apparuerunt, ordinantes legem? Sed dispositam legem dicit eam, quæ illi tradita fuit per angelum qui illi apparuit in rubo. Nónne homo erat? Nihil igitur mirabile eos qui illa fecerant, & hæc facere. Si eos qui denunciarant occidistis, multò magis illum. Hic & deo, & angelis, & spiritui, & prophetis, & omnibus ostendit inobedientes. Sicut & alio in loco, inquit scriptura, Do-*3.Reg.19.b*
mine, prophetas tuos occiderunt, & altaria tua subuerterunt. Igitur illi verbis simulantes se obseruantes
B legis dixerunt, In Mosem blasphemauit. Ille autem ostendit, quòd ipsi potius non blasphemant solum, sed etiam in deum, & quòd illi anteà similia fecerint, & disiparint instituta, & quòd non opus illis, & quòd improperantes & dicentes se Mosi contrarium, ipsi spiritu sancto contrarij fuerunt: & non simpliciter, sed etiam cum cæde, & iterum habuerunt inimicicias. Vides quòd & Mosi & omnibus ostendit illos esse contrarios, legémque non seruare. Quanuis sanè Moses dixisset, Prophetam vobis suscitabit domi- *Deutr.18.b*
nus, & alij hunc venturum prædixerunt. Et prophe-
ta dicens, Qualem mihi domum ædificabitis? Et ite- *Esaiæ.66.*
rum: Num victimas & sacrificia obtulistis mihi annis quadraginta? Hæc erat libertas viri in dicendo, qui
crucem ferebat. Imitemur igitur & nos illam, tamet- *Psal.118.f*
si non sit tempus belli. Loquebar enim, inquit, de testi-
C moniis tuis in conspectu regum, & non confundebar. Si igitur commisceamur cum gentibus, sic illorum obturemus ora absque ira & absq; asperitate. Nam siquidem cum furore hoc fecerimus, non iam fiducia, sed affectio esse videtur. Si autem mansuetè, tunc est vera loquendi libertas. Non enim possibile est simul idem secundum seipsum & bonum opus esse, ac delictum. Dicendi libertas bonum opus est: Furor, delictum. Igitur nos liberè dicturos mundos à furore esse oportet, vt ne illi imputentur verba: licèt iusta cum furore dicas, totum perdideris etiam si liberè loquaris, etiam si moneas, etiam si quoduis operatus fueris. Vide virum illum non cum furore loqui. Neque enim contumelia affecit, sed illos prophetici sermonis admonuit. Nam quòd ex furore non fuerit loquutus, ostendebat quando in cruciatibus pro illis ora-
D bat, & dicebat: *Ne statuas illis peccatum hoc.* Adeò non irascebatur illis, sed dolebat pro illis, & mordebatur hæc dicens, quoniam & de facie illius ideo dicebat: *Viderunt faciem illius quasi angeli, vt illos attrahat.* Puri igitur ab ira simus. Non habitat spiritus sanctus, vbi furor. Maledictus furibundus. Nihil sani potest ingredi, vbi egreditur furor. Nam sicut in tempestate maris magnus est tumultus, magnus clamor, & nec ad tempus potest quis philosophari: sic neque in ira. Sed si quid philosophicum vel dicendum, vel faciendum: oportet prius in portu esse. Non vides quo modo quando voluerimus, de aliquibus necessariis loqui, locos à turbatione mundos obseruamus, ibi tranquillitas, ibi silentium, vt ne expellamur? Si autem qui foris est tumultus impedit, multò magis interna turbatio. Et si orat quis, frustra orat cum ira hoc faciens: etsi tacet, iterum simile est: etsi comedat, etiam sic damnum habet: etsi

bet: etsi bibat, non bibat, sed eat, surgat, dormiat: nam & in somniis talia imaginantur. Quid enim in iracundo non turpe? oculi insuaues, os distortum, membra tremula, lingua infrænis, nullique parcens, mens stupida, figura indecens, multa insuauitas. Vide oro dæmoniacorum oculos & ebriorum, & insaniëtium, quid differunt inter se? nónne nihil est quàm insania? Quid enim si ad tempus hoc fit, nam & insaniens ad tempus detinetur. Hoc autem quid peius? & non confunduntur in defensione. Nesciebam, inquit, quid dixi. Et quare nesciebas hoc, homo rationalis, rationem habens? Quare ea quæ brutorum sunt facis, sicut equus ferox ab ira & furore raptus? Profectò defensio hæc, crimen meretur. Vtinam scisses quæ dixisses. Iræ verba sunt, inquit, non mea. Quo modo illius? Etenim ira non habet robur, nisi à te accipiat. Quasi quis dixerit, manus sunt, non mea vulnera. Cui putas maximè opus esse ira, nónne bello & prælio? Sed & illic si quid cum ira fit, totum perit ac corrumpitur. Maximè certantes conuenit non irasci, maximè eos qui contumelia afficiuntur conuenit non irasci. Et quo modo certandum est, inquit? ratione ac mansuetudine. Certamen enim est ex aduerso stare. An non vides & hæc bella legibus & ordinationibus, & temporibus definita? Ira enim nihil est quàm irrationalis impetus. Nihil autem quod rationem requirit per id quod ratione caret, geri potest. Quoniam & hic talia loquebatur, & non irascebatur. Et Helias dicebat: Quousque claudicatis in vtraque coxas? & non irascebatur. Et Phinees occidebat, & non irascebatur. Ira enim non permittit videre, sed quasi in nocturna pugna omnia ligat, & oculos, & aures, & trahit quoquò voluerit. Liberemur igitur ab hoc dæmone, incipientem illum compescamus. Sigillum tanquam frænum impone pectori. Canis impudens est ira, sed discat audire legem. Nónne si canis ita in caula ferox sit, vt non obediat imperanti pastori, neque illius vocem agnoscat, omnia pereunt ac corrumpuntur? Cum ipsis ouibus pascitur, sed si illas depascitur, inutilis est ac occiditur. Si didicerit te audire, ale canem, vtilis est contra lupos, contra fures, contra latronum principem latrans, non contra oues, neque contra familiares. Si non audiet, omnia corrumpit. Si didicerit contemnere, omnia perdit. Quod igitur in te est mansuetum, ne consumat, sed custodiat ira & pingue faciat: custodiet autem, & in magna securitate seruire faciet, si malas & pollutas cogitationes conficiat, si diabolum persequatur vndequaque. Sic mansuetudo seruatur, quando nunquam imputamus malum quiddam proximo. Sic venerabiles efficimur, quãdo non solemus esse impudentes. Nihil enim ita impudentem facit, sicut mala conscientia. Quare scorta impudentia sunt? quare virgines pudibundæ? nónne illa propter peccatum, hæ propter continentiam? Nihil sic enim impudentem facit, atque peccatum. At dicet quis, quod & de contrario erubescitur: nam illum de se desperare, alium autem impudentiorem perfricta q; frontis efficit. Qui enim de se desperat, audax fit. Impius enim inquit, si in profundum malorum ingressus fuerit, contemnit. Qui autem impudens & roboris expers fuerit, sic audax & pertinax efficitur. Vis discere, vt mansuetudo consumatur? Quando malæ cogitationes illam perdomuerint, quanuis & hoc contingat, quia non stat canis multum latrans. Neque sic desperandum. Est enim & nobis fundibula ac lapis. Scito te quod dicitur, Est nobis & lancea, & pera, & sica, qua

1. Reg. 18. d

Prouer. 18. a

A custodiemus cogitationes illæsas. Si canis aduletur quidem ouibus, ferociat autem contra externos & vigilet, virtus est canis: & licèt esuriat, non tangat oues: & licèt fatur sit, non pareat lupis. Talis & ira sit, licèt irritetur, mansuetudinem non amittat: licèt quieta sit, contra malas cogitationes insurgat. Suum dominum etiam percutientem non relinquat, sed agnoscat, alienum autem etiam adulantem impetat. Adulatur diabolus sæpe sicut canis, sed sciant omnes alienum esse. Sic sanè & nos virtuti etiãsi onerosa sit applaudamus, & maliciam etiamsi exultaret, auersemur. Ne simus deteriores canibus, qui flagellati & constricti non desciscunt. Si illos autem & pascat alienus, quo modo non magis nocebunt? Est aliquando vtilis ira, sed quando latrat contra alienos. Quid est, qui irascitur fratri suo temerè? Hoc est, ne vlciscere teipsum, neque vindictam

B exige: si alium videris pereuntem, porrige manum: non vltra id tunc erit ira, quando à tua compassione liber fueris. Accepit Dauid Saülem, & non iratus fuit: neque infixit lanceam suscepto inimico, sed vltus est diabolum. Moses quãdo alienum iniustè agere vidit, etiã occîdit: quãdo autem cognatum, non item, sed fratres conciliauit, ab illis autem & repulsus est: tametsi mitissimum illum scriptura testetur, nihilominus erat etiam viuax & alacer. Nos autem non sic, sed vbi mansuetudinem declarare oportebat, omnibus bestiis sumus ferociores: vbi autem scueros esse, omnibus segniores. Igitur quoniam his quæ in nobis sunt non vtimur vt oportet, propter hoc etiam vita nusquam vt oportet instituitur. Sicut & in vasis si alio aliter vtatur quis, quàm oportet, omnia perdit: vt si quis accepto gladio non vtatur, vt oportet, sed manu hoc faciat,

C nihil amplius operabitur, & si vbi manu vtendum, gladium adhibeat, omnia perdiderit. Sic certè & medicus, non incidens, vbi oportet, & vbi non oportet incidens, omnia corrumpit. Ideo oro vt re hac tempestiuè vtamur. Iræ autem tempus nunquam, quando nosipsos iuuamus: si autẽ alij corrigendi sunt, tunc ea vtendum maximè, vt alios eripiamus. Ita & deo æquales erimus per omnia solliciti, ne iræ simus obnoxij, & futura bona consequemur, Gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul ac spiritui sancto gloria, honor, imperium nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

1. Reg. 26. b

Exod. 2. b

Nume. 12. a

His autem auditis, diffecabantur in cordibus suis, & stridebant dentibus in illum.
Homilia xviij.

ADmiratu dignum est, quo modo ex dictis illis non acceperunt occasionem occidendi illum, sed adhuc insaniunt, & quærunt causam. Ita semper malè habent ij, qui iniustè agunt. Itaque quemadmodũ summi sacerdotes secum perplexi dicebant: Quid faciemus hominibus istis? ita sane & isti dissecantur. Et profectò ille erat qui succensere debebat, qui nihil quidem iniustè egerat, passus autem est calumniam ac vim ab iniustè agentibus. Cæterùm calumniatores magis arguuntur etiã hac ratione. Sic verum est id quod semper dicebam. Malè agere est verè malè pati, quanuis ille nihil perperam fecerit, sed virtutem suam demonstrarit. Ita quando contumelia afficimur, dum non sumus malè conscij, nihil patimur. Itaque volebant quidem occîdere, sed hoc non faciunt, eo quòd causam honestam suo facinori prætexere cupiebant. Quid igitur? an nó erat magna qua redarguebat con-

bat contumelia? Non illius erat contumelia, sed sic accusabat propheta. Nonne sponte etiam remorabantur, ne videantur propterea illum occidere, quemadmodū scilicet & Christum, sed propter impietatem? Hoc autem quod Stephanus loquebatur, pietatis erat verbum. Igitur attentātes etiam illius famam perdere cum morte, dissecabantur. Timebant enim ne iterum noui quippiam circa illū fieret. Deinde quod cum Christo fecerunt, id & cum Stephano. Et sicut illic postquam dixit: *Matth.26.f* Videbitis à dextris virtutis filium hominis sedentem: blasphemiam esse dicebant, & testes turbas faciebāt: ita etiam hoc loco. Illic disruperunt vestimenta, hîc aures continebant: *Quum autem esset plenus spiritu sancto, intentis in cœlum oculis, vidit gloriam dei, & Iesum stantem à dextris dei, & ait: Ecce video cœlos apertos, & filium hominis stantem à dextris dei. Exclamantes autem voce magna, continuerunt aures suas, & impetum fecerunt vnanimiter in eum, & eiectū eum è ciuitate lapidabant.* Profectò si mentitus esset, vt insaniens, relienquendus erat: ille autem sic loquēs, volebat illos doceri. Et postquam dixit de morte solùm, & de resurrectione nondum dixit, etiā hoc posteà opportunè addidit dogma: Ita autem dicit sibi apparuisse, sicut alicubi tractat, vt & sic accipiant sermonem, qui quoniam dixerat illum sedere, molestum illis erat, nunc istum de resurrectione sermonem mouet, & inquit illum stare. Ab hoc tempore coniecto, & faciem illius glorificatam. Deus enim quum sit misericors, per quæ insidiabantur illi, iisdem volebat prouocare, siquidem nihil amplius factum esset. *Et eiectum extra ciuitatem lapidabant.* Iterum extra ciuitatem mors, quemadmodum de Christo. Et in ipsa morte confessio, & prædicatio diuulgabatur. *Ac testes deposuerunt vestimenta ad pedes adolescentis, qui vocabatur Saulus, & lapidabant Stephanum inuocantem ac dicentem: Domine Iesu Christe, suscipe spiritum meum.* Hoc ostendit simul ac docet illos, quòd non perit. *Et positis genibus, clamauit voce magna: Domine, ne statuas illis peccatum hoc.* Quemadmodum defendens, ꝙ nec priora ex ira dixerit, inquit: Domine, volens hac quoque ratione conciliare illis: nam remittere iram ac furorem cedere, purámque ab affectione seruare animam, valde acceptū facit sermo-

Cap.VIII. nem. *Saulus autē consentiebat in necem eius. Facta est autem in illa die persecutio magna aduersus ecclesiā quæ erat Hierosolymis, & omnes dispersi sunt per regiones Iudææ & Samariæ præter apostolos.* Non temere contigit hæc persecutio, sed singulari dispensatione. Vides quo modo iterum tentationes permittit deus fieri? Sed vide oro, hinc etiam quo modo dispensantur res. In admiratione fuerunt propter signa, flagellati nihil passi sunt, versati sunt in regionibus, creuit sermo, posteà permittit prohibitionem fieri magnam, & fit persecutio non vulgaris, vt ita simul & hos fugent. Timebant enim audaciores illos factos, vt omnibus manifestum existeret, quòd homines fuerunt qui timebantur ac fugerent. Vt enim ne tu post hæc dicas, quòd per gratiam solùm bene egerint, licèt persecutionem paterentur, & permissi sunt etiam ipsi fieri timidiores ac illi audaciores. Et omnes dispersi sunt præter apostolos, inquit. Itaque non frustra dixi, dispensatione quadam factam persecutionem. Si enim nō facta esset, neque discipuli dispersi essent. *Curauerunt autem vnà Stephanum viri religiosi, & fecerunt planctum magnum super illo* Vel nondum erant perfecti, vel quòd tanta gratia præditus erat, ideo & plangunt illum. Simul autem hîc ostendit illos homines fuisse, non solùm metus, sed etiam luctus & planctus. Quis enim non ploraſſet videns illum mansuetum agnum lapidari, & iacere mortuum? Iustum illi epitaphium statuit euangelista. Et positis genibus quum dixisset, clamasseque voce magna. Et fecerunt planctum magnum super illo. Sed videamus iterum quæ dicta sunt: *Quum esset autem plenus spiritu sancto, intentis in cœlum oculis, vidit gloriam dei, & Iesum stantem à dextris dei, ac dixit: Ecce video cœlos apertos: & continebant aures suas, & impetum fecerunt vnanimiter in illum.* Quanuis alias accusatione hæc digna sint, nihilominus cogita quo modo eum qui talia signa fecerat, qui omnes sermone vicerat, qui talia dixerat, suscipientes, sicut volebant, furorem suum implerunt. *At testes posuerant vestimenta sua ad pedes adolescentis, qui dicebatur Saulus.* Vide quàm diligenter ea quæ ad Paulum pertinent narrantur, vt tibi monstret opus dei, quod posteà factum est cum illo: iam autem ille non solùm non credit, sed & plurimis illum manibus homicidarum mittit. Ideo & hoc manifestans dicebat, Saulus verò consenserat in necem eius. Non simpliciter autem orat beatus hic, sed cum attentione. Positis enim, inquit, genibus. Vnde diuina illius & mors facta est. Nam huc vsque permissum erat animabus in inferno esse. Omnes autem dispersi sunt per regiones Iudææ ac Samariæ. Absque metu ac liberè posteà Samariæ se committunt, tametsi audierant, In viam gentium ne abieritis. Veruntamen de apostolis non dicit, ostendens quòd & hac ratione adduci volentes Iudæos, ciuitatem non reliquerunt, velut & aliis fierent audaciæ authores. *Saulus verò deuastabat ecclesiam per singulas domus, trahēnsque viros ac mulieres tradebat in custodiam.* Magna insania, & quòd ille solus erat, & quòd in domus ingrediebatur, ita animam suam pro lege dabat. Rapiens, inquit, viros ac mulieres. Vide & licentiam, & contumeliam, & insaniam. Omnes quos assequebatur, plurimis malis afficiebat, vtpote à cæde factus audacior. Illi igitur dispersi peragrabant annunciantes sermonem: Philippus autem vt descendit in ciuitatem Samariæ, prædicauit illis Christum. Intendebant autem turbæ vnanimiter his quæ à Philippo dicebantur, audientes & videntes signa quæ faciebat. Spiritus enim immundi è multis qui ab illis tenebantur exibant, clamantes voce magna. Multi autem paralytici ac claudi sanati sunt, & factum est gaudium magnum in illa ciuitate. *Vir autem quidam nomine Simon, qui ante in ea ciuitate artem exercuerat magicam, ac gentem dementarat Samariæ, dicens se esse quempiam magnum, cui auscultabant omnes à minimo vsque ad maximum, dicentes: Hic est virtus dei: quæ vocatur magna.* Vide oro & aliam tentationem, quæ est à Simone. *Auscultabant autem ei,* inquit, *turbæ, eo quòd multo tempore magicis artibus dementasset eos: quum verò credidissent Philippo euangelizanti de regno dei, déque nomine Iesu Christi, baptizabantur viri simul ac mulieres: tunc Simon & ipse credidit. Et quum baptizatus esset, adhærebat Philippo, vidénsque signa & virtutes viri, stupens admirabatur. Quum autem audissent apostoli qui erant Hierosolymis, quòd recepisset Samaria verbum dei, miserunt ad illos Petrum & Ioannem, qui quum descendissent orauerunt pro ipsis, vt acciperent spiritum sanctum: nondum enim in quenquam illorum illapsus fuerat, sed baptizati tantum erant sub nomine Christi Iesu. Tunc imponebant manus super illos, accipiebántque spiritum sanctum. Quum vidisset autem Simon, quòd per impositionem manuum apostolorum daretur spiritus sanctus, obtulit eis pecunias, dicens: Date & mihi potestatem, cuicumque imposuero manus, accipiat spiritum sanctum.* Quo modo, inquit, Spiritum sanctum illi non receperant? Spiritum acceperant remissionis, spiritum autem signorum non receperant. Et quod hoc sit quòd

spiritum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſpiritum ſignorum non acceperint, vide quo modo hoc cernens. Simon acceſsit & petiit. Quanuis autem tunc maximè flagrabat perſecutio, attamen deus iterum illos eripuerat, ſigna illis vt murum præponens. Porrò mors Stephani illorum furorem non reſtrinxerat, ſed magis auxerat: ideo & diſperguntur diſcipuli, vt doctrina amplius propagetur. Et vide iterum etiam, bona illos accipere & in gaudio eſſe, Magnum enim, inquit, gaudium factum eſt in ciuitate, quanuis & luctus magnus factus eſſet. Ita ſemper facere ſolet deus, & triſtibus læta miſcere, vt in maiori admiratione ſint. Multo autem iam tempore morbo obnoxius erat Simon, vnde neque ſic ab illo liberatur. Quo modo autem illum & baptizauit? quemadmodum Chriſtus & Iudam elegerat. Hic videns ſigna quæ fiebant, obſtupeſcit quidem, non audet autem gratiam ſignorum petere, quandoquidem videbat etiam alios non B acceptiſſe. Igitur quo modo illum non occiderunt ſicut Ananiam & Sapphiram? quia etiam olim is qui in ſabbato ligna collegerat, occiſus eſt, vt alij erudirentur: neque poſteà alius idem paſſus eſt. Sic & nunc Petrus facit, & punitis illis hunc non punit, ſed dicit ad eum. *Pecunia tua tecum ſit in perditionem, quia donum dei putaſti pecuniis poſſideri.* Et quare non acceperunt ſpiritum ſanctum, ij qui baptizarentur? Vel forſan quia Philippus in hoc apoſtolos breui venturos honorabat, vel quòd hoc donum non habebat. Erat enim ex ſeptem illis, id quod magis videtur dicendum. Vnde mea ſententia hic Philippus vnus ex ſeptem erat ſecundus à Stephano. Ideo & baptizans ſpiritum ſanctum non dabat, neque enim facultatem habebat. Hoc enim donum ſolorum apoſtolorũ erat. Conſidera autem quòd illi non egreſsi erant: diſpenſatum autem eſt vt ij e- C grederentur, qui & gratia poſteriores erant, propter hoc quòd nondum acceperãt ſpiritum ſanctum. Nam virtutem quidem acceperant faciendi ſigna, non audem dandi aliis ſpiritum ſanctum. Igitur hoc erat in apoſtolis ſingulare. Vnde & præcipuos, & non alios videmus hoc facere. Vt autem vidit, inquit, Simon, quòd per impoſitionem manuum apoſtolorum datus eſt ſpiritus ſanctus. Non ſic dixiſſet, niſi & ſenſibile quiddam factum eſſet. Hoc & Paulus fecit, quando linguis loquebantur. Vidiſti ſcelus Simonis? pecunias attulit, quanuis non vidiſſet pecuniarum gratia illum hoc facere, vnde non ignorantiæ opus erat, ſed tentantis, & volentis accuſationem quærere. Propter hoc & audit. *Non eſt tibi pars, neque hæreditas in verbo hoc. Cor enim tuum non eſt rectum coram deo.* Iterum quæ occulta in animo erant, affert in medium, quoniam ille occultum D eſſe putauit. *Reſipiſce igitur à malicia tanta, & era dominum ſi forteſſe remittatur tibi cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis, & colligatione iniuſticiæ video te eſſe. Reſpondens autem Simon dixit: Orate vos pro me ad dominum, vt nihil eorum quæ dixiſtis eueniat in me.* Oportebat illum toto corde pœnitentiam agere, oportebat plorare. Ille autem obiter hoc faciebat. Si fortaſſe remittatur tibi hoc, dixit, non quòd non dimiſſum eſſet illi ſi ploraſſet, ſed mos etiam prophetis eſt ſolum denegare, & non dicere. Si autem hoc feceris, condonabitur tibi, ſed quod omnino erit pœna futura. Tu autem hoc admirare, quo modo in tempore calamitatis nihil negligunt, ſed prædicationi incumbunt. Et quodam modo, ſicut ſub Moſe per comparationem fiunt miracula, ita etiam hoc loco. Magia erat, attamen manifeſta hæc ſigna erant, quanuis nullum oportebat eſſe illic dæ-

A moniacum, quandoquidem multo tempore dementarat illos: quoniam autem multi dæmoniaci, multi paralytici, illa non erant vera. Philippus autem non ſignis ſolùm, ſed & verbis illos adducebat de regno, & Chriſto loquens. At Simon, inquit, baptizatus Philippo, non fidei gratia, ſed vt & ipſe talis fieret adhærebat. *Vt autem illi deſcenderunt, orauerunt pro illis, vt accipiant ſpiritum ſanctum. Nondum enim erat illapſus cuiquam: tunc impoſuerunt manus ſuper illos, & acceperunt ſpiritum ſanctum.* Vides quòd non ſimpliciter hoc fit, ſed multa opus eſt virtute, vt detur ſpiritus ſanctus? non enim idem eſt aſſequi remiſsionem peccatorum, & accipere virtutem illam. *Vt autem vidit Simon, quòd per impoſitionem manuum apoſtolorum datus eſt ſpiritus ſanctus, obtulit illis pecuniam.* Nunquid alios vidit hoc facere? nunquid non putauit illos eſſe eius cuius oportebat eſſe mentis? Ideo bene Petrus & rem donum vocat, dicens: *Pecuniæ tuum tecum ſit in perditionem, quoniam exiſtimaſti donum dei pecuniis poſſideri.* Vides vbique puros à pecuniis. *Non eſt tibi pars neque hæreditas in ſermone hoc, cor enim tuum non eſt rectum coram deo.* Atque ita per maliciam omnia fecit, at ſimplicem eſſe oportebat. *Reſipiſce igitur, nam in felle amaritudinis & colligatione iniuſticiæ video te eſſe.* Magnæ iræ verba ſunt, non punit autem illum, vt ne poſteà neceſsitatis ſit fides, vt ne res crudelis eſſe videatur, vt ea quæ pœnitentiæ introducat, vel etiam quod ſufficiebat ad correctionem, arguiſſe & dixiſſe ea quæ in corde erant: nam in eo quòd dicit, *Orate vos pro me:* Simul confitetur ac oſtendit. Vide quo modo quanuis ſceleſtus ille eſſet, redargutus tamen credidit, quemadmodum & humilis factus, quando iterum redargutus eſt. Videns ſigna quæ fiebant, obſtupuit, oſtendens mendacium fuiſſe quicquid ipſe faciebat. Non acceſsit, dixit, ſed obſtupuit. Et cúr nam illud ſtatim non facit? Putauit poſſe latere, putabat artem eſſe quod fiebat. Vbi autem non potuit latere apoſtolos, acceſsit. *Spiritus enim immundi è multis qui ab illis tenebãtur exibant, clamantes voce magna.* Hoc egrediendi ſignum manifeſtum erat, ſigna verò magorum contrario modo ſe habebant. *Multi autem paralytici & claudi ſanati ſunt.* Non erat hoc loco deceptio, ſed ambulabant, & vinaciter agebant, vt oportebat. Auſcultabant autem illi omnes, dicentes: Hîc eſt virtus dei. Hoc loco impletur quod à Chriſto dictum: Multi venient pſeudochriſti, & pſeudoprophetæ in nomine meo. Quare non ſtatim illum redargu- *Marc.13.a*
erunt? contenti erant quòd ſeipſum condemnabat. Etenim & hoc doctrinæ erat, quoniam autem reſiſtere non poterat, ſimulat quemadmodum & magi quando dicebant, Hoc, digitus eſt dei. vt autem ne iterum in obliuionem veniat, & obſcurus ſit, ideo & adhæret Phi *Exod.8.c*
lippo, & non ſeparabatur. Tu autem velim conſideres quanta diſpenſentur per mortem Stephani. Diſpergun tur per regiones Iudææ, ac Samariæ euangelizant verbum, prædicant Chriſtum. Signa perficiunt, paulò pòſt accipiunt hi donum. Hoc duplex ſignum erat. Tunc enim illis dari, & huic tũc non dari, maximum ſignum erat. *Et illi quidem teſtificati & locuti ſermonem dei, regreſsi ſunt Hieruſalem, & multis oppidis Samaritanorum euangelizabant.* Bene ſic dixit, Teſtificati. Teſtificantur enim fortaſſe propter illum, ne decipiantur, vt poſteà ſecuriores fiant, ne propter inexperientiam ſæpe ſimul rapiantur. Regreſsi ſunt in Hieruſalem. Quare iterum abeunt illuc: ibi tyrannis, ibi principium malorum, ibi qui maximè clamabant. Sicut in bellis duces faciunt, & non relinquunt laborãtem belli partem, idem & illi fa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ciunt. Vide non primò venientes in Samariam apostolos, sed discipulos qui persecutionem patiebãtur. Sicut & apud Christum apostoli emittuntur ad eos qui iam ex Samaritanis crediderant. *Auditis autem illis*, inquit, *apostoli miserunt ad illos Petrum & Ioannem.* Quarè nam mittuntur? vt liberent illos à Magia, & ita illis doctrinam quam primum à Christo acceperant, in memoriam reducerent. Oportebat igitur aduersarium petere, vt accipiat spiritum sanctum: at ille quoniam hoc ei non erat curæ, sed vt det aliis petit, quanuis illi non acceperint hunc, vt ita dent. Sed volebat hic Philippo esse clarior, qui inter discipulos erat. *Argentum tuum sit tecum in perditionem.* Non imprecantis, sed erudientis sunt hæc verbà: Quoniam enim illo non est vsus vt oportebat. Tibi, inquit, sit, qui talis es: quasi diceret quis, Cum voluntate hac tua simul pereat, quòd tam parum sentis de dono dei, quòd speraſti omnino humanum esse negocium: non est hoc. Itaq; siquidem accessisset sicut oportebat accedere, & si acceptus esset, & si vt pernicioſus fuisset, non latuisset. Vides quòd parua de magnis sentiens duplicia peccat? Duo igitur illi precipit, *Respisce & ora, si fortè remittatur tibi cogitatio cordis tui.* Ita erat cogitans malum quiddam: propter hoc & dixit, Si fortè remittatur tibi, quia sciebat incorrigibilẽ esse. At ille iterum timuit multitudinem, & metuit negare. At si non turbatus fuisset, dixisset se nescivisse & imprudẽter egisse, sed obstupefactus fuit: primùm quidem quòd captus erat signis, secũdò quòd manifestabatur cor eius. Propter ea procul postea abiit, nempe Romam, eo quòd apostoli illuc non præuenerant. *Et multis oppidis Samaritanorum euangelizabant.* Vide quo modo & itinera illis negocium afferebant, at non temerè proficiscebantur. Tales etiam nos oportebat profectiones facere. Et quid dico profectiones? multi oppida habent ac prædia, & nõ est illis curæ: sed quo modo balnea fiant, & vt precia crescant, & vt aulæ ac domicilia extruantur, multùm solliciti sunt: quo modo autem animæ colantur, non item. Et tu quidem si sentes iuxta sulcum videris, secas, vris, perdis: & sic terram liberas à suo incommodo. Videns autem illos agros plenos spinis, nõ desecas? Non times & horres dic oro, quòd de hoc rationem redditurus sis?

Adhortatio ad templorũ ædificationẽ quæ impij Lutherani fundit⁹ euertũt.

Num opus est, vt vnusquisque fidelium ædificet ecclesiam? & vt credat simul, etiam doctor fit? Nunquid ante omnia hoc cõsiderãdum, vt omnes sint Christiani? Quo modo dic mihi, Christianus erit agricola, videns te hic suam negligere salutem? Non potes facere signa, & persuadere iis quibus illi persuaserunt, misericordia vtere, cura, mansuetudine, affabilitate, aliisq; omnibus. Ac fora quidem ac balnea faciũt multi, ecclesias autem non item, & omnia magis quàm has. Ideo oro ac supplico, & gratiam peto, imò & legem pono, vt nullus qui habet villam appareat carere ecclesia. Ne mihi dixeris, propè est, in vicinia est, magn⁹ est sumptus, non magnũ commodum: si quid habes insumendum in pauperes, illuc insume, melius illuc quàm ibi, educa magistrũ, educa diaconum & sacerdotalem ordinem. Quasi ducta vxore vel sponsa, vel data virgine, sic erga ecclesiam affectus es, dotẽ ascribe illi, ita tibi benedictionis prædium multiplicabitur. Quid enim non erit illic bonorum? Parum ne est oro torcular benedici, parum ne est deum ex omnibus frugibus ac decimis prius partem ac decimas accipere? Ad pacem agricolarum hoc vtile. Venerabilis erit & presbyter postea, & ad securitatem agri conducet. Preces illic perpetuè propter te, laudes & synaxes proter te, oblatio per singulos dies dominicos.

A Quid magis mirandum, quòd alij extruunt clara sepulchra, vt posteri audiant quòd ille construxit, an quòd tu ecclesias excitas? Cogita quòd vsque ad Christi aduentum mercedem habiturus sis qui altare dei excitaturus es. Dic enim oro, si rex tibi præcepisset domum extruere, vt illic habitet, nónne omnia feciſſes? Nunc igitur regia est Christi ecclesiæ cõstructio, ne sumptũ spectes, sed fructum computa. Illi colunt terram, tu cole illorum animas: illi tibi ferunt fructus, tu illos infer in cœlos. Qui initium dedit, hic & omnium aliorum causa est. Igitur & te authore, illic erudientur initiandi, ij qui agro tuo vicini, quum balnea quidem molliores reddant agricolas, institoriæ officinæ, delicatiores, attamen facitis hæc propter gloriam. Forum & prætoria publica faciunt impudentes. Hîc autem omnia secus fiunt. Quale enim fuerit, videre senem, ad exem-
B plum Abrahæ incedentem, canum accinctum, & fodientem, & ipsum operantem. quid illo agro desiderabilius? Hîc maior est virtus. Non est lasciuia illic, sed abacta est: non est ebrietas, ac voluptas, sed eliminata est: non est vana gloria, sed extincta est, plus illic fulget beneuolentiæ propter simplicitatem. Quanta res est abire & ingredi in domum dei, & videre quòd ipse illam extruxerit, & quiescere in villa securum, & habere deambulationem seruientem corpori, & matutinis vespertinisq; hymnis esse præsentem, ac simul prandentem sacerdotem, simul conuersantem, benedictione frui, & alios videre illuc venientes? Hoc fuerit in
C murum ac securitatem agri. Hic est ager, de quo dicit: *Genes. 27* Odor agri pleni cui benedixit dominus: quanuis & præter hoc bona sit villa, propter quietem, propter abundantiam ocij, quòd si templum accesserit, quid illi comparabitur? Villa enim habens ecclesiam, paradiso dei comparatur, non est illic clamor, non est turbatio, non varij inimici, neque sectę, omnes licet videre amicos, & participes eorundem dogmatum. Ducit te in philosophiam, ab hac philosophia accipiens te presbyter curabit facilè: nam hîc quæcunque dixerimus, forum excutit: illic autem quæcunque audieris, fixa habebis in mente. Alius in agro eris per illum, & illis præsidebit ac erit custos, & vt assint, & vt componant seipsos. Vnde autem est & sumptus, dic mihi? Fac iam paruam domum pro templo, qui sequetur te faciet porticum, qui post illum aliam adiiciet, & sic tibi imputabitur totum. Tu das parum, & totius accipis mercedem. Igitur initium facito, fundamentum iacito, imò mutuum adhortemini, vt certetis in hac re. Nunc autem domus in quibus paleam & frumentum, & omnia talia reponi
D oportet, facilè extruunt: vbi autem colligere oportet animarum fructus, minimè curant: sed coguntur multis stadiis ire, & magnas profectiones facere, vt in ecclesiam abeant. Quantum autem est bonum cum multa quiete in ecclesiam sacerdotem venire, vt accedat deum, & pro ea quotidie oret ad dominum? Parum est dic oro, in sanctis oblationibus nomẽ tuum semper referri, & quotidie pro villa preces ad deum fieri? Quantum tibi & ad alia hoc conducit? Contingit quosdam ex vicinis habitare, & habere curatores. Ad te igitur pauperem, non dignabitur vllus horum venire: ac presbyterum fortasis vocabis, & mensæ participem facies. Vides quanta inde erunt bona? Erit tunc villa ab omni suspicione libera, nullus homicidij, nullus furti accusabit, neque aliquid suspicabitur. Habent & aliam consolationem, siue morbus, siue mors accidat. Non simpliciter neque fortuitò etiam amicicię fiunt eorum qui illuc

eunt,

Universidad de Deusto
Biblioteca

eunt, & congregationes erunt multo aliis cœtibus suauiores: non solum autem congregationes, sed & illi qui præsunt per presbyterum sunt magis reuerendi. Omnino audis quòd Hierusalem olim aliis ciuitatibus honoratior fuerit: sed nō simpliciter, verum propter impietatem quæ tunc prævaluerat. Propterea ibi colebatur deus. Nihil est mali, multa securitas erit & apud deum, & apud homines. Etiam oro, ne obiter, sed alacriter opus in manus suscipiatis. Qui enim educit precioſum à vili quasi os dei erit, qui tot animabus tam præsentibus quàm futuris, vsque ad aduentum Christi prodest, quãtam gratiam apud deum habebit? Præsidium extrue cõtra diabolum. Hoc est enim ecclesia. Illinc impetum faciant manus ad laborẽ, prius extendantur in precibus, & tunc abeant ad opus, vnde erit corporis robur, ita erit multa agricolatio, ita omnia mala erunt foris: non potest voluptas verbis tradi, quandiu opere nondum fuerit susceptа. Ne hoc videris, quòd nullam habeat accessionem ac commodum: nam si hoc feceris, nihil facies, si non putas tibi vtilitatem prædio maiorem accedere. si non sic affectus es, non operaberis, si non opus hoc cogitas tuis omnibus præferendum. Quid hac vtilitate maius, animas in aream quæ est in cœlo inducere? Hei mihi, quòd nescitis quantum sit lucrifacere animas. Audi quid dicat ad Petrũ Christus: Si diligis me, pasce oues meas. Si oues regias videns, vel equorum armentum, apud stabulum non habere quæ proponãtur, accipies ipse, & extrues stabulum & equile, vel præficies pastorem, quantis te remuneraturus est rex? nunc ouile Christi congregas, & pastorẽ præficis, & non putas magnum quiddam te facere? Quid dico? Si quis scandalizarit etiam vnum, tãtas pœnarum minas audit, qui tot seruat non seruabitur? nam quale postea habebit peccatum? etiam si habuerit, nõ delebit illud? A pœna eius qui scandalum dederit, disce præmium eius qui seruat. Si non curæ esset deo etiam vnius animæ salus, nõ tam irasceretur ob illius perditionem. Hæc igitur scientes, curam habeamus operis spiritualis, & me vnusquisque vocet, & nos pro viribus simul operabimur. Et si quidẽ tres fuerint domini, in commune conferant: si autem vnus, & aliis vicinis suadeat tantum vt hoc corrigat solliciti sitis, vt vbique bene placentes deo æterna bona consequamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri & spiritui sancto gloria, honor, imperium nunc & semper, &c.

Iean.21.d

Angelus autem domini locutus est ad Philippum, dicens: Surge, & vade Meridiem versus, ad viam quæ descẽdit à Hierusalem in Gazam, hæc est deserta. & surgens abiit.

Homilia xix.

Videntur mihi conscripta, de eo qui à Samaria, non qui à Hierosolymis vadit. A Hierosolymis enim non itur ad Meridiem, sed ad Septentrionem. A Samaria autem ad Meridiem est iter. Ista est solitudo. Hoc dicit, atque adeo vt non terreatur Iudeorũ seditione. Et non interrogauit. Quare? sed surgens abiit. *Et ecce*, inquit, *vir Aethiops Eunuchus potens Candaces reginæ Aethiopum, qui erat præfectus omni thesauro eius, & venerat adoraturus in Hierusalem. Reuertebatur autem, & sedebat in curru suo, legebátque prophetam Esaiam.* Magnis laudibus prædicatur ille, quandoquidem & ille in Aethiopia manens, & tantis occupatus negociis, & cum non esset festus dies, ageretq; in superstitiosa ciuitate, venit adoraturus Hierusalem. Magnáq; diligentia erat, quia etiam in curru sedens legebat. *Dixit autem spiritus Philippo: Accede, & adhære currui huic. Vt autem accurrit Philippus, audiuit illum legentem Esaiam prophetam, & dixit: Nunquid intelligis quæ legis? At ille dixit: Quo modo possem, nisi quis viam ostenderit?* Vide iterum aliam pietatem, nesciens legebat, & postquam legerat, inquirebat. *Rogauitq; Philippum vt ascenderet, sederétque secum. Continentia autem scripturæ quam legebat, hæc erat: Tanquam ouis ad occisionem ductus, & sicut agnus coram tondente mutus, sic non aperuit os suum. In humilitate ipsius iudicium eius sublatum est. Generationem autem eius quis enarrabit? quoniam tollitur de terra vita eius. Respondens autem Eunuchus Philippo dixit, obsecro te de quo propheta dicit hoc de se, an de alio quopiam? Aperiens autem Philippus os suum, & incipiens à scriptura ista, prædicauit illi Iesum.* Esa.53.c Vide quo modo res cum illo gerantur, primum legit ac ignorat, deinde legit illud potissimum capitulũ, in quo & passio & resurrectio ac donum docebantur. *Et dum irent per viam, venerunt ad quandam aquam. Et ait Eunuchus: Ecce aqua, quid prohibet me baptizari?* Vidisti alacritatem? vidisti diligentiam? *Iussitq; stare currum, & descenderunt in aquam ambo Philippus & Eunuchus, & baptizauit illum: vbi autem ascenderũt ab aqua, spiritus domini rapuit Philippum, & non vidit illum vltrà Eunuchus, ibat enim per viam suam gaudens.* Quare, inquit, tulit illum spiritus domini? eo quòd & per alias ciuitates transiturus erat, ac annũciaturus. Factumq; est hoc, vt postea in admiratione sit, & ita ne humanũ aliquid de illo, sed diuinum existimes. *Philippus autem inuentus est in Azoto, & pertransiens euangelizabat ciuitatibus cunctis, donec veniret Cæsaream.* Et ex hoc manifestum, quòd hic vnus ex septem fuerit. Etenim & postea illic inuenitur in Cæsarea. Vtiliter igitur rapuit illum spiritus, alioqui rogasset Eunuchus, vt simul cum illo proficiscatur, quem ille cum nondum tempus esset, renuens ac negans cõtristaret. Vidisti angelos cooperantes prædicationi, & ipsos quidem non prædicantes, hos autem vocantes? Hoc autem mirabile etiam hinc ostenditur, nam quod olim rarum erat & vix fiebat, id hic perquam liberaliter fit. Et aliter: Prædictum erat illos dominaturos alienigenis: nam quòd fideles sint fide digni, sufficit obedientiæ assuetos etiam ipsos in similem zelum excitari: propter hoc sanè & gaudens ibat, atque adeo si nesciuisset, nõ esset gauisus. Quid autem prohibuisset, inquit, omnia illum diligenter discere, & in curru existẽtem, maxime in deserto? quia res hæc non agebatur ad ostẽtationem. Sed videamus iterum quæ lecta sunt. *Et ecce vir Aethiops, Eunuchus*, inquit, *præfectus Candaces reginæ Aethiopum.* Ex hoc manifestum, quòd ab ea terra venerat. Nam olim & mulieres imperabant, veteri quadam lege. Sic nesciebat Philippus quare venisset in solitudinem, quia & non iam angelus, sed spiritus illum rapit. Nihil autem horũ Eunuchus adhuc imperfectus videt, vel quòd & hæc non corporis, sed spiritualibus oculis spectanda sint: neque etiam quæ Philippus edocebatur, discit. Et quare non ipsi apparet angelus, & ipsum ducit ad Philippum? Quia fortasis nõ obediisset, sed solum perterritus fuisset. Vide Philippi philosophiam. Non calumniatus est, non dixit, Ignoras, ego te docebo? nõ dixit, Ego hæc accuratè scio: nec adulatus est, dicens: Beatus es hæc legẽs, ita à temeritate ac adulatione verbum alienum erat, sed curam se gerere & misericordem esse declarabat: oportebat enim illum interrogare, oportebat illum desiderare. Est autem hoc manifeste insinuãtis, se scire hoc quod ille nesciebat, dum dicit: Nunquid intelligis ea quę legis, & simul ostendit magnum in his latere sensum. Et Eunuchus excusat, Quo modo enim, inquit, possem, si quis mihi viam non indicet? Non vidit in

Universidad de Deusto
Biblioteca

dit in currum,non dixit: Tu quis es,non redarguit,nō insolenter locutus est,nō dicit se scire, sed fatetur ignorantiam,ideo & discit,mōstrat vulnus medico. Simul agnoscebat quòd & ille sciebat,& docere volebat. Vidit alienum à fastu, neque enim claro habitu vestitus erat. Ita erat audiendi auidus, & sermonibus attende-
Matt.7.b bat. Quia & in ipso implebatur, Qui quærit, inuenit. Obsecrauit autem,inquit, Philippum, vt ascenderet & sederet cum ipso. Vidisti diligentiam? vidisti desiderium? orat, vt ascendat, ac secum sedeat. Sic nesciebat quid esset illi dictur⁹,sed simpliciter putabat se prophetiam quandam auditurum.Maior autē honor est,quòd non simpliciter ascendere facit,sed etiam orat. Vt autē accurrisset Philippus,audiuit illum legentem:& cursus, signum est volentis aliquid discere, & lectio, studij. In eo enim legebat tempore, quo Solis calor feruentior.
Esa.53.c Continentia autem ista erat: Sicut ouis ad occisionem ductus est.Et hoc illius in discendo cupiditatis indiciū erat, quòd prophetam aliis sublimiorē in manibus habebat. Ideo non cum seueritate illi enarrat,sed māsuete,imò neque sic loquitur prius,donec interrogatus est, donec ille obsecrauit.Quemadmodum istud iterum faciens,inquit: Oro te de quo propheta dicit hoc. Mihi videtur,quòd nesciebat quod de aliis dicunt prophetę, vel si non hoc, nesciebat quod de aliis vt de seipsis loquantur. Confundamus & pauperes & opulenti illum quæstorem. Deinde venerunt ad aquam, inquit: Ecce aqua. Id erat animæ valde flagrātis.Quid prohibet me baptizari? Vides illius concupiscentiam. Non dicit, Baptiza me,neque silet.Sed medium quiddā inter desiderium & accipiendi pronitatem loquitur,dicēs:Quid prohibet me baptizari.Vide quo modo absoluta dogmata habuit. Etenim propheta omnia continebat, incarnationem,passionē, resurrectionem, assumptionē, iudicium futurum. Quæ sanè magnum illi desiderium ingenerabant. Confundamini,quotquot nondum illuminati estis. Et iussit,inquit, stare currum. Simul dixit & imperauit. Vt autem ascēderunt ab aqua,spiritus domini rapuit Philippum: Bene, vt diuinum ostendatur quod factum, & vt ne putetur homo vulgaris. Et iuit, inquit,viam suam gaudens.Hoc dixit ostendens,quòd contristatus esset,si cognouisset. Itaque præ multo gaudio, quamuis spiritum consecutus, neque videbat præsentia.Et inuentus est,inquit,in Azoto.Multum hinc & Philippus lucratus est.Nam id quod audiuit de prophetis,de Abacuk, de Ezechiele ac aliis, vidit in se quoque fieri,qui in minimo tempore expertus sit multum itineris se confecisse,quandoquidem in Azoto inuentus est, & illic postea stat vbi etiam illum euangelizare opor-
Cap.IX. tebat. *Saulus autem adhuc spirans minas ac cædē aduersus discipulos domini accessit ad principem sacerdotū, & petiit ab eo epistolas, quas perferret Damascum ad synagogas, vt si quos inuenisset eius viæ seu viros, seu mulieres vinctos duceret Hierusalem.* Opportunè de zelo Pauli hic differit,vt ostēdat quòd medio zelo vehebatur, nondum satiatus cæde Stephani, neq; persecutione ecclesiæ impletus ac dispersione, accedit ad principem sacerdotum, vbi impletur quod à
Ioan.16.a Christo ad discipulos dictum, Quia venit hora, quòd omnis qui occidit vos,arbitratur se obsequium deo offerre. Hic igitur sic faciebat, non vt Iudæi. Absit: nam quod zelo faciebat, manifestum ex eo quòd in exteras ciuitates abibat. Illi autem etsi ea quæ in Hierosolymis erant curabant,solum vt gloriam obtinerēt. Quare autem in Damascum ibat? magna ciuitas erat ac regia: timebat igitur ne & illa ciuitas præueniretur.Et videre licet desiderium ac ardorem, quo modo legitime operatus est: nam accedit ad principem, petit epistolas ab illo,vt quotquot inueniret esse in via. Viam eos qui credebant vocat,qui apud omnes sic tunc nominabantur, fortasis ob hoc quòd viam secabant, ferentem in cœlum. Quare autem non accepit potestatem illic puniēdi illos,sed in Hierusalem ducit? vt ita cum maiore potestate ibi pœnam de illis sumat. Et vide quali periculo seipsum committebat, attamen & sic timet ne quid mali patiatur. Sanè propter hoc & illos secum accipit, vt fidētius quotquot viros ac mulieres inueniret, vinctos adduceret in Hierusalem. Et aliter: Etiam per viam ostendere spiritus voluit omnibus suum totum esse, ita illi non operabantur hoc. Et vide illum etiam in carceres coniicientem.Igitur illi quidem infirmi erant,hic autem pro alacritate sua erat potens. *Et cum iter faceret,contigit vt appropiaret Damasco, & subito circumfulgurauit eum lux de cœlo:collapsusq; in terram, audiuit vocem dicentem sibi,Saul Saul,quid me persequeris?* Quare hoc non est factū in Hierosolymis? quare non est factum in Damasco? Ita vt non possent istud alij aliter narrare,sed ille fide dignus vt narret, qui propter hoc abierat. Hoc sanè dicit & Agrippæ rationem reddens: laborat autem & visu, eo quòd excellens lumen grauare solet.Habent enim suas mensuras oculi. Dicitur autem excellens sonus surdos facere ac attonitos,sed hunc solum excæcauit,& terrore suo furorem extinxit, ita vt audiret ille ea quæ dicebantur, Saul Saul, quid me persequeris? Non dicit illi crede, neque aliud tale quippiam, sed crimen obiicit. Quid mali, quod aut magnum, aut paruum tibi feci, quòd hæc facis? *Dixit autem: Quis es domine?* Iam confessus est se esse seruum. *Dominus autem dixit, Ego sum Iesus:quem tu persequeris.* Quasi dicat,Ne putes tibi cum hominibus solis esse certamen. *Qui autem cum illo erant,vocem quidem Pauli audierunt, nullum autem videbant cui responderet.* Merito:nam illos minorum rerum fecit auditores.Nam si vocem illam audissent,nec sic credidissent, & Paulum videntes respōdere admirati sunt. *Sed surge, & ingredere in ciuitatem, & dicetur tibi quid debeas facere.* Vide quo modo non statim omnia illi reuelat, sed solum illius mentem præmitigat:& dum præcipit quid ei faciēdum,statim bonam illi spem dat, quod iterum visurus sit. *Viri autem illi qui erant ei comites itineris, stabant attoniti,audientes quidem vocem, neminem tamen videntes. Surrexit autem Saulus è terra,apertisq; oculis neminē videbat, sed manu ducentes illum introduxerunt Damascum.* Spolium diaboli,vasa eius quasi capta ciuitate ac metropoli quadā introducunt. Et quid hoc mirū? Illi hostes & inimici introducunt illum omnibus videntibus. *Et erat tribus diebus non videns,ac non comedit,neque bibit.* Quid huic comparabimus? Consolatio ista adducto Paulo cōpensabat mœrorem,quem è morte Stephani cōceperant.Et erat etiā inde gratum,quòd ille sic abierat.Sic & Samaritanorū ciuitates adductæ inde multū recreatæ sunt. Et quare, dicit quis,hoc non factum est ab initio, sed postea? Vt ostendatur, quòd vere surrexerit Christus. Qui enim persequebatur illum, & non credebat illius mortem ac resurrectionem etiam discipulos illius persequens: hic quánam ratione credidisset,nisi magna fuisset crucifixi virtus? Esto illi obtemperent,quid diceres ad hunc? Et aliter:propterea post resurrectionem accessit,& nō statim,vt manifestius illius videatur certamen. Qui enim sic insanit vt & sanguinem effundat,& in carcerē coniiciat,statim credit.Non sufficerat,quòd non fuerat cū Christo,sed oportebat & vehemēter oppugnari ab illo

fideles,

fideles, neque vnam insaniæ excellentiam omittebat. Omnibus hic acrior erat: vbi autem excæcatus est, tunc dominationis & misericordiæ illius cõiecturas agnoscit. Vel etiam ne quis dicat, quòd simularit: quo modo enim de eo qui sanguinarius, & qui sacerdotes accesserat, qui per reliquis se exposuerat, & etiam exteros afflixerat ac punierat hoc sentiendũ? Hic igitur post hęc omnia dominationem confitetur. Quare autẽ non in ipsa ciuitate circunfulgurauit illum lux, sed ante illam? quia multi non credidissent, sed irrisissent potius, quandoquidem & suprà cum audiuissent vocem, dicebant, Tonitru est. Hic autẽ fide dignus erat referens quæ sibi acciderant. Et ligatus introductus est, non circũpositis illi vinculis, & trahebant illum qui sperabat se alios tracturum. Quare autem non comedit neq; bibit? cõpungebat se propterea quæ fecerat, confitebatur, precabatur, orabat deum. Si autem dixerit quis, hanc rem fuisse coactam, interrogabimus, num & Elymas nõ istud ipsum passus fuerit. Etiã, sed mansit vt habebat. Quo modo igitur nõ coactus est, & quid magis cogere poterat terræ motu, qui fuerat in resurrectione, & militibus qui & multa alia signa nunciabant, quàm si vidissent illum qui resurrexerat? At non sunt illa compulsiua, sed docẽtia. Iudæi quare non crediderunt hæc audientes? quòd vera dixit manifestũ erat. Nunquid conuersus esset hoc non facto? atque ita omnes credere oportebat. Nõ minor erat his qui resurrectionem prædicarant, imò fide dignior erat, cum repente conuerteretur: non præsens apud aliquem fidelem, sed in Damasco conuertebatur, imò ante Damascum hoc passus est. Rogo Iudæum, vnde dic oro, mutatus est Paulus, tanta signa vidit, & mutatus non est? Quis persuasit illi? imò quis repẽte illi immisit tantam alacritatem, vt & anathema optarit fieri pro Christo? manifesta est rerum veritas, sed vt dixi, cõfundamur iã, quòd Eunuchus illuminatur & legit. Videtis quo modo erat in magistratu, inq; diuitiis, & neq; in via quieuit. Qualis igitur erat ille cum esset domi, cum sic in itinere ocium non admitteret? Qualis erat in nocte? Quotquot estis in dignitatibus audite, & imitemini humilitatem ac pietatem. Quanuis reuerteretur domum, non dixit intra se, Redeo in patriam, illic accipio lauacrum, vt sunt multorum friuola verba. Non opus habebat signis ac prodigiis, per solum prophetam credulus factus est. Propter hoc plãgit seipsum Paulus, dicens: At propter hoc misericordiam cõsecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate, & vt in me primo monstraret Iesus Christus omnem longanimitate. Dignum profecto mirari Eunuchum illum, non viderat Iesum Christum, non viderat signũ. Vltrà videbat quis status Hierosolymis, & credidit Philippo. Vnde igitur talis factus est? Solicita erat anima illius, attendit scripturis, vacauit lectionibus: cum & latro viderit signa, & magi viderint stellam: hic autem nihil tale viderat, ac credidit. Tãta res est, ac tam vtilis scripturarum lectio. Quid igitur Paulus? An nõ legem meditabatur? sed mihi videtur hic quòd oportebat remisisse, propter ea quę prius dixi, vbique volente Iudæos conciliare Christo: nam si mentem habuissent, nihil ita profuisset eis atque hoc. Nam hoc plus momenti habebat ad conciliandos eos, quàm signa & omnia alia. Itaque quemadmodum nihil ita solet offendere crassiores. Vides igitur dispersis apostolis deum operari signa? Criminabantur Iudæi apostolos, conuiciebant in custodiam, adhuc deus miracula facit. Et quo modo, vide, educere è carcere, illius signum erat: ducere Philippum, illius signum erat: Paulum adduci, illius signum erat: monstrare se Stephano, illius signum erat. Et considera quo modo Paulus quidem honoratur, & quo modo Eunuchus. Huic & Christus apparet forsan propter duriciam, & quòd non aliter persuasus esset. In his miraculis & nos cõuersati, dignos exhibeamus nosipsos. Multi nũc etiam Ecclesiam ingressi, ignorant quæ dicuntur. Eunuchus autem & in foro, & in curru vectus lectioni scripturarum attendebat. Sed neque vos hoc agitis, nullus enim vestrum in manibus habet librum, sed omnia potius quàm librum. Quare autem non videt illum, antequã egressus è Hierosolymis, sed postea? Nõ oportebat illum videre cum exigeret apostolos, eóq; infirmus adhuc, neque antea sic erat facile, sicut quando propheta illum erudiuit. Ita & nunc si quis vestrum voluerit attendere prophetis, non opus habebit signis. Et si placet ipsam prophetiam videamus quid dicat. Sicut ouis ad occisionẽ ductus est, & in humiliatione illius iudiciũ eius sublatum est. Hinc didicit quòd crucifixus est, quòd sublata à terra est vita illius, quòd peccatum nõ fecit, quòd potuit & alios seruare, quod generatio eius inenarrabilis, quòd petræ ruptæ sint, quòd velum scissum est, quòd mortui è sepulchris suscitati sint. Imò hæc omnia dixit illi Philippus, solum à propheta sumpta occasione. Magna res profecto est scripturarum lectio. Sic illud impletur quod à Mose prædictum est. Sedens & in lecto cubãs, & exurgens ac ambulãs memor esto domini dei tui. Maxime enim, viæ quando solitariæ fuerint, cogitationibus nostris dant locum, nullo obturbãte. Et hic in via credit, & Paulus in via. Sed hũc nullus trahit quàm Christus. Maius hoc erat, quàm quòd apostoli agebant. Hoc autem maius, quoniam cum apostoli essent in Hierosolymis, & nullus esset ex his in Damasco, ascendit illinc persuasus, qui non à Hierosolymis venerat persuasus: epistolas enim ferebat, ad hoc vt credẽtes ligaret, sicut medicus optimus, febre adhuc furente auxilium illi attulit Christus. Oportebat enim illum inter insanientes comprehendi, tunc potissimum concidit, & seipsum condemnauit, quòd grauia attentarit. Iam iterum operæprecium fuerit sermonem qui vestri gratia assumptus resumi. Quare dic oro, scripturæ: Quantum ad nos attinet, omnia sublata sunt. Quare ecclesiæ? Defodi libros, forsan non tale crimen, nõ talis pœna. Si quis defoderit illos in stercore, & non audierit eos, non tam contumelia afficit vt nunc fit. Quid enim illic contumelios um, quòd illos defodit? Quid autem hic fit, quòd non audimus illos. Dic oro, vter nam maxime cõtumelia afficit, qui silenti vel qui loquenti non respondet, atque ita maior nunc est contumelia, quando etiam loquentem non audis, maior est contemptus. Iudæi dicebant prophetis: Ne loquamini nobis vetera. Vos autem peius facitis. Ne loquamini, nõ facimus. Nam illi auersabant eos, sed loquendo quasi speciem pietatis ex voce accipientes: vos autem præ multo contemptu, nec hoc facitis. Credite si manib° iectis ora nostra obturaretis, non esset tanta contumelia quanta nunc. Dic enim oro, qui audit ac non obedit, plus contẽnit, an qui non audit? Agẽ causam illam de contumelia exquiramus. Si quis illum qui contumelia afficit contineat, & os obturet tanquam ægrè ferens contumelias, alius autem non curet neque afficiatur, vter magis contemnit, an non hic? Nam ille quidem declarat palàm, quòd plagã accipit: hic autem quasi os obturet dei. Horretis dictum, sed audi, quo modo etiam hoc fit. Os per quod deus loquitur, os est dei. Nam sicut hoc os, animæ nostræ est: quanuis

Supra 2. & Ioan. 11. d

Infra 13. b

Esa. 35. c

Deut. 6. b

1. Reg. 2. a

Rom. 9. a

1. Tim. 1. c

Universidad de Deusto
Biblioteca

quantūis anima nō habeat os, ita & os prophetarum eſt os dei. Audite & horreſcite. Stat miniſter, cōmunis miniſter, alta voce clamat ac dixit, Attendamus, & ſæpius illam vocem clamat, hæc communis eccleſiæ eſt, quam ille emittit, & nullus attendit. Poſt illam incipit lector prophetiam Eſaiæ, & neque ſic attendit quis, tametſi prophetia nihil humanū habeat. Deinde auditori pronunciat dicens, Hæc dicit dominus, & neque ſic attendit quis. Quid dico? Horrenda quædā, & terribilia pertractat, & neque ſic eſt qui attendat. Verum quid dicūt plerique? Semper aiunt, eadem leguntur. Hoc vos maxime perdit. Itaq; ſiquidem ſciuiſſetis illa, neq; ſic oportebat ab illis recedere, quoniā & in theatris ſemper eadem fiunt, attamen non ſatiamini. Quæ eadem audes dicere? qui neque prophetarum nomina ſcis? & non cōfunderis dicendo, ideo non audiēda, quoniam eadem leguntur. Etenim tu confeſſus es, quòd eadem dicūtur. Ego ſi hoc protuliſſem, te ſic accuſaſſem, te igitur oportebat ad aliam defenſionē confugere, non ad hanc tuā accuſationem. Dic oro, tu non admones filium tuum? Si igitur ille dicat, quòd ſemper eadem inculcas: nōne contumeliam eſſe putas? tunc non oportebat eadem dicere, quando illa & ſciuiſſemus, & operibus declararemus: imò neque tunc ſuperflua lectio. Attamen & illi Paulus ſcribens dicebat, Attende lectioni & adhortationi: non enim fieri poteſt vt mentem ſcripturarū quis exhauriat. Fons enim eſt immenſus: Dixerunt, deceptus ſum, inquit, & tunc receſſit à me. Vultis oſtēdam quòd non ſunt hæc eadem? Quot putatis dixiſſe in euāgelia, ſed hi omnes nouè dixerūt. Quo magis enim quis verſatur in illis, hoc clarius videt, tantòq; puriorem videt lucem. Ecce quanta dico. Quid eſt prophetia, dixiſtis? quid ſunt hiſtoriæ? quid eſt parabola? quid eſt allegoria? quid eſt typus? quid eſt ſymbolum? quid ſunt euangelia? Hoc vnum dicite mihi, quare dicta ſunt euangelia? quanuis ſæpe audieritis, quòd euangelia nihil habēt durum, hæc multa auſteritate plena ſunt. Ignis illorum non extinguetur, inquit, & vermis non morietur. Tūc diſſecabit illum, & ponet portionem eius cum hypocritis, tunc dicet, Neſcio vos, diſcedite à me qui operamini iniquitatem. Igitur ne decipiamus nos ipſos, putātes hæc vobis more Græcanico dici. Nihilne hæc ad vos, vos autem ſurdi facti eſtis, & vultum deiicitis quaſi attoniti eſſetis. Euangelia nihil habere debēt quod operandum, ſed ſolum bona conſulant: hæc autē innumera habent, quæ facienda, qualia ſanè ſunt, & id genus. Si quis non odio habet patrem ſuum ac matrem, non eſt me dignus. Et non veni mittere pacem ſuper terrā, ſed gladium. Et afflictionem habebitis in mūdo: Bona ſcilicet. Nunquid hæc ſunt euangelia? Euāgelium enim hoc eſt. Hæc tibi erunt bona, quemadmodum & homines inter ſe dicere ſolent, vt tale quiddā, Pater tuus veniet vel mater tua, non dicunt: Hoc fac. Iterum dic mihi, quid differunt hæc à propheticis, quare non & illa dicuntur euangelia. Etenim & illa eadem dicūt: exempli gratia, Saliet vt cervus claudus. Dominus dabit verbū euangelizātibus. Dabo vobis cœlum nouum & terram nouam. Quare non & hæc dicuntur euangelia? Quare non & hæc prophetia? Si autem neque ſcientes quid ſint euangelia deſpicitis ſcripturarum lectionem, quid vobis dicam: Dicam quid & aliud. Quare nō decem: quare non viginti? quare non multi aggreſſi ſunt conſcribere euangelia? quare non vnus? quare diſcipuli? quare hi qui non diſcipuli? quare etiā omnino ſcripturę, quāuis contrarium dicit vetus. Dabo vobis teſtamentum nouum. Vbi ſunt qui dicūt ſemper eadē? Si hæc ſciuiſſetis quòd licet homo plurimis annis viuat, non ſunt eadem, non dixiſſetis hæc. credite, neque hæc vobis dicerem, nec priuatim, nec in communi: ſed ſiquidem inuenerit quis, annuam: ſi autem nō, ſinam. Sic enim vos fecerim inutiles ſemper omnia prompte dicētes, & quādo oportet, non renuētes. Ecce habetis quæſtiones ſufficientes. Conſiderate, dicite cauſam. Quare euangelia, quare non prophetiæ, quare facienda in euangeliis, & ſi hic definiat, alius quærat. Etiam conferte ea quæ ipſi inter vos excogitatis, deinde autem nos ſilebimus. Nā ſi dicta vobis nihil profuerint, multo magis neq; ſi alia appoſuerimus. Profectō haurimus in vas perforatum. Hinc etiam vobis maior pœna. Igitur propter hoc ſilebimus? quòd certe ne fiat, in vobis ſitum eſt. Si enim viderimus veſtrum ſtudium, fortaſsis iterū loquemur vt & vos amplius probati ſitis, & nos in vobis exhilaremur, in omnibus glorificantes deum ac patrem domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria & imperiū, & magnificentia, & honor, cū ingenito patre, ac ſancto illius ſpiritu, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

1. Tim. 4. d

Mat. 9. g
Mat. 7. & 25. d

Matt. 10. d
Ioan. 16. g

Pſal. 67. c
Eſa. 65. c

Hebr. 8. c

Erat autem diſcipulus quidam in Damaſco, Ananias nomine, & dixit ad illum dominus in viſione: Anania. At ille dixit: Ecce domine. Dominus autē ad illum dixit: Surge, vade in vicum qui dicitur Rectus, & quære in domo Iudæ Saulū nomine Tarſenſem. Ecce enim orat, & vidit in viſione virum Ananiā nomine introeuntem, & imponentem ſibi manus vt videat.

Homilia viceſima.

QVaré nam per nullum ex præcipuis Apoſtolis, hunc vocauit, neque miſit ad illius inſtitutionem aliquem ex his? quoniam non oportebat illum per homines, ſed per Chriſtum eruditi. Quoniam & hic docuit quidem illum nihil, baptizauit autem ſolum. Simul autem cum baptizaretur, accepit magnam ſpiritus gratiam ob zelum & alacritatē plurimam. Quòd autem & Ananias valde inſignis fuerit, manifeſtum fit ex his quæ ad illum dicit, & quæ ille reſpondet, dum dicit, *Domine audiui ex multis de homine hoc, quanta mala fecerit ſanctis tuis in Hieruſalem.* Si igitur contra dominum locutus eſt, multo magis ſi angelus miſſus eſſet. Et propter hoc, ante hunc, neque Philippus audit quid futurum, ſed ſolum videt angelum, & nondum ſpiritus iubet accedere, & adhærere currui. Iam autem hoc loco metum illius minuit, & dicendo, Ecce orat: quaſi hoc dicit, Cæcus eſt, & tu metuis? Ita & Moſes timet. Vnde magis verba ſunt timentis, quàm non credentis. Et audi verba ipſa: *Domine audiui à multis de viro hoc.* Quid dicis? Deus dicit, Et tu dubitas? Sic nondum ſciuerunt potentiam Chriſti. *Et hic habet poteſtatem à ſummis ſacerdotibus, vt vinciat omnes qui inuocant nomen tuum.* Vnde hoc manifeſtum? Veriſimile erat illos, qui in timore erant, curioſiores fuiſſe. Non igitur hoc dicit, quaſi neſciat Chriſtus: ſed dubitat, quo modo hæc fiant, cum illa ita ſe habeant. Ita & alibi diſcipuli dicūt, Marc. 4. d Quis poteſt ſaluari? Et vide quot res gerantur, vt credat venturo. In ſomnio vidit, prædixit illi. Orat, inquit, igitur ne time. Et quare non dicit illi, quid factum ſit? Erudit nos, ne prædicemus opera noſtra. Imò & timentem videns, neque ſic dixit, Ne ſis infidelis: Sed quid? *Surge, vade. Vidit enim in viſione virum qui impoſuit illi manus.* Ideo, in viſione: quia cæcus erat. Et neque miraculi excellentia rapuit diſcipulum: ita metuit. Attamen per illum, Paulum cum eſſet cæcus, videre deus fecit. *Dixit autem dominus ad illum, Vade, quia vas electionis mihi eſt hic,*

Universidad de Deusto
Biblioteca

est hic, vt portet nomen meum coram gentibus & regibus filiorum Israel. Ego enim monstrabo illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati. Non solum fidelis erit, inquit, sed & doctor, & magna dicendi libertate vtetur. *Coram gentibus ac regibus.* Ita crescet doctrina, inquit, vt & populos & reges omnes vincat. *Abiit autem Ananias, & ingressus est in domum, & positis super illum manibus dixit, Saul frater, dominus misit me, Iesus qui apparuit tibi in via qua ibas, vt respicias, & implearis spiritu sancto.* Statim illum familiarem facit nomine: Iesus, inquit, qui apparuit tibi in via. Porrò hoc non dixerat illi Iesus, sed à spiritu sancto didicerat.

Et statim deciderunt ab oculis illius tanquam squamæ: vidítque statim, & surgens baptizatus est, & cibo sumpto conualuit. Solum illi manus imposuit, & statim squamæ ab oculis illius deciderunt. Has quidam dicunt cęcitatis illius fuisse causas. Et quare non excæcauit illius oculos? Hoc admirabilius erat. Nam & apertis oculis, non videbat id quod patiebatur à lege, donec nomẽ appositum est Iesu. *Et statim,* inquit, *baptizatus est, & sumpto cibo conualuit.* Igitur infirmus factus erat, & ex itinere, & ex metu, & ex ieiunio, & ex tristicia. Volens igitur illius augeri tristiciam, cæcum manere permisit, donec venit Ananias: & vt ne quis putet, cæcitatem phantasiam esse: propter hoc erant squamæ. Igitur non opus habebat alia doctrina: sed quod acciderat, doctrina erat. *Fuit autem Saul cum his qui Damasci erant discipulis diebus tribus, & statim prædicabat Christum, quòd hic est filius dei.* Vide statim doctor factus est in synagogis, non erubescebat mutationem, neque formidabat destruere ea in quibus antea clarescebat. Non simpliciter erat doctor, sed etiam in synagogis. Ita ab initiis homo erat & occidens, & ad cædes compositus. Vides vt manifestum signum in illo factũ. Hoc ipso & omnes obstupefacere faciebat. Ideo & hoc manifestans addit, ac dicit. *Attoniti autem sunt omnes qui audierant ac dicebant, Nónne hic est qui expugnabat in Hierusalem inuocantes in nomine hoc. Et huc ideo peruenit, vt ligatos ducat ad summos sacerdotes. Saulus autem magis confortabatur, & confudit Iudæos qui habitabant in Damasco, conuincens, quòd hic est Christus.* Vtpote in lege edoctus obturabat illos, & non sinebat loqui. Liberati à Stephano, putarũt se liberatos ab huius rei disputatione, & nunc alũ inuenerunt Stephano potentiorem. Sed videamus iterum ea quæ de Anania. Non dixit ad illum, Loquere ac doce illum. Nam si cum dixisset, orat, & vidisset virum impositis illi manibus, non credidit, multo magis si hoc dixisset. Vidit, inquit, in visione. Et ita ne de hac re dubites, Ne igitur timeas, sed vade. Sic neque Philippus tũc totum statim audiit, Quia vas electionis mihi est hic. Ita agit qui timorem omnem excutit, & fidere persuadet, quandoquidem de illo sensurus erat melius, quia & passurus erat. Vt autem dixit, vas: ostendit quòd non sit naturalis illius malicia. Electionis, addidit, quò ostendat & probatum esse: nam quod probatum est, eligimus. Ne igitur quis hæc audiens, putet quòd non credẽs his quę dicebantur, hæc dicat Ananias, vel putat deludi Christum. Absit. Sed timens ac tremens neque attẽdebat dictis, audito nomine Pauli: ita corripuerat metus illius animam, vel solo nomine audito. Quanuis cum audisset, quòd excæcasset illum, oportebat fidere. Et huc ob istuc ipsum, inquit, venit, vt omnes inuocantes nomen hoc ligaret. Quasi diceret, Timeo ne fortasse me in Hierusalem ducat. Quid me proiicis in os leonis? Cur me huic prodis? Timet ac hæc dicit, vt discamus vndique virtutem viri. Nam hoc à ludæis dici, haud mirum fuerit, at quod ab hoc & tam territo, maximum esse indicium virtutis diuinæ ostenditur. Saul frater, hic & timor factus est magnus, & obedientia maior post timorem. Deinde postquam vas electionis dictus est, vt ne dicas totum esse dei, abducens te ab hoc, apponit quod sequitur dicens: Vt portet nomen meum coram gentibus & regibus, filiisq; Israël. Audiuit quod valde desiderauit Ananias, quòd & Iudæis oppositurus se esset. Ideo & non solum gaudio, sed & fiducia impletur. Ego enim ostendam illi quæ oporteat illum nomine meo pati. Hæc prædicit, simul inhortatur. Nam si ille tanta passurus est, qui adeo insaniit, ille autem neque baptizari vult, vt videat. Bene habet, inquit, dimitte illum cæcum esse: propter hoc nunc mansuetus est, quia cæcus est: quid me iubes illius aperire oculos, vt iterum liget? At ne timeas futurum. Apertione enim nõ contra nos, sed pro nobis opus erit, ad hoc vt respiciat. Insuper & hæc adiuciantur. Ne timeas. Nihil faciet vobis graue, sed etiam patietur multa. Et hoc sanè admirabile, quia prius patietur, & tunc incidet in pericula. Saul frater, dominus Iesus qui apparuit tibi in via, misit me. Non dixit, qui excæcauit: sed, qui apparuit: Ita solebat modeste & nihil insolentius loqui. Igitur sicut Petrus curato cæco dicebat, Quid in nos intenditis, quasi nostra virtute vel pietate fecerimus illum ambulare? Ita & hic Iesus qui apparuit tibi, cum imponeret manus hæc loquebatur, & duplex cæcitas soluebatur. Vbi autem dixit, quòd sumpto cibo cõualuit, declarauit quòd infirmatus fuerit, nimio mœrore, cæcitate, timore, & fame. Neque antea cibum sibi dari permittebat, donec baptizatus magnorum donorum particeps factus est. Et non dixit Iesus crucifixus ille, filius ille dei, qui signa facit. Sed quid? Ille qui apparuit tibi: propter ea quæ illi nota erant: quoniam & Christus ipse nihil amplius apposuit, neque dixit, Ego sum crucifixus ille, qui surrexi: sed, quem tu persequeris. Non dixit, qui persecutionem passus sum: vt ne putetur, quasi per furorem ac risum assistat. Qui apparuit tibi, inquit, in via. Veruntamen non apparuit, sed per opera visus est. & volens sermonis molestiam adumbrare, statim addidit, vt videas & implearis spiritu sancto. Nunquid quod factum erat improperabat? Non. Sed daturum se gratiam, inquit: Mihi videtur & hunc & Cornelium, statim cum dicerentur hæc ad illos spiritus sancti gratię factos esse participes: tametsi hic is qui dedit nõ fuerit vnus ex duodecim. Ita nihil vel humanum ex omnibus quæ in illo, vel per hominem factum est: sed deus aderat, qui hoc faciebat. Interim autem & illum erudit, vt modeste se gerat, non ducens illum ad eximios apostolos. Et ostendit quòd nihil hoc loco humanum, neque tunc assecutus est spiritum, qui faciebat signa, vt & sic fides illius ostẽdatur: non enim miracula fecit. Et statim, inquit, in synagogis prædicabat Christum, quòd hic est filius dei. Nõ quòd surrexit, prædicauit: neque quòd viuat. Sed quid? Valde euidenter exponebat hoc dogma, quòd hic est filius dei. Qui autem hæc audiebant, adhuc in incredulitate persistebant. Oportebat autem non credere solum, sed etiam obstupescere. Et quare nam nõ simpliciter quòd persecutor fuerit, dicunt: sed quòd expugnet, inuocantes nomen hoc? Valde furibundum per hoc declarabant: & non dicebant Iesum, prę inuidia, neque nomen audire sustinentes: ita erant exasperati. Et huc propterea venit. Non possumus dicere, inquit, quòd prius cum apostolis fuerit. Vide quo modo per multa testificatio fit, ipsum Paulum esse ex numero hostium. At ille non solum non confundebatur propter hoc, sed & gloriabatur.

Sup. 3. b

Universidad de Deusto
Biblioteca

batur. *Saulus autem magis corroborabatur, & confundebat Iudæos,* Hoc est, ora eorum obturabat. *Confirmans quòd hic est Christus.* Docebat, inquit: doctor enim statim erat. *Vt autem impleti sunt dies, sat multi conspirauerunt Iudæi, vt occiderent illum.* Iudæi ad validum syllogismum redeunt. Non enim iam sycophantas & accusatores, & falsos testes inquirunt. Neque enim vltra illos ferũt. Postea illi per seipsos hoc faciunt. Nam quoniam videbant rem augeri, neque iudicium adhibent. *Innotuerunt autem Saulo insidiæ illorum, obseruantes portas dies ac noctes, vt occidant illum.* Quare? quia signum hoc iam factũ, præ omnibus intolerabile erat, etiam eo quòd quinque & tria milia crediderant, & in summa, omnibus. Et vide illum iam non gratia seruari, sed humana sapientia, vt discas virtutem viri, etiam absque miraculis clarescentis. *Act.2.g & 4.d*

Discipuli autem acceperunt illum nocte, & demiserunt per murum, submittentes in sporta. Merito vt res suspicione careat. Quid igitur? Vt graue periculum effugiat. Nunquid manet? Minime: Sed vadens hinc, magis illos accendit. Nam quod vere crediderat, multi adhuc non credebãt. Propter hoc post dies sat multos hoc fit. Quidnam hoc est? Verisimile illum nondum voluisse inde proficisci, multis forsan admonentibus. Vbi autem hæc didicit, tunc permisit discipulis suis. Etenim statim habebat discipulos. Hoc insinuans dicebat, *Præfectus Aretæ regis custodiebat ciuitatem apprehendere me volens.* Et vide euangelistam, nihil superbe dicentem, neque claritudinem Pauli dicentem, sed solum quod excitarunt regẽ. Igitur illum solum emiserunt, & nullum cum illo, idque perquam vtiliter, vt ipse apostolis in Hierusalem se ostendat, imò illi quidem emiserunt, vt deinde ipse sibi adesset & se seruaret. Ipse vero contrarium faciens, ad insanientes statim transiit. Hoc est, accensum esse, hoc est magis feruere. Et cõsidera quo modo sequitur. A primo statim die seruat præceptum quod audierant apostoli, Nisi quis tulerit crucem suam, & sequatur me. Igitur qui post alios venerat, magis quàm alij feruebat: & opere implebat illud: Cui dimittitur multum, magis diliget. Vnde quò posterius venit, hoc magis dilexit. Et propter hoc etiam priorem vitam suam suggillans, sæpe seipsum notabat, nihil satis esse putans ad priora occultanda. Confirmans, inquit, hoc est, cum mansuetudine docens. Et vide quod non dicũt illi, Tu es qui expugnas, quare mutatus es? Confundebantur enim, sed inter seipsos dicebant. Dixisset enim & multo iustius. Hoc nos maxime docere oportebat, quoniam & apud Agrippam sic rationem reddit. Hunc imitemur oro & nos, & contra omnia pericula simus parati. Et quo modo, inquit, ille fugit? Non erat opus timoris, sed custodiebat seipsum verbo. Si timidus fuisset, non venisset in Hierusalem, neque statim suscepisset doctrinam, remisisset alacritatem. Atqui non erat timidus, sed prudens, & temporis obseruator, edoctus passione Stephani. Proinde non putabat magnum mori pro prædicatione, nisi cum magno lucro hoc fiat: homo neq; Christum videre volens, quem maxime omnium videre cupiebat, quoniam nondum suum erga homines ministerium impletum erat. Talẽ oportet esse Christiani animam. Statim ab initio & ianua ostendebatur Pauli effigies, imò & antea per ea quæ non secundum scientiam faciebat, sed humana ratione motus. Nã cum post tantum tẽpus noluit dissolui, multo magis in initio negociationis, nuper è portu egressus. Non eripit autẽ illum periculo Christus, sed permittit: quomã vult etiam humana industria pleraq; fieri. Et aliter: Permittit, vt discamus quod & illi homines fuerint, & quod non vbique gratia operabatur: alioqui, si hoc non fuisset: simpliciter habiti essent stipites, propter hoc & illi in multis dispẽsabant, & operabantur. Hoc & nos faciamus, & ita fratrum salutem optemus. Hoc nõ minus fuerit martyrio, nihil deprecari pati propter multorum salutem. Nihil adeo lætificat deum. Iterum dicã, quod sæpe dixi, quoniam valde istud velim, quoniam & Christus faciebat, de remissione admonens, ac dicẽs: Quando orauerius vos, remittite si quid cõtra aliquem habetis. Iterum Petro loquens, inquit, Nõ dico tibi, quòd remittas solum septies, sed vsque septuagies septies. Et operibus remisit, quæ in illum delicta sunt. Sic sanè & nos, quoniam scimus scopum Christianismi esse. Semper de illo loquimur. Nihil frigidius Christiano, alios non seruante. Nõ potes hic paupertatem dicere. Quæ enim duo minuta dederat, accusabit. Et Petrus dicebat, Argentum & aurum non habeo. Et Paulus ita erat pauper, quòd & sæpe esurierit, & necessario alimento habuerit opus. Nõ potes ignobilitatem dicere, etenim etiã illi ignobiles fuerunt & ex ignobilibus. Nõ potes prætexere, quòd idiota sis, nam & illi erant illiterati. Licet seruus sis, licet fugitiuus, poteris quod tuum est implere: quandoquidẽ & Onesimus talis erat, sed vide quo illũ vocet, & in quantam dignitatem prouehat. Vt cõmunicet mihi, inquit, in vinculis. Non potes infirmitatem dicere, quoniam & Timotheus talis erat, frequentes habẽs infirmitates. Quod autem infirmus fuerit, audi: Vino modico vtere propter stomachum tuum, & frequentes infirmitates tuas. Potest vnusquisque proximo suo prodesse: si volueris quod tuum est implere. Non videtis arbores steriles quòd sint validæ, quo modo pulchræ, proceræ, leues, ac sublimes? At si hortum haberemus, vellemus malogranata, oliuas habere frugiferas, & multo magis q̃ illas. Illa enim ad voluptatem magis sunt, quàm ad vtilitatem. Et vtilitas autem, parua quædã est. Tales sunt, qui solum considerant ea quę sua sunt, imò neque tales: nam hæ ad incendium paratæ sunt, alioqui illa etiam ad ædificium & ad rerum securitatem. Tales fuerunt etiam virgines, castæ quidem & ornatæ ac modestę: at nulli vtiles, ideo & exuruntur. Tales sunt, qui non pauerunt Christum. Vide enim horum nulli imputari sua peccata, non quòd scortati sint, non quòd peierarint, nihil omnino, sed quod alteri non fuerint vtiles. Talis erat qui talentum defoderat, irreprehensibilem quidem exhibens vitam. Qui autem alij non est vtilis, dic mihi, quo modo erit Christianus? Si fermentum cõ mixtum farinæ, non commutauerit totum in alium habitum: nunquid fermentum tale est? Quid etiam, si vnguentum non implerit odore accedentes, vnguentum ne dicemus? ne dicas impossibile est mihi adducere alios: nam si fueris Christianus, impossibile est vt hoc nõ fiat. Nam sicut ea quæ in natura contradictionem non habent, ita etiam hæc. Etenim in natura Christiani situ est hoc, ne afficias cõtumelia deum. Si dixeris, quòd sol non potest lucere, cõtumelia illum afficeris. Si dixeris, quòd Christianus non potest prodesse, contumelia affecisti deũ, & mẽdacem dixeris. Facilius enim est, quòd sol non calefaciat, neque luceat, quàm Christianum nõ lucere. Facilius est lucem esse tenebras, quàm hoc fieri. Ne igitur dicas, quòd sit impossibile. Impossibile enim contrarium est. Ne igitur contumelia afficias deum, si quod nostrum est recte perfecerimus, omnino erunt illa, & quasi naturale quoddam opus sequetur. Nõ potest latere lux Christiani, non potest occultari lampas tam clara.

Matt.10.g *Matt.5.e* *Ibidem.d* *Luc.21.a* *Sup.3.d* *Ad Philem.1.b* *1.Tim.5.d*

Universidad de Deusto
Biblioteca

clara. Itaque ne simus negligentes. Etenim sicut à virtute lucrum erga nos, & ad eos qui vtilitatem capiunt, transitura & à malicia duplex damnum, & in nos, & in eos qui offendũtur venit. Sit quispiam, si vis, idiota, innumera à quodam passus, & nullus illum vleiscatur, sed & benefaciat. Qua doctrina hoc non fuerit validius, quibus sermonibus, quibus admonitionibus, quẽ furorem extinguere & suffocare non valeret? Itaq; hoc sciẽtes, possideamus virtutem, eo quòd non possumus aliter seruari, quàm cum his bonis operibus hanc vitã perficientes, vt & futura bona assequamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul sanctoq; spiritui gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Vt autem Saulus venit Hierusalem, tentauit adhærere discipulis, & omnes timebant illum, non credentes quòd esset discipulus. Barnabas autem apprehensum illum duxit ad apostolos, & narrauit illis, quo modo in via viderit dominum.

Homilia vicesimaprima.

REctè hoc loco dubitatur, quo modo in epistola quidem ad Galatas dicit, Non abiit Hierusalem, sed in Arabiam, & Damascum, & quod post tres annos ascẽderit, vt videret Petrum. Hic vero contrarium dicit, quòd Barnabas duxerit illum ad apostolos. Vel igitur hoc dicit, Nõ abij, vt moram facerem. Dicit enim illic, nõ acquieui carni & sanguini, neque abij ad eos qui ante me erãt apostoli. Vel si non hoc, quia insidiæ erant in Damasco, postquam ille venit ab Arabia factum est, inquit. Deinde iterum ascendit postquam inde venisset. Sanè ipse nõ abiit ad apostolos, sed discipulis adhærere tentabat, vtputa non doctor sed discipulus existens. Igitur non propter hoc ascendit, vt abiret ad eos qui ante se, neque enim ab illis quiddam didicit. Vel hunc ascensum non dicit, sed relinquit: & cum sic esset, abiit in Arabiam, deinde venit in Damascum, postea in Hierusalem, postea in Syriam. Vel si non hoc, iterum sic: ascẽdit in Hierusalem, dein in Damascum, emissus deinde in Syriam, postea in Damascum iterum, mox in Cæsaream, & tunc per quatuordecim annos, forte quando fratres adiit cum Barnaba. Vel si non hoc, aliud dicit tempus: historiographus enim multa succindit, & multa tempora congerit. Vide quo modo non est ambitiosus, neque narrat visionem illam, sed præterit. Iterum autem sic incipit, ac dicit: *Cum venissit autem in Hierusalem, tentauit adhærere discipulis, qui timebant illum.* Et ex hoc iterum feruorem Pauli ostendit, non ab Anania, neque ab his qui illic admirabantur eum, sed ab his qui Hierosolymis erant, neque enim hoc humanæ expectationis erat. Et vide illum non ad Apostolos euntem propter modestiam, sed ad discipulos, vtpote discipulum existentem: nondum enim fide dignus putabatur. *Barnabas autem assumens illum duxit ad apostolos, & narrauit illis quo modo in via vidisset dominum.* Barnabas ille mitis quidam & mansuetus homo erat. Filium autem consolationis interpretari quis posset ex nomine: vnde & amicus Paulo factus est. Quòd autem valde vtilis erat & facilis, hoc ex his quæ in manibus, & quæ cum Ioanne aguntur manifestum est: & propterea hic non metuit, sed narrat, quo modo in via viderit dominum, & quòd locutus sit illi, & quo modo in Damasco liberè egerit in nomine domini Iesu. Verisimile enim quòd ille etiam in Damasco audierit de illo: ideo & hæc tãquam præparatoria facit, operibus confirmans ea quæ dicta erant. *Et erat ingrediens & egrediens Hierusalem, & libere loquens in nomine Iesu. Et loquebatur & disputabat cum Græcis, quoniam discipuli metuebant illum: apostoli vero non credebant illi, propterea metum illorum qui illic tollit. Loquebaturq; & disputabat cum Græcis.* Ἑλληνιστὰς, Græcos dicit, qui Græce loquebantur: idque valde sapienter. *Neque enim videre illum voluerunt Iudæi: alij vero etiam aggrediebantur, vt interficerent illum.* Magnæ alacritatis, victoriæq; potẽtis hoc indicium erat, etiam illos valde mœstos factos ob id quod acciderat. *Vt autem cognouerunt fratres, deducunt illum in Cæsaream.* Propter timorem hoc faciunt. *Metuentes enim, ne postea idem cum illo fiat, quod cum Stephano, deducunt illum in Cæsaream, & emiserunt illum in Tarsum.* Licet propter metum, attamẽ emittunt, simul & prædicaturum, & securiorem futurum in sua patria. Vide autem oro, quo modo non omnia gratia fiunt, sed permittit illos deus etiam propria sapientia multa moderare ac facere, humano more. Si enim ab ipso factum est hoc, multo magis ab illis. Permittit hoc vt ignauorum prætextum auferat. *Itaque Ecclesiæ per totam Iudæam & Samariam habentes pacem ædificabantur, & ambulabant in timore domini, & consolatione spiritus sancti implebantur.* Vt igitur ne quis ex timore hoc factum putet, prius, vt habuerint ecclesiæ, narrat, ostendens quòd persecutionis tempore Hierosolymis erat: vbi autem res ecclesiæ vbique in pace, tunc postea & Hierusalem relinquit: adeo feruens & alacer erat. Nõ enim quoniam pax erat, putabat nihil opꝰ suo aduẽtu. Et propter quid, inquit, hoc facit & nouit, cum esset pax, & postquã Paulus abiit? Quia istos oblectabantur maxime, vtpote sæpius commendatos, & multitudini admirabiles, illum autem contemnebant, & magis in eum duri erant. Vidisti quo modo pax bellum secuta? imò vidisti quid fecerit bellum istud? Dispersit pacem facientes per Samariam, confusus est Simon in Iudæa, Sapphira punita est. Igitur non quia pax erat, remissiora erant negocia, sed talis erat pax, vt & cõsolatione haberet opus. *Factũ est cum Petrus transiret per omnes, descendit etiam ad sanctos qui habitabant in Lydda.* Quemadmodũ dux in exercitu obambulans considerabat, quæ pars sit coadunata, quę ornata, quæ suo aduentu egeat. Vide vbique illum circũcursare, & primum inueniri. Quando eligendus Apostolus, hic primus: quando loquendum Iudæis, nõ apostolos esse ebrios: quando curãdus claudus, quando cõcionandum, hic præ aliis est: quando agendum contra principes, quando contra Ananiam, quando ab vmbra sanationes fiebant, hic erat. Et vbi quidem erat periculum, hic: & vbi moderatio. vbi autem tranquillitate res erant plenæ, communiter omnes. Sic non exigit honorem maiorem. Iterum quando fieri miracula opus erat, ipse prosilit. Et hic iterum ipse per se laborat, ac iter facit. *Inuenit autem illic hominem quendam Aeneam nomine ab octo annis decumbentem in lecto, qui erat paralyticus, & dixit illi Petrus, Aenea sanat te Christus: surge & sterne tibi ipsi. Et statim surrexit.* Et quare non expectauit fidem viri, neque interrogauit, vis sanus fieri? Maxime igitur ad multorum consolationem factum est hoc miraculum. Itaque audi quantum lucrum. Subdit enim dicens, *Et viderunt omnes qui habitabant Lyddam & Assaronem: quotquot conuersi erant ad dominum.* Bene sic dixit. Insignis enim erat vir, vnde argumentum dat signi, vt tollat lectum. Etenim non solum ab infirmitatibus liberauit, sed etiam cum sanitate vires contuli. Et aliter: Et tunc nondum indicia suæ virtutis exhibuerant: & ita merito non exigebatur à viro fides. Itaque quemadmodum Christus, incipiens à signis non exigebat fidem, sic neque illi. Nam in Hierosolymis

Galat. 1. c

Eadem.

Barnabas quid interpretetur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rosolymis quidem, merito fides illorum prius exigebatur, vnde & propter fidem, quotquot morbis obnoxij erant, in viam exponebantur, nempe vt veniẽtis Petri vel vmbra, quempiam illorum obũbraret, multa enim facta erant illic signa. Hic autem hoc primum cõtigit. Nam signa quædam fiebant, vt allicerentur alij, quædam vero pro credentium consolatione. *In Ioppe autem erat discipula quædam nomine Tabetha, quæ, si interpretetur quis, dicitur Dorcas. Itaque hæc plena operibus bonis & eleemosynis quas faciebat. Factum est autem in diebus illis, quòd cum ægrotasset illa, mortua est. Lotam autem illam posuerunt in cœnaculo. Quia autem propè erat Lydda Ioppe, audientes discipuli quòd Petrus esset in illa, miserunt duos viros obsecrantes, ne differat venire vsque ad se.* Quare expectauit vt moreretur? quare non & ante hoc Petrus rogatus? Indignum censebant, pro talibus discipulos solicitos esse, & à prædicatiõe auellere. Quoniam & propter hoc dicit, quòd propè erat: & ita monstrat quòd vt rem superuacaneam hoc petiissent. Discipula enim erat. *Surgens autem Petrus venit cum illis, quem vt venit, adduxerunt in cœnaculum.* Non orant, sed illi permittunt, vt à seipso vitam illi concedat. Ita hic impletur, quòd eleemosyna liberat à morte. *Et steterunt circa illum omnes viduæ plorantes, & monstrantes tunicas & vestes, quas fecerat Dorcas cum esset cum ipsis.* Ducunt Petrum eò vbi sita erat mortua, fortasse putantes aliquid illi ad doctrinam dari. Vidisti quantum augmentum factum? Non simpliciter autem datum est nomen mulieri, sed vt discamus quòd ferret nomẽ ita vigilans ac sobria, vt Dorcas. Multa enim nomina singulari dispensatione indita sunt, vt sæpe vobis dixi. Plena erat, inquit, operibus bonis & eleemosynis quas faciebat. Magnum mulieris encomium, quandoquidẽ vtraque sic faciebat, vt vtrisque plena esset: manifestum autem quòd primum illorum, etiam tunc huius faciebat diligentiam. Quæ fecerat, inquit, cum Dorcas adhuc esset cum ipsis. Multa humilitas: non enim sicut nos agebãt, sed cõmuniter omnes erant: magnam eleemosynæ faciebat rationem.

Eiectis autem foras omnibus Petrus posuit genua ac orauit, & cõuersus ad corpus dixit, Tabetha surge: Illa autem aperuit oculos suos, & viso Petro resedit. Cur nam omnes eiicit? planè ne lachrymis conturbetur, nec confundatur. *Et positis genibus orauit.* Hoc indicium erat attentæ & ordinatę orationis. *Et apprehensa*, inquit, *manu.* Hic ostẽdit per partem, vitam, deinde virtutem quæ inducebatur: illã per verbum, hanc per manum. Data autem illi manu excitauit illam, & vocatis sanctis ac viduis commendauit illam viuentem. Aliis quidem ad consolationem, quòd accepissent sororem, & quòd vidissent miraculum: aliis autem vt præesset. *Notum autem factum est per totam Ioppen, & multi crediderunt in dominum. Factum est autem, cum mansisset ille sat multis diebus in Ioppe apud Simonem quendam coriarium.* Vide humilitatem ac mãsuetudinem Petri, quòd non apud hanc manet, neque apud alium quẽdam insignem, sed apud coriarium: per omnia nos in humilitatem inducens, & neque viliores confundi permittens, qui & propter hoc censuit trãseundum, quoniam illius doctrina opus habebant credẽtes. Videamus iterum quæ suprà dicta. Tentabat, inquit, adhærere discipulis. Non impudenter accessit, sed submisse. Discipulos autem vocat etiam eos, qui non erant in choro duodecim, eo quòd omnes tum propter eximiam virtutem discipuli vocabantur. Erat enim manifesta illorum imago. Et omnes timebant illum, inquit. Vide quo modo metuebant discipuli, quo modo adhuc metus vigebat. Barnabas autem apprehensum illum duxit ad Apostolos, & narrauit illis. Mihi videtur Barnabas antea illi fuisse amicus. Ideo & omnia narrat, quę illi contigerãt. Nihil autem horum ille dicit: opinor autẽ quòd & ad alios hoc nõ protulisset postea, nisi quædam fuisset necessitas. Et erat cum illis ingrediens in Hierusalem, & libere loquẽs in nomine domini Iesu. Hoc & aliis dabat fiduciam. Vides & illic & ibi alios parantes & vrgẽtes, vt ille abiret, & nusquam diuini miraculi gratia illum frui. Itaque sic illius ostenditur alacritas, atque adeo nõ videtur mihi terrestre iter facere, sed etiam nauigasse: & id quoque singulari dispensatione fit, vt ipse & illic prædicet. Vnde & insidiæ ab illis, & quòd in Hierusalẽ venit, similiter singulari dispẽsatione factum est, vt credibilia magis sint quæ ei acciderant. Loquebaturque & disputabat cum Græcis. Et habentes, inquit, pacem Ecclesiæ ædificabantur, & ambulabãt in timore domini: hoc est, creuerunt, & etiam inter seipsas veram habebãt pacem. Merito: nam multum afflixerat eos externũ bellum. Et consolatione spiritus sancti implebantur. Consolabatur illos spiritus & per miracula & per opera, & absque illis vnumquẽque per se. Factum est autem cum Petrus transisset, vt descenderet in Lyddam. Inuenit illic hominem decumbẽtem, ac dixit illi, Aenea sanet te Iesus Christus. Non hoc ostentantis, sed fidentis verbum est, quod futurum esset. Mihi autem videtur, quòd huic verbo credidit infirmus, & factus est sanus. Quòd autem absque fastu factum sit, manifestum etiam ex sequentibus. Non enim dixit, In nomine Iesu. Verum vt signum magis istud narrat. Viderunt autem qui habitabant Lydda, & conuersi sunt ad dominum. Itaq; non frustra dixi, vt persuaderentur, & consolationem acciperent, facta esse miracula. In Ioppe autem erat discipula quædam, inquit, nomine Tabetha. Factũ est autem in diebus illis, quòd illa infirma facta mortua est. Vides vbique signa fieri? non simpliciter mortua est, sed cum diu infirma fuisset. Ideo & Petrum non vocant, donec defuncta est. Vbi vero audierunt discipuli, miserũt obsecrantes ne differret transire vsque ad ipsos. Vide, per alios mittunt ac vocant. Ille autem obtemperat ac venit: neq; pro indignitate habet vocatum esse. Tam magnum bonum est afflictio. Hoc coniungit animas nostras. Nusquam infirmitas illic, nusquam lamentum. Lotam illam, inquit, posuerunt in cœnaculo. Hoc est, omnia curarunt, quæ solent apud mortuum fieri. Surgens autem Petrus, venit cum illis, & ascendens in cœnaculum positis genibus orauit, conuersusq; ad corpus dixit, Tabetha, surge. Non omnia permittit deus, eadem facilitate fieri: Hoc autem illis prodest. Non enim solum curabat salutem aliorum, sed etiam illorũ. Enimuero qui tot curarat vmbra, nunc tanta facit ad excitandam illam. Interdum etiam fides accedentium cooperatur. Hanc igitur primam mortuam excitat, vocans nomine. Quæ & quasi ex somno expergefacta, primum aperuit oculos: deinde statim conspecto Petro resedit, & tandem contactu manus firmatur. Tu autem oro, vide lucrum, quo modo iterum fructus sit, & non ad ostẽtationem. Sanè propter hoc & omnes foras eiicit, magistrum etiam in hoc imitans. Vbi enim lachrymæ, tale mysterium perfici non debet, imò vbi miracula ibi abesse decet lachrymas. Audite oro, quanuis non tale quiddam fit, sed in his qui nunc mortui magnum perficitur sacramentum. Dic autem oro, si sedentibus nobis mittat rex quendam, vocans in regna: plorandúmne erit ac lachrymandũ? Angeli è cœlo veniunt illinc missi, ab ipso rege, vt conseruum suum vocẽt, & tu

Sup. 5.

ploras?

Universidad de Deusto
Biblioteca

plora? Non vides quale sacramentũ est quod fit? quàm terribile ac horrendum, & verè hymnis ac gaudio dignum. Vis discere, vt scias quòd non sit lachrymarum tempus? Hoc diuinæ sapientiæ maximũ est mysterium. Nam quemadmodum domo sua relicta pergit anima ad suum festinans maritum ac dominum, tu autem luges? Itaque & nato puero hoc facere oportebat. Etenim hic partus illo melior. Vadit enim ad aliam lucẽ, soluitur quasi à vinculo quodam, & quasi à certamine egreditur. Etiam, inquit, de probatissimis rectè hæc dicis. Et quid ad te homo? Tu enim hoc neque apud probatissimos agis. Dic oro mihi, cur de puello poteris desperare, cuius gratia luges illum? Cur nuper illum natum? Etenim sicut ille, ita & iste se habet. Quare igitur luges illum? Nescis quòd sicut sol mundus ascendit, ita & anima relinquens corpus cum pura conscientia fulget clarè? Non cum tanto silentio videri potest, rex ascendens in ciuitatem, vt anima quæ reliquit corpus, & cum angelis abit. Intellige quæ sit anima, in quãto tunc stupore sit, in quanta admiratione & voluptate. Quid luges dic oro? Non enim in peccatoribus hoc solum facis. Vtinam hoc esset, & non prohiberem luctus. Vtinam talis meus esset. Hic luctus apostolicus est, hic luctus & dominicus. Plorauit enim & Iesus Hierusalem. Vellem hac lege discerni luctus. Quando autem reuocans naturam dicis & consuetudinem & curam: nónne propter hoc luges? sed considera. Luge, plora peccatorem, & ego deducam lachrymas, & ego magis quàm tu: quanto & maiore supplicio obnoxius ille, & ego plorabo tali animo. Non te autem solùm oportet plorare, sed & ciuitatem totam & omnes occurrentes, tanquam eos qui ad mortem ducuntur. Verè enim mors illa, mala est, mors peccatorum, & omnia cõfudit. Hic luctus sapiẽtiæ est, multamq; habet doctrinam: ille autem pusillanimitatis. Si sic luxissemus omnes viuẽtes, illos emendassemus. Igitur si posses prohibere afferentem remedia, feciſſes mortem illam corporalem: ita & nunc siquidem hanc luxisses mortem, prohibuisses certè & super te & super illo fieri. Nunc autem ænigma est quod fit, quum sint multi qui possent non permittere hanc accedere, & dimittere vt fiat, vt autem facta fuerit lugere. Verè lachrymis digni, quando assistent tribunali Christi, qualia audient verba? quantas res patientur? Frustra vixerũt hi, immo non frustra, sed etiam in malum. Et de illis tempestiuè diceretur, Vtile erat illis si non fuissent nati. Quæ enim vtilitas dic oro, tantum insumere tempus in malum tui ipsius capitis? Nam si frustra solum insumptum esset, non satis fuisset damni. Dic oro, si quis mercenarius factus, viginti annos perdat, frustra non plorabit & lachrymabitur, & videbitur omnium miserrimus? Et hic quantum vitæ frustra insumpsit, neque vnum diem vixit sibi, sed voluptati, luxuriæ, auariciæ, peccato, diabolo? Hoc igitur non plorabimus, dic oro? non tentabimus nos ab his periculis eripere? Est enim si voluerimus illi leue facere supplicium. Itaque si preces pro illo faciamus continuas, si eleemosynam damus, & si ille indignus sit, nobis deus placatior erit. Si per Paulum alios seruauit, & per alios aliis parcit: quo modo non & propter nos istuc ipsum faciet? Ex illius opibus, ex tuis, vnde volueris, iuua: instilla oleum, immo aquam: non potest suas eleemosynas ostentare, licèt cognatorum. Non habet eas quæ factæ sunt à se, tametsi factas pro se. Ita cum fiducia illum deprecabitur tunc mulier, precium redemptionis pro illo deponẽs: quò pluribus peccatis fuit obnoxius,

Luc. 19. f

A hoc magis opus est illi eleemosyna. Non propter hoc autem solùm, sed quòd neque æqualem habet vim nũc, sed multò minorem. Non est autem par, quod quis ipse facit, & quod per alium facit. Itaque quum minor sit, ita multitudine maximam faciamus illam, non circa monumenta, non circa sepulchra occupati simus. Assiste viduas. Hæc erit sepulchralis cura maxima. Dic nomen, omnes iube pro illo facere supplicationes & preces. Placabit hoc deum, etiamsi non ab ipso factum sit: sed propter illum alius author fit eleemosynæ. Et hoc dogma est diuinæ misericordiæ. Viduæ circunstantes & lachrymantes, non solùm à præsenti, sed etiam à futura possunt eripere morte. Multi etiam vtilitatem acceperunt ex eleemosynis ab aliis pro se factis: nam licèt non perfectam, attamen consolationem quandam inuenerunt. Quoniã si hoc non est, quo modo pueri seruantur: quanuis certè illi nihil afferunt, sed parentes totum, & mulieribus donati sunt sæpius pueri? Multas nobis deus salutis dedit vias, modò ne negligamus. Quid igitur si quis pauper fuerit, inquit? Iterum dicam: multitudo eleemosynæ non ex his quæ dantur, iudicatur solùm, sed etiam ex voluntate: modò ne des minus quàm facultas tua potest, & totum exquisieris. Quid igitur si solitarius fuerit, & peregrinus, & nullum habeat? Quare enim nullum habet, dic oro? Hoc illo dat pœnam, quòd nullum ita amicum, ita virtute præditum habet. Itaque hoc fit, vt licèt ipsi non simus virtute præditi, curemus socios & amicos virtute præditos habere, & mulierem & filium quasi fructum quendam etiam per illos habentes, paruum quidem fructum habentes, attamen aliquem: si curaueris, non diuitem, sed frugalem vxorem ducere, hac consolatione frueris. Similiter si operam dederis, ne diuitem filium relinquas, sed pium, ac filiam honestam: & sic hac frueris consolatione, si hæc curaueris, & talis eris. Et hæc pars virtutis est, quòd tales elegeris & amicos, & vxorem, ac filios. Non frustra oblationes pro defunctis fiunt, non frustra preces, non frustra eleemosynæ. Hæc omnia spiritus disposuit, volens vt nos mutuum inuemus. Vide enim vtilitatem: accipiet ille per te, & tu per illum, contemptis opibus inductus ad faciendum aliquid generosum: & tu illi salutis, ipse verò tibi eleemosynæ factus est author. Ne dubita, quia erit aliquis fructus suauis. Non simpliciter minister clamat pro his qui defuncti sunt in Christo, & pro his qui illorum memoriam faciunt. Non diaconus est qui talem illam vocem emittit, sed spiritus non sanctus inquam, sed donum. Quid dicis? In manibus est hostia, & omnia proposita sunt bene ordinata, adsunt angeli, adsunt archangeli, adest filius dei, cum tanto horrore astant omnes, astant illi clamantes omnibus silentibus, & putas simpliciter hæc fieri? Igitur & alia simpliciter, & quæ pro ecclesia, & quæ pro sacerdotibus offeruntur, & quæ pro plenitudine ac vbertate? Absit. Sed omnia cum fide fiunt. Quid putas pro martyribus offerri, quòd vocantur in illa hora, licèt martyres sint, etiam pro martyribus magnus honor nominari domino præsente, dum mors illa perficitur, & horrendum sacrificium, & ineffabilia sacramenta. Nam quasi sedente rege quæcunque voluerit, perficit: vt autem surrexerit, quæcunque dicit, frustra dicit. Ita & tunc quandiu proposita fuerint mysteria, omnibus honor maximus in memoria haberi. Vide enim: Annunciatur tunc sacramentum horrendum, quòd pro mũdo dedit seipsum deus, cum illo miraculo tempestiuè memor est ille eorum qui peccarunt.

Oblationes pro defunctis non frustra fieri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

runt. Sicut enim quando regum trophæa ſtatuuntur, tunc celebrantur quidem & quicunque victoriæ ſocij fuerunt: dimittuntur autẽ qui ſunt in vinculis per illud tempus. Vbi autem tranſierit hoc tempus, qui nihil aſſequutus eſt, nihil obtinet. Ita ſanè & hic. Trophęorum
1.Cor.11.g & celebrandæ victoriæ tempus eſt. Quoties enim, inquit, manducatis panem hunc, mortẽ domini annunciate. Itaque ne ſimpliciter accedamus, neque fortuitò hæc fieri putemus. Et aliter: Martyrum memores ſumus, & hoc in fidem quòd non mortuus adhuc eſt dominus: idq; quia deuicit & occîdit mortem ſignum factum eſſe illum mortuum. Hæc ſcientes conſideremus, quantas conſolationes poſſemus mortuis, pro lachrymis, pro lamentis, pro monumentis, præſtare: nempe eleemoſynas, preces, orationes, vt & illi & nos aſſequamur promiſſa bona gratia & miſericordia vnigeniti filij, cum quo patri ſimul ſanctoq; ſpiritui gloria, imperium, honor, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Cap.X.

Vir autem quidam in Cæſarea, nomine Cornelius, centurio, ex cohorte quæ appellatur Italica, pius ac timens deum, cum omni domo ſua, faciens eleemoſynas multas populo, & orans deum ſemper. *Homilia xxij.*

HIc non erat Iudæus, neque iuxta legem viuebat, ſed prius noſtro more vitam egerat. Et vide duos credere nunc, nempe Eunuchum
Supra.8.e à Gaza, & hunc, quum ambo ſint in dignitatibus, magnamq; pro illis habitã curam. Verùm ne putes, quòd electi ſint propter has dignitates. Minimè: ſed propter pietatem. Sanè propter hoc dignitates poſitæ ſunt, vt maior pietas oſtendatur. Mirabilius etenim, quando quis in diuitiis & potentia agens talis fuerit. Iam magna illius laus, qui tantam peregrinationem ſuſceperat, & neque per illud tempus lectionem intermittebat. Et Philippum quum in curru veheretur, orabat: & multa alia. Magna autem & huius laus eſt, quòd facit eleemoſynas ac preces, & pius eſt in tanto principatu. Vnde & ab dignitate hac virum notum reddit. Et meritò, ne quis dicat, ſcripturarũ hiſtoriam fallere.

Ibidem.f.

Ex cohorte, inquit, *quæ vocabatur Italica.* Σπείρα, cohors
Νέμερον. eſt, quę nunc vocatur Numerus. *Pius ac timens deum, cum omni domo ſua.* Hæc dicit, ne putes quòd propter dignitatem illius talia facta ſint. Itaque quando Paulum adduci oportebat, minimè angelus, ſed ipſe dominus apparet: neque mittit illum ad aliquẽ duodecim apoſtolorum, ſed ad Ananiam. Hic autẽ ſecus fit. Præcipuum adducit, ſicut & Philippum, attemperans ſe illorum infirmitati, & docens quo modo talibus vti oporteat. Quoniam & Chriſtus ipſe, qui abiit, apparet ſæpe iis qui grauiter patiuntur, & per ſeipſos accedere nõ poſſunt. Vide autem oro, hic iterum aliud eleemoſynæ encomium, ſicut illic in Tabetha. *Vir*, inquit, *pius & timẽs deum cum omni domo ſua.* Audiamus nos quotquot domeſticos negligimus. Hic autem & militum curam gerebat, & faciebat eleemoſynam omni populo. Sic & dogmata & vita illius recta fuerunt. *Vidit in viſione manifeſtè, circiter horam nonam diei, angelum dei ingreſſum ad ſe, & dicentem ſibi, Corneli.* Quare videt angelum? Etiam hoc faciebat ad confirmationẽ maiorem Petri, immo non illius, ſed aliorum infirmorum. Nona autem hora, quãdo curæ dimittebantur, & quies erat, quando in precibus & compunctione. *Vt autem intuitus eſt illum, & trepidus factus eſt, dixit.* Vide angelum non ſtatim dicere ad quæ dicenda venerat, ſed prius ſoluere metum, & mentem illius ſublimia contemplantem. Etenim aſpectu territus erat, ſed metu moderato, & ſolum animaduertentem faciente. Mox verba metum ſoluunt, immo laus in illis dicta quæ formidinis aſperitatem mitigabat. Audi autem & qualia verba: *Preces tuæ ac eleemoſynæ tuæ aſcenderunt in memoriam coram deo. Itaque nunc mitte in Ioppen, & voca Simonem qui agnominatur Petrus.* Ne ad alium veniant, non à ſolo cognomine, ſed etiam à loco manifeſtat virum. *Et ille eſt qui hoſpitatur apud Simonem quẽdam coriarium, cui eſt domus apud mare.* Vidiſti quo modo, quia diligebant ſolitudines ac ſilentium, in ſecretiores vrbium partes ingreſſi ſunt? Quid igitur ſi contigiſſet & alium Simonem eſſe, eundemq; coriarium? Vnde & aliud ſignum habebat, quòd apud mare habitabat. Vix autem poſsibile erat tria illa vni competere. Et non dixit, quare, ne contriſtet illum: ſed relinquit illum, ita vt deſiderium habeat audiendi illum. *Vbi verò abiit angelus, qui locutus eſt Cornelio, quum vocaſſet duos ſeruos ſuos, & militem pium, ex his qui manebant apud illum, & narraſſet illis omnia, miſit eos in Ioppen.* Vides quòd non ſimpliciter hæc dicit, ſed vt oſtendat, quòd etiam hi qui cum illo, tales eſſent? *Et quum narraſſet illis omnia, dixit.* Vide quàm alienus eſt à faſtu? Nõ dixit, Vocate mihi Petrum: ſed ita vt perſuaderet, narrauit omnia. Idq; ſingulari ratione faciebat. Non enim volebat id ſola authoritate præcipere & accerſere: idcirco nunc narrat, tam moderatus erat vir: tametſi nihil magnum cogitari poterat de viro qui apud coriarium diuerterat. *Sequenti autem die quum illi in via eſſent ac ciuitati appropiarent, aſcendit Petrus in ſuperiorem partem domus, vt oraret circa horam nonam.* Vide quo modo ſpiritus connectit tempora, & neque citius neque tardius facit hoc. Aſcẽdit, inquit, Petrus in ſuperiorem partem domus, vt oraret circa horam ſextam, hoc eſt, ſeorſim, & in quiete, quaſi in cœnaculo. *Et quum eſurivit ac vellet ſumere cibum, parantibus autem illis irruit ſuper eum mentis exceſſus, & vidit cœlum apertum.* Quid eſt ἔκστασις? Spiritualis, inquit, contemplatio facta eſt in illo: quaſi diceret quis, anima excelsit è corpore. *Et vidit cœlum apertum, & deſcendens ad ſe vas quoddam, velut linteum magnum, quatuor initiis alligatum ſubmitti è cœlo in terram, in quo erant omnia quadrupedia terræ, beſtiæq; & reptilia ac volatilia cœli. Et facta eſt vox ad illum, Surge Petre, macta & veſcere. Ait autem Petrus, nequaquàm domine, quia nunquàm edi quicquam commune vel immundum. Et vox iterum ſecundò ad eum, Quæ deus purificauit, tu communia ne dixeris. Hoc autem factum eſt tertiò. Et rurſum receptum eſt vas in cœlum.* Quid nam hoc eſt? Symbolum totius orbis fit. Homo ille præpucium habebat, & nihil commune cum Iudæis. Quoniam igitur accuſaturi erant omnes Petrum, tanquam præuaricatorem, & hoc valde illis frequens erat, neceſſariò & tempeſtiuè inquit, Nunquam comedi. Nunquid ipſe timuerat? Abſit. Sed ſpiritus ita moderabatur eum, vt defenſionem habeat contra eos qui reprehenſuri erãt, quod & contradixerit: nam magna cura illam legem ſeruabant. Ad gentes mittebatur, vt igitur & hæ illum non accuſent, ſicut iam dixi: hæc ſingulari diſpenſatione contigerunt, vel etiam ne videatur ſpectrum quoddam eſſe, dixit: *Nequaquam domine quia nunquam edi commune vel immundum. Facta eſt autem vox ad illum, Quæ deus purificauit, tu ne communia dicas.* Hoc videtur quidem ad illum dici, totum autem Iudæis dicitur: nam ſi magiſter increpatur, multò magis hi. Itaque linteum, hoc eſt, terra: beſtiæ autem in illa, gentiles. Macta verò & comede, quod etiam illos accedere oporteat. Tertiò autem fieri, baptiſma ſignificat. *Minimè domine, nunquam*

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam comedi commune vel immundum. Et quare, inquit, contradixit? Ne quis dicat, quòd tentauerit illum deus sicut Abraham, quando iussit vt filium hostiam offerret, sicut & Philippum quando rogauit, Quot habetis panes? non vt disceat, sed tentans illum. Quin & in lege Moses distinctè præceperat de mundis ac immundis, tam in terra, quàm in mari. Attamen neque sic sciebat, adeò apud seipsum hæsitat Petrus, quæ nam esset visio illa quam vidisset. *Ecce viri qui missi erant à Cornelio percontati de domo Simonis astiterunt ad ianuam. Et vocantes, interrogabant, an Simon qui cognominaretur Petrus, illic haberet hospitium.*

Gen.22.a
Ioan.6.a
Deut.22.b

Quoniam admiraretur ac dubitaret Petrus, veniunt viri tempestiuè dubitationem soluentes. Quoniam & Iosephum prius permisit turbari, & tunc archangelum mittit. Facilè enim anima solutionẽ accipit, quæ prius dubitauit. Itaque non diutius permittitur hæsitare, neque anteà, sed commodissimo tempore. *Petro verò cogitante de visione, dixit spiritus ei, Ecce viri quærunt te: Surge itaque & descende, ac vade cum eis, nihil hæsitans, propterea quòd ego misi illos.* Est hic & alia defensio Petri ad discipulos, vt discat, quòd & hæsitarit didiceritq; non hæsitandum. Quia ego, inquit, illos misi. Vide quanta spiritus facultas. Quod autem facit deus, hoc spiritus dicitur facere. Verùm angelus non sic. Sed primùm dicens, Preces tuæ ac eleemosynę tuæ: tunc, inquit, mitte: vt ostendat quòd illinc missus sit. Spiritus autem, quoniam dominus, Ego illos misi. *Descendens autem Petrus ad viros, dixit, Ecce ego sum quem quæritis, ob quam causam adestis? Qui dixerunt: Cornelius Centurio, vir iustus, ac timens deum, & testimonium habens ab vniuersa gente Iudæorum, oraculo admonitus ab angelo sancto, vt accerseret te in domum suam, & audiret verba abs te.* Dicunt laudes, vt persuadeant, quòd & angelus apparuit illi. Introò vocatos igitur eos excepit hospitio. Vides vnde initium fit gentium? A viro pio, qui operibus dignus est habitus. Nam si offenduntur Iudæi quum talis fuerit: si non fuisset talis, quid non dixissent? Introductos, inquit, illos hospitio excepit. Vide quanta securitas. Intus vocat, ne quid graue eis accidat, & fidenter victitat cum illis. *Sequenti verò die Petrus profectus est cum illis, & quidam ex fratribus Ioppensibus comitati sunt eum. Postridie verò introierunt Cæsaream.* Nobilis erat vir, & in præclara degebat ciuitate. ideo apud illum omnia simul pulchrè geruntur, & à Iudæa res accipit initium, vtpote quæ non dormienti, sed vigilanti interdiu acciderit. Circa horam enim nonam. Ita seipsum attendebat. Sed videamus iterum quæ supradicta:

Et dixit angelus, Preces tuæ ac ac eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam coram deo. Hinc manifestum quòd per vocem vocauit angelus, & ita vidit illum: quòd si non vocasset, neque vidisset. Ita quibus vacabat, erat intentus. Et accersi Simonẽ, qui Petrus cognominatur. Iam quòd ad vtilia illum vocet, manifestauit: qualia autem vtilia hæc, non addidit. Sic neque Petrus dicit totum. Sed vbique sunt succisæ narrationes, vt audientes excitent: sic & Philippum solùm vocat in solitudinem: Ascendit autem Petrus in superiorem partem domus, vt oraret circiter horam sextam, & cecidit super illum mentis excessus, & videt vas quoddam quasi linteum. Vide quòd neque fames cogit illum accurrere ad linteum. Vt autem non diu hæsitet, audit vocem dicentem, Surge Petre, macta, & ede. Forsan positis genibus orabat ac videbat visionem. Mihi videtur propter prædicationem hanc visam esse. Quòd autem & diuinum fuerit quod videbat, manifestum quia supernè id quod videbat, descendebat: & quòd vox inde afferebatur, & ter fiebat, & cœlum aperiebatur, & quòd illinc veniebat, & illuc rapiebatur, maximum autem indicium erat diuinè fieri. Quare autem hoc fit? Propter eos quibus erat narraturus. Quia ipse iam audierat. In viam gentium ne abieritis. Et ne mireris. Si enim circuncisione & sacrificio Paulus habebat opus, multò magis tunc in principio prædicationis, quum essent adhuc infirmiores, illis egebant. Et ecce viri, inquit, missi à Cornelio astabant ad ianuam, & vocantes, rogabant an Simon, qui cognominatur Petrus, illic habeat hospitium? eo quòd vilis domus erat infrà rogabant, non vicinos. Petro autem cogitante, dixit ei spiritus: Surge, descende, & vade, nihil hæsitans, eo quòd ego misi illos. Vide, non dixit, Propter hoc enim visio apparuit tibi: sed, ego misi illos: ostendens quòd sic persuadere debent non exacturi pœnas. Sufficit enim illi ad omnem probationem, audire ab illo, Fac hoc, loquere hoc: & nihil amplius quærere. Descendens autem Petrus dixit, Ecce ego sum quem quæritis. Cur nam nõ statim illos suscipit, sed quærit? Vidit milites esse qui astabant. Ideo non simpliciter rogat, sed prius confessus esse se quem quærebant, quærit causam aduentus, vt ne putetur propter hoc quærere, quasi velit seipsum occultare. Et rogat vt si quidem opus, statim festinet & simul eat. Si autem minus, vt hospitio excipiat. Quare autem illi dicunt, Accersit te in domum suam? quia hoc illis præcepit. Fortasis autem & quasi rationem pro illo dantes dicunt: Ne desperes, non quasi contemnens misit, sed præcepit sic. Cornelius autem expectabat illos, conuocatis cognatis suis & necessariis amicis. Meritò: nõ enim iustum fuisset etiam cognatos & amicos non simul adduci. Et aliter, & illic præsentes magis quàm illi audissent. Vidistis quanta eleemosynæ virtus, & in priore, & in præsenti sermone. Illic à temporali morte liberati, hic ab æterna, & ianuas aperuit cœli. Vide etiam quanti fecerit quòd credat Cornelius, vt & angelus missus, & spiritus operatus, & princeps apostolorum accersitus, visionemq; talem vidit, & nihil omnino intermissum est. Quot fuerunt Centuriones & Chiliarchi & reges, & nullus horum assequutus est quæ ille. Audite omnes qui in militia estis, qui regibus assistitis. *Pius erat*, inquit, *ac timens deum.* Et quod maius, *Talis erat cum omni domo sua.* Ita erat huic rei intentus ac affectus, vt non solùm sua bene constitueret, sed etiã in ministris suis istuc ipsum faceret. Nõ enim sicut nos qui omnia facimus, vt nobis timendi sint ministri, at pij non ita. Et hic non sic, sed cum omni domo sua deum timebat: non solùm enim quasi communis pater eorum qui cum ipso erant, sed etiam militum qui ei suberant. Audi autem & quid aliud dicunt. Necessario enim appositũ est quod testimonium habebat ab omni populo, ne quis dicat: Quid enim, licèt præpucium habeat? Et illi, inquit, testimonium ei dant. Igitur nihil eleemosynæ par est. Immo tam magna rei virtus est, quando ex penuariis puris profunditur, vt ea quæ ex iniustis promuntur comparentur luto, immisso in fontem: quæ autẽ ex iusto lucro, flumini quod pellucidum & purum in horto, dulce quidem aspectu, dulce etiam contactu, dans leue ac frigidum in meridie. Iuxta hunc fontem, non pini & quercus, neque cypariss: sed plantæ illis multò proceriores, amor dei, laus hominum, gloria quæ in deo, beneuolentia ab omnibus, peccatorum abolitio, multa fiducia, opum contemptus: Eleemosyna autem per quam charitatis planta nutritur. Nihil enim ita charitatem fouere solet, ac dum quis se mise-

Universidad de Deusto
Biblioteca

se misericordem exhibet. Hic ramos in sublime erigi facit. Hic melior fons eo qui est in paradiso, non in quatuor diuisus initia, sed in cœlum ipsum surgit. Hic parit flumen illud quod salit in vitam æternam, in hũc si mors inciderit, tanquam flamma à fonte consumitur sic: vbi irrorarit, magna operatur bona. Hic, ignis flumen extinguit, vt scintillam. Hic vermem ita suffocat, vt nihil fiat. Qui illum habet, non stridet dentibus. Ab aqua ista si irrorat in vincula, soluit ea: si in caminos inciderit, totas extinguit. Itaque quemadmodum in horto fons nõ nunc quidem profundit flumina, nunc verò arescit, alioqui non esset iam fons, sed semper scaturit, ita & noster, semper largius profundit flumen in eos qui maximè indigẽt misericordia, vt maneat fons. Hoc hilarem facit eum qui accipit. Hoc eleemosyna est, nõ solùm emittere flumen rapidum, sed etiam limpidum. Si vis quasi ex fontibus tibi implui dei oleum, & tu fontem habe. Nihil illi par. Si tu huius fontis aperueris ora, fontis dei talia erunt ora, ita vt omnium abyssum vincant. Occasionem solam quærit à vobis accipere deus, & profundit ex penuarus suis bona. Quando insumit, quando sumptus facit, tunc ditescit, tunc abundat. magnum illius fontis os, purum eius flumen ac limpidum, si hunc non obturbaueris, neque illum. Nulla sterilis stet apud illum arbor, vt ne humorem illius absumat. Habes diuitias, ne planta salices illuc. Talis est enim voluptas, multa insumit, & nullum in se ostendit fructum sed perdit: ne plantes populum, ne tiliam, neque aliam talem quandam, quæ sumptum quidem postulant, fructum verò negant. Tales sunt vestium deliciæ, pulchræ aspectu: cæterùm inutiles. Imple arboribus omnia vtilia, planta in pauperum manibus, quæcunque volueris, nihil hac terra pinguius, quanuis parua sit capacitas munus, attamen in ipsum peruenit cœlum arbor quæ plantatur. Iam quod plantatur in terra, licèt non modò, attamen post centum annos fructum affert. Quid plãtas arbores, quibus non frueris? Priusquàm fruaris, præripit te mors. Hæc arbor quando mortuus fueris, fructum tibi afferet. Si plantas, ne in gastrimargiæ plantes ventre, vt ne in secessum fructus exeat, sed planta in vtero afflicti & ieiunantis, vt saliat in cœlum fructus. Refocilla pauperis animam quæ in angustiis est, vt ne spacioſam tuam arctes. Non vides quòd arbores quæ sine fine ac modo rigantur, à radice corrumpuntur: quæ autem cum modo, crescunt. Sic sanè & tu, ne tuum ipsius ventrem supra modum riges, ne corrumpatur radix arboris, Pota sitientem, vt fructum feras. Quæ in tempore rigantur, non corrumpit sol: quæ autem absque modo, corrumpit. Talis enim Solis est natura. Vbique malum, vbi non est mediocritas. Ideo demamus aliquid cupiditati, vt & nos assequamur quæ cupimus. In summis locis, fontes dicuntur nasci. Igitur simus & nos anima sublimes, & statim misericordia diffluet. Non potest enim fieri summam animam non etiam misericordem esse, & misericordem non esse summam. Itaque contemnens diuitias, radice malorum superior est. Fontes in solitudinibus sunt magna ex parte. Et nos animam à turbulentia educamus, & scaturiet apud nos eleemosyna. Fontes quò magis purgantur, clariores fiunt. Sic sanè & nos, quò magis insumemus, tantò magis bona scaturient. Qui fontem habet, non timet. Si igitur & nos habuerimus eleemosynam fontem, non timebimus. Etenim ad potum, ad rigationem, ad ædificium, ad omnia nobis vtilis est hic fons. Nihil A fonte hoc melius, non solet ille ebrietatem inducere. Melius talem habere fontem, quàm auri fontes fluentes aureis glebis. Mulier quæ hoc fert aurum, anima. Non enim in hæc regna, sed in ea quæ sursum sunt, aurum simul concedit, ornatùsque fit ecclesiæ dei. Ex hoc auro gladius efficitur spiritus, gladius per quem draco abiecatur. Ex hoc fonte lapides promanant precioſi, qui ad caput assumuntur regis. Ne igitur negligamus tãtas diuitias, sed inferamus eleemosynam cum largitate, vt consequamur misericordiam dei, Gratia & miserationibus vnigeniti illius filij, cui etiam gloria, honor, & imperium, cum sancto spiritu in secula seculorum, Amen.

Sequenti verò die surgens Petrus, profectus est cum illis. Quidam autem fratres Ioppenses comitati illum, simul ingressi sunt in Cæsaream: Cornelius verò expectabat illum, vocatis cognatis & necessariis amicis suis.

Homilia xxiij.

POstquam hospitaliter tractauit viros, profectus est cum illis. Bene, prius benevolum se illis præbet, vtpote ex itinere fatigatis, & familiares sibi reddidit, & tum tandem proficiscitur. *Sequenti verò die*, inquit, *surgens Petrus, profectus est cum illis. Quidam autem fratres Ioppenses.* Non solus, sed & alij veniunt cum eo, id quod singulari ordinatione contigit, vt essent postea testes, quãdo Petro opus defensione. *Cornelius verò expectabat illum vocatis cognatis & necessariis amicis suis* Hoc amici officium, hoc pij, in talibus bonis, necessarios amicos facere socios. Meritò hos conuocat, quibus fidebat, & cum quibus de talibus semper egerat, quæ si vsus cum aliis tractasset. Mihi autem videntur amici & cognati ab ipso fuisse instituti. *Vbi verò aduenit Petrus, occurrens Cornelius illi, & cadens ad pedes, adorauit. Petrus autem erexit illum, dicens: Surge, nam & ego homo sum.*

Hoc faciens humilitatem suam ostendit, & alios docuit, deoque gratias agit, ac declarat quòd licèt iussus sit, tamen & per se multam habeat promptitudinem. Quid igitur Petrus? Surge, nam & ego homo sum. Vides quo modo præ aliis illos docent, nihil de se magnum sentire. *Et ingressus colloquebatur cum illo, & inueniebat multos qui simul aderant, dixitq; ad illos: Vos scitis quòd non est fas hominem Iudæum adhærere alienigenæ.* Vide vt statim de diuina misericordia disserit, monstrans quòd magna illis bona deus concesserit. Non solùm autem hoc admirabile hic est, quòd talia disserit, sed quòd aliquo modo simul & sublimia loquitur, & modestiæ rationem habet. Non enim dixit, Non dignamur accedere aliquos homines, & venimus ad te. Sed quid? Vos scitis quòd deus hoc iusserit, inquit, iniustum esse adhærere vel accedere alienigenam. Deinde vt ne in illo gratiam statuat, subdit: *Et mihi deus ostendit nullum cõmunem vel immundum dicendum hominem.* Hoc apponit, ne videatur adulari homini. *Ideo & absque contradictione veni accersitus:* Quod quanuis in hoc legem præuaricaretur, quia veniat, totum deo imputat. Non solùm non adhærere, sed neque accedere liceat, inquit. Obedio igitur sermoni quo me vocastis. Sciebat enim Petrus totum ex visione, sed primùm vult illos confiteri, & fidei mancipare. Quid igitur Cornelius? nõ enim dixit: Nonne dixerũt tibi milites: sed vide quàm mansuetè ac humiliter.

A quarto die vsque in hanc horam eram ieiunans, & nona hora orans in domo mea. Et ecce vir steterit coram me in vestitu splendido. Et inquit, Corneli, exaudita est oratio tua, & eleemosynæ tuæ ascenderũt in memoriam coram deo. Et nona hora, inquit, orans. Quid est hoc?

Universidad de Deusto
Biblioteca

est hoc: Mihi videtur, & tempora vitę religiosæ sibi cō- A
stituisse. Et in aliquot diebus: propter hoc enim dixit, A quarto die. Vide, quanta sit oratio, quantùm se indulserit pietati. Tunc apparet illi angelus. Ille vnus dies erat, & quando abierunt missi, iterum vnus: & quando venerunt, iterum vnus: & quarto die apparuit, ita vt sit secundus dies post quem orauerat. Et ecce vir stetit coram me in vestitu splendido. Nō dicit angelum, adeò alienus erat à fastu. Et inquit: Corneli, exaudita est oratio tua, & eleemosynæ tuæ in memoria habitæ sunt coram deo. *Mitte igitur Ioppen, & accerse Simonem qui cognominatur Petrus, hic agit hospitem in domo Simonis coriarij iuxta mare, qui vbi aduenerit, loquetur tibi. Ex hac igitur hora misi ad te. Tu autem bene fecisti qui adueneris. Nunc ergo omnes nos coram deo assumis, vt audiamus omnia quæcunque tibi præcepta sunt à deo.*

Idcirco dixit, qua ratione accersistis me vt hæc sic B
dicat verba? *Aperiens autem Petrus os, dixit, In veritate comperio quòd non est personarum acceptor deus, sed in omni gente qui timet illum, & operatur iusticiam, acceptus illi est.* Hoc est, siue præputiatus sit, siue circunciſus. Hoc & Paulus manifestans, Non enim est personarum acceptio apud deum, dicit. Nunc igitur assumus omnes, inquit, coram deo. Vide quanta fides, quanta pietas. Sciebat Petrum nihil humani dicturum, quum dixisset, Deus monstrauit mihi. Ideo & assumus vt audiamus omnia quæ præcepta sunt tibi à deo, dicit. Quid igitur? Nunquid acceptus illi est is qui in Perside agit? Si fuerit dignus, hac ratione acceptus erit vt assequatur fidem. Hinc etiam Eunuchum ex Aethiopia non despexit. Et quid dicet quis, dicis de his qui deum colunt, & despecti sunt? Absit. Nullus qui deum colit, despicitur. Non enim possibile est, vt quis vlla in gente despiciatur vnquam. In omni enim, inquit, gente, qui timet deum, & operatur iusti- C
ciam. Iusticiam vocat omnem virtutem. Vides vt deprimat illius arrogantiam ne sublime de se sentiat, dicendo, In omni gente qui timet deum, acceptus illi est. Quasi dicat, nullum repellit, omnes admittit credentes. Deinde vt ne putentur esse inter abiectos, adiicit:

Sermonem quem misit filiis Israel, euangelizantem pacem per Iesum Christum, hic est omnium dominus. Hæc dicit propter præsentes, vt & illis persuadeat. Idcirco facit & Cornelium loqui. *Sermonem*, inquit, *quem misit filiis Israel.* Vide, dat his priuilegium, mox & illos testes adhibet, dicens, *Vos scitis verbum quod factum per totam Iudæam, quod incepit à Galilæa post baptisma quod prædicauit Ioannes.* Quòd sic habeat ex sequentibus, firmat: *Iesum Nazarenum quo modo vnxerit illum deus in spiritu sancto & virtute.* Non di- D
xit, Scitis Iesum. Nesciebant enim, sed quæ ab illo facta erant, pertractat. *Qui ambulauit benefaciendo & sanando omnes oppressos à diabolo.* Hinc ostendit multas cæcitates diabolicas & corruptiones corporis ab illo factas. *Quia deus erat cum illo.* Iterum humilia loquitur, non simpliciter opinor, sed propter humanitatem.

Et nos testes omnium quæ fecit, tam in regione Iudæorum, quàm in Hierusalem. Quem & interemerunt suspensum in ligno. Hic passionem prædicat. *Hunc deus suscitauit tertio die, & posuit illum vt manifestus fieret, sed testibus his qui præordinati erant à deo, nobis scilicet qui comedimus & bibimus cum illo post resurrectionem à mortuis.* Hoc maximum resurrectionis argumentum est. *Et præcepit nobis prædicare populo & testificari, quòd ipse est, qui destinatus est à deo iudex viuorum ac mortuorum.*

Magnum etiam hoc, vt demonstret fide dignos. At ille etiam testimonium adhibet, dicens, *Huic omnes prophetæ testimonium perhibent, quòd remissionem peccatorum accepturus sit per nomen illius, omnis qui credit in illum.* His quid post

hęc futurum prædicebatur: quod vt corroboraret, prophetas tempestiuè testes adhibet. Sed videamus iterum ea quæ de Cornelio dicta. Misit, inquit, in Ioppen, vt accerserent Petrum. Omnino venturum credidit, & propterea mittit. Et colloquens cum illo, dicit, intrauit. Quid nam colloquens? hæc opinor loquens, quæ scilicet anteà dicta sunt: & quum cecidisset ad pedes, adorauit. Vide sermonem ab adulatione alienum, & per omnia humilitate plenum. Hinc dignus monstratur & ille Eunuchus. Iussit enim, inquit, Philippum vt ascendat & sedeat in curru, quanuis nesciret quis esset. Vides mores sine fastu? Tu autem oro considera, quo modo Petrus diuinam suam loquendi audaciam ostendit, dicendo, vos scitis quòd non licet. Et quare non dixit statim linteum? quia erat valde alienus à vana gloria, nam dicit quidem quòd missus erat à deo, quo modo autem non item, sed quando oportebat, tunc dixit, Vos scitis quòd non licet Iudæo adhærere, vel accedere ad alienigenam. Ita erat expers vanæ gloriæ. Vos scitis, hoc dicens, etiam illorum sententiam admittit. Quid igitur Cornelius? Assumus, inquit, coram deo, vt audiamus omnia hæc quæ tibi præcepta à deo: non dixit coram homine, sed coram deo, ostendens sic oportere accedere seruos dei. Vidistis mentem excitatam & vigilem? vidistis illis omnibus dignum? *Aperiens autem* (inquit) *os, dixit: In veritate comperio quòd nō est acceptor personarum deus.* Hoc & ad Iudæos præsentes defendendi gratia dicebat. Habiturus enim ad illos sermonem hoc tanquam defensionem præmittit. Quid igitur? num anteà personarum acceptor erat? Absit, quia & anteà sic erat. Omnis enim qui timet deum, & operatur iusticiam, inquit, acceptus illi erit. Hoc & Paulus scribens dicit, Quādo enim Gentes legem non haben- *Rom.2.b*
tes, natura quæ legis sunt faciunt, etiam dogma adhibet, & instructionē. Nam si Magos & Eunuchum non despexit, neque latronē, neque meretricem: multò magis eos qui faciebant iusticiā & volebant, omnino non despiciet. Cur igitur, quòd sunt humani & faciles homines, & credere nolunt? Ecce causam dixisti, quòd nolūt. Et aliter: Iustum hic dicit nō simpliciter benignum & humanum, sed eum qui operatur iusticiam, hoc est, eum qui in omnibus virtute præditus est. Quis igitur talis est, vt habeat timorem vt oportet, solus deus nouit. Vide quo modo erat hic acceptus. Mox vt audiuit etiam obediuit. At dicet quis, Etiam nunc nemo est qui non obediret adueniente angelo? At nunc multò maiora sunt signa quàm hæc fuerunt, & nihilominus increduli multi. Deinde doctrinam incipit, & Iudæis nobilitatem seruat. *Sermonem*, inquit, *quem misit filiis Israel, euangelizantem pacem, hic est dominus omnium.* Primùm de dominatione illius disserit, multumq; sublimiter. Quia ad hominem loquebatur eximium iam factum, & alacriter suscipientem omnia quæ à se afferebantur. Deinde præparās sermonem quo modo dominus omnium addit ac dicit, Quem misit euangelizantem, hoc est, ad bona vocantem, non iudicium intentantem. Hinc ostendit quòd hic à deo Iudæis primùm missus est: deinde ab his quæ per totam Iudæam facta sunt: hoc simul ostendit & dicit, Vos scitis, verbum quod factum per totam Iudæam. Etiam hoc mirabile, quum incepit à Galilæa post baptisma quod prædicauit Ioannes. Prius dixit ipsius opus, & tunc fidenter loquitur de eius patria, dicendo, Iesum à Nazareth. Sciebat enim quòd patria offendebat. Quo modo vnxerit eū deus spiritu sancto & virtute. Iterum præparat, vt ne quis dicat, vnde

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc manifestum addit, dicens, Qui ambulauit benefaciendo & sanando omnes oppressos à diabolo. Posteà cum bonis quæ fecerat, ostendit etiam potétiam quòd plurima esset ac magna. Et causa, Quia deus erat cum illo, inquit. Propter hoc & Iudæi sic dicebant, Scimus quòd à deo venisti, magister: nullus enim hęc signa potest facere, nisi deus sit cum illo. Deinde vbi ostendit quòd à deo missus, tunc dicit quòd occisus est, ne quid absurdum imagineris. Vides illos nusquam occultare crucem, sed cum aliis & modum ponere. *Quem & occiderunt*, inquit, *suspensum in ligno.* Et posuit illum vt manifestus fieret non omni populo, sed testibus qui præordinati à deo, nobis. Quanuis ipse illos elegerat, attamen & hoc refert in deum. His qui præordinati, inquit. Vides vnde resurrectionem stabilit, à comedendo. Quare autem non resurgens fecit signum, sed comedit, ac bibit? Quia & resurrectio ipsa per se magnũ signum erat. Nihil autem ad ostendendam illam maius, quàm comedere ac bibere. Testificari inquit. Hinc etiam cum terrore dixit, ne possent ad ignorantiam confugere: & non dixit, Hic est filius dei, sed quod maximè illos terrebat. Hic est præfinitus à deo iudex viuorum ac mortuorum. Deinde valida est argumentatio à prophetis. Illi enim in magna existimatione habebãtur. Huic omnes prophetæ testimoniũ dant. Postquàm timore concussit, tunc & addit veniam, non ab illo, à prophetis dictam. Et hoc quod terrebat, ab illo dictum: quod autem blandius erat, à prophetis sumptũ. Quotquot hanc remissionem assequuti estis, quicunque fidem hanc adepti, scitote doni magnitudinẽ: obsecro, date operam ne benefactorem contumelia afficiatis. Obtinuimus enim remissionem, vt ne deteriores efficiamur, sed multò meliores ac præstantiores. Nullus igitur dicat, deus nobis author malorum est, dum non punit nec vindicat. Dic enim oro, si princeps apprehensum homicidam, liberum dimittat: nunquid iudicatur esse author sequentium homicidiorum? Minimè. Et quo modo audemus hoc impiis linguis permittere vt blasphement? non reueremur, nec horremus. Quid enim nõ dicunt? quid non loquuntur? Ipse illis permisit, aiunt. Eos enim qui pœna digni erant, non oportebat aut honorare, aut coronare, aut primatu euehere, sed punire ac vlcisci? At ille nihil horum illis faciens, sed pro his etiam honorans, tales illos efficit. Oro & obsecro, ne sic loquamini, nullus hanc vocem à nobis emittat. Satius fuerit sexcenties defodi, quàm deum audire talia per nos. Dicebãt ad illum & Iudæi, Qui destruis templum, & in tribus diebus illud excitas, salua teipsum. & iterum: Si filius dei es, descende de cruce. At hæ blasphemiæ illis multò grauiores. Absit igitur, ne dicatur à nobis, deus maliciæ doctor, ne sic blasphemando ipsi rei efficiamur & digni suppliciis. Propter vos, inquit, nomen meum blasphematur in gentibus. Demus operam, vt alia de nobis dicantur, viuentes vt decet illum, qui nos vocauit, & eos qui adoptionis filiorum baptisma acceperũt. Profectò magna est baptismatis virtus, participes doni alios ex aliis facit. Non sinit esse homines, homines. Fac vt credat Paganus, quia magna est spiritus potentia vt transformet, moresq; compositos reddat. Cur expectas extremam respirationem, sicut fugitiuus, sicut malefactor, sicut non debens deo viuere? Quare sic afficeris, quasi inhumanum & crudelẽ quendam dominum sortitus sis? Quid frigidius, quid inferius his qui illuminationem non accipiunt? Amicum te fecit deus, & omnibus dignatus est bonis, vt & ipse facias ea quæ amici sunt. Dic oro mihi, si multis quempiam contumeliis, & innumeris probris prosciderit, & in illius incideris manus, ille autem pro his omnibus te honoret, & omnia sua communicet, & inter amicos quum contumelia affectus sit, nihilominus te coronet, & dicat quòd habeat vt germanum filium, deinde statim moritur, nónne damnum putasses? nónne dixisses, Vellem illum viuere, vt possem rependere, vt rependam, vt ne ingratus videar erga benefactorem. Iam si hoc homini facimus, vbi autẽ deo debitor es, vis abire ac mori, ne benefactori propter tot dona rependas? Quin potius tunc te illi adiunge, quando potes paria rependere. Cur fugis? cur tremis? cur metuis? Etiam, inquit. Sed non possum me continere à viciis. Igitur ne impossibilia præcepit tibi deus? Hinc omnia confusa sunt: propter hoc mundus corruptus est, quòd nullius scopus est viuere iuxta deum. Proinde catechumeni hoc curantes, nullum studium collocant in emendanda vita. Qui verò iam illuminati, alij quidem, quoniam quum paruuli essent, baptisma susceperunt: alij verò quum infirmi, carent alacritate viuendi iuxta deum, & neque illi studiosi sunt. Qui autem & sani baptizati sunt, etiam ipsi paruam diligentiam præ se ferunt, & principio quidem præsentes valde feruidi sunt, posteà autem & ipsi ignem extinxerunt. Nunquid non potes negociari? nunquid ab vxore te secludo? interdico tibi fornicationem. nunquid iuberis patrimonium dissipare? abiice auariciam & rapinam, nunquid cogeris vt omnia eroges? Pauca quædam ex his quæ tibi abundant, petuntur indigis. Abundantia nostra, inquit, illorum inopiæ subueniat. Et neque hoc persuademus. Non enim cogimus ieiunare, prohibemus autem inebriari, & ventri indulgeri. Ista amputemus quæ fœditatem tibi afferunt, quæ etiam ante gehennam iam sunt fugienda & odio digna. Etiam ipse hoc fateris, num oblectari & gaudere simpliciter decet? sed non fœdè nec indignè. Quid times? quid terreris? quid tremis? Ibi nuptiæ, ibi opum possessio, ibi conuenientes cibi, & quæ nam peccati occasio? Sanè exteri diuersa imperant, & obedientes inueniunt. Non enim ex his quæ suppetunt, exigunt, sed dicunt, Tantùm dare oportebit, etiam si prætexas paupertatem, neque sic desistunt: Christus autem non sic, sed iubet ex his dare quæ habes, & in primo te ordine constituam. Iterum illi, Si vis, aiunt, clarescere, relinquito patrem, matrem, cognatos, & sedulus assis in aula regia, in laboribus, in miseriis, in seruitute, in variis occupationibus, & innumera ferens mala: Christus autem non sic, Sed sis in domo cum vxore, cum pueris, & illos ipsos institue, & bonis moribus instrue, vt quietam & sine periculis vitam agas. Etiam, inquit, sed ille opes pollicetur. Atqui hic noster regnum, immo & cum hoc opes. Quærite enim, inquit, regnum cœlorum, & hæc omnia adiicientur vobis. Et ille quidem, neque in augmenti partem: hic autem etiam purè concedit. Iunior fui, inquit, etenim senui, & non vidi iustum derelictum, neque semen eius quærens panes. Incipiamus igitur virtutes, ponamus initium, apprehendamus illam duntaxat, & videbis qualia bona. Nunquid enim absquè labore, illa operaris, quòd dum hæc aggredi oportet, mollior & ignauior es? Etiam, inquit, illa absque labore, hæc verò cum labore. Absit, minimè ita est: sed si verum dicere oportet, Illa cum labore, & hæc absque labore multo si vellemus, perficiuntur. Oro igitur ne abhorreamus à sacris mysteriis. Ne hoc spectes, quòd

Ioan.3.d
Matt.27.d
& Mar.15.c
Matt.27.e
Roma.2.d
2.Cor.8.c
Ephe.5.d
Matth.6.d
Psal.36.e

is qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

is qui antè illuminatus,hoc est,baptizatus:improbus factus est,& à spe sua excidit, & teipso segnior fias. Quoniam & inter milites videamus quosdam militia non vt oporteat fungi, quosdam verò insignes ac præstantes esse,& non attendimus ignauos,sed bene operãtes imitamur.Apud illos considera, quot post baptisma angeli pro hominibus facti sunt. Timete, quoniam incerti sumus,quid posteà futurum si nunc fuerimus negligentes. 1.Pet.5.c
Sicut fur in nocte, ita veniet mors. Neque simpliciter sicut fur,sed dormiẽtibus nobis insidiatur, desidesq; apprehensos abducit. Idcirco incertum voluit deus esse quanto tempore duraturi simus, vt expectatione incerta, virtutem amplexemur semper. At misericors est, inquit. Quandiu frigidum hoc & ridiculum verbum dicimus? Ego nõ, quòd misericors sit deus dico solùm, & ibi sermonem sisto, sed quòd nihil sit misericordius illo,& quòd vtiliter omnia quę nobiscum sunt,dispensat. Quot vides per omnem ætatem elephantiasi laborare, quot item à prima ætate oculis orbos vsque in senectam,& alios posteà excæcatos, alios egestate premi, alios in vinculis, alios in metalli fodinis simul contumulari, alios in bello interimi? Num sunt hæc misericordiæ opera,dic oro:non posset hęc si vellet prohibere:sed sinit.Etiam inquit.Tu autem dic oro:Quare qui à prima ætate cęci?Non dicam,donec pollicearis mihi quòd illumineris,quòd illuminatus viuas rectè,non licet mihi talia inuulgare.Neque enim voluptatis gratia sermo est: nam licèt hanc soluam, alia tamen succedet quæstio.Abyssus enim quæstionum scriptura est. Vnde non solùm docet,vt assuefiamus,quęre vt quędam soluantur,sed etiam vt nõ quærantur.Quoniam quæstionum nullus erit finis. Ecce enim si hanc soluero, mille aceruos ostendam quęstionum:adeoq; discimus magis quærere quàm quæsita soluere. Neque enim si soluerimus,omnino soluimus. Sed iuxta humanam rationem propria horum solutio. Fides est scire, quòd omnia iustè & misericorditer deus ac vtiliter facit. Quia possibile non est quòd ratio illa capiat. Vna hæc solutio est, & hac non est alia melior. Quod enim,dic mihi, solutionis opus:omnino ne vltrà quæras quod solutum est. Et si hoc tibi ipsi persuaseris,quòd prouidentia dei omnia dispensentur, alia quidem permittens ob causam sibi cognitam,alia verò operans,liberaberis à quæstionibus, & solutionis lucrũ acceperis. Redeamus autem ad institutum. Igitur quoniam vides tot in suppliciis, hæc autem omnia permittit Christus, vtere sanitate corporis in sanitatem animæ. Sed dices, Quid mihi opus laboribus & ærumnis, licet absque labore omnia perficere? Hoc sanè minimè manifestum est. Contingit enim non solùm absque labore non absolui, sed & mori omnia habentem. Veruntamen & hoc manifestum.Neque hic sermo tolerabilis est. In certamen traxit,arma posita sunt aurea,opus est vt illa in manus accipias. Si autem vis sine gloria seruari, & nihil boni operari, dic oro, Si bellum insurgat,& rex adsit, & alios quidem videas in medias turmas hostium irruere, & multa vulnera recipere, variaq; facere: alios autem in singulare certamen descendere & pugnare, alios saltare,alios in equos se recipere, & laudari à rege,cum admiratione ac plausu & coronis:Alios verò iterum,si nihil patiãtur mali, in extremo ordine sedere & quiescere:deinde finito bello,illos quidem vocari vt recipiant donaria magna,& celebrentur:horum autem ne mentionem quidem fieri, sed salutem illis pro retributione bonorum esse:ex quorum numero esse velles:nam si Lapideus esses, si & insensatis & inanimatis ignauior, nónne ex illorum numero multis nominibus magis esse velles?Profectò oro & supplico, nam si etiã pugnantes cadere oporteat,nónne dignum vt hoc cum alacritate eligant?Nónne vides eos qui in bellis istis cadunt, quàm sint clari & nobiles,etiamsi moriantur,& vltrà à rege suo nó possint honorari? Longè autem aliter euenit in hoc bello,assiste cicatrices habẽs, quas concedatur nobis omnibus ostendere, etiam absque persequutionibus: In Christo Iesu domino nostro, cum quo patri simul ac sancto spiritui sit gloria,imperium,honor, nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit spiritus sanctus super omnes, qui audiebant sermonem, & obstupuerunt qui ex circumcisione erant fideles,quotquot venerant cum Petro, quòd etiam super gentes donum spiritus sancti effusum esset: audiebant enim illos loquentes linguis,& magnificantes deum.

Homilia xxiiij.

Vide dispensationem dei, non permisit absolui sermonem,neque ex præcepto Petri fieri baptismum, sed vbi exhibuerant se mẽte admirabili, quãuis doctrinæ principium esset,& crediderunt omnino baptisma esse remissionem peccatorum,tũc aduenit spiritus.Hoc autẽ fiebat deo magnam defensionem Petro hac dispensatione afferente. Non simpliciter autem spiritum accipiũt, sed linguis loquebantur, id quod & obstupefecit eos qui simul venerãt. Iam quúr nam res hæc sic constituta? propter Iudæos. Etenim illis hoc valde molestum erat.Ideo hoc totum deus agit, & Petrus ferè simpliciter adest, vt discat quòd oporteat posthac illos accedere ad gẽtes.Et quòd propter hæc oportebat illud fieri,ne mireris. Vbi enim post tanta etiam in Cæsarea & in Hierosolymis cõtrouersia fit,quid non factum esset, nisi hæc simul accidissent?Idcirco hæc cum excellentia quadam fiebant. Vide autem quo modo & Petrus accepta occasione excusat.Quòd autem post occasionẽ respondet, audi euangelistam narrantem ac dicentem. *Tunc respondit Petrus, Nunquid aquam prohibere poterit quis, vt baptizentur hi, qui scilicet spiritum sanctum acceperunt, sicut & nos?* Vidisti quò causam retulit? & quo modo laborauit,vt hoc enunciaret hanc dudum sibi mentem fuisse? Nunquid aquam, inquit,prohibere quis poterit? Ferè enim, hoc est,contradicentis, prohibentibus & dicentibus quòd non oportet hoc fieri. Totum factum est, inquit, quòd magis necessarium fuit baptisma, quo & nos baptizati sumus. Imperauit illos baptizari in nomine Iesu Christi. Postquàm pro se rationem reddidit, tũc præcepit baptizari,docens illos re ipsa.Adeò molestum erat Iudæis, & propter hoc prius se defendit, quanuis res ipsæ clamarent, & tunc præcepit. Tunc rogauerunt illum, vt maneret per dies aliquot.Hinc posteà meritò etiam bona fiducia illic permanet. *Audierunt autem apostoli & fratres qui erant per Iudæam, quòd & gentes accepissent verbum dei. Et quando ascendit Petrus in Hierusalem, expostulabant cum illo hi qui ex circumcisione erant, dicentes, Ad homines præputium habentes ingressus es, & comedisti cum illis.* Cap.xi.
Post hæc contendebant hi qui ex circũcisione erant, non apostoli. Quid est διεκρίνοντο, expostularunt.Offendebantur,inquit, non parum, & vide quid prætexant: non dicunt, Quare annunciasti, sed quare simul edisti. At Petrus non in hoc frigido dicto morabatur.Reuera enim frigidum erat, sed in magno illo dicens, Si spiritus participes fuerunt & illi,quo modo hoc non erat communicandum?

Universidad de Deusto
Biblioteca

nicandum? Quo modo igitur in Samaritanis hoc non A factum est, sed contrarium? Etenim non solùm antea baptisma factũ non est, sed neque post baptisma, & non indignati sunt, sed magis re audita miserunt aliquos in hoc opus. Verùm neque istud obiiciunt: sciebant enim quòd diuinæ gratiæ esset, sed quare simul edisti, dicunt. Et aliter, Magnũ & ferè infinitum discrimen erat inter Samaritanos & gẽtes. Vel etiam singulari dispẽsatione accidit illum reprehendi, vt hi discant, non enim rem obiter Petrus narrauit. Vide autem quàm alienus sit à fastu & vana gloria. Incipiens enim Petrus inquit, exposuit illis per ordinem dicens: *Ego eram in ciuitate Ioppe orans.* Et non dicit quare, vel qua occasione. *Et videbam in raptu mentis visionem, descendere vas quoddam, sicut linteum magnum quatuor initiis demissum è cœlo, & venit vsque ad me. In quod intentis oculis considerani, & vidi quadrupedia terræ, & bestias, & reptilia, & volatilia cœli. Audiui autem vocem dicentem mihi, Surge Petre, macta, & occide.* Quid per hæc dicere vult? Sufficiebat, inquit, vel hoc persuasisse, spectatum esse linteum, veruntamen & vox adhibita est. *Dicebam autem, Minimè domine, quia commune vel immundum nunquam intrauit in os meum.* Vides? Feci, inquit, quod meum: dicebam quod nunquam comedi. Hoc ad id quod dicebant illi, Ingressus es & simul edisti cum illis, respõdit, non autem ad Cornelium, neque enim necesse erat. *Respõdit autem mihi secundò vox de cœlo, Quæ deus mundauit, tu ne communia dixeris. Hoc autem factum est tertiò. Et iterum recepta sunt omnia sursum in cœlum, & ecce mox tres viri astiterunt ad domum in qua eram, missi à Cæsarea ad me.* Narrat ea quæ necessaria erant, alia verò obticet, immo per hæc & illa probat: & vide quo modo rationẽ reddit, & non vult doctoris authoritate vti, sciebat enim quòd quò modestius loqueretur, hoc magis eis prodesset. Nunquam C ingressum est, inquit, in os meum commune vel immundum. Et sic totum negocium defendebatur. *Et ecce mox tres viri astabant ad domum in qua eram. Dixit autem mihi spiritus, vt irem cum illis nihil hæsitans.* Vides quòd spiritus est legislatio? *Venerunt autẽ mecum & sex illi fratres.* Quid humilius Petro, qui ad hoc etiam fratrum adhibet testimonium? *Venerunt autem mecum sex fratres, & ingressi sumus in domum viri, & annunciauit nobis, quo modo viderit angelum in domum suam stantem, & dicentem sibi: Mitte in Ioppen viros, & accersi Simonem qui cognominatur Petrus, qui loquetur verba ad te, per quæ saluus eris tu & omnis domus tua.* Et non dixit ea quæ ab angelo dicta erant Cornelio, Orationes tuæ & eleemosynæ tuæ ascenderũt in memoriale coram deo. Ne scilicet illis tribuat, vtpote nihil magnum habentibus. Loquetur verba ad te, per quæ saluus eris tu & omnis domus tua. Vides quo modo festinat propter id D quod dixi, Et nihil de humanitate viri dicit. Igitur quũ spiritus missus sit, & deus miserit, & illinc per angelum euocatus sit, hinc vrgeat & soluat differentiam rerum quid faciendum erat. At nihil horum dicit, sed à posteriore confirmat, quod & iuxta illud testimonium sit omni controuersia carens. Et quare dicit? Non hoc factum est solùm ex superabundantia deo, vt demõstretur etiam initium non ab apostolo. Si autem sua sponte motus illuc profectus esset, nihilq; horum accidisset, plurimùm perculsi ac attoniti facti fuissent. Et sic iterum illorum mentem capit, dicens ad illos, qui scilicet spiritum sanctum acceperunt sicut & nos. Et iterum, *Quumq; inciperẽ ego loqui, delapsus est spiritus sanctus super illos, sicut & super nos in initio.* Et non est hoc contentus, sed & verbi dominici mentionem facit. *Recordatus autem sum* Supra.1.a *verbi domini quod dixit, Ioannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini spiritu sancto.* Atque ita nihil noui accidit, sed id quod anteà prædixit. Sed non oportebat, inquit aliquis, baptizari eos, quia iam venerat in eos spiritus sanctus. Propter hoc non dicit, iussi illos baptizari. Sed quid? Nunquid aquam prohibere quis potest, vt non baptizetur? Ex hoc demonstrat sese nihil fecisse. Igitur id quod habebamus nos, acceperunt illi. *Itaque si par donum,* inquit, *dedit illis deus, sicut & nobis qui credidimus in dominum Iesum, ego quis eram, potens prohibere deum?* Vt ex abundanti illorum obturet ora, propter hoc adiecit, par donum. Vides quo modo eos qui semel crediderunt non sinit minus habere. Par donũ dedit illis deus, sicut & nobis, qui credidimus in dominum Iesum. Et ita ipse purgat illos, & non dicit vobis, sed nobis, mitigans etiam hac ratione sermonem. Quid igitur indignum passi estis, quãdo nos illos socios dicamus? *Auditis autem illis quieuerunt & glorificauerunt deum dicentes: Igitur & gentibus deus pœnitentiam dedit ad vitam.* Vides quo modo ex concione Petri bene omnia narrantis totum fuit? Ideo & glorificarunt deum, quòd pœnitentiam etiam illis dedit. Ita humiliati sunt ab his sermonibus, hinc postea apertum est ostium veniendi ad gentes. Videamus autem si placet iterum quæ dicta sunt. Non dixit, quòd expostularit Petrus, sed hi qui ex circuncisione, quoniam ipse sciebat quod parabatur. Etenim illud oportebat admirari, quo modo & illi credidissent. Itaque vbi audierunt, vt creduli facti sunt, nihil sunt passi. Verùm quando deus largitus est spiritum, quando Petrus exposuit suam visionem dicens, Deus ostendit mihi nullum communem vel immundum dicere hominem. Propterea & pro gentibus sermonem instruit, quòd posthac habita fide neque gentes futuræ C sint. Igitur non est mirum, si ante baptisma acceperunt spiritum. Et in nobis hoc factum est. Hic ostendit Petrus, quòd neq; sicut reliqui baptizati fuerint, sed multò melius. Propter hoc autem sic ex abundantia res geruntur, vt nihil dicere possint, sed vt sibi pares habeant. *Et roganerunt,* inquit, *illum, vt maneret.* Vides quo modo non vulgariter erga illum affecti fuerunt? vidisti zelum quem habebant pro lege? non dignitatem Petri reueriti sunt, non facta signa, non opus illud magnum, susceptum esse verbum, sed propter parua illa expostulabant. Si enim nihil horum fuisset, non sufficeret bonum opus? At non sic rationem reddit Petrus. Intelligens enim ac prudens erat, sed non erant prudentiæ illius, imò spiritus verba. Et ostendit in apologia sua se nequaquam authorem, sed omnino deum, & tantùm non illos sic affatur. Ipse me fecit in raptu mentis constitui, ego enim simpliciter orabam, ipse vas ostendit, ego contradicebam, & neque sic audiui. Spiritus iussit abire. Et abiens non accurri dicẽs, quòd deus misit me, & post hæc neque sic baptizaui, sed iterum deus totum fecit. Igitur deus illos baptizauit non ego. Et non dixit, his omnibus factis, nonne oportebat posthac apponi aquam, sed quasi nihil reliquum? Ego quis eram, inquit, vt prohiberem deum? Papæ, qualis defensio. Non enim dixit, Hæc igitur scientes tacete & quiescite, sed quid? Fert illorum impetum, & improperantibus rationem reddit. Quis eram? potens prohibere deum? Valde graniter hac admonitione defendit se. Non poterã prohibere. Vnde postea territi tacuerunt & glorificarũt deũ.

Sic & nos oportet in bonis proximorũ glorificare deum, & non insultare, sicut faciunt quidam ex his qui nuper illuminati sunt, quando alios vident baptizari, & mox ex hac vita migrare. Glorificare oportet deum,

etiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam quòd manere non concedit. Et ita etiam tu si A volueris, maius acceperis donum, non loquor secundum quòd illuminatus es. Hoc enim tuum & illius donum par est. Sed quod accepisti priuilegiũ nobilitatis? Ille indutus est stola, & non est ei permissum cum illa in turba esse spectabilem. Tibi magnam potestatẽ dedit deus, nempe vti armis vt oportet, adeoq; illa probare quantùm valeant. Ille migrat solùm fidei habens mercedem. Tu stas in stadio operum, & potes accipere multas retributiones, & intantũ illo apparere clarior, quantum sol stellis minimis, quantũ dux belli postremo milite, imò quantum rex. Igitur teipsum explora, imò non explora, sed rectè operare semper. Non enim sufficit seipsum accusare, opus est, vt & certes: calumniam passus es, grauia passus es, surge, repara teipsum. Adhuc in stadio stas, adhuc theatrum solutum nõ est. Non vides, quot certando defatigati posteà iterũ cer- B tarunt? Tantùm, ne voluntarius succumbas. Beatum dicis eum qui mortuus est, multò magis beatum teipsum dicas. Solutus est ille à peccatis, sed si tu volueris, non solùm lauabere à peccatis, sed etiam bona opera habiturus es, id quod illi non est possibile. Cõcessum est nobis, vt reparemus nos ipsos. Magna pœnitentiæ remedia sunt. Nullus seipsum condemnet. Ille reuera desperatione dignus, qui de seipso desperat, ille nullam salutis spem habet. Non graue est venisse in profundũ malorum, sed manere ibi postquam veneris. Non impiũ est venisse in profundum malorum, sed contemnere postquàm eò veneris. Propter quod debebas solicitus esse, dic oro, magis contemnis? vulnera tanta habens cecidisti? Nullũ animæ vulnus insanabile, sicut in corpore multa sunt talia. Et pro illis quidem quæ in corpore, nullum laborem detractamus, pro his autem quę C in anima curandis desides sumus. Nõ vides latronem quàm breui tempore correctus est? Non vides martyres, quàm breui tempore opus totum absoluerunt? Sed nunc non est martyrij tempus, atqui certaminum tem-
2. Timo. 3. c pus est, quod sæpius dixi, si vellemus. Qui enim piè viuere volunt in Iesu Christo, persequutionem patiẽtur: & si nõ ab hominibus, certè à dæmonibus: semper persequutionem patiuntur, qui piè viuũt. Sanè & grauior est persequutio. Et primùm ab ipsis maximè deliciis, hanc ferunt, qui non sobrij sunt. Num paruam putas esse persequutionem in deliciis? Hæc omnium difficillima est, hæc & persequutione grauior. Nam quasi copiosus amnis animam deliciæ resoluunt. Et sicut se habẽt æstas ac hyems, ita persequutio & deliciæ. Vt autem plenius cognoscas ita rem habere, considera sic: Somnum immittit voluptas animæ, ignauiam & osci- D tantiam mox ingenerat, vndique affectiones excitat, fastum armat, armat voluptatem, armat iram, inuidiã, vanæ gloriæ studium, æmulationem. At in persequutione, nihil horum interturbare valet, sed timor ingressus, quasi flagello quodam, percusso cane, omnes affectiones ne gry quidem sonare sinit. Quis in persequutione vanę gloriæ vacare potest? quis voluptatibus deditus esse? nullus, sed tremor magnus ac timor magnam tranquillitatem afferunt, & placidum portum efficiunt, animam piam reddunt. Audiui aliquando patres nostros dicere, Nobis autẽ non contingat. Non enim iubemur petere tentationẽ. In persequutione priscorum licebat videre Christianos veros. Nullus enim curabat opes, nullus mulierem, nullus pueros, nullus domum, nullus patriam, vnum omnibus erat studium suam seruare animam. Alij quidẽ in sepulchris & monumentis, alij verò in solitudinibus latebant, non solùm autem viri, sed mulieres teneræ ac delicatæ tunc occultabantur cum perpetua fame pugnantes. Considera, num desiderium aliquod sumptuum, vel deliciarum, veniret in mentem mulieri in fouea latenti & expectanti ministrã, vt cœnulam afferat, timentiq; ne deprehendatur, & quasi in camino quodam iacenti nunquid cogitaret, quid delicię, quid totus mũdus? Vides nunc maiorem esse persequutionem, inuadentibus nos vndiq; affectionibus tanquã bestiis? Nunc est gratis persequutio, vel ob hoc, quòd nõ putatur esse persequutio. Etenim etiam hanc difficultatem habet bellum, quod pax putatur, vt ne contra illud arma sumamus, vel insurgamus, nullus formidat, nullus tremit. Si autem non creditis, rogate gentiles qui persequuntur, vnde fit, quòd res Christianorum accuratius gerãtur, vnde omnes clariores. Parua horum erat tunc multitudo, magnæ autẽ virtutum diuitiæ cernebantur. Quę enim vtilitas dic oro, multum esse fœnũ, præsentes esse lapides precioſos, etiam numerum omnem excedẽtes, at vera multitudo est in probatione virtutis. Helias vnus erat, sed mundus hic erat indignus illo, atqui mundus innumera milia sunt, imò non sunt innumera milia, quando neque vel vni tot adæquantur. Melior vnus faciens voluntatem domini, quàm innumeri præuaricatores. Hoc & sapiens quidam insinuans alicubi sic inquit: Ne desideres multitudinem filiorum inutilium. Hi etiam blasphemiam magis inurũt deo, quàm „ si nunquam fuissent Christiani. Quid mihi opus multitudine? Alimẽtum amplius igni. Hoc & ex corporibus cognoueris, quòd melior congruus cibus cum sanitate, quàm cum molestia deliciæ. Hoc alimentum illo C amplius, hoc alimentum, illud morbus. Hoc & in bello viderit quis, melius esse decem peritos belli, & decẽ viros quàm innumeros imperitos. Hi enim prẽter hoc quòd nihil operantur, etiam alios qui operantur, morãtur. Hoc & in naui inuenerit quis, vtiliores esse duos nautas nauigare scientes, quàm magnam imperitorum multitudinem. Hi enim & nauigium submergũt. Hæc dico, non quòd molesta sit multitudo vestra, sed quòd vellem omnes esse probos, & non confidere multitudinis numero. Multò plures ingrediuntur gehennam, sed maius illa est regnum, etiamsi paucos habeat. Sicut arena maris erat multitudo populi, sed vnus seruabat illos. Vnus erat Moses, & plus valebat quàm omnes. Vnus erat Iesus, & plus poterat sexcentis milibus. Non hoc curemus solùm, vt multi fiant, sed magis vt præclari & probi. Vbi hoc effectũ fuerit, tunc & illud. Nullus domum spacioſam primùm vult facere, sed primũ validam, & idoneam, & tunc spacioſam. Nullus mittit fundamẽta, vt derideatur. Primùm hoc quæramus, & tũc illud. Hoc si est, facile & illud erit: si illud autem non est, hoc etiam si sit, nulla vtilitas. Nam si fuerint qui in ecclesia clari, statim erit etiam multitudo: hi autem si non sint, nunquam erit in ecclesia honesta multitudo. Quot putatis esse in ciuitate nostra qui seruentur? Molestum quidem est quod dicturus sum, dicam tamen: Non est in tot milibus centesimum inuenire qui seruetur, sed etiam de illis dubito. Dic enim oro, quanta malicia in adolescentibus, quanta desidia in senioribus? Nullus quam oportet diligentiam adhibet in educandis suis: nullus habet zelum, vt seniorem quẽ videt, imitetur. Exemplaria disparuerunt, idcirco nulli adolescentes fiunt admirabiles. Ne mihi hoc dicas, in magno numero sumus. Hoc frigidorum hominum est,

Universidad de Deusto
Biblioteca

est,& de hominibus quidē meritò hoc dicitur.De deo autem,qui non opus habet nobis,non item. Quòd autem & quantùm ad nos attinet, frigidū sit verbum audi: Qui multos habet ministros, si improbi fuerint, quanta feret mala? Et ei quidem qui nullum habet.hoc videtur graue,quòd ministerium illi negatū est. Is autem qui malos,seipsum vna cum illis perdit,& grauius incommodatur. Multò sanè difficilius est pugnare cū aliis,& bellum suscipere,quàm sibiipsi seruire. Hæc dico, ne quis ecclesiam admiretur propter multitudinē, sed vt curemus illam probam efficere, vt quisq; curam habeat,nō solùm amicorum & cognatorum, id quod semper dico,& vicinorum: sed & ita vt exteros,si possibile sit,attrahat, orandum. Iacent omnes adolescētes frigidi ac senes, purgamenta magis quàm adolescentes,rident,subsannant,cauillantur. Etenim & hoc fieri audiui,& mutuum se incessunt scommatis geniculantes. Tu autem si assistis iuuenis vel senex & stupēda vides,increpa acriter:si non fert,voca ministrum, abige, quæ tua sunt facito:& si quid ausus fuerit contra te,vtique multos habiturus es adiuturos. Quis enim ita ratione destitutus,qui si te viderit propter talia obiurgātem,& illos obiurgari,non malit esse à parte tua? Vade sumpturus mercedem ab oratione in æde dominica. Hos diligentiores inter seruos iudicamus, qui nullum vas inordinatum iacēre sinunt. Dic obsecro,num si videres in domo argenteum vas foras proiici, etiā si nō esses ad hoc deputatus: nónne acciperes hoc, & inferres in domum.Si vestem videres temerè proiectam, etiamsi non habeas curam, etiamsi inimicus sis eius qui ad seruandam illam deputatus est, tamen propter beneuolentiam in dominum, nónne bene componeres? Ita & nunc.Vasa illi sunt,si videris iacēre absque ordine,componito.Accede ad me,non detrecto:dic mihi, fac me certiorē, videre omnia non possum.Ignoscite. Videtis,quanta malicia orbem terrarum detinet? nunquid simpliciter dicebam,quòd multitudo simus fœni, mare incompositū? Non dico,quòd illi talia faciunt, sed quòd tanta oscitantia laborant intrātes, vt neque hæc corrigāt. Iterum alios video stare & nugari dum preces fiunt,& quidam ex illis,adhuc meliores scilicet, idem facientes, nō solùm dum fiunt preces, sed etiam dum sacerdos benedicit.O audaciam. Quando erit salus,quo modo poterimus deum placare? Si transires in ludum,videres omnes compositè saltantes,& nihil inordinatum.Itaque sicut in lyra maximè cōsona,& vario modo facta,vna quædam bene sonora symphonia fit ex singulorum quæ simul sita,bono ordine. Sic sanè & hîc.Vnam ex omnibus consonam harmoniam fieri conuenit.Vna enim facti sumus ecclesia, vnius capitis membra per compages decenter commissa sumus, vnum omnes constituimus corpus: si quid fortè neglectum fuerit, totum neglectum erit ac corruptum. Ita multorum bonam ordinationem vnius deordinatio incommodat.Et hoc profectò terribile,quòd non venis huc vt saltes in ludo & chorea, & stes sine ordine, nescis quòd cum angelis stas,cum illis cantas,cum illis hymnos dicis,& stas ridens? Etenim non esset mirum si fulmen demitteretur,nō solùm in illos, sed etiam in nos.Digna enim fulmine sunt hæc.Adest rex,considera exercitum, & tu in illorum conspectu stas ac rides? vel ridentem negligis. Verùm quandiu obiurgamus? quandiu reprehēdimus? Nónne vt damnosos,vt fures, vt corruptos & pernicioſos tales & innumeris malis plenos,ab ecclesia exigi oportebat? Vnde hi qui horrēda hora rident,abstinebunt à risu,vnde abstinebunt à nugis,qui in tempore benedictionis garriunt? non reuerentur præsentes,nec deum timent.Non sufficit nobis quòd ipsa mente sumus ignaui, neq; quòd orantes aliò euagamur, sed etiam risum & cachinnos multos afferimus.Nunquid theatrica sunt hæc quæ hîc geruntur,opinor autem quòd id theatris debeamus, Inobedientes enim multos nobis constituunt,& ineptos: quæ enim hîc extruuntur,illic subuertuntur:& non hoc solùm, sed & alias immundicias necesse est theatris studiosis adhærere. Et perinde fit ac si quis campum velit purgare,in quem fons luto fluens influat: quantùm enim purgaris,tantùm influit. Hoc & hîc fit, quando enim purgamus à theatro huc venientes, & immundiciam afferentes,dum illuc iterum abeunt,maiorē contrahunt immundiciam, quasi dedita opera sic viuant, vt nobis negocium faciant, & iterum veniunt multo luto sordidati,in moribus,in gestibus, in verbis, in risu,in desidia,Deinde iterum nos fodimus, quasi dedita opera in hoc fodientes, vt puros illos dimissos iterum videamus luto ac cœno inquinari.Ea propter cōmendo vos deo, vnde iam & testificor vobis qui sani estis,quòd iudicium vobis erit ac condemnatio,si quis viderit inordinatè viuentem, si quis viderit maximè in illo tempore,non admonuerit nec corripuerit.Hoc plus est quàm orasse. Dimitte preces & illum corrige, Ita & illi proderis,& tu lucrum habebis, ita etiam omnes seruari poterimus, & regnum cœlorū assequi, quo contingat nos omnes frui, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi,cum quo patri vnà cum spiritu sancto, gloria, imperium,honor,nunc & semper,& in secula seculorum, Amen.

Itaque hi qui dispersi erant ex persequutione mota ob Stephanum, transierunt vsque ad Phœnicen & Cyprum ac Antiochiam, nulli loquentes verbum nisi solis Iudæis.

Homilia XXV.

TAud parum ad verbi profectū faciebat persequutio:Diligētibus enim deum omnia cooperantur in bonum.Nunquid si dedita opera conati essēt instituere ecclesiā, aliud quiddam quàm hoc fecissent? De dispersione inquam discipulorum.Et vide quorsum se extenderit prædicatio. *Rom.8.a*

Transierunt, inquit, *vsque ad Phœnicen & Cyprum & Antiochiam, nulli loquentes verbum nisi solis Iudæis.* Vides quòd ea quæ apud Cornelium acta,omnia singulari dispensatione gesta sunt. Hoc autē & ad defensionem Christi,& ad accusationē Iudæorum pertinet.Itaque quando Stephanus interemptus est,quando Paulus bis periclitatus, quando apostoli flagellati sunt, quādo sæpius latuerunt,tunc Gentes receptæ sunt,tunc & Samaritani,quod & Paulus clamat dicēs, Vobis erat necessariū primùm dici sermonem dei: quoniam autē repulistis illum,& non dignos iudicastis vos ipsos,ecce conuertimur ad gentes. Accesserunt itaque & gentes alloquturi.Erant autem quidam ex illis viri Cyprij & Cyrenæi,qui scilicet venerant Antiochiam, alloquuti sunt Græcè loquentes euangelizando dominum Iesum. *Infrà.13*

Et erat manus domini cum illis,magnusq; numerus qui credidit, conuersus est ad dominum Iesum. Vide,Græcis euangelium annunciant.Verisimile est enim illos scisse Græcè,& in Antiochia tales multos fuisse. *Et erat manus domini*, inquit, *cum illis.* Hoc est,signa operabantur. Vides quare etiam nunc signorum necessitas fuit? vt credāt. *Auditus autem est sermo in auribus ecclesiæ, quæ est in Hierosolymis de illis:*

Universidad de Deusto
Biblioteca

de illis:& emiſerunt Barnabam vt tranſiret vſque in Antiochiam. Quare tam tanta ciuitate ſuſcipiente verbum non venerunt ipſi, ſed miſerunt Barnabam? Propter Iudæos. Veruntamen nō paruum quiddam geritur, etiā quòd Paulus huc aduenit, neque ſimpliciter, ſed & valde magna cum diſpenſatione illum auerſantur, vt ne includatur in Hieroſolymis vox prædicationis, tubaq; cœlorum. Vidiſti quo modo vbique maliciis illorum vt opus erat, & quemadmodum volebat, vſus eſt Chriſtus, etiam odio quo perſequebantur Paulum in ædificationem eccleſiæ ex gentibus congregandæ. *Qui vt venit & vidit gratiam dei lætatus eſt, & inhortabatur omnes vt in proposito cordis maneant in domino. Erat enim vir bonus, & plenus ſpiritu ſancto, ac fide, & apposita eſt turba multa domino. Exiit autem in Thaarſum Barnabas vt requireret Paulum, & inuentum illum adduxit in Antiochiam.* Valde vtilis erat vir ille, etiā frugi ac Paulo familiaris. Ideo & venit ad Athletam, ad ducē belli, ad certantem ſingulari duello, ad leonē: nec habeo quo nomine digne vocem illum, venit ad canem venaticum, leones occidentem, ad taurum fortem, ad facem claram, ad os orbi ſufficiens. Reuera in Antiochia, appellati ſunt noſtri propter hoc, vocabulo Chriſtianorum, quia Paulus in ea tanto tempore perſeuerauit. *Factum eſt autem, quòd illi anno integro congregarentur in eccleſia, & docerent multum populum, vt primùm appellati ſint diſcipuli in Antiochia Chriſtiani.* Non parua autem hæc ciuitatis laus erat. Hoc cōtra omnes adduci poteſt, quòd prima omnium, tanto tempore, illo ore frui cœpit, vnde & principiò hoc nomē aſſequuti ſunt. Vides in quantum faſtigium ciuitatem extulit, & clariorem reddidit hoc Pauli opus? Alibi tria milia, & quinque milia credi derunt, hîc tanta multitudo. Nihil tale factum ibi, ſed adhuc tantùm de via illa eſſe dicebātur, hîc autē Chriſtiani appellati ſunt. *In iſtis autem diebus deſcenderunt à Hieroſolymis prophetæ in Antiochiam.* Quoniam etiam in illis locis fructum eleemoſynæ plantari oportebat, vtili diſpenſatione accidit prophetas deſcēdere. Tu autem conſidera & obſerua, quo modo nullus clarus his doctor aduenit. Cyprios enim habebāt doctores, ac Cyrenæos & Paulum, quanuis ille antecelleret iſtos. Sicut Paulus Barnabam & Ananiam, ſed nihil ex hoc minor fuit. Habebat tamen & Chriſtum. *Surgens autem quidā ex illis Agabus nomine, ſignificauit famem magnam futuram in toto orbe, quæ ſcilicet & facta eſt ſub Claudio Cæſare.* Neceſſariò hîc famem magnam futuram ſignificat, quæ ſanè ſicut prædicta eſt, contigit. Vt enim ne putent quidā propter hoc factam famem quòd Chriſtianiſmus ingreſſus eſt, vel quòd dæmones deiecti fuerint, prædicit ſpiritus ſanctus quod euenturum, ſicut & Chriſtus prædixit multa, & euenerunt. Non igitur propter hoc, quoniam oportebat ab initio hoc fieri, ſed propter mala quæ in apoſtolos facta: quæ quum & fierent, longanimiter ferebat deus. Quum autem in peccatis perſeuerarent, fames magna facta eſt, ſignificans Iudæis euentura mala. Dicis: Si propter illos erat, propter alios quū eſſet, oportebat ceſſare. Quid enim iniuſtè egerāt Græci, vt propter illos malorum fierent participes, qui nihil mali fecerant? Si autem non propter Iudæos, & probari illos magis oportebat, eo quòd Iudæi faciebāt pro ſua virili, occidebant, puniebant, mulctabant, vbique perſequebantur. Et vide quo modo fit fames, quādo & Ethnici iam ſuſcepti erāt. At dicis: Si propter mala hęc fiebant, oportebat illos ab aliis ſeparari. Quare dic mihi? Nonne prius dixit eis Chriſtus: In mundò tribulationem habebitis? Tu autem hæc dicens, forſan & hæc dices, quòd oportebat neque flagellari. Sed vide vt illis etiam fames ſalutis fiat cauſa, & eleemoſynæ occaſio, multa concilians bona, atque ita etiam vobis factū eſſet ſiquidem voluiſſetis, ſed noluiſtis. Prædicitur autem, vt poſthac magis prępparati ſint ad eleemoſynam, quia grauiter affligebantur ij qui in Hieroſolymis. Ante hoc non erant in fame, & mittitur Barnabas ac Paulus qui miniſtrarunt. *Diſcipuli autem, prout quique abūdabant.* Vidiſti ſimul credere, & ſimul fructum afferre, non his ſolùm qui propè erant, ſed etiam his qui à longè. Hoc autem mihi videtur hîc dicere id quod alicubi Paulus inquit, quòd dextras dederūt mihi & Barnabæ communionis, tantùm vt pauperum memores ſimus. Gala.2.b Intantùm profuit fames. Et vide illos neque ex tribulatione in lamenta & lachrymas erupiſſe, ſed operi magno & bono ſeſe expoſuiſſe. Cū maiore enim vbertate prædicabant ſermonem. Et non dixerunt, Nos quum ſimus Cyprij & Cyrenæi tam nobili & claræ ciuitati hoc imponemus: ſed credentes gratiæ dei, etiā illi aggreſſi ſunt doctrinam, & hi nō dedignati ſunt ab illis diſcere. Vide per paucos omnia hæc fieri, prædicationem creſcere, curam omnium qui Hieroſolymis geri, quaſi vnam domum orbem haberi. Audierant quòd Suprà 8.c Samaria receperat verbum, & miſerunt Petrum ac Ioannem. Magnum enim diſcrimen erat, & non oportebat apoſtolos illinc pridem ſeparari, ne putentur eſſe fugitiui, & ſuos fugiſſe: tunc autem neceſſariò ſeparantur, quando nulla ratione res Iudaicæ curari poterāt, quando bello incrudeſcente perituri erant, quādo ſententia pronunciata. Quoniam quotidiu Paulus in Romam non peruenit, illic erant. Egrediuntur autem, nō bellum formidantes. Et quo modo formidarēt quum ad impugnaturos ſe abirēt. Et bellum illud factum eſt mortuis apoſtolis, & quod de illis dictum finem accepit. Peruenit ſuper illos ira in finem. Apoſtoli autē quò ignobiliores erant, hoc magis fulgebat gratia, paruis conficiens magna. Sed videamus iterū quæ dicta ſunt:

Suprà 2.g & 4.a

Inhortabatur omnes, inquit, *vt perſeuerarent in domino, quia erat vir bonus.* Mihi videtur bonum nunc frugi appellare, & ſimplicem ſine fuco valde cupidū ſalutis proximorum. Non ſolùm autem erat vir bonus, ſed etiam plenus ſpiritu ſancto ac fide. Ideo & propoſito cordis omnes inhortabatur. Inhortabatur, hoc eſt cum pręconio & laudibus. Et conſidera quo modo ciuitas illa quemadmodum terra pinguis ſermonem accipit. Quare autem Paulum à Tharſo abducit, & in illam ciuitatē inducit? Non abſq; cauſa, nam hîc & amplior ciuitas, & amplior ſpes, hominumq; frequentior copia. Vidiſti gratiam omnia operari non Paulum, & quo modo à paruis res initium cepit: vbi autem inclaruit, tunc Barnabam mittunt? Et quare non ante hoc miſerunt illū? multam ſecum habebant curam? & nolebant improperare ſibi Iudæos quòd ſuſcepiſſent gentes, quanuis abſque vitatione illis admiſcerentur: quoniam futura erat controuerſia apud illos, ea quæ apud Cornelium acta præceſſerunt, & tunc ſanè etiam dicunt, vt nos ingentes, illi autem in circunciſionem. Et conſidera quo modo tempeſtiuè neceſsitas famis inducit cōmunionem illam quam gentes, ad eos qui in Hieruſalem, miſerunt. Accipiebant enim ab illis, & nō ſicut nos, in luctibus calamitates addebant, ſed minore pauore viuebant, quum procul fierent ab eis qui prohiberent, & eſſent inter homines qui non timebant Iudæos, quod & ipſum non parum conducebat, ſed & in Cyprum abeunt vbi minor metus ac ſolicitudo. *Nulla autem ſermonem,*

Iuan.16.g

Universidad de Deusto
Biblioteca

monem, inquit, *loquebatur, nisi solis Iudæis*. Non propter hominum metum, quem nihili faciebant, sed legem retinentes, & illos adhuc tolerantes. *Erant autem quidam in Antiochia Cyprij & Cyrenæi, hi maximè non curabant Iudæos, qui scilicet loquebatur ad Græcè loquentes, & euangelizabant dominum Iesum.* Fortasis quod nesciebant Hebraicè, vocabant illos Ἕλληνας Græcos. Vt autem aduenit, inquit, Barnabas, & vidit gratiam dei, non diligentiam hominum.

Inhortabatur illos vt perseuerent in domino. Forsan in eo quòd laudabant turbã & approbabant, hoc plures cõuertit. Et quare non Paulo scribunt, sed Barnabã mittunt? Nondum viri sciebant virtutem, ideo solùm cõstitutum est, vt Barnabas proficisceretur. Quoniã autem & multitudo erat, & nemo prohibebat: meritò germinauit fides, & maximè quòd nullam illic sustinebant tentationem, & quòd Paulus prædicabat sine fugiendi necessitate. Bene autem non illi de fame dicunt sed prophetæ, ne onerosi quidam videantur: & admiratione dignum, quo modo non indignati fuerunt, quòd despecti Antiocheni, sed contenti sunt magistris, ita omnes feruebant ad sermonem. Qui etiam non expectarunt donec fieret fames, sed ante illã miserunt prout abũdabat quisq;. Et vide quòd inter apostolos alij quidam hanc potestatem accipiunt, hîc autem Paulus & Barnabas erant, idq; non sine causa constitutum est. Et aliter: Et principium erat, & iam non oportebat scandalizari. Verũm *iam nullus* hoc facit, tamètsi fames sit illa grauior. Non enim par est cõmunem ferre calamitatem, & quum abundantia fruũtur pauperiores quosdam fame laborare. Tunc solùm fames erat, & qui dabant pauperes, Sicut enim, inquit, vnusquisq; abundabat: nunc autem duplex fames, sicut & duplex abundantia, fames grauis, fames non audiẽdi verbum domini, sed educandi per eleemosynam. Tunc & eleemosyna ij qui in Iudęa erant pauperes, potiti sunt: & qui in Antiochia, pecunias contribuebant, & hi magis quàm illi. Nunc autem & nos & pauperes in fame, nam illi quidem necessario alimento egent, nos verò rarissimè misericordiæ sumus dediti. Hoc autem alimẽto nullum magis necessarium. Ferre nequeunt mala quæ à satietate sunt, quod amplius est hoc alimento non vadit in secessum. Nihil pulchrius, nihil suauius anima quæ sic pascitur, omni superior est morbo, omni fame, omni intemperie & ægritudine, *nullus* illam poterit rapere, sed sicut adamantinũ corpus, nec ferrum cædere valet, nec aliud quiddam, ita & animã ob eleemosynam cõfirmatã nihil tollere potest. Quid enim dic oro, hanc rapere vnquam posset? Paupertas? minimè, habitat enim in regalib⁹ promptuariis. Num latro & fur? sed illos parietes nullus perfodere valet: num vermis? sed etiam hoc incommodo superiorem habet thesaurus. Num inuidia & odium? sed neq; ab illis capitur: nũ calũniæ & insidię? neq; illæ. Indeprędabilis enim thesaurus est, sed fœdũ fuerit, si hæc sola demonstraro quæ eleemosynæ accidunt, & non contraria. Non enim ab inuidẽtia solùm liberata est, sed etiã multa benedictione fruitur etiam ab his, quibus nõ est benefactum: Nam quemadmodum crudeles ac inhumani non eos duntaxat habent aduersarios, quos afflixerunt, sed etiam eos qui nihil passi illis condolent: nã & isti accusant & vituperant: Sic qui multa bona fecerunt, nõ solùm eos quibus benefecerunt, sed etiam eos quibus nullum beneficium impenderunt, inueniũt laudatores. Quid dicam liberos ab inuidia & insidiatoribus, & latronibus, & parietum effractoribus? Non hoc A solum bonum habet, sed adhuc cum eo quòd non imminuuntur, crescũt etiã opes, & multiplicantur. Quid Nabuchodonozore turpius? quid deformius? quid iniquius? Impi⁹ homo erat, plurima signa & iudicia vidit, & noluit resipiscere, sed seruos dei in caminũ iniecit, & posteà adorauit. Quid igitur propheta? Rex, ait? Consi *Danie.4.f* lium meum placeat tibi, peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas miserationibus pauperũ: forsan erit venia delictis tuis. Hoc sic dixit, non ambigẽs, valde enim persuasum erat prophetæ, sed volens illũ amplius terrere & cogere vt hoc faciat. Si enim affirmando dixisset, negligentior factus esset ille. Ita & nostũc maximè quosdam vrgemus, quando dicimus, obsecra illum, & non adiicimus omnino auditurum, sed fortè auditurum. Metus enim à dubitatione profectus, magis impellit, & propter hoc certum & manifestũ istud non fecit. Quid dicis? tãtis ne impietatibus erit venia? B Etiam, non est peccatum, quod nõ possit purgare eleemosyna, quòd ve non possit extinguere. Omne peccatum infra illam stat. Remedium est ad omne vulnus vtile. Quid Publicano deterius? omnis iniusticiæ fomes est auaricia, sed hanc omnem abluit Zachæus. Vide quo modo & Christus hoc monstrat, dum curauit & marsupiũ habere, & portare ea quæ immittebantur. Paulus autẽ dicit: Tantùm vt memores pauperũ esse- *Galat.2.b* mus. Et per omnem vbiq; scripturam super hac re sermo est. Precium animæ viri, inquit, diuitiæ propriæ, Et *Prou.13.b* Christus: Si vis perfectus esse, vende tuas facultates, & *Matth.19.c* da pauperib⁹, & veni sequere me. Hæc meritò perfectio est. Eleemosyna autem non in solis fit pecuniis, sed etiã in operibus, vt exempli gratia dicam, est patrocinari, & viduæ manum porrigere. Huiusmodi enim patroci C nium sæpe plures seruauit, quàm pecuniarum largitio. Igitur in præsenti tẽpore omnia misericordiarum genera exerceamus. Ne sis segnis, potes patrocinari, ne dicas, quoniam pecuniæ mihi non sunt. Hoc nihil est dicere, nam & illud magnum quiddam erit, quemadmodum si aurum dedisset, ita affectus esto. Potes ministrare, etiam hoc facito, vt puta medicus es arte, diligenter cura infirmos, est etiam hoc magnum. Vales etiam cõcilio, hoc omnibus maius est, melius & amplius, quãtò & maius habet lucrum. Non enim famem soluis, sed *difficilem mortem*. Hoc etiam apostoli abundãter pleni erant. Propterea pecuniarum distributionem alijs concrediderunt, ipsi prædicationibus vacarũt. An putas paruam esse eleemosynam animam consilio destitutam, & extremè periclitantem, atq; febrium incẽdio detẽtam, morbo posse liberare? Vides amicum ab auaricia detineri, miserere hominis: suffocatur, extingue illius ignem. Quid igitur si non obtemperet? Tu quod tuum est facito, & ne sis ignauus. Vidisti illum in vinculis detineri, vincula enim reuera sũt pecuniæ, abi ad illum, visita illum, cõsolare, tenta illum à vinculis eripere. Si audire non vult, ipse feret pœnam. Vidisti nudum & peregrinum, nudus enim reuera & peregrinus est cœlorum, qui vitam honam negligit: recipe eum in diuersorium tuum, & vesti illum vestimẽtis virtutum, fac eum ciuem in cœlis. Quid igitur si ipse nudus sim? inquis, & teipsum primùm vesti: si scis quòd nudus es, omnino etiam scis quòd debes te induere. Si huius nuditatis modum solùm nosti, potes facilè scire etiã animæ vestitum. Quot mulieres serica vestimenta ferunt? nudæ autem reuera sunt à virtutum vestibus. Illis eas viri vestiant, sed has vestes nolunt, aliasq; petunt. Hoc primũ fiat, vt illas principiò desiderẽt ac concupiscãt:

ostende

ostende quòd nudæ sint. Differe de iudicio futuro, dic alibi, no his, sed aliis opus fore. Quòd si toleratis me dicentem, etiam ego nuditatem ostendam. Nudus in frigore stat, frigore cõtremiscit, ac stupescit brachiis seipsũ amplexans. In æstate non fit idẽ. Si igitur ostendam opulentos & opulẽtas, hoc magis nudos, quò magis vestiti sunt. Ne litis difficiles. Quid igitur, dic oro, quãdo sermones de gehenna mouerimus, & de tormentis illis: nõnne magis quàm nudi illi, tremiscunt ac stupẽt? nõnne amarè gemunt, & condemnant seipsos? Quid igitur quando ad aliquem accedunt, & dicũt: Ora pro me: nõnne hæc verba illis dicunt? at nunc quidẽ licèt multa dixerimus, nondum manifesta est nuditas, erit autem illic manifestum. Quo modo? quando fericis illis vestibus amissis à solis virtutum & maliciæ vestibus singuli agnoscentur, quando pauperes quidem magna gloria vestiti erunt, diuites autem nudi ac deformes ad
Luc. 16. c. tormenta rapientur. Quid delicatius ac luxuriosius diuite illo purpura vestito, quid etiam Lazaro pauperius? Vter igitur mendicorum proferebat verba? vter abundans factus est? Dic oro: Si quis domum multis tapetibus ornet, ipse autem intus sedeat nudus, quæ vtilitas? ita & mulieribus accidit (nam domum animæ, corpus voco) multis amiciuntur, materfamilias autem intus sedet nuda. Afferte mihi animæ oculos, & ostendam vobis animæ nuditatem. Quid enim est, vestimentum animæ? virtus. Quæ nuditas? peccatum. Sicut igitur si quis spoliauerit quempiam liberum, erubescit & humiliatur ac fugit: ita sanè & anima, si voluerimus in illam respicere, quæ non habet has vestes, erubescit. Quot putas nunc confundi, & in illud profundum descendere, & quasi velamentum quoddam requirere, vt hos non audiant sermones? Quæ autem sibi non sunt male conscię, oblectantur, gaudent, & gloriantur in his quę dicuntur. Audi de beata Thecla, illa vt Paulum videret, aurum suum dedit. Tu autem vt Christum videas, neq; obolum das. Et admiraris quidem, quod illa fecit, non imitaris autem. Non audis quo modo mi-
Matth. 5. a. sericordes beatos dicit sermo? Beati misericordes, inquit, quoniam misericordiam consequentur. Quod lucrum à preciosis vestibus? Quandiu hanc stolam admiramur? induamur gloria Christi, circundemur illa pulchritudine, vt & hic laudemur, & alibi æterna bona consequamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul ac spiritui sancto gloria, imperium, & honor nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

Cap. XII. *Per illud autem tempus, immisit Herodes rex manus vt affligeret quosdam ex ecclesia, occidit autem Iacobum fratrem Ioannis gladio, & videns quòd rem gratam fecisset Iudæis, adiecit vt apprehenderet etiam Petrum. Erant autem dies azymorum.* Homilia XXVI.

Vale nam tempus dicit? omnino quod mox sequebatur. Et hic quidem sic intelligere conuenit, alibi autem aliter. Quando enim Mat-
Matth. 3. a. thæus dicit, In diebus illis, adest Ioannes prædicans: non mox sequentes dies intelligit, sed illos, in quibus futura mox erant ea quæ narrabat. Mos enim scripturæ est hoc tropo vti, & aliquando quid exponere per ordinem iuxta quem eueniunt, aliquãdo autem quæ posterius contingunt enarrare, quasi mox fierent. Bene autem dicit, Herodes rex: hic non erat, sub quo Christus passus est. Ecce alia tentatio, & vide id quod initiò dixi, quo modo per relaxationem & afflictionẽ contexantur in apostolorum successibus omnia. Non iam Iudæi, neq; concilium, sed rex immittit manus vt affligat. Maior potestas, difficilius certamen & hoc magis, quo gratificari Iudæis magis studebat. *Occidit autem Iacobum fratrem Ioannis gladio.* Simpliciter & quasi fortuitò. Si autem quis rogarit, quare deus permiserit? dicemus, quòd pro illis ipsis, primùm quidem persuadebat illis, quòd præualeãt, licèt occidãtur, id quod & de Stephano actum est. Secundò dabat Iudæis postquàm implessent furorem, vt reducantur ab insania, & tertiò ostendebat quòd hæc permissione fierent. *Videns autem, quòd rem gratam faceret Iudæis, adiecit vt apprehenderet etiam Petrum.* O miram inhumanitatem. Qua in re gratificatur illis? sine causa & simpliciter cædes faciens. *Erat autem dies azymorum.* Iterum superflua Iudæorum curiositas. Occidere quidem non prohibebant, in tempore autem tam sacro talia committebãt. Quem etiam apprehensum posuit in vincula, tradens quatuor militum quaternionibus. Erat hoc & furoris, & timoris. *Occidit*, inquit, *Iacobum fratrem Ioannis gladio.*

Vidisti illorum fortitudinem? Nam ne quis dicat, quòd sine periculo & metu contemnere audeant mortem, vt pote eripiente illos deo, ideirco occidi permittit etiam principes, docens sic eos qui occidebãt, quòd neq; ista illos destituunt & prohibent. *Itaq; Petrus seruabatur in custodia, oratio autem fiebat continua pro illo ab ecclesia apud deum.* Erat enim grauissimum certamen, meticulosósque illos faciebat, & quòd ille in carcere coniectus erat, & quòd iste interfectus esset. *Quando autẽ prò ducturus erat illum Herodes, nocte illa Petrus erat dormiens inter duos milites ligatus catenis duabus. Et custodes ante fores obseruabant custodiam. Et ecce angelus domini astitit, & lux fulsit in habitaculo. Percusso autem latere Petri excitauit illum, dicens: Surge velociter, & ceciderunt catenæ illius à manibus.* Vide, per illam noctem illum eripuit: & lux fulsit in habitaculo, ne putet spectrum esse. Et lucem nemo vidit præter illum. Nam licèt etiam hoc factum sit, & nihilominus putabat esse phantasiam, eo quòd sic inexpectatum erat: si hoc non fuisset factum, multò magis suspicatus fuisset se illudi. Ita ordinarat aciem contra mortem. Faciebat hoc quòd multis diebus illic manserat, & non seruatus erat. Et quare, dicit quis, non permisit illum deus, ne caderet in manus Herodis, & mox tunc eripuit? Quia illud quidem attonitos eos feciset, hoc autem pro illis factum est. Nunquid habiti fuissent homines, si omnia diuino more feciset? Circa Stephanum nihil tale contigit. Nõnne vt angeli, faciem illius ostendit? Quare autem omnino dereliquit & in hoc loco. *Dixitque angelus ad illum: Præcingere, & subliga sandalia tua.* *Supra 6. d.* Iterum hoc loco ostendit, quòd non & dolis euasit. Nullus enim festinans & euadere effodiendo volens tantam diligentiam adhibet, ita vt etiam sandalia accipiat, & se præcingat. Fecit autem sic, & dicit illi: *Circunda te vestimento tuo, & sequere me. Et egressus sequutus est illum, & nesciebat verum esse quod fiebat ab angelo. Videbatur autem sibi visionem videre. Transeuntes autem primam custodiam & secundam, venerunt ad portam ferream quæ ducit ad ciuitatem quæ vltrò aperta est eis.* Ecce secundum signum. Quando recessit angelus, tunc cogitauit Petrus. *Et egressi processerunt vicum vnum, & continuò discessit angelus ab eo. Et Petrus ad se reuersus dixit: Nũc scio quia verè emisit dominus angelum suum, & liberauit me de manu Herodis, & omnis expectationis populi Iudæorum.* Nunc cognoui, inquit, non tunc. Quare autem fit hoc, & non sentit Petrus ea quæ fiebant, quanuis iam tali frueretur liberatione, quando catena soluta repetè illum

Universidad de Deusto
Biblioteca

illum liberat:& postquàm liberauit,tunc sentire facit. Quòd autem catenæ è manibus ceciderant, magnum argumentum est quòd non fugerit. *Et ita conscius sibi venit ad domum Mariæ,quæ erat mater Ioannis qui cognominabatur Marcus,vbi erant multi congregati & orantes. Pulsante autem Petro ianuam vestibuli,processit ancilla vt subauscultet,nomine Rhode,& agnita voce Petri præ gaudio non aperuit vestibulũ.* Vide Petrum non statim recedere,sed prius annunciare lætum nuncium suis. *Ingressa autem annunciauit Petrum stare ante vestibulum.Illi autem ad eam dicebant:Insanis.Porrò hæc confirmabat sic se habere.* Vide & ancillas pietate plenas,præ gaudio non aperuit vestibulum.Illi verò etiam hoc facto renuerunt,nam hæc quidem confirmabat sic se habere,at illi dicebant: Angelus illius est. *Petrus autem permanebat pulsans.Vt autem aperuerunt,agnouerunt illum,& obstupuerũt. Quum innuissetautem eis manu vt tacerent, narrauit illis quo modo dominus ipsum eduxit ex custodia. Dixit autem: Annunciate Iacobo & fratribus hæc.Et egressus iuit in alium locum.* Itaque iterum videamus contextum eorum quæ dicta: Per illud tempus, inquit, iniecit manus rex Herodes, vt affligeret quosdam de ecclesia,sicuti bestia absque omni ratione omnes inuadit. Hoc est quod dicebat Christus: Poculum quod bibiturus sum, bibetis : & baptismo quo ego baptizor, baptizabimini. Occîdit autem, inquit, Iacobum fratrem Ioannis gladio. Et quo modo,inquit,Petrum non mox occîdit? dixit causam scriptor:Dies enim,inquit,erant azymorum, & magis volebat eumulgari trucidationem eius.Itaq; illi quidem propter admonitionem Gamaliĕlis continebant se in posterum à cædibus.Et aliter : Neq; causas inueniebãt, & sic adumbrabant per alios sua. Quoniã autẽ & alius Iacobus erat frater domini,propter hoc assignauit dicens fratrem Ioannis.Vides quòd hi tres summi erant, maximè autem Petrus & Iacobus.Hæc maxima condẽnatio illorum erat.Non enim iam humana prædicatio ostendebatur, & reuera illud adimplebatur. Reputati sumus sicut oues occisionis. Videns autem quòd gratificaretur Iudæis,adiecit, vt comprehenderet etiã Petrum . Grata res Iudæis cædes, atque iniusta cædes. Magna dementia Herodis, illicitis illorum desideriis ministrabat.Debebat diuersum agere, & illorum impetum morari : ille autem indulget sicut carnifex quidam ægrotantium, sed non medicus quanuis innumera exempla habens, & aui & patris Herodis: & quo modo ille quidem propter cædẽ paruulorum innumera passus est mala,hic autem Ioanne occiso graue bellum susciteuit . Quem & apprehensum, inquit, posuit in vincula . Metuebat ne Petrus propter timorem,quem ex morte Iacobi concepisset, secederet: & volens illum securè detinere,coniecit in vincula, tantò maiori diligentia custoditum, quò mirabilior foret ostentatio.Hoc autem erat pro Petro, qui hinc probatior factus, & fortitudinem suam declarauit. *Oratio autem,inquit, continua fiebat.* Magni amoris indicium oratio.Patrem omnes quærebant patrem mansuetum. Continua, inquit, oratio fiebat pro illo . Audite quo modo affecti erant erga præceptores,non comminantur,non tumultuati sunt,sed ad preces conuersi , præsidium reuera inexpugnabile, ad illud confugiebãt. Nõ dicebant,humilis ego & nihili homo pro illo orarem? Quoniam dilectio erat,nihil tale cogitabant. Vis scire quanta fecerint Iudæi , etiam non voluntarij : illos clariores reddiderunt , hos diligentiores fecerunt . Et vide in die festo tentationes intentari,vt clariores appareant hi.Quando autem producere illũ voluit Herodes, nocte illa, inquit, Petrus dormiebat . Vide Petrum dormientem , & nequaquam in mentis agone constitutum.Ista nocte qua productus erat illũ dormiebat, causam totam proiecerat in deum : non simpliciter autem dormiuit, sed inter duos milites, & catenis vinctus . Inter duos, inquit, milites dormiebat vinctus catenis duabus . Vides quàm diligens custodia. Et ecce angelus domini astitit,inquit,dicens:Surge velociter . Simul dormientes erant custodes , ideo quid fieret non sentiebant.Lux autem fulgebat , ita vt etiam videre posset Petrus,ne putet esse phantasiam: & ne sit deses,percutitur latus eius.Et non simpliciter audit,surge:sed,velociter:cum additamento,ita grauiter dormiebat.Videbatur autem visionem videre, inquit. Transiuit autem primam & secundam custodiam. Vbi nunc sunt hæretici,quo modo transierit dicant nunc, sed non poterunt,quamuis propter hoc illum accingi iubeat & calciari,& hac ratione persuadet ei,quòd nõ sit phantasma,& vt excutiatur somnus, & sciat quòd verum sit.Idcirco statim etiam catenæ eius de manibus eius ceciderunt,& audit,Surge velociter: non turbati est & trepidantis,sed vrgentis ne moram trahat. Et nesciebat,inquit,quòd verum esset,quod fiebat per angelum:videbatur autem visionem videre : meritò, maximæ enim res fiebant. Vides quantum signum?quo modo videntem terret?quo modo non sinit credibile esse.Si enim Petro videbatur tantopere quòd videret visionem,quanuis cinctus & calciatus, quid alius non passus esset? Transeuntes autem,inquit,primam custodiam & secundam, venerunt ad portam ferream , & egressi processerunt vicum vnum,& statim recessit angelus ab illo.Ea sanè quæ intus gesta erant magis mirabilia erant,hoc autem iam humanius:recedit enim angelus quum nihil prohiberet.Non enim per tot obstacula transisset Petrus,reuera enim stupor erat. Nũc cognoui,inquit,quòd verè misit dominus angelum suũ, & liberauit me de manu Herodis,& omnis expectationis populi Iudæorum.Nunc,non tunc quando in carcere eram . Et conscius sibi venit ad domum Mariæ matris Ioannis,qui cognominabatur Marcus . Quid est,conscius?hoc est reputans vbi esset.Vel igitur huius rei sibi conscius,vel quòd non simpliciter abire oportet,sed remunerare benefactorem,quòd & cõscius venit ad domum Mariæ.Quis est hic Ioannes?forsan ille qui semper cum eis erat, nam propter hoc etiam cognomen eius ponit.Vide quantum bonum est persecutio,quantum precantes in nocte perficiunt, quo modo alacres & excitatos illos efficit.Vidisti quantum lucrum cædis Stephani?vidisti vinculi huius quanta vtilitas?Deus enim dum non apud iniustos illos , tanquã reos conuinci suos,magnum ostendit & efficax euangeliũ, sed iniustis ipsis facit apparere tribulationes per se magnas,dum nihil horum patiuntur,ne liberationẽ eorum quæramus omnino,neque vltionem. Vide autem quo modo ancillæ cum illis iam in pari honore sint.Præ gaudio,inquit , non aperuit . Bene etiam hoc factum est, vt ne etiam illi statim videntes nimium obstupescant & minus credant,sed vt exerceatur illorum mens:& qui nobis mos est vt faciamus,inuenta est laborans & illa:nam vt illa ferat euangelia,studuit.Sic enim erant euangelia. Alij autem dicebant ad illam: Insanis.At hæc confirmabat sic se habere.Porrò illi dicebant,Angelus illius est.Et hoc verum est,quòd vnusquisque angelum habet.Et vnde venit illis in mentem tunc angelum esse?A tempore illud coniectabant. Vt

Marc.10.f

Supra 5.f.g

Psal.43.d

autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

autem ille permansit pulsans, inquit, aperientes vide- A
rũt illum,& obstupuerunt. At ille quum innuisset manu,silentium magnum fecit, ita vt audirent quæ illi obuenerant. Desideratior multò posthac fuit discipulis, non solùm quòd seruatus est, sed etiam quòd astitit,& statim accessit. Discunt posteà & familiares omnia manifestè,& extranei didicissent,si voluissent credere. Hoc & in Christo euenit. Annunciate, inquit, Iacobo & fratribus hæc. Vide quo modo non est vanè gloriosus, Non enim dixit: Vbique manifesta facite hæc, sed fratribus. Et abscessit in alium locum. Nõ enim tentabat deum, neque in tentationes immittebat seipsum. Quia quando etiam hoc iussus fuit, fecerunt. Ingressi enim, inquit, in templum loquamini populo, audierunt, & statim obedierunt. Hoc autem non dixit angelus, sed silenter abducendo, & noctu educendo dedit copiam secedendi. Hoc autem factum est, B
vt discamus quo modo multa etiam humano modo dispensentur ac fiant, atque ita ne iterum periclitetur. Ne enim dicant, quòd angelus eius sit, postquàm abiret, prius hoc dicunt: & tunc illum vident, subuertentem opinionem illam. Angelus si esset, non pulsasset fores, non secessisset in alium locum. Confirmat etiam illos, quòd non in die factum est. Illi autem effusi erant in preces, & is ligatus somno. Num putasset verum esse quod fiebat, si territus esset, si non meminisset. Nunc autẽ quasi insomnium esset, inturbatus fuit. Venerunt, inquit, ad portã ferream. Vide etiam quàm fortis fuerit. Transeuntes autem, inquit, primam custodiam & secundam, venerunt ad portam ferream. Quare non illos per seipsos, dicet quis, sic liberat? Quare? Etiam hac re honorat illos deus, per angelos eripiens. Cur igitur in Paulo non similiter actum est? Il- C
lic meritò, quoniam custodem carceris credere oportebat: hîc autem liberari duntaxat apostolum. Et ali-
Infrà.16.c.f ter: Variis modis deus omnia dispensat. Illicque Paulus hymnos dicit, hîc autem Petrus dormit. Ne igitur occultemus miracula dei, sed & in nostram vtilitatẽ, demus operam, vt inuulgemus ea, & in aliorum ædificationem. Sicut enim mirabilis est qui vult ligari, ita etiam mirabilior, non anteà recedit, donec suis omnia anteà enarret. Et dixit, inquit, Dicite Iacobo & fratribus. cur nam iubet dicere? vt gaudeant, ne soliciti sint, vt per hos illi discant, non ipsi per illos. Adeò curam gerebat partis quę humilior erat. Nihil igitur congrua afflictione melius. Qualem putas illorum fuisse animam? quanta voluptate plenam? Vbi nunc mulieres quæ tota nocte dormiunt, vbi viri qui neque in lecto se versant? Vides sobriam animam? Cum vxoribus & D
pueris,& puellis deum laudabant, puriores cœlo afflictione facti: nunc autem paruo periculo viso concidimus. Nihil ecclesia illa clarius fuit. Imitemur illos, æmulemur, non ideo facta est nox, vt per totam dormiamus,& ocioſi simus. Testantur hoc & opifices, nautæ, negociatores. Ecclesia dei mediis surgit noctibus, surge & tu, & vide astrorum choream, profundum silentium, magnam quietem, obstupesce dei tui miram dispensationem. Purior tunc est anima, leuior subtiliórque tunc est, sublimia videt ac expedita est. Tenebræ ipsæ, silentiúmque multum in compunctionẽ inducere sufficiunt. Si autem & cœlum videris, quasi innumeris interpunctum oculis, omni voluptate frueris statim concepta opificis sapientia. Si consideraris eos qui interdiu clamant, rident, lasciuiunt, saltant, iniustè agunt, auariciæ intenti sunt, minantur, innumera

mala inferunt, ibi tunc à mortuis nihil distare, condemnabis omnem humanam infirmitatem. Somnus accedit,& naturã redarguit, imago est mortis, imago est consummationis. Si prospexeris in plateam, nullam vocem audies: si videris in domum, videbis omnes quasi in sepulchris iacentes. Hæc omnia sufficiunt, excitare & inducere animam ad cogitandam mundi consummationẽ. Hic sanè mihi & ad viros & ad mulieres sermo est, flecte genua, ingemisce, ora dominũ, vt tibi misericors sit, imò inflectitur nocturnis precibus, siquando tu quietis tempus, facias lamentorum tempus. Memor esto regis, qualia verba dicebat: Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, in lachrymis meis stratũ meum rigabo. Quantumuis delicatus fueris, non es illo delicatior: quantumuis diues, non es ditior Dauide. Et iterũ idem dicit: Media nocte surgebam ad confitendum tibi super iudicia iusticiæ tuæ. Tunc non interturbat vana gloria, omnibus scilicet dormientibus,& non videntibus, tunc non ignauia & oscitantia insidiantur, quandoquidem animam tot ac tanta excitant,& alacrem reddunt. Post tales vigilias dulces somni, & visiones mirabiles. Hoc fac & tu vir, non sola mulier. Sit ecclesia domus ex viris mulieribúsque constituta. Nunquid enim quia tu solus es vir, neque quia ista sola est mulier, putabis impedimentum esse? Vbi enim sunt duo *Matth.18.c*
in meo nomine, inquit, congregati, illic sum in medio illorum. Vbi Christus medius, magna multitudo est: vbi Christus est, necesse est & angelos esse, necesse & archangelos,& alias virtutes. Non igitur soli estis, omnium vobiscum habentes dominum. Et iterum audi prophetam dicentem: Melior est vnus faciens voluntatem domini, quàm innumeri prævaricatores. Nihil *Eccli.16.a*
infirmius multis prẽuaricatorib⁹, nihil fortius vno iuxta legem dei viuente. Si tibi etiam filij sunt, excita & filios, & fiat modis omnibus domus noctu ecclesia. Si autem teneri sunt,& vigiliam ferre nequeunt, vnam & alteram orationem faciant, & iterum finito quiescere. Tantùm surge, tantùm in consuetudine conserua teipsum: nihil hoc promptuario melius quod tales susc ipit preces. Audi prophetam dicentem: Si memor *Psal.62.b*
eram tui super stratum meum, in diluculis meditabar in te. At dicis: Laboraui per diem multùm, & non possum. Cauillum est & excusatio: nam quantumuis laboraueris non laboraueris, quantum faber ferrarius, qui graues folles trahit vsque ad flammam, & fumum toto corpore recipit: attamen ille noctu sæpe multum negocij insumit. Scitis etiam mulieres, si qua vos necessitas facit ire in agrum, vel ad vigilias progredi, quo modo per totam noctem vigilant. Et tibi igitur officina sit spiritualis, non vt ollas ac lebetes, sed vt animam tuam pares quæ ærario fabro & aurifabro melior, veterem illam factam impone in conflatorium confessionis, folles à summo deduc, hoc est verba condemnantia, accende ignem spiritus, multò maiorem artem habes, & omni auro precioſiorẽ animam, sicut ærifaber vas: non enim corporale vas componis, sed animam liberas ab omni seculari fantasia & solicitudine. Asit tibi lucerna non illa quæ flagrat, sed quam *Ibid.n8.a*
propheta dicens habuit: Lucerna enim pedibus meis verbum tuum. Accende orationibus animam tuam. Si videris satis habere, educ, accende ad id quod voles: crede mihi, non sic ignis sordes purgare solet, vt oratio nocturna sordes peccatorum nostrorum. Si nihil aliud, erubescamus quòd nocturni vigiles ac custo

des

Universidad de Deusto
Biblioteca

des propter hominum leges obambulant in frigore multum clamantes, & in vicis euntes sæpe compluuntur, rigéntque propter te ac tuam salutẽ, pecuniarúmque tuarum custodiam. Illi pro tuis pecuniis tantam habent curam, tu autem neq; pro anima tua. Sanè ego non cogo ambulare sub dio sicut illi, neque clamore disrumpi, sed in ipso promptuario conclauique tuo flecte genua, ora dominum. Quare ipse Christus pernoctauit in monte? nónne vt typus nobis fieret? Tunc respirant plantæ in nocte dico: tunc & animæ maximè & magis quàm illæ rorem suscipiunt. Quę enim in die sol adusit, eadem nox refrigerat. Nocturnæ lachrymæ quouis rore magis contra concupiscentias & ardores omnes demittuntur, nec sinunt grauiora pati. Si autem rore illo non frueris, post diem exureris, sed absit vt aliquis vestrum, ignis illius fiat materia. Verùm refrigeremur, & misericordia dei fruamur, vt omnes nos liberemur ab onere peccatorum, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre ac sancto spiritu simul sit gloria, imperium, & honor in secula seculorum, Amen.

Luc.6.b

Facto autem die erat turbatio non parua inter milites, quidnam de Petro actum esset. Herodes autem quum requisisset illum, & eo non inuento, examinauit custodes, & iussit abduci, & descendens à Iudæa, in Cæsarea commoratus est. Homilia XXVII.

MVlti dubitant quo modo despexerit tũc deus illos seruos, qui propter Petrum occidebantur, quum potuisset illos cum Petro liberare: at si etiam cum Petro angelus milites eduxisset, res illa habita fuisset fuga. Cur igitur non aliter dispensauit, inquit? Nam quale damnum factum est nũc, si videamus quòd inuste patientes, & grauiter, nihil nocuerunt: non quærimus hæc, quare non dicis etiam de Iacobo, quare illum non eripuit? Et aliter: Nondum erat iudicij tempus, ita vt vnicuique detur pro merito. Neque Petrus iniecit illos in manus Herodis, (Verùm ille multò magis dolebat se delusum esse sicut auum suum à Magis) imò faciebat illum dissecari, & ridiculum fieri. Bonum autem est scriptoris audire verba: *Facta*, inquit, *die, erat turbatio non parua inter milites, quidnam de Petro actum esset. Herodes autem requisiuit eum, & non inuento illo, examinauit custodes, & iussit duci.* Quanuis audiuisset ab illis, examinauerat enim & quod vincula soluta, & quòd sandalia accepit, & quòd vsque ad noctem illam cum eis fuerit. Sed quid? simul ne occultati fuerunt? quare non ergo & ipli effugerunt? Certè illum oportebat admirari, oportebat obstupescere, atqui postea manifestum est omnibus per mortem illorum, & dei miraculum, & illius malicia. Et vide quo modo hîc ea non occultat, sed & meminit historiæ ita vt doceat nos. *Et descendens à Iudæa in Cæsaream, ibi commoratus est. Erat autem Herodes iratus Tyriis ac Sidoniis, & vnanimiter aderant apud illum, & persuaso Blasto qui præerat cubiculo regis, petierunt pacem, eo quòd illorum regio, à regia aleretur. Statuto autem die Herodes indutus vestitu regio, & sedens super tribunali concionabatur ad illos. Populus autẽ acclamabat: Vox dei. Statim autẽ illum percussit angelus domini, eo quòd nõ dedit deo gloriam, & exesus est à vermibus, ac expirauit. Verbum autem domini crescebat ac multiplicabatur.* Statim vltio inuasit illũ, quanuis nõ propter Petrum, sed propter ipsius magniloquentiam. Dicet quis: Si illi clamarunt quid ad hũc? quia acepit vocem, quia dignum se putauit esse adulatione. Per hunc maximè eruditur qui temerè adulantur. Vide igitur iterum vtrosque meruisse pœnam, hunc autem puniri. Non est enim nunc tempus iudicij. Verùm illum qui maximè reus erat punit, dimissis illis vt sic lucrum accipiant. *Et verbum dei crescebat*, inquit, *ac multiplicabatur*: Hoc est, hoc facto. Vidisti dispensationem dei? *Barnabas autem & Paulus iterum reuersi sunt Hierusalem, impleto ministerio, simul accipientes Ioannem qui cognominabatur Marcus. Erant autem quidam in ecclesia quæ erat Antiochiæ prophetæ ac doctores; Barnabásque & Simeon qui vocabatur Niger, & Lucius Cyrenæus: & Manaen Herodis tetrarchæ collactaneus, & Saulus.* Adhuc Barnabæ prius meminit, nondum Saulus clarus erat, nondum signum aliquod fecerat. *Ministrantibus autem illis domino, & ieiunantibus dixit spiritus sanctus: Segregate mihi Barnabam & Saulum in opus in quod vocaui eos. Tunc ieiunantes & orantes, & impositis manibus illis dimiserunt.* Quid est, ministrantibus? prædicantibus. Segregate, inquit, mihi Barnabam & Saulum. Quid est, segregate mihi in opus? in apostolatum. Vide iterum à quibus ordinantur. A Lucio Cyrenæo & Manaë, imò à spiritu. Quantò enim personæ humiliores erant, tantò purior dei apparet gratia. Ordinatur iam in apostolatum, vt iam cum potestate prædicet. Quo modo igitur ille dicit, Non ab hominibus neque per homines? dicit non ab hominibus, vt manifestet, quòd non homo illum vocauit, neque adduxit. Dicit nec per hominem, quòd non ab aliquo missus est, sed à spiritu. Idcirco & sic subdidit: Igitur illi quidem missi à spiritu, descenderunt in Seleuciam, & illinc abnauigarunt in Cyprum. Videamus autem iterum ea quæ dicta sunt: *Facto autem die*, inquit, *erat turbatio non parua propter Petrum. Et examinatos custodes iussit abduci.* Adeò insensatus est, quòd etiam iniustè punire attentat. Ecce sermonem pro illis suscipio. Vincula erant, custodes intus, carcer clausus, nusquam perfossus paries, omnes eadem dicebant, vir rapi nõ potuit, quare illos condemnas? Si voluissent soluere, anteà hoc fecissent, vel simul exissent. Num pecunias acceperunt? Vnde? Qui neque pauperibus quod daret habebat, his dabat? Neque enim detritæ sunt catenæ, neque solutæ. Oportebat videre esse rem diuinam non humanam. Deinde quoniam historiam posteà inserturus erat, propter hoc etiam nomina ponit, vt comprobetur omnia verisimè tradere. Et persuadentes Blasto, inquit, qui præerat cubiculo regis, petebant pacem. Hoc faciunt, quoniam fames erat. Isto autem die quum sedisset Herodes in tribunali, concionabatur, inquit, statim autem percussit illum angelus domini, & exosus à vermibus expirauit. Hoc & Iosephus dicit, quòd longo morbo implicitus fuerit, multi itaque hoc nescierunt, Apostolus autem hoc ponit. Cæterùm qui hæc morti Iacobi & cædi custodũ imputãt, per ignorantiam errant. Vide quando Apostolum occidit, nihil tale faciebat: & quando alios, nihil de illis traditur, quoniam hæsitabat quid faceret, & cõfundebatur. Descendit à Iudæa in Cæsaream. Mihi videtur & illos abducere volens, defendere factum suum voluit. Irascebatur enim illis, vt aliis gratificaretur. Vide vt vanæ gloriæ cupidus homo erat. Daturus illis beneficiũ concionabatur. Iosephus dicit quòd amictus fuerit veste splendida: vide & quàm adulantes illi fuerint, & apostolorum prudentiam. Quem enim gens tota curabat, hunc hi respuebant. Iterum autem illi multùm respirant, & multa bona ex illius vltione. Si autem hic quum diceretur vox dei & non hominis, quanuis ipse

Matth.2.d

Gal.1.b

Ca. XIII.

non

Universidad de Deusto

non diceret,talia passus est, multo magis si Christus nō fuisset deus ipse, semper dicens: Verba mea non sunt mea:& Ministri mei vtique decertarent pro me:& alia id genus. Ille autem fœde ac miserabiliter vitam finiuit,& nihil ex eo reliquum. Vide autem illum quo modo à Blasto iterum mitigatur, vtpote homo facile irascens,& iterum conciliabilis,& vbique seruus vulgi,nihilque liberum habens.Considera autem & authoritatem sancti spiritus. Ministrantibus autem illis, inquit, domino & ieiunantibus dixit spiritus sanctus:Segregate mihi in opus Barnabam & Paulum. Quis non tantæ authoritatis existens,ausus esset hæc dicere,atque ita cū non essent communiter congregati? Vidit illos habere maiorem virtutem, & cum multum valerent contētos esse.Quo modo autem illis dixit?per prophetas forsan,idcirco præoccupans dixit:Et prophetæ erant ieiunabántque & ministrabant, vt discas magna sobrietate opus esse.In Antiochia ordinatur,ibi prædicat.Quare non dixit,Domino segregate,sed mihi? Ostendit vnam esse potestatem ac virtutem. Vides quanta res sit ieiunium? ostendit quòd spiritus omnia faciebat. Magnum quoddam bonum est ieiunium,non termino circunscribebatur. Quādo ordinatio erat,tunc ieiunant, & ieiunantibus illis dixit spiritus sanctus: Ieiunium,nō hoc solum est, sed etiam abstinere à deliciis ieiunij species est,catenus imperarim ego solum: Ne ieiunate,sed absistite à deliciis.Alimenta quæramus,non corruptionem: alimenta quæramus, non morborum fomites, morborum & spiritualium,& corporalium: alimētum quæramus quod voluptatem habet non delicias insuauitate plenas. Illud est in deliciis, hoc damnum affert: illud est voluptas,hoc vero labor:illud iuxta naturam, hoc præter naturam. Dic enim mihi,si quis dedisset tibi aconitum bibere, nónne præter naturam esset? Si quis ligna & lapides,nónne auersareris merito? vtpote præter naturā.Ita se habent etiā deliciæ. Quemadmodum enim in ciuitate dum obsidetur, multa fit turbatio ac tumultus, hostibus oppugnationem aggredientibus: ita in anima fit vino & voluptate ingrediente. Cui væ? cui turbationes? cui insuauitates & nugæ? cui iudicium? nónne his qui immorantur vino? cuius sanguinolenti oculi? Verum quicquid dixerimus,non auocabimus eos qui voluptati sunt dediti, si non contra aliam passionem restiterimus. Et primum quidem contra mulieres nobis sit sermo. Nihil fœdius muliere quæ in deliciis agit, nihil turpius ea quæ ebria est, obscuratur illi flos visus, turbatur serenitas & puritas oculorum, quasi nube quadam radiis solaribus succedente. Opus illiberale ac seruile, & omni ignobilitate plenū. Quàm insuauis est mulier vinum spirans, quod olet ac corruptum est,dum eructat carnium corruptarum humorem, grauata & excitari non valens, plus rubicunda quàm opus, plena oscitatione & magna nebula. Nunquid quæ à voluptate abstinet talis est? non, sed honesta, casta, & formosa:nam & animæ status, corpori suum decorem adiicit.Ne putes à corporalibus liniamentis hoc solum fieri. Da formosam puellam,turbulentam,loquacem,conuiciatricem,ebriam ac sumptuosam: nónne quauis fœda & turpi deformior est? At si erubescat,sileat,modeste loquatur,ieiuniis vacet, duplex pulchritudo, amplior formositas, gratior vultus continentiæ ornatu plenus. Vis iam & de viris loquamur, quid ebrio turpius, ridiculus est famulis, ridiculus est hostibus,miserabilis apud amicos, omnium detestatione dignus. Bestia est magis quam homo: Et-

enim multis pasci,pardi,leonis,ac vrsi est. Merito. Rationalem enim animam illa non habent. Quin & illa plus quàm opus habent,& mensura naturæ illorum posci ac præscribit pasta, corrumpunt totum corpus. Quanto magis nos?idcirco nobis deus angustum ventrem dedit,vt erudiat animę curam gerere diligentiorem.Consideremus nostram constitutionem, & videbimus vnam particulam in nobis eandem habere operationem. Os enim nostrum & lingua ad hymnos deputata sunt,faux ad vocem. Vnde & naturæ necessitas nos intus ligauit,vt neque inuoluntarij in multam difficultatem incidamus. Quòd si quidem voluptas labores,morbos, & ægritudines non haberet, horrendum foret. Nunc autem terminos tibi præscribit natura, vt neque volens transgrediaris. Nunquid voluptatē quæris amice? hanc à frugalitate parabis. Num sanitatem? etiam hāc inde: num securitatem & sollicitudinis immunitatem?etiam hanc:num libertatem? num valetudinem ac robur corporis? num bonam cōstitutionem? num animæ sobrietatem? num alacritatem? Ita bona omnia hic.In crapula autem contraria, insuauitas,mala valetudo,infirmitas,illiberalitas,sumptus.Vnde igitur ad illā currimus omnes inquit? ab infirmitate: Dic enim mihi, quare nociuum ægrotans inquirit, nónne & istucipsum signum est ægritudinis? Quare claudus non recte incedit? Istuc ipsum autem nónne ab ignauia, & quòd non vult accedere ad medicum? Rerum enim aliæ temporariam voluptatem habent, & perpetuum supplicium: aliæ contrà, temporarium laborem, & perpetuam fruitionem. Qui igitur sic dissolutus & ignauus, ita vt præsentes delicias præ futuris non contemnat,statim capitur. Dic mihi Esaü vnde captus est, vnde præsenti voluptati futuram gloriam non prætulit?à mollicie & dissolutione. Istuc ipsum autem inquit vnde? A nobis ipsis. Et manifestum illinc. Quando enim voluerimus excitamus nos ipsos, & robusti laborisque patientes efficimur. Si igitur aduenerit necessitas sæpe etiam contendendo duntaxat, quod vtile sit, conscij sumus. Quando igitur deliciis vacaturus es,eōsidera temporariam voluptatem,damnum esse. Damnum enim reuera est, cum tuo damno tantas opes insumere,morbósque contrahere & infirmitates quæ inde oriuntur, & contemnes voluptatem. Quot vis tibi enumerem mala passos à voluptate?Noë inebriatus est ac nudatus. Et vide quanta hinc mala. Esaü primogenita per gulam amisit,& ad fratris cędem festinauit. Populus Israël sedit vt manducaret ac biberet, & surrexerunt ad ludendum.Propter hoc dicit,Comedens ac bibens memor esto domini dei tui. In præcipitium enim inciderunt, qui in voluptatem inciderunt. Vidua,inquit,quæ in deliciis agit,viuens mortua est. Et iterum: Incrassatus est, impinguatus est, & recalcitrauit dilectus.Et Apostolus:Carnis curam ne feceritis in concupiscentiis.Non vt legem præcipio ieiuniū.Neque enim est qui audit, sed tollo luxum, moror delicias,propter vtilitatem vestram. Nam quasi torrens,ita omnia subuertit voluptas. Nihil est quod illam prohibet. Regno eiecit.Quid amplius:Vis deliciari? Da pauperibus,voca Christum,vt & post mensam tollere possis delicias.Nā nunc quidem non potes. Merito: Non enim consistūt præsentia, tunc autem poteris. Vis esse in deliciis, ale animam,communica ei cibos quibus assueuit, ne occîdas illam fame.Tempus belli,tempus certaminis est, tu autem sedes in deliciis? Nō vides etiam reges qui sceptra ferunt in externis militiis frugaliter viuere? Non

Iesaia.4.b
Ibid.28.g
Gene.25.d
Gene.9.c
Ibidē.25.d
1.Cor.10.b
Deut.6.b
1.Tim.5.a
Deut.32.b
Rom.13.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ephe.6.b est vobis certamen cõtra carnem & sanguinem. Tu au tẽ impinguas teipsum certaturus. Stat aduersarius stridens dentibus suis in te, tu autem effusus es, & mẽsæ addictus es. Scio quòd hæc frustra dico, sed nõ omnibus. *Luca.8.a* Qui habet aures audiendi, audiat. Christus præ fame tabescit, tu autem præ gula teipsum disrumpis. Duo sunt sine mensura. Quid enim mali non facit voluptas? sibi ipsi aduersaria est, vnde nescio quo modo etiã hoc nomen illi obuenit. Sed quemadmodum gloria, cum sit ignominia, & diuitiæ, vbi paupertas est, ita & hic nomen inuenis voluptatis vbi insuauitas est. Nunquid enim sacrificandi sumus, quòd impinguamus nos ipsos? Quid suppeditas vermibus tam splendidam mensam? quid amplius facis quàm saniem? cur fontes sudorũ & fœtulentias in te deponis? cur te ipsum ad omnia inutilem præstas? Vis fieri fortem oculum, corpus fac bene constitutum. Etenim in chordis, crassa quidem & impurior ac incorrecta, inutilis ad omnes modos est. Quę autem vndique depurata, & tracta satis, bene sonora est, Cur defodis animam? cur crassum parietẽ crassiorem facis? Cur magnum fumum & nebulam? quandoquidem vapores quasi nebula quædam vndique euapo rant. Si nemo alius, certe athletæ doceant te, quòd gracilius corpus, idem & robustius. Igitur & anima frugalitati dedita, firmior est, comparatur enim aurigæ & equo. Et licet videre, quemadmodum in hominibus voluptariis & corpulẽtis, ita & equos obesiores & plus habentes carnis minus agiles esse, & sæpe aurigæ rem turbare. Sanè qui obsequentem & firmum equum habet, brabium occupare potest. Quando autem cogitur auriga trahere illum, & dum cadit, sexcẽties pungere, neque sic surgentem, etiamsi valde ille peritus sit, victoria priuabitur. Obsecro ne despiciamus animam nostram, quæ per corpus irritatur, sed & illam perspicaciorem efficiamus, alas eius leues reddamus & laxiora vincula, sermonibus illam pascamus, frugalitate ac parsimonia, ita vt sanum sit corpus & validum, gaudeatque & non doleat, vt sic vobiscum bene affecti possimus summam apprehendere virtutem, & æterna bona assequi, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cũ quo patri simul ac sancto spiritui sit gloria, imperium, & honor in secula seculorum, Amen.

Itaque hi quidem emissi à spiritu sancto, descenderunt in Seleuciam, & illinc abnauigarunt in Cyprum, & vt venerunt in Salaminem, annunciauerunt verbum dei in synagogis Iudæorum. Habebant autem & Ioannem ministrum.

Homilia.xxviij.

Simul abierunt ordinati, & in Cyprum nauigarunt, eo quòd illic non esset persecutio, & verbo dei iam sparso, in Antiochia quidem sat plures erant. Et Phœnicea prope Palæstinam erat. Cyprus autem non item. Vltra non quærit quare? quando spiritu mouentur. Non enim solum ordinati sunt à spiritu, sed etiam emissi. *Et vt venerunt in Salaminem, annunciauerunt verbum dei in synagogis Iudæorum.* Vides illos omnium diligẽtiam facere, & illis primum annunciare verbum, vt ne contentiosiores efficiantur? & illi non loquebantur nisi Iudæis solis, & hi in synagogas abierunt. *Transeuntes autem insulam totam vsque in Paphum, inuenerunt virum quendam magum, falsum prophetam, Iudæum, cui nomen Barieſus, qui erat cum proconsule Sergio Paulo, viro prudente, qui vocatis Barnaba & Saulo, inquisiuit vt audiret verbum dei. Restitit autem illis Elymas magus. Sic enim sonat, si interpreteris nomen eius, quærens auertere proconsulem à fide.* Ite- A rum magus Iudæus sicut Simon, & vide hunc, quando aliis quidem prædicabant non valde indignantem, quando autem accesserunt proconsulem, tunc indignati sunt. Miraculum autem est in proconsule, quòd præoccupatus illius magia voluit audire apostolos. Ita & Samaritani fecerant, & à comparatione victoria apparet dum magia vincitur. Vbiq; vana gloria & amor principatus causæ sunt malorum. *Paulus autem qui & Saulus plenus spiritu sancto, intentis in cœlum oculis, dixit: O plene omni dolo, & omni versutia, fili diaboli, inimice omnis iusticiæ, non cessas peruertere vias domini rectas? Et nunc manus domini super te & eris cæcus, non videns Solem vsque ad tempus.* Hic nomen illius mutatur cum ordinatione, id quod & Petro accidit. Et vide, non hic contumeliis locus est, sed stupori. Impudentes enim & erubescere nescientes sic appellare conuenit. O plene omni dolo, inquit, & omni versutia fili diaboli, hostis omnis iusticiæ. Hic reuelat quæ in mente eius erant, prætextu salutis perdente proconsulem. Non cessas, inquit, peruertẽs vias domini? & credibiliter. Non nos, inquit, impugnas, sed vias domini subuertis rectas, & cum laude hoc dicit. Etiam nunc ecce manus domini super te, & eris cæcus. Quo ille adductus est signo, hoc & hunc voluit adducere. Vsque ad tempus, non punientis erat verbum, sed admonentis. Si enim punientis fuisset verbum, omnino illum fecisset cæcum. Nunc autem non hoc agit, sed ad tempus, vt proconsulem lucrifaciat. Mox autem irruit super illum caligo & tenebræ, & obambulans quærebat, qui nam manu ducerent. Tunc videns cõsul quod factum, credidit obstupescens ad doctrinam domini. Merito eũ enim qui præoccupatus erat magia, hac pœna edoceri conueniebat: ita & in Aegypto magi à mu- C scis instituebantur. Vide autem illos non diu moram trahentes, vtpote consule iam credulo facto, neque emollitos adulatione & honore, sed statim operi incumbentes, & in diuersam regionem festinantes. *Deducti autem à Cypro qui cum Paulo erant, venerunt in Pergen Pamphyliæ: Ioannes vero recedens ab eis, reuersus est in Hierusalem. Illi autem transeuntes à Perge, venerunt in Antiochiam Pisidiæ, & ingressi in synagogam die sabbatorum, sederunt.* Iterum in synagogas in persona Iudæorum ingressi sunt, vt ne impugnaren tur nec fugarentur, ita totum perficiebant. *Post lectionem autem legis & prophetarum, miserunt principes synagogæ, dicentes ad illos: Viri fratres, num est in vobis verbum exhortationis ad populum? dicite.* Iam hinc quæ cum Paulo acta discemus, non pauca enim de Petro in antea dictis didicimus. Sed iterum videamus quæ dicta sunt: Et vt venerunt in Salaminem, annunciauerunt verbum dei in metropolim Cypri. Manserunt ad annum in Antiochia, oportebat & illinc abire, & non semper ibi sedere: opus erat illis maioribus doctoribus. Vide quo modo & in Seleucia non perseuerant, scientes quòd à vicina ciuitate fructum habituri essent ij qui illic: verum ad ea quæ magis proderant, festinant & illic. Nam vt venerunt ad metropolim insulæ, accelerarunt vt proconsulem corrigerent. Quòd autem non adulanter conuenerint proconsulem sapientem virum, à reipsa disce, quòd non opus habuerit multis sermonibus, & quòd voluerit illos audire. Et nomina enumerat ciuitatum, ostendens quòd quoniam nuper sermonem susceperant, opus fuerit confirmari illos, vt permaneant in fide, vnde & subinde illas accedunt. Vide quòd nihil ad Magum dixit, quoad ille occasionem dedit, sed sermonem domini solum annunciarunt. Quoniam enim alios ille videbat attendentes, ad vnum hoc perspectabat,

ſpectabat,ne principi perſuadeatur.Et quare non aliud A
ſignum fecit? Quia nō fuiſſet huic æquale, quòd inimi-
cum raperet.Et vide,prius obiurgat,& tunc punit,vt o-
ſtendat iuſtè illum paſſum, dicēdo, O plene omni do-
lo:hoc eſt,nihil habēs ſanum,inquit. Et bene dixit,om-
nis doli:Simulabat enim.Fili diaboli, Opus enim illius
faciebat.Inimice omnis iuſticiæ, Nam omnis iuſticia il
la erat.Mihi videtur & vitam redarguere illius hæc di-
cens,& vt oſtendat quòd non erāt furoris verba,prop-
ter hoc præmiſit dicens, Plenus ſancto ſpiritu:hoc eſt,
efficacia.Et nunc ecce manus domini ſuper te.Minime
vltio erat,ſed ſanatio.Etenim tantum non dicebat,Nō
ego facio:ſed,dei manꝰ. Vide vt alienus eſt à faſtu. Eris
cæcus non videns Solem vſque ad tempus. Hoc dicit,
vt det illi pœnitentiam. Nunquam enim volebant ſu-
pra modum difficiles videri: nam quāuis hæc erga ini-
micos fiant, & erga familiares ac domeſticos, merito: B
ſed non erga extraneos,ne à neceſsitate ac timore pro-
ficiſci res putetur. Indicium autem eſt cæcitatis quære-
re ductores. Deinde vide cæcitatem† proconſulis. Et *† forte, cre-*
ſtatim credit,& non ſimpliciter,ſed obſtupeſcens. Vi- *dulitatem.*
dit quòd nec dolis nec fallaciis agerent apoſtoli. Vide
quantum amorem doctrinæ habuit ab initio: non di-
xit ad illum, Non ceſſas peruertere proconſulem: ſed,
vias domini: quod plus erat, vt ne videatur adulari.
Quid autem quòd Ioannes receſsit ab eis, reuertítque
in Hieruſalem: vtpote in prolixiorem viam mittenti-
bus,quanuis ille eſſet miniſter. Ipſi autem periclitaban-
tur. Iterum venientes in Pergen tranſeunt ad alias ci-
uitates. Ad metropolim enim feſtinant Antiochiam.
†ſuccingit. Et vide quo modo ſcriptor ſuccindit.† Sederunt in ſy-
nagoga, inquit, & die ſabbatorum. Et ita viam parant
ſermonibus,ſed non priores loquuntur,ſed admoniti, C
& tanquam hoſpites prouocati. Niſi autem expectaſ-
ſent, non habitus fuiſſet ſermo. Hic primum prædicat
Paulus, & vide illius ſapientiam: nam vbi quidem ſer-
Rom.15.c mo erat diſperſus, tranſcurrit: vbi vero nullus fuerat,
Iſa.25.d diutius hæret ac verſatur: quemadmodum & ipſe ſcri-
bens dicit: Ita autem adnitens euangelizare, vbi non-
dum nominatus erat Chriſtus.Hoc autem magnæ for-
titudinis erat.Reuera ab initio admirabilis vir ille.Cru
cifixus, in aciem poſitus ſciebat quāta potiretur gratia,
æquale adiecit ſtudium. Non ſuccenſuit Ioanni. Non
enim huius erat, ſed opera opus habuerat, non formi-
dauit,non timuit in media multitudine minis abactus.
Vide quo modo ſingulari diſpenſatione cōtingit Pau
lum non prædicare in Hieroſolymis. Sufficiebat etiam
hoc ſolū audire, quod credidit. Nō permiſiſſent prop-
ter odium, & procul digreditur, vbi notus non erat. D
Prius redarguit Magum qualis eſſet: & quia talis erat,
ſignum oſtendit,vſque ad tempus patitur, ita vt pœni-
tentiam agat. Bene autē in ſabbato ingreſsi ſunt in ſy-
nagogam,quando omnes fuerunt congregati. Et poſt
lectionem legis ac prophetarum,inquit,miſerunt prin-
cipes ſacerdotum dicentes, Viri fratres:Num eſt verbū
in vobis conſolationis? ad populum dicite. Vide illos
copioſe tunc hoc facere:poſt hoc autem non itē.Si hoc
voluiſſetis, magis oportebat exhortari. Sed ô ambi-
tionem,ô vanam gloriā,quàm ſubuertit ac perdit om-
nia,contra domum, contra mutuam ſalutem ſtare effi-
cit.Ita cæcitate percutit,vt etiam ductores quærāt. Vti-
nam hoc facerent,vtinam ductores quererent,ſed hoc
iam non ferunt: ſibiipſis autem totum permittunt,nul-
lum ſinit videre,ſicut caligo imponit & nebula,nō per-
mittens tranſlucēre. Qualem ab affectione habebimus

defenſionem,propter timorem domini,affectioni non
imperantes? Valde intemperantes ac auari exiſtentes
propter pecuniarum parſimoniam refrenarunt volup-
tatem:alij contrà, propter voluptatem contemſerunt
pecunias.Iterum qui vanæ gloriæ dediti ſunt, vtriſque
imperant, opes inſumentes largiter & ſobrij ſine cauſa.
Alij iterum vanæ gloriæ cupidi cum ſint, deſpexerunt
paſsionem multa fœda ſuſtinentes, & propter amores
& propter pecunias. Alij iterum,vt iræ ſuæ ſatisfaciant,
voluerunt innumeris damnis exponi, neque illis vllius
horum curæ fuit, vt ſolum voluntatem ſuam perficiāt:
& id quod poteſt affectio, non poteſt apud nos dei ti-
mor?Et quid dico,paſsio: id quod pudor hominum va
let, non poteſt dei timor? multa etiam facimus & pec-
camus homines timentes, deum autem non timemus?
Quot propter confuſionem perdiderunt opes? Quot
in malis gratificati ſunt amicis, idq; abſque fructu, ſed
magno cum ſtudio? Quot in amicorum gratiam gra-
uiter ſæpe deliquerunt?Si igitur & affectio & pudor ho
minum poſſunt nos in grauia & opera & peccata intru
dere:temere dicimus,quòd non poſſumus.Poſſumus e-
nim,ſi voluerimus. Velle autem omnes conuenit. Dic
autem mihi,Quare non potes gloriam vincere, cum a-
lij eius generis animam, corpus, & figuram ſortiti, &
eandem vitam viuentes poſsint? Cogita deum,cogita
ſupernam gloriam, oppone illi præſentia, & ſtatim ab
hac reſilies.Omnino ſi gloriam quæris:veram gloriam
quære ac concupiſce. Qualis gloria,quando fœditates
operaris? Qualis gloria eſt, quando cogeris ab his,qui
te inferiores ſunt? Honorem concupiſcis, & illo opus
habes?Honor eſt frui gloria à maioribꝰ. Si omnino glo
riam amas: magis ama eam, quæ à deo eſt.Si amaueris
illam,hanc deſpicies, videbis hanc ignobilem. Quan-
diu illam non videris, tandiu nec hanc videre potes,
quàm ſit fœda,quámq; ridicula.Quippe ſicut ij,qui ma-
læ cuiuſdam mulieris amore capti ſunt, ſi demonſtre-
tur etiam turpis:quandiu amant illam,non poſſunt tur
pitudinem videre. Affectionis eſt,quæ obtenebrat iudi
cium.Ita ſanè & hic, quandiu detinemur ab affectione,
non poſſumus ſimul videre quale malum ſit. Quo mo-
do igitur liberabimur ab illa? Cogita, quòd plurimos
ſumptus ſine vtilitate facis, cogita mortuos: qui hanc
gloriam adepti erant, vt nuſquam illa ſtabilis ſit, ſed
periit ac diſsipata eſt. Cogita eſſe ſolum nomen abſque
re. Quoniam quid eſt gloria, dic oro?da definitionem
aliquam.Admirari,inquit,ab omnibus.Iuſtè ne vel in-
iuſtè? Nam ſiquidem iniuſtè,nō erit iam admiratio,ſed
accuſatio & adulatio: & calumniatio. Si autem iuſtè,
hoc non eſt poſsibile.Vulgus enim iudicio recto caret.
Atqui miniſtrant concupiſcentiis illius, in admiratio-
ne ſunt. Et ſi volueritis ſcire, attendite eos qui donant
ſua ſcortis,aurigis,ſaltatoribus. Iam nō hos,inquit, ſed
etiam iuſtos dicimus & rectos, & eos qui magna bona
operari poſſunt. Vtinam voluiſſent & ſtatim feciſſent
bona. Nunc autem nihil horum faciunt. Quis,die mi-
hi, laudat iuſtum & rectum nunc? Contrarium videre
licet. Quid autem frigidius iuſto, ſi rem talem faciens
concupiſcit à multis gloriam? Hoc enim facit,quòd &
pictor optimus exiſtens, & regiam imaginem pingens,
ſi imperitorum laudes expectet. Et aliter: Statim ho-
mo ad humanam gloriam ſpectans, à bonis operibus
deficiet. Si enim ad laudes illas reſpiciet, quæ certe il-
li volunt, faciet, non quæ ipſe vellet. Quid igitur vo-
bis,vt poſthac faciatis,conſuluerim? Attendere deum:
contentos eſſe laudibus,quæ ab illo:omnia quæ illi pla-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cent, operari, & bona facere: non admirari humanas res: quandoquidem hoc & ieiunium, orationes, & eleemosynã destruit, & omnia vestra bona euacuat. Quod ne patiamur, fugiamus hanc affectionem. At vnum solum spectemus: Laudem inquam, quæ à deo est, & illius approbationem, communisq; omnium domini commendationem, vt cũ virtutibus præsenti vita transacta, promissa bona cum diligẽtibus illum assequamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cũ quo patri simul ac sancto spiritui sit gloria, imperium, & honor in secula seculorum, Amen.

Surgens autem Paulus & innuẽs manu, dixit: Viri Israelitæ, & inter vos timentes deum, audite: Deus populi huius elegit patres nostros, & populum exaltauit in peregrinatione eius in Aegypto, & cum brachio excelso eduxit illos inde.

Homilia xxix.

VIde Barnabam vbique cedẽtem Paulo sicut & Ioannes vbique Petro. Ille abduxit eum à Damasco, quãuis venerabilior esset, sed ad communem vtilitatem spectabant. *Et surgens*, inquit, *ac innuens manu.* Mos hic Iudæis erat. Ideo & ipse iuxta illum eis loquitur. Vide quo modo sermoni viã parat, prius illos laudibus extollit, & mõstrat magnam dei erga illos curam, per hoc quod dicit, Timẽtes deũ. Sic incipit sermonem, & non dixit, aduenæ: id quod erat calamitatis nomen. *Deus populi huius elegit patres vestros, & populum.* Vide quo modo deum illis vt propriũ tribuit, qui omnium communis est deus. Et ostendit olim maxima ab illo beneficia populo concessa, sicut & Stephanus. Hæc autem faciunt, vt doceant illos, quòd nunc quoque eodem modo filium suum misit. Sicut & Christus dixit de vinea, ita & ille dicit: *Exaltauit in peregrinatione in terra Aegypti, & cum brachio excelso eduxit illos ex ea.* Sanè contrarium euenit, priusquam in multitudinem creuissent, sed miracula propter illos facta sunt, & prophetæ memores sunt vbique eorum quæ in Aegypto acciderunt. Et vide, vt tempora calamitatum præterit, & nusquam crimina in medium affert, sed magnã dei misericordiam, relinquens illa ipsis cogitanda.

Et circiter quadraginta annorum tempus, mores illorum sustinuit in solitudine, Deinde inhabitationem terræ dicit,

Ioſue.14.a *Et deletis gentibus septem in terra Chanaam, sorte diuisit eis terram illarum.* Et multum intercessit tempus nempe anni quadringenti quinquaginta. *Iudic.3.a* *Et post hæc circiter annis quadringentis & quinquaginta, dedit illis iudices vsque ad Samuelem prophetam.* Hic quia varie dispensat res illorum, manifestauit. *3.Reg.8.a* *Et exinde petierunt regem.* Et non dicit, ingratitudinem illorum: sed vbique, dei misericordiam. D *1.Reg.9.c & 10.a* *Et dedit illis Saulem filium Cis, virum ex tribu Beniamin, annis quadraginta: & deposito eo, excitauit eis Dauidem in regem: cui & dixit testimonium perhibens, Inueni Dauid filium Iesse, virum iuxta cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.* Nõ paruum hoc, quòd ex Dauid esset Christus, Deinde etiam Ioannem inducit testificantem, dicens. *Huius è semine deus, ita vt promiserat, adduxit Israeli seruatorem Iesuah: cum antea prædicasset Ioannes ante faciem introitus eius baptismum pœnitentiæ Israeli. Matt.3.a* *Cum autem impleret Ioannes cursum, dicebat: Quem me putatis esse, non sum ego. Ioan.1.c* *Sed ecce venit post me, cuius non sum dignus calciamentum pedum soluere.* Et Ioannes quoque testificatur, non simpliciter, sed gloriam à se repellens, quanuis illi eam omnes tribuerent. Non est autem idem repellere talem honorem nullo tribuente, & omnibus illi tribuẽtibus: idque nõ simpliciter, sed post talem legationem.

Viri fratres filij generis Abrahæ, & timentes in vobis deum Verbis sermo salutis huius emissus est. Nam habitantes Hierusalem, & principes illorum hunc ignorauerunt, & voces prophetarum quæ per omne sabbatum leguntur, iudicantes, impleuerunt. Et ne vna quidem mortis causa inuenta petierunt Pilatum, vt interficeretur ille. Vbique hoc conantur ostendere, quòd illorum sit hoc bonum proprium, ne tanquã alieno attendentes, fugiant, eo quòd crucifixerant illum. Hunc, inquit, cum ignorarint, atque adeo erat ignorantiq peccatum. Vide quo modo etiam pro illis leuiter rationem reddit. Et non hoc solum, sed quod hoc oportebat fieri, apponit. Et ne quis dicat, Vnde manifestum quòd resurrexit? dicit etiã testes illius esse: & postea iterum à scripturis confirmat.

Vbi autem perfecerunt omnia quæ de eo erant scripta, depositum de ligno posuerunt in sepulchro. Deus autem illum excitauit ex mortuis, qui visus est ad dies plures, his qui simul ascenderunt cum illo à Galilæa in Hierusalem, qui scilicet sunt testes illius ad populum. B *Et nos vobis bonum hoc nuncium annunciamus de promissione ad patres nostros facta, quia illam impleuit deus filiis illorum nobis suscitato Iesu, sicut & in psalmo secundo scriptum est: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quòd autem resurrexit ex mortuis, non vltrà in corruptionem conuertendus, ita dixit, Dabo vobis sancta Dauid fidelia. Isa.55.b* *Ideo & in alio dicit, Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. Psal.15.d* *Nam Dauid quidem sua generatione seruiens voluntati dei, dormiuit, & appositus est ad patres suos, & vidit corruptionem. Quem autem deus excitauit, non vidit corruptionem.* Vide hunc vehementius differentem. Hoc nunquam Petrus dixit. *Itaque notum sit vobis, viri fratres, quòd per hunc vobis remissio peccatorum annunciatur, & ab omnibus à quibus non valuistis in lege Mosi iustificari. In hoc omnis qui credit, iustificatur.* Deinde etiam hoc terribile est. *Videte igitur,* C *ne ascendat super vos quod dictum est in prophetis: Videte contemptores, & aspicite, & admiremini, & euanescite: quia opus quod ego operor in diebus vestris, quod non credetis, si quis annunciauerit vobis.* Vide quo modo complectitur sermonem ex præsentibus, ex prophetis, ex semine promissi. Verum iterum videamus ea quæ dicta sunt: *Viri fratres filij generis Abrahæ.* Et à patre suo illos vocat. *Vobis sermo salutis huius annunciatus est.* Hic dicens, Vobis: non separatim Iudæis dicit, sed dat illis potestatem auellendi se, ab his qui cædem patrarant: id quod ex sequentibus manifestum. *Habitantes enim Hierusalem, cum hunc ignorarent, & voces prophetarum quæ per omne sabbatum leguntur, iudicantes, implerunt.* Magna accusatio, si perpetuo audientes non attenderunt. Verum mirum nõ est, dicta enim illa quæ in Aegypto ac eremo acciderunt, sufficiunt mõstrare illorum ingratitudinem. Et quo modo ignorarunt, inquit, cum Ioannes eis dixerit? Quid mirum, ignorantibus eis, licet prophetæ perpetuo clament? Deinde & alia accusatio: *Et neque vna causa mortis inuenta.* Id quod non erat ignorantiæ. Ponamus enim quòd non habuerint eum pro Christo, cuius gratia etiam occiderunt? *Et petierunt*, inquit, *Pilatum, vt occideret illum. Vt autem omnia perfecerunt quæ de illo scripta, depositum eum de ligno posuerunt in sepulchrum.* Vide quanta illi cum sedulitate hoc fecerint, modum dixit mortis, & Pilatum in medium affert, partim quidem vt manifesta passio fiat à tribunali, partim autem vt illi grauius accusentur, qui tradiderunt illum viro alienigenæ. Et non dixit, obtinuerunt: sed, petierunt: etiam ne vna quidem mortis causa in illo inuenta occidi, ita vt manifestum, quòd gratiam acceperant, illo non volente: id quod manifeste Petrus dicit, Iudicante illo absoluendum. Valde amabat illos Paulus, & quòd non moratur in ingratitudine patrum, sed ipsis immittit metum. Sanè Stephanus quidem merito hoc facit, vtpote occidendus, & nõ docens,

Universidad de Deusto
Biblioteca

docens,& ostẽdens quòd iam lex destruebatur. Hic autem non item, sed minatur, & terret solum. *Deus autem excitauit illum ex mortuis: qui apparuit,* inquit; *ad dies multos, iis qui cum eo ascenderant à Galilæa in Hierusalem.* Vide & hunc vepote ab eodem motum spiritu, plurimum prædicare passionẽ ac sepulturam. *Et nos vobis bonum nuncium annunciamus de promissione ad patres facta.* Hoc est, patres quidem acceperũt promissionem, vos autem rem ipsam. Deinde testem Ioannem cum adduxisset qui dicebat, Ab huius semine propter promissionẽ adduxit Israëli seruatorem: cum prius prædicasset Ioannes ante faciẽ introitus eius baptisma pœnitentiæ Israëli. Deinde iterum inducit illum, dicens: Quem me putatis, nõ sum. Mox addit etiam apostolos testes resurrectionis, dicẽs: Qui scilicet sunt testes illius ad populum. Deinde etiam Dauidem idipsum testificantem, dicendo: Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. Neq; vetera per seipsa tam firma esse videbantur, neque hæc sine illis: & ita sermonem per vtraque credibiliorem facit. Quoniam enim metu tenebantur, quòd occidissent illum, & conscientia alienabat eos, non vt ad Christicidas disseruit, neque vt alienum bonum, sed proprium bonum illis commendauit. Valde gratum illis erat nomen Dauidis, vnde & hoc ponit, vt vel sic illum suscipiant, quasi diceret, à puero illius regnabimini: igitur illius frænum ne abieceritis. Quid est, Dabo vobis sancta Dauid fidelia? Firma, inquit, quæ nunquam pereunt. Et non immoratur his, vtpote verbo iam credito. Sed minatur pœnam, & transit quod eis gratum, ostendens legem abrogari, & hæret in eo quod conducibile, quòd magna bona obedientibus, & grandia mala præuaricantibus futura sint. Postea de Dauid iterum dicit, non sine laudibus: *Nam Dauid quidem,* inquit, *suo seculo, vt seruiuit voluntati dei, appositus est ad patres suos.* Sicut & Petrus eius memor dicebat, Licet dicere cum fiducia de patriarcha Dauide. Et non dicit, quòd mortuus est: sed, appositꝰ ad patres suos: id quod clarius erat. Et vide, quòd nusquam illorum ponit correctiones, sed ea quæ habẽt accusationem. Nam quod petiuerunt & acceperunt, maxima accusatio illorum. Mox beneficia dei enumerat: Elegit, dicens, exaltauit, mores tulit. Hæ autem non illorum erant laudes, sed dei. Dauidem autem solum commendat, quoniam ex illo Christus. Introitum autem, Ioannes vocat, dicẽs, Ante faciem introitus illius, incarnationem Christi, & eius cum carne apparitionem. Ita & Ioannes euangelium scribens, ad illum cõtinuo confugit. Nomen enim erat illi magnum in toto orbe. Et vide, Non dicit illud ex seipso, sed illius affert testimonium. Vidisti quanto studio ostendat, rem singulari dispensatione geri? Videamus autem quid Apostoli dicentes persuaserint: *Crucifixus est.* Quid hoc impersuasibilius? Sepultus ab illis est, quorum promisit salutem fore. Sepultus remittit peccata, & magis quàm lex. Ideo etiam non dixit, à quibus non voluistis: sed, à quibus non potuistis in lege iustificari. In hoc enim omnis credens iustificatur, infirmitatẽ legis ostendens. Bene autem apposuit etiam, omnis: vt indicet quicunque fuerit is qui credit. Nulla enim illorum vtilitas, si quis non bene egerit. Idcirco posterius ponit remissionem, hinc quod maius est colligẽs ac ostẽdens, & quod impossibile sit legi facere, hoc fecisse per mortem patiendo apparet. Et ita bene dicebat, Qui scilicet testes illius sunt ad populum: illum qui occîdit, inquit, neutiquam tales, nisi diuina virtute confirmarentur. Licet enim ad homines occidentes talia testificati sint, nónne ad illos qui interimebant? Quòd autem dicit, Ego hodie genui te: quasi sciens, quòd ad hoc etiam alia sequãtur. Et quare non addidit testimonium per quod erant persuadendi, remissionem peccatorum per illum fieri? Quia magno studio iam inter eos quærebatur quòd à mortuis resurrexit. Hoc autem cõfesso, illud indubitatum fuit, etiam ab illo remissionem peccatorũ fieri. Et aliter: Nolebat illos desiderio tantæ rei duci. Igitur nõ derelictio erat mors illius, sed prophetiæ impletio. Meminit historiarum, quas ignorantes plurima patiebantur mala. Et hoc insinuat per finem dicens, *Videte contẽptores, & admiramini.* Et vide quo modo istud asperũ quod succincte dicit, *Ne aduenias,* inquit, *super vos quod dictum est, Opus ego operor quod non credetis, si quis narrauerit vobis.* Ne admiremini, quòd fidem videtur excedere, etiã hoc olim prædictum est. Hoc & contra nos merito diceretur. Videte contemptores, dum resurrectionem nõ credimus. Sanè res ecclesiæ pessime habent, quanuis putẽtur esse pacificæ. Hoc enim graue est, quòd cũ male habeamus, idipsum ignoremus. Quid dicis? Ecclesias retinemus, possessiones, alia omnia, conuentus fiunt, quotidie adest populus, & contemptores sumus? At non inde quis ecclesiam probarit. Sed vnde? inquit. Si pietas est, si cum lucro domum redimus quotidie, si fructum aliquem vel magnum vel paruũ capimus. Vter melior est factus, qui toto mense semel congregatur, vel qui quotidie? Hoc est quod quæritur, quoniam & istuc ipsum est, quod ad fœlicitatem attinet. Infœlicitas autem fuerit, si dum illa fiunt, nihil prẽterea accidit. Igitur vtinam quidem nihil prætereà, nunc autem multo deteriores abeunt. Quæ enim vtilitas vestra à communionibus, quãuis siquidem vllus fructus vobis esset, iã olim sobriæ & continentis vitæ specimen ostẽdere oportuerat, cum sæpe in hebdomada tanti prophetę, tanti apostoli, tantíq; euangelistæ vobis loquantur: & omnes salutaria dogmata proponant, & vobis cõmendent quęcunque ad componendos mores sufficiunt. Miles in tyrocinio fit exercitatior in rebus bellicis. Athlèta in palæstram vadens, luctæ fit expertior. Medicus doctorem accedens, diligentior euadit, & plura nouit, & plura discit. Tu quid lucri habes, nõ dico de his qui ad annum, sed de his qui à principio ætatis nobiscum congregari sunt soliti? Num hoc putatis pietatem esse, continuo cõmunioni adesse? Hoc nihil est, nisi quid lucri faciamus, nisi quid colligamus. Melius manere domi. Etenì progenitores nostri ecclesias ædificarunt, nõ vt è domibus congregatos, vos mutuum ostendant. Hoc enim & in foro & in balneis & in pompa fieret, sed vt discipulos simul & doctores congregantes, meliores hos per illos faciant. Lex simpliciter & segregatio factæ sunt res nostrę. Consuetudo nunc est. Venit Pascha, magna turba, non enim dixerim multi homines. At illa nõ est hominum turba. Abiit festiuitas. Turba minor fit. Silentiũ autem iterum sine vtilitate. Vigiliæ multæ & sacræ cantilenæ. Et quid amplius? Itaq; deterius quidem. Multi etiã propter vanam gloriam hoc faciunt. Quãtum putatis cruciãtur viscera mea, quasi in cribrum perforatũ omnia procedere vidẽtis? Sed omnino dicetis mihi, Scripturas scimus. Et quid hoc? si per opera illas declararetis, id esset lucrum, & vtilitas. Ecclesia lucrum est: si semper abiretis nullã accipientes tinctionẽ, quę vtilitas perpetuo huc ire, nã maius quidem damnũ. Quod accedit ex legibus his quę à patribus acceptę, vt dicã aliquid. Quidam ex consuetudine habet memoriã matris vel vxoris, vel puerorum: hoc facit siue audiat, siue etiã non audiat à

Psal.2.b

Luc.3.a

Iuan.1.c

Psal.15.d

Esa.55.b

3.Reg.2.b

Sup.2.e

Universidad de Deusto
Biblioteca

diat à nobis tractus à cõsuetudine & cõscientia. Propter hoc igitur indignaris,inquit? Absit:quin potius valde gaudeo. Vellem autem illum quid & à nostra concione vtilitatis habere, & id quod cõsuetudo fecit,hoc & à nobis fieri,& aliam inducI consuetudinem:alioqui quid frustra laboro & nugor, si semper iidem mansuri estis, si communiones nihil in vobis operãtur bonum? Etiam,inquit,precamur. Et quid hoc si absque operib⁹? *Matt.7.c* Audi Christum dicentem, Non omnis qui dicit mihi, domine domine, intrabit in regnum cœlorum,sed faciens voluntatem patris mei, qui est in cœlis. Sæpenumero silendum puto,videns nihil lucri accedere vobis ex nostris:vel fortassis est quiddam lucri, mihi autẽ insatiabili,& multum hoc desiderãti idem accidit, quod nimium auaris: sicut enim illi pro nihilo habent,quicquid eis suppetit, ita & ipse quoniã valde cupidus sum salutis vestræ,donec videro vos profeciss̃e, nihil laborasse me opinor,eo quòd vellẽ vos perfectos fieri. Vellem ita esse,& id à me dici, non ob vestram ignauiam, sed meam affectionem. Timeo autem, ne forsan bene coniectem. Debebatis enim certiorem feciss̃e,tanto tẽpore vtilitatem aliquam, & oportuisset vtique nos abhis quæ dico cessare verbis, quæ superuacanea essent. Nam & ita satis dicta sunt,vt & alios possint moderari, siquidem absentium vobis vlla accessisset vtilitas. Quòd autem nobis necesse perpetuo eundem habere sermonem, non est alterius cuiuspiam indicium, quàm quòd res vestræ non satis bene se habent. Quid fieret, oro,non enim obiurgandũ duntaxat. Obsecro & oro, ne hoc solum spectetis, quo modo in ecclesiam veniatis, etiam quo modo aliquid inde portãtes domum reuertamini cum pharmaco vestrarum affectionum, etiã si non à nobis, sed à scripturis habeatis congrua remedia:vtpote est quis iracundus, attẽdat scripturarum lectionibus,& omnino pro se aliquid inueniet, vel in historia,vel in admonitione. In admonitione quidẽ,momentum furoris illius,ruina ipsi.Et vir iracundus nõ honesta est forma,& quę similia.Et iterũ:Vir linguax non *Matt.5.c* dormiet.Et Christus iterum: Qui irascitur fratri suo te- *Psal.4.a* mere.Et iterum Propheta: Irascimini & ne peccetis.Et, *Gene.49.a* Maledictus furor illorum,quia pertinax. In historiis autem vtpote quãdo audis Pharaonem multa ira impletum,& Assyrium, & propter hoc peccasse. Iterum si est quem vincunt pecuniæ,audiat quòd auaro nihil est iniustius.Hic enim & animam suam venalẽ facit.Et Chri *Matt.6.c* stum dicentem,Nõ potestis deo seruire & mammonæ. *1.Timo.6.b* Et Apostolum, Radix omnium malorũ est auaricia. Et *Psal.61.c* Prophetam,Diuitię si affluãt,ne apponite cor.Et multa alia talia.Et ex historiis,Gieze,Iudã,principes scribarũ. Et quòd dona excæcant oculos sapientium.Alius est superbus,audiat quòd superbis resistit deus. Et principiũ *Eccli.10.b* superbiæ peccatum.Et omnis sublimis corde immũdus est apud dominum.Et in historiis,diabolũ,& alios omnes,& omnino possibile nõ est enumerare omnia.Suorum quisq; vulnerum remedia ex diuinis scripturis eligat,etsi non totum curat,partem saltem hodie,partem cras,deinde totum abluetis. Quin & de pœnitentia,& de confessione,& de eleemosyna,& de iusticia,& de cõtinentia, & de omnibus inueniet multa exempla. Hæc *Roma.15.a* enim omnia scripta sunt ad nostram admonitionẽ,inquit. Si igitur ad nostram admonitionem de omnibus differit,attendamus sicut conuenit attendere.Quid frustra nos ipsos decipimus? Timeo ne & de nobis dicat *Psal.77.d* quis: Defecerunt in vanitate dies nostri,& anni nostri cum acceleratione. Quis audiens cedit à theatris? quis

A

B

C

D

desistit ab auaricia? quis alacrior fit ad eleemosynam? Vellem scire, non vanæ gloriæ causa, sed vt fiam alacrior,videns egregium fructum laborum.Nunc autem attingo labores, tantos quidem imbres videẽs dissipare doctrinas,& torcularia nostra manent in eadem mensura,& nõ sunt meliores fructus facti. Cæterum arex tẽpus aduenit,habens ventilabrum. Timeo ne totum fœnum fiat, timeo ne in caminũ abiiciamur omnes,præteriit æstas,venit hyems,sedemus cum iuuenes, tũ senes nostris affectionibus alligati. Ne mihi dicas: Non scortor.Quę enim vtilitas si non scortaris quidem,sed auarus es?Passer licet non ex omni parte,à pede tamen detinetur solum, & ita perit, ac in laqueo irretitus stat, & nihil prosunt ei alę capto pede:ita & tu,non per fornicationem,sed auaricia captus es:captus certe es, nõ hoc quęritur quo modo captus sis,sed quod captus es. Ne dicat adolescens:non sum auarus, sed forsan scortaris,& quæ iterum vtilitas? Non enim possibile est, quòd per vnam ætatẽ,omnes affectiones nos infestent,sed discretæ sunt,& hoc propter dei misericordiam.Et iterũ non simul imposita difficilius euincũtur, & grauius certamẽ exhibent.Quantæ erit ignauiæ etiam separatis non imperare affectionib⁹,sed per singulas ætates vinci & sublime sapere ex his quæ non sunt à nostro studio, sed ab ætate afferuntur. Non videtis aurigas,quanta diligẽtia & exercitatione,quantoq; labore & cibis aliisq; vtũtur, ne delecti à curribus distrahantur? Vide quanta sit ars. nam vir quidem fortis, ne vnum quidem equum magistratur: adulescentulus autem arte sæpe duos cõiungit, agit,& moderatur facile. Et in India magna illa bestia & terribilis elephãtus puero quindecim annorum cum magna alacritate cedit.Quare autẽ hęc à me dicta sunt? Quia si elephantes & equos feroces studiis constringimus,multo magis possemus affectiones,quæ in nobis,à quibus trahimur per totam vitam. Nunquam artem illam curauimus, nunquam vel per ocium,cum nõdum esset certamen de his locuti sumus nobis ipsis,quidnam vtile sit.Tunc nos inexercitatos super currũ stare viderit quis,quando certamen adest. Quare igitur ridiculi sumus?Nónne dixi sæpe,exerceamur apud domesticos ante tẽtationem? sed apud pueros domi sæpe exasperamur: vincamus illic animi impetũ, vt dextrè illo apud amicos vtẽtes appareamus. Et in aliis omnibus,si exerceremur,non essemus ridiculi. Nũc autem sunt arma, exercitia,studia,in aliis artibus & certaminibus: in virtutibus minime.Non ausus est agricola vineam tangere,non antea bene in re rustica exercitus:neq; gubernator amplustre trahit,non prius edoctus bene.Nos autẽ absque exercitatione omni primam palmã habere volumus,oportebat silere, oportebat nulli communicari, vel verbo, vel negocio, donec possemus bestiam,quæ in nobis cõpescere.An non quóuis grauius contra nos militant,& furor,& concupiscentia:Ne vadas cum his bestiis in forum,donec bene imponas eis frænum, donec ipsas mansuefacias,& manum tuam sequantur.Nõ vides hos qui mansuetos leones circunducunt, quantum lucri faciant, & quanta sint in admiratione, quia in feroci bestia talem mansuetudinem operati sint? si autem subito ferociat ille,omnis turba quę in foro submouetur, & periclitatur postea homo qui circunducit illum,& perditionis aliorum factus est author.Et tu igitur leonem mansuefacias prius, & tunc circunducito, non vt pecuniam accipias, sed vt lucrum cui nullũ par est lucrifacias. Nihil enim par est iusticiæ quæ & possidentibus & vtentibus valde vtilis est. Hãc igitur sectemur

Universidad de Deusto

mur vt posimus virtutis viam diligenter ambulantes æterna bona assequi, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul ac sancto spiritui sit gloria, imperium, & honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Egressis autem illis orabant vt loquerentur eis interim vsque ad sabbatum verba hæc.

Homilia xxx.

VIdisti Pauli sapientiam? Non tũc solum in admiratione fuit, sed etiam desiderium immisit illis, vt secundò audire cuperent, cum dixisset semina quædam, & nõdum absoluisset ac cõsummasset sermonem, ita vt illos sibi conciliaret, ac familiares redderet, & non congerendo simul omnia in illorum animos minus idoneos faceret. Dixerat, quòd remissio peccatorum per hũc vobis annunciatur: quo modo autem, non manifestarat. Post hæc sui ipsius ipse memoriam facit primum. Vides quanta alacritas? Sequebantur illos, inquit. Quare illos non baptizauit statim? Nõ erat tempus. Persuadere oportebat, vt sic firmi maneant. Soluta autem congregatione secuti sunt multi Iudæi & pij aduenæ Paulum & Barnabam, qui scilicet allocuti eos, persuaserunt vt maneant in gratia dei.

Et sequente sabbato, quasi tota ciuitas congregata esset, vt audiat sermonem dei. Videntes autem Iudæi turbas, impleti sunt zelo: & cõtradicebant his quæ à Paulo dicebantur, contradicentes ac blasphemantes. Vide maliciam, vt verberatur dum alios verberat. Hoc magis faciebant claros, quòd contradicebant illi. Itaque primum quidem sponte obsecrabant. Contradicentes, inquit, ac blasphemantes. O impudentiam. Contradicunt in his propter quæ illos commendare oportebat. *Cum fiducia autem loquentes Barnabas ac Paulus, dicebant: Vobis oportebat primum dici sermonem dei: quoniam autẽ repellitis illum, & non dignos iudicatis vos æterna vita, ecce cõuertimur ad Gẽtes.* Vides quo modo cõtentione facta magis propagarunt prædicationem, & ratione reddita se cõtulerunt ad Gentes? Et non dixit, Indigni estis: sed, iudicastis vos ipsos indignos: sermonem faciẽs onerosum.

Ecce conuertimur ad Gentes: Ita enim præcepit nobis dominus, Esa.49.b *Posui te in lucem gentium, vt sis tu in salutem vsque ad finem terræ.* Nam vt gentes non contristentur, quasi ex illorum diligentia, bona non assequantur, addit prophetiam dicens: Posui te in lucem gẽtium: hoc est, vt sis in salutem: vsque ad extremum terræ. *Audientes autem Gentes.* Hoc & illos alacriores reddebat, quia quibus auditis hi debebant frui, his illi fruuntur. Et istos magis mordebat.

Audientes autem Gentes, inquit, *gaudebant & glorificabant sermonem domini, & crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam:* Id est, præfiniti à deo. Vide quo modo ostendit vtilitatis accelerationem. *Differebatur autem sermo ille per totam regionem:* Hoc est, in diuersa ferebatur, & diuulgabatur. Non cõtenti erant zelo, sed etiam opera adiecerunt: Vide iterum quo modo persequentes alia efficiunt magna per æmulationem. Effecerunt enim, vt hi liberius loquerentur, & ad Gentes venirent. Et audi quo modo: fidenter autem loquentes Paulus & Barnabas dicebant, *Vobis,* inquit, *oportebat primum dici sermonem dei: quoniam autem repulistis illum, ecce conuertimur ad Gentes.* Igitur egressuri erant postea ad Gentes. Sed vide etiam in hac dicendi libertate seruatum modum. Et merito. Nam si Petrus rationem reddebat, multo magis & his defensione opus erat, cum nemo illos illuc vocasset. Dicens autem, primum, ostendit quòd & illis oportebat: dicensq; fuisse necessarium ac oportuisse, ostẽdit quòd & illis necessarium. Quoniam autem auersamini, non dixit, Vę vobis: nec dixit, Puniamini: sed, Conuertimur ad Gentes. Vides quantam habet mansuetudinem iunctam, sermonis libertas? *Iudæi autem extimulantes mulieres pias & honestas, & principes ciuitatis, & excitauerunt seditionem apud Paulum & Barnabam, & eiiciunt illos è finibus suis.* Vides quantum profecerint, qui aduersabantur prædicationi, in quantam turpitudinem illos ducunt? *At illi excusso puluere è pedibus suis super illos, venerunt ad Iconium.* Hic terribile hoc faciebant, quod præceperat Christus, dicens: Et si quis vos non acceperit, egressi excutite puluerem à pedibus vestris. Illi autem non simpliciter hoc fecerunt, sed postquam abacti sunt ab eis. Veruntamen neque hoc discipulis nocuit, sed multo magis perseuerarunt in verbo, id quod manifestat, addens: *Discipuli autem implebantur gaudio & spiritu sancto.* Passio enim præceptoris, fiduciam illorum non minuebat, sed alacriores reddebat discipulos. *Factum est autem in Iconio, cum introissent illi in synagogam Iudæorum & loquerentur ita: sic, credideret Iudæorum & Græcorum magna multitudo.* Iterum in synagogas ingrediuntur. Vide quàm non fuerint meticulosi facti. Cum dixissent, Conuertimur ad Gentes: ex abũdantia tamen suam defensionem tollunt. Ita vt credèret Iudæorum Græcorúmque magna multitudo. Verisimile enim illos, & cum Græcis disseruisse. *Qui vero increduli erant Iudæi, concitarunt & corruperunt animos Gentium erga fratres.* Simul iam etiam Gentes concitabant, quasi non satis esset quòd ipsi obsisterent. Cur igitur illinc non exierunt? Non ferebant persecutionem, sed impugnabantur solum. *Multo igitur tempore demorati sunt cum fiducia loquentes per dominum, qui testimonium dabat sermoni gratiæ suæ, & dabat signa ac prodigia fieri in populo.* Hoc faciebat fiduciam, immo fiduciam faciebat illorum alacritas: nam propter hoc aliquandiu nusquam signa faciebant. Quòd autem credebant audientes, ex signis habebant. Itaque conducebat aliquid & dicendi libertas. *Scissa est autem multitudo ciuitatis, & alij quidem erant cum Iudæis, alij autem cum Apostolis.* Non parum facit ad accusationem, etiam istud scindi. Hoc erat quod dicebat Christus: Non veni mittere pacem, sed gladium. Matt.10.d

Cum autem factus esset impetus Gentium pariter ac Iudæorum cum principibus illorum, vt vim afferrent, & lapidarent eos, re comperta confugerunt in eas, quæ in circuitu ciuitates Lycaoniæ, Lystran & Derben, & finitimam regionem, & illic erant euangelizantes. Iterum quasi dedita opera propagare volentes prædicationem, postquam creuissent, illos iterum expellunt. Vide vbique persecutiones magna bona facere, & persequentes vinci: eos autem qui persecutionem ferunt, clariores apparere. Nam vt venit in Lystra, facit magnum miraculum etiam claudo sanato, & magna voce. Et quo modo, audi: *Et vir quidam,* inquit, *in Lystris sedebat infirmis pedibus, qui nunquam ambulauerat, hic audiuit Paulum loquentem, qui intuitus illum, & videns quòd fidem haberet, & sore vt saluus fieret, dixit magna voce: Surge in pedes tuos rectus. Et exiliit, & ambulauit.* Quare magna voce? Vt turbæ credant. Vide autem, attendebat diligenter ea quæ à Paulo dicebantur. Hoc enim est quod audiuit. Vidisti sapientiæ studium, nihil impediebat claudicatio, quin diligenter audiret verbum. *Qui intuitus illum, & videns quòd fidem haberet, sore, vt saluus fieret.* Iam præelectione, assumptus familiariter erat, quanuis in aliis contrarium factum fuerit. Prius enim curarunt corpora, & tunc curarunt animas. Hic autem non sic. Mihi videtur Paulus ad animam illius respexisse. *Et exiliit,* inquit, *& ambulauit.* Saltatio, perfectæ sanitatis indicium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

indicium. *Turbæ vero cum vidissent quod fecerat Paulus, sustulerunt vocem suam Lycaonicè, dicentes: Dij in specie hominum descenderunt ad nos, & vocabant Barnabam Iouem, Paulum vero Mercurium, quòd is esset dux sermonis. At sacerdos Iouis cum esset ante illorum ciuitatem, tauros & coronas ad vestibula afferens cum turbis volebat sacrificare.* Sed hoc nõdum erat manifestum, sua enim voce loquebantur, quòd dij in specie hominum descenderunt ad nos. Idcirco nihil illis dicebant. Vbi autem viderunt coronas tunc egressi, diruperunt vestes suas. *Cum audissent autem apostoli, Paulus & Barnabas disruptis vestibus suis, insilierunt in turbam clamando ac dicendo: Viri, cur hoc facitis? Et nos similiter vt vos passibiles sumus homines.* Vide illos vbique à gloriæ studio mundos, quam non solum non desiderabant, sed & cum daretur, repellebant. Sicut & Petrus dicebat, Quid in nos respicitis, quasi propria virtute vel pietate fecerimus ambulare illum? Et illi idem dicunt. Ioseph autem dicebat de somniis, Nõne à deo manifestatio somniorum? Et Daniel similiter: Et mihi non in sapientia, quæ est in me, reuelatum est. Et Paulus vbique hoc dicit, vt quando dicit: Et ad hæc quis sufficit? Et iterum: Non sufficimus à nobis ipsis cogitare, quasi ex nobis ipsis, sed sufficientia nostra ex deo est. Videamus autem iterum quæ supradicta: Non simpliciter illis appositæ sunt turbæ, sed quo modo? Rogabant, vt ipsis eadem iterum loquerentur, & operibus studium declarabant. Vide vbique obsecrantes, nõ recipientes simpliciter, nec adulãtes. Idcirco dicebat, Qui scilicet colloquentes cum illis suaserunt, vt perseuerarent in gratia dei. Quare ante hoc non contradicebant? quia tunc non increduli tacebant. Vides, quòd vbique affectionibus mouebãtur. Et non contradicebant solum, sed & blasphemabant. Etenim malicia nunquam sistit, sed vide dicendi libertatem. Vobis erat, inquit, necessarium primum dici sermonem dei, quoniam autem repulistis illum. Nihil cõtumelioſe dictum. Quod sanè & prophetis faciebant. Ne loquamini nobis, inquit, locutione. Quoniam autẽ repulistis illum, inquit, non nos. Non enim contumelia nostra, vestra tantum est. Ne enim quis pietatis esse putet, dicit: Indignos iudicastis vosipsos. Quocirca primum dixit, Repulistis illum: & tunc, conuertimur ad Gentes. Verbum hoc mansuetudine plenum est. Nõ dixit, derelinquimus vos: ostendens quòd possibile sit se iterum huc conuerti. Et hoc non propter vestram contumeliam factum est. Sic enim præceptũ est nobis. Itaque oportet adire Gentes, veruntamen hoc non ex nobis facimus. A vobis autem factum est, quod à nobis oportebat. Sic enim præcepit nobis dominus, Posui te in lucem gẽtium, vt tu sis in salutem: hoc est, in cognitionem quę est in salutem, & non simpliciter gentium, sed omnium. Hoc sanè manifestat dicendo, Quotquot ordinati sunt in vitam æternam. Et hoc indiciũ est, quòd illi iuxta voluntatem dei assumantur. Ordinati autem, inquit, vt non ostendat, quòd per necessitatem. Quos enim præcognouit, inquit, & præfiniuit. Non iam in ciuitate dispersi sunt, sed etiam in regione. Nam cum audiissent ij qui ex gentibus etiam ipsi paulo pòst accesserunt, Iudæi autem concitabant religiosas mulieres, & excitarũt persecutionem. Vide etiam quòd mulieribus illis authores sui furoris fiunt. Et eiecerunt illos, inquit, à finibus suis: Non à sola ciuitate, sed ab omni regione. Deinde hoc terribilius. Discipuli autem, inquit, implebantur gaudio & spiritu sancto. Persecutionem patiebantur magistri, & illi gaudebant. Vidisti quãtam virtutem natura euangelij habet? Afflixerunt, inquit, animas Gentium contra fratres: hoc est, calumniati sunt Apostolos, & innumera mala contra illos dixerunt, & cum sine fuco essent maligne affecerũt. Et vide quo modo semper deo totum adscribit: *Multo tempore*, inquit, *morati sunt, cum fiducia loquentes per dominum, qui testimonium dabat sermoni gratiæ suæ.* Num hoc imminutionis esse putas, quando enim dicebãt: Qui testimonium dedit, inquit, sub Pontio Pilato? tunc loquendi libertas ostẽdebatur. Hic autem de populo dicit: *Non expectabant igitur, sed videbant impetum, & confugerunt in ciuitates Lycaoniæ, Lystran, & Derben, & finitimam regionem.* Hic minime fernorem illorum extinguere licebat. Et ita etiam in regionibus, & non in solis ciuitatibus aggressi sunt. Vide etiam Gentium simplicitatem, & Iudæorum maliciam, operibus declarabant se dignos qui audirent, & ita ob sola signa illos honorabant. Illi quidem vt deos colebant, hi vero vt sceleſtos persequebantur. Et illi non solum non offendebantur prædicatione, sed etiam dicebant: *Dij in specie hominum descenderunt ad nos. Iudæi autem offendebantur. Vocabant autem*, inquit, *Barnabam quidem Iouem, Paulum autem Mercurium.* Mihi videtur etiam ab aspectu venerabilis fuisse Barnabas. Etiã hæc tentatio non parua, ab immodica obseruandi nimietate prodiit, verum & hinc apostolorum virtus ostẽditur. Et vide quo modo vbique omnia tribuunt deo. Hos & nos imitemur. Nihil nostrum esse putemus, quandoquidem & ipsa fides nõ est nostrum opus. Quòd autem nõ sit nostrum, sed magis dei, audi Paulum dicentem, Etiam hoc non ex nobis, dei donum. Ne igitur sublime sapiam⁹, ne inflemur, cum simus homines, terra ac cinis, fumus & vmbra. Dic enim oro, quare superbis? Eleemosynas dedisti, & pecunias expendisti. Et quid hoc? Cogita, si non voluisset deus te facere diuitẽ. Cogita eos qui inopia premuntur. Imò cogita, quot etiam corpora impẽderunt: & postquam plurima erogarunt, seipsos miseros dixerunt, Tu autem propter te ipsum dedisti: Christus non te opus habet. Vide quàm incerta futura. Et ne superbi, sed time, ne virtutem arrogantia pessundet. Vis re ipsa bonum aliquod opus facere? Nunquam præsumas tanquam de magnis operibus. Num virgo es? Sed & illæ, cum virgines essent, nullũ à virginitate, propter inhumanitatem ac crudelitatem fructum reportarũt. Nihil conferẽdum humilitatis virtuti. Ipsa enim mater est ac radix, & alumna, & fulcimentum, & vinculum bonorũ. Sine illa, abominabiles & sceleſti & immundi sumus. Esto enim quis mortuos suscitet, ac claudos sanet, leprosos purget, cum superbia: nihil eo cõtaminatius, nihil magis impiũ, nihil sceleſtius. Nihil tui ipsius esse puta. Industria vales, & docẽdi gratia: ne propterea putes, quòd plus aliis habeas. Idcirco maxime humiliari, ac modestia vti debes, quia plura assecutus es dona. Cui enim plus remissum est, plus diliget. Igitur & modestia opus est, quòd aliis præteritis te respexit domin⁹. Time ob hãc rem. Sæpe enim tibi & perditionis causa fit, nisi sobrius sis. Cur superbis, quòd doces sermonibus? Perquam facile est philosophari verbis. Doce me vita tua. Hæc doctrina optima est. Dicis, quòd opus est modestia: & tu procul ab hoc sermone recedis, & rhetoricaris, nullo prohibẽte, verbis diffluens. Sed te melior ille, inquit, qui operibus docet. Nõ enim sic insident animæ verba ac opera. Quoniã si non habueris opus bonũ, nõ solum nõ proderis loquẽdo, sed etiã plus nocebis, vtiliusq; fuerit tacere. Quare? Quia opus mihi proponis, ac si impossibile foret. Cogito enim mecum, Si tu qui tãta loqueris nõ facis, multo magis ego venia dignus sum, nihil

Sup.3.b *Gene.40.b* *Danie.2.c* *2.Cor.3.b* *Esa.49.b* *Ephe.5.b* *Matt.23.a*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psal.49.c nihil tale dicēs. Idcirco, inquit propheta, Peccatori, inquit deus, vt quid tu enarras iustificationes meas? Maius enim hoc damnum, quādo bene quis docet verbis, & operibus doctrinam impugnat. Hoc multorū in ecclesiis malorum causa est. Ea propter & veniam date, oro, quòd prolixior sum in hac causa. Multi vt in medium procedant, multa faciunt: & vt longum sermonem facere possint: & si applaudētem multitudinē habent, quasi regnum adepti sint, gaudent: si autem cum silentio claudatur sermo, tristicia maior illis è silentio, quàm ex gehenna. Hoc subuertit ecclesias, quòd & vos non quæritis audire sermonem, qui compūgere possit, sed qui oblectet, & tinnulo strepitu, & verborum compositione, quasi citharœdos & cantores audientes: & nos frigidè & miserè facimus, nostras affectiones sequētes, quas eiicere oportebat. Et idem fit ac si pater videns puerum, quem supra modum tenerè amat, ægrotum: illi frigida & quæcunque oblectant, porrigat, quæ autem vtilia, minimè curet. Deinde quando obiurgatur à medicis, rationem reddat, dicens: Quid patior, vidēs flentem puerum, ferre nequeo. Miser & erumnose ac proditor, neque enim talem patrem dixerim. Et quātò satius fuerit paruo tempore tristicia affectum, perfectæ sanitati restitui, quàm temporariam illam gratiam perpetuæ tristiciæ causam fieri? Hoc etiam nobis accidit. Flosculos verborum & compositionem & harmoniam curiosius sectamur, vt canamus, non vt prosimus: vt simus in admiratione, non vt doceamus, vt oblectemus, non vt compungamus: vt plausu & laudibus obtentis abeamus, non vt mores componamus. Credite mihi, non dicerem alioquin, quoniā quando inter dicendum plausum excito, per illud quidem tempus, humanum quiddam mihi accidit. Cur enim verum quis non dicat, & distrahor, & diffundor: vbi autem domum redeo, & intelligo plaudentes sine fructu abiisse, & si fructum accipere poterant, à plausu & laudibus periisse: ploro, & gemo, & lachrymor, & quasi frustra omnia dixerim sic afficior, mihiq; ipsi dico: Quę sudorum meorum vtilitas, si auditores è verbis meis nullum fructum accipere volunt? Et sæpius cogitaui ponere legem plausus prohibentem, & suadentem, vt cum silentio & cōuenienti decentia audiatis. Sed sustinete oro, & credite mihi, & si placet hanc nunc legem firmabimus, ne quis auditor plaudat quandiu nos loquimur. At si voluerit admirari, admiretur silens, nemo est qui prohibet. Omne autem studium & alacritas in id collocetur, vt quæ dicuntur, accipiantur. Quare applausistis? De hoc legem pono, Vos autem nec audire potestis. Multorum bonorum causa erit philosophiaq; schola. Disserebant & exteri philosophi, nec tamen plausu excipiebantur vnquam. Et apostoli concionabantur, & nunquam hoc accidit, quòd auditores dicentem plausibus interturbarint. Magna ex ea lege nobis vtilitas, sed stabiliamus illam, cum silētio omnes omnia audiamus, & dicamus. Nam si quidē post plausus abierimus habentes ea quæ audiuimus, maximè profectò neque sic laus erit vtilis. Verùm non inuestigarim accuratius, ne me quis rusticitatis accuset. Quoniam autem nihil vltra reliquum, niti damnum, soluamus impedimentum, tollamus plausus incompositos, eiiciamus vincula animæ. Sed nullus quid dicat, donec finiatur sermo. Christus cōcionatus est in monte, & nullus quippiam dixit, donec sermonem finiuisset. Nihil damni affero his qui vellent plaudere, sed magis admirari faciam. Multò melius est cum silentio audientem, propter memoriam omni tempore plaudere, & in domo, & in foro, quàm amissis omnibus redire vacuos domum, & nescire plausus causam. Quo modo auditor ille non ridiculus? Quo modo non adulator & irrisor putabitur magis? Dum asserit quidem, doctorē bene dixisse, nescire autem se quid dixerit. Hoc adulationis est. Ei qui citharœdos & tragœdos audit, meritò id accidit, vtpote similem orationem dicere nescienti. Hîc autem nec modulationis, nec vocis ostentatio est, sed sensuum ac philosophiæ potentia, quæ enique dicere ac annunciare non difficile. Quo modo non dignus vituperatione, qui non potest dicere causam propter quam laudauit dicentem? Nihil ita decet ecclesiam, vt silentium, vt morum compositio. Turbationes ad theatra pertinent, & balnea, & pompas, & fora. Hic autem de talibus dogmatis doctrina, tranquillitas & silentium, & boni mores, & portus magnus esse debet. Hæc oro & supplico, vt omnes sciant. Conor enim etiā ego omnigenos modos inquirere, quibus vestris animabus prodesse queam. Est autem & ille non minimus. Non vobis solis proderit, sed etiam nobis. Non sinet excidere, neque laudes & gloriam diligere, neque oblectantia loqui, sed vtilia: neque in compositionem & ornatum verborum, sed in sensuum virtutē omne temporis momentum collocare. Ingredere in pictoris officinam, & videbis multum illic silentium. Igitur & hîc sit. Etenim etiam hîc regias pingimus imagines, & nullam priuati hominis, propter colores virtutis. Quid hoc, iterū plaudit is? Num facilis res videtur, idq; non natura, sed consuetudine multa, nondum didicisse istud facere? Stylus igitur, est nobis lingua. Artifex autem, spiritus sanctus. Dic oro, num in sacramentis tumultuatio quædam, vel turbatio? Quando baptizamur, quando alia omnia facimus, nónne silentiū & quies alia omnia detinet? Hæc in cœlo pulchritudo dispersa est. Hanc ob rem & apud gentes malè audimus, quasi ad ostētationem omnia facientes, & ad gloriæ studium. Sed si hoc prohibeatur, etiam primarum sedium amor extinguetur. Sufficit si quis laudes amat, quòd eas postquā auditus est assequitur, quando fructus colligit. Valde oro firmemus hanc legem, vt omnia facientes, provt domino placet, illius misericordiā mereamur, gratia & miserationibus vnigeniti illius, dominiq; nostri Iesu Christi, cui cum patre simul & sancto spiritu gloria, honor, imperium nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Auditis his apostoli Barnabas & Paulus disruptis vestibus suis exilierunt in turbam, clamantes ac dicentes: Viri, cur hæc facitis? Nos similiter passibiles vobis sumus homines, euangelizantes vobis, vt ab his vanis conuertamini ad deum viuentem, qui fecit cœlum ac terram & mare, & omnia quæ in illis.
Homilia xxxi.

VIde vt apostoli omnia magna cum vehementia faciunt, disruperunt vestimenta, insilierūt, clamarunt, omnia ex affectione animę procedunt, auersantur ea quę facta, & luctus signa faciunt. Luctus enim erat verè luctus non admittens cōsolationem. Siquidem pro diis haberi voluissent, introduxissent idololatriam quam destruxerant, quę diaboli opus. At illi nō tacent. Et quid dicunt? Etiam nos vobis similiter passibiles, homines sum°. Statim ab initio subuerterunt vicīū. Nō dixerūt simpliciter homines, sed sicut vos. Deinde ne videātur deos honorare, audi quid adiiciunt: *Euangelizantes vobis, vt ab his vanis conuertamini ad deum viuentem, qui fecit cœlum & terram, & mare, & omnia quę in eis.* Vide quòd hîc nunquam prophetarum sunt memores,

Psal.145.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

mores,neque dicunt,cuius gratia is qui omniũ est conditor,gentes reliquit propria lege frui. *Qui in præteritis generationibus permisit omnes gentes ire in viis suis.* Dicit quidẽ quòd permisit. Quare autem permisit non iam addit, sed in hoc ad quod festinabat, subsistit,nusquam Christi nomen ponens. *Quanquam non expertem testimonij seipsum esse sineb at,beneficia de cœlo cõferens vobis,dans pluuias ac tempora fructifera, implens cibo ac Letitia corda vestra.* Vide non vult accusationem eorum exaggerare,sed magis docet eos,vt totum in deum referant. Didicerant enim non tantam habendam dicendi curam dignum aliquid de deo,quantam vt auditoribus vtilia dicãtur. Vide quàm latenter accusationem ponit, quanuis etsi palàm taxasset,probè egisset. Oportebat enim puniri illos qui tantis bonis fruebantur,& nutritorem suum non agnoscebant. Non dicit autem manifestè,sed insinuat: Cœlitus
Psal.4.b nobis pluuias,inquit,dans. Ita & Dauid dicebat: A fructu frumenti,& vini,& olei sui multiplicati sunt. Et sæpe de conditione differens,hęc in medium affert. Quin & Hieremias de primo opificio, & deinde de pluuiis narrans prouidentiam dei commendat. Atque ille inde edoctus,inquit,Implens alimẽto & lęticia. Cum largitate alimẽtum,& nõ solùm ad frugalitatem ac vsum. Et hæc dicentes vix compescuerunt turbas ne sibi immolarent. Et hoc maximè admirati sunt. Vides quòd hoc contenti sunt,quòd turbam ab hac insania liberarunt? *Superuenerunt autem ab Antiochia & Iconio Iudæi quidam,qui quum persuasissent turbis ac lapidassent Paulum, traxerunt eum foras portam, putantes illum mortuum esse.* Reuera diaboli filij. Non in ciuitatibus suis solùm, sed etiam extra illas hæc faciebant,tantoq; studio anhelabant tollere prædicationem,quanto apostoli erigere moliebantur. Et quũ
2.Cor.12.b persuasissent,inquit,turbis,& lapidassent Paulum,traxerunt foras portã. Hic impletur, Sufficit tibi gratia mea. Virtus enim mea in infirmitate perficitur. Maius hoc erat quàm claudum sanare. Gentiles quidem vt deos putabant,hi autem traxerunt persuadentes turbis. Non enim verisimile erat admirari illos. Et vide, In ciuitate illa, in qua tam admirabiles fuere, in eadem grauia patiebantur. Id quoque videntibus proderat. Quòd autem etiam propter hoc permittebantur pati, audi hoc
Ibidem. istuc ipsum manifestantem ac dicentem: Ne quis me putet esse supra id quod videt me,vel audit aliquid ex me. *Vbi autem discipuli circundederunt eum, surgens ingressus est in ciuitatem.* Vides alacritatem? Vides desiderium feruens & succensum? Iterum in illam ipsam ciuitatem ingressus est, & vt monstretur quòd si alicunde & secesserit, velle per hoc seminari verbum, & non extinguendum propterea esse illorum desiderium. Hæc non minus clarios reddebant,quàm signa, magisq; gaudere faciebant. Nusquam autem dicit quòd reuersi sunt,vbi signa fecerunt:sed vbi meruerant pro nomine illius ignominiosi haberi. Nam etiam hoc à Christo didicerant dicente,
Lucæ.10.c Ne gaudete,quòd dæmonia vobis subiiciuntur. Etenim reuera gaudium & purum est, pati aliquid propter Christum. Deinde in ciuitates omnes redierunt, in quibus periclitati fuerunt. *Et postero die exiit cum Barnaba in Derben,quúmque euangelizassent ciuitati illi ac docuissent multos,reuersi sunt in Lystram,& Iconium,& Antiochiam,confirmantes animas discipulorum, obseruantes vt maneant in fide, & quòd per multas afflictiones oporteat intrare in regnum dei.* Hoc dicebãt, hoc monstrabant. Confirmantes,inquit, animas discipulorum,atq; ita confirmati fuerunt,imò appositi sunt. Prædicebant igitur ne offendantur. Atque tam discipuli quàm apostoli,operam dant,vt discant statim ab initio prædicationis virtutem, & quòd etiam ipsos oporteat talia pati,& vt generose stent,non solùm signa stupentes,sed multò magis tentationes. Idcirco & ipse dicebat: Eundem agonem habentes sicut vidistis in me & audiistis. Vbique prælia,pugnæ,lapidationes. Qualis adhortatio,statim ab initio afflictiones proponere. Sequitur & alia consolatio: *Quum autem suffragiis delegissent illis seniores per ecclesias,orassentq; cum ieiuniis,commendauerũt illos domino in quem crediderant.* Vidisti feruorem Pauli, cùm orassent,inquit,cum ieiuniis,commendauerunt illos domino. Vide cum ieiuniis fiunt ordinationes. Iterum ieiunium,purgatio est animarum nostrarum. *Et quum pertransissent Pisidiam, venerunt in Pamphiliam, & quum loquuti essent sermonem Pergæ,descenderunt in Attaliam.* Iracundis quidem illis cedit,mitigatos autem accedit. Vides quòd non omnia per miraculorum gratiam, sed etiam propria diligentia multa dispensabant. *Et illinc soluerunt in Antiochiam, vnde erant traditi gratiæ dei in opus quod impleuerunt.* Quare iterum veniunt in Antiochiam? vt annuncient quæ illic facta. & aliter: Etiam hoc loco magna res agitur. Oportebat enim cum fiducia iam prædicare gentibus, veniunt igitur vt hæc annuncient, & scire possint. Et agebatur hoc tunc, vt hi qui prohibuerant conuersari cum gentibus, magna nunc sumpta fiducia à Hierusalem abeant. Vel etiam aliter: Ostendit illorum mores nõ pertinaces. Veniunt igitur magnam præ se ferentes fiduciam, quòd etiam absque illis gentibus prædicassent, & obedientiam quòd illis referunt, non enim arroganter gloriabãtur talia se fecisse. Vnde erãt traditi,inquit,gratiæ dei. etiam spiritus dixerat: sed quæ sunt spiritus,sciebat esse filij. Vna enim potestas,sicut vna natura & filij spiritus. *Vbi autem aduenerunt & congregauerunt ecclesiam, annunciarunt quæcunque fecit deus cum illis,& quòd aperuit deus Gentibus ostium fidei. Commorati autem sunt illic tempore non paruo cum discipulis.* Meritò, magna enim erat ciuitas,& doctoribus egebat. Videamus iterũ quæ sunt dicta. Isto spectaculo terruerunt eos disruptis vestibus. Hoc & Iesus Naue fecerat in populi strage. Ne igitur putes indignum illis esse, & ipsorum moribus. Etenim non aliter compressissent illorum impetum,nec aliter incendium extinxissent. Quando igitur opus fieri talia, & nos quoque ne detrectemus. Si igitur & post hæc vix persuaserunt, nisi hoc fecissent quid factum fuisset? Nam nisi sic egissent,putati fuissent superbi esse,& talem honorem concupiscere. Et vide sermonem in medio stupore,quàm moderatus fuerit,miraculóque plenus & stupore. Hoc maximè illos prohibuit quod dicũt,Et nos sumus similiter vt vos passibiles homines,euangelizantes vobis quòd à vanis illis conuertamini ad deum viuentem. Quasi dicerent, Homines quidem sumus,inquit,his autẽ maiores,hæc enim mortua. Vide illos non confutare solum,sed etiam docere, & nihil de inuisibilibus loqui. Qui fecit,inquit, cœlum ac terram,& mare,& omnia quæ in illis. Testes illos dicit,an nos? O insaniam Iudaicam. Ausi sunt ingredi ad populum qui tantum honorem apostolis dederat, & lapidare Paulum? Extra autem portam traxerunt, forsan timentes illum. Et adorantes,inquit,cum ieiuniis,commendarunt illos domino. Et ieiunandum docuerunt in tentationibus. Non dixerunt, Quæcunque ipsi fecerant,sed quæcunque deus fecerat cum ipsis. Mihi videntur tentationes dicere. Non simpliciter venerunt illuc, neque quiescendi gratia,sed miro spiritus sancti ductu, ita vt prædicatio gentium cõfirmetur. Et quare,inquit, in Cypro non fecerũt presbyteros,neque in Antiochia?
Psal.145.a

Quia

Quia illa quidem erat apostolis, ista autem propinqua Antiochiæ. Et verbum inualescebat. Hîc autem multa opus erat consolatione, maximè enim qui ex Gentibus erant, multum doceri debebant. Venerunt docētes, vn de non ita ordinati fuerunt à spiritu. Et vide feruorem Pauli. Non rogat an oporteat loqui Gentibus, sed statim loquitur, ideirco dicit: Non acquieui carni & sanguini. Magnum bonum est persequutio, & magnæ ac generosæ animæ opus. Quot post hoc crediderunt, & nullis sic fulsit, ita nobis vbiq; alacritate opus est, & multo feruore, anima ad mortem parata, neque aliter regnum acquiritur, nisi crucifixus. Ne decipiamus nosipsos. Si enim in bello seruari impossibile est, delicatè agētem, & lucri cupidiorem, negociantemq; & ignauum, quantò magis in hoc prælio? An non putatis nunc esse bellum, difficillimum omnium? Non est nobis, inquit, certamen contra carnem & sanguinem. Et prandentibus, & ambulantibus, & lauantibus adest inimicus. Nescit enim quietis tempus nisi somni, immo & tunc sæpius oppugnat, & cogitationes immittit immundas, & à somniis intemperatiores reddit. Nos autem quasi parua res sit, propter quam ille prælietur, non sumus sobrij, neque excitamur, neque videmus in multitudinem aduersariarum nobis potestatum, non cogitamus quòd istuc ipsum maximæ infœlicitatis est: at dum in tantis periclitamur, agimus ac si pax esset. Credite mihi, grauiora nūc sunt quàm ea quę Paulus ipse passus est. Miserunt tunc lapides in Paulū, at nunc impetūt verbis quę lapidib⁹ grauiora. Quid igitur oportet facere? Id quod ille fecit. Eos qui lapidarunt, odio nō habuit, sed quum extraxissent ipsum, iterum ingressus est in ciuitatem, benefacturus his qui iniuria affecerant. Sic tuleris & tu asperum conuiciatorem, & iniusticia te opprimentem, lapideriſque. Ne autem dicas, nihil iniustè feci. Quid enim iniustè egit Paulus? regnum annunciauit, ab errore depulit, deo adduxit. Hæc coronis, hæc prædicatione, hæc innumeris bonis digna, nō lapidibus, attamen contraria passus est. Ista enim clara victoria est. Et traxerunt illum, inquit. Et te sæpius trahunt, sed ne irascaris, sed prædica sermonem in mansuetudine, Contumelia te affecit, tace & benedic, si potes, & sic prædicasti etiam tu sermonem, docuisti iusticiam, docuisti mansuetudinem. Scio plerosque non ita vulneribus, vt verborum plaga sauciari: nam illud quidem vulnus corpus suscipit, hoc autem anima, sed ne doleamus, immo dolentes sustineamus. Non videtis athletas saucio capite, stridentes dentibus strenuè ferre dolores? hic autem non opus stridore & morsu dentium. Memor esto domini tui, hoc pharmacum statim imposuisti memoriæ. Memor esto Pauli. Cogita quòd qui cæderis vincis, ille autem qui cædit vincitur, & totum per hoc curabo. Momentum est, ne simul rapiaris, & totum statim effecisti, ne mouearis, & totum extinxisti. Magna consolatio est aliquid propter Christum pati. Non prædicas sermonē fidei, sed prædicas sermonem philosophiæ. At quando alius, dicis, magis me mansuetum videt, hoc magis infestat. Igitur propterea doles, quòd magis tibi merces crescet? Sed inutilis erit mansuetudo, inquit. Hoc tuę pusillanimitatis excusatio est, aliter inutilis fit, si vlciscaris. Ignorabat ne deus iniustis inutile, si non sumatur vltio? Si sciuisset, non præcepisset. Verùm dixit, Ne vlciscaris teipsum. Sciebat vtique quòd hoc magis conducit. Ne pone deo legem contrariam, obtempera illi, non es tu melior eo qui fecit nos. Dixit, contumelia affectus fer. Tu dicis, retaliabo, vt non fiat inutilis. Tu igitur maiorem curā habes quàm ille. Affectionis, & asperitatis arrogantiæ verba hæc sunt. & quòd contra deum lex ponatur. Nam licet dāno afficeretur, num obedire oportebat, quādo deus aliquid præcepit, ne ponamus nos legem cōtrariā? Responsio, inquit, submissa auertit iram. Itaque hoc facit submissa nō aduersaria. Si tibi prodest, & illi proderit: si autem tibi nocet, qui correcturus es illum? Medice cura teipsum. Dixit male, lauda tu: conuicia dixit, dic tu præconia: insidiatus est, benefac tu, diuersis illi retalia, siquidem omnino illius salus curæ tibi est. Et ne velis ob tuas affectiones vlcisci. At dicis: Sæpius longanimitatem expertus, deterior factus est. Hoc non apud te, sed apud ipsum. Vis discere quanta passus est deus? Altaria illius subuerterant, propheras occiderant, & omnia ferebat. Non poterat fulmē superne demittere? Sed quando prophetas misit, & occiderunt illos: tunc Iesum misit, quando maximè impiè agebant, tunc plurimum benefecit. Et tu si videris exasperari, tūc magis cede, maiore enim consolatione furor ille indiget, quantò molestioribus cōtumeliis insequitur, tantò maiore mansuetudine illi opus est. Et sicut incendium quando maximè fiat, tunc magis opus, vt cedatur: ita & ira flagrantem bestiam, quando maximè effera est, omnes effugimus, ita nos & irascentem. Nec putes hoc esse honorem, alioqui & bestiam honoraremus, & furibundos honoraremus, si deuitaremus. Ignominia est & contumelia, immo non ignominia & contumelia, sed & misericordia & humanitas. Non vides nautas, quando vehementer flat ventus detrahere vela, ne subuertatur nauis? Eques quando se equi simul rapiunt, laxat, & non retinet frænum, ne sua sponte vim euacuet? Hoc & tu fac. Ignis est furor, flamma acuta est indiga materiæ, ne suppetas igni materiam, & statim extinxeris malum. Non habet à seipsa robur ira, nisi alius sit qui illam alat. Nullam excusationē habes, ille detinetur furore, & nescit quid facit. Tu considerans illum, quando in eadem incides, & neque illius exemplo sapiētior efficeris, qualis venia? Si in conuiuio quis factus videret in vestibulo aliquē inebriari & turpiter agere, deinde ipse isdem viciis irretiatur, nónne post illum hic multò minus venia dignus fuerit? Sic & hic, ne putemus defensionē dicere: Ego non cœpi. Hoc contra nos est, quia neq; illius turpitudine visa temperatiores facti sumus. Quemadmodum si dicat quis, ego nō primus occîdi. Eapropter pœna dignus es, quòd neq; exemplo viso melior factus teipsum continuisti. Si videris ebrium vomere, dilacerare, disrumpere, oculis toruis videre, immūdicia mensam implere, omnes illum fugere: deinde in illā ipsam incidas ebrietatem, nónne magis eris odibilis? Talis est etiam qui irascitur, plus quàm vomens, inflat venas, incendit oculos, disrumpit viscera, vomit verba, illa immundicia magis impura, omnia non commanducata, sed cruda loquitur, nihilque perfectum. Non enim sinit ira. sed sicut illic sæpe humorum nimietas, stomachum perturbat, omniaque euacuat: Ita & hîc caloris nimietas, perturbat animam, nec sinit latére quæ silere deceret, sed dicenda ac non dicenda effutit, non audientes, sed seipsum confundens. Sicut igitur vomentes fugimus, ita & irascentes. Quid faciendum? Puluerem super vomitum illorum ponemus, tacendo canes vocemus, vt & illa euomita deuorent. Scio quòd hæc audiētibus vobis nauseā cient. Verùm tunc ne vos affici velim, quando illa fieri videtis, & tunc non oblectari. Conuiciator enim immundior est cane, qui ad vomitum suum reuertitur. Ille enim vt semel euomuerit cessat,

Galat. 1.c
Ephe. 6.b
Hic supra. c
Luc. 4.d
3. Reg. 19. b

Universidad de Deusto
Biblioteca

rit cessat, nec erit sicut ille: & si iterum eadem vomit, manifestum, quòd eadem edit. Quid igitur illo abominabilius? quid immundius illo ore, quod eosdem cibos vomitos manducat? quamuis hoc naturæ opus: illud autem minimè, immo & hoc & illud præter naturam est. Quo modo? Non enim secundum naturam est, sine causa conuiciari, sed præter naturam. Igitur nihil quidem vt homo loquitur, sed alia vt bestia, alia verò vt furibundus. Itaque sicut corporum morbus præter naturam est, ita & hoc: & quia præter naturam est, si in illo moretur, paulatim perit. Mallem assidere homini lutum edenti, quàm talia loquenti. Non videtis porcos stercora deuorare, & suauiter glutire? ita & illi. Quid enim fœdius quàm verba quę contumelioſi conuiciatores loquuntur? Nullum autem illis studium est, vel sanum, vel mundum aliquid dicere, sed quicquid fœdum, quicquid turpe hoc & facere, & loqui solent. Hoc sanè grauius, quòd dum seipsos magis cõfundunt, alios confundere putant, & manifestum est inde. Ne enim mihi dixeris illos mendacia dicere, sed sit quędam insignis meretrix, vel alius quispiam è fornice, & faciat cum illo pugnam: posteà ille huic hæc loquatur, & hic iterum illi similiter, vter magis cõtumelia affectus erit: nam ille quidem, ea quorum reus est, audit: hic autem, ea quorum non est reus: & ita illi quidem, nihil accessit ad confusionẽ sermonis, huic autem plurimum. Iam sint quædam iterum per opera facta, & solus ille qui eõ tumelia afficit, ea sciat: & qui anteà siluerit, per conuicia nunc diuulget: etiam hic propter hoc magis conuicio sese infamabit. Quo modo? præco maliciæ factus, in suspicionem venit, quòd male conscius & fide indignus loquatur, videbítque omnes statim se obiurgare, & talia vbique dicere. Si enim homicidij conscius erat, omnino anteà enunciare oportebat, & hunc quidem quasi non sit homo auersantur, odere, bestiámque esse dicunt efferam & crudelem: huic autem magis quàm illi ignoscunt. Eos enim qui vulnera habent, horremus, si tegere cogantur & monstrent: ita & hic contumelia afficit, non illum, sed etiam seipsum, & audientes, & cõmunem hominum naturam, verberauítque auditorem,
Ephe.4.g & nihil boni fecit. Idcirco Paulus inquit: Si quis bonus sermo ad ædificationem, vt det gratiam audientibus. posideamus linguam honesta loquentem, vt simus desiderabiles ac amabiles. Verùm eousque maliciæ peruenerunt omnia, vt quæ potissimùm velare oportebat, in his plerique glorientur. Multi enim in hunc modum minãtur: Non potest lingua mea ferre verba vxoris vetulæ ebriæ ac fœde agentis, & eorum qui in foro exibilant, & traducunt. Nihil his verbis deformius, nihil minus virile. Nihil muliebrius est, quàm robur in lingua habere, & in conuiciis superbire, sicut qui in pompis, sicut mimi, & parasiti, & adulatores. Porci magis sunt quàm homines, quotquot in hoc gloriantur. oportebat teipsum occultare, oportebat si quis alius hæc de te testaretur, fugere testimonium quasi hostile & nõ virile. Tu autem conuiciorum præco efficeris. At nihil eum qui malè audit, nocere poterit. Ideo obsecro, vt considerantes quanta malicia sit, quòd & gloriantur quidem, resipiscamus, emẽdemus eos qui sic insaniunt, tollamus hos è ciuitate cœtus, ornemus linguam nostram, liberemus eam ab omni accusatione, vt purificati à peccatis, supernam beneuolentiam nobis conciliare, & dei misericordiam mereri possimus, Gratia & miserationibus vnigeniti illius, cum quo patri simul, ac spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

Commorati autem sunt illic tempore non paruo cum discipulis. Et quidam descendentes à Iudæa docebant fratres: Si non circuncidimini more Mosaico, non potestis seruari. Cap. XV.
Homilia xxxij.

VIde vbique transitum ad gentes, necessarium initium à Iudæis habere. Ante hoc qui obiurgabatur, rationem reddebat, & ad defensionẽ omnia loquebatur, id quod sermonem magis gratum reddebat, quòd Iudæis auersantibus venit ad gentes. Hic iterum videns alium excessum oriri, legem statuit. Quoniam enim vtpote à deo docti apostoli, sine discrimine omnibus loquebantur: & hi qui ex Iudęis erant, ad zelum prouocabantur, nec docebant simpliciter circuncisionem, sed sine illa saluari non posse. Cuius contrarium tempestiuè nunc dicitur: Si circuncidimini, non potestis seruari. Vides continuas tentationes intus & foris? Pulchra autem dispensatione hoc agitur, Paulo præsente vt contradicat. Et non dixit Paulus: Quid? non merebor fidem à tantis signis: sed differit propter illos. Et vide vt iam omnes discunt, quæ contigerant inter gentes, etiam Samaritani, & gaudent.

Itaque facta seditione, & disputatione non parua Pauli & Barnabæ contra illos, statuerunt, vt ascenderent Paulus & Barnabas, & quidam alij ex illis ad apostolos & seniores in Hierusalem super hac quæstione. Illi ergo deducti ab ecclesia pertransibant Phœnicen & Samariam, annunciantes conuersionem gentium, & faciebant gaudium magnum fratribus omnibus. Vt autem venerunt in Hierusalem, suscepti sunt ab ecclesia, & apostolis & presbyteris, annunciantes quæcunque deus fecit cum illis. Vide quanta ordinatione singula facta sunt. *Surrexerunt autem quidam ex secta Phariseorum, qui crediderant, dicentes, quòd oportet circuncidere illos, & præcipere eis vt seruent legem Mosi. Congregati sunt autem apostoli & seniores, vt dispicerent de sermone hoc. Multa autem disceptatione facta, surgens Petrus dixit ad illos: Viri fratres, vos scitis quòd à diebus antiquis deus in vobis elegit per os meum, vt audiant gentes sermonem euangelij, & credant.* Vide Petrum hactenus separatum à negocio, & Iudaizantem: Vos scitis, inquit. Aderant forsan ex his qui vocauerunt illum ad Cornelium olim, & ingressi cum illo, & propterea adducit illos testes. A diebus antiquis in vobis elegit deus. Quid est, In vobis? Hoc est: In Palæstina, inquit, vel præsentibus vobis. Per os meum. Vide vt ostendit deum per illum loqui, & nihil esse humanum. *Et cordium cognitor deus testimonium dedit illis.* Ad spiritus testimonium ducit illos. *Dans illis spiritum sanctum, sicut & nobis.* Vide quo modo vbique æquat gentes, & nihil diiudicat inter nos & illos. Fide purificatis cordibus illorum. A sola fide, inquit, illa assequuti sunt, & non operibus vel circuncisione. Etenim hæc non dicunt solùm pro gentibus rationem reddentes, sed etiam illos à lege abducere cupientes. Verùm iam hoc nondum dicunt. *Itaque nunc quid tentatis deum, vt imponatis iugum super ceruicem discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos potuimus portare, sed per gratiam domini nostri Iesu Christi credimus seruari, quemadmodum & illi.* Quid est, tentatis deum? Cur incredduli estis, inquit, deo? quid tentatis illum quasi non possit seruare fide? Itaque infidelitatis est legem inferre. Posteà ostendit etiam illis non fuisse vtilem, & totum in legem, non in illos reiicit, & accusationem sistit ac moratur. Quod non potuimus nos & patres nostri portare, sed per gratiam domini nostri Iesu Christi credimꝰ seruari quemadmodum & illi. Quanta virtute plena sunt verba hæc, quæ sanè Paulus multis in epistola ad

Romanos

Universidad de Deusto

Romæ.4.a Romanos dixit: hæc & hîc. Si enim Abraham, inquit, ex operibus iuſtificatus eſt, habet gloriationem, ſed nō apud deum. Vides quòd magis hæc docet, quàm quòd gentes defendit? At ſiquidem abſque occaſione hęc dixiſſet, forſan minimè obſeruatus fuiſſet. Initio autem ſumpto hinc, deinde intrepidè loquitur. Et vide vbique, quòd omnia quæ inimici mouerunt, illis proſint. Nam ſi illi non mouiſſent, hæc nequaquam dicta fuiſſent, neque etiam ea quæ poſteà. Hinc diſcunt, quòd ſi gentes adducere voluiſſent, non tamen deſpicere debuerint. Videamus autem iterum quæ dicta ſunt. In nobis, inquit, elegit deus, & à diebus antiquis. Hoc dixit, oſtendens quòd olim non nunc. Non parum autem eſt, quòd etiam Iudæi credentes hoc auerſantur. Duobus quod dicit confirmatur, tempore & loco. Et quod elegit, bene, ſicut in ipſis. Non dixit, voluit: ſed elegit. Vnde hoc manifeſtum? A ſpiritu inquit. Deinde oſtendit non gratiæ ſimpliciter, ſed virtutis teſtimonium hoc fieri, & nihil minus illis exhibitum. Nihil enim diiudicauit inter nos & illos. Igitur corda omnino oportet inquirere. Et opportunè dixit: Cordiū cognitor deus, teſtificatus eſt illis ſicut etiam illic. Tu domine cordiū cognitor omnium oſtende. Nam quòd hoc voluerit, vide quid dicat: Nihil diſcreuit inter nos & illos. Quando dixit illorum teſtimonium, tunc magnum hoc lo-

1.Corin.7.d quutus eſt, id quod Paulus inquit: Neque circunciſio aliquid operatur, neque præpucium. Et vt duos condat in ſeipſo. Omnium horum ſemina in concione Petri ſita ſunt. Et non dixit: Inter circunciſos, ſed inter nos, hoc eſt apoſtolos. Deinde ne videatur contumelia ex nihilo eſſe: addit, Fide purificatis cordibus illorum. Et per hoc ſuſpicionem aufert. Expurgauit priorē ſermonem, & tunc oſtendit non malam legem, ſed illos infirmos. Vide quàm terribilis finis, nihil ex prophetis narrat illis, ſed ex rebus præſentibus, quarum ipſi teſtes erant. Meritò & illi poſthac teſtificantur, & ſermonem roborant his iam factis. Et vide, in eccleſia permittit primùm inquiſitionem & diſputationem fieri, & tunc ipſe dicit: Igitur quoniam non memorat circunciſos, ſed gentes. Hoc enim quod paulò antè inducitur, fiebat firmius: fuiſſet autem tentātis dicere, num poſsit etiam poſt legem ſeruare? Vide quid facit, oſtendit illos eſſe in periculo, quandoquidem id quod non poterat lex, potuit fides: quòd ſi ab hac exciderint, neceſſe eſt illos interire. Et non dixit: Incredulī eſtis, id quod fuiſſet moleſtius, præſertim cauſa poſita. Itaque in Hieroſolymis nulli quidam erant ex gentibus, ſed veriſimile eſt fuiſſe Antiochiæ. Quapropter veniunt, & commorantur illic non paruo tempore. Surrexerūt autem quidam Phariſæorum, adhuc ambitionis morbo laborantes, volentes ſibi aſciſcere eos qui ex gentibus. Non patiebatur autem hoc Paulus. Poſtquam autem illuc venit, dogma euidentius factum eſt. Si enim hi qui in Hieroſolymis ſunt, nihil tale imperant, multò magis hi. Vides? Quotquot ambitione non tenentur, gaudent in fide. Itaque non narrabantur ea quæ ad ambitionem, vel ad oſtentationem pertinebant, ſed reddebatur ratio prædicationis erga gentes. Ideo etiam nihil dicunt eorum quæ euenerant Iudæis, Magna pertinacia Phariſæorum, etiam poſt fidem, adhuc legem tuentur, & nō credunt apoſtolis. Sed vide quàm manſuetè, & nō cum authoritate loquuntur. Nam quæ talia amabilia, & magis animo figuntur. Vides nuſquam ſermonum, ſed operum & ſpiritus oſtentationem. Attamen etiam tantis muniti orationibus adhuc manſuetè loquuntur. Et vide non veniunt accuſaturi eos qui Antiochiæ, ſed illinc iterum ſumunt occaſionem. Sic meditabātur quidam præeſſe aliis, qui & apoſtolis neſcientibus reprehēſi ſunt. Attamen nihil horum iſti prætulerunt, at vbi ſatis probarunt, tunc vehemētius ſcribunt. Etenim æquitas magnum vbique bonum. Aequitas dico, non frigiditas, æquitas non adulatio. Multùm enim hæc inter ſe diſtant. Nihil exaſperabat Paulum, nihil Petrum. Quando habes certa teſtimonia, quid iraſceris? num vt etiam illa infirma reddas? Impoſsibile eſt, vt iracūdo perſuadeatur. Etiam heri de ira diſſeruimus, nihil autem prohibet, quin & hodie: proficit enim plurimùm continuatio. Etenim pharmacum quod vim habet mederi vulnus, niſi continuò imponatur, totum perit. Ne oro putetis, quòd deſperem de vobis, quia ſubinde de iiſdem rebus diſſero: nam ſi deſperaremus, planè nihil loqueremur: nunc autem quia ſpes eſt, quòd multum lucri faciatis, hæc loquimur: Vtinā perpetuo de iiſdem loquamur, vtinam non ſit alia quædam occaſio vel cura, ſed vt affectionibus noſtris imperemus. Quo modo enim non abſurdum? Regibus quidem in deliciis viuentibus, ac tanto honore, nullum alium eſſe ſermonem, vel in menſa, vel in aliquo alio tempore, quàm quo modo hoſtibus queat prævalere, & propter hoc quotidie conuentus facit, & capitaneos, & milites deligit, ac tributa petit. Etiam in ciuilibus cauſis opinor haſce duas rationes neceſſarias, vt & hoſtibus imperent, & ſuos in pace contineant. Nos autem neque ſomniamus velle talia dicere. Sed vt ſeruos quidem emamus ac agros, & vt facultates ampliemus, quotidie loquendo nulla ſatietate oneramur. De rebus autem noſtris, & verè noſtris, neque ipſi loqui volumus, neque alios loquentes ſuſtinemus. De quo igitur, dic mihi, loqui vis? De prandio? ſed hæc coquorum ſunt verba. De pecuniis? ſed hæc mercatorum & inſtitorum ſunt. De ſtructuris? ſed hæc architectorum ſunt & ædificantium. De terra? ſed hæc agricolarum. Noſtrum autem nullum eſt opus, quàm vt opes animæ acquiramus. Non igitur ſuper illis nobis perpetuò ſermo eſſet? Quare nullus accuſat medicos ſemper de re medica diſſerentes, neque alios opifices de ſua arte loquēntes. Quòd ſi ſic noſtras affectiones moderaremur, ne admonitione opus meritò quis nobis obiiceret oſtentationem & ambitionem: immo neque ſic: nam etiamſi emendatæ eſſent, etiam ſic colloquendum, ne ſuccumbamus: quoniam & medici non ægrotis ſolùm, ſed & medicis loquuntur, & ſunt eis libri ſuper ea re, vt & morbos curent, & à morbis præſeruent. Et ita licēt ſani ſimus, neque ſic deſiſtendum, vt etiam conſeruemus ſanitatem. Quando autem & ægrotamus, duplex ſermonum neceſsitas: vna quidem vt liberemur à morbo, alia autem ne liberati recidamus. Itaque curatiuam methodum proponamus infirma curaturi. Quo modo igitur huic affectioni malæ quis medebitur, quo modo acutam hanc comprimet febrem? Videamus vnde nata eſt, & cauſam tollamus. vnde naſci conſueuit? Ex arrogātia & magna ſuperbia. Cauſam igitur hāc tollamus, & ſimul auferetur etiam morbus. Quid autem ſuperbia? vnde naſcitur? fortaſſe iterum ad aliud initium ire conandum. Igitur quam ſermo dabit eam viam ibimus, vt radicitus malum euellatur. Vnde igitur arrogantia? Ex eo quòd non ſpectamus quæ noſtra ſunt, ſed de natura quidem terræ, quamuis non ſimus agricolę, curioſè inquirimus, & de natura arborū, & de natura auri, quanuis non ſimus negociatores & de veſtibus, & de domibus: de nobis autem & de noſtra natura nūquam ſuſtinemus

Universidad de Deusto
Biblioteca

nemus hoc fieri. Et quis ignorat, inquit, suam naturam? Multi, fortasis omnes: certè pauci. Et si vultis hinc faciamus argumentum: dic oro mihi: quid nam est homo, si quis roget, qua re differt ab irrationalibus? quo modo cognatus est his qui in cœlis sunt? Quid potest ex homine fieri? Num poteris rectè respondere? Equidē non opinor: quemadmodum enim licet loqui de materia quadam, ita & de homine. Materia quidem est homo: fieri autem potest & angelus, & bestia. Igitur non videbitur extraneus esse hic sermo? quanuis & sæpe illum in scripturis audistis. Nam de quibusdā hominibus dictum est:
Mala.3.b Angelus domini est, & ex labiis eius requirūt iudicium.
Ibidem.3.a Et iterum: Emittam angelum meum ante faciem tuam.
Matth.12.a De quibusdam autem, serpentes, progenies viperarum.
Iam sanè apud eos qui totum depingūt, potest fieri etiā
Psal.81.b homo deus. Quid dico angelus? & dei filius: Ego enim
Ioan.1.b dixi, inquit, dij estis, & filij sublimis omnes. At hoc certè maius, quia vt fiat & deus, & angelus, & dei filius, potestatem ipse accepit, & est homo angeli conditor. Forsan vos turbauit verbum, sed audite Christum dicentē:
Luc.20.f In resurrectione neque nubent, neque nuptui tradētur,
Matt.19.b sed sunt sicut angeli. & iterū: Qui potest capere, capiat. Attamen si virtus angelos facit, vtique angelos possumus facere: etsi nō natura, certè proposito & electione: Nam hoc quidem absente, nulla vtilitas est angeli esse naturam, id quod diabolus indicat, qui anteà angelus erat. Hoc autem præsente, nullum damnum est esse hominem natura, vt in Ioāne & Helia perspicuum est, qui in cœlum ascendit, & omnes abituri sunt illuc. Nam hi quidē licèt corporei, non prohibiti sunt inhabitare cœlum: illi autem quum incorporei essent, non potuerunt manere in cœlo. Nullus igitur doleat, nullus indignetur de natura quasi impediat, sed de sua electione ac vo
1.Petr.5.b luntate. Leo ille factus est ex incorporeo, Ecce enim, inquit, inimicus vester sicut leo rugiens obambulat, quærens quem deuoret, Nos angeli à corporibus. Quemadmodum si quis inuenta preciosa materia, quum non sit artifex, contempta illa, magnum damnum accipiat, vtpote margarito vel cōchiliis, vel alio tali quopiam reperto & neglecto. Sic & nos si ignorauerimus nostram naturam, ipsam valde contemnemus: si autem sciuerimus, multum adhibebimus studiū, & maxima lucra faciemus. Ex hac regium fit indumentum, ex hac domus fit regia, ex hac mēbra fiunt regia, omnia regia. Ne abutamur in damnum nostrum natura nostra. Parumper ab angelis minores fecit nos, morte inquam, sed & hāc accepimus breuissimam. Nihil igitur prohibet nos angelos fieri statim, si voluerimus. Velim° igitur velimus, & si disposuerimus nosipsos, gloriam referamus deo patri, & filio, & spiritui sancto, nunc & semper, in secula seculorum, Amen.

Postquam autem illi siluerunt, respondit Iacobus dicens: Viri fratres, audite me: Simeon narrauit, quo modo primùm deus visitauit, vt sumeret ex gentibus populum in nomine suo, & huic consonant sermones prophetarum. Homilia xxxiij

Deute.17.a Hic erat episcopus ecclesiæ Hierosolymitanæ. Et impletur nunc quòd in ore duūm vel triū testium consistat omne verbum. Vide autem & huius sapientiam, ex prophetis nouis veteribúsque consummantis sermonem. Non enim poterat ostendere aliquid, sicut Petrus vel Paulus. Et bene cōsti tutū est, vt per illos hęc facta sint, qui non habitaturi in Hierosolymis: hic autem doceat, ne esset reus, neve sententia eius confutetur. Et quid inquit: Viri fratres, audite me, Simeon narrauit. Quidam hunc esse dicūt illum à Luca dictum, alij autem alium eiusdem nominis: siue autem hic, siue alius est, nō opus est sermone exquisitiore, sed solùm quòd susceptu necessaria quæ narrauit. viri, inquit, fratres: Magna æquitas viri, & perfectior ista cōcio, vbi scilicet & finem imponit operibus. *Quemadmodum primùm visitauerit deus, vt assumat ex gentibus populum nomine illius. Et huic consonant omnes sermones prophetarum. Quoniam ille ob tempus quidem natus erat, sed non tam insignitæ fidei, eo quòd non erat antiquus: addit etiam veterem prophetiam dicens, Sicut scriptum est: Post hæc conuertam, & reædificabo tabernaculum Da* *Amos.9.c*
uid quod cecidit, & diruta illius reædificabo, & corrigam illud, vt hi qui ex hominibus relicti requirant dominum, & omnes gentes super quas inuocatum est nomen meum, dicit dominus, qui facit hæc omnia. Quid igitur? suscitata est Hierusalem, an nō magis diruta est? Sed non de hac ab illo dicta sunt hæc. Et quā dicit suscitationem? Eam quę est post Babylonē. *Nota à seculo sunt deo omnia opera eius.* Posteà ponitur quàm dignus fide sermo, quia nihil nouum, sed ab antiquo hæc præfigurata fuerunt. Et iterum sententia: *Propter quòd ego iudico non esse obturbandum illis qui ex gentibus conuertuntur ad dominum, sed scribendum illis, vt abstineant ab inquinamentis simulachrorum, & fornicatione, & suffocato, & sanguine. Moses enim ab ætatibus antiquis in singulis ciuitatibus habet qui ipsum prædicent in synagogis, vbi per omne sabbatum legitur.* Quoniam non audierant legem, meritò hæc imperat de lege, ne videatur abrogare illam. Et vide quo modo non abduxit illos à lege, hæc audiendo: Censeo, inquit, non ab auditu legis. Posteà commune dogma fit. *Tunc visum est apostolis & presbyteris cum tota ecclesia, electos viros ex ipsis mittere Antiochiam cum Paulo & Barnaba, Iudā qui agnominabatur Barsabas, & Silan, viros primarios inter fratres, quum scripsissent per manum eorum in hunc modum.* Vide illos non simpliciter legē ferre, sed ita vt dogma fiat fide dignum, mittunt hos à se. Et ne Paulus vltrà suspectus esset. Et vide quàm grauiter accusantes illos, scribant: *Apostoli, & presbyteri, & fratres, his qui Antiochiæ, & in Syria, & in Cilicia fratribus, qui ex gentibus, Salutem. Quoniam audiuimus quòd nonnulli ex nostris turbarunt vos sermonibus labefactantes animas vestras, dicentes, vt circuncidamini, & seruetis legem quibus non præcepimus.* Sufficiens erat accusatio temeritatis illorum, & digna apostolis nihil maius vltrà dicentibus: *Visum est nobis congregatis vnanimiter, electos viros mittere ad vos, cum dilectis nostris Barnaba & Paulo, hominibus qui & tradiderunt animas suas pro nomine domini nostri Iesu Christi.* Atque ita ostēditur, quòd non violentè agat, quia omnibus hæc placet: nam cum consideratione hæc scribunt. Electos, inquit, viros ex nobis, ne videantur esse ex subornatione Pauli & Barnabæ missi. Vides laudes illorum. Hominibus, inquit, qui & tradiderunt animas suas pro nomine domini nostri Iesu Christi. Misimus igitur Silam & Iudam, & illos qui per sermonem hæc annunciabant. *Visum est enim spiritui sancto & nobis.* Igitur non humanum, si spiritui hæc placent. *Vt nihil amplius oneris imponeremus vobis.* Iterum onus legē vocat. Deinde etiam de illis rationē reddit. *Nisi necessaria hæc, abstinere ab idolothytis, & suffocatis, & fornicatione, & sanguine, à quibus si cōseruaueritis vosipsos, bene facietis.* Hæc noua lex nō præcipit. Nusquam enim de his differit Christus, sed à lege hæc sumunt. Et suffocato inquit. Hîc cædem cohibet. *Itaque dimissi venerunt Antiochiam, & congregata multitudine reddiderunt epistolam. Qui quum legissent, gauisi sunt super consolatione.* Posteà manifestans, quòd & illi eos hortati sunt, addit: *Et Iudas & Silas etiam ipsi prophetæ cùm essent, sermone copioso hortati sunt fratres, & confirmarunt, commorantésque illic ad tempus, dimissi sunt cum pace*

cum pace à fratribus ad apostolos. Non iam seditiones & pugnæ: ideo & confirmatis illis abierunt cum pace. Contentiosius autẽ erga Paulum erant affecti. Vltrà & Paulus docet, ita nullus fastus erat in ecclesia, sed bene composita omnia. Et vide post Petrum Paulus loquitur, & nullus os eius obturat. Iacobus fert, & non resilit, illi erat principatus concreditus. Nihil Ioannes hîc, nihil alij apostoli loquuntur, sed silent, & non indignantur, adeò puræ à vana gloria erant illorum animæ. Sed videamus iterum quæ dicta sunt: Postquam autem siluerunt illi, inquit, respondit Iacobus dicens. Simeon narrauit quemadmodum primùm visitauerit deus. Ab initio vehementius quidem Petrus loquebatur, hîc autem mitius. Ita semper faciendum est his qui in magna potestate sunt, vt onerosa illa aliis permittant: ipsi autem mansuetius agant. Bene dixit: Simeon narrauit, quasi & ille aliorum dicat sententiam: vide vt hoc ostendit esse antiquum. Vt assumat ex gentibus populum, inquit, nomini illius. Non simpliciter electus est, sed nomini illius, hoc est, gloriæ illius. Non confunditur nomen illius, dum assumptionem gentium, gloriam vocat. Hæc enim maior gloria. Hîc aliquid etiam magnum insinuatur. Quale hoc: quia dicit, ante omnes hi. Post hæc conuertam, & reædificabo, inquit, tabernaculum Dauid quod cecidit. Si quis diligenter considerarit, nunc regnum Dauidis stare inueniet, regnante illo qui ex eo prognatus. Vbique itat hoc. Quid opus domiciliis & vrbe, quum non sint obedientes? Quale damnum ex destructione ciuitatis, quum omnes etiam animas suas impendere velint? Et ita non solùm stat, sed etiam clarissimum omnium factum est. Vbique enim nunc hæc canuntur, illud euenisse: igitur etiam hoc euenire oportet. Vt autem dixisset: Et reædificabo, addit causam illius: quare dicat, Vt requirant qui reliqui sunt homines dominum. Si igitur propter hoc, erecta est ciuitas propter illum, qui ex ipsis: manifestum quòd ædificatæ ciuitatis fuit causa gentium vocatio. Qui sunt reliqui? qui tunc relinquebantur. Sed vide illum, etiam ordinem custodire, & secundos illos inducere. Dicit dominus, qui facit omnia hæc. Non dicit solùm, sed etiam facit. Igitur dei opus est gentium vocatio. Aliud erat quod quærebatur, id quod & manifestius. Petrus dicebat: Nõ oportet illos circuncidi. Quid igitur hæc concionaris? Sanè non hoc dicebant, quòd non assumendi sint credentes, sed quòd post legem, etiam hoc Petrus bene cõcionatus est. Sed quoniam turbabat hoc omnium maximè auditores, etiam hoc iterum curat. Et vide: Id quod oportebat lege caueri: non seruandam legem Petrus adducit. Quod autem nostrum est, id & olim susceptum, hoc hîc dicit, & versatur in eo de quo nihil scriptum erat, vt curata illorum mente, concedendo tempestiuè inducat etiam illud. Ideo ego iudico non obturbandum esse illis, qui ex gentibus conuertuntur ad dominum: hoc est, non auocãdos esse. Si enim deus vocauit, ille autem traditiones subuertunt, Pugnamus cum deo. Et bene dixit: His qui ex gentibus conuertuntur, manifestans supernam dei erga illos curam, & obedientiam ac crudelitatem illorum in vocatione. Quid est iudico ego: id est, cum potestate dico esse scribendum illis. Vt abstineant, inquit, ab immolatis idolorum, & fornicatione, & suffocato, & sanguine. Hæc enim licèt corporalia, sed obseruatu necessaria, quoniã magna procurant mala. Et ne quis obiiciat: Quare non & Iudæis eadem scribimus, addit: Moses ab ætatib⁹ antiquis per singulas ciuitates habet eos qui ipsum prædicant. Hoc est, Moses illis continuò loquitur. Hoc est enim quod per omne sabbatum legitur. Vide quantùm se attemperat. Hic nihil nocuit, instituit illis doctorem, & concessit beneficium nihil obstãs, admonitis Iudæis vt audiant illum per omnia, & abductis his qui ex gentibus. Et per quæ voluit illum honore & commendare eis, per ea ab illo gentes abduxit. Quare igitur non ab illo discunt? propter suam incredulitatem. Hinc ostendit, quòd & hos nihil ampli⁹ oportet seruare. Quòd autem non scribemus, non est quòd illi debeant aliquid amplius præter hæc seruare, sed quòd habent, dicẽtem. Et non dixit: Ne offendamus illos, neve subuertamus, id quod dicit Paulus Galatis: Sed, non obturbandum: *Galat. 1. a* id quod nullum ostendit esse opus, sed solam obturba- *& 5. b* tionem, quæ totum negocium perderet. Et videtur quidem etiam legem seruare, eo quòd hæc ex illa sumpta sint: soluit autem illam, hæc sola accipiendo: quanuis sanè sæpe eis de illis dictum, vt videatur etiam legem honorare: idq; non quasi à Mose dicens, sed quasi ab apostolis, & multa faciens mandata, vnum discerpsit. Hoc maximè illos quietos fecit. Mira autem dispẽsatione facta est contradictio, vt post contradictionem firmius sit dogma. Tunc visum est apostolis, inquit, viros primarios inter fratres mitti. Non fortuitò assumptos, sed primarios electos mittunt. His qui Antiochiæ erant, & in Syria ac in Cilicia. Ibi morbus natus erat. Vide vt nihil molestum contra illum dicunt, sed ad vnum solum spectantes, vt extirpetur quod natum. Hoc enim & eos qui illic seditiosi erant, confiteri faciebat. Non dixerũt: Impostores illi & pestilentes, & aliqua id genus conuicia, quãuis alioqui licuisset. Facit istud Paulus, sicut quãdo dicit: O plene omni dolo. Hîc autem errore corre- *Suprà. 13. d* cto, non erat opus. Et vide: non ponunt quod quidam ex vobis iusserunt vos legem seruare, sed turbauerunt vos sermonibus labefactantes. Nulla magis propria dictio erat, nullus ita dixit: Animas quæ iam firmatę erãt: inquit, labefactantes, sicut in ædificatione, qui transferunt ab aliis facta. Quibus, inquit, non præcepimus. Visum igitur nobis, cõgregatis vnanimiter cum dilectis. Si dilecti non contemnant illos: si enim tradiderunt animas suas, & ipsi sunt fide digni. Misimus igitur, inquit, Iudam, & Silam, & illos sermone annunciãtes eadem. Oportebat enim non epistolam adesse solùm, ne dicant, quòd dolo extorserint, quòd alia pro aliis dixerint. Laus illa Pauli erat, obstruebat illorum ora. Propter hoc enim, neque Paulus venit solus, neq; Barnabas, sed etiam alij ab ecclesia, ne suspectus sit, quoniam ipse susceperat dogma, & non soli hi qui à Hierosolymis. Ostendit quo modo fide digni sint, non extollunt seipsos, inquit, non ita insaniũt. Ea propter etiam apposuit: Hominibus qui tradiderunt animas suas pro nomine domini nostri Iesu Christi. Et quare addidit: Visum est spiritui sancto & nobis, quum sufficisset dicere, spiritui sancto: ne putent humanum aliquid esse. Quod autem addit: Nobis, vt doceant etiam se acceptos esse, tametsi in circunciſione sint. Nihil oneris amplius imponendum vobis. Hæc dicunt: Quoniam ad infirmos homines sermo erat, & qui timuerant. Idcirco & hoc adiectum est. Cæterùm ostendit non esse sermonem ad gratificandum compositum, neque ad parcendũ illis quasi infirmis, sed contrarium. Magnus enim & doctorum pudor fuisset, superfluumque fuisset onus. Vide breuem epistolam nihil abundans habere, neque epicheremata, neque syllogismos, sed imperium. Erat enim legislatio spiritus. Sæpe vocant onus. Et iterum: Congregata

multitudine

Universidad de Deusto
Biblioteca

multitudine reddiderunt epistolam. Post epistolam etiam ipsi sermonibus exhortantur. Nam & hac re opus erat, vt & ita omni suspicione liberentur. Et ipsi, inquit, quum essent prophetæ, sermonibus multis exhortabantur fratres. Ostendit hîc fidelitatem illorum. Potuisset enim & Paulus, sed hos decebat. Commorantes autem ad aliquãtum tempus, dimissi sunt cum pace. Non iam seditio, nec auersio. Hîc mihi videtur, quòd ipsi dexteras acceperint, sicut ipse inquit. Dexteras dederunt mihi, & Barnabæ communionis. Posteà dicit, quòd nihil mihi contulerunt. Sententiam enim illius confirmarunt, laudarunt illam, & admirati sunt. Ostendit quòd etiam humanis rationibus liceat hoc conspicere, & non solùm à spiritu, quia peccarant peccatum correctu difficile. Huiusmodi enim non egent spiritu. Ostendit quòd alia non necessaria, sed superflua, siquidem hæc necessaria. Ab his si conseruaueritis vosipsos, bene facietis, inquit. Ostendit quòd nihil illis desit, sed hoc sufficiat. Potuissent certè & absque literis, sed epistolam mittunt, ita vt sit lex scripta. Et iterum, ita vt credant legi, & illis dicebant. Et illi hoc faciebant, ac cum pace. Porrò ne offendamur propter hæreticos: vide enim in principio prædicationis quanta offendicula, nõ dico ea quæ ab his quæ foris. Hæc enim nihil erant, sed quæ intus: vtpote primùm Ananias, deinde murmur, posteà Simon magus, mox illi qui accusabant Petrum propter Cornelium. Accessit illis fames. Super hæc omnia istuc ipsum vt caput malorum. Impossibile enim est bonum aliquid fieri, quin simul etiam pullulet malum. Itaque ne turbemur, si quidam offenduntur, sed & pro his gratias agamus deo, quia clariores nos efficit. Etenim non solæ afflictiones, sed etiam tentationes clariores nos reddunt. Si enim nullus esset deceptor veritatem inuadens, non foret vehemẽs & feruidus veritatis amator. At illi quum multi abstrahant, valde claresçit. Quid igitur? propter hoc fiunt offendicula? non dico, quòd deo hoc faciente. Absit, sed quòd ille etiam per illorum maliciam benefaciat nobis, alioqui nunquam fieri voluisset. Da illis, inquit, vt vnum sint. Postquam autem fiunt scandala, nihil nocet illis, sed etiam prodest. Sicut etiam hi qui ad martyriũ trahunt, vel nolentes martyribus prosunt. Non certè à deo ad hoc impelluntur: sic vtique & hoc loco. Ne videamus, quòd offendantur plerique. Hoc enim indicium est, dogma esse eximium, si multi simulent ac imitentur: nõ enim nisi bonum esset, simularent: & hoc iam faciam vobis manifestum. Vnguenta quæ fragrantia sunt, habent multos qui ea adulterent: nullus autem simulatione exprimere conabitur eum qui improbè agit, sed eum qui singulari vita clarus est: Quid ergo respondebimus gentibus? Venit enim gẽtilis ac dicit: Vellem fieri Christianus, sed nescio cui adhæream, multæ inter vos sunt sunt pugnæ, seditiones ac tumultus, nescio quod dogma eligam, quod præferam: singuli dicunt, Ego verum dico. Cui credam nescio, quum ego scripturarum sim ignarus, & illi vtrinq; idem prætexunt. Sanè hoc multùm pro nobis: nam siquidem diceremus nos rationibus credere, meritò turbareris, sed quum scripturas accipimus, & illæ simplices sunt ac veræ, facilè tibi fuerit iudicare. Si quis illis consentit, Christianus est: si quis contra illas pugnat, procul est ab hoc canone. Quid igitur si veniens ille dicat, Hoc habere scripturam: tu autem aliud dicas, aliter scilicet enarrãdo scripturas mentem illarum pro te trahens? Tu igitur dic mihi, mẽtem ne habes & iudicium: Et quo modo possem, inquit, nescio iudicare vestra? Discipulus fieri vellem: tũ autem me doctorem facis. Si hæc dicat, quid respondendum, inquit, quo modo illi persuadendum? Interrogabimus, an hoc illi cauillum sit? item non condemnet gentiles? Omnino aliquid dicet. Non enim suis nõ condẽnatis, ad nos diuertet. Rogabimus quam ob causam sua condemnet. Non enim temerè condemnat, manifestum quòd dicet, eo quòd creaturæ sunt, & non inconditus deus. Igitur hoc quidem inuenies apud alias hæreses: cõtrarium autem apud nos. Quam ob causam? Omnes fatemur Christum deum. sed videamus vtri hoc oppugnent. Nos dicentes deum: digna deo etiam loquimur, quòd potestatem habeat, quòd non sit seruus, quòd liber sit, & à se omnia faciat. Ille autem contrarium. Iterũ rogo: Si medicinã discere velles, num obiter & vt euenit quæ dicuntur, susceptурus esses, tametsi multa apud illos sint dogmata? Certè non est viri accipere simpliciter omnia quæ audit: at si iudicium habueris ac mentem, omnino quod bonũ est, scies. Filium dicimus nos, & verè dicimus. Illi autem dicunt quidem, sed non fatentur. Vt autem manifestius dicam: Illi habent quosdã à quibus appellantur, prout enim hæresiarchæ nomen, ita & secta vocatur. Nobis autem nullus vir nomen dedit, sed fides ipsa. Porrò cauillum est ac prætextus. Quare enim? dic oro: si quidem empturus vestem, quanuis artis textoriæ imperitus sis, hęc verba non dicis? Nescio emere, illudunt mihi, sed facis omnia ita vt discas. Etiã si quid aliud emere vis, omnia facis, & curiosè inquiris: hîc autem hæc dicis, quasi propter hãc rationem nihil susceptурus sis. Sit autem quis, nulli omnino dogmati addictus, si etiam ille dicat, id quod tu de Christianis dicis? Tanta multitudo hominum est, & varia habent dogmata: nam ille quidem Ethnicus est, alius autẽ Iudæus, & iterum alius Christianus, nullum dogma amplecti oportebit, quia inter se pugnant. Ego discipulus sum & iudex esse nolo, nullumq; dogma condemnare potero. Non iam ille prætextus locũ habet: nam quemadmodum potuisti adulterinum refutare, ita poteris etiam huc veniens quòd nam vtile sit probare: nam ille quidem nullo dogmate condemnato facilè hoc dicet: qui autem cõdemnarit, etiamsi non valde eximius sit: si pergat, poterit videre, quãnam re opus sit. Itaque ne cauillemur, ne prętextus quęramus. Hæc enim facilia sunt. Vis tibi ostendam, quòd hæc prætextus sint? Scis quæ facienda, & quæ non facienda? quare igitur facienda non facis, sed ea quæ non facienda. Fac illa & recta ratione quære à deo, & ille tibi omnino reuelabit. Non est personarum acceptor, inquit, deus, sed in omni gente, qui timet illum, & operatur iustitiã, acceptus illi est. Non est possibile, quòd is qui absque acceptione personarum audit, non persuadeatur. Nam sicut si regula esset, secundum quam omnes dirigi oportebat, non multo opus prætextu, sed malè metientem facilè deprehenderemus: ita & nunc. Quo modo igitur nõ vident? Multa facit etiam imaginatio humanæq; causæ. Hoc etiam de nobis, inquit, illi dicunt. Quo modo? Nunquid scindimur ab ecclesia? num hæretiarchas habemus? num ab hominibus cognomen habemus? nunquid nobis dux quidem est, sicut illi Marcion, & illi Manichæus, huic Arius? alteri verò alius hæreseos dux? Quòd si & nos agnominationem cuiusdam sortimur, sed non vt ab hæresiũ principibus, sed vt ab his qui præsunt nobis, & gubernat ecclesiam. Non habemus doctores super terrã, absit, vnum habemus in cœlis. Et illi, inquit, eadem prętexunt. Sed assistit nomen accusans illos, & obturans nomina.

Gal.2.b

Ioan.17.b

Supra 2.od

Universidad de Deusto

nomina. Multi fuerunt gentiles, & nullus hæc rogauit. Et apud philosophos erant hæc, & nullus prohibitus est eorum qui hæresim rectam habent. Quare non dixerunt, quando hæc mouebant, quia & hi & illi Iudæi cui oportet nos credere? sed crediderũt sicut oportebat. Igitur & nos credamus diuinis legibus, & omnia faciamus, prout illi placet, vt cum virtute præsente vita transacta, bona quę diligentibus illum promissa assequi valeamus, Gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul ac spiritui sancto sit gloria, imperium, honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Paulus autem & Barnabas versabantur Antiochiæ, docẽtes & euangelizãtes cum aliis multis sermonem domini. Post aliquot autẽ dies dixit Paulus ad Barnabã: Agè conuertamur, & visitemus fratres per singulas ciuitates, in quib⁹ annũciauimus sermonẽ domini, quo modo habeãt. Homil. XXXIIII.

VIde iterum, quanta humilitate cum aliis sermonem communicant. Et iam quidem reliquorum apostolorũ consuetudinem descripsit Lucas, ostendens quòd vnus quidem tenerior, & ad condonandum propẽsior: alter autem exactior & austerior. Varia enim sunt dona. Quòd autem & hoc donum sit, sed illud quidem aliis hominũ moribus congruit: hoc autem aliis: & si commutentur, inutilia futura sunt. Et videtur quidẽ esse exasperatio: omnia autem singulari dispensatione contingunt, ita vt vnusquisque congruum locum sortiatur, quod & factum est. Et aliter: Etiam oportebat non omnes in æquali honore esse, sed alium quidem præesse, alium verò subditum esse, & hoc suam dispensationem habet. Nam Cyprij nequaquã se tales exhibuerant, sicut Anthiocheni & reliqui. Et alij magis opus habebant teneritudine, alij vero seueritate, *Barnabas autem volebat simul assumere, & Ioannem qui vocabatur Marcus: Paulus verò volebat, vt is qui ab illis defecerat à Pamphylia, & non ierat simul ad opus, ne simul assumeretur. Facta est igitur exacerbatio, ita vt separarentur alter ab altero. Et tunc Barnabas assumpto Marco nauigaret in Cyprum, Paulus verò allecto Sila egressus est, & traditus gratiæ dei à fratribus.* Sic & in prophetis inuenimus varias sententias, & varios mores. Erat Helias austerus, Moses verò mitis. Et hic quoq; asperior est Paulus: sed vide etiã hoc loco illius mansuetudinem. Volebat, inquit, vt is qui defecerat ab illis à Pãphylia, ne simul assumeretur. Sic dux quidam belli non vellet baiulum semper esse sordidum, & inter lixas: Ita neque apostolus. Hoc etiã alios docuit, & illum emẽdauit. Dicet igitur quis: Malè igitur fecit Barnabas? Minimè. Quoniã & valde absurdum putare hoc esset. Et quo modo non absurdum, ob rem paruam dicere illum malũ? Sed vide, quia primũ quidem malum nullum fuit, si contenti salute gentibus, auulsi sunt alter ab altero, sed etiam magnum bonum, quoniam nisi hoc fuisset, haud facilè relicturus fuisset alter alterum. Tu autem admirare hunc, quòd neq; hoc celarit: sed dicis, quamuis illos separari oportuerit, id tamen sine exacerbatione fieri debebat. Itaque maximè hinc ostenduntur humana: nam quum in Christo hoc oportebat fieri, multò magis hîc. Et aliter: Exacerbatio non fuerit mala, quando pro talibus vnusquisque contendit, idq; iusta cum ratione. Itaque si quis illorum exacerbatus, quod suum, & quod in suã gloriam quæsiuisset, bene: si autem vterque volebat docere & instituere, & hic quidem hanc, ille autem aliam viam ingressus est: quale hoc fuerit crimen? Multa etiam humana ratione faciebant. Non enim fuerunt lapides, vel ligna. Et vide Paulum etiam accusantem, & causam dicentem: Reuerebatur enim Barnabam præ magna modestia, vtpote, quia in talibus sibi communicarat, & cum ipso fuerat, sed non sic reuerebatur, vt propterea quod oportebat curare, negligeret. Vter igitur melius consuluerit; non est nostrum pronunciare, sed quòd magna fuerit dei ordinatio, quandoquidem hi quidem secundam visitationẽ assequuti sunt, illi autem nullam. Non simpliciter commorati sunt in Antiochia, sed docebant. Quid docebãt, quid nam euangelizabant? alios quidem esse fideles, alios verò nondum: nam plurima oriebantur offendicula, propter quæ opus erat ipsorum præsentia. In hac quæstione audiendum, non quòd diuerti fuerint in sententiis, sed quòd alter alteri morem gesit: vnde ex discessione maius bonum fuit, & res hinc occasionem sumpsit. Quid igitur? Inimici ne inter se discesserunt? absit. Vides enim quòd Barnabas posteà multùm à Paulo in epistolis celebratur. Exacerbatio, inquit, facta est, nõ inimicitiæ, neque contentio. Tanta autem fuit exacerbatio, vt separarentur. Et meritò: nã vterque studebat esse bonæ frugis. Hoc posteà nõ accidisset propter communionem cum illo. Mihi videtur etiam diserte separatio illa facta, & quod inter se dixerint: Quoniam ego non volo, nec tu vis, ne pugnemus, distribuamus prouincias: & ita sibi inuicem multùm cedẽtes hoc fecerũt. Volebat enim Barnabas non deiici quod à Paulo erectum. Idcirco & secessit, volebat similiter & Paulus, non infirmare quod illi visum. Eapropter & ipse idem facit ac secedit. Vtinam & nos tales secessiones faceremus, & sic ad prædicandum abiremus. *Paulus verò electo Sila egressus est, traditus gratiæ dei à fratribus.* Admirabilis est hic vir, & valde magnus, plurimúmque profuit Marco pugna hæc. Seueritas enim Pauli conuertit illum: benignitas verò Barnabæ fecit, ne porrò relinqueretur. Et ita certant quidem, ad vnum autem finem tendebat vtilitas. Etenim videns Paulum velle diuelli, valde territus est, & condemnauit seipsum. Et iterum videns Barnabam sic sibi opitulantem, valde illum dilexit, corrigebatúrque discipul⁹ præceptorum pugna: tantum abfuit, ne offenderetur. Etenim si hoc propter honorem suiipsorum feciſſent, meritò offensus fuit: quum autem propter alterius salutem, & propter vnum contendunt, ita vt declaretur eum, qui illum honorarit, bene consuluisse: quid absurdum? Vide sapientiam Pauli, non prius transit ad alias ciuitates, priusquam eas quæ acceperant verbum, visitasset.

Perambulabat autem Syriam ac Ciliciam confirmans ecclesias. Cap. XV.
Peruenit autem & Derben ac Lystram. Etenim insipientiæ est temerè currere. Hoc & nos faciamus: Primos primùm instruamus, ne illi sint impedimento posterioribus. Visitemus, inquit, fratres, quo modo habeant. Et hoc ignorabat meritò, vt veniens fratres inuisat. Vide illũ semper alacrem solicitum esse, nõ desidem sedere, tametsi plurima ferret pericula. Vides non formidinis fuisse, in Antiochiam venisse? Etenim vt medicus ad ægrotantes abit. Etiam necessitatem visitationis manifestauit, dicens: In quibus annunciauimus verbum. Recessit Barnabas, & non vltra simul profectus est. Assumpto, inquit, Sila, & traditus gratię dei. Quid hoc est? Orauerunt, inquit, rogauerũt deum. Vide vbique orationem fratrum magna posse, & nunc pedes ambulabat, & in itinere videre volẽtibus proderat. Meritò: nam quando festinabant, nauigabant: nunc autem non item.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et ecce discipulus quidam erat illic nomine Timotheus, filius mulieris Iudææ fidelis, patris autem Græci, qui testimonium habebat à fratribus in Lystris & Iconio: hunc iussit Paulus secũ egredi, & assumptum circuncidit illũ propter Iudæos qui erãt in locis illis. Sciebãt enim omnes quòd pater eius Græcus erat. Dignum est vt obstupescamus Pauli sapientiam, qui tantopere pugnauit propter circuncisionem, qui omnia mouerat, & non prius destitit, quàm correxisset confirmatum dogma. Circuncidit discipulum, non solùm alios non prohibet, sed etiam ipse hoc facit, & ita omnino ad vtilitatẽ spectabat, & nihil cum animi præcipitatione agebat.

Hunc voluit, inquit, *secum egredi.* Mirabile hoc quòd & illum assumit, propter Iudæos, inquit, qui erant in illis locis. Hæc est causa circuncidendi: Non enim ferebant audire verbum ab incircũciso. Et cur? Vide opus: Circuncidit vt circuncisionem tollat. Dogmata enim prædicabat apostolorũ. Vides pugnam, & per pugnã, ædificationem, non per alia impugnant, sed etiam ipsi contraria faciunt: ita ecclesiam ędificabant, dogma asserebant, non circuncidendi, Et circuncidit. *Et abũdabant numero quotidie.* Vidisti vtilitatem circũcisionis? Deinde non diutius moratur in illis locis. Visitandi enim gratia aderat. Sed quid vltrà procedit. *Cùm autẽ transirent per ciuitates, tradebant eis seruanda decreta, quæ erãt constituta ab apostolis & presbyteris, qui erant in Hierusalem. Itaque ecclesiæ confirmabantur fide, & abundabant numero quotidie. Quum pertransissent autẽ Phrygiam & Galaticam regionem, prohibiti sunt à spiritu sancto, ne loquerentur sermonem in Asia. Relicta Phrygia & Galatia in mediterraneam festinant. Vt autem venerunt per Mysiam, tentarunt in Bithyniam proficisci, & non permisit illos spiritus.*

Quare igitur prohibiti fuerunt? Non dicit. quòd autem prohibiti fuerint dicit, docens nos quærere solùm, & non inquirere causas. Et ostendens quòd multa etiã humano more faciebant. *Vt autem transierunt Mysiam, descenderunt in Troadem, & visio per noctem apparuit Paulo. Vir quidam erat Macedo, stans, & obsecrans illum ac dicens, Transiens in Macedoniam, iuua nos.* Quare visio, & spiritus sanctus nõ prohibuit? Voluit illos etiam sic attrahere, alioquin & sanctis non est rarum videre visiones. Et ab initio ipse visionem viderat. Virum ingressum & imponentem sibi manus, posteà propter hoc illum trahit illuc, vt diffundat prædicationem. Etiam propter hoc prohibetur morari in aliis ciuitatibus, Christo ipsum vrgente. Nam hi quidẽ fruituri erant Ioanne multis temporibus, & forsan non multum habebant opus. Illum autem abire oportebat, & in diuersum posteà transiens proficiscitur. *Vt autem visionem vidit, statim quæsiuimus proficisci in Macedoniã, certi facti, quòd aduocarit nos dominus ad euangelizandum illis. Vt autem soluimus à Troade, recto cursu venimus in Samothracen, & sequenti die Neapolim, & inde Philippos, quæ scilicet est prima Macedoniæ ciuitas colonia: Eramus autem in illa ciuitate conuersantes diebus aliquot.* Hîc illi etiã Christus apparet, dicens, Quia Cæsari oportet te assisti. Deinde dicit etiam locos, vtpote historiam narrans, & ostendens vbi moram traxerit, indicátque quòd diutius in maioribus ciuitatibus, alias autem præterierit citius. Dignitas ciuitatis est esse coloniam. Sed iterum videamus quæ dicta sunt: Necessitatem Barnabæ iniungit, dicens, Visitemus ciuitates in quibus annunciauimus sermonem, quum non oportuerit rogare illum, quem postea accusaturus erat. Hoc autẽ & de deo ac de Mose legimus: hic quidem rogat, ille autem irascitur, vt quãdo dicit, Num pater eius spuit in faciẽ eius? Et iterum, Dimitte me, & iratus delebo populum hunc. Et Samuël quando luget Saülem. Per vtrunque enim magna bona fiũt. Ita sanè & hic ille quidem irascitur, sed non iste. Hoc etiam apud nos fit. *Et exacerbatio,* Meritò vt ille instruatur, & ne videatur fabula esse quod agitur. Non enim qui vbique cedit, hic non cessisset, & qui sic Paulum dilexit, vt etiam anteà quæsierit illum in Tarso, & adduxerit illum ad apostolos, & communem fecerit eleemosynam, & quod ad dogma attinet, communiter susceperit. Itaque nõ propter hanc rem iratus fuisset, sed separantur alter ab altero, vt sic erudiant & perfectiores reddant per suam separationem, eos qui doctrina ipsorum habebant opus. Quemadmodum ergo & alibi facit, dicẽs, Vos autem ne defatigemini bonum facientes. Et increpat quidẽ alios, iubet autẽ benefacere erga omnes. Hoc etiã consuetudo habet. Hîc mihi vidẽtur etiam alij simul indignati esse Paulo. Et posteà seorsim etiam illis acceptis omnia facit, & admonens, & exhortans. Multùm potest cõcordia, multùm charitas, etiamsi pro re magna roges, etiamsi indignus sis, propter propositum audieris, ne time. Perambulabat itaque ciuitates, & ecce erat discipulus, nomine Timotheus, qui testimoniũ habebat à fratribus in Lystris ac Iconio. Magna fides Timothei, quia ab omnibus testimonium habet. Quãdo discedit Barnabas, alium illi conferendum inuenit. De hoc inquit, Memor lachrymarum tuarum, & fidei tuæ nequaquam simulatę, quę sanè fuit primùm in auia tua Loide, & matre tua Eunice. Et assumptũ illum, inquit, circuncidit. Quare autem ipse addit, dicẽs, Propter Iudæos qui erant in locis illis, propterea illum circuncidit, vel etiam propter patrem. Gentilis igitur quũ esset, mansit. Igitur non erat ex circuncisione. Vide iam legem solui. Quibusdam autem videtur post prędicationem illum natum esse. Sed forsan hoc non est. Ab infantia enim, inquit, sacras literas nosti. Igitur illud est dicendum, vel si non hoc, quia futurus erat episcopus, & non decebat incircuncisum esse. Iam gentibus nihil tale seruandũ. Neq; hoc paruum erat, vbi scilicet post tantum tempus hoc illos offendebat. Initium destructionis erat, quòd gentes hæc non seruabant, & nihil incommodabantur, neq; minuebantur in fide, voluntariè enim posthac desistebant. Igitur prædicaturus, ne dupliciter verberet Iudæos, circuncidit illum, quanuis ex dimidio esset: natus enim est ex patre gentili, matreq; fideli. Attamẽ quia magnum erat opus hoc quod inter gentes, non curabat illud. Sermonem enim oportebat dispergi, propter hoc & ipse illum circuncidit. Vide etiam hoc loco, magnum quiddã fieri, dum sibi contraria videtur facere. & quod factum bonum: & abundabant numero, inquit. Vide quòd non solùm nihil nocuit circuncisio, sed etiam plurimùm profuit. Vt autem visionem vidit, statim inquit, quæsiuimus proficisci in Macedoniam, certi facti, quòd aduocarit nos deus. Vide quòd iam non per angelum monetur, sicut Philippus & Cornelius: Sed quo modo? Per visionem apparet illi, aliquantò humanius, & non iam diuinius. Nam ibi quidem facilius creditur, & humanius apparet, illic autem violentius ac diuinius. Nam vbi quidẽ solùm vt prædicaret festinauit, ad hoc somnium appa ret ei: vbi verò non permittitur prædicare, ibi spiritus reuelat. Sic & illic Petro, Surge, descende. Nõ enim facilia operatur spiritus, sed sufficit illi somnium. Quin & Iosepho facilè credenti somnium apparet, aliis verò visio. Ita & Cornelio, & illiipsi. Et Ecce, inquit, vir Macedo, stans, obsecrans, ac dicens. Non dixit imperans, sed obsecrans: hoc est, pro illis qui indigebãt hac cura.

Num.12.d *Exod.32.b* *1.Reg.15.g* *Supra 16.a* *2.Tim.1.b* *Supra 10.b*

cura. Quid est συμβιβάζοντες, hoc est, coniectantes & certiores facti. Nam quia Paulus & nullus alius vidit, & quòd prohibitus est à spiritu, & quòd apud terminos erant: ex his omnibus hæc collegerunt, quid faciẽdum. Et aliter: Etiam nauigatio hoc declarabat. Non enim erat multum temporis ex quo in illam radicem Macedoniæ venerant. Et ita exacerbatio illa inter eos vtiliter facta esse comprobatur. Alioqui spiritus sanctus non sic operatus fuisset, nec Macedonia sermonem susc episset, tãtusq; profectus: Signum ex eo, quòd non humanum quiddam factum, quanuis etiam non dixit, quòd Barnabas exacerbatus sit, sed inter eos fuit exacerbatio. Si hic non exacerbatus est, nec ille. Hæc scientes, oro ne simpliciter hæc eloquamur, sed discamus & doceamus: non enim temerè scripta sunt. Magnum malum est ignorare scripturas, si à quibus vtilitatem capere oportebat, ab his incommodamur. Ita & remedia sæpe naturam habentia curatiuam, nesciẽtibus his qui vtuntur bene vti illis, corrumpunt ac pessundant. Et ab armis quibus se quis posset tutari, si nullus sit qui rectè circumponat, damnum accipi potest. Causa autem est, quia omnia magis quærimus quàm animæ vtilitatem, & aliena magis cõsideramus quàm nostram vtilitatem. Et domum quidem vt consistat sæpe quærimus, & non ferremus videre illam vetustate, vel tempestate subuersam vel collapsam. De anima autem nulla est cura, sed licèt fundamenta eius videamus putrefieri, & structuram ipsam, & ædificium: nullam tamen eius rei habemus rationem. Iterum armenta habentes, quid illis prosit quærimus, & equis suos pastores ac medicos, & omnia bene prospicimus. Et domus curamus, & de concreditis admonemus. Ita vt non simpliciter neque temerè abigamus, neque onus imponamus, neq; intempesta nocte educamus, neque alimenta vendamus, & apud nos sunt multæ leges de bestiis curandis, de anima autem nullus est sermo. Iterum quid dico de bestiis quæ nobis vtiles? Sunt multi qui passeres nullam vtilitatem habentes pascant, sed solùm delicias, & multæ etiam de illis leges, nihilq; omittitur vel negligitur. Et omnia magis curam⁹ quàm nosipsos. Sic omnib⁹ sumus ignobiliores. Et si quis per contumeliã nos dicat canes, dolemus: nos autẽ quando nosipsos contumelia afficimus, nõ verbo, sed opere, haud tantam adhibemus diligentiam animæ quantam canibus, & nihil graue nos ferre putamus. Videtis quantis cuncta tenebris plena sunt? Quot sunt qui curant canes, ne plus quàm par est impleantur, & ita vt efferri præ fame & esurie venentur, seipsos autem non curant: & ita docent non deliciari, vt & bestiæ philosophiam discant: seipsos autem permittunt in ferinam sæuiciem degenerare. Aenigma dixisse videor. Nã vbi sunt animalia philosopha? An nõ videtur tibi esse magnæ philosophiæ, quando canis qui mordet præ fame, postquam in venatione arripit & venatur, à præsenti esca abstinet, & mensam videns propositam, etiã fame vrgente expectat dominum? Erubescite à vobisipsis, docete ventres vestros vt sint philosophi. Nulla vobis defensio est, qui potest indere naturæ brutæ, quæ neque loquitur neque rationem habet, tantam philosophiã, multò magis potest sibiipsi. Quia enim diligentiæ humanæ est, & non naturę, oporteret alioqui omnes canes hoc habere. Fiatis saltem sicut canes. Vos me cogitis inde similitudines afferre. Oportebat enim à cœlestibus. Quoniam autẽ si dixero tale quid, dicitis, quòd illa magna sunt, propter quod nihil dico cœleste: Et si dixero Paulum, dicetis quòd ille apostolus fuerit: si dixero hominem, dicetis quòd ille potuit: Propter hoc neque hominem dico, sed bestiam. Et bestiam quæ hoc non habet à natura, ne dicatis quòd natura, & non electione hoc fecit. Et hoc profectò mirabile, quòd non sua electione, sed tua diligentia: non quòd fatigata, nõ quòd cursu dilacerata, non quòd suis laboribus apprehendit considerat, sed omnibus illis foras missis, domini præceptum seruat, & ventre fit superior. Etiam inquit, expectat enim laudari, expectat maiore frui mensa. Dic igitur & tibiipsi, quòd canis spe futuræ voluptatis præsentem contemnit, tu autem non vis spe futurorum bonorum, præsentia despicere: sed ille quidem scit quòd si intempestiuè & secus quàm domino placet alimentum degustat, etiam illo priuatur, & neq; constitutos cibos accipit, sed plagas pro alimento. Tu autem neque hoc potes videre, & id quod à consuetudine didicit ille, hoc tu per rationem tuam non corrigis. Imitemur canes. Hoc dicuntur facere & Aquilæ & Accipitres. Et sicut se gerunt canes in feras & capreas: ita illæ in volucres, & idipsum ab humana institutione. Hæc nos condemnare possunt. Hæc nos trahere. Dicam & aliud, Equos agrestes & indomitos apprehensos, licet recalcitrent ac mordeant, in tam breui tempore ita periti eruditi sunt, vt eques ex composito incessu, insidens oblectetur. Animam autem, quum absque ordine graditur, nullus curat, sed & saltat & calcitrat, & humi trahit, sicut puellus, & multa fœde agit, & nullus illi adhibet psalides & retinacula pedũ, & frænos, neque insidet peritus eques, Christum dico. Propter hoc omnia confusa sunt. Nam quia etiam canes doces imperare ventri, & furorẽ in leone domas, & ferociam in equo, doces etiã loqui aues: quo modo non absurdum brutis naturis rationalia indere opera: in rationalem autem, brutorum ingenia & affectiones introducere? Nulla nobis est venia. Omnes qui bene agunt, nos accusant, tam fideles quàm infideles. Nam & infideles bene agunt, & bestiæ, & canes, & non soli homines, sed & nos nosipsos accusabimus, quãdo quidem voluerimus bene agere. Si autẽ ignaui fuerimus, exhibilabimur. Etenim qui excellẽter mali sunt, multi sæpe quia voluerũt mutati sunt. Causa autem hæc quã dixi, Quia obambulamus quærentes quæ nostra sunt, non quæ proximorum. Si domum extruxeris magnificam, domus vtilitatem, non tuam vidisti: si equum bonum curaueris, similiter. Nullus solicitus est, vt sit anima bona: quanuis vbi hæc bona fuerit, non est illis opus: si autem non, neque ex illis vtilitas est. Sicut & de sponsa dicitur, licèt thalami sint ex velaminibus aureis, etsi assunt chori mulierum pulcherrimarum, etsi rosæ ac corollæ, etsi sponsus pulcher sit, etsi ministræ, etsi amicæ, etsi omnes decentes sint, illa autem deformitate plena, nulla vtilitas: sicut neque damnum, si illa pulchra sit, ex illis. Quin & contrarium est, nam si deformis est, ab illis deformior apparet, ab istis autem pulchrior fieret. Ita certè etiam anima habet, quando pulchra est, non solùm non opus habet illis, sed etiam obumbrat pulchritudo illius. Philosophum enim non sic videmus in diuitiis, vt in paupertate fulgentem, nã illic quidem multi opibus adscribũt virtutem, & quia non indiget pecuniis. Quãdo autem in paupertate agit, & per omnia clarescit, & nihil turpe admittit, iam nulla corona afferri potest eiusce modi. Hãc igitur ornemus, si quidè voluerimus ditari. Quæ vtilitas, quando mulæ quidem albæ sunt, & pingues ac obesæ: tu au-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem insidens,macer, scabiosus es, ac deformis? Quæ etiam vtilitas, si lecti quidem molles, & varie ornati: anima autem pānosa,nuda,ac deformis? Quod lucrū, quando equus quidem composite ambulat, & saltanti quàm gradienti similior est,& cum saltatione ornatus mundo nuptiali, insidēs magis claudicet claudis, & ebriis,& insanietibus,distortisq; sit pedibus ac manibus? Dic sanè mihi, si quis tibi daret equum bonū & corpus vulneratsset,quæ vtilitas? Nūc animā distortam habes, & non est tibi curæ. Curemus nosipsos aliquādo,obsecro, oro, ne nos exhibeamus ignominiosiores ac fœdiores quàm illi sunt,& siquidē verbis conuicia in nos iactet quis,mordemur ac dolemus, re autē ipsa nosipsos contumelia afficimus & nō cōuertimur. Resipiscamus vel tardè, vt possimus etiā animæ magnam curā facientes,& virtute amplexantes,eterna bona assequi, Gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cū quo patri simul ac spiritui sancto gloria, imperium,honor,nunc & semper,& in secula seculorum, Amen.

Die autem sabbatorum, egressi sumus ciuitatem ad flumen vbi putabatur oratio esse, & sedentes loquebamur mulieribus quæ conuenerant. Et mulier quædam, nomine Lydia, purpurarum venditrix, ex ciuitate Thyatira, cuius cor dominus aperuit, vt attenderet his quæ dicebantur à Paulo. *Homilia XXXV.*

Vide iterum Paulum Iudaizantem,temporisq; ac loci rationem habentem. Vbi putabatur, inquit,oratio esse. Nō enim solum vbi synagoga erat,sed etiam foris precabantur, ita vt locum segregarent,quoniā crassiores erant Iudæi. Die autem sabbatorum, quando verisimile erat & turbam concursuram. *Et sedentes loquebamur mulieribus quæ cōuenerant. Et mulier quædam,nomine Lydia,purpurarum venditrix, ex ciuitate Thyatira,colens deum audiit, cuius dominus aperuit cor vt attenderet his quæ dicebantur à Paulo.* Vide iterum, vt est alienus à fastu. Mulier & humilis ista. Et manifestum ab arte,sed vide quantæ sapientiæ fuerit. Principiò quidē datur ei hoc testimonium,quòd coluerit deum. Deinde quòd ipsa vocarit apostolos. *Vt autē baptizata est illa & domus illius,obsecrauit,dicens: Domini mei, si iudicatis me fidelē deo esse, ingressi in domum meam manete, & coegit nos.* Vt autē baptizata est,inquit,illa,& domus illius. Cōsidera quo modo omnibus persuasit. Deinde vide sapiētiam quo modo blandè loquatur apostolis, quanta humilitate plenā sint verba. Si iudicatis me fidelem domino. Nihil contemptibile in his. Quē non mollirent hæc verba? non rogauit simpliciter, non permisit dominos esse, sed & coēgit valde. Hoc enim est coēgit nos, id est, his verbis. Vide quo modo statim fructū facit, & magnum lucrum putat, vocationem. Quòd autem fidelē iudicaueritis, manifestum ex eo quòd concredidistis mihi talia sacramenta, quæ nequaquam tradidissetis si me iudicassetis indignam. Et non ausa fuit anteà vocare,quàm baptizata fuit,manifestū faciens,quòd non aliter persuasisset. Quare autem Paulus & sui primùm non assenserunt,ita vt etiā cogerentur? vel quòd illam prouocabant ad maiorē alacritatem, vel quoniā dixit Christus, In quamcūq; ciuitatem ingressi fueritis, quis sit dignus interrogate, & illic manete. Atq; ita omnia singulari dispēsatione fiunt. Factum est autē euntibus nobis ad orationem, vt puella quædā habens spiritum Pythonis occurreret nobis,quæ quæstum magnū præstabat dominis suis diuinando. Hæc subsequuta Paulū ac nos clamabat dicens, Isti homines, serui dei altissimi sunt,qui annunciant nobis viā salutis. Quid? Nunquid & dęmon hæc loquebatur,& Paulus prohibuit? & ille malignè agebat & hic prudenter. Voluit enim hūc non esse dignum fide. Si enim admisisset illius testimonium Paulus, multos etiā fideles decepisset, vtpote ab illo approbatus. Propterea sustinet quæ per se dicūt, vt finem illi faciat. Et ipse permissione quadam vsus ad illius interitum. Igitur primùm quidē admisit Paulus, & respuit, non volens simpliciter iniicere signis. Vbi autem perseuerauit hoc dicere diebus multis, & opus mōstrabat: Hi homines,inquit,serui dei altissimi sunt, qui sanè annunciant nobis viam salutis. Tunc præcepit illi vt exiret, *Sed molestè ferens Paulus & conuersus, spiritui dixit, Præcipio tibi per nomen Iesu Christi, vt exeas ab ea, & exiit in illa hora. Videntes autem domini eius, quòd actum esset de spe quæstus sui, apprehensum Paulum ac Silam traxerūt in forum ad principes, & offerentes eos magistratibus, dixerunt: Hi homines turbarunt ciuitatem nostram, quum sint Iudæi, & annunciarunt mores, quos non licet nobis suscipere, neque seruare quum simus Romani.*

Vbique malorum causa pecuniæ. O Paganorum inhumanitatem,vt augeant pecuniam,puellam à demoniis vexari volunt. Arrepto Paulo & Sila dixerunt,inquit: Hi homines turbarunt ciuitatem nostram. Quid nam fecerunt? Quare igitur antehac non attraxistis? Iudæi, inquit, quum sint. Ita nomen cauillabantur. Et annunciant nobis mores quos non licet nobis suscipere,neque facere quum Romani simus. Maiestatis læsæ crimen dicunt. Et simul insurrexit turba contra illos. O inconsiderantiam, nō exquisierunt, neque communicarunt sermone,quanuis tanto miraculo facto,adorare oportebat vt seruatores ac benefactores habere: nam si pecunias volebatis, quare his diuitiis inuentis, non accurristis? Posse dæmones abigere clariores reddit, quàm ipsis credere, Ecce & hîc signa, sed pecuniarum cupiditas plus valuit. *Et multitum principes disruptis vestibus suis,iniecerunt eos virgis cædi, cúmque multas plagas eis imposuissent, coniecerunt eos in carcerem, præcipientes custodi carceris, vt diligenter custodiret eos.* Itaque Paulus quidem totum fecit, & miracula & doctrinam, periculorum autem & Silas particeps fuit. Quid est, molestè ferens Paulus? Malicia, inquit, dæmonis visa, sicut ipse alibi dicit: Non enim illius versutias ignoramus. Quare nō dixerunt, quòd dæmonem eiecerunt, quòd in deum impiè egerunt,sed maiestatis læsæ crimen faciunt,vnde & victos se declarant. Ita & de Christo dicebant: Non habemus regem, nisi Cæsarem. Omnis qui seipsum regem facit, contradicit Cæsari. *Et coniecerunt illos,* inquit, *in carcerem. Magnus furor. Qui quum tale præceptum accepisset, coniecit illos in interiorem carcerem, & pedes illorum diligenter asseruauit ad lignum.* Vide, & ille iterum in interiorem carcerem illos coniecit. Et hoc singulari dispensatione contigit. Quoniam enim magnum miraculum erat futurum, idoneus locus ad auditorium ille qui extra ciuitatem iudicatur, liber à tentationibus ac periculis. Vide vt historiæ scriptor illorum studia enumerare non erubescit: Vtpote quum esset ocium magis auscultabant his quæ dicebantur,& neq; ciuitas ista Philipporum magna erat. Hæc sanè sciētes & nos, neminem erubescamus. Apud coriarium manet Petrus, apud purpurariam Paulus, Vbi fastus? Igitur deum oremus vt aperiat cor. Deus autem aperit corda quæ volunt,est enim & excæcata corda videre. Sed videamus iterum quę dicta sunt: Mulier,inquit, *purpurariū venditrix cuius dominus aperuit cor, vt attenderet his quæ dicebantur à Paulo.* Itaq; aperire dei est,attendere autem illius,& ita

Luc. 10. a. b

1. Corin. 2. c

Ioan. 19. c

erat

Universidad de Deusto
Biblioteca

erat diuinũ ac humanum. Vt autẽ baptizata est, inquit, obsecrauit, dicẽs: Si iudicaueritis me. Vide, & baptizatur, & accipit apostolos eũ tanta supplicatione, multo maiore quàm Abraham. Et non dixit vllam aliã coniecturam, sed illud per quod seruata fuit. Non dixit si magnam mulierẽ, si piam iudicaueritis me. Sed quid? fidelem domino. Si domino, multò magis vobis, nisi dubitetis. Et non dixit apud me, sed in domum meam manete, ita vt ostendat hoc cum magna faciendum alacritate. Reuera fidelis mulier. Dic oro mihi, quis hic
Pythen. est dæmon? Deus, inquit, Pythõ. A loco sic dicitur. Vides quòd & Apollo dæmõ est? Et quoniam volebat in tentationes illos iniicere, atque ita magis manifestauit exacerbare & dicere, O sceleste & scelestissime. Si igitur scis, quòd viam salutis annunciant, quur non egre-
Supra 8. d deris cedens: sed id quod Simon volebat, dicens: Date B mihi vt cui imposuero manus, accipiat spiritũ sanctũ. Hoc & ille faciebat. Quoniam vidit clarescere, etiam hoc loco simulat. Hac ratione expectabat se relinqui in corpore, quòd hæc prædicaret. Si autem de homine dictum, quòd nõ est pulchra laus in ore peccatorum, multò magis de dæmone. Si ab hominibus testimoniũ non accepit Christus, neque à Ioanne, multò minus ab dæmone. Hoc enim prædicare non hominum, sed spiritus sancti est. Quoniam igitur arrogantius faciebant clamantes, clamore obstupefieri putarunt, dicentes: Hi homines turbant nostram ciuitatem. Quid dicis? persuades dæmoni? quare non & hic ille dicit, Filij dei excelsi? Tu dicis quòd turbant nostram ciuitatem, ille dicit, quòd annunciant vobis viam salutis. Tu dicis, tradunt nobis mores quos non licet suscipere. Vide illos neq; dæmoni auscultantes, sed vnã auariciam scilicet spectantes. Traxeruntq; illos, inquit, in forũ ad princi- C pes, & simul insurrexit turba contra illos. Vide illos nõ respondere, neq; defensionẽ dare vt maiore digni miraculo fiant. Quando enim, inquit, infirmor, tunc po-
2. Cor. 12. c tens sum. Sufficit tibi gratia mea, potentia mea in infir-
Ibidem. b mitate perficitur. Ita etiam ob mansuetudinẽ admirabiles erant. Quantò diligẽtior custodia fuit, tantò miraculum clarius: forsan seditionẽ illic voluerunt sedare, quoniã videbant turbã assistentẽ, & plagis quidem furorem iam sistere volebant. Quia autẽ in carcerẽ cõiiciunt, & præcipiunt diligenter seruandum, volebant causam audire. Et diligenter asseruare voluit in ligno, quasi dicat quis, in neruo. Quantis lachrymis prosequi oportet præsentis seculi statum? Illi quidem passi sunt, quæcunq; scilicet passi sunt, nos autẽ in deliciis, nos in D spectaculis. Vnde & perimus, & submergimur, remissionem & oblectamenta vbiq; sectantes, & neq; patimur, vel probro, vel sermone aliquo propter Christũ contristari. Horũ exemplorũ oro continuã habeamus memoriã, quanta passi sint, quãta sustinuerint, quo modo non turbati sint, quo modo non offensi sint. Dei opus faciebant, & hæc patiebantur. Non dicebãt, Quur hoc prædicamus, & non affert nobis præsidium deus? Verum & per hoc illis proderat, & absq; præsidio constantiores ac fortiores reddebat. Tribulatio, inquit, sustinentiam operatur. Obsecro igitur ne fluxã & remissam quæramus vitam: nam quemadmodũ hîc duplex bonum, quòd & fortes fiunt, & magna sunt præmia: ita illic duplex malum, & quòd molliores efficiuntur, & quòd in nullo bono sed in malo versantur. Nihil enĩ inutilius fuerit homine, qui omne tempus in deliciis & remissione consumit. Vir enim, inquit, non probatus, etiam reprobus. Reprobus nõ in his certaminibus,

sed in aliis omnibus. Desidia res inutilis est, & in ipsis deliciis nihil ita fructu carens, vt delicatè agere. Habet enim suam satietatem, neque tanta alimentorum, neque remissionis voluptas est, sed omnia friuola fiunt ac diffluunt. Agè ne inquiramus hanc. Si enim considerare voluerimus vter suauius agat, qui laborat, & in ærumnis viuit, vel qui in deliciis versatur, illum magis inueniemus: nam primò, corpus quidem eius qui talis est, enerue & ineptum est: deinde & sensus corporis non sunt tam synceri ac sani, sed molles ac languidi: vbi autem illi non sunt, neque sanitatis voluptas apparet. Quis equus vtilis est, is qui in deliciis, vel qui exercetur? Quæ nauis, eá ne quæ nauigat, vel quæ in litore manet? Quæ aqua, eà ne quæ fluit vel quæ stat? Quod ferrũ, an quod mouetur, vel quo nemo vtitur? nónne illud quidem splendet ac argẽto simile est: hoc autem rubigine consumitur, & vbique inutile est, ac etiam aliquid suæ materiæ amittens? Tale quiddam fit etiam in ociosa anima. Rubigo enim quædam apprehendit illam, & consumit splendorem ac alia omnia. Itaque quá nam re detergetur rubigo illa? Cote tribulationum. Illæ vtilem facient animã, & ad omnia accommodã. Quo modo enim poterit affectiones scindere, acie hebetata & quasi plumbea esset, flexili? Quo modo diabolum fauciabit? Cui autem non est onerosus homò, aqualiculum pinguissimum parans, & quasi belua marina trahendus? Non loquor de his qui natura sũt tales, sed de his qui ex delicata vita, corpora sua effecerunt talia. Oritur sol, & claros vbique diffundit radios, excitat singulos ad opera. Agricola arrepto ligone egreditur, faber ferrarius suos folles apprehendit, & singuli opifices quod sibi congruit, & inuenies vnumquenque sua instrumenta in manus sumere. Mulier fusum vel contexta. Ille autem quasi porci statim à matutinis horis ad pascendum ventrem egreditur, quærens vt mensam præsumptuosam instruat, tametsi hoc solùm sit brutorum, primo mane pasci, quoniam ad nihil vtilia sunt quàm ad mactandum. Illa autem quæ dorso gestant, & operibus apta, etiam ipsa à noctu ad opus egrediuntur. Hic autẽ à lecto surgit, Sole iam totum implente forũ, & omnibus labore satiatis. Surgit autem sese distendens, sicut sus ipsa quæ impinguatur, optima diei parte in tenebris consumpta. Deinde sedet lõgo tempore in lecto, præ hesterna crapula inuenire vestes & alia non valens, & consumpta magna parte in illis, tum seipsum comit ac ornat, & procedit turpitudinis spectaculum, nihil habens hominis, sed omnia quæ sunt bestiæ, in humana forma apparent, oculi lippiunt, vinum os olet, misera anima quasi in lectum coniecta, ob varietatem ciborum sine modo infusorum, pondus carnium circunferens sicut elephas: tandem veniẽs sedet in locis, dicit, facitq; talia, vt melius esset illum adhuc dormire quàm vigilem esse. Si pericula grauia denunciantur, quauis puella trepidior fit: si vtilia, puello quouis laxior ac mollior est. Vultus eius oscitationibus plenus est, omnibus adhæret qui volunt malè agere, & si non ipsis hominibus, certè illorum affectionibus. Et ira talem facilè excitat, & concupiscentia, & inuidia, & omnia. Omnes adulantur, omnes ministrant, molliorem quàm est facientes animam, & quotidie prodit cũ insigni quadam noui morbi accessione. Vbi in rerum inciderit difficultatem, cinis & puluis fit, & nihil ei fericæ vestes prosunt. Hæc à nobis non sine causa dicta sunt, ne quis dissolutè & inutiliter viuat. Ociumi enim & voluptas ad operatio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nes inutiles,ad gloriam ſolum,& ad delicias reſpiciũt. Quo modo nõ omnes talem condemnabũt,& domeſtici,& amici,& cognati? Quis autem non iuſtus dicet, Onus hic eſt terræ, fruſtra aduenit in mundum talis, immò non fruſtrà, ſed in malum ſui capitis, in damnum proprium,in detrimentum aliorum? Quid igitur videtur dulcius, hoc enim nunc quæritur, ocio & feriatione? Et quid fœdius homine,qui non habet quod operetur, quid laborioſius, quid miſerius: nõnne hoc plurimis vinculis deterius? toto die in foro quotidie oſcitare & ſpectare homines prætereũtes. Animę enim natura eſt, vt ſemper moueatur & quieſcere nequeat. Deus hoc animal condidit operationibus deditum, & ex natura eius eſt operari, & præter naturam eius, eſſe ocioſum:ne ab ægrotantibus cauſam probemus, ſed à re ipſa experimentum capiamus. Nihil vacatione moleſtius,nihil ocio. Ideo neceſsitatem operandi indidit B nobis deus. Omnia enim ab ocio damnum accipiunt. Etenim & oculus & os & venter, & vnumquodq; mẽbrorum niſi quod ſuum eſt operetur, in extremum incidit morbum. Hoc autem maximè in anima eſt:nam ſicut ocium mala res eſt, ita & operatio quæ non congruit. Sicut enim ſi quis non comedit,dentibus nocet: ita quæ comedit quæ non accõmoda, ſtupere illos facit: Ita ſanè & hoc loco,ſi vel non operatur, vel operatur quæ non conuenit. Igitur vtrunque fugere ſtudeamus,& ocium, & opus ocio deterius. Et quod eſt illud? auaricia,ira,inuidia,& reliquæ affectiones,ab his vacemus,vt æterna nobis bona promiſſa cõſequamur. Gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti,cui cum patre ſimul ac ſpiritu ſancto ſit gloria &c.

Media autem nocte Paulus ac Silas orantes,laudabant deum,& audiebant illos vincti. Repentè autem terræmotus factus eſt magnus, ita vt mouerentur fundamenta carceris. Apertę ſunt autem ſtatim ianuæ, & omnium vincula ſoluta ſunt. *Homilia XXXVI.*

QVid illis animabus conferendum? Multis plagis acceptis flagellati ſunt, cõtumeliis affecti ſunt,extremè periclitati ſunt, in neruum cõiecti ſunt, inq; carcerem interiorem, & neq; ſic dormire poterant,ſed tota nocte vigilant. Videtis quantum bonum ſit afflictio? nos autem & in mollib⁹ lectis,& metu territi, totas noctes dormimus, fortaſsis propterea inſomnes manſerunt, quoniam in periculis fuerunt. Nunquid ſomni tyrannis illos cepit? nunquid dolor inflexit? nunquid metus conſternatos reddidit? Atqui hæc quæ illos excitabant alacresq; faciebant, etiam magna voluptate implebãt. Media autem nocte, D inquit, orantes laudabant deum, audiebant autem illos vincti. Nouum enim videbatur eſſe ac admirabile.

Repentè autem terræmotus factus eſt magnus,ita vt commouerẽtur fundamenta carceris,apertæ autẽ ſunt ſtatim omnes ianuę,& omnium vincula ſoluta ſunt. Terræmotus factus eſt,ita vt cuſtos è ſomno excitaretur,& ianuæ apertæ ſunt,vt factũ fieret mirabile. Hæc vincti non videbant, alioqui fugiſſent omnes. *Experrectus autem cuſtos carceris, videns apertas ianuas carceris,arrepto gladio ſeipſum interempturus erat, putans effugiſſe vinctos:clamauit autẽ voce magna Paulus,dicens,Nihil mali tibiipſi feceris,omnes enim hic ſumus.* Admiratus magis eſt humanitatem Pauli, obſtupuit fortitudinẽ, quia & fugere quum poſſet,nõ fugit, & ſe à cæde prohibuit.

Petito autem lumine,irrupit ac tremefactus procidit ante Paulum & Silam,& dixit,Domini,quid me oportet facere, vt ſaluus fiam?

Vidiſti quanta illum cepit admiratio? *Illi autem dixerunt, Crede in dominum Ieſum Chriſtum, & ſeruaberis tu ac om-*

nis domus tua, & loquuti ſunt illi ſermonẽ domini & omnibus qui in domo eius erant. Quia ſtatim loquuti ſunt ei, declararunt miſericordiam erga illum. *Et aſſumptus illis in eadem hora noctis lauit à plagis,& baptizatus eſt ipſe & omnes qui illius erant continuò. Et quum perduxiſſet illos in domum, appoſuit menſam,& exultauit cũ tota domo,credens deo.* Abluit eos redditurus illis gratiam, & honorans eos propter ea quæ fecerat. *Die autem facto:miſerunt militum principes lictores,dicentes,Dimitte homines illos.* Cognouerãt fortaſſe factum, & nõ audebant per ſeipſos dimittere. *Annunciauit autem cuſtos carceris ſermones Paulo, dicens, Miſerunt militum principes vt dimittamini, nunc igitur egreſsi ite in pace. Paulus verò dixit ad illos. Cæſos nos publicè, indicta cauſa, homines Romanos coniecerunt in carcerem, & nunc clàm nos eiiciunt. Non profectò, ſed veniant ipſi, & educant nos. Annunciauerunt autem militum principibus lictores verba hæc, & timuerunt, quum audiſſent Romanos eſſe. Et egreſsi orauerunt illos, & eductos rogabant vt egrederentur è ciuitate,egreſsi autem è carcere, intrauerunt ad Lydiam, viſisq; fratribus, exhortati ſunt eos & profecti ſunt.* Etiam principibus militum denunciantibus Paulus non exit, forſan propter Lydiam & alios fratres,vel etiam terret illos, ne putentur digni eſſe qui perirent: Et vt etiam alios confidentiores facerent. Triplex delicti crimen erat, quòd Romanos, & non audita cauſa, & publicè coniecerant in carcerem. Vides quòd etiam multa humano more agebant. Exquiramus ad illam noctem noctes noſtras. Ibi conuiuia, & ebrietates, & libidines. Ibi ſomnus nihil à morte differens, ibi vigiliæ ſomno moleſtiores: nam alij quidem dormiunt ita vt nihil ſentiant, alij autem vigilant miſerabiliter ac miſerè, ſeruos percutiendo, pro pecuniis curas gerendo,cogitando vt vlciſcantur eos qui ſe læſerant, inimicicias C meditando, verba contumelioſa per diem obiecta enumerando, & ita ignem iræ ſuccendendo, intolerabiliaq; faciendo. Conſidera quo modo Paulus dormiuit, mirè & ſingulari diſpenſatione hoc factũ fuit. Angelus enim aderat, & nullum oportebat videre quod factum erat. Iam autẽ & hoc bene factum, quod prohibetur cuſtos carceris ſeipſum occîdere. Et quare,nõ aliud miraculum factum? quia hoc ſufficiebat ad illiciendum illum, quod niſi euenisſet, etiam ipſe in periculum veniſſet. Non enim ita trahunt miracula vlla, vt ea quæ ad ſalutem noſtram attinent. Et ne videatur à ſeipſo factus terræmotus, & naturalis, ſequutum eſt hoc teſtimonium quod illud confirmet. Et in nocte apparet: Nihil enim ad oſtentationem, ſed omnia ad ſalutem aliorum faciebant. Non erat malus carceris cuſtos. Coniecerat illos in interiorem carcerem, mandato ſic accepto,& non à ſeipſo. Et quare non anteà clamauit Paulus? Tumultu ac turbatione plenus erat homo, & non ſuſcepiſſet verba. Ideirco vbi vidit illum ſibiipſi mortem velle conſciſcere,præoccupat ac clamat,dicens,Omnes ſumus hic. Eapropter & petito lumine irrupit & prõcidit ante Paulum ac Silam. Ad pedes vincti cadit cuſtos, & præmittit illos foras ac dixit: Quid mihi faciendum eſt vt ſeruer? Quid nam dixerunt? Vide illum,non ob hoc diligere, quia ſeruatus erat, ſed quia virtutem obſtupeſcebat. Vidiſti quid illic factum,& quid hîc? Illic puella liberata eſt à ſpiritu,& in carcerem coniecerunt illos, quòd liberauerũt illam à dæmonio. Hîc ſolum monſtrarunt portas carceris apertas,& aperuit portas cordis illius. Soluit vincula duplicia. Accendit illic lumẽ, nam & in corde illius lux fulſit. Et irrupit ac prõcidit. Nec interrogauit, Quo modo hoc factũ eſt? Sed ſtatim dicit, Quid mihi faciendum

Universidad de Deusto
Biblioteca

hi faciendum est, vt seruet? Quid igitur Paulus? Crede in dominum nostrum Iesum Christum, & seruaberis inquit, tu, ac domus tua. Maximè hoc homines conciliat, quòd etiam sua domus liberãda sit. Et loquuti sunt ei sermonem, & omnibus qui in domo illius. Lauit illos & ablutus est. Illos quidem à plagis abluit, ipse autẽ à peccatis lotus est. Aluit & pastus est. Exultauit, inquit, quanuis nihil erat, sed verba solum & bona spes. Hoc signum erat, quòd ipse credidit, se ab omnibus liberatum. Quid carceris custode peius? quid crudelius? quid ferocius? attamen cum multo illos honore susceptit; & lætatus est, non quia saluatus est, sed quia credidit deo. Crede, inquit, in dominum. Idcirco dixit, Qui credidit deo. Et ne videatur quasi reus ac peccator perire, propterea dicunt: Cæsos nos publicè, & indicta causa coniecerunt in carcerem, vt non solum gratiæ, sed etiam ipsorum sit opus. Vide vt varia dispenset gratia. Quo modo ille egressus est, quo modo hic: tametsi vterque apostolus. Timuerunt, inquit, quòd Romani essent, nõ quòd iniustè cõiecissent in carcerẽ. Et rogauerunt illos vt exirẽt ex ciuitate. Hanc gratiã petiuerunt. Illi autem, vt venerũt ad Lydiã, & confirmauerũt illã, sic tandem profecti sunt. Non enim hospitem illam dimittere oportebat in agone & solicitudine. Egressi autem sunt non illis obtemperantes, sed ad prædicationem festinantes, vtilitate per hoc miraculum sufficiẽte ciuitati data. Nõ enim vltrà oportebat ibi manere. Etenim miraculum magis claresci, vbi abierint illi qui ipsum operati sunt. Et fides custodis carceris pro voce erat. Quid huic par? ligatur & soluit. Ligatus soluit duplici vinculo, eum qui ligauit soluit per hoc quòd ligatus est. Reuera hæc gratiæ opera sunt: Nunc igitur, inquit, egressi ite in pace, hoc est, cum securitate, nihil timentes. Et aliter: Et hũc extra periculũ volunt fieri, ne post hæc accusetur. Et non dicunt, Cæsos nos, coniecerunt in carcerem, quia miracula operati sumus. Neque enim illa attendissent, sed quod maximè illorum mentes concutere potuit: Indicta causa, inquit, & quũ Romani simus. Sẽper memores simus huius custodis carceris, & non miraculi. Quid dicent Gentiles, quo modo quum esset vinctus, persuasit vincienti? Et quem dicit persuaderi oportebat, num scelestum hominem & miserum, & non habentem mentem, innumeris malis plenum, & facilè adducibilem? Addunt & hęc, Quis ille vel coriarius, vel purpurarũ vẽditrix, Eunuchus, custos carceris? Serui & mulieres crediderunt. Quid igitur dicere poterunt, quando & eos qui in dignitatibus cõstituti sunt, adducemus Centurionem, proconsulẽ, eos qui ex illo vsq; in hũc diem, ipsosq; imperatores ac reges? Ego autem aliud dico, quod hoc maius est. Illos contemptiores videamus. Et vbi, inquit, hoc miraculum? Profectò miraculum est. Nam siquidem crederet quis de rebus vulgaribus, non esset miraculum: quando autem de resurrectione, de regno cœlorum, de vita philosophi, popularib⁹ loquitur quis & persuaserit, mirabilior erit, quàm si sapientibus persuaderet. Quando enim non est periculum & persuaserit quis, bene insipientiam in medium afferunt. Quando autem dixerit quis seruo sicut tu es, Si credideris mihi, periclitabere, omnes hostes tui erunt, oportebit te mori, & innumera mala ferre, & deinde ceperis animam illius, neutiquàm hoc erit insipientię: nam si hæc dogmata voluptatem habuissent, meriò quis hoc dixisset. Si autem id quod non didicerunt philosophi, seruus discit, vtique magnum est miraculum. Et si placet coriarium illum in medium afferamus, & videamus quid illi narrarit Petrus: vel si vis, illum hunc carceris custodem. Quid igitur illi dixit Paulus? Christus resurrexit, inquit. Est resurrectio mortuorum, est regnum, & persuasit facilè credulo. Quid igitur, de vita nihil dixit? dixit vtique, quòd temperatè viuendum, quòd pecuniis imperandum, quòd cauenda crudelitas, quòd propria danda aliis: nunquid & de his persuaderi erat paruæ sapientiæ, & non magnæ animæ? Esto autem quòd illi dogmata per insipientiam receperint, vitam ita philophicam agere: nunquid insipientiæ fuerit? Atque ita quantò insipientior est cui persuadentur ea quæ neque philosophi philosophis persuadere potuerunt, tantò maius fit miraculum, maximè autem quando & mulieres ac serui persuadentur, & operibus id declarant ea quæ Platones & omnes illi persuadere nequiuerũt. Et quid dico, quòd nulli persuaserint, quũ neq; sibiipsis? Quòd enim Plato non persuasum habuit contemnendas pecunias, hinc habes, quòd tantas facultates, aureosq; annulos, ac phialas possedit. Item vanam gloriã non esse expetendam, Socrates qui omnia faciebat ad gloriam spectans, neutiquam ostendit. Et siquidem illius sermones noti essent vobis, lõgum super ea re mouerem sermonem, & ostenderem multã apud illum esse ironiam, siquidem credendum est his quæ discipulus eius de eo dicit, & quo modo à vana gloria, omnes eius literæ argumentum habent? At illis relictis, nobisipsis loquamur. Nam cum his quæ dicta sunt, etiam hoc est dicendum, quia & cum periculis hæc persuadebantur. Ne igitur impudens sis, sed cogita illam noctem, neruos, hymnos. Et hoc studeamus etiam nos facere, & aperiemus nobis non carcerem, sed cœlum. Si orauerimus, & cœlum aperire poterimus: Elias etiam clausit ac aperuit cœlum oratione. Est etiam in cœlo carcer. Quæcunque ligaueritis in terra, erunt ligata in cœlo. Oremus per noctem, & soluemus hæc vincula. Nam quòd preces peccata soluant, persuadeat nobis vidua, persuadeat nobis ille amicus, qui intempesta nocte perseuerat ac pulsat: persuadeat nobis Cornelius, Orationes tuæ, inquit, & eleemosynæ tuæ ascenderunt coram deo. Persuadeat nobis Paulus, dicens, Quæ autem vera vidua est, & solitaria, sperauit in deum, & adhęret precibus die ac nocte. Si de vidua ille hæc dicit de infirma muliere, multò magis de viris. Et iam dixi, & nunc dico, Excitemur nocte, etiamsi non multas preces facias, vnam fac cum sobrietate & sufficit, nihil amplius peto, etiamsi non sit media nox, saltem sub ipsum diluculum. Ostende quòd non corporis solum est nox, sed etiam animæ. Ne sinas illam ociosè transire, sed da domino hoc donum, immo & ipsum ad te redeat. Dic enim oro, si in graues incidissemus facultates, quem nõ rogaremus: si forsan petitionis cõpotes fieremus, respiramus. Quis tibi daret, vt paratus sit is qui rogatur ad habendum tibi gratiam, quod rogas? Quis tibi daret, ne obambules & quæras quẽ nam roges: sed inuenias paratum? Ne aliis opus habeas per quos roges, vt per illos preceris. Quid hoc maius? Hic enim tunc maximè facit, quando non alios rogamus, sicut amicus germanus, & nos tunc maximè obiurgat quasi non fidamus illius amicicia, quando alios oramus qui pro nobis ad illum intercedant. Ita etiam nos facimus, quando aliqui nos rogant, tunc potissimum illis largimur, quando per seipsos & non per alios nos accesserint. Quid igitur, inquit, si offenderim? Cessa offendere, & lachrymas funde, & ita accede, & statim in primis in-

3. Reg. 17. & 18. a
Matth. 16. c
Luc. 18. a
Ibidẽ 11. a
Supr. à 10. a
1. Tim. 5. a

Universidad de Deusto
Biblioteca

uenies illum propicium. Dic solùm, offendi, dic ex animo & pura mente, & soluta sunt omnia. Non adeò cupis dimitti peccata tua, sicut ille cupit peccata tua dimitti. Quod enim non concupiscis tu, cogita, quia neque vigilias suscipis, neque pecunias effundis: ipse autē vt dimittat peccata nostra, vnigenito suo non pepercit, germano eiusdemq; solij ac potestatis filio. Vides quòd ipse magis concupiscit dimittere peccata tua? ne segnes simus, ne moras nectamus. Misericors est ac bonus, solùm occasionem illi demus, idq;, ne nos inutiles fiamus ac ocioſi, quanuis & absque illa absolueret, sed sicut nos multa in ministris nostris formamus & componimus, ita & ipse multa in nostram facit salutem.

Psal. 94. a Præoccupemus faciem eius in confessione, quoniā bonus est ac suauis & misericors. Si autem nō inuocaueris ex veritate, neq; volueris ex corde loqui, Dimitte, sed ex ore, quid ille faciet? Quid est in veritate inuocare? Cum electione voluntatis, cum alacritate, cum mēte syncera: sicut de vnguentis dicunt, verum esse, si nihil habet adulterinum, ita & illic reuera illum inuocat: & qui reuera illū inuocat, tam diu assidet, nec desistit, donec assequatur. Qui autē obiter defungitur, & sic legem implet, nō inuocat in veritate. Quisquis ergo fueris, ne dic, Peccator sum solum, sed etiā da operam, vt ab hac existimatione te liberes: nec dic solū, sed & dole: si doles, operam adhibes: si non doles, operam non adhibes: si non doles, subsannas. Quis dicens ægroto, non facit etiam omnia vt liberetur à morbo. Magna

Lucæ 11. b arma sunt preces. Si vos, inquit, scitis bona dona dare, multò magis pater vester. Quare non vis accedere, amat te: plus omnib⁹ potest. Et vult & potest. Quid prohibet? nihil. Igitur accedamus cum fide, accedamus dona afferentes quæ vult, vltionis obliuionem, benignitatem, mansuetudinem. Et si peccator fueris, cum fiducia ab illo petes peccatorum remissionem, qui potest ostendere tibiipsi, quòd hoc tibi concessum sit. Sin iustus fueris, & non habes vt ab vltione desistas, nihil profuerit. Non est possibile, quòd homo qui dimiserit proximo, non plenam remissionem assequatur. Incomparabiliter magis misericors est deus quàm nos, hoc omnibus manifestū est. Quid dicis? Si dixeris, iniuria affectus fui, irā domui, furoris vim pertuli propter tuum præceptum, non dimittet etiam ille? omnino vtiq; dimittet. Et ita si purificauerimus animam ab vltionis cupiditate, sufficiet nobis, ad hoc vt audiamur, & cum sobrietate & multa sedulitate oremus, vt obtenta ab eo copiosa misericordia, bona promissa consequamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul ac sancto spiritui sit gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Cap. XVII. *Transierunt autem per Amphipolim & Apoloniam, & venerunt in Thessalonicam, vbi erat synagoga Iudæorum. Pro more autē suo Paulus intrauit ad illos, & per sabbata tria loquebatur illis de scripturis, aperiens & allegans quòd Christum oportebat pati, & resurgere ex mortuis, & quòd hic est Christus Iesus, quē ego annuncio vobis. Homilia XXXVII.*

ITerum paruas ciuitates transeunt, & ad maiores festinant, vnde quasi ex fontibus quibusdam, in vicinas diuulgandus sermo. Pro more autem suo intrauit Paulus in synagogam Iudæorū,

Suprà 13. g quanuis dixerat, Conuertimur ad gentes: non relinquebat illos, magno enim amore prosequebatur eos. Audi enim illum dicentem, Fratres, expectatiō quidē cordis mei, & oratio ad deum pro Israël est, vt seruetur, & oraui anathema esse à Christo pro fratribus meis. Faciebat autem hoc propter promissionem dei ac *Roma. 9. a* gloriam. Et ne offendiculum esset gentibus. *Et sabbata tria loquebatur illis de scripturis, aperiens & allegans, quòd Christum oportebat pati, & resurgere ex mortuis. Et quòd hic est Iesus ille Christus, quem ego annuncio vobis.* Vides quòd ante omnia passionem prædicat. Sic de illa non confundebantur, sed prædicabant vt salutarem. *Et quidam ex illis crediderunt, & adiuncti sunt Paulo ac Silæ. Et religiosorum Græcorum multitudo magna, mulierēsque primariæ non paucæ.* Summam dixit sermonum, alienus ab omni superfluitate, non vbique conciones totas dicendo. *Zelo autem commoti Iudæi increduli, & assumptis quibusdam forensibus viris malis, & turba coacta concitauerunt ciuitatem. Et vrgentes domum Iasonis, quærebant illos vt ducerent ad plebem. Non inuentis autem illis, traxerunt Iasonem & fratres quosdam ad principes ciuitatis, clamantes: Hi qui orbem terrarum concitarunt, huc quoque venerunt, quos hospitio excepit clàm Iason. Et hi omnes contra decreta Cæsaris faciunt, regem alium dicentes esse Iesum.* O accusationem. Iterum accusant violatæ maiestatis, & reipublicæ. Dicentes, inquit, regem alium esse Iesum. *Concitauerunt autem turbam & principes ciuitatis audientes hæc, & accepta satisfactione à Iasone & à cæteris, dimiserunt illos.* Admirabilis erat vir ille, dimisit illos, & periculo se exposuit. *Fratres autem statim per noctem emiserunt simul Paulum & Silam in Berrhœam. Qui quum aduenissent, intrauerunt in synagogam Iudæorum. Hi autem qui erant generosissimi Thessalonicensium, qui receperant verbum cum omni alacritate quotidie diiudicantes scripturas, num hæc ita se haberent.* Generosissimi inquit erant, hoc est, humanissimi. Et vide non simpliciter, sed cum diligentia scrutabantur scripturas. Hoc enim est diiudicantes, volebant enim & à seipsis certissimam persuasionem habere de passione. Iam enim crediderant. Itaque multi ex illis crediderunt, etiam Græcæ mulieres honestæ, & non pauci viri. *Vbi autem cognouerunt Thessalonicenses Iudæi, quòd & in Berrhœa à Paulo annunciatum esset verbum dei, venerunt, & illic concitauerunt turbas: statim autem tunc Paulum emiserunt fratres, vt iret velut ad mare, manserunt Silas & Timotheus illic.* Vide illum & cedentem & vrgentem, & multa humano consilio facientem. *Porrò qui prosequebantur Paulum duxerunt illum vsque ad Athenas, & accepto mandato, ad Silam & Timotheum vt quàm celerrimè ad illum veniant profecti sunt.* Videamus autem iterum quæ dicta sunt: Per sabbata tria, inquit, loquebatur illis, aperiens ex scripturis. Bene, quando vocabant, hoc & Christus faciebat, multum de scripturis disserens, & non semper signa faciens. Quoniam enim illi aduersabantur, & eum vt impostorem & incantatorem calumniabantur, ideo & ipse de scripturis disserit. Qui enim solis signis attentat persuadere, meritò suspectus est. Qui autem ex scripturis persuadet, non venit in eam suspicionem. Et vbique inuenimus illum doctrinis persuadere. Sed & quum in Antiochia doceret, congregata est ad ipsum ciuitas. Ita magnum quoddam etiam hoc est, & non paruum signum, sed vere valde magnum. Et ne putēt quòd ipsi possent totum, permittit illos deus expelli. Duo enim inde prouenichant, nempe quòd quasi depositi non superbiebāt, & iterum quòd neque vt rei terrebantur, ita etiam singulari ordinatione vocabātur. Religiosorum Græcorum, inquit, magna multitudo, & Græcarum mulierū crediderunt, etiam viri non pauci. Illi autem contrà faciebant. Quo modo autem dicēs, Vt nos ad gentes, ipsi autem ad circunciſionem, loquitur Iudæis? Hoc ex superabundantia faciebat. Quoniā si Iudæis loqui non

oportebat

Universidad de Deusto
Biblioteca

Colos.2.b oportebat, quo modo dicebat iterũ, Qui enim cooperabatur illi in circuncisione, cooperatus est & in me gẽtibus. Quemadmodum enim & illi gentibus loquuti sunt, quamuis ad circuncisionem segregati? Ita & hic. Et quamuis amplius hos curabat, non tamen illos negligebat, ne videantur diuisi esse. Et quo modo, dicet quis, prius ad synagogas ingreditur? Græcis persuadebat per Iudæos dum Iudæis loquitur. Sciebat enim quòd hoc ad gentes conciliandas multùm valebat. Idcirco dice-
1.Tim.2.d bat, Quoniam ego gentium sum apostolus. Et epistolæ illius omnes contra Iudæos pugnant. Quòd Christum, inquit, oportebat pati. Si pati oportebat, omnino & resurgere, multò magis mirabile hoc quàm illud. Si enim illum qui nihil iniustè egit morti exposuit, multò magis suscitauit illum. Iudæi autem increduli, assumptis forensibus quibusdam, turbarunt ciuitatem, inquit: Ita quum plures essent Græci, assumebant quosdam. Quo- B niam non putauerunt Iudæi, se sufficere ad seditionem mouendam, nec iustam causam habebãt, tumultu semper talia perficiunt, idq; assumptis viris malis: Non inuentis autem illis, inquit, traxerunt Iasonem. O tyrannidem, ab ædibus sine causa illos extrahunt. Hi omnes contraria decreto Cæsaris faciunt, Regem inquit, dicentes esse Iesum. Quoniam nihil contrarium dicebãt decretis, neque commouebant ciuitatem, in aliud crimen illos ducunt, & læsæ maiestatis ac reipub. accusant. Et quid timetis, siquidem mortuus est. Vide persequutiones semper prædicationem promouere? Itaque hi erant, inquit, generosissimi Thessalonicensium, hoc est, nihil mali facientes, sed alij quidem crediderunt, hi autem contrarium faciunt turbantes illos. Igitur multi quidem crediderunt ex illis, etiam Græcæ mulieres: Iterum hic credunt Græci. Tu autem vide qua dispensa- C tione fugerunt metuentes. Nónne si cessassent prædicare, etiam amplius exacerbassent? Duo fiebant, & illorum furor extinguebatur, & prædicatio crescebat. Meritò autem & illorum malos mores ponit. Venerunt & illuc concitantes turbas, irrefrenabilem insaniam illorum insinuat. Statim autem emiserunt Paulum fratres, vt iret inquit quasi ad mare. Hic iam Paulum solũ mittunt. Metuebant ne quid ipsi mali accideret, qui caput illorum omnium erat. Sic non vbique gratia operabatur, sed sinit illos etiã humano consilio agere, exuscitans illos, & in solicitudinem immittens. Vide saltem vt Philippis seruarit solùm, hic non item. Et accepto mãdato, inquit ad Silam & Timotheum, vt quàm celerrimè veniant ad ipsum, profecti sunt. Et hoc meritò, Nam licèt Paulus erat, attamen illis opus habebat. Igi- D tur bene in Macedoniam à deo impellebantur. Clara enim tum erat Græcia, alioqui & alia præter necessitatem faciebat: Christus præcipiebat ex euãgelio viuere, hic autem hoc non faciebat. Christus non misit illum baptizare, hic autem baptizabat. Vide quo modo conferendus omnibus erat: Petrus in circuncisionem, hic ad gentes, & in maiorẽ partem. Et accepta satisfactione à Iasone dimiserunt illos. Vide quo modo satisfaciens Iason emisit Paulum, & ita animã suam pro Paulo exposuit. Hi, inquit, erant generosissimi Thessalonicen-
1.Thess.1.b ses, hoc est, virtutibus & fide erga deũ præditi. Qui scilicet susceperunt sermonem cum omni alacritate, inquit, quotidie diiudicantes scripturas, si hæc sic habeant. Non simpliciter impetu, neque zelo. Et quia maior ciuitas erat, forenses homines erant in illa. Mirabile autem non est, si in maiore ciuitate deteriores sint, Immo maximè verisimile est, in maiore esse peiores, A vbi multæ tumultuum occasiones: nã sicut in corpore, quando difficilior morbus fuerit, plus habet materię & alimenti: Ita certè hoc loco, id quod & in Iconio factũ est, & egreditur Paulus, vt & perditionis aliorum pœnam dent. Idcirco & Paulus dicit prohibentibus nos loqui gentibus. Et quare nõ manserunt, inquit, ibi? quare non signa fecerunt? Si enim illic vbi lapidatus est, mãsisset multo tempore, multò magis ibi. Quare? Deus non semper voluit illos facere signa. Non enim minus signum est, vincere absque signo eos qui persequuntur quàm signa facere, atque ita sicut nunc absq; signis prævalet, ita & tunc vbique volebat potens esse. Itaque nec 1.Cor.1.d apostoli vbique ad signa confugiunt. Nos autem prædicamus Christum crucifixum signa quærẽtibus, & sapientiam. Hæc dedimus quæ neque signis persuaderi possunt. Et persuademus, adeoq; magnum hoc signum erat. Igitur vide vbi extenta prædicatio, quo modo statim ad signa accurrunt: oportebat enim posteà propter eos qui crediderant maiora esse signa, quàm quæ aliis fiebant, ideo & fiunt, sed recedẽdo & accedendo ea faciebant. Emiserunt illum quasi ad mare. Quare? vt non possit facilè deprehendi. Ita enim illum eripere voluerunt, quasi per hoc magni quippiã perfecissent. Vide quanto studio, & reliqui discipuli erga præcipuos apostolos vsi sunt, & non quemadmodum nunc separati sumus. Separamur enim inter nos parui & magni. Alij quidem extollimur, alij autem inuidemus, propter hoc & illi inuident, quia nos inflamur, & non patimur cum illis æqualiter salutari. Idcirco in corpore est moderatio qualitatum & harmonia, quia non est inflatio: non est autem inflatio, quia membra ita constituta sunt, vt seipsis inuicem vtantur necessariò, & caput pedibus eget, & pedes capite. Et nobis hoc fecit deus, & neque sic fieri sustinemus. Etenim etiam si hoc non esset, oportebat charitatem ac pacem habere. An non auditis illos qui foris calumniantur nos? Quando dicunt, Vtiles amicitiæ, laici nobis opus habent, & nos iterum propter illos sumus. Ita & doctor & princeps nõ esset, nisi etiam discipuli essent ac subditi, neque facerent quæ sua sunt, sicut terra opus habet agricolis, & agricolæ terra: ita & hic. Quam enim habet mercedem doctor, non habens cui ostendat edoctos? quam etiam hi qui docentur, si non optima fruantur doctrina? Et ita iterum similiter alter altero opus habet, & principes his qui reguntur, & duces subditis. Principes enim multorum gratia sunt. Nullus enim sufficit per seipsum aliquid operari, siue suffragia dare oportet, siue consilia & sententias honestiores fiunt à congregatione & multitudine. Exempli gratia, pauperes dantibus egent, dantes accipientibus. Iterum cõsiderantes, inquit, mutuum, ad incitationem dilectionis ac bonorũ operum, propterea maiora potest communitas ecclesiæ. Quæ per seipsum nullus potest, cum aliis potest, Propterea maximè necessariæ fiũt preces hoc loco pro vniuerso orbe, pro ecclesia quæ in finibus, pro pace, pro his qui in calamitatibus. Et hoc Paulus manifestat, dicens: Vt quod in nos beneficium, 2.Cor.1.c in multa persona, per multos gratiæ dicantur pro nobis: hoc est, vt multis cõcedatur. Et sæpe preces illorum petit. Vide etiam de Niniuitis quid dicit deus: Ego au- Ionæ vlt.d tem non parcerem ciuitati, in qua habitãt plures, quàm Matt.18.c duodecim myriades. Vbi duo vel tres sunt congregati, inquit, in meo nomine, illic sum in medio illorum. Si autem duo magna possunt, multò magis plures: quamuis vnus sis, multùm valeas, sed non similiter. Quare autem & vnus es, & non facis multos? quare nõ es author charita-

Universidad de Deusto
Biblioteca

charitatis? quare non concilias amiciciam? Maximum A virtutis encomium scis. Sicut enim deũ magis exacerbat, per conspirationem esse malos, ita magis illum lætificat in cõcordia esse bonos. Non eris, inquit, cũ multis in malum. Omnes declinauerunt, inutiles facti sunt,
Psal.13.a & facti sunt quasi fœtẽtes in maliciis suis. Fac tibi amicos præ domesticis, præq; omnibus aliis. Si quis pacificus est, idem filius est dei, vtique multò magis & is qui amicos parat. Si is qui reconciliat, filius dei dicitur, quo nomine appellandus est qui eos qui reconciliantur amicos facit? Hanc negociationem exerceamus. Amicos faciamus inter se qui inimici erant, & eos qui non inimici, & nec amici congregemus quidem & hos, & ante omnes, nos ipsos. Sicut enim qui in domo inimicicias habet, & cum vxore sua dissidet, nõ est fidedignus, quòd alios conciliet, sed audiet: Medice cura teipsum.
Lucæ.4.d Ita profectò & hic dicetur. Quæ igitur sunt nostræ ini- B micitiæ? anima dissidet cum corpore, malicia pugnat contra virtutem. Has soluamus, hoc bellum componamus, & tunc cum pace etiã aliis loquemur, cumq; multa fiducia, non reprehendente nos conscientia nostra. Pugnat ira cum mansuetudine, pugnat auaricia cum contemptu diuitiarum, pugnat inuidia cum benignitate. Dissoluamus hoc bellum, hos inimicos deiiciamus, hos statuamus triumphos. In ciuitate nostra præparemus pacem. Ciuitas enim nobis est, & administratio, & ciues, & peregrini multi. sed peregrinorum eiectionem faciamus, ita vt neque domesticos corrũpamus, neque alienum & adulterinum dogma introducatur, neque carnalis sensus. Non videmus quod si quis hostium in ciuitate aliqua capitur, quasi explorator iudicatur. Igitur peregrinorum eiectionem faciamus, imò nõ solum peregrinorum, sed etiam hostium, si quem viderimus, C tradamus principi, mẽti inquam cogitationem illam, quæ barbara quidem est, sed ciuili veste induta. Multæ apud vos cogitationes tales sunt, natura quidẽ inimicæ, amictæ autẽ ouillo vellere: Sicut Persæ tiara sublata, & gladiis peculiaribus quos anaxyrides vocant, & calciamentis barbaricis dimissis, alieno in habitu regionem nostram ingrediuntur, & rasi in corpore & familiari lingua loquentes, habitu bellum occultant. Si autem tormẽta statim adhibueris, eum qui latet deprehendes. Ita & hic, examina sæpius talem cogitationem, & statim videbis barbaricum sensum. Vt autem in exemplo tales exploratores ostẽdam, quos præmittit diabolus, vt videant, quo modo res nostræ habeant: Agè vnum despoliemus, & in tribunali diligenter examinemus: Et si placet quosdam ex his quos Paulus deprehẽ-
Colos.2.d derat, adducamus. Qualia sunt, inquit, quæ rationem D quidem habent sapientiæ per superstitionem & humilitatem animi, & abstinentiam corporis, nõ per honorem aliquem ad satietatem carnis. Exempli gratia: Iudaismum inducere vult diabolus, itaque si inde adduceret, nihil persuaderet. Vide igitur quo modo illum efficiat? Oportet, inquit, abstinentiam habere corpus, hoc ad philosophiam & bonam vitam pertinet, ne admittas cibum, sed vt caueas. Humilis ille sensus est. Et nunc iterum hæreticorum quis volebat vos ad creaturam abducere. Vide igitur quo modo præparauit dolum. Si dixisset, Creaturam adora, captus esset. Sed cur? Responderetur enim, Deus cõditor est. Porrò exerceamus iuxta sententiam diiudicantium scripturarum apostolicarum mentem, illuc eum ducamus, ipsi agnoscent & prædicationem, & loquacitatem. Multi lucra magna lucrifaciunt, vt habeant quod dent pauperibus. Iniusta lucra, & hæc cogitatio molesta, sed exoneremus eam, & exploremus, redarguamus, ne capiamur. Cæterũm effugientes omnes versutias diaboli, vt cum diligentia sana dogmata retinere valeamus, secureq; præsentem vitam transigere, æternaq; bona assequi, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre ac sancto spiritu simul sit gloria, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Paulo autem expectante illos Athenis, exacerbabat spiritus illius in ipso, quum videret idololatriæ deditam esse ciuitatem. Disputabat igitur in synagoga cum Iudæis & religiosis, & in foro quotidie cum his qui ipsum fortè adissent.

Homilia xxxviij.

VIde quòd maiores tentationes habet apud Iudæos quàm apud gentes. Athenis enim nihil tale patitur, nihil enim præter risum passus est. Apud Iudæos autem multæ difficultates, adeò erant irritati. Ideo & dicit: Paulo autem expectante illos Athenis, exacerbabat spiritus illius in ipso, quum spectaret ciuitatẽ idolis obnoxiam. Meritò. Vix enim alibi tot videbantur idola. *Disputabat igitur in synagoga, & in foro quotidie cum his qui fortè ipsum adissent.* Vide iterum differit apud Iudæos, vndiq; obstruens ora eorum, qui dicebant quòd Iudæos reliquisset, propterea quòd ad gentes se conuertisset. Mirum est, quòd philosophi sic illo loquente non statim deriserunt eum, cum contumelijs, neque à prædicatione retulerunt, dicẽtes: Procul à philosophia abest, quia nihil fastus habebat. Et aliter: quia neque cogitabant, neque intelligebant ea quæ dicebãtur. Quo modo enim quum alij ex eis corpus dicebant deum, alij verò voluptatem fœlicitatem. *Quidam autem Epicurei ac Stoici philosophi conflictabantur cum eo, & quidam dicebant: Quid vult verbisator ille dicere? Alij verò: Nouorum dæmoniorum annunciator esse videtur, quia Iesum & resurrectionem euangelizabat.* Etenim resurrectionẽ deum quẽdam esse putabant, quia & fœminas colebant. *Apprehensum autem illum ad Ariopagum duxerunt, dicentes: Possumus ne scire, quæ nam noua ista quæ à te docetur doctrina, noua enim quædam ingeris auribus nostris. Volumus igitur scire quisnam velint hæc esse.* Duxerunt illum ad Ariopagum, non vt discerent, sed vt punirent. Ibi erant iudicia sanguinis. Vide igitur quo modo etiam sub spe discẽdi vbique, nouam doctrinam obiiciunt. Loquaciũ ciuitas, ciuitas illa erat.

Athenienses autem omnes, & hospites qui illic versabantur, ad nihil aliud vacabant, quàm vt dicãt & audiant aliquid noui. Stans autem Paulus in medio Ariopagi, dicebat: Viri Athenienses per omnia ferè superstitiosiores vos video. Transiens enim & contemplans culturas vestras, inueni & aram in qua inscriptum erat, Ignoto deo.

Quid est hoc? Athenienses, quia per multa tempora acceperant deos etiam extraneos, vtpote templum Mineruæ, & Panem, & alios aliunde, timentes ne forsan & alius quispiam esset, quem ignorarent, ipsis quidẽ nondum cognitus, qui tamen alibi colatur, propter maiorem igitur securitatem etiã illi altare erexerunt: & quoniam non erat manifestus deus, inscriptum est, Ignoto deo. Hunc igitur Christum Iesum esse Paulus dicit:

Quem igitur ignorantes bene colitis, hunc ego annuncio vobis.

Vide quo modo ostendit, quod ipsum præoccuparit. Nihil extraneum, inquit, nihil nouum affero. Multùm illi obiiciebant: Quæ est ista quæ dicitur à te doctrina? Noua enim quædam ingeris auribus nostris. Statim igitur suspicionẽ illorum aufert, ac dicit: *Deus qui fecit cœlum & omnia quæ in illo, hic cœli ac terræ dominus existens.* Deinde ne putent vnum ex multis esse, corrigens

deinceps

deinceps subdit: *Non in manufactis templis habitat, nec manibus humanis colitur, aliquo indigens.* Vides quo modo paulatim philosophiam inducit, quo modo deridet errorem gentilium? *Dans vitam & spiritum, & omnia, fecitq; ex uno sanguine omne genus hominum, quod habitat super omnē faciem terræ.* Hoc dei proprium. Vide Igitur num hæc & de filio dici possint. *Præfinitq; præstituta tempora, præfixitq; terminos habitationis eorum, vt quærerent deum, si fortassis palpent ac inueniant eum, tametsi non longè absit ab vnoquoque nostrum. In ipso enim viuimus & mouemur, & sumus, sicut & quidam ex Poetis vestris dixerunt. Nam huius & progenies sumus.* Hoc Aratus poëta dixerat. Vide, probationes adhibet etiam ab his quæ apud illos fiebant ac dicebantur. *Progenies igitur cum simus dei, non debemus putare auro vel argento, vel lapidi arte sculpto, & inuento humano deum esse similem.* Et certè propter hoc, inquit aliquis, debemus? Minimè. Quandoquidem neque nos illis similes, neque animæ nostræ. Cur autem non recta iuxta philosophiam ingreditur, dicens: Deus natura incorporeus est, inuisibilis, & infigurabilis: Quia superfluum videbatur iam hæc dicere ad homines quidem nondum edoctos vnum esse deum. Propter hoc illa dicere omisit, sed in quæstione consistit, ac dicit:

Aratus poe *ta.*

Et tempora quidem huius ignorantiæ cum dissimularit deus, nunc annunciat hominibus omnibus vbique vt resipiscant, eo quòd statuit diem in quo iudicaturus est orbem in iustitia, in viro cui decreuit, fide præstita omnibus, resuscitando illum ex mortuis. Vide, concussa mente illorum dicendo, Statuit diem, & territa, tunc opportunè adiicit hoc, Resuscitādo illum ex mortuis. Sed videamus iterum quæ dicta sunt: Paulo autem expectāte illos Athenis, exacerbabat, inquit, spiritus illius in ipso. Non ira hoc loco, neque indignatio est exacerbatio vel incandescētia, sed excitationem ac zelū significat. Sicut etiā alibi: Facta est, inquit, exacerbatio inter illos: Et vide, singulari ordinatione euenit, quòd illic expectans illos inuitus manserit. Quid igitur est παρῳξύνετο? exacerbabat, pro eo quod dicimus, excitabatur. Procul enim est ab ira & indignatione, do num spiritus. Non ferebat, sed mordebatur. Itaq; disputabat quidem in synagoga cum Iudæis, inquit, ac religiosis. Vides, vt ille iterum cum Iudæis disputat? Religiosos autem, proselytos dicit. Dispersi enim sunt Iudei vbique ab aduentu Christi, nā simul & lex ab illo tempore soluebatur, & docebāt homines pietatem, etiamsi ipsi nullam acciperent vtilitatem, quàm quòd habebāt suarum calamitatum testimonia. Quidam autem Epicurei & Stoici philosophi conflictabantur cū illo. Non iam legibus suis vtebantur Athenienses, vtpote Romanis iam subiecti. Et vnde voluerunt hi conflictare? quoniam videbant & alios cōferentes, & hominem existimationis cuiusdam. Et vide statim cum cōtumelia aggrediuntur. Animalis enim homo nō capit ea quæ sunt spiritus. Nouorum dæmoniorum videtur, inquit, annunciator esse. Dæmonia deos suos appellabant. Erant enim ciuitates illę idolis plenæ. Apprehensum enim illum ad Arium pagum duxerunt, dicentes: (Quare in Arium pagum illum traxerunt? vt perterreretur. Ibi enim capitales causas iudicabant, & homicidia.) Possumús ne scire, quæ noua illa quæ à te dicitur doctrina? Noua enim quędam ingeris auribus nostris. Athenienses autem omnes, & peregrini qui illic versabantur ad nihil aliud vacabant, quàm vt dicerent vel audirent quippiam noui. Hic illud assignatur, quòd quāuis semper occuparentur in eo quòd audirent vel dicerent aliquid noui: attamen illa noua putabant, vtpote quæ nunquam audierant. *Stans autem Paulus in medio Arij pagi, dixit: Viri Athenienses per omnia ferè superstitiosiores vos video. Transiens enim & considerans cultura vestras.* Non dixit dæmones simpliciter, sed viā parat sermoni, propter hoc dixit: Superstitiosiores vos video, propter altare. Deus, inquit, qui fecit mundum, & omnia quæ in illo: locutus est vocem vnam, per quam omnia quæ philosophi tradebant, subuertit. Epicurei enim prouidentiam dei negantes, omnia per se ferri dicebant, & ex atomis constituta esse, Stoici autem corpus & feruorem. Ille verò dicit, opus dei esse mundum, & omnia quæ in illo. Vides quàm succinctus sit & quàm dilucidæ breuitatis. Et vide quæ erant quæ auribus illorum ingerebat, nempe quòd deus mundum fecerit. Quæ etiam plebeij nunc sciunt, hoc ignorabant Athenienses, & Athenienſium sapientes. Si enim fecit, manifestum quòd & dominus. Vide quid dicit deitatis esse indicia, nempe esse conditorem, id quod & filius habet. Etenim prophetę vbique hoc dicunt, dei esse creare mundū. Non sicut illi alium quidem esse factorem, sed nō dominum, ponentes materiam ingenitam. Ibi nunc latenter dogma suum asserit, & illorum dogmata refutat. Non in manufactis, inquit, templis habitat: nam habitat quidē in templis, sed non in talibus, sed in anima humana. Vide, corporalem sustulit cultum. Quid igitur? non habitabat in templo, quod in Hierosolymis? Minimè, sed operabatur. Quo modo igitur colebatur manibus humanis apud Iudæos? non à manibus, sed à mentibus. Quia illa non quęrebat, quasi opus illis habeat. Nūquid enim, inquit, comedam adipes taurorum, vel sanguinem hircorum potabo? Alioqui neque hoc suffecisset quòd nullo indigeat, id quod affirmabat. Nam diuinum quidem & hoc, sed oportebat etiam aliud accedere, adiicit: Ipse dans omnibus vitam & spiritum, & omnia. Duas coniecturas deitatis ostendit. Et quòd ipse nullo egeat, & quòd omnia cunctis suppeditet. Cōfer cum his omnia quæ de deo Plato philosophatus est, quęcunque & Epicurus, & nugæ apparebunt. Dans, inquit, vitam & spiritum. Ecce etiam animæ opificem illum facit, non genitorem. Vide iterum quo modo destruit sermonem de materia. Fecitq; ex vno sanguine omne genus hominum, vt habitet super omnem faciem terrę. Hæc meliora sunt quàm quæ illi tradunt, & confundunt atomos ac hylen. Hic etiam ostendit, quòd nō est portio, neque anima hominis deus, quod etiam illi dicunt. Non esset enim hoc esse conditorem. Dicens autem, non humanis manibus coli deum, insinuat quòd mente ac corde ei seruitur. Hic inquit, cœli ac terræ dominus. Igitur nō sunt dæmones Merici ac prouinciales, quorum partes ac prouinciæ quædam propriæ in quibus domini sunt. Deus qui fecit mundum & omnia quæ in illo. Ostenso quo modo cœlum factum, ostendit quòd non in manufactis habitat: quasi diceret, Si deus, omnia scilicet fecit: si autem nō fecit, neque deus est. Dij qui cœlum & terram non fecerunt, pereant. Multò maiora quàm illi dogmata inducit, tametsi nondum adhuc magna dixisset. Nondum enim tempus, sed tanquam pueris loquitur de conditione mundi, & dominatione dei cui nulla re opus est. Vbi autē dixit, quòd omne genus hominum ex vno sanguine fecit: manifestauit omniū bonorum authorem. Quid huic sublimitati par? Nam mirabile est, quòd ex vno fecit tot: quòd autem omnibus ille simul imperat, adhuc mirabilius. Dās enim, inquit, omnibus spiritum ac vitam. Quid est, quum prefinierit tempora præstituta, præfixerit q; terminos habitationis illorum, vt quærāt deum, si forsan palpent illum ac inueniant?

Psal. 49.c

Supra 35. g

1. Cor. 2. d

Universidad de Deusto
Biblioteca

ueniant: Quia non coactus est quis, inquit, obambulare & quærere deum. Vel si non hoc, quia decreuit vt quæratur deus. Sed non semper hoc finiuit, sed præstitutis temporibus. Hæc autem dicit ostendens, quòd neque nunc qui quęsierunt inuenerint, quanuis ita manifestè inueniri queat, quemadmodum si quid in medio positum palpemus. Neque ibi quidem cœlum est, alibi non, & in hoc tempore fuit, in alio non. Et ita omni tempore, & in omnibus præfixis terminis habitationis nostræ possibile est quòd inueniamus illum. Ita enim pulchra dispensationè inquisitionem ordinauit, vt neque loco, neque tempore prohibeamur. Certè & istuc ipsum maximè illis cõducibile fuisset, siquidem voluissent, quòd vbique sit cœlum, & stet in omni tempore. Idcirco & sic dixit: Quanuis non longè sit ab vnoquoq; nostrum, sed propè sit omnibus. Quod autem dicit, hoc est: Non solùm dedit vitam ac spiritũ & omnia, sed etiã quod est summa omnium, duxit ad sui noticiam, dando hæc per quæ possemus illum inuenire ac comprehẽdere, sed noluimus quærere, quanuis ante pedes esset. Nõ longè, inquit, ab vnoquoque nostrum quum sit. Papæ, omnibus propè esse dicit, qui in toto orbe sunt. Quid hoc maius? Vide quo modo Mericos dæmones refutat. Quid dico procul? Tam propè est, vt absque illo non viuamus. In illo enim viuimus, mouemur, ac sumus. Hoc dicit quasi corporali exemplo. *Sicut impossibile* est ignorare aërem vbique diffusum, & non longè ab vnoquoque nostrum existentem, imò etiam in nobis existẽtem, ita profectò & omnium opificem. Vide quo modo omnia illius dicit esse, prouidentiam illius esse dicit ac conseruationẽ esse ab illo, operãdi vim, actum habere & non perire. Et non dixit per illum, sed quòd propius fuerit, in illo. Nihil tale dixerat Poëta ille, dicens: Huius enim & genus sumus. Sed ille quidem de Ioue dixerat, hic verò de omnium opifice assumit, & non illum hoc dicto intelligens. Absit, sed quæ propriè de vero deo dicta ei adscribẽs. Quoniam & altare huius dixerat, non illius quem colebant. Dicta enim sunt quædam, & fiunt huic, & nesciunt Græci quòd fiant ei, sed ea ipsi de alio intellexerunt. Die enim, de quo dicitur propriè: Ignoto deo? De conditore omnium, an de dæmone, quum & illum ignorarint, hũc verò scierint? Similiter etiam quòd omnia fecit, congruerit de deo dictum esse, non de Ioue sceleſto quodam homine & abominabili ac mago. Ita etiam Paulus nõ similiter sicut ille dixit. Huius enim & genus sumus. Absit, sed alia mẽte. Genus enim dei nos esse dixit, hoc est, familiares, proximos, & quasi quis dicat, Proximè habitãtes ac vicinos. Vt enim non iterum dicant: Noua ingeris auribus nostris. Nihil enim hominibus contrarium, ducit poëtam in medium. Et non dixit, Non debetis putare auro vel argento deum esse similem, ô sceleſti ac impij: Sed humilius, Hoc non debemus putare, inquit. Sed super hoc. Quidnam est, Super hoc? deus, sed neque hoc. Est enim efficaciæ nomen: verum iam hoc, nisi quòd non dicimus huic deum esse similem. Quis enim diceret? Vide quo modo incorporeum introducit, Mens enim quando suspicatur corpus, etiam distantiam imaginatur. Genus igitur existentes dei, non debemus, inquit, auro vel argẽto, vel lapidi sculpto arte & figmento hominis, deum esse similem putare. Iam dixerit quis: Non hoc putamus, quare igitur hæc dicit? Sed ad multos loquebatur ille, vnde & bene dixit. Nã si nos sumus illis similes iuxta animam, multò magis deus. Tunc abducit illos à suspicione. Non solùm autem sculpturæ artis deus non est similis, sed neque alteri cuipiam humanæ cogitationi subiicitur. Nam vel ars, vel mens inuenit. Idcirco sic dixit: Itaq; si id quod ars humana vel mens inuenit, hoc deus, & in lapide substantia dei, quo modo in illo viuimus, & nõ inuenimus illum? Duplex obiectio. Et quòd illum non inuenerunt, & quòd tales inuenerunt, minimè per seipsam fide dignas. At vbi cõcussa illorum anima ostendit eos esse inexcusabiles, vide quid subdit: Tempora quidem ignorantię dissimulans, nunc annunciat hominibus omnibus vbique vt pœnitentiam agant. Quid igitur? Nullus horum punitur? nullus qui pœnitẽtiam vult agere? de his dicit, non de his qui defuncti sunt, sed quibus annũciat. Nõ exigit à vobis rationem, inquit: non dixit, ille despexit: non dixit, permisit: sed vos ignorastis, dissimulauit: hoc est, non exigit pœnam, quasi digni sitis pœna. Ignorastis, & non dixit, sponte malè egistis, sed per hoc superiora monstrauit, vt vbique pœnitentiam agant, dicens: Hic totum orbem insinuat. Vide quo modo illos abducit à Mericis, hoc est, prouincialibus diis. Quapropter statuit diem, in quo iudicaturus est orbem in iusticia. *Merici.* Vide iterum orbem dixit, sic homines vocans. In viro cui decreuit suscitando illum ex mortuis. Vide quo modo iterum passionem manifestauit, memor factus resurrectionis. Quòd autem verum sit iudicium, manifestum ex resurrectione? Simul enim præparata sunt. Et quòd omnia vera sint, inquit, manifestum ex eo quod resurrexit. Et resurrexisse *illum ex mortuis omnibus* hanc fidem adhibet, *idq;* iam manifestum. Hæc quidem dicta sunt ad Athenienses, tempestiuum autem etiam vobis dici, omnibus vbique agendam esse pœnitentiam, quia præfiniuit diem in quo iudicaturus est orbẽ. Vide quo modo & iudicem illum inducit, & cum prouidẽtia gubernantem mundum, & misericordem, & condonantem veniam, & potentem ac sapientem, & omnia simpliciter quæ sunt conditoris habentem. Confirmationem dictorum ponit, quoniam ille resurrexit ex mortuis. Pœnitentiam igitur agamus. Omnino enim iudicari oportet: si non surrexit Christus, non iudicamur: si autẽ surrexit, omnino iudicamur. In hoc enim & mortuus est, vt & mortuorum ac viuorum dominus sit, inquit. *Rom. 14. b* *Ibidem.* Et iterum: Omnes enim assistemus tribunali Christi, *vt vnusquisque* portet secundũ ea quæ operatus est. Ne autem putes hæc esse solùm verba. Ecce & de resurrectione omnium introduxit sermonem. Neque enim aliter iudicatur orbis. Etiam hoc quòd suscitauit illum à mortuis, de corpore est dictũ: hoc enim & mortuum erat, hoc & cecidit. Apud gentes, sicut creatio, ita & iudicium reprobatur. Hæc autem puerorum commenta sunt, & ebriorum hominum. At nos qui de his melius instructi sumus, faciamus vtile aliquid, & studeamus familiarissimi esse Christo. Hactenus inimici eius fuimus, hactenus minus suauiter erga illum affecti fuimus. Absit dicet quispiam, cur hæc dicis? Nõ vellem hæc dicere, nisi ea fecitletis vos. Nunc autẽ quæ vtilitas, si sermones taceantur, & res cum omni claritate sic clamẽt, Itaque quo modo illum diligemus? Dixi quidem sexcenties, dicam tamen & nunc: modũ vnum inuenisse mihi videor maximum & mirabilẽ, nempe vt cum eo quòd recogitamus innumerabilia & maxima beneficia, quæ communiter cum aliis à deo accepimus, & pro quibus gratias habemus: recogitemus etiã singuli, quid sibi peculiariter datum sit, recogitemus autem id quotidie. Igitur quòd magnam hæc habeãt vim, vnusquisque nostrũ apud seipsum recogitet, & diligẽter scrutetur.

Universidad de Deusto

tur. num aliquando in periculum prolapsus, hostium manus effugerit, & beneficia dei quæ cõscribi præ multitudine nequeunt, tanquam in libro habeat: vtpote si fortè ante lucem egressus in viam, periculum euasit: si fortè incidés in malos homines, eos vicit: si fortè morbo correptus, desperantibus omnibus iterum cõualuit. Multùm enim & hoc valet ad conciliandum nos deo. Sanè si Mardochæus ille ita habuit subsidiaria bona opera quæ ab ipso facta, quum veniissent in memoriam regis, vt ad illam gloriæ claritudinem perueniret, multò magis nos si memores fuerimus. Et duorum istorum operum diligens faciamus examen, quid nos quidem peccauerimus in deum, & quid boni ille nobis fecerit. Ita & grati erimus, & omnia effundemus. At nullus hæc recogitat, sed quemadmodum de peccatis loquimur, esse nos peccatores peccata non in specie memorantes & exquirentes, ita & de beneficiis dei, quòd benefecerit nobis deus dicentes, non speciatim illa examinamus, non dicimus vbi, & quanta, & in quo tempore: sed ex præsenti magnam faciemus diligentiam. Nam si quis etiam vetera repetere potest, omnia diligenter cõsideret, grandem inuenturus est thesaurum. Hoc etiam nobis vtile est, vt non desperemus. Nam quando viderimus, quòd sæpe nobis præsidio fuerit: non desperabimus, neq; putabimus nos abiici, sed ingens illius pignus accipiemus, suam erga nos prouidentiam ac curam cogitantes, quòd peccantes non punimur, sed etiam præsidio fruimur. Dicam autem quiddam & ego, quod à quopiam audiui: Erat puer quidam quem cum matre contigit, quum nondum decimum & quintum ageret annum, in agro, aëre perquàm corrupto, febribus laborare. Erat autẽ post autumnum. Et mater quidem festinauit ingredi in ciuitatem: puer verò illic iubentibus medicis & mansit, & quum flagraret febris, cœpit gargarizare, inde abstinentiam meditans, imò ignem extingui putãs. Nisi autem mox quod optabat acciperet, vtputa puer existens ob intempestiuam contentionem, posteà nõ accipiebat. Vbi autem venit in ciuitatẽ proposita sunt ea quæ illius linguæ erant ac sermonis, & valde diu fuit non loquens, & nihil articulatum pronuncians, sed legebat quidem, & doctores multo tempore inuisebat, & simpliciter absque signis erat, & abiecta fuit de eo spes omnis: eratq; mater dolore plena, & plurima adinuenerant medici, multa etiam alij, sed nihil horũ proderat: donec misericors deus linguæ vinculum sanauit, & tunc conualuit, & pristinam loquendi facilitatem ac claritatem accepit. Narrauit autem illius mater, quòd etiam quum paruus esset puer in naribus habuerit morbum, quem polypum vocant, & iterum medici disperauerunt, orauitq; mater vt moreretur, & pater illi maledicebat. Adhuc enim viuebat, & iterum omnia facta sunt difficilia. Et ille statim vnguibus fricans à foramine narium, bestiolam illam impetu spiritus à naribus erasit, & omnes difficultates solutæ sunt. Hoc autẽ sedato, fluxus per oculos acutus & viscosus continenter fluebat, magnasq; & crassas lemas efficiebat, ita vt pupilla oculi obduceretur pellicula se interponente, & grauem cęcitatem afferebat, omnesq; dicebant actum esse, sed etiam ab hoc morbo statim per gratiam dei liberatus est. Et hæc quidẽ sunt quæ audiui, quæ autẽ ipse scio, narrabo vobis. Mota est olim me adhuc adulescentulo, magna tyrannorum hostilitas, militibus etiam foris extra ciuitatẽ ad insidias positis, fortè fortuitò libellos quærebant incantatorios & magicos. Et qui scripserat librum, nondum perfectum in flumen abiecerat, & captus; quum postularetur ab eo, reddere non poterat, sed ducebatur per totam ciuitatem vinctus. Et ita quũ accusaretur dedit pœnam: tunc ego in martyris ædem proficisci volens, trantibam per hortos iuxta flumen cum alio quodam: ille autem viso libro, qui in superficie fluebat, primùm quidem putabat linteum esse: propior autẽ factus, agnouit esse librum, & descendens recepit. Ego autem contendebam vt de communi inuento, & ridebam. Sed videamus, inquit, quidnam hoc sit, reuoluit partem paginæ, & inuenit scripta magica. Accidit autem eodẽ tempore militem transire, qui hoc animaduertens abiit, & timere nos fecit. Quis enim credidisset, quòd è flumine sumptum sustulissemus, quum omnes tunc etiam qui non suspecti detinerentur: & abiicere nõ audebamus, ne videremur. Idem etiam periculum erat, si diuideremus. Concesit igitur deus, & abiecimus, & posteà à periculis sumus liberati. Et innumera dicere possem, si omnia enumerare vellem. Et hæc propter vos dixi, vt etiam si non talia, sed alia quædam habetis, in perpetua memoria sint: vt si lapis quidam illatus in te tortus, super te non venit. Hoc semper habe in memoria. Magnã hæc nobis cum deo amicicia faciunt: si enim memores beneficiorum ab hominibus acceptorũ, multùm dolemus quòd non possumus illis aliquid rependere: multò magis hoc in his quæ à deo accepimus. *Si igitur volumus non contristari, dicamus oro: Si bona suscepimus à domino, mala non sustinebimus.* Et Paulus propter hoc dicebat, vnde liberatus sit. Vide & Iacob, quo modo hęc in mẽte habebat. Ideo etiam dicebat: Angelus qui eripuit me à natiuitate mea. Et non solùm quòd eripuit, sed quo modo & etiam in quo cogitemus. Vide igitur & illum seorsim, memorem esse beneficiorum. In baculo meo, inquit, transiui per Iordanem. Iudæi autem etiam eorum quæ patribus euenerant, memores semper erant, repetentes subinde ea quæ in Aegypto facta sunt. Igitur multò magis nos propria, quæ nobis acciderunt, quoties in pericula & angustias incidimus, & si deus manum nõ adhibuisset, olim periissemus. Hæc cogitantes omnes & quotidie recensentes nobiscum gratias perpetuas habeamus deo, & omnes communiter gloriam ei demus, & glorificantes illum ne deficiamus, vt offeramus ei cum gratitudine magnã retributionem, gratia & miserationibus vnigeniti filij eius, cum quo patri simul ac sancto spiritui gloria, imperium, honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Iob.1.b

Genes.48.c

Ibidẽ.32.c

Audita autem resurrectione mortuorum, alij quidem irridebant, alij verò dicebant: Audiemus te iterum super hac re. Et sic Paulus exiuit de medio eorum. Homilia xxxix.

CVr nam Paulus, quum sic persuaserit, vt & Athenienses dixerint: Audiemus te iterum super hac re, quumq; pericula non essent, festinat relinquere Athenienses? Fortasis sciebat se nõ magnum lucrum facturum. Et aliter: Etiam à spiritu in Corinthum ducebatur. Quidam verò viri adhærentes ei, crediderunt, in quibus erat Dionysius Areopagita, & mulier nomine Damaris, & alij cum illis. *Post hæc autem separatus Paulus ab Athenis, venit in Corinthum, & inuento Iudæo quodam, cui nomen Aquilas, qui & genere Ponticus erat, nuperq; ab Italia venerat, & Priscilla vxore illius, eo quòd præcepisset Claudius separari omnes Iudæos à Roma: accessit illos, eo quòd eiusdem opificij essent: mansit apud illos, & operatus est. Erat ars illorum texere tabernacula.* Meritò in Corinthum à spiritu ducitur, in qua manere oportebat. Athenienses enim quanuis

Cap. XVIII

Universidad de Deusto
Biblioteca

uis nouæ doctrinæ amatores essent, attamen nō attendebant, neque enim hoc curabant, sed vt semper haberent noui aliquid quod fabularentur, studebant. Nisi enim hic mos illorum fuisset, non dixissent, Nouorum dæmoniorum annunciator videtur hic esse. Sed hæc erant illis admodum obscura. Attamen persuasit Dionysio Areopagitæ & aliis quibusdam. Nam illi forsan, vtpote vitæ moderatioris, citius acceperūt sermonem, alij verò non item. Igitur verisimile visum est, quòd iam seminarium ac fundamentū iecerit. Iam enim potior pars vitæ illius iam processerat. Sub Nerone enim occisus est. A Claudio autem nūc bellum Iudæis inferri cœpit, procul adhuc, vt etiam sic castigentur. Etiam à Roma vt scelesti abigebantur. Et hoc dispensatione factum, vt vinctus illuc ducatur, & ne tanquam Iudæus expellatur, sed tanquam sub militibus agens illic asseruetur. *Et mansit*, inquit, *apud illos.* Papæ, quam iusticiam inuenit vt cohabitaret? quoniam illic potissimum non oportebat accipere. Et in quo gloriantur, inueniantur sicut etiam nos. Disputabat autē in synagoga per omne sabbatum, persuasitq; Iudæis & gentibus. Vt autem descendit à Macedonia Silas ac Timotheus, coarctabatur spiritu Paulus, testificans Iudæis, quòd Iesus esset Christus, hoc est, vrgebant illum, & illi quidem molesti erant. Quid autem Paulus? Relinquit eos, multumq; terret. Nō vltrà, inquit, vobis erit necessarium dici sermonem: hoc tamen obscurius eis loquitur. *Contradicentibus autem illis & blasphema loquentibus excussis vestimentis, dixit ad illos: Sanguis vester super caput vestrum. Mūdus ego ab hoc tempore, ad gentes vadam. Et digressus inde venit in domum cuiusdam nomine Iusti colentis deum, cuius domus erat contigua synagogæ. Crispus synagogæ princeps credidit domino cum tota domo sua. Et multi Corinthij audientes crediderunt, ac baptizati sunt.* Vide quo modo iterum licèt dicat ab hoc tempore ad gentes ibo, neque sic tamē illos negligit, adeoq; illud dixisse videtur, illos excitandi ergò. Et postea venit ad Iustum, cuius domus synagogæ contigua, vt etiam sic si vellent ex vicinia zelum haberent. Crispus autem, inquit, princeps synagogæ credidit domino cū tota domo sua. Et hoc plurimum faciebat ad illos adducēdos.

Supra 17. d

Dixit autem dominus per visionem in nocte Paulo: Ne timeas, sed loquere, & ne fileas, eo quòd ego sum tecum, & nullus adorietur te vt affligat te, eo quòd est mihi populus magnus in hac ciuitate. Vide quot rationibus illi persuadet, & quo modo id quod maximè placebat ei, vltimo loco ponit. Et dicet: Quo modo igitur simul aggressi sunt eum? Profectò nō prę-ualuerunt, sed ad proconsulem duntaxat adduxerunt.

Seditq; annum & menses sex, docens inter illos sermonem dei. Cæterùm quum Gallio ageret proconsulem Achaiæ: insurrexerunt vnanimiter Iudæi contra Paulum, & duxerunt illum ad tribunal, dicentes: Quia contra legem hic persuadet hominibus colere deum. Vides quare illi semper publicas accusationes texebant, vide saltem hic. Quum illi dixissent, quòd cōtra legem persuadet hominibus colere deum, nihil horum curæ fuit procōsuli, sed magis defendit Paulum, & audi quo modo respondet: Si qua esset iniuria, vel quod facinus malum contingens ciuitatem ô Iudęi, meritò sustinerem vos. Iustus ille homo mihi esse videtur, & manifestum est ex his quæ respondet. Quum autem Paulus aperturus esset os suum, dixit Gallio ad Iudæos: Siquidem esset iniuria, vel facinus malum ô Iudæi, meritò sustinerem vos. Si autem quæstio est de sermone & nominibus, & lege vestrate, videritis ipsi. Iudex enim ego huius esse nolo. Et abegit illos à tribunali. Omnes autem Græci apprehensum Sosthenem synagogæ principem verberabant ante tribunal, neque quicquam eorum Gallioni curæ erat. Et hinc iterum iusticia viri monstratur: nam quum ille verberaretur, non censuit priuatam iniuriam esse. Adeò impudentes erant Iudæi. Videamus autem iterum quæ lecta sunt: Audita autem resurrectione mortuorum, alij quidem subsannabant, alij verò dixerunt: Audiemus te iterum. Quàm magna & sublimia audierāt? & nec sic attendebant, sed irridebant, resurrectionem autem irridebant. Animalis enim homo non percipit ea quæ sunt spiritus. Et ita, inquit, exiit Paulus è medio illorum. Ita. Quo modo? aliis quidem persuasis, aliis verò non credentibus. Separatus autem ab Athenis, inquit, venit in Corinthum. Et inuento quodam Iudæo, cui nomen Aquilas, qui genere Ponticus nuper venerat ab Italia, mansit apud illos & operabatur. Vide quo modo lex incipit iam solui. Iudæus enim quum esset rasus posteà in Cenchreis, in Syriam proficiscitur cum Paulo, neque in Hierusalem, neque in vicina ire festinat, sed valde procul. Apud illum igitur manet, & non confunditur manere, sed manet: imò propter hoc ipsum manet, quia cōmodum diuersorium nactus erat, & quauis regia magis idoneū. Nec rideas dilecte. Sic enim palæstra pugili magis vtilis quàm molles lecti, & militi ferreus gladius magis quàm aureus probatur. Et operabatur prædicans. Erubescamus nos, qui etiam absque prædicatione viuimus ociosè. Disputabat autē in synagogis per omne sabbatum, persuasitq; Iudæis ac Græcis. Contradicentibus autem eis ac blasphema verba dicentibus, discessit. Hac ratione expectans illos discessit, vt magis attraheret. Quare enim elegit illa relicta migrare in domum synagogæ cōtiguam, nónne propter hoc? neque enim periculum videbat ibi. Testificans illis, inquit, non iam docet, sed testificatur. *Contradicentibus autem illis*, inquit, *excussis vestibus dixit: Sanguis vester super caput vestrum.* Hoc facit, vt non solo verbo, sed etiam opere terreat, & vehementius differit, vtpote multis persuasis. *Mundus sum*, inquit, *ego. Ab hoc tempore ad gentes ibo.* Igitur & nos rei sumus sanguinis eorum, qui nobis concrediti sunt, negligentes illos. Atque adeò quando dicit: In posterum negocium mihi nullus faceſſat. Non enim sic illos terrebat pœna, vt hoc cruciabat. Et digressus illinc venit in domum Iusti. Transit volēs illis persuadere quòd ad gentes festinet. Crispus autem archisynagogus credidit, inquit, cum omni domo sua. Vide fideles cum tota domo hoc facere. Hoc autē facto statim & alij multi credentes baptizati sunt. Hūc dicit synagogæ principem, de quo scribens, inquit: Nullum alium baptizaui, nisi Crispum & Caium. Opinor autem hunc etiam Sosthenem dici, qui intantum fidelis fuerit, vt etiam percusserit & Paulo semper affuerit. *Dixit autem dominus per visionem in nocte Paulo: Ne timeas, sed loquere.* Eapropter multo tempore manet illic. Nam persuasit quidem illi & multitudo, & familiaritas Christi amplior. Maius enim periculum fuit posteà etiam pluribus credentibus & synagogæ principe. Ne timeas, inquit. Hoc ad excitandum sufficiebat, quia redargutus est timens, vel non redargutus, sed confortatur quasi nihil passurus. Non enim semper illos affligi sinit, ne infirmiores fiant. Nihil enim ita contristabat Paulū atque increduli quasi contradicentes. Hoc etiam periculis eis grauius fuit. Et ne fileas, inquit, eo quòd mihi populus multus est in hac ciuitate. Fortasis etiam propter hoc illi apparet Christus. *Quum autem Gallio ageret proconsulem Achaiæ, insurrexerunt vnanimiter Iudæi contra Paulum.* Vide post annum &

1. Cor. 2. d

1. Cor. 1. b

sex

Universidad de Deusto
Biblioteca

sex menses aggrediuntur, quãdo non iam poterãt propriis legib⁹ vti. Hoc maximè inflauit Corinthios, quòd maximè persuadebantur: quia neque princeps sese demittit. Non enim idem erat ex contentione contendere, & docere illos: quia neque curæ erant illi negocia. Et considera quàm sapiens ille fuerit. Nõ enim statim dixit respondens: Non est mihi curæ. Sed quid? Igitur si qua iniusticia, vel quod facinus malum ô Iudæi, meritò sustinerem vos. Si autẽ quæstio est de sermone & nominibus, deq; lege vestrate, vos videritis. Iudex enim horum ego nolim esse. Separauit illos à tribunali. Clara facta est victoria. Apprehensum autem Sosthenem synagogæ principem percutiebant coram tribunali, Et nihil horum Gallioni curæ erat. O confusionem qua confusi sunt. Et nihil horum, inquit, Gallioni curæ erat, quanuis hoc totum in ipsius contumeliam fuerit, sed quasi inde potestate accepta percutiunt ipsi faciẽtes indiscreti furoris per cõfusionem opus. Et quare ille non repercussit, quum & ipse potestatem habuerit, sed docebantur modestè & patienter viuere, & non referire, vt & iudex discat quis sit mãsuetior. Non parum hoc profuit præsentibus. Docuit enim horum æquitas, & illorum temeritas, quòd talia iudiciariam sententiam postulant. At hi omnia citra ordinem faciunt. Et non dixit: Non oportet, ne percutiant illum, sed nolim. Iudex enim horum, inquit, ego esse nolim. Adeò æquus erat vir. Hoc & Pilatus dicebat de Christo: Accipite illum vos, & iuxta legem vestrã iudicate. Ille quidem secundum legem volebat iudicare eos: ipsi autem quasi ebrij, & insanientes affecti erant. Propter hoc digressus est ab Athenis, quoniam populus multus erat illic. Verberabatur, & nihil dicebat. Hunc & nos imitemur. Referiamus percutientes mansuetudine, silentio, longanimitate. Difficiliora sunt hæc vulnera. Maior plaga & onerosior. Grauius enim est percutere animam quàm corpus. Multos percutimus, sed vt amici, & delectãtur: sed quem percusseris cum contumelia, quoniam cor tetigisti, valde contristasti. Ita magis cor illorum percutimus. Quòd autem miritas magis verberet quàm temeritas, age demonstremus quantum possibile est sermone. Manifesta enim demõstratio per opera & experientiam est. Si autẽ videtur etiam sermone examen faciemus, quanuis sæpius etiam fecerimus. In cõtumeliis nihil ita nos contristat, vt eorum qui nos vident sententia. Non enim æquale est publicè contumelia aspergi & priuatim, sed illas quidem priuatas contumelias facilè ferimus, quando in solitudine, quando nemo conscius, & sine teste hoc patimur. Vt siquidem quis honoret coram omnibus, contumelia afficiat priuatim, etiam gratias habebimus. Itaque quod triste, nõ est ex natura cõtumeliæ, sed in sententia spectantium, vt ita nõ videatur cõtemptibilis esse. Quid igitur, si hæc pro nobis sit? nõnne qui contumelia afficit, ignominiosus fit, quãdo pro nobis sententias fert? Vtrum contemnunt præsentes, eum qui contumelia afficit, an eum qui contumelia afficitur, & silet? Furor enim suggerit quicquid in eo qui contumeliis afficitur, desideratur: nunc autẽ quando puri ab affectione sumus, sciamus, ne tunc simul rapiamur. Vtrũ igitur cõdemnamus omnes? manifestum quòd eum qui contumelia afficit: & si minor quidẽ sit, insanire illũ dicemus: sin par honore, desipere: si autem maior, neq; sic approbabimus. Vter enim approbatione dignior, is ne qui tempestatibus agitur, in turbulentia versatur, exasperatus erga communem naturam sic afficitur, vel qui in tranquillitate & portu, ac bona animi constitutione sibi imperat? Nõnne hic quidẽ angelo, ille verò nec homini similis est: & ille neque propria mala ferre potest, hic etiã aliena: hic seipsum ferre non potuit, ille & aliũ: ille naufragatur, hic securus nauigat, naue eius secundis ventis fruente. Nõ enim in vela sua irruere furoris spiritum permisit, qui mẽtis nauem subuertat, sed afflantur illa à tenui blandaq; aura, quæ est patientiæ spiratio, ipsum ad philosophiæ cursum cum magno silentio ducens. Et sicut nautæ in naufragio nesciunt quæ abiiciunt, si à suis & ab alienis deposita receperint, sed omnia quæ posita in naue similiter eiiciunt, tam preciosa, quàm nõ preciosa: Vbi autẽ cessarit tempestas, tunc cogitantes quanta ejecerint, lachrymãtur, & propter iacturæ damnum serenitate non gaudent: Ita & hic, quãdo ira spirat, excitaturq; animi tempestas, nesciunt quæ suo ordine eiicere debeant: vbi verò ira cessauerit, tunc cogitantes, qualia effutiuerint, considerant damnum, & quietem non sentiunt, memores verborum, ex his per quæ confuderunt seipsos, damnumq; maximum passi sunt, nõ in pecunia, sed in existimatione mansuetudinis ac humanitatis. Profectò ira tenebrosa est. Dixit enim insipiens in corde suo, nõ est deus. *Psal.13.a* Forsan & de eo qui ira exasperatur hoc dicere tempestiuè poterit quis. Dixit iratus, non est deus: nam ob nimiam iram suam illum non quærit. Pia enim cogitatio ingressa, omnes repellit & abiicit sinistras. An nõ tu magis doles, quàm is qui contumelia afficitur? Cõtumelia proscinde alium qui nihil improperat, an non cõscientiæ tribunal te propter multa flagellabit? Quãdo enim audis, quòd is qui contumelia afficitur, nullum malum verbũ loquutus est: nõnne hac ratione tu magis doles? Dic oro, quo modo mansuetum, humilẽ, & æquum innumeris abluere conuiciis ausus es? Hæc subinde dicimus, sed non videmus eos qui id opere præstent. Homo enim quum sis, hominem contumelia afficis, seruus cõseruum? Sed quid hoc admiror, quandoquidem multi sunt, qui & deum contumelia afficiunt. Hæc vobis qui contumelia afficimini, consolatio est. Contumelia afficimini, contumelia afficitur & deus: exprobramini, exprobratur & deus: conspuimini, sanè nobiscum cõmunicauit etiam dominus noster. Nunquàm autem contumelia affecit, neque iniustè egit. Et ita nos simus qui communicamus Christo, non vos. Ferre enim eum qui contumelia afficit, dei est: contumelia autẽ afficere immeritum, dæmonibus congruit. Videte duas partes, dæmonium habes, dictũ est Christo. Alapa cæsus est à ser- *Ioan.8.f* uo principis sacerdotũ. Itaque qui contumelia afficiũt, *Ibidẽ.18.d* cum illis stant. Meritò. Nam si Petrus & satanas dictus *Marc.8.d* est propter vnum verbum, multò magis hi Iudæi dicẽtur, si eadem quæ Iudæi faciunt. Sicut & illi diaboli filij, quoniam opera diaboli operabantur. Contumelia afficis. Quis existens, dic oro, imò propter hoc contumelia afficis, quoniam nihil es. Nullus enim qui homo est, cõtumelia afficit. Atque ita quod in bellis dicitur: Tu qui es, ediuersò oportebat dici. Contumelia affice. Nihil enim es. Et nunc dicentibus vobis, quasi aliquis sis cõtumelia afficis, quasi melior te sit per omnia auditur, quãuis contrarium dicendum erat. At quoniam nos malè rogamus propter hoc, & illi malè respondent, atque adeò nos authores sumus, quasi magnorũ virorum sit contumelia afficere, sic dicimus, quis tu qui contumelia afficis: Idcirco & illi sic respondent: Cõtrarium dicere oportebat, contumelia afficis, contumelia affice, nullus enim es. Ad eos autem qui contumelia non afficiunt, Quis es tu, dicere oportebat, qui contumelia nõ afficis?

Transgressus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Transgressus es humanam naturã. Hoc esset nobilitas, libertas, nihil illiberale loqui, etiam de eo qui meretur asperius tractari. Dic autem oro, quot sunt qui non indigni vt occidantur? Attamen per se iudex hoc non facit. Si autem iudex non dignatur per se loqui homini malo, sed per præconem quendam hoc agit: multò magis nos eos qui in pari honore sunt, contumelia afficere non oportet. Non enim cõtumelia afficiendo illis meliores sumus: vt si doceamur: quòd ipsos nos contumelia afficimus. Itaq; malos propter hoc non oportet contumelia afficere: bonos autem etiam aliam ob causam, quia non merentur, & tertia, quia nõ decet esse contumeliosum. Nunc autem vide quæ fiant. Homo contumelia afficitur & irritatur: est etiam homo qui irritat, & sunt spectantes homines. Quid igitur? Oportebat bestias in medium producere & dissolui. Hoc enim officium erat. Quando enim qui oblectantur iniusticia, homines essent, bestias reconciliari curarent. Igitur sicut dominis pugnantibus in domo, seruorum fuerit illos conciliare. Hoc enim rei natura petit, licèt hac ratione facilè non fiat: Ita & hoc loco contumelia afficis. Meritò. Neque enim homo es. Eapropter magnum aliquid videtur esse contumelia, & videtur magnis congruere. Seruis autem magis congruit, sicut bene loqui liberos decet. Sicut enim malè facere illorum est, ita & bene facere horum. Cõtumelia est ancilla fur, quæ clàm ea quę sunt domini surripit? & quasi dicat quis, sicut fur qui ob hoc vnum venit, vt vbiq; sublegat, circunspicit vt vbique aliquid exportet. Forsan & alio quopiam exemplo depingemus: Quemadmodũ si quis vasa immunda furetur è domo, & ea coram omnibus educat, non confundunt furtim sublata intantũ, quantùm ipse seipsum. Ita & accidit conuiciatori. Iectis enim corã omnibus immundis verbis, non alios confundit, sed seipsum per verba, productis talibus & coinquinata ipsius tum lingua, tum mente. Idem enim fit, quando cum malis pugnamus, ac si quis sterquilinio obuolutũ percutiat, qui dimissis in lutum manibus suis, dum illum ferire studet, sese coinquinat. Hæc sanè, oro, omnia cogitãtes, fugiamus damnum quod inde oritur, & modestam habeamus linguam, vt puri existentes ab omni contumelia, possimus præsentem vitam diligenter perficere, & bona diligentibus deum promissa, Gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul ac spiritui sancto, gloria, imperium, honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Paulus autem expectans dies multos, vale dicto fratribus abnauigauit in Syriam, & cum Priscilla ac Aquila, poste aquàm rasserat caput in Cẽchreis: habebat enim votum. Homilia xl.

VIde quo modo lex soluta est, vide quo modo conscientia detinebantur: Iudaicum erat capita radi ex voto, veruntamen oportebat etiã sacrificium fieri, quod non est factũ post verberatum Sosthenem. Oportebat abire illum, ideo & festinat, & quum orarẽt vt apud ipsos maneret in Epheso, non annuit. Quare igitur iterũ in Antiochiam venit. Digressus enim, inquit, & salutata ecclesia peruenit in Antiochiam. Tenebatur humana quadam affectione erga ciuitatẽ illam. Ibi enim appellati sunt discipuli Christiani. Ibi traditus est gratiæ dei, ibi negociũ dogmatis absoluit. Et ipse quidẽ in Syriam abnauigat: hos autẽ reliquit in Epheso. Meritò, vtputa docturos, quia tanto tempore secum versati erant, multa didicerant. Attamen illos nondum à Iudaica consuetudine abduxerat. Ecce & mulier idem quod viri, facit ac docet. Propterea prohibetur in Asiam venire: opinor quia ad ea quæ vrgebant, impellebatur. Vide saltem hoc loco, & rogatum illum vt maneat, & nõ morem gerentem: quoniam festinabat abire. Certè non simpliciter illos dimisit, sed cum promissione. Et quo pacto audi: Deuenitq; Ephesum, & illos ibi reliquit. Ipse autem ingressus in synagogam disputauit cum Iudæis. *Rogantibus autem illis, vt ampliore tempore maneret apud illos, non annuit, sed valedixit eis, dicẽs: Oportet me omnino festum quod instat, agere in Hierusalem. Iterum autem reuertar ad vos deo volente, & soluit ab Epheso. Et vt peruenit in Cæsaream, ascendisseq;, & salutasset ecclesiam, descendit Antiochiam. Et facto multo tempore, exiuit: transiuit deinceps per Galaticam regionem ac Phrygiam, confirmans omnes discipulos.* Vide iterum venit ad loca in quibus anteà erat.

Iudæus autem quidam Apollo nomine Alexandrinus genere, vir eloquẽs, deuenit in Ephesum potẽs in scripturis. Ecce & eruditi emittuntur prædicare, & discipuli esse incipiunt. Vides incrementum prædicationis? Hic erat edoctus viam domini, & feruens spiritu loquebatur ac docebat diligenter de domino, sciens solum baptisma Ioannis. Hic cœpit liberè annunciare in synagoga. Audientes autem illum Priscilla & Aquila, assumpserunt eum, & diligenter prædicauerunt viam dei. Si ad baptisma Ioannis solum crediderat hic, quo modo spiritu feruebat? nondum enim datus erat hic spiritus. Si autem qui post illum, opus habuerunt baptismate Christi, multò magis ille. Quid igitur dicendum: neque enim vtrunq; simpliciter ponit scriptor. Mihi videtur ille esse vnus ex centum viginti, qui cum apostolis baptizati. Vel si non est hoc, factum est idem cum hoc quod & cum Cornelio, sed non baptizatur antequam diligentius ei exposuerũt. Hoc autem esse mihi verum videtur, quia & baptizari illum oportebat, quoniam duodecim alij nihil perfectũ sciuerunt, neque ea quæ de Iesu. Meritò antẽ & ille baptizabatur. Veruntamen si illi post baptisma Ioannis iterum baptizabantur, oportebat etiã discipulos hoc facere. Volente autẽ illo transire in Achaiam, exhortati sunt fratres, & scripserunt discipulis vt reciperent illum, qui vt aduenit, contulit multùm his qui crediderant per gratiã. Vehementer enim Iudæos reuincebat publicè, mõstrans per scripturas Iesum esse Christum. *Factum est autem quum Apollo esset in Corintho, vt Paulus peragratis superioribus partibus, veniret in Ephesum, & inuentis discipulis quibusdam, dixit ad illos: Num spiritum sanctum accepistis, poste aquàm credidistis? Illi autem dixerunt ad illũ: Sed neque an sit spiritus sanctus audiuimus. Dixitq; ad illos: Ad quid igitur baptizati estis? Illi autẽ dixerunt: In baptisma Ioannis. Dixitq; Paulus: Ioãnes quidẽ baptizauit baptismo pœnitentiæ populo dicens, vt in eum qui post ipsum venturus esset, crederent, hoc est, in Christum Iesum. Vt autẽ audiuerũt, baptizarunt in nomine domini Iesu Christi. Et posteaquam imposuit Paulus illis manus, venit spiritus sanctus super illos, loquebãturq; linguis, & prophetizabant. Erantq; omnes viri quasi duodecim.* Multum hi ab illo differebãt, neque spiritum sanctum esse scientes. Hi igitur qui & diligentius illi exposuerant viam domini, præmittunt etiam literasq; addũt. Igitur volebat & ille in Achaiã venire. Anteà autẽ quàm exhortati sunt fratres, & literas dant ei, non recedit. Qui vt venit, inquit, contulit multùm his qui crediderunt. Vehemẽter enim Iudæos reuincebat publicè, ostendens per scripturas esse Christum Iesum. Hinc quàm potens erat in scripturis Apollo ostendit. Nam Iudæis quidem valde os obturauit. Hoc enim est quod, inquit, reuincebat: vnde & fideles confidentiores magis fiebant, & stabiliores in fide. *Factum est vt Paulus transiuit per superiores partes, venit in Ephesum.* Hæ autem sunt quæ iuxta Cæsaream

Cap. XIX.

& ciui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

& ciuitates reliquas. Et inuentis quibusdam discipulis, dixit ad illos: Num spiritum sanctum accepistis postquam credidistis? Quòd neque in Christum credidérant hi, manifestum ex eo quòd Ioannes dixerat, vt crederent in eum qui post se venturus. Hinc ostenditur dogma magnum quòd perfectè purgantur à peccatis qui baptizãtur. Nisi enim purgarentur, non accepissent illi spiritum, non tam statim consequuti essent charismata. Et vide quòd duplex donum fuerit, & linguæ, & prophetiæ. Bene autem dixit: Baptismata pœnitentiæ, quod Ioannis est, & non remissionis, adducens illos & suadẽs, quod absque ea sit illud. Posterius enim dati baptismatis opus, est remissio. Et quo modo qui acceperant spiritum non docebant, sed Apollo nondum accepto spiritu? Quia nondum erant ita feruentes, neque initiati: ille autem & edoctus erat, & valde feruens. Mihi autem videtur, quanuis multa esset libertas viri, diligentérque loqueretur ea quæ de Iesu, attamen opus ei erat adhuc exactiore doctrina. Sic quanuis nesciret omnia, ob alacritatem spiritum sanctũ consequutus est, sicut etiam Cornelius. Forsan multi desiderant, vtinam & nunc esset, Ioannis baptisma: at sic multi neglexissent vitam virtutibus claram, vel etiam approbaretur propter donum hoc, & non propter regnum cœlorum. Et aliter, Multi facti essent pseudoprophetæ, & non vltrà valde probi apparuissent, neque beati babiti essent, qui fidem simpliciter suscepissent. Igitur quemadmodum ij qui non viderunt & crediderunt, beati: ita & qui absque signis crediderunt. Dic oro mihi, nónne exprobrans ludæis dicebat Christus: Nisi videritis signa, non credetis? Igitur nihil damni erit nobis, si attendere voluerimus nobis ipsis. Summam bonorum habemus per baptismum, remissionem peccatorum accepimus, sanctificationẽ, spiritus participium, adoptionem, vitam æternã. Quid vultis magis? signa? sed abolentur. Fidem habes, spem, charitatẽ, hæc manẽt: hęc quære, hæc signis sunt maiora. Nihil æquale charitati: maxima omnium charitas, inquit. Nunc autem periclitatur, nomen enim illius reliquum est, opus minimè, sed diuisi sumus inter nos. Quid igitur quis fecerit, vt charitate aliis connectatur? Nam reprehendere quidem facilè est, sed id dimidium & imperfectum est. Oportebat igitur ostendi, quo modo amicicia efficiatur. Hoc enim est, quòd nobis curæ, quo modo membra diuulsa congregemus. Non enim hoc est quod quæritur simpliciter, an vnam ecclesiam habeamus vel dogma: sed hoc graue est, quòd in aliis quidem cõmunicamus mutuum: in necessariis autem, non item. Et cum omnibus pacem habentes, inter nos ipsos seditiosi sumus. Non enim hoc specta, quòd non quotidie prælia committimus, sed quòd neque charitatem habemus synceram & immobilem. Nobis opus esset & vulnerum obligationibus & oleo. Considerémus signum esse, quo discipuli Christi internoscuntur charitatem, sine hac nihil valere alia, rem hanc si voluerimus, minimè molestam esse. At dicis: Scimus quidem hæc, sed qua ratione huc perueniemus, vt illa corrigantur, & constet inter nos amicicia? Primùm abiciamus è medio ea quæ charitatem tollunt, & tunc etiam hanc firmabimus. Nullus sit qui vltionem desideret, & malum alteri meditetur, nullus sit inuidus. Hæc enim dilectionem prohibent. Alia autem sunt, quæ illam nobis exhibent. Nec sufficit tollere quod obest, sed adhibenda etiam sunt quæ eam cõstituant. Itaque Sirach dicit, ea quæ illam auferunt, & non ea quę conciliant: Exprobrationẽ dicens, & arcanorum reuelationẽ, & dolosam plagã. Sed ab illis, vtpote carnalibus, meritò proueniunt talia. Absit autẽ vt apud nos hæc fiãt. Non ab his, sed ab aliis vos inducemus. Nihil nobis est absque dile-

Et descendens, inquit, in Cæsaream, ascendítque & salutatis ecclesiis peruenit in Antiochiam, factóque ibi tempore quodam exiit, transiẽs Galaticam per ordinem regionem ac Phrygiam. Mihi videntur adhuc & fideles illis congregari. Neque enim statim relinquit. Vide autem quo modo ad illos festinat, & ad has regiones iterum transit, & ita aduentu suo discipulos firmat. *Iudæus autem quidam, inquit, Apollo nomine, peruenit in Ephesum, qui potens erat in scripturis.* Valde alacer erat, vnde & legationem pro illo ipso mittit, Qui vt venit, inquit, in Achaiam, vehementer reuincebat ludæos publicè. De hoc scribens dicebat: De Apollo autem fratre. Nam publicè quidẽ redarguere, libertatem eius in dicendo monstrabat: vehemẽter verò virtutem manifestabat: ex diuinis autem scripturis, exercitationem cõprobabat. Neque enim dicendi libertas aliquid conducit, vbi non est facultas, neque facultas, vbi non est fiducia. Itaque non sine causa reliquit Aquilam in Epheso, sed propter Apollo forsan hoc spiritus dispẽsauit, vt & fortior ascenderet in Corinthum. Et cur nam huic quidem nihil fecerunt, Paulo autẽ insidiantur? Sciebant enim quòd ille princeps esset, vel quòd magnũ nomen viri erat. Assumentes autem, inquit, illum Priscilla & Aquilas diligentiùs ei exponebant viam domini. Vide quo modo omnia fide fiebant, & nusquam odium, nusquam inuidia. Aquilas docet, imò autẽ & hic docetur. Etenim simul aliquanto tempore conuersantes, sic edocti fuerunt, vt etiam ad alios docendos fierent idonei. Quum igitur vellet transire in Achaiam scripserunt discipulis, vt suscipiant illum. Cuius gratia literas mittũt, interpretatur. Vt illum, inquit, suscipiant. Et vnde manifestum, quòd illi quum in Epheso essent baptisma Ioannis habuerint? quia rogati, in quo baptizati estis? In Ioannis dicunt baptismo. Forsan tunc peregrè iuerant in Hierosolyma, & abierũt, & baptizati sunt: sed etiam baptizati Iesum non crediderunt. Et non dicit illis: Creditis in Iesum. Sed quid, Num spiritum sanctum accepistis? Sciebant enim quòd non habebant, & vult illos fateri, vt agnoscant quid ipsis desit & petant. Et quũ imposuisset, inquit, Paulus illis manus, venit spiritus sanctus super illos, & loquebantur linguis ac prophetabant. Ab ipso baptismo prophetant. Hoc autem Ioannis baptismus non habebat. Ideo & imperfectus erat. Vt autem talibus digni fierent, prius illos præparauit at-

Ioan.20.5

Ibid.4.5

1.Cor.13.d

Eccli.22.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

ction e ſuaue,licèt ſint innumera bona, ſed quæ illorum A
vtilitas? Sint diuitię,ſint delicię,abſq; amicicia,& quod
lucrum? Nulla poſſeſsio etiam in ſecularibus negociis
honeſtior,quàm hæc:quemadmodum ſcilicet nihil mo
1.Petr.4.b leſtius his qui hoſtili in ſe ſunt animo. Charitas multi-
tudinem peccatorum tegit:inimicicię autem, etiam ea
quæ non ſunt ſuſpicantur. Non enim ſufficit non eſſe
inimicum, ſed oportet etiam amare. Conſidera quod
Chriſtus iuſsit,ac ſufficit hoc.Etiam afflictio facit ami-
cicias & congregat. Quid igitur,inquit, nunc? Quia e-
nim afflictio non eſt,quo modo erimus amici? Non ha
betis,dic oro,amicos alios?quo modo illorum eſtis ami
ci?quo modo permanetis? Iam nullus nullũ habeat ini-
micum.Non eſt hoc paruum,nullus inuideat.Non po-
teſt qui non inuidet calumniari. Vnum habitamus or-
bem terrarum omnes,iiſdem alimur fructibus.Sed hæc
parua ſunt iiſdem, ſacramentis eiuſdem ſpiritualis cibi B
alimur.Hæc ſanè amicicię ſymbola ſunt,& dilectionẽ
requirunt. Quo modo igitur, inquit, feruentius inter
nos afficiemur?Quid facit amorem corporum? Corpo
ris luculentia & formoſitas, itaque & animas faciamus
pulchras & luculentas, & erimus inter nos mutuum a-
matores. Non enim ſolùm oportet amare,ſed etiam a-
mari. Primùm hoc curemus,vt amemur,eritque ſecun-
dum factu facillimum. Simus pulchri ac boni,& hoc ef
ficiemus,& ita ſemper habebimus amatores.Nullus cu-
ret pecunias poſsidere, ſeruos, domus, ſed cura vna ſit,
Prouer.22.b vt diligatur,vtq; nomen bonũ habeat. Melius eſt enim
nomen bonum, quàm diuitię multæ, quandoquidem
illud quidem manet: hæ autem diſpereunt, & has qui-
dem poſsidere poſsibile eſt,illud autem difficile. Nam
qui ſemel infamia laborare cœpit, ægrè illam abluet. C
Pauper autem facilè nomen diuitis habebit.Sit qui mul
tas talentorum myriades poſsideat, abundantior illo
erit,cui centum ſunt amici. Ne igitur hoc obiter cure-
mus, ſed vt negociationem quandam vtiliſsimam. Et
quo modo poſſumus,inquit,Faux dulcis multiplicat a-
micos,& lingua gratitudinis ſtudioſa. Poſsideam⁹ mo
res puros,& os bene loquens:nec erit poſsibile,vt is qui
ſic afficitur,lateat. Vide quanta externi amoris cõcilia-
bula excogitarũt, adoptionem, viciniam, cognationẽ,
proles.Sed his omnibus,ea quæ apud nos,ſunt maiora.
Menſa iſta magis reuerenda eſt. Multi autem ex his qui
Supra.1.g & 4.a accedimus,neq; nos mutuum nouimus. Multitudo, in-
quit,hoc facit?Minimè. ſed noſtra ignauia. Tria milia
erant,& quinque milia:& omnes habebant animam v-
nam. Nunc autem vnuſquiſque fratrem ignorat,& nõ
erubeſcit,multitudinẽ prætexens. Iam qui multos ami-
cos habet,à nullo capi poteſt.Hic omnino tyranno for D
tior eſt,non ſic regem lancearij cuſtodiũt, vt hunc ami
ci,& eſt hic illo multùm clarior:nam ille quidem à ſer-
uis cuſtoditur, hic autẽ ab his qui in pari honore ſunt:
& ille quidem ab inuoluntariis & metuentibus, hic au-
tem à volentibus,& nihil metuentibus.Et eſt videre mi
rabilem rem, in multis vnum, & in vno multos. Et vt
in cithara varias quidem voces habes, vnam autẽ har-
moniam, & vnus muſicus eſt, qui citharam in manum
ſumit: Sic hoc in loco, Cithara quidem eſt charitas ip-
ſa,voces loquentes verba,quæ ad charitatem conciliã-
dam pertinent, omnes in vnam ſuauem conſpirant cõ
ſonantiam. Muſicus verò eſt charitatis vis, illa dulcem
melodiam pulſando affert. Vellem te ducere in ciuita-
tem talem, ſi quidem poſsibile, vbi anima vna eſſet, &
videres quo modo quauis cithara & tibia conſonãtius
ac ſuauius omnia ſonent,nihilq; abſurdi ſit.Hæc melo-
dia & deum & angelos lætificat.Hoc totũ in cœlo ſpe-
ctaculum excitat, hoc & dæmonum furorem cõpeſcit,
& affectionum demulcet impetus.Hæc melodia nõ ſo-
lùm affectiones compeſcit, ſed nec exurgere ſinit, ma-
gnumq; ſilentium facit: quemàdmodum etiam in ſpe-
ctaculo muſicorum chorus:omnes enim tum cum ſilen
tio audiunt,& nemo interturbat.Ita & inter amicos dũ
charitas citharã pulſat, omnes affectiones ſilent ac dor
miſcunt, quaſi beſtiæ blandiciis demulſę ac mitigatæ.
Igitur ſicut in inimicicijs, contrà eueniunt omnia, ſed
de illis nunc nihil loquamur, de amicicia dicamus ſo-
lùm. Si dixeris aliquid temerarium, nullus eſt qui aſſu-
mit,ſed omnes ignoſcũt:ſi feceris,nullus ſuſpicatur,ſed
magna eſt condonatio:omnes cadenti,manum alacri-
ter porrigunt,omnes prompti ſunt,vt ſiſtant. Verè ami
cicia murus eſt,qui non rumpitur, & nec à diabolo ca-
pitur,nedũ ab hominibus. Non poteſt in pericula inci-
dere,cui plurimi ſunt amici.Non eſt poſsibile,vt ſit oc-
caſio iræ, ſed vbique materia ſuauitatis offertur. In riſu
ſemper eſt ac deliciis. Nullus etiã inuidiæ fomes eſt, vel
vltionis inferendæ,cupiditati locus. Vide, vt talis & ſpi
ritualia & carnalia facilè corrigere poteſt. Quid igitur
huic conferẽdum? Quaſi ciuitas quædam mœnibus vn
dique cincta,talis eſt: alius autem eſt,quaſi ſine muris ci
uitas.Magnæ ſapientiæ eſt,poſſe eſſe amicicię conditō-
rem.Tolle amicicijam,& omnia ſuſtuleris, omnia con-
fuderis.Si autem imago amicicię tantam vim habet,ip
ſa veritas quid non valebit?Oro igitur,vt multos ami-
cos nobis paremus,& hanc vnuſquiſque habeat artem.
Sed ecce, inquit, ego quidem valde hoc curo, ſed non
idem etiam aliis placet. Itaque maior tibi merces erit.
At dicis: Verum eſt: ſed difficultas etiam amplior.Quo
modo, dic oro? Ecce teſtificor, ac dico: Si decem ſoli
ſic firmiter coniungeremini,& vt apoſtoli opus prædi-
cationis, vt prophetæ doctrinæ opus habent: ita etiam
vos opus faciendi amicos in manus acciperetis,merces
futura eſſet magna. Regias nobis imagines faciamus.
Hoc enim ſymbolum eſt, quo noſcuntur diſcipuli, &
quodam modo nõ minus operamur, quàm ſi virtutem
illis excitandi mortuos daremus. Diadema & palude-
mentum oſtendit regem:& ſi hæc non ſint,licet aureas
veſtes habeat, nõdum rex eſt manifeſtus. Ita etiã nunc,
fac hoc ſymbolum,& facies tibi,& aliis amicos. Diſca-
mus quo modo contemperentur colores, per quos illa
imago conſtituitur. Exhibeamus nos ad colloquium fa
ciles,ne expectemus proximos:ne dicas ſi videro aliquẽ
expectantem,deterior eo efficior:ſed magis quando vi
deris aſſume,& extingue eius affectionem.Vides ęgro-
tantem,& auges morbum:Hoc maximè ante omnia fa
ciamus,vt præueniamus mutuum honore.Itaque ſi prę-
ueneris honore,teipſum honore magno ornaſti: acce-
lerans,vt magis honoreris,vbique primatus aliis conce
damus, nihil eorum quæ erga nos facta ſunt malorum
cogitemus, ſed ſi quid bonum. Nihil ſic facit amicum,
vt lingua gratitudinis ſtudioſa,os bene loqui ſolens,a-
nima ſine faſtu, contemptus vanæ gloriæ, contemptus
honoris.Si hæc fecerimus,poterimus fieri incõprehen-
ſibiles à diaboli laqueis, & bene hac vita tranſacta, bo-
na diligẽtibus deum promiſſa aſſequi, gratia & miſeri-
cordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cui cum patre ſimul
ac ſancto ſpiritu ſit gloria,imperium & honor,& nunc
& ſemper,& in ſecula ſeculorum,Amen.

Ingreſſus autem in ſynagogam liberè loquutus eſt ad menſes tres,diſſerens & ſuadens ea quę de regno dei.

Homilia xli.

Vide

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vide vbique, vt seipsum in synagogas intrudit, & sic egreditur. Semper enim, ab illis volebat occasionẽ sumere, vt dixi. Nam & gentes exti mulabat iam, & alacriter suscipiebant eum. Iudæi autem suscipientibus fidem gentibus, pœnitudine ducebantur. Volebat discipulos illinc abstrahere, & inde facere initiũ, magis quàm congregentur illic. Et non simpliciter hoc faciebat. Propter hoc differebat illis cõtinuò, quia persuadebat. Ne igitur quoniam libertatem dicendi audisti, asperitatem putes. De vtilibus rebus disputabat, de regno. Quis non audisset? *Quia autem quidam indurabantur, & non persuadebantur malè loquẽtes de via domini coram multitudine, digressus ab illis segregauit discipulos, quotidie disserens, in schola tyranni cuiusdam. Hoc autem factum est per annos duos: ita vt omnes, qui habitabant in Asia, audirent verbum domini Iesu, tam Iudæi, quàm Græci.* Viam domini, prædicationem meritò vocabant: verè enim via est, quæ ducit in regnum cœlorum. *In schola*, inquit, *tyranni cuiusdam disputabat. Et hoc factum est per duos annos: ita vt omnes audirent sermonem, tam Iudæi, quàm Græci.* Vides quantùm profuit continuò vrgere? Et Iudæi, & Græci audierunt. *Virtutésque non vulgares faciebat deus per manus Pauli. Et ita, vt etiam super infirmos auferrent à corpore eius sudaria, & semicinctia, & liberarentur ab infirmitatibus suis, egredereturque ab eis spiritus immundi.* Non ferentes tangebant solùm, sed & accipientes apponebant. Idcirco Christus non permittit illum abire in Asiam, obseruans, vt equidem opinor, tempus hoc. *Attentauerunt autem quidam ex Iudæis, exorcistis, qui obambulabant, nominare super eos qui habebant spiritus malos, nomen domini Iesu, dicentes: Exorcizamus vos per Iesum quem Paulus prædicat.* Ita omnia faciebãt, negociationis ac lucri gratia. Noluerunt quidem credere, sed per nomen voluerunt eiicere dæmones. Papæ, quantum erat nomen Pauli. *Erant filij Sceuæ Iudæi principis sacerdotum, septem, qui hoc faciebant. Respondens autem spiritus malus, dixit eis: Iesum cognosco, & Paulum scio. Vos autem qui estis? Et insiliens in eos homo in quo erat spiritus malus, inualuit contra eos, ita vt nudi ac saucij effugerent de domo illius. Hoc autem notum factum est Iudæis, Græcisque omnibus, qui habitabant in Epheso. Igitur clam faciebant. Posteà diuulgata est eorum infirmitas. Et irruit timor super omnes illos, & magnificatum est nomen domini nostri Iesu Christi. Et multi eorum qui crediderant, venerunt, confitentes ac annunciantes opera sua.* Quoniam autem tantam potestatem habebant, vt etiam per dæmonia talia facerent, meritò hæc fiunt. *Multi autem erant ex his, qui curiosas artes exercuerant, qui comportatos libros exusserunt coram omnibus, & computauerunt precium illorum, & reperierunt quinquaginta milia numorum.* Ita validè sermo domini creuit, & inualuit. Videntes autem, quòd nihil illis posteà vtilitatis esset, exusserunt libros. Quando & ipsi dæmones hæc faciunt. Non igitur nomen aliquid facit, si nõ cum fide dicatur. Bene igitur dicebat: Qui credebat in me, has vmbras insinuans. Vide quo modo armis contra seipsos vsi sunt. *Et disputabant*, inquit, *in schola tyranni cuiusdam, ad annos duos.* Vbi fideles fuerunt, valdéque fideles. Ita nihil magnum putabant esse Iesum, quia & Paulum addiderant, quia & ipsum hac ratione magnum quiddam esse putabant. Dignũ est hîc admiratione, quo modo dæmon ille non cooperatus est errori illorum, sed refutauit eos, & omnem dolum eorũ manifestauit. Mihi videtur valde succensuisse, quemadmodũ si quis extremè periclitetur, à miserabili & grumnoso quodam refutetur, & omnẽ in illum remittere velit furorem. Vt enim ne videatur contemni, nomen Iesu prius confessus est: & tunc accepit potestatem. Quòd enim non nominis fuerit infirmitas, sed omnino à deceptione illorum, quare hoc ipsum nõ etiam Paulo accidit? *Et insiliens*, inquit, *homo in illos.* Fortassis disrupit illorum vestes, & dedolauit illorum capita. Hoc enim manifestauit, dicendo, Insiliens: atq; adeò satis erat hoc facere: Quid est: Digressus ab illis, segregauit discipulos? Impediuit illorum maledicẽtiam. Hoc autem facit digrediens: quia noluit illorum inuidiam accẽdere, neque in maiorem incitare rixam. Quod autem dicit, Liberè loquutus est: manifestat & ad pericula promptum fuisse, & non adumbratis dogmatis apertè deseruisse. Hinc discimus, quòd nos immiscere non debemus maledicentibus, sed abeundum ab eis. Quum maledicere- *1.Corin. 4.c*
tur, non maledixit etiam ipse, sed potius quotidie disputabat: & hanc ob causam potissimum sibi familiares faciebat, quòd quamuis malè audiret, non tamen recederet, neque resiliret. Et obserua, postquam tentatio ab extraneis cessauit, à dæmoniis incipit. Vides cæcitatem Iudaicam. Vestes illius videbant efficaces, & non attẽdebant. Quid hac re maius fieret? Alij, gentes inquam, omnino secus agebant. Si quis Græcorum non crederet, videns vmbrã hæc operari, crederet. Sic dum illi ab his separantur, alij quidem maledicendo & calumniando dogma, vincũtur. Hoc enim vocauit viam. Ipse autem digressus est, ne discipuli secederent, & ne illi in furorẽ concitarentur: ostendens semper, quòd salutem repellant. Et iam hîc neque defendit illos, vtpote vbique gẽtibus credentibus: ac differit, non simpliciter inquisito loco, sed vbi schola erat, vt cõmodius illic congregentur. Papæ, quanta eorum qui crediderant virtus, quæ & aliis eadem facere concedit? Quanta autem cæcitas illorum, etiam post demonstrationẽ virtutis adhuc manentium in infidelitate? Igitur quemadmodum Simon propter lucrum quærebat gratiã spiritus, ita & hi propter idipsum hoc faciebant. Quanta cęcitas? Et quidnam ad hæc Paulus? Non increpat. Quia habitum opus inuidiæ, propter hoc singulari dispẽsatione hac vtitur. Hoc & Christus egit. Sed tunc quidem non prohibebatur. Principiũ enim rerũ erat, quoniã & Iudas fur non pro- *Ioan.12.a*
hibebatur. Ananias autẽ & Sapphira etiam occisi sunt. *Supr.5.a.b*
Et multi quidem Iudæi etiã insurgentes, nihil patiebantur. *Suprà. 13.a*
Elymas autem magus excæcatus est. Nõ enim veni, *Ioan.3.b*
inquit, vt iudicem mundum, sed vt seruetur mundus. Vide impietatem pollutissimam. Iudæi quũ adhuc manerent in impietate, per ipsum nomen negociari voluerunt: atque sic omnia faciebant ad vanam gloriã & lucrum. Vide vbique, quòd non sic homines conuertuntur per vtilia, sicut per terribilia. Vbi de Sapphira men- *Suprà.5.a*
tio fuit, irruit timor super ecclesiã & non audebant adhærere illis. Hîc sudaria & semicinctia accipiunt, & sanant. Et post hæc venerunt confitentes peccata sua. Ex eo quòd insiliebat, ostẽditur dæmonũ magna quædam vis esse, quam contra infideles habent. Et quare non dixit spiritus malus: Quid est Iesus? Sed dixit, magis inutilia verba. Terrebatur, ne & ipse pœnam det. Sciebat enim, concedi ei, illos vleiscei quos huius nominis illusores fecerat. Quare autem & miseri non dixerunt illi: Credimus? Timuerunt Paulũ, quanuis certè multò clariores fuissent, siquidem sibi familiarem illum feciissent. Et aliter: Etiam hoc quod in Philippis contigit, & illos castigauit. Tu autem vide, vt scriptor hic minimè sit molestus, & historiam solùm scribit, & nõ accusat. Hoc apostolos faciebat admirabiles. Sed cuius fuerint filij, nomen dicit & numerum, dans his qui tunc erant, indicium, quàm certa scribat. Quæ autem & obambula-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bant? Lucri, & non annunciandi verbi, gratia. Quo mo A
do enim? Bene autem currebant, posteà prædicantes, propter ea quæ patiebantur. Vnde hoc manifestans dicit: *Et factum est*, inquit, *notum omnibus tam Iudæis, quàm gentibus, qui habitabant in Epheso.* Nónne hoc etiam eos, qui obdurescebant cóuertere debuit? Dic oro. Sed non cóuertit, & ne mireris. Maliciæ enim nihil est quod persuadeat. Agè & istucipsum, quanta videlicet sit exorcistarum malicia, videamus. Quare hoc non Christo ipsi accidit, alterius, & non præsentis temporis quæstio fuerit. Verùm quòd bene hoc factum sit, & vtiliter. Mihi enim videntur illi per irrisionẽ fecisse, vnde & puniuntur. Et ita etiam ne postea ausit quis nomen illud nominare tam temerè terrentur alij, & magnum argumentum habent deum scire omnia: maximum argumentum erat, priusquam à dæmonibus redarguerentur, seipsos accusabant, terrentur, ne eadem patiantur. Quã- B
do enim adiutores illorum dæmones accusare illos cœperunt, & non iam adiuuabant, qualis iam spes vltrà, quàm per opera confessio? Vide autem qualia paulò pòst mala fiunt, factis signis? Talis enim est hominum natura. Statim beneficiorum obliuiscitur. An nõ meministis, quòd in ipsis quæ nobiscum facta, idem accidit? Nónne superiori anno concussit deus ciuitatem totam? Quid igitur? Nónne omnes ad illuminationem currebant? Nónne scortatores & molles & effœminati, dimissis possessionibus & locis in quibus conuersabantur, conuersi sunt & facti religiosi? Vbi autem tres dies transierunt, iterum redierunt ad suam maliciam. Vnde hoc factum? Ex magna ignauia. Et quid mirum, si vbi res transierint, quum scilicet & perpetuò manentibus signis idem fit, vt est in Sodomis. Dic enim
Gene.19.c oro: Nónne perpetua sunt? Quid igitur? Nunquid vi- C
cini propterea meliores facti sunt? Minimè. Quid &
Gene.9.c Noë filius? Nónne idem permansit? Nónne in montibus videns tantam solitudinem malus erat? Ne igitur
& seq. admiremur, quo modo non crediderunt, qui tales facti: vbi scilicet ipsa fides dum negare non possunt sæpe in diuersum eos compulit, nempe in maliciam, vt quan
Ioan.7.c do dæmoniacum dicunt filium dei. An non videtis etiam nunc hæc fieri? & multos homines similes serpentibus esse incredulos & ingratos, qui & ipsi sicut serpentes, quando beneficia acceperint, & ab aliquibus humaniter tractati fuerint, benefactoribus infesti fiunt. Hæc à nobis dicta sunt, ne quis miretur, quare non omnes conuersi fuerint. Vide oro, quæ & nostris acciderunt temporibus: & apud Babylæ martyris sepulchrum, & in reparatione templi Hierosolymitani per Iudæos, & quę in destructione templorũ, & non omnes conuersi sunt. D
Quid oportet referre vetera, superiore anno dixi vobis, quanta res acciderit, & nullus attendit: sed iterum paulatim defluxerunt, & collapsi sunt. Stat semper cœlum clamans, quòd dominum habeat, & à quo sit opifice. Dico autem totum mundũ. Et dicunt quidam quòd nõ, vt Theodorus ille, facta sint superiore anno. Quem non concussit: attamẽ nihil amplius factum est, sed ad tempus facti religiosi, iterum redierunt, vnde facti sunt religiosi. Hoc etiam Hebræis tunc contigit. Propterea
Psal.77.d propheta quoque dicebat. Quando occidebat illos, tunc inquirebant illum, & conuersi sunt, & manè surrexerunt ad deum. Et quid referuntur generalia, quot incidunt in morbos, quot promittũt, si surrexerint pœnitentiam se acturos & cõuersuros, & illi ipsi manent? Maxime ostendit nobis esse electionem & libertatem nostræ naturę: Repetina mutatio. Si enim naturalia essent mala, neque natura facta esset. Ea enim quæ naturę sunt ac necessaria, nõ possumus mutare. Certè, inquit, etiam mutamur. Nónne videmus quosdã natura videre, à timore autem excæcari? Quoniã & hoc naturæ est sic humiliari, & in angustiis fieri, quando natura alia accesserit: & ita natura nobis accidit, quando terremur, vt nõ videamus. Secundum naturam autem, etiam quando maior metus aduenit, alius euadit. Quid igitur, si & tẽperantia, inquit, secundum naturam quidem fit, metus autem inualescens illam eiiciat? Quid igitur, si ostendero quosdam, neque tũc temperatiores fieri, sed etiam in ipsis malis esse impudentes. Nunquid hoc naturale est? Dicam vetera: Sed noua. Quot manserunt in illis ipsis malis ridentes, subsannantes, & nihil tale senserũt? Dic oro: Pharao nónne statim mutatus est, & ad pristinam maliciam recurrit? Hoc autem loco, in his qui dæmonia habebant, quanuis ipsi non ignorarent, adiecerunt simpliciter, dicentes: *Per Iesum adiuramus vos, quem Paulus prædicat.* Per quæ enim defendunt, ostenditur quòd sciunt. Iesum verò dicunt illum simpliciter: oportebat dicere, Seruatorem orbis, qui resurrexit. Sed noluerunt dicere gloriam ipsius. Ideo & reprehendit illos dæmon, insultans in eos, & dicens. *Iesum cognosco, & Paulum scio.* Quasi diceret: Vos non creditis, sed abutentes hoc nomine, talia dicitis. Igitur desertum templum, & facilè expugnabilia arma estis: & ita non estis præcones, sed mei, inquit, estis. Magnus furor dæmonis. Potuissent hæc illis facere apostoli, sed non faciebant nũc. Nam qui imperabant illis, qui hæc faciebant, multò magis & ipsi facere potuissent. Vide, quo modo illorũ mãsuetudo monstratur. Quia illi quidem exigebantur, qui talia faciebant. Dæmones autem quibus seruiebant, planè contrà. Iesum, inquit, cognosco. Confundamini igitur vos, qui ignoratis. Et Paulum scio. Bene & hoc. Sciebat enim & præconẽ esse. Mox insilit in alios, & discidit vestes, per ea quæ faciebat ipsis: hoc solum dicit, ne putetis, quòd contẽnens illos, hæc dico. Magnus timor dæmonis, & quare absque verbis istis non disrumpit illorum vestes: sic enim & furorem impleuit, & errorem statuit. Timuit, id quod dixi potestatem inaccessam: & non tantùm potuisset, si non hoc dixisset. Vide vbique gratiores dæmones, quàm Iudęos, & non audentes con
Matth.8.a tradicere, neque accusare, vel apostolos, vel Christum.
Marc.5.a Illic dicunt: Scimus te quis sis, & quur venisti huc ante tempus torquere nos? Et iterum: Scio te qui sis, filius dei. Hic autem: Hi homines, serui dei excelsi sunt. Et iterũ, Iesum quidem cognosco, & Paulum scio. Omnino enim formidarunt, & timuerũt sanctos illos. Forsan quis nos audiens, cupit in hac esse potestate, ne possint dęmones cõtra ipsum obtinere. Et beatos dicit sanctos illos, propter hoc quòd tantam habuerint potestatem. Sed audiat Christum dicentem: Ne gaudete quòd dæmonia vobis
Luc.10.c subiiciũtur. Quoniam sciebat omnes homines maximè vana gloria gaudere. Si enim quod deo placet quæris, & quod cõmuniter prodest, alia maior est via. Non est ita magnum à dæmone liberari, vt eripi à peccato. Dæmon non prohibet regnum cœlorũ assequi, licet cooperetur, inuitus quidem: Cooperatur autem faciẽs habentem se continentiorem, peccatum autem eiicit. Iam forsan dicet quis: Absit, vt sic assequar continentiam. Neq; ego vellem, neq; alius est qui velit. Omnia ob amorem Christi facienda sunt. Si autem hoc, quod absit, contingat, & pro hoc orãdum. Si igitur hic quidẽ non eiicit, illud autem eiicit: liberare à peccato maioris beneficij est. Igitur ab hoc curemus liberare proximum, & ante

proximum

Universidad de Deusto

proximum nos ipsos. Videamus, ne dæmonem habeamus. Scrutemur nos ipsos exactè. Peccatum grauius est dæmone: Nam ille quidem humiles facit. An non vidétis dæmoniacos, quãdo resipuerint à morbo, quàm sint submissi, quàm tristi vultu, quanta erubescentia vultus illorum pleni sunt, quo modo neq; obtueri audent? Vide absurditatem. Illi quidem propter ea quæ patiuntur, confunduntur: Nos autem neque pro his quæ operamur, confundimur. Illi iniusticia affecti, erubescunt: Nos iniusticia afficientes, non erubescimus: quanuis causa illorum non sit confusione digna, sed misericordia, & humanitate, & venia & magna admiratione, multísque laudibus: quando & cum tali certant dæmone, & omnia cum gratiarum actione ferunt. Res autem nostræ profectò risu, confusione, accusatione, supplicio, pœna, extremísque malis, & gehenna, nullaque venia dignæ. Vides, quòd peccatum dęmone grauius sit. Et illi quidem ex his quæ grauiter ferunt, duplex lucrum reportant. Vnum quidem, quòd humiliores & modestiores fiunt. Alterũ, quòd pœnas hîc suorum peccatorum dantes, puri ad dominũ migrant. Etenim de hoc sæpe disseruimus, & ostendimus, quòd eos qui hîc puniuntur, si benignè ferant verisimile est multa peccata deponere. A peccatis autem duplicia grauia sunt: Vnum quidem, quòd impingimus: Alterum, quòd deteriores efficimur. Attendite, oro, quod dicimus: Non in hoc solùm lædimur à peccato quòd peccamus: sed & aliud grauat, quòd anima recipit habitum: sicut in corpore per exemplum manifestius videre licet. Sicut enim qui febre laborat, nõ in hoc solùm læditur, quòd ægrotat, sed etiam quòd post morbum infirmior fit, licèt à morbo diutino ad bonam valetudinem redeat. Ita sanè & de peccato dicendum, licèt sanemur, adhuc tamẽ egemus magna fortitudine. Vide enim oro, quendam qui contumelia affecit, & non supplicio affectum: non propter hoc solùm debet lachrymari, quia non contumeliæ dat pœnam, sed etiam propter aliam causam, vt lugeat dignum. Et qualis hæc? Quia impudentior facta est anima. Nam vnumquodque peccatum, vbi patratum fuerit, & ad finem peruenerit, relinquit in anima venenum. Non audis quotidiãdicentes, quando à morbo confirmati fuerint: Non ausim aquam bibere? quanuis sanus sit, sed ita morbus læsit. Et illi quidem malè affecti, gratias agunt. Nos autem bene habentes, blasphemamus deum, & offendimus. Plures enim inuenias in sanitate ac diuitiis hoc facientes, quàm in paupertate & mala valetudine. Stat enim dæmon quasi lictor, reuera, vehementer minax: & sicut pædagogus quidam lorum intendens, & nusquam diuertere sinens. Si autem quidam, neque sic sobrij sunt, itaque illi dant pœnam. Non paruum autem & hoc. Nam quemadmodum stulti, quemadmodum insanientes, quemadmodum pueri non dant pœnas, sic neque hi. Ex his enim qui inscienter agunt, nullus tam crudelis, vt supplicium exigat. Nónne peccantes deterius affecti sumus, quàm dæmonio vexati? sed quòd non spumamus, neque pupillas distorquemus, neque manus, vtinam in corpore hoc pateremur, & non in anima. Vis tibi monstremus animam spumabundam, immundam, & distortos oculos mentis? Cogita irascentes, ac ebrios: à furore, qua saliua non immundiora verba eiiciunt, profectò fœtidum sputum eructant. Et sicut illi nullum ex præsentibus norunt: ita neque hi. Obumbrata est enim eorum mens, & distorti sunt oculi: non amicum, non inimicum, non reuerendum, non contemptibilem, sed omnes simpliciter vident. Non vides hos tremere sicut illos? Non cadunt in humum, sed anima illorum humi sita est, & cadit turbine acta. Si enim recta staret, nequaquam pateretur illa quæ patitur. An non videtur tibi esse animæ abiectæ, & suam perdentis sobrietatem? Etiam ea dicunt & faciunt, quæ ebrij furore. Est quædam & alia insaniæ species hac grauior. Qualis nam illa, quando neque remitti iram sustinent: sed apud seipsos aiunt familiarem scilicet lictorem, se torquentem, vlciscendi, inquam, cupiditatem? Ipsos enim vlciscendi auidos primùm perdit vltionum meditatio, vt futura præteream. Nam quantũ putas tormentum esse hominis afflictæ animæ, quotidie cogitare vt vlciscatur inimicum? Prius teipsum puni, qui talis es. Et punitur inflatus contra seipsum pugnans & incensus. Necessariũ enim semper apud te flagrare ignem, & incendium intantum extendens, non finis decrescere, cogitans inferre alteri malum quiddam. Ipse autem teipsum mordes, semper flammã vigescentem ferens, & animam interquiescere non sinens, sed semper in exasperatione, & in turbatione, & in tempestate mentem habẽs. Quid hac insania molestius? Semper, inquam, contristari, & inflari, & ardere. Tales enim sunt animæ eorũ, qui vltionem meditãtur. Nam vbi viderint eum quem volunt vlcisci, statim perculsi sunt: Si vocem audiant, conciderunt, tremunt: Si in lecto fuerint, innumeras pœnas apud se scribunt, dilacerantes, torquentes illum inimicum: Ad hæc si illum clarescere viderint, papæ, ô pœnas, Remitte illi peccatum, & libera teipsum à tormento. Quur perseueras, semper vt te punias, vt illum semel flagelles, & in eum animaduertas? Quid paras tibi ipsi morbum? Quid animum tuum liberari volentem detines? Ira neque vsque ad vesperã maneat, inquit Paulus. Sicut enim putredo quædam ac tinea, ita mẽtis nostræ radicem arrodit. Quare bestiam in viscera tua includis? Melius esset viperam vel serpentem in corde positam esse, quàm iram, vel inuidiam. Nam illæ quidẽ statim nos liberarent: hæc autẽ manet semper, dentes fortiter infigens, immissoq; veneno, pessimarum cogitationum exercitus producit. Sed hæc facio, ne derideat, ne contemnat. Miser homo & ærumnose, non vis à cõseruo derideri, sed odio haberi à domino tuo? Non vis cõtemni à conseruo tuo, & contemnis dominũ? Non putas indignari deum, quòd illum contemnis: & ꝙ illum deridẽs, nõ vis ei obtemperare? Quòd autem neque te deridebit, manifestum est hinc. At siquidem sic pergas, magnus erit risus, magnusq; contemptus: pusillanimitatis enim opus est. Si autem cessaris, magna erit admiratio: hoc enim magnanimitatis est. At ille, inquit, ignorat. Sciat deus, vt maiorem habeas mercedem. Vsuram enim accipitis ab his, inquit, à quibus nõ sperabatis vos recepturos. Ita & benefaciamus his, qui non sentiunt ꝙ eis benefit: ne nobis laudẽ, vel quidlibet retribuãt, mercedemq; imminuãt. Nihil enim ab hominibus recipientes, à deo maiora recepturi sumus. Quid autẽ magis ridiculum, & quid frigidius, anima quæ semper irascitur, & vult vlcisci? Muliebris, ac puerilis voluntas est. Nam vt illa etiam contra inanimata irascitur, etsi non percutiat pauimentum, non dimittit iram: Ita profectò & hi. Volunt vlcisci de his qui cõtristarant. Igitur ipsi risu digni. Etenim irę imperiũ ferre, puerilis animi est: imperare autẽ, fortitudinis fuerit. Igitur non nos ridemur, si sapienter agamus, sed illi. Ab affectione non vinci, nõ est contemptibiliũ hominum. Ita autem timere externũ risum, vt propter hũc affectioni proprię subiacere, & deũ offendere,

Ephe. 4. f

Universidad de Deusto
Biblioteca

offendere, ac teipsum vleiscí velis, vtique contemptiſ- A
ſimorum fuerit. Hæc reuerà digna ſunt riſu. Igitur hæc
fugiamus. Dicat, quòd innumera mala nobis, licèt ex-
hibuerit, nihil tamen paſſus ſit. Dicat, quòd & iterum
nos ſi conuiciis inceſſant, nihil patiantur. Non aliter
noſtram prædicaſſet virtutem, non alia exquiſiuiſſet
verba, ſi nos laudare voluiſſet, quàm hæc quæ dicit, dũ
putat nos affligere. Vtinam omnes de me hoc diceret,
Inutilis & miſer homo eſt: omnes in illum contumelias
iaciunt, ipſe autem fert: Omnes inſiliũt, ipſe autem non
vleiſcitur. Vtinam appoſuiſſent. Neque ſi vellet, poſ-
ſet: vt mea laus ſit ex deo, & non ex hominibus. Dicat,
Propter timiditatem & ignauiam non vleiſcimur. Ni-
hil hoc nobis nocet, quando deus ſcit: ſed theſaurus
noſter tantò fidelius obſeruatur. Si ad illa ſpectabimus,
omnibus deſtituemur. Videamus, non quid dicãt, ſed
quid nos deceat. Aliqui autem dicunt, Ne me deriſe- B
ris, & gloriantur quidam. O inſipientiam. Nullus me
lædens deriſit me, inquit, hoc eſt, vltus ſum. Quin ob
hoc derideri mereris, quia vltus es. Vnde hæc verba
introducta? Quæ confuſio, perditióque vitæ noſtræ
ſunt? Nónne illa quæ licèt deo aduerſa ſunt, loquimur?
Nõ vleiſci enim deo facit æqualẽ. Riſum ne hoc putas.
Nõne propter hoc rideri meremur & à noſtris & à gen
tibus, ita contradicentes deo? Narrare volo aliquid
apud veteres geſtum, non de ira, ſed de pecunia. Erat
cuidam prædium, occultum theſaurum continens, ne-
ſcio domino, quod ille vendidit. Qui autem emerat
effodiendo, vt plantaret & curaret, occultum theſau-
rum inuenit. Vt is qui vendiderat, reſciuit, venit &
coëgit eum qui emerat, reddere theſaurum. Prædium
enim venditum dicebat, non theſaurum. Quem ille
iterum repulit, dicens: Agrum cum theſauro venditum C
eſſe: & ſe hoc non curare. Peruentum eſt vtrinque in
diſceptationem: Et ille quidem accipere volebat, hic
autem contendens non dare. Et nacti hominem quen-
dam ei exponebant, ac rogabant, cui nam adiudican-
dus theſaurus. Ille verò non pronunciauit. Dixit au-
tem, contentionem eorum eſſe tollendam: quòd ipſe
horum ſit dominus. Et accepto theſauro, quem illi ſpõ-
tè permiſerunt: innumera poſteà mala ſuſtinuit, & rei-
ſa didicit, meritò illos ab hoc abſtinuiſſe. Hoc & de ira
fieri oportet, vt & nos contendamus non vleiſci: & qui
contriſtarunt, contendant, vt dent pœnam. Sed for-
ſan & hæc cuipiam ridicula erunt. Quando enim in-
ſania ſupra modum inualuerit, ridentur modeſtè agen
tes. Et inter multos qui inſaniunt, inſanire videtur, qui
non inſanit. Ideo oro, vt reſipiſcamus, & ſimiles fia-
mus illis, qui purificati à pernicioſa affectione hac, re- D
gnum cœlorũ aſſequamur: gratia & miſericordia vni-
geniti illius filij, cum quo patri ſimul ac ſpiritui ſancto
ſit gloria, imperium, & honor, & nunc & ſemper, & in
ſecula ſeculorum, Amen.

Impletis autem his, propoſuit Paulus in ſpiritu, tranſita Macedonia & Achaia, proficiſci in Hieruſalem, dicens: Poſtquam illic fuero, oportet me & Romam videre. Miſsis autem in Macedoniam duobus qui ſibi miniſtrabant, Timotheo, & Eraſto, & ipſe manſit ad tempus in Aſia, ortus eſt autem tempore illo tumultus non parvus de illa via.

Homilia xlij.

SAt diu cõuerſatus in ciuitate, vult iterum aliò tranſire: vnde etiam mittit Timotheum ac Eraſtum in Macedoniam: ipſe verò manet in Epheſo. Quo modo autem ab initio volens in Syriam abire, iterum reuertit in Macedoniam, oſten-
dens quòd omnia non ſua virtute faciebat: iam prophe
tat, dicens: Oportet me etiam Romam videre. Hoc au-
tem dicens, fortaſsis conſolatur eos quòd non abfutu-
rus, ſed breui iterum rediturus, & prophetia diſcipulo-
rum excitat mentes. Hinc mihi videtur ſcribere Corin
thiis ab Epheſo, ac dicere, Nolim vos ignorare fratres
de afflictione quæ accidit nobis in Aſia. Quoniam e-
nim promiſerat ſe venturum in Corinthum, rationem
reddit, quòd moretur. Et dicit, Vltra tentationem:
narrans quæ cum Demetrio acta ſint. Quam hîc inſi-
nuat, tumultum non paruum dicens de via hac factum
eſſe. Iterum, periculum: iterum, tumultus. Vides cla-
ritudinem? Facta ſunt ſigna duplicia, illi autem con-
tradicebant. Ita vbique contexit opera. *Nam quidam nomine Demetrius, faber argentarius, qui faciebat delubra argentea Dianæ, præſtabat artificibus non exiguum quæſtum. Quibus conuocatis & iis qui ſimilium rerum erant opifices, dixit: Viri, ſcitis, quòd ex hoc opificio quæſtus noſter eſt: & videtis, & auditis, quòd non ſolùm Epheſi, ſed etiam totius Aſiæ, Paulus hic perſuaſit, & auertit turbam multam, dicens: Non eſſe deos manu factos. Non ſolùm autem hæc pars nobis in periculum venit, ne reprobetur: verùm etiam magnæ deæ Dianæ templum in nihilum reputabitur, deſtruétúrque maieſtas eius, quam tota Aſia & orbis colit.* Faciebat, inquit, delubra argentea. Et quo modo poſsibile erat fieri delubra argentea? Fortaſsis ædiculas & coopercula, quæ Ciboria vocant. Magnus enim erat honor illius in Epheſo, vbi etiam templum illorum ſuccenſum ita contriſta uit eos, vt eum qui ſuccendiſſet, ne nominari quidem vellent. Vide vbique idololatriam à diutius fieri. Et illi propter pecunias. Et hîc propter pecunias dolent, nõ quòd illis pietas periclitetur, ſed quòd materiam lucri non habituri ſint. Et conſidera malignitatẽ viri. Abundans ille erat, Et ipſi quidem non tantum damnum indefuturum: illis autem plurimum, vtpote pauperibus, qui & quotidiano opificio victitabant. Attamen hi quidem nihil dicunt. Ipſe autem, eos qui erant ſocij artis, ſocios aſſumit & tumultus. Deinde etiam periculum exaggerat, addens, Periclitatur nobis portio hæc, ne reprobetur. Hæc enim fore manifeſtat, quòd periculum ſit famem paſſuros huius artis opifices. Et quanuis hæc dicta ſufficiebant, illos ad impietatem adducere, ſed miſeri quidam ac viles quum eſſent, inſiſtunt magis: & non conſiderant, quòd ſi homo hic valet tantùm, vt omnes conuertat, & perichitentur dij: qualis illius deus: Et quòd multò magis illa nobis dabit, propter quę timemus. Iam præoccupauerat illorum animos, dicens: Non eſſe deos, ab hominum manu factos. Vide pro quo indignantur gentes. Quoniam dixerat, quòd ij qui ab hominibus facti, non ſunt dij: ſemper in artem refert ſermonem. Deinde, quod maximè illos contriſtabat, ſubdit, dicens: Non ſolùm autem hæc pars periclitatur nobis. hoc eſt, Aliorum nobis nulla ſit ratio. Sed etiam magnæ deæ Dianæ maieſtas in periculo eſt, ne deſtruatur. Deinde ne videatur lucri gratia dixiſſe, vide quid apponit, Quam orbis colit. Vides quòd oſtendit maiorem Pauli virtutem, omnes miſeros & ærumnoſos illos vocans? ſiquidem homo qui fugabatur hincinde, & tabernaculorum factor tanta poteſt? Vide ab inimicis teſtimonia dari apoſtolis. Illic quidem dicebant: Ecce impleſtis Hieruſalem doctrina *Supr. 5.* veſtra. Hîc, quod deſtruenda eſt Dianę maieſtas. Tunc dicebantur commouiſſe orbem terrarum, quod hi & hic peribant. Nunc, quòd periclitatur nobis portio noſtra: ne reprobetur, & abeat. Sic & Iudæi de Chriſto dicebant,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iam.12.c Ibidem.12.f

cebant, Videtis quòd mundus post illum vadit. Et, Vement Romani, & tollent nostram ciuitatem. *Auditis autem his, impleti sunt furore.* Vnde furor factus est? Quando de Diana audierunt: quando de lucri iactura. tales enim vulgarium mores sunt, facilè corripi & accèdi solent. Eapropter cum inquisitione facienda sunt hęc omnia. Vide autè quàm contemptibiles fuerint, qui ad omnia sic afficiebantur. *His auditis impleti sunt ira*, inquit, *& clamauerũt, dicentes: Magna Diana Ephesiorum. Et impleta est ciuitas tota confusione, impetúmque fecerunt vnanimiter in theatrum. Et correptis Gaio & Aristarcho Macedonibus Pauli comitibus traxerunt illos.* Simpliciter iterum inuadunt, sicut Iasonem Iudæi, & semper similiter afficiũtur: ita nullum, vel gloriæ, vel honesti, respectum habebant. *Paulo autem volente intrare ad turbam non permiserunt fratres. Quidam autem ex Asiæ primoribus, quum essent amici eius, miserunt ad eum. Et obsecrabant, ne committeret se theatro.* Obsecrant quia populus incõpositus irrationabili impetu, omnia audet. Et Paulus obtemperat. Non enim erat vanæ gloriæ cupidus, neque arrogans. Igitur alij quidem, aliud quiddam clamabant: erat enim congregatio cõfusa, & plerique nesciebant qua ex causa conuenissent. Talis enim turba simpliciter sequitur, sicut flamma in fomitem cadens. *Ex turba autem protraxerunt Alexandrum propellentibus illum Iudæis.* Propellebant illum Iudęi singulari dispensatione, vt nihil possent posteà contradicere. Hic & protruditur & loquitur. Et quid? audi: *Alexander autem manu silentio postulato, volebat rationem dare populo. Agnoscentes autem quòd Iudæus esset, vox facta est vna omniũ quasi ad duas horas clamantium, Magna est Diana Ephesiorum.* Puerilis reuera cogitatio, quasi timentes ne extinguerentur cultus illorum, continuò clamabant. Ad duos annos sederat illic, & vide quot adhuc Pagani. *Quum autem sedasset scriba turbam, dixit, Viri Ephesii, quis est hominum qui nesciat Ephesiorum ciuitatem Neocorum esse magnæ deæ Dianæ, & Diopetis?* Hoc primum furorem illorum restinguit. Et Διοπετὴς, hoc dicit, quasi non sit manifesta res. Sacrum autem aliud sic vocabatur Διοπετὴς, vel idolũ Dianæ: sic dicebat, quòd ex Ioue testa illa delapsa, & non ab homine facta, vel aliud idolum apud illos sic dicebatur. *Quum igitur is nemo contradicat, oportet vos sedatos esse, & nihil præcipitanter agere. Adduxistis enim viros hos neque sacrilegos neque contumeliosos in deam vestram.* Hoc igitur totum mendacium est. Ista autem ad populum sedandum dicebat: *Itaque si Demetrius, & qui cum illo sunt artifices, habent aduersus aliquem causam, conuentus forenses aguntur, & proconsules sunt, accusent inuicem. Si autem quid de aliis rebus quæritis, in legitima congregatione dirimetur. Nam periculum est, ne seditionis hodiernæ fiamus rei: quum nulla sit causa, vnde poterimus rationem reddere istius concursus.* Et his dictis soluit concionem. Legitimam congregationem vocat, eo quòd tres cõciones iuxta legem quolibet mense fierent. Illa autem erat præter legem. Ad hæc terruit illos, dicens: Periculum est, ne seditionis accusemur. Sed videamus iterum lecta: *His autem impletis*, inquit, *posuit Paulus in spiritu, transita Macedonia & Achaia in Hierusalem proficisci.* Non iam hoc humana ratione facit, sed spiritu, quo etiã decreuit trãsire. Hoc est enim, posuit: & hunc sensum habet sermo. Quare autem mittit Timotheum & Erastum, non dicit. Mihi videtur etiam de hoc dicere, In spiritu: vt non vltrà lateant. Statueramus, vt relinquerentur Athenis soli. Et vide, Duos qui sibi ministrabant, mittebat, vt aduentum suum significent, & alacriores reddãt. Maximè in Asia versatur. Meritò. Illic enim erat magna fraternitas philosophorum: & vt venit, iterum loquitur illis. Etenim

A magna erat illic superstitio. Demetrius enim quidam faber argentarius, collectis iis qui eiusdem opificij erãt, dixit, Viri, scitis & videtis, & auditis. Ita manifestum erat quod fiebat. Hic, inquit, Paulus persuadens, conuertit magnam turbam. Et ita non violenter, si persuasit. Ita persuadendæ sunt ciuitates. Deinde adducit, id quod illis dolebat, Non esse deos, qui manibus fiunt. Quid est hoc? Subuertit, inquit, artem nostram. Et ne cogitent ac dicant, quòd solus homo talia posit: & si tantùm posit, ei sit credendum: subdidit, Quam tota Asia & orbis colit. Vocem illorum putabant, diuino spiritui obfuturam. Verè pueri Græci. Ex hoc, inquit, opificio victitamus, & lucrum nostrum est. Et si ex hoc opificio quæstus noster est, quo modo persuasit vilis homo? Quo modo tantæ cõsuetudini præualuit? Quid faciendo, vel quid dicendo? Non est Pauli, non est ho
B minis. Et hoc sufficit dixisse, quòd non sunt dij. Itaque si sic tam facilè deprehenditur impietas, olim condemnatam esse oportebat. Si autem fortis, non tam statim tollenda. Non solùm autem hæc pars nostra perichitatur. Sic sanè aliquid maius dicens, hoc subdidit. Auditis autem illis, impleti furore clamabant, Magna Diana Ephesiorũ. Singulæ enim vrbes suos habebant deos. Et ita afficiebantur, quasi vocibus cultum eius reparaturi, & quæ facta erãt retexturi. Vide incompositam multitudinem. Paulo autem, inquit, volente ingredi ad plebem, non permittebant eum discipuli. Itaque Paulus volebat ingredi, vt concionetur. Nam persequutiones ad doctrinam assumebat, sed discipuli non sinebant illum. Et considera, quanta erga illum vsi sunt prouidentia vbique, & ab initio illum eduxerunt, ne letalem acciperet plagam: quanuis sanè audiuissent, quòd opor
C tebat etiam Romam videre: attamen prohibent: cum singulari autem dispensatione prænunciat, ne post factum turbentur, ita neque pati illum aliquid volebant. Et quidem principes Asiæ obsecrabant illum, inquit, ne intraret in theatrum. Scientes eius promptitudinem obsecrabant, sic omnes illum amabant fideles. Et quare, inquit, Alexander voluit rationem reddere? Nõnne ipse intrusus erat? Vt & data occasione confutaret totum, & furorem populi extingueret. Vidistis furorem omni carentem ordine. Bene & cum increpatione scriba. Quis est, inquit, qui nescit Ephesiorum ciuitatem? Sic dixit, id quod timebant. Quasi diceret: Nõnne colitis illam? Et non dixit, Quis est enim, qui non nosceit Dianam: sed, ciuitatem nostram: curans illos. Quum igitur his cõtradici nequeat, oportebat vos mo
D destius agere. Hæc sanè obiurgat, quasi dicens: Quid igitur quæritis, quasi incerta sint? Manifestum quòd cõtumelia ad deum pertingit. Ex pietate, auariciæ prætextum quærunt. Deinde clam perstringit illos, ostendens quòd absque ratione conuenerint. Et nihil, inquit, præcipitanter facere, ostendens quòd temerè ac præcipitanter egerint. Hoc dixit. Itaque si Demetrius & qui cum illo sunt, habent causam quandam, proconsules sunt. Et hoc obiicit, ostendens, quòd non oportebat, priuatorum criminum causa cõgregationem generalẽ facere. Etenim periculum est, inquit, ne accusemur. Hoc dicto, in magnas angustias eos coniicit, quũ nulla causa subsit. vnde non poterimus rationem reddere cõcursus istius. Vide quàm prudenter increduli rationẽ reddũt, quamq; sapiẽter. Sic extinxit furorẽ: nam vt facilè accenditur, ita etiã facilè extinguitur. Et his dictis dimisit concionẽ. Vides deum permittere tentationẽ, discipulosq; excitare, & excutere eis somnum, & sic alacrio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

res reddere? Oro ne succumbamus tentationibus. Ipse A enim exitum quoque dabit, vt possimus sufferre. Nihil ita amicos facit ac coniungit, ac tribulatio. Nihil nobis doctoribus sic vtile vti audiantur, quæ à nobis dicũtur. Auditor enim quando in deliciis agit, oscitans est ac ignauus, & à loquente quodam interturbari videtur. In afflictione autem & tribulatione, in magnum auditorij desiderium incidit. Nam quum anima angustiatur, vndique consolationem afflictionis inuenire querit. Non paruam autem consolationem affert sermo. Quid igitur, inquit, Iudæi quum affligerentur præ pusillanimitate non audierunt? quia Iudæi erant, qui semper infirmi ac ærũnosi. Et aliter, Quia & illic magna afflictio erat, nobis autem de moderata sermo est. Vide enim, Expectabant liberari à malis quæ illos detinebant, & in plurima inciderant mala. Hoc autem non vulgariter animos perplexos reddit. Afflictiones abstrahunt nos ab B affectione erga præsentem mundum. Itaq; statim mortem petimus, & non sumus amatores corporis, quæ sanè maxima philosophiæ pars est, non deditum neque adstrictum esse præsenti vitæ. Anima quæ affligitur nõ vult in multis esse occupationibus, sed solùm refocillationem & quietem amat. Facile est ei à præsentibus liberari, etiamsi nihil aliud sit. Quemadmodũ corpus quod laboribus fatigatum & exhaustum, non diligi vult, neque ventri indulgere, sed requiescere, & silenter iacere: ita & anima plurimis onerata, in quiete ac silentio esse festinat: quæ in refocillatione est ac deliciis, respuit, turbata est, superba est. Illa quæ nihil habet fluxum & effusum, tota constringitur, & aliena est ab omni superbia: & hæc quidem virilior est, hæc autem puerilior, & hæc quidem grauior, illa autẽ leuior. Et sicut si quid lapsum fuerit in multas aquas, quod leuius est turbatur: ita & C anima vbi multis gaudiis impleta fuerit, & maxima quis peccata viderit à nimiis gaudiis prouenisse. Et si volueritis domus duas depingemus: vnam habentium nuptias, alteram in luctu agentium. Ingrediamur consideratione vtramque, videamus vltra melior: inuenietur enim lugẽtis domus: plena philosophiæ: domus autem nuptiarum, referta fœditate. Vide enim turpia illic verba, risum incompositũ, sessiones magis incompositas, vestem & gressum plenũ turpitudine, & gestus stulticiam & insipientiam præ se ferẽtes, omnia illic risum & ridicula: nõ ipsas nuptias dico, absit, sed ea quę in nuptiis fiunt. Insanit tunc natura, præsentes pro hominibus bruta fiunt, & alij quidem vt equi hinniunt, alij verò vt asini calcitrant, magna diffusio, magna dissolutio, nihil maturum, nihil generosum. Magna ibi diaboli pompa, cymbala, tibiæ, & cantica plena scortationum ac adul- D teriorum. At nõ ita agitur vbi luctus, sed ibi omnia bene composita: magnum enim silentiũ, magna quies, magna submissio, nihil sine moderatione, nihil incompositum, si quis etiam aliquid locutus fuerit, omnia quæ loquuntur philosophiam sapient. Et hoc profectò mirum, quòd per illud tempus non viri soli, sed etiam mulieres ac domestici philosophantur. Talis est enim natura luctus. Et videntur quidem consolari lugentem, plurima autem philosophiæ decreta narrant. Preces statim quæ hactenus intermissæ audiuntur, & ad consolandum afflictos sufficiunt. Et enumerabimus innumera id genus dicta deplorantium. Quid est enim homo? naturæ nostræ inquisitio. Quid igitur est homo? vitę & nostrę paritatis accusatio, commemoratio eorum quæ in futuro iudicio. Vnusquisque domũ redit, à nuptiis quidem tristicia affectus, eo quòd ipse minus fœliciter agat, à luctu autem seipsum consolans, concupiscentiarum igne restincto quòd talia passus non sit. Sed quid? Vis carcerẽ & theatrum conferamus? Ille quidem afflictionis, hoc autem voluptatis est locus. Agé igitur, videamus ea quę vtrisque contingunt. Illic philosophia multa est. Vbi enim mœsticia, & philosophia. Qui anteà opibus inhiabat, qui valde inflabatur, & vix permittebat vulgarem hominem sibi loqui, is tunc humilis fit, quasi igne quodam in animam eius illapso, & duriciẽ molliente metu ac tristicia, tunc mœstus fit, tũc secularem mutationem sentit, tunc fortis fit ad omnia. At in theatro omnia cõtraria, risus, turpitudo, pompa diabolica, effusio, insumptio temporis, & expensio dierum inutilis, concupiscentiæ absurdæ præparatio, adulterij meditatio, scortationis gymnasium, intemperantiæ schola, adhortatio turpitudinis, occasio risus, turpitudinis exempla: sed nõ sic B agitur in carcere, vbi humilitas animi, exhortatio, & extimulatio ad philosophiam, contemptus rerum secularium, omnia conculcata & despecta. Et quasi pedagogus puero metus assistit, ad omnia quæ oportet illum componens. Sed si vis iterum aliter inquiremus illa loca. Vellem te occurrere viro à theatro venienti, & alteri è carcere egredièti: & videris illius animã fastidientem, turbatam, veréque constrictam: huius autem solutam, promptam, & ferè alatam. Nam ille à theatro recedit, oculis mulierum quæ illic adstrictus, quouis ferro grauiora ferens vincula: nempe loca quę illic, verba, habitus. Qui autem à carcere, ab omnibus liberatus, non iam putabit se aliquid graue pati, sua cum alienis comparans, quòd non est ligatus gratiam nunc habet, contemnit humanas res, multos diuites videns in calamitatibus, multa & magna potentes & ligatos illic, etiamsi iniustè quid patiatur, etiam sic fortis est. Quin & illius loci multa exempla in cogitationem ducẽt futuri iudicij, & horrebit loca ea ibi iam videns. Sicut enim ibi qui in carcere conclusus, mitis erga omnes est: ita & illi ante iudicium, ante futurũ diem, erga mulierem, erga pueros, erga domesticos erunt equiores. Sed à theatro non sic reditur, iniucundius enim vir aspiciet mulierem, & importunus ministris erit, exacerbabitur erga pueros. Magna mala theatra efficiũt ciuitatibus, magna & neque hoc scimus quòd magna. Si autem nõ fatigaremini, etiã loca risus, sympoſia dico, inquireremus. Ibi parasiti adulatores & magnę deliciæ. Et loca alia vbi clam di & cæci. Iterum illic quidem ebrietas & deliciæ, & hilaritas, hîc autem contrarium. Vide & in corpore, quãdo phlegmate abundat, quãdo valde incolume est, facilius in morbum cadit: quando autem castigatum fuerit, non sic. Vt autem manifestius vobis faciam quod dico, sit corpus habens multum sanguinem, & carnes multas, ac in deliciis agens. Hoc etiam à fortuito euentu febrem pârere potest, si simpliciter doluerit. Sit autem aliud fame ac tribulatione magis firmũ, hoc vix à morbo comprehendetur ac fatigabitur. Sanguis licèt sanus sit in nobis, sæpe tamẽ multitudine morbũ attulit: si autem modicus sit, & nõ sanus, facilè compesci potest. Ita profectò & de anima dixerim. Quæ enim in deliciis & refocillatione, valde propensos ad peccatum habet impetus. Stat enim prope arrogantiam & voluptatẽ, & vanam gloriam, & inuidiam, & insidias ac calumnias. An nõ frugalitas in afflictione, & ab omnibus illis libertas? Ecce quàm magna est nostra illa ciuitas. Vnde igitur nascuntur mala, nónne ab opulentis? nónne à gaudẽtibus? Qui in vincula trahunt, qui facultates dilapidant, qui mœreri & abiecti, nónne qui multũ inflantur ac gau-

dente

Universidad de Deusto

dent: Nō potest ab afflicta anima aliquid mali fieri. No
Rom.5.a uit illius virtutem Paulus, & propter hoc dicit: Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio autem spem, spes vero non confundit. Oro ne succūbamus afflictionibus, sed in omnibus gratias agamus, vt quid magni lucrifaciam⁹, vt probemur deo, qui tentationes permittit. Magnum bonum est afflictio. Et hoc à pueris nostris discimus. Nam absq; afflictione nulli vtilia discunt. Nos autē magis quàm illi egemus afflictione. Nam si illi cum affectiones eis desint lasciuiunt, multo magis nos, & maxime tantis iam obnoxij, vnde nobis magis opus erat pedagogis. A pueris enim non tam magna peccata fiunt, quin à nobis maxima. Noster autē pædagogus est afflictio. Igitur tribulationem futuram ne nobis asciscamus, præsentem strenuè feramus, quò diuina gratia bona diligentibus deū reposita assequamur in Christo Iesu domino nostro, cū quo patri simul ac spiritui sancto gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Cap. XX. *Postquam autem cessauit tumultus, vocatis ad se Paulus discipulis, complexuq; illos profectus est, vt iret in Macedoniam. Homilia xliij.*

AB hoc tumultu, multa cōsolatione opus erat. Hoc sanè & facit, & vt cōsoletur discipulos, vadit in Macedoniam, deinde in Græciam. Et quòd multum illos consolatus fuerit, audi: *Cum autem perambulasset partes illas, & exhortatus fuisset eos multo sermone, venit in Græciam. Et ibi peractis mēsibus tribus, cum essent illi structæ insidiæ à Iudæis, soluturo in Syriā, habebat in animo, vt reuerteretur per Macedoniam: Comitatus est autem eum vsque ad Asiam Sopater Berrhœensis, Thessalonicensium vero Aristarchus & Secundus, & Gaius Derbæus & Timotheus. Asiani vero Tychicus & Trophimus. Hi prægressi expectarunt nos in Troade.* Iterū persecutio fit à Iudæis, & venit in Macedoniam. Quo modo autem Timotheum Thessalonicensem dicit? Non dicit hoc. Sed prœoccuparāt hi, inquit, & prius venerant in Troadem viā eò parantes. *Nos vero abnauigauimus post dies azymorū à Philippis, & venimus ad eos Troadem intra dies quinque, vbi demorati sumus diebus septem.* Et enim mihi videtur dies festos celebrasse in magnis vrbibus. A Philippis abnauigat, vbi facta ea quæ de carceris custode habes. Tertiò autem nunc in Macedoniam venit, & magnum testimoniū dat Philippensibus, ideo & demoratur illic. *In die autem sabbatorum congregatis nobis vt frangeremus panem, Paulus disserebat eis, postridie abiturus, protraxitq; sermonem in mediam noctem.* Vide vt omnia adiuncta sunt prædicationi: Pentecoste tunc erat, & dies dominicus, & vsq; ad noctis dimidium sermonem extendit, adeo salutem discipulorum cupiebat, quod neq; per noctem silebat, sed tunc propter silentiū magis disserebat, & ad ipsum cœnæ tempus. At conturbauit festum diabolus quantum potuit, demergens somno auditorem ac deprimens, & vt autem cōtigerit, interpretatur addens: *Erant autē lampades multæ in cœnaculo in quo erant congregati. Sedens autem quidam adolescēs nomine Eutychus, in fenestra cum degrauaretur somno profundo, disserēte diutius Paulo, magis depressus à somno decidit ex tertio cœnaculo deorsum, & sublatus est mortuus. Cum descendisset autem Paulus, incubuit super eum, & complexus dixit: Nolite turbari, anima enim eius in ipso est. Cum ascendisset autem, fregissetq; panem ac degustasset, diu collocutus est vsque ad diluculum, ita demum profectus est. adduxerunt autem puerum viuentem, & lætati sunt non mediocriter.* Vide oro, spectaculum vt erant coadunati. Congregatis enim discipulis, inquit, etiam signum. In fenestra enim, inquit, sedebat, & intempesta nocte. Tantum erat audiēdi desiderium. Confundamur nos, qui neque in die hoc facimus. Sed Paulus, dicis, differebat tunc. Quid dicis? Etiānum Paulus differit, imò neque tunc, neque nunc Paulus, sed Christus, & nullius audit, non fenestra nunc, nō fames, non somnus interturbat, attamē non audimus, non angustia loci, non aliquid horum. Et hoc sanè miraculum, quòd etiam ille cum esset adolescens nō erat ignauus, & cum somno grauaretur non recessit, neque timuit periculum, ne delaberetur. Ne mireris, non enim ab ignauia dormitauit, sed à necessitate naturæ. Tu autem vide oro, promptitudinem, quòd etiā in tertio cœnaculo erant. Nōdum enim erat ecclesia. Ne turbemini, inquit, anima illius in ipso est. Nō dixit, resurget, excitabo enim illum: sed quid, ne turbemini. Vide vt fastu caret, & prompte consolatur. Et vt ascendit, fregitq; panem, inquit, ac gustauit. Hoc sermonem interpellauit, non offendit. Vides sine superfluitate cœnam. Et vt gustauit, inquit, diu collocutus est vsque ad diluculum, & ita exiit. Vides quo modo pernoctarint, quales mensæ fuerint? quàm sobriè iterū auditores abierint, quàm studiosi ad audiendū fuerint. Quid nos à canibus distamus? Videtis quantum discrimen. Adduxerunt autem puerum viuum, & consolationem habuerunt non vulgarem. Magna hæc consolatio, & quòd viuum recipiunt, & quòd miraculum factum est. *Nos autem conscensa naui soluimus Assum, illic expectaturi Paulum. Sic enim constituerat, ipse per terram iter facturus. Cum autem conuenisset nos Assum, recepto eo venimus in Mytilenen.* Vbique à discipulis segregatur Paulus. Ecce enim ipse quidē pedes viam ingreditur, illi autem nauigio vadūt, permittit illis quod leuius, eligens sibi quod molestius. Pedes vadit, partim multa gerens sapienter, partim docens illos à se nō separari. *Et inde nauigantes sequenti die venimus contra Chium. Postridie vero appulimus Samum, & commorati Trogyllij, proximo die venimus in Miletum.* Vides quo modo festinante Paulo pergunt, & non moram trahunt, sed prætereunt insulas. Proposuerat enim Paulus præternauigare Ephesum, ne tempus tereret in Asia. *Festinabat enim si possibile esset, vt diem Pentecostes ageret in Hierusalem.* Quid vult festinatio illa? non erat propter festum, sed propter multitudinem, interim hoc Iudæis dabat quasi colat festinitatem, & rapere volens inimicos, festinabat sermonem annunciare. Vide igitur quantum lucrū omnibus præsentibus? Et aliter: Ne Ephesij negligantur, interim dispensat & curat. Sed iterum videamus quæ lecta sunt:

Et complexus, inquit, *discipulos, exiit profecturus in Macedoniam, & exhortæus est illos sermonibus multis, ac venit in Græciam, & hac ratione illos iterum refocillauit, magnam consolationem illis dans.* Vide vt vbique sermonibus, non signis omnia corrigit. Soluturo autem in Syriam. Continuo nobis ostendit illum festinantem in Syriam. In causa erat ecclesia & Hierusalem, adeo desiderabat etiam ea quæ illic erant corrigere. Quanuis non magna Troas sit. Cur igitur septem diebus illic manent? magna forsan erat iuxta fidelium numerum. Et cum dies septem ibi mansisset, noctem sequentem insumpsit in doctrinam. Ita ægrè ab illis ipse auellebatur. Congregatis autem nobis vt frangeremus panem. Per illud tempus quo monstrabatur edurire, & non erat intempestiuum. Principio sermo sumptus productus est. Et ita nō simpliciter docuit, sed conuenerant quidem ad frangēdum panem, inciderant autem in sermonem, ac doctrinam productiorem fecerant. Vide quo modo & mensæ Paulinæ omnes socij erant. Mihi videtur quòd etiam ad mēsam

sedens

Universidad de Deusto
Biblioteca

sedens docuerit,erudieritq;, vt nos omnia reliqua pro parergis & accessoriis habeamus.Considerate autē nobiscum domum illam vbi lampades erant, vbi turba, vbi Paulus medius disserebat,vbi & fenestras multi occupabant,vt audiant turbam illam, & amabilem vultū intueantur, & quantam hinc voluptatem acceperint. Quare autem in nocte disserebat?quoniā exituri erant, & non iam in nocte illum visuri, sed hoc quidem illis nō dicit,vtpote infirmioribus,aliis autem dicebat. Interim & noctis istius memoriam conseruabat miraculū istud insigne. Magna voluptas auditorū erat, quòd & interpolatus sermo magis productus est. Et ita pro doctore casus fuit.Et aliter:Etiam omnes ignauos ipse increpiturus erat,qui propter hoc mortuus,vt Paulum audiat.Et quare,inquit,enumerat singula & quò ierunt,& vnde abierunt,& vbi quidē morati sunt,quæ etiam loca præternauigarunt? Vt ostendat nunc ociosius illum nauigare,idq; humana ratione & præternauigare. Statuerat enim præternauigare Ephesum, ne diu tempus, inquit,tereret in Asia.Bene.Illuc enim veniens non potuisset præternauigare, quoniam noluisset contristare eos,qui se intantū expectabant.Vel igitur hoc est quod dicit,vel etiam quòd festinauit. Dicit enim:Festinabat si possibile esset,vt diem Pentecostes ageret in Hierusalem.Vnde non poterat manere. Vide illum etiam humana ratione moueri,& cupere,ac festinare,& sæpe nō assequi. Fiunt autem hæc ideo, ne putemus quòd sint super humanam naturam. Sancti enim & magni viri illi, eiusdem naturæ, cuius & nos,participes erant, non eiusdem voluntatis. Ideo & magnam gratiam consequebantur. Vide igitur quanta etiam per seipsos gerāt.

1.Cor.9.b Eapropter dicebat:Ne demus offendiculum his qui vo
2.Cor.6.a lunt.Et iterum:Ne infametur ministerium nostrum. Ec ce & vita irreprehensibilis,& magna submissio.Hoc dicimus dispensationem venire in fastigium, & excelsæ virtutis, & modestiæ submittētis se ad aliorum mores. Et audi quo modo absque præceptorum Christi transgressione,hic iterum omnium humillimus fuit.Omni-

1.Cor.9.c bus omnia factus sum,inquit,vt omnes lucrifaciam.Idē
2.Cor.6.a etiam in pericula se misit, sicut alibi dixit: In patientia multa,in afflictionibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in vinculis, & magnus erat amor eius erga Christum,sine quo omnia superflua,& humilis in rebus gerendis ordinatio,& irreprehensibilis vita,& periclitatio.Quis infirmatur,inquit,& non infirmus sum ego?

Ibidē.11.g Quis offenditur,& non vror ego? Hæc obsecro & nos imitemur verba, & in pericula iaciam⁹ nos propter fratres,siue ignis, siue ferrum fuerit. Abiice te ipsum dilecte, vt tuum membrum eruas. Abiice te ipsum, ne timeas.Discipulus es Christi,qui propter fratres animam suam posuit.Condiscipulus es Pauli,qui innumera mala pati propter eos qui se impugnabant inimicos, voluit. Implere zelo,imitare Mosem, videbat iniuste læsum,& vltus est,regiásque delicias contempsit,& factus est propter ærumnosos illos exul, erro destitutus cognatis,& domo, inque aliena terra longo tempore versatus est,& non reprehendit seipsum, nec dixit hæc verba: Regnum contempsi, honorēmque tantum & gloriam, volebam vlcisci eos, qui iniuste affligebantur, & despexit deus. Et non solum non reduxit me ad pristinum honorem, sed quadraginta annis in aliena terra versor. Bene scilicet. Non enim mercedes accepi, sed nihil horum vel dixit,vel cogitauit.Ita & tu,etiamsi malum quid patiaris, benefacias, etiamsi multo tempore, ne offendaris neque turberis, omnino retribuet tibi retributionem deus. Quantum differtur merces,tantum vsuræ augentur. Igitur habeamus animam compassioni deditam, habeamus mentem condolere scientem. Nihil sit vobiscum vel crudele,vel inhumanum, etiam si nihil possis afferre, lachrymare, ingemisce, dole in his quæ fiunt, neque erunt hæc frustra. Si his qui à deo puniuntur condolere oportet, multo magis his qui ab hominibus iniuste patiuntur. Non egrediebantur, inquit,Senan ad plorandum domum suam vicinam, accipient dolorem, propter quæ extruxerunt in derisionem. Hoc accusat Michæas, quòd non condoluerunt. Quid dicis ô propheta? Deus punit,& ego condolerem his qui puniuntur? Etiam. Hoc enim vult ille qui punit, neque enim ipse qui punit,oblectatur. Quoniam igitur neque is qui punit lætatur: igitur & tu quoque ne lætēris. Sed si iuste quidem,inquit, puniuntur, non oportet dolere.Etiam propter hoc est dolēdum, quia digni supplicio visi fuerunt.Dic obsecro, quando videris filium tuum vri vel secari,nónne doles? Manifestū,quòd doles. Et non dicis tibiipsi, Cur hoc? Ad sanitatem sectio spectat,pro liberatione est vstio. Attamen quando audieris vlulantem, nec ferentem dolorem, & non sufficit illa sanitatis spes ad auferendam naturæ confusionem:Ita & in illis,etiamsi ad sanitatem puniantur,attamē fraternam declaremus nos affectionem erga illos, paternámque voluntatem. Sectiones & vstiones sunt pœnæ dei, sed propter hoc debemus flere,quòd ægrotarūt,quòd tali opus habuerūt medicina. Si quis propter coronas hæc patiatur, tunc non dole, vt Paulus ac Petrus. Quando autem in pœnam iure fert,tunc plora, tunc ingemisce. Tales fuerunt prophetę. Idcirco & quidam illorum dicebat:Hei mihi domine. Delebis tu re- Ezech.9.d
liquias Israël? Homicidas videmus sæpe ac sceleratos viros qui sæpe puniuntur, & cruciamur ac dolemus & nō dicimus, quòd supra modum philosophi sumus, misericordes fiamus, vt misericordiam cōsequamur. Nihil illi bono conferendum est.Nihil ita humanum ostendit charactērem,vt misereri & humanum esse. Propter hoc & leges lictoribus totum permittunt, volentes iudicem vsque ad pronunciationem sententiæ punire, educunt autem illos ad opus. Ita etiam si iuste fiat,non est animæ virtutū studiosæ punire, sed aliquo alio hoc habet opus. Quia & deus non per seipsum punit, sed per angelos. Lictores igitur sunt angeli? Absit,non hoc dixerim.Sed absque vltione etiam virtutes sunt. Quādo Sodoma subuersa sunt,propter illos facta sunt omnia similiter & ea quæ in Aegypto acciderunt,per illos acciderunt.Immissionem enim,inquit,per angelos ma Psal.77.c
los.Igitur quando seruare oportet, per seipsum hoc facit.Ita filium misit in salutem generis. Et iterum, Tunc, inquit,dicam angelis: Congregate facientes iniquitatem, & proiicite in caminum. De iustis vero dicit non sic: Sed, qui vos suscipit, suscipit me. Et iterum:Ligate Matt.25.d
Luc.9.f illius pedes & manus, & mittite in tenebras exteriores. Matt.22.a Vide illic seruos qui ministrant.Quando autem beneficiis opus est,seipsum benefactorem vocat. Venite be- Ibidē.25.c
nedicti patris mei, percipite præparatum vobis regnū. Quando loquendum cum Abraham,ipse adest: quando in Sodoma abeundum, seruos mittit, sicut iudex quis exuscitans puniendos. Et iterum: Euge serue bone Matt.25.c
& fidelis, super pauca fuisti fidelis, super multa te con- & Luc.19.c
stituam. Et hunc quidem ipse benedicit, illum autem malum non ipse,sed serui ligant.Hæc scientes non gaudeamus in his qui puniuntur, sed etiam doleamus,ploremus eos,vt etiam hinc mercedem accipiamus.Nunc

autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

autem multi, etiam in his qui male patiũtur iniuſte gaudent, ſed nõ nos, imò nos omnem compaſsionem declaremus, vt & ipſi diuinam aſſequamur, gratia & miſericordia vnigeniti dei, cum quo patri & ſpiritui ſancto ſit gloria, imperium, honor, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

A Mileto miſsis Epheſum nunciis, accerſiuit presbyteros eccleſiæ, qui cum peruenisſent ad ipſum, dixit eis, Vos ſcitis à primo die qua ingreſſus ſum Aſiam, quo modo vobiſcum per omne tempus fuerim, ſeruiens domino cum omni animi humilitate, cloque multis lachrymis ac tentationibus, quæ mihi acciderunt ex inſidiis Iudæorum, vt nihil ſuffugerim eorum quæ eſſent in rem veſtram, quin annunciarem vobis, & docerem vos publice ac per omnes domos, teſtificans Iudæis ſimul ac Græcis, eam quæ erga deum eſt pœnitentiam, & fidem quæ eſt in dominum noſtrum Ieſum.

Homilia xliiij.

Vide vt ille vrgeat quò propius adnauigetur, & non deſpiciat, ſed totum probe diſpenſet, accerſens principes, & cum illis quæ dicta ſunt, tractans. Et admiratione dignum eſt, quòd quando neceſsitas adigit, tam eximia de ſe ipſo dicere attentat, omni modeſtia vtens. Sicut enim Samuël traditurus Saüli principatum de ipſo dicit: Nunquid à vobis accepi, vos teſtes ac deus. Et Dauid cum fides nõ haberetur ei, dicit: In ouili eram paſcẽs oues patris mei, & quando venit vrſus manibus illũ diſcerpſi. Et ipſe Paulus Corinthiis dicit: Inſipiens fui, vos me coëgiſtis. Et deus quoq; iſtuc ipſum facit, nõ ſimpliciter de ſeipſo dicens, ſed quando ei nõ creditur, beneficia profert. Vide igitur & hic quid facit? Primum ipſorum teſtimoniũ offert, ne putes ſuperba eſſe verba, etiã auditores adhibet in teſtes eorũ quæ dicuntur, quòd minime ipſis mẽtiatur. Hæc doctoris virtus eſt, quãdo ſuorum operum teſtes habet diſcipulos. Et mirabile eſt, quòd non vnam & alteram diẽ in hoc opere perſeuerauit, ſed plurimis annis. Vos enim, inquit, ſcitis, quo modo vobiſcũ omni tempore egerim. Vult igitur illos exhortari, vt fortiter ferant omnia, & ſeparationem ſuam & futuras tentationes. Quemadmodum & de Moſe ac Ieſu legimus. Et vide quid addidit vt dixit, quo modo vobiſcum fuerim omni tempore, ſeruiens domino cum omni animi humilitate. Memor humilitatis eſt, quæ his qui præſunt maxime congruit, eo quòd facillime in arrogantiã tolluntur. Hæc virtus bonorum eſt hypotheſis, & fundamentum, quemadmodum ſcilicet & Chriſtus dicebat: Beati pauperes ſpiritu. Non ſimpliciter autem humilitatem dixit, ſed cũ omni humilitate. Multa enim ſciebat pertinere ad humilitatem. Eſt enim humilitas in ſermone & in opere erga eos qui præſunt, & erga eos qui ſubditi ſunt. Vultis vobis modos dicam humilitatis? Sunt quidam qui erga humiles exiſtunt humiles, erga ſublimes autem ſublimes, quod tamen non eſt humilitatis. Sunt iterum alij non tales, ſed erga vtroſq; humilitatem & ſublimitatem ſeruant, quod etiã maxime humilitatis eſt. Docturus igitur illos talia, ne videatur arrogans eſſe, prius fundamentum iacit, ſuſpicionem tollens. Si enim cum omni humilitate factus ſum, inquit, non ex inſipientia loquor quæ dico. Deinde manſuetudinem narrat: Vobiſcum, inquit, fui, ſeruiens domino: Socios operum oſtendens illos. Ita vbique ſocietas bona eſt. Communia igitur facit opera, & nihil ſuum ponit eximium. Quid enim, inquit? Neglectóne deo arrogans eſſe potuit? Etiam multi ſunt, qui non laudantes deum arrogantes ſunt. Is autem nihil præter diſcipulorum laudem ſibi arrogat. Doctoris opus eſt, ſuis operibus diſcipulos moderari. Deinde ſuam fortitudinem oſtendit, quam & ipſam eleuat ac imminuit: Cum multis lachrymis ac tentationibus quæ mihi acciderunt ex inſidiis Iudæorum. Vides quòd dolet in his quæ fiebãt? Hic autem ſuam cõpaſsionem videtur ſignificare. Afficiebatur enim ſic pro his qui peribant, quiq; hoc faciebant: nam pro his quæ ſibi fiebant, gaudebat. Erat enim ex illorũ choro, qui gaudebant quòd digni habiti ſunt, qui pro nomine illius contumeliam ferant. Et iterum alibi dicit: Et nunc gaudeo in paſsionibus meis, nã momentanea leuitas afflictionis noſtræ mire ſupra modũ æternum põdus gloriæ operatur nobis. Verum hæc ex modeſtia dicit, hic autem oſtendit fortitudinem ſuam, & non tantum fortitudinem, quantum patiẽtiam. quaſi diceret, Male equidem patiebar, ſed vobiſcum. Etiam hoc graue eſt, quod à Iudæis. Vide oro hoc loco charactẽrem doctrinæ, & dilectionem ponit ac fortitudinẽ. Quòd nihil ſubterfugerim, inquit, promptitudinem ac ſedulitatem ſuam oſtendit. *Eorum quæ in rem veſtram eſſent.* Erant enim quædam, quæ diſcere non oportebat. Vnde ſicut inuidiæ eſt quædam abſcondere, ita inſipiẽtiæ omnia dicere, propter hoc addidit: Eorum quæ in rem veſtram: nõ quaſi illa ipſa cum dãno ſubtraxerim docui, inquit, non locutus ſum. Et hoc ita eſſe docẽt ſequentia, ſubdit enim: Publice & per ſingulas domos, oſtendens magnum laborem, ſedulitatem, ac perſeuerantiam. *Teſtificans Iudæis ſimul ac Græcis.* Nõ vobis ſolum, ſed etiam Græcis. Hic eſt illa dicendi libertas. Etiã licet nihil profuiſſemus, dicere oportet. Hoc eſt enim proprie, Teſtificor: quando non attendentibus loquimur. Ita Moſes ait: Teſtificor cœlum ac terram. Et nũc ille: Teſtificans Iudæis ſimul ac Græcis pœnitentiam agant, & conuertantur ad deum. Neq; enim Iudæi illum ſciuerunt, eo quòd filium ignorarint, & opera ac fidem non habuerint erga Ieſum Chriſtum. Quare igitur hæc dicis? quare hæc cõmemoras? quid accidit, nihil habes quod obiicias? Prius concuſſa illorum mente, deinde ſubdit: *Et nunc ecce ego alligatus ſpiritu, vado in Hieruſalem, ea quæ in illa mihi occurſura ſint ignorãs, niſi quòd ſpiritus ſanctus per ſingulas ciuitates mihi teſtificatur, dicens: quòd me vincula & perſecutiones expectent. Verum nihil me mouet, neque anima mea charior eſt mihi, vt conſummem curſum meũ cum gaudio, & miniſterium quod accepi à domino meo Ieſu, vt teſtificer euangelium gratiæ dei.* Præparat illos, vt ſemper parati ſint ad pericula tã manifeſta, quàm nõ manifeſta. Oſtendens autem, quòd ad magna accedat, niſi quòd ſpiritus ſanctus, inquit, mihi per ſingulas ciuitates teſtificatur, vt monſtret quòd ſpõte ſubeat: & ne vincula vel neceſsitatẽ putes, per ſingulas ciuitates dixit, deindeq; ſubdit: Non habeo pretioſiorem meipſo animam, vt cõſummem curſum meum cum gaudio, & miniſteriũ quod accepi à domino. Vides quòd non plorantis verba ſunt, ſed moleſte loquẽtis ac docentis illos, ac compatiẽtis in his quæ fiebant. Non dixit, dolemus, neceſſe autem eſt ferre: ſed neq; cẽſeo. Hoc iterum dicit, non ſeſe extollens, ſed illos docens, per priora quidem humilitatem, per hæc autẽ fortitudinem, dicendiq; libertatẽ, quaſi diceret: Non amo illã præ hac, precioſius arbitror cõſummare curſum vt teſtificer: non dixit, vt prædicem, doceam. Sed quid? Vt teſtificer euangelium gratiæ dei. Grauius quiddam dicturus. Mundus ego à ſanguine omniũ: ideo prius præparat & oſtendit quòd nihil omiſerit. Igitur quoniam illis erat omne pondus, ac ſarcinam impoſiturus, prius emollit

1.Reg.10.d
1.Reg.17.d
2.Cor.12.c
Matt.5.a
2.Cor.4.d
Sup.4.g

Universidad de Deusto
Biblioteca

emollit mentem illorum, dicens: Et nũc ecce ego scio, quòd non vltrà videbitis faciem meam. Deinde hoc subdit: Mundus ego sum à sanguine omnium. Duplex tristicia, tunc faciem illius vltrà non conspiciendam, & ab ipsis omnibus. Non enim vltrà, inquit, videbitis faciem meam vos omnes, inter quos transiui prædicans regnum, & merito cõtestor vobis, vtpote non vltrà affuturus. Mũdus ego à sanguine omniũ. Non enim subterfugi quo minus annunciem volũtatem omnem dei. Vides quo modo terret, & laborantes illorum animas ac contritas atterit. Bene, quia necessarium erat. Non enim subterfugi, vt non annunciem vobis, inquit, omnem voluntatem dei. Igitur qui non dicit, reus est sanguinis, hoc est, cædis. Nihil hoc terribilius. Ostendit q & illi, si nõ faciant, rei sunt sanguinis. Et videtur quidẽ rationem reddere, illos autem terret. *Attẽdite igitur vobis ipsis & gregi, in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos, vt pascatis ecclesiam dei, quam acquisiuit per proprium sanguinem.* Vides, duo præcepit. Igitur neq; alios corrigere solum, habet quiddam lucri: Timeo enim, inquit, ne aliis prædicans ipse reprobus efficiar: neque sui solius curã habere. Qui enim seipsum amat, & quæ sua sunt quærit, similis est ei qui talentũ defodit: non quòd præeligenda sit nostra salus gregi, sed quia quando nobis ipsis attẽdimus, tunc & grex lucrũ habet. In quo vos spiritus sanctus posuit episcopos, vt pascatis ecclesiã dei. Vide quantæ necessitates. A spiritu sancto ordinationẽ habetis, inquit. Hoc enim est, posuit, vna est ista necessitas. Deinde vt pascatis ecclesiam dei, ecce & secũda: Quam, inquit, acquisiuit per proprium sanguinem. Multum ostendit, dũ dicit, preciosam rem, & non paruũ esse periculum, quãdoquidem dominus pro ecclesia neq; sanguini suo pepercit: nos autem fratrum salutem contemnimus. & ille quidem vt inimicos cõciliet, etiam sanguinem effudit, tu autem neq; amicos factos potes retinere. *Ego enim scio hoc, quòd ingredientur post abitum meum lupi graues in vos, nõ parcentes gregi.* Iterũ aliũde illos admonet à futuris, sicut quando alicubi dicit? Nõ est vobis certamen cõtra carnem & sanguinem. Quia ingrediẽtur, inquit, post abitionem meã lupi graues in vos. Duplex malũ, & quòd ipse nõ adest, & quòd alij imponent. Quid igitur abis, si hoc præuidisti? Spiritus me trahit, inquit. Et vide non simpliciter dixit lupi, sed apposuit, graues, vehemẽtiam & impudentiam illorũ insinuans. Et quod grauius, quia illos ex ipsis surrecturos dicit. Quod & valde graue est, quãdo etiam domesticum bellum fuerit. Et bene dixit, attendite, ostendens rem esse curatu perquam necessariam. Ecclesia enim est, & magnum periculũ: sanguine enim illam redemit, & quòd duplex est bellũ. Hæc igitur manifestans dixit: Et ex vobis ipsis surgent viri loquentes peruersa, vt abstrahãt discipulos post se. Quasi à quopiam rogatus dicente: Quo modo igitur custodient? Vigilate, memores quòd triennio nocte & die non cessauerim cum lachrymis vnũquenque admonere. Vide quot insolita dicit, cũ lachrymis: &, noctes ac dies: &, vnumquenque. Non enim si multos vidisset, eis pepercisset, sed sciebat etiam pro vna anima facienda omnia. Itaque sic illos etiam cõiunxit. Quod autem dicit, hunc habet sensum: Sufficiũt ea quæ à me sunt acta, triennio mansi. Satis cõfirmati fuerunt, satis radices fixerũt. Cum lachrymis, inquit. Vides quòd propter hoc lachrymæ? Hæc faciamus & nos. Non dolet malus, dole tu, fortassis & ille dolebit. Quemadmodum si quãdo æger viderit medicum sumentem cibum, etiam ipse incitatur: ita certe & hic erit: si viderit te plorãtem, emollitur bonus vir, ac mitis erit, Nescíens, inquit, quæ eũtura sint mihi. Quid igitur? Propter hoc abis? Minime, sed & probe scio, quòd vincula & tribulationes expectant. Itaque scio, quòd expectant me tentationes: non scio autem quales; id quod erat difficilius. Ne igitur deplorantem putetis me hoc dicere, nõ habeo preciosiorem me ipso animam. Vt excitet illorum mentem hæc dicit, & persuadeat, non solum ne fugiant, sed etiã strenue ferant. Propter hoc cursum & ministeriũ opus vocat, cursu dignitatem, & ministerio debitum insinuãs. Minister, inquit, sum. Nihil amplius habeo. Consolans autem illos, ne doleãt propter quæ affligitur: postquam dixit cum gaudio se hæc expectare, & monstrauit fructum, tunc tristiciam addit. Hoc autem facit, ne mentẽ illorum obruat. Et vnde hæc? Quia dicit: Ex vobis ipsis surgent viri loquẽtes peruersa. Quid igitur, dixerit quis, Tãtum te ipsum reputas, vt si proficiscaris, moriamur? Nõ hoc dico, inquit, quod mea absentia hoc faciat. Sed quid? Exurgent quidam inter vos, non propter abitionem meam, sed post abitionem meã, hoc est, profectionem, quãuis etiam iam hoc factum sit. Quod si factum, multo magis posthac fiet. Deinde & causa ponitur, vt trahant discipulos post se. Et ita propter nihil aliud sectæ, quàm propter hoc. Subiungitur & consolatio: Quã acquisiuit, inquit, per proprium sanguinem. Si autem proprio sanguine acquisiuit, omnino defendet. Noctes & dies non quieui, cum lachrymis admonens. Hæc ad vos merito dicerentur, & videtur quidem sermo proprie ad doctores, est autem communis, etiam ad discipulos spectans. Quid enim ego quidem, nocte ac die dico & obsecro, & lachrymor, discipulus autem non persuadetur. Vt enim ne putet quis, sufficere ad defentionẽ esse discipulum, & non opus obedientia, propterea vt dixit: Testificor, subdit, non enim subterfugiunt non annunciare vobis. Igitur hoc solum doctoris, annunciare, prædicare, docere, non subterfugere, nocte ac die orare. Quando autem dum hæc fiunt, nihil proficitur, scitote quid reliquum. Deinde & alia defensio, quia mũdus ego sum à sanguine omnium. Ne putetis oro, hæc nobis solis dici, etenim ad vos quoque sermo hic est, vt attendatis quæ dicantur, & ne ab auditorio recedatis. Quid faciam? Ecce quotidie clamans disrumpor, vt recedatis à spectaculis, & multi rident nos. Sæpius moneo, ne iuretis, ne auari sitis, & nemo audit. Sed noctu hoc non agis? Vellem etiam nocte hoc facere, & ad mensas vestras, siquidem liceret & plurimis occupato, adesse vobis & colloqui. At dum per hebdomadam semel vocamus vos, & ignaui estis, & alij quidem non aduenitis, alij autem præsentes sine lucro abitis: quid non faceretis, si continuo hoc faceremus? Quid faciemus? scio multos etiam irrisuros nos, eo quòd semper eadem loquimur, tãta vos nostri tenet satietas, nos autem in causa non sumus, sed auditores: nam qui bene facit, semper cupit eadem audire, eo quòd laudes suę dicuntur. Qui autem bene agere non vult, etiam obturbari videtur, etsi alium audiens solum sępius videtur audire. Mũdus ego sum à sanguine omnium, inquit. Hoc Paulo quidem congruebat dicere, nos autem non audemus hoc dicere, multorum nobis conscij, eo quòd ille semper vigilabat & assistebat, & omnia pro salute discipulorum faciens sustinebat, nos autem hoc Mose dicemus: Iratus est mihi dominus propter vos, quia in multa peccata adduxistis etiã nos. Quando enim mœremus videntes vos non proficere, nónne quod reliquum est virium nostrarum concidit? Quid enim, die oro,

1.Cor.9.d

Ephe.6.b

Exod.32.e

Universidad de Deusto
Biblioteca

oro,factum est,quid profecimus? Ecce enim per gratiã dei & nos triennium iam habemus, noctesque & dies: nonne per tres dies, sæpe etiam per septẽ exhortamur? Quid amplius assequimur, quàm quòd reprehẽdimus, intercepimus,lachrymas fundimus,dolemus,etsi non foris,sed in corde. Illæ autem sæpe internis lachrymis leuiores sunt, nam illæ quidem mœrentibus consolationem quandam afferunt, quam hæ augent ac constringunt. Ita vt quando quis in mœsticia fuerit,& dolorem annunciare non poterit, ne videatur vanæ gloriæ sectator esse,maiora patietur,quàm si illum annũciet. nisi quis iudicaret supra modum honoris cupidum,vidisse tis quotidie fontes lachrymarum me emittere, quarũ cõsciæ sunt domicilium & solitudo. Credite enim mihi,de salute quidem mea desperaui,& res vestras deploraui, non vacat mea mala deplorare, adeo totus deditus sum vobis:& si sentio vos obtemperantes, præ gaudio non sentio mala mea: & si video minus obtemperantes, præ dolore iterum intermitto mea. Glorior in vestris bonis, etiamsi ego plurimis grauer: & lugeo in vestris difficultatibus, etiamsi multa bene agam. Quæ enim spes doctori grege corrupto? Qualis vita? qualis expectatio? cum qua fiducia stabit apud deũ? Ponamus enim, quòd neque reprehendatur, neque det pœnam: sed sit mundus à sanguine omnium,etiam sic incurabilia patietur. Quoniã & patres licet pro pueris non redarguantur, attamen dolent ac cruciantur. Et nihil ne, inquit,hoc prodest eis, nec patrocinatur, quòd ipsi vigilant pro animabus nostris? sed vigilant vt rationem reddituri: & videtur mihi hoc quibusdam esse terribile, me autem vobis perditis hoc non mouet: nam siue dem rationem,siue non dem, nihil mihi vtile est: vtinã seruaremini vos, & dans ego pro vobis rationem, audiam vos quidem seruari, me autem officium non per omnia impleuisse. Non enim cura est,vt vos per me seruemini, sed solum vt seruemini. Nescitis vim spiritualium in parturitione dolorum, quàm malit sexcenties defatigari qui talem partum enititur, quàm vnũ ex his qui nati sunt videre perditum ac corruptum. Vnde nobis patiemur? nusquam certe aliunde,à factis iudicabimus omnia vestra. Possumus & nos dicere, quòd nihil subterfugerimus,nihilominus dolemus: & quòd dolemus, manifestum ex his quæ toties apparamus & excogitamus. Quanuis possem vobis dicere, Quid mihi curæ est,ego quod meum est feci,ego mundus sum à sanguine,sed non sufficit hoc ad consolationem. siquidem liceret cor nostrum disrumpere ac ostendere, videretis intus esse in magna latitudine, vos omnes mulieres, pueros,ac viros. Tanta enim charitatis vis est, vt cœlo latiorem faciat animam. Capaces nostri estote dicebat Paulus, neminem læsimus, non angusti estis in nobis. Hoc dicimus nũc & nos,capaces estote nostri. Totam Corinthum habebat ille in corde suo,& dicebat: Dilatamini,& vos non angusti estis: sed ipse non possem dicere hoc. Bene enim scio,quòd etiam vos me diligitis ac capitis. Sed quod lucrum vel meæ charitatis, vel vestræ, quando in diuinis non proceditis, amplioris tristiciæ inde occasio. Nihil possum reprehẽdere vos. Testificor enim vobis,quòd si possibile fuisset,effossos oculos vestros dedisletis mihi. Vicissim vellemus non solum euangelium,sed etiam animas nostras dare vobis. Amamus & amamur,sed hoc non est quod nunc quæritur. Amemus igitur principiò Christum,primũ enim mandatum est: Diliges dominum deum tuum. Secundum autem simile ei, Et proximum tuum sicut teipsum.

Hebr.13.c

Deu.6.a.& Matt.22.d

A Secundum habemus: primo opus est mihi & vobis valde,habemus illud,sed non vt oportet. Diligamus illũ. Scitis quãta reposita est merces his qui dilexerũt Christum,diligamus illum cum feruore animæ, vt fruentes eius gratia,effugiamus præsentis vitæ procellas,& bona illum diligentibus promissa assequi mereamur, gratia & misericordia vnigeniti filij, cui cum patre simul ac sancto spiritu sit gloria,imperium,honor,nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Nunc commendo vos fratres deo & verbo gratiæ eius,qui potens est vos superstruere,& dare hæreditatem vobis inter omnes sanctificatos. Homilia xlv.

QVod in epistolis, hoc & in consiliis agit. Ab admonitione in preces desinit. Quoniã enim illos valde terruit,dicens: Lupi graues ingredientur ad vos, ne consternatas reddat animas,ac perdat: vide consolationem. Et nunc inquit: Sic dixit,manifestãs per hoc, quòd quasi semper hoc agat. Commendo vos fratres deo & verbo gratiæ eius: hoc est,gratię illius,& bene sic dixit. Sciebat enim quòd gratia saluat. Subinde illos memores facit gratiæ,quasi debitores studiosiores faciens, & confidere suadens. Qui potens est vos superstruere. Non dixit,extruere,sed superstruere,ostendens quòd extructi essent. Deinde spei futuræ meminit dicendo: Et dare vobis hæreditatem inter omnes sanctificatos. Subditur iterum admonitio: Argentum,inquit,vel aurum,vel vestem nullius concupiui. Radicem malorum auariciam sustulit. Argentum, inquit,vel aurum: non dixit,non accepi: sed,neque cõcupiui. Nondum magnum hoc. Quod autem post hoc, magnum: *Vos scitis,quòd necessitatibus meis, & his qui mecũ sunt,ministrarunt manus istæ.* Omnia ostendi vobis, quòd sic laborantes oportet suscipere infirmos. Vide illũ opere manuario vsum: & non simpliciter, sed cum fatigatione. Necessitatibus meis, & his qui mecum sunt ministrarunt manus istæ. Hoc per admonitionem dixit. Et vide quàm merito. Non enim dixit, pecuniis fuisse meliores: sed quid? oportet suscipere infirmos, non simpliciter omnes, sed infirmos: ac meminisse sermonis domini Iesu,inquit,quem dixit: Beatius est dare, quàm accipere. Vt ne quis putet ad illos dictum esse, se ponere in exemplar,id quod alibi dicit: Exẽplar dantes vobis,subdidit sententiam Christi dicẽtis: Beatum est dare magis,quàm accipere. Orabat quoque super illis admonendo,operèq; idipsum ostendebat. Et his dictis ac positis genibus suis cũ illis adorabat: nõ simpliciter, sed cum magna compunctione. Magna consolatio. Et dicendo, Commendo vos domino, obsecrabat. *Et factus est fletus magnus omnium,& ruentes in collum Pauli,deosculabantur illum,dolẽtes,maxime ob sermonem quem dixerat, quòd amplius faciem eius non essent visuri,deducebant autẽ illum in nauim.* Dixerat,ingressuri sunt lupi rapaces. Dixerat,mundus sum à sanguine omnium. Hæc vtraque terribilia,& ad cõtristandum sufficiẽtia. Maxime autem hoc omnium dolebat,quòd vltra illũ visuri non essent, & hinc agonis istius difficultas. Deducebant autem illum ad nauẽ, sic diligebant eum,sic affecti erant erga eum. *Cum autem factum esset, vt soluissemus anulsi ab eis, recto cursu venimus Coum,& sequenti die Rhodum, & inde Pataran,& nacti nauem transeuntem in Phœnicen,ea conscensa soluimus. Vbi autem apparuit nobis Cyprus,relicta ea,ad sinistram nauigauimus in Syriam, ac venimus Tyrum.* Vide,venit in Lyciam,& transiciẽs in Phœnicen,relicta Cypro in Tyrum nauigauit,nam illic nauis exoneranda erat. Et hæc erat causa nauigandi in Tyrum.

Ioan.13.b

Cap.XXI.

1.Cor.7.a

1.Cor.6.c

Galat.4.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tyrum. Et inuentis fratribus permanſerunt ibi ad dies A
ſeptem,qui ſcilicet dicebant Paulo per ſpiritũ,ne aſcen
deret in Hieruſalem. Vide prophetabãt & illi afflictio-
nes.Singulari diſpenſatione fit,vt etiam per illos dica-
tur,vt ne quis putet alios ſimpliciter dixiſſe,Paulúmque
gloriatum eſſe.Iterum & illic orantes,ſe mutuum relin-
quunt. *Diebus autem expletis, profecti ibamus deducentibus nos omnibus cum mulieribus ac liberis, vſque extra portam, & poſitis in littore genibus, orauimus, & conſalutatis nobis inuicem, aſcendimus in nauim, illi autem reuerſi ſunt in propria. Nos vero nauigatione explicita à Tyro, veninus in Ptolemaidem, & ſalutatis fratribus manſimus die vno apud illos. Sequenti autem die egreſſi venimus in Cæſaream, & ingreſſi in domum Philippi euangeliſtæ, qui erat vnus ex ſeptem, manſimus apud illum.* In Cæſaream, in-
quit, vt venimus, manſimus apud Philippum, qui erat
vnus ex ſeptem. Huic erant filiæ quatuor prophetiſſæ,
ſed non iſtæ prædicunt Paulo, quanuis prophetiſſæ eſ- B
ſent,ſed Agabus.Et quo modo,audi: *Et cum permaneremus dies complures, venit à Iudea propheta nomine Agabus: & cum veniſſet ad nos, & tuliſſet zonam Pauli, ligaſſeté, illius manus & pedes, dixit: Hæc dicit ſpiritus ſanctus, virum cuius eſt zona iſta, ſic ligabunt in Hieruſalem Iudæi, & tradent in manus gentium.* Qui
olim famem prædixerat,hic, Virum,inquit,cuius eſt zo
na iſta,ſic ligabunt. Quod prophetæ faciebant,ante o-
culos futura præſcribebant, quando de captiuitate di-
Ezech.12. cebant,ſicut Ezechiel: hoc & iſte fecit.Et hoc profecto
graue, quòd in manus gentium tradent. *Vt autem audiuimus hæc, obſecrauimus nos & qui loci illius erant, ne aſcenderet ipſe in Hieruſalem. Et multi orabant ne abiret, & neque ſic audiit. Reſpondit autem Paulus: Quid facitis flentes & affligentes cor meũ, ego enim non ſolum ligari, ſed etiam mori in Hieruſalem paratus ſum, pro nomine domini Ieſu. Quum vero illi non perſuaderetur, ac-
quieuimus dicentes: Voluntas domini fiat.* Vides? vt ne audiẽs, C
Sup.20.c putes vel neceſsitatis eſſe, Alligatus,inquit,ſpiritu pro-
ficiſcor,vel ignorantiæ in periculum incidiſſe,propter
hoc iſta prædicit.Sed alij quidem flebant,ipſe autẽ ob-
ſecrabat,dolens ſuper lachrymis illorum: Quid facitis
enim, inquit, flentes ac diſcerpentes cor meum? Nihil
Paulo in amore indulgentius,quia videbat lachrymã-
tes,dolebat,qui in propriis tentationibus non patieba-
tur. Me læditis hoc facientes,inquit. Nũquid enim ego
doleo? Tunc acquieuerunt, quando dixit: Quid facitis
affligentes cor meum? Super vos ploro, nõ meam paſ-
ſionem,pro illis enim & mori volo. Videamus autem
iterum quæ lecta ſunt: Argentum vel aurum, vel ve-
ſtem,inquit,nullius cõcupiui:iſtud ſcitote, quòd neceſ-
ſitatibus meis,& his qui mecum ſunt, miniſtrauerũt ma
nus iſtæ. Igitur non in Corintho hoc ſolum fecerunt,
qui corrumpebant diſcipulos,ſed etiam in Aſia. Et Co D
2.Cor.11.b rinthiis dicit: Non periit gloriatio mea in regionibus
Achaię.Et non dixit: Non dediſtis mihi argentum vel
aurum, veſtimentum non concupiui, ne videatur eſſe
ex eo quòd illi non dederint.Et non dixit nullius con-
cupiui neceſſaria,ne videatur iterum accuſare illos:ſed
hoc inſinuat, quòd merito non concupiuit, quando &
alios pauit. Vide quo modo operabatur cum diligen-
tia, homo nocte ac die differens cum lachrymis,vnũ-
quenque admonens.Omnia oſtendi vobis,quòd ſic la-
borantes oportet ſuſcipere infirmos.Hoc dicto iterum
terruit,vult autem ſic dicere: Non poteſtis ad ignoran
tiam confugere, quòd ſic laborantes oporteat operari.
Et non dixit, Malum eſſe accipere,ſed melius, non ac-
cipere. Memoréſque eſſe ſermonis,inquit,domini,quẽ
dixit: Beatius eſt magis dare quàm accipere. Et vbi di-
xit? Forſan abſque ſcriptura tradiderãt apoſtoli, vel ex
aliis quis colligere poterit. Etenim oſtendit fiduciam
quam in periculis; compaſsionem quam cum ſubditis,
doctrinam quam cum fiducia,humilitatem, paupertа-
tem.Hoc autem & paupertate maius. Si enim illic: Vẽ-
de tuas,inquit,facultates,ſi vis perfectus eſſe: quando cũ *Luc.18.A*
eo quòd nihil accipit etiam alios paſcat, quid huic cõ-
ferẽdum? Primus gradus igitur eſt abiicere propria. Se-
cundus,ſeipſo contentum eſſe. Tertius,& alios paſcere.
Quartus,prædicare & habere poteſtatem accipiendi,&
non accipere. Et ita multis pauperibus hic præſtantior
erat.Et bene dixit,*Sic oportet ſuſcipere infirmos.* Nam
hoc quidem compaſsionis erga infirmos,quòd ex pro-
priis det.Si autem ex alienis,non ſolum nõ eſt bonum,
ſed etiam periculoſum. Et ruentes,inquit,in collum il-
lius,flebant.Hoc affectionem quã erga illum gerebant,
oſtendit. Ruerunt autem ſuper collum,vtpote poſtre-
mis complexibus complexuri,& magnas à concione a-
moris illecebras hauſerant. Si enim nos quando ſimpli
citer diſcedimus,ingemiſcimus,tametſi iterum nos mu
tuum reuiſuri: quo modo igitur illi tũc citra animi mo
leſtiam à Paulo auulſi eſſent? Ego & Paulum opinor fle-
re.Auulſi,inquit: monſtrat etiam vim,dicendo auulſos
ab illis. Et merito, alioquin maritimo itinere pergere
non potuiſſet. Quid eſt recto curſu venimus in Coum?
Hoc eſt, non obambulauimus, neque in aliis locis mo-
rati ſumus.Sequenti autem die,inquit,in Rhodum. Vi-
de illum feſtinãtem.& nactus nauigiũ traiecit in Phœ-
nicen.forſan illic morati,quia non occurrebat alia na-
uis,qua conſcenſa irent in Cæſareã. Vt autem apparuit
Cyprus,relicta ea ad ſiniſtram. Hoc non ſimpliciter di
ctum eſt,ſed vt monſtret quòd neque illi propiare vo-
luerit: recta nauigantes in Syriam,ita feſtinabat.Dein-
de & venimus in Tyrum, inquit, & inuentis diſcipulis
manſimus apud illos. cum eſſent prope Hieruſalem,nõ
iam currunt,ſed etiam manẽt apud fratres ſeptem die-
bus,Vide obſecro nunc & dies. Poſt azyma in Troadẽ
venerunt diebus quinque,deinde ibi fecerunt dies ſep-
tem,& habes dies duodecim. Deinde in Aſſum,in My-
tilenem,contra Chium in Trogylium,in Samũ, in My
letum,& erunt decem ac octo dies. Poſtea in Coum,in
Rhodum,in Pataram.En viginti & vnum dies. Dein-
de *illinc* per dies quinque in Tyrum,vt ſint dies vigin-
ti ſex.Mox *illic* morantur diebus ſeptem, colliguntúr-
que triginta & tres dies. Poſtea in Ptolemaidem vno
die pertingunt,& fiunt triginta ac quatuor dies. Dein-
de Cæſareæ manet pluribus aliis diebus,& tũc inde eos
adducit propheta, & ſic complentur dies Pentecoſtes,
& ibi illam facit. Vide illum quando ſpiritus non pro-
hibebat perſuaderi,dicebãt: Ne des teipſum in theatrũ,
& non dedit. Sæpius illum eduxerunt ac perſuaſus eſt,
per feneſtram iterum effugit: & nunc,vt ſic dicam, in-
numeris rogantibus tam in Tyro quàm in Cæſarea, &
flentibus, & plurima grauia prædicentibus, non ſuſti-
net.Etiam non ſimpliciter grauia prædicebant, ſed per
ſpiritum prædicebant. Si igitur ſpiritus iubebat, quare
contradicebant? quia neſciebant ea quæ videbãtur ſpi-
ritui.Et aliter: Neq; admonitionem per ſpiritum facie-
bant.Non enim ſimpliciter illi grauia prędicebant,ſed
quia aſcendere non oportebat,parcentes ei. Poſtquam
autem perfecti ſunt dies,hoc eſt impleti. Dies autem di
cit conſtitutos. Deducentibus nos omnibus cũ mulie-
ribus ac liberis. Vide quanta conſolatio erat.Et iterum
orantes diuelluntur. Etiam in Ptolemaide vnum diem
manent,in Cæſarea vero plures.Et quãdo audiit,quòd
innumera grauia debuit pati,tunc feſtinat,non in peri-

culum

Universidad de Deusto
Biblioteca

culum ſeipſum coniiciens,ſed indicans eſſe præceptum ſpiritus. *Poſt dies autem hos, ſublatis ſarcinis conſcendebamus Hieruſalem,hoc eſt, receptis iis quæ ad iter neceſſariis. Venerunt autem vnà quidam ex diſcipulis à Cæſarea nobiſcum, adducentes cum quo hoſpitaremur, Mnaſonem quendam Cyprium antiquum diſcipulum.Et cum veniſſemus Hieruſalem, libenter exceperunt nos fratres.* Et vide,nō dixit Agabus quòd Paulum ligaturi ſint, ne videātur ex pacto dicere, ſed virum cuius eſt zona iſta. Igitur & zonam habuit. Quoniam non poterant perſuadere,idcirco flebant,& poſtea tacuerunt. Vides philoſophiam? vides amoris vehementiam? Tacuimus,inquit,dicentes:Fiat voluntas domini. *Ducentes,* inquit, *apud quem hoſpitaremur.* Igitur non in eccleſia. Nam tunc quidem quando pro dogmatibus aſcēderunt,in eccleſia manſerunt:nunc autem,apud diſcipulum quendam antiquum. Oſtendit iam fuiſſe longum prædicationis tempus. Vnde mihi videtur ille in actis multos annos ſuccidere,tantum quæ vrgebant,dicens. Quid eſt, volūtas domini fiat? Dominus,inquit,quod placitum eſt in conſpectu ſuo faciat. Tacēt autem illi,& non cogūt, fortaſſe conſcij quòd eſſet voluntas domini, ex alacritate Pauli hoc coniectantes:nam Paulus alioqui ad pericula nō tam alacer fuiſſet, neque deus permiſiſſet, qui ſemper in periculis illum eripuit.Ita non volunt grauare eccleſiam, cum eſſet alius qui hoſpitio ſuſciperet, neque authoritatem exigebant. Libēter nos,inquit,ſuſceperunt fratres.Res enim pacificæ erant apud Iudęos,& non vt prius bellum erat. Ducentes,inquit,apud quem hoſpitaremur. Paulum hoſpitio ſuſcepit ille, forſan quis veſtrum dicet:Si quis & mihi Paulum daret hoſpitem, ſuſciperem prompte magnāque cum alacritate. Ecce Pauli dominum licet tibi hoſpitio ſuſcipere,& nō vis. Nam qui ſuſcipit vnum ex minimis, me ſuſcipit. *Matt.18.a* Quanto minor fuerit frater qui ſuſcipitur, hoc maior Chriſtus per illum aduenit. Qui enim magnum ſuſcipit,nō raro vanæ gloriæ ſe obnoxium facit: qui autem paruum,is illum purè,propter Chriſtum. Licet tibi etiā patrem Chriſti hoſpitio excipere,& nō vis. *Ibidē.25.d* Peregrinus enim eram,inquit,& collegiſtis me. Et iterum:Inquantum vni minimorum feciſtis,mihi feciſtis. licet non ſit Paulus,fidelis tamē eſt ac frater,tametſi minimus,Chriſtus per illum aderit. Aperi domum,recipe. *Ibidē.10.d* Qui recipit prophetam, inquit, mercedem prophetæ recipiet. Igitur qui & Chriſtum ſuſcipit, recipiet mercedē eius qui Chriſtum ſuſcipit. Ne diſcredas verbis illius,ſed eſto fidelis.Ipſe dixit,per illos,aſſum.Et ne incredulus ſis,etiā pœnas decernit his qui non ſuſcipiunt, & honores his qui ſuſcipiunt:quod nequaquam feciſſet,niſi aut honore, aut contumelia affectus ipſe eſſet. Suſcepiſti me,inquit, in tuum diuerſorium, accipiam te in regnum patris mei.Famem meam ſoluiſti,ſoluam tibi peccata. Vidiſti me ligatum,videri te faciam ſolutum. Vidiſti me peregrinum, faciam te ciuem cœlorum. Dediſti mihi panem,do tibi regnum integrū, ita vt hæres ſis ac poſſideas. *Matt.25.c* Venite enim,inquit,in hæreditatem,poſsidete paratum vobis regnum. Non dixit,accipite: ſed,in hæreditatem poſsidete, id quod in his qui proprie poſſederunt dicitur,ſicut quando dicimus,hoc in hęreditatem poſſedi. Miſericordiam feciſti in me in occulto, ego prædicabo in manifeſto.Et alia quidem tua dico,quòd gratiæ ſint:mea autem, quòd debiti: nam quoniam tu, inquit,cœpiſti, ego ſequar,nō erubeſco confiteri beneficia in me collocata,neque à quibus me liberaſti,fame, & nuditate,& errore. Vidiſti me ligatum,non videbis ignem gehennæ, non videbis tormentorum loca neq; pœnas.O manus reuera benedictæ,quæ talibus miniſteriis ſeruiunt,quæ dignantur miniſtrare Chriſto. Pedes in carceres euntes propter Chriſtum, facile contēnunt ignem.Non ſentiunt vincula manus, quæ ligatum illū viderunt. Induiſti veſtimentum,& indueris veſte ſalutari. Fuiſti in carcere cum illo, & eris in regno cum illo.Hæc confiteris,non erubeſcens,ſed videns quòd inuiſiſti,neſciebat angelos hoſpitio excipiens patriarcha, *Gene.18.a* & hoſpitio excepit. Erubeſcamus obſecro, in meridie ſedebat, exiſtēs in terra aliena in qua neque veſtigium pedis habebat. Peregrinus erat, & peregrinos hoſpitio excipit peregrinus,ciuis enim erat cœlorū. Idcirco neq; cum ſuper terrā eſſet,peregrinus erat: nos magis quàm ille peregrini ſumus, qui non ſuſcipimus peregrinos. Non habebat domum, & diuerſorium erat ei tabernaculum, & vide liberalitatem, vitulum mactauit, & fermentauit farinam. Audi & alacritatem, per ſeipſum & vxorem hoc facit. Conſidera etiam quòd alienus eſt à faſtu,adorat & obſecrat.Omnia illa habere oportet hoſpitio excipientem,alacritatem,feſtiuitatem, liberalitatem. Hoſpitis anima erubeſcit & confunditur, ſi non cum excellentia declaretur gaudiū,abalienatur,& mox deterius fuerit quàm non eſſe ſuſceptam,ſic eſſe ſuſceptam. Idcireo adorat,idcirco ſermone ſuſcipit,idcirco & cathedram ponit. Quis enim dubitarit,ſciens quòd hoc opus ei ſit? An non in terra aliena ſumus nos? ſed ſi voluerimus, poterimus illum imitari. Quot hoſpites ſunt fratrum? Eſt domicilium commune eccleſia,quam hoſpitalē vocamus.Curioſius inquirite etiam vos,conſidete ad fores, venientes ſuſcipite, & ſi non in domus veſtras volueritis,ſed aliter ea quę vſibus ſeruiūt.Quid enim eccleſia non habet,inquit? habet,ſed quid hoc ad vos? Num à communibus eccleſiæ pecuniis paſci, hoc vobis prodeſſe poterit? nunquid ſi alius precetur, tu nō debes precari? Quare non dicis:Ego quid precor? Sed ego,inquit,do ei qui non poteſt venire illuc, da etiam illi. Quod enim quærimus, hoc eſt omnino dari. Audi quid inquit Paulus, vt viduis quæ reuera viduę ſunt ſufficiāt,& ne grauetur eccleſia. Vt vis,fac,ſolum fac.Ego *1.Tim.5.a* autem non dico,ne grauetur eccleſia, ſed vt tu nō graueris.Ratione enim hac nihil operaris,omnia permittens ei, propter hoc commune domicilium ab eccleſia ſegregatum, ne,hæc dicas. Sed habet ſumptus eccleſia, inquit,opes,habet & reditus.Dic oro,ſumptus non habet,reditus quotidianos non habet? Quid igitur, cum non adiueneris minimo? Confundor quidē hæc dicens, ſed non cogo. Si quis putat lucrum eſſe quæ dicūtur,faciat ſibiipſi xenodochium in domo, ſtatuat illic lectulum,ſtatuat illic mēſam ac lucernam.Quo modo enim non abſurdum,ſi quidem milites venerint, vt habeant vobiſcum ordinata domicilia,& multam faciant curā, & omnia ſuppeditentur eis, quoniam iuuāt vos in hoc ſenſibili bello,hoſpites autē non habent, vbi maneant? Vince eccleſiam. Vis nos rubore perfundi? hoc fac, ſis excellentior liberalitate, habe domum in quam venit Chriſtus. Dic: Hæc cellula Chriſti eſt, domus iſta ei ſegregata eſt, licet profundum ſit ac vile,non deſpiciet. Nudus & peregrinus Chriſtus obambulat ſolum tecto egens, & iam hoc ſuppedita ne crudelis ſis ac inhumanus,neq; in rebus ſecularibus ita vehemens ſis,& in ſpiritualibus frigidus. Sit etiā inter miniſtros fidelior,cui hoc concreditum, cæcos, pauperes, & ſine tecto introducat. Hæc dico ad confuſionem, nam oportebat quidem ſurſum in domo illos recipi. Si autem nō vis,licet infrà etiam vbi muli, etiam vbi miniſtri, accipe Chriſtum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtum.Fortaſsis horretis audientes.Quid igitur,quando neq; hęc facitis:Ecce adhortor,ecce dico,Sit vobis hoc ſummo ſtudio. An nō vultis ſic?igitur aliter facite. Sūt multi pauperes & multæ, ſegregate omnino,vt ibi maneat aliquis.Sit,licet,cuſtos domus pauper.Sit tibi murulus & ſepicula,ſcutum ac lancea, vbi eleemoſyna, nō audet accedere diabolus, neque aliud quiddam graue. Oro ne deſpiciamus tantum lucrum.Nūc autem vehiculo quidē locus eſt ſegregatus & curribus, Chriſto autem erranti nullus. Abrahā vbi ipſe manebat,ibi & hoſpites ſuſcipiebat,& vxor vt ancilla ſtabat,illi autem vt domini erant. Neſciebat quòd Chriſtū ſuſcipiebat,neſciebat quòd angelos:quod ſiquidem ſciuiſſet,erogaſſet omnia. Nos autem quāuis ſcientes quòd Chriſtum ſuſcipimus,haud tantum declaramus ſtudium,quātum ille putans homines ſuſcipi. At impoſtores multi ſunt,inquit,& ingrati.Et huius tibi maior erit merces,quando propter nomen Chriſti ſuſcipis. Nam ſiquidem ſcires eſſe impoſturas,non acciperes in domum.Si autem neſcis,cuius ſimpliciter accuſas. Propter hoc dico eant in xenodochium. Quæ autem defenſio,ſi neque hos quos ſcimus ſuſcipimus, ſed occludimus omnibus fores? Sit Chriſti generale receptaculū domus noſtra, exigamus ab illis mercedem,non argentum, ſed vt faciant nobis receptaculum Chriſti domum:circumcurſemus,vndiq; trahamus,rapiamus feram,maiora beneficia accepim⁹, quàm damus. Non iubeo mactare vitulum, panem da eſurienti. Vt autem ne hæc prætexas,ſit domicilium cōmune,eccleſia, illuc mittito,& tu ſuſcipies. Quia etiam ille qui per miniſtros miſit,habuit mercedem. Ita erant etiam eruditi Abrahæ,currebant, & non murmurabāt, ſicut noſtri. Honeſtos enim ac pios illos cum feciſſet, ad bellum ſumpſit,& non murmurarūt, adeo bene inſtituti erāt: Omnium enim ſimiliter curam gerebat,ſicut ſui ipſius. Tantumnō enim ſicut Iob dicebat,Similiter formati ſumus in eodem ventre.Igitur & nos curemus noſtram ſalutem,& magnam faciamus miniſtrorū curam,vt ſint boni, & ſit etiam miniſter veſter edoctus ea quæ ſunt dei. Non erit poſthac nobis virtus minus recta,ſi illos compoſuerimus,ſicut in bello: cum milites ſunt bene ordinati, dux facile pugnat. Contra autem fit,quando hoc non erit. Nautis enim ſimul idem volentibus,gubernator facile gubernaculum manu regit: ita & hic,ſi ſic fuerint eruditi miniſtri,non exacerbaberis facile,non obiurgabis, non iraſceris, non conuicia proferes, & fieri poteſt, vt miniſtros reuerearis, ſi ſint admirabiles,& ſimul adiuuabunt te,& laudabunt iucūde.Ab his omnibus omnia erunt quę deo placent:& ſic omnis domus benedictione implebitur, & ea quæ deo probantur facientes,magno ſuperno præſidio adiuuabimur: quod contingat omnibus nobis aſſequi, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti,cum quo patri ſimul ac ſancto ſpiritui ſit gloria,imperium, honor, nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum,Amen.

Gene.18.

Iob.33.a

Sequenti autem die ingrediebatur Paulus nobiſcum ad Iacobum,& omnes presbyteri aderant, quibus ſalutatis narrabat per ſingula,quæ deus feciſſet inter gentes per miniſterium ſuum.
Homilia.xlvi.

Ille frater erat domini,& epiſcopus Hieroſolymitanorum hoc tempus,vir magnus & mirabilis,ad hunc ingreditur Paulus, ſicut & antè etiam ad illum mittebatur. Et quo modo,audi:Sequēti autem die,inquit, ingrediebatur Paulus nobiſcum ad Iacobum. Vide quàm alienus eſt à faſtu:omnéſque presbyteri aderāt, quibus ſalutatis,narrabat per ſingula quæ feciſſet deus in gentibus per miniſterium illius:Iterum illis quæ apud gentes acta ſunt,narrat: non vanæ gloriæ ſtudio,abſit, ſed dei volēs miſericordiam declarare, & multo illos implere gaudio. Vide igitur quo modo audientes etiam glorificarint deū,non Paulum extulerunt,neque admirati ſunt, ſed deum glorificarunt.Sic enim narrauit,vtpote deo acceptum ferens. *At illi cum audiſſent,glorificabant deum, dixerūtque ei,Vides frater quot ſunt milia Iudæorum qui crediderunt,& hi omnes zelotæ ſunt legis.Edocti ſunt de te, quòd defectionem doceas à Moſe,omnes qui inter gentes ſunt Iudæos, dicens non debere eos circuncidere filios, neque his ritibus incedere.* Vides & illi cum quāta ſubmiſsione loquuntur: non quia epiſcopus cū magna authoritate loquitur,ſed illum in conſilij ſociū aſſumunt, quaſi ſtatim & ab initio rationē reddentes:Te renuente nō vellemus, ſed vides negocij neceſsitatem? Vides, inquit, quot ſunt milia Iudæorum qui crediderunt? Et nō dixerūt,Quot milia à nobis edocta ſunt. Nec dicit, Audiuim⁹ eſſe:ſed,ſunt.Et hi omnes,inquit,zelotæ ſunt legis,hoc eſt,ſtudioſi ſectatores.Duæ cauſę ſunt:Et multitudo,& propoſitum. Neque enim ſi pauci fuiſſent,cōtemnendi erant: neque ſi multi,& non omnes legē amplexi eſſent, multitudo erat curanda valde. Accedit & tertia cauſa: Edocti ſunt,inquit,de te, quòd defectionē doceas à Moſe,omnes qui inter gentes ſunt Iudæos,dicens,non debere eos circuncidere filios, neque his ritibus incedere. Non dixit, Audierunt: ſed κατηχήθησαν, hoc eſt,edocti ſunt:& crediderunt, quòd defectionem à Moſe doceas,dicens,non debere eos circuncidere filios, neque his ritibus incedere. Poſtquam hæc dixit, ſubdidit, *Quid igitur eſt? Omnino congreganda eſt multitudo: audient enim quòd veniſti: hoc igitur fac, quod tibi dicimus.* Quaſi ſimul conſulentes hæc dicunt, non quaſi imperantes. *Sunt nobis viri quatuor votum habentes ſuper ſe,His aſſumptis purificate cum illis, & impende ſuper illis vt radantur caput,& ſciant omnes quòd quæ edocti ſunt de te, nihil ſunt: ſed ambulas & ipſe cuſtodiens legem.* Conſulunt vt re ipſa & opere non ſermone defenſionem afferat. Vt radantur, inquit,caput.& ſciāt omnes, quòd quæ de te edocti ſunt, nihil ſint.Non dixerunt,quòd doces:ſed iterum κατηχήθησαν,id eſt,edocti ſunt:per hoc manifeſtans,& quòd incedis,hoc eſt ex abundantia etiam ipſe cuſtodis. Nō enim hoc ſolum fuerit,quod quæritur, ſi non alios doceat,ſed etiam an ipſe ſeruet.Quid igitur:gentes ſi cognouerint,nunquid offendentur? ſed quo modo, vbi & nos qui Iudæorum doctores miſimus ad illos. *De his autem qui crediderunt ex gentibus, nos ſcripſimus, decernentes, ne quid huiuſmodi obſeruent illi, niſi vt caueāt ipſi ab his quæ ſunt immolata ſimulachris,& à ſanguine, & à ſuffocato, & ſtupro.* Hic reuerenter loquitur. Vult autē ſic dicere, Quemadmodum nos illis imperabamus, tametſi Iudæis prædicantes,ita tu quanuis gentibus prædicans cooperare nobiſcum. Vide Paulum: Nō dicit, Poſſum vtique & Timotheum adducere quem circuncidi, & poſſum hoc perſuadere ſermonibus,ſed obtemperauit eis, & omnia fecit.Sic enim conducibile erat. Non enim idem erat rationem verbis reddere,& nullo cōſcio hæc facere. Suſpicione carebat etiam impēdi. *Tunc Paulus aſſumptis viris,& ſequenti die cum illis purificatus,ingrediebatur in tēplum,denuncians expletionē dierum purificationis, donec offerretur pro vnaquoque eorū oblatio.* Διαγγέλλων ἦν,hoc eſt,denunciās, & ita ipſe ſeipſum manifeſtū facit. *Dum autē ſeptē dies iam eſſent implendi.* Vide quo modo potiſsimū in illis moratur.

Hi qui ab Aſia erāt Iudæi,cū vidiſſent eum in tēplo,cōturbarunt totam

Universidad de Deusto
Biblioteca

totum populum, & iniecerunt in illum manus, clamantes, Viri Israëlitæ succurrite. Hic est ille homo qui aduersus populum & legem, & locum hũc, omnes vbique docet. Insuper Græcos induxit in templum, & prophanauit sanctum locum hunc. Vide mores illorum vbique turbulentos, etiam in medio temerè clamantes.

Erant enim qui viderant Trophimum Ephesium in ciuitate cũ illo, quem existimarunt quòd in templum introduxisset Paulus. Commota, est ciuitas tota, & factus est concursus populi. Et apprehensum Paulum extraxerunt ex templo, & statim clausæ sunt fores. Viri Israëlitæ succurrite, inquit, hic est homo, qui contra populum & legem & locum hunc. Ea proferunt illi, quæ maximè eos turbabant, nempe legem & templum. Paulus autem quanuis tanta passus, non reprehendit eos, quòd ipsi essent horum causa: Adeò erat magnanimus. Traxerunt illum, inquit, extra templum, & statim clausæ sunt fores. Volebant enim illum occîdere, & propterea extrahebant, quò cum maiore audacia hac faciant. *Quærentibus autem illis occîdere eum, ascendit rumor ad tribunum cohortis, quòd tota Hierusalem conturbata esset, qui ex illa assumptis militibus ac centurionibus decucurrit ad illos. At illi quum vidissent tribunum ac milites, cessauerunt percutere Paulum. Tunc accedens tribunus apprehendit eum, & iussit ligari duabus catenis, & interrogabat, quis nam esset, & quid fecisset. Alij autem alia clamabant in turba.* Et quare interrogaturus illum iussit catenis ligari? Volebat populi furorem mitigare.

Et quum non posset certum cognoscere præ tumultu, iussit duci eum in castra. Et quum venisset ad gradus, contigit vt portaretur à militibus, propter violentiam turbæ. Sequebatur enim multitudo populi, clamans, Tolle eum. Quid est, Tolle illum? Mos erat Iudæis contra condemnatos sic loqui, ac dicere, Tolle illum: hoc est, ne sinas illum videri vltrà inter homines: sicut de Christo dicebant. Sunt quidam qui volunt, Tolle illum; idem esse cum eo, quòd nos iuxta Romanam consuetudinem, Immitte illum in signa.

At Paulus in castra inducendus dicit tribuno, Num licet mihi dicere ad te? Quum gestaretur in gradibus, petit quiddam loqui tribuno, & vide quàm mansuetè. Num licet mihi loqui ad te? inquit. *At ille dicit, Nosti Græce? Nonne tu es ille Aegyptius, qui ante hos dies concitasti seditionem, & eduxisti in solitudinem quatuor milia sicariorum?* Hic Aegyptius vir quidam erat qui nuper prodierat, & seditiosus. Sanè ad hoc rationem reddit Paulus, tollitq; dictis suis suspicionem eius. Sed videamus iterum quæ lecta sunt:

Sunt nobis viri, inquit, quatuor votum habentes super se, hos assumptis purifica te cum eis. Hic Paulus non obnititur, sed obtemperat: vnde manifestum, quòd non necessariò hoc erat faciendum, ideo & persuadent ei, sed quia per dispensationem & attemperationem morum, non fuit ad remoramentum prædicationis, vbi scilicet etiam ipsi, eiusmodi legem illis tulerant. Hoc igitur cum dispẽsatione quadam etiam ipse Petro obiicit. Nam quod hic ipse facit, hoc illic Petrus, tacens & statuens suum dogma. Et non dixerunt, quòd non oporteat eos qui inter gentes docere: neque sufficiat quòd non prædicetur illic, sed etiam aliquid amplius est faciendum, vt credant illi, quòd seruies legem. Res ad morum attemperantiam geritur, ne terrearis. Vide, non prius persuadent illi, donec dispẽsatio primum dicatur & lucrum. Et quia in Hierusalem hoc faciendum, tolerabile. Fac igitur hoc hic, vt illud extra ciuitatem tibi facere liceat. Tunc Paulus assumptis viris, inquit, sequenti die. Non distulit, sed opere monstrans, se persuasum, assumit eos cum quibus erat purificandus. Itaque res hæc magni feruoris erat. Et quo modo, inquit, Iudæi qui in Asia viderunt illum in templo. Verisimile est quòd illi aliquot diebus ibi versati fuerint. Vide item, quo modo hoc singulari ratione contigit. Nam postquàm Iudæis persuasit, tunc aggrediuntur. Meritò, ne & illi simul aggrediantur. Adiuuate, inquit, viri Israëlitæ. Quasi incidisset in manus ipsorum incomprehensibilis, & quem venatione sua assequi non possent, clamant. Succurrite. Hic omnes vbique docet, Non hic solùm, inquit, sed vbique. Subditur etiam maior accusatio à præsentibus. Ad hæc etiam, inquit, prophanauit templum, inductis viris Græcis. Quin & vbi de Christo agitur, legũtur ascendisse adoraturi. Sed hi dicunt, eos qui nolebant adorare. Et apprehensum Paulum traxerunt foris. Iam enim neque leges, neque tribunalia verebantur. Ita per omnia apparent illi audaces, & impudentes. Ille autem tunc quidem non reddidit rationem, posteà verò. Meritò: Tunc enim non audissent eum. Timebant ne effugeret. At vide quanta cum submissione tribuno loquitur Paulus. Quid enim dicit? Num licet mihi loqui aliquid ad te? Adeò humilis erat, vt vbique modestè agere sciret. Nonne tu es Aegyptius ille? Vide malignitatem diaboli. Impostor erat, & magus ille Aegyptius, & attentabat per hoc adumbrare, & suorum criminum socios facere Christum & apostolum, sed non potuit. Attamen adhuc fulgidior facta est veritas, nihil à diaboli machinationibus offensa: sed magis illustrata. Nam siquidem non fuissent malefici, deinde hi vicissent, forsan suspicio fuisset. Quando autem & illi apparuerunt, & hi vincunt, nimirum res est mirabilis. Idcirco & manifestari nõ prohibentur, vt & sic magis fulgeant. Tale quiddam etiam erat quod Gamaliel dicebat. Ante hos dies surrexit Theudas. Hos verò sicarios, vocant quosdam à gladiis recõditis quos gestant. Sicæ enim id genus gladiorum à Romanis dicuntur. Alij putant esse vnam ex sectis Hebræorum. Tres enim sectæ illis erant, Pharisæi, Sadducæi, & Essẽi, qui etiam Osij, id est, sancti dicuntur. Hoc enim vult nomen Essenorum à vitæ honestate. Illi ipsi & sicarij dicti, eo quòd essent zelotæ. Ne igitur doleamus quòd sectæ sint, & pseudochristi, etiam Christo insidiari voluerunt ante hoc, & post hoc, vt veritatem adumbrent, sed illa magis fulget, manifestáque est vbique. Hoc & sub prophetis fuit, fuerunt pseudoprophetæ, & ex comparatione magis claruerunt. Etenim morbus sanitatem manifestam facit, & tenebræ lucem, & tempestas tranquillitatem. Non possunt dicere Græci, quòd prophetæ & apostoli impostores ac magi fuerint. Illi enim redarguti sunt. Hoc & Mosi accidit. Permisit deus aliquid Magis, ne magus putaretur esse Moses: permisit illos docere omnes, quantùm magica imponit sensibus: vltrà autem non deceperunt, sed ipsi se victos confessi sunt. Nihil nobis nocent impostores, sed meliores potius reddunt, si quis rectè consideret. Quid igitur, quando eandem cum nobis habent gloriam? Non apud nos, sed apud eos qui iudicium non habent. Nobis ne curæ sit quid multi sentiant, neque vltrà quàm oportet de gloria soliciti simus. Deo viuimus non hominibus. In cœlo ciues sumus non super terram. Illic præmia & brabia nostrorum laborum iacent, illinc expectamus laudes, illinc coronas, eatenus curemus homines, ne eis offendiculo, & damno simus. Si autem nos illis offendiculum non damus, & illi voluerint simpliciter, & absque causa nos vituperare, rideamus, ploremus. Tu prouide bona coram deo & hominibus. Si te prouidente bona, ille incessat, ne is adhuc solicitus. Habes exempla in scripturis. Nunquid enim

Supra 5. f *Sicæ.* *Galat. 1. b*

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim in hominibus suadeo, an deo, inquit? Et iterum: Hominibus suademus, deo autem manifesti sumus. Et Christus sic in his qui offendebātur, dicebat: Sine illos, duces sunt cæci cæcorum. Et iterum, Væ vobis, quando bene de vobis dixerint omnes homines. Et iterum, Luceant opera vestra, vt videant homines, & glorificent patrem vestrum, qui in cœlis est. Quòd autē alicubi dicit, qui scandalizarit vnum ex pusillis istis, conducit illi, vt suspēdatur mola asinaria in collo eius, & mergatur in profundum maris, ne mireris. Nō sunt enim hæc contraria, sed potius valde consonant: nam quando quidem apud nos sit, Væ nobis: quando autē non apud nos, nō item. Et iterum: Væ vobis propter quos nomen dei blasphematur. Quid igitur, si ego quidē facio quod decet, & alius blasphemat? Nihil ad te, sed ad illum. Nam propter illum blasphematur. Et quo modo possibile est aliquem facere quod oportet, & esse aliis damnosum? Vnde vultis à præsentibus vel à præteritis vobis exemplo asseram: ne ostentatores simus, vultis vt id quod nunc in manibus est, dicamus? Iudaizat Paulus in Hierusalem, & non in Antiochia. Iudaizabat & offendebantur: sed non iustè offendebantur illi. Dicitur salutasse Neronis pocillatorem, & concubinam. Quanta putatis contra illum propter hoc dicta esse, sed non iustè? Nam si quidem ob lasciuiam salutasset, vel ob mala opera. Meritò. Si autem ob vitam rectam, quare? Dicam aliquid, quod vni familiarium meorum accidit. Irato aliquando deo, quum ille admodum iuuenis esset, & in diaconorū ordine ministraret, abessetq; per illud tempus episcopus, & nullus presbyterorū curam haberet, sed simpliciter faciebant simul multa milia in vna nocte baptizari, & simpliciter baptizabātur omnes nihil scientes. Quod vt ille intellexit, priuatim simul centum ac ducentos docebat: nihil autem, quàm quod ad sacramenta attinebat, ne sic migrarent non initiati. Hoc pleriq; putabant illum ex ambitione fecisse, verùm ille non attendebat sic censentes. Cæterum nō vltrà huic rei inuigilabat, sed statim cessabat. Quid igitur? Numquid ille author offendiculi? minimè mea sententia. Nam siquidem nulla causa fuisset, meritò illum reprehendissent: etiam si iterum produxisset. Contemnendum est propter aliorum offendiculum, si prohibeatur quod deus approbat. Tunc autem curandum, quando non cogimur propter illum offendere deum: alioqui dic mihi, si interim quòd nos differimus & ebrios taxamus, offendatur quis, desinam ne ego loqui? Audi Christum dicentem, Num & vos vultis abire? sic, neque contemnere, neque valde curare oportet, multorum infirmitatem. An nō videmus etiam medicos hoc facere, & quando quidem conceditur gratificari laborantibus, quando autem quod fit in gratiam illorum damnum operatur, non iam parcendum: Vbique pulchrum est modum obseruare. Multi blasphemarant ob doctrinam, puellam quandam formosam quæ virgo manserat, fœmmatis incessēbant illam & instituentes eam. Quid igitur, num propter hoc illi recedere debebant? Minimè. Nihil enim operabantur cōtrarium, sed rem valde gratā deo. Ne igitur videamus, num offendantur quidam, sed si iustè & non cum nostro damno. Si cibus, inquit, offendit fratrem meum, in æternū non comedam carnem. Meritò. Nihil enim nocet non comedisse. Siquidem offendit illum quod renūciare volo, non iam curandum. Et quem, inquit, hoc offendit? Multos equidem scio. Quando res indifferens fuerit, prohibitio fiat: alioqui si ad vnum hoc attendere volumus, à multis abstinere oportet. Itaque sicut è diuerso, si contempturi sumus, multos perdemus, quoniā & Paulus præcauit offendiculum. Et quo modo audi, Ne abūdātia hac qua ministratur à nobis. Nihil enim nocebat suspicionē tollere, quādo autem in talem inciderimus necessitatem, ita vt magna fiant mala propter alterius offendiculum, ille quidē sibi ipsi author, nos autem iam non sumus rei. Nō potuit sine dāno illi parci. Multi offensi sunt, quòd in templo cubabant fideles quidā, quoniam nō oportebat ibi cubare: sed malè. Nullum enim inde damnū. Offendebantur, quòd comedebat cū gentibus Petrus: sed ille quidē parcebat: hic autē non item. Vbique sequi nos decet legem dei, magnumq; studium adhibere, vt nullam occasionē præbeamus offendiculi, vt & ipsi nō simus rei, & à deo misericordiam assequamur, gratia & misericordia vnigeniti illius, cui cū patre simul ac sancto spiritu, gloria, imperium, & honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Dixit autem Paulus, ego sum homo quidem Iudæus, Tarsensis Ciliciæ non obscuræ ciuitatis ciuis. Rogo autem te, Permitte mihi loqui ad populum. Et quum ille permisisset, Paulus stans in gradibus, annuit manu ad plebem, & magno silentio facto, adloquutus est lingua Hebræa, dicens.

Homilia xlvij.

Vide illum, quando cum exteris loquitur, non detrectat, etiam legalibus vti adiumentis, ita memor ciuitatis suæ illum nunc à temeritate auocat: sicut etiam anteà dicebat, verberatos non publicè, indicta causa, homines Romani quum simus, coniecerunt in custodiam. Quoniam enim interrogabatur, Tu es homo Aegyptius? Ego sum, inquit, homo Iudæus. Vt sic dixit, statim illum à sua abduxit suspicione. Et deinde ne putetur ex gente Iudæus, dicit religionem. Etenim & alibi dicit, se seruum, & sub lege Christi. Quid hoc est? Paulus mētitur? Absit. Quid igitur? Non negauit? Absit, Iudæus enim erat & Christianus, quæcunque oportebat custodiens. Quoniam & lege maximè omnium ipse persuadebatur Christo credens. Et cum Petro differens, inquit, Nos natura Iudæi. Oro autem te, permitte mihi loqui ad populum. Etiam hoc indicium est quòd non mentitur, siquidem omnes adducebat testes. Et considera illum cum magna mansuetudine differentem. Et hoc erat maximum argumētū, quòd nulli crimini erat obnoxius, quòd sic paratus erat ad dandā rationem, volebatq; sisti ad respondendum Iudæis. Vide instructum virum, vide dispensationem, nisi tribunus venisset, nisi ligatus fuisset, nō rogasset concedi sibi sermonem ad defensionē, non tantum obtinuisset silentium. Permittente autē illo, Paulus stabat in gradibus, & à loco editiore loquendi facilitas magna erat ligato. Quid huic spectaculo par videre Paulum duabus catenis ligatū concionantē? Quo modo nō turbatus est? quo modo non cōfusus est, tantum populum exasperatum videns astāte præside? Primùm sistit furorem illorū, deinde narrat. Et vide quàm prudēter, id quod in epistola ad Hebræos fecit. hoc & hic, primùm cognatione vocis illos allicit, mox & māsuetudine. Proinde & hoc manifestāsdicit, Adloquutus est, inquit, Hebraica lingua, dicēs: *Viri fratres ac patres, audite meam ad vos excusationem.* Vide etiā ab adulatione liberū sermonem, iusticiamq; habentem. Non enim dixit domini, neq; heri, sed fratres, quòd maximè amabāt, quasi diceret: Non sum alienus ego à vobis, nec contra vos. Viri fratres ac patres, inquit. Hoc honoris illud germanitatis

2.Cor.5.b
Matt.15.b
Luc.6.d
Matt.5.b
Ibidē.18.a
Roma.11.d
& 12.Pe.2.a
Ioan.6.g
1.Cor.8.d
Supra.16.g
Galat.2.c
1.Cor.9.c
Galat.2.c
Cap. XXII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

manitatis est. Audite meam quam nunc ad vos habeo excusationem: non dixit doctrinam, neque cõcionem, sed defensionem, fitq; vt humiliter orans. *Quum autem audirent quòd Hebraico idiomate alloqueretur eos, magis attenti fuerunt.* Vides vt capit illos, vocis patriæ agnitio. Habebant enim reuerentiam quandam linguæ illi. Vide autem quo modo etiam viam paret sermoni sic incipiens & dicens: *Ego quidem sum vir Iudæus, natus in Tarso Ciliciæ, educatus in ciuitate ista ad pedes Gamalielis, eruditus autem accuratè in patria lege, sectator existens dei, sicut omnes vos estis hodie.* Ego quidem sum, inquit, vir Iudæus, quòd maximè omnium auditu illis gratum, Natus in Tarso Ciliciæ: ne putent ob gentem aliam religionem, addidit, educatus autem in ciuitate hac ad pedes Gamalielis: ostendit sibi ingens erga religionem fuisse studiũ, quandoquidem tam clara patria, quæq; tantum distat relicta, amore legis ibi voluit educari. Vide quo modo iterum in honore habet legem. Hæc autem ad illos loquitur, non solùm vt se defendat, verùm etiam vt ostendat se non humano more, sed diuina virtute ad prædicationem adductum. Non enim sic eruditus statim factus esset, nisi fuisset eximius quidam, verisimile erat hoc suspicari. Quia autem doctissimus erat in lege, minimè verisimile, nisi maxima necessitate illum mutatum fuisse. Dixerit quis, nihil ad rem facit, quòd ibi educatus est: quid enim si ob negociationem vel ob aliam causam quandam ibi versatus esset? vt igitur ne tale quid putetur, addidit, apud pedes Gamalielis. Et non simpliciter dixit, ad Gamalielem, sed apud pedes, constantiam, sedulitatem, studium in audiẽdo, & reverentiam erga virum monstrans. Eruditus accuratè in patria lege: non simpliciter lege, sed patria lege apponit, ostendens se olim talem fuisse, & non vulgariter sciuerat legem Hæc quidem videntur pro illis dici, sed contra illos erant, quandoquidem & sciens illam reliquit. Quid igitur, si exactè quidem scieris legem, non ames tamen illam? zelotes, inquit, existens dei: hoc est, non simpliciter sciens, sed etiam valde æmulans pro illa. Posteà quum magnas suas laudes prædicasset, communes laudes facit, dicens, Sicut vos omnes estis hodie. Ostendit enim illos facere non hominum respectu, sed diuino zelo. Hoc autem dicit, gratificãs illis, & præoccupans illorum mentem, & detinens in his, in quibus damnum non erat. Posteà etiam coniecturas apponit.

Qui hanc viam persequutus sum vsque ad mortem, alligãs ac tradens in carceres viros ac mulieres, sicut & princeps sacerdotum testatur mihi, & totus presbyterorum ordo. Vt nullus dicat, & vnde hoc manifestum, testes adducit principem sacerdotum & presbyteros. Et dicit quidem mulcens, zelotes existens sicut vos, hoc est, æqualis vobis. Ostendit autem per opera quòd illos excelluerit. Non enim profectò expectabam donec mihi iniungeretur, sed ipse sacerdotes excitabam, & peregrinationem suscepi. Et nõ solùm viros capiebam, sicut vos, sed etiam mulieres, & alligans omnes & in carceres coniciens. Indubitatum hoc est testimonium, & irrefutabile à Iudæis. Vide quot testes adducit, presbyteros principem sacerdotum, eos qui in ciuitate. Vide autem illius etiam defensionem, non esse à formidine, sed à doctrina magis & eruditione. Nisi enim lapides fuissent auditores, auscultassent his dictis, nam vsque huc illos habuit testes, reliqua autem testimonio carentia. *A quibus etiam epistolis ad fratres acceptis Damascum pergebam adducturus & illinc qui ibi erant vinctos in Hierusalem, vt punirentur. Factum est autem mihi iter facienti & appropinquanti Damasco circiter meridiem, vt subitò*

A *de cœlo circumfulgurauit me lux multa, cecidiq; in solum, & audiui vocem dicentem mihi, Saul, Saul, quid me persequeris? Ego autem respondi, Quis es domine? Dixitque ad me, Ego sum Iesus ille Nazarenus, quem tu persequeris.* Igitur maximè & hæc digna fide esse oportebat ex his quæ præcesserant. Quid igitur, si glorianter loquitur? Minimè. Dic oro, quare se tam repentè in tantum zelum iniecisset: honorem expectans? Certè contraria acciderunt. Num spectabat voluptatem? neque hanc obtinuisset. Sed quid aliud, nihil inuenire valet ratio. Hæc igitur quum reliquerit, apparet quid sectatus sit. Mihi iter facienti, inquit, Damascum circiter meridiem, repentè ex cœlo circumfulgurauit me lux multa, cecidiq; in solum. Vide quanta excellentia luminis: & quòd non arrogans loquor, testes sunt qui mecum fuerunt, qui manu duxerunt, qui lucem viderunt: qui autem simul mecum lucem quiB dem viderunt, & exterriti sunt, vocem autem non audierunt loquentis mihi. Nihil mireris, si hic quidem sic dicit, alibi autem, Steterunt, vocem quidem audientes, nullum autem videntes. Non sunt hæc contraria. Voces enim duæ erant, vna Pauli, altera domini. Vocem igitur illic Pauli dicit: hic verò etiam addidit, dicens, Vocem non audierunt loquentis mihi. Igitur dum dicit, nullum videntes, significat non videre, sed audire. Non enim dicit, vocem non videbant: sed, nullum videntes steterunt: hoc est, loquentem. Meritò autem hoc factum est. Illum enim oportebat vocem illam obtinere. Si enim audissent etiam illi, non tantum fuisset miraculum: quoniam igitur crassiores visione magis persuadentur, propter hoc lucem illi viderunt solum, id quod satis erat ad persuadẽdum illis, vnde etiam exterriti sunt. Et aliter: Nõ est tantùm operata lux erga illos, C quantùm erga hunc. Etenim excæcauit illius oculos. Quo euentu, illi si voluissent, illustrari poterant. Itaque mihi videtur, etiam singulari ordinatione illos nõ credere, & ita esse testes fide dignos. Dixitq;, inquit, ad me, Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris. Bene etiam ciuitas apposita est, quò magis cognobilis fieret eis. Et apostoli sic dicebant, Iesum à Nazareth. Vide & ille testatur, quòd persequutionem pateretur. *Illi autem qui mecum erant, lucem viderunt, & exterriti facti sunt, vocem autem non audierunt loquentis mihi. Dicebam autem, Quid faciam domine? At dominus dixit ad me, Vt surrexeris vade in Damascum, & illic tibi dicetur quid te oporteat facere. Et quum non viderem præ gloria luminis illius, ad manum deductus à comitibus qui erant mecum, veni ad Damascum. Ananias autem quidam vir pius, secũdum legem, testimonio probatus, illic habitantium Iudæorum veniẽs ad me, & astans dixit mihi, Saul frater recipe visum. Et ego eadem hora, recepto visu, vidi illum.* Ingredere, inquit, in ciuitatem, & illic tibi dicetur quid te oporteat facere. Ecce iterum alius testis, & vide quo modo illum etiam fide dignum faciat. Ananias autem, inquit, vir pius secũdum legem, testimonio probatus ab omnibus Iudæis, ingressus ad me & astans dixit mihi. Vide, sic nihil sine testimonio. Et ego eadem hora vidi. Iungitur testimonium à rebus ipsis. Et vide quo modo personæ & actiones pulchrè inter se nectantur, personæq; propriæ & extraneæ. Personæ, sacerdotes, presbyteri, comites, opera quæ fecit quæq; passus est, & opera operibus testimonia dant, non personæ solùm. Vel & aliter: Alienus Ananias: deinde ponitur visio ipsa, mox prophetia. Ille autem dixit, Deus patrum nostrorum præparauit te, vt cognosceres voluntatem suam, & videres illum iustum. Bene dixit, Patrum nostrorum, vt ostendat illos non esse Iudæos, sed alienos à lege, & inuidia, non zelo age-

Universidad de Deusto
Biblioteca

re: vt scias, inquit, voluntatem illius,& videas iustum illum.Igitur hæc volũtas eius. Vide vt narratio doctrinæ loco est. *Et audias vocem ex ore illius,quia eris testis eius apud omnes populos, super his quæ vidisti & audiisti.* Et vt videas iustum illum,nunc hoc dicit, Si autẽ iustus,illi rei. Et audias vocẽ ex ore illius. Vide vt rem extollit. Quia eris,inquit, testis illius. Igitur propter hoc non amittes visum & auditum.Super his quę vidisti & quæ audiisti. Vtrisque illis sensibus datur nobis scientia.Et nũc quid cunctaris? surgens vt baptizeris & abluas peccata tua, inuocato nomine illius.Hic magnum quiddam loquutus est.Non dixit,vt in nomine illius baptizeris,sed inuocato nomine Christi, per quod mõstrat illum deum esse. Neque enim alium quàm deum inuocare fas est. Posteà ostendit etiam se non coactum,dum dicit,Dominus autẽ dixit ad me,Vade in Damascum,& ibi tibi dicetur, quid te oporteat facere. Nihil sine testimonio, sed ciuitatis totius testimonium adducit, quæ scilicet etiam viderat illum ad manus duci. Vide etiam prophetiam egressam, quam audiuit, se testem fore domini.Reuera enim testis illius fuit, & qualem esse oportebat,& per ea quæ operatus est,& quę loquutus est. Tales & nos oportet esse testes,& non prodere ea quæ cõcredita sunt vobis, nõ de solis dogmatis, sed etiam de vita loquor. Vide enim quod vidit,quodq; audiuit, testatur cunctis mortalibus, & nihil prohibuit illum. Et nos audiuimus quòd est resurrectio, & innumera bona.Igitur debemus hoc testificari omnibus hominibus. At dicet quis, Nõnne testificamur, & credimus? Quo modo dum contraria agimus? Dic oro mihi,Si quis se diceret Christianum,deinde deficiens saperet Iudaica, nunquid sufficeret testimonium illud? Minimè. Nam ab operibus testimonium quærerent.Ita certè & nostra est causa. Si dicimus quòd resurrectio est ac innumera bona, deinde etiam contemnimus ea, & indigna hæc præsentia præeligimus,quis nobis credet? Omnes enim animaduertunt non quæ dicimus, sed quæ operamur. Testis eris,inquit,apud omnes homines,non apud domesticos duntaxat,sed etiam apud infideles. Testium enim est persuadere non scientibus, sed nescientibus. Fiamus igitur fide digni testes. Quo modo autem erimus fide digni testes? A vita.Insidiabantur illi Iudæi, insidiantur nobis passiones,quę iubent non annunciare testimonium.Sed ne pareamus. Testes sumus à deo missi. Iudicatur apud homines quosdam,deus,non esse deus. Misit nos testificaturos sibi. Testificemur & persuadeamus contendentibus. Si non testificabimur, sumus & nos erroris illorum rei. Si autem in secularium negociorum iudicio non suscipitur testis, multis flagitiis notatus,multò magis hic,vbi de talibus rebus consideratur.Nos dicimus quòd audiuerimus Christum,& crediderimus his quæ annunciauit: dicunt illi, Ostendite hæc per opera.Vita vestra contraria testatur quòd non creditis. Vultis ne in vsurarios, auaros & rapaces videamus:in lugentes, plorantes,ædificantes, omniaq; agentes,quasi nunquàm morituros.Si igitur quòd moriamini non creditis, qua re nihil certius: quo modo vobis credam testãtibus? Sunt enim multi homines sic affecti,quasi nunquam morituri. Nam quum in longa senecta incipiunt extruere, quando mortem affuturam putabunt? Non parua pœna nobis quidem ad confessionem vocatis,sed testari non valentibus ea quæ vidimus. Vidimus & nos oculis angelos, & manifestius his qui viderunt. Igitur testificabimur Christo.Etenim nõ illi soli martyres, sed etiã nos. Eapropter illi dicuntur martyres,quia cũ iuberentur confiteri,omnia sustinuerint,vt veritatem dicant:& nos quãdo affectiones nostræ iubent confiteri, succumbimus. Aurum dicit, dic quòd Christus non est deus: ne igitur audi tu, quasi deum, sed contemne illius præcepta. Concupiscentiæ malæ idem dicunt, sed tu ne persuadeare: sta fortiter, ne etiam de nobis dicatur, deum confitentur scire, operibus autem negant. Hoc enim non est testium, sed aduersariorum.Et quòd alij quidem negant,nõ est mirabile: quòd autem nos qui ad cõfessionem vocati sumus,negam°,valde graue est & onerosum. In testimonium illis eueniet, inquit. Sed quando non resiliemus, sed consistimus, dicentes, velle nos testimonium dare Christo, forsan persuadebimus Græcis plurimis. Multum momenti in vita est dilecti, licèt sit quispiam valde efferus, etiam si per dogma non condemnetur, sed clam approbat, laudabit, & admirabitur. Et vnde dicis,erit vita optima? Non aliunde quàm à diuina operatione? Quid igitur, quum & Græci sint tales, alij natura,alij vanæ gloriæ studio? Vis discere quantùm valeat vitæ claritudo ac honestas? Multi hæretici fortes fuerunt, licèt corruptissimis dogmatis imbuti essent. Multi homines dogma non quæsiuerunt quòd vitæ talis eos puderet. Alij quos propter dogma condemnauerunt, propter vitam reueriti sunt, licèt non bene fecerint:hoc tamen eis euenit: hoc religionis nostræ honestatem redarguit: hoc omnia subuertit,quòd nullus rationem & curam vitæ habet:hoc religionem pessundat. Dicimus deum esse Christum, & cum aliis etiam hoc,quia persuasit omnibus rectam vitã, quam in paucis videre licèt. Resurrectionis dogma lædit vitæ improbitas, dilacerat immortalitatem animarum, & iudicium,& multa alia: inducit fatum, necessitatem,negationem prouidentiæ. Anima enim multis malis immersa,has sibi consolationes excogitare attentat, vt ne cogitans esse iudicium contristetur,& situm esse in nobis facere bonum & facere malum, negat. Vita talis operatur innumera mala, bestias facit ex hominibus, & bestiis stupidiores. Nam quæ in singulis bestiarum ingeniis habes, ea sæpe in vno homine congregat, & totum subuertit. Idcirco fatum introduxit diabolus, idcirco absque prouidentia dixit mundum gubernari:idcirco ponit naturas bonas & malas: idcirco malum absque initio & materiale subiicit. Ideo omnia agit,vt vitam nostram corrumpat:neque possibile est,eum qui sic viuit resipiscere,vel in sana fide permanere:Sed magna necessitas est hæc assumere. Equidem opinor non facilè reperiri, non rectè viuentem, non innumera satanica sentire: vtpote quòd tribuat aliquid natiuitatibus, & quòd temerè fiant omnia, & quòd omnia confusè ac sine ordine dispensentur. Ideo oro habeamus curam bonæ vitæ,ne mala dogmata suscipiamus.Cain reportauit, quod tremeret ac gemisceret. Illius similes sunt mali, & sibi malè conscij plurimorum malorum. Sæpenumero è somno excitantur, turbulentæ sunt cogitationes eorum, turbati oculi, suspicionibus plena sunt omnia, metu, & graui expectatione referta est anima illorum, formidine terrorèque turbatur, & imbellis fit, nihil anima illa mollius, nihil insipientius, & vt lunatici instabiles. Vnde igitur illa quæ tanta laborat cæcitate ad cognitionem sui veniet:& certè si tranquillitatem haberet, ac serenitatem, posset agnoscere suam nobilitatem: quando autem omnia terrẽt ac turbant,& somnia, & verba, & habitus,& minimæ suspiciones,quo modo poterit seipsam videre sic turbata ac inquieta?

Supra.9.c

Titum.1.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

inquieta? Soluamus igitur illius metum, disrumpamus vincula. Nam si non esset pœna, qua pœna non sunt hæc grauiora, semper viuere in timore, nũquam fidenter agere, nunquam refocillari? Hæc omnia exactè scientes, in tranquillitate nos ipsos seruemus, & virtutem curemus, vt & sana dogmata habẽtes, & vitam rectam sine offendiculo, ita hanc vitam perficiamus, quò bona diligentibus deum promissa assequamur, gratia & misericordia vnigeniti eius, cui cum patre simul ac sancto spiritu, gloria, imperium, honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Factum est autem quum essem reuersus Hierusalem, & orarem in templo, vt fierem in ecstasi, & viderem illum dicentem mihi, Festina, & exi velociter ex Hierusalem, eo quòd non suscipient testimonium tuum de me. Et ego dicebam, Domine, illi sciunt quòd ego coniiciebam in carcerem, & percutiebam in singulis synagogis credentes in te: & quando effundebatur sanguis Stephani testis tui, etiam ipse assistebam & consentiebam cædi eius custodiens vestimenta occidentium illum.

Homilia xlviij.

VIde quo modo se in pericula coniicit. Subdit enim, *Factum est autem, quum essem reuersus Hierusalem.* Hoc est, venissem post visionem illam in Hierusalem iterum. *Et quum orarem in templo, vt fierem in ecstasi, viderem illum dicentem mihi, Festina & exi velociter ex Hierusalẽ, eo quòd non suscipient testimonium tuũ de me.* Vide, neq; hoc sine testimonio agitur, sed ab euentu est testimonium. Dixerat, quòd non susciperent testimonium tuum. Et non susceperunt. Certè ex coniecturis diuinare licebat, quòd essent susceperuri. Ego enim eram coniiciens in carcerem, & percutiens, inquit: vnde vel propter hoc suscipere debuerant, & nihilominus non susceperunt. Ideo & hoc in ecstasi dicit, quòd non erant susceperuri. Hic duo præparat, & quòd non possint excusari: Nam præter meritum, & præter rationem ipsum persequebantur: & quòd deus esset Christus, ea quæ prẽter expectationem prophetizans, & non in ea quæ facta sunt respiciẽs, sed præsciens futura. Quo modo igitur dicit, coram gentibus, & regibus filiisq; Israël portabis nomen meum? Portabis, inquit, non autem omnino persuadebis. Et iterum, Iudæi alibi quidem persuadebantur, hic autem non. Et quando effun- *Psal.78.g*
debatur sanguis Stephani martyris tui, etiam ipse assistebam, & consentiebam cædi illius. Vide iterum quò sermo desinat, nempe in validum caput. Monstrat enim quòd ipse fuerit persequutor, & non persequutor solùm, sed etiam multis manibus occidens Stephanum. Memoriæ illorum suggessit graue homicidium. Quod sanè minimè ferebant, sic de illo reprehendi. Et iam prophetia implebatur. Zelus igitur magnus, & accusatio vehemens, & testes veritatis Christi fidenter loquentes erant valde, sed Iudæi non permittebant vltra audire totam concionem, sed vltra accensi furore clamabant. *Et dixit ad me, Vade, quia ego ad gentes procul mittam te. Audierunt autem eum vsque ad hunc sermonem, atque sublatis vocibus dicebant, Tolle de terra hominem istiusmodi, non enim fas est eum viuere. Clamantibus autem illis, & proicientibus vestimenta, & pulueren mittentibus in aerem, iussit tribunus vt induceretur in castra, dicens, flagris eum examinandum, vt cognosceat propter quam causam contra illum clamant.* Oportebat hic tribunum etiam illos ipsos rogare, an ita res habeant. At ille nihil amplius faciens, flagris illum præcipit examinari. Iussit enim illum, inquit, induci in castra: & deinde, vt dixit, flagris examinandum eum: vt sciat propter quam causam sic contra illum clamarent, id quod ab inclamantibus discere oportebat & rogare, an aliquem ex dictis apprehenderint, sed simpliciter vtebatur potestate, & faciebat in gratiam illorum. Non enim hoc quærebat quo modo iustè aliquid faceret, sed quo modo illorum iniustum furorem placaret. *Vt autem astrinxerunt ipsum loris, dixit astanti centurioni: Num hominem Romanum & indemnatum licet vobis flagellare?*

Non est mentitus Paulus se dicens Romanum hominem. Absit. Romanus enim erat. Ideo & tribunus eo audito, territus est. Et cuius, inquit, gratia timuit? Si etiam nihil aliud, timuit ne capiatur, & maiorem pœnam det. Et vide. Non simpliciter, inquit, Nunquid licet vobis? Duo crimina, & absque iudicio, & hominem Romanum. Magnum habebant priuilegium qui sic merebantur appellari, & non omnes hoc assequebantur. Ab Hadriano enim aiunt omnes Romanos esse dictos. Hoc autem vetus, non sic habebat. Vel etiam Romanum se vocabat, vt pœnam effugeret. Contemptior enim factus fuisset flagellatus, nunc autem hoc dicto maiorem illis incutit metum. Si autem flagellassent, & aggrauassent rem vel etiam occidissent illum, quod nunc effugit. Vide quo modo deus concedit etiam humano more multa fieri, & in illis & in aliis. Tribunus autem respondens, quòd multa summa ciuilitatem illam comparauit, ostendit esse suspicionem prætextus, quòd Paulus diceret se esse Romanum, & forsan hoc suspicabatur ob vilitatem quæ in Paulo apparebat. *Quo audito, centurio accedens tribunum annunciauit, dicens: Vide quid facturus es. Homo hic Romanus est. Accedens autem tribunus dixit ei, Dic mihi tum Romanus es? Ille autem inquit, Etiam. Respondit tribunus: Ego multa summa ciuilitatem hanc emi. Paulus verò inquit, Ego autem & natus sum. Statim autem recessernnt ab eo qui examinaturi erant illum. Tribunus quoque timuit vt cognouit quòd Romanus esset, & quòd ligasset illum.* Ego autem, inquit, etiam natus sum. Igitur & patre erat Romano. Quid igitur posteà? solutum deducit ad Iudæos. Sic non erat mendacium dicere se esse Romanum, eo quòd & à vinculis propterea solutus est. Et quo modo, audi: *Postero autem die volens scire certum quam ob causam accusaretur à Iudæis, solnit illum & iussit simul venire principes sacerdotum & totum concilium, ac deductum Paulum stabat coram illis. Intentis autem oculis in concilium dixit:* Non *Cap.XXIII*
iam ad tribunum, sed ad omnem populum omnémque multitudinem loquitur. Et quid dicit? *Viri fratres ego omni conscientia bona conuersatus sum coram deo vsque in hunc diem.* Vult dicere, Non sum mihi ipsi conscius, quòd vos læserim, nihil dignum hisce vinculis commisi. Quid igitur princeps sacerdotum? Oportebat compũgi propter ea quæ in ipsorum gratiam iniustè passus est. Ille autẽ & magis affligit & iubet eum verberari, quod quod etiam manifestum ex his quæ addidit. Princeps autem sacerdotum Ananias, his qui astabant ei, præcepit, vt percutiant os eius. Bonus scilicet & mansuetus pontifex. *Tunc Paulus ad illum dixit, Percussurus es te deus paries dealbate: & tu sedens iudicas me secundum legem, & contra legem iubes me percuti. Illi autem astantes dixerunt, Principi sacerdotum dei maledicis? Et dixit Paulus, Nesciebam fratres quòd esset summus sacerdos. Scriptum est enim, principi populi tui, ne maledicas.* *Exod.xxii.d*
Itaque quidam dicunt, quòd sciens irriserit. Mihi autem videtur, quod neque omnino scierit quòd esset princeps sacerdotum, alioquin & honorasset. Ideo & defendit quasi accusatio sit. Et addit, Principi populi tui non dices malè. Quid igitur dicit? Nam si non princeps esset, alium ne simplici-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ter contumelia notare oportuerat? Minimè. Sed etiam is qui contumelia afficit, magis ferendus est. Digna autem quæstio est, Quo modo idem alibi dicens: Quum maledicimur, benedicimus: dum persequutionem patimur, sustinemus: Hic sanè contrarium facit, & nō solùm conuiciis lacessit, sed etiam maledicit. Absit, neutrum horum feciſſe apparet, sed rem exactius consideranti, magis verba sunt liberè loquentis, quàm iracundi. Et aliter: Non volebat contemptibilis videri tribuno. Si enim ille quidem tribuno pepercisset flagellari Iudæis exposituro, quòd à seruis cęderetur, magis illum audacem feciſſet. Propter hoc non ad ministrum sermonem vertit, sed ad eum qui iusserat adornās. Quod autem dicit, Paries dealbate, & tu sedens iudicas me secundum legem, dixit, quasi hoc ei dicēs: Reus existens, & multis plagis dignus. Vide saltem quo modo ad illius libertatem in dicēdo populus territus fuerit, oportuerat totum conuerti. Debacchantur autem magis, sed ipse etiam legem legit. Quoniam vult ostendere, quòd nō ideo hæc dixerit, vt terreat, vel vt indignum qui audiat, sed lege etiam hic persuadens. Et valde credo, quòd nescierit eum esse principem sacerdotum, eo quòd post longum tempus redierit, neque continuò fuerit cum Iudæis, sed viderit illum etiam cum multis. Non enim iam manifestus erat princeps sacerdotum. Quum igitur multi essent ac varij, ita mihi etiam hæc in alios torsisse videtur, ostendens quòd legi credat, & per hoc rationem reddit. Videamus autem iterum quæ lecta sunt: *Quum orarem*, inquit, *in templo, factum est, vt fierem in ecstasi.* Vt manifestet non simpliciter visionem fuisse, propter hoc apposuit, Quum orarem ego. Festina & egredere velociter, inquit, eo quòd non suscipient tuum testimonium. Hic ostendit, quòd non timore periculorum ab illis fugerit, sed quòd non erant susceptur testimonium eius. Quare autem dixit, Ipsi sciunt quòd ego eram alligans illos? Non contradicens Christo dicit, sed volens discere tam mirabile opus. Vade, inquit: quia ego ad gentes procul mittam te. Vide non docuit illum Christus quid oporteat facere, sed iussit solùm abire, & obtemperat, adeò erat sequax. Et extulerunt vocem suam, inquit, dicentes, Tolle illum, non enim congruit vt viuat. O audaciam. Imò vos non congruit vt viuatis: non hunc deo per omnia obedientem. O scelesti & homicidæ. Et excutientes vestes, inquit, puluerem mittebant: quòd faciebant ad maiorem seditionem mouendam, vel etiam terrere volentes principem. Et vide, non dicunt causam, quoniam nihil poterant dicere, sed clamoribus concussuros se putant. Attamen oportuerat ex accusatoribus causam cognoscere. Et tribunus timuit, inquit, cognoscens, quòd Romanus esset. Non erat mendacium Paulum esse Romanum. Et soluit illum à vinculis, inquit: & deductum statuit in concilium. Hoc oportebat facere ab initio, & neque ligare, neque velle flagellare, sed dimittere eum qui nihil tale fecerat, vinculis dignum. Et soluit illum, inquit, & deductum illis sistit. Hæc res maximè anxios fecit Iudæos. Intentis autem oculis Paulus in concilium, inquit, Viri fratres. Hic fiduciam suam in loquendo ostendit irreprehensibilem: sed vide etiam illorum impudentiam. Addidit enim, Princeps autem sacerdotum Ananias, præcepit vt verberetur os eius. Quare percutis? quidnam dixit contumelia dignum? O impudentiam, ô audaciam. Tunc, inquit, ad illum Paulus dixit, Percussurus est te deus paries dealbate. Papæ, libertatem. Simulationis & præuaricationis illum suggillat. Vnde ob hoc etiam humiliatur. Et ipse quidem anxius, nihil audet dicere: sed qui iuxta illum, non ferebant illius libertatem. Ita videbant hominem moribundum, & non ferebant. Nesciebam, inquit, quòd summus sacerdos sit. Nūquid ignorantię increpatio erat? Nā si hoc non fuisset, etiam accepto illo abiisset, & non siluisset, licèt exposuisset illis illum tribunus. Hic ostendit quòd voluntarius patitur quæ patitur: & sic rationem reddit cum illis, legi se obedire, non illis, demonstrare volens, alioquin & illos valde cōdemnabat. Propter legem igitur rationem reddit, sed non propter populum: Meritò: Eum enim qui nihil iniustè fecerat occidere, præsertim innocentem, contra legem erat. Igitur contumelia non erat quod dictum est: nisi quis ea quoque contumeliam esse dixerit, quando dicit, Vę vobis scribæ ac Pharisæi, quia similes estis parietibus dealbatis. Etiam, inquit. Sed si antequàm verberatus esset, hoc iussisset, non fuisset iræ, sed magnæ libertatis. Dixi autem causam, quòd noluit contemptibilis esse. Quoniam & Christus contumelia notauit Iudæos, Ipse contumelia affectus: Sicut quando dicit, Ne putetis quòd ego accusem vos. At non est hoc afficere cōtumelia? Absit. Videte igitur, cum illis quanta mansuetudine loquitur. Nesciebam, inquit, quòd summus sacerdos sit dei. Hoc dixit, & nesciebat: sed ostendit quòd non irrideat: ac subdit, principi populi tui non maledices. Vides quo modo etiam principem ipsum adhuc vocat. Discamus igitur & nos æquitatem, vt in vtrisque simus perfecti. Multa enim diligentia opus est, vt discamus quid hoc scilicet sit, & quid illud. Sunt enim vicia cognata virtutibus illis: & iuxta dicēdi libertatē pullulat temeritas, & iuxta æquitatem mollicies. Et probè considerandum, ne quis virtutem putet posidere, qui vicia apprehendit: quemadmodum si quis opinetur se iungi dominæ, & iungitur ancillæ. Quid igitur est æquitas, quam ἐπιείκειαν vocant? Et quid mollicies illa non virilis ἀνανδρίαν dicta? Quando alij quidem iniustè læduntur, non vlciscimur, sed silemus ipsi: molliciei est. Quando autem nos malè affecti toleramus, æquitatis erit. Quid autem dicendi libertas est? Iterum illud ipsum dico, Quando pro aliis certamus? Quid verò temeritas? Quando nos ipsos vlcisci meditamur. Atque ita simul iunguntur magnanimitas, & dicendi libertas: Etiam temeritas iterum, ac mollicies. Qui enim pro seipso non dolet, vix pro alio non dolebit. Qui autem seipsum nō vlciscitur, difficilè alios non iuuabit. Quando puri nobis fuerint mores ab affectione, accipiunt & virtutem. Sicut purum corpus à febre accipit robur: ita certè & anima, si non ab affectionibus corrumpatur. Magnæ virtutis indicium est æquitas. Eget enim æquitas nobili præclaráque anima. An parum putas esse, affligi, & non grauatim ferre? Et non quis peccarit, curam pro proximo, fortitudinem vocans. Qui enim tam potēs fuerit, vt tantam possit vincere affectionem, valebit etiam aliam vincere: vtputa, duæ affectiones sunt, timor, & ira. Si iram compescueris, manifestum quòd & timorem. Iram autem vinces, si æquus fueris. Igitur & timorem si viceris, eris fortis. Iterum si non viceris iram, eris temerarius. Hanc autem si non viceris, neque timorem superabis, itaque & timidus eris. Et hoc fit, vt si corpus imbecillum, ita erit malè temperatum, vt nulli labori obluctari valeat: & statim vel à frigore, vel à calore consumitur. Ita enim habet corpus, qualitatibus eius malè temperatis. Vbi autem bene temperatæ sunt, omnia subsistunt.

1. Cor. 4. c

Matt. 23. c

Ioan. 5. g

Iterum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iterum est virtus magnanimitas, & iuxta eam pullulat prodigalitas. Virtus dispẽsatio est, & omnia probè dispensare facit. Pullulat iuxta eam sordicies, & parsimonia. Agè igitur, virtutes iterum cõgregemus. Igitur non magnanimus est intemperans. Quo modo? Qui ab innumeris capitur affectionibus, quo modo magnæ esset animæ? Non enim pecuniarum ille est contemptor: sed ab aliis affectionibus imperiũ accipere paratus: Quemadmodum si quis latronibus pareat, illorum mandatis pariturus, non esset liber. Non enim ex contemptu pecuniarum fit cõsumptio: sed ex eo quòd malè, vbi non oportet, dispensatur: alioqui siquidem liceret & habere & frui illis, vtique vellet. Qui autem insumit vbi opus est, pecuniam: hic magnanimus est. Magna enim reuera est anima, si affectioni non seruit, quæ nihil putet esse pecunias. Iterum dispensatio bonum quiddam est: ita & dispẽsator esset optimus, si, vt oportet, eroget, & non B simpliciter non dispenset. At de parsimonia non est idem dicendum. Nam ille quidem omnia, vt oportet, dispensat: qui parcus autem, neque si necessarius postulet vsus, pecunias attingit. Dispẽsans igitur, vt oportet, magnanimi frater est: igitur magnanimum affirmabimus etiam dispensatorem probum, & prodigum etiam sordidũ: vtrisque enim ex pusillanimitate accidit. Igitur sicut & illi à magnanimitate, ne obsecro magnanimum vocemus eum qui simpliciter erogat, sed erogãtem vt oportet: neque dispensantem vt oportet, sordidum & parcum, sed tempestiuè parcentem pecuniis.
Luc.16.e Quãta diues ille insumpsit, qui indutus byssum & purpuram, sed non erat magnanimus. Anima enim eius à crudelitate vexabatur, & à variis voluptatibus: quæ autem talis est, quo modo esset magna? Magnanimus erat
Gene.18.a Abraham, in pauperibus suscipiendis multa insumens C & vitulum occîdens, & vbi oportebat non solùm non opibus, sed neque animæ suæ parcebat. Si igitur viderimus quendam qui precioſam appoſuerit menſam, habeatq; ſcorta & paraſitos: ne magnanimum vocemus hunc, ſed valde ſordidum. Vide quot affectionibus ſeruit ac ſubiectus eſt, gulæ, voluptati abſurdæ, adulationi. Eum autem qui tantis obnoxius eſt, & nec ab vno effugere poteſt, quo modo quis magnanimum vocarit? atque adeò tunc ipſum maximè vocamus ſordidũ, quando plurimum inſumit. Quantò enim plura inſumit, tantò magis manifeſtat tyrannidem ſuarum affectionum, quæ ſi nõ valde imperaſſent ei, nõ tanta inſumpſiſſet. Iterum ſi viderimus aliquem horum nulli quicquam dare, ſed paſcere pauperes, & ſuppeditare his qui indigent, ipſum autem habere menſam vilem, hũc valde magnanimum dicamus. Verè enim magnæ animæ D eſt ſuam deſpicere quietem, & curare alienam. Dic oro mihi, Si quem videris contemnentem quidem omnes tyrannos, & nihili facientem illorum præcepta, eos autem qui ab illis vim patiuntur eripientẽ, ac eos qui malè habent: nónne putaueris hoc magnum? Hoc ſanè & hic cogitemus: Affectiones, tyranni ſunt: ſi igitur contempſerimus illos, magni erimus: ſi autem & alios eripiemus, multò maiores. Meritò: qui enim ſibi ipſis non ſufficiunt ſolis, ſed etiam aliis, maiores his ſunt qui neutrum faciunt. Si autem imperium quis accipit à tyranno, vt & ſubditos percutiat, & alios pertrahat, alios cõtumelia afficiat, nunquid hũc dicemus magnanimum? Minimè, & tantò magis quantò maior fuerit. Ita in propoſito eſt. Nũc enim proponitur anima quæ quum ſit nobilis ac libera, hanc autem prodigus iuſſit percuti ab affectionibus. Igitur eum qui ſeipſum percutit, hunc

ne magnanimum dicemus? Itaque diſcamus, quæ nam ſit magnanimitas, quę prodigalitas. Quæ ſit diſpenſandi iuſticia, & quæ parſimonia ſordida: quæ ſit æquitas, & quæ mollicies: & quæ in dicendo libertas, & quæ temeritas, vt hæc inter ſe diſcernentes, poſſimus, placentes domino præſentem vitam trãſigere, & futura bona aſſequi, gratia & miſericordia vnigeniti filij cui cũ patre ſimul ac ſpiritu ſancto ſit gloria, imperiũ ac honor, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Sciens autem Paulus quòd vna pars eſſet Sadducæorum, & altera Phariſæorum, exclamauit in concilio: Viri fratres, Ego Phariſæus ſum, Phariſæi filius, de ſpe & reſurrectione mortuorum ego iudicor. Et quum hoc dixiſſet: facta eſt diſſenſio inter Phariſæos, ac Sadducæos, & diſſecta eſt multitudo. Nam Sadducæi quidem dicunt, non eſſe reſurrectionem, neque angelum, neque ſpiritum. Phariſæi autem vtraque confitentur.

Homilia xlix.

ITerum humano more diſſerit, & non ſemper gratia fruitur, ſed etiam permittitur à ſeipſo aliquid afferre, quod ſanè & facit. Et in hoc & in ſequenti ſermone rationem reddit, volens ſcindere multitudinem in malum conſpirantẽ. Et non mentitur etiam hic, Phariſæum ſe dicens. Phariſæus enim erat ex progenitoribus, propter hoc & ſic rationẽ reddit. Phariſæus ego ſum, Phariſæi filius, & de ſpe ac reſurrectione mortuorũ ego iudicor. Quoniam enim illi nolebant dicere, quare non iudicant illum, cogitur iam ipſe enunciare. Phariſæi autem, inquit, confitentur vtraque. Sanè quum tria ſint, quo modo dicit vtraque? vel quòd ſpiritus & angelus vnum ſit, vel quòd non ſolùm dictio illa de duobus, ſed etiam de tribus accipitur. Itaque abuſiuè ſic loquutus eſt, & non propriè. Et vide, quando pro illis ſtabat, tunc rationem reddunt pro eo. *Factus eſt enim*, inquit, *clamor magnus, & quum ſurrexiſſent ſcribæ partis Phariſæorum depugnabant dicentes, Nihil mali inuenimus in hoc homine. Quòd ſi ſpiritus loquutus eſt ei vel angelus, ne repugnemus deo.* Et quare non anteà rationem pro illo reddiderunt? quia illis nondum commixtus erat, neque manifeſtum erat priuſquàm rationem redderet fuiſſe Phariſæum. Vides quando affectiones abſcedunt, quo modo veritas inuenitur? Quod autem dicunt, hoc eſt: Quale crimẽ ſi angelus ei loquutus eſt aut ſpiritus, & ab ipſo edoctus ſic de reſurrectione docet. Igitur deſiſtamus ab illo, ne ſi contra eum pugnauerimus, etiam inimici dei inueniamur. Vide ſapienter illos rationem dare, etiam Paulo nullam dante occaſionem. *Magna autem facta ſeditione, veritus tribunus ne diſcerpatur Paulus ab eis, iuſſit exercitum deſcendere, & rapere eum de medio illorum, adducereque in caſtra.* Timètque nunc tribunus ne diſcerpatur, quoniam dixerat quod Romanus ſit. Vnde & non carebat res periculo. Vide quòd iuſtè confeſſus eſt ſe eſſe Romanum. Nónne ſi etiam nunc non timuiſſet tribunus, & milites Paulum rapuiſſent? Iudæi verò quicquid reliquum perpetraſſent, quum voluiſſent quidem & anteà, licèt prohiberentur. Ita non ſubſiſtit malicia, tametſi tanta re morentur, quanuis etiam adeò multa diſpenſata ſint, vt & furor demulceretur, & diſcerent per quæ reſipiſcant: nihilominus inſtant, vnde magna eſt defenſio illa quòd diſcerpturi erant hominem, qui raptus eſt vt tanta pericula effugeret. *Sequenti autem nocte, aſſiſtens ei dominus ait, Bono animo eſto Paule: Vt enim teſtificatus es de me Hieroſolymis, ſic te oportet & Romæ teſtificari. Facto autem die, Iudæi facta collectione anathematizarunt ſe, neque*

 eſurent,

Universidad de Deusto
Biblioteca

esuros, neque bibituros, donec occiderent Paulum. Erat autem plures A *quàm quadraginta, qui hanc coniurationem fecerant.* Anathematizarunt seipsos, inquit. Vide vt sunt vehementes, & vltionis cupidi in malicia. Quid est anathematizarũt? hoc est, dixerunt se esse extra fidem in deum, nisi quod decreuerant contra Paulum, implerent. Igitur semper sunt anathematizati illi, nõ enim occiderunt Paulum. E quadraginta simul conueniunt. Talis autem gens est, vt quando in bonum conueniendum neque duo concurrunt: quando autem in malum, populus totus, & accipiunt socios ac principes. Ideo & hoc manifestans addit, *Qui accesserunt ad principes sacerdotum ac seniores, &* B *dixerunt, Deotsone deuouimus nos ipsos nihil degustaturos, donec occidamus Paulum. Nunc ergo vos significate tribuno & concilio, vt eras producat illum ad nos tanquam aliquid certius cognituros de eo. Nos verò priusquam appropinquet, parati sumus interficere illum. Quum autem audisset filius sororis Pauli insidias, venit & intrauit in castra, nunciauitq; Paulo. Accersito autem Paulus vno ex centurionibus dixit, hunc adolescentem perduc ad tribunum. Habet enim quod renunciet illi. Et ille quidem assumens adduxit ad tribunum.*

Iterum per humanam seruatur prouidẽtiã. Et vide, Paulus nullũ sinit discere, neque centurionem, ne manifestum fiat negocium. *Et veniens centurio annunciauit tribuno dicens, Paulus vinctus accersito me rogauit vt hunc adolescentem ducerem ad te, habentem aliquid quod loquatur tibi. Apprehensa autem manu illius tribunus, secessit cum eo seorsum, & percontatus est illum: Quid est quod habes significandum mihi? Ille autem dixit, Iudæi conspirarunt vt rogarent te, vt in crastino die educeres Paulum in concilium, quasi aliquid certius cognituri sint de illo, tu verò ne morem gesseris illis. Insidiantur enim ex his viri plures quadraginta, qui seipsos deuouerunt, ne vel edant vel bibant, donec interficiant eum, & nunc parati sunt expectãtes vt permittas. Tribunus igitur dimisit adolescentem, præcipiens ne cui effutiat, quòd hæc ad me retuleris.* Bene tribunus iubet occultare, ne fiat manifestum. Et tunc dicit centurionibus, quando & fieri oportebat, & mittitur posteà in Cæsaream, vt & illic differat in maiore spectaculo, & clariore auditorio, ne possint dicere Iudæi, si vidissemus Paulum, credidissemus si audiuissemus docentem. Hæc illis occasio sublata est posthac. Et astans inquit, dominus ei, dixit ei, Bono animo esto Paule, nam vt testificatus es de me in Hierusalem, ita oportet etiam Romæ testificari. Vide etiam postquàm apparuit ei, iterum permittit ei humano more seruari. Et dignum fuerit cum stupore admirari Paulum quo modo non turbatus fuit, neque dixit, Quid enim hoc est, nunquid deceptio est à Christo? Sed nihil tale cogitauit vel accidit ei, sed solùm credidit. Certe non quoniam credidit somniculosus fuit, sed quæ per humanam sapientiam contueri poterant D protulit. Considera autem, quo modo illi necessitatem *Matt. 6. d* quandam sibi ipsis iniungũt per anathematismum. Ecce ieiunium homicidij mater, sicut & Herodes etiam iuramento necessitatem sibi ipsi iniunxerat, ita & illi. Tales sunt venandi artes diabolo, qui prætextu pietatis laqueos tegit. Hæc non sunt sacerdotum sed latronum, hæc non principum sed facinorosorum. Et vide maliciam excellentem, non sunt contenti, quòd se mutuum corrumpãt, etiam principem vnà cum ipsis corrumpere attentant. Et idcirco hæc ita acciderunt, vt & ille disceret insidias illorum: isti autem non solùm ex eo quòd nihil poterant dicere, sed etiam ex eo, quod clàm moliebantur, arguerunt sese nihili esse. Verisimile autem est illos, postquàm Paulus amandatus est summos sacerdotes accessisse, & sic confusos esse, & re infecta dimissos. Meritò autem hoc facit tribunus. Nolebat enim vel gratificari vel annuere: Et inquit, credidit vera esse quæ nunciauit adolescens? Ex his quæ iam euenerant coniectabat, quia & hoc facturos illos verisimile erat. Et vide maliciam, quemadmodum necessitatem etiam principibus sacerdotum attulerunt, & ne mireris: nam si intantum illi feruebant, & omne periculum sustinuissent, multò magis & istos hoc facturos verisimile erat. Vides quo modo exterorum sententia esse innocens Paulus perhibetur, sicut & Pilatus Christum excusat. Vide etiam vt malignitas seipsam perdit: nam tradiderunt quidam illum, vt occiderent ac condemnarent, fit autem contrarium, & seruatur & innocens reperitur. Si enim non sic, etiam discerptus esset: si non sic, etiam periisset, etiam condemnatus esset. Non solùm autem tribunus liberat illum ab hoc impetu, sed & iuuat illum, vt in tãto discrimine etiam absque periculo seruetur. Et quo modo nam? Audi, subdit enim:

Et accersitis duobus quibusdam centurionibus, Parate mihi ducentos milites, vt proficiscantur in Cæsaream, & equites septuaginta, & lancearios ducentos, à tertia hora noctis, & iumenta præbete, vt impositum Paulum saluum perducant ad Felicem præsidem, scriptis literis in hanc formam: Claudius Lysias potentissimo præsidi Felici salutem. Virum hunc comprehensum à Iudæis, quum iam interficiendus esset ab eis superueniens cum exercitu eripui, cognito, quòd Romanus esset, volensq; scire causam, ob quam accusarent illum, deduxi eum in concilium eorum, quem comperi accusari de quæstionibus legis eorum, nullum dignum morte aut vinculis habentem crimen. Et quum indicatum esset mihi de insidiis quas ponerent illi, misi eum ad te, præcepto dato etiam accusatoribus, vt quæ habent aduersus eum, dicant apud te. Vale. Vide & epistolam habere excusationem pro illo. Nullum enim, inquit, inueni habere crimen, & accusationem contra illos & contra hunc, C sic anxius erat. Et primùm quidem, inquit, quòd interficiendum à Iudęis eripuerit: deinde addit, quòd deduxi illum ad eos, & neque sic inuenirẽt illi quod obiicerent. Et oportebat ob priora territos fieri, & confundi, & iterum attentant occidere, vt iterum pro illo clarior sermo fiat. Et qur nam accusatores mittit? Vt pro tribunali ibi hæc diligentius exquirantur, & innocens fiat. Videamus iterum quæ suprà sunt dicta: *Ego*, inquit, *Pharisæus sum.* Hoc dixit, vt etiam illos conciliet, deinde ne videatur adulari, subdit: De spe & resurrectione mortuorum ego iudicor. Ab accusatione & calumnia illorũ se continet. Nam Sadducæi quidem neque angelum esse neque spiritum dicunt. Nihil incorporeũ sciunt Sadducæi, fortasis neque deum, quia tam crassi sunt, vnde neque resurrectionem credendam esse putant. Et seditione orta, inquit, scribæ depugnabant dicentes: Neque malum inuenimus in homine isto. Vide, audit & tribunus quòd istum à criminibus excusarẽt Pharisæi, & sententiã tulit pro illo, & maiore cum fiducia eripit eum. Et hæc quæ dicta à Paulo, plena erãt sapientiæ. Sequẽti autem nocte astans illi dominus dixit, Bono animo esto Paule, sicut enim testificatus es de me in Hierusalem, ita oportet etiam in Roma testificari. Vide quanta consolatio, Primò illum laudat: deinde non sinit incertam profectionem illius in Romam, quasi diceret, non abibis solùm illuc, sed etiam erit tibi libertas in loquendo. Hinc non manifestatur quòd seruetur, sed quòd in magna ciuitate cum magna corona testificaturus sit. Quare autem non priusquam incideret in periculum apparuit illi? Quia semper in tribulationibus consolatur deus. Tunc enim desiderabilior apparet, & in periculis exercet nos, & aliter: Tunc quidem in refocillatione erat liber à vinculis,

nunc

nunc verò grauia ſuſcipienda erant. Quia anathematizauimus noſmetipſos, inquit, non eſuri neque bibituri. Papæ quanta inſania: ſeipſos anathemati ſine ratione obnoxios faciunt. Vt deducant illum, inquit, ad vos, quaſi aliquid certius cognituri de illo. Quid dicitis, nonne ſecundò vobis concionatus eſt? nonne Phariſæum ſe eſſe dixit? Quid igitur reliquum? Ita nihil reuerebantur, non tribunalia, non leges. Ita nihil ab illis inattentatũ remanſit. Et ſententiam intentant, & actionem denunciant. Quum audiſſet autem filius ſororis Pauli inſidias. Hoc iam diuina fit diſpenſatione, illos non eſſe conſcios quòd audiãtur. Quid igitur Paulus? Non turbatus eſt, ſed conſcius ſibi, quòd opus dei eſſet, & omnia in illum proiiciens, ſalutem habuit ex ea re. Et obſerua quo modo deus omnia in bonum ordinauit. Dixit adoleſcens inſidias, creditum eſt ei, & ita poſthac ſeruatur Paulus. Et ſi liberatus eſt, inquit, à cauſa, quare accuſatores miſit? & vt exactior fiat inquiſitio, & vir magis perfectus appareat. Tales ſunt diuinę ordinationes, vt per quæ offendimur, per eadem vtilitatem accipiamus. Ita Ioſeph inſidiis petebatur à domina, & putabat quidem illa ſe inſidiari, ſed inſidiando ſecurum fecit illum à beſtiola illa, domus educabatur, & illi carcer multò mitior erat, nam quum illic eſſet, quanuis famularetur, continuò tamen in timore erat, nequando inſidiaretur ei domina, & vrgebat illum timor carcere grauius. Poſt accuſationem autem in ſecuritate erat ac quiete, liberatus ab illa beſtiola, & turpitudine, & inſidiis. Iucundius enim ei erat viuere cum ærumnoſis hominibus quàm cum inſaniente domina. Itaque ibi conſolabatur ſeipſum quòd propter continentiam iniectus eſſet, illic autẽ timebat ne in animam plagam ferret: nihil enim moleſtius iuueni muliere, cui non aſſentitur, nihil ſceleſtius, nihil grauius, atq; adeò non incidit in carcerem, ſed carcerem effugit: inimicũ illi fecit dominum, ſed conciliauit deum: familiariorẽ ipſum reddidit vero domino, priuauit præſidio domeſtico, ſed addixit domino. Iterum fratres vendiderunt, ſed liberarunt à contubernalibus inimicis, inuidia & odio magno ac quotidianis inſidiis, longè fecerunt eum ab odio habẽtibus. Quid enim hoc deterius, quando quis cohabitare cogitur cum fratribus inuidia laborantibus, quando ſuſpectus eſt, quando inſidiis expoſitus? Ita & alia faciebãt, cùm hi tum iſta, alia autem & magna à deo pro iuſto ordinabantur: quando erat in honore, tunc erat in periculo: quando erat in ignominia, tunc erat in ſecuritate: non memores erãt illius Eunuchi, & bene, vt clarior fieret euadendi occaſio, ne humanæ gratiæ, ſed diuinæ virtuti totum adſcriberetur, vt tempeſtiuè in vſum conſtituendus educeretur, ne benefaciens, ſed beneficiũ accipiens, è carcere Pharao illum educat: non oportebat ſeruile fieri donum, ſed neceſsitate regem premi, oportebat manifeſtam illius fieri ſapientiã: propter hoc obliuiſcitur Eunuchus, ne in obliuionem veniat Aegyptus, ne ignoret illum rex. Si tunc eductus fuiſſet, forſan in terram ſuam redire deſideraſſet, propterea multis neceſsitatibus fit obnoxius, primùm domino, deinde carceri, tertiò regno, vt hæc ſic ordinentur. Quemadmodum enim generoſum equum volentem ad ſuos exilire, retinuit deus ibi, propter glorioſas cauſas: nam quòd deſiderarit patrẽ videre, & à dolore liberare, manifeſtum eſt ex eo quòd illuc vocarit. Vultis etiã alias videamus inſidias, quòd pro nobis fiant, non ſolùm quòd mercedem habẽt, ſed etiam quod in tempore iſto pro nobis faciant: Inſidiabatur illius patri patruus hui⁹, & patria eiicit. Quid igitur? etiam ipſum procul à periculis amouit. Factus eſt & ipſe ſecurus, fecit magis philoſophũ, fecit videre ſomnium. Sed ſeruiuit in aliena terra? & ad illos profectus accipit ſponſam, & dignus videtur ſocero. Iam decipit autem & ille, ſed etiam hoc in bonum tendit euentũ, vt multorum puerorum fieret pater. At volebat inſidiari, verùm etiam hoc in bonum cedit, vt in terram ſuam poſteà redeat. Si enim fuiſſet in fœlicitate, non ſic deſideraſſet patriam. Vltrà abſtulit mercedem, at illa magis creuit. Sic ſemper quò magis inſidiis erant obnoxij, hoc amplius res eorum florebant. Si nõ adultiorem duxiſſet forſan, haud fuiſſet factus tot puerorũ pater, ſed in peregrinatione multum temporis contriuiſſet, & mœſtus fuiſſet quemadmodum & mulier. Illa enim meritò mœſta erat, eo quòd non eſſet facta mater. Hic autem habet conſolationem, vnde illam & repuliſſet. Iterum ſi non fraudaſſet ipſum mercede, non deſideraſſet videre terram ſuam, non declarata fuiſſet virtus viri, non magis familiares facti eſſent ei. Vide enim quid dicunt, Deuorando deuorauit nos & argentum noſtrum. Et ita hinc prodiit, amoris cauſa. Seruas ferè habuit pro mulieribus, & diligebatur ab eis, cui poſſeſsioni haud poterit conferri aliquid. Nihil enim honeſtius quàm amari ab vxore & amare. & ſapiẽs inter beatos ponit, quibus amabilis quę amat vxor obuenit: ibi enim verè diuitiæ, & multa abundat fœlicitas. Igitur ſi illud non ſit, nulla aliorũ erit vtilitas, ſed omnia turbantur, omnia inſuauitate & confuſione plena ſunt. Igitur & nos hoc ante omnia quæram⁹. Pecunias quærens, nõ hoc quærit. Hæc quæramus, quæ firma eſſe poſſunt, ne nuptias ab opulentis, ne immodicæ diuitiæ vxori ſuperbum afferãt ſenſum, & inde corruptionem. Non vides, quid fecit deus, quo modo illam ſubiecit? Quare ingratus es, quare inſenſatus? id quod tibi natura conceſſum, hoc tu ne corruperis adiutorium, & ita non oportet te diuitem quærere, ſed vt habeamus communem ſociã ad liberos procreandos: non vt pecunias afferat vxor illam dedit deus, ſed vt ſit adiutrix. Quæ autem pecunias affert, etiam inſidiatur, & domina fit pro miniſtra, vel forſan beſtia pro muliere, volẽs propter diuitias ſapere magna. Nihil turpius viro qui ſic vult ditari. Si enim iſtuc ipſum ditari tentationibus plenum eſt, ſic autem ditari quid non afferet? Ne enim hoc attendas, ſi id quibuſdam accidat rarò: nam & in aliis negociis, quibus præter expectationem fruuntur quidam, non ſpectatur quòd pleriq; fortunatiores ſint, ſed id videamus quod ratio docet. Si multa inſuauia tibi erunt, non ſolus in ignominia eris, ſed etiam pueros confundes, pauperes relinquens, ſi prior moriare, & ei multas occaſiones das vt mox ſecundum quærat maritum. Non vides multis hanc fuiſſe cauſam ſecundarum nuptiarum, vt non contemnãtur, & vt quærãt eos qui rebus ſuis præſint. Itaq; ne hæc operemur mala propter opes, ſed omnia relinquamus, & animam inquiramus bonam, vt & dilectionem aſſequamur. Hæ ſunt magnæ diuitiæ, hæ ſunt magnus theſaurus, hæc ſunt innumera bona. Quæ nos omnes aſſequi, vt oportet, & iuxta leges dei viuere, vt etiam futuris bonis frui poſsimus, concedatur gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cui cum patre ſimul ac ſancto ſpiritu gloria, imperium, honor, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Itaque

Universidad de Deusto
Biblioteca

Itaque milites vt præceptum erat eis assumpto Paulo, duxerunt per noctem in Antipatridem, & postero die relictis equitibus qui erant cũ illo, reuersi sunt in castra. At illi vt venerunt Cæsaream, & reddiderũt epistolam, duci statuerunt etiam Paulum. Homilia quinquagesima.

DEducunt quasi regem quendã lãceariis stipatum cum tanta multitudine & in nocte, timẽtes iram & impetum populi. Igitur postquàm eiecerunt illum è ciuitate, tunc desistunt. Nõ autem tribunus cum tãta illum securitate emisisset, nisi & ipse in nullo eum condemnasset, & illorum sanguinariam sciuisset mentem. *Vt autem legit & rogauit, ex qua prouincia esset, & cognoscens quòd ex Cilicia: Audiam te,* inquit, *quando & accusatores tui venerint, iussitq; illum in prætorio Herodis custodire.* Iam pro illo rationem dederat Lysias, attamen & sic Iudæi insidiantur, & prꝛoccupant auditorem: & iterum in vincula mittitur, & audi quo modo: B

CA.XXIIII *Post quinque autem dies descẽdit princeps sacerdotum Ananias cum senioribus & rhetore quodam Tertullo, qui & comparuerunt apud præsidem contra Paulum.* Vide quo modo neque sic destiterunt, sed vtuntur variis prohibitionibus, quãuis prohibeantur, atq; adeò sicut illic confunduntur. *Vocato autem illo, cœpit Tertullus accusare dicens, Quum in multa pace agamus per te, & multa bona operã fiant huic populo per tuam prouidentiam semper & vbique, suscipimus præstãtissime Felix cum omni gratiarum actione. Sed ne diutius te morer, oro vt paucis nos audias pro tua humanitate.* Profectò vos hoc feciſtis, oratore quid opꝰ erat? Vide quo modo hic statim ab initio, quasi rerum nouatorẽ, & seditiosum calumniari vult, & iudicem laudibus præoccupat. Deinde quasi multa posit dicere, prætercurrit, & vnum hoc dicit. Vt autẽ ne diutius te detineã, Vide quo modo iudici puniẽdi desideriũ immittit, vtpote comprehẽsuro orbis turba- C torem, & quasi in magno bono opere gloriantur. *Inuentum enim virum hunc pestilentem, & mouentem seditionem omnibus Iudæis in vniuerso orbe, sectæ Nazaræorum præstitem, qui etiã templum attentauit prophanare, quem etiam apprehendimus & voluimus secundum legem nostram iudicare, superuenĩes Lysias tribunus magna cum vi, ex manibus nostris abduxit, iubens accusatores eius ad te venire, ex quo potes ipse diiudicans de his omnibus cognoscere de quibus nos accusamus eum.* Vt pestilentem iam, & vt communem hostem gentis accusant, & præstitẽ sectæ Nazaræorũ: videbatur hoc ignominiosum, quòd Nazarẽorum. Ideo & hoc allegarunt, & ab hoc iterum accusant eum. Nazareth enim contemptior erat, & inuentum inquit. Vide malignè quo modo vt fugiẽtem calumniantur, & vix se illum assequutos, quanuis septẽ diebus fuerit in templo. Apprehendimus & secundum legem nostram iudicare voluimus. Vide quo modo & D legem cõtumelia afficiunt. Neque enim hoc legis erat, percutere, occîdere, insidiari. Additur & Lysiæ accusatio: Superueniens autem Lysias tribunus magna cum vi, ex manibus nostris abduxit. Non conueniebat illi rem hanc facere, quam tamen fecit. Ex quo poteris diiudicans de his omnibus cognoscere, de quibus nos accusamus illum. Adiecerunt autem & Iudæi dicentes, hæc sic habere. Quid igitur Paulus? nunquid ad hęc tacet? minimè, sed liberè loquitur, iterum & respondet, idq; volente præside. Addidit enim: *Respondit autem Paulus innuente ei præside vt dicat: Sciens multis annis te iustum iudicem huic genti esse, æquiore animo de rebus meis satisfacio. Quum possis tu cognoscere, non esse plures quàm duodecim dies, ex quo ascẽdi Hierusalem adoraturus, & neque in templo inuenerunt me cum aliquo loquentem aut concursum facientem turbæ, vel in synagogis, vel in ciuitate, neque probare possunt ea de quibus me accusant.* Non A sunt hęc adulationis verba, testificare iusticiam iudici, sed illa magis, quòd multa pace potiantur per eum. Quur igitur iniustè seditiosi estis? Obserua autem, Ad iniusticiam impellebant: hic quod iustũ, quærebat. Ideo & dicebat, Aequiore animo de rebus meis satisfacio. Deinde & à tempore confirmat. Sciẽs te multis annis iustum iudicem. Et quid hoc ad demonstrationem cõducebat? Ostendit sanè quòd & ipse sciat, nihil se eorũ feciſſe quorum accusabatur. Si autem concursum turbæ vnquam cõcitasset, vtique iudex ipse cognouisset, nec ei qui tantus erat occultum fuisset. Deinde quoniã accusator, nihil potuit monstrare in Hierosolymis, vide quid dicit, Omnibus ludæis in vniuerso orbe: mendacium confingens. Idcirco Paulus hinc illum abstrahens, Adoraturus ascendi, inquit: Quasi per hoc rationem reddens. Quia tantùm abest, ne seditionem concitem. & in hoc iusto, quod certè validum erat, immoratur: subdit enim, Neque in templo, neque in ciuitate, neque in synagoga inuenerunt me cum aliquo loquẽtem, id quod & verum erat. Et ille quidẽ prestitem, inquit, quasi in bello aut tumultu: hîc autẽ vide vt humaniter respondit: *Confiteor autẽ hoc tibi, quòd iuxta viam quã vocant Sectam, sic colo patrem deum, credens omnibus quæ in lege ac prophetis sunt scripta, spem habens in deum, quam & ipsi amplexantur, futuram resurrectionem iustorum & iniustorum.* Vide, separabant hunc illi, hic verò se adiungit & legi, per ea quæ respõdet, addictum declarat, confirmánsque iterum quod dixerat, addit: *In hoc autem & ipse studeo sine offendiculo conscientiam habere ergà deum, & ergà omnes semper. Post annos autem plures acceſi, eleemosynas exhibiturus in gentem meam & oblationes, in quibus compererunt quidam me purificatum in templo haud cum turba, neque cum tumultu.* Quur igitur ascendisti? quur venisti? adoraturus, & eleemosynas daturus inquit, id quod non erat seditiosi. Deinde deiicit illorum quoque personam, dicens sine discrimine.

In quibus me compererunt quidam eorum qui ex Asia erant Iudæi, quos oportebat tecum adesse & accusare si quid habeant contra me, vel hiipsi dicant, quid inuenerint in me iniustum, quum in concilio vel de vna hac voce qua clamaui inter eos stans, De resurrectione mortuorum ego hodie iudicor à vobis. Hæc erat abundans iustificatio, nõ fugere ab accusatoribus, sed paratum esse, ad reddendam rationem omnibus, De resurrectione mortuorum ego hodie, inquit, iudicor. Et nihil dixit eorum, quæ meritò poterat dicere, quòd insidiati sint, quòd comprehenderint illũ, quòd insidias struxerint: hæc enim ab illis dicuntur facta esse, ab hoc autem nihil periculi erat, sed tacet, & tantùm rationem reddit, quanuis plurima dicere potuisset. Hoc illum & in Cæsarea clarum reddebat, quòd cum tãto venerat agmine. In quibus inuenerũt me purificatum in tẽplo. Quo modo igitur prophanauit? Non est hoc vnius & eiusdem, purificari & adorare, & propter hoc venire, & polluere. Hoc etiam pro firmanda causa aliquid faciebat, quòd sermonem non sinit esse prolixiorem, & gratificatur iudici: mihi autem videtur & illi satisfactionem contrahere, sed videamus iterum dicta: Quoniam anteà multum concionatus erat Tertullus, ostendens quòd breuitati studeat, nõ dicit, audi causam: sed ne te diutius morer, oro vt audias pro tua humanitate. Fortasis sermonem sic instituit per humilitatem, vel etiam verè hoc humanitatis indicium erat, si possint multa dici, non interturbare si pauca quis dicat. Inuenimus enim virum illum pestilentem, Qui, inquit, & templum tentauit polluere. Igitur non polluit. Quid igitur si aliâs hoc fecit? minimè, alioqui etiam dixisset,

nunc

Universidad de Deusto
Biblioteca

nunc autem dicit, attentauit quidem. Hoc autem quo modo, non apponit, & sic causam Pauli exaggerauit, suam verò minuit. Quem & apprehendimus, inquit, & voluimus iudicare iuxta nostram legem. Superueniēs autem vi quidam cum multa vi à manibus nostris abduxit. Hic ostendit quòd coacti ad peregrina tribunalia veniunt, & quòd obturbassent eum nisi coëgisset ille, & quòd non fuerit officij illius abducere virum: nam quum iniusticiæ apud nos fuerint, & iudiciū apud nos fieri oportebat. Et quòd ita sit, vide quid deinceps dicat, Cū multa inquit vi. Vis erat. Ex quo potes cognoscere. Neque accusare audet. Erat enim ad veniā dandam facilis vir, neque simpliciter aderat. Deinde iterū ne videatur mētiri, Paulum suiipsius accusatorem adhibet. Et quo, inquit, potes diiudicās cognoscere. Mox & testes dictorum adsunt. Adiecerunt autem & Iudæi dicētes, hæc sic habere. En testes, qui & ipsi accusatores. At Paulus respondet, Sciēs te multis annis esse iustum iudicem. Non igitur peregrinus, neque extraneus, neq; nouator erat, quandoquidem à multis annis cognoscebat iudicem. Et bene addit, Iustum, ne ad principē sacerdotum respiciat, neque ad populū. Vide quo modo non prouocatus est ad contumeliā, neque erga accusatorē, quanuis etiam necessitas sit. Credens inquit, omnibus quæ in lege: hoc dixit, ostendens nullum hominem, qui resurrectionem futuram credit, tale quid vnquam facturum, quam & illi approbant. Non dixit de his quòd credunt his quæ in prophetis sunt scripta, neque enim credebant: sed hic omnibus credebat, non illi: quo modo autem, longum esset nunc dicere. Tāta dixit, & nusquàm Christi meminit. Ibi autem credens vt dixisset etiam de Christo addidit, Sed nunc moratur in resurrectionis sermone, vtpote in cōmuni dogmate, quod omnem seditionis suspicionem tollebat. Subditur & causa ascensus: Eleemosynas, inquit, & oblationes facturus in gentem meam veni, idq; per annos plures: quo modo igitur obturbaret eos, quibus vt eleemosynam faceret, tanta venerat via? Non cum turba, inquit, neque cum tumultu. Vbique seditionem inficiatur. Bene autem vocat etiam accusatores eos qui ab Asia, quos oportebat, inquit, tecum accusare, si quid in me habeant. Ita confidit mundus esse ab his de quibus accusabatur, quòd & illos aduocat, & non solùm eos qui ab Asia, sed etiam eos qui ex Hierusalem accusatores non reiicit. Quin & hos aduocat iterum adiicies, Vel hi ipsi dicant. Etenim ob hoc ab initio defatigati sunt, quòd resurrectionem prædicaret. Et bene sic faciebat. Hoc enim ostenso facilè etiam subiiciet, Christum resurrexisse. Quid inuenerunt, inquit, in me iniusticiæ, quum starem in concilio? In concilio dixit, ostendens quòd nihil inuenerint, non priuatim inquisitione facta, sed præsente multitudine, & diligenter diiudicāte. Quòd autem hæc vera dico, testes sunt qui de hoc accusant. Idcirco etiam dicebat, In hoc autem studeo, vt sine offendiculo conscientiam habeam erga deum & erga hominem. Perfecta est enim hæc virtus, quando neque hominibus damus occasiones, & apud deum curamus esse sine offendiculo. Qua voce clamauit in concilio. Etiam vim illorum manifestat dum dicit, clamauit. Non possunt dicere quòd prætextu eleemosynæ hæc fecerim, neque enim cum turba, neque cum tumultu hæc faciebam. Et aliter, Etiam inquisitione facta de hoc, nihil amplius inuentum est. Vidisti in periculis humanitatem? vidisti honestam linguam? & quo modo id vnum quærit, vt sua excuset, neque illos criminibus implicet, nisi quando defensio cogit, quemadmodum & Christus dicebat, Ego dæmonium non habeo, sed honoro patrem meum, vos autem non honorastis me. Hunc imitemur & nos, quoniam & ipse Christi imitator fuit. Si ille his qui vsque ad mortem ac cædē ceperant † nihil loquutus est durum: nos qua venia digni erimus, qui ad conuicium & contumeliæ verbum exasperamur, scelestos ac flagitiosissimos vocantes inimicos nostros, & quam excusationem habebimus dum nobis sunt inimici? Non audis, Qui honorat, seipsum honorat, nos autē nosipsos contumelia afficimus? Accusas quòd contumelia affectus es, quare igitur & ipse in hoc crimen incidis? Cur teipsum percutis? mane sine affectionibus, mane inuulnerabilis: non volens alium vulnerare, & teipsum iniicis in malum? Non sufficit nobis aliàs animæ tumultus, qui nullo concitante oritur, vt concupiscentiæ illiciæ, mœrores, tristicia, & quæcunque id genus, vt alios etiā super alios cumulemus? Et quo modo, inquit, possibile est, cum qui contumelia afficitur ferre? quo modo autem nō possibile dicoro. Vulnus nobis nascitur ex verbis? cicatrices in corporibus? quantum igitur nobis erit damnum? atq; ita si voluerimus, possumus ferre. Ponamus nobis legem, ne doleamus: dicamus nobisipsis, non est inimicus, infirmitatis est, verè enim ex infirmitate est. Quoniam quòd non sit inimiciciæ, neque malignitatis morum, volebat etiam ille continere, quanuis multis nominibus læsus sit. Si hoc consideraverimus solùm, quod infirmitatis est, portabimus & veniā dabimus illi, conabimúrque ne & ipsi cadamus. Cæterū rogo omnes qui præsentes estis, num sic philosophari poteritis? equidem opinor. Itaque inuitus te cō tumelia affecit, & nō volens, sed ab affectione coactus. Contineas te, non vides dæmoniacos? quemadmodū ille nō ab inimiciciis, quantùm ab infirmitate patitur, ita & nos non à natura contumeliarū mouemur, quātùm à nobisipsis: alioqui quo modo ferremus insanientes, similes contumelias inferentes. Item si amici essent qui conuiciis nos impetunt, vel etiā maiores, & sic feremus. Quo modo igitur non absurdum, quum tres sunt, amici, insanientes & maiores, & ferre possumus: pares autem honore vel inferiores, & non toleramus? Sæpe dixerunt, momentanea res, & ad ictum oculi durans. Parum fortes simus, & totum perfecimus: quantò maiore contumelia afficitur, tantò infirmior est illa. Audisti quando oporteat dolere: quando nos contumelia afficimus, & ille silebit, tunc ipse quidem fortior est, nos autem infirmi. Si autem diuersum fiat, etiā gaudere oportet, coronatus es, prædicatus es, & nec in palæstram deductus absque Sole & radio & puluere inimicicias ferēs, neq; complicitus illi, neq; datis ansis. At si volueris solùm, siue sedēs siue stans, accepisti magnā coronam, & non simpliciter magnam, sed multò maiorem quàm illi. Non est enim par & inimicum prosternere oppugnantem, & tela iræ vincere: vicisti neq; data ansa, prostrauisti affectionem quæ in te est, occidisti bestiam commotā, & rabidi furoris ora obturasti, quemadmodum pastor optimus. Domesticum bellum futurū erat & intestina pugna: nam sicut qui mœnia proximi obsident foris, intestina curāt oriri bella, & sic vincunt: Sic & qui contumelias iacit, si non excitarit affectiones nostras, non poterit vincere, si nō ipsi nos incenderimus. Ille profectò nullum robur habet, apud autem nos est iræ scintilla, vt tempestiuè accendatur, non contra nosipsos, neque vt multis malis immisceat.

Ioan. 8. f

† *al. præcesserunt.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

miſceat. Non videtis in domibus ignem reconditum, & non paſsim ſparſum,neque in fœno,neque in veſtibus,etiam flante vento non accendi:ſed licèt miniſtra lucernam habeat,etiam ſi coquus accendat,denunciatur ne iuxta ventum,neque iuxta tabulam, neq; in nocte hoc faciat:ſed quando ingruit nox,ſopimus illum, timentes ne fortè dormientibus nobis,quum nullus ſit qui iuuet accendatur,& omnes exurat.Hoc etiam in ira fiat. Ne omnino diſpergantur noſtræ rationes, ſed in profundo mentis ſeruentur,vt neque ventus à verbis aduerſarij facilè pertingat, ſed à nobis ſuſcipiatur ventus ſcientibus congruè illum tuto mouere.Si deforis ventum accipiat,neſcit modum . Sæpe etiam dormientibus nobis ventus ille incidit, & omnia quieſcere facit . Sit igitur ſic vt nobis ſolùm lucem accendat: accendit enim lucem ira,quando decenter fit. Et faces habeamus alias contra eos qui iniuſtè lædunt, contráque diabolum,ne omnino iaceat, neq; abiiciatur ſcintilla.In cogitationibus humilibus ſopiamus illum,non ſemper illo opus habemus,ſed quando operari quid oportet,& molhire,quãdo obſtinationem domare opus fuerit,quando condemnanda eſt anima. Quanta mala fecerunt ira & furor?Et hoc graue,quando in diuerſa excitamus,nõ iam illius ſumus domini, ſed alios expectamus. Vuſquiſque confunditur & erubeſcit vt veniat ad placandum alium. Vide diuidere quidem & diſcindere non erubeſcit,ſed ſit mali dux, accedere autẽ & diuiſum coniungere confunditur. Et idem accidit, vt ſi quis abſcindere quidem membrum nõ grauetur, congregare autem erubeſcat . Quid dicis homo, multùm lęſiſti,& ipſe author fuiſti pugnæ:Itaque iuſtus eris ſi prior abeas & concilies, vtpote qui cauſam ipſe præbueris.At læſus eſt,& ille author eſt:Igitur etiam propter hoc,vt magis te admirẽtur,vt quum primò & ſecũdò primatum habeas,vt qui non fueris inimiciciarum author:ita neque tu extendas vltrà inimicicias, forſan ille multorum conſcius ſecum confundetur ac erubeſcet.Sed ſuperbus eſt?verum hanc ob rem ne ſis tardus ad accedẽdum.Etenim duplex illius affectio eſt, nempe ira & ſuperbia.Tu cauſam dixiſti,propter quã prior accedere illum debes,quia ſanus es,& videre potes.Ille in tenebris eſt.Ita enim ſe habent ira ac ſuperbia.Tu autem qui ab his liber & ſanus accede, ad infirmum medicus.Ne quis dicat medicorum , quoniã infirmus eſt non vado, ſed propter hoc maximè vadat, quum viderit eum qui non potuit venire . Eos enim qui venire poſſunt,minus curant, eo quòd minus infirmi ſunt,nõ ſic agunt cum decumbentibus.An non videtur tibi infirmitate difficilior eſſe ſuperbia & ira? Nõne hæc quidem valido igni comparatur,illa autem inflato & languido corpori:Cogita quantum ſit ferre febrem & inflationem.Vade extingue ignem, potes enim per gratiam dei,quemadmodum aqua compeſcere incendiũ. Quid igitur ſi hoc ipſo magis extollatur, inquit? Nihil ad te,nam tu quidem quod tuum eſt feciſti, ille autem ſibiipſi imputet, ne condemnetur noſtra conſcientia, quaſi propter nos aliquid omiſſum ſit. Paſce inimicum tuum,hoc enim faciẽs accumulabis carbones ignis ſuper caput eius.Attamen quum hoc ſit,iubet abire & cõciliare & benefacere, nõ vt carbones ignis accumulemus,ſed vt ille hoc ſciens cõpeſcatur,vt tremat,vt terreatur beneficiis magis quàm inimicorũ amiciciis vel inſidiis.Non enim inimicus vltionis auidus, ita incõmodat odio habentem,ſicut qui prodeſt ac benefacit. Etenim qui vltionis eſt auidus, vel parum vel nihil incommodat.Qui autem bene facit , congerit carbones ignis ſuper caput eius.Igitur non eſt faciendum,ne accumulẽtur carbones? Sed alioqui in caput tuum vis carbones cumulari . Etenim hoc facit vltionis auiditas.Sed iubes amplius extendam?Minimẽ:tu enim hoc non facis,ſed ille beſtia aſperior:nam ſi tu beneféceris, & honoraris,& concilies,ſeruat ille inimicicias,ſibiipſi ignem accendit,ipſe ſuum exuſsit caput. Tu autem nihil ſenties,ne ſis deo magis miſericors, innumera alioqui feres mala . Immo neque ſi volueris poteris, neque in paruo : nam quantum diſtat cœlum à terra, tantum hominum conſilia à cõſiliis noſtris.Et iterum : Si vos, *Matth.7.b* inquit,quum ſitis mali, ſcitis dona bona dare filiis veſtris,quantò magis pater veſter?Sed excuſatio eſt ac cauillum.Ne cauillemur præcepta dei. Et quo modo cauillamur,inquit:Dixit:hoc faciens, carbones ignis cumulabis ſuper caput eius:tu autem dicis, Timeo inimicum,quia valde me læſit . Non hæc dicis? Quo modo autem omnino habebas inimicum ? times eum qui iniuſtè læſit,teipſum autem non times. Vtinam tui ipſius curam gereres, ne fac hoc animo, ſed magis alio . Sed non facis, nõ dico quòd carbones ignis cumulabis tibi,ſed etiam aliud amplius quiddam tibi dico, tantum fac.Hæc enim omnia vt te prouocet Paulus dicit, Spe pœnæ ſoluite inimicicias.Quoniam ita beſtialibus moribus pręditi ſumus,vt non feramus diligere inimicos, niſi vt aliquid patiantur expectemus, ſicut beſtiæ porrigit hunc panem.certè apoſtolis non hoc dixit Chri- *Matth.5.g* ſtus.Sed quid?vt ſitis ſimiles patri veſtro cœleſti.Et aliter,Fieri non poteſt vt benefaciens & beneficia accipiens,maneant inimici.Idcirco hæc poſuit , Quur tu in verbis philoſopharis,in operibus autem modum non ſeruas?Bene, non paſcis illum, ne carbones ignis coacerues ei.Igitur ne parcis,igitur amas & mente hoc facis?Scit deus an mente hoc dicas.Certè ſermonibus agis nobiſcum ſophiſtam . Curã geris inimici, & times ne puniaris?Igitur extinxiſti irã . Qui enim ſic diligit, vt ſuam vtilitatem contemnat propter ea quæ illi conducunt,non habet inimicum.Poteris hoc dicere,quãdiu ludimus in rebus non ludicris, & veniam non habentibus.Ideo depoſitis illis prętextibus,ne contemnamus leges diuinas, vt poſsimus beneplacẽtes domino, vitam præſentem deducere, & promiſſa bona aſſequi, Gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cui cum patre & ſancto ſpiritu ſit gloria, imperiũ, honor, nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum, Amen.

Diſtulit autem, inquit, *Felix illos probè tenens quæ de via illa,dicens,Quãdo Lyſias tribunus deſcenderit,pernoſcam veſtram cauſam.iuſſitq; centurionem vt cuſtodiret Paulum,ſineretq; cum relaxari,& nullum familiarium prohiberet miniſtrare vel accedere illum. Homilia LI.*

VIde quanta probatio,primùm quidem à multis,deinde multo tempore probatur,ne dicere poſsint ſublata iudicia : nam quoniã orator meminerat Lyſiæ, dicens quòd vi abduxerit illum, ſubdit tempeſtiuè Felicis verba, & inquit, Diſtulit autem Felix illos probè tenens quę de via illa: hoc eſt,dedita opera diſtulit, nõ opus habẽs vt diſcat, ſed volens repellere Iudæos, noluit dimittere propter illos.Punire iterum non poterat, impudens enim fuiſſet.Ideo & diſtulit dicens, *Quando Lyſias tribunus deſcẽderit, pernoſcam veſtram cauſam, iuſſitq; centurionem vt cuſtodiret Paulum,ſineretq; cum relaxari,& nullum familiarium prohiberet miniſtrare, vel accedere illum.* Sineretq; illum,inquit,relaxari.

Ita

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ita ipsum & ille à criminibus liberauit. Cur igitur si reliquit, detinet? illis gratificans, vel etiam expectans pecuniam se accepturum. Ideirco & reuocat Paulum. Et quòd ob hoc reuocarit, manifestum nobis facit scriptor addens ac dicens: *Post aliquot autem dies, quum aduenisset Felix cum Drusilla uxore sua, quæ erat Iudæa, accersiuit Paulum & audiuit ab eo fidem quæ est in Christum. Disputante autem illo de iustitia & temperantia, & de iudicio futuro, tremefactus Felix respondit, In præsentia abi, cæterùm opportunitatem nactus accersam te, simul & illud sperans fore vt pecunia daretur à Paulo vt solueret ipsum. Propter quod & frequenter accersens ipsum, loquebatur cum eo.* Vide quo modo veritatem habent quæ dicta. accersit autem illum subinde, non admirans illum neque laudans quæ dicebantur, neque credere volẽs. Sed quid? Expectans dandas sibi pecunias. Vide quo modo non occultat hic iudicis mentem, quanuis si condemnasset, non hoc fecisset, neque si voluisset audire accusatorem & maleuolum. Et vide Paulum quanuis cum principe loqueretur nihil dicere, eorum per quæ verisimile erat refocillari animam illius, sed talia è quibus etiam terretur & mente concutitur. Disputante enim, inquit, de iusticia, temperãtia & futuro iudicio, tremefactus est Felix. Tanta erat verborum Pauli vis, vt & principem terreãt. Et hic quidem accipit successorem, & relinquit hunc ligatum, quanuis certè non oportebat, sed finis erat imponẽdus: gratificans autem Iudæis reliquit illum, qui sic vrgebant, vt iterum assequantur, tametsi nullum apostolorum sic persequebantur, vrgẽtes tamen iterum abscedunt. Singulari dispensatione recedit è Hierusalem, sic se erga bestias illas habens, attamen volunt illum iterum duci illuc iudicandũ. Verùm & hoc loco statim dispensauit deus, non permittens principi. Verisimile enim illum nuper ad principatum euectum voluisse gratificari, sed non permittit deus. Postquam autem descenderunt, tum impudenter & grauiores fecerunt accusationes. Et quum non posset propter legem illum occîdere, iterum ad solitã consuetudinem suam confugiunt, sicut & Christum accusabant reum Cæsareæ maiestatis læsæ dicentes. Paulũ enim rationem reddere de peccatis in Cæsarem manifestum hoc erat, vnde & ipse interpretans, subdit:

Impletis autem annis duobus, accepit successorem Felix Porcium Festum. Volens autem gratiam præstare Iudæis, reliquit Paulum vinctum. Cap. XXV. *Festus ergo susceptæ prouinciæ post triduum ascendit Hierusalem, ab vrbe Cæsarea. Significauerunt q; illi principes sacerdotii, ac primores Iudæorũ de Paulo, & rogabant eum postulantes fauorem aduersus eum, vt accerseret eum Hierusalem, insidias intendentes, vt interficerent eum in via. Festus autem respondit, vt seruaretur quidẽ Paulus Cæsareæ, se verò breui illò profecturum. Qui ergo inter vos, inquit, potentes sunt, vnà nobiscum descendãt, & si quod est in hoc viro crimẽ, accusent eum. Demoratus autẽ inter eos diebus plus quàm octo, descendit Cæsaream, & postero die sedit pro tribunali, iussitque Paulum adduci. Qui quum perductus esset, circunsteterunt eum qui à Hierusalem descenderant Iudæi, multa & grauia crimina intendẽtes in Paulum, quæ non poterant probari Paulo pro se rationem reddẽte, quòd neque in legem Iudæorum, neque in templum, neque in Cæsarem peccasset. Porrò Festus Iudæis volens gratificari, respondens Paulo dixit, Vis Hierusalem ascendere, & illic iudicari apud me?* Vide quo modo & ille Iudæis gratificatur. Propter hoc iterum etiam illum perterret humanis vtens armis, & audi quo modo: Dixit autem Paulus, *Ad tribunal Cæsaris sto, vbi me oportet iudicari, Iudæos nihil læsi, sicut & tu melius nosti. Si enim nocui, & dignum morte feci aliquid, non detrecto mori. Si verò nihil est eorum de quibus hi me accusant, nullus me potest illis donare, Cæsarem appello.* Supra 23. c At hîc dixerit quis, Et quare quum audierit quòd etiã Romæ debebat testificari de me, quasi non credens hæc faciebat? Absit, sed vt valde credens. Imò magis tentantis fuisset fidere illa sententia, & innumeris seipsum immittere periculis, & dicere, Videamus num possit deus etiam sic eripere me: nõ facit autem hoc Paulus, sed affert quicquid ipse poterat, at totum permittit deo. Ex cuniculis autem & principem interim perstringit sic se defendens: Quasi hoc dicat, Si quidem iniustè ago, tene: si autem non iniustè ago, quid me exponis? Nullus me, inquit, potest donare. Metum ei incutit, vt non possit etiam si vellet donare. Quin etiam contra illos valuit defensio ob appellationem. *Tunc Festus loquutus cum concilio, respondit, Cæsarem appellasti, ad Cæsarem ibis.* Vide, rem hanc communicat Agrippæ, vt iterum alij fiant auditores, & rex, & exercitus, & Bernice. Deinde iterum subditur defensio:

Et quum dies aliquot transacti essent, Festus regi retulit causam Pauli dicens, Vir quidam relictus est à Felice vinctus, de quo quum venissem Hierusalem, significarunt mihi principes sacerdotum & seniores Iudæorum, postulantes aduersus illum sententiam: quibus respondi, Non est Romanis mos ob gratiam donare aliquem hominem, vt pereat, priusquàm is qui accusatur præsentes habeat accusatores, locúmque defendendi de crimine habeat. Quũ ergo huc conuenissent sine vlla dilatione, sequenti die sedens pro tribunali iussi adduci virum. De quo quum stetissent accusatores, nullum crimen intendebant super hisce rebus, de quibus ego suspicabar: sed quæstiones quasdam de sua superstitione habebant aduersus eum, & de quodã Iesu defuncto, quem affirmabat Paulus viuere. Hæsitans autẽ ego de huiusmodi quæstione, dicebam, num vellet ire Hierusalem, & ibi iudicari super istis. Paulus autem quum appellasset vt seruaretur Augusti cognitioni, iussi seruare eum, donec mitterem eum ad Cæsarem. Agrippa autem dixit ad eum, Volebam & ipse hominẽ audire. At ille, inquit, cras audies illum. Vide iterum accusari, non à Paulo, sed à principe. Significarũt, inquit, principes sacerdotum, & seniores Iudęorum, petentes contra illum sententiã, quibus ego respondi: Vide & quid respondet ad illorum confusionem: Non est mos Romanis donare aliquem hominem ob gratiam, vt pereat, priusquam ille rationẽ det. Impossibile est ita simpliciter donare. Vt autem iuxta consuetudinem egit, nõ inuenit causam, vnde de hac re anxius fit, & manifestũ hoc per ea quæ subdidit dicens, Hæsitans autẽ ego de huiusmodi quæstione. Sic dixit adumbrãs suum peccatum. Et ille quidem adumbrat. Agrippa autem concupiscit videre illum. Vide quòd semper repellũt principes inimicicias Iudaicas, & præter id quod iustum erat coguntur facere, & dilationis quęrunt prætextus. Non enim ignorãs differebat, sed sciens. Agrippa autem non solùm non repellebat, sed etiam audire vult, quod & admiratione dignum est. Vnde autem in desiderium venit, vt hominem videre vellet, qui licèt iniustè accusatus esset. Ita & hoc singulari dispensatione accidit. Ideirco & mulier eius simul audit, & auditu non priuatur. Et non simpliciter audit, sed cum magno honore. Tanto ferebatur desiderio: non enim nisi concupiuisset, quæsiuisset audire, neque vxorem sociam fecisset auditionis, nisi magna de illo sensisset. Mihi autem videtur etiam illam magno desiderio petiuisse. Et vide Paulum non de fide solùm & remissione peccatorum, sed etiam de operandis differere. Sed videamus iterum quæ dicta sunt: In præsentia abi, cæterùm opportunitatem nactus accersam te. Vide cæcitatem. Talia audiens, pecunias expectabat se sumpturum ab eo. Et nõ hoc solùm graue, sed etiam quum colloquutus esset non reliquit illum: sed vbi ad finem principatus venit, reliquit illum vinctum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

lum vinctum,vt gratificetur Iudęis,& ita non diuitias A
ſolum,ſed etiam gloriam diligebat.Quo modo pecu-
nias ſceleſte ab homine contrarium prędicante inqui-
ris?Quòd autem non accepit, manifeſtum ex eo quòd
non ſoluit eum à vinculis:etenim ſi accepiſſet,ſoluiſſet
eum.De temperãtia hic diſputabat, & ille ſperabat ſe à
tali pecunias accepturum,& petere quidem non aude-
bat.Tale enim peccatũ, meticuloſos facit & omnia ſu-
ſpicantes.Sperabat autem atque ita meritò illis gratifi-
cabatur, vtpote qui tanto ibi tẽpore principatum geſ-
ſerat.Itaque vbi prouinciam ſuſcepit Feſtus, ſignifica-
rant illi & principes ſacerdotum & primi Iudæorum
contra Paulum,inquit:ſtatim etiam in principio acceſ
ſerunt ſacerdotes non grauati etiam in Cæſaream ve-
nire,niſi præueniſſet veniens, vbi ſcilicet ſtatim vt ac-
cepit principatum,accedunt. Et quum deſcendiſſet in
Cæſaream,morabatur inter eos decem dies,dabaturq; B
opera,vt corrumperetur.Paulus autem erat in carcere.
Et obſecrabant illum,inquit,vt accerſeret eum in Hie-
ruſalem.Et quare fauorẽ petiuerunt ſi iuſtus eſt, vt mo-
riatur, ſed ſic & illi manifeſtæ factæ ſunt inſidiæ, quaſi
differens dicat: Viri qui ſimul præſentes videte hunc,
propter quem Iudæorum multitudo me rogauit.Nam
dum dicit, quòd petiuerint gratiam contra illum, in-
dicat rogaſſe, & ita iam volebant illum ad dicendam
ſententiam cogere, timentes Pauli linguam. Quid ti-
metis?quid vrgetis?Hoc enim inſinuat, quòd ille cuſto
ditur,nunquid fugit?Igitur qui in vobis,inquit,poten-
tes accuſent illum.Iterum accuſatores in Cæſarea.Et i-
terum educitur Paulus.Sequenti autem die,ſedens pro
tribunali ait.Vide ſtatim vt venit, ſedit pro tribunali,
ſic illum impellebant magno ſtudio, ſic vrgebant.Ita-
que quandiu nondum honore tanto à Iudæis habitus, C
rectè reſpondit:poſtquàm autem venit Hieruſalem, &
ipſe gratificatur eis, nõ ſimpliciter autem gratificatur,
ſed cũ dolo hoc facit.Et quo modo audi:ſubdit enim,
Vis ne Hieroſolyma aſcendens iudicari de his à me?
Quaſi diceret,non illis do te, ſed ipſe iudex ero. Hoc
autem dicẽs illius arbitrio permittit, vt honore ipſum
attrahat:nam ſi hoc imperaſſet, valde impudẽs viſum
fuiſſet,ſi abduceret illuc eum,qui ibi non fuiſſet redar-
gutus.Paulus autem non dixit, Non volo, ne fortè &
aſperiorem redderet iudicem,ſed iterum liberè loqui-
tur ac inquit, Ad tribunal Cæſaris ſto, vbi me oportet
iudicari.Magna eſt libertas ſermonis.Et vide vt ratio-
cinatur, quaſi enim hoc dicat ſe excuſans. Eiecerunt
me illi ſemel, & hoc putant accuſare, quòd oſtendunt
me peccaſſe in Cęſarem,apud illum quem lęſi volo iu-
dicari. Vt enim hoc dixit, ſubdit: Iudæis nihil nocui, D
quod etiã tu melius noſti. Perſtringit illum iam quaſi
etiam gratificantem Iudæis. Poſteà quia perſtrinxerat,
iterum diluit ſermonem,addens: Itaque ſiquidem in-
iuſtè egi, vel dignum aliquid morte feci, non recuſo
mori. Contra meipſum fero ſententiam, inquit. Hoc
non eſt ſe perdentis,ſed multum de innocentia ſua be-
ne conſcij. Nam cum libertate, etiam firmari cauſam
oportebat,ita vt aliis metus incutiatur. Si autem nihil
eſt eorum de quibus me accuſant,nullus me poteſt do-
nare, etiamſi velit,inquit, non poterit.Non dixit non
dignus ſum mori, neque abſolui, ſed paratus ſum iu-
dicari apud Cæſarem. Interim & ſomnij memor, fi-
dentius prouocat. Et non dixit, tu, ſed nullus. Et ap-
poſuit, Cæſarem appello:ne in illum contumeliam ia-
ctet.Tunc Feſtus collocutus cum concilio, reſpondit,
Cæſarem appellaſti, ad Cæſarem ibis.Vidiſti quo mo-

do gratificetur?Gratia enim erat colloqui cum accuſa-
toribus:Quod corruptæ ſententiæ eſt & ordinis indi-
ciarij cõfuſi.Vide iterum illius prorogari iudicium, &
inſidias fieri,occaſionem prædicationi.Hæc enim diſ-
penſantur,vt ita cum facultate & cuſtodia abducatur
in Hieruſalem,quaſi nullus inſidietur: non enim idem
fuerit,ſimpliciter venire,& in tali lite venire. Hoc etiã
conuenire fecit Iudæos illic. Deinde iterum mora fit,
dum ille verſatur Hieroſolymis, vt diſcas quòd licèt
tempus ſit,nihil inſidiæ illi prævalent,deo non concede-
nte.Agrippas autem rex & Bernice deſcenderant in
Cæſaream.Hic Agrippa qui & Herodes,alius mihi eſſe
videtur,vt ſit quartus ille poſt eum qui Iacobum occi-
dit.Vide inimicos inuoluntarios ſimul operari, vt ita
magnum fiat auditorium.Deſiderio audiendi labora-
bat Agrippa, & non ſimpliciter audit,ſed cũ apparatu.
Et vide defenſionem quam princeps dicit. Cùm autẽ
ille prouocaſſet ad Auguſtum, Iudicaui mittere illum,
de quo certum quid domino ſcribere non poſſum.Sic
ſcribit Feſtus,& inuulgatur crudelitas Iudaica. Quum
enim hæc princeps diceret,ſuſpectus non erat. Idcirco
autem dicit.Et ita etiam ab illo condemnantur Iudæi.
Poſtquàm autem omnes cõtra illos ſententiam dede-
runt,tunc adiicit pœnam deus. Obſerua autem. Con-
demnabat Lyſias, cõdemnabat Felix, condẽnabat Fe-
ſtus, & hi gratificabantur eis, condemnabat Agrippa.
Quid vltrà?condemnabant illos & Phariſæi: & quòd
condemnabat,audi illum dicentẽ, nullam cauſam at-
tulerunt, quam ego ſuſpicabar. Etiam attulerunt, ſed
non conuicerunt.Nam inſidiæ quidẽ & flagitium hãc
ſuſpicionem pariebãt. Inquiſitio autem tollebat pror-
ſus.Et de quodam Ieſu mortuo inquit. Meritò de quo-
dam dicit,vtpote principatum gerens, taliaq; non cu-
rans.Ob hanc cauſam, etiam ego hæſitans dixit de in-
quiſitione horum.Certè harum rerum inquiſitio reue-
ra talis iudicis aures tranſcendit. Et ſi hæſitas & anxius
es,quur in Hieruſalem trahis? Propterea & Paulus non
volens ab ipſo iudicari,Cæſarem appellat dicens, Ego
ad tribunal Cæſaris ſto, vbi me oportet iudicari. Ete-
nim de hoc accuſarant. Audis appellationem? audis
inſidias Iudæorum? audis ſeditionem? Hæc omnia A-
grippam in deſiderium audiendi excitarunt.Et dat Fe
ſtus gratiam, & fit poſteà Paulus clarior. Talia inſidiæ
conciliarunt.Si hæc non fuiſſent, nullus horum prin-
cipum dignatus eſſet eum audire, cum tanto ſilentio,
tantàque patientia. Et videtur quidẽ docere & ratio-
nem reddere, ſed magis magna cum dignitate con-
cionatur.Itaque ne putemus rem grauem eſſe inſidias,
modò nobisipſis non inſidiemur,nullus nobis inſidia-
ri poterit, imò inſidiantur quidem, nihil autem no-
cent,ſed etiam proſunt nobis plurimum. Et ita in no-
ſtra poteſtate ſitum eſt, & quod malè habemus, & non
malè habemus.Ecce teſtificor & magna voce dico,tu-
báque clarius, & ſi fieri poſſet, è ſublimi clamare non
detrectarem, quòd Chriſtianum nullus homo ſuper
terram habitans nocere poteſt.Et quid dico, nullus ho
mo?neque ipſe dæmon, tyrannus,diabolus, ſi non ipſe
ſeipſum lædat, tametſi quoduis malum nobis quis in-
tentare voluerit,fruſtra tentabit. Quemadmodum e-
nim nullus homo angelum ſuper terram nocet,ita ne-
que homo hominem, ſed neque ipſe alium nocere po-
terit, quandiu bonus fuerit. Quid igitur illi conferen-
dum, quando neque noceri neque nocere poteſt?hoc
enim illo non minus eſt, non velle nocere alium. Igi-
tur angelus quis eſt etiam deo ſimilis. Talis enim &

deus eſt,

Universidad de Deusto
Biblioteca

deus est, sed ille quidem natura, hic autem proposito, A neque igitur incommodari poterit, neque incommodare alium. Quod autem non potest, ne putes impotentiam: contrarium enim impotentia est, sed quòd non capax est dico: natura enim illa neque damni capax est, neque incommodare alium potest, quoniam & hoc alterum damnum. Aliter nobis ipsis non nocemus quàm nocendo alium, & grauissima peccata nostra ex iniusticia erga nos fiunt, & ita etiam propter hoc Christianus non potest noceri, quia neque nocere potest. Quo modo autem nocendo alios nosipsos non nocemus? Agè singillatim res persequamur, & sermonem detegamus. Exempli gratia: Lædat quis iniustè, contumelia afficiat, fraude decipiat, quem nocuit ille? nónne seipsum prius? Hoc certè cunctis manifestum. Alij enim damnum est in pecunia, ipsi verò in anima. Iterum inuideat alius, quem nam nocuit & ta- B lis? nónne seipsum? Talis est enim iniusticiæ natura, vt primùm noceat eum qui parit plurimum, alium autem perquàm parum, imò nihil nocet: sed etiam prodest. At nihil fide dignum dixi. Sit igitur (maximè enim in his & totum consistit) pauper pecunias habens paucas, & necessario cibo abundans: alius autem dives & abundans, & multam habens facultatem, accipiat ea quæ sunt pauperis, nudúmque illum reddat ac tradat fami, ipse autem delicatè versetur in his quæ iniustè ei abstulit. Talis nõ solum nihil illum nocuit, sed etiam ei profuit: sibi autem ipsi non solum non profuit, sed etiã damnosus fuit. Quo modo? primùm quidem à sua mala conscientia flagellatur, & quotidie extimulatur, & ab omnibus condemnatur. Deinde in futuro iudicio. Sed quòd ille quidem damnum accipit, ex his satis manifestum. Quo modo autem vtilitatem C capiet ille, dic? Quia magnum lucrum est generosè ferre afflictiones. Est enim solutio peccatorum grauiter affligi, est philosophiæ schola, est virtutis doctrina. Videamus igitur vter est in malis, hic an ille? Ille quidem si fuerit virtute præditus fortiter tolerabit, hic autem quotidie in tremore erit ac suspicione. Vter igitur læsus est, hic an ille? Fabulas dicis, inquit, quando enim quis non habet quod edat & cogitur plorare, & omnibus destitui, vel ire mendicatum, & non accipere: nónne animam & corpus simul perdit? Mercedes tu dicis: ego rem ipsam commonstro. Dic enim oro, nullus ne diuitum destituitur notis? Quid igitur? nunquid huius rei causa est paupertas? Sed fame non premitur. Et quid hoc? maius erit iudicium, quando cum diuitiis hoc fecerit: neque diuitiæ fortem reddunt, ne- D que infirmum inopia, alioqui nullus opulentorum miseram ageret vitam, nullúsque pauperum sibiipsi subcharus fuisset. Quòd autem sermones vestri fabula sint, hinc faciam manifestum. Dic igitur, Paulus ne in diuitiis vel in paupertate fuit, fame laborauit vel non? *Corin.11.f* Possumus illum audire dicentem, In fame & afflictione. Prophetæ fame premebantur vel non? etiam illi non recipiebant quod opus eis. Iterum Paulum mihi profers, iterum prophetas decem ac viginti homines. Sed vnde vis? Multos quosdam, inquit, ostende mihi ferre paupertatem fortiter. Sed rarum semper quod tale, & pauci boni. Si vis autem rem per seipsam exquiramus. Videamus cuius cura maior vel molestior, & cuius tolerabilior: nónne hic pro necessario alimento sollicitus est, ille autem pro innumeris rebus, de necessario non anxius? Famem non timet dives, sed alia timet, sæpe de salute sua. Non est sine solicitudine cibi quem edat, inops, sed caret alia solicitudine, & habet securitatem, quietem, & tranquillitatem. Et aliter: Si non est malum, sed bonũ iniustè agere, quare confundimur, quare occultamus, quare dũ probris afficimur indignamur, & molestè ferimus? Si non est bonum, iniustè affligi, quare super ea re gloriamur, & litigamus? Vis discere quo modo hoc sit illo melius? vide vt in vtrisque vtrique se habeant. Quare leges, quare iudicia, quare supplicia? nónne propter illos quasi ægrotantes? Sed magna interim est voluptas, inquit. Futura nunc prætereamus, & præsentia exquiramus. Quid miserius viro talem habente suspicionẽ? quid ad ruendum procliuius? quid putrius? nónne in naufragio semper est? licèt iustum quiddam faciat, non creditur ob facultates eius, ab omnibus condemnatur: omnes enim qui iuxta se habitant, accusatores habet. non potest vti amicicia. Nullus enim statim vellet amicus fieri hominis, qui in tali existimatione est, ne particeps fiat suspicionis, & grauetur etiam ipse inuidia: vt bestiam auersantur omnes, vt pestiferum & naturæ hostem & homicidam, & improbum hominem. Si ad tribunal venerit is qui iniuria affecit, accusatore non habet opus, opinione quæ de illo habetur, quouis accusatore magis crimen intendente. At non ita agit qui iniuste affligitur, sed omnes habet defensores, condolentes, manum porrigentes, in securitate stat. Si bonum est iniuste agere, fateatur quis se esse iniustum: si autem hoc non audet, quid nam vt bonum aggreditur? Videamus autem quo modo etiam in nobis ipsis, quanta fiũt mala. Dic enim, oro, si aliquid quod in nobis relicta mensura sua, aliam cupiat, & vellet splen relicto suo loco, alienum cum suo arripere: nónne morbus esset? si humidum quod in nobis, impleret omnia, nónne fieret corpus fluxum? & iterum si cholera cum illo latitudinem quærat, & vbique diffundatur sanguis. Quid autem in anima ira, concupiscentia, & alia omnia? si trãsgrediantur mensuram, nónne se simul disperdunt? Ita & cibus, si plus quàm concoqui potest sumatur, morbis corpus infestat. Vnde enim podagræ? vnde pendula rigidáque corpora, nónne ab immodicis cibis? Iterum in corpore si plus vellet accipere oculus, vel plus videre quàm ei prefinitũ, vel maius lumen accipiat: hoc quod super mensurã est, nocebit magis, quàm proderit. Cogita autem, quoniam si quum bonum quoddã lux sit, & perit oculus: si plus viderit quando fulgidiora aspicit, quàm mẽsura sua postulat: quid faceret lux si mala esset? Et auris si maiorem sonum accipiat, mẽtem facit attonitam. Mens quãdo cogitat quæ supra se sunt, obstupescit: Etiam quod plus est quàm opus nobis, perdit. Hoc est enim auaricia quam πλεονεξίαν vocant, plus habere, quàm constitutum est. Sic certè & in pecuniis, quando voluerimus plura onera imponere, licèt non sentiamus, molestam in nobis educamus bestiam, multa habentes, multis egentes, innumeris curis nos immittimus, multas diabolo præbentes occasiones: propterea diabolus apud diuites non habet opus vllo labore: Parati enim sunt ob diuitiarum farcinam procliues, vt illi seruiant. At non ita habent pauperes, sed planè diuerso modo. Ita res illæ per seipsas perdunt. Vnde oro vt abstineatis ab harum concupiscentia, vt possimus euadere diaboli laqueos, & apprehensa virtute, bona æterna assequi, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & sancto spiritu sit gloria, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Postera

Universidad de Deusto
Biblioteca

Postero autem die quum venisset Agrippa & Bernice, cũ multo apparatu, & ingressi essent in auditorium cum tribunis & viris principalibus ciuitatis, iubente Festo adductus est Paulus. Homilia LII.

VIde quale auditorium congregatur Paulo, cũ viris principalibus ciuitatis. Princeps enim & rex stipatoribus suis omnibus congregatis occurrunt, & cum ipsis tribuni & primi ciuitatis affuerũt. Hos enim vocat principales & τοὺς κατ' ἐξοχὴν, id est, eos qui in excellentia. Deinde & Paulus adducitur, & vide quo modo ipse ductus prædicatur à Festo: non solum enim illum nõ accusat criminum, sed etiam pro eo rationem reddit, & quid dicit?

Agrippa rex, & omnes qui simul adestis nobiscum viri. Videtis hunc hominem, de quo omnis multitudo Iudæorum interpellauit me & in Hierusalem, & hîc, acclamantes non oportere eum amplius viuere. Ego verò comperi eum nihil morte dignum admisisse. Cæterùm quum ille appellarit Augustum, statui mittere eum, de quo quid certum scribam domino, non habeo. Quapropter produxi eum ad vos, & maximè ad te rex Agrippa. Iniquum enim mihi videtur mittere vinctum, & crimina de quibus accusatur, non significare. Vide quo modo illos quidem accusat, hunc autem absoluit. O iusticiæ abundantia testimonia, vt condemnet non inuenit princeps, etiam plurima inquisitione facta. Illi autem hunc morte dignum esse dicebant: Ego verò comperi, inquit, nihil dignum morte feciisse illum.

De quo quid certum scribam domino, non habeo. Et hoc ad candorem Pauli pertinet, quòd iudex non habet aliquid de illo scribendũ. *Quapropter produxi illum ad vos. Iniquum enim mihi videtur esse mittere vinctum, & crimina de quibus accusatur non significare.* Vide in quàm magnas angustias Iudæi principes immiscuerint. Quid igitur Agrippas de his volens aliquid discere, dicebat: *Permittitur tibi pro te loqui.* Magno audiendi desiderio, vt dicat adhortatur rex. Paulus autẽ nunc magna libertate loquitur, non assentãs, sed propter hoc beatum se esse dicẽs, quòd loquatur ei qui omnia sciat, & quòd propter hoc, nam & hoc prætendit, dicens: *Tunc Paulus extenta manu, rationem reddebat: Super omnibus de quibus accusor à Iudæis rex Agrippa, existimo me beatum, qui coram te rationem redditurus sum hodie, quum tu maximè sis gnarus Iudaicarum & consuetudinum, & quæstionum. Quapropter obsecro, vt me lõganimiter audias.*

Ca. XXVI.

Profectò si malè sibi conscius fuisset, turbari oportebat, quòd loqueretur apud eum qui omnia sciat, sed hoc à pura conscientia proficiscitur non declinare iudicem probè omnia scientem quę facta sunt, & gaudere. Quapropter obsecro, vt me longanimiter audias. Quoniam sermonem erat producturus, & aliquid de se ipso dicturus, propter hoc præoccupans obsecrabat, ac dicit: *Itaque vitam quidem meam, quam egi ab adolescentia, quæ ab initio fuit in gente mea in Hierusalem, nouerunt omnes Iudæi, qui prius nouerant me ab initio, si velint testimonium ferre, quòd secundum exquisitissimam sectam nostræ religionis vixerim Phariseus.* Vult dicere, Quo modo seditiosus fuissem, qui talis fui adulescens, taléque habeo testimonium ab omnibus? Deinde & à secta probationem addit: Secundum exactissimam, inquit, sectam religionis vixi. Et quoniam iterum verisimile quosdam dicere: Quid si secta quidem admirabilis, tu autem malus? vide quo modo obiectionem castigat, testes dicens omnes Iudæos, qui ipsius vel vitam, vel conuersationem norunt. *Sciunt enim omnes Iudæi, qui prius nouerunt me ab initio, si velint testimonium ferre. Et nunc spe repromissionis fretus, quæ ad patres nostros facta est à deo, sto iudicio subiectus, ad quam duodecim tribus nostræ instanter nocte ac die colentes deum sperant se peruenturas, de qua spe accusor, ô rex à Iudæis. Cur incredibile iudicatur apud vos, si deus mortuos suscitat?* Duas rationes de resurrectione ponit, vnam quidem à prophetis, & nõ adducit prophetam, sed illam Iudæorum esse opinionem dicit: alteram autem & fortiorem quæ à rebus ipsis. Qualis igitur hæc? quia dicebat Christum à mortuis resurrexisse, & instruit etiam illam rationibus, enarrãs primùm suam insaniam diligenter, deinde etiam cum laude Iudæorum. Nocte & die seruiendo sperant, inquit, se peruenturas. Et ita licet non essem vitæ irreprehensibilis, propter hæc non oportebat iudicari ô rex Agrippa. Subditur & alia ratio: Cur incredibile iudicatur apud vos, si deus excitet mortuos? An non hæc opinio viget? Si enim in hoc dogmate non educati fuissent, nunc autem intentaretur vt crimen, forsan quis iure sermonem non recepisset. Mox dicit, quo modo persequebatur, habet etiam hoc artificium. Et sacerdotum principes adducit testes, & externas ciuitates, & quòd audierit dicentem sibi: Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Deinde ostendit etiam misericordiam dei, quia etiam quum persequeretur ipsum Saulus, ei apparuit, & non mihi soli benefecit, sed etiam aliis misit doctorem. Ostendit autem & prophetiam quam audiuit: In hoc apparui tibi, eripiens te ex populo & gentibus ad quas te mitto. Hæc omnia ostendens dicebat: *Et ego quidem existimabam me aduersus nomen Iesu Nazareni multa repugnando facturum, quod & feci Hierusalem,* Suprà 8.a *& multos sanctorum ego carceribus inclusi, potestate acceptâ & quũ occiderentur, detuli sententiam. Et per omnes synagogas frequenter puniens eos compellebam blasphemare: & amplius insaniens in eos, persequebar etiam vsque in exteras ciuitates. Quarum rerum studio quum irem Damascum cum authoritate & permissu principum sacerdotum, die medio, rex, in via vidi è cœlo supra splendorem Solis, circunfulsisse me lumen, & eos qui mecum faciebant iter. Quum autem omnes nos decidissemus in terram, audiui vocem loquentem ad me, ac dicentem Hebraica lingua: Saule Saule, quid me persequeris? Durum est tibi contra stimulos calcitrare. Ego autem dixi: Quis es domine? At ille dixit: Ego sum Iesus quem tu persequeris. Sed exurge, & sta super pedes tuos. Ad hoc enim apparui tibi, vt constituam te ministrum ac testem, & eorum quæ vidisti, & eorum in quibus apparebo tibi, eripiens te à populo & gentibus ad quas te mitto, vt aperias oculos eorum, vt conuertantur à tenebris ad lucem, & à potestate satanæ ad deum, vt accipiant remissionem peccatorum, & sortem inter eos qui sanctificati sunt per fidem quæ est erga me.* Considera quàm mansuetè loquitur. Deus, inquit, dixit ad me, quia apparui tibi vt constituam te ministrum ac testem, & eorum quæ vidisti, & eorum in quibus apparebo tibi eripiens te à populo ac gentibus ad quas te mitto, vt aperias oculos eorum, vt conuertantur à tenebris ad lucem, & à potestate satanæ ad deum, vt accipiant remissionem peccatorum. Quasi diceret, his credidi, hac visione me adduxit, & sic persuasit vt nihil differrem. *Vnde, rex Agrippa, non fui inobediens cœlesti visioni, sed his qui sunt Damasci & Hierusalem, & per omnem regionem Iudææ, deinde & gentibus annunciabam vt pœnitentiam agerent, & conuerterentur ad deum, opera facientes digna his qui pœnitentiam egissent.* Suprà 13. & 14. Igitur ipse etiam alios erudiens vitam optimam, quo modo seditionis & contentionis, inquit, fuissem author? Hac ex causa Iudæi comprehensum me in templo tentauerunt interficere.

Auxilium igitur nactus dei vsque in hodiernum diem sto testificans tum parvo, tum magno, nihil aliud dicens, quàm ea quæ prophetæ prædixerunt futura esse, & Moses, an passurus fuerit Christus, an primus ex resurrectione mortuorum lumen annunciaturus sit populo & gentibus. Suprà 22.a Vide vt sermo eius adulatione careat, & totum

Universidad de Deusto
Biblioteca

& totum adscribat deo. Vide & libertatem sermonis. Sed neque nunc desisto. Vide certitudinem, à prophetis enim confirmor, an passurus fuerit Christus, an primus ex resurrectione lumen annunciaturus. Quia primus Christus surgens, iam non moritur: manifestum ex hoc quòd omnibus denunciat, & de se ipsis hoc expectent. Deinde Festus vt vidit libertatem, quoniã ad regem loquebatur, non auertens se ab aspectu eius, quasi passus esset quippiam, dicit, Insanis Paule. Quòd autem hoc passus sit, audi cætera: *Hæc autem illo differente, Festus magna voce dicebat, Insanis Paule: multæ te literæ ad insaniam conuerterunt.* Quid igitur Paulus? cum mansuetudine respõdens, inquit: *Non insanio potentissime Feste, sed veritatis ac sobrietatis verba loquor.* Postea etiã causam docet, propter quam ad regem sermonem conuertit. *Scit enim de his rex apud quem & libere loquor, latere enim eum nihil horum arbitror. Non est enim in angulo hoc gestum. Credis rex Agrippa prophetis? Scio quòd credis.* Hoc sic dixit, quasi detrahẽs & dicẽs ad illos: Scio quòd omnia scit exactè, & oportebat quidem primos vos hæc scire. Id enim sequentia declarãt. Non est in angulo actum hoc, sed non voluistis. Credis rex Agrippa prophetis? Scio quòd credis. *Agrippa autem ad Paulum dicebat: In paruo persuades me fieri Christianũ. Paulus vero dixit, Optarim à deo non solum in paruo, verumetiam in magno, non te modo, sed omnes etiam qui me audiunt hodie fieri tales qualis ego sum, exceptis hisce vinculis.* Vide quo modo precatur, dicẽs: Optarim ego à deo. In paruo, hoc est, propter exiguum. Et non simpliciter orat, sed extendit orationem. Tales, inquit, opto fieri omnes, non solum te, qualis & ego sum. Deinde apponit, Exceptis vinculis istis. Non molestè ferens propter vincula, neque erubescens propter quod ligatus erat. Hoc enim erat ei quasi aliud quiddam gloria dignum, sed ad illorũ suspicionem respiciens hoc dixit, propterea addidit, Exceptis vinculis his. Sed videamus iterũ quæ dicta sunt: Postero igitur die, vt in auditorium ingressi sunt, iubente Festo adductus est Paulus. Destiterant iam Iudæi ob illius appellationem, & tunc clarum fit spectaculum. Cum multo enim apparatu rex & omnis multitudo Iudæorum affuerunt, non illi quidem, & alij non, sed omnes. Multitudo Iudæorum, inquit, omnis interpellauit me Hierosolymis & hic, acclamantiũ non debere hunc vltrà viuere. O insaniam. Clamabant, oportere illum mori, dicentes. Hinc ostendit, quòd iustè appellarit Cæsarem. Quandoquidem nihil poterant illi dicere, sed insaniebant, merito ad illum vadit. Vt examinatione à vobis facta habeam quod scribam, inquit. Vides quàm sæpe causa examinatur, & defensionis huius authores sunt Iudæi, quam cognituri erant etiam Romæ. Super omnibus de quibus accusor rex Agrippa, inquit, censeo me beatum, qui coram te rationẽ redditurus sum. Vide quo modo inuoluntarij & suæ maliciæ, & virtutũ præcones fiunt etiam apud regem, ita vt magnificẽtius adducatur Paulus, quàm si absque vinculis veniisset. Nõ vltra enim vt seductor ac præstigiator, postquam à tantis iudicibus dimissus fuit, adducebatur. Igitur omnib⁹ relictis apud quos educatus & natus fuit, non simpliciter, sed ab omni suspicione purus Romam vadit. Et non dixit, Quid nam, semel appellaui Cæsarẽ, sæpissime examinatus sum, quandiu examinabor? Sed quid? Iterum paratus est reddere rationem, etiam apud eum cui res Iudaicæ maxime notæ erant. Proinde & cum magna libertate loquitur, vtpote iam in ipsum nullum habentibus dominium, qui in iudicium traxerant: & quanuis non essent vltra domini, sed prævalebat appellationis vis, de omnibus tamen copiosè rationem reddit, & nõ de illis dicit, & alia omittit. Et ferè hæc in responsione sua dicit. Accusant vt seditiosum, accusant vt hæreticum, & quòd templum profanauí, de omnibus rationẽ reddo. Itaque vitam quidem meam ab adulescentia, sciunt omnes quidem Iudæi. Vnde ipsi accusatores testes sunt, abhorrere mores meos à seditionibus. Quod etiam ante hoc dicit: Sectator existens paternarum traditionum, id & hic insinuat, dicens: Vitam meam ab adulescentia. Et quando omnis populus aderat, inuocabat illorum testimonium: non autem facit hoc solum, sed etiam apud Festum. Et iterum hoc loco quando plurimi aderant. Illuc autem non multa defensione opus erat defendentibus ipsum Lysiæ literis. Sciũt omnes Iudæi, qui antea me cognouerunt. Et non dicit qualis sua vita, sed relinquit illorum cõscientiæ & arbitrio. Rem autem totam in sectam reiicit, ostendens hinc, quòd eam non delegisset, si malus esset ac improbus. Propter resurrectionem igitur istã sto iudicio subiectus. Ista & apud illos in precibus petitur, propter hãc orant, propter hanc deũ colunt, vt hanc assequantur, hanc ego annuncio, & de spe hac accusor. Nonne insaniẽtium est, omnia quidem facere, vt hãc assequaris, eum autem qui in illam credit fugare? Itaque ego censebam contra nomen domini Iesu Nazareni, oportere multa facere, hoc est, censeo quòd cum hæc facerem, non eram discipulus Christi, sed hostis potius. Vnde & fide dignus sit testis, quòd plurima faciens & expugnans credentes, & suadens blasphemias, & omnia mouẽs, ciuitates & principes, & per seipsum hæc faciens, repente mutatus est. Deinde iterum testes qui simul aderant ponit. Mox ostendit se iuste ac merito credidisse, & à luce, & à prophetis, & ab euentu, & ab his quæ nunc facta. Subdidit enim: In Meridie vidi circunfulgentem me, & eos qui mecum erant, lucem. Vide saltem quo modo & à prophetis, & ab his fidem illis facit, ne videatur noua afferre, quanuis magna posset dicere, iterum ad prophetas confugit, & ea in medio ponit. Igitur hoc quidem credibilius, vtpote nuper factum: sed quoniam solus vidit, denuo prophetarũ authoritate cõfirmat. Et vide quòd ipse non similiter in iudicio & ecclesia agit: nam illic quidem dicit, quòd occidistis: hic autem nihil tale, ne scilicet magis furorem illorum succendat: at illhuc ipsum ostendens vt dixit, an passurus Christus, à crimine illos liberat. Igitur id quod ego annuncio, num resurrexerit à mortuis, à prophetis ostendo. Etenim & prophetæ hoc annunciant. Igitur sermonem qui idem est cum prophetarum dictis susci pite. Quoniam autẽ visionem dixerat, nunc etiã audacius opera dicit. Et qualia hæc? Vt aperias, inquit, oculos, & cõuertas à tenebris ad lucem, & à potestate satanæ ad deum. Ad hoc enim apparui tibi, inquit, nõ vt puniam, sed vt apostolum te faciam. Vide, ostendit mala quibus increduli constringuntur, satanam & tenebras: sicut & bona credentium, lucem deum, ac sortem sanctorum. Et non simpliciter hortatur ad pœnitentiam, sed vult vt etiam admirabilis vita agatur. Vide etiam vbique gentes commemoratas in sermone, nam qui aderant, ex gentibus erant. Testificans, inquit, tum paruo, tum magno: hoc est, nobili ac ignobili. Hoc etiam propter milites dixit. Postea relicto defensionis negocio, ad docendum ingreditur. Vnde etiam Festus illi dicit: Insanis. Mox ne videatur ipse doctor esse, adducit prophetas ac Mosem, An passurus, inquit, Christus, an primus ex resurrectione mortuorum lucem annũciaturus sit populo ac gẽtibus.

Rom. 6. a

Galat. 1. c

Universidad de Deusto
Biblioteca

Festus magna voce inquit: Adeo furore & ira vox illa A erat plena. Quid igitur Paulus? Non est, inquit, in angulo hoc gestum. Hic dicit de cruce & resurrectione, & ꝙ dogma hoc in totum orbem emanarit. Credis, inquit, rex Agrippa? Non dixit, resurrectioni: sed, prophetis. Deinde præoccupat illum, ac dicit: Scio quòd credis. Ad quem etiam Agrippa: In paruo me persuades fieri Christianum. Non intellexit Paulus quid sit, in paruo: Et putauit quòd, ex paruo: vnde & ad hoc respondet, tam idiota erat. Et nō dixit, vellem: sed optarim: & precor non solum te, sed etiam omnes audientes. Vide sermonē ab adulatione liberum. *Precor*, inquit, *hodie omnes fieri tales qualis ego sum, exceptis vinculis istis.* Vide qui gloriatur vinculis, qui profert illas sicut catenam auream, is ea nunc deprecatur. Et ne mireris: infirmiores adhuc erant, & attemperabat illis sermonē: alioqui quòd vincula magnifacit, audi quoniam semper in epistolis om- B
Ephe.2.a nibus præponit aliis, dicēs: Paulus vinctus Iesu Christi.
2.Tim.1.b Et iterum: Huius gratia circumposita est catena, sed ser
Ibidem.a mo domini alligatus non est. Et vsque ad vincula quasi malefactor. Vide non solum vincula, sed etiam quòd vt malefactor habitus proposuit amplificans vinculorum gloriam. Duplex autem pœna, & quòd ligatus erat, & quòd vt impostor. Nam siquidem vinctus esset, vtpote bene agens, consolationem quandam habuisset: nunc autem vt malefactor, & in malis deprehensus, attamen nihil hæc curabat. *Talis est anima cœlesti amore sublimis*: nam cum ij qui fœdis amoribus capiūtur, nihil putāt vel glorioſum, vel precioſum, quàm quòd ipſorum cōcupiſcentiis ſeruit: id enim ſolum glorioſum ac honeſtum putant, & amaſia fit eis omnia: multo magis qui tali amore flagrant nihili faciūt precioſa. Si autem non conſideramus quæ dicuntur, haud C mirum eſt. Imperiti enim ſumus huius philoſophiæ. Qui enim igne Chriſti captus fuerit, talis fit, qualis eſſet homo ſolus ſuper terram habitans, adeo nihil curæ ei eſt gloria & ignominia: ſed quemadmodum ſi ſolus habitaret nihil curaret, ita & talis quoque non curaret. Tentationes autem ſic contemnit ac flagella & carceres, quaſi in alieno corpore pateretur, vel quemadmodum ſi adamantinum poſſideret corpus. Ea autem quæ ſuauia ſunt in hac vita, ita ridet & non ſentit, ſicut nos vel ipſi mortui corpora mortua. Tantum autem abeſt, ne ab affectione quadam capiantur: quātum aurum, quod igne probatur, à macula abſcedit. Et ſicut muſcæ in medium flammæ incidunt, ſed fugiunt: ita & affectiones illis accedere non audēt. Et vellem horum exempla vobis proponere poſſem, quoniam autem inopes ſumus, neceſſe eſt ad illum ipſum confugiamus. D
Vide igitur vt ille erga totum mundum affectus fuerit:
Galat.6.d Mihi mundus, inquit, crucifixus eſt, & ego mundo: hoc
eſt, mortuus ſum mundo, & ille mihi mortuus. Et ite-
Ibidē.2.d rum: Viuo autem non iam ego, viuit autem in me Chriſtus. Hoc ſolius Pauli fuerit dicere, nos autem intātum abſumus, quantum cœlum à terra. Vnde noſtrum erat, vt præ verecundia nos abſcondamus, & neque os aperire audeamus. Quòd autem præſentia quaſi in ſolitu-
2.Cor.4.d dine eſſet, ſpectabat, audi illum dicentem: Non conſiderantibus nobis quæ videntur, ſed quę non videntur. Quid dicis? nónne pugnant verba iſta? Inuiſibilia enim non videmus, viſibilia autem videmus. Quales habebas oculos, tales ſunt qui à Chriſto dati. Sicut enim hi viſibilia quidem vident, inuiſibilia autem non vident, ita illi contrà. Nullus inuiſibilia videns, viſibilia videt: nullus viſibilia videns, inuiſibilia videt. Nónne etiam no-

biſcum hoc fit? Quando enim collecta mente cogitamus aliquid inuiſibile, ſublimes nobis fiunt efficaces illi oculi. Contemnamus gloriam, rideri velimus magis quàm laudari: nam qui ridetur quidem, nihil incommodatur: qui autem laudatur, multum. Ne magnifaciamus ea quæ homines terrēt, ſed quemadmodum de his qui pueros terrent ſentimus, eos enim nō admiramur: nam quiſquis terret, pueros terret. Virum enim terrere nullus poteſt. Et quemadmodum terrentes ſupercilia ſurrigunt, vel aliter vultum diſtorquent, vt torue videant: at ſanum & manſuetum oculum habentes facere, hoc non poſſent: ita & hi perſpicacem mentis vultū torquent. Atque ita manſuetum & bonæ animæ hominē nullus terruerit, ſed reuereamur omnes, veneremur. Non videtis quo modo terribilis etiam omnibus nobis inuiſus eſt, & abominabilis? Quid enim eſt, quòd ſolum terret, & ipſum non horremus? nónne beſtias? nōne voces? nónne aſpectus? nónne loca? nónne aëra? vtpote tenebras? Ne igitur magnum putemus, ſi homines terreant vos: nam primum quidem nullus homo facit. Secundum non magnum eſt, ſi nos reſpuant. Sed magnum eſt bonum, & magna eſt virtus. Et vide quo modo magna. Ipſam admiramur & magnifacimus, tametſi res quibus conſtat vt miſeras habemus. Quis enim non beatum dicit philoſophum, tametſi paupertas & quæ id genus, miſera eſſe videntur? Quando igitur claret per ea quæ eſſe videntur miſera, vide quàm excellēs eſt ipſa. *Magnifacis homo potentiam? Et qualis potentia dic oro, ordinata eſt? Ab hominibus factus es potēs, intus ordina teipſum.* Princeps eſt, non qui vocatus eſt, ſed qui vere eſt. Sicut enim rex neque medicum, neque rhetorem facit: ita neque principem, non enim literæ vel nomen principem faciūt. Inſuper ſi vis, extruat quis officinam medicorum, habeat etiam diſcipulos, habeat & inſtrumenta & pharmaca, & ingrediatur ad ægrotos: nunquid ſufficient hæc, vt præſtent nobis medicum? Minime, ſed opus eſt arte, & ſine illa non ſolum hæc nihil proſunt, ſed etiam damnoſa. Ei enim qui nō eſt medicus, melius fuerit neq; pharmaca habere: nam qui non habet, neque ſeruat, neque perdit: qui autem habet, peſſundat, neſciens illis vti. Quoniam non in natura pharmacorum eſt ſalus ſolum, ſed etiā in arte adhibentis. Hoc enim niſi ſit, omnia corrumpuntur. Talis etiam princeps eſt, habet inſtrumenta, vocem, iram, lictores, proſcriptiones, mulctas, dona, laudes, habet & pharmaca, leges: habet officinam, tribunal: habet diſcipulos, milites: at ſine medica arte illa ei non proderūt. Iudex medicus eſt animarum, non corporum. Si autem ille tantam habet corporum curam, multo magis cura habenda animæ, quoniam & anima maior eſt corpore. Igitur nomen habere principis, non eſt eſſe principem. Vocantur & alij magnis nominibus, vt Paulus, Petrus, Iacobus, Ioannes, ſed non propter nomina ſunt id quod vocantur: quemadmodum & ego, licet eodem quo ille vocer nomine, non tamen vna & eadem cum illo res vocabulo vocor, non ſum Ioannes, ſed vocor Ioannes: ita & illi non ſunt principes, ſed vocantur. Sunt illi principes etiam ſine his, ſicut & medicus, licet arte non vtatur, habeat autem illam in anima, & medicus eſt. Sunt principes, ſuiipſorum principes. Tria enim hæc ſunt animæ, domus, ciuitas, orbis: & via quadam res procedunt. Oportet igitur præficiendum domui, & ædificaturum illam, prius animam ſuam componere, domus enim ipſius eſt. Si autem ſuam non poterit, vbi vna anima, vbi vnus dominus, vbi ſemper ſecum

cum habitat, quo modo alios ædificabit? Qui animam suam componere potest, partim faciendo vt regat, partim vt regatur, hic etiam domum poterit. Qui autē domum, idem & ciuitatem. Et qui ciuitatem, etiā orbem. Si autem animam nō poterit, quo modo orbem poterit? Hæc à me dicta sunt, ne sic stupescat principatus, vt videamus, quid nam sit principatus. Ferè enim non est principatus, sed derisio, & seruitus, & multa alia quis dixerit? Dic oro, Quid est propriū principis? Nonne prodesse & bene facere subditis? Quid igitur si hoc nō fuerit? Quo modo aliis proderit, qui sibi ipsi non prodest? Qui multos perturbationum impetus in anima habet, quo modo aliorum affectiones curabit? Ita & voluptas, non est ipsa voluptas, sed alia. Quemadmodum princeps demonstratus est, nō hic, sed alius: ita & qui in deliciis, non hic, sed alius. Nam videtur mihi quidem esse voluptas, voluptate frui, & gulæ ac ventri indulgere. Esto enim comedat, bibat, lasciuiat, deinde curam habeat, ac mœreat: nū poterit hic esse in deliciis? Non igitur edere ac bibere voluptas est, sed in voluptate esse. Esto quis aridum manducet panem, & impleatur cū lętitia. Igitur hoc fuerit voluptas? Videam° igitur ad quē illa veniat, Ad diuites, vel nō diuites? Neq; ad hos simpliciter, neq; ad illos, sed ad eos qui ita suā præparārant animam, ne multos habeant tristiciarū fomites. Et qualis est hæc vita? forsan dicet quis, Video enim vos omnes audiendi auidos, quæ sit vita hæc, quæ nullum mœrorem habet. Igitur cōfessum sit à vobis primum, quòd hæc voluptas sit: hæ deliciæ sint, quando mœror nō interturbat, & non petat à me carnem ac sanguinem, & condimenta, & vestes sericas, & mensæ abundantiam. At si ostendero absq; his præsentem vitam illam, hanc voluptatem dilige, hanc vitam. Multa enim quia non reputantur necessaria, afferunt nobis tristiciā. Vter igitur magis contristabitur, qui nihil horum curat, vel qui curat? Et qui metuit vicissitudines ac mutationes, vel qui non metuit: qui inuidiam, qui odium, qui calūnias, qui insidias, qui iacturam timet, vel qui illorum expers est: qui plurib° indiget, vel nullo: qui innumeris seruit, vel qui liber: qui innumeris op° habet, vel qui nullis: qui vnum dominum timet, vel qui plurimos? Igitur maior hic voluptas est. Itaque hanc sectemur, & ne simus erga terrena ita affecti: sed rideamus omnem huius vitæ apparatum, & frugaliter viuamus, vt possimus iucundam vitam hanc transigere, & promissa bona assequi, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre simul ac sancto spiritu sit gloria, imperium, honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Surrexit autem & præses ac Bernice, & qui assidebant eis. Et cum secessisset, loquebantur inter sese, dicentes: Nihil morte, aut vinculis dignum fecit homo iste. Agrippa autem dixit, Dimitti poterat homo ille, si non appellasset Cæsarem.

Homilia liij.

VIde quo modo iterum pro illo suffragia ferūt. Etiam postquam dixit, Insanis: absoluunt illum, dicentes, nec morte, nec vinculis dignū: & omnino dimisissent, nisi Cæsarē appellasset: sed hoc singulari dispensatione contigit, nō hoc autem solum, sed etiam quòd cū vinculis vadit. Propter hoc dicebat, vsque ad vincula: quasi malefactor. Nā si Christus cum impiis reputatus est, multo magis ille: sed quemadmodum ille gloriam non curauit, ita nec hic. Admirabile enim est, quòd mixtus inter illos, nihil dā-
.XXVII. ni ab eis accipit. *Postquam autem decretum est, vt nos nauigaremus in Italiam, tradiderunt & Paulum & quosdam alios Centurioni, nomine Iulio, cohortis Augustæ. Conscensa autem naue Adramytina nauigatori, iuxta loca Asiæ soluimus, perseuerante nobiscum Aristarcho Macedone Thessalonicense. Sequenti autem die appulimus Sidonē.* Vide quousq; comitatur & Aristarchus. Bene etiā vtiliter adest ille, qui in Macedonia omnia quę acta erant annunciaturus. *Humaniterq; Iulius Paulo tractato, permisit vt profectus ad amicos ab illis curaretur. Et inde cum soluissemus subnauigauimus iuxta Cyprum, eo quòd venti essent cōtrarij.* Permisit, inquit, Iulius Paulo humaniter tractato. Bene faciebat hoc permittendo: vt profectus ad notos, curaretur. Verisimile enim erat, illum valde afflictum à vinculis, à metu, & circunductione. Vide quo modo neque hoc occultat, quòd voluit curam habere. Iterum tentationes, iterum venti cōtrarij: vide per omnia vitam sanctorum sic contexi. Effugerant tribunal, & faciunt naufragium, ac ferunt tempestatem: quod & manifestat subdens, *Tunc pelagus quod est inter Ciliciam & Pamphiliam emensi peruenimus Myram, quæ est Lyciæ. Et ibi Centurio nactus naucm Alexandrinam nauigantem in Italiam, transtulit nos in illam.* Nactus, inquit, nauem Alexandrinam. Merito inuenitur, ita vt & illi annuncient in Asia quid Paulo acciderit, & hi in Lycia. Vide deum nihil innouare, neq; mutare, sed permittere illum nauigare ventis importunis. Sed etiam sic miraculum operatur: nam vt secure nauigent, non permisit illis in mari, sed semper iuxta terram nauigabant. *Et cum multis diebus tarde nauigaremus: & vix deuenissemus contra Gnidum, prohibente nos vēto, adnauigauimus Creta iuxta Salmonem. Et vix prætcrlegentes illam, peruenimus in locum quendam, qui vocatur Calilimenes, iuxta quem prope ciuitas Lasea. Multo autem tempore peracto, & cum esset iam nauigatio periculosa, eo quòd ieiunio iam defecti erant viri, admonebat eos Paulus, dicens eis: Viri, video quòd cum iniuria multóque damno, non solum oneris & nauis, sed etiam animarum periculosa futura sit nauigatio. Centurio autem gubernatori & nauclero magis credebat, quàm his quæ dicebantur à Paulo.* Ieiunium hic opinor dici, quod Iudæi seruant. Nam post Pentecosten, exierant illinc post multum tempus, ita vt in ipsa ferè hyeme venerint in partes Cretæ. Et hoc quoq; non paruum miraculum, quòd illi propter hunc seruati fuerunt. Viri, video quòd cum iniuria multóque damno non solum oneris & nauis, sed etiam animarum nostrarum, periculosa futura sit nauigatio. Itaque Paulus iubebat manere, & futura prædicebat. Illi autem cum festinarent, & ob locum quoque prohiberentur, volebāt in Phœnice hybernare. *Et cum aptus portus non esset ad hybernandum, complures ceperunt consilium soluendi illinc, si quo modo possent, peruenire Phœnicen illic hybernare. Is est portus Cretæ, spectans ad Africum & ad Chorum. Aspirante autem Austro, cati se proposito compotes, quum soluissent Asson, prætcrlegebant Cretam. Verum haud multo post coortus est contra ipsum ventus Typhonicus, qui vocatur Euroaquilo: quumque correpta esset nauis, nec posset obniti vento, data naui flatibus, ferebamur: in insulam autem quandam deuecti, quæ vocatur Clauda, vix potuimus obtinere scapham. Qua sublata adiutoriis vtebantur, subcingentes nauim, timētes ne in Syrtim inciderent, demisso velo sic ferebantur. Cum autē vehementi tempestate iactaremur, sequenti die iactum fecerunt, ac tertio die nostris manibus armamenta nauis proiecimus: porrò neque Sole, neque syderibus apparentibus ad complures dies & tempestate non exigua imminente, iam ablata erat omnis spes salutis nostræ. Tunc stans Paulus in medio illorum, dixit.* Vide post tātam tempestatem nec importunus, nec insolens illis loquitur: sed volens, vt vel in posterum credant: vnde & quæ facta erant, in testimonium assumit veritatis dicendorum. Et duo prædicit, Et quòd in insulam exeūdum il-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lis,& quòd nauis peritura:qui autẽ in illa ſaluandi ſint, id quod non erat cõiecturæ ſed prophetiæ,& quòd Cæſari aſsiſtendus eſſet. Quod autem dixit, Donauit tibi deus omnes: non erat arrogantiæ,ſed volentis adduci ad fidem nauigationis ſocios, non vt ipſi gratiam haberent,ſed vt credant his quæ ab ipſo dicebantur,ſic dixit.Quod autem dictũ Paulo,donauit tibi eos:tantundem eſt,digni quidem erant qui perirent,quoniam inobedientes fuerunt, verũtamen in tui gratiam hoc fit. Cum autem eſſet multa inedia, Paulus ſtans in medio eorum,dixit: *Oportebat quidem,ô viri audito me,non ſoluere à Creta,nec accerſere nobis iniuriam hanc & iacturam. Et nũc hortor, vt bono animo ſitis.Iactura enim animæ nullã erit ex nobis, ſed tantum nauis. Aſtitit enim mihi hac nocte angelus dei, cuius ſum ego, quem & colo,dicens,Ne timeas Paule, Cæſari te oportet ſiſti. Et ecce donauit tibi deus omnes qui nauigant tecum.Propter quod bono animo eſtote viri.Credo enim deo,quòd ſic erit,quemadmodum dictũ eſt mihi.In inſulam autem quandam oportet nos eiici. Sed poſtquã quartadecima nox ſuperuenit, nauigantibus nobis in Adria circa mediũ noctis,ſuſpicabantur nautæ apparere ſibi aliquam regionem, qui & demiſſa bolide repererũt paſſus viginti, ac puſillum inde digreſſi rurſumq; demiſſa bolide repererunt paſſus quindecim, timentesq; ne in aſpera loca inciderent, de puppi iactis anchoris quatuor optabant diẽ oriri.Nautis vero quærẽtibus fugere è nau,cum dimiſiſſent ſcapham in mare,ſub prætextu velut è prora anchoras extenſuri: dixit Paulus Centurioni,ac militibus,Niſi hi in naui manſerint, vos ſalui fieri non poteſtis.Tunc abſciderunt milites funes ſcaphæ, & paſſi ſunt eam excidere.* Hic oſtẽdit quòd nautæ fugam inituri erant nõ credentes dicto.Ideo & dixit,Si hi fugerint,vos ſeruari non poteſtis.Non propter hoc dixit,ſed vt detineat illos,& prophetia non excidant.Vide quaſi in eccleſia erudiri illos philoſophiam Pauli,quos & è mediis ſeruat periculis:& mira diſpenſatione non creditur Paulo,vt poſtquam rem experiãtur,credant, quod & factum eſt. Et iterum hortatur vt ſumãt cibum,& obtemperant, & ipſe primus accipit,non ſermone ſolum,ſed etiã opere, ſuadens quòd nihil nocitura ſit tempeſtas,ſed magis etiam illorum animas lucrifactura ſit. *Et quum dies inciperet oriri, hortabatur Paulus omnes ſumere cibum, dicens: Dies hic decimuſquartus eſt quòd expectãtes ieiuni permanetis nihil accipiẽtes,propter quod hortor vos vt ſumatis cibum:hoc enim ad ſalutẽ veſtram pertinet,quia nullius veſtrum capillus de capite cadet. Et cum hæc dixiſſet,ſumpto pane gratias egit deo in conſpectu omniũ,& cum fregiſſet cœpit edere.Porrò animis iam recreatis omnium, ſumpſerunt & ipſi cibum.Eramus vero vniuerſæ animæ in naui ducentæ ſeptuagintaſex,& ſatiati cibo alleuiabant nauem eiicientes triticum in mare.Dum autem dies eſſet,terram non agnoſcebant: ſinũ vero quendam animaduerterunt habentem littus in quod cogitabãt ſi poſſent impingere naucm.Et cum anchoras ſuſtuliſſent,committebant ſe mari ſimul laxatis iuncturis gubernaculorum,& ſublato artemone ad auræ flatum tendebant ad littus.Et cum incidiſſent in locum bimarem,impegerunt nauem:ac prora quidem infixa manebat immobilis,puppis vero ſoluebatur à vi vndarum.* Iterum tẽtat diabolus obſiſtere prophetiæ,& volebant quoſdam interficere,ſed non permiſit Centurio,vt Paulum ſeruet,adeo illum iam familiariter diligebat. Militum autem conſilium erat, vt vinctos occiderent,ne quis cum enataſſet, effugeret. At Centurio volens ſeruare Paulum, compeſcuit eos à conſilio,iuſsitq; vt qui poſſent natare abiicerent ſe primos,& in terram euaderent,cæteriq; partim in tabulis, partim in quibuſdam nauis fragmẽtis.Et ſic factum eſt vt omnes incolumes euaderent in terram. *Et cum euaſiſſent,tunc cognouerunt quòd Melite inſula vocetur.* Vides quãtum bonum factum eſt ex tempeſtate? Non igitur erat, ex derelictione.Et quo modo,inquit,ferebant, cum nihil ederent,nullúmq; cibum ſumerent? Timor tenebat illos, & appetitum cibi negabat extreme periclitaturis. Igitur quod factum eſt,à tempore erat: maximum autẽ miraculum, quòd in tali tempore à periculis mediis ſeruati ſunt,& ipſe & propter ipſum cæteri. Et ſublato artemone ad venti flatum cõtendebant ad littus. Hoc dixit oſtendere volens violentiã quam ſuſtinebant in tẽpeſtate.Sæpe enim non ſic faciunt.Ideo & deduxerunt carbaſa,hoc eſt,velum, id quod fit vbi vehementer flat ventus,vt impediatur venti violẽtia.Hæc autem patiebantur in Adria,vbi ſeruari difficile. Eramus autẽ in nauí animæ omnes ducentæ ſeptuagintaſex.Et vnde manifeſtum quòd tot erant qui ſimul nauigabãt? Veriſimile erat illos rogaſſe cauſam propter quam nauigant, & didiciſſe omnia:qui & nihil edebant,quia nulla erat eis cura cibi,eo quòd non erat vulgare periculum.Et vide quo modo Paulo non ſimpliciter accidit dilatio nauigationis, & intempeſtiua nauigatio, ſed facit illud doctrinæ tempus. Nõ parum autem fuerit,ſiquidẽ hi omnes crediderunt.Sed videamus iterum quæ dicta ſunt: *Hic ſupra 27.8*

Multo iam tempore tranſacto cum eſſet iam periculoſa nauigatio admonebat Paulus,dicens illis, Viri,video quòd cum iniuria & damno futura eſt nauigatio. Vide quàm alienus eſt à faſtu.Ne videatur prophetizare,ſed quaſi à cõiectura dicere:Video,inquit. Nõ enim ſuſcepiſſent,ſtatim ſi hoc dixiſſet.Prius igitur prophetizat,& dicit, deus cui ſeruio, inducens illos: quo modo igitur non fuiſſet cum iactura animarum? Fuiſſet vtiq;, niſi deus ſeruaſſet:certe quantum ad rei naturam pertinet,periiſſent,ſed deus prohibuit. Centurio autem, inquit,gubernatori magis credebat,quàm his quę dicebãtur à Paulo: vt oſtendatur quòd non à coniectura hæc dicebat,gubernator contraria dicit, idq; experiẽtia clarus.Ita non erant à coniectura quæ dicebantur. Cũ autem portus,inquit, non eſſet idoneus ad hybernãdum. Vides & locus docet non eſſe à coniectura. Imò multi illi à coniectura loquebantur,qui & inde ſuadebãt ſoluendum,Sed nulla illis inde vtilitas:inciderũt enim in tempeſtatem,& iacturam eorum quæ vehebant,faciũt. Ideo & hoc manifeſtans ſubdidit:Cum autem vehemẽti tempeſtate iactaremur, noſtris manibus armamenta nauis proiecim°.Ne poſthac poſsint eſſe increduli,hæc fieri permittuntur.Et oritur magna tempeſtas,& ingẽtes tenebræ fiunt: poſtea ne pereant, etiam triticum eiicitur,& omnia. Hoc enim eſt,armamenta nauis proiecimus:cum autẽ eſſet multa inedia dixit Paulus, Oportebat morem gerentes mihi,lucrifeciſſe id iacturæ. Vide quo modo non parua ad audiendum conferebant, tempeſtas,inquam,& tenebræ. Et vide quo modo credit Cẽturio,vt & ſcapham relinquat & perdat. Quòd autem nautæ nondum crediderunt, & poſtea credunt ne mireris.Etenim genus illorum impudens quodãmodo eſt,& ad credendum durius,Tu autem etiam ſapiẽtiam Pauli hinc conſidera. Non enim increpat & exaſperatur,ſed manſuete ſic: Oportebat,inquit. Sciebat enim quòd calamitoſis nõ eſt acceptus obiurgator, ſed vbi etiam plures calamitates præterierint,ſit acceptior. Igitur tunc aggreditur quando omnis ſpes ſalutis ſublata,tunc & vtilia prædicit. Vt autẽ decimaquarta nox facta eſt,inquit,timẽtes optabant diem fieri. Ne quis dicat quòd nihil fuerit,hoc addidit,oſtendens omnia facta:quòd autẽ facta ſint,timor teſtabatur. Optabãt,inquit,diem fieri timentes.Et locus difficilis erat. Etenim per Adriam hæc cõtingunt,& erat magna inedia. Hic decimuſquartus dies eſt,quòd expectãtes ieiuni permanetis.

Caput XXVIII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

netis. Ita omnia docet eos in medio fuisse mortis. Ideo subdit, Obsecro vos vt sumatis cibum, hoc enim ad salutem vestram fuerit: hoc est, ne forsan fame pereatis, cibum sumite. Vt autem panem accepit, gratias egit deo. Vide quòd ille gratias agit, propter ea quæ facta sunt: non solum illos confirmauit, sed etiam alacres facit. Eramus autem, inquit, omnes animæ in naui ducentæ septuagintasex. De his dicebat, iactura animæ ne vnius quidem erit ex nobis. Hoc ex satis persuasa anima proficiscebatur, dicere quòd ne vna quidem anima peritura esset. Satiati autem cibo, alleuiabant nauim eiicientes triticum. Vides, cum hoc quòd accipiunt cibum, credunt solum, & sic iam totum in Paulum reiiciebant. Ita vt etiam triticum eiicerent. Vide illos & humana facere, & non prohibere Paulum. Quando autem, inquit, dies factus est, laxarunt iuncturas: destruitur nauis in die, ne metu pereant, vt videas re ipsa prophetiam. Militum autem consilium erat, vt occiderent vinctos. Vides etiam per hoc Paulo grati facti sunt. Nam propter illum non permisit eos occidi Centurio, ita mihi videtur ex confesso mali fuisse, ita vt occidere illos vellent: sed non est factum, consilio impedito. Alij autem in tabulis efferebantur, & omnes ita seruati sunt, & prophetia sic impleta est. Non enim ante multos annos prædixerat, sed naturam euentuum sequens: omnia enim erant supra spem, & per suam salutem didicerunt quis esset Paulus. Si autem diceret quis, quare non & nauim seruauit? vt discant quale periculum euaserint, quia nõ totum fiebat humano adiutorio, sed manu dei, quę absque naue seruauit. Atq; ita iusti licet in tempestate sint, licet in mari, licet in pelago nihil graue patiũtur, quin & alios secum seruant. Si nauigantes, periclitantes, & naufragium sustinentes, si & vincti per Paulum seruati sunt, cogita quid est esse virum sanctum in domo: multæ enim tempestates etiam nobis incumbunt his multo grauiores, sed potest deus etiam nos donare, modò credamus sanctis sicut illi, si fecerimus quæ præcipiunt. Non enim simpliciter seruantur, sed etiã ipsi fidem attulerunt: licet vinctus esset sanctus maiora solutis operatur. Et considera hoc hic factum. Solutus Centurio vincto illo habebat opus. Gubernator peritus, non gubernante egebat. Non enim talem gubernabat scaphã, sed orbis ecclesiam, qui didicerat ab illo maris domino non humana arte, sed spirituali scientia in naui illa multa naufragia, multas procellas, spiritus malicię, intus pugnas, foris timores: atque ita hic reuera gubernator erat. Vide oro omnem vitam nostram sic constitutam, nunc enim misericordia fruimur, nunc autem tempestas incidit, nunc ob propriam stulticiã & ignauiam in multa incidimus grauia, immo hoc fit, quòd non audimus Paulum festinantes aliquò ire, quò ille non iubet. Quippe etiamnum nauigationis nostræ socius est, licet non ligatus vt tũc. Adhortatur etiamnum & dicit his qui in mari hoc, Attendite vobis ipsis, ingredientur post meam abitionem lupi rapaces ad vos. Et iterum, In nouissimis temporibus instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes, auari, arrogantes. Hic enim omnium importunissimus spiritus est. Maneamus igitur vbi iubet, in fide scilicet, in securo portu. Ipsum magis audiamus, quàm gubernatorem qui est in nobis, rationem inquam. Ne ea quæ hæc suggerit, faciamus: ne ea quæ nauclerus, sed quæ Paulus iubet, qui plurimas tutus transiit tempestates: ne experientia discamus, sed ante experientiam discamus vitare contumeliam & damnum. Audi quid dicat, Qui

2.Tim.3.d

A volunt ditari, incidunt in tentationem. Credamus ei. 1.Tim.6.b
Vide enim quid his qui non crediderunt, acciderit. Et iterum alia ex causa, vnde sint naufragia dicit, Qui sanè, inquit, naufragium fecerunt circa fidem, tu autem mane in his quæ didicisti. Credamus Paulo etiam si in
media tempestate simus, omnino à periculis liberabi- 2.Tim.3.d
mur, etiam si quatuordecim noctium inedia vexati simus, etiamsi spes salutis exciderit, etiamsi in tenebris simus ac caligine, credentes ei à periculo liberabimur. Nauim esse putemus vniuersum orbem, & in hoc malefactores & multis flagitiis turpes, & alios quidẽ principes, alios vero vinctos, alios autem iustos qualis Paulus, alios demum vinctos & peccatis astrictos. Itaque si quidem Paulo crediderimus non vincti peribimus, sed etiam soluemur. Donat etiam nos illi deus. An negas peccata & affectiones grauia esse vincula: non solæ ma
B nus vinctæ sunt, sed totus homo. Dic oro, Nõne si quis multas possidens pecunias, eas non erogat neque insumit, sed retinet, parsimonia grauius, quàm indisruptis vinculis ligatur? Item quando quis fato se subiicit, nõnne hic iterum aliis ligatus est vinculis? item si superstitiosis traditionibus & symbolis, nõnne quouis vinculo illa molestiora? Adde si concupiscentiæ irrationabili & fœdo amori, quis nobis hæc vincula rumpet? Profecto deo opus est vt soluantur: & sufficit quidem vno periclitari malo: quando autem vincula & tempestas iunguntur, cogita quantum erit tunc periculum? Quid enim non sufficit ad perdendum, nõnne fames? nõnne tempestas? malicia simul nauigantium? temporis importunitas? at contra hæc omnia stat Pauli claritas. Sic sanè etiam nunc. Retineamus apud nos sanctos, nec erit tempestas, immo etiam si fuerit tempestas, erit serenitas
C ac tranquillitas, & à periculis liberatio. Quoniam vidua illa sanctum hospitio habebat, etiam filij eius mors 4.Reg.4.f
soluta est, & rediuiuum accepit puerum. Vbi pedes sanctorum ingrediuntur, nihil erit quod contristet, etiam si quid fiat, id ad probationem maioremque dei gloriam pertinet. Assuesce, vt pauimenta domus à talibus calcentur pedibus, & non calcabit dæmon illic, & valde merito: nam sicut vbi fragrantia est, ibi nõ habet locum graueolentia: ita vbi sanctum est vnguentum, ibi suffocatur dæmon, lætificat simul agentes, animam recreat, odorem diffundit. Vbi spinæ, ibi bestiæ: vbi hospitalitas, ibi non sunt spinæ. Misericordia ingrediens, quauis falce melius sentes exsecat, quouis igne violentius exurit. Ne timeas. Reuerentur sanctorum vestigia,
sicut leonem vulpes. Iustus enim, inquit, vt leo confidit. Prouer.28.a
Introducamus hos leones in domum, & omnes exigẽtur bestiæ, non clamantibus, sed simpliciter loquentibus illis. Non enim leonis rugitus bestias sic fugat, vt
D iusti oratio dæmones: si loquetur solum, deuolant. Et vbi nũc sunt, inquit, tales? vbique si crediderimus nos, si quæsiuerimus, si solicite indagauerimus. Vbi quæsiuisti, dic oro, quando hoc tibi fuit curæ? Si autem non quæris, ne mireris si non inueneris. Qui enim quærit, Matt.7.b
inuenit, non qui non quærit. Audi eos qui in solitudinibus sunt, abiice aurum & argentum, vbique terrarum sunt: etiamsi in domo non recipias, accede tu ad illum, fias cum viro, ad domicilium illius vade, vt possis etiã benedictione frui: magna enim ab illis est benedictio, quam assequi studeamus, vt illorum precibus adiuti, misericordia dei fruamur gratia vnigeniti illius, cui cum patre, simul ac sancto spiritu gloria, imperium, honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Barbari vero præstabant non vulgarem humanitatem nobis. Accensa enim pyra recipiebāt nos omnes propter imbrem qui imminebat & propter frigus. Quum congregasset autem Paulus sarmentorum multitudinem, & imposuisset in ignem, vipera à calore prorepens, inuasit manum eius.

Homilia liiij.

PRæstabant, inquit, non vulgarem humanitatem nobis Barbari, accensa pyra: alioqui nulla salutis vtilitas fuisset perditura illos tempestate. Deinde Paulus sumpta sarmenta posuit in ignem. Vide illum operantem, vide illum nusquam temere miracula faciētem, sed ob necessitatem. Et cum tempestas oriretur, non sine causa prophetizabat: & hic sarmenta imponit, ignarus omnis fastus, vt ita seruet illos, fruantúrque calore. Postea vipera apprehendit manum illius. Vt autem viderunt Barbari pendentem bestiam à manu eius, dicebant inter se, Omnino homicida est homo iste, quem seruatum in mari, vltio non sinit viuere. Bene etiā hoc permissum est, vt & illi viderent, ac loquerentur talia, vt futuro miraculo non discredant. Et vide illos honeste inter se loquentes. Vide naturæ iudicium etiam apud Barbaros incorruptū, neque simpliciter condēnantes. Et hi prius vident, vt magis admirētur. At ille quidem excussa vipera in ignem, nihil mali passus est. Illi autem expectabant vt incēderetur, & cum diu expectarent, & viderent nihil mali ei accedere, mutata mente, dicebāt eum esse deum. Expectabant, inquit, vt ille cadat mortuus: & iterum vidētes quòd nihil tale contingeret, dicebant, deus est. Iterū supra modum loquuntur. Posteà, *In locis autem illis erant prædia primatis insulæ, cui nomen Publio, qui nos exceptos triduo benigne tractauit hospitio.* Ecce iterum alius hospitalis Publius & diues & abundantissimus, nihil de religione Christi sciēs, sed ob solam calamitatem misertus illorū est, hospitioq; benigne tractauit. *Contigit autem patrē Publij febribus ac dysenteria vexatum decumbere. Ad quem Paulus vt ingressus est, orauit, imposuit illi manus & curauit eum.* Et ita dignus erat, cui bene fieret, ideo & pro susceptione Paulus curationem illam retribuit. *Hoc autē facto, cæteri quoque qui habebant infirmitates in insula, accedebant & curabantur: qui & multis honoribus honorarunt nos, & soluentibus imposuerunt quæ necessaria.* Et dederunt, inquit, nobis soluentibus ea quæ necessaria cum nobis tum aliis. Vide & à tempestate liberatos nō fuisse neglectos, sed etiam propter illum liberali hospitio susceptos & alitos ad menses tres.

Post menses autem tres nauigauimus in naui Alexandrina, quæ in insula hyemauerat, cui erat insigne Castor & Pollux. Et cum venissemus Syracusas, mansimus triduo. Inde circunlegentes venimus Rhegium, & post vnum diem afflante Austro postridie venimus Puteolos, vbi repertis fratribus rogati sumus, vt maneremus apud eos dies septem, & sic venimus Romam. Et inde cum audissent fratres de nobis, prodierunt in occursum nobis vsque ad Appij forum, & tres tabernas. Quos quum vidisset Paulus, vt egit gratias deo sumpsit fiduciam. Propter Paulum vide omnia hæc fieri, vt credāt vincti, milites, ac cēturio: nam etiam si lapides fuissent, & propterea quæ consuluerat, & ipsi audierant, & quæ prædixerat, & propter miracula quæ fecerat, & propter beneficia quibus educati erant, de illo magna vtiq; cogitassent. Vide quando rectum iudicium fuerit & à nulla affectione præoccupatum, quo modo statim recta iudicia accipit & probatas sententias. Porrò prædicatio etiam vsq; in Siciliam peruenit. Vide quo modo & Puteolos inuentis quibusdam transit, mox occurrerunt & alij, tanta fratrum erat alacritas: nō turbauit illos quòd Paulus erat in vinculis. Vide etiam illum iterum humana quadam affectione teneri. Visis enim fratribus, inquit, fiduciam sumpsit. Quāuis tanta miracula fecisset, attamen ab aspectu augmētum sumpsit. Et ex hoc discimus quòd humano more etiam consolationem accepit, & contra. *Quando autem venimus Romam,* inquit, *permissum est Paulo vt maneat solus, cum milite custodiente illum.* Non paruum etiam hoc argumentū est illum fuisse per omnia admirabilem, nō enim iam cum aliis numerabatur. *Post tres autē dies conuocauit Paulus Iudæorum primores.* Post tres, inquit, dies, ne præoccuparētur illorum aures, etiam familiaritatem cum illis habuit. Nō enim ipsi accusaturi illum erant, attamen non hoc curabat, sed dicendi gratia aderat, & non prostituendi ea quæ dicebantur. Igitur Iudæi quidem vidētes hæc miracula persequebantur, ac fugabant. Barbari vero nullo conspecto, ob solam calamitatem misericordes fuerunt. Omnino, inquit, homicida est homo iste. Et nō simpliciter pronunciant, sed omnino, inquit, sicut videre licet. Et vltio, inquit, viuere illum non sinit. Igitur & de prouidentia sermonem habuerunt. Multis philosophis sapiētiores fuerunt Barbari illi, qui ea quæ sub luna sunt, extra prouidentiam ponunt. Illi autem vbiq; putant adesse deum: & licet quis sæpe effugiat, nō tamen effugere omnino potest. Et reuerentur iam propter calamitatē, & non euulgant, sed inter se dicunt. Vincula enim hoc docebant suspicari. Et licet vinctus esset, reuerentur, dicētes, num bene facit is qui in vinculis. Ruborem nobis afferant Barbari: nesciebāt enim qui nam essent illi, sed ob calamitatem iam miserabantur, quòd homines essent. Et cum diu expectassent, inquit, quando esset moriturus, & quando excussa manu etiam bestiam abiecit, tunc viderunt, & expauefacti sunt. Et non repente factum est signum, sed hominibus aliquādiu expectantibus, ne putetur fallacia esse, non erat igitur præstigium. Humaniter, inquit, illos hospitio tractauit Publius, ducenta septuagintasex erant nomina. Cogita magnum hospitalitatis lucrum, non quòd necessitas esset, non q̄ inuitus agat, sed quòd lucrū putabat, tres dies hospites illos habuit. Postea compensationem accipit multo ampliorem, merito cum & alij curarentur. Qui etiam multis honoribus prosecuti sunt nos, num mercedem accipiebant? Absit. Sed vt scriptum est, Dignus est operarius cibo suo. *Matt.10.b* Et soluentibus imposuerunt necessaria. Manifestum quòd & verbum prædicationis susceperunt, qui illos sic tractarunt. Nō enim disseruissent trimestri illo tempore, nisi etiam credidissent, & fructū declarassent: & inde magna cōiectura est, multitudinem credētium illic visam. Et soluimus, inquit, in naui Alexādrina quæ hyemarat in insula, cui insigne Castor & Pollux. Fortassis erant picti in illa: adeo erāt idolis obnoxij. Vide diu moram trahentes, & iterum festinantes. Vltrà venerabilis erat Paulus, ita vt permissum ei sit solum esse. Nā cum etiam antea humaniter illo vsi fuerunt, multo magis nunc. Et afflante, inquit, Austro, postridie venimus Puteolos, vbi inuentis fratribus, rogati sumus vt maneremus apud eos dies septē. Et sic Romam venimus. Et illinc fratres vt audierunt de nobis, exierunt in occursum nobis vsque ad forum Appij, & Tres tabernas. Nō metuētes periculum, tametsi sat multa illis futura certo videbantur. Vide quo modo in tāta nauigatione nusquam appellunt ad ciuitatē, sed in insulam, & tota hyeme versantur ibi, vt illi qui simul nauigarant, ad fidem componerentur. Et permissum est ei, inquit, vt permaneret solus cum milite qui ipsum custodiebat, atque ibi nō licebat ei exire, neq; illic insidias timebat. Nō enim

licebat

licebat vltrà tumultuari, atque ita illum non cuſtodiebant,ſed & ita nihil graue ei accidebat.Etenim nõ permittebatur in tanta ciuitate,& cum rex eſſet ac libertas fieri aliquid indignum. Vnde ſemper quæ videtur eſſe contra nos,ea pro nobis fiunt. Cuſtos enim erat Pauli, Et conuocatis primatibus Iudęorum,loquebatur eis,& contradicentes receſſerunt,increpantur ab illo,& nihil audent dicere.Non enim dabatur eis contra illum poteſtas.Hoc enim mirabile eſt, quòd non per ea quæ videntur ſecuritatis eſſe, ſed planè per contraria, omnia
Exod.2.c pro nobis fiunt.Et vt diſcas,iuſsit Pharao in flumẽ proiici pueros:niſi proiecti fuiſſent pueri,non fuiſſet ſeruatus Moſes,non in aula educatus fuiſſet.Quando ſeruabatur,non erat in honore:quando expoſitus eſt, tũc factus eſt in honore. Hoc faciebat deus declarans ſuam omnipotentiam ac ſapientiam,quàm facile ei ſit ſeruare.Minatus eſt illi Iudæus dicens,Nunquid me occide-
Ibidẽ.2.c re tu vis?& hoc illi profuit, ſingulariq; diſpenſatione factum,ita vt ipſe videret viſionem illam,quæ eſt in ſolitudine,& vt conuenienti tempore impleatur, vtq; philoſopharetur in ſolitudine,ac ſecure viueret. Et in omnibus Iudæorum contra illum inſidiis idem fit. Tunc clarior prodit, vt cum inſurgerent cõtra eum & Aaronem,clariorem eum fecerunt, vt indubitata fieret eius ordinatio,& ita etiam in poſterum laminæ æreę admiratione factæ ſunt. Scitis enim opinor hiſtoriã,& ideo narrationem prætercurro. Et ideo ſi volueritis iterum eadẽ quæ ſuperius acta,id genus pertractemus: Cain fratrem occidit,ſed hac ratione plurimum profuit.Au-
Gene.4.b di enim quid dicit,Vox ſanguinis fratris tui clamat ad
Hebr.12.f me.Et iterum alibi,inquit, Sanguine magis loquente q̃ Abel. Liberauit illum ab incertitudine futura,mercedẽ auxit.Charitatem didicimus omnes, quam erga illũ habuit deus. Quid enĩ offenſus fuit,qui nihil citius,quàm mortem accepit? Quid enim lucri habent,tardius morientes,dic oro? Nihil. Neque enim ab eo quòd multos annos vel paucos viuitur,fœlicitas:ſed ab eo quòd vita
Danie.3.c vt oportet,vtimur. Tres pueri iniecti fuerunt in cami-
Danie.14.f num, & per hoc facti ſunt clariores. Daniel miſſus eſt in lacum, & inde prodiit illuſtrior. Vides vbiq; tentationes magna pârere bona,& hic,& quo modo non & alibi?In malicia idem euenit, vt ſi quis calamũ habens, prælietur contra ignem: & videtur quidem verberare ignem,ignis autem clarior fit, & calamus conſumitur. Alimentũ enim & fomes claritudinis, eſt malicia virtuti.Iniuſticia,quãdo vt opus fuerit vtitur deus,res noſtras clariores reddit. Iterum quando diabolus operatur tale quiddam,clariores facit ſuſtinẽtes. Cur igitur, inquit,in Adam hoc nõ eſt factum, ſed ignominioſior redditus eſt?Et etiam illo aptè vſus eſt deus. Si autẽ aliquid paſſus eſt, ipſe ſeipſum damno affecit. Nã quæ ab aliis nobis fiũt,magnorum nobis bonorum cauſa ſunt: quæ autem à nobis,nõ item. Quoniam enim dolemus ab aliis læſi,à nobis ipſis autem non item:qui ab alio patitur iniuſte,clarus fit: qui autem ſeipſum lædit,dãnum fert:vt illud quidem fortiter feramus,at non hoc faciamus.Et iterum: Totũ Adæ accidit. Quare enim credebas mulieri?Quare aduerſa conſulentem non repuliſti? Tu omnium factus es author:alioqui ſi diabolus fuiſſet, oportuiſſet eos quos ſimiliter tẽtat omnes periiſſe: q̃ ſi nõ perierunt,in nobis cauſa eſt. Sed oportebat,inquit, omnes qui tentantur,recte agere? Nõ enim præter nos cauſa eſt.Oportebat,inquit, etiam abſque diabolo perire?Et multi etiam abſq; diabolo pereunt, Profectò nõ omnia ipſe efficit, ſed multa etiam fiunt à ſola noſtra

A ignauia. Si autem alicubi ipſe author,nos initium adhibemus.Dic enim oro,cur diabolus tantum valuit in Iu
Luce.22.d da?Quia ingreſſus eſt,inquit,in illum ſatanas. Sed audi cauſam:Quia fur erat,& quę mittebantur portabat.Ipſe dedit,inquit,latum ingrediẽdi ſpacium. Et ita nõ diabolus initium imponit.At nos illum ſuſcipimus,& vocamus:Vltrà,inquit,ſi ille non eſſet, nõ tam magna fierent mala,ſed ineuitabilis pœna nobis futura eſt. Nam nunc quidem dilecte, pœna noſtra mitior eſt: ſi autem fecerimus nobis ipſis grauia, intolerabilior pœna erit. Die enim mihi, Si hæc quæ peccauit Adam abſque cõſiliis peccaſſet,quis illum à periculis liberaſſet? Sed non peccaſſet,inquit. Vnde mihi hoc dicis?Qui enim diſſolutus & ignauus & ad inſipientiam promptus ita vt accipiat tale conſilium, multo magis etiam abſque hoc feciſſet. Qualis diabolus fratres Ioſeph miſit in odium?
B Reſipiſcam⁹ igitur dilecti, & claritudinis nobis author erit diabolus. Quid enim nocuit Iobo tãta illius improbitas?Ne dixeris,inquit,hoc.Sed infirmus damnum accipit. Sed infirmus,etiam ſi non ſit diabolus,damnum accipit?Verum,inquit,grauius illo cooperante?Imò minus,qui cum illius operatione peccat,punitur.Nõ enim omnium peccatorum pares ſunt pœnæ.Ne decipiamus nos ipſos,non eſt nobis diabolus author,ſi ſobrij fuerimus. Ille noſtrum magis ſomnũ excutit, & nos excitat. Dic enim oro: Non ſint beſtiæ, non ſit aëris intemperies,non morbi,non triſticiæ,non mœrores,non aliud quid tale,quid non factus eſſet homo? Porcus magis q̃ homo,ventri indulgens & ebrietati, & à nullo horum interturbaretur. Nunc autem curæ ac ſolicitudines, gymnaſium & ſchola ſunt philoſophiæ. Educetur quis in aulis & non contriſtetur, neque curas habeat,neque
C ſolicitus ſit,neque iræ occaſionem habeat,neque infortunium:ſed faciat quæque concupiſcit,ea & aſſequatur, & omnes habeat obtemperantes: an nõ qualibet beſtia efficitur brutior,& minus rationalis? Nunc autem ſicut cos ſunt afflictiones & curæ. Eapropter pauperes diuitibus ſunt ſapiẽtiores, vtpote multis fluctibus vexati & exerciti.Nam corpus quod ocioſum quidem & immobile, morbis magis obnoxium & fœdum: quod autem mouetur & laborat,& ęrumnis exercetur,formoſius eſt ac ſanius.Hoc etiam in anima reperire licet. Et ferrum quidem ſi iaceat,corrumpitur: ſi exerceatur autẽ,ſplendet.Et ſimiliter anima quę mouetur.Mõtio autem animæ,curæ ipſæ:& artes pereunt,ſi non moueatur anima. Mouetur autem quando non omnia prõpte aſſunt,mouetur à contrariis. Si non eſſent contraria, nihil eſſet quod moueret, vtpote ſi omnia eſſent bene facta,non
D inueniret ars vt moueatur:Ita etiã ſi omnia eſſent iuxta mentem noſtram,non inueniret mens vt moueatur. Si vbique portaretur, fœda eſſet. Non vides quod etiam præcipimus ne ſemper pueri portent cibos, ne ſic in cõſuetudinem veniant,& ne infirmi fiãt?Et propterea infirmiores fiunt qui cum parentibus enutriuntur, parſimonia intempeſtiua,& immodica illorum valetudinẽ lædente. Bona res eſt cõgrua triſticia,bona res egeſtas, bona res & cura:fortes enim nos faciunt, bona & contraria. Vnũquodque illorum ſi modo caruerit,perdit. Et hoc quidem laxat,hoc autem diſrumpit. Non vides etiam Chriſtum diſcipulos ſuos ſic inſtituere? Si illi autem his egebant,multo magis nos: ſi autem egemus ne indignemur, ſed etiam gaudeamus in tribulationibus. Sunt enim noſtris vulnerib⁹ cõgrua pharmaca, & alia quidem amara,alia vero blanda: Vtrũque autem illorum ſi ſolũ fuerit, inutile. Gratiã igitur habeamus deo

Universidad de Deusto
Biblioteca

pro his omnibus, non enim simpliciter hæc permittit fieri, sed pro vtilitate nostrarum animarum. Nostram igitur gratitudinem declarantes, gratias agamus, glorificemus, fortiter obluctemur, temporaria esse cogitantes, & ad futura mentem nostrã extendentes, vt & præsentia leuiter feram°, & futura assequi bona mereamur, gratia & misericordia vnigeniti dei, cui cum patre ac sancto spiritu gloria, imperium, honor, nũc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Post tertium autem diem cõuocauit Paulus Iudæorum principes. Cumq; venissent, dicebat eis: Ego viri fratres, cum nihil fecerim aduersus plebem aut instituta maiorũ, vinctus à Hierusalem traditus sum in manus Romanorum: qui cum examinassent, volebant me dimittere, eo quòd nulla esset causa mortis in me. Sed contradicentibus Iudæis coactus sum appellare Cæsarem, non quasi habeam de quo gentem meam accusem. Propter hãc igitur causam aduocaui vos, vt viderem ac alloquerer, propter spem enim Israelis catena hac circũdatus sum.

Homilia lv.

VOlebat & seipsum & alios à crimine liberare, se quidem, ne accusent ipsum & hoc illos noceret, illos autem ne videatur totum esse illorum. Verisimile enim erat percrebruisse famã, quòd à Iudæis traditus esset, idq; sufficiebat ad terrendum illos. Statim igitur hoc vrget, & pro seipso rationem reddit. Quo modo igitur rationem reddit? quòd simpliciter tradiderint ipsum, testantur Romanorum principes, quia volebant, inquit, me dimittere. Quare igitur non dimiserunt, inquit, cõtradicentibus Iudæis. Vide quo modo minuit illorũ crimina. Si enim voluisset exaggerare, potuisset maiore impetu vti. Ideo inquit, Coactus sum appellare Cæsarem. Et ita veniã meretur. Quid igitur? vt illos accusés fecisti? Non, inquit, non quasi habeam aliquid quo gentem meã accusem, sed vt effugiam periculum. Propter vos enim hac catena circundatus sum, tãtum abest vt hostili animo in vos sim affectus. Deinde & illi sic sermonem ingressi, quasi & ipsi pro cognatis rationem sint reddituri. *Illi autem,* inquit, *dixerunt ei: Nos neque literas accepimus à te de Iudæa, neq; adueniens, aliquis fratrum nũciauit, aut locutus est aliquid de te mali. Volumus autem audire de te quæ sentis. Nam de secta ista notum est vobis, quòd vbique ei contradicitur.* Neq;, inquit, per literas, neq; per homines significarunt aliquid mali de te, verũtamen audire volumus de te. Iam præoccupabant sententiam propriam demonstrantes, & dicunt: De secta hac notum est vobis, quòd vbiq; ei cõtradicitur, & non dicunt contradicimus. *Constituto autem ei,* inquit, *die, venerunt ad illum in hospitium complures, quibus exponebat testificãs regnum dei, suadensq; eis de Iesu ex Mose & prophetis, à mane vsque ad vesperam. Et alij quidem credebant his quæ dicebãtur, alij vero non credebant.* Non statim respondit, sed diem cõstituit, & venerunt ad ipsum, & loquebatur à lege Mosi & prophetis. Et alij quidem credebant his quæ dicebãtur, alij vero non credebant. *Cum autem non essent cõcordes inter se, discedebant vbi dixisset Paulus vnum verbum. Bene spiritus sanctus locutus est per Esaiam prophetam, ad patres nostros, dicens: Vade ad populum hunc, & dic: Aure audietis, & nõ intelligetis: & videntes videbitis, & non perspicietis. Ingrauatum enim est cor populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos suos compresserunt, ne quando videant oculis, & auribus audiant: & corde intelligant, & conuertantur, & sanem eos.* Quando autem discedebãt disceptantes inter se, tunc conuicium eis obiicit, volẽs illos quidem conuicio impetere, sed hos cõfirmare. Bene dixit, inquit, Esaias, Atq; ita infirmis datum est arca-

Esa.6.c
Matt.13.b
& Mar.4.b
& Luc.8.
& Ioan.12.f
& Ro.11.b

num hoc. Non igitur mirum, si contradicebant. Olim hoc prædicebatur. Iterum zelum eorũ prouocat ex gentibus. *Notum igitur sit vobis,* inquit, *quòd gentibus missum est hoc salutare dei, ipsi etiam audient. Et hæc illo loquente, abierunt Iudæi habentes inter seipsos disceptationem. Mansit autem Paulus toto biennio in conducto, & suscipiebat omnes qui ingrediebantur ad ipsum, prædicans regnum dei, & docens de Iesu Christo cum fiducia, nemine prohibente, Amen.* Ostendit nunc libertatem, prædicans, inquit, nemine prohibente, in Roma qui in Iudæa prohibitus erat, quoniam biennio illic mansit.

Propter hanc, inquit, *causam volui vos videre, ne liceat cuipiam accusare, & quæcunque in mẽtem venerunt dicere. Quia certe manus illorum effugi, & ad hoc veni, non vt cuipiam malum inferam, sed vt ipse fugiam.* Vide etiam illos mansuetius loqui ad eum. Volumus, inquit, audire à te quæ sentis. Etiam vult pro illis rationem reddere. Nam hoc quidem quod ille dicebat, argumentum erat, quòd valde cõdemnent seipsos: nam si fiduciã habuissent, licet hoc feciissent, ita ne possent me simul rapere. Et aliter: Etiam venire negligebant, & hoc sæpius ostendit attentasse. Alij autem non credentes receisserunt. Sed vide quo modo non struunt insidias nunc contra illum. In Iudæa enim quasi in tyrannide erant. Quare igitur deus ordinauit, vt illuc migraret, dicens: Festina, egredere e Hierusalem? vt ostendatur illorum malicia, & prophetia Christi vera, quod non sustinent: & ita vt discant omnes, quòd omnia paratus sit pati, atq; ita in cõsolationẽ eorũ qui in Iudęa, hoc factum est. Etenim & illic multa patiebãtur grauia. Si autem prædicãs Iudaica hæc passus est, quòd si prædicasset ea quæ sunt gloriæ Christi, quo modo sustinuissent? Qui purificabatur, non erat tolerabilis: & quo modo prędicans tolerabilis fuisset? Cur accusatis nos? quid audiuistis? Nihil tale dixit simpliciter. Apparuit, & omnes exasperauit. Merito igitur gentibus sorte obuenit. Merito longe missus est: etiã illic docturus gentes, principio Iudæos vocat. Postea vt rem illis monstrauit, ad gentes abiit. Dicendo autem, dixit spiritus, non est mirum: nã & angelus dicitur loqui ea quæ dominus ipse locutus est. Bene dixit, inquit, spiritus sanct°: sed ille nõ itẽ, quãdo narrat quis de his quæ ab angelo dicta sunt, non dicit, Bene dixit angelus: sed, bene dixit dominus, bene dixit spiritus: hoc est, non mihi fides negetur: sed olim hoc præsciebat deus. Qui cũ examinassent, inquit, nihil inuenerunt in me. Oportebat illos eripere, tradiderunt in manus Romanorũ, præter vllam necessitatem. Quia illi non potuerunt cõdemnare, sed vinctum tradiderunt. Non quasi habeam aliquid, vt accusem gẽtem meam veni. Vide vt familiares sibi faciat verbis, & alienus esse non vult. Iterum dogmati locum parat. Nõ dixit, non accuso: sed, nõ habeo quod accusem, quamuis tot & tã grauia passus esset. Sed neq; hoc dicit, neq; facit onerosiorẽ sermonẽ, neq; donare illis videtur. Hoc enim quæritur: Oportebat illos crimẽ intendere, oportebat illos accusare, defendũt iis per quę accusant. Vbique, inquit, contradicitur, sed etiam vbiq; credũt: nam alij quidem credunt, alij vero discredunt. Vide iterum, quòd nõ à signis, sed à lege & prophetis illorũ obstruit ora, & vbiq; hoc facit, quãtis potuisset signa facere. Porrò non iam fidei res fuisset, magnum enim hoc signum erat à lege & prophetis disserere. Deinde ne putes nouũ esse, subdit prophetiam quæ dicit: Auditu audietis magis nunc quàm tunc, & videbitis: & nõ perspicue magis nunc quàm tunc, cõtra illos qui non crediderunt dicta sunt. Quid igitur? illud præter prophetiam crediderũt, Populo huic incredulo inquit. Non conuicia sunt hęc, sed

Esa.6.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed offendiculum tollunt, Ipsi, inquit, & audient. Quid igitur nobis loqueris, hæc nesciebas? Etiam, sed vt persuadeam, & rationem reddam, nullique dem occasionem. Loquebatur, inquit, cum fiducia nullo prohibente. Prædicatur aliquando liberè, sed cum prohibitione. Libertatem illius in loquendo nihil prohibebat vel morabatur. Vides dispensationē dei: Dimittit sitibundum auditorem: Hoc & exteri faciunt. Omnia enim scire ignauum ac negligentem facit. Loquebatur, inquit, de regno dei. Vide, nihil sensibile, nihil de præsentibus loquitur, sed spe illos pascebat, quum non posset ostendere à suo statu. Post biennium autem quid dicimus? In *Roma.15.e* Hispaniam ire festino, & spero, inquit, transiens inuisere vos, ad nos autem ex parte. Vides quo modo omnia prouidebat sanctum & diuinum caput illud Paulus, qui omnibus cœlis sublimior, qui animam habebat omnia simul comprehendere valentem, qui primas partes tenet, cuius vel solum nomen nouisse, ad excitandas animas, ad sobrietatem seruandam, adq; excutiēdum somnum sufficit. Suscepit illum Roma vinctum, à mari venientem ex naufragio seruatum, & liberata est ab errorum naufragio, quemadmodum rex quidam, post nauale pugnam & victoriam in regalissimā aulam istam *Ibidem.* ascendit. De hoc inquit, Veniam, & refocillabor vobiscum in plenitudine benedictionis euangelij. Et iterum: *Ibidem.f* Eo ministraturus in Hierusalē. Hoc est quod dicit: Elee *Supra.24.f* mosynas facturus genti meę, & oblationes, aduenī. Iam ferè cœlo propior erat. Suscepit illum Roma vinctum, & vidit coronatum ac celebratū. Illic refocillabor vnà vobiscum. Hoc autem initium cursus iterum erat, & triumphos triumphis inexpugnabilis coniunxit. Corinthus illum biennio detinebat, Asia triēnio, Roma quoque biennio. Posteà iterum ascendit, quando etiam cō- C summatus est. In prima mea defensione, inquit, nullus *2.Tim.4.c* mecum aderat. Ita tunc transfugit, & quum omnem impleret orbem, vitā sic finiuit. Quid vis discere, quæ post hæc? Et illa talia sunt, vincula, tormenta, pugnæ, carceres, insidiæ, calumniæ, ac mortes quotidianæ. Vidisti illius paruam partem: ita se habent & reliqua. Vnam cœli partem si videris, quocunque ieris, videbis talem: Ita se habēt & Pauli acta. Vidisti ex parte, omnia talia sunt, periculis plena. Cœlum erat ille, *Solem habens iustitiæ* non talem qualis ille est, atque adeò vir ille cœlo melior est. Parùm ne hoc esse putas? Quando apostolum dixeris, statim omnes illum cogitāt, sicut appellato Baptista, Ioannem. Cui comparauerit quis illius verba? mari vel Oceano? sed nihil par est: illo sunt verba eius copiosiora, puriora, & profundiora. Et ne non peccarit quis, si cor Pauli mare etiā ac cœlum dixerit, quum ob D puritatem, tum ob profunditatem. Mare est, nauigātes non à ciuitate in ciuitatem, sed à terra in cœlum vehēs. Si quis in hoc mari nauigauerit, secunda aura nauigat. Non est in hoc mari ventus, sed pro vento spiritus sanctus diuinus, qui in illo nauigantes animas vehit, non est ibi procella, non est scopulus, non est belua, sed omnia tranquilla sunt. Mare est portu tranquillius & securius, nihil habens salsum, sed purum ac dulcem laticem, Sole limpidiorem, & magis perspicuum. Mare est non gēmas habens, vel purpuras id genus, sed his multò meliora. Qui vult in hoc pelagus descendere, non opus habet natatione, vel remo, sed magna gratia: inueniet autem in eo omnia bona quæ sunt in regno cœlorum, & poterit fieri rex, & totum mundum accipere, inq; summo honore esse: qui in hoc mari nauigat, nūquam naufragium faciet, sed omnia bene sciet. Et quēadmodum A ij qui imperiti sunt maris suffocantur, ita & hic fit: id quod & hereticis euenit, qui plus quàm vires ipsorū permittunt, attentant: oportet sanè profunditatem nosse, vel non attentare. Nauigaturi hoc pelagus, pauperes si- *1.Corin.3.a* mus ac humiles. Non possum, inquit, vobis loqui tanquam spiritualibus, sed tanquam carnalibus, nullus sine patientia ingrediatur hoc pelagus, paremus nobis naues, studium, alacritatem, preces, vt in silentio hoc pelagus transeamus. Etenim aqua hęc viuens est, sicut si quis os igneum capiat, talem Pauli os speciem habet. & quēadmodum si quis gladium acutum capiat, sic talis incōprehensibilis erit. Vt autem Paulina intelligantur, vita pura opus est. Propter hoc enim dicit, quoniam segnibus auribus facti estis. Est enim & auriū infirmitas, nam sicut infirmus stomachus sanos & difficilis concoctionis cibos non suscipit: ita etiam anima torpida, inflata, æstuans, steriliscq; ac eneruis spiritualem sermonem B accipere non poterit. Audi dicentes discipulos: Durus est sermo hic, quis poterit audire illum? Si autem fortis *Ioan.6.f* esset ac sana, omnia facilia, omnia integra leuiora ac sublimiora fierent, imo summa peterant, & in excelsum tollerentur. Hæc igitur scientes, parātes animam, etiam æmulemur Paulum, & imitemur fortem illam ac adamantinam animam, vt per vestigia eorum qui sic vixerunt euntes, possimus vitæ istius pelagus pernauigare, & in portum sine fluctibus peruenire, bonaq; diligentibus deum promissa assequi, gratia & humanitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul ac sancto spiritui gloria, imperium, honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homiliarum Iv. diui Ioannis Chrysostomi in acta Apostolorum, finis.

† Haber in vltimo tomo ad populum Antiochenum, homilia xxix. Contra irascentes. Item homilia xl. de pœnitentia, & quòd non oporteat de seipso lapsum desperare, vel torpescere. Item homilia liij. Quod non datur pariter secundum deum, & secundum mundum gaudere, & contra eos qui ebrietati vacant, & deliciis: Ex actibus apostolorum.

BEATI IOANNIS CHRYSOSTOMI

Episcopi Constantinopolitani, de laudibus Pauli apostoli.

Homilia prima.

NIhil prorsus errauerit, qui pratū insigne quoddam virtutum, & paradisum spiritalem Pauli animum nuncupauerit: tam mira enim gratia floruit, támque huic gratiæ congruente vitæ perfectione resplēduit: quoniā enim vas electionis effectus est, & bene seipsum emēdare curauit, largissimè in eum sancti spiritus munus effusum est. Vnde & mirabiles nobis fluuios genuit, non secundum paradisi fontes quatuor tantùm, sed multò etiam plures & quotidie fluentes: nec terram rigantes, sed animas hominum ad producendum virtutum germina suscitantes. Quis ergo ad explicanda virtutum germina sensus? quis ad explicanda istius merita sermo sufficiet? Quæ autem lingua laudib⁹ eius inuenietur æqualis, cùm omnia quæ sunt in hominibus bona, vna anima possideat, & ea cuncta

Universidad de Deusto
Biblioteca

ea cuncta plenè atque cumulatè, quę non solùm hominum sunt: sed, quod amplius est, angelorum? Nequaquā ergo possumus eius explicare preconia, nec tamen idcirco reticebimus, quin potius pauca dicemus. Est enim hoc maximū laudis genus, cùm orationis copiam virtus exuperat, & magnitudo laudati: sicq; vinci nobis est multò glorioſius, quàm sæpe vicisse. Vnde igit̄ opportunius laudum eius sumetmus exordium? Vnde inquam incipiemus aliunde, nisi ab hoc ipso primùm, vt ostendamus eum bona omnium possidentē? Siue enim prophetæ potentius aliquid in se ostenderint, magisq; mirabile, siue patriarchę, siue iusti, siue apostoli, siue martyres: hęc omnia simul colligens Paulus habet cum tanto cumulo, cum quanto nullus eorum: bonum, quo excellebat, impleuit. Hoc itaq; diligentius intuere. Abel obtulit sacrificium, & inde laudatur: sed si Pauli hostiam adducamus in medium, quàm cœlum à terra superior apparebit. Quam ergo vultis vt memorem? Non enim vna tantùm est, siquidem semetipsum per dies singulos immolabat: quam tamen rursus hostiam dupliciter offerebat, cùm quotidie moriens, tum corpori suo mortificationem sine intermissione circunferens. Nam & ad pericula iugiter parabatur, eōsummans voluntate martyrium, & naturam in se mortificando carnis, nihil minus, quàm immolatæ hostiæ deo munus implebat, immo etiam multò amplius. Non enim oues offerebat, aut boues: sed semetipsum per dies singulos dupliciter, vt diximus, immolabat: propter quod cōfitendo dicebat, Ego enim iam immolor: sanguinē vtique suum immolationem vocans. Neque verò his tantùm sacrificiis cō tentus fuit, sed quia seipsum consecrauerat deo, etiam orbem vniuersum studuit offerre: qui terram videlicet ac mare, Græciam, simulq; Barbariem, omnemque prorsus, quanta est sub cœlo, regionem, quasi volitans circumiuit, nōn simplici labore, veluti in vacuum itinera percurrens: sed peccatorum spinas pariterq; euellens, & verbum seminans vbique pietatis, fugans errores, veritatem reducens, ex hominibus angelos faciēs: quinimo ipsos homines quasi ex dæmonibus in angelos prouehens. Propter quod iam hinc post sudores plurimos, ac trophæa innumerabilia transiturus, pro discipulorum consolatione dicebat: Sed etsi immolor super sacrificiū & obsequium fidei vestræ, gaudeo, & congratulor omnibus vobis: propter quod & vos gaudete, & congratulamini mihi. Quid nam igitur huic hostiæ reperitur æquale, quam Paulus sancti spiritus gladio immolauit, quámque in illo altari obtulit, quod supra cœlos locatū est? Sed Abel dolo germani percussus occubuit: atq; hinc effectus est clarior. Vt ergo innumeras tibi ostendam mortes, tot vtique, quot etiam dies beatus iste in prædicatione vixit. Si verò eam quoque vis nosse mortem, quæ nouissimè etiam rebus impleta est. Abel quidem à fratre, vt nihil à se læso, ita nullis affecto beneficiis interemptus est: Paulus verò ab eis interfectus est, quos innumeris malis cupiebat eripere, & propter quos sustinuit vniuersa quæ passus est. Sed Noë iustus in generatione sua, atque perfectus, & solus erat talis in cunctis: sed & Paulus solus inter omnes talis inuentus. Et ille quidem tantummodo legitur se seruasse cum liberis, hic autem multo sæuiore mundi inundante diluuio, non arcam coaptando compagibus tabularum, sed epistolas componendo: non duos vel tres, aut quinque cognatos, sed vniuersum prorsus orbem mergi periclitantem ex mediis fluctibus liberauit. Nec verò hæc erat talis arca, vt vno circunferretur loco, quæ vtique orbis terrarum terminos cōprehendit. Nam vsque nunc omnes in hāc arcam Paulus inducit, quam certè capacem saluandæ multitudinis præparauit, quæ suscipiens irrationalibus penè animalibus stultiores, imitatores effecit angelorum. Et hinc quoque illam vicit arcam, quia illa quidem coruum recipiens, coruum rursus emisit, & includens lupum, feritatem eius mutare non potuit: hæc verò accipit res miluosq; suscipiens fecit columbas, & excludens omnem irrationalitatem atque ferocitatem, māsuetudinem spiritus introduxit: manetq; hodie hæc arca nauigans, nec tamen aliquādo dissoluitur, nec valet tabulas eius vlla maliciæ laxare tempestas: quin potius ipsa tempestatis motus nauigādo compescit, quod satis consequēter effectum est. Non enim bitumine aut pice, sed sancto spiritu eius tabulæ sunt perunctæ, Sed Abraham mirātur omnes, qui cùm audisset: Abraham exi de terra tua, & de cognatione tua: & domos reliquit, & patriam, & amicos, atque cognatos, quorū omnium iacturam solo diuini præcepti amore pensabat: nam & nos eū propterea miramur. Sed quis Paulo possit æquari: qui non modò patriam, cognatos, ac domū, sed seipsum quoq; ac mundū reliquit: immo etiam cœlum, & cœlū cœli, & hæc omnia Christum suscipiendo despexit: vnum pro cūctis & solū, id est Christi charitatem requirens, neque præsentia inquit, neque futura, neque altitudo, neque profundum, neque alia creatura poterit nos separare à charitate dei, quæ est in Christo Iesu domino nostro. Sed Abraham seipsum in periculum tradens hostibus, filium fratris eripuit: at Paulus nō fratris filium, neque tres aut quinq; vrbes, sed orbem vniuersum de diaboli extorsit manu, innumerabilia per dies singulos pericula sustinendo, propriisq; mortibus maximam securitatem aliis comparando. Caput bonorum, eiusq; culmen philosophiæ est, quòd filium voluit immolare: hic quoque inueniemus Paulum primatum tenentem, qui non filium, sed semetipsum, vt dixit, millies immolauit. In Isaac quidem aliquis admiratur, & quidem plura, sed præcipuè patientiam: quoniam puteos fodiens, & de propriis exagitatus laboribus, resistebat minimè: sed factos à se puteos obrui patiebatur, atque ad alium semper migrabat locum. Neque collecta seruorum manu in aduersarios irruebat, sed propria à possessione vbique cedebat, quoadusq; iniquissimam illorum expleret cupiditatem. At Paulus nō puteos cernens lapidibus obrutos, sed propriū corpus, non solùm sicut ille sedebat, sed etiam à quibus lapidabatur, in cœlum studebat euehere. Quantò enim amplius obruebatur fons iste, tantò erumpebat magis, ac plures ex se fluuios effundendo manabat. De longanimitate ac patiētia huius filij Iacob admiratur scriptura. Et quæ nam illa est adamātina prorsus anima, quæ Pauli patientiam possit imitari? Neque enim bis septem annorum, sed totius vitę seruitium pro sponsa pertulit Christi, non adustus solum æstu diei, & noctis gelu, sed tentationes mille perpetiens. Et nunc quidem verberibus, nunc verò lapidibus cęsus atq; collisus, & nunc quidem cum bestiis, modò autem fluctibus pugnans, modò etiam nimię atque continuæ reluctans fami, diebus atque noctibus, & inter certamina vbique resiliens, captas oues ex diaboli faucibus extrahebat. Sed & Ioseph pudiciciæ virtute decoratus est: at ego vereor ne iam ridiculum sit hinc Paulum velle laudare, qui semetipsum mundo crucifigens, nō solùm humanorum corporū pulchritudines, sed etiam omnia, quæ videntur rebus clara atque decorata, ita cernebat: quemadmodum nos fauillam, cinerem-

que

Gene.4.a — Gene.4.b — Philip.2.c — Gene.6.b — Gene.11.a — Roma.8.g — Gene.14.b.c — Ibid.16.d — e.g — 1.Cor.15.d — Gene.39.c — Galat.6.d

Universidad de Deusto

remque despicimus, qui quasi mortuus prorsus ad mortuum immobilis permanebat. Itaque cum tanta animi cura comprimeret incentiua viciorum, & naturæ: nihil humanum ab aliquo aliquando perpessus est. Stupent certè Iob omnes homines, & valde vtique conuenienter. Est enim ille athleta mirabilis: & qui Paulum ipsum velut ex aduerso possit aspicere ob patientiam, puritatemq; vitæ, ob testimonium dei, propter illam cum diabolo fortissimam pugnam, propter victoriam quæ pugnam secuta est: at Paulus nō mensibus tantùm, sed annis plurimis in agone perdurans, tam clarus emicuit, non terræ gleba saniem carnis eradens, sed in ipsius intelligibilis os leonis frequenter incurrens & pugnans aduersus tentationes innumeras, omni erat lapide tolerantior, qui non à tribus aut quatuor amicis, sed à cunctis infidelibus, à falsis etiam fratribus opprobria sustinebat, consputatus ab omnibus, atque maledictus. Sed illius erat magna hospitalitas, & cura pauperū, nec nos quidem istud negamus: sed Pauli eam liberalitate inferiorem docemus, & tantò inferiorem, quantò anima est corpus inferius. Quam enim ille curam impendebat carne debilibus, hanc iste animabus morbidis exhibebat, nunc mentes sensibus claudicātes dirigendo in recti itineris incessum, nunc nuditate deformes stola cœlestis philosophiæ vestiendo. In corporalibus quoque beneficiis tantò ille superabat, quantò est amplius in fame & nuditate viuentem indigētibus ferre præsidium, quàm id ipsum de diuitiarū affluentia ministrare. Nam illius quidem omni aduenienti aperiebatur domus, huius verò anima vniuerso patebat orbi, ac fideliū populos benignæ mētis recipiebat hospitio dicens: Non angustiamini in nobis, angustiamini autem in visceribus
2.Corin.6.c vestris. Et ille quidem cùm oues & boues haberet innumeras, erat in pauperes liberalis: hic verò nihil amplius corpore suo possidens, in hoc ipso sufficienter indigentibus administrabat: quod alicui ipse commemorans,
Act.20.g Necessitatibus, inquit, meis & his qui mecum erant ministrauerunt manus istę. Corporis enim sui operam velut ex quadam possessione fructus esurientibus deputabat. Sed vermes videlicet, atq; vulnera, sæuos atque intolerabiles sancto Iob inferebāt dolores, & ego fateor: sed si per tam multos annos Pauli verbera, & cum iugi fame etiam nuditatem, catenas, carcerem, insidias, periculáque consideres, quæ à domesticis, ab extraneis, à tyrannis, à toto postremò patiebatur orbe: addas hoc etiā his profectò amariora, id est pro eis qui labebantur, dolores, solicitudinem: quam pro ecclesiis vstionē, quam pro scandalizatis singulis perferebat, videbis quàm erit omni saxo durior anima ista perpetiens, & ferrum atq; adamantem superans. Quæ enim Iob corpore, hæc Paulus mente sustinuit, quæ omni verme molestior de singulis quibusque labentibus mœsticia consumebat. Vnde & iuges lachrymarū ex eo fontes non diebus solùm, sed etiam noctibus affluebant, omnique muliere parturiēte vehemētius affligebatur in singulis, propter quod
Galat.4.c etiam dicebat: Filioli mei, quos iterū parturio, &c. Quē verò iam quispiam post Iob putet esse mirabilem? Mosem profectò, sed hunc etiam Paulus satis eminēti virtute transcendit, cuius quidem sunt multa alia præclara. Sed caput illius sanctæ animę atque fastigiū est, quoniam pro Iudæorum salute deleri elegit ex libro vitæ:
Exod.32.g sed Moses cum cæteris optauit perire, Paulus pro cæteris. Non enim cum pereuntibus perire voluit, sed vt saluarentur alij, ipse de gloriæ æternitate, decidere. Et ille quidem Pharaoni, huic autē diabolo quotidie repugnabat. Et ille pro vna gente, iste verò pro vniuerso orbe certauit, non sudore, sed sanguine vice sudoris vndiq; profluente: cùm non solùm habitabiles mundi partes, verumetiam deserta ad cultū religionis adduceret, nec solùm Græcorum populos, verumetiam Barbarorum. Poteram quidem & Iesum Naue, & Samuēlem, & alios prophetas in comparatione vocare: sed ne sermonem faciam longiorem, ad ipsa eorum capita condescendā. Cum enim istis excellētior apparuerit, nulla prorsus de aliis ambiguitas relinquetur. Qui nam ergo eminētiores videntur? quis post hos alius, nisi Dauid, & Helias, & Ioannes, quorum vnus prioris, alter secundi est præcursor aduētus? propter quod etiam nominis communione cōiuncti sunt. Quid igitur in Dauid præcipuum reperitur? proculdubio hospitalitas, atque erga deum fernēs amor. Et quis amplius, immo quis ita, vt anima Pauli, hæc vtraque compleuit? Admirandū autem in Helia ego minimè reor, quia cœlum clausit, quia induxit famem, quia ignem de cœlo sermone compluit: sed quia zelauit pro deo, erat in hoc mentis affectu, ipso igne vehementior. Sed si Pauli zelum diligenter inspicias, tantò eum inuenies celsiorem, quātò ille prophetis cæteris eminebat. Quid enim verbis illis reperiatur æquale, qui gloriam domini zelando dicebat: Quoniam optabam *Roman.9.a* ego anathema esse pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secūdum carnem? Propterea è cœlis sibi propositis ac pręmiis & coronis, tardauit atq; distulit, dicens: Permanere autē in carne, necessariū est propter vos. Prop- *Philip.1.c* terea non solùm istam quæ cernitur, sed illam quoque quæ intelligitur creaturam, nequaquā sufficere sibi credidit, ad ostendendum zelum & charitatem, qua ardebat in Christum: sed etiam aliam, quę non est, sermone formauit, vt quòd tota volūtate cupiebat, exprimeret, Sed Ioānes in cibum locustas & mel syluestre sumebat: *Matth.3.a* at Paulus ita in mundi strepitu, quemadmodum ille in eremi quiete versatus est: nō quidem pastus locustis: aut melle syluestri, sed multò his victu viliore cōtentus, ac ne necessario quidem indulgēs cibo, prę feruore & studio prædicandi. Verùm illius aduersus Herodem appa *Marc.6.c* ruit magna constantia, at iste non vnum, aut duos, aut tres, sed innumeros in simili positos potestate corripuit, immo longè illo sæuiores tyrannos. Restat vt Paulum iam angelis comparemus. Ideoque relinquētes terram, ad cœlorum fastigia transeamus. Sed nullus sermonis nostri accuset audaciam. Si enim Ioānem & sacerdotes *Luc.7.d &* dei scriptura angelos nominauit: quid mirū, si præstan- *Malac.3.a* tiorem omnibus Paulum illis virtutibus conferamus? *& Esa.8.a* Quid ergo in angelis magnificum prædicamus? profectò quia cum omni cura obediunt deo. Quod Dauid quoque admirando dicebat: Potentes virtute, faciētes *Psal.102.d* verbum illius, & cętera. Huic enim bono æquale est nihil. Prorsus etiamsi sint millies incorporei: hoc est enim quod maximè præstat eos beatos, quia obediūt pręceptis dei, quia eū in nullo aliquādo contemnūt. Hoc igitur & in Paulo plenè animaduerti potest, cum omni diligentia & cautione seruatum. Non autē solùm sermonem eius impleuit, verūetiam præcepta, super quæ præcepta hoc quippe declarans ait: Quæ est ergo merces *1.Corint.9.c* mea, vt euangelium prædicans, sine sumptu ponam euangelium dei? Quid verò aliud in euangelio propheta miratur? Qui facit, inquit, angelos suos spiritus, & *Psal.103.a* ministros suos ignem vrentem. Sed hoc etiam in Paulo possumus inuenire, qui velut ignis ac spiritus totum terrarum percurrit orbem, percurrendóque purgauit. Sed necdum cœlum iste sortitus est, & hoc omnino mirabile:

Universidad de Deusto
Biblioteca

rabile: quia talis versabatur in terris, & mortali adhuc carne circũdatus, cum incorporaliũ potestatum virtute certabat. Quanta ergo sumus cõdemnatione digni, cum vno homine bona omnia in se congregante, ne minimam quidem eorum partẽ studemus imitari? Hæc assiduè mente voluentes, & nosipsos inculpabiles præbeamus, & ad illius zelum studeamus accedere, vt ad eadem bona peruenire mereamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

Homilia secunda.

QVid sit homo, & quanta naturæ nostræ nobilitas, quantæq; capax virtutis, hoc vel præcipuè ex omnibus Paulus ostendit, qui nunc stetit aduersus criminationes humanę creaturæ, clarissima pro deo voce respondens, cohortans ad studia virtutis, & impudentissima blasphemantium ora concludens: docens quoque quòd inter angelos hominémque non grande sit medium, si tamen nosipsos diligentius excolamus. Non enim aliam ille est sortitus naturam, nec dissimilem nactus animam, neque alterum habitans mundum, sed in eadem terra, eadémque regione, sub eisdem etiam legibus nutritus & moribus, cunctos qui nunc sunt homines vel fuerunt, altius virtute transcendit. Vbi igitur illi nunc sunt, qui vicia in proclui, virtutem in arduo collocauerũt? Hic enim palàm illis repugnat, dicens: Quod enim in præsenti momentaneum est & leue tribulationis nostræ, supra modum *2.Cor.4.d* in sublimitate æternum in nobis glorię pondus operatur. Si autẽ huius tribulationes inueniuntur leues, quanto magis hæ quæ sunt in nobis voluptates? Neque vero hoc solùm in illo mirabile est, quòd præ abundãtia deuotionis quodam modo non sensit dolores pro virtute susceptos: sed etiam quòd virtutem ipsam pro mercede pensauit. Nam nos equidem pro ea nec mercede proposita certamus, quam ille complectens etiam sine præmio diligebat, cuncta illa quæ asperitate sui videntur impedire virtutem, cum omni magnanimitate perpetiens: qui neque infirmitatem corporis, neque multitudines circunstantium vndique negociorum, neq; tyrannidem naturæ, neque quicquam aliud omnino eam fatus est: cùm vtique maior illi, quàm cunctis & militiæ principibus, & regibus terræ esset cura commissa. Sed quotidie celsior, quotidie assurgebat ardentior, & intentis sibi periculis noua semper alacritate pugnabat, idq; *Philip.3.c* significans dicebat: Eorum quæ retrò obliuiscens, in ea verò quæ priora sunt extendens me, qui cùm sibi iam mortem imminentem videret, ad communionem, de- *Philip.2.c* lectationémque gaudij alios prouocabat, dicens: Gaudete, & congratulamini mihi, ac periculis, iniuriis, op- *2.Cor.12.c* probriisque propositis, rursus exultat, & Corinthiis scribens, ait: Placeo mihi in periculis & in infirmitatibus meis. Cùm vtique hæc ipsa esse diceret arma iusticiæ, ostendẽs hinc sibi fructum maximum prouenire. Itaque cùm inter medias inimicorum versaretur insidias, omnãs tamen de omni eorum referebat impugnatione victorias, & vbique cæsus verberibus, affectus iniuriis atque maledictis, quasi triumphales pompas ageret, crebra trophæa strueret, orabat, gratiasque referebat deo, di- *2.Cor.2.d* cens: Deo autem gratias, qui semper triumphat nos. Itaque ad confusionem & iniurias, quas ob prædicandi studium sustinebat, magis quàm ad bonorum oblectamenta properabat, mortem potius, quàm vitam appetens: paupertatem, quàm opulentiam: & multò amplius laborem desiderans, quàm alij requiem post laborem: ac mœrorem magis eligens, quàm alij voluptatem: studiosius pro inimicis orans, quàm alij aduersus inimicos. Conuerterat enim orbem terrarũ: immo nos cum verè peruertimus. Ab illo autem sic custoditus est, quẽadmodum à deo fuerat institutus. Illa enim omnia quæ appetebantur à Paulo naturæ congrua: hæc verò quæ idem ille fugiebat, contraria iudicantur. Vnde istud probari potest? Homo enim cùm esset Paulus, ad illa tamen magis, quàm ad ista currebat. Vnum enim illi formidandum erat, atque metuendum, offensa nimirum dei, nec quicquam aliud omnino. Ergo nec desiderabile illi aliud erat, nisi placere semper deo, Non dico quia nihil præsentium desiderabat, sed nec ipsorum aliquid futurorum. Non enim mihi dicas vrbes & gentes, exercitus, prouincias, pecunias, potestates: hæc enim ille quasi harenam vilia reputauit, sed ea ipsa penè, quæ promittuntur in cœlis, & tunc eius ardentem in Christo amorem videbis. Hic siquidem præ illius dulcedine, non angelorum, non archangelorum admiratus est dignitatem, nec quicquam horum simile concupiuit. Quod enim erat maius omnibus, Christi amore fruebatur, cum hoc beatiorem se cunctis putabat, sine hoc autem neque dominatuum neq; principatuum socius esse cupiebat: sed cũ hac dilectione magis esse extremus optabat imò etiam ex numero punitorũ, quàm sine hac inter summos, & honore sublimes. Hoc enim erat illi maximũ & singulare tormentum, ab hac charitate discedere: hæc illi erat gehẽna, hæc sola pœna, hæc infinita & intoleranda supplicia. Sicut etiam perfrui charitate Christi hoc illi vita, hoc mundus, hoc angelus, hoc præsentia, hoc futura, hoc regnum, hoc promissio, hoc bona videbantur innumera: præter hæc verò nihil in tristium parte ponebat. Horum enim quæ hic habẽtur, nihil asperum, nihil etiam suaue reputabat. Sic despiciebat vniuersa quæ cernimus, vt solet herba iam putrefacta contemni. Tyrannos verò ipsos, ac populos spirantes furorem, velut esse quosdam culices existimabat. Mortem verò, & cruciatus & mille supplicia, quasi ludum putabat esse puerorum, dummodo propter Christum aliquid sustineret. Tunc enim, & tunc amplectebatur libẽter, & decorabatur vinctus catena magis quàm diademate coronatus. Etenim coarctatus carcere habitabat cœlum, ac libentius verbera excipiebat & vulnera, quàm alij brabia diripiunt: & dolores non minus, quàm præmia diligebat, cùm ipsos vtique dolores loco duceret præmiorum: propterea enim illos & gratiam nominabat. Quem sensum diligẽter attende: *Philip.1.c* præmium certè erat dissolui, & esse cum Christo: permanere autem in carne, certamen: sed tamen propter Christi desiderium præmia differebat cupiditate certaminis, idq; magis necessarium esse ducebat. E regione verò anathema à Christo fieri optabat. Certamen hoc erat & dolor, magis autem & supra certamen, supráque omnem dolorem. At verò esse cum Christo erat præmium singulare. Paulus tamen propter Christum illud maluit, quàm istud eligere. Sed profectò dicat hic aliquis, quoniam hæc omnia propter Christum suauia esse dicebat: hoc planè etiam ipse cõfiteor, quoniam quæ nobis sunt causa tristiciæ, hæc illi maximam pariebant voluptatem. Et quid ego pericula, ærumnasq; commemoro? In mœrore enim maximo ille versabatur propter quod dicebat: Quis infirmatur, & ego nõ infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? Et si in mœrore di- *2.Corin.11.g* cat quoq; quis inesse aliquam voluptatem: multi enim

illorum

Universidad de Deusto

illorum qui filiorũ mortibus vulnerántur, aliquid consolationis accipiunt, cùm fletibus manent, magisq; dolent, cùm dolore prohibentur. Sic igitur & Paulus nocte & die consolationem excipiebat ex lachrymis, nullus quidem tanto affectu mala propria, quàm ille deflebat aliena. Quemadmodum enim illum opinaris afflictum, cùm perditionem Iudæorum dolet, qui vt illi salui fierent, seipsum à cœlorum gloria cupiebat excludi? Et vnum hoc manifestum est, quia scilicet non saluari illos acerbius æstuabat, quàm seipsum perire: aut si non acerbius, nunquam aliud optasset: quod vtiq; quasi tolerabilius elegit. Qui cùm certè spe maxima futuri præmij pasceretur, non perfunctorié aliquid optabat, sed clamabat dicens: Quoniã tristicia est mihi magna, & continuus dolor cordi meo. Hunc ergo de singulis, vt ita dixerim, habitatoribus mundi tam vehementer dolentem, & in commune pro cunctis, & Gentibus videlicet, & Iudæis, & pro vnoquoq; peculiariter lamentantem: cui nam rerum aliquis poterit comparare, cui ferro, cui adamanti? Quid nam aliquis illam appellet animam, aureám ne magis, an adamantinam? Nam & erat omni adamante fortior, & auro gemmisque preciosior: & alteram quidem materiam firmitate, alteram preciositate superabat. Cui ergo rei hæc ab aliquo anima comparetur? Earum quidem quæ sunt omnino nulli. Quòd si vel auro adamantis fortitudo, vel adamanti honor daretur auri, tamen fortè aliquo modo comparatio eius Pauli posset animæ conuenire. Sed quid ego adamantem, vel aurum ad similitudinem adduco Pauli? Mundum si è diuerso appendas omnem, & tunc videbis apertè Pauli vergere pondus examinis. Sed si enim de his qui in melotis & specubus, in exigua orbis parte versantur, hoc dictũ est: quantò magis nos dicemus Paulũ mundo, & omnibus quæ in mundo sunt digniorẽ? Si igitur eo mũdus dignus nõ est, sed fortè vel cœlum, sed istud quoque inuenitur inferius. Si enim iste nõ solùm cœlũ, sed quę habẽtur in cœlis dei postposuit charitati: quo modo non magis dominus, qui tantò est benignior Paulo, quantò maliciam bonitas antecellit, innumeris eum cœlis iudicat digniorem? Non enim quantùm nos diligit deus, tantùm à nobis diligitur ipse: sed tantò effusius, quantùm nec sermo quidem sufficit explicare. Cõsideremus ergo quantis illũ honoribus etiam ante tempus resurrectionis extulerit. In paradisum rapuit, & in cœlum tertium subleuauit, ineffabilis arcani fecit esse participem, taliúmque mysteriorũ conscium, quæ nulli hominum fas fuerit confiteri. Nec immeritò: siquidem Paulus in terra gradiens, sic se agebat in cunctis, quasi angelorum societate frueretur. Nam passibili adhuc colligatus corpori, illorum perfectione gaudebat, tantúsque fragilitatibus subditus, in nullo inferior supernis virtutib⁹ apparere certabat. Nã & tanquam pennatus totum docendo peruolauit orbem, & velut incorporeus labores omnes periculáque cõtempsit, & quasi iam cœlum possidens, cuncta prorsus terrena despexit, & tanquam cum ipsis iam incorporeis degeret, ita iugi mentis intentione vigilauit: & angelis quidem sæpe diuersarum gentium cura commissa est, sed nullus illorum ita creditum sibi populum gubernauit, vt Paulus vniuersum gubernauit orbem. Neque verò dicas, quia hæc non perficiebantur à Paulo. Hoc etiam nos fatemur. Sed etsi ipse non erat qui cuncta complebat, nequaquam tamen ab eorum laudibus separatur: quia vtique dignum tantæ se gratiæ præparauit, per quam tam magnifica & gloriosa perficeret. Michaëli gens commissa est Iudæorum: Paulo verò terræ, ac maria, atque vniuersi orbis habitatio, ipsúmque desertum, & hoc non ad iniuriam, quod absit, angelorum: sed ostendimus esse possibile illis hominem copulari, iuxtàque illorum merita consistere. Cuius autem rei gratia, non angelis potius hæc prædicationis cura commissa est? Vt nullum scilicet excusationis colorem de se inueniret anima negligens: ac ne tu ad diuersitatem naturæ confugeres dormiendo. Deinde vt tantò etiam maior operum admiratio nasceretur, quantò de natura inferiore, procederent. Quo modo enim non admirabile hoc, atque improuisum videretur, cùm ex terrena lingua sermo prosiliens, mortem fugat, peccata dissoluit, tenebras cæcitatis illuminat, & mutatione mirifica terram conuertit in cœlum? Propter hoc igitur stupeo virtutem dei, propter hoc admiror promptum animum Pauli, quo modo se talem studuit exhibere, quo modo se tantæ gratiæ capacem parauit, Vos autem rogo, vt non miremini solùm, verumetiam imitemini hoc tam clarum virtutis exemplum: sic nanque poterimus coronarum eius esse participes. Quod si aliquis nos dixisse miratur, quia quicunque habuerit Pauli merita, eadem sit etiam habiturus præmia, ipsum audiat ita dicentem: Certamen, inquit, bonum certaui, cursum consummaui, fidem seruaui: de cætero reposita est mihi corona iusticiæ, quam reddet mihi dominus in die illa iustus iudex. Nõ solùm autem mihi, sed & his qui diligunt aduentum eius. Vides certè quo modo cunctos in eadem gloriæ communione vocet. Quia igitur omnibus eadem corona gloriæ proposita est, studeamus omnes esse digni illis bonis, quæ promissa sunt, inueniri. Neque solùm magnitudinem atque eminentiam in illo debemus cõsiderare virtutum, & promptum illud animi eius, atque robustum propositum, per quod ad tantam meruit gratiam peruenire: sed & naturæ societatem, per quam & nobis in cunctis ille participat: & sic etiam, quæ valde sunt ardua, nobis facilia videbuntur & leuia, breuique hoc tempore laborantes, incorruptibilem illam gestabimus atque immortalem coronã, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui est gloria, & imperium, in secula seculorum, Amen.

Homilia tertia.

BEatus Paulus, qui tantam vim humanæ alacritatis ostendit, vt ad cœlum quoque ipsum valeret subuolare, prætermittens angelos & archangelos, aliásque virtutes, aliquando quidem suo exemplo Christi nos fieri imitatores iubet, dicendo: Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Aliquando verò de se reticens, ad ipsius nos imitationem dei extendit, dicens: Estote ergo imitatores dei, sicut filij charissimi. Iam verò demonstrans, quia nihil ita hanc imitationem pariat, quàm si ita viuat aliquis, vt bonum eius in commune proficiat, atque vniuersis vtiliora prouideat, adiunxit: ambulate in charitate. ideo cùm dixisset, imitatores mei estote: continuò de charitate differmit, quia hæc præcipuè virtus homines deo proximos facit. Quantæcunque enim sint alicuius, inferiorem tenentes locum, cuncta erga hominum studia versantur: vt est contra cõcupiscentias, vt quod aduersus gulam geritur bellum, vt in auariciæ interitum acies ordinata, vt cum iracundiæ furore conflictus: diligere verò deum, nobísque commune est. Propterea & dominus imperabat: orate pro calumniantibus & persequentibus vos, vt sitis

Rom. 9. d
Idem.
1. Cor. 12. d
1. Cor. 4. d & 11. a
Ephe. 5. a
Ibidem.
1. Tim. 4. b
Matth. 5. g

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt ſitis filij patris veſtri, qui in cœlis eſt. Hoc igitur & Paulus intelligens cunctorum eſſe caput bonorum, omni in ſe ſtudio exprimere curauit. Nemo enim ita dilexit inimicos, nemo erga inſidiatores ſuos tam beneficus fuit, nullus pro afflictoribus ſuis tanta perpeſſus eſt. Non enim ille, quid patiebatur, ſed naturæ copulam cogitabat, quantòque amplius efferebantur inimici, tantò eorum magis miſerabatur inſaniã. Vt enim aliquis indulgentiſsimus pater afficitur erga filium phreneſi cõprehenſum, cuius quantò magis conuiciis ſćtibuſq; pulſatur, tantò eum potius miſeratur atque deflet: ita Paulus qui de ipſa magnitudine paſsionum eorum, à quibus affligebatur, exiſtimaret furorem, maiora illis adhibebat fométa pietatis. Audi igitur quàm patiẽter, quàm manſuetè nobis pro illis loquatur, qui eum quinquies verberauerunt, qui eum cætenis onerauerunt, qui vinculis ſæpe conſtrinxerant, qui eius ipſum ſitiebãt cruorem, quíque illum quotidie diſcerpere geſtiebant. Teſtimonium, inquit, illis perhibeo, quoniam æmulationem dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam. Et rurſus eos, qui ſe ſupra illos ſuperbius efferebant, refrænans: Noli, ait, altum ſapere, ſed time: ſi enim deus naturalibus ramis nõ pepercit, ne fortè nec tibi parcat. Quia enim cognouerat dominicam in illos iam proceſsiſſe ſententiam, quod vnum & ſolũ erat in ſua poteſtate præſtabat. Sæpe lachrymabatur vehementer, & pro illis dolebat: volentes illis inſultare prohibebat, atque, inquantum poterat, laborabat vmbram eis aliquam excuſationis obtendere. Et quia propter contumaciam eorum atq; duriciam, perſuadere illis fidem ſermone non poterat, ad orationes conuertebatur aſsiduas. Fratres, inquit, voluntas quidẽ cordis mei, & obſecratio ad deum fit pro illis in ſalutem. Spe quoque meliore illos ſolicitat, dicens: Sine pœnitẽtia enim ſunt dona & vocatio dei, vt non pertinacius vſque ad finem deſperatione moriantur. Quæ vtique omnia ſunt verba amãtis, & valde eorum vtilitatibus prouidentis: vt cùm dicit, Veniet ex Sion, qui eripiat & auertat impietates ab Iacob. Mordebatur enim vehementer, ac penitus diſſecabatur, cùm eos pereũtes videret, propter quod & multa ſolatia huic adhibebat dolori, aliquando quidem dicens: Veniet ex Sion, qui eripiat & auertat impietates ab Iacob: aliquando verò, & iſti non crediderunt in illorum miſericordiam, & vt ipſi miſericordiam conſequantur. Facit autem hoc etiam Hieremias, vim quãdam inferens, atque contendens excuſationem aliquam pro delinquentibus inuenire, & nunc quidem dicens: Sed peccata noſtra reſtiterunt nobis. & rurſus: Non eſt in homine via eius, nec homo ibit, & diriget iter ſuum. & rurſus: Memento quoniam puluis ſumus. Mos etenim eſt omnino celeberrimus, vt hi qui pro delinquentibus deprecantur, etſi nihil idoneum afferant, ad rogandum ſaltem vmbram quandam excuſationis pro eis opponãt, non certa verborum proprietate munitam, nec quæ trahi poſsit in dogmata, ſed quæ pro pereuntibus tãtummodo conſoletur dolentem. Non ergo huiuſmodi excuſationes ſcrupuloſius ponderemus, ſed intelligamus eſſe illas dolentis animæ, & dicere aliquid pro peccatoribus requirentis, iuxtáque hunc modum hæc quæ ſuperius dicta ſunt, cenſeamus. Putas autem, quia erga ſolos Iudæos talis extiterit, ad alios verò, vel domeſticos, vel extraneos, non ſe multò etiam prębuerit mitiorem? His autem, inquit, qui ſine lege erant, factus ſum, quaſi ſine lege eſſem, vt omnes lucrifacerem. Audi igitur quid ad Timotheum ſit locutus: Seruum, inquit, dei non oportet litigare, ſed manſuetum eſſe ad omnes, doctorẽ, patientem, cum modeſtia corripientem eos qui reſiſtunt, ſi quando det illis deus pœnitentiam ad cognoſcendã veritatem, vt reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo capti tenentur ad ipſius voluntatem. Vis autẽ probare, quàm modeſtè etiã & cum illis loquatur, qui in peccata corruerunt? Audi quid Corinthiis dixerit? Timeo, inquit, ne cùm venero, humiliet me deus apud vos, & lugeam multos ex his qui ante peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam ſuper immundicia & fornicatione, & impudicicia quã geſſerunt: & ad Galatas, Filioli, inquit, mei, quos iterum parturio, donec Chriſtus formetur in vobis. Et in cauſa eius, qui fuerat fornicatus, non minus & ipſo, qui pro peccato ſuo lamentabatur, dolet, proq; illo alios deprecatur, dicens: Confirmate in illum charitatem. Sed etiam quando illum ab eccleſiæ corpore ſeparabat, quàm multis hoc lachrymis, gemitúque faciebat. Ex multa, inquit, tribulatione & anguſtia cordis ſcripſi vobis per multas lachrymas, non vt contriſtemini, ſed vt ſciatis, quoniam charitatem habeã abundantius in vos. & rurſus: Factus ſum Iudæis tanquã Iudæus, his qui ſub lege erãt, quaſi ſub lege eſſem, factus ſum infirmus infirmis, omnibus omnia factus ſum, vt omnes ſaluos facerem. Vidiſti ne queſo animam omnia terrena ſuperantem? Omnem enim prorſus hominem deo exhibere cupiebat, & omnes, quãtùm ad ipſum ſpectat, exhibuit, quaſi enim vniuerſum mundum genuiſſet, ſic perturbabatur, ſic currebat, ſic omnes in regnum dei feſtinabat inducere, docendo, pollicendo, meditando, tum orando pro ipſis tum etiã ipſis ſupplicando, & terrendo, & dæmones corruptores animarũ fugando, aliquando epiſtolis, aliquando præſentia, nunc ſermone, nunc rebus per diſcipulos: per ſemetipſum conabatur erigere labantes, ſtantes verò firmare, humi iacentes attollere, ſanare cõtritos, torpẽtes oleo exhortationis animare, inimicis inſonare terribiliter, hoſtes minaciter intueri, more optimi cuiuſdã ducis ac medici, artis ſuæ inſtrumenta geſtantis, protector ipſe bellantium, ipſe ſedulus ægrotorum miniſter, & vnus omnium officiorum perſonas, & exercitium vbique cuſtodiens. Nec in ſpiritualibus ſolum tam egregium conſeruabat ducem, ſed in carnalibus quoque plurima ſolicitudinis, ac prouidentiæ ſuæ documenta præſtabat. Audi itaque quemadmodum pro vna etiam muliere ad vniuerſum ſcribat populum, dicens: Commẽdo autem vobis Phœben ſororem meam, quæ eſt in miniſterio eccleſiæ, quæ eſt Cenchris, vt eam ſuſcipiatis in domino dignè ſanctis, & aſsiſtatis ei in quocunque negocio veſtri indiguerit. & iterum. Noſtis, ait, domum Stephanæ, vt & vos ſubditi ſitis eiuſmodi. & rurſus: Cognoſcite quæ huiuſmodi ſunt. Eſt enim hoc quoque proprium, & familiare in dilectione ſanctorum. Sic enim & Heliſæus mulierem illam ſuſceptricem ſuam, nõ ſpiritalibus ſolum, verum etiam carnalibus beneficiis remunerat, propter quod cum multa ſolicitudine, curáque dicebat: Num eſt tibi ſermo ad regem, vel ad principem? Et quid mirum, ſi commendationes per literas præſtitit Paulus? qui ad ſe aliquos reuocans, nec de viatico illorum curam gerere dedignat° eſt, idq; ipſum in epiſtola ſua ſcribere. Siquidem ſcribens Tito ait: Zenam legis peritum, & Apollo ſolicitè præmitte, vt nihil illis deſit. Qui commendans aliquos tam ſtudioſè ſcripſit atq; ſolicitè, multò magis ſicubi vidiſſet periclitantes, cuncta feciſſet. Ad Philemonem quoque propter Oneſimum ſcribens: vide quàm omne impendebat ſtudium, quàm intentè ac ſolicitè deprecetur.

Roma.10.a *Ibid.11.c* *Roma.10.a* *Ibid.11.d* *Eſaiæ.59.d* *Hiere.5.f* *Ibid.10.d* *Gene.3.d* *1.Cor.9.c* *2.Tim.2.d* *2.Cor.12.g* *Galat.4.c* *1.Cor.2.b* *Ibidem.* *1.Cor.9.d* *Rom.vlt.a* *4.Reg.4.b* *Ibidem.c* *ad Tit.3.d*

Universidad de Deusto

deprecetur. Qui autem pro vno ſeruulo maximè fugitiuo,& qui ex reb⁹ domini multa ſubtraxerat, integram, omniq; affectu plenam epiſtolam ſine cunctatione cõpoſuit: qualis circa alios fuerit perpende. Vnum enim hoc illo pudore dignũ putauit, aliquid ſcilicet pro cuiuſlibet ſalute negligere. Propter hoc agebat omnia,& commonebat: nec omnino quicquam pro his, qui ſaluandi erant, cunctabatur impendere, non verba, non pecunias,non denique corpus ipſum. Qui enim millies ſeipſum tradiderat in mortẽ, multò magis ſi habuiſſet, nec pecuniis pepercíſſet. Et quid dico ſi habuiſſet, cum probare poſsim,non pepercíſſe cum pecuniis,etiam nihil habentem: & ne ambiguum putetur eſſe quod dicimus,audi ipſum rurſus loquentem. Quoniam,inquit,libenter impendam,& ſuperimpẽdar ipſe pro animabus veſtris: & ad Philippenſes ſcribens ait: Neceſsitatibus meis,& his qui mecũ erant,miniſtrauerunt manus iſtæ: Cùm verò celſus in omnium cõſiſteret arce virtutum, omnẽ tamẽ flammã præcipuo charitatis ardore vincebat. Vt enim miſſum in ignẽ ferrũ, totũ profectò ignis efficitur: ſic Paulus charitate ſuccenſus, totus factus eſt charitas,qui quaſi communis totius mundi eſſet pater, ita in amore omnium ipſos eorum imitabatur parentes:imò cunctos, non carnales tantummodo, verumetiã ſpiritales patres ſolicitudine ac pietate ſuperabat: & pecunias,& verba,& corpus, & animã pro his, quos diligebat, impendens. Propter hoc itaque charitatem etiam plenitudinem legis vocabat, & vinculum perfectionis,& omnium matrẽ bonorum, & initiũ finemq; virtutum: propterèaque dicebat, Finis autem præcepti eſt charitas de corde puro,& conſcientia bona. & rurſus: Non adulterabis, non occides. Et ſi quod aliud eſt mandatum, in hoc verbo inſtauratur: Diliges proximum tuum ſicut teipſum. Quia igitur & initium, & finis, & bona omnino vniuerſa dilectio eſt, vel in ipſa ſtudeamus Paulum imitari:etenim hic illius ope talis effectus eſt. Non enim proponas mihi mortuos, quos ſæpius ſuſcitauit:neque leproſos,quos eadem virtute mũdauit:nihil horum requirit à te deus. Poſside charitatẽ Pauli,& perfectam adipiſceris coronã. Cuius verò iſta ſententia eſt?Ipſius nutritoris vtique charitatis,qui eam & mirabilibus, & ſignis, & aliis bonis mille propoſuit. Quia enim eam ipſe abundè,ac vehemẽter impleuerat, idcirco etiam acrius,atque examinatius vim eius intelligit. Per ipſam etenim ille ad tam celſum perfectionis culmen aſcendit,nihilq; eum ita dignum deo,vt virtus præſtitit charitatis: & ideo dicebat, Imitamini dona meliora,& adhuc excellentiorẽ viam vobis demõſtro, charitatem profectò optimã viam,pleniſsimamq; pronuncians. In hoc ergo, & vigilanter ambulemus, vt & Paulum, imò & dominum Pauli videre mereamur, & incorruptibiles conſequamur coronas, gratia & miſeri cordia domini noſtri Ieſu Chriſti,cui eſt gloria,& imperium,in ſecula ſeculorum,Amen.

2.Cor.11.e

Actor.20.g

1.Tim.1.b

Roman.13.c

Mat.22.c

& Luc.10.c

1.Cor.11.d

Homilia iiij.

BEatus Paulus, qui nos hodie cõgregauit, quiq; terrarum etiam illuminauit orbẽ, vocationis ſuæ tempore aliquando cæcatus eſt, ſed illius cæcitas illuminatio totius orbis effecta eſt. Quoniam enim videbat malè,bene eum excæcauit deus, vt vtiliter iam videret in reliquum. Simul enim & documentum ei virtutis ſuæ præbuit,& in paſsione eius figurauit futura,& modum eius prædicationis edocuit,quòd ſcilicet oporteret eum priora ſtudia penitus excludere, & quaſi conniuentem oculis ſemetipſum vndique coërcere: propter quod ipſe idem iſtud ſignificans, clamat: Si quis videtur inter vos ſapiẽs,ſtultus fiat, vt ſit ſapiẽs. Nequaquã ergo potuiſſet rurſum bene videre,niſi prius excæcatus fuiſſet. Vnde & propriam ſapientiam, quia perturbabatur excludẽs, fidei ſe per cuncta committit. Sed nullus hoc audiẽs,vocationem iſtam neceſsitatem putet,ſiquidem potuit redire vnde diſceſſerat. Multi enim & in nouo,& in veteri teſtamento,cùm maiora ſæpe mirabilia vidiſſent,retrò(vt legimus)ſunt reuerſi:vt Nabuchodonoſor, vt Iudas,vt Elimas mag⁹,vt Simõ, vt Ananias, vt Sapphira,vt vniuerſus populus Iudæorum:ſed non ita Paulus.Illuſtrato enim mentis aſpectu ad ſyncerrimum illud lumen curſu tetendit, atque ad cœlum perniciter ſubuolauit. Quòd ſi interroges,cuius rei gratia ſit cęcatus,accipe ipſum loquentem:Audiſtis, inquit, conuerſationem meam aliquãdo in Iudaiſmo, quoniam ſupra modum perſequebar eccleſiam dei, & expugnabam illam, & proficiebam in Iudaiſmo ſupra multos coætaneos meos, in genere meo abundantius æmulator exiſtens paternarum mearum traditionum. Quia enim vehemens quidem erat & ferus,frænis quoque vehementioribus indigebat, ne ſcilicet impetu ipſo ei⁹ quo ferebatur alacritatis arreptus,prolata à ſe dei verba contemneret. Propterea igitur furorem eius indomitum prius comprimit,concitatos & præcipites illius iracũdiæ fluctus,cæcitatis beneficio redigit in quietem: & tunc demum cœleſti eum domat affatu, oſtendens propriæ inacceſsibilem ſapientiam, & ſupereminentem omnibus diuinæ ſcientiæ bonitatem, vt diſceret,cui iam aduerſario repugnaret:quem certè non modò punientem ferre non poſſet, ſed nec beneficia conferentem. Non enim ille obſcuritate tenebrarum, ſed luminis nimietate cæcatus eſt. Et cur, inquis, hoc non antè factum eſt?Ne quæras iſtud,neque velis eſſe curioſior, ſed concede incomprehenſibili dei prouidentiæ ſalutes eſſe hominum notis ſibi temporum opportunitatibus ordinanti. Sic enim etiam ipſe fatebatur, dicens. Cùm autem placuit ei,qui me ſegregauit de vtero matris meæ, vocauit per ſuam gratiam, vt reuelaret filium ſuũ in me.Nihil tu igitur ſcruteris amplius, quando hæc dicit & Paulus. Iſtud enim tunc vtique fieri oportuit,cùm iam ſcandala vbiq; creuiſſent.Ab ipſo itaque diſcamus,quoniam nullus ante Paulum,neque ipſe Paulus ex ſe tantummodo eum inuenit,ſed ipſe ſe Chriſtus oſtendit,& idcirco dicebat: Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos.Cæterùm cur antè non credidit,cùm videret reſurgere mortuos, ambulare claudos, paralyticos roborari, dæmones effugari?Nullum enim fructũ ille ex his omnibus cõſecutus eſt,cùm tamen non ignoraret,iſta qui tam erat erga apoſtolos curioſus, qui certè cùm lapidaretur Stephanus adſtabat, & faciem eius videbat angelico fulgore radiantem. Cur ergo nihil inde lucratus eſt? Quia necdum vtique vocatus fuerat à Chriſto. Tu verò hoc audiens, noli vocationẽ iſtam, neceſsitatẽ putare. Non enim deus cogit homines vocando,ſed poſt vocationem quoque permittit eos propriarum eſſe dominos voluntatum. Nam & Iudæis ſeipſum quando oportuit, reuelauit: ſed illi propter gloriam quam ab hominibus requirebant, vltrò ſe offerentem ſuſcipere noluerunt. Verùm hoc loco infidelior quis opponat,atque dicat:Cur me etiam non vocauit è cœlo? Vnde etiam manifeſtum eſt, ô homo, quia Paulũ vocauit de cœlo?Sed credis iſtud? ergo ſi credis,hoc ipſum ad ſignum tibi ſatis eſt. Si verò non credis, quia

1.Corint.3.d

Ibidem.

Ioan.15.c

Galat.1.c

Actor.6.b

è cœlo

Universidad de Deusto
Biblioteca

è cœlo Paulum vocauit: quo modo dicis,cur me etiam non vocauit? Credis, quia ille vocauit, hoc ipsum tibi (vt dixi) abundat ad signum.Crede igitur,nam te quoque è cœlo vocat deus,si habes animam ad obediendū paratam. Quòd si inobediens sis,& corruptæ depravatæq; sententiæ,ne de cœlo quidem ad te vox dimissa tibi sufficit ad salutem.Quoties autē & Iudęi vocem audiere de cœlo, in nouo,& in veteri testamento,nec tamen facti sunt idcirco meliores? Nam in veteri, Iudæi post mille miracula pro deo vitulum,quem fecerant,adorauerunt. At verò Hierechontina meretrix, quæ nihil omnino ex mirabilibus viderat, ostendit tamen fidem in exploratorum susceptione mirabilem. Interea quoque repromissionis Iudæi signa cernentes, permanebāt lapidibus duriores. Niniuitæ verò Ionam solum videntes crediderunt,& egerunt pœnitentiam,& venturam super se iram dei conuersione pepulerunt.In nouo etiam testamento sub præsentia ipsius Christi, latro quidem cùm crucifixum cerneret,adorauit: Iudæi verò qui eum spectauerant mortuos suscitantē,& vinxerunt & affixerunt cruci. Quid autem nostra quoque ætate, nónne ex fundamentis templi quod Hierosolymis fuit ignis exiliens audentes illud ædificare consumpsit?sicq; reliqui ab iniquis conatibus destiterunt, nec tamen ab impietate sua atque cæcitate conuersi sunt.Quanta verò etiam post hæc alia facta sunt miracula: vt cùm super Apollinis verticem fulmen illapsum est,vt cùm ipsius responsa dæmonis transferri à rege sepultum iuxta se martyrem compulerunt,dicentis se alloqui omnino non posse,quādiu proximam illius arcam videret: erat nanque vicina.Post quę ipsius regis auunculus,qui prophano attactu consecrata deo vasa temerauerat,vermibus exesus interiit.Præpositus quoque regalis ærarij, ob aliam quam ecclesiæ intulerat iniuriam,medius repentè diruptus est: tunc etiam regionis nostræ fontes, qui prius flumina ipsa cursu inundante vincebant, subitò in se resiliendo fugerunt, nunquam hoc antè perpessi, nisi postquā loca illa sacrificiis ac victimis inquinauit. Quid verò iam memorē famem toto prorsus orbe terrarum cum impio rege dominatam,regis interitum in regione Persarum: ante mortē verò mentis errore perpessum, exercitum in medio barbarorum relictum, & vndique velut quodam reti conclusum, reditum ex illis locis improuisum atque mirabilem?Cùm enim rege impio miserabiliter interēpto, alter pius in eius successisset imperium,aduersa omnia cōtinuò dissoluta sunt, & exercitus qui velut in mediis erat retibus inuolutus, nec vllum exitum aliquando se inuenturum esse credebat,dei iam nutu ab hostibus liberatus, omni cum securitate remeauit. Et hæc quidem, quem non valeant ad patrem pietatis attrahere? Quid verò præsentia?nónne etiam multò mirabiliora dicēda sunt?nónne crux prædicatur, & totus ad credēdum mundus accurrit? Nónne mors nunciatur,& omnes conuolant? Nunquid nō innumeri crucifixi sunt?Nunquid non duo latrones cū domino pependerunt? Nunquid non multi sapientes? Nunquid non multi extiterunt potentes? Cuius igitur aliquando sic nomen obtinuit?Et quid dico potētes atque sapiētes? Nunquid non fuerunt reges inclyti? Quis ita sibi terrarum orbem tam breui tempore subiugauit? Non enim varias mihi atque diuersas opponas hęreses. Omnes siquidem eundem prædicant Christum,etsi nō omnes sanè prædicent,atque legitimè.Illum enim omnes prædicant, qui in Palæstina & natus, & passus, qui Pontio Pilato adiudicante crucifixus est. Hæc igitur cuncta quæ proposui, nónne etiam magis virtutis eius videntur habere documentum,quàm illa vox allata de cœlo?Cur enim nullus ita aliquādo regnum,vt hic solus obtinuit, certè cùm innumera ex aduerso impedimenta pugnarent? Nam & reges contra euangelium præliati sunt,& tyranni bella gesserunt,& nostra vsque adeò attrita non sunt, vt inde magis fierent clariora. Vnde igitur hęc tanta,támque admirabilis virtus?Magus scilicet erat?Solus ergo iste magus tam potens fuit? Audistis nempe, quia & apud Persas magi, & apud Indos extiterunt,sint quoque & modò.Sed ne nomē quidem eorum vsque sonat. Et ille quidem ex tyrānorum vrbe deceptor, ac maleficus aliquò loci apparuit, at breui aliquanto tempore in exigua parte orbis refulsit: sed celeriter extinctus atque deletus est, qui non ecclesiam omnino, non populum, non aliquid horum reliquit. Sed quid dico magos, atque maleficos extinctos? Vnde, quæso, omnium deorum templa extincta sunt, & Clodoneust,& Darius, & omnes istæ prophanitatis officinæ silēt,ac penitus obstructæ sunt?Vnde igitur nō solùm crucifixum, sed & etiam pro ipso occisorum fauillas dæmones contremiscunt?Cuius rei gratia,saltem nomē audientes crucis,in fugam resiliunt: cùm certè si se res haberet aliter,magis eos oporteret irridere quàm fugere. An fortè crux quid clarum videtur, ac nobile? Imò è contrario turpis,& exprobrabilis mors.Est enim & vtique pœnalis mors, & omnino teterrima, & apud Iudæos maledicta, & inter gentiles abominanda. Vnde igitur illam dæmones reformidant, nisi de virtute crucifixi?Si enim illam per se ipsam timerent, quanquā & hoc ipsum de his esset indignum: tamen & ante illū, & post illum plerique crucifixi sunt, & cum ipso etiam duo.Quid igitur si inuocet aliquis nomen latronis, vel alterius cuiusquam crucifixi, dæmón ne fortè timebit ac fugiet?Nequaquam,quinimò ridebit. Si verò Iesum addideris,Nazarenum,velut ab igne repentè diffugiet. Quid igitur ais?Vnde prænaluit?Quia,inquis, seductor fuit. At non hæc præcepta loquuntur. Deinde & multi seductores fuerunt, & tamen nullus obtinuit. Sed quia magus fuit. Verùm longè aliud eius dogmata contestantur. Sed & magorum multa sæpe fuit copia, nec tamen vllum huius potentiæ nomen auditum est. Sed quia sapiens fuit: at multi fuerunt sæpe sapientes. Quis itaque similiter obtinuisse dicetur?Nullus enim aliquādo saltem ex parte aliqua huic potentiæ appropinquauit. Vnde liquidò patet, quoniam Christus non fuerit magus, non seductor, sed qui è contrario horum extitit emendator. Et verè diuina virtus, nec vlli omnino superabilis. Idcirco & ipse cuncta vicit, atque perdomuit. Et Paulus cum illa arte vilissima tantam potuit inspirare virtutem,quātam ipse rerum testatur effectus. Homo etenim ignobilis,abiectus,& circunforaneus,qui artem exercebat in pellibus, intantum virtute progressus est,vt vix triginta annorum spacio & Romanos,& Persas, & Parthos, & Medos, & Indos, & Scythas, & Aethiopes,& Sauromatas,& Saracenos,& omne prorsus humanum genus sub iugum mitteret veritatis. Respondе igitur,vnde iste opifex vilis,ac publicus stans in loco artis suæ, ac scasellum in manu gerens, ita vt ipse philosophatus sit, & alios docuerit philosophari, gentes scilicet,vrbes atq; regiones, nec vim in se sermonis ostendens? Audi enim ipsum loquentem: Et si imperitus sermone, nec pecunias possidens: nam hoc quoque ipse testatur. Vsque ad hanc,inquit, horam & esurimus & sitimus,& nudi sumus,& colaphis cædimur. Et quid

Exod.32.b *Iosue.2.b* *Ion.3.b.c* *Luc.23.c* *Ioan.11.d.e* *Act.o.18.a* *2.Cor.11.b* *2.Cor.4.c*

† *al.Dodonæus.*

dico

dico pecunias: cùm ille sæpe necessarium quidem non haberet cibum, nec quo se circundaret indumentum. Quia verò nec de professione clarus fuerit, ipsius discipulis ostendit, dicens: Quoniam manebat apud Aquilam & Priscillã, propterea quòd eiusdẽ artis essent. Erant enim scenofactoriæ artis. Non igitur à proauis nobilis, quippe qui tam vilis fuisse artis ostenditur: nõ à patria, non à gente, tamen progressus in medium, ac tantũmodo apparens, inimicorũ cuncta turbauit, vniuersa cõfudit: & sicut in stipulas, aut in fœnũ ignis immissus, omnia dæmonũ opera consumpsit, atq; in quod voluit, omnia conuertit. Neque verò hoc solùm admiratione dignũ est, quòd tãtam potentiã talis obtinuit: sed quoniã discipulorum quoque illius plurimi pauperes, imperiti, ac totius erant eruditionis extranei, in fame & egestate viuentes, ignobiles, ac de ignobilibus procreati: quod certè etiã ipse prædicauit, nec erubuit eorum cõmemorare pauperiẽ, imò necessaria quidem eorũ victui postulare. Proficiscar, inquit, Hierusalẽ ministrare sanctis. Et rursus: Secundũ vnã sabbati vnusquisque vestrũ reponat, quod ei bene placuerit, vt non cùm venero tunc collectæ fiant. Quare verò plures discipulorum ex imperitorũ numero constarent, ad Corinthios scribens, ait: Videte vocationẽ vestram, quoniam non multi sapientes secundum carnem, nõ multi potentes, non multi nobiles, sed & valde obscuri, & viles fuerunt. Nam infirma mundi, inquit, elegit deus, & quæ non sunt vt ea quæ sunt destrueret. At nobilis & eruditus erat fortè persuasor. Nec istud quidẽ, nam hoc quoque ipse cõfirmauit, dicẽs: Et ego veni ad vos, non in sublimitate sermonis, aut sapientiæ, annunciãs vobis testimonium Christi. Non enim iudicaui me scire aliquid inter vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixũ. Et sermo meus, & prædicatio mea, non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis. Sed causa nimirum ipsa, prædicationis erat idonea, quæ ad se pertraheret audientes. Accipe quid etiam super hac re ipse pronunciet. Quoniã, inquit, Iudæi signa petunt, & Græci sapientiam quærunt: nos autem prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalũ, Græcis autem stulticiam. Sed securitate, ac libertate perfunctus est. At omnino à periculis nũquam respirauit. Et ego, inquit, in infirmitate, & timore, & tremore multo fui apud vos: neque verò ipse solùm, sed etiã discipuli eius passionibus subiacebãt. Mementote, inquit, dierũ priorũ in quibus illuminati magnum certamen sustinuistis passionum. In altero quidem opprobriis, & tribulationibus spectaculum facti, in altero etiam socij taliter cõuersantium facti: nam vinctis compassi estis, & rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis. Et rursus ad Thessalonicenses ait: Vos enim eadem passi estis à contribulibus vestris, sicut & ipsi à Iudæis, qui & dominum nostrum occiderunt, & prophetas suos persecuti sunt. Rursus ad Corinthios scribens: Sicut, inquit, abundant passiones Christi in vobis, & quemadmodum socij estis passionum, ita eritis & consolationis. Et ad Galatas: Tanta, inquit, passi estis sine causa, si tamen sine causa. Cùm igitur & prædicator, & imperitus, cùm etiã pauper esset, & prorsus ignobilis: & quod prædicabatur, non modò commendatione sui esset vacuum, verumetiam offensione plenissimum, & auditores ipsi inopes, imbecilles, atque omnino nulli, & pericula tam crebra, tam varia, non doctoribus solum, sed etiam discipulis imminerent, & crucifixus esset, qui annunciabatur adorandus. Quidnam illud est, quod

Acto.18.a. *Rom.15.c.* *1.Cor.16.d.* *Ibidẽ.1.d.* *Ibidem.* *Ibidem.2.a* *1.Corĩ.1.c.* *Ibidẽ.2.a.* *Heb.10.f* *1.Thess.2.c.* *2.Corĩ.1.b.* *Gala.3.a*

huius prædicatio potuit obtinere? Nõnne lucidissimè claret diuina hoc & ineffabili quadam virtute perfectum? quod certè etiam inimicorum comparatione potest liquidò comprobari. Cùm enim videris cõtraria horum vniuersa concurrere in vnũ: id est, vt opes, & nobilitatem, & patriæ claritudinem, & oratoriæ artis pompam, & pacis securitatem, & plurimam in ipsa superstitione culturam, continuò tamen morem prophanitatis extinctũ: hos verò qui sunt ex aduersa parte superare, quæ horum causa sit, respondeo. Tale est enim, vt cùm rex quispiam instructo armis, fretus exercitu, potentissimas in bello acies instruens hostes superare nequiuerit, nudus aliquis, & pauper, & solus, ac ne breui quidem iaculo armatus, aut simplici saltem veste tectus, certamen ineat, eaq; peragat quæ alij, nec cũ mille quidem munitionibus patrare potuerunt. Noli igitur in praua permanere sententia, sed virtutem venerare crucifixi. Neque enim si regem aliquem videas ciuitates sibi excelsas parantem, circumagentem fossas, muris machinas imponentem, innumeram quoque habentem militum multitudinem, arma fulgentia, pecunias infinitas, vnamq; hostium ciuitatem destruere non valentem: alterum verò nudo corpore dimicantem, solisq; manibus vtentem, non vnam, aut duas, aut paucas, sed prorsus innumeras, totoq; orbe diffusas vrbes percurrentem celeriter, cunctasq; capientem, humanæ hoc dicas esse virtutis. Sic ergo proculdubio in præsenti causa sentiendum est. Propterea enim concessit deus & latrones cum saluatore crucifigi, & ante saluatoris aduentum seductores aliquos apparere, vt etiã ex comparatione rerum nimis insipientibus ostenderetur excellentia veritatis: & discerent, quia hic non vnus ex illis: sed grande sit inter tam dispares, infinitũq; discrimẽ. Nihil enim Christi gloriã potuit inumbrare, vel eorumdem opportunitas temporum, vel cõmunio passionem: ne quis enim putaret, quia dæmones crucem, & non crucifixi pauerent virtutem, obstruxit ora ista dicentium per latronem. Quòd si temporũ opportunitas cuncta fecisse dicatur, ad repellendum Theodotus atque eius discipuli proferentur, qui eum eisdem ferè, quibus etiam Christus temporibus extitisset, & veritatem per quædam etiam signa impugnare tentasset, repentè destructi sunt. Quod enim iam antè memoraui, ideo interdum falsa fieri deus signa concessit, vt abundantius vera monstraret. Propterea & pseudoprophetas tempore prophetarum, & pseudoapostolos cũ apostolis apparere permisit, vt disceres, quia splendentes eius vbique virtutes nequaquam obscurare posset similitudo, & vmbra quædam virtutum. Agè iam ex aliis quoque documentis, probemus esse hanc potentiam singularem, & præcipuam atque mirabilem. Docebimus enim Christi gloriam ipsa magis inimicorum impugnatione creuisse. Cùm enim hunc ipsum beatum Paulum Romæ quidam persequerẽtur, aliquando hoc ipsum dogma inquietius prædicabant. Cupiẽtes enim Neronem impugnatorem Pauli acrius in eius odium commouere, mira quadam arte lædendi susceperunt & ipsi euangelicæ prædicationis officium, vt magis scilicet fidei sermone feruente, & discipulorum crescente numero, in immensum ingesceret furor tyranni, & fera maiora adhuc colligeret incrementa feritatis. Et hoc ipse ad Philippenses Paulus scribens, ait: Scire vos autem, inquit, volo fratres, quæ circa me sunt, magis venerunt ad profectum euangelij, ita vt plures è fratribus cõfidentes in vinculis meis, abundantius

Philip.1.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

abundantius auderent ſine timore verbum dei loqui. Quidam quidem etiam per inuidiam & contentionem, quidam etiam per bonam voluntatem Chriſtum prædicant: quidam autem ex contentione Chriſtum annunciant non ſyncerè, exiſtimãtes preſſuram ſuſcitare vinculis meis. Quidam autem ex charitate, ſcientes quòd in defenſione euangelij poſitus ſum. Quid enim ſi omni modo, ſiue per occaſionem, ſiue per veritatem Chriſtus annũcietur? Vidiſti certè, quemadmodum etſi ex contentione aliqui prædicarẽt, tamen etiã per inimicos veritas Chriſti creſcebat. Supra verò hãc inimicorum calliditatem, alia quoque ex aduerſo multa veniebant. Nam & antiquæ leges, non modò non opitulabantur, verumetiam aduerſabantur: contraq; veritatis partem non ſolùm malicia obloquentium inimicorum, verumetiam ignorantia dimicabant, regem aiebant alterum Chriſtum. Non enim nouerant eius cœleſte regnum terribile iſtud, & abſque vllo termino glorioſum: ſed quaſi tyrannidem morbis inferentibus per calumniam repugnabant, & in commune omnes, & ſpecialiter aduerſus eos ſinguli dimicando. In communi quidem, quaſi cõtra eos, qui publicæ diſciplinæ, & legum ſcita deſtruerent: ſpecialiter verò, quaſi ſingulorum domos diuiſionibus, diuortiisq; diſſoluerent. Nam & filium tunc impugnabat pater, & filius patrem negabat, & maritũ vxor oderat, & vxorem maritus, filiq; quoque cũ matribus diſſidebant, cognati cognatos, amici oppugnabant amicos, eratq; per omniũ domos varium iſtud, & multiforme bellum, propinquos ſeparans, diſpergens curiam, iudicia conturbans: cùm vtiq; mores patrij ſoluerentur, feſtiuitas & cultura dæmonum pelleretur, quæ alij legumlatores vel in primis cuſtodienda decreuerant, cùm his omnibus etiam tyrannidis orta ſuſpicio vndiq; faciebat eos explodi. Neque verò dicere quiſpiam poteſt à gentibus quanta inferebantur, à parte verò Iudæorum omnia inquietabantur, cùm certè iſti etiam ſæuius imminerent. Cumq; & ipſi ei deſtructionem legis impingerent: non enim ceſſat, inquiunt, loquens contra legem, & locum ſanctum. Veruntamen vndique inuidiæ igne ſuccenſo, ab domibus, ab vrbibus, ab agris, à ſolitudine, à terra, à mari, à gentibus, à Iudæis, à principibus, à plebib°, à regib°, à regum miniſtris: cùm omnes ad crudelitatem ſe mutuò cohortarentur, & omnes feriſſimè ſæuiuſq; conſurgerent: beatus tamen Paulus in tantos ignes inſiliens, atque in medio talium luporum conſiſtens, quanquam ictus omnium exciperet, non modò tamen obrutus ipſe non eſt, ſed etiam omnes illos in partem trãſtulit veritatis. Et hæc & alia quoque prælia non minus ſæua memorabo: vt illud quod aduerſus pſeudoapoſtolos gerebatur, quodq; cum ſuper omnia alia torquebat, domeſticorum dolus, ruina nutantium: multi enim etiam ex fidelium numero labebantur, ſed etiam contra iſta prævaluit. Vnde quæſo? ex quáve virtute? Quia, inquit, arma noſtra non carnalia, ſed potentia ſunt ad deſtructionem, munitionum conſilia deſtruentem, & omnẽ altitudinem extollentẽ ſe aduerſus ſcientiam dei. Propterea igitur in diuerſum omnia vertebantur, ac mutabantur repentè: ac ſicut igne ſuccenſo paulatim ſpinæ conſumuntur, & cedunt, flammisque ſuperãtur, ac mũdi redduntur noualis: ſic etiam Pauli inſonãte lingua, & omni igne vehementius irruente cedebant omnia, fugiebantq; & dæmonum cultus, & celebritas omnis, atq; feſtiuitas, & mores patrij, & populorum furores, & tyrannorum minæ, & inſidiæ domeſticorum, & pſeudoapoſtolorum operationes malignæ. Magis autem ſicut radiis Solis orientibus, & tenebræ fugantur, & feræ latitant, foueisq; conduntur, & latrones recedunt, & homicidæ ad antra ſuffugiunt, & amouentur piratæ, & ſepulchrorum violatores fugantur, & adulteri, & fures, & perfoſſores domorum deprehenſi à Sole, redarguti, periclitantes abeunt, ſeſeq; alicubi procul occultant, omniaq; lucida efficiuntur & clara, illuſtrantibus deſuper radiis, terram, pelagus, ac montes, vrbes, ſimul atq; regiones: ſic tunc prædicatione fulgente, & vbique euangelium diſſeminante Paulo, fugabatur error, veritasq; remeabat: fauillæ verò, fumusq; templorum, & cymbala omnia, & tympana, & ebrietates, & comeſſationes, & ſtupra, & adulteria, & alia dictu fœda, quæ in ſacris ſuis celebrare conſueuerant, defecerunt, atq; cõſumpta ſunt, inſtar ceræ ignis vapore pereuntis, & palearum vice, quæ ſubitò concremantur incendio. Clara verò inter hæc veritatis flamma ſurgebat reſplẽdens & ipſum ad vſq; cœlum ſublimitate cõſcendens, ab his potiſſimùm ſubleuata, qui eam nitebantur opprimere: pèrque illos magis incrementa ſuſcipiens, qui illam extinctum iri cupiebant. Nec pericula enim progreſſum eius, aut impetus coërcere potuerunt, non tyrannis quędam inueteratæ conſuetudinis, non patrij amoris authoritas, non legum poteſtas, non illa ipſa cuſtodiendi eius quod prædicabatur euangelij difficultas, nec quicquam eorum quæ impedimentum afferre poſſunt, proficiſcẽtis celeriter veritatis curſum aut incidere, aut retardare potuerunt. Atque vt quantam iſtud vim habeat, cognoſcas, cõminare gentibus, non dico pericula, famem, mortem, ſed damnum aliquod exiguum, & videbis eos repentè mutatos. At non talia inueniuntur, & noſtra, ſed conciſis occiſisq; omnibus, & vbique impugnatis vario genere bellorũ, illa tamen florentiora ſemper effecta ſunt. Et quid ego noſtræ ætatis cõmemoro gentiles viles iſtos, & omnino contemptui faciles? & potius qui apud illos erant aliquando mirabiles in medium proferamus, philoſophiç ſcilicet honore celebratos, Platonẽ, Pythagoram, Aremeniũ, multosq; alios huiuſmodi, & tunc demum euangelicæ prædicationis virtutẽ probabis. Nam poſt *Socratis venenum, alij quidem Megara diſceſſerunt, ſimilia patiendi metu: alter autem & patria, & libertate priuatus eſt, nec pręter vnam mulierem philoſophiç quenquam ſtudiis ſubiugauit.* Plato autem depictam in paginis diſciplinã relinquẽs, in mortẽ ſolutus eſt. Et certè nihil eis tũc impedimento erat, nõ periculũ, non egeſtas, non imperitia ſermonis: ſed erant & dicendo potentes, & opibus affluentes, & de nobilitate patriæ gloriantes. Verùm nequaquam obtinere potuerunt: talis eſt enim conditio erroris, etiam nullo ſibi obſiſtente, conſeneſcit, ac defluit. Talis autem è diuerſo veritatis ſtatus, etiam multis impugnantibus ſuſcitatur, & creſcit. Hæc autem ita eſſe, veritas rerum ipſa proclamat, nihilq; hîc opus eſt aſſertione verborum, cum vocem quodam modo totus vndique mundus emittat, vrbes ſcilicet, & agri, & terræ, & maria, & loca culta atq; deſerta, ipſæ quoque etiam montium ſummitates. Neque enim ſolitudinem beneficij ſui reliquit exortem, ſed ipſam maximè his, quę nobis de cœlo veniens detulit, bonis replenit, per Pauli præcipuè linguam, pèrque illam quam in ipſum contulit gratiam. Quia enim dignam tali dono deuotionem gerebat, copioſa in illo etiam gratia coruſcauit, plurimaq; horum, quæ hucuſque memorauimus, ipſius ſudore ac ſermone completa ſunt.

Ibidem.c.

Acto.21.e

ta sunt. Quoniam igitur ita genus nostrum nobilitauit deus, vt vnum hominem dignaretur tantorũ causam facere bonorũ, studeamus & nos eius similes inueniri. Neque verò istud impossibile putemus, quoniã, vt sæpe dixi, & nunc inculcare non cesso: tale illi, quale etiam nobis corpus fuit, talis anima, tales cibi, sed voluntas in eo mirabilis, & præclara deuotio: & istud est prorsus vnde ille talis effect⁹ est. Nemo igitur diffidat, nemo desperet: si intendas animam, & præpares, nihil est quod te ab eiusdem gratiæ possit prohibere muneribus. Non est enim personarum acceptor deus. Idem illum teq; formauit: & quemadmodum illius, ita est etiam tuus deus: ac sicut illum meritò laudauit, ita etiã tibi offert coronam. Spondeamus igitur nosmetipsos deo, atque mũdemus, vt nos quoque eandẽ gratiã consequentes, eadem etiam præmia sortiamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui est glo B ria, & imperium, in secula seculorum, Amen.

Homilia quinta.

VBi nunc illi sunt, qui querulo semper animo mortem causari solent, & corruptibile hoc corpus atque passibile impedimento sibi esse ad virtutẽ putant? audiant Pauli facta præclara, & ab hac obtrectatione malignissima cõquiescant. Quid enim humano generi mors nocuit? quid verò virtutem corruptio corporis impediuit? Considera itaq; Paulum, & videbis, quia nobis etiã ad maximam vtilitatem proficiet ista mortalitas. Hic enim nisi mortalis fuisset, nequaquam dicere potuisset, magis autem nequisset ostendere, quod ipsius temporibus est locutus: quoniam quotidie morior propter gloriam vestram, 1.Cor.15.d. quam habeo in Christo Iesu. Vbique enim nobis inten C tione animi, ac prompta opus est voluntate: quæ si affuerint, nihil erit quod nos possit à virtute prohibere, sicut superior iam sermo memoratus est. Nonne erat iste mortalis? nonne ignobilis? nonne pauper: & quotidiano opere victum requirens? Nonne corpus habuit, cunctis naturæ necessitatibus subiugatum? Quid ergo eũ vetuit illis, quibus floruit, splendere virtutibus? profectò nihil. Nullus ergo mœreat pauper, nullus angatur inglorius, nullus ex vilioribus ingemiscat: sed tantummodo illi, qui molles sunt animo, & eneruati mẽte, atque resoluti. Hoc enim solum est quod nos à virtute valeat arcere, viciositas animæ, atque mollitudo sententiæ, nec quicquam omnino: propterea idq; beati huius propter quem hodie congregati sumus, qui præsentium iucunditate gaudet, illustratur exemplo. Sicut enim Paulo nihil ea quæ superius sunt memorata no- D cuerũt, ita extra religionem nostram positos, nihil his aduersa iuuerunt, non generis claritudo, non diuitiarum affluentia, non splendor eloquij, non gloriæ magnitudo, non sublimitas potentatus. Sed quid ego de hominibus adhuc loquor, & quandiu circa terrã continuo sermonẽ? Fas est etiam supernas commemorare virtutes, principatus videlicet, ac potestates, mundiq; rectores, ac tenebrarum huius seculi. Quid enim iuuit eos angelorum sortitos esse naturam? Nonne venient omnes istæ virtutes à Paulo, eiusq; similibus iudicandæ? 1.Cor.6.a. Nescitis, inquit, quia angelos iudicabimus, quantò magis secularia? Non igitur ob alias aliquando causas, nisi ob vicia sola doleamus, horum nos studiosos esse pœniteat. Nihil est quod nos Pauli similes fieri vetet. Ille enim non solùm gratia dei, sed etiam sua voluntate talis effectus est, & idcirco gratia, quia etiã de pro-

pria volũtate. Vtraque enim plena in illo fuerunt, atq; perfecta, & ea quæ donantur à deo, & ea quæ voluntate præstantur. Vis dona dei agnoscere? vestimenta Pauli dæmonibus terrori erant. Verùm ego nequaquam istud admiror, sicut nec illud quidem, quia vmbra Petri corporum languores effugabat. Hæc sunt verò mi- Actor.5.c. randa, quæ Paulus etiam ante gratiam magnus ab ipsis rudimentis, ab ipsis fidei suæ inuenitur fecisse principiis, quia nec virtute hac, qua postea polluit, illustratus, nec apostolatus honore donatus, ita in Christi zelum totus exarsit, vt omnem contra se accenderet populũ, qui cùm se in tantis periculis, & ciuitatem propter se obsessam cerneret, per murũ demissus in sporta est, 2.Cor.11.g. sicq; depositus, nec tunc quidem in segniciem ac timiditatem relapsus est: sed maiorem alacritatem mentis accepit, periculis quibusdam se sæpe subdens in aliorum salutem: nulli autem studio cedens docendi, sed quotidie portans crucem, dominũ sequebatur. Et quidem cùm recens adhuc Stephani ante oculos haberet exemplum, videretq; contra se omnes potissimũ concitatos Iudæos, cædem spirantes, ipsasq; penè carnes ei⁹ deuorare cupiẽtes: vnde igitur Paulus, neq; cùm in pericula irrueret, temeritatis argui poterat, nec pericula fugere timiditatis: quia vtiq; & amabat satis præsentem vitam, ob lucrum docendi: & rursum valde eã despiciebat, ob philosophiam, ad quam illum mundi contemptus euexerat, propterq; amorem quo ire vrgebatur ad Christũ. Quod enim de ipso dico semper, nec dicere aliquando cessabo, nullus ita in diuersa rerum incidens atque contraria, vtraque in commodũ suum transtulit, vtraq; suis vtilitatibus coaptauit. Nullus enim sic vnquam præsentis vitæ fuit amans, ne eorũ qui sunt lucis istius cupidissimi: & è regione sic aliquando despexit salutẽ illorũ, qui se in mortem sponte præcipitant: sic ab omni se mundum cupiditate abstrahebat, nullaq; præsentium tenebatur passione, sed vbique desiderium suum cum dei voluntate miscebat. Et tũc quidem præsentem vitam magis necessariam esse ducebat, quàm societatem Christi, atque colloquium. Nunc verò tam molestam sibi illam fatebatur & grauem, vt etiam ingemisceret, atque in mortis desideriũ cogeretur. Ea enim sola cupiebat, quæ illi secundum deum lucra pârerent, etiamsi viderentur esse contraria. Erat enim quidem varius semper, ac multiplex, nõ vtique dissimulatione mutabilis, quod absit, sed faciẽs omnia, quæ prædicationum, salutisq; hominum necessitas popposcisset. In hoc quoq; domini sui inuentus imitator. Nam & deus & homo apparuit, cùm id eũ oportuit apparere, & in igne quando tempus ita exegit, & nunc quidem se in habitu armati militis, nunc in similitudine viatoris, nunc in ipsa ostendit similitudine hominis veritatem, secundum quam ne ipsam quidẽ mortem refugit: sed iterum iterumq; commonet, nemo dispensationem istam necessitatem putet, sed tantummodo amorem dei erga homines intelligat. Nam & aliquando quidem super thronum, aliquando verò super Cherubin apparebat sedens. Omnia tamen ista pro variarum dispensationũ opportunitate faciebat, propter quod loquitur per prophetam: Ego visiones Ozee.12.c. multiplicaui, & in manibus prophetarum assimilatus sum. Ita igitur & Paulus creditæ sibi dispensationis modum sæpe variando, nequaquam de domini sui imitatione culpatus est, cùm modò Iudæus fieret, modò se illis nulla communicatione misceret. Et tunc quidẽ custodiret legem, nunc verò despiceret: & aliquando cõ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

seruaret præsentem vitam, aliquando contemneret: & A nunc quidem etiam postularet pecunias, nunc autem oblatas etiam refutaret: nam & sacrificium obtulit; & purificationē ex more celebrauit. Sed rursus & anathematizauit ista facientes. Et nunc quidem circuncidebat ipse, nunc circuncisionē penitus excludebat. Et erāt facta quidem ipsa diuersa inter se, atq; contraria, mens verò atq; sententia ex illa fiebat valde sibi concinnans atq; concordans. Vnum illud requirebat, & solùm eorum qui illum audirent, ac viderent salutem: propterea modò extollit legem, modò inclinat ac deiicit. Non enim solùm in actibus suis, verumetiam in verbis erat, vt dixi, varius ac multiplex, nō mutando sententiam, sed alter factus ex altero: sed ipse quòd erat semper manendo, eorum, quæ dicta sunt vsum pro causarum opportunitate variabat. Non igitur eum propter ista reprehendas, propter quæ illum magis debes dignis laudibus coronare. Siquidem & medicum cùm nunc vrētem videris, nunc fouentem, nunc ferro vtentem, nūc medicamento, & aliquando quidem ægrotum à cibo potuq; cohibentē, aliquādo verò eum in ista laxantem, & modò quidem cooperientem vndiq;, & vndiq; confouentem: nunc verò ipsi illi calefacto securius plenā frigidis aquis imperantem epotare phialam: non vtiq; super hac eum varietate & frequenti mutatione culpabis, sed tunc præcipuè stupebis artem, quando ea quæ nobis contraria videntur & noxia, illum cum fiducia videris offerentem. Hoc est enim veri artificis, ac periti. Si igitur approbamus medicum contraria ista facientem, multo magis Pauli debemus animam prædicare, tam multis se ac diuersis modis ægrotantibus coaptantem. Nō enim minus hi qui animarum, quàm illi qui corporum languore vexantur, arte opus habent, ac C varietate curandi: ad quos si securè, & velut ex directo voluerint accedere, omnis spes ab eis salutis aufugiet. Et quid mirum si homines ad hæc sananda temperamenta descendant, cùm etiam omnipotens deus hoc ipso medicinæ vtatur modo, nec omnia nobis vniformiter ac directim loquatur? Quia enim sponte nos vult effici bonos, non necessitate atque violentia, opus etiam habet mutatione curæ, non propter aliquā impossibilitatem suam, sed propter nostram fragilitatem. Ipsi enim licet innuere solum, imò vellet tantummodo, iamq; facta spectaret, quæ voluit. Nos verò qui semel dominatum nostri adepti sumus, non in cunctis deo subditos esse nos patimur, quia si traheret inuitos, eriperet ipse quod contulit, id est, arbitrij potestatem. Ne igitur istud fieret, frequenti fuit opus varietate medicandi. Hæc autem à nobis non superfluò disputata sunt, sed propter beati Pauli varium studiū atque sapiens, vt quando eum videris pericula fugien- D tem, non illum admireris minus, quàm cùm se periculis gaudet opponere. Vt enim hoc fortitudinis, ita illud sapientiæ est. Et cùm videris eum magna de seipso sonantem, similiter admireris, ac si illum videas semetipsum depreciantem. Vt enim istud humilitatis, ita & illud magnanimitatis est. Quando enim gloriantem videris, admirare: sed similiter lauda, cùm illum vides humilia de se & contemptibilia dicentem. Nam & hoc est animi arrogantia vacui, & illud dilectione & humanitate pleni. In dispensationem si- 2. Corin. 5. c. quidem multorum salutis ista faciebat, propter quod ait: Sine enim mente excedimus, deo: siue sobrij sumus, vobis. Neque alius quisquam tantas, non dico occasiones, sed prorsus necessitates habuit arrogantiæ, neque tamen vllus alter ita se mundè ab omni iactantia subduxit. Hæc itaque animo attentiore considera. Scientia, inquit, inflat. Et hoc omnes cum apostolo facilè dixerimus. At tanta certè in illo erat scientia, quanta in vllo vnquam fuerit, neque tamen se extulit insolenter, qui se in hoc ipso humiliat, ac deiicit dicens: Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus, & non me arbitror comprehendisse. Et si quis existimat se scire aliquid, nondum cognouit quemadmodum eum oportet scire. Ieiunium rursus inflat, idque fecit Pharisæus ille manifestum, qui ait: Ieiuno bis in sabbato. Sed Paulus non modò ieiunans, verumetiam famem propter Christum patiens, se etiam abortiuum vocabat. Et quid de scientia dico atque ieiunio, quando etiam tanta cum deo habens tam crebra colloquia, quanta nec prophetarum, nec apostoB lorum vllus habuit, per ea ipsa humilior reddebatur? Non enim mihi dicas ista quæ legimus. Nam plura celauit, nec enim omnia dixit, ne gloria se maiore circundaret: nec omnino cuncta tacuit, ne pseudoapostolorum contra se ora referaret. Nihil enim ociosè ille faciebat, sed omnia cum causa iusta, probabilique ratione. Cum tanta itaque ratione animi tantas res inter se diuersas, contrariāsque peragebat, vt eisdem tamen laudibus vbique ornaretur. Quod dum adhuc aptius dicim⁹, intuere magnum loqui. Hæc autem tam opportunè aptéque faciebat, vt magis mereretur loquendo de se, quàm tacendo, laudari. Qui nisi feciſſet istud, culpabilior esset illis, qui seipsos importunè laudare didicerunt: & nisi etiam gloriatus fuisset, creditos sibi perdidisset, omnèsque res inimicorum dum se humiliat extulisset. Sic nouerat vtrunque temperare, & cum recto consilio, atque sententia ea quæ videntur reprobanda perficere tam vtiliter & commodè, vt non minus de illis placeret, quàm cùm imperata compleret. Amplius enim tunc Paulus placuit gloriando, quàm alter laudes proprias occultando: nec tantùm quisquā profuit cùm sua merita celaret, quantùm iste cùm proderet. Sed hoc quoque est multò admirabilius, quia de se non modò locutus, verumetiam quantùm oportuit, est locutus. Non enim quasi maximam licentiam de opportunitate nactus, immoderatius laudibus suis vsus est: sed considerantissimè quousque eum progredi deceret, agnouit. Neque tamen istud sufficere sibi credidit, sed ne alios hoc sermone vetaret, idque efficeret vt semetipsos inaniter prædicarent: libenter se etiam insipientem vocauit, quāquam certa inuitāte causa de propria aliquid laude perstrinxerit. Quia enim cōsequens erat, vt idipsum respicientes, alij temerè atque inaniter eius vterentur exemplo, quod plerunque contingit in medicis: sæpe enim medicamentum quod opportunè alter apposuit, importunè alter amouens, vim medicaminis obscurat atque corrumpit. Ne igitur hic quoque istud accideret, vide quanta procuratione vsus sit: qui cùm gloriaturus esset, non semel, non secundò, sed sæpius differendo atque cunctando dicebat: Vtinam sustineretis modicum quid insipientiæ meæ. & rursus. Quod loquor, non loquor secundum deum, sed in insipietia. Cumq; tanta dixisset, non tamen ea se præmisisse contentus est, sed rursus ingressurus in laudes, semetipsum occultat, & dicit: Scio hominem, & iterum pro huiusmodi gloriabor, postq; hæc omnia factus sum insipiēs. Quis ergo tam stultus, quis inueniatur omni sensu ac ratione priuatus, qui vides sanctum illum, etiam cùm

1. Corin. 8. a.

1. Corī. 13. c.

Ibidē. 8. a

Luc. 18. b

2. Corī. 11. a

Ibidem. e

2. Corī. 11. d.

tanta

Universidad de Deusto
Biblioteca

tanta ei neceſsitas immineret, cunctantem tamen, atq; A
metuentem, grande aliquid de ſeipſo loqui, & ſicut
equũ vſque ad præcipitia horrenda venientem, ſeque
ſæpius inde trahentem, & quidem cum tanta hoc eſſet
dilpenſatione facturus? Quis, inquam, ſic ſit inſipiens,
qui non etiam maiore abundantia cautionis laudes
ſuas fugiat, & tunc fortè ſolùm de illis aliquid attin-
gat, quando id opportuniſsimum tempus exegerit? Vis
aliud tibi tale quoque illius oſtendam? Etenim iſtud eſt
omnino mirabile, quia contentus non erat teſtimo-
nio conſcientię, ſed etiam nos docebat iuxta quam re-
gulam in tali rerum diſcrimine deberemus incedere:
non ſibi tantummodo de temporum neceſsitate ſatiſ-
factionem parans, verumetiam alios erudiens, quanta
cum cautione, etiam tempore efflagitante, iſtud effuge
rent. Nam per iſta quæ dixit, quodam modo illud effa B
tus eſt: Grãde malum eſt dilectiſsimi, de ſeipſo aliquid
grande dicere atque mirabile, extremæq; omnino de-
mentiæ eſt, nulla imminente neceſsitate rerum, & ne-
ceſsitate violenta propriis velle laudibus decorari. Nõ
enim eſt hoc ſecundum deum loqui, indicium potius
eſt iſtud inſaniæ. Hoc enim nobis omnẽ prorſus mer-
cedem euacuat, & quidem plurimis laboribus, ſudori-
búſq; quæſitam. Hæc enim omnia, hiſque plura dixiſſe
videtur ad cunctos, dum loquendi de ſe neceſsitatem
etiam excuſatione muniuit. His autem profectò maius
eſt, quia neceſsitate cogente, non vniuerſa fudit in me-
dium, ſed plura etiam & maiora celauit. Venio, inquit,
ad viſiones & reuelationes dei: parco autem, ne quis de
me exiſtimet ſuper id quod videt. Hoc verò dicendo,
nos erudit, vt ne exiſtente quidem neceſsitate, omnia
quorum nobis conſcij ſumus, in medium proferendo
vulgemus, ſed ea ſolùm, quæ audientibus vtilia iudi- C
camus: quoniam & Samuel (nihil enim videtur incon-
ſequens, illius quoque meminiſſe ſancti, in noſtram ſi-
quidem vtilitatem, laudèmque proficiet) & ipſe inquã,
aliquando gloriatus eſt, & propria rectè facta patefe-
cit: ſed qualia illa, quæſo? quæ vtique cognoſcere au-
dientibus conueniret. Non enim ſuper decore pudici-
cię, neque de obliuione locutus eſt iniurię, ſed ſuper ta-
li re quadam, quam præcipuè diſcere regem illius tem-
poris oportebat: id eſt, de conſeruanda integritate iu-
ſticiæ, & manibus abſtinendis à muneribus. Dauid etiã
glorians, de eis vtique gloriabatur, quæ emendare au-
ditorem valerẽt. Neque enim de ſe aliam commemo-
rauit ille virtutẽ, ſed vrſum, atque leonem adduxit in
medium, atque aliud prorſus nihil. Etenim altius de ſe D
offerre ſermonem, glorioſi eſt, & inſolenter ſeſe iactã-
tis: dicere autem illa quę præſentis cauſa tummodo ne-
ceſſaria ſunt, futura amantis eſt, multorúmque com-
moda cogitantis. Hoc itaque fecit & Paulus, qui cùm
à pſeudoapoſtolis carperetur, quaſi non eſſet probatus
apoſtolus, nec habens à Chriſto aliquam poteſtatem,
propter obtrectationes falſas, in laudes ſuas ire com-
pulſus eſt, quæ maximè dignitatem eius oſtenderent.
Vidès ne igitur per quanta docuerit auditorem non
inaniter gloriari? Primo quidem dum oſtẽdit ſe, iſtud
neceſsitatem vocauit. Secundò, dum plurimis laudes
ſuas ſatisfactionibus temperaret. Tertiò, quia non cũ-
cta cõfeſſus eſt, ſed maiora ſuppreſsit, & hoc certè cùm
neceſsitate quadam in ſua præconia cogeretur. Quar-
tò, dum ſub alterius perſona dixit, ſcio hominẽ. Quin-
tò, cùm non omnes virtutes ſuas adduxit in medium,
ſed eam partem, quam præſens tempus maximè flagi-
tabat. Neque verò de ſe tantummodo gloriando, eun-

dem virtutum ſuarum ſeruabat tenorem, verumetiam
in alios, quæ viderentur iniurioſa, dicendo. Nam iniu-
riam inferre fratri inter prohibita numeratur, ſed hac
quoque ſpecie ita Paulus opportunè vſus eſt, & con-
gruè, vt magis etiam quàm laudans placeret: pro-
pterea & Galatas inſenſatos vocat, & Cretenſes ven-
tres pigros, & beſtias malas, & tamen hinc etiam præ- *Gala.3.d*
dicatur. Fines etenim nobis exemplo ſuo ſtatuit, ac re- *1.Tit.1.c.*
gulas, vt neglectores voluntatis dei, nequaquam cu-
ra leniore tractemus, ſed ſermonem in eos, qui Paulò
rigidius percutiat, dirigamus. Omnium ſiquidem mẽ-
ſuræ ſunt apud illum locatæ, ac propterea omne quod
dixerit, omne quod fecerit, placet: & conuiciis coërcẽ-
do, & laudibus prouocando, auſterius aliquos aduer-
ſando, & blandius admonendo: & cùm effert ſeipſum,
& rurſus cùm deponit ac deiicit, & cùm de ſe gloria-
tur, & cùm ſe ipſe miſeratur. Et quid mirum ſi iniuria
& maledicum placet, quando placuit & æmulatio, &
dolus quidem, atq; deceptio, non in vetere ſolùm, ſed
in nouo etiam teſtamento? Hæc omnia igitur diligen-
ti examine ponderantes, admiremur Paulum, & glori-
ficemus deum, vt ipſi etiam bona cõſequamur æterna,
gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cui
eſt gloria & imperium, in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia ſexta.

VOltis hodie fratres dilectiſsimi, qui audiendi
ſtudio huc conueniſtis, vt magna geſta Pau-
li, atque præclara, quæ iuxta quorundam ſu-
ſpicionem habere videntur aliquid reprehẽ-
ſionis, in medium proferamus? Etenim inueniemus illũ
non minus de his, quàm ex cæteris clarum effici, atque
magnificum. Quidnam illud ergo eſt, quod reprehen-
ſibile iudicatur? Viſus eſt, inquiunt, aliquando plagas
timere, quòd certè viſus eſt, quando eum loris milites
tutuderunt, neque verò ſolùm tunc, ſed alias quoque
apud illam purpuræ venditricem. Quando etiam cau-
ſas apud illos mouebat, qui eum de carcere iam edu-
cere feſtinabant. Nihil enim aliud iſta faciendo, niſi
ſibimetipſi defenſionem parabat, etſi quid horum fu-
geret, rurſus in ea ipſa prouidebat. Quid igitur dixit?
Siquidem nihil eum ita magnum atque mirabilem, vt
hæc dicta declarant, quia vtique & talem habens ani-
mam, id eſt, non malignitate quadam ac deſperatione
præcipitem, & corpus cedens plagis, atque verbera cõ-
tremiſcens, non minus tamen, quàm incorporeæ vir-
tutes, omnia illa quæ videntur terribilia deſpexit, cùm
hoc tempus exigeret. Quando ergo illum vides ex-
tentum ad plagas, atque metuentem, illorum recor-
dare verborum, per quæ tranſcendit ad cœlum, ange-
liſque certauit, dicẽdo: Quis ergo nos ſeparabit à cha- *Rom.8.g.*
ritate Chriſti: tribulatio, an anguſtia, an perſecutio, an
fames, an nuditas, an periculum, an gladius? Illorúmq;
verborum memento, quibus omnia quæ patitur, nihil
eſſe pronunciat, dicens: Quod enim in præſenti eſt *2.Cor.4.d.*
momentaneum ac leue tribulationis noſtrę, ſupra mo-
dum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur
in nobis. Adde his quotidianas tribulationes, imò ſin-
gularum mortes dierum, atq; iſta perpendens, admi-
rare Paulum, & à teipſo deſperare deiiſte. Hæc enim
quæ videtur infirmitas eſſe naturæ, ipſa eſt maximum
eius virtutis indicium, quia talem ſe vtiq; præſtabat,
etiam cùm multarum rerum neceſsitate torqueretur.
Quoniam enim enormitas periculorum hanc de illo
multis opinionem ſuggeſſerat, & ſuſpicari eos pro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

fectò fecerat,quòd ſuper humanam naturam ille proficiens, tantus exiſteret: idcirco tribulari permittebatur,vt diſceres,quia cùm ſecundum naturam vnus eſſe de pluribus propter volũtatem, non ſolùm ſupra multos homines, verumetiam vnus eſſet ex angelis.Cùm tali etiam anima, talique corpore mortes mille tolerabat,deſpiciebat præſentia,contemnebat futura,clara illa atque magnifica verba reſonabat:Quoniam optaui, *Roma.9.a.* inquit,ego ipſe & anathema eſſe à Chriſto Ieſu pro fratribus meis, qui ſunt cognati mei ſecundum carnem. Poſsibile eſt enim dei iuſſa perficere, ſi modò velimus omnem naturæ trepidationem alacriter virtute ſuperare, nihilq; impoſsibile eſt eorum quæ à Chriſto hominibus imperantur.Si enim,quantùm eſt in nobis velimus virium exprimere, maximum etiam nobis deus adiungit auxilium,atque ita,etſi omnia in nos aduerſa concurrant,tuti tamen in medio periculorum,intactique ſeruabimur. Neque tamen metuere plagas reprehenſione dignum eſt, ſed propter plagarum metũ aliquid indignum pietate cõmittere. Hoc ipſo enim quo plagas timet,qui in certamine non vincitur, admirabilior oſtenditur,quàm ille qui non timet.Magis enim in iſto virtus refulget, cùm vicerit etiã illa quæ timuit. Nam plagas formidare, naturæ eſt:nihil autem indecens plagarum timore committere, voluntatis naturã infirmam iuuãtis eſt, eiúſque imbecillitatem ſua virtute ſuperantis. Sicut nec mœrere culpabile eſt, ſed per mœrorem aut aliquid facere, aut dicere eorũ quæ deo diſplicent.Quòd ti ego Paulum fuiſſe hominem denegarem, meritò mihi has fragilitates naturæ eius opponeres,quibus noſtrum poſſes refutare ſermonem.Si verò ipſe dico, atque confirmo, quia homo quidem fuit, & nulla nobis etiam naturæ conditione præſtantior fuit,tamen melior voluntate: fruſtra mihi iſta proponis,imò nõ fruſtra, ſed omnino pro Paulo:& hinc potiſsimum qualis ille fuerit, oſtendis, qui in tali natura viuens, potuit quodam modo eſſe ſupra naturam.Nõ autem illum tantummodo extollis, ſed etiam conſuis ora tõrpentium, ſeſeque in deſidiam reclinantium,nõ eos ſuſtinens ad eminentiam confugere naturæ, ſed impellens ad ſtudium voluntatis. Sed & mortem, inquis, aliquando pertimuit: ſed hoc quoque profectò naturæ,& tamen rurſus hic ipſe qui mortem timuit,di- *2.Cor.5.b.* cebat:Nam quandiu ſumus in hoc tabernaculo, inge- *Roma.8.d.* miſcimus grauati.& rurſus: Noſipſi intra nos gemim⁹. Vidès ne æquiparanter, quo modo è diuerſo naturali infirmitati virtutẽ appoſuerim voluntati? quia & martyres plurimi cùm ducerentur ad mortem, ſæpius palluerunt,& timore ac trepidatione complexi ſunt. Sed hoc ipſo præcipuè mirabiles comprobantur, quoniam illipſi qui mori timuerunt, mortem tamen propter Chriſtum minimè refugerunt. Sic & Paulus, qui cùm mortem timeret, ne ipſam quidem recuſabat gehennam, qui propter deſiderium Chriſti, etiam cùm formidaret,& interitum,tamen cupiebat reſolui.Non au- *Matt.26.d.* tem hic ſolus talis fuit, ſed ille quoque, qui fuit apoſtolorum caput,qui ſæpe dixerat paratum ſe eſſe pro Chriſto animam tradere, & tamen mortem vehementer horruerat. Audi igitur quid ei ſuper hoc Chriſtus lo- *Ioan.21.e.* quitur:Cùm autẽ ſenueris,alius te cinget, & ducet quò non vis:naturæ infirmitatem exprimens, non voluntatem. Siquidem natura nobis inuitis quoque oſtendit ſua, & infirmitates eius ſuperare non poſſumus, nec ſi valde,ſtudioſeque cupiamus:nec culpamus iſtud, quia vtique inde nil lædimur,imò inde magis ſumus admirabiles. Non enim crimen eſt mortem timere: imò è contrario,quanta laus eſt nil turpe,atque ſeruile perpeti per timorem? Non enim naturã habere infirmitatibus ſubditam, ſed ſeruire infirmitatibus, criminoſum eſt: vt meritò magnus ille habeatur, atque mirabilis, qui imbecillitatem naturæ voluntatis virtute ſuperauerit:& hoc ipſo oſtendit, quanta ſit liberæ voluntatis poteſtas,obſtruítque ora dicentium, cur nõ natura boni facti ſumus, nec cum ipſa virtute progeniti? Quid enim refert natura eſſe, quod potes effici volũtate?imò tantò eſt melius ſpõte eſſe bonum,quàm fortem:quantò vtique præſtat coronis, & ampliſsima laude decorari,quàm penitus nil mereri:quanquam ſi velis voluntatem fortem habere atque robuſtam, hoc illo penè fit firmius.An verò non vides conciſa martyrum corpora,ferróque cadentia, nec tamen cedere, aut vinci in aliquo voluntatem? An fortè non expectaſti etiam Abraham voluntate naturæ impedimenta ſuperantem, *Gene.22.b.* quando vtique vnigenitum filium iuſſus eſt immolare,cùm certè tunc natura quaſi fortiori ceſſerit voluntati? Nónne vidiſti idipſum in illis tribus pueris acci- *Dan.3.b.c.* diſſe? Nónne etiam audiſti illud antiquum, & ſeculare prouerbium, quòd fiat ex conſuetudine ſecunda natura? Ego verò dixerim, quòd etiam prima, ſicut ſuperius dicta docuerunt. Vides igitur & haberi poſſe illam, quæ in natura eſt firmitatem, ſi ſit voluntas fortis, ac vigilans: & quòd maiore laude ſit dignus, qui eſſe vult bonus, quàm ille qui cogitur, hoc eſt enim eſſe præcipuè bonum: itaque cùm dicit, Caſtigo cor- *1.Cor.9.d.* pus meum, & in ſeruitutem redigo: timeo enim ne cùm aliis prædicauero, ipſe reprobus efficiar. tunc illum maximè meritum, honorum præconiis attollis videns non eum ſine labore impleſſe virtutem: ne hi qui poſt eum eſſent futuri, argumentum ad deſidiam ducerent illius in bono facilitatem: & cùm rurſus di- *Gal.6.d.* cit: Mundo crucifixus ſum, voluntatem eius corono. Poteſt enim,poteſt inquam, naturæ fortitudinem virtus voluntatis imitari.Nam ſi vel hunc ipſum adducamus in medium,qui eſt quædam, vt ita dixerim, ſtatua virtutis:inueniemus quoniam bona,quæ illi inerãt voluntate, in naturæ ea firmitatem certauerit adducere. Dolebat quidem ille corpus,ſed non inferius in corporeis poteſtatibus ipſos contẽnebat dolores: ſicut ex ipſius verbis animaduerti poteſt,quæ nec de noſtra putatur proferre natura.Quando enim dicit, Mundo crucifixus ſum:quid aliud videtur dicere, quàm quòd etiã ex corpore ipſo animi virtute migrauerit? Quid verò datur carni,cùm proculdubio dicit:Datus eſt mihi ſti- *2.Cor.12.b.* mulus carnis meæ angelus ſatanæ:Hoc autem nihil eſt prorſus aliud, quàm oſtendere contempſiſſe dolorem ſe corpore ſentientem, non quia non ingrederetur animũ,ſed quia magnitudine volũtatis excluderet eum, atq; depelleret.Cùm verò alia plurima his mirabiliora dicat,& gaudeat verberat⁹,& glorietur catenat⁹, quid aliud quiſpiã dixerit, quàm iſtud quod ipſe memorauit? Quoniam dicendo quidem, caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo:timeo enim, ne cùm aliis prædicauerim,ipſe reprobus efficiar:oſtendit naturę infirmitatẽ:per iſta verò,quę dixi,voluntatis nobilitatẽ.Idcirco enim vtrunq; poſitũ eſt,vt neq; propter illa magna, alterius eum opineris eſſe naturæ, & ipſe de virtute deſpereſ:neq; per iſta parnula, ſanctã illam reprehendas animam: ſed hinc quoq; deſperationem rurſus excludens, ad meliorem ſpem teipſum reducas. Propterea rurſus adiungit etiã id quod dei eſſe gratię propriũ cõfitetur,

ficetur,& quidem exaggerando,atque cumulando. Sed grato erga deum animo facit, piaq; sententia,ne quid scilicet suum esse credatur. Dicit autem etiam quòd ad ipsius pertinet voluntatem,ne in deum cũcta proicies, dormire malis ac stertere. Omnium nanq; mẽsuras, ac regulas apud eum inuenies. Sed maledixit aliquando, inquis, Alexando ærario. Et quid istud spectat ad vicium? Non enim fuit hic sermo iracundiæ, sed potius doloris, qui certè ortus est de veritatis iniuria. Non enim propter seipsum dolebat, sed quia prædicationi
2.Tim.4.c. ille restiterat. Valde enim,inquit,restitit, non mihi,ait, sed verbis nostris. Vt & suum erga veritatem exprimeret affectum: & non solùm illum cui scribebat, sed certè his quoque discipulos solaretur. Quoniam enim satis consequens erat scandalizari omnes,nihil patientibus aduersariis veritatis, idcirco & ei qui repugnaue-
2.Thess.1.b. rat,dei comminatus est vltionem. Sed orauit aduersus aliquos, dicens: Si tamen iustum est apud deum retributionem reddere his,qui nos tribulant,non illos pœnas luere concupiscens, sed eos qui affligebantur consolari studens: propter quod & infert, Et vobis qui tribulamini, requiem nobiscum. Cæterùm cùm ipse aliquid triste perpetitur, audi quàm alta patientia philosophetur, & propter mala bonam vicem reddat inimicis. Maledicimur, inquit, & benedicimus: persecu-
1.Cor.4.c. tionem patimur, & sustinemus: blasphemamur, & obsecramus. Si autem quæ pro aliis facta, vel dicta sunt,
Actor.13.b. iracundiæ dicas fuisse, potes dicere & Elymam magũ
Ibidẽ.5.a. per iracundiam excæcatum, iniurioseque correptum: Ananiam quoque & Sapphiram per iracundiam à Petro interfectos exclamabis. Sed quis est ita stultus & saxeus, vt hoc audeat suspicari? Alia quoque plurima inuenimus eum dixisse, atque fecisse, quæ ad speciem videntur onerosa. Verùm hæc ipsa sunt, quæ præcipuè modestiam eius ostendunt. Etenim cùm satanæ tradit
1.Cor.5.b. eum, qui Corinthi fuerat fornicatus, cum multa hoc effecit charitate, plenóque amoris animo, idque ex secunda epistola euidenter ostendit: & è regione cùm Iudæis minatur,ac dicit,peruenit in eos ira dei: nõ vtique furore plenus id loquitur, quem audimus pro ipsis frequenter orantem,sed deterrere eos studens, per quæ
Actor.23.a. eos redderet meliores. Sed sacerdoti, inquis, irrogauit iniuriam,dicens: percutiet te deus paries dealbate. Nouimus quidem quòd de hoc loco aliqui fatisfacientes, loco prophetiæ velint esse quod dictum est: nec culpo dicentes: etenim istud euenit,sicq; defunctus est. Si quis tamen acrior insurgat inimicus, & curiosius reparans quæstionem, contradicat, ac referat: nõnne nouerat, quia summus erat sacerdos? Hoc vtique dicemus,quoniam erudiens alios,erga eos qui in potestate sunt modestius conuersari, atque monens, ipse quoque huic voluit obtemperare, sicut & Christus fecit, qui certè cùm scribis mille fanda, atque nefanda dixisset,ait ta-
Matth.23.a men: Super cathedram Moſi sederunt scribæ & pharisæi, omnia ergo quæ dicunt vobis, facite: secundum autem opera eorũ nolite facere. Ita igitur & hic Paulus,& conseruauit pontificis dignitatem, & quod futurum erat,ante prædixit. Quòd si Ioannem à consortio separauit, & hoc vtique rectissimè pro communi officio prædicationis effecit. Cùm siquidem qui istud suscipit officium, non oportet mollem esse quendam atque resolutum,sed fortem,& per cuncta robustum. Neque saltem attingere quisquam debet præclari huius muneris functionem, nisi paratus sit millies animam suam tradere in mortem, atq; discrimina. Dicit enim

A ipse dominus Iesus: Si quis vult post me venire, abne- *Luc.9.c.*
get semetipsum,& tollat crucem suam, & sequatur me. Qui ergo non tali animo est, multos etiam alios suo perdit exemplo, magisque vtile est, si quiescat,sibique tantùm vacet, quàm si procedat in medium, & onus suis viribus maius assumat: sic enim non propriam solùm, sed etiam multorum sibi creditorum prodit salutem. Et reuera quo modo non absurdum est, vt cũ aliquis nesciat artem gubernandi, pugnandique cum fluctibus,nec si mille rebus adigatur, eligat ad clauum sedere: & ille qui ad prædicandi pergit officium, temerè ad istud vtcunque contingit, accedat, atque innumerabilium rerum curam absque vlla consideratione suscipiat? Non itaque nauium gubernatorem, non ad bestias dimicantem, non ludo gladiatorio destinatũ, non alium quempiam omnino sic ad discrimina & B mortes paratam atque expositam oportet habere animam, vt eum qui suscipit officium prędicandi. Nam & pericula profectò maiora,& aduersarij sæuiores, & nõ vnum quoddam mortis genus incumbit, nec vsquam prorsus simili conditione certatur. Cœlum nanque hîc in præmio,in supplicio autem gehenna proponitur,& æternæ animæ salus,atque perditio. Non solùm autem eum, qui prædicationi accingitur, sic oportet parari, sed quẽcunque,vel simpliciter Christianum: nam crucem tollere,& sequi Christum omnibus imperatur. Si autem cunctis, multò magis doctoribus populi, atque pastoribus, quorum ex numero etiam Ioannes tunc e- *Actor.13.a.*
rat, qui dicebatur & Marcus: qui, quoniam se in ipsa acici fronte constituens, nimis inuiriliter egerat, eum meritò Paulus abiecit, ne illius quasi contagione vires corrumperentur aliorum. Si verò, vt Lucas refert,quo- *Ibidẽ.15.g.*
C niam aliqua inter ipsos facta est contentio, noli hoc delictum putare. Non enim commoueri malum est, sed irrationabiliter, nullóque iusto flagitante negocio commoueri. Iracundia,inquit, iniusta non iustificabitur: non ergo culpatur simplex iracũdia,sed iniusta. & rursus: Qui iratus fuerit fratri suo sine causa. Non ergo *Matth.5.c.*
simpliciter iratus,& propheta dicit: Irascimini,& noli- *Psal.4.*
te peccare. Quòd si omnino huiusmodi vti non opor- *4.&*
tet affectu, etiam cùm tempus exposcit, frustra nobis *Ephes.4.f.*
videtur ingenitus: sed profectò non frustra, quem certè prouidus nobis creator inseruit, vt dormientes animas, atque resolutas ab inertia ac desidia susciteret. Quasi enim gladio aciem, ita menti nostræ iræ acumẽ imposuit, vt eo,cùm oportet, vtamur. Propterea igitur & Paulus hoc sæpe est vsus affectu,& modestè loquentibus erat melior iratus, cum tempore omnia faciens
D opportuno, pro lucro & commodo prædicandi. Neque enim simpliciter lenitas semper est bona, sed cùm illam tempus efflagitat: quando verò id non adest, etiam ista viciosa est, fitq; inconstantia. Hæc verò omnia non pro Paulo satisfaciens sum locutus: non enim nostri ille indiget sermonis, laus enim eius non ex hominibus,sed ex deo est, sed quò auditores erudiamus, vt omnibus ad opportunitatem vtantur affectibus, sicut iam antè memoraui. Sic nanque poterimus vndique spiritalium lucrorum incrementa colligere, cúmque maximis diuitiis ad portum tutissimum peruenire, & consequi indeficientes coronas, quas etiam nos omnes contingat mereri, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium, in secula seculorum, Amen.

Homilia septima.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVoties hi,qui portant signa regalia clangente ante se tuba,& acie militum præeunte, ingrediuntur vrbes: omnis populus consueuit accurrere,ad audiẽdum buccinæ sonum, vel signum quod in sublime fertur videndum,ipsius etiam virtutem ferentis.Quoniam igitur & hodie non vrbẽ, sed orbem Paulus ingreditur, concurramus omnes. Etenim iste non signum terreni alicuius regis, sed in cœlo regnantis Christi crucem portat, & præcedunt non hominum, sed angelorum cateruæ:non solùm in honorem eius signi quod fertur, sed in eius à quo fertur auxilium.Si enim propriam vitam regentibus tantummodo,nihilq; pro communi vtilitate facientibus, angeli ab omniũ domino deputati sunt, sicut ait vnus
Gene.48.c ex iustis,Angelus qui eruit me à iuuentute mea: multò magis his,quibus totius orbis cura commissa est,taliũq; donorum onera portantibus virtutes adsunt supernæ. Et illi quidẽ, qui in excercitu hoc honore donati sunt, ornantur veste preciosa, aureis torquib⁹ colla subnixi, nitentes vndique, & vndiq; refulgentes:iste verò catena pro torque circũdatus gestat crucem, & persecutionẽ vndiq; sustinens,famem vbiq; perpetiens. Sed nihil est dilectissimi,quod ex huius sermonibus ingemiscas. Siquidem iste ornatus multò est illo melior & clarior, atq; amicicior deo, propter quod & portans minimè laborat. Hoc est nanque mirabile, quia cum vinculis, verberibus,atq; vulneribus longè splendidior erat diademate purpuraq; fulgentibus. Quòd enim esset verè clarior,& quia non ad somnum tantummodo ista dicuntur,ipsius vestimenta docuerunt.Nam si mille diademata, totidémq; purpuras ardenti febri superponas, ne modicum quidem flammæ eius valebunt extinguere.At modò huiuscemodi vestimenta, ægrotantiũ admota corporibus,morbos omnes fugabant.Si enim latrones videntes signum illud militare,nõ irruunt, sed auersi repentè diffugiunt:multò magis & ægritudines & dæmones,Christi signo apparente,fugiebãt. Sic autem Paulus ferebat hoc signum non vt solus illud portaret, sed vt omnes quoq; tales esse doceret, ac faceret:
Philip.1.d propter quod clamat,atq; dicit:Idipsum certamen habentes,quale audistis & vidistis in me. Et vobis donatum est,nõ solùm vt in eum credatis, sed vt etiam pro illo patiamini.Etenim præsentis vitæ dignitates tunc clariores videri solent, quando in vno tantùm homine constiterint. In spiritalibus verò è contrario, tunc magis splendent honores, cùm sibi plurimi eorum cõmunione sociantur,cùm non vnus est particeps dignitatis,sed multos habet qui eisdem honoribus perfruantur. Vides igitur hic omnes esse signiferos, & Christi nomen vnumquemque gestare in conspectu gentium atque regum, ipsum verò Paulum etiam cùm sibi anathema optat, atq; supplicium.Sed non hoc præcipit & cæteris,quòd certè illi portare non poterant. Vidistis nempe quantæ nostra sit natura capax virtutis, quàm nihil sit homine preciosius, & adhuc vtique mortali. Quid enim mihi hoc maius, imò quid poteris saltem æquale memorare?Quantorum verò iste,queso,honore dignus est angelorum,qui hoc verbum potuit effari? Qui enim in temporali hoc atq; mortali corpore constitutus,cuncta etiam quorum non erat dominus, pro Christo nõ dubitat offerre,hic si incorporeæ fuisset naturæ,quid tandem,quid autem facere distulisset? Nam & angelos propterea miramur, non quia incorporei sunt creati: siquidem cùm diabolus sit incorporeus & inuisibilis,est tamẽ omnibus infœlicior: quia factoris dei meruit offensam. Hinc etiã homines infœlices vocamus,non quia videmus eos carne circũdatos: sed cũ non ea,vt oportet,vtuntur,alioquin & carne induebatur Paulus.Vnde igitur talis emersit,& tãtus?Et ex proprio videlicet, & ex dei:& idcirco ex dei, quia de proprio.Non enim est personarum acceptor deus. Si autẽ *Actor.10.c* dixeris,& quemadmodum illum imitari possibile est? disce quid dixerit: Imitatores mei estote, sicut & ego *1.Corĩ.4.d* Christi.Ille ipsius Christi effectus est imitator, tu verò *& 11.a* nec apostoli.Ille domini æmulator fuit, tu autem neq; serui:& quam tandem poteris negligẽtiæ tuę vmbram obtendere? Quemadmodum verò eum imitatus sit, ostendit. Idq; ab initio considera ab ipsis principiis. Quantò enim ex illis salutaribus emersit fluentis,tantò igne plenus exiuit,vt nec necessarium sibi putaret magistrum. Non enim expectauit Petrum, nec venit ad Iacobum,neq; ad alium omnino quenquã:sed propria alacritate raptus,ita totam illam,in qua fuerat baptizatus,prædicatione sua inflammauit vrbem,vt sæuissimũ contra se Iudæorum prælium concitaret. Violentissimum enim persecutorem Christus in ardentissimum repentè prædicatorem immutauerat. Siquidem etiam cùm Iudæus esset,supra dignitatem suã multa faciebat, alligans,abducens,trahens in publicũ Christianos, Sic etiam Moses cùm à nullo in principatum populi ordinatus fuisset, contribules suos tamen à Barbarorũ iniquitate defendit.Hæc enim sunt fortis cuiusdam,ac virilis animi certa documenta. Hoc signum propriæ libéræque sententiæ,nequaquam in aliorum afflictionibus tenere patientiam: sed benignè atque constanter tueri eos qui opprimuntur, etiam si nullo in hoc ordinetur officio.Quia verò iustè opus arripuerat principatus,deus hanc ei posteà cõtulit dignitatem. Idipsum autẽ seruauit in Paulo:qui quàm rectè faceret vltrò arripere initia sermonis atque doctrinæ,deus similiter ostendit,citò doctoris eum honore sublimans. Si enim magisterij atque primatus adipiscendi gratia ad procuranda tãta negocia prosiluissent, consequẽter essent de ambitione culpabiles. Cùm verò vterque pericula diligerent, mortèsque in se procurarent vndique, vt alios acquirerent in salutem: quis tam apertè infœlix est, qui tantæ deuotionis studium criminetur? Quòd enim aliorum amãtes salutem, ista perfecerint, & sententia declarauit dei,& eorum perditio, qui malè istũ concupierunt honorem. Irruerunt siquidem tunc & alij in huiusmodi principatum, sed protinus interépti sunt:nam alterum quidem lapsus à cœlo exusit ignis, alterum subitus hiatus terræ absorbuit.Non enim propter defensionem populi ista faciebant,sed ob gloriam dignitatis.Irruit & Ozias, sed lepra conmaculãte punitus est.Irruit etiam Simõ,sed reprobatus est, & mor- *2.Paralip.* *26.c.*
te periclitatus. Irruit verò etiam Paulus, sed apostola- *Actor.8.b.*
tus gloria coronatus est. Nõ enim in sacerdotium nec honorem,sed in ministerium irruit atque labores:maximèque in hoc zelo & alacritate properauit: propterea prædicator,propterea continuò clarus efficitur. Sicut enim qui princeps fuerit ordinatus, nisi dignè impositum sibi administret officium, meretur etiam maiora supplicia:sic alter, etsi non ordinetur quidem, suscipiat tamen, & sicut oportet impleat, non dico sacerdotium, sed solicitudinem curámque multorum, omni profectò est honore dignissimus. Propterea igitur ne vnum quidem diem in ocio passus est & quiete transire hic in prædicandi ardore, ipso igne vehementior: sed simul, vt salutifero ex fonte conscendit,

plurimámque

plurimamq; inſe flammam ipſe ſuccendit, non pericula timuit, non irriſiones erubuit, & opprobria Iudæorum, neque ſermonem ſuum ab illis reſpui indignanter tulit. Non aliud quicquam horum ſimile cogitauit, ſed alios accipiens oculos, vtique charitatis aliamq; mentem, multo cum impetu inſtar torrentis irrupit: omnia pariter Iudæorum trahens atque cõuoluens, & ex ſcripturis ipſum eſſe Chriſtum euidenter oſtendens. Et certè nondũ in eo tam multa gratiæ munera coruſcabãt, nondum tanta fuerat ſpiritus illuminatione donatus: ſed tamen inflammata continuò voluntas, mortificataq; anima cuncta faciebat: & quaſi ſemper ſatisfaceret deo de tempore iam peracto, ſic gerebat omnia, ſic lucra ſpiritalia vndique colligebat in locũ, qui eſſet belli pars maxima, & laborum, periculorumq; plena fidenter inſiliens. Hoc verò maiore quoque admiratione dignum eſt, quòd cùm tam eſſet audax, ac velut ad pugnã ſemper accinctus, & ignem quendam belli conſpirans: ita rurſus placabilem præbebat magiſtris, vt nunquam in eo, vel in tanto illo impetu alacritatis offenderet. Itaque feruenti tunc, vel potius furenti præceperunt, vt iret Tarſum atque Cæſaream, nec tamen renuit. Dixerunt, quia eum per murum deponi oporteret, & paſſus eſt. Dederunt conſilium pro implenda purificatione, non reſtitit. Suaſerunt ne in theatrum ingrederetur, & ceſſit. Ita ſe huic rei totum dedicauerat, vt omnia pro fidelium vtilitatibus libenter acciperet, pro ipſorum ædificatione, pacem, conſenſum, diſpenſationem, concordiam, diligendo, & eundem ſe, ac ſemper æqualem prædicationi vbique ſeruãdo. Cùm igitur audis quòd fratrem miſerit ad tribunum, volens de periculis liberari, & quòd appellet Cæſarem, quodq; Romam ire feſtinet, nequaquam putes verbum eſſe formidinis. Qui enim gemebat in hac ſe adhuc eſſe vita, quo putes modo eligebat eſſe cum Chriſto? Qui & cœlũ propter ipſum deſpiciebat & angelos, quo tandẽ pacto hæc præſentia diligebat? Cuius igitur rei gratia iſta faciebat? proculdubio, vt diutius prædicationi inſiſteret, cumq; multis hinc credentibus, atque omnibus coronatus iret ad Chriſtum: iam profectò metuebat, ne pauper hinc, atque inops multorum ſalutis abſcederet. Et idcirco dicebat: permanere autem in carne neceſſariũ eſt propter vos. Propterea ergo cùm videret meliorem pro ſe in iudicio proceſsiſſe ſententiam, ipſoq; dicente Feſto, abſolui poterat homo iſte, niſi appellaſſet Cæſarem: vinctus tamen, cumq; plurimis vinctis, qui mille facinora commiſerant, ductus, nõ erubuit cum illis ligari, quinimmo omnium ſimul nauigantium curam gerebat, ſui quippẽ ſecurus, ſeq; tutum ſatis eſſe certiſsimus. Cumq; vinctus per tam vaſtum pelagus duceretur, ita gaudebat tamen, tãquam in maximum duceretur imperium. Etenim nõ paruum illi præmium vrbis Romæ conuerſio proponebatur. Verùm ne illos quidem qui pariter nauigabant, deſpectui habendos putauit: ſed illis quoque de veritatis ſuauitate modulatus eſt, indicans ſibi diuinos apparuiſſe vultus, & ea quæ fuerant ſibi dicta, commemorans: id eſt, tibi donaui homines iſtos. Hoc verbis faciebat, non ſeipſum arroganter extollens, ſed illos ſibi ad perſuaſionẽ fidei parans. Propterea & deus permiſit pelagus commoueri, vt per id quod auditus non eſt, ſpiritalis Pauli gratia panderetur. Nam & cùm dediſſet conſilium nauigandum non eſſe, cõtemptus eſt, ventumq; eſt vſque ad extrema diſcrimina. Verùm ne contemptu quidem eorum factus eſt oneroſior: ſed rurſus, quaſi pater filiis prouidebat, agebatq; omnia, ne quiſquam periret. Poſtquam verò Romam ingreſſus eſt, ibi quoque quãta cum modeſtia annunciat veritatem, quanta etiam cum libertate obſtruit ora impiorum. Verùm nec ibi ſtare contentus, etiam in Hiſpaniam percurrit. Cùm autem ſæpius varia pericula ſuſtineret, cõfidebat magis atque fiebat audacior: nec ipſe ſolùm, ſed etiam diſcipuli propter ipſum, qui eius vtique firmabãtur exemplo. Quemadmodum enim ſi eum remiſsiorem, ſegnioremq; vidiſſent, ipſi etiam profectò fuiſſent mœrore dejecti: ita qui illũ fortiorem factũ eſſe cernebant, & inter iniurias atque plagas conſtantiæ ſæpe virtute creſcentẽ, ipſi quoque cum maiore fiducia prædicabant: idq; ſignificans ait, Ita vt plures è fratribus confidentes vinculis meis, abundantius auderent ſine timore verbum dei loqui. Si enim dux militiæ fuerit fortis ac robuſtus, non modò cędens atque proſternens: verumetiam vulnere ipſe percuſſus, ſubditos ſuos efficit fortiores, magiſq; hoc præſtat vulneratus ipſe, quàm vulnerans. Cùm enim hi qui ſub tali pugnant magiſtro, viderint inflicta vulnera, fluentem ſanguinem, & nec ſic quidem illum hoſtibus aliquãdo cedentem: ſed ſtantem fortiter, haſtaſq; vibrantem, & crebris certiſq; ictibus in aduerſarios proruentem, nec omnino quicquam parcentem dolori, maiore abſque dubio tantò duci alacritate ſubduntur. Hoc itaque factum eſt & in Paulo. Videntes enim illum ligatum catenis, & nihilominus in carcere prędicantem, videntes etiam verberatum, & tamen verberãtes ipſos ſermone capientem, maiorem profectò fiduciam colligebant. Et idcirco non dixit ſimpliciter confidens, ſed ita, vt abundantius auderent ſine timore verbum dei loqui: Magis, inquit, modò quàm cùm eſſem liber à vinculis, fiducialiter prædicabam. Tunc enim certiorem alacritatem & ipſe capiebat, ac vehementius in aduerſarios ferebatur, & incrementa perſecutionis, maioris illi fiebant cauſa conſtantiæ. Incluſus eſt quidem in carcere, tantumq; in eo virtutis refulſit, vt etiam fundamenta quaterentur, & oſtia panderentur. Cuſtodem quoque tunc ipſum carceris ad fidẽ tranſtulit, iudici penè perſuaſit, ita vt ipſe diceret: In modico me ſuades Chriſtianum fieri. Rurſus cum lapidaretur, plenam populi ciuitatem fidei luce donauit, & vocabant eum quaſi iudicaturi Iudæi, tunc etiam Athenienſes facti ſunt ex aduerſariis ſubditi, & ex iudicibus repentè diſcipuli. Sicut enim ignis in diuerſas plerunque materies incidẽs augetur magis, & ex ſubiecta ſibi ſubſtantia incrementa ſortitur: ſic etiam lingua Pauli, quibuſcunque fuiſſet admota ad ſeipſum eos continuo transferebat. Impugnatores quoque eius celeriter ipſius verbo capti pabulum quoddam ſpiritali huic efficiebantur igni, perq; ipſos magis euangelij fama creſcebat, idcirco dicebat: Alligatus ſum, ſed verbum dei non eſt alligatum. Fugabant eum frequenter inimici, & quantùm quidẽ ad rem ſpectat, perſequebantur: quantùm verò ad euẽtum rei, aliis mittebant magiſtrum: quodq; faciebant amici atque concordes, hoc velut ſtudio exequebãtur inimici, nunquam ſinẽtes eum in vna habitaculum regione collocare, ſed perſecutionibus, inſidiiſq; pellẽtes, per cunctas omnino prouincias medium circunducebant, vt omnes videlicet ſalutaria eius linguæ remedia ſentirent. Rurſus alligauerunt eum, ſed acrius in defenſionem fidei diſcipulos concitauerunt, perſecuti ſunt, & non habentibus miſerũt magiſtrum. Ad maius iudicium prouocauerunt, ſed vberius Iudæi beneficium contulerunt, propter quod & Iudæi dicebant de apoſtolis dolentes:

Quid

Philip.1.d

Act.25.g

Ibidẽ.27.d

Ibidem.e.f

Act.25.c

Act.26.f.g

Ibidẽ.26.g

2.Tim.2.b

Universidad de Deusto Biblioteca

Actor.4.c Quid faciemus istis hominibus? Per quæ enim eos op- A
Ibidē.16.f primere volumus, per ea ipsa prouehimus. Tradiderūt custodi carceris, vt eum diligenter ligaret, sed ipse à Paulo arctius alligatus est. Imposuerunt eum naui cum reis atque vinctis, vt planè etiam nolentes ocyus iter eius facerēt explicari, accidensq; naufragium factum est cum apostolo nauigātibus causa doctrinæ. Minabantur mille supplicia, vt ignem prædicationis extinguerent, qui è contrario magis inde crescebat. Et sicut de
Ioan.11.f domino dixerunt, occidamus eum, ne tollant Romani locum nostrū atque gentem, acciditq; contrarium: nam quia occiderunt eum, propterea Romani, & gentem eorum & ciuitatem tulerunt: & quæ putabātur impedimenta prædicationis, fortia efficiebantur auxilia. Sic etiam prædicante Paulo, quòd aduersarij ad opprimendū intulere verbum, hoc illud ad ineffabilem quādam altitudinem subleuauerunt. Super his verò omni- B
bus gratias bono tātarum rerum authori agamus deo, glorificemus Paulum, per quem ista cōpleta sunt. Oremus etiam, vt ipsi quoque eisdē perfruamur bonis, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, per quē & cum quo gloria patri, cum spiritu sancto in secula seculorum, Amen.

Homilia octaua.

SAepe fulgido cœli globo delectatus oculus ad spectaculum oppositi è regione luminis sese violenter intendit: & licèt sentiat aciem suam imparem radiorum esse certamini, desiderio tamen illius pulcherrimi luminis intuēdi libenter inaccessibili radiantis orbis reluctatur coruisco. Tale igitur quippiam ego ipse perpetior, qui cùm videam propriæ mentis oculos ex radiis apostolici splendoris hebetari, cupio tamē Pauli animam, miro fulgore vir- C
tutum rutilantem, velut eminus intueri, & contra importabiles Solis micatus contentiosa subire certamina. Sol enim quidam est hominibus Paulus, qui totū prorsus orbem fulgentibus linguæ suæ radiis illuminauit, quiq; vniuersas circumeundo gentes cursum omnino Solis imitatus est, ac mundi regiones omnes, quasi libero à corpore animo peruolauit, & hoc cùm ei amara vndique vulnera crebrius obuiarent. In duas nanque partes omne tunc ferè hominum scindebatur genus, in eorum scilicet qui horribili rabie erga idolorum cultum ferebantur, & in illorum, quos legis zelus in euangelij odia flāmabat. Ab vtraque verò parte grauissima in Paulum bella surgebant, cùm Iudæi vndique illum quasi paternarum traditionum corruptorem fugarent, gentes verò quasi deum mortuum prædicantem. Noli enim illum, qui tunc fuit rerum statum, huic qui modò D
est comparando magnitudinem apostolici laboris attendere, sed ipsa adhuc prædicationis exordia mente perpende. Considera prius pelagi sæuientis furorem, & tum demum vim gubernatoris intelliges: sicut enim in quodam freto, ita Paulus mediis in fluctibus æstuabat, ac mille discriminum vrgebatur procellis. Inter ipsa quippe euāgelij principia prædicationis nouitas vehementes ei tentationum turbines suscitauit. Iudæorum nanque tūc populi mouebantur, quos ad hoc Mosaica videbantur præcepta compellere. Pharisæorum quoque latrabant gressus, cùm dudum à se crucifixi prædicari deitatem dolerent. Indignabatur etiam conspiratio sacerdotum, cùm audirent crucem quasi sceptrum quoddam regale celebrari. In huiusmodi bello Iudæi sociabantur & gentes, quæ aris diuum, ac templis, puluinarium cineribus assuetæ penè iam euelli sibi nescij amplectebantur errorem. Iudices in prædicationem euangelij sæuientes, suę adstabant cateruę. Reges iugiter idipsum bellum gerebant, auditam crucē cuncti abominabantur exercitus, quam sapientes recipere nesciebāt, quasi signū vtique damnati: sed Paulo totius hoc mundi bellum, omni erat pace iucundius. Delectabat enim quicunque illum propter euangelium vulnerabat: hinc est quòd ille Græciam, atque Barbariam, cum illatis sibi vulneribus alacer circuibat, non minus plagis suis gaudēs, quàm regiis triumphis: haud aliter delectatus naufragus, quàm cæteri acquisitis solent gaudere thesauris: liuoribus, quos ei verbera sæpius inferebant, quasi quibusdā gloriabatur coronis, tribulationibus vt deliciis vtebatur, squalore carceris vt paradisi amœnitate gaudebat. Cui te ô beate Paule iustorum veteris testamenti, vel noui audeam comparare? Omnium quippe virtutem quasi in arca quadam, sed cum multo prorsus cumulo condidisti. Denique etiam si totum contra te aliquis sigillatim iustorū appendat chorum, inueniet trutinam virtutum pōderibus à tua parte depressam. Paulus verò secundus Abel, verùm non semel, sed per dies singulos immolatus Paulus alter Noë, sed absque arca insurgentes aduersus se vndas impietatis enauigans. Paulus alter Abraham non modò à patria vel gēte, sed post vocationem suam ab ipsa etiā vita prorsus abscissus. Paulus alter Isaac sponte in hostiā colligatus. Paulus alter Iacob, quasi pro vno quodā totius mundi grege semper inuigilans. Paulus alter Ioseph, spirituali fame tabescente mundo veritatis alimenta distribuens. Paulus alter Moses, qui omnes gentes à tyrannide diaboli reduxit ad Christum. Paulus alter Aaron, totius mundi populis inunctus sacerdos. Paulus alter Phinees, impietatem Iudæorum atque gētilium, quasi fornicationem mentium, vno fidei mucrone confodiens. Paulus alter Dauid, qui velut quendam Goliam in certamine diabolum prouocat. Paulus alter Helias: clarius raptus in cœlos. Paulus alter Helisæus, qui gentes ab interiore læpræ pollutione mundauit. Paulus alter Ezechias, qui ad vnam fidem Christi diuersos populos attraxit. Paulus alter Iosias, qui abominationes gentilium dissipauit ac perdidit. Paulus alter Ioannes pro Christo capite truncatus. Paulus alter Petrus, non de cœlo vocatus ad credendum. Paulus alter Gabriel, qui Christi ortum cunctis gentibus nunciauit. Paulus alter Michaël, qui Christianorum dux esse sortitus est: etiam si angelorū, etiam si iustorum hominum circumuolem choros, non inuenio comparationem, cui non tamen cumulo meritorum Paulus occurrat. Acclamatio populi, & post acclamationem, etiam mortuus Paulus ardentissima nobis theatra pietatis accēdit. Sed quādiu verſabo linguam, nunc iustis viris Paulum, nunc etiam angelis comparando? Opulentissimum hunc igitur thesaurum, in nostris auidè pectoribus recondamus. Hauriamus certatim virtutes ex abundanti isto bonæ voluntatis fonte manantes, & cupiditate maxima feracissimæ huius arboris poma rapiamus, variisq; floribus, ac fructibus plenum apostolicarum virtutum pratum merentes, sumamus è Paulo fulgentem rosam castitatis, eligamus fidei florem marcescere nescientem, decerpamus ex eo vberrimos patientiæ fructus, & virtutum omnium colligamus, demus beato Paulo gloriam, vt dicat de nobis in futurum: Ecce ego & pueri quos mihi dedit deus, ipsi gloria in secula seculorum, Amen.

Homiliæ octauæ, & vltimæ de laudibus sancti Pauli finis.

In commemoratione sancti Pauli, de charitate sermo. Incerto interprete.

BEatus Paulus qui tantam vim humanæ alacritatis ostendit, vt ad cœlum quoque ipsum vateat subuolare, præmittens angelos & archangelos, aliasq; virtutes, aliquando quidem suo exemplo Christianos fieri imitatores iubet, dicendo, Imitatores
1.Cor.4.d & 11.a Ephe.5.a mei estote, sicut & ego Christi. Aliquando de se resipiscens, ad ipsius nos dei imitationem hortatur, dicens, Estote ergo imitatores dei, sicut filij charissimi. Iam verò demonstrans, quia nihil ita hanc imitationē pariat, quàm si ita viuat aliquis, vt bonum eius in commune proficiat, atque vniuersis vtiliora prouideat, adiunxit,
Ibidem. Ambulate in charitate. Ideo cùm dixisset, Imitatores mei estote: cōtinuò de charitate disseruit, quia hæc præcipuè virtus homines deo proximos facit. Quantæ enim cunque sint aliæ virtutes inferiorem locum tenentes, cunctæ erga hominum studia versantur, vt est contra concupiscentiam pugna, vt quod aduersum geritur bellum, vt in auaricię interitum acies ordinata, vt cum iracundię furore conflictus. Diligere verò nobis deoq;
Matt.5.g commune est, propterea & deus imperabat, Orate pro persequētibus & calumniantibus vos, vt sitis filij patris vestri, qui in cœlis est. Hoc ergo & Paulus cunctorum intelligens caput bonorum, omnium in se studia exprimere curauit. Nemo enim ita dilexit inimicos, nemo inuidiatoribus suis ita beneficus fuit, nullus pro afflictoribus suis tanta perpessus est. Non illa enim quæ patiebatur, sed naturæ copulā cogitabat: quantoq; amplius efferabantur inimici, tantò magis eorum miserabatur insaniam. Vt enim aliquis indulgentissimus pater afficitur erga filium freneti comprehensum, cuius quantò magis cōuicijs, ictibusq; pulsatur, tantò eum potius miseretur, ac deflet: ita Paulus ipsa magnitudine passionū, eorum à quibus affligebatur cùm æstimaret furorem, maiora illis adhibebat fomenta pietatis. Audi igitur quàm compatienter, quamq; mansuetè nobis pro illis loquatur, qui eum quinquies verberauerant, qui catenis onerauerant, qui ipsum eius sitiebant cruorem, quiq; il-
Roma.10.a lum quotidie discerpere cupiebant. Testimonium, inquit, illis ego perhibeo, quòd æmulationem dei habent, sed non secundum scientiam. Rursus eos qui se supra
Ibidē.11.c illos superbius efferebant refrænans. Noli, ait, altum sapere, sed time. Si enim deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat. Quia enim cognouerat dominicam iam in illos processisse sententiam, quod vnum & solum in sua erat potestate præstabat, sæpe lachrymabatur, vehementer pro illis dolebat, volētes eis insultare prohibebat, atque inquantum poterat, laborabat vmbram eis aliquam excusationis obtendere: & quia propter cōtumaciam eorum, atque duriciam, persuadere illis fidem sermone non poterat, ad orationes
Ibidē.10.a conuertebatur assiduas. Fratres, inquit, volūtas quidem cordis mei, & obsecratio ad deum fit pro illis in salutem. Sæpe quoque illos meliores esse solicitat, dicens,
Ibidē.11.d Sine pœnitētia enim sunt dona & vocatio dei, vt non pertinaci vsque ad finem desperatione moriantur, quæ vtique omnia sunt amantis, & valde eorum vtilitati-
Esaiæ.59.d bus prouidentis: vt cùm dicit, Veniet ex Sion qui eripiat & auertat impietates Iacob. Mordebatur nanque vehemēter, ac penitus diffecabatur, cùm eos pereuntes videret: propter quod & multa solatia adhibebat dolori, aliquando quidem dicens, Veniet ex Sion qui eripiet, & auertat impietatem Iacob: aliquādo verò & isti non crediderunt in illorum misericordiam, & ipsi misericordiam consequantur. Putas autem quia erga solos Iudæos talis extiterit, ad alios verò vel domesticos, vel extraneos, nō se multò etiam præbuerit mitiorem? Audi ergo quid ad Timotheū sit locutus: Seruum, in-
2.Tim.2.d quit, domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem, cum modestia corripientem eos qui resistunt, ne quando det illis deus pœnitentiam ad cognoscendam veritatem, & resipiscant à diaboli laqueis, à quo capti tenentur ad ipsius voluntatem. Vis autē probare quàm modestè etiam cum illis loquatur, qui in peccatis corruerunt? audi quid Corinthius dixerit: Timeo, inquit, ne cùm venero, humiliet
2.Cor.12.f me deus apud vos, & lugeam multos ex vobis qui peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam super immundicia, & fornicatione, & impudicicia quam gesserunt.
Galat.4.c Et ad Galatas, Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. Et in causa eius qui fuerat fornicatus, nō minus eoipso quàm pro peccato suo lamentabatur, dolet, proq; illo alios deprecatur, dicens:
1.Cor.2.b Confirmate in illo charitatem, sed & quando ab ecclesiæ illū corpore separabat, cum multis hoc lachrymis, gemituq; faciebat. Multa inquit, tribulatione & angustia cordis scripsi vobis per multas lachrymas, vt non contristemini, vt sciatis quam charitatem habeā abundantius in vobis. Et rursus: Factus sum Iudæis tanquam
1.Corin.9.d Iudæus, his qui sub lege erāt, quasi sub lege essem: factus sum infirmis infirmus, omnibus omnia factus sum, vt omnes facerem saluos. Vidisti ne, quęso, animam terrena superantem? Omnem enim prorsus hominem deo exhibere cupiebat, & omnes, quantùm ad ipsum spectabat, exhibuit. Quasi enim vniuersum mundum ipse genuisset, sic perturbabatur, sic curabat, sic omnes in regnum dei festinabat inducere, docendo, orando pro ipsis, cum ipsis etiam supplicando, & terrendo dæmones, & corruptores animarum fugando, aliquando epistolis, aliquando præsentia, nunc sermone, nunc rebus, per discipulos, per semetipsum erigere labentes: stantes verò firmare, humi iacentes attollere, sanare contritos, torpētes oleo exhortationis animare, inimicis insonare terribile, hostes minaciter intueri, more optimi cuiusdam ducis, & medici artis suæ instrumēta gestantis: cùm enim celsus in omnium consisteret arce virtutum, omnem tamen flammam præcipuo charitatis ardore vincebat. Vt enim missum in ignem ferrum, totū profectò ignis efficitur: sic Paulus charitate succensus, totus factus est charitas: qui quasi communis totius mundi esset pater, ita amore hominum ipsos eorum imitabatur parentes, imò cunctos non carnales modò, verumetiam spiritales patres solicitudine ac pietate superabat, & pecunias, & verba, & animam pro his quos diligebat impendens: propter hoc itaque charitatem etiam plenitudinem legis vocabat, & vinculum perfectionis, & omniū bonorum matrē & initium, finemq;
Rom.13.c virtutum, propterea dicebat: Finis autem præcepti est
1.Tim.1.a charitas, de corde puro, & conscientia bona. Et rursus:
Rom.13.c Non adulterabis, non occides. Et si quod est aliud mādatū, in hoc verbo instauratur: Diliges proximū tuum sicut teipsum. Quia igitur & initium, & finis, & bona omnino vniuersa dilectio est, vel in ipsa Paulū studeamus imitari, etenim hic illius ope talis effectus est. Non
Actu.20.b enim mihi proponas mortuos, quos sæpius suscitauit, neque leprosos quos eadem virtute mūdauit: nihil à te horum requirit deus. Posside charitatem Pauli, & perfectam adipiscēris coronam. Cuius verò ista sententia est? Ipsius nutritoris vtique charitatis, qui eam & mirabilibus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

bilibus, & signis, & aliis bonis mille præposuit: quia enim ipse eam abundè ac vehemèter impleuerat, idcirco etiam acrius atque examinatius vim eius intelligit. Per ipsam enim ille ad tam celsum perfectionis cacumen ascendit: nihilq; cum ita dignũ deo, vt virtus præstitit charitatis, & ideo dicebat, Imitamini dona meliora. *1.Cor.12.d* Et adhuc excelsiorem vobis vitam demonstro, charitatẽ profectò optimã viam, plenissimamq; pronuncians. In hac etiam nos iugiter ambulemus, vt & Paulum, imò dominum Pauli videre mereamur, & incorruptibilem consequamur coronam, præstante domino nostro Iesu Christo, cui gloria, & imperium, in secula seculorum, Amen.

Diui Ioannis Chrysostomi homilia de ferendis reprehensionibus, & conuersione Pauli.

REprehenderũt nos amicorum quidam, quòd productiora sermonum initia faciamus. Igitur siue iniustè illi taxent, siue iustè sententiam ferant, vtpote de his, quæ à nobis audierunt, hic quasi in foro, in quo omnibus iudicare concessum est, nos hoc primùm præfatione demõstrabimus: quòd illis ob hanc reprehẽsionem, gratiam habemus. Reprehensiones enim non ex malicia, sed cura proximi proficiscuntur. Asseuerauerim amare me amicum non solùm quando laudat, sed & quando reprehendit & corrigit. Nã omnia laudare tam quæ bene se habent, quàm quæ malè, non fuerit amici, sed irrisoris: & nõ diligentis, sed decipientis. Laudare si quid fiat vt debet, reprehendere autem si peccatum fuerit, amici est & curam agentis. Et vt discatis, quòd sine delectu omnia laudare, & in omnibus beatum dicere, non sit amici, sed imposi- *Esaiæ.3.b* storis, dicit scriptura: Populе meus, qui te beatũ dicunt, ipsi te decipiunt, & semitam pedum tuorum exturbãt. Sanè inimicum ne laudãtem quidem probo, amicum verò & reprehendentem amplexor. Ille & si me osculetur, insuauis est: hic & si vulneret, amabilis. Illius osculum suspicione plenum est, huius vulnus medicamenti *Prouer.27.a* vim habet. Propter hoc dicit quidam: Fideliora sunt vulnera amici, quam blanda oscula inimici. Quid dicis? Vulnera amicorum meliora dicit. Nõ enim ad naturam eorum quæ fiunt, sed potius ad affectionem eorum qui faciunt, attendit. Vis discere, quo modo fide- *Lucæ.22.e* liora sunt vulnera amici, quàm blanda oscula inimici? Osculatus est dominum Iudas, sed osculo prodidit, venenum habebat os eius, maliciaq; impleta erat lingua eius. Paulus vulnerauit eum, qui apud Corinthios scortatus fuit, sed saluauit. Et quo modo vulnerauit? Dicit *1.Cor.5.a* quòd dederit eum satanæ. Inquit enim: Tradatur satanæ ad interitũ, quò spiritus saluus sit in die domini Iesu. Vidisti vulnera salutem afferentia, vidisti osculum *Prou.27.a* proditione plenum? Sic fideliora sunt vulnera amici, quàm blanda oscula inimici. Verùm inquiramus quo modo hoc dictum, non solùm in hominibus, sed & in deo & diabolo habeat locum. Ille enim amicus, hic inimicus: ille saluator & curam nostri gerens, hic inimicus & deceptor. Et hic quidem aliquando dedit osculum, ille verò vulnus inflixit. Et quo modo hic osculatus est, & ille vulnerauit? Hic quidem dixit, *Gene.3.b* Eritis sicut dij: ille autem, *Ibidem.d* Terra es, & in terram abibis. Vter igitur magis profuit, hic ne qui dixit, Eritis sicut dij: an ille qui dixit, Terra es, & in terram abibis? Ille mortem interminatus est, hic immortalitatẽ promisit. Atqui hic, qui immortalitatem pollicitus est, è paradiso eiecit: ille verò qui mortem comminatus est, in cœlum inuexit.

A Vides quo modo fideliora vulnera amici, quàm blanda oscula inimici? Proinde hoc primùm declarare volui, quòd gratiam habeam his, qui me arguunt. Amici enim, siue iustè, siue iniustè arguunt, non opprobrare volunt, sed hoc faciunt vt emendent. Inimici autem & si iustè reprehendunt, hoc tamen agunt, non vt corrigant, sed vt exibilent: sicut & illi dum laudant, hoc vnũ spectant, vt meliorem reddant: & hi dum laudant, student quo modo supplantare possint. Veruntamẽ quomodocunque reprehensio contingat, vtile fuerit, bonumq; magnum, si ferantur reprehensiones & accusationes, & non detur locus iræ & exasperationi. Qui enim odit redargui, ait, insipiens est. Non dixit sic vel sic *Prouer.12.c* redargui, sed tantùm redargui. Nam siquidem iustè arguit amicus, agit vt peccatum corrigat: sin absque ratione & immeritò, iam laudanda est voluntas eius, & B probanda bona mẽtis intentio, agnoscendumq;, & testandum amiciciæ beneficium: non enim reprehenderet, nisi multùm diligeret. Proinde ne stomachemur, ne succẽseamus, cùm arguimur. Quòd si omnes ita affecti essemus, vt & argueremus peccãtes, & lapsi libenter ferremus reprehensiones: mirum, quanta hinc vitæ nostræ accederent commoda. In peccatis enim hoc operantur reprehensiones, quod in vulneribus remedia. Idcirco sicut insipiens est qui pharmaca reiicit, ita & stultus qui non suscipit grato animo reprehensiones. At qui non rarò multi exasperantur, & intra semetipsos cogitant & dicunt: *Sapiens ego, & tanta præditus intelligentia, hunc ferrem?* ignorant autem, quòd hoc extremæ dementiæ sit indicium. Videbam enim, inquit, hominem qui sibi videbatur sapiẽs, & maiorẽ illo spem habet insipiens. Eapropter & Paulus dicit: Ne sitis prudentes a- *Roma.11.d* C pud vosmetipsos. Nam licèt mirum in modum sapiẽs sis, & perspicias ea quæ oportet, attamen homo es, & cõsiliario tibi opus est. Solius enim dei est nullius indigere, & nullo opus habere consiliario. Et propterea de eo solo dicitur: Quis cognouit sensum domini, vel quis e- *Esaiæ.40.c* ius consiliarius fuit? Cęterùm homines nos, etiamsi plurimùm sapientes simus, in multis tamen reprehẽdi meremur, atque hinc naturæ nostræ apparet infirmitas. Non enim omnia esse possunt in hominibus. Et quare? *Ecce filius hominis non est immortalis. Quid lucidius Sole? attamen & lux eius deficit.* Et profectò sicut fulgidam illam lucem, & fulguroſum iubar sæpenumero superuenientes tenebræ obtegunt: ita & intellectum nostrum, quasi in meridie fulgentem, & perspicuum, incõsiderantia obrepens tenebrosum reddit. Et nonnunquam euenit, vt sapiens non videat quod oportet, & D minor & hebetior clarè & acutè illud perspiciat. Hinc est, quare neque sapiens extolli, neque abiectior miserum se dicere debeat. Itaque magnum bonum est ferre reprehensiones, magnum etiam bonum est posse reprehendere: nam hoc fides & cura, quã proximo debemus, exigunt. Iam nos si quem videmus veste breuiori, & ex lateribus aperta, vel alioqui indecẽter vestitum, admonemus & emendamus: verùm videntes vitam eius dissolutam, ne verbum quidem proferimus, videntes mores eius nefarios, prętermimus: tametsi ridicula sint ea quę ad vestes pertinent, periculosa autem & damnosa, quæ ad animam: die obsecro, Nónne cùm vides fratrẽ per præceps ferri, vel alioqui per incuriã aliò quàm oportet spectare, manum ei porrigis? nónne à lapsu erigis? nónne reprehendis & arguis? Et in his, maioris facis non offendere, & non haberi pro inimico, quàm salutis eius curam habere? Et quam habiturus es apud deum

veniam?

Universidad de Deusto
Biblioteca

Exod.23.a & Deu.22.a

veniam? vel quam defensionem? Nō audisti, quid deus iudæis præcepit? nempe ne errantia inimicorum iumēta despiciant, & lapsa ne prætereant. Quod cùm iudeis præceptum, ne inimicorum bruta contemnant, nos ne fratrum animos, qui quotidie supplantantur despicie-mus? Et quo modo non est summa inhumanitas, & ferina crudelitas, nos non tantùm curæ hominibus impendere, quantùm alij iumentis? Hoc est quod omnem vitam nostram confundit, hoc est quod omnem ordinem subuertit: quia neque boni consulimus, cùm reprehendimur, neque alios reprehendere volumus. Ideo enim molesti sumus cùm arguimus, quia & exasperamur cum arguimur. Enimuero si sciret frater, quòd à te laudaretur te arguens, ipse etiam vicariam eandem operam tibi impenderet. Cæterùm si discere vis, quòd etiamsi ingenij acrimonia antecellas alios, sisq; valde perfectus, peruenerisq; ad summum ipsum virtutis fastigium, opus tibi sit consiliario, & aliquo qui te corrigat & arguat, audi historiam veterē. Neque enim Mosi facilè par fueris, qui vt scriptura inquit, omnium hominum erat mitissimus, amicusq; deo, & in externa philosophia bene institutus, & nō minus spiritualium intelligentia insignis. Vides omnigenam eius eruditionem? Erat autem potens in verbo & opere, aliisq; virtutibus. Cuius & aliud habet testimoniū. Multis prophetis, inquit, familiaris fuit deus, sed nulli sicut Mosi. Nam aliis quidē per ænigmata & somnia, Mosi verò facie ad faciem. Quæris ne aliud maius virtutis illius argumentū, quam quòd omnium dominus seruo, vt amico loquitur? Erat itaque sapiēs, tam domestica quàm peregrina eruditione: erat potēs verbo & opere. Imperabat creaturæ, quia amicus erat domini creaturæ. Eduxit tātum populum ex Aegypto, mare diuisit, & iterum cōiunxit, miraculum sanè admirabile. Tunc enim primùm sol vidit mare, non nauali, sed pedestri itinere transiri, pelagusq; non remis & nauibus, sed equorū pedibus trāsmitti. Nilominus sapiens ille, qui tam potens in verbo & opere, qui amicus dei, qui creaturę imperauit, qui tāta miracula operatus est, non animaduertit rem, quam mortalium plerique facilè considerant. Socer autem eius, homo barbarus & obscurus, statim animaduertit, & in medium attulit, quam ille non temerè cogitauit. Quæ igitur hæc causa? audite, vt & vobis prosit. Consiliariis enim omnes opus habent, etiamsi Mosi conferri possint. Multa enim sunt, quæ magni & admirabiles viri ignorant, quæ tamen parui abiectiq; scire solent. Nam postquàm Moses ex Aegypto exiit, & in solitudinem venit, præfuit sexcentorum milium populo, & solus omnium cōtendentium lites diiudicauit: quod vidit socer eius. Erat autem Iethro homo alioqui barbarus, & insipiens, quiq; in solitudine vitam egerat, neque vlli communicarat, qui populos legibus rexerat, & ad hęc impius erat, quo non est certius insipientiæ argumentum. Nihil enim Gētilibus est insipientius. Verumtamen ille barbarus, ille impius, ille insipiens, vbi vidit Mosem quædam præter dignitatem facere, eum correxit, non curans, quòd sapiens esset & intelligens, & dei amicus. Et cùm dixisset ei, Quare illi stant coram te: dicisseteq; causam, inquit: Non rectè hoc feceris, iunxitq; consilio increpationem: & neque sic exasperatus est ille sapiens, ille intelligens, ille tot myriadum dux. Neque enim hoc paruum & contemnendum, quòd ab homine barbaro & priuato docetur. At non inflabatur vel principatus magnitudine, vel miraculis quæ operatus erat, neque rubore suffundebatur, quod tot præsentibus, iisq; subditis corrigeretur: sed considerabat, quòd licèt imagna à se signa fierent, humanæ tamen particeps esset naturæ, quàm nō raro multa latent, atque ideo cum mansuetudine consilium suscepit. Est nunc videre aliquos, qui ne putentur alieno indigere consilio, malunt potius vtilitate consilij carere, quàm susceptā admonitione peccatum emendare: imò eligūt ignorare quàm discere, quamuis sciant, non esse crimen non ignorare, sed nolle discere: non indoctum esse, sed doctrinam respuere: non reprehendi, sed inemendabiliter peccare. Et sæpe abiectus quispiā & vilis inuenit, quod magnus & sapiens vir præterit. Quod Moses quoque considerans, omni cum mansuetudine audiuit illum cōsulentem, ac dicentem sibi: Fac tibi tribunos, centenarios, quinquagenarios, decanos, & si res aliqua grauior fuerit, referant ad te: sin leuior, diiudicent ipsi. Hæc vt audiuit, non erubuit, non est confusus, non est reueritus subditos, non dixit intra semetipsum: Contemnent me subditi, si ab aliis quid faciendum sit didicero: sed obtemperauit, & fecit iuxta consilium illius. Quid, quòd non solùm propter eos, qui ea tempestate erant non erubuit, sed neque propter nos post se futuros? imò tanquam honestatus hac soceri admonitione, nō illos solùm qui tunc erāt homines, sed etiam eos qui vsque ad nostram ætatē secuti sunt, & vsque ad Christi aduentum erunt, per totum orbem factum hoc literis docuit, & quòd non potuerit animaduertere quid opus facto, & quòd correctionem & cōsilium à socero acceperit. Nos autem si coram vno homine arguimur, & corripimur: conturbamur totis visceribus, obstupescimus, & de vitę huius summa periclitari nos putamus. At Moses non sic agit, sed videns tot milia hominum præsentia, imò tot myriades, quæ interim fuerunt & sunt hodie, futuras non erubescit: sed prædicat quotidie omnibus, idq; literis, quòd socer suus animaduerterit ea, quæ ipse considerare non potuerat. Et quare hoc fecit? quare factum memoriæ commendauit? non aliam ob causam, quàm vt nos doceret, ne vnquam de nobis ipsis sublime sentiamus, etiamsi omnibus sapientiores simus, neque patrum consilia cōtemnamus: etiamsi omnibus viliores habeantur. Et si quid vtile vel commodum consulat aliquis, esto minister sit, tu tamen admonitionem susscipias: sin perniciale quiddam, esto in summa dignitate sit, eius sententiam reiicias. Non enim qualitas personarum consulentium, sed natura consilij, in omnibus obseruanda est. Hoc igitur est, quod Moses nos docuit, vt non erubescamus si arguamur, etiam si tota nostra plebs adsit. Reprehensionem enim bene ferre, non vulgaris, sed summæ philosophiæ præconiū & laus est. Non adeò laudamus & admiramur hodie Iethro, qui Mosem correxit, sicut sanctum illum, qui non erubuit tot præsentibus corrigi, & factum hoc memoriæ commendare. Declarans in omnibus sapiētiam suam, quòd gloriam in tanta eminentia, quæ sibi à pluribus impensa fuisset, contempsit, & conculcauit. At nos de prolixitate proœmiorum rationem reddituri, iterū maius fecimus proœmium, sed non temerè, neque sine causa: disseruimus enim interim de summis, multumq; nobis necessariis, vt libēter feramus cùm arguimur, & alacriter arguamus & castigemus eos, qui peccant. Verùm operæprecium est, vt tandem & nos satisfaciamus illis, rationemq; dicamus, propter quam tā longis proœmiis vtamur. Et cuius nam gratia tantam verborum farraginem offundimus viris, qui mulieres habent, domibus præsunt, è quotidiano opificio, & secularibus negociis victum

Num.12.a

Exod.33.b

Ibidē.14.c

Exo.18.c.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

victum quærunt: neque hoc solùm molestum, quòd continuò sunt occupati, sed quòd semel duntaxat in hebdomada huc confluunt? Seruiunt nobis in hoc proœmia, vt auditores de dicendis per compendium instruantur, & manifestior tradatur doctrina. Fateor enim non opus proœmiis neque instructionibus his qui semper scripturis vacant, neque aliis occupationibus distrahũtur: statim enim audito lectore, dictorũ mentem accipiunt. Qui autem bonam temporis partem secularibus negociis impendunt, & rarius hic comparẽt, nisi proœmia audiant, & instructi intelligant, quæ sermonem illum præcedant, absque lucro hinc abeunt. Non est autem hæc sola nobis proœmiorum causa, sed & alia non minor quàm ista. In tanta multitudine sunt alij qui adueniunt, alij qui sæpe non adueniunt, & necesse vt laudentur præsentes, arguantur absentes: vt illi quidem laudibus studiosiores euadant, hi autem reprehẽsi, ignauiam abiiciant. Est & alius vsus proœmiorum. Incidimus enim sæpe in longiora argumenta, quę vno die ad finem perduci nequeunt, & interdum duobus vel tribus diebus, vt rectè explicentur, opus habent. Vnde tunc opus est die secundo finem doctrinæ prioris repetere, vt dum principio finis congruit, sermo cohæreat, auditoribusq; minus sit obscurus. Et vt discas, sermonem absque proœmiis valde obscurari: ecce exempli gratia afferam aliqua. Vt autem vidit eum Iesus, Tu es Simon, inquit, filius Iona, tu vocaberis Cephas, quod interpretatum est Petrus. Vides num intelligatis dictum? num intelligatis consequẽtiam, & quare dicta sint? quãdoquidem absque proœmiis introducta sunt. Comparatur igitur qui hoc facit, ei qui hominem omni ex parte obtectum in spectaculum adducit. Agè igitur dimisso proœmio, redeamus ad sermonem de Paulo, qui nuper ortus cùm de nominibus dissereremus & quæreremus: Quare qui aliquando dictus est Saulus, posteà vocatus sit Paulus. Hinc digressi sumus ad veteres historias, & de omnibus qui gemina nomina sortiti sunt, inquisiuimus. Fuimúsque & tunc Simonis memores, & vocis Christi ad eum dicentis: Tu es Simon filius Iona, tu vocaberis Cephas, quod interpretatũ est Petrus. Vides quo modo quod paulò anteà obscuritate plenum videbatur, nunc fit aliquando notius? Proinde sicut corpus capite, arbor radice, & flumen fonte indiget: ita & sermo proœmiis. Itaque & cùm nos viæ initium & progressum monstrauerimus, tangamus deinceps historiam proœmij. Saulus autem adhuc spirans minas & cædem in discipulos domini. Atqui in epistolis Paulus vocatur, quare ergo hic nomen mutauit spiritus sanctus? Quemadmodum dominus, qui seruum mercatus est, ostendere volens se dominum serui, nomen illius immutat: ita & spiritus sanctus fecit, vbi Paulum captiuum accepit, vocabulũ eius mutauit, vt etiam inde disceret Paulus se habere dominum. Nominum enim impositio dominij signum est, & præcipuum. Et vnde hoc declarabimus? Facilè ex his, quæ dominus cum Adam egit, perspicuum erit. Volens enim docere Adamum, quòd eum principem & dominũ omnium feciisset, adduxit ad eum omnia animalia, vt videret quid vocaret ea. Quo monstrat, quòd nominum impositio dominiũ testetur. Quòd si & ab hominibus ita factum videre vultis & discere, olim talẽ fuisse morem, quòd seruorum in captiuitatem abductorum nomina mutata sint, audite quid fecerit Babyloniorũ rex. Nam vt captiuos abduxit: Ananiam, Azariam, & Misaëlem, non reliquit eorum nomina prima, sed vocauit eos Sedrak, Mesak, & Abdenago. Verùm quam ob causam spiritus sanctus non statim mutauit nomen Pauli, sed expectauit ad tantũ tempus? Si statim conuerso Paulo, mutatum fuisset & nomen eius, tunc minus manifesta fuisset eius conuersio, & ad fidem translatio. Nam sicut in famulis vsu euenire solet, quòd obscuri fiãt, si quamprimum fugam inierũt, sua nomina mutarint: ita & in Paulo cõtigisset, si mox vt relictis Iudæis ad nos venit, aliud nomen sortitus fuisset: nemo enim sciuisset, quòd persecutor ille esset euangelista. Accidit autem hoc, vt palàm fieret ex persecutore factum apostolum: quãdoquidem hoc Iudæos malè habebat, quòd doctor suus, qui pro eis olim stabat, nũc se eis opponeret. Quapropter vt ne subita nominis mutatio, voluntatis mutationem occultaret, relictum est ei multo tempore nomen primum. Hinc enim omnes discebant, quòd ille ipse esset, qui prius fuerat ecclesiam persecutus. Postquàm autem omnibus hoc factum est notum, tunc transmutatum est & nomen. Et quòd hæc sit vera causa, audi ipsum dicẽtem: Veni in partes Syriæ & Ciliciæ. Eram autem ibi ignotus à facie ecclesiis Iudææ. Iudæam vocat eam, quæ est in Palæstina. Si igitur in Palæstina erat ignotus, quantò ignotior fuisset in ecclesiis, quæ in aliis locis sitæ? Eram ignotus, ait, facie, non nomine. Quare ignotus erat facie? Nullus enim fidelium ipsum videre audebat, cùm nos impugnaret. Tanta cæde, tantoq; furore plenus erat. Proinde ab eo resiliebant omnes, fugiebant omnes, & si alicubi præsentem eum conspicarentur, ne aspicere quidem audebant, tam efferatus erat, & infestus fidelibus. Tantùm autem audierant: qui persequebatur nos aliquando, nunc euangelizat fidem quam impugnabat. Quoniam ergo à facie eum ignorabant, tantumq; audierant, qui persequebatur nos aliquando, nunc euangelizat fidem, quam impugnabat: si nomen statim mutatum fuisset, neutiquam qui audierant, hæc cognouissent quòd ille, qui persequebatur eos aliquando, euangelizaret. Nam quoniam primum nomen eius, & quòd Saulus vocaretur sciebãt, si commutato illo vocatus fuisset Paulus: fuissetq; eis à quopiam nunciatum Paulum euãgelizare, qui persequebatur ecclesiam, nescisset quòd hic ille esset Saulus, eo quòd non Saulus, sed Paulus, vocaretur. Atque hac de causa relictum est nomen eius primum aliquandiu, donec omnibus fidelibus fieret notius, atque etiam his qui lõgè aberant, & non viderant eum. Satis itaque demonstratum quare nõ statim mutatum est nomen eius. Reliquum, operæprecium vt ad initium sermonis redeamus. Saulus autem adhuc spirans minas & cædem in discipulos domini. Quid est, quod dicit, Adhuc? Quid enim anteà fecit, quòd dicis, Adhuc? Sanè dicere adhuc, de homine dicitur, qui anteà mala multa operatus est. Quid ergo fecit? Quin tu mihi dicas, quod malum non fecit? Sanguine Hierosolymas impleuit, fideles interfecit, ecclesiã impugnauit, apostolos persecutus est, Stephanum occîdit, neque viris neque mulieribus pepercit. De hoc audi & discipulum ipsum dicẽtem: Saulus autem deuastabat ecclesiam, domusq; ipsas ingrediens, vi mulieres & viros rapiebat. Non enim sufficiebat ei forum, insiliebat & in domus. Dicit enim: Domos ingrediens. Et non dicit ducens, neque trahens mulieres & viros: sed vi rapiens mulieres & viros: sicut de fera dicere solemus. Rapiens viros & mulieres, non viros tantùm, sed & mulieres. Neque naturam reuerebatur, neque sexus miserebatur, neque infirmitatem respiciebat. Zelo tamen, non furore hæc faciebat. Et ob hoc

Proœmia necessaria.

Ioan.1.f

Act.9.a

Nominum impositio, quid. Gene.2.c

Daniel.1.b

Galat.1.d

Ibidem.

Act.8.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc venia dignus fuit, cùm Iudęi qui eadem faciebant, accusatione erant digni. Nam Iudæi quid respexerint, ipsi manifestabant, nempe quòd omnia honoris & gloriæ gratia fecerint. Erant enim apud multos in magna existimatione. At Paulus non sic, sed zelo dei, tametsi non secundum scientiam. Et hinc est, quare Iudæi mulieres quidem dimiserunt, viris autem infesti fuerunt: quoniam in illos transisse gloriam suam videbant: hic autem ob zelum erga omnes talem se gerebat. Hæc igitur omnia animo perpendens Lucas, & videns ipsum
Iudĕ.9.a nondum satiatum, dicebat: Saulus autem adhuc spirãs minas & cædem in discipulos domini. Non satiarat eum cædes Stephani, non explerat concupiscentiam eius ecclesiæ persecutio, sed vlterius procedebat, & furoris eius nullus erat finis: à cæde Stephani digressus, persecutus est apostolos: & idem faciebat quod sæuiens lupus, qui insiliens in caulam ouium, agnum inde rapit, B quem vbi deuorauit, audacior fit. Ita enim & Paulus in chorum apostolorum insiliit, & inde rapuit agnum Christi, Stephanum, quem dilaniaret, & cęde audacior effectus est. Et propterea dicit, adhuc. Quanuis quem non impleret miseratione cædes illa? quem non placaret mansuetudo eius, qui occidebatur: & cùm la-
Iudĕ.7.g pidaretur, orabat & dicebat: Domine, ne statuas eis peccatum hoc? propterea persecutor euangelista factus est: mox enim post homicidium conuersus est. Quippe deus audiuit vocem illam. Dignus enim erat Stephanus qui exaudiretur, tum propter futuram Pauli virtutem, tum propter illius cõfessionẽ: Domine, ne statuas eis peccatum hoc. Audiant quicunque inimicos habẽt, quicunque inuaduntur, quicunque ab auaris premuntur. Nam licèt plurimas feras molestias, nõdum tamen lapidatus es, sicut Stephanus. Et vide quid sit factũ. Ob- C turatus est fons vnus Stephani, & apertus est alius, plurimos emittẽs fluuios. Nam postquàm siluit os Stephani, mox sonuit tuba Pauli. Sic nunquã derelinquit deus in finem ad se currẽtes, sed dona dat maiora, quàm ab inimicis auferuntur. Non enim talem illi eiecerunt militem ab exercitu, qualem in locum eius submisit Christus. Saulus autem adhuc. Et aliud quiddam manifestat illud, Adhuc. Quid illud? Quia adhuc ferocientem, adhuc insanientem, adhuc in vigore furoris existentem, adhuc cæde feruentem attraxit Christus. Non enim expectauit vt expleret furorem, vt ostenderet morbum, vt extingueret flammas affectionum, & fatigatus debacchando mansuesceret, & tunc tandem traheret: sed dum vigeret furor, ipsum cepit: vt ostẽderet potentiam suam, vincens & superans persecutorem in media in- D sania. Enimuero medicum tunc maximè admiramur, quando febrem cùm infestior, & flammam morbi cùm vehementior est extinguere, & penitus abolere potest. Id quod & in Paulo contigit. Vox enim domini quasi ros quidam desuper descendens, à morbo in ipso flammæ feruore liberauit. Saulus autem adhuc spirans minas & cædem in discipulos domini, reliquit multitudinem, & nunc in principes ipsos insilit. Etenim sicut qui excindere vult arborem, ramis relictis, radicem infra execat: ita sanè & hic adortus est discipulos, radicẽ prędicationis volens eximere. Verùm discipuli non erant radix prædicationis, sed discipulorum dominus, qui &
15.d dicebat: Ego sum vitis, vos autem palmites. Eapropter inuicta illa radix, quantò plures excindebantur palmites, tantò plures & maiores iterum pullulabat. Eiectus est Stephanus, & pullulauit Paulum, & eos qui per Paulum crediderunt. Factum est autem, dicit, cùm appropiaret ille Damasco, repentè circunfulgurauit eum lux Act.9.a de cœlo, & vt procidit ad terram, audiuit vocem dicentem sibi, Saule, Saule quid me persequeris? Quare non allata est prius vox, sed lux prius eum circunfulgurauit? vt cum silentio vocem audiret. Nam qui in opere aliquo intentus & furore plenus est, etiamsi plurimi vocent, prorsus non animaduertit quid ante se agatur. Ne ergo hoc & Paulo cueniret, & factorum insania ebrius vocem contemneret, vel principium non audiret, mente tota in tonitruo occupata, prius per lumen excæcatis oculis, & compresso furore, extinctaq; omni animæ turbulentia, & ingenti in anima serenitate reddita, vocem emisit: vt depresso fastu, his quæ dicebantur, mente sobria & modesta intenderet. Saule, Saule quid me persequeris? Verba hæc non tam arguentis, quàm defendentis sunt. Quid me persequeris? In quo paruo, magno accusare me potes, tibi per me iniuria facta: an quòd mortuos vestros suscitaui, vel quòd leprosos purgaui, vel quòd dæmones fugaui? Sed propter hæc magis adorare, quàm persequi me oportebat. Porrò vt clarè cognoscas, quòd hæc sint verba defendentis, audi quo modo iisdem penè verbis vtitur con- Mich.6.a tra Iudæos. Nam sicut hic dicit: Saule, Saule quid me persequeris? sic illic Iudæis: Populę meus quid feci tibi, vel in quo cõtristaui te? Saule, Saule quid me persequeris? Ecce iaces supinus, ecce ligatus es absque catena. Et sicut dominus famulum, qui plurima & grauia commisit, manu comprehensum, & vinctum alloquitur, Quid tibi vis faciam nunc? Ecce venisti sub manus meas. Ita & dominus videns Paulũ correptum, & prostratum, supinumq; ac tremulum præ timore, & nihil facere valentem, dicit: Saule, Saule quid me persequeris? Quò nũc peruenit ferox ille tuus furor? vbi insania? vbi zelus intempestiuus? vbi vincula, & circuncursationes? vbi atrocitas illa? immobilis quidem eris nunc, & neque videre persequentem poteris. En qui festinabat, qui vbique circuncursabat, opus nunc habet aliquibus qui manuducant: eapropter & nunc dicit ei: Quid me persequeris? vt discat, quòd quæ prius facta, sponte sua permiserit, & quòd non fuerint infirmitatis illa, quæ olim: neque crudelitatis, quæ tunc agebantur: sed vtraque beneuolentiæ & curæ. Quid ergo Paulus? Quis es domine? inquit. Agnoscit dominum, virtutem didicit ab indulgentia, in cæcitate confitetur potestatem. Quis es domine? Vidisti animam gratam & beneuolam, vidisti mentem libertate plenam, vidisti conscientiam synceram & incorruptam? Non oblectatur, non contendit, sed statim cognoscit dominum. Non sicut Iudæi, qui videntes mortuos suscitari, cæcos cernere, leprosos purificari: non solùm non accurrebant ad talia facientem, sed eum & planum ac impostorem vocabant, & omnibus modis insidias mouebant. Paulus autem non ita agebat, sed statim conuertebatur. Quid ergo Christus? Ego sum Iesus, quem tu persequeris. Et quare non dixit, Ego sum Iesus, qui resurrexit: Ego sum Iesus, qui sedet à dextris dei: sed, ego sum Iesus, quem tu persequeris? Vt perstringeret eius mentem, vt compungeret eius animam. Audi ergo Paulum post multa tem- 1.Cor.15.b pora, plurimaq; bona opera hoc lamentantem: Ego enim sum, ait, minimus apostolorum, qui non sum dignus vt vocer apostolus, eo quòd persecutus sum ecclesiam dei. Igitur qui post multa bona opera, & tãta tempora hoc lugebat, quid verisimile est ipsum per id temporis passum, quo nullum bonum opus habebat, & cõscius persecutionis, vocẽ illam audiebat? Cæterùm aggrediuntur

Universidad de Deusto
Biblioteca

grediuntur nos hic quidam dicentes: Vos autem ne pigeat,etiam si vespera deprehēdat. Pro Paulo omnis noster sermo est,pro Paulo inquam, qui per triennium die ac nocte discipulos docuit. Aggrediuntur itaque hic nos quidam,dicentes: Et quid mirum quòd Paulus ad fidem peruenit,cùm deus vocem illam,quasi funem ceruici eius iniecerit,viq; ipsum ad se duxerit? Attendite diligenter. Etenim sermo ille communis est Gentilibus, Iudæis, & nostris, qui suæ incredulitatis operculum putant,si iustum accusent, nescientes quòd duplex peccatum peccent, & quòd errorem suum ipsi non deponant,& quòd sanctum dei talibus culpis notare tentant. At nos eius nomine,per gratiam dei,defensionem afferemus. Quæ igitur accusatio est? Vi & necessitate ipsum, inquit, attraxit deus. Qualis illa vis & necessitas,dic ô homo? Vocauit eum supernè. Credis omnino quòd vocauit eum supernè? Igitur & te hodie vocat per illam vocem,cur & tu non obedis? Vides non esse necessitatis negocium? Nam si necessitas quædam foret, oportebat & te obedire: cùm autem tu non obedis,manifestum quòd ille voluntarius obediuit. Et vt discatis, quòd multùm quidem fecit ad salutem Pauli vocatio, sicut & ad aliorum omnium hominū facere solet, non tamen destituit eum à suis operibus, & suæ propriæ volūtatis laude, neque nocuit eius libero arbitrio: sed voluntarius aduenit ipse, atque sua bona voluntate. Faciam hoc & alio exemplo liquidum. Audiuerunt & Iudæi vocem supernè loquentem, non filij, sed patris de Christo dicentis circa Iordanis fluenta: Hic est filius meus dilectus,in quo mihi complacui. Et dicunt ei: Hic est deceptor. Vides manifestam pugnam? Vides bellum apertum? Vides vbique opus bona voluntate, animaq; malis affectionibus prius nō infecta? Ecce & illic vox, & hic vox: sed hic obtēperat,illi autem contradicunt. Et non solùm illic vox auditur, sed & spiritus in specie columbæ videtur. Nam postquàm Ioannes baptizauit, baptizatusq; est Christus,vt ne qui ad humanam figuram spectant, putēt baptizantem baptizato maiorem, venit vox, qua hic ab illo discerneretur. Et quia adhuc incertum erat de quo diceret vox,id quod dicebat: venit & spiritus sanctus in specie columbæ, vocem in caput Christi ducens, atque ita & per vocem prædicatus est,& per spiritum monstratus. Et ob hæc Ioannes quoque clamabat: Non sum dignus, vt soluam corrigiam calceamenti: & insuper plurima alia testimonia tā verborum,quàm operum atteſtabantur: sed post hæc omnia Iudæi in cæcitate sua manserunt, imò viderūt omnia: sed neque dictis, neq; factis credidere, eo quòd infecta eorum mens, quam præoccuparat insanus vanæ gloriæ amor. Vnde euangelista dicit: Multi Iudæorum qui crediderunt in eum, propter principes non confitebātur,ne è synagoga ejicerētur. Et ipse Christ° quoq; dicebat: Quo modo vos potestis credere, qui gloriam à vobis inuicem accipitis,& gloriā quæ à solo deo proficiscitur,non quęritis? At Paulus nō sic,sed vnica duntaxat audita voce,cùm adhuc nostros infectaretur,statim accurrit,statim obediuit,statim eximiam præ se tulit conuersionem. Quòd si non fatigamini dictorum prolixitate, dicemus aliud exemplū adhuc proximius. Etenim & filium audierunt, & sic audierunt vt Paulus audiuit,& neque sic crediderunt. Nam sicut Paulus audiuit vocem,cùm adhuc fureret, & in discipulos sæuiret: ita Iudæi aliquando audierunt alicubi vocem,cùm egrederentur cum facibus, & lampadibus ad comprehendendum eum. Putabāt enim sese hominem purum adoriri. At ille volens docere eos virtutem suam, & se deum, eósque frustra contra stimulum calcitrare, dicit eis: Quem quæritis? Stabant ante & iuxta eum, & non videbant eum. Christus autem quærebat eos, & manuducebat vt se inuenirent, ac discerent, quòd non multus ad passionem iret, neque superabilis esset, nisi sponte sua eis permitteret. Aut quo modo superarēt, quem inuenire non potuerunt? Quid dico inuenire? neque præsentem videre valuerunt: & non solùm non valuerunt videre præsentem, sed & cùm roganti responderent, nesciebant quis nam ille præsens, qui tam potenter oculos eorum excæcauerat, & voce sua eos prostrauerat. Nam vt dixit, Ego sum: voce ea perculsi, retrorsum abierunt, & ceciderunt omnes. Itaque vt Paulum vox prostrauit, & supinum iacere fecit: ita & illos vox omnes prosternebat. Et sicut Paulus non vidit eum, quem persequebatur: ita & illi non videbant, quem quærerēt. & sicut Paulus tempore quo furebat, excęcatus est: ita & illi tempore furoris sunt excæcati. & sicut Paulus, cùm iret vt comprehenderet discipulos, hæc passus est: ita & illi cùm exirent vt comprehenderent Christum, talia passi sunt. Vtrobique vincula, vtrobique persecutio. Simile vtrobique virtutis Christi indicium, similiaq; remedia, at nō similis correctio. Aegri enim multùm inter se distabant. Quid enim stupidius, quid reprobatius illis, qui retrorsum corruerunt, iterumq; surrexerunt, & iterum inuadunt? An non lapidibus insensatiores erant? Et vt discant, quòd ipse, qui dixerat eis, Quem quæritis: ille sit qui eos prostrauerat, loquitur eis iterum: Cùm iterum surgerent ac dicerent, Iesum: dicit eis: Dicebam vobis quòd ego sum, quasi diceret, Discite, quòd ego ille sum qui antehac dixit: Quem quæritis, & qui vos prostrauit. Verùm neque hoc dicto profecit aliquid, sed illi in cæcitate sua manserunt. Hæc igitur omnia inter se confer diligenter, & disce quòd Paulus non ex necessitate, sed anima syncera, bonaq; voluntate ad fidem accesit. Quin si non abitis & sustinetis, adferam & aliam demonstrationem, cui contradici nequeat, & certius probabo Paulum non necessitate coactum ad fidē venisse. Venit post hæc Paulus in Salaminem Cypri ciuitatem, & inuenit illic magum quēdam, resistentem apud proconsulem Sergium. Paulus autem impletus spiritu sancto dixit ei: O plene omni dolo & omni versutia fili diaboli, inimice omnis iusticiæ, nō desinis peruertere vias domini rectas? Hæc persecutoris verba sunt. Glorificemus igitur eum, quòd conuersus est. Ante hoc audistis, quòd demolabatur ecclesiam, domosq; ingrediens ac vi rapiens viros, & mulieres in carcerem tradebat: videte, quo modo nunc pro prædicatione liberè loquitur. Non cessas ait, peruertere vias domini rectas? Et nunc ecce manus domini super te, & eris cæcus, & vsque ad tempus non videns. Remedium quo tibi visus redditus est, adhibuit & mago, qui tamen in cæcitate permansit: vt discas quòd non sola vocatio Paulum adduxerit, sed & voluntas eius. Nam si sola cæcitas hoc effecisset, oportebat eam, & in mago efficacem esse: sed nihil effecit, & ille quidem remansit cæcus, proconsul autem factum videns, credidit: accepitque alius remedium, alius autem curatus est. Videte quantum bonum sit, bene velle: & quantum malum, discredere & corde obdurari. Excæcatur magus, nullāmque vtilitatem accipit: incredulus enim erat, & interim proconsul Christum agnoscit. At satis demonstratum fuerit Paulum voluntariè venisse ad Christum. Vellem autem vos sermonem hunc diligenter

Matth.3.c & 17.a Ioan.7.b *Matt.3.d* *Luc.3.& Ioan.1.d* *Ioan.12.f* *Ibidē.5 g* *Ioan.18.b* *Ibidem.* *Act.13.b*

ter

ter memoria tenere. Deus enim nolentes non cogit, sed volentes trahit. Et propterea dicit: Nemo ad me veniet, nisi pater meus traxerit eum. Qui autem trahit volentem, trahit humique iacentem, ac manum porrigentem. Et vtdiscas quòd nullum cogit: Nam si ipse vult, nos autem non volumus, ad nostram salutem nihil proficiunt, ea quæ alioquin efficacia sunt: non quia infirma sit eius voluntas, sed quia cogere neminem vult. Necessariò hunc sermonem attulimus: videmus enim complures ad defensionem suæ ignauiæ, prætextu tali vti, & si quãdo eos adhortamur, vt illuminẽtur, & ad meliorem vitam conuertantur, atque ad alia id genus bona opera, respondere, quasi cunctabundos & resilientes: Si deus volet, persuadebit mihi, & conuertar. Quos non arguo, sed valde probo, quòd ad voluntatem dei confugiunt. Vellem autem nos etiam nostra afferre, & tunc dicere: Si deus voluerit. Nam si teipsum somno, desidiæq; tradideris, neutiquam in manus tuas obuenient bona opera: & alioqui si solam voluntatem dei prætexas, nihil eorum, quibus opus habes, adipiscéris vnquam. Hoc igitur est quod dixi, nullum vnquam vi & necessitate à deo adigi. Ipse quidem vult omnes saluos fieri: at non omnium voluntas eius voluntati obsequitur, neque ab eo aliquis cogitur. Vnde & ad Hierusalem sic dicit: Hierusalem Hierusalẽ, quoties volui congregare filios tuos, & noluisti? Quid ergo? Ecce relinquetur domus vestra deserta. Vides quòd dominus saluare nos vult: nos autem, quia nos ei non adiungimus, manemus in interitu. Deus enim paratus est ad saluandum hominem, non inuoluntarium, neque non volentem, id quod sæpe dico: sed voluntarium, & hoc eligentem. Homines quidem volentibus nolentibúsque seruis volunt & esse & dominari: dominantúrque non in seruorum, sed suam vtilitatem spectantes. Deus autem nullius indigẽs, declarare tibi vult, quòd nullius nostri indigens, seruitutem nostram desiderat, ad id solùm spectans, quo modo nobis prosit, & quo modo nõ suæ, sed nostræ vtilitatis gratia operetur omnia. Si quidẽ assentimur & volumus, & scientes ei beneficium istius seruitutis deberi, ad ipsum veniamus. Inuoluntarios enim & resilientes, neque vi, neque necessitate cogit. Quo nobis commonstrat, quòd non ipse nobis gratiã habere debet, quia serui eius sum°: sed quia ipse dominus noster est, sibi gratias agere tenemur. Igitur hæc scientes, bene recogitemus misericordiam domini, vitámque sua bonitate dignam pro nostris viribus exhibeamus: vt & nos regnum cœlorũ assequamur: Quod nobis omnibus concedatur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri & spiritui sancto sit gloria in secula seculorum, Amen.

SERMONES SIVE HOMILIÆ SEPtem diui Ioannis Chrysostomi Constantinopolitani episcopi, de proditore & mysteriis cœnæ dominicæ, in quinta feria passionis,

Incerto interprete.

ADhodiernum conuiuiũ, qui solenni frequentia conuenistis, & cum Christi discipulis in immolatione agni Pascha facere festinatis: syncera, queso, & plena charitatis pectora diuinis exhibete mysteriis. Nulla sit in mente duplicitas, nec liuoris libidine interior homo fuscetur. Agnum co messurus, agni innocentiam præferat: nec immaculatæ ouis membra lupina malignitate transfundat in viscera. Quoniam qui sacratæ huius cœnæ indigno participatur accubitu, non cum Petro perueniet ad salutis portum: sed sustinebit cum Iuda sine reparatione naufragium. Habebit debitam cum proditore pœnam, qui ad bonum malam attulit conscientiam. Denique Iudas non syncerus, sed simulator accubuit: & post buccellam Christi, in eum diabolus introiuit. Accepit, inquit, buccellam, & intrauit in eum Satanas. Sed delectat fratres præsentis exordium lectionis, pia vobiscum recordatione trãscurrere. *Cùm recũberet*, inquit, *Iesus cum duodecim discipulis suis, edentibus illis, ait: Amen dico vobis, quoniam ex vobis vnus tradet me. Et contristati nimis cœperunt ad eum singuli dicere: Nunquid ego sum domine?* O beati apostoli, fœlicius vestra innocentia contristata est, quam pœnalis Iudæ audacia, quæ non est confusa. Cum enim noueritis nihil tale vos contra dominum cogitasse: extumescentes tamen & propriæ fragilitatis conscij, tristes dominum interrogatis de peccato, quod in conscientia non habetis: & plus creditis magistro, quàm vobis. Nam in illo vos cõuiuio iudiciariam patimini quæstionem, & Iudas non vult sentire compunctionem. Terret vos talis auditus, & illum non terret tanti sceleris cogitatus. Consulite ergo dominum pium, interrogate magistrum: respondeat, quæ vera sunt, veritas. Designetur abominanda persona, ne remaneat crimen in turba: monstretur vobis, quem fugere debeatis: publicetur filius perditionis, ne maculetur corona benignitatis. Respondens, inquit, Iesus, ait: Qui mecum manum mittit in paropside, ipse me tradet. Cœpit manifestius aliquid dici: adhuc tamen nomen propriè non video designari. Et ecce pauentibus, & reticentibus cunctis, & interdicentibus ori suo, ille temeritate & impudentia, qua proditurus erat, manum cum magistro in paropsidem mittit: vt audaciam bonæ conscientiæ mentiretur. O obdurata frons, talia de se audit, & recumbit. Videt publicari suam conscientiam, & adhuc manum porrigit ad buccellam. Nec primò, nec secundò correptus à proditione retrahit pedem: & patientia dei nutrit impudentiam suam, & seruat sibi iram in die iræ. Ecce iam & pœna illi prædicitur: vt quem non correxerunt miracula, corrigãt denunciata supplicia. *Filius* inquit, *hominis vadit: sicut scriptum est de eo, Væ autem homini illi, per quem filius hominis tradetur. Bonum illi erat non nasci. Respondens*, inquit, *Iudas qui eum tradidit, dixit: Nunquid ego sum Rabbi?* Iuda, cui dicis: nunquid ego sum? Iam dic: ego sum. Scit enim ab initio te esse. Nam quòd non loquatur, non est obliuio nescientis, sed pietas miserantis. Corrupte præuaricator & miser, si redires ad cor, recoleres magistrum, quem didicisti præscium futurorum, & cui nihil potest esse non cognitum: quoniam per huiuscemodi colloquium non se facit ignarum, sed pœnitentiæ tibi vult exhibere suffragium. Tu autem, cuius cupiditas sensum eripuit, & auaricia cordis oculos excæcauit, interrogare te fingis: Vtrum ipse sis, qui traditionis nefas conceperis. Omnia quæ in te sunt, nouit eius diuinitas. Sed væ tibi, in quo nulla inuenta est charitas. *Hymno*, inquit, *dicto, abierunt in montẽ Oliueti, & ait illis Iesus: Omnes vos scandalum patiemini in me in hac nocte. Respõdit Petrus, & dixit: Et si omnes scandalizati fuerint, ego non scandalizabor. Dicit illi Iesus: Amen dico tibi: quia hac nocte antequam gallus cantet, ter me negabis. Dicit ei Petrus: Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo.* Cœperunt altercari duo, medicus & ægrotus. Hic sine ægritudine se esse putabat: & ille etiam futuram accessionem hinc prænũciabat. Sed interim hoc negocium paululum sequestremus, donec rei exitum

Universidad de Deusto
Biblioteca

rei exitum comprobemus. Iudas, inquit, qui tradidit eum, dedit eis signum dicens: Quem osculatus fuero, ipse est, tenete eum. Quid auditis fratres, quis sensus hoc sine sui horrore consideret, & quæ aures hæc verba recipiant, quæ non præcordia dictis talibus contremiscant? *Dedit eis signum dicens: Quem osculatus fuero, ipse est, tenete eum.* O signum sacrilegum, ô conuentus nefarius, ô placitum puniẽdum, vbi ab osculo incipitur bellum, & per pacis indicium, pacis rumpitur sacramentum. Et per quod consueuerunt gentes bella finire, per hoc prophanus Iudas bellum voluit inchoare: Dedit eis, inquit, signum dicens: Quem osculatus fuero, ipse est, tenete eum. Hoc signum Iuda tu dedisti, hoc pactum in tuo manganicio † posuisti: vt cum quo faceres pacem, ipse raperetur ad crudelissimam passionem. Mihi crede, habebunt per te multi terrorem: nequãdo cum proximis simulatam habeãt charitatem. Guttur enim prophanum, quod hodie Christo extendis ad osculum: crastino illud es extensurus ad laqueum. Malo tuo didicisti argentum expendere: mox incipies, & corpus propriũ ponderare. Tenetur interea dominus ad sacerdotum principẽ perducẽdus: & cùm cæteri discipuli laberentur in fugã, Petrus ille promissor egregius cœpit ambulare longinquius: peruenit eandem, & ipse ad principis domum, & expectans rei exitum foris obseruabat in atrio. Sed quia iam prædictæ accessionis eum rigor vrgebat, cum calefacientibus ad carbones stabat. Negat territus Christum, pro quo se animam promiserat positurum. Iacet elisus in corpore obliuionis, quasi in quodam lecto doloris. Prostrauit eum decrepita anicula, quasi quædam grauis febricula. Oppressit eum lethargicus somnus, & cœpit eum præco impungere matutinus. Expergiscitur aliquando, audit gallũ cantantẽ, videt se grauia vulnera sustinentem. Dirigit preces ad medicum per nuncios lachrymarum, & diuinum confestim recipit antidotum. De ipso enim scriptum est: Amici mei, & proximi mei aduersum me, appropinquauerunt & steterunt. Et proximi mei à longè steterunt. Et illud quod dictum est: Meliora sunt vulnera amici, quàm voluntaria oscula inimici. Iudas enim sicut de apostolo proditor, ita inimicus factus ex amico. Nam & de illo scriptum est: Homo pacis meæ in quo sperabam: qui edebat panem meum, ampliauit super me calcaneum. Et iterum: Inimici hominis domestici eius. Vnde & nos fratres, vnanimiter fugiam⁹ iniquorũ subdola colloquia, vt cum sanctis participemus gratiã sempiternam, veram pacem, & trinitatis perpetuam vnitatem teneamus: vt cum sanctis omnibus in regnis cœlestibus triumphemus.

Matth.26.c

Psal.37.b

Prou.27.a

Psal.40.c

Mich.7.b

μαγγανέυειν licet est, hinc prolicitatione, & mercatu.

Eiusdem diui Ioannis Chrysostomi episcopi Constantinopolitani, de mysteriis cœnæ dominicæ, in quinta feria passionis, sermo secundus, Incerto interprete.

SEcundum salutaris positi munus, & spiritalis remedij sacramentum diuina dispensatione completur, dum Christus ad passionis triumphum ab impiis prouocatur. Nam cùm discũberet cum duodecim discipulis suis, & manducantibus eis diceret: Amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me: ascendit Christus propriæ deitatis tribunal, & illud conuiuium velut catastam ante se constituens, cõscientiæ tormento confiteri compulit reum: vt in auctionem, conceptum posset reuocare peccatum. Turbatur discipulorum omniũ sensus: & licèt nossent propriam conscientiam, timuerunt tamen Christi sententiam. Iudas tamen impudenti fiducia ausus est interrogare saluatorem, qua implere possit euidentissimum traditorem. Verecunda Christi sententia ostẽdit suam maiestatem, nec refugit passionem. Mira patientia, Petrus condemnat Ananiam mentientem: saluator Iudam patienter sustinet traditorem. Duplicat sacrilegij principatum: dum propositum festinat implere peccatum. Et quem sceleris pœnitere oportuerat, vrgetur conceptum implere cogitatum. Quemcunque, inquit, osculatus fuero, ipse est, tenete eum. Defuit Iuda aliud tuis sceleribus argumentum, vt instrumento pacis, traditoris impleres officium. Sed plus patientia diuina cõdemnat obnoxium, vt officio pacis ostenderet reum. Venerunt, inquit, cum fustibus, vt comprehenderent eum. Non sic comprehenditur iusticia, nec sic alligatur sapientia. Volenti nanque iniiciunt manus: cui, si euadere placuisset, nunquam angelorum officia defuissent. Et eduxit, inquit, Petrus gladium, & percussit auriculam principis serui. Seruum dixit: non conditione, sed culpa. Denique ita scriptum est: Qui facit peccatum, seruus est peccati. Nam si audisset aliquando verba sapientiæ, nec cruentum vulnus exciperet, nec peccati seruus testimonio scripturæ mansisset. Iubet tamen dominus in vaginã gladiũ retorqueri, ne fortè agnita legis patientia possit acquiri. Abducto saluatore, sparsis vniuersis discipulis, Petrus sequebatur à lõgè. Si enim propè sequeretur, semper dominũ fateretur. Negat Petrus *se esse discipulum saluatoris, quando nullas pœnas, nulla tormenta pertimuit.* Quærendum tamen est, vbi negauerit. Ibi negauit, vbi Christus tenetur inclusus. Negat in domo Caiphæ, ibi negat, vbi potest valere mendacium. Et tamen secutus est per amorem, quem negauerat per timorẽ. Cùm respexisset, inquit, eum Iesus, fleuit amarè. Precios⁹ est fratres charissimi pœnitẽtiæ fructus: quia quod defendi non potest, ablui potest. Lauãt lachrymę cõgeriem peccatorũ. Quàm precios⁹ lachrymæ, quæ extergunt culpam, & exigunt veniam. Profuit illi verè ista amaritudo: quoniam quicquid in eo delicti tabidum fuit, ferramento pœnitentiæ resecauit.

Matth.26.c

Ibidem.

Ioan.8.d

Eiusdem diui Ioannis Chrysostomi episcopi Constantinopolitani, de proditore & mysteriis cœnæ dominicæ, in quinta feria passionis, sermo tertius, Incerto interprete.

EVangelicæ series lectionis, qua per ordinem passionis dominicæ gloriam didicistis: credo quòd affatim nõ solùm aures, sed & corda vestræ deuotionis expleuerit. Nos quoque quantùm tenuissimæ capacitatis vires admittunt, cum diuinis vocibus verba nostra iungamus, atque eandem nostri redemptoris inclytam passionem veritatis indagatione retractemus. Sed nescio quo pacto charissimi, vbi sermo se prodere incipit, causam sensus horrescit. Quo modo enim animus non turbetur infirmus, in quo totus territus & conturbatus est mundus? Condemnatur ecce in concilio Iudęorum dominus, Pilato traditur alligatus, & sacras manus sacrilegæ catenę vinxerunt. Ad tribunal dehinc præsidis sistitur: non vt reatus in illo, sed vt innocentia panderetur: vt reportaret testimonium iudicis, qui sub crudelibus vinculis, meritum nõ amiserit innocentis. Consiste mecũ in hac actione cominus Iudæa, consiste. Dic mihi litis tuæ titulum, accusationis tuæ genus, criménque denuncia: producito testes in

stes in medium: & tales, qui præsenti causæ sint necessarij, adhibeto. Nihil cognitioni iudicis desit, nihil præsidis subtrahatur examini: paratꝰ sum pro domino meo conuictus ipse damnari. Ecce interim in facto præiudicata est traditoris. Author tuus confugit ad laqueum, vltimum capiens ex pane solatium. Reum se sibi ipse constituit, & post iudicium tuum de seipso continuò iudicauit. Remansit ecce cum voce impij traditoris, inefficax pœnitudo facinoris: nec confessionis meritum obtinuit, sed magis sceleris sarcina impœnitentiæ cumulum congessit. *Peccaui*, inquit, *tradens sanguinem iustum: & proiecta pecunia in templum, abiit, & laqueo se suspendit.* Pependit inter cœlum terrámque medius vago funere suffocatus, & cum flagitio suo tumefacta noxia viscera crepuerunt, nec cadaueri terra solitam exhibuit sepulturã. Habes Iudæa, quòd verè imiteris exemplum: sed digna non eris, quia conceptum perficis sacrilegium. *Sedente*, inquit, *Pilato pro tribunali misit ad eum vxor eius, dicens: Nihil tibi & iusto illi: multa enim passa sum hodie in somnis propter eum.* Ecce iudex terretur in coniuge: & vt crimini Iudæorum non præbeat in iudicando consensum: pertulit in vxoris afflictione iudicium. Iudicatur ipse, qui iudicat: torquetur, antequam torqueat: & vt nihil mali in perniciem operetur insontis, in somnis exagitatur vxoris. Iam quid ibi ageret iudicis conscientia, si sic torquebatur & costa? † *Denique quem vultis*, inquit, *dimittam vobis, Barrabam, an Iesum, qui dicitur Christus? At illi dixerunt, Barabbam. Dicit illis Pilatus: Quid ergo faciam de Iesu, qui dicitur Christus? Dicunt illi: Crucifigatur.* Quid agis synagoga damnabilis? Iustum sanguinem ducis ad victimam, & absoluis manifestum postulas homicidam? Latronem iudicas innocentem, & innocentem poscis ad crucem. Ille qui te occîdit, tuo suffragio morti subtrahitur: & qui mortuos ab inferis suscitauit, te insistente damnatur? Reus fit, qui reus non fuit: & indemnis euadit, qui olim damnari iam debuit. In vtroque rea tenêris, & exitio innocentis, & absolutione latronis. Et quanquam sacrilegium impactæ crucis omne nefas excedat: tamen & illi aduersum te iudicium, diem scilicet vltionis expectant, quorum Barabbas latro sanguinem fuderat: quia participasse est scelus homicidij, veniam meruisse latroni. *Tunc*, inquit, *accepit aquam, & lauit manus coram populo, dicens: Mundus ego sum à sanguine huius iusti, vos videritis. Illi autem dixerunt: Sanguis eius super nos, & super filios nostros.* O quàm bene furor cæcus est, quàm digno præcipitio iactaris in insaniam. Quænam excæcatio est pertinacissimæ mentis sic velle alium perdere, vt prior malis ipsa perire? Sub alieno exitio tuos impia iugulas, & in tuam sobolem parricidalem vibras dexteram. Ecce currit per tui generis prosapiam nunquam expiãdi vena facinoris, & cum crimine radicis suæ pullulant iniqua plãtaria. Egreditur ex metallo veteri sui tam cruenta progenies: & infecta sanguine nascitur infausta posteritas. En quæ bona ad hæredes tuos quodam sacrilegij testamento transmittis: macula sanguinis innocentis te perfundis, & posteros perimis. Pertinaciter quidem in mortem nostri redemptoris insistis: sed crudeliter tuos natos mucrone impietatis extinguis. Quære iam cui possis videri non noxia, quæ erga filios tuos extitisti pertinax parricida. *Tunc dimisit illis Barabbam: Iesum verò flagellis cæsum tradidit illis, vt eum crucifigerent.* Heu me miserum, quibus auribus hoc audio: vel qualiter sensibus meis tam funesta commendo? Ecce dominus meus aptatur ad verba, ecce iam cæditur: rumpit sanctam crucem violentia flagellorum, & repetitis ictibus

Ibidem.

† *Vxor Pilati sub absolutione ad Herodem, nomine costæ.*

crudelia vulnera scapularum terga conscindũt. Prohdolor, iacet extensus ante hominem deus, & supplicium patitur rei, in quo nullum vestigium peccati potuit inueniri. Ad victimam vita ducitur, & ad crudelissimum mortis occasum addicta pietas euocatur. Ambitur sacrum caput aculeis spinarum, & diuinum verticem pœnalis coronæ pompa circundat. Sed in spinis illis, nostra eum peccata pungebant. Ventum tandem est crucis ad campum, vbi pias manus terebrant sæua vulnera, & compaginem palmarum rumpit violentior foratura clauorum. Crux clauis configitur, & effossa vestigia, pœnalibusque alligata impedimentis pedum officia perdiderunt. Adhæsit quietum corpus stipiti, & immobile lignum inconcussa membra portauit. Fert pœna ipsa pendentem, & tormẽtis suis nexi artus incumbunt. Sed festinate, oro: & citatis cursibus properate. Sentio enim moliri, nescio quid, creaturam: & intestinis motibus non nihil elementa intelligo parturire. Minatur ecce propria mundus excidia, & rerum natura inusitato pauore terretur. Dies medius tenebrarum tyrannide discluditur, & perdidit cursum fugitiua luce fraudatum. Sol abscondit radios suos, & orbem globus luminis obscurauit, atque incubatricẽ noctem dissimulato iure contradictionis admisit. Dies enim non dies est, & nox repentina non nox est. Importunæ tenebræ aliena tempora peruaserunt: moriente vero die, nouum dies sensit occasum, Expectabant cuncta elementa exitum proprij conditoris: axem suum mundus extremum vergere cupiebat in limitem. Volebat, credo, seculum ire protinus in ruinam, ne authoris sui tacens præteriret iniuriam. At vbi consummatis omnibus sacramentis, sua sponte spiritum quietè cum victoria mortis exposuit: illico rumpuntur sacrario dicata velamina, & in publicum templi secreta mittuntur, vt admissi sacrilegij clandestina machinatio panderetur. Agitur internis terra concussibus: & molis suæ nutante fundamine, fluctuabunda commotione iactatur. Dederunt petræ crepitum fragore sonigero, & visceerali motu disrupta saxa crepuerunt. Patuerunt portæ protinus inferorum, & monumentorum secreta claues proprias perdiderunt. Vacui facti sunt carceres sepulchrorum, & rediuiua corpora dominum agnouerunt.

Eiusdem diui Ioannis Chrysostomi episcopi Constantinopolitani, de proditore & passione dominica, in quinta feria passionis, sermo quartus,

Incerto interprete.

SVfficiunt quidem fratres ad testimonium venerandæ passionis elementorum inopinata turbatio, fuga syderum, terræ inexpertus tremor, solidorum fractura saxorum, pauor insolitus inferorum, & spõtanea reseratio sepulchrorum. Hæc sola publicant dominum nostrum, hæc maiestatis eius testantur arcanum. Ecce insuper infœlix Iudas, etiam traditor, tibi reliquit testimonium facinoris sui, qui supplicium non potuit videre damnati. Et cùm admissum non potuit excusare peccatum, ad se reuocauit cum pecunia sacrilegium. *Dixit enim: Peccaui tradens sanguinem iustum.* Sed non potuit vitare peccatum. Sic enim de eo ait spiritus sanctus: Et oratio eius fiat in peccatum: vt in eo quòd pœnitentiæ festinauit ad portum, ibi incideret æternum & sine reparatione naufragium. Respondit igitur omnis turba Iudæorum: Sanguis huius super nos, & super filios nostros. Magna planè vis criminis,

Matt. 27. b

Matt. 27. a

Psal. 108. a

Pœnitẽtiam intelligit secutam, illam damnatis assimilem.

Matth. 27. c

Universidad de Deusto
Biblioteca

criminis, quæ nec prolixitate temporis aboletur, nec seculorum obliuione repellitur. Sanguis hic domini nostri polluit in præsenti reos, de futuro obligat nascituros. En Iudæa crudelis, te perpetratum nefas innexuit, & natos tuos elogio criminis implicauit. Et cùm soleat crimen cum persona deficere: in te magis crescit, & in posteros tuos sine fide redundat. Ecce dominicus vultus sputamine sacrilego illinitur: maxillas eius impiorum verberant palmæ, cerebrum tundit ictus arundinis, & per omnes currit iniurias atrocitas sæuientis. Portans humeris crucem prætorium egreditur, & tali onere colla innocua prægrauantur. Lætus quidem & absque vlla suspicione formidinis moriturus ibat, & nostra peccata in illa cruce portabat. Deinde fel in escam pen
Exod.16.d denti offertur, & aceti potio in patibulo propinatur.
Ibid.17.b Mirum sanè. Hoccine de te Iudæa dominus noster pro-
Ioan.2.b. meruit, qui te in deserto per quadraginta annos panibus angelicis annonauit, & ex petræ visceribus, cùm sitires, aquæ potus salutaris exhibuit? Et qui aquam in nuptiis, pretiosum mutauit in vinum: meruit ne, vt in siti sua abs te acciperet acetum? Inter hæc ecce subitò tenebrarum caligine tota passionis indignitas tegitur: & omnis iniuria nouæ noctis obscuritate celatur. Indixit sibi mundus inopinata authoris sui morte funereum luctum, cunctarúmque confusio naturarum: & sacrilegiũ suum non agnoscit cęcitas Iudæorum. Rumpuntur sanctuarij scissa velamina, & sacrarij facies sacrilegio spoliante detegitur. Reddunt inferi corpora redniua sanctorum: & in occursum authoris inferos penetrantis, temporalem accipiunt beatæ animę commeatum. Conuenite iam Christianæ gentes, concurrite fidelissimæ nationes. Dominus enim noster non in patibulum crucis, sed in tribunal ascendit: expandit ecce manus, & alas extensas aperuit: non vt crucis supplicio satisfaceret, sed vt nos ex omni orbe ad credulitatem ecclesiæ congregaret.

Eiusdem diui Ioannis Chrysostomi episcopi Constantinopolitani, de Iuda proditore, in quinta feria passionis, sermo quintus,

Incerto interprete.

POstquam virginei partus orbe toto miraculum cœleste resplenduit, & gaudia dominicæ natiuitatis sunt expleta, epiphania quoq; procurata est, veneranda solennitas: Dominus discipulis suis passionis suæ prædicit ordinem, eloquitur
Matth.20.c qualitatem. *Ecce*, inquit, *ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur summis sacerdotibus, & condemnabunt eum morte, & tradent eum gentibus, & illudent ei, & conspuent eum, & post tres dies resurget.* Qui futura prædicere potuit, potuit & cauere. Ignaros aduersa præueniunt, non scientes. Pati voluit, qui sponte locum, vbi pateretur, ascendit. Mors inuitis imperat, volentibus seruit. Ergo quòd volens
Ioan.10.d moritur, non casus est, sed potestas. *Potestatem habeo*, inquit, *ponendi animam meam, & potestatem habeo sumendi eam. Nemo tollit eam à me.* Vbi animam ponendi potestas est, & sumendi: ibi moriendi non est necessitas, sed voluntas. Nemo, inquit, tollit eam à me. Si nemo, vtique nec mors. Denique nec mors tollere, nec infernus potuit hanc tenere: qua iubente tremens, etiam vinctas animas, quas tenebat, amisit. *Et monumenta*, inquit, *aperta*
Matth.27.f *sunt, & multa corpora sanctorum resurrexerunt.* Sicut nascente Christo conceptus nesciuit ordinem, suum partus non agnouit vsum, non tenuit ius naturæ: ita morientem eo, ditione tartarus perdidit, quos tenebat. Abiecit infernus ius potestatis antiquæ: inueteratæ legis decretum nouo sanctionis ordine mors amisit. Sed ad cœpta redeamus. *Ecce*, inquit, *ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur sacerdotibus, & condemnabunt eum morte, & tradent eum gentibus*, & cætera. *Matth.20.c* Sciens scientiarum deus, præsciebat: quia quæ præuiderat futura, verterentur ad crucis scandalum, ad passionis procellam, ad authoris iniuriam: vt quòd terra tremeret, paueret cœlum, aufugeret lux, refugeret sol, horreret infernus, tota moueretur, seque ipsa confunderet creatura. Mundus enim, qui corpore nostro tectam non potuit sufferre deitatẽ, nec nudatam quidem carne portaturus erat, præuidebat: cùm cognouisset præsertim tanta, quę in hominem sunt commissa piacula, putabatur exercitam in ipsam fuisse diuinitatis iniuriam. His discipulos suos dominus semel & iterum præmonebat: ponens ante oculos eo- *Allusio ad theriomachiam.*
rum, & velut arenam suæ constituens passionis, & inducens in eam quot contumeliarum genera, tot genera bestiarum. Quot spectatores, tot persecutores assuturos esse signabat: qui de conflictu non victoriam, sed voluntatem quærentes de sola morte vincentis acclamarent: Crucifige, crucifige. Sic cruces oculos, sic voces funestas ad cœlum, immo in cœlum vsque leuaturi, donec crudelis natio se ac posteros pio dimicantis inuoluerent, & volutarent in sanguine vociferando: Sanguis huius super nos, & super filios nostros. *Filius*, in- *Matth.27.e*
quit, *hominis tradetur summis sacerdotibus*, & cætera. Depingebat dominus Iesus passionis suæ spectaculum sæpissimè, sic dicendo: Vt hac diu expectata, expectantes discipuli non subiti ponderis fasce premerentur, non repentino obruerentur occursu. Animum præcognita parant, confirmant prænunciata, mouent expectata, &
nos reddunt per omnia fortiores. Sicut miles de super- *Simile.*
uentu hostis habet periculum: ita si hostem præsciat, fert triumphum. Rex fortis quamuis fortium munitur accinctu, non valet cauere ignota: nota agmina etiam singularis nescit timere bellator. Hinc dominus discipulos suos tempestatem totam passionis suæ antè scire voluit, vt in ipso turbine magnanimes faceret, redderet fortiores. Ecce ascendimus Hierosolymam, & cætera. Sicut qui vna vice lapsum magnæ domus susci- *Argumentũ à simili.*
pit, & ruinam: ita & Christus post magna & multiplicia passionis suæ pondera, vnum resurrectionis suæ supposuit fulcimentum: vt apostolorum fidem iámque lapsuram susciperet, & ad æternam dirigeret firmitatem. *Post tres*, inquit, *dies resurget.* Non satis est abscessus tristis, vbi velocissimus est regressus. Post tres dies hoc abire, sic fuit & redire, vt ibi eum non defuisse perluceat. Deus cùm vadit, hic est: & cùm hic est, nusquam deest. Iuit Christus, sed ab apostolis non abiit. Accessit ad mortem, sed à vita dominus non discessit. Descendit in infernum, sed non defuit cœlo, ipso probante cùm dicit: Nemo ascendit in cœlum, ni- *Ioan.3.b*
si qui descendit de cœlo, filius hominis qui est in cœlo. Nolle mori, est timoris humani: mori & resurgere, est solius deitatis insigne. Et post tres dies: Quare non post quatuor, quare non post quinque, sed post tres? Vt in passione filij, totius trinitatis monstraretur ascensus. Triduum trinitatis loquitur in figuram: quia trinitas, quæ per operationem in principio fecerat hominem, ipsa in fine hominem per Christi reparat passio- *Genes.1.*
nem. Faciamus, inquit, hominem. Ite, inquit, baptizate *Matt.28.d*
omnes gẽtes in nomine patris, & filij, & spiritus sancti in remissionem peccatorum. Si in remissionem peccatorum communis pietatis trinitas: quo modo nõ in pas-

sione

Universidad de Deusto

Ioan.2.& Matth.12.c

sione filij totius vna est voluntas trinitatis? Sicut Ionas fuit in ventre ceti tribus diebus, inquit,& tribus noctibus, ita erit filius hominis in corde terræ. In corde dixit: Non dixit, in potestate scilicet terræ:vt terra suum sentiret, agnosceret, tremeret, sed non teneret authorem: obscura susciperet, non de corruptione pulsaret: nec dominicum corpus, partem sui esse iuris crederet terra, sed supernæ socium susciperet maiestatis.Sed moueatur animus, cur pater filium mortẽ voluerit, vel permiserit sic subire:cur dominus tali & tam contumeliosa morte vitam voluerit reparare mortalium: cur spiritus sanctus consenserit diuinitatem descendere ad tantam carnis iniuriã,adeò vt plures de scandalo pereant, quàm de credulitate saluentur.Nasci & mori dominũ, non capiet mens humana.Fratres hęc si scire volumus, hodie differamus:vt inquisitioni maximè sermo latior, ipso Christo satisfaciente respondeat.

Eiusdem diui Ioannis Chrysostomi episcopi Constantinopolitani,de passione domini, sermo sextus,

Incerto interprete.

PRoxime cum dominicæ passionis multas & acerbas contumelias audiremus, cogitatione subitò incidimus in illud: Quare deus,qui totum quod habet cœlum,quod terra portat, quod capit mare,quod tartarus,sciebat: iussu fecit, imperio distinxit, mundum totum composuit ad decorem: & hic, vt sententiam mortis solueret, imbrem sacrati sanguinis desudauit. Origo rerum, author naturæ, quare nasci voluit,nisi quia mori voluit? Quare deus carnis imbecillia suscepit,nisi quia carnis elegit iniurias? Quare totius dominus creaturæ,formam seruitutis intrauit, nisi vt totas seruitutis iniurias sustineret? Adiudicari iudex, cognitor diligit addici, quando se à perditis passus est iudicari. Quæ patiendi necessitas, vbi saluandi inest, & possibilitas, & potestas? Aut quæ ibi moriendi causa est, cui viuificandi virtus est & facultas? *Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur summis sacerdotibus, & condemnabunt eum morte, & tradent eum gentibus, & illudent ei,& conspuent eum,& post tres dies resurget.* Ascendimus Hierosolymam, vt in die Paschæ ad passionis pompam,& ad spectaculum mortis, atque scandalum crucis,Iudaicæ vrbis vniuersitas cõueniret. Non sufficit passio communis,non mors secreta,non mors simplex,non mors morti similis: nisi vt quanta erat patientia singularitatis, tanta esset & singularitas passionis. Actum est, vt author seculi,seculo teste moreretur,& à mundo mundi dominus, antè per pœnam, quàm per gloriam nosceretur. Pax cœli traditur doli osculo, tenetur tenens omnia, alligatur omnium nexus. Ducitur attrahens vniuersa.A falso veritas accusatur: sistitur,cui assistunt omnia. Iudæi gentibus tradunt, reddunt gẽtes Iudæis. Herodi mittit Pilatus, remittit Herodes Pilato: sique commercium fit impietatis pietas, sanctitas in nundinam crudelitatis perducitur. Flagellatur remissio,condemnatur venia: illuditur maiestas, irridetur virtus. Perfunditur largitor imbrium sputis: clauis ferri, cœli strator affigitur. Mellis dator, cibatur felle: propinator fontium, potatur aceto. Et cùm iam nil restet ex pœnis, mors refugit, mors moratur, quia suum ibi esse nihil sentit. Suspecta est vetustate nouitas: hunc enim primum, hunc solum vidit hominem peccati nescium, noxa liberum, iuris sui legibus nil debentem. Miratur in terra, quem de terrenis conspicit nil habere. Primus, inquit, homo de terra terrenus: secundus homo de cœlo cœlestis. Accidit tamen conforderata Iudaico mors furori, & desperata tunc vita, & angit, & inuadit authorem, volens potius se perire totam, quàm tantam perdere prædam. Sed iam, quæ promissa sunt,inchoemus:quare ad mortem, & ad talem mortem deus pater miserit filium suum: quare tam contumelioſæ succubuerit passioni: quare spiritus sanctus conregnantem vnam sibi deitatem Christum, ad tantam carnis iniuriam permiserit peruenire. Orate fratres, vt dignatione qua passus est, passionis suæ reuelet arcanum, & causam vobis omnibus tam sacratæ mortis inspiret.Primùm quidem nobis est intuendum.Rex quando glorioſior, quando indutus purpura, diademate decorus, aspersus auro, solio sublimis: ad pompam tamen non parat ire, sed hæc in secreto fiunt: an quando in campum conniuens vultu & honore vltimus, periculis primus, onustus ferro, grauis armis,pro patria, pro ciuibus, pro liberis, pro vita omnium premit hostem: discrimina despicit, contemnit vulnera, ipsam libens mortem suorum susscipit ad salutẽ: vt maiorem contemptu mortis, quàm de ipso hoste victoriam referat & triumphum? Et quare displicet, si Christus de sinu patris,de deitatis secreto ad nostram seruitutem venit: vt nos suæ redderet libertati,nostrã mortem susscepit, vt nos eius morte viueremus? Quandoquidem per despectum mortis, mortales in deos retulit, nos cœlestibus æstimans. Et quo modo deus Christum ad iniuriam vocat tantam:sic homines tantã tollit, & extollit ad gloriam. Sed dicit aliquis: Habet hoc necessitas humana,diuina non habet hoc potestas.Verum dicis: Diuina non habet hoc potestas,sed necessitudo habet, & recipit hoc diuina. Nemo, inquit,habet maiorem charitatem, quàm vt quis animam suam ponat pro amicis suis. Miraris si pro nobis posuit,quod susscepit ex nobis: qui fecit propter nos tanta, & talia largitus est nobis? Quantùm virtus potestas ac magnificentia creantis operũ contemplatione lucebat:tantùm latebat dilectio dei, tantoq; dei charitas habebatur obscurior. Subiectis dare,donare seruis, est assuetum donantis indicium: pati pro subiectis,pro seruis mori: insigne est charitatis immensæ documentum, singularis est hoc amoris argumentum. Commendat,inquit apostolus, charitatem suam deus in nobis: quia cùm impij tantùm essemus,Christus pro nobis mortuus est. Et alibi:Sic dilexit deus hunc mundum, vt filium suum vnigenitum traderet.Pręstet quiuis beneficia,largiatur dona, sit benefactor in prosperis,diligat obsequentes:nunquid illi poterit cõparari, qui in se suorum susscepit necessitates, qui se periculis anteponit suorum, qui se pro suis,dat pœnis,corpus obiectat morti,vt illos neci subtrahat, illos referuet ad vitã? Aduersis probatur amor, affectio pensatur periculis. Pœnis examinatur dilectio, morte perfecta charitas innuitur. Hinc est quòd Christus intrat carnis iniuriam,subit contumelias passionũ, pœnarum genera percurrit, mortem susscepit peramaram: quia damnari voluit, qui quod fecerat, sic amauit. Deitatis autem non est voluntas hæc noua. Antiquæ legis prima vox hoc quæsiuit.Diliges,inquit,dominum deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua: quia vera dominatio est ipsa: quæ amore imperat, non timore:quæ per affectum sibi, & corpora subdit & corda:quæ amando non in vitam, sed volũtariam sibi instruit seruitutem.Ergo hęc prima causa est dominicę passionis:quia sciri voluit, quantùm amaret hominem

Prosopopœia mortis.

1.Cor.15.f

Quæstionis solutio à simili.

Ioan.15.b

Roma.5.b

Ioan.3.b

Deuter.6.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

deus,qui plus amari voluit,quàm timeri.Secunda causa est, vt sententiam mortis, quam iustè dederat, iustius abolêret. Statum suum deus patiendo implere voluit,
Matth.5.b ne compellieret imperando,sicut fatetur ipse:Non veni legem soluere, sed adimplere.Irrita videtur bonorum promissio, quæ à deo velut ex pacto bonis facta est: si quæ ab ipso malis constitutæ sunt, pœnæ euanescunt.
Ibidem.c Porrò iota vnum,inquit,aut vnus apex de lege nō peribit,donec omnia fiant.Apertè sibi persuadeat, quicun-
Roma.8.f que sapit: qui sentit, intelligat: Si propter sententiam suam proprio filio nō pepercit, contra sententiam suā, cui possit ignoscere:qui mentiri nescit, nec nouit contra,quam præscripsit,legē ignoscere? Ergo,quia primus homo adiudicante deo de reatu incurrerat mortem,& eam delegauit suo generi, transmisit ad posteros: quia corpore iam mortalis generaret, & morti obnoxios, non liberos,non absolutos, sed addictos: venit de cœlo secundus homo,venit solus peccati nescius,venit solus reatus nostri alienus, venit qui peccato nihil debebat & morti,venit vt fieret iter mortuos liber, vt mors morte damnaretur. Quæ rapere iussa reos, innocentiæ ipsum persuadere præsumpsit authorem: vt sic transiret ad mortem reatus hominis, hominum innocentia redirer,& mors præuaricatrix facta addiceretur Christo: cui antè Adam fuerat præuaricator addictus,esset Chri sti origo noua,origo vitalis, pater viuentium, sicut di-
1.Cor.15.c xit apostolus:Sicut in Adā omnes moriebamur,sic omnes viuamus, & viuificemur in Christo. Et quia multæ causæ sunt dominicæ passionis,& noster iam claudendus est sermo:hodie differamus, ne obscuret festina discussio,quod latior poterit aperire tractatus.

De proditione Iudæ,homilia. Incerto interprete.

PAucis hodie necessarium est fratres tractare vobiscum. Et ideo paucis, non quia vobis latus sermo sacerdotis horrescit, nec enim aliā vrbem tam auidam spiritaliū reperies lectionum: sed quia ad mysteriorum sacram ac venerabilem celebrationem festinare multos inspicio. Vt igitur & cœlestis mensæ satietate perfruantur, & nostro sermone non careant, tractatus congruè temperetur, vt mea verba vestris cordibus sociantes, cum debita reuerentia mysterij deitatis arcanum audiatis. Hodie dilectissimi fratres,dominus noster Iesus Christus traditus est, nam proximante vespera Iudæi eum acceperunt. Sed te non verbum traditionis cōtristet auditum, nec cùm perceperis quòd Iesus tradit⁹ est dolore moueris: imò vt doleas suadeo, prædico vt lachrymis, & vt nimia te lamentatione contristes exhortor. Sed ne proditum
D lugeas, ne traditum fleas, sed proditoris factum ingemisce, & futura eius lamentare supplicia. Nam proditus Christus orbem liberauit vniuersum: proditor gehennam meruit possidere. Traditus in cœlis patris sedet in dextera: traditor autem apud inferos collocatus, tormenta debita sceleratus expectat,& ideo lugendus est. Nam & dominus noster illius delictum lachrymatus est, vt ait euangelista: Et cùm vidisset eum, turbatus est,& dixit:Vnus ex vobis tradet me.Quanta mi-
Ioan.13.c sericordia domini? traditus pro traditore dolet, proditus pro proditore turbatur. Et cùm vidisset eum, dixit: Vnus ex vobis tradet me. Simul & suæ misericordiæ ostendit potestatem,& nos docet non eos qui mala patiuntur, sed eos qui mala committunt,debere miseros & dignos fletibus æstimari. Hoc enim peius est, imò illud penitus malum non est. Nam malum pati,
A malum non est: malum facere,malum est. Et ideo malorum sustentatio, cœlorum regnum nobis pollicetur: malorum autem commissio gehennam minatur,& tormenta promittit. Beati nanque ait, qui persecutionem *Matth.5.a*
patiuntur propter iusticiam, quia ipsorum est regnum cœlorum. Vides, quòd malorum perpessio mercedem sperat, & sufferentiæ suæ præmium cœlorum meruit regnum?Audi malum committere quanta supplicia præparare consueuit. Nam Paulus dicens de Iudæis, quoniam quidem dominum occiderunt,& prophetas persecuti sunt, in sequentibus ait:Quorum finis erit secun- *2.Cor.10.d*
dum opera illorum. Vides, quòd regnum persecutionem perpessi sortiuntur, & iram persecutores promerentur, & hæc sine ratione processit oratio: nec inaniter verba prolata sunt,sed vt circa aduersarios nostros iracundiam temperemus, & patienter eos toleremus,
B & magis eorum gesta doleamus. Illi enim vere mala patiuntur, qui nobis mente insidiantur aduersa: sed & pro illis diuinam clementiam exorare poterimus,si tamen talis anima nostra præparatur, vt possit conuersationis suæ merito aliis quoque prodesse.Et vt pro inimicis vestris oretis, quatridua commonitione deposco, vt assidua persuasione verba mea cordibus vestris inhæreant, vt continuatione sermonis pectoribus vestris ira sublata, furoris tumore sedato,benignitatis remedio temperetur. Nam Christus non tantùm inimicis nostris consuluit, sed & nobis voluit esse consultum. Cùm aduersariis nostris peccata laxamus: *maius enim beneficium, cùm concedis, agnoscis*: & cùm de inimici culpa dissimulas,de tuis delictis solita benignitate dominus exoratur,& inimici peccata solatium ve-
niæ promerentur.Et audi Heli dicentem ad filios suos: *1.Reg.2.e*
C Si peccans peccauerit homo in hominem,orabunt pro eo ad dominum: si autem in deum peccauerit homo, quis orabit pro eo?Vides, quòd illud vulnus facilè nec oratione sanatur. & quod oratione non soluitur, cùm peccatum concesseris inimico,tibi quoq; donatur.Vnde decem milia talētorum in deum peccata dicta sunt, *Matth.18.d*
& centū denarij ita nuncupantur. Dimitte,inquit,centum denarios, vt decem milia talenta dimittantur tibi. Sed de ratione inimicorum abundanter hucusque processit oratio: sed si placet, ad tractatum proditionis redeamus. Tunc abiit vnus de duodecim Iudas Is- *Matth.26.a*
cariotes ad principes sacerdotum,& ait illis: Quid vul *Marc.14.b*
tis mihi dare,& ego vobis tradam eum?Hęc verba per- *& Luc.22.a*
cepta simpliciter aperta monstrantur, & auribus minus curiosis ingesta, plana putantur. Sed si quis ea diligenti solicitudine scrutari tentauerit, in singulis multam
D reperiet quæstionem, & primùm tempus inspiciendum est: nec enim illud inaniter euangelista monstrauit. Non enim simpliciter abiit, sed addidit,& tunc.Tunc, inquit, abiit. Tunc, quando audiam: tunc, quando cognoscam, & cur tempus diligenter ostendis, quid me docere disponis? non enim, Tunc, verbum inaniter addidisti, spiritus admonitione loqueris, diuino prouocaris instinctu,nec à te verba passim funduntur. Quid igitur, tunc, est? Ante proditionis tempus, ante *Matth.26.a*
traditionis horam accessit meretrix,vas alabastrū manibus portans, & vnguentum domini supra caput effudit. Grandem fidem, multam reuerentiam,mirandam correptionem ostendit. Paulòantè meretrix subitò pudica processit, & profundis obruta peccatis, portum serenitatis agnouit. Et quando prostituta lupanar exiuit,tunc discipulus gehennā intrauit: quando illa mercedem sui corporis abdicabat,tunc iste preciū magistri

sanguinis

Universidad de Deusto
Biblioteca

sanguinis postulabat: quando illi osculabatur pedes vt
suscriperetur, tũc iste domini labia osculabatur, vt pro-
deret. Ideo dixit, tunc, vt non magistrum infirmitate
accuses, quando discipulum reperis proditorem. Ma-
gis etenim virtutem doctoris ostendit, qui & meretri-
cem ad obediendum suo magisterio conuolare perfe-
cit. Quid igitur? Qui meretricum mores voluit com-
mutare, discipulum non potuit retinere? Valde, in-
quam, & incunctanter valuit retinere, sed necessitate
nolebat bonum efficere, nec vi trahere ad se curabat.
Tunc abiit, & hoc dabat nimiam difficultatis quæsti-
onem, & ignaros profunda disputatione conturbat.
Abiit, inquit, non inuitatus à principibus sacerdotum,
nulla necessitate constrictus, sponte processit, & pro-
pria malignitate consilium genuit sceleratę mentis nul
lo participe conuocato. Tunc abiit vnus ex duodecim.
Et hoc auget delictum detestabile proditoris. Nam &
alij discipuli erant, qui fuerunt numero septuaginta,
sed illi non tam manifestè, nec tanta confidentia so-
ciati, nec illis interiora decreta commissa sunt. Isti au-
tem duodecim fuerunt probati, hæc erat caterua re-
galis. De hoc choro Iudas egressus est, de hac conuer-
satione proditor malignus exiuit. Et ideo ne quemli-
bet discipulum arbitreris, dicto numero, gradum di-
scipulatus ostendit. Et non pudet Matthæum ista con-
scribere, vt discas eum in omnibus seruare veritatem,
nec celare ea, quæ iniuriam referre putantur. Ea verò
quæ vel iniuriosa demonstrantur, ipsam domini mi-
sericordiam, clementiámque declarant: qui prodito-
rem suum, latronem sceleratum tantis beneficiis am-
pliauit, & vsque ad ipsum proditionis tempus solitis
admonitionibus tolerauit. Nam admonebat, suade-
bat, & omni studio eum sanare curabat: sed si ille ser-
monem respuit, si tanti magistri verba cõtempsit, Chri
stus causatio est, & meretrix testis est, quæ de sua fuit li-
beratione solicita. Non ergo videndo meretricem de
tua liberatione desperes, sed & Iudam cogitando non
debes esse securus. Vtrunque enim periculosum est, &
confidentia & desperatio. Nam confidentia stantem
euertit, & iterum desperatio post lapsum non admittit
exurgere. Et ideo Paulus exhortatur, dicens: Qui se pu- *1.Cor.10.c*
tat stare, videat ne cadat, habens exemplum vtriusque personæ. Discipulus cùm se stare putaret, cecidit:
meretrix, cùm se cecidisse arbitraretur, exurrexit. Mens
humana facile labitur, & omnibus mutabilis sensus est,
& ideo nos vndique tutari properemus. Tunc abiit
vnus de duodecim Iudas, qui dicitur Iscariotes. Quid
mihi eius patriam dicis? Vtinam ipsum quoque nesci-
re licuisset. Iudas qui dicitur Iscariotes. Alter erat di-
scipulus, qui Iudas Iacobi zelotes dicebatur. Et ne ap- *Luc.6.c*
pellatione cognominis, fiat confusio personarum: nec
errore nominis proditor protegatur, propterea hunc
ab illo separauit, & illum quidem de animi sui virtute
nuncupauit: istius maliciæ nomen abscondit. Et ideo
non dixit Iudas proditor, vt te doceat detractiones
nescire, & accusationes declinare. *Tunc abiit vnus ex duodecim ad principes sacerdorum, & dixit eis: Quid vultis mihi dare, & ego vobis tradam eum?* O puniendæ vocis teme-
ritas. O supplicium voluntatis. Proditionis verba fun-
duntur, de quæstu pacta tractantur. Quid vultis mihi
dare, & ego vobis tradam eum? Dic Iudas omnium
sceleratissime, hæc te magister edocuit? hæc tibi tan-
tus doctor ostendit? Ideo diuitias debere te contem-
nere prædicabat? ideo admonebat, dicens: Ne posi- *Matth.10. et Mar.6.b*
deatis aurum, aut argẽtum, aut æs in zonis vestris? vbi-

A que tibi auidam cupiditatem pecuniatum excludens,
non hæc tibi persuadebat dicens: Si quis te percusserit *Matth.5.f*
in dextram maxillam, præbe illi & aliam? Quid vul- *& Luc.6.d*
tis mihi dare? O crudelitas, Et ego vobis tradam eum.
Dic mihi, quę causa proditionis est? Tradis magistrum,
scilicet laceratus, audiam læsionẽ tuam. Forsitan quòd
tibi dæmonum tradidit potestatem, quòd fecit lan-
guentibus subuenire, quòd mortuos resuscitare didi-
cisti. Has beneficiorum vices exoluis. Quid vultis mi-
hi dare, & ego vobis tradam eum? O dementia, imò
cupiditas proditoris. Cuncta enim mala cupiditas
procreauit, hac affectatus magistrum tradidit Iudas.
Nam cupiditas huiusmodi sortita est naturam, captiuas animas retinet, & omnibus nodis alligatas adstrin
git, & rerum obliuionem imponit, & alienationem
mentis ostendit. Et auidè Iudas captus cupiditatis in-
B sania, quanta beneficia respuit, conuersationis, mensæ,
discipulatus, admonitionis, suasionis oblitus est, frę-
nis cupiditatis impeditus. Et ideo Paulus radicem om- *1.Tim.6.b*
nium malorum cupiditatem nominat. Quid vultis mi
hi dare, & ego vobis tradam eum? O verbum totius
superbiæ, quod non hæsit in faucibus: tradis eum qui
cuncta conseruat, qui dæmonibus imperat, cui optem-
perant maria, cui omnes subiacent potestates? Vt igi-
tur vltrò se traditum fuisse demonstret, audi quid fece-
rit eodem tempore, cùm ad inuestigandum eum vene-
rant cum faculis & lampadibus, ab ipso interrogan-
tur, vt quem quærerent demonstraretur, & eum scire
non poterant, & Iudas qui ad demonstrandum vene-
rat, etiam tanta flamma lucente prodendum videre
non valuit, & ideo euangelista ait: Lampades & lumen *Ioan.18.d*
habuerunt, & non videbant eum. Et Christus eis die-
C bus singulis prædicabat, quòd eum latere non poterat
proditurus, sed nec apertè eum omnibus publicabat, ne
impudentiorem faceret: nec penitus filętio præteribat,
ne celari arbitratus, audacter ad proditionem prope-
raret. Et ideo frequenti admonitione clamat: Vnus ex *Ioan.13.c*
vobis tradet me. Nec tamen magister piissimus publi-
cabat, & de gehenna fuit sæpissime locutus, & de cœlo-
rum regno tractauit assiduè, vtriusque meritũ frequen
ter edocuit: & quod peccatoribus constitutum est, &
quòd non peccantibus præparatum ostendit. Sed hæc
omnia crudelis ille contempsit, & deus illum non tra-
xit inuitum. Et quoniã bona atque mala in nostra deus
posuit potestate, electionis liberum donauit arbitrium. *Liberum arbitrium.*
Et nos inuitos non retinet, sed volentes amplectitur.
Nam non sponte bonus maliciam nõ amittit. Et ideo
Iudas nimiæ cupiditatis præcipitatus ardore, cæca qua-
D dam improuisione deceptus, suam vendidit animam.
Et suæ salutis mercator extitit, & ait: Quid vultis mihi
dare, & ego vobis tradam eum? Et vt virtutem Chri-
sti etiam in hac parte cognoscas, cùm ad capiendum
eum aduenissent, vocẽ eius minimè tolerare potuerũt,
sed omnes territi ceciderunt. Et quoniam nihilominus
in sua impudentia perdurabant, ipse se vltrò commisit,
ipse se tradidit. Et hæc diximus, vt Christum nullus ac-
cuset, cur Iudæ cogitationem non mutauit aduersam:
sed si quis hoc dixerit, audiet Iudas quemadmodum
corrigi potuit, sponte an inuitus: Si inuitus, nulla cor-
rectio est, nam mentis malicia necessitate non tollitur:
si sponte, omnia quæ meliorare animum poterant, au-
disse cognoscitur. Et si remedium respuit, non medi-
ci vicium est, sed languentis. Et vt scias eius crimen es-
se quòd prodidit, non magistri, sæpius deus de prodi-
tione prędixit, & totius eũ philosophię prącepto & ser-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mone docuit,& rebus oſtendit. Dederat ei dæmonum potestatem, gehennæ tormenta monſtrauit, cœlorum regna promiſit,ſecreta mentis eius & prædicebat,& nõ publicabat.Pedes eius cum aliis lauit,menſæ fecit participem,nihil penitus prætermiſit:ſed ille in malicia ſpõtè durauit, & omnibus admonitionibus ſpretis, proditor malignus emerſit.Et vt eum poſſe mutari,ſed corrigi noluiſſe cognoſcas,poſtquam eum tradidit,iactauit triginta denarios,& ait:Peccaui,tradẽs ſanguinem innocentis. *Matt.27.b*

Quid eſt quando ab eo mirabilia gerebãtur, & rebus oſtenditur,non dixiſti,peccaui, tradẽs ſanguinem: ſed, quid vultis mihi dare, & ego vobis tradam eum? Et poſt factum ſcelus, poſt commiſſum delictum, poſt completam proditionem,poſt perfectum peccatũ, cognouiſti peccatum.Ex hac re dilectiſsimi fratres edocemur, quòd negligentibus & deſidioſis facilè admonitio prodeſſe non poterit: ſtudioſis autem, etiam admonitione ceſſante, multum commoditatis accedit. Nam & iſte quando magiſter admonebat, non flectebatur: & quando nullus admonuit, excitata conſcientia,ſcelus cognouit admiſſum,& proiecit triginta denarios. Quid vultis mihi dare, & ego vobis tradam eum? Et ſtatuerunt,inquit,ei triginta denarios.Dederũt precium ſanguinis,qui precium non habebat. Quid accepiſti Iuda?triginta denarios?Chriſtus gratꝰ aduenit ſanguinem ſuum pro communi ſalute futurus,& tu de ſanguine crudelia pacta componis? quid enim crudelius iſto contractu?Tunc aduenerunt diſcipuli,tunc hæc gerebantur,quando Iudas de traditione tractabat,proxi- *Matth.26.b*
mant diſcipuli eius,& dicunt: Vbi vis paremus tibi comedere Paſcha? Vide diſcipulos, vide diſcipulum. Iſti ſunt de præparatione ſoliciti, ille dominici ſanguinis mercator exiſtit:illi cogitabant obſequiũ ſeruitutis, iſte ſceleris ſponſiones expoſcit. O diſcipuli perdita mens. Vna cum illis magiſtri admonitionis præcepta didicit, pariter beneficia perceperunt, ſimul eius miracula cognouerunt.Et iſte ſolus crimen ſua ſponte cõcepit. Vbi vis paremus tibi manducare Paſca? Hodierna veſpera tunc fuit. Et quia dominus habitaculum non habebat, ideo ad eum dicũt:Vbi vis paremus tibi comedere Paſcha?Non habemus domicilium, non habemus tabernaculum præparatum,ſuſceptaculum non eſt.Audiant quibus ædificandarum domorum cura eſt, & ambitioſarum porticuum cogitatur inſtructio, *quos precioſorum marmorum pompa delectat,* & laquearium fulgẽtis auri concluſio.Cognoſcant Chriſtum omnium dominum,quòd locũ in quo caput reclinaret,non habuit. Et ideo eum diſcipuli interrogant, & dicunt: Vbi vis *Ibidem.*
paremus tibi comedere Paſcha?Non illud quod noſtrũ eſt,ſed interim Iudæorum: & illud quidẽ diſcipuli præparabant.Iſtud autem quod noſtrum ipſe conſtituit,& non ſolùm conſtituit, ſed & ipſe factus eſt Paſcha: Vbi vis paremus tibi mãducare Paſcha? Illud Iudaicum fuit Paſcha,illud in Aegypto ſumpſit exordium.Et cur illud Chriſtus manducauit? ſcilicet quia omnia quæ ſunt le- *Matth.3.d*
gis adimpleuit. Nam quãdo baptizabatur,dicebat: Sic enim decet nos implere omnẽ iuſticiam. Veni, inquit, de legis maledictione eximere homines. Nam deus miſit filium ſuum natum de mũliere,factum ſub lege,vt eos qui ſub lege erant,redimeret:& ipſi legi requiem daret. Et vt nemo dicat, quòd ideo eam euacuauit, quia eam complere vt moleſtam & arduam non valuit,ipſe prius eam compleuit,& ſic fecit requieſcere.Ideo & Paſcha fecit,ex ipſius enim præceptione cauſa fuit:& cuius cauſa lex præcepit manducari Paſcha, audiamus:Iudæi *Gala.4.a*
circa deum bonorum ſibi omnium largitorem fuerunt effrænata diffidentia contumaces,& eius beneficia obliuione præteribant.Nam poſt Aegypti profectionem,viderunt conſcindi maria,& denuò cõuenire,& alia mul- *Exod.32.a*
ta mirabilia,& dicũt: Faciamus nobis deos,qui nos antecedant.Adhuc inſpicis quod miraris, & oblitus es largitoris? Quia igitur inſenſatores & contumaces erant, feſtiuitatis celebratione beneficiorum memoriam roborauit,& ideo Paſcha ſacrificari præcepit,vt ſi te filius tuus ipſius Paſchæ interrogauerit rationem, reſpõdeas, quod aliquando in Aegypto cùm mortis portitor ſperaretur, maiores noſtri ne euerſionem ſuſtinerent, po- *Exod.12.d*
ſtes huius agni ſanguine linierunt: & vaſtator angelus aduenies,cùm videret illaturus plagam, non audebat intrare: & illa feſtiuitas perpetuam beneficij memoriã tribuebat. Sed per hoc etiam aliud maius beneficium monſtrabatur,quòd ille agnus futuri agni fuit typus:& ille ſanguis, dominici ſanguinis monſtrabat aduẽtum: & ouis illa fuit ſpiritalis ouis exemplum:ille agnus vmbra fuit,hic veritas. Sed poſtquam ſol iuſticiæ radiauit, vmbra ſoluitur luce. Et ideo in ipſa menſa vtrunque Paſcha & typi & veritatis celebratum eſt. Nam ſicut pictores pingẽdam tabulam veſtigiis quibuſdam adumbrare conſueuerunt, & ſic colorum varietate perficere: ita & Chriſtus fecit in menſa: & typũ Paſchę deſcripſit, & Paſca veritatis oſtendit. Vbi vis paremus tibi manducare Paſcha? Iudaicum Paſcha erat, ſed vmbra lumini cedat: aduẽtata imago veritate ſuperetur. Hæc ad Iudæos *dico, qui ſe Paſcha celebrare arbitrantur,* qui impudenti menti proponunt azyma tanquam qui corda non habebant circunciſa. Reſponde mihi Iudæe, qua fronte celebras Paſcha? Templum euerſum eſt,ara confracta, conculcata ſunt ſancta ſanctorum,omne ſublatum eſt ſacrificium: & tu nimia temeritate committis illicita? Ingreſſus fuiſti aliquando Babylonem, & captiuantes te dicentes: audiſti, Cantate nobis canticum *Pſal.136.a*
domini, & non obtemperabas. Hæc oſtendens Dauid dicebat: Super flumina Babylonis ibi ſedimus & fleu- *Ibidem.*
mus, in ſalicibus in medio eius, ibi ſuſpendimus organa noſtra: id eſt, citharam, pſalterium, lyram, & cætera. His enim Iudæi vtebantur,& pſalmos iſtorum ſono coniuncto cantabant. Et hæc ſua in captiuitate portabant, *non ad vſum conſuetum,* ſed vt conuerſationis patriæ monimenta retinerent. Nam ait: Ibi interroga- *Ibidem.*
uerunt nos, qui captiuauerunt nos, verba cantionum. Diximus, quemadmodum cantabimus canticum domini in terra aliena?Quid agis?Canticum domini non cantas in terra aliena,& Paſcha domini celebras in terra aliena? Vidiſti contumaciam, vidiſti dementiam, vidiſti mentis inſaniam? Quando præceptis hoſtium cogebantur,nec pſalmum dicere auſi ſunt in terra aliena,& nunc nullo cogente, ſuo arbitrio propria voluntate contra deum præparant bellum. Vides, quòd immunda ſunt eorum azyma, quòd illicita feſtiuitas, quòd non Paſcha Iudaicum: & fuit quidem aliquando Paſcha Iudaicum, ſed exemptum & euacuatum eſt Paſchæ ſpiritalis aduẽtu, quod Chriſtus tradidit.Nam cùm manducarent, inquit, & biberent,accepit panem, *Matth.26.c*
& fregit, & dixit: Hoc eſt corpus meum,quod pro vobis tradetur. Agnoſcunt quid loquor, qui ſunt diuinis conſecrati myſteriis. Et iterum accepit calicem, & dixit:Hic eſt ſanguis meus,qui pro multis effundetur in *Luca.22.b*
remiſsionem peccatorũ.Et præſens Iudas erat iſta Chriſto dicẽte,Iſte eſt ſanguis.Dic Iudas,quẽ triginta denariis vẽdidiſti,iſte eſt ſanguis de quo antè cum Phariſęis

pacta

Universidad de Deusto
Biblioteca

pacta fecisti:O Christi misericordia,ô Iudæ dementia. Ille cum triginta denariis paciscebatur, vt venderet,& Christus ei sanguinem quem vendidit offerebat,vt haberet remissionem peccatorum,si tamen impius existere noluisset:nam affuit Iudas,& illius sacrificij communicationem meruit. Et pedes eius quando aliorum discipulorum lauit, vt excusationem suæ maliciæ non haberet, sed ille detestandus suæ mentis insidias cogitabat.Sed iam nos ad terribilem mensam cum debita reuerentia,cum congrua vigilantia opportunum tempus inuitat:nullus ibi Iudas reperiatur,nullus malignus accedat,nullus veneno pũgatur, nec fucata verba lingua proferantur,nec insidiæ mente cõdantur, sed quod voluntas possidet,sermo declaret. Et nunc ille præsto est Christus,qui illam ornauit mensam, ipse istam quoque consecrat. Non enim homo est, qui proposita de consecratione mensæ domini corpus Christi facit, & sanguinem: sed ille qui crucifixus pro nobis est Christus. Sacerdotis ore verba proferuntur, & dei virtute consecrantur,& gratia.Hoc est,ait,corpus meum:hoc verbo proposita consecrantur.Et sicut illa vox quæ dixit: Crescite & multiplicamini, & replete terram, semel quidẽ dicta est,sed omni tempore sentit effectum ad generationem operante natura: ita & vox illa semel quidem dicta est, sed per omnes mensas ecclesiæ vsque ad hodiernam diem, & vsque ad eius aduentum. præstat sacrificio firmitatem. Nullus igitur fictus accedat,nullus fucato animo tantis audeat mysteriis proximare,ne cõdemnetur,& sententiam mereatur,& quod Iudas sustinuit, patiatur. Nam in illum post communicationem mensæ diabolus intrauit, non quia cõtempserat dominicum corpus,sed quia impudentia Iudæ & malignitas mentis, vt aduersarius in eo habitaret,effecit, vt discas quòd indigna,& fucata mente mysteriorum secreta celebrantibus,à diabolo præparantur insidiæ,& magis ac magis assimilantur eis, qui non æquo animo communicare festinant:& hæc dico,nõ vt vos terream, sed vt cautiores efficiam. Nemo sit Iudas in mensa,hoc sacrificium cibus spiritalis est.Nam sicut corporalis cibus cũ ventrem inuenerit aduersis humoribus occupatum, & amplius lædit,magis nocet,& nullum præstat auxilium: ita & iste spiritalis cibus, si aliquem repererit malignitate pollutum, magis eum perdet, non sua natura, sed accipientis vicio. Pura igitur mens in omnibus, pura cogitatio, quia & sacrificium purum est. Sanctam animam præparemus:& hoc non multo tempore, sed vna corrigitur die. Nam si tibi contra inimicum tuum dolor est,solue iram,inimicicias laxa,vt remedium de mẽsa percipias. Ad sanctum ac terribile sacrificiũ properas,erubesce oblationis arcana,occisus propositus Christus est: & cur occisus est videamus: vt cœlestia pacificet,vt in terra reconciliet vniuersa,vt amicum te constituat angelorum, vt deo societ habenti omnium potestatem. Animã suam pro te dominus dedit, & tu inimicus conseruo perduras, & cum hoc animo ad mensam pacis accedis. Ille ne mori quidem pro tua vtilitate recusauit, & tu nec iram tuam conseruo pro tua liberatione concedis. Sed forsitan dicis, Ab inimico fraudatus sum,multis me læsit dispendiis, magnis me detrimentis onerauit. Quicquid dixeris:pecuniarum vertitur causa.Non te crucifixit,sicut Iudæi Christum, & tamen ille effusum sanguinem ad salutem eorum, qui effuderunt,larga pietate concesit. Inimicum deo est tumidum pectus,& audi quid ait: Quando offers munus tuum super altare,& ibi memor fueris adstans in altari, quia habet frater tuus aliquid aduersum te, dimitte donum super altare,& vade reconciliare fratri tuo.Merito nostræ reconciliationis causa hoc sacrificium constitutum est.Et si sacrificij præcepta contempseris,sacrificij remedium sentire non poteris.Comple illud,cuius causa sacrificium factum est, vt sacrificio perfruaris. Ideo dei filius aduenit,vt humanam naturam dominicæ reconciliet pietati:ideo & nos cum hęc facimus,suo facit vocabulo nuncupari.Beati,inquit,pacifici,quoniã filij dei vocabuntur.Hoc enim facis, quod dei filius fecit,si & tibi,& alij pacis volueris author existere:ideo te vocat filium dei, ideo in sacrificij celebratione nihil aliud,nisi de fratris recõciliatione commonuit. Adhuc vellem dilectissimi fratres plura tractare,& extenso sermone orationis meæ verba protrahere, sed hæc dicta sufficiunt suis cordibus volentibus intimare.Hęc igitur mentibus inhæreant,& in animis vestris glutinata perdurent. Sanctum osculum teneamus,quod animas sociat,reconciliat mentes,& vnum corpus ostẽdit. Quia vnum corpus omnes videmur esse sortiti, & ideo misceamus nos in vno corpore: non corporum commixtione, sed animarum charitate deuincti, vt sic diuinæ mensæ possimus fructibus sociari. Nam etsi multis bonis conscientiis abundemus,reconciliatione contempta,nullum possimus solatium promereri. His igitur animaduersis cum omni simplicitate mysteria celebremus,& accedamus ad mensam Christi, cum quo patri omnis gloria,honor,virtus, vnà cum spiritu sancto, in secula seculorum,Amen.

Gen.1.c

Matt.5.a

Matt.5.c

Diui Ioannis Chrysostomi de latrone,sermo, Incerto interprete.

LEctio Euangelij docet nos, quemadmodum multi peccata sua domino cõfitentes, cito possint veniam promereri.Vnde exemplum accipiamus fratres charissimi latronis illius,qui cum domino fuerat crucifixus.Qui cum in pœnis esset pro suis facinoribus affixus: non sui curam habebat, sed domino propria peccata pandebat:dicente scriptura,Confessio & pulchritudo in conspectu eius.Fœdauerant illũ propria facinora: sed confessio ei paradisum patefecit,dicente domino: Amen dico tibi,hodie mecũ eris in paradiso. Paradisum enim fratres mei quinq; vel eo amplius milia annorum fuisse præclusum, scriptura testatur. Et illa primi hominis transgressione procurante, exinde nõ proiectum, sed dimissum scriptura testatur: & immortalitate carens factus est mortalis, morti subiectus:nunc autem dominus noster,qui propria morte mortẽ occîdit:latroni paradisum patefecit. Vno enim tempore duo beneficia videmus esse concessa. Vnum, in quo paradisum patefecit: alterum,quo latronem in eum introduxit. Hodierna nãque die,antiquam nobis patriam reddidit:paternam ciuitatem ostendit: domũ pristinam redonauit. Hodie nanque ait,mecum eris in paradiso. Quid ais ô Christe? Crucifixus es,clauis retineris, & paradisum tam facile polliceris? Volo,inquit, vt in cruce possint meam omnes inuenire virtutem:vt in ligno mea largitas demonstretur. Et quoniam crux dedecoris fuerat signũ, & apud omnes ignominia putabatur: crucis infamiam mirandis beneficiis decorauit, & ex hoc magis magísq; virtutes eius ostenduntur. Non enim illo in tempore mortuum aliquem reddidit luci, nec mare à suo tumore cõpescuit, nec expulit dæmones:sed cruci suspensus,clauis affixus, omnibus subiugatus,dedecoris succumbens infamiæ, insultantium derisione

Psal.95.b

Luc.23.f

Ibidem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

derisione delusus: latronis auersam mẽtem valuit com- A mutare, vt ex omni parte eius diuinitas sentiretur. Et enim vniuersam terruit creaturam, & ad meliora conuertit, & honore summo decorauit. Hodie, inquit, mecũ eris in paradiso. Sed framea totius ignis ardore succensa versatur: sed ipse qui & ignis, & ipsius gehennę, & vitæ, mortisq; imperiũ tenet: ingrediendi concesit potestatem. Si enim homines quibus corporibus medẽdi cura est, amplius admiramur: cũ ægrotos omni spe destitutos, arte propria curauerint, & summę reddiderint sanitati: quanto iustius est Christum nostrum admirari, donantem vulneribus sanitatem, publicano & meretrici remedium pollicẽtem, & eis salutem perpetuam largientem, dignos eos cœlorum amœnitate donare? Sed dicit aliquis, Vnde tanta beatitudo latroni? Quid egit tale, vt post crucem paradisum mereretur? Vis eius citius audire virtutem? Quãdo eum Petrus negabat in B terra, latro cõfitebatur in cruce: primus discipulus puellæ vilissimę minas tolerare non potuit: & latro suspensus, vndique populum circunstantem despiciens, oculis fidei cœlorum dominum pura mente cognouit, dicẽs: Memento mei domine, cum veneris in regnum tuum. Nec transitorie istum prætereamus latronem, neque erubescamus talem accipere magistrum: quem nõ erubuit dominus noster primum introducere in paradisum. Nec pudeat nos eius magisterium: qui cœlestem conuersationem ante omnes meruit primus. Non di-

Matt.4.c xit ad eum, sicut dixit ad Petrum, Veni, sequere me, &

Ibidẽ.19.d faciam te piscatorem hominum: nec dixit ad eum, sicut ad duodecim discipulos: Sedebitis super duodecim sedes iudicantes duodecim tribus Israël. Nihil admirationis ostendit, non mortuos resuscitauit, dæmones nõ fugauit, non martyres prouocauit, nec vllum ei fecit C dominus de cœlorum regno sermonem, nihil de gehenna locutus est: & ante omnes eius imperium confitetur. Nam Iudæi famam gloriamque eius infamare cupientes, & ex omni parte tentantes vniuersa peruertebant: sed vndique veritas præfulgebat, & illis insultantibus insultabat & latro. Vidisti latronem & latronem, vterque pendet in cruce, vtrique facti similes. Vna in eis conuersatio, sed non vna mentis confessio. Nec eodem vtrique sensu perdurant: nec eis similis donatur euentus. Sed bonus cœli beatitudinem iure hæreditario promeruit: alter inhæsit gehennæ tartaris deputatus. Duo etenim latrones cum domino erant crucifixi:

Esa.53.d vt impleretur scriptura: Et cum iniquis deputatus est. Vnde vnus insultat, alter adorat. Vnus blasphemat: alter benedicit, & blasphemantem prohibet dicens: Nec

Luc.23.f deum tu times? Vidisti credulitatem in cruce, vidisti D perseuerantiam in tormentis, & in pœnis pendentem vidisti magistrum. De cruce subito euolauit ad cœlum, & in pœna positus cœlestis iudicis secreta narrabat. Quòd enim sui memor fuit, quòd sana mente vigilauit, quòd clauorum confixione cõstrictus alium increpabat dicens: Nos quidem iuste, nam digna factis recipimus: hic autem nihil mali fecit: nobis fidei magisterium demonstrauit. Ait ergo: Domine memento mei, cum veneris in regnum tuum. Nisi confessione peccati sarcinam dimisisset, indulgentiam non meruisset. Denique audire meruit, Hodie mecum eris in paradiso. Ecce quantum præstitit confessio, vt sine dilatione introduci latro mereretur in paradisum.

Ibidem.

Diui Ioannis Chrysostomi de cruce & latrone, homilia, Incerto interprete.

HOdierna die noster dominus pependit in cruce, & nos festiuitatem eius nimia lætitia celebremus, vt discamus crucem totius spiritalis gratulationis esse substantiam. Etenim ante ipsum vocabulum crucis pœna fuit, sed nunc ad gloriã nuncupatur. Antea cõdemnationis ferebat horrorem, nunc salutis indicium est. Crux enim nobis totius beatitudinis causa est. Hæc nos à cęcitate liberauit erroris, hæc è tenebris reddidit luci, hæc debellatos quieti sociauit, hæc alienatos deo coniunxit, hæc longè constitutos deo proximos præsentauit, hæc peregrinantes ciues ostendit, hæc discordiæ amputatio est, hæc pacis firmamentum, hæc bonorum omnium abunda largitio. Istius causa nullis angustiis deserti erramus, quia iã nobis campi monstrati sunt veritatis. Nec aulis regalibus habitare prohibemur, quia aditus iam videtur inuẽtus: nec ardentes sagittas diaboli formidamus, quia fontes inuenimus, quibus earũ flamma facile possit extingui: ideo viduitate caruimus, quia spõsus expectatus aduenit. Lupum non possumus formidare, bono & diligenti muniti pastore. Ego, inquit, sum pastor bonus. Tyrã- *Ioan.10.c*
ni impij crudelitate non terremur, mansueti regis vestigiis inhærẽtes. Hac de causa hodie gratulamur, quia crucis beneficia memoramur. Sic & Paulus præcepit propter crucem festiuitatem celebrari: Pascha nostrum *1.Cor.5.c*
immolatus est Christus: diem itaque festum celebremꝰ, non in fermento veteri, neque in fermento maliciæ & nequiciæ, sed in azymis synceritatis & veritatis. Et sic adiunxit causam, quia Pascha nostrũ pro nobis immolatus est Christus. Vides crucis intuitu perceptam lætitiam? In cruce enim immolatus est Christus: & vbi immolatio, amputatio peccatorum: vbi amputatio peccatorum, reconciliatio domini: vbi reconciliatio domini, ibi festiuitas, & omnis gratulatio. Pascha nostrum pro nobis immolatus est Christus, & immolatus in excelsa cruce. Nouum altare cõstitutum est, & quia sacrificium nouum, atque omnibus inopinatum: nam ipse & sacrificium fuerat, & sacerdos. Sacrificium secũdum carnem, sacerdos secundum spiritum sanctitatis. Idem ipse & offerebat, & offerebatur. Offerebat secundum spiritum, offerebatur secundum carnem, & audi quemadmodum Paulus vtrunque monstrauit: Omnis, inquit, *Hebr.5.a*
pontifex, qui de hominibus accipitur, pro hominibus statuitur. Vnde necessarium est & istum habere aliquid, quod offerat. Vide sacramentum, Ecce ipse se offert. Et alibi ait: Quia Christus semel oblatus multorum abstu- *Hebr.9.g*
lit peccata. Ecce hic oblatꝰ est, ibi se obtulit. Vides quẽadmodum fuit & sacrificiũ, & sacerdos, & altare crux fuit? Et quare, inquies, non in templo sacrificium illud proferebatur, sed foras ciuitatem? Vt illud impleretur: quia inter iniquos deputatus est. Et ob quam causam *in* *Esa.53.d*
excelso ligno, & non sub tecto immolatur? Vt etiam ipsius aëris natura mundetur. Hac de causa in excelso & non sub tecto, sed sub cœlo, vt vniuersus aër in excelso immolatæ ouis à tetro odore mundetur. Sed & terra simile beneficium sentiebat decursi de latere sanguinis stillatione mundata: ideo non sub tecto, nõ in templo Iudaico, ne Iudæi subtraherent sacrificium, & sibimet vendicarent. Ne putares pro illa tantum plebe oblatum, ideo foras ciuitatem, ideo foras muros, vt scias sacrificium esse commune, quod totius terræ oblatio, quod communis deploratio, non partis, sicut Iudæis consuetudinis fuit. Iudæis etenim ideo iussit omnem terram deus dimittere, & vno in loco sacrificium, atq; oblationem celebrare: quia tũc omnis terra immunda

fuit

fuit fumo,& odore, & alia cõtaminatione polluta,quæ ex sacrificiis gentium super ipsam celebrabantur. Nobis autem quoniam Christus aduenies omnem terram emundauit, omnis locus orationi vacat: ideo Paulus 1.Tim.2.b cum omni confidentia exhortatur,dicens: Volo ergo orare viros in omni loco,leuantes manus sanctas.Ecce totus mundus emundatus est, elementa purgata sunt, vt vbique nobis deum liceat prædicare, & omnis terra sanctior illo loco est,qui illo in tempore prædicabatur sancta sanctorum.Nam ibi pecus irrationale oblatum, hic spiritale immolatum est: & tanto maius est sacrificium,quanto & sanctitas de sacramento prefertur,hac de causa lætitia nostra crux est.Vis quãtum nobis præstiterit & aliunde condiscere? Paradisum quinque & eo amplius annorum milibus præclusum hodie nobis patefecit:hac enim die, hac hora latronem Christus in paradisum introduxit, & eius amœnitates ostendit. Et vno tempore duo beneficia vidimus esse concessa. Vnum,quod paradisus patefacta est:aliud, quod latro in eam meruit introduci. Hodierna dies antiquam nobis patriam reddidit,paternam ciuitatem ostendit, domũ Luc.23.f pristinam redonauit.Hodie,nanque,ait,mecum eris in paradiso. Quid ais?Crucifixus es,clauis retineris, & paradisum tam facile polliceris? Volo,inquit,vt in cruce possint omnes meam inuenire virtutẽ,vt in ligno mea largitas demonstretur. Et quoniam crux dedecoris fuerat signum, & apud omnes ignominia putabatur,crucis infamiam mirandis beneficiis decorauit, & ex hoc magis,magisque virtus ostenditur. Non enim illo tempore mortuos reddidit luci, nec mare, fluctúsve compescuit,nec minauit expulitve dæmonia: sed cruce suspensus, clauis affixus, omnibus subiugatus iniuriis, totus dedecori succumbens infamiæ, insultantium derisione delusus, latronis aduersam mentem valuit commutare, vt ex omni parte eius diuinitas sentiatur. Etenim vniuersam terruit creaturam, & petras saxáque disrupit, & omnium lapidum insensibilitate, animam duriorem ad se traxit, & ad meliora cõuertit, & honore summo decorauit. Hodie nanque mecum eris,ait,in paradiso. Et Cherubim,custodientibus paradisum, latro ad paradisum inducitur. Sed non mireris,à domino inuitatur. Sed dicis: Sed ibi framæa totius ignis ar- Gene.3.b dore succensa versatur. Sed ipse qui & ignis, & ipsius gehennæ,& vitæ,mortisque imperium tenet:ingrediẽti potestatem concesit. Et imperatori quidem vel cuilibet habenti potestatem iniuriosum putatur, si personam vilissimam participem sui actus accipiat: Christo autem nostro, non iniuriæ fuit sacram ingredienti patriam, facere ingressus sui latronem participem. Nam secum eum perduxit, non confundens calcantibus latronis pedibus paradisum,sed honorem prestans paradiso.Honor etenim loci est talem dominum promereri, qui & latronem dignum reddiderit paradiso. Nam & cum publicanos & fornicarios ad cœlorum regnum introduxit:non cœlorum regnum infamauit,sed etiam magis honoribus ampliauit, ostẽdens talem dominum regni esse cœlorum, qui & indignas intãtum fecit meliorari personas, vt etiam illius dignitatis gloriam mererentur.Nam sicut homines,quibus corpora medendi cura est, amplius admiramur, cum ægrotos omni spe desolatos arte propria curauerint, & summæ reddiderint sanitati:sic & Christum nostrum iustum est admirari donãtem vulneribus sanitatem,publicano, & meretrici remedium pollicẽtem, & eis salutem perpetuam largientem,vt & dignos eos cœlorum amœnitate donaret. Sed dicis: Vnde tanta beatitudo latroni? Quid egit tale,vt post crucem paradisum mereatur? Vis eius citius audire virtutem?Quando Petrus eum negauit in terra, latro eum confitebatur in cruce. Et hæc non me ad accusationem beati Petri aliquis dixisse suspicetur, quod longe á mea conscientia sit, sed latronis admirandam volo animã declarare.Primus discipulus puellæ vilissimæ minas tolerare non valuit,& latro suspensus tormenta spernens, vndiq; populum inspiciens circunstantem, clamantem, ingenti ardentem rabie omnium iniquitatum, furentem, blasphemiis inflammantem non timuit, nec crucifixi vilitatem quæ videbatur inspexit, sed ipsius fidei oculis hæc cuncta transiuit: & humilibus spretis cogitationibus cœlorum dominum exaltatum pura mente cognouit, & ipsius misericordiam in cruce flagitauit,dicens: Memor esto mei do- Luc.23.e mine in regno tuo. Nec transitorie istum prætereamus latronem, neque erubescamus accipere magistrum, quem non erubuit noster dominus primum introducere in paradisum: nec pudeat eius sequi magisterium, qui cœlestem conuersationem meruit ante omnes, sed diligẽter singula requiramus,vt crucis inueniamus virtutem.Non dixit ad eum,sicut ad Petrum: Veni,seque- Matt.4.c re me,& faciam te piscatorem hominum: non dixit ad eũ: sicut ad duodecim: Quia sedebitis super duodecim Ibidẽ.19.d sedes,iudicantes duodecim tribus Israël: imò nec verbo eum dignum æstimauit, nihil admirationis ostendit. Non mortuos resuscitauit, dæmones non fugauit, nõ mare prostrauit, nullum ei fecit de cœlorum regno sermonem,nihil de gehenna locutus est,& ante omnes eius imperium confitetur. Et hæc dicebat alio latroni aduersus eum plura dicentem, & sæpius insultantem. Nam & altera ex parte latro cum eo fuerat crucifixus, vt illud impleatur: Et cum iniquis reputatus est. Nam Esa.53.d Iudæi eius famam, gloriámque infamare cupiebant, & ex omni parte captabant,& tentabant vniuersa peruertere:sed vndique veritas præfulgebat, & his aduersantibus augebatur.Insultabat ei igitur alter latro. Vidisti latronem & latronem? vterque pendet in cruce,vterq; furacis vitæ, similis vtriusque conuersatio, sed non in vtroque mens vna,nec in eo sensu mens vna perdurat, nec in eis similis dominatur euentus: sed vnus beatitudinem cœli hæreditario iure promeruit,alter ad gehẽnam mittebatur & pœnam.Sicut hesterno die discipuli,& discipulus Iudas & vndecim. Sed illi quidem dicebant:Vbi vis paremus tibi manducare Pascha? Iste au- Matt.26.b tem proditionis stimulatur ardore, & dicebat: Quid vultis mihi dare, & ego vobis tradam eum? Illi ad di- Ibidem. uinorum mysteriorum sese officia prẽparabant,iste traditionis meditabatur officium.Sic & hic latro vnus insultat,alter adorat,atque veneratur: vnus blasphemat, alter benedicit, & blasphemantem prohibet, dicens: Nec deum tu times? Vidisti libertatem in cruce,vidisti Luc.23.f philosophiam in tormentis,in pœna prudentiã?Quòd enim sui memor fuit, quòd mente sana vigilabat, clauorum confixione constrictus,quis est qui poterit non mirari? Sed iste non solum intra se fuit, sed & suas necessitates prætermittens,aliorum vtilitatem cogitabat, & magister pendebat in cruce, & sanis persuasionibus alium inuitabat ad vitam, dicens: Nec tu times deum? Nõ igitur quod deorsum est adiudicatus inspicias, sed sursum alia sunt iudicia constituta. In terreno nanque iudicio & iusti nonnunquam cõdemnantur illicite, & iniusti declinant pœnas,& rei liberãtur,& innoxij prẽgrauantur. Aut enim sponte, aut inuiti iudices errare consueuerunt,

Universidad de Deusto
Biblioteca

cõsueuerunt,aut ignoratione iusticiæ,aut pecuniæ corruptione,aut iniqua gratia sententiam protulerunt. In cœlesti autem iudicio nihil tale esse consueuit. Nã deus iudex iustus, & iudicium eius vt lux procedit, non habens tenebras,nec ignorantiam. Et ne dicat,quia iudicatus deorsum est & condemnatus,cœleste ei iudicium memorat, tribunali istud terribile nominat, & incorruptum,tanquam dicens:Illuc oculos tende, & condẽnationis sententiam minime sustinebis, nec stabis deorsum cum corruptis iudicibus, excipies sursum verum iudicium. Vidisti philosophiam latronis,vidisti prudẽtiam,vidisti magistrum?de cruce subito euolauit ad cœlum, & in pœna positus cœlestis iudicis secreta narrabat,& abundanti eum persuasione compescens: Non times,inquit,quia in eodem iudicio sumus, in eadem pœna, in pari discrimine? Nunquid & tu in cruce non es? & cum illum lacessas iniuriis, tibi supplicium præparas. Et sicut is qui peccato carnis prægrauatur, si alios peccati accusauerit, semetipsum prius accusat: sic & qui in calamitate est, si aliis calamitates irriserit, sibi prius insultat:quoniam in eodem iudicio sumus: apostolica illi verba monstrabat, euangelicos sermones enarrans,
Matt.7.a qui dicunt: Nolite iudicare,& non iudicabimini: quia in eodem iudicio sumus. Quid facis latro, defendere eum volens participem fecisti latroni? Non,inquit,excusor hac suspicione sequenti sermone: & ne communione participem eum etiã peccati fecisse arbitreris, se-
Luc.23.e quentibus declarauit,dicẽs: Et nos quidem iuste,digna enim his quæ fecimus,passi sumus. Vidisti plenam confessionem,vidisti latronem in cruce suis renũciasse peccatis? Dic nanque,ait,tu iniquitates tuas prior, vt iusti-
Esa.43.d ficeris. Nullus impulit,nullus necessitate cõstrinxit,sed ipse sponte sua peccata publicabat, dicẽs: Nos quidem iuste, digna enim his quæ fecimus passi sumus, iste au-
Luc.23.e tem nihil tale fecit: & postea ait: Memento mei in regno tuo. Non est ausus dicere,memento mei,nisi confessione peccati sarcinam remisisset. Inspice quantum præstat confessio. Confessus est,& paradisum patefecit, & totam confessus fiduciam meruit, vt regnum post latrocinium postularet. Vides quantorum bonorum nobis materia crux est? Die mihi,regnum commemoras, quid enim regni vides? claui, & crux est quod inspicis. Sed ipsa crux,inquit,regnum est,& ideo eum regem nomino, quia crucifixum inspicio. Imperatorum est pro omnibus mori, & regis optimi pro communi vtilitate
Ioan.10.b nunquam recusare suppliciũ. Ipse dixit,quia pastor bonus animam suam ponit pro ouibus suis. Et ideo imperator bonus animam suam pro his quos regit,offerre festinat. Quoniam igitur animam suã pro nobis posuit, ideo eum imperatorem voco. Memento mei in regno tuo. Vidisti quòd crux regnum est: volo & alia ratione cognoscas. Crucem solam non reliquit in terra, sed secum eam leuauit ad cœlum. Sed ais,hoc vnde demonstratur? Et ideo audi,quòd cum ipsa veniet,cum ipsa secundam glorioſam suam præsentiam faciet, ideo glorioſam crucem nuncupaui. Sed videamus si cum cruce veniet, & hoc firma probatione monstrandum est. Si
Matt.13.e dixerint,ecce in promptu est Christus, ecce in deserto est,nolite ire:de secundo eius glorioso dicens aduentu, propter pseudoprophetas,propter Antichristũ, vt nullus errore confusus,cum Christum esse arbitretur, quia Christum ille præueniet:& ne pastorem quærẽs, lupum incurras,ideo pastoris aduentus signa prædico, vt quia prior eius aduentus clàm, & latenter ostensus est:ne & futurum talem arbitreris, signum tibi futurum mõstrauit:& ille ideo fuit latenter aduentus, quia venit quod perierat quæsiturus. Secundus autem non ita est. Nam quemadmodum exit coruscatio ab Oriente,& videtur *Matt.24.c*
vsque ad Occidentem:sic erit aduentus filij hominis,& subito ab omnibus videbitur,vt nullus interroget,vtrũ hic,aut illic Christus est. Et sicut coruscatione flammãte superfluũ est de coruscatione requirere: sic post præsentiam requirere nõ necessarium est,si venit Christus, sed vtrum cũ cruce veniet,requiramus. Non enim hãc quæstionem aliquando obliuione prætereo. Et audi: Tunc,inquit,tunc quando veniet, sol obscurabitur, & *Ibidem.*
luna non dabit lumen suum. Tanta enim lux ipsius luminis prælarescet, vt eius radiis lumina clara vincantur. Tunc & stellæ cadent, & tunc signum videbitur fi- *Ibidem.*
lij hominis in cœlo. Vidisti gloriam signi,id est crucis, Solis lumen reddetur obscurum,lunę non dabitur gratia,sed illud lumen radiabit,& lucebit. Et sicut imperatorem regalis pompa præcedit, & militaris ordo,præeundo vexilla humeris portare cõsueuerunt, & his eius declarabitur aduentus: sic domino de cœlo veniente angelorum cœtus, & archangelorum multitudo illud signum portant humeris excelsis, & regalem nobis aduentum nunciant: tunc mouebuntur virtutes cœlestes, & angelos tremor apprehendet, & vbique multa formido. Et cur angeli trement? Nũquid & illi iudicio tenebuntur? Non,inquam, sed sicut vehemẽtem iudicem cognoscent: non tantum rei,nec solum conscij,sed & circunstantes innoxij, terrentur constantia iudicantis: sic & tunc natura nostra excipiente sententiam cœlestis examinis, etiam hi qui nulla mala conscientia præparantur, nimia terrebuntur formidine. Sed cur cum cruce veniat videamus, scilicet vt hi qui eum crucifixerunt,suæ sentiant dementiæ cæcitatem:& ideo impudentiæ eorum signum portatur. Ideo propheta ait: Tũc *Matt.24.c*
lamentabuntur tribus terræ, videntes accusatorem, & agnoscentes peccatum. Et quid mirum est, si crucem portans aduenier,quando & vulnera corporis ipsa demonstrat? Tunc enim,inquit,videbunt quem compun- *Zach.12.e*
xerũt. Et sicut post resurrectionem, Thomæ voluit diffidentiam commutare, & illi clauorum loca monstrauit, & laterum vulnera declarauit, & dixit: Mitte ma- *Luc.24.f*
num tuam, & vide quoniam spiritus carnem & ossa nõ habet. Sic & tunc ostẽdet vulnera, crucémque demonstrabit, vt istum ostendat illum esse qui fuerat crucifixus. Nec tãtum de cruce,sed & de verbis ipsis eius possimus agnoscere pietatem. Nam crucifixus cum ei insultaretur,cum irrideretur,cum inculcaretur,dicebat: Pater,dimitte eis peccatum, non enim sciunt quid faciũt. *Luc.23.e*
Et crucifixus pro eis qui crucifixerũt orabat, & illi quidem dicebant: Si filius dei es, descende de cruce. Sed *Matt.27.c*
ideo de cruce non descendit, quia filius dei est. Nam ideo venit, vt pro nobis crucifigeretur. Descende de cruce,& credimus,inquiunt. Verba sunt ista composita excusationis ac diffidentiæ. Nam maiora eis mirabilia demonstrauit, quando sepultus imposito lapide surrexit, quando mortuum cunabulis alligatum Lazarum *Ioan.11.f*
post quatriduum resuscitauit. Et illi quidem dicebant: Si filius dei es, libera te: iste autem omnia sustinebat,vt illos liberaret qui crucifixerunt, dimitte eis peccatum, quia nesciunt quid faciunt. Quid ergo dimisit illis? Peccatum dimiserat, si illos pœnituisset. Nam si illis non concederet peccatum, nec Paulus post Ecclesiæ persecutionem apostolus extitisset, nec tanta multitudo Iudæorum credidisset, Et quia ingẽs numerus Iudæorum credidit,audi quid dicunt Paulo apostolo: Vides frater *Act.21.d*

quot

quot milia Iudæorum sunt, qui crediderunt? Imitemur igitur dominum, & pro inimicis nostris oremus. Et iterum de hac admonitione tractabo. Nam & quinque diebus de hac causa, meus ad vos sermo prolatus est: nō quia resipuistis quæ dicuntur, sed quia spero vos assidua commonitione meliores efficere. Et si quis tumidi pectoris inuenitur, si quis ad sedandas inimicicias durus est, dierum saltem sanctitate moueatur. Verecundia tēporis erubescat, & iram suam inimico concedat, imitare dominum deum tuum. Clauis fixus in cruce pendebat, & pro inimicis qui eum crucifixerunt, habuit cum patre sermonem. Sed dicis: Quemadmodum potero imitari? Mihi crede, hoc imples facile. Nam si non po- *Matth.11.*
teras, non diceret: Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. Si erat imitari impossibile, nec Paulus dice- *1.Cor.11.d*
ret: imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Si nō vis dominum imitari, saltem Stephanum apostolum imitare, qui dominum imitatus est. Nā sicut Christus dissimulata cruce, contemptis clauis, suisque despectis iniuriis, patrem pro Iudæis exorabat: Sic & seruus Stephanus lapidum iactationibus occupatus, iniquorum circundatus insidiis, confractis omnibus membris sauciatus, corporis dolore contempto pro lapidantibus de- *Act.7.g*
precabatur, & pro inimicis orabat, dicens: Domine, ne statuas eis hoc peccatum. Audisti verba domini, audisti verba serui, audisti verba filij, audisti verba aposto- *Luc.23.e*
li. Ille ait: Pater, dimitte eis hoc peccatum, non enim sciunt quid faciunt. Iste ait: Domine, ne statuas eis hoc peccatum. Et non verbis tantum, sed nimia cum affectione deprecabatur. Et ideo efflexis genibus eius cum lapidabatur, orabat. Vis & alterum seruum, qui maiora *2.Cor.11.f*
sustinuit, demonstremus? A Iudæis, Paulus inquit, ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, nocte & die in profundo maris fui. Et post hæc orabat pro fratribus suis, pro cognatis secundum carnem. Vis & alterum non de nouo, sed de veteri testamento cognoscere? Nā hoc plus admirationis affert, quòd vbi inimicus amare *Exod.21.c*
non iubebatur, sed oculum pro oculo, dentem pro dēte, & vbique tali onere, pro vindicta, apostolica philosophia gerebatur, & audi: Moses dilapidatus à Iudæis, *Exo.32.g*
sæpiusq; contemptus, quid ait? Si dimittis eis peccatum, dimitte: sin autem, & me dele de libro quem scripsisti. Vides singulos alienam incōmoditatem suæ saluti prę-ponere? Nihil peccasti, & cur particeps desideras esse supplicij? Cur pœnæ cōiunctus? cur tribulationi socius? cur effectus detrimenti consortium? Quam iucunditatem, quid beneficij, cum alij puniuntur, sentire possum? nec fructum meæ commoditatis agnosco, cum tenentur alij laceratione supplicij. Suffecerant quidem ad e- D
mendationem nostræ mentis exempla prolata: sed vt firmius corrigamus, alium quoque huius philosophiæ præcepta seruasse monstrabo. Beatus ille & mansuetus Dauid, cum exercitus suus immanitate quadam fuisset ereptus, & filius eius Absalon contra patrem tyrannidem exercere voluisset, cum postea deus cōtra eos fuisset iratus, & Dauid vidisset angelum framæam inferē- *2.Reg.11.d*
tem, & plaga vniuersos deperire, ait: Ego pastor peccaui, & ego pastor malum feci: fiat super me manus tua, & *Ps.34.c*
super domum patris mei. Vidisti vbique omnium communem philosophiam? Et alter quid gesserit percipe, vt abundanti corrigaris exemplo. Samuël propheta sustinuit iniuriam Iudæorum, remotus ab aliis est, & dum *Reg.8.b*
deus illi solatium voluisset afferre, ait: Non te exprobrauerunt, sed me. Et ille qui exordinatus fuerat, qui cō temptus, ait: Mihi absit peccare, intermittēdi orare pro A vobis dominum. Peccatum arbitratur minus pro inimicis orare. Christus dicit: Pater, dimitte illis peccatū, non enim sciunt quid faciunt. Stephanus dicit: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Paulus ait: Optabam *Rom.9.a*
anathema esse ego ipse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secūdum carnem. Moses dicit: Si dimittis illis peccatum, dimitte: sin autē, & me dele de libro quem scripsisti. Dauid ait: Fiat manus tua super *1.Reg.12.d*
me: & super domum patris mei. Samuël ait: Mihi absit peccare, intermittēdi orare pro vobis dominum. Quā igitur veniam mereri poterimus demum, si tantorum seruorū de veteri, atq; nouo testamento non imitamur exēpla, vt pro nostris inimicis oremus? Si forsitan aliud facientes, contra inimicos oramus. Nolite fratres, nolite deprecor. Nam quanto plura sunt exempla quæ diximus, tāto imitationis merces augetur. Melius est pro B inimicis, quàm pro amicis orare. Nec enim tantum nobis præstat pro amicis oratio, quātum pro inimicis deprecatio. Si diligitis, inquit, eos qui vos diligunt, nihil *Luc.6.e*
magnum facitis: etenim publicani hoc faciunt. Vt sciatis quia si pro amicis oramus, nōdum publicanos vicimus. Sed quando diligimus inimicos, deo inquantum possumus similes sumus, qui Solem suū oriri facit super *Matt.5.g*
bonos & malos. Igitur domini imitatores simus. Estote nanq; ait, similes patri vestro, qui in cœlis est, vt & cœ- *Ibidem.*
lorum regna mereamur, per Christum dominum nostrum, cui est gloria in secula seculorum, Amen.

De cruce & latrone, homilia,
Incerto interprete.

HOdie incipiam charissimi de crucis trophæo prædicare, & honoremus hanc diem, magis autem coronemur, celebrantes hunc diem. C
Nec enī ex verbis nostris honorificatur crux, sed ex fideli nostra cōfessione coronas merebimur crucis. Hodie crux fixa est, & seculum sanctificatū est. Hodie crux fixa est, & dæmones dispersi sunt. Hodie fratres crux fixa est, & mors subuersa est. Hodie crux vicit, & mors victa est. Hodie diabolus vinctus est, & homo solutus est, & deus glorificatus est. Hodie apud Iudæos terra contremuit, & apud nos orbis terræ firmatus est. Hodie apud Iudæos, quia mente audaci contra deum vadunt, petræ scissæ sunt. Hodie amabilis deo pietas vniuersum consuit orbem. Decebat enim quæ pietatis erant coniungi, ea autem quæ infidelitatis disiungi, sicut & Dauid dicebat: Disrupti sunt, & non sunt compuncti. Hodie apud Iudæos ab hora sexta, vsque ad ho- *Ps.34.c*
ram nonam sol obscuratus est. Non enim ferre poterat æther iniuriam creatoris. Retraxit radios suos, ne videret impiorum facinora: non quòd deitatem iniuria tāgeret, sed quia quæ audaci superbia fiebant, in contumeliam eius reputabantur. Hodie apud Iudæos tenebræ sunt, apud nos autem nox in diem conuersa est. Etenim pietati hoc proprium est, vt in tenebris fulgeat: impietas autem etsi in lumine fuerit, tenebrescit. Fidelibus nox in diem mutatur, infidelibus autem etiam ipsa lux tenebrescit. Et de fidelibus quidem scriptura dicit: Quia tenebræ non obscurabūtur à te, & nox sicut dies *Ps.138.b*
illuminabitur. Infideli autem & dies in noctem mutatur, dicente scriptura: Palpabunt sicut cæci parietem, & *Iob 5.c*
ambulabunt in meridie, sicut in medio noctis. Hodie Adam eiectus est de paradiso, & hodie latro in paradisum ingreditur. Exiit fur, & introiit fur: exiit prēuaricator, & ingressus est latro: exiit contemptor verbi, & introiit confitens verbum: exiit contemnens salutem, &

introiit

Universidad de Deusto
Biblioteca

introiit de cruce mercatis ſalutem. Scio & antè me dixiſſe de latrone,ſed habet diuerſas intelligẽtias dei ſermo. Iſte latro de ligno mercatur ſalutem,hic latro furatur cœleſte imperium. Vim facit maieſtati,non virtute propria,ſed fide vincens. Ipſius domini vox eſt: Regnũ *Matt.11.b* cœlorum vim patitur,& violẽti diripiunt illud. In cruce duo latrones,imago Iudæorum,& gentilium. Latro qui pœnitet, imaginem obtinet populi ex gentibus cõgregati,qui prius in errore ambulauerat, & poſt hoc veritatem agnouit: imaginem vero latro ille obtinet Iudæorum,qui vſque in finem perſeuerat latro,& vſq; ad tempus quidem crucis viam malignitatis ierũt: crux autem diuiſit vtrunque. Viam nanque cæcitatis,& perditionis,qui non credidit ingreſſus eſt: viam autem ſalutis,qui credidit,ingreſſus eſt: viam ſalutis,qui credidit, adeptus eſt. In cruce didicit latro differẽtiam viarum: *Pſal.1.b* Quoniam nouit dominus viam iuſtorum,via autẽ impiorum peribit. Et vide dei iuſtum iudicium,vt dicas & *Pſal.118.s* & tu cum propheta: Iuſtus es domine, & rectum iudicium tuum. Propter vnum peccatum dãnatur Adam, & propter vnam fidei vocem latro ſaluatur. Vnũ peccatum eiecit illum, & vna iuſticia introduxit iſtum: & latro habitator factus eſt paradiſi. O admiranda rerum materies. Nec Abrahæ data eſt per vocem repromiſsio paradiſi. Hæreditauit quidem per fidem,repromiſsionem autem paradiſi nemo ante latronem accepit. Hic autem perſcrutans diligentius vetus teſtamentum, & nouum, nullum ante latronem inuenies repromiſsionem paradiſi meruiſſe, non Abraham, non Iſaac, non Iacob, nec Moſem, nec prophetas, nec apoſtolos, ſed ante omnes reperies latronem. Audi igitur dominicã *Luc.23.f* vocem: Amen amen dico tibi,hodie mecum eris in pa- *Gene.12.a* radiſo. Vocauit quippe deus Abraham, dicens: Exi de terra tua,& de cognatione tua. Et non dixit illi: Hæreditatem capies paradiſi: ſed, veni in terram quam mon *Ibidẽ.22.a* ſtrauero tibi. Et Iſaac quidem typum Chriſti portauit, *Exod.20.a* & Iacob colluctatus in figura cum deo eſt. Et Moſes legem accepit, & per repromiſsionem audiuit bona terræ manducaturum ſe eſſe,ſi legem domini dei ſui cuſtodiſſet: & nuſquam repromiſsio paradiſi ante latronem. Neceſſariũ eſt ergo quærere,cur huic ante alios,& ante tales viros fide digniſsimos potiſsimũ repromiſit. Credidit Abraham deo,ſed credidit illi de cœlis loquenti, & per ſanctos angelos ſermonem proferẽti, & de propria authoritate legem danti. Credidit & Eſaias,ſed in *Eſa.6.c* gloria conſiſtenti: Vidi enim,inquit,dominum ſedentem ſuper thronum excelſum & eleuatum. Credidit & Ezechiel,ſed & ipſe dominum ſuper Cherubin cõtemplatus eſt. Crediderũt reliqui prophetę,ſed diuerſo modo dominum gloriæ intuẽtes, ſicut videre poſsibile humanæ erat naturæ. *Exod.19.c* Credidit,ſicut dixi,& Moſes,ſed de medio ignis loquenti,& in tubę clangore,& in tonitru quæ & infidelem poterant prouocare. Hęc autem dico, non vt ſanctis derogem,abſit: ſed propter eum qui ſolus per verbum meruit paradiſum: iſte ergo vidit ſaluatorem, non ſuper throno regali, non adorari in templo, non loquentem de cœlis, non per angelos diſponentem: ſed in pœna ſociatum latroni videt in tormẽtis,& tanquam in gloria adorat. Videt in cruce,& rogat quaſi in cœlis ſedentem: videt cõdemnatum, & re- *Luc.23.c* gem inuocat,dicens: Domine,memento mei, cum veneris in regnum tuũ. Crucifixum vides, & regem prædicas: in ligno pendere cernis,& cœlorum regna meditaris. O admiranda latronis conuerſio. Nunquid nam ſcripturas legiſti ab iniquitate nõ ceſſans? Nunquid nã prophetas audiſti homicidia exercens? Nunquid nã diuinum audiſti ſermonem, quando ad cædem gladium acuebas? Vnde eruditus es talia philoſophari de Chriſto? Iudæi crucifixerunt,qui nouerunt legem, & prophetas legerunt: & tu horum ignarus deum vocas condẽnatum, & adoras crucifixum. Quis te erudiuit ô latro talia de eo dicere? Nõ me,inquit,lex docuit,ſed ſol occultans lumen ſuum. Vidi quidem crucifixũ,ſed terræmotum ſenſi, & propter parricidas Iudæos elementa indignantia intellexi. Et petræ quidem ſcindebãtur,& corda hominum non metuebãt. Sciſſæ ſunt petræ,diſruptum eſt velum templi, & Iudæorum ſecreta patuerunt. Et hoc velum quidem erat, ſed precioſiſsimum, quod in diebus celeberrimis ſuſpendebatur,precioſiſsimum valde de purpura, & byſſo, & cocco, & auro, & ſerico, & hyacintho contextum: in illo enim tempore crucis,terra mota eſt,ſol fugit,* petrę ſciſſæ ſunt,velum diſruptum eſt,monumẽta patuerunt, & ſicut gloria domus eſt, vbi velum pendet habitãte intrinſecus domino domus,ſic ignominia templi eſt vnde receſsit ſpiritus ſanctus: poſtquam enim impias in filium dei intulerunt manus,iniuria deo facta eſt, qui habitabat in templo: & ideo recedente domino,deſerta remãſit domus, ſicut ipſe dixit: Ecce relinquetur domus veſtra deſerta. *Luc.13.g* Egreſſo rege gloriæ,diſrupta ſunt ſymbola regni,aperta ſunt monumenta,& ſurrexerunt mortui, & intrauerunt in ſanctam ciuitatem, vt inexcuſabilem relinquerent cauſam,& domini reſurrectio firmaretur. Si filius *Matt.27.e* dei es, deſcende de cruce, & credimus tibi. Conſidera nunc vocem filiorum diaboli,quo modo imitãtur vocem paternam. Diabolus dicebat: ſi filius dei es,mitte te *Matt.4.a* deorſum. Et Iudæi dicũt: Si filius dei es,deſcẽde de cruce,& credimus tibi. Pariter crucifigũt latrones,non tãquam inimici latronum, participes enim erant ſceleris eorum,ſed vt infamarent dominum ſuum: quia nõ ſine cauſa crucifixus ſit,ſed quaſi qui facinoroſus inuẽtus ſit, non tacuit Eſaias tragœdiæ huius narrationem,dicẽs: Ob iniquitatẽ populi ductus eſt ad mortem, & cũ ini- *Eſa.53.c* quis deputatus eſt,hoc eſt,cum latronibus: quibus ideo ſociarunt Chriſtum, vt macularẽt domini paſsionem. Vt ſciatis quia non oderant latrones, audi Pilatum dicentem: Quem vultis dimittam vobis,Ieſum an Barab- *Matt.27.c* bam? qui propter homicidiũ in vinculis tenebatur. Et illi dixerunt: Dimitte nobis Barabbam. Latrones petierunt latronem,dominum autẽ crucifixerunt. Non virtute ſua vincentes, ſed vt diſpenſationis, & prophetiæ impleatur voluntas. Dicit illis Pilatus: Regem veſtrum crucifigam? At illi dicebant: Nos non habemus regem, niſi Cæſarem. Abnegauerũt dei regnum,& traditi ſunt regno Romanorum: quia quod habuerunt,non intellexerunt: ideo quod petierunt,acceperunt. Coronauerunt crucifixum ſpinis,obtulerunt ei fel & acetũ. Et hęc ipſa futura olim prædixerat Moſes, dicens: Generatio *Deut.32.c* praua,& exaſperans hæc domino retribuiſti? Et qui de- *et Pſal.77.a* derat manna in deſerto,huic tu fel offers? & qui de terra tibi delicias produxit, tu illi ſpineam imponis coronam? Ideo clamat Eſaias, dicẽs: Suſtinui vt faceret vuã, *Eſa.5.a* fecit autem ſpinas. Dicunt Iudæi: Sanguis huius ſuper *Matt.27.e* nos,& ſuper filios noſtros: illis ad cõdemnationem, nobis autem ad iuſtificationem. Sanguis Chriſti illis ad mortem, nobis vero ad vitam. Non eſt enim ſanguis Chriſti deterior Babylonio igne. Ille ſcit ſanctorum in *Danie.3.e* camino honorare corpora, & Chaldæos comburere: quãto magis ſanguis ille precioſiſsimus ſcit perdere incredulos,& ſaluare fideles? Decuit enim ſplendorẽ crucis obcæ-

* non fuiſſe.

cis obcecare infideles,& illuminare credentes:sola enī Christi crux est,quæ dissoluit tenebras,& regnū dęmonum dissipauit, & omnes terrores malignātium abstulit,crux sanctitatem prouidit,crux nobis sol iusticię facta est, vt illuminati misericordia eius, glorificemus patrem & filiū,& sanctū spiritū in secula seculorū,Amen.

De cruce dominica,homilia,Incerto interprete.

QVid dicam? quid loquar? quod vobis nomen impono? Oues an pastores? nautas an gubernatores?discipulos an magistros?quemadmodum zelum vestrum igneū admirabor? Oues vos vocabo,etenim estis quieti,& mansuetudine pleni: pastores vos dicam,etenim vestrum estis dominū imitantes:nautas appellabo, nam & estis experimento multo tempestiuam hyemem sustinentes:gubernatores vos dicam, etenim estis sicut peritissimus gubernator artificij argumento tempestiuæ asperitatis effugiens molē, & integram ad tranquillum portum deducens nauem: sed discipulos vos,& vocabo,& hoc quoque estis parati ad obedientiam: sed magistros vos dicam, etenim estis: mihi enim non pigrū est sæpius totius mundi vos vocare magistros. Quid ergo dicam, aut quid loquar? qualiter vos vocabo? oues, an pastores? nautas,an gubernatores?discipulos an magistros? aut quo modo zeli vestri exaltabo præconia?Quid ergo dicemus?hodie volo mensam vobis apponere spiritalem, non corpus reficientem, sed animam lucidantem: talis etenim est mensa spiritalis, non sicut illa, quæ ventrem onerat,& obtūdit animam:sed sicut ille, qui cum mirum aliquid comederit, odorem suauitatis eructat: sermo enim est spiritalis,& non solum semetipsum odore replet bono, sed & proximos suos replet suauitatis dulcedine: extendite vosmetipsos,verbū enim proferre volo: & in morem natantium, qui se ē naui pelagi profundo committunt,& deorsum ambulantes concham, in qua margarita latet, perquirunt:ita & nos habentes pro naue Ecclesiam,pro gubernaculis crucē,pro gubernatore Christum, pro prora patrem, pro vento spiritum sanctum, pro velo gratiam,pro nautis apostolos,pro nauigantibus prophetas, pro mari vetus testamentum & nouum. Committamus nos pelagi profundo ad perquirēdum in scripturis diuinis mrrgaritam latentem. Parate animos vestros, & tota intentione mentis, quæ dicuntur audite. Cupio enim in hoc sanctarum scripturarum profundum descendere,& inde vobis proferre preciosissimam margaritam: nolite quæso,negligenter audire. Scriptum est enim: Ne miseritis margaritas meas ante porcos, & ne detis sancta mea canibus. Cum autem porcos audis & canes charissime, ne de brutis animalibus æstimes dici. Porci enim sunt,qui vitam suam cœnosæ libidini, & voluptatibus seculi manciparunt: Canes vero omnes hæretici, qui contra creatorem suū blasphemiarum extendunt eloquia: facite ergo vos dignos ad suscipiendum precioßissimam margaritam, quam vobis apponere cupio. Sicut enim agricola peritissimus non incassum seminat, sed prius iungit boues, & aratrum ducit, & scindit terram, & spinas eradicat: & sic demum committit semina sua, vt cum descenderit de cœlo pluuia,commendata terra confoueat semina:quæ non statim producit spicam, sed hyeme in terra manet,& verni temporis suscepta pluuia, & Solis calore confota,erumpit in spicam: & sic apta fit ad metēdum, & triturata horreis reconditur: ego autem non hyemem,non ver opto, non Solis radios, nō imbrem, neque boues iungam, nec aratrum traham, neque perscindam,neque spicas euellam, sed hodie seminabo, & hodie metam: nō operabor irrationabilem terram,sed rationabilem:non insensibilem,sed sensibilem: nō exanimem, sed animam habentem, & beatus ego huiusmodi terræ agricola deputabor. Tūc enim beatus sum, quando in aures audientiū loquor. Scriptum est enim: Beatus qui loquitur in aures audientium,quia scriptura inobedienti mortem comminatur. Beatus ergo ego, beati vero & vos: nam & dominus Iesus in Euangelio discipulis suis dicit: Beati estis,si verbum meum seruaueritis.Extendite ergo vosmetipsos,& intenta aure quę dicuntur audite: volo enim quasi quandam comparationem ostendere. Fingamus deum quasi hominem sedentem in excelso montis vertice,& exinde prospiciētem vniuersum mare,nauesque transeuntes, aliam quidem velificantem, & tempestatem violentam patientem ventorum, sed gubernatore peritissimo regente vndarum moles huc illúcque diuidentem, illæsam in portum deducere nauē: aliis autem prospero cursu rectam viam pergentibus, aliis vero naufragium sustinentibus, & paucis exinde hominibus adiumento axis alicuius ad littus euadentibus, aliis vero morientibus: ita est & deus omnia prospiciens.Quando autem dixero deum sedentem in excelsis, vbique eum credite esse præsentem. Nec enim locorum distantia retardatur: cum ipse sibi sit locus, & ipse omnia capiat, capiat autē eum nihil. Quī enim capacitas potest incorporalē ferre naturam,immobilem, & sine fine & inuestigabilem, & inconuertibilem, & incomprehensibilem? quæ omnia deus est. Sic oportet nos credere de deo:hæc enim est nostra salus. Hæc est autem æterna vita, vt cognoscāt te solum verum deum,& quem misisti Iesum Christum.In hoc nanque capitulo reprehendere nos ingrati hæretici volunt,qui legentes non intelligunt,quæ legunt.Christum autem cum audieris charissime,non solummodo deum putes, sed deum & hominem crede. Scio nāque esurisse Christum, & scio Christū de quinque panibus, & duobus piscibus satiasse quinque milia hominum,exceptis paruulis,& mulieribus. Scio Christum sitisse, scio Christum super aquas pedib° ambulasse,scio Christum mortuum, & scio Christum mortuos suscitasse,scio Christum Pilato adstitisse, & scio Christum ad dexteram patris consedisse,scio Christum lapidatum,& scio Christum ab angelis adorari. Et quædā quidem refero deitati, quædam autem assigno humanitati:quia noui Christum de Maria natū,& scio Christum ante omnia secula genitū, & apud deum semper deum esse verbum.Glorificemus ergo Christum Iesum murū inexpugnabilem, fundamentū quod supra petrā fundatū est.Ipse enim dicit Petro:Tu es Petrus,& super hanc petram fundabo ecclesiam meam: & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Sic beatissimus Paulus dicit: Fundamentum autem nemo potest ponere præter id quod positum est,quod est Christus Iesus. Rogo ergo dilectionem vestram, vt in hac vita positi exhibeamus nos irreprehensibiles,inuicem sufferentes,inuicem instruentes. Non est enim regnum dei esca,& potus,& diuitiæ,& iactantia,sed pax, & gaudium in spiritu sancto.Timeamus nanque iudicij seueritatem,& pœnam gehennæ. Nō ergo demus locum diabolo,sed resistamus ei, Nō enim est nobis pugna aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principatus, & potestates aduersus mundi istius peruersos spiritus.Festinemus ergo effugere æternam pœnā.Nec enim propter nos pœna facta

Matt.7.a

Ioan.15.c

Ioan.17.a

Matt.14.

Matt.16.c

1.Cor.3.c

Roma.14.c

Ephe.6.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

na facta est, vt in ipsam mittamur, sed vt liberemur ex ipsa. Talem enim habemus deum amatorẽ generis humani: misericordem atq; clementem, qui nos ad se cõuersos de gehenna liberat. Testificatur nanq; Dauid, dicens: Deus iudex iustus, fortis & patiens, nũquid irascetur per singulos dies: Nisi conuersi fueritis, gladiũ suum *Psal.7.c* vibrauit, & arcum suum tetendit, & parauit illum, & in eo parauit vasa mortis, sagittas suas ardoris operatus est. Hæc autẽ deus non vt nos iudicet, sed vt soliciti simus, & præcepta ipsius obseruemus. Quòd si contemnimus, inexcusabiles sumus. Nam etsi voluisset nos perdere, nõ vtique proprium pro nobis fudisset sanguinem. Mortuus est ergo, vt tibi immortalitatem donaret: esuriit, vt te sua carne satiaret: sitiuit, vt te proprio potaret sanguine: super asinum sedit, vt te super Cherubin sedere faceret: baptizatus est, vt te illuminaret: alapis cæsus est, vt te à seruitio liberaret: viator factus est, vt te sine B labore faceret: nauigauit, vt te sine timore redderet: ex muliere natus est, vt præuaricationẽ Heuæ deleret: homo appellatus est, vt te deum vocaret: filius hominis dictus est, vt te in filium adoptaret dei. Accepit quæ erant nostra, & dedit nobis quæ erant sua. Orauit vt te fidelẽ *Ioan.17.a* faceret. Sicut dicit super Lazarum: Pater, glorifica filiũ *Ibidẽ.11.c* tuum, vt & filius tuus glorificet te. Et venit vox de cœlis, dicens: Glorificaui, & iterum glorificabo. Scio quoniam semper me audis, sed propter turbam adstantem dixi: vt omnes credant, quia tu me misisti. Si quid igitur sustinuit, non propter semetipsum, neque propter patrem suum, sed vt saluaret per crucem genus humanũ. Et si nosse desideras charissime virtutem crucis, & quãta possum ad eius laudem dicere, audi:

Crux spes Christianorum.
Crux resurrectio mortuorum.
Crux cæcorum dux.
Crux desperatorum via.
Crux claudorum baculus.
Crux consolatio pauperum.
Crux refrænatio diuitum.
Crux destructio superborum.
Crux male viuentium pœna.
Crux aduersus dæmones triumphus.
Crux deuictio diaboli.
Crux adolescentum pædagogus.
Crux sustentatio inopum.
Crux spes desperatorum.
Crux nauigantium gubernator.
Crux periclitantium portus.
Crux obsessorum murus.
Crux pater orphanorum.
Crux defensor viduarum.
Crux iustorum consiliarius.
Crux tribulatorum requies.
Crux paruulorum custos.
Crux virorum caput.
Crux senum finis.
Crux lumen in tenebris sedentium.
Crux regum magnificentia.
Crux scutum perpetuum.
Crux insensatorum sapientia.
Crux libertas seruorum.
Crux imperatorum philosophia.
Crux lex impiorum.
Crux prophetarum præconatio.
Crux annunciatio apostolorum.
Crux martyrum gloriatio.

A Crux monachorum abstinentia.
Crux virginum castitas.
Crux gaudium sacerdotum.
Crux ecclesiæ fundamentum.
Crux orbis terræ cautela.
Crux templorum destructio.
Crux idolorum repulsio.
Crux scandalum Iudæorum.
Crux perditio impiorum.
Crux inualidorum virtus.
Crux ægrotantium medicus.
Crux emundatio leprosorum.
Crux paralyticorum requies.
Crux esurientium panis.
Crux sitientium fons.
Crux nudorum protectio.

B Nuditatem autem cum dixero, nõ corpoream æstimes, sed infidelitatis pœnam. Cum autem Christo crediderit, vestitus inuenietur, dicente Paulo: Quicunque *Galat.3.d* in Christo baptizati estis, Christum induistis. Christum autem cum audieris, deum & hominem intellige. Hæc eadem sæpius dico, & dicens nõ cessabo: mihi enim nõ pigrum dicere, vobis autem tutum est. Volo enim vos omnes doctores fieri. Christus dictus est ab vnctione *Christus, vnde, & quot appellationibus vocetur.* nomen deriuans: Iesus dictus est homo dominicus: verbum dicitur, quia de deo est dei verbũ: filius, quoniam de patre: vnigenitus, quoniam solus de solo: deus, quoniam creator. Audi nanque Ioannem dicẽtem: In principio erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus *Ioan.1.a* erat verbum, hoc erat in principio apud deum: omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est. Vides quoniam hic est, qui verbo cœlũ ex-
C tendit, & vario stellarum ornauit decore: & extendit cœlum, quasi vestimentum: hic est qui Soli tantum luminis, gratiam dedit, hic est qui lunæ decorem imposuit, hic est qui terram super aquas fundauit, hic est qui diuersos eam iussit producere flores, & arborum diuersa genera, fontésque ebullire præcepit, flumina fluere, congregari lacus, marique imponens terminũ ex aquis quoque producere animantia, ventos spirare præcepit, montes statera appẽdens, nubibus moueri præcepit, diuersi generis animãtia procreauit. Quid autem de angelis dicam, de archangelis, de sedibus, de dominationibus, de Cherubin & Seraphin, principatibus & potestatibus, & temporibus, & annis & mensibus, & diebus, & horis? Et lumẽ, & tenebras, & quicquid illud est quod subsistit: nouissime autem hominem fecit ad imaginẽ *Gene.1.e* & similitudinem suam, & in paradiso posuit tanquam
D cultorem præcipuum. Videns autem humanum genus à diaboli superari malicia, voluit creaturam suam assumere, & quasi vnum hominem indui, & affigere illũ cruci, & sic vt per lignum crucis vniuerso generi salus oriretur. Elatus ergo diabolus, quia ipse quidem de cœlo corruerat, videbat autem Adam paradisi esse colonum, inflatus inuidia, induit serpentis imaginem: incorporalis enim cum esset, corporalibus loqui non poterat. Et dicit ad eum: O quàm speciosum lignum ad edendum, quòd si ex eo gustaueritis, eritis quasi dij. Seducta ergo Heua decepit virum suum. Cum autem de *Gene.3.b* interdicto comedissent ligno, apparuerunt ambo nudi. Tunc clementissimus deus dixit ad Adam: Adam *Ibidem.* vbi es? Nõ quòd ignoraret deus, sed post persuasionem diaboli, qui illi promiserat deitatem, & inuenit nuditatẽ, dicit ei: Vbi es? hoc est, de qua dignitate, ad quale deductus es dedecus? Quia manducasti de ligno scientiæ

boni

Universidad de Deusto
Biblioteca

boni & mali, remansisti homo: de quo præceperam tibi ne manducares, manducasti, ideoque prævaricatus es. Foliis autem ficus cooperti erant, peccati faciem obuelantes. Respondit Adam: Audiui vocem tuam deambulantis in paradiso, & abscondi me. Et dixit: Quid fecisti? Et ille dixit: Mulier quam mihi dedisti, ipsa me seduxit. Culpam propriam confiteri non vult, quippe qui ipse mandatum acceperat audiente compare. Et Heua interrogata dixit: Serpens mihi suasit. O Heua, viro te subiectam esse volui, non serpenti: cur mea præcepta contemnis, & serpentis audisti? Hæc autem causabatur sperates subtrahere sese à supplicio posse, & deus inquit
Gene. 3. c ad Adam: Maledicta terra in operibus tuis, spinas & tribulos generabit tibi: in sudore vultus tui manducabis panem tuum. Et ad mulierem dixit deus: In mœroribus paries filios, & ad virum tuum conuersio tua, & ipse tui dominabitur. Processit nanque ad serpentem sententia, dicens: Super pectus tuum repes, & terram manducabis cunctis diebus vitæ tuæ: tu eius obseruabis calcaneum, & illa tuum conseruabit caput. Cur autem serpentē maledixit, vt in pectore, & in ventre graderetur, & terrā manducaret omnibus diebus vitæ suę? Pectus maledixit, quia in ipso consistit cor, quod concupiscit malum. Ventrem verò nominauit, quòd per escam seduxit. Terram autem māducare omnibus diebus vitæ suæ, terrenos homines habebit subiectos, qui suæ obedierint volūtati magis, quàm præceptis dei. Acceperunt ergo tres sententiam, quoniā & tres sunt prevaricationem operati. Sicuti ergo prævaricatio per lignum, ita & salus per lignū. Pro his ergo omnibus gratias agamus deo per Christum dominum nostrum, cui est gloria in secula seculorum, Amen.

Diui Ioannis Chrysostomi episcopi Constantinopolitani de resurrectione homiliæ nouem.

DE fidei nostræ placitis, deq; gloria vnigeniti filij dei, pridem apud vos disseruimus, conuincentes & obturantes hæreticorum ora, qui gloriam illi detrahūt, & à genitore suo illum alienum natura dicunt. Hodie de moribus, deq; vita instituenda sermonem in medium afferre, & in genere admonere decreuimus. Imò sermo ille non tractabit solùm de moribus, sed & nostræ fidei decreta continebit. Paratus enim sum, vt ad materiam de resurrectione descendam. Quod sanè argumentum varium est, & copiosum. Nam & in his quæ fidei sunt nos dirigit, & vitam nostram componit, & diuinam prouidentiam ab omnibus calumniatoribus vindicat. Et quemadmodum cùm non creditur, vitam nostram subuertit, malisq; sexcentis implet, sursum deorsumq; factis omnibus: ita cùm creditur, prouidentiam multis rationibus adstruit, & nos ad diligentem virtutis curam promouet, viciáque magno studio expellit. Etenim, vt nulla illi virtutis cura est, qui resurrectionem non expectat, quique credit se non daturum rationem de his, quæ hic operatus est: sed opinatur res nostras tantùm intra angustos præsentis vitæ limites contineri, neque vltrà se extendere (quo modo enim virtutis vlla ei cura esset, qui nullam laborum retributionem sibi repositam expectat, neque peccare desinit? & quo modo à peccatis desisteret, qui nihil suppliciorum imminere suis malè actis credit, sed permittit sese fœdis concupiscentiis, & in nullum non peccandi genus ruit?) Ita & qui sibi persuadet futurum aliquando iudicium, & ante oculos statuit terribile hoc tribunal, & indeclinabiles expostulationes, & inappellabilem sententiam: is modis omnibus conabitur, vt studeat temperantiæ & æquitati, atque aliis virtutibus, & effugiat intemperantiam, temeritatem, omniáque alia vicia, atque ita vt possit magna virtute repellere eos, qui diuinam calumniantur prouidentiam. Enimuero sunt nonnulli, qui vbi viderint mansuetè, & castè, & iustè viuentes, inopia & calumniis premi, inuadi, comprehendi, vix necessarium victum habere, sæpe etiam morbo longo, & graui valetudine emacerari, & in summa, omni carere subsidio: & è diuerso maleficos & pollutos homines, planéque flagitiosos affluere diuitiis, deliciari, nitidis vestibus amiciri, clientulorum pompam post se trahere, in admiratione esse, magistratus agere, multa à regibus obtinere priuilegia, mox diuinam arguunt præsidentiam, & dicunt: Vbi nam prouidentia illa? aut, vbi iustum iudicium? sobrius & innocens malè habet, intemperans, & corruptus fœliciter agit. Et hic quidem admirationi est, ille verò ludibrio: hic variis fruitur deliciis, ille autem inops extremis pessundatur incommodis. At, qui de resurrectione bene senserit, & sapienter disputare nouerit, facilè quicquid id est blasphemiæ diluet, & illis tam stomachabundè disputantibus, dicet: Compescite linguam vestram, & aduersus deum, qui nos fecit, eam ne exacueritis. Non enim res nostræ in hac solùm vita durant, sed festinamus ad vitam aliam multò longiorem, imò finē minime habentem. Et ibi omnino pauper iste, qui iustè viuit, laborum suorum mercedem accepturus est: intemperāns autem & maleficus, maliciæ suæ, illiciteque voluptatis daturus est pœnam. Proinde, non à præsentibus solùm de diuina prouidentia sententiam feramus, sed à futuris. Præsentia certamen quoddam sunt, & labores, & stadium: futura verò, præmia, coronę, & brabia. Sicut ergo athletæ in theatro & in sudore, & puluere, & æstu multo, & laboribus & ærumnis pugnandum est: ita & iustum hic multa sustinere oportet, & ferre omnia viriliter, siquidem præclaras illic accepturus est coronas. Et si sunt nonnulli, quos perturbat impiorum fœlicitas: hi secum perpendant, quòd quemadmodum & latrones, & fures, & homicidæ, & piratæ priusquam ad iudicem trahantur, multis deliciis fruuntur, & ex aliena calamitate suam constituentes abundantiam, iniustisque opibus locupletati, quotidie inebriabantur: vbi autem iudicis sententiam audiuerint, omnium horum luent pœnam: Ita & illi qui scorta mercantur, & Sybariticas mensas instruunt, & supercilia surrigunt, & fastu pleni, pauperes opprimunt: quando vnigenitus dei filius aderit cum angelis suis, & sedens super thronum illum, orbem terrarum in medium adducet: tunc nudi, & animi sui splendore destituti adducentur, & nullum vel aduocatum, vel patronum habentes, absque venia in igneos fluuios proicientur. Quapropter neque hos beatos dixeris ob præsentes delicias, sed potius defle, & deplora ob futura supplicia: neque iustum illum miserum existimaueris, ob præsentem paupertatem, sed pro beato habe, ob subsequentes bonorum diuitias, & in tuo animo sermonem hunc de resurrectione implanta: vt si bonus fueris, & tenteris, probatior euadas, maiorémque alacritatem per spem futurorum accipias: sin malus, à malicia desistas, & continentior fias ob timorem futuri supplicij. Idcirco & Paulus de resurrectione nobis subinde verba facit, quemadmodum igitur & hodie audiuistis ipsum clamantem, & dicentem: Scimus enim, quòd si terrestre nostrum domicilium

Universidad de Deusto
Biblioteca

2.Cor.5.a lium tabernaculi huius dissoluatur, domum ex deo habemus non manufactam æternam, in cœlis. Imò cum his & superiora tractemus, & videamus quo modo in sermonem de resurrectione inciderit. Neq; enim simpliciter, neque fortuitò hanc nobis afferre solet doctrinā: sed quia simul docere vult quæ futura sunt, & athletas pietatis confirmare studet. Nunc quidem gratia dei multa pace fruimur, & reges piè viuūt, & principes veritatem agnouerunt, & populi & ciuitates, & gentes erroribus liberati, Christū omnes adorant. Tunc autem in principio prædicationis, cùm nuper pietatis semina iacta essent, magnum prælium erat, multiplexq; ac varium. Nam principes & reges, & domestici, & cognati, & omnes impugnabant fideles: & repugnante natura ipsa bellum oriebatur. Pater filium tradebat sæpe, & filiam mater, & clientulū patronus. Neque ciuitates solæ neque regiones, sed & domus nonnunquam in seipsas sectæ erant. Eratq; tumultus, qui nūc sæuiebat, atrocior quàm intestinum quoduis bellum. Nam facultates rapiebantur, libertas auferebatur, & vitæ periculum imminebat, non quòd Barbari in nos incursionem facerent, sed qui videbantur nobis præesse & dominari, peius erga subditos, quàm bellatores omnes affecti erant.

Hebr.10.f Et hoc declarat Paulus, ac dicit: Graue certamen afflictionum sustinuistis, idq; cum probris, & afflictionibus spectaculo fuistis omnibus. Etenim facti socij eorum, qui sic subuertebantur, vinculis meis compatiebamini, & direptionem facultatum vestrarum cum gaudio tu-

Galat.3.a listis. Ad Galatas autem dicit: Tanta passi estis frustra, si modò & frustra. Thessalonicensibus quoque, & Philippensibus, & in genere omnibus Paulus epistolas mittens, multa eiusmodi testatur, neq; hoc solùm erat graue, quòd foris frequens bellū gerebatur, & continuùm: sed quòd & inter fideles ipsos exorta fuerunt nonnulla scandala, & lites, & contentiones, & æmulationes: quæ

2.Cor.7.b & ipsa manifestat Paulus, dicens: Foris gladius, intus autem timor. Verùm, istucipsum bellum, an non atrocius erat, & subditis, & præceptoribus? profectò nō tantùm inimicorum insidias formidabat Paulus, quātùm domesticas, & quæ intra ecclesiam contingebant, ruinas, & transgressiones. Nā cùm apud Corinthios scor-

1.Cor.5. & 2.Cor.2.a tatus esset quidam, omni tempore illum lugēs perseuerabat, ita vt viscera sua disrumperet, & amare eiularet. Erat & tertium genus quoddam, non minus molestiarum quàm dictum est, fidelibus afferens, ipsa scilicet rerum natura, quæ frequētes labores, & sudores exigebat. Neque enim facilis & leuis erat via, ad quam illos ducebant apostoli: sed aspera & inexpedita, & quæ animā requirebat sobriam, & vigilem, & vndique diligētem.

Matt.7.b Propterea & Christus angustam & strictam ipsam vocauit. Neque enim viuere licenter & absque metu fas erat, sicut apud Gētes in turpitudine & ebrietate, & helluatione, & deliciis, & luxu: sed oportebat etiam frēnare irascentiam, & imperare illicitæ concupiscentiæ, & despicere opes, & conculcare gloriam, & superiorem esse inuidia, & inuidentia. Quæ qualem laborem requirunt, sciunt hi, qui cum illis quotidie certant. Quid enim dic oro, infestius illicita concupiscentiæ, quę, veluti rabidus canis in nos continuò insilit, & quotidie nos obturbat? Atque adeò opus est perpetuò vigilanti anima. Iam quid amarius ira? Et leuius quidē videtur non vlciscī eum, qui nos iniuria affecit, sed oportet & contristantibus benefacere, & scommatis nos incessentibus benedicere, & ne vllū quidem vnquam amarū verbum proferre. Quin & continentiam non in solis operibus, A sed & in cogitatione ipsa monstrare oportet. Nō enim solùm ab incontinentiæ opere, sed & à tali aspectu abstinendum est. Neq; ex formoso mulierum aspectu voluptas capienda: nam & ob talem contemplationē extremum supplicium irrogabitur. Cùm igitur & tantum bellum ab his, quæ foris: & tantus timor ab his, quæ intus: magnus quoque erat & labor in meditādis virtutibus. Accedit autē & quartum. Nam inexperti erant certaminis tanti, quod certandū erat: neque enim apostoli eos qui à progenitoribus suis pietatem exceperant, erudiendos sortiti sunt, sed educatos in nocendi libidine & deliciis, & ebrietate, & turpitudine, & intemperātia. Neque hoc parui momenti erat, vt difficilius redderetur certamē, quòd eam philosophiam neque superiora tempora, neq; parentes docuerant: sed tunc primùm ad huiusce modi certamina instruebātur. Cùm igitur tanta tunc esset certādi difficultas, Paulus, vt solaretur certantium laborem, subinde de resurrectione sermonem B mouebat: & non hac solum adhortabatur athletas, sed & suarum passionum enarratione: eaq; de causa antequam in sermonem de resurrectione incidat, suas passiones exponit, sic dicens: In omnibus premimur, at 2.Cor.4.b non anxij reddimur: laboramus, at non destituimur: persecutionem patimur, at non in ea deserimur: deiicimur, at non perimus. Quotidianas mortes commemorat, eo quòd quasi animati mortui quotidie ad mortē tradebantur: tunc ergo sermonem hūc de resurrectione mouit. Credimus enim, ait, quòd is qui suscitauit do Ibidem.d minum nostrum Iesum Christū, & nos per Iesum suscitabit, & vobiscū constituet: propterea malis non succūbimus, ait, maximam in certaminibus ipsis consolationem habentes, spem futurorum. Et non dixit ad ipsos, C propter quod ne succumbatis malis: sed quid ait? Propter quod non succumbimus malis. Declarat se quoque in continuis conflictationibus esse. Enimuero in olympicis certaminibus, athleta intra stadium certat, magister autem ludi foris considens, sermonibus affert auxilium, eatenusq; certantem duntaxat iuuat, quatenus acclamationibus, sermonibusq; valet: neque enim vlla ei lege permittitur, propius assistere & manibus illum adiuuare. At secus res habet in pietatis certaminibus. Idem enim est & athleta, & magister ludi: & idcirco non extra caueā sedet: sed ingressus ad certamina ipsa, firmat compugiles, dicens: Propter quod malis non succumbimus. Et non dixit, Propter quod malis non succūbo, sed malis non succumbimus, laudibus ipsos erigere volens. Sed quanuis homo noster externus corrumpitur, Ibidem. tantò tamen internus renouatur in dies singulos. Vide D quanta apostoli prudentia? Admonuit primùm eos ab afflictionibus, quas ferebant, dicens: In omnibus premimur, at nō anxij reddimur. Admonuit item à resurrectione Iesu: Nam qui suscitauit Iesum, & nos suscitabit. Nunc aliam quandam adhortandi rationem inducit. Quādo quidam homines plerique pusillo animo sunt, & infirmi, ac miseri, & resurrectionem docti despiciūt, & ob temporis longitudinē vacillant ac reciduntideo aliam illis ante resurrectionem constituit mercedem, ac retributionem. Et quæ nam illa? Tametsi externus homo noster corrumpitur, internus tamen innouatur in dies singulos. Externū hominem, corpus: internum, animam vocat. Et hoc ideo dicit, vt intelligas, quòd antequam resurgamus, & antequam fruamur gloria futura, etiam non parua hic laborum remuneratio datur, cùm inter angustias ipsas anima nostra reiuuenescit, sapientior ac magis pia euadit, maiore pollet patientia,

Universidad de Deusto

tia,& fortior atque constãtior persistit. Nã sicut hi, qui in corporali certamine pugnãt,ante coronã & brabiũ, in meditatione & palæstra ipsa,magnã accipiunt mercedẽ, eo quòd corpora sua firmiora, & validiora exercitando faciunt,& infirmitatem omnem effugiunt: ita & nos virtutis certamen certantes, priusquam aperiatur cœlum,priusquam filius dei adsit, priusquã retributiones nobis dentur, magnam meredẽ accipimus, eo quòd anima sapientiæ fit amantior. Similiter sicut qui mare nauigarunt:& innumeras procellas tulerũt, multasq; hyemes perpessi sunt, & cũ multis bestiis certarũt: anteaquam merces referunt, nõ paruum peregrinationis suæ lucrum reportant, eo quòd aliquantò fidentiores sunt,ac pelagi sæuiciam minus horrẽt: namq; intrepidè,& voluptate quadam transmarinas peregrinationes aggrediuntur. Ita & qui in præsenti vita, propter Christum multas fert afflictiones, multaq; grauia patitur,etiã anteaquàm regni cœlorum magnam illam retributionem assequatur:magna hic potitur fiducia,animamq; suam ita excelsam efficit,vt posthac grauia omnia,quasi è sublimi derideat. Vt autẽ quod dicimus,adhuc manifestius colliquescat, exẽplo vti volumus. Paulus ille, exantlatis innumeris malis, nónne insignes retributiones accepit,cùm irrideret tyrãnos,cùm furibũdos populos incitaret, cùm omnes pœnas cõtemneret, impauiduſq;,& imperculsus maneret contra bestias,cõtra ferrum,in mari,in præcipitiis,in seditionibus,in insidiis,denique in malis omnibus? quid huic cõferri potest? Enimuero hominem inexercitatum, & nihil mali expertum,mox,si quæ fortuitò oboriuntur turbulentię: imò non solùm res ipsæ,sed & stultæ opiniones,& rerũ vmbræ,pauidũ reddunt,& perterrent. Verùm,qui non omnino inexercitatus,in certamẽ ingreditur, sed multa ante mala perpessus est, is omnibus posteà superior fit,& minas contemnit. Nõ parua autem est hæc corona, neq; exigua merces, quòd illum nihil humanarum rerũ mouere potest. Nam quæ aliis multùm formidanda videbantur,ab hoc facilè contemnebantur:& propter quæ alij tremebant,& metu obstupescebant,ea multum ridebat ipse,quia per excellentẽ patientiam, angelicarum virtutum philosophiam adeptus erat. Si enim corpus rectè beatũ dicimus,quod potest absque offensa ferre frigus,& calores,& famem,& inopiam,& vię difficultates,ærumnasq; alias:quantò magis beatam vocare oportet animã, quæ viriliter ac fortiter omnes omnium molestiarum ferre incursus,& per omnia seruare cor suum nulli seruituti obnoxium potest? Planè is regum est rex,& magis quàm rex. Regem enim satellites, milites:amici,& inimici nunc insidiando, nunc aperrè vim faciendo offendere possunt: huic autem, cui animus qualem nũc dixi,neque rex, neque stipator, neque familiaris,neque amicus,neque inimicus,neque diabolus ipse,aliqua ex parte potuit nocere. Aut quo pacto, cùm is omni studio in hoc incumbat,ne inter mala cõputet,quæ vulgò mala haberi solent? Talis quippe erat beatus Paulus, atque propterea dicebat: Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio, vel angustia, vel persecutio,vel fames, vel nuditas, vel gladius,vel periculum?Sicut scriptum est: Quia propter te morte cõficimur tota die,reputati sumus vt oues mactationis:sed in illis omnibus egregiè vincimus propter eũ, qui nos dilexit. Istud etiam hoc loco insinuãs dicebat? Tametsi externus homo nostet corrũpitur,internus tamẽ renouatur in dies singulos. Infirmũ fit corp°,ait,sed validior & potentior animus,quin & multò alacrior, & agilior.

Rom.8.g

Psal.43.d

2.Cor.4.d

Et sicut miles,si gestarit arma sese grauantia, licèt alioqui strenuus sit,& in militia exercitatus,non est terrori hostibus,qui sciunt armaturæ grauitatem pedũ velocitati & bellandi vsui obesse:sin leuia acceperit,& tractabilia,sicut aliis aliqua obuiũ se feret hostibus: Sic & qui carnem suam non ebrietate, neque indulgentia, neque deliciis incrassarit: sed ieiuniis & precibus, diuturnaq; afflictionum sustinẽtia, leuiorem & tenuiorem effecerit: sicut volucris aliqua superné deuolans, ita valido impetu in phalanges dæmonum irruit, & occurrentes virtutes facilè inuadit, sibiq; subiicit. In hunc modum, & Paulus multis affectus plagis, & in vincula cõiectus, & ligneis vinctus cõpedibus, corpus quidẽ habuit valde infirmum,laboribusq; emaciatum, animã verò fortem,& inuictam:atq; adeo fortis erat vinctus, vt ad solam eius vocem fundamenta carceris commouerentur,& solutis compedibus vinctus supra pedes staueretur,aperirẽturq; ianuæ clausæ. Itaque haud paruam nobis consolationem Paulus exhibuit, quæ conceditur etiam antequam resurgamus, nempe quòd tẽtationibus meliores & sapientiores reddemur:idcirco dicit. Afflictio patientiã operatur, patietia probationẽ, probatio spem,spes verò non confunditur. Et iterum alius quidã dicit: Vir qui non tentatur,nõ est probatus: & qui non est probatus,nullius pensi est. Et ita non parũ nobis cõferunt afflictiones ante resurrectionẽ, cùm anima redditur probatior, sapientia & intelligentia præstantior, & ab omni libera formidine. Et idcirco dicit: Etiamsi externus noster homo corrũpatur, internus tamen renouatur in dies singulos. Effugatur enim omnis effœminatio, extinguuntur cõcupiscentiæ absurdæ, & auaricia,& inanis gloria,& in summa, interimũtur omnes aliç malę peruersęq; cogitationes. Vt ergo anima ignauię socordięq; dedita,facilè huiusmodi afflictionib⁹ est obnoxia:ita ii continuis est implicita pro pietate certaminibus,nõ tantum habet ocij,vt de his, vel cogitet aliquando,curis videlicet, ipsam ab his omnibus ad palęstræ studia auocãtibus. Propterea dicebat, innouatur in dies singulos. Posteà vt denuò soletur animas dolẽtes in malis quibus affliguntur, & aliã philosophiã nescientes erigat spe futurorũ,sic dicit:Quæ enim nũc leuis est afflictio, mirè supra modũ æternæ gloriæ põdus operatur nobis,dum nõ spectamus ea,quæ videtur,sed quæ non videntur. Nam quæ videntur tẽporaria sunt: quæ verò nõ videntur,æterna. Quasi diceret, Plurima igitur,& in hac vita afflictio nobis bona confert, nẽpe quòd animam nostram sapientiorem,prudentioremq; facit,innumera tamen & futura bona conciliat:non ea quæ laboribus ex æquo rependũtur, sed multa ampliora,quàm certaminibus debẽtur, tam secundũ qualitatẽ quàm secundũ quantitatẽ. Et ambo ista declarãs,cõparat & excellentiã præmiorum & periculorum,& opponit breue nunc æternitati,& leuitati,põdus: afflictioni, gloriam. Afflictio enim ait, temporalis est & leuis. Relaxatio autẽ,immo non dixit afflictionis relaxatio, sed gloria, quæ relaxatione afflictionis multò est maior, vtpote æterna,& continua,& magna. Pondus autẽ hic nõ ęrumnosum,& onerosum, sed magnificum & precioſum aliquid vocat vulgari consuetudine, qua preciosa grauioris esse ponderis vocare solemus. Cùm igitur dicit, pondus gloriæ, magnitudinem gloriæ dicit. Inquit igitur,Ne hoc reputes,quòd flagellaris & expelleris, sed potius cogita coronas & retributiones, quòd illæ lõgiores,maiores & clariores sint præsentibus,nullumq; finem habeant,aut terminum. Et hęc applicat ad

2.Cor.4.d & Col.3.b

2.Cor.4.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

tétationem,illa vero ad ſpem:& de his dicit, quod apparent:de illis vero,quod non apparent.Iam ſi rectè ſapis,inuiſibilia multo magis apparét,quàm viſibilia,poteriſq; illa magis videre quàm hæc:hæc enim trãſeunt, illa autem permanent. Eapropter addit, dicens: Dum nos non ſpectamus ea quæ videntur, ſed quæ non videntur:quæ enim videntur,temporalia:quæ nõ videntur, æterna. At ſi dixeris, quo modo poſſum videre ea quæ non videntur:& ea quæ præſentia ſunt, non videre:Agè tentabo quo modo tibi horum fidẽ faciam,idq; à ſecularibus negociis. Nam in rebus huius mundi, nemo ſtatim aliquid agit,niſi priuſquàm videat viſibilia, ſpectet inuiſibilia. Dicam autem exemplum. Negociator multas fert tempeſtates, fluctuum inſultus, naufragia,multaq; alia incommoda:verùm non niſi cùm negociationem aliquãdiu exercuerit, & merces comportarit, diuitiis partis fruitur. Et præcedunt quidem tempeſtates,ſequũtur autem merces: & videt quidem pelagus ac fluctus, cùm è littore ſoluit, merces autem non videntur,tantùm autem ſperãtur. At niſi ad eam reſpiciat,quæ non apparet,& abſens eſt:& non in manu,ſed in ſpe:nunquam etiam præſentia,& quæ apparẽt attentabit.Similiter & agricola iungit bouẽ, aptat aratrum, profundos facit ſulcos,ſeminaq; ſpargit, & omnia quæ ſibi ſunt inſumit,& frigora,& glacies,& imbres,& alias fert ærumnas, quamuis multas: tandemq; poſt labores expectat,vt videat cãpos virentes, & impletam aream. En & hic prior eſt labor,poſterior verò merces:& merces incerta,labor verò certus & difficilis:& illa quidem tantùm in ſpe, labor autem in manibus. Veruntamen & ipſe niſi primùm hanc ſpectet,quæ dubia, & non apparens,& corporeis oculis inconſpicua: nõ ſolùm non iunget bouem,ſed & neque aratrũ trahet,neque ſemina ſparget, neque vnquã ad id operis vel domo egredietur. Sicut igitur in rebus vitæ huius magis ſpectatur ad inuiſibilia, quàm ad viſibilia: & anteà fertur labor, quàm videatur merces, & primùm difficilia quæq; ſuſtinentur,& ſic inde expectantur fructus:ſicq; ſpes inuiſibilium primùm adducit,& tunc viſibilia quoq; attingũtur: ad hæc,dubitare,hæſitare, & poſcere mercedem ante labores: videtur eſſe animi abiectioris, quàm ſint agricolæ,& nautæ:non enim in hoc ſolo ipſis videmur eſſe deteriores,quòd ęgrè futura expectamus,ſed etiam in alio quodam non minore illis.Et quódnam eſt hoc? Illi enim nõ ſatis fidere poſſunt fini ſuo, & incerti ſunt quantum mercedis habituri, attamen nec ſic à laboribus deterrentur. At tu fideiuſſorem coronarum habes fide digniſsimum: & neque ſic imitaris illorũ ſtudium, ac ſtrenuitatem. Etenim nonnunquàm agricola poſtquam ſemẽtem fecerit,agrum coluerit,iam ſegetem increſcere viderit,ſpe tamen & retributione laborum excidit,ſi vel grando,vel erucæ,vel locuſtæ, vel alia quædã talia acciderint, & poſt multos labores vacuis manibus domũ regreditur. Mercator quoq; poſt longam nauigationem afferens oneratam nauim, ſæpe in ipſo portus oſtio,irruentibus ventis,impingit in ſcopulum, & vix nudo corpore ſaluato egreditur.Et in ſumma,in ſecularibus negociis omnibus ſæpe ſub finem eiuſmodi calamitates eueniunt. Cæterùm non idem in tuis contingit certaminibus:ſed neceſſe omnino eſt,vt qui certauerit, & pietatem ſeminauerit, multoſq; labores tulerit,finem ipſum aſſequatur.Neque enim aëris intemperie,neque ventorum tempeſtate, laborũ mercedes ſubuerti ſinit deus, ſed repoſitæ ſunt illæ in cœleſtibus & *Rom.5.a* indepręda bilibus theſauris. Propter hoc & Paulus dicebat:Afflictio patientiam operatur,patiẽtia probationem,probatio ſpem, ſpes autem non confunditur. Igitur ne dixeris futura inuiſibilia, ſi exactè dicere volueris.Plus enim apparent, quàm illa ipſa,quæ in manibus ſunt.Quod idipſum Paulus nobis monſtrans,dicit:Illa quidem æterna,hæc verò temporalia.Nomine temporalium,declarat nobis corruptibilitatem ipſorum:nam antequàm appareant, aufugiunt, & auolant antequàm conſiſtant,mutationeſq; eorum celeri momento fiunt: infidam igitur in diuitiis,gloria,potẽtatu,corporis forma,& quocunque ſeculari alio bono,poſſeſsionem cõtueri licet. Eapropter propheta reprehendens agentes in deliciis,& in diuitias,vel quamuis aliam rem temporalem inſanientes.Quaſi ſtantia,dicit, reputarunt hæc, non quaſi fugientia. Nam ſicut vmbram nemo cõprehenderit, ita neque temporales res: ſed eorum aliqua fine ſuo conſummãtur & diſſoluuntur, alia ante finem velocius quouis torrente diffluunt. Futura autem non ſunt talia: mutationem enim neſciunt, viciſſitudinem non patiuntur: non ea vrget ſenectus, nullam alterationem experiuntur, ſed perpetuò vigent, & in ſuo decore permanent.Et ſi de infidis, ambiguis, & nõ apparentibus dicendum, ea ſunt præſentia. Nam apud poſſidentes non manent, ſed quotidie dominos mutant, & ab illis ad alios tranſeunt, & rurſum ab illis ad alios. Vbi omnia hæc à Paulo dicta, qui vocat præſentia tẽporaria,& futura æterna:tunc de reſurrectione ſermonem habet, ſic dicens: *Scimus quòd ſi terreſtris noſtra* *2.Cor.5.a* domus huius tabernaculi diſſoluatur, domum ex deo habemus,nõ manufactam,æternam in cœlis. Vide iterum quàm propriè etiam hoc loco dictionibus vtatur, & vim ſententiæ ſuæ ipſis nominibus declaret. Non enim ſimpliciter tabernaculum corpus vocauit, ſed indicat nobis vitam hanc præſentem temporalem,& declarat quo modo commutanda ſit in meliorem: quaſi dicat, Quid ingemiſcis & lachrymaris, dilecte, quòd verberibus pulſaris,quòd ab hominum cœtu expelleris, quòd in carcerem intruderis? Quid luges afflictiones illas particulares, cùm pro perfecta corporis ſolutione orare debeas, immo non ſimpliciter corporis, ſed corruptionis in corpore? Nam vt oſtendat,quòd particulares *illæ* afflictiones non ſolùm contriſtare nos non debeant,ſed & lætificare: monſtrat,quòd precemur & operemur vniuerſalem & poſtremam conſummationem, diſſolutionem inquam per mortem.Sic enim dicit:Etenim in hoc ingemiſcimus, deſiderãtes vt domicilium noſtrum cœlitus ſuperinduatur.Domum autem *Ibidem.* tabernaculi,corpus dicit: rem vnã duobus nominibus explicando. Vel domum tabernaculi, vocat,*domus in* quibus habitamus, ciuitates, & figuram præſentis vitæ. Et non ſimpliciter dixit,ſcio: ſed,ſcimus:& auditorum quoque ſententiã aſſumpſit,dicens: Non de rebus ambiguis diſputo,non de his quę neſciuntur,ſed de his de quibus iam pridẽ edocti eſtis, credentes in reſurrectionem Ieſu Chriſti: & ob hoc tabernacula vocamus corpora eorum, qui hinc decedunt. Vide autem quo modo & verbo appoſitè ſit vſus.Non dixit occiſum eſt,vel diſparuit,ſed diſſolutum eſt: quo declarauit,quod diſſoluitur,vt reſurgat fulgidius, vt inueniatur clarius: ſicut etiam labores & præmia conferebat à qualitate, quantitate & tẽpore.Ita & hic facit, corpus deciduum, tabernaculi: quod autem reſurgit, domus nomine vocat:& non ſimpliciter domum, ſed æternam,ſed cœleſtem:excellẽtiam eius tam à tempore,quàm à loco ſubindicans.Hæc enim terreſtris eſt,illa cœleſtis:hæc temporalis,

poralis, illa æterna. Et nunc quidem opus nostro corporis domicilio propter carnis infirmitatem, tũc verò idem & corpus erit, & domicilium: neque tecto, neque vllis velamentis habẽs opus, pro omnibus his contentum sui ipsius incorruptibilitate. Postea indicãdo eminentiam bonorum nobis repositorum, dicit: Etenim in hoc ingemiscimus. Quibus eos ad suam philosophiam trahere vult, & suæ possessionis facere participes. Etenim in hac parte ingemiscimus, desiderantes domicilium nostrum è cœlo superindui: non dixit simpliciter, indui: sed superindui. Siquidem & induti non inueniamur nudi. Et licét appareat obscurũ esse, quod dictum est: fit tamen manifestius per ea quæ subduntur. Etenim qui sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus grauati, eo quòd nolumus exui, sed superindui. Vide quo modo seipsum non arguit, neque vocat domum hoc corpus, sed tabernaculum dicit, eo quòd nolumus exui, sed superindui. Hic importunè flagellat criminãtes naturam corporis, & accusantes carnẽ nostram. Quia enim dixit, quòd ingemiscimus, & exui nolumus: vt ne putes quòd corpus quasi malum aliquod, & causam maliciæ, & inimicum, & hostẽ fugiat, audi quo modo suspicionem excludit. Primùm cùm dicit, Ingemiscimus grauati, eo quòd nolumus exui, sed superindui. Quod autem dixit hoc est, non carnem volo deponere, sed corruptionem: non corpus, sed mortem. Aliud est corpus, aliud mors: & aliud corpus, aliud corruptio: neq; corruptio corpus est, & corruptibile quidẽ corpus est, non autẽ corruptio corpus. Nã corp° opus est dei, corruptio autẽ & mors à peccato inuectæ sunt. Igitur ait, id quod alienum est exuere volo, nõ quod proprium. Alienum autem est, nõ corpus, sed corruptio. Et propter hoc ait, eo quòd nolumus exui: hoc est, auferri corpus, sed superindui in corpore incorruptionem. Corpus medio se modo habet inter corruptionem & incorruptionem. Degustat hic corruptionẽ, & alibi degustat incorruptionẽ: abiicit quod accepit à peccato, & possidet quod dedit dei gratia. Vt discas quòd exuere, nõ de corpore dicit, sed de corruptione & morte: audi ex his quæ mox subiiciuntur. Nam postquàm dixit, nolumus exui: sed, superindui: non dixit, quòd absorbeatur corpus ab incorporeitate, sed quid? sed vt absorbeatur mortalitas à vita, hoc est, vt euanescat, vt aboleatur: ita abolitionem non corporis vocat, sed corruptionis & mortis. Aduenies enim vita nõ corpus abolet & absumit, sed mortem & corruptionem quæ illud inuaserãt. Gemitus ergo ille, non propter corpus est, sed propter corruptionem & mortem, quæ illi inest. Etenim corpus graue est & onerosum, ac molestum: non secundum suam naturam, sed secundum mortalitatem, quæ posteà illi superuenit: non vt corpus, sed vt corruptibile. Tanta enim eius est generositas, vt dignitatẽ suam picturis quibusdam expresserit. Nam apostolorum vmbræ incorporeas expulerunt virtutes: item cinis & puluis eorum, & amicula, quæ illorum adhæserant corporibus, morbos fugarunt, sanitatemq; contulerunt. Nihil ergo mihi de phlegmate, & cholera, & sudore, & sordibus, ac aliis dixeris, quæ corporis accusatores narrant: neque enim ex natura corporis hæc fuerunt, sed à posteriore corruptione inuecta sunt. Nam si, quæ sit eius natura, addiscere voles: considera membrorum omnium formationem, figuram, operationes, mutuamq; concordiam: & vide ciuitatem illam optimis legibus gubernatam, non nisi sapientes habere ciues, videbis diligẽtem membrorũ inter se administrationẽ. Sin sursum deorsum, obi-

A terq; hæc prætercurris, profectò res solam passibilitatem, & corruptibilitatem, quanuis nec hic nobis desit responsio. Nam quòd hinc humano generi non solùm nihil damni, sed etiam plurimum commodi accesserit, inde colliquescit: sancti enim omnes in corpore viuentes, declararunt, quàm gubernarint sensus suos, nullo per eos, quantùm ad virtutis cursum attinet, affecti incommodo. Quin & alij qui mediocriter virtutem colunt, attendẽtes corporis imbecillitatem, minus in præuaricationibus suis progressi sunt. Cùm enim homines nõnulli etiam mortali, & patibili hoc corpusculo circundati, æquales se deo esse sibi visi sunt, & ob hoc tanta se gloria obseruari curauerint: qua non stulticia decepti essent, si non passioni corruptioniq; obnoxium corpus, vtpote certum infirmitatis suæ indicium sortiti fuissent? Quia ergo corpus obstat impietati, quę summa B est malicia, & sanctis præstat, vt animæ fortitudinẽ declarent: quam veniam consequentur hi qui ipsum accusant, & malum clamant? Non enim talia de ipso dicẽda. Insuper & hinc nobis ad dei noticiam patet via. Si enim inuisibilia eius, quæ à conditione mundi in facturis considerata conspiciuntur, & fides ex auditu est: *Roma.1.c*
satis manifestũ, quòd per oculos & aures manuducitur *Ibidẽ.10.d*
anima, vt agnoscat deum qui illam fecit. Idcirco ipsum Paulus amat & clamat, ac dicit: Nolo illud exui, *1.Cor.15.g*
sed superindui & immortalitatem. Quo pacto autẽ potest resurgere corpus, fieriq; corruptionis immune? At cùm dei potentia operatur, quo pacto nõ eueniet? Sed quid de deo, inquã? Teipsum fecit deus, vt resurrectionis esses opifex, id quod patet in seminibus, artibus, materiisq; metallorũ. Etenim semina nisi prius moriantur, & putrescant, & corrumpantur: nõ pariunt aristã. Sicut C igitur qui videt ibi granũ quod corrũpitur & dissoluitur, non dubitat de resurrectione, sed certissimam demonstrationem facit. Nam si ita maneret, & nõ corrũperetur, vel dissolueretur, certũ quòd nũquam resurgeret. Sic cogita & de corpore tuo, cùm vides corruptionem, tunc potissimum de resurrectione philosophare. Nã mors nihil aliud est, quàm plena corruptionis cõsumptio. Neque enim mors simpliciter corpus, sed cor- *Mors quid*
ruptionẽ corporis absumit. Hoc etiam in metallorum *sit.*
materiis vides euenire. Rudem enim glebã in qua aurum, accipiunt eius artis gnari, & in conflatoriũ mittũt, faciunt aurũ circũponẽdo stannum & aliã materiam, & aurum non proferũr, donec purum excoquatur. Iam si tantùm potest ignis potentia, cur non & diuina? dic quæso, an nõ multò magis potest? Et quis mentis cõpos D de his dubitaret: Cogita, quo modo te à principio fecit, nec erit quod de resurrectione ambigas. Nonne terrã accepit, & formauit: tametsi operosius videatur, formari è terra carnem, & venas, & cutẽ, & ossa, & neruos, & arterias, & instrumentalia, & simplicia corpora, oculos, aures, nares, pedes, manus, & vnicuiq; horũ tam propriam quàm communem indi operationem, quàm corruptibilia facta, efficere incorruptibilia? An non vides, quo modo vniformis quidem terra, corpus autem multiforme & varium, nẽpe in operationibus, coloribus, figuratione, essentiis, & aliis omnibus? Dic igitur, quid ita de futuris dubitas? Et quid opus est dicere de corporibus? dic mihi quo modo fecerit virtutes immẽsas populos cœlestes, angelos, superioráque his agmina, dic oro modum quo fecit? Hic nihil dicere potes, quàm quòd sola voluntas ad hæc sufficerit. Cæterùm qui tot incorporeos formauit exercitus, hominis corpus dispersum renouare iterum, & in maiorem prone-

Universidad de Deusto
Biblioteca

here dignitatem nequit? Et quis sic insensatus est, qui de his dubitet & resurrectionem fore inficias eat: Ad hæc, si non resurgit corpus, nõ resurgit homo. Homo enim non est anima sola, sed corpus & anima. Si ergo anima sola resurget, dimidium animal resurget, & ita non integrum. Sed & de anima non propriè dicitur resurrectio. Resurrectio enim eius est quod cecidit, & quod dissolutum est. Anima autem non dissoluitur, sed cor-
2.Cor.5.a pus. Quid ergo id est, quod ait? Siquidẽ & induti non nudi inueniamur? Sacramentum magnum & ineffabile nobis ibi adumbratur. Quale autem hoc? nempe id quod
1.Cor.15.g & in epistola ad Corinthios dicit: Omnes quidem resurgemus, vnusquisque autem in suo ordine. Quid autem est, quod hic dicitur? hoc videlicet quod Græcus, & Iudęus, & hęreticus, & omnis homo qui venit in hũc mundum, in hac nostra resurrectione erit: & hoc est
1.Cor.15.g quod manifestat, dicens: Omnes quidem non dormiemus, omnes autem immutabimur, in atomo, in momẽto oculi, in illa vltima tuba. Quia ergo communis est omnibus resurrectio, & piis & impiis, & bonis hominibus, vt ne putes iniustum quoddam fieri iudicium, neque dicas ad teipsum, Quid nam hoc est? ego, qui multo studio & labore & in miseria vixi, resurgo, & Græcus, & impius, & idololatra, & qui ignorat Christum, etiam ipse resurgit, & simili honore mecum fruitur. Vt ne talia dicens conturberis, audi quid dicit, Siquidem induti non nudi inueniamur. Et quo modo dicit, qui indutus est incorruptionem & immortalitatem, vt inueniatur nudus? Videlicet si gloria priuamur, & fiducia ad deum destituimur. Etenim peccatorũ quoque corpora incorruptibilia resurgunt, & immortalia: sed hic honor fomentum & viaticum ipsis erũt suppliciorum & vltionis: incorruptibilia enim resurgunt, vt semper vrãtur. Nam cùm ille ignis sit inextinguibilis, opus est illis corporibus, quæ & ipsa nunquam consumantur.
2.Cor.5.a Eapropter dicit: Siquidem & induti, nõ nudi inueniamur. Non enim hoc solùm est quod quæritur, vt resurgamus, & immortalitatẽ induamus: sed vt cùm resurrexerimus, indutiq; fuerimus immortalitatem, non inueniamur nudi à gloria, fiduciaq; erga deum, nêve igni illi tradamur, & ob hoc dicit: Siquidem & induti, nudi non inueniamur. Post hæc iterum fide dignum de resurrectione sermonẽ habet: & cùm dixit, futurũ quod
Ibidem. absorbeatur mortale hoc à vita, adiicit, Qui autem nos fecit ad hoc ipsum deus à principio, propter hoc hominem formauit dicit, vt non pereat, sed vt ad incorruptionem pergat. Ita vt quãdo mortem permisit, hoc ipsam consilio permiserit, vt vltione prudentior factus homo & melior, possit denuò ad immortalitatẽ reduci. Ratum atque firmum hoc consilium, & hæc sententia ab initio apud deum, atque hac ratione primum hominem formauit, idq; statim nobis ex proœmiis ipsis declarauit. Nisi enim voluisset nobis resurrectionis ianuas aperire, nõ permisisset Abelem omni virtute præditum, factumq; sibi amicum, quæ passus est pati. Nunc autem nobis demonstratum est, quòd ad aliam vitam pergimus, & aliud quoddã seculum iustis relictum est, in quo coronas & retributiones sibi repositas accipiãt. Hinc est quòd permittit, vt is qui primùm hic iustè vixit, laborum suorum mercedes hic non accipiat: sed hinc abiens, clamet per ea quæ hic passus est, & ad omnes dicat: Post hanc vitam est retributio aliqua, & mer-
Gene.5.d & 4.Reg. 2.b ces & remuneratio. Propterea etiam Enoch transtulit, & Eliã rapuit, docens per eos resurrectionis materiam. Et sufficit ad argumentorum copiã sola conditoris potentia: at si quis est infirmior, & aliam insuper demonstrationẽ habere vult, & pignus futuræ resurrectionis, etiã idipsum nobis deus magna liberalitate dedit, spiritus scilicet gratiam. Quocirca cùm Paulus de resurrectione sermonem habuisset fidelissimum, de Christi resurrectione, eo quòd deus eius author esset, adducit & hoc tertium: Et arrabonem nobis dedit, nõ auri nec *2.Cor.5.b* argenti, sed arrabonem spiritus. Arrabon autẽ pars est *Arrabon.* totius, & de toto fides. Nam sicut in conuiuiis, qui acceperit arrabonem, fidem habet, & securus est de toto reliquo: ita & tu cùm acceperis arrabonem spiritus, dona inquam, non iam dubitare debes de cæteris bonis tibi repositis. Qui enim excitauit mortuos, curauit cæcos, dæmones expulit, leprosos mũdauit, morbos emendauit, mortem soluit, & tanta ac talia potens est facere, & tu incredulus es? tu in fragili & mortali corpore, quam assequeris veniam, de resurrectione dubitans? Si enim cùm nondum resurrectionis tempus aduenit, sed cùm adhuc certatur, tantas reddit tibi coronas deus: cogita, quanta suo tempore bonorum brabia daturus sit. At si quis dicat, sed non videmus hęc signa nunc fieri, neque nobis tanta virtus concredita est? Illud respondeam quòd nihil differt, siue nunc, siue olim hæc facta sint. Nam quę prius ab apostolis sunt facta, testãtur per omnem orbem ecclesiæ, & populi, & ciuitates, & gentes, ad quas idiotæ piscatores peruenerunt. Neque enim toti orbi pręualuissent illiterati, & inopes, & pauperes, & viles, nisi miraculis adiuti. Verùm nec tu gratiæ spiritus factus es expers. Etiámnum multa sunt donationis illius symbola, atque his quæ enumerata multò maiora, & magis admiranda? Nõ enim æquale est, corpus mortuum & animam à peccatis occisam ab interitu liberare, quod per baptismum fit. Nõ æquale est pellere morbum carnis, & abiicere pondus animæ. Non est æquale oculum cæcatum restituere, & animam obtenebratam illustrare. Nisi enim esset arrabon spiritus & nunc, neque baptisma adhibitum esset, neque peccatorum remissio, neque iusticia & sanctificatio facta esset, neque adoptionem filiorũ dei accepissemus: neque percepissemus mysteria. Corpus enim & sanguis mysticus non fiunt absque spiritus gratia. Neque sacerdotes habuissemus, neque has ordinationes sine tali visitatione fieri possibile. Sed multa possemus dicere gratiæ spiritus symbola, & quòd etiam tu spiritus arrabonem habes, & mortẽ animæ pellis, cæcitatemq; cogitationum, & vitę exuis immundiciem. Ne igitur dubitemus de futuris, præsertim cùm talia acceperimus pignora, sed vndequaque de resurrectione sermonem solidum colligentes, vitam tantis dogmatis dignã exhibeamus, vt & assequamur hic bona incorruptibilia, quæ sermonem ac mentem humanam transcendunt. Quæ omnibus concedat, gratia & misericordia sua dominus noster Iesus Christus, per quem, & cum quo patri sit gloria, simulq; spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Sermo eiusdem, de resurrectione.

DE resurrectione domini nostri Iesu Christi, quãtum valemus lingua humillima vestræ dilectioni narrabimus. Deponẽtes lugubre mœroris palliũ, accipiamus lætitiæ indumentum, cùm de resurgentis vita gaudemus. Testantur elemẽta rediuiua, quæ erant funereo tegmine iam sepulta. Ad exequias domini relictis curribus suis obsequio famulãte migrauerant, nunc nobiscũ lætantur, quia nobiscum resurrexisse dominum profitẽtur. Propter laborem vigiliarum

giliarum breui ſermone percurrimus euangelium. Maria feſtinat ad tumulum. Maria, nō mater domini, quæ virgo genuit, & poſt partum virgo permāſit, ſed aliam Mariam nominamus, quæ fugientibus apoſtolis, ad ſepulchrum domini ſola peruēnit. Apparuit ei ſaluator rediens ab inferis, victor, de diabolo triumphator. Lugete animæ miſerorum, quæ non meruiſtis poſt tartari carcerem ſuperos reuidere. Apparuit ergo mulieri. Oportuit enim obuiari ſponſam ſponſo, eccleſiam Chriſto, redemptori captiuam domino famulā, creaturam creatori. Adhuc illa carnis nebula caligabat, & hebetem corporis cæcitatē gerebat in mente, vt non agnoſceret quem nouerat, non aſpiceret quem videbat, non crederet, cui crediderat. Mox reddita eſt ſanitas mentis, fugatæ ſunt tenebræ falſitatis. Vade, inquit, dic fratribus meis. Non dixit, dic errantibus, dic fugitiuis, dic latentibus, dic negātibus, ſed dic, inquit, fratribus meis. Plures nanq; Marias, fratres chariſsimi fuiſſe, quis ambigat: quæ pro qualitate meritorū poſt reſurrectionem dominum meruerunt videre. Vna denique cum vnguento prima ſabbati, alia ſine vnguento veſpere ſabbati veniſſe ad ſepulchrum domini deſignantur. Sed hæc adnititur pedes domini tenere: illa tangere prohibetur. Hæc diſcipulis nunciauit dominum reſurrexiſſe. Illa exiſtimans furto ſublatū eſſe congemuit. Illi in gloria ſua Chriſtus occurrit, hæc adhuc dominū cū mortuis quærit. Nec immeritò tangere prohibetur quæ viuētem cum mortuis requirebat. O admirabilis bonitas ſaluatoris: appellat fratres, quos nouerat negatores. Perrexit mulier, nūciat apoſtolis dominum reſurrexiſſe. Soluite captiui vincula tarditatis, redite ad dominū, redite ad magiſtrum: quia mulier nunciat, non videatur indecorum. Thomas vnus de diſcipulis ambiguæ mētis incredulus, de reſurrectione dubius, & penè perfidię laqueo ſuffocatus, aſpicit Chriſtum corpore veſtitum, quod fuerat paſsione nudatū. Ipſe ex integris genitalibus virginis, membra infantis eduxit, qui clauſis ianuis iuuenem introduxit. Expauit apoſtolus culpam ſuam, & confeſsionis pœnitētiam publicauit. Veni, inquit dominus: tange veſtigia vulnerū meorum, feſtina curioſe, feſtina perfide, vt vulnera tua vulneribus ſanētur: & mens tua fauciata perfidiæ iaculis, indulgentiæ medicamēto curetur. Thomas reus, à quo fuerat dominus offenſus, proſtratus pedibus ſaluatoris, lamētabiles gemitus fudit. Dominus meus, ait, & deus meus. Sed & mitiſsimus Chriſtus confitentem non cōtempſit: nolo, inquit, ſis incredulus, ſed fidelis. Bona eſt pœnitētia fratres, ſi tarda non fuerit: & ſi fuerit ſera, in opere videatur eſſe perfecta. Facilius cognoſcimus veniam creatoris, quàm pœnitentiam peccatoris.

Item eiuſdem, de eodem.

POſt cuſtodias ſæuas & vincula dura, poſt illuſiones & verbera, poſt aceti & fellis pocula mixta, poſt ſupplicia crucis & vulnera, poſtremò poſt ipſam mortem & inferos: ſurrexit de ſuo funere caro noua, rediuiua phœnicis, quā vltimus ſol & cinnama coxerant pietatis. Redit ab occiduo orbe latens vita, & in monte ſalus ſeruata reſurgit, pulchrior reditura poſt funus. Quid cœnam illam liberalem commemorem, vbi tingebat diſcipulus mendax digitum: Edebat cum pane cędem, & ſorbebat cum ſanguine potionem. O crudele proditoris conuiuiū, rogo, quibus oculis aſpiciebat, quem ſub dente premebat? Parricida pariter & conuiua vendidit argento dominum, fecit de magiſtro ferale commercium. Accepit aurum, & perdidit deum. Ipſe autem Iudas inter epulas carnifex, inter nectareos cibos amarus vipeream cruentat animam: & cæcum alit ſub pectore vulnus. Accepit mox à Chriſto buccellam, quam malè ſibi conſcia mens ferre non potuit. Cucurrit ad Iudæos. Penſat in precio mortē ſuam, qui dum alienum ſanguinem vendit, proprio laqueo diſperiit. Ecce traditur Chriſtus, ducitur, ecce flagellatur, ecce ſuſpenditur. Quid tibi profuit, ô Iuda, vt mortem alienam tuo ſanguine mercareris? Chriſtus rediit ab inferis, & tu in pœna torqueris. Illi nihil nocuiſti, tu verò corpus ſimul & animam perdidiſti. Cur Iudæa ferox, quem occideres, comparaſti? Si ſeruares tibi, quod emeras: nō perderes, quod habebas. Tollis de innocēte cōſilium: ducis ſicut ouem ad gladium, cruentas membra, diuidis veſtimēta. Quid lucri inueniſti, quia ſic fæuiſti? Ecce Chriſtus ex Oceano mortis, tāquàm roſeum iubar aſcendit, & ſuper te funerea caligo permanſit. Aſpice Solem noſtrū radiare. Vbi eſt quod dudum figebas in cruce? Spinas etiam capiti eius, & coronam de vepribus texuiſti, acetum quoq; amaro felle propinaſti commixtum. Ille tamen accepit, non quod biberet, ſed quod potius reprobaret: denique guſtauit merū tuum, & amputauit fructum tuum. Ego, inquit, plantaui te vineam fructiferam totam. Quo modo conuerſa es in amaritudinē vitis alienæ? Suſtinui, vt faceret vuas, fecit autem ſpinas. Ruit ſubitò nox medio die, & morte domini omnis creatura, ne videret, effugit. Texit faciem ſuam lugubri nube omne cœlū, & totus orbis tenebris obuolutus occultauit vultum ſuum, ne videret in cruce dominum ſuum. Elementa ipſa turbantur & rugiunt, ſaxa rūpuntur, ſepulchra pateſcunt, mortui reuiuiſcunt. Factū eſt in terra chaos, timet omnis natura periculum, & Iudęa perficit parricidium. Vnus erat latro & corpore & mente proximus, alter alteri quidem vicinus, ſed multùm corde diuiſus. Pendebat Chriſtus in medio, & tanquàm rex fulgebat in throno. Confitebatur vnus & honorificabat, alter incredulus blaſphemabat. Iudex modò dictat vni ſententiam, alteri porrigit indulgentiam. O mira rerū conuerſio, latro credit, & Iudæa fremit. Fecit latro de cruce impetū, & intrauit paradiſum rhomphæa flammea circumdatū. Iudæa verò amiſit lumen, quando perdidit Solem, ſicut ſcriptum eſt: Supercecidit ignis, & non viderunt Solem. O violentū latronem, ô artificioſæ effractionis vim. Ipſum clauicularium tenuit, & per ipſum ad paradiſi interiora peruenit. Ecce ſurrexit hodie Chriſtus, & poſt ſupplicia multa illæſo corpore coruſcauit. Nō eum vmbroſa vorago, nō ęrea clauſtra, non indomabilis mors morte oppreſsit. Diræ ceſſere formæ, imperiumq; omne ſuccubuit. Nō ibi prę-ſente Chriſto vltrices flammæ, non ſæua ſupplicia reſonabant. Gemitus ille triſtis, omniſq; luctuoſus clangor obſtupuit: captiuorū dirupta ſunt vincula: nox ipſa, infernuſq; reſplenduit. Vomuerunt anfractus cauernarum captiuos, & animas lapſorum iam tenues antra cæca de ſuis cuſtodiis laxauerunt. Ceciderunt ferales illæ cruentæ manus, atque rubiginoſi tortores viſo domino tremuerunt. Cœperunt ſentire quod fecerant, & ſuis ſe pœnis carnificina torquebat. Mox reſolutos populos reducit Chriſtus in lucē, alloquitur faucios, reficit fatigatos: O mea quondam, inquit, creatura, ô opificium meum: non te ea ſorte condideram, vt in has plagas & in hæc exitia peruenires: Paradiſum tibi paraueram, non infernū. Delicias præparaui, vitamq; beatam, non mortem, conſtitui. Ecce quò te perduxi, & huc me deſcendere

Iam.2.d

Ibidem.

Eſa.5.a

φημφαῖα. Pſal.57.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

descẽdere compulisti, vt paululum de maiestate humilis ad hunc carcerem hucusque venirem. Dum ergo te de his tenebris & tormentis liberarem, iudicem me esse tua culpa fecit: vt te ita derelinquerem, necessitas delicti tui compulit. Quid agerem iustus, nisi damnaretur iniustus? Si te per potentiam eriperem, iusticiam vtique amisissem. Coactus sum amore tui pugnare cũ aduersario tuo. Sustinui angustias vteri virginalis, accepi sortem tuam, auspicatus sum infantiam, tacui in præsepio: fleui, dormiui, creui, esuriem sitimq; sustinui. Quæ fuit, rogo, tanta cupiditas pomi, vt meorum præceptorum obliti, inter ipsa primordia periretis? Debui quidem ingratos æternis donare suppliciis: sed fateor, vicit me pietas. Non angelum misi, sed ego ipse propter te descendi. Permisi me occîdi, & sic ad istos inferos veni. Exite nunc vincti, exurgite miseri, respirate captiui. Ecce vobis ignota lux fulgeo, ecce rores infundo, ecce nodos omnes catenasq; dirumpo. Ecce tartareas sedes, noctemq; profundam, fœtidumq; chaos extermino. Sufficiant exactæ pœnæ. Fouebit vos semper maiestas mea, cùm in cœlo fuerit caro mea.

Item eiusdem, de eodem.

DOmini resurrectio induxit mundo lætitiam. Quantò fulget in aspectu, tantò feruet in affectu. Vetus homo migrauit, nouus aduenit. Præuaricatio Adæ confusa est, cùm nobis gratia Christi donata est. Dudum catena erroris trahebat animas miserorum, nunc charitatis vinculũ redemptos ducit ad cœlum. Erubuit diabolus in furoribus suis. Christus occiditur, & mundus ab erroribus liberatur. Christus resurgit, & hostis euanuit. Miracula virtutum apparuerunt, vt homines perfidi confunderentur, & vt perditi redimerentur. Quantùm mœret luctibus synagoga Iudæorum, tantùm iucundatur ecclesia Christianorum. Triũphemus in Christo, qui nobis donauit misericordiæ medicinam, dum per lignum tribuit trophæa glorioſa. Iudas vendidit dominum suum, Petrus negauit magistrum, latro cõfitetur Christum: Iudas desperauit, Petrus tutubauit, latro paradisum meruit. Inter traditorem, mercatoremq; sanguinis Christi, & negatorẽ magistri, & confessionem latronis, signaculum meruimus redemptoris. Sufficiant charitati vestræ, quæ pro eruditionibus animarum dedit dominus deus.

Item eiusdem, de eodem.

FRatres, quàm preciosa & grata hodie ecclesia nobis inclaruit: & totius anni diebus alacrior dies hodierna refulsit. Non de vsitatis Solis curriculis illuminata præclarius, sed de lumine agni resurgentis illustrata sublimius. Hodie enim sol iusticiæ Christus ascẽdit euangelizatis sanctorũ animis, ab inferis eleuans secum corpora sanctorum tanquàm chorus syderum spiritalium. Enituit Hierusalẽ, in qua visi sunt resurgentes, enitescit ecclesia, in qua præfulgẽt renascentes: Et illi testes, & isti testes. Solis resurgentis illi testes, Solis in aqua & spiritu baptizantis isti testes. Et ideo pulsemus citharam Dauid, canentis: Hic est dies, quem fecit dominus, exultemus & iocundemur in eo. Contemplemur hũc diem, qualẽ noctem habuerit genitricẽ. Nox planè hæc cœlum luminaribus imitatur, immo verò hac ipsa nocte cœlum terraq; collætantur. Nox bonę parturitionis, nox sanctę regenerationis, geminum noctis huius video vterum: quia & geminum agnosco partum. Cõmouit tũc nox ista vterum partu- *Psal.117.d*

riendo corpora resurgentiũ: commouet nunc vuluam suam renouando animas innocentiũ nox, de qua dicitur: Et nox tãquam dies illuminabitur. Ab ipsa est dies, quẽ fecit dominus, dies dominicus, Alij diem panis, alij dicunt diem lucis. De hac tripartita diei nũcupatione, producamus gaudiorum tubæ clangorem. Dies dominicus, dies (inquam) regalis, in quo imperator ascendit ab inferis. Hesterno die agonizabamus tanquã sperantes regem, hodie lætemur suscipientes imperatorem. Et ideo hesternus dies non fuit ieiunationis, sed expectationis. Nunquam aliquis sensit ieiunij laborem, sed omnes tanquàm sibi parabant læti refectionem. Quemadmodum si iudex speratur ad patriam rediturus, nónne totius ordinis viri principes ciuitatis, dum meditantur cantica in occursum iudicis venientis, longius per momenta portis procedunt: & dum sperant, ieiunant: dum ieiunant, refectionem parant. Sic hesterno, veluti in expectatione iudicis salutaris, agonizabamur parãdo, sed delectabamur ieiunando. Suscepimus regem, & reficimur per gratiam salutarem. Et rectè dies dicitur panis, quia in eo nouimus panem resurrectionis cœlestis. Hodie enim processit panis in veritate, qui sicut crystallũ mittebatur de nubibus prophetię. Clamat enim Dauid in voce Psalmi, dicens: Qui emittit crystallũ suam, sicut frusta panis. De ore enim prophetarũ, tanquam de nubibus sanctis descendebant niues, descendebat ros in vellus, quasi in crystallum spiritalem: vt per frusta panis consumptæ prophetiæ, integrũ sacramenti conficerent panem. Splẽdebat elapsa crystallum de ore prophetantium, & salutare panificabatur nobis verbũ crystallica prophetiæ fermentatione firmatũ. Destitit iam crystallum prophetiæ, quia paratũ nos gustauimus panem. Et gustando ipsum panem, non sicut Adam vidimus propriam nuditatem, quando nuditas nostra tecta est per huius diei claritatem. Et rectè dies dicitur lucis, in quo fugerunt tenebræ cæcitatis. Exclamauerũt, qui erant in tenebris, quia lumen viderũt magnum: & qui erant in regione vmbræ mortis, lux orta est eis. Lætetur terra, quia vidit nouam lucem. Lætẽtur angeli, quia donauit dominus peccatoribus claritatem. Contremuerunt inferi, insolitum sustinendo splẽdorem: sicq; incuruatum est omne genu Christo domino cœlestiũ, & terrestriũ, & infernorum. Omnia ergo nobiscũ hodie contriumphant. Angelorũ apparitio festa nobiscum solẽnia concelebrat. Archangeli, throni, virtutes, dominationes, cherubin, & seraphin lætitiæ choros ducunt, dum nos tractamus Paschæ mysterium. Innitamur hodie in angelis splẽdore non vestium, sed canticorũ. Ideo & nos cantemus cantilenam, cantantes cantica cœlestia, quæ humana adhuc cantare nõ potest lingua. Ideo lætentur cœli, & exultet terra. Exultemus domino, sed in tremore, nõ remissa securitate: quia & beatus Ioannes præcursor exultauit in vtero matris, sed qui vinum non bibit, præcepto angeli Gabrielis. Nos autem quia infirmi sumus, sobriè bibamus, modũ non excedamus, vt lætitia nostra cum moderatione nullã sentiat corporis tempestatem: sed per sobrietatis serenitatem, portum intremus salutarem. Accepimus ieiuniorũ palmam? Festiuitatis nõ amittamus victoriam: quam nobis tribuat dominus Iesus Christus adiuuando, qui vicit in nobis patiendo: vt digno carmine triũphemus cantãtes, Vbi est mors victoria tua? Vbi est mors aculeus tuus? Vbi est inferne victoria tua, quia captiuata est captiuitas tua? Omnes canamus halleluia: & idcirco propter diei lætitiam, conuertamur ad Christi clementiam.

Psal.137.b

Esa.9.a

Luc.1.a

Osee.13.d

1.Cor.15.c

Item

Universidad de Deusto

Item eiusdem, de eodem.

MAria veniens ad Christi domini monumentum, appellat dominum hortulanũ: quia infantium plantaria floruerũt. Ecce lilia renatorum ornant altare dominicum, candidis turbis gaudiorũ: ecce lilia noua de fonte plantata, quia
Apoc.7. isti sunt qui lauerunt stolas suas, & cãdidas eas fecerunt in sanguine agni, qui tollit peccata mũdi. Ecce surrexit caro Christi, & flos campi de scrobe sepulchri: & apparuit in horto lilium conualliũ, cùm ad sepulchri nouam scrobem gaudiorum nuncij descendunt angelorum. Venit Maria sepulturæ portans aromata, & inuenit in sepulchro suauia resurrectionis vnguenta. Non vt vngeret corpus dominicum, sed vt chrismate perfunderet capita renatorum. Venit ad monumentum, æstimat clausum, & inuenit ad ianuam sepulchri vela
Ioan.20.c pendentia linteorũ. Dicunt ei angeli, Mulier, quid ploras? quem quæris? Iesum quæris intra petrã, qui iam confregit mortis gehennam? Quid quæris Maria, plantatã vitem veram? Ecce de palmitibus mortuorum, paratur tibi in horto renouata vindemia. Non audisti Da-
Psal.117.a uid prophetam dicentem? Filij tui sicut nouellæ oliuarum? Ecce sunt circa altare dominicũ infantes per medium floreſcentes aquarum: quia isti desiderauerunt, si-
Psal.41.a cut ceruus ad fontes aquarum. Quid est ergo Maria? Quem quæris: Non est hîc. Surrexit enim, sicut dixerat vobis: vide, aspice linteamina, nil est, quod terreat. Linteamina enim Christi, sepultura est peccati tui: vnde extergas lachrymas luctus tui, & sudorem refrigeres desiderij tui. Videbis in paradiso, quem quæris in monumento, accessit, recessit, profecit: quem quærebat, inuenit. Aspicit & æstimat hortulanum: quia verè ab ipso susceptit noua plantaria renatorum. Domine, inquit, requiro à te, edoce me. Et si æstimo hortulanum, non fa-
Iere.20.d cio calumniam, dum requiro vitam meam. Si tu sustulisti dominum meum, indica vbi posuisti eum. Nũquid vidisti, quẽ dilexit anima mea? Si tu es fur corporis domini mei, esto consolator luctus mei. Si tulisti eum, patiamur simul: & de te & de me gaudebit genus humanum. Si tulisti, non auaricia appetisti, sed misericordiã dilexisti. Tantùm per te ostende locum, ego paro humeros meos, & tollo tecum. Stat hortulanus, & tacet. O verè hortulanus dominus Christus, qui leuauit plantaria de gehenna, quæ antiqua obruerat sepultura. O verè hortulanus, qui eradicauit mortem, & introduxit secum ad paradisum latronem. O hortulan°, vilis quidem specie, sed dulcis in voce. Iam simplex est horti ianua: nulla ibi de terrore custodia, ideo libenter interrogat secura Maria. Suspicor, inquit, quia Iudæi tulerũt dominum meum, & nescio vbi posuerunt eũ: sed quia te video, te interrogo, à te discere desidero quod requiro. Et dominus Mariæ dat vocem, & indicat veritatem. Labia iusti distillant melle, & obumbrantur vnguenta Marię. Quę cùm meliorem accepisset odorem, exclamauit in voce, Rabboni? quod interpretatur, magister. Et adorauit eum: & fundens lachrymas, & quæ-
Ibidem. rens tenere genua eius, dicit ad eam Iesus: Noli me tangere, nondum ascendi ad patrem meum: hoc est, iam fide viuis, spiritusq; te viuificat. Resurgit Christ° à mortuis, credi debet, non tangi. Qui eius desiderant tenere genua, accedant ad eius altaria. Noli me tãgere, necdum enim ascendi ad patrem meum. Et illa dixit, Domine, quare non mihi permittis vt te tangam: vel fimbriam vestimentorum tuorum ego non debeo tangere, quam tangebant ægroti, & sanabantur? Tu in ligno A pependisti, & in sepulchro iacuisti, tu paradisum reserasti. Admitte me ad hortum deliciarum tuarum. Sanasti Heuam, exhilara Mariam: ostende mihi vitem tuam, lætifica me de vindemia tua. Et dominus, Vade, inquit, ad palmites meos apostolos, vt occurrãt in Galilæam: & ibi tibi apparebit plena vindemia. Ecce igitur de Christo resurgente, & de sarmentis apostolicis triumphauit Galilæa. Ecce de domino & infantibus tanquam de vite, & palmitibus, hodie lætatur nostra mater catholica ecclesia.

Item eiusdem, de eodem.

LIcet omnes solennitates, dilectissimi, quæ in ecclesiis pro dei honore celebrantur, sanctæ sint atque venerabiles: tamen hodierna dominicæ resurrectionis dies, peculiarem festiuitatem habet. Ideo vtiq; quia omnes alij dies viuentiũ in se tantum continent gaudium: hęc etiã lęticiam defunctorũ. Cõmunis est ergo infernis simul ac supernis ista festiuitas quia resurgẽs domin° à mortuis, & illic festiuitatem dedit vbi mortem vicit: & isthic vbi victor à morte remeauit. Et ideo bene psalmista loquit̃ de hac peculiariter die, dicens: Hic est dies quem fecit domi- *Psal.117.d*
nus, exultemus & lætemur in eo. Prænunciãs enim, Dominicam resurrectionem, non supernis tantùm sed & infernis, diem salutiferæ exultationis indixit. Descendente in tenebrosam inferorum caliginẽ domino, etiã illic tunc absque dubio dies splendidissim° fuit: vbi saluator illuxit. Vnde pulchrè euangelista, qui modò lectus est, Et lux, inquit, in tenebris lucet: & tenebræ eam *Ioan.1.a*
non comprehenderunt. Quia licèt in tenebras dominus descenderit: tenebrarũ tamen obscura non sensit. Tenuit in illo noctis horrore inuiolabilem maiestatis suæ splendorem: luxit sempiternæ naturę splendore, ac sic nõ lux à nocte, sed nox à luce superata est. Lætemur ergo dilectissimi & exultemus in domino: hodie enim nobis data est à domino lux salutis secũdũ illud, quod idem Psalmista in consequentibus ait: Deus domin° & *Psal.117.d*
illuxit nobis. Et quid adhuc addidit. Constituite, inquit, diem solennem in confrequentationibus,† vsque ad cornu altaris. Completũ etiam hoc hodie in ecclesia dei video. Nam cũ vsq; ad cornu altaris omnia religiosis conuentibus plena sint: ipsam scripturam sanctæ ecclesiæ plenitudo compleuit. Dies ergo hic dilecti: dies est resurrectionis & vitę. Reddit eum per quadrageſimam, gratiorem delectabilior fidei gratulatio: qua ad tristiciam reorum iũcti sunt dies remissionum: vt patiẽtiam vtique statim remuneratio consequatur, secundum illud: Qui seminãt in lachrymis, in gaudio metent. Quicunq; ergo seminastis in lachrymis, capite præmia exultationis. Sciat se vnusquisque, quò maiora seminauit semina fletuũ, maiores fructus capere gaudiorum, Species ergo futurarũ beatitudinũ iam in prę-
sentibus continetur. Sicut enim nũc est relaxatio post districtionẽ, sic in futuro erit requies post laborẽ. Vnde obsecro dilectissimi, cùm vniuersam ecclesiã: præcipuè tamen vos, qui in nouam salutẽ regenerati cãdida indumẽta sumpsistis, vt mun° quod accepistis, purũ immaculatumq; teneatis: vt nitorem vestrũ habitus etiam in conuersatione seruetis: & tã candida sint corda vestra, quàm vestimẽta vestra. Audistis euangelistã dicentẽ hodie, quòd quicunq; in deum credunt, hi filij sunt dei. Dedit enĩ, inquit, filios dei fieri, his qui non ex *Ioan.1.a*
sanguinibus, neq; ex volũtate carnis, neq; ex voluntate viri: sed ex deo nati sunt. Ergo & vos nõ estis nunc ex carnis cõceptu editi: sed ex deo patre generati. Superest vt

† εἰ τὴν πυκάζουσιν quo loco Hebræi legunt. בְּעֲטִים pro quo Hiero. in frõdosis, cui cõcinit ecclesia, in condẽsis sanè עָב dẽsũ quid ac stipssimũ dicat verbum עָבֹת *Psal.117.a*

Universidad de Deusto
Biblioteca

est vt cõseruetis,per sanctæ vitæ conuersationẽ,sanctę regenerationis dignitatẽ, & verè iuxta id quod Apostolus ait:Sicut modò geniti infantes rationabiles sine dolo,lac cõcupiscite,vt in eo crescatis in salutẽ.Et pax dei quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda & corpora vestra : per dominum nostrum Iesum Christum, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

1.Pet.2.a

Philip.4.b

Item eiusdem,de eodem.

☞ *τρεσφυτερ nouam plãtam.i. rectẽs in Christo regeneratũ per baptismum, intelligit.*

PAschalis solẽnitas dilectissimi hodierna die festiuitate cõcluditur:& ideo hodie etiã neophytorum † habitus cõmutatur, ita tamen vt candor qui de habitu deponitur, semper in corde teneatur,in qua quidẽ re obtinenda præmiũ id nobis iam nunc agendũ est dilectissimi : vt quia quinquagesimæ dies sunt:id est,indulgentię & remissionis: ita nobis sanctorũ dierũ festiuitas agatur,vt relaxatione corporũ,puritas non corrũpatur animorũ: sed potius abstinẽtes ab omni luxu,ebrietate,lasciuia : dantes operã sobriæ remissioni,ac sanctæ synceritati, id efficere tentemus:vt quicquid nunc corporali abstinẽtia nõ adipiscimur,mentiũ puritate quæram⁹: & sanè debemus hoc non vtilitati tantũ nostræ & saluti,sed etiã festiuitati ipsi ac tẽpori. His enim diebus domin⁹ post resurrectionẽ videndũ se apostolis suis, tenendũ, amplectendũ,perfruendumq; concessit. Vnde cùm solẽnitas quinquagesimę & ex eo constet quòd nũc dominus cũ discipulis præsens fuit:scire nos conuenit,quòd ita demũ nos verè solennes sumus,si solennitate, sic vtimur,vt præsentẽ deũ habere mereamur.Quęris fortè vnde id fieri, aut quo modo possit,vt deus præsens sit: neq; te admiratio rei huius ac magnitudo deterreat:actus tantùm nostros & conscientias cogitate: nam res hæc in sola vitæ probitate cõsistit. Scitote, quòd si vos præsentiæ dei iam dignos redditis:præsentẽ deũ iã habere cœpistis. Inuocãtes se de⁹ sequitur, & trahit.& nõ repugnat.Sanctos diligit, flagitiosos fugit. Nemo de possibilitate rei huius conqueratur.Is enim præsentem dominũ non habet,qui dominũ abesse cõpellit.Nemo absentiã Christi sustinet, nisi qui præsentiam non requirit.Multi sequi putant,sed aliud est verè quærere,aliud præsumptionem habere quærẽtis.Nonnulli enim ex fratrũ nostrorũ numero dilectissimi, festiuos se esse dubitant,nisi gulæ, nisi vẽtri,nisi luxuriæ satisfecerint. Dicendũ nobis cũ libertate est:Nõ est hoc fratres festiuitatem colere dei,sed coinquinare. Vultis ergo scire quid sit hominẽ festiuũ esse ? Imitamini in aliquo illos, qui primi hac festiuitate vsi sunt,dico sanctos dei:quorum semper fuerunt,vt legimus,dies sobrij,noctes pudicæ,sanctæ vigiliæ,sopor castus,actus probi, cõuersatio honesta, vita sibi ex omni parte consentiẽs, neq; illos sequamur:quorũ vt Apostolus ait, finis est interit⁹: quorũ deus venter est, & gloria in confusione ipsorũ, qui terrena sapiunt.Hi enim dilectissimi diuinis solẽnitatibus nõ intersunt . His sacræ diei festa nõ sapiunt. Quãuis enim prẽsens esse videatur,re tamen abest:qui conuersatione diiunctus est.Horũ lætitia dilectissimi lachrymabilis:horũ exultatio luctuosa,nõ placans dominũ,sed exacerbãs:quia quãlibet qui solennitatẽ pro honore diuino celebrare se credat:festiuitatẽ dei quòd in probris agit,iniuria est. Vultis scire me verũ dicere, audite de hoc loquentẽ deum : Si attuleritis,inquit, similaginem, vanũ est : incensum abominatio est mihi. Neomenias vestras & sabba vestra odit anima mea.O infœlix,miserandaq; perditio.Et qua tandẽ alia re placere deo poterunt,cùm ipsi diuini cultus latria displiceant:Quæ ergo his propiciandi reatus spes est:quibus propiciatio ipsa vertitur in reatũ ? Videtis ergo fratres quantũ sit inter verã falsamq; festiuitatẽ discriminis. Aliud siquidẽ honor,aliud contumelia . Aliud placere deo,aliud offendere.Si vultis ergo vera solẽnitate vti, si veris gaudiis frui,gaudete,vt Apostolus ait.Sed gaudete in domino semper.Sicut enĩ quædã vt scitis sunt turpia gaudia : ita qui in domino vult gaudere, flagitiosa oportet gaudia non requirat.Et nolite,inquit Apostolus,inebriari vino,in quo est luxuria:sed impleamini spiritu sancto,loquẽtes nobismetipsis: in hymnis & cãticis spiritualibus, cantãtes & psallẽtes in cordib⁹ vestris domino . Hæc est firma mentiũ lætitia & vera. Hæc exultatio sancta,hæc deo digna festiuitas. Sic planè solennes simus: sic in aliqua apostolorum similitudine festa celebremus. Sic etiã illud apostolicũ munus assequamur, vt præsentẽ deum habere mereamur.

Philip.4.a

Ephes.5.d

Philip.3.d

Esa.1.d

Item eiusdem,de eodem.

☞ POst dies octo iterum erãt discipuli eius intus,& Thomas ille,qui tunc cum eis non fuerat,quando gauisi sunt discipuli viso domino:& qui referentibus,postea discipulis dixerat,nisi videro fixuram clauorũ,& mittã digitum meũ in latus eius,non credam. Hoc ergo hodie, id est, octauo post resurrectionẽ die,cũ discipulis reliquis posito, venit Iesus,ianuis clausis.Sic oportuit venire, vbi cor incredulitate clausum erat,fidei luce reserandum . Non immeritò ergo etiã octauus dies pari aut penè pari deuotione celebratur : qua ille celebratus est, à quo octauus iste numeratur.In illo enĩ resurrectio acta, in hoc confirmata est, nec minus dura atq; tenebrosa hũc incredulitatis ianua, quàm illic inferni porta perrũpitur. Venit ergo, inquit, Iesus, ianuis clausis . Est quod nos quoq;,cũ Thoma dubitem⁹, nisi facta respiciamus authoris. Sed si deũ esse,de quo loquimur,cogitemus:cui nihil inuiũ, cui humanũ quoq; pectus peruiũ confitemur:cuius hoc idẽ corpus clausis ostiis in ipsa statim salutatione,Pax vobis, conspicuũ spectabatur discipulis: hæc si indubia fide credimus,ab omni quęstionis scrupulo liberamur.Hanc ergo nobis fidem afferat, hanc à nobis reposcat,hanc in nobis inueniat, hãc relinquat.

Ioan.20.f

Deinde dicit Thomæ : Infer digitum tuum huc, & vide manus meas:& affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus,sed fidelis. Non est meum,meos ludificare phãtasmate,vanã imaginẽ visus si timet, veritatẽ corporis manus & digit⁹ exploret. Potest fortasse aliqua oculos caligo decipere, palpatio corporalis verum corpus agnoscat.Spiritus,inquit, carnẽ & ossa non habet, sicut me videtis habere . Quòd ostia clausa penetraui : sola est virtus diuini spiritus,non sola carnis substantia. Alioquin,quid profuit me suscepisse hominẽ:si piguit suscitasse? Respondeamus ergo & nos, & fateamur cum Thoma id,quod miraculum diuinæ virtutis exposcit.

Luc.24.f

Tu dominus meus, & deus meus. Nobis enim ille dubitauit,nobis exorauit,nobis credidit, nobis in illo dominus manus & lateris vulnera contrectãda permisit.

Dicit ei Iesus:Quia vidisti me,credidisti: beati qui non viderũt, & crediderunt. Habemus igitur & firmitatem palpata credentium,& beatitudinẽ nõ visa credentiũ . Scripta sunt, inquit, vt credamus quia Iesus est Christus filius dei:& vt credentes,vitã habeamus in nomine eius.De consequẽti verò,quã modò audiuimus, manifestatione eius,illud aduertisse sufficiet : quòd qui nocte tota inanium retia, arbitrio suo missa indifferẽter incerto latere detraxerunt:in verbo domini luce iam reddita,

Ioan.20.g

missa

missa in dextrum latus plena traxerũt. Illud verò quod in hac eadẽ manifestatione, cum discipulis, sicut aliis etiam euãgelij locis ante passionẽ refertur, cibũ sumpsit, suspicionẽ fantasiæ penitus auertit. Neq; enim post resurrectionẽ corpus illud sustentaculis ciborũ indigusse credẽdũ est: quod iam maiestas sola vegetabat. Traxerunt ergo in terrã rete, plenum non promiscuis, sed magnis piscibus: ex quibus nullũ proiiceret electio. Quid autẽ significet, tam sublimis ista piscatio, & quia nõ est scissum rete, sequentia declarãt. Sic si trahuntur retia, quæ in dei verbo ac voluntate mittũtur, captura magna est, scissura nulla. Illi piscatores erãt, quibus salnator dixerat, Venite post me, & faciã vos fieri piscatores hominũ. Quæ ergo istis hominũ piscatoribus retia, nisi doctrina firmissima veritatis, quam mendacij scissura non violat? Monet me in istis piscatorũ verbis consentiẽs alterius loci relatio. Nam simpliciter in passione domini refertur tunicã ipsius ab his, qui sibi vestimenta eius diuidebant, nõ fuisse scissam. Ergo nec doctrina apostolica, quæ in his apostolorũ retibus figuratur, nec vestis dominica pati vnquã potest scissuræ vllius fœda dispendia. Vbicunq; igitur aliqua doctrinæ scissura conspicitur, ibi nõ potest dominica vestis, nec magnorũ, vt ait, piscium captura cognosci. Cauete itaq; dilectissimi, scissa illa ab integritate catholicæ fidei hæreticorũ dogmata. Dominũ nisi integra vestis non capit, fideles domino nõ nisi integritatis captura cõstringat. Cauete dilectissimi: multæ enim scissuræ sunt, ne quis aliquãdo ad schismatũ pãnos, ab huius vestis integritate desciscat. Multi fideliũ in captiuitatẽ deueniũt, multi hæreticos dominos sustinere cogũtur. Sed si nõ coguntur ad sacrificia, quid refert si cogũtur ad sacrilegia? Sit ergo fidelibus etiã in captiuitate corporis, fidei libera, priuata confessio. Hæc in singulis, & quod peius est, frequens ac familiaris est. Captiuitatis persecutio, si nõ desit fides, potest imputari martyriũ, per dominũ nostrũ Iesum Christũ, cui est cũ patre & spiritu sancto honor, & gloria, in secula seculorum, Amen.

Matth. 4. c

Ioan. 19. d

De ascensione domini, Sermo,
Incerto interprete.

QVando de cruce, nostra processit oratio, foris ciuitatẽ, solennitatẽ, celebrauimus: & nũc quãdo de crucifixi ascẽsione tractamus, præclarum diẽ & omni lætitia coruscantẽ, fines ciuitatis egressi, summa cũ gratulatione celebramꝰ. Et hoc non ad contumeliã ciuitatis, sed ad honorẽ obseruatur sanctorũ, ne nos causa dissimulationis accusent dicentes, quòd pro domino sensimus vniuersa tormẽta, vexantiũ manibus nostra vidimus ossa carne nudata, patiẽtia nostra tortor cessit iratus, libẽti animo pro Christo noster sãguis effusus est, decisa capita sunt pro eius gloria. Hæc omnia meruimus sustinere, nec mysteriorũ arcana in nostris tabernaculis celebrãtur. Ideo dilectissimi fratres hodie ad loca conuenimus beatorũ, ad sanctorũ habitacula festinamus, vt cõuẽtus noster, ipsorũ quoq; præsentia clarior redderetur: nõ enĩ in hoc theatro martyres tantũ præsunt, sed & angelorum instãtia locus decoratur. Nã & angeli præsunt: & si martyres videre desideras, si angelos cupis inspicere, aperi oculos fidei, & illud tibi theatrũ facilè demõstratur. Nam cũ in omni aëre angelorũ multitudo versatur, multò magis in ecclesia, multò amplius hodierno die, quando eorũ dominus ascẽdit in cœlũ. Et vt scias quòd angeli vbiq; versantur, audi quod Paulus fœmineo pudori prospiciẽs ait, Debẽt mulieres velamen habere supra caput, propter angelos. Et iterũ Iacob: angelus, ait, qui liberauit me à iniquitate mea. Et illi qui cum apostolis erant, aiunt ad Herodẽ, Angelus ipsius est. Et Iacob, Vidi, inquit, castra angelorũ. Et meritò angelorum castra videbãtur in terra. Nam sicut Imperatoris optimi prouisione vrbes omnes, vniuersæ ciuitates, castella singula, manu militari aduersus hostilẽ muniuntur aduentũ, & omnia loco diligẽter armãtur, ne barbarica incursione deleantur: ita & deus, quoniã barbara & agresti mente rabientes dæmones, ad pacis euersionem vbique versantur, ad tutelam nostrã constituit exercitus angelorũ, vt eorum præsentia dæmonũ confringatur audacia, & per eos nobis pacis gratia ministretur. Vides quòd & angeli præsunt, consistunt martyres, & vbique nobis præparantur auxilia? quid igitur miserius illis est, qui conuentũ istũ splendidũ derelinquunt? & quid vobis beatius, qui ad tantã solennitatẽ cõcurrere voluistis? Sed fortissima martyrũ facta alio tempore declaremus, & ad propositum redeamus. Hodierna die dilectissimi fratres deo sumus mira reconciliatione sociati, hodierna die humanũ genus cœlestẽ misericordiã meruisse cognoscitur, hodie vetus illud iurgium dissolutũ est, sedatum pristinũ bellũ, hodie nobis pax miranda donata est, quæ nunquam sperabatur posse concedi: nam nulla spes erat deũ humanæ velle recõciliari naturæ, non quia dominus inhumanus, sed quia seruus negligentia videbatur oppressus, non quia crudelis dominus, sed quia cõtumax seruus est. Vis audire quòd nostro vicio deus ad commotionẽ nõ prouocatus est, quòd nostra culpa mãsuetus dominus videtur iratus? disce singula, & rationẽ causæ cognosce, vt cùm sedatum senseris bellũ, iurgiũ dissolutũ, & humanum genus summo honore decoratũ, diuinã gratiam, misericordiamq; merearis, & perpetua deum benedictione sanctifices. Aliquando deus de humani generis cõfusione cogitauit, & intantũ eius ira processit, vt viros & fœminas, senes & iuuenes, feras & pecora lucis priuare dispositisset aspectu. Et audi diuinæ verba sententiæ: Delebo, inquit, hominem: quẽ feci à facie terræ, & bestias & pecora, quoniam recogitaui, quia feci hominẽ. Et vt scias quia humana ei nõ fuit exosa natura, sed maliciæ nostræ ferebat horrorẽ: postquàm dixit, delebo hominẽ quẽ feci à facie terræ, dicit ad hominẽ, Tẽpus omnis hominis venit ad me. Et si hominẽ haberet exosum, non loqueretur ad hominem, nec dignum eum suo sermone feciisset, nec diuinũ eum percipere cõcessisset auditum. Sed vide dei misericordiã. Hominẽ quadam satisfactione cõsolatur, & causas ei futuræ calamitatis enarrat, nõ vt homo causas discat, sed vt narrãdo aliis multos meliores efficiat. Quod dicebã, hoc est, intantum humanũ genus pessimè cõuersabatur, vt ipsius terræ habitatione carere speraretur. Sed & nos qui & terra videbamur indigni, hodie eleuati sumus ad cœlum. Qui nec terrestria merebamur, cœleste regnum meruimus possidere. Cœlorũ transiuimus fines, & ipsa sede regali decoramur. Et natura cuius causa Cherubin seruabat paradisum, à Cherubin summo cũ honore susceptа est. Sed hoc mirabile quemadmodum factũ est, videamus: & quemadmodũ nos qui tantam offenderamus clementiã, vt & terrestribus priuaremur, excelsa tenuimus, & alta meruimus possidere, quemadmodũ sedatũ iurgiũ & illa videatur ira sublata. Disce quòd non nostra deprecatione, qui eũ offenderamus, sed postulatu eius, qui iustè fuerat nobis iratus, pax facta est. Pro Christo nãq;, ait, legatione fungimur,

Gene. 49. c

Ibidẽ. 32. a

Gene. 6. b

1. Cor. 11. b

Universidad de Deusto
Biblioteca

2.Cor.5.d. mur,tanquam deo rogante per nos.Quid hoc est?ipse rogat qui iniuriã passus est?Valde inquit, nã deus clemens est,& ipse tanquam pater misericors deprecatur. Et vide qui medius est,qui reconciliator accessit. Non angelus,non archangelus,sed ipse filius deprecatur.Et sicut duobus iurgio separatis, vnus in medio positus altercantium litem,discordiamq; dissoluit: ita & Christus fecit.Deus nobis iustè irascebatur,& contemnebamus iratum,& clementem dominũ declinabamus, & se mediũ Christus ingessit, & sociauit vtranq; naturã. Et nobis quod imminebat à patre suppliciũ, ipse sustinuit.Vis discere quod & inde suppliciũ, & ex hinc in-
Gala.3.b sultationẽ ipse sustinuit? Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictũ. Vides quòd imminens cœleste suppliciũ ipse sustinuit? disce quòd & terrestrem insultationem ipse tolerauit, cùm dixit,
Psal.68.b & Roma. 15.a Opprobria insultantiũ ceciderũt super me. Vides quẽ- admodum sedauit iurgium,quemadmodum legẽ ipse dissoluit,nec antè discessit,sed multa fecit,multa sustinuit,vt inimicũ reconciliaret,& hostem deo sociaret, & amicũ faceret, qui multo tẽpore fuerat inimicus. Et horũ omniũ beneficiorũ hodiernus dies materia fuit, & tanquàm primitias naturę nostræ deo dedit.Et sicut de cãpis,ac segetibus decoratis, si quis collectas spicas obtulerit deo,omnẽ campo benedictionem reportare perspicitur:sic & Christus per illud corpus fecit benedici nostram naturã. Sed cur nõ omnẽ naturã leuauit ad cœlum?Scilicet quia non videntur esse primitiæ,cũ totũ offertur,sed cũ breue offertur.Breui enim oblatione totum benedicitur.Sed inquis,Si primitię sunt,primum factũ hominẽ ad cœlũ debuerat eleuare: Primitiæ nanq; sunt,quod primũ offertur . Primũ quod pullulat,nõ est hoc primitiæ.Nam imbecillis fructus nullus est,sed fortis & validus ipse debet offerri.Quia igitur ille fructus peccato fuerat alligatus, & peccati crimine tenebatur:ideo non leuatus est,licèt prior factus esse videatur,sed is qui postea factus est. Et vt discas q̃ ille fructus primitias facit qui robust°,& validus, & sũma maturitate floruit,testimoniũ te diuinæ lectionis
Leuitic.19.c poterit edocere.Si intrabis in terrã quã dominus deus tuus tibi dabit,inquit Moses ad populũ,& plantabis in ea omne lignũ, quod facit fructum ad edendũ, tribus annis depurgabis fructum eius, quarto verò anno fructus sanctus erit domino . Ergo si primitiæ sunt quod primò profertur, primi anni fructus domino debebamus offerre.Sed ille ait,tribus annis non purgabis fructum eius,sed dimittes illud,quia nondũ arbor valida firmitate roborãtur, nec fructus aliqua maturitate floruerunt:sed quartus,inquit,annus sanct⁹ erit domino. Vide legis cõditoris prudentiã, fructum primum nec manducari permittit,ne ante deũ quisquã eum percepisse videatur:nec offerri concessit, ne deo immaturus offeratur:sed dimitte, inquit, quia primus est: nec offeras,quia oblationi nondũ dignus est fructus, nec accipienti conuenit immaturus . Et hæc vobis dicta sunt propter corpus quod Christus obtulit:igitur nostrę naturæ primitias obtulit patri,& oblatũ donũ miratus est pater,quod & tanta dignitas offerebat,& quod offerebatur,nulla macula fœdabatur.Nã & suis manibus susceptt oblatum,& suæ sedis fecit esse participẽ,& quod plus,ad partem suæ dexteræ collocauit.Cognoscamus
Psal.109.a quis est ille qui audiuit,Sede ad dexterã meam?quæ natura est cui deus dixit,Esto meę particeps sedis?Illa na-
Genc.3.d tura est quę audiuit,terra es,& in terrã ibis.Non enim ad omnem gloriã cœlos transisse sufficerat, non cum angelis stare:sed cœlos transiuit, supra Cherubin ascẽdit,vltra Seraphin eleuatur,nec antè stetit,nisi sedẽ dominicam meruisset. Vide quo spacio cœlũ separatur à terra, imò terra quantò ab inferis est, & ipsum cœlum quãtò ab altiore cœlo separatur, & de altiore cœlo ad angelos quantũ spacij est,ad superiores etiã potestates, ad ipsam quoq; dominicã sedẽ.Per hæc omnia natura nostra eleuata est, vt homo qui loco tam humili tenebatur,vt descendere non posset vlterius,ad tam excelsam sedem eleuaretur, vt altius non posset ascendere. Et hæc ostendens Paulus dicebat: Qui descendit, ipse Ephe.4.b est qui ascendit.Et iterũ:Descendit ad inferiora terræ, Ibidem. & ascendit super omnes cœlos.Discite igitur qui ascẽdit,& quæ natura leuata est. In hoc enim cupio remorari sermonẽ, vt humani generis cõmemoratione diuinam clementiã cum omni admiratione discamus, quæ summũ honorẽ,magnamq; gloriã nostræ naturæ largita est.Terra & cinis eramus,sed hoc nostrũ viciũ, sed naturæ imbecillitas fuit,irrationalibus insensatiores fuimus.Cõparatus nanq; est,ait,homo iumentis in- Psal.48.c sipientibus,& similis factus est illis. Et peius est comparari,quàm nasci.Nam naturaliter non habere rationẽ tolerabile est, verùm rationis decoratione decoratũ, irrationabili naturę comparari,voluntatis est crimen. Et quando audis,quòd homo comparatus est iumẽtis: nõ arbitreris, quòd eũ irrationalibus similẽ voluit demonstrare,sed longè peiorẽ , non tantũ quia homines facti ad irrationabilia ad maiorẽ dementiã properauimus: (Et hoc significãs Esaias dicebat:Cognouit bos Esa.1.a possessorem suũ,& asinus præsepium domini sui, Israël autẽ non me cognouit) sed vt peiorem conuersationẽ erubescamus.Vbi enim abundauit peccatũ, superabun- Rom.5.d dabit & gratia.Vides quòd iumentis irrationabiliores fuimus:cognouit bos possessorẽ suum, & asinus præsepiũ domini sui.Vis & auibus nos irrationabiliores in- Hiere.8.b ueniri?Turtur & hirundo,agri passeres agnouerũt tẽpora ingressus sui:populus verò meus nõ cognouit iudicia dei.Ecce iumẽtis,ecce auibus deteriora sentimus, & irrationabiliora cogitamus . Vis amplius nostrã inuenire naturã?Formicarũ nobis gesta narrauit,& earũ nobis imitationem ostendit. Vade nanq; ad formicã, Prou.6.a ô piger,& æmulare vias eius. Formicarum sumus facti discipuli,formicarum æmulatione viuimus,formicarũ conuersamur exẽplis.Intantum amisimus humanę naturæ consilium,intantũ humanæ mentis aliena sentimus,qui ad similitudinẽ dei facti monstramur.Sed nõ reus est ille qui fecit, sed nos qui contẽpsimus in imagine perdurare.Sed quid de formicis dico ? Lapidibus insensatiores facti sumus . Et hoc tibi valido testimonio monstrabo.Audite,ait Micheas,fundamẽta terræ, Mich.6.a quia iudiciũ domino contra populũ suũ.Quid ais?Cõtra homines tibi iudiciũ est, & testes terræ fundamẽta, vt inter diuinum humanumq; iudiciũ audiant,iudices inuitantur? Valde,inquit, nam lapidibus homines insensatiores esse noscũtur.Vides quòd totius malicię fines excessimus?asinis & bobus irrationabiliores ostendimur,sensu volatilium superamur,nec ipsis lapidibus cõparamur, sed serpentiũ malignitates imitamur. Furor nanq;,ait,eorũ ad similitudinẽ serpentis,venenum Psal.57.a aspidũ sub labiis eorũ.Et quid de mutis animalibus loquimur,vbi etiam ipsius diaboli filij nuncupamur? Vos nanq;,ait,filij diaboli estis . Sed tamen nos qui sensum Ioan.8.f non habebamus,qui contumacia grauabamur,qui nec lapidibus cõparabamur, qui vincebamur ab omni natura,qui despectui videbamur, qui contẽnebamur : & quemad-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quemadmodũ loquar,ignoro,quo sermone vtar, quo verbo dicam repetire non possum:natura fragilis, natura contẽpta,& omnibus monstrata deterior, omnia vicit, omnia superauit, & omnibus hodierna die meruit excellior reperiri.Hodie angeli vota diu desiderata receperunt:hodie archãgeli,quod multo tẽpore cupiebant,inspicere valuerunt:naturã nostrã ipsi in sede dominica immortali gloria fulgentẽ peruiderũt.Hoc enim affectabant angeli, hoc desiderabant archãgeli, etsi eos natura humana largito sibi honore superabat, attamen nostris beneficiis gratulãtur:nam etiã nostris
Gene.3.d dolebant suppliciis. Et quando puniebmur, ipsi quoq; nimia tristicia tenebantur. Et Cherubin licèt paradisum custodiebant,tamẽ nostris suppliciis tristabantur. Et sicut conseruus bonus,cùm à domino custodiendũ conseruum susceperit, satisfacit quidẽ dominicæ inssioni:sed tamen pœna conserui nimio dolore conteritur,& seruitutis necessitate constrictus,animi non respuit charitatẽ:Sic & Cherubin meruerũt quidẽ custodire paradisum, sed dolebant honorẽ custodiæ. Et vt hoc facilè possis aduertere,ex hominũ affectione condisce,quos conseruorũ calamitates inspicimus condolere.Et si seruant homines charitatẽ, multò magis illæ potestates nostris suppliciis commouentur.Nam & iusti dolebant peccatorũ suppliciis,& licèt meritò pœna
Exod.32.g inferebatur,tamen dolores incitabat tristicia. Nam & Moses post idolorum ceremoniam dicebat.Siquidem dimittis illis peccatũ,dimitte:sin autem, & me dele de libro quem scripsisti.Quid hoc est? Contumaciam vides,& pro impiorũ suppliciis deprecaris. Ideo, inquit, doleo:ideo deprecor,quia dignè cruciantur, quia meritò puniũtur,quia ipsi sunt sui causa supplicij. Et Ezechiël cum angelũ populo videret inferentem summa supplicia,cũ nimia lamentatione clamauit,dicẽs: Heu
Ezech.9.d mihi domine,quoniã deles tu reliquias Israël. Et Hieremias: Castiga nos domine in iudicio tuo, & non in
Hiere.30.b ira tua,ne nos pauciss imos facias. Et cũ Moses & Ezechiël,& Hieremias dolẽt,quantò magis illæ potestates nostris calamitatibus cõmouẽtur:Et vt scias quòd nostris malis doluerunt, ex eo disce quòd recõciliatione dominica gratulati sunt: etsi anteà non dolebant, nec posteà gratulãtur:quia gratulati sunt. Christ⁹ saluator
Luce.15.b ostẽdit,dicẽs:Erit gaudiũ in cœlo & in terra,vno peccatore conuertente: & si vnius peccatoris correctione angeli gratulantur,multò magis cùm ad cœlũ hodierna die primitias hominũ viderint eleuare naturam.Et alia ratione condisce gaudiũ cœlestiũ potestatũ,quando dominus noster Iesus Christus nat⁹ est secundũ carnem,cum reconciliatũ hominem viderent, nec enim aliter descenderet, cũ summa gratulatione in terra cla
Luce.2.b mabãt:Gloria in excelsis deo, & in terra pax hominib⁹ bonę volũtatis:vt discas quòd ideo glorificãt,quia terram ea,quæ bona sunt,recepisse lætantur.Declarant & causam,dicentes:In terra pax hominibus bonę voluntatis: hominibus qui rebellati sunt, qui inimici fuerũt, qui alienati erant,qui contumaces iudicati sunt.Vides quemadmodũ in alienis bonis gratulãtur,imò in suis? Nã nostra bona suas vtilitates arbitrantur. Vis discere quòd cũ ascenderet,gratulabãtur,& nimio gaudio exultabant, & descendebãt frequẽter? Et hoc propriũ est cupiẽtiũ videre inopinatũ spectaculũ: & vt scias quòd ascendebant & descendebant,Christi te verba confir-
Ioan.1.g ment,qui dicit: Amodo videbitis angelos dei ascendentes & descendentes ad filiũ hominis: & iste semper amantiũ mos est, & cupientiũ solita cõsuetudo. Vnde nec tẽpus expectare didicerunt, sed festino amoris ardore,& delectatione prẽueniunt constitutũ:ideo ascẽdunt,ideo descendunt, & cũ omni festinatione nouũ, & incredibile spectaculũ videre desiderant.Nam quid hoc mirabilius est,quando homo qui contemptus fuerat,videtur in cœlo?Ideo & quando nascebatur dominus noster, & quando resurgebat, exultabãt angeli, & hodie quando ascendit ad cœlũ.Ecce enim duo ait, in *Actu.1.b* alba veste, vt ex ipsis indumentis gratulatio monstraretur,dixerunt ad discipulos.Viri Galilæi,iste Iesus qui ascendit à vobis in cœlũ, sic veniet quemadmodũ vidistis eum in cœlũ euntẽ.Hìc auditũ mihi omni cũ diligentia cõmodate.Cur hæc dicta sunt?Nunquid oculos discipuli nõ habebant?Numquid nõ videbãt,quòd gerebatur?Nunquid non dixit euangelista, quia videntibus eis ascendit in cœlũ?Cur igitur angeli eis dicebãt quod factũ est? Quid eis monstrabãt quòd ascẽdit ad cœlũ?propter has scilicet duas causas. Vnã, quia dolebant Iesu discessione desolati: & quia dolebant quòd ad eos dicitur:Nemo me interrogat de vobis, quò va- *Ioan.13.d* dis?sed quia dixi,tristicia impleuit cor vestrum.Et si amicorum,seu cognatorũ separatione tristantur,quãtò magis saluatorẽ, magistrum, dominũ misericordem, pium,mansuetũ,cùm à se viderent separari,non omni cum dolore tristabantur.Ideo stabant angeli,& ascensionis tristiciam regressionis cõmemoratione consolabantur,& separationis dolorẽ aduentus futuri pollicitatione sedabant.Nam aiunt:Iste Iesus qui ascendit à *Actu.1.b* vobis,sic veniet.Doluistis,inquit,quia ascendit,sed dolere desinite,nam iterũ veniet. Et ne hoc faciant quod *4.Reg.2.c* Helisæus fecisse docetur,cõscidit vestimentũ cùm magistrum vidisset eleuatum ad cœlũ. Non enim habuit præsentẽ angelum,qui Heliã promitteret aduenire.Ne igitur & isti hoc faciant,ideo angeli stabãt,animas eorum tristiciæ solatio releuantes.Et hæc quidẽ vna causa est præsentię angelorũ.Erat & alia causa non minoris rationis.Nam addiderunt, Qui ascẽdit ad cœlum: & quia longũ spacium de terra tenebatur ad cœlũ, & oculorũ acies portatum corpus ad illam altitudinẽ minimè poterat peruidere: sed sicut auẽ si altiora postulat,deficiet aspectus inspicere, & noster oculus volatu vincitur celsiore: sic & illud corpus quanto ferebatur ad summa, tantò oculos videntiũ aspectus imbecillitate incidebat,deficiẽte natura altiora conspicere: ideo stabant angeli,iter cœleste monstrantes,ne quis arbitraretur, quia tanquã in cœlũ ascendit sicut Helias, sed in cœlũ ascendit, qui eleuatus est à vobis ad cœlũ. Ideo non simpliciter hoc addidit.Et Helias quidẽ tanquam in cœlũ ascendit, nam seruus erat: Iesus autẽ ad cœlũ,nam dominus erat.Ille in curru igneo,hic in nube.Et quando seruus vocabatur, currus mittebatur vt veniret:& quãdo filius ascendebat, dominica sedes occurrebat,nec tantũ dominica,sed & paterna. Nã & de patre eius ait Esaias:Ecce domin⁹ sedet in nube leui.Et *Esa.19.a* quia pater sedet in nube, misit & filio. Et Helias quidẽ cùm ascenderet,melotẽ Helisæo dimittit: Christus autem discipulis gratiã dereliquit,quæ non vnũ prophetam,sed multos Helisæos effecit, imò illo potentiores, & longè amplius meliores. Eleuemur igitur & excitemur dilectissimi fratres, & illum cogitemus aduẽtum. Nam & Paulus ait,Ipse descendit de cœlo dominus in *1.Thess.4.d* iussione,in voce archãgeli: & nos qui viuimus, qui relinquimur,rapiemur in nube,in occursum domini, sed non omnes.Et quia non omnes rapiemur, sed aliquãti,audi quid ait Christus: Tũc erunt duæ in mola mo- *Matt.24.d*

lentes,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Luc. 17.g lẽtes,vna ſuſcipietur,& vna relinquetur.Duo in lecto, A vnus ſuſcipietur,& vnus dimittetur. Quid hac ſignificatione oſtẽdatur,quid hoc ſecreto declaretur, videamus.Mola,pauperes inopesq; demõſtrat, & eos qui vitæ labore conteruntur:lectus, diuites & quietos oſtendit,& eos qui honoribus ſecularibus perfruũtur.Et volens oſtendere quia & pauperes aliquando liberantur, & pereunt: & ex diuitibus nonnulli liberantur, & pereunt,ait:Quia de mola vna ſuſcipitur, & altera dimittitur:& de lecto vnus ſuſcipitur,& alter relinquitur,ſignificans quia hi qui peccatis obruuntur, hîc remanẽt congrua ſupplicia ſuſtinentes,iuſti rapiuntur ad nubẽ.

Simile. Nam ſicut rege aduenięte ad aliquã ciuitatẽ,hi qui honoribus & dignitatibus decorantur, cũ ſumma confidentia non expectato eius ingreſſu longè ante portas occurrunt,& excipiunt aduenientẽ : rei autẽ,& criminibus obligati intra muros retinentur, imperatoriam B expectaturi ſententiã: Ita & quando dominus veniet, iuſti ei in ipſo medio aëre confidenter occurrunt: noxij autẽ,& obruti peccatis,hîc remanent expectãtes iudicium. Tunc & nos rapiemur. Non me iuſtorum numero contineri cõmemorãs dixi,nos rapiemur. Nam non ſum intantũ ſanæ mentis alienus, nec animæ cæcitate confuſus, vt mea peccata nõ neſciã, & meorum videar oblitus eſſe geſtorũ. Nam quia diem feſtũ nolo meo dolore turbare,nec ſolẽnitati miſcere triſticiam, parco lachrymis, parco fletibus meorũ peccatorũ cõſcientia ſauciatus: ideo orationẽ in ipſa feſtiuitatis lætitia terminabo, illius diei memoriã derelinquens, vt nec diues ſuis opibus gratuletur,nec ſua pauper egeſtate triſtetur,ſed vnuſquiſq; ſuæ conſcientiæ meritũ ſperet.Nam nec diues beatus,nec pauper miſer poterit iudicari : ſed is qui illius meretur aſpectũ, ipſe cacumen C totius beatitudinis poſsidebit. Nam qui peccatis pauper eſt,diuitiis cœleſtibus abundabit:& qui criminibus diues eſt,ſuppliciorũ inopiã ſuſtinebit.Et ideo dico,vt qui in peccatis ſumus,lugeamus : & qui bona cõſcięntia viuunt,gratulẽtur.Sed nec iſti confidant,ſed caueant: nec illi lugeant,ſed corrigãtur.Nã & eũ qui licèt malè fuerat cõuerſatus mutata vita gloriã promereri, & his parẽ fieri,qui ſemper iuſtè vixerũt : hoc & nos implere properemus:& qui bene viuunt, propoſitã cõuerſationem merito futuræ gloriæ ampliare feſtinent,& confidentiã augere nõ deſinant: & qui peccatorũ mole opprimuntur, meliore correptione mutentur, vt iuſtorũ choro ſociati, cũ debita reuerentia imperatorẽ ſuſcipiamus angelorũ, & illa beatitudine perfruamur, quã nos omnes liceat promereri,gratia domini noſtri Ieſu Chriſti,cũ quo patri gloria,imperium,cum ſpiritu ſan- D cto,& nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum,Amen.

De Penteceſte, Sermo,

Incerto interprete.

HOdie nobis terra facta eſt cœlum, non ſtellis de cœlo in terrã deſcendentibus,ſed apoſtolis ad cœlos aſcendentibus,quia effuſa eſt copioſa gratia ſpiritus ſancti, & vniuerſum orbem operata eſt cœlũ, non immutans naturã, ſed voluntatem emendans.Inuenit nanq; publicanũ, & euangeliſtam effecit:inuenit perſecutorẽ,& apoſtolũ reddidit:inuenit latronem,& in paradiſum induxit:inuenit meretricẽ,& virginibus coæquauit : inuenit magos, & euangeliſtas oſtendit:fugauit maliciã,& induxit benignitatem : exterminauit ſeruitutẽ,& induxit libertatẽ, conceſsit debitũ,& intulit gratiã dei . Ideo cœlum factum eſt terra,& hoc ſępius dicens,non ceſſabo.Quid enim tales ſtellæ ſicut apoſtoli?Stellæ in cœlo, apoſtoli ſuper cœlos.Quæ ſurſum ſunt (inquit Apoſtolus) ſapite, vbi Chriſtus eſt in dextera patris ſedens. Stellæ de igne inſenſibili,apoſtoli de igni intelligibili: ſtellæ in noctu lucent,in die obſcurantur : apoſtoli in die & in nocte ſuis radiis,hoc eſt virtutibus,effulgent.Stellę orto Sole obſcurãtur, apoſtoli Sole iuſticiæ reſplendẽte, ſua claritate luceſcunt: ſtellæ in reſurrectione cadẽt ſicut folia,apoſtoli in reſurrectione rapiẽtur in aëra nubibus.Et in illis quidẽ ſyderibus alius Antifer,alius Lucifer appellatur:in apoſtolis autẽ null' Antifer eſt,omnes luciferi,& ideo ſtellis maiores apoſtoli . Et quicũq; eos luminaria vocauerit mundi,non peccabit: non ſolùm dũ eſſent in corpore,ſed etiã magis nunc,quando de hac vita migrarũt.Gratia enim & merita ſanctorũ non minuuntur morte,nũ retardãtur die,nõ diſſoluũtur in terra, nec nocte obſcurantur, nec tenebris obũbrantur,& hoc res ipſa demonſtrat. Piſcatores quippe erant,& illis dormientibus retia operabantur. Et tunc quidẽ piſces capiebant ad mortẽ, nunc autẽ homines capiunt ad ſalutẽ,claudos facientes currere,cęcos illuminantes, leproſos mundantes, dæmones effugantes, teſtatur multitudo credentiũ diurna. Vinitores erant, & illis abſentibus corpore vinea floreſcit,& botros affert.Etenim vinitores erant & piſcatores, & turres, & columnæ,& medici,& duces,& doctores,& portus, & gubernatores,& paſtores,& athletæ, & pugnatores, & coronas geſtantes.Columnę quidẽ,quoniã virtute ſua eccleſiæ robur ſunt : fundamentũ autem quia in cõfeſſione ipſorũ fundata eſt eccleſia,dicente domino : Tu Matth.16.e es Petrus,& ſuper hanc petrã fundabo eccleſiã meam. Portus autẽ,quia tẽpeſtates impias repreſſerunt. Gubernatores,quoniã orbem terrarũ viam rectã docuerunt. Paſtores,quoniã lupos abegerunt, & oues conſeruauerunt.Aratores,quoniã ſpinas eradicauerũt. Vinitores, quoniã labruſcas eradicauerunt, & ſemina pietatis plãtauerunt.Medici,quoniã vulnera noſtra curauerũt.Et vt diſcas me nõ incaſſum hęc dixiſſe,adducã Paulũ in medium hæc omnia facientẽ . Vis eum plantatorẽ videre?audi:Ego plãtaui,Apollo rigauit, ſed deus incre- 1.Corin.3.b mentum dedit. Vis eum ſtructorẽ videre? Sicut ſapiẽs, Ibidem. inquit,architectus fundamentũ poſui . Vis eum dimicantem videre?Sic pugno, non vt aërem cædens. Vis 1.Cor.9.b eũ videre curſorẽ?Ab Hieroſolyma & in circuitu vſq; Roma.15.a ad Illyricum,& inde ad Hiſpanias,& in vltimas partes repletũ eſt euangeliũ Chriſti . Vis eũ videre athletam? Ephes.6.b Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem. Vis eum videre ducem? Aſſumite arma dei,& in- Ibidem.c duite loricam fidei,& galeã ſalutis,& gladium ſpiritus ſancti. Vis eũ videre certantem ? Certamen bonũ cer- 2.Time.4.b taui,fidẽ ſeruaui. Vis videre coronatũ? De cætero repoſita eſt mihi corona iuſticiæ.Et cùm eſſet vnus, omnia faciebat,dominum ſuum imitans:etenim cùm ſit diuinitas vnius ſubſtantiæ,& immutabilis,pro noſtra ſalute omnibus omnia fit.Tu palmes factus es, & ipſe tibi vinea,ſicut ipſe dicit:Ego ſum vinea, vos autẽ palmi- Ioan.15.a tes.Promouere greſſum voluiſti?factus eſt tibi via, dicens:Ego ſum via,per me ſi quis intrauerit,exiet,& paſcua inueniet.Ouis factꝰ es,ille tibi paſtor. Ego ſum pa- Ibidẽ.14.a ſtor bonus:paſtor nanq; bonus ponit animam ſuã pro Ibidẽ.10.c ouibus.Peccator effectus es?factus eſt tibi agnus : Ecce Ioan.1.d agnus dei qui tollit peccata mũdi.Mãducare voluiſti? factus eſt tibi mẽſa.Bibere voluiſti?factus eſt tibi poculum:Qui manducat carnem meã, & bibit ſanguinem Ibidẽ.6. meũ,in me manet,& ego in eo.Veſtiri voluiſti? factus Gal.3.d eſt tibi

Universidad de Deusto
Biblioteca

est tibi indumentum. Quotquot enim in Christo bap- A
Isa.63.d tizati estis, Christū induistis. Spōsa fieri voluisti? factus
est sponsus: Qui habet sponsam, sponsus est, sicut dixit
Ioānes Baptista. Nubere voluisti? factus est tibi vir. De-
2.Cor.11.a spōdi enim vos vni viro virginē castā exhibere Chri-
sto. Meretrix eras, & facta es virgo. O noua & admirā-
da rerū cōmutatio. Apud seculi homines nuptię virgi-
nitatem dissoluunt, apud spiritales autē nuptias, mere-
tricē ex gentibus accepit ecclesiā, & virginibus castio-
rem effecit. Interpretare mihi ô hæretice, quo modo
meretrix effecta sit virgo. Hæc te nescire dicis, & dispu
tare de deo audaci temeritate conaris. Circūuenire nō
queo, fide virū suspicio. Hæc autē omnia operatur spi-
ritus sancti gratia, quæ largè effusa est super apostolos
Actu.2.a dei. Et factus est repente de cœlo sonus tanquā aduc-
nientis spiritus vehementis, & repleuit totā domū vbi
erant sedentes. Et apparuerunt illis dispertitæ linguæ B
tanquàm ignis: non ignis, sed tanquam ignis. Si ignis,
inquit, quo modo non ardebant? Interrogat Iudæus,
Exod.3.a interrogabo & ego Iudæū: Si ignis erat, quo modo nō
comburebat rubū fragile lignū? Quid igne vehemen-
tius? quid rubo vilius? & neq; lignum exurebatur, neque
Dani.3.b ignis extinguebatur. Et quo modo corpora trium pue-
rorum ignis nō exusit, sed caminus in rorē versus est,
& carbones tanquā rosas arbitrabātur? Certamē ignis
& corporis, & tamen corporū fiebat victoria: & quod
cera erat solubilius, ferro factū est firmius. Interpretare
mihi vetera, etenim illa præcesserunt, vt credatur veri-
tati. Quoniā spiritus sanctus in igne apparuit, propter
velocem mentis susceptionē: non autē propter hoc so-
lùm, sed & sicut ignis spinas cōburit, sic & spiritus pec-
Ibidē.14.c cata disperdit. Missus est Daniēl in lacum leonū, & im
manem rabiem illorum diuina virtus represit. Pera- C
grarunt piscatores orbem terrarum, & infirmum eum
inuenientes, ad sanitatē reduxerunt: & in ruina positū
ad stabilitatē reuocauerunt, non scuta mouentes, non
arcus tendentes, non sagittas mittentes, non pecunias
largientes, non eloquentia confidentes. Et erant nudi
quidē seculo, sed induti Christū: pauperes, sed diuites:
pecunia indigentes, sed regnum cœlorū possidentes.
Non habentes humana solatia, habentes autē dominū
Matth.vlti. suum. Ego enim, inquit, vobiscū sum omnibus diebus
vsq; ad consummationē seculi. Peragrarūt vniuersum
orbem terrarum oues simul cum lupis. Quis vidit? quis
audiuit? Dicit, Mittam vos vt oues in medio luporum.
Ibid.10.b Quis vnquā pastor oues mittit in medio luporum? sed
magis si viderit lupos, cōgregat oues. At verò Christus
è contrario fecit. Oues ad lupos direxit, & vulneratæ à
bestiis non sunt, sed magis lupi ad ouiū mansuetudinē D
sunt conuersi. Et vt non dicerent oues sumus, & mittis
nos in escā luporū, timorem illorum vno sermone ab-
stulit. Non dixit, ite (nec enim virtute eorum mittebat
illos) sed ecce, inquit, ego mitto vos. Infirmi quidē vos,
sed qui mittit potens est. Quis es tu? ego sum qui cœlū
extēdi, qui terrā fundaui, qui mare infrenaui, qui mor-
tem dissolui, qui chirographum quod cōtra vos erat,
cruci affixi, qui veterē legē immutaui, qui vos ad pri-
stinam patriā reuocaui, qui fortia dissoluo, & dissolu-
ta conforto. Quid mari fortius? Sed parua harena in-
tolerabilem illius impetum retundit & continet. Ecce
inquit, ego mitto vos, qui mortis & vitæ habeo pote-
statem, qui de cœlo descendi &c. Ecce ego mitto vos,
vt oues in medio luporum, tanquā lupus quidā bestiæ
fiebant ouibus, vt nec fuga conseruarent salutē circū-
uallati vndiq;. O virtus mittētis in medio luporum o-
ues, in circuitu lupi, & mutati sunt lupi, & facti sunt o-
ues. Nec enim natura, sed volūtate lupi erāt. Ecce ego
Ibidem. mitto vos. Quid ergo nobis præcipis, Estote prudentes
sicut serpētes: Serpens & si millies vulneretur, caput au-
tem suum saluet, totus est sanus: sic & tu, si pecuniā ad-
uersarius tollere vult, libens cede: & si omnes faculta-
tes auferre conatur, dimitte: & si ipsam temporalē vitā
extorquere cupit, ne resistas: tantūmodo fidem tuā cu-
stodi, illa illæsa manente, vniuersa ingruentia mala fa
cillima erunt. Nudus existi de vētre matris tuæ, nudus
Eccles.5.a & ibis. Sed forsitā in exiliū mitteris, dicito, Domini est
Psal.23.a terra & plenitudo eius. Forsitan mors occupabit, non
est timenda, quia transitus est. Tantūmodo fidē serua,
thesaurū indeficientē, diuitias sempiternas: horum quę
dico beati martyres testes sunt, quia fidem non perdi-
derunt, & post excessum de corpore fortiores sunt vi-
uis. Propterea, inquit, homo factus sum, propterea car-
nem indui, vt orbē vniuersum saluarē: multùm enim
deo ecclesia chara est, non muris circundata, sed fide
circūsepta, propter ecclesiā nanq; extensum est cœlum,
diffusum est mare, extensus aër, terra fundata est, para-
disus plantatus est, mirabilia multa facta sunt, pelagus
scindebatur, & iterū suebatur: petra findebatur, & iterū
pluebat de cœlo, & tanquā pruinosa ponebatur mēsa.
Propter ecclesiam prophetæ, propter ecclesiā apostoli:
& quid plura dicam? propter ecclesiā vnigenitus filius
Roma.8.f dei homo fact° est, sicut dicit Paulus: Qui proprio filio
nō pepercit, vt ecclesiæ mederetur, sanguinē filij effudit
ppter ecclesiā. Hic sanguis irrigat ecclesiā. Et ideo plā-
taria eius marcescere non possunt, nec amittunt folia
arbusta eius, non subiacet necessitati tēporis, nec est cō
ditioni obnoxia, vt per æstatem coma foliorū tegatur,
hyeme amittatur. Non tenetur temporū qualitate, sed
spiritus eā sancti gubernat gratia, & ideo non senescit,
nec contrahitur, & multis impugnantibus non oppri-
mitur. Quanti ab initio impugnarunt ecclesiā, cùm fi-
dei semina iacerentur, & arma contra eam commota
sunt: sed quātò magis impugnabatur, tātò clarior red-
debatur: sed nunc quidē propter dei gratiā & reges, &
duces, & milites, & vniuersus orbis fide repletus est. Nā
in principio, & (vt dicā) in cunabulis ecclesiæ reges fue-
re impij, duces insani, populus seditioni deditus. Et edi
cta iudicum vbiq; dabantur, aræ incendebātur dæmo-
nibus, fumus & odor pessimus ipsum maculabat aērē.
Terra coinquinabatur sanguine, dæmones debaccha-
bantur, diabolus dominabatur, pater abdicabat filiū,
filius inhonorabat patrē. Natura quidem scindebatur,
sed pietas nō diuidebatur. Vbi sunt nunc qui audebāt
ecclesiæ cōtraire? Quādo nouella erat, in nullo potuit
lædi: & nunc quādo vsq; ad cœlum peruenit, existimas
eam posse superari? Et tunc quidē cùm vndecim essent
apostoli, nullus eos superare potuit, sed pauci homines
totum ceperunt mundū: & nunc quando terra & ma-
re, & orbis terrarū, & inhabitabiles regiones, & ciuita-
tes, & omnes fines terræ pietate repleti sunt, putas eam
te posse lædere? sed nō poteris. Christus enim propter
Matth.16.c eam passus est, portæ inferi non prævalebunt aduersus
eam. Facilius cœlū exterminari potest, & terra perire,
quàm aliquid mali pati ecclesia. Quis est qui hæc dicit?
Ibidē.24.c ipse Christus loquitur? Cœlum & terra transibunt, ver-
ba autem mea non præteribunt. Bene enim verbū dei
ipso cœlo validius est, quia cœlum opus verbi est. Di-
Gene.1.a xit quippe deus, fiat cœlum: & verbū in opus apparuit.
Currebant naturæ, & nemo impediebat, quia naturæ
dominus imperabat, qui & facere & immutare potest.

Ego

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ego eā ædificaui qui cœlū ſtatui. Sed propter cœlū nō A
fudi ſanguinē, propter cœlum crucifixus non ſum, nec
propter cœlum cœleſte corpus accepi. Et quid dicam
cœli? Angelorum corpus nō aſſumpſi, vt dicas, quoniā
cœlo & angelis, & omni creatura honorabilior eccle-
ſia eſt. Ideo cœlum & terra tranſibunt, verba autē mea
non præteribunt. Aſsit gentilis, aſsit Iudæus, ſi hæc ina-
nia ſunt verba, redarguant: ſi autē veritas eſt quę dicta
ſunt, adorent virtutē dei. Dixit Chriſtus: Cœlū & terra
tranſibunt, verba autē mea nō præteribunt: facilius eſt
cœlum præterire, & terrā deuocari, quàm verba mea
excidere. Quæ autem ſunt verba eius? Adducamus in
medium, videamus ne fortè interciderint, nō dubitās
dico, ſed hęreticos obcludo. Quæ ergo ſunt verba? cœ-
lum & terra tranſibunt, verba autē mea non præteri-
Matth.16.c bunt. Qui ſermones, quæ verba? Tu es Petrus, & ſuper
hanc petram ædificabo eccleſiam meā, & portæ inferi B
non pręualebunt aduerſus eā. Super hanc petram, non
dixit ſuper Petrū: non enim ſuper hominem, ſed ſuper
fidem ædificauit eccleſiā ſuam. Quid autem erat fides?
Tu es Chriſtus filius dei viui. Petram vocauit eccleſiā,
fluctus ſuſcipientem, & nō titubantem. Etenim eccle-
ſia tot ſuſcipit tentationes, non tamen vincitur. Quid
eſt ſuper petrā? hoc eſt, ſuper confeſsionē, ſuper ſermo-
nes pietatis. Si forſitā interrogabis vtrū hęc ædificatio
ſuſcipiat lapides, aut ligna, aut ferrū: non, inquit, nec e-
nim eſt inſenſibilis ædificatio: quòd ſi talis eſſet, ſolue-
retur tēpore, confeſsionē autē pietatis neq; dæmones,
neq; vlla creatura vincere poteſt. Teſtantur martyres,
quorū latera radebantur, ſed fides non frangebatur. O
noua rerum materies. Paries effoditur, & theſaurus nō
aufertur: caro ſcinditur, & fides non rūpitur, talis quip
pe martyrū virtus. Etenim ſuper hanc petrā ædificabo C
eccleſiam meā, & portę inferi non prævalebunt aduer-
ſus eam: attendite diligentius verba. Portas inferi peri-
cula vocat, que mortem pariunt. Quid ergo? In infer-
num intrabit quiſq;, quando periclitabitur? Etiā. Sicut
enim portæ introitus ciuitatū ſunt, ſic pericula introi-
tus mortis ſunt. Et cur, inquit, non prohibet tentatio-
nes? Vt oſtendat virtutem eius. Si nemo eā impugnare
poſſet, dicere poterant, quoniā ſi impugnaretur, vtiq;
vinceretur. Propterea permitto eā impugnari, vt non
imbecillitas impugnantiū, ſed fides victoriæ imputetur. Et portæ inferi. Non dixit, non appropiant ei, ſed
non prævalebunt aduerſus eam. Quid ergo? Impugna-
bitur quidē, non tamen vinci poterit. Tempeſtates ſu-
ſcipit eccleſia, ſed non demergitur: iacula in eam mit-
tuntur, ſed non perforatur: machinamenta præpa-
rantur, ſed turris non eliditur. Et quid dico eccleſiam? D
vnum ſermonem locutus eſt paſtor, & ſicut turris im-
mobilis perſeuerat. Quanti tyrāni verbum hoc delere
conati ſunt? ſed non potuerunt. Supra petrā enim fun-
datum erat. Conſidera tyrānos, reges, gladios acutos,
beſtiarum dentes, mortē minātes, caminos, ſartagines,
manus ferreas, & vncos, & omnia machinamenta pa-
rata, & pharetram quidem ſuā euacuauit diabolus, ſed
nihil læſit eccleſiam. Portæ inferi non prævalebūt ad-
uerſum eam. Teſtatur res ipſa, teſtatur horū quæ fiunt,
adſtipulatio. Quanti impugnauerunt, & nemo præua-
luit? Et impugnatores quidē taciturnitati, & obliuioni
dati ſunt: eccleſia autē quotidie virtutibus augmenta-
tur. Vbi nūc Claudius, vbi Auguſtus, vbi Nero, vbi Ty
berius? Nomina ſunt nuda: horum autē nemo, nec vlla
horum mentio. Et quia eccleſiam impugnauerunt, id-
eo & memoriam perdiderunt, eccleſia autem clarior
reſplēdet. Vbicunq; ieris, ad Indos, ad Mauros, ad Bri-
tannos, ad Hiſpanos, vſq; ad vltimū finem terrarum,
inuenies: In principio erat verbū, & verbum erat apud *Ioan.1.a*
deum, & deus erat verbum. Et vniuerſa religione ple-
na: ante hoc enim vniuerſa repleta erāt impietate, nūc
autē non ſolùm ciuitates religione florēt, & fide Chri-
ſti, ſed etiā eremus in nomine Chriſti gloriatur. Antea
nanq; & reginæ in conuiuiis virorum ſaltabant, ſicut *Marc.6.a*
filiā Herodiadis feciſſe legimus: nunc verò vix famula
dignatur hoc facere. Antiquitus gentis Perſarum filij
parentibus ſociabantur cōnubio, & ſoror fratri iunge-
batur impunè, nunc verò virginitatem appetunt. An-
te hoc autē quoties in Britannia humanis veſcebātur
carnibus, nunc ieiuniis reficiunt animam ſuam. Maſſa-
getæ & Berbuces miſeros putāt, qui ægrotatione mo-
riuntur, & parentes, cognatos, propinquos, cùm ad ſe-
nectam venerint, iugulatos deuorant: rectius eſſe dicē
tes, vt à ſe potius quàm à vermibus conſumantur: nūc
verò poſt paſsionem Chriſti & reſurrectionē eius, ab-
ſtinentia & caſtitate deotè militāt Chriſto, & propè
omnes gētes paratæ ſunt pro nomine domini fundere
ſanguinē ſuum. Ante hoc impij & perſecutores erant
reges: nunc verò ad cœlū præferunt pietatē, & ingre-
dientes limē eccleſiæ, deponunt coronā, & crucē Chri
ſti depingunt in ſuis frontibus. Foris arma, hīc myſte-
ria: foris ſcuta, hīc ſacramētorū celebratio. Theodoſius
pater, filius Theodoſij, religione ac pietate inſignes. Id-
eoque pro his omnibus gratias agamus domino per
Chriſtum dominū noſtrū, cui eſt gloria & poteſtas cū
ſpiritu ſancto, per immortalia ſecula ſeculorū, Amen.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI Sermo in Penteceſte de ſancto ſpiritu.

VLti quidem aliter: at quicunque gra-
tiæ participes ſpiritū ſanctum etiam
nunc in eius ad homines è cœlis aduē
tu perquàm feſtiuè celebrant, & alius
quidem alio pulchriora & ſublimio-
ra, & quantācunq; ſcientiæ virtutem
habet, hac eiuſdem gratia afflatus, afferat eccleſiæ Chri
ſti ſpōſæ mūdū, & dona, & ſportulas. Et alius quidem
per ſpiritum dicat ſermonem ſapiētiæ, alius qui ab eo-
dem impellitur, faciat ſermonem ſcientię, & alius ope-
retur dona virtutum. Hæc enim & ſimilia dona ſunt
dignis ſpiritu ſancto, qui facit nobis ſemper aliā ſuper
aliam oriri feſtiuitatē, à quo die ſua gratia in orbe ter-
rarum apparuit. Vtiq; ſic ages ô ſacroſancta dei cōcio,
quo modo deum decet ſanctarum eccleſiæ feriarum *Luc.1.d*
concordia. Igitur aliquando angelus Gabriel è cœlo
deſcendit, & deus in vtero ſemper virginis habitauit:
nunc autem ante paucos dies magni conſilij angelus
Chriſtus in cœlos aſcendit, & ſanctum ſpiritum om-
nibus demiſit, vnde in cœlos regreſſus ad patrem ſu-
um, clamabat: Surge in occurſum meum, & vide. &, *Pſal.58.a*
Tu domine deus virtutum, deus Iſraël intende, vt viſi- *Ibidem.*
tes omnes gentes. Ego viſitaui, inquit, & implcui tuam
obedientiam, intende & tu, vt viſites gentes, aman-
dans eis & alium paracletum, ſpiritum tuum ſanctum.
Igitur non ad vnam tantum animam hodie dicitur,
Spiritus ſanctus veniet ſuper te, & virtus altiſsimi ob-
umbrabit tibi: ſed omni creaturæ dicit deus, Effundā
de ſpiritu meo ſuper omnem carnem. Et erunt mi- *Ioel.2.g*
hi in filios & filias, & fratres & matres. Quiſquis e- *Matt.12.d*
nim facit voluntatem patris noſtri, qui eſt in cœlis, hic
filius, & Chriſti frater & mater eſt. Itaque adoptionis
feſtum fideles celebremus hodie, & ſpiritus ſancti ad

ſpiritus

Universidad de Deusto

ſpiritus hominum aduẽtum,& ſocietatem. Nouæ enim hodie orbi terrarum annunciãtur leges, nouum teſta-
Pſal.103.d mentum, noua creatura. Emittes enim, inquit, ſpiritum
tuum & creabuntur,& renouabis faciẽ terræ, quæ olim
Gene.3.d auditur: Terra es,& in terram abibis. Proinde auditor
ſermonum, auide mente tua recurre ad montem illum,
Sinæum dico: & diſce quo modo olim vetus lex data
ſit, quo modo item & nunc nouum teſtamentum. De
Hier.31.f quo inquit per prophetam ſcriptura: Ecce dies veniũt,
dicit dominus, & teſtamentum faciam ſuper domũ Iu-
da: hoc eſt, ſuper duos populos, teſtamentum nouum:
non ſicut teſtamentum quod ſtatui cum patribus eorũ,
quando eduxi eos ex terra Aegypti, dans leges in men-
tem eorum,& in corda eorum inſcribam eas. Quo mo
do igitur, dic mihi,& quando vetus lex Iſraëli data eſt?
poſt liberationem de ſeruitute Aegyptiorum in monte
Sinæo, propterea etiam nunc nouum teſtamentum in
monte Sion redemptis de ſeruitute inimici datur. Illic
Exod.19. cum Moſes in montem aſcendiſſet, lex deſcendit: hic
vbi Chriſtus in cœlum aſcendit, ſpiritus ſancti lex no-
bis aduenit. Illic ignis montem impleuit, ideo & hodie
in igneis linguis ſpiritus apparuit. Illic agnitionis diui-
næ primitiæ Iſraëli declarabantur, hic nunc agnitionis
diuinę gentibus ſignificantur. Illic linguam quam non
nouit, audiuit populus: & hodie linguam quam nõ no-
uit, locutus eſt apoſtolorum chorus. Illic cũ lex daretur,
Actor.2.a voces tubæ ſonabant: & hodie factus eſt repente de cæ
lo ſonitus tanquam impetu venientis ſpiritus validi: Et
illic poſt triduanam populi purgationem lex data eſt,
nunc autem poſt triduanam Chriſti reſurrectionẽ ſpi-
ritus ſanctus nobis donatus eſt. Nam dum complerẽ-
tur dies Pẽtecoſtes, erant omnes diſcipuli vnanimiter
in eodem loco,& factus eſt repente de cœlo ſonitus, tã-
quam impetu venientis ſpiritus validi, & impleuit totã
domum vbi erant ſedentes. Et apparuerunt eis diuiſæ
linguæ tanquam ignis, ſeditq; ſuper ſingulos eorum,&
impleti ſunt omnes ſpiritu ſancto: & cœperũt loqui va-
riis linguis, prout ſpiritus dabat illis eloqui. Quam ad-
mirabile igitur erat ſpectare Galilæum piſcatorem, illi-
teratum, Barbarum, lingua Græca, Perſica, Iudaica, A-
rabica diſſerere & rhetoricari? Hæc enim erat Chriſti
ad diſcipulos certa minimeq; fallax promiſsio, qua di-
Ioan.16.b xit eis: Cum abiero, mittam vobis ſpiritum ſanctum,&
ille vos docebit omnia. Quid igitur dicit? Nónne tunc
Ibidem.c acceperunt diſcipuli ſpiritum ſanctum, quando ſuffla-
uit in eos,& dixit: Accipite ſpiritum ſanctum? Sed tunc
erant primitiæ & donum reſurrectionis Chriſti, nunc
autem impletio & fidelis cõfirmatio illius in cœlos aſ-
ſumpti, vt abſque hæſitatione crederent illum ſedere in
cœlis à dextera patris oblata natura noſtra patri, & in
antidotum & remunerationẽ ſpiritu ſancto nobis de-
miſſo. Et cuius gratia poſt decimum diem ſuæ aſſump-
tionis paracletum emiſit? monſtrauit quòd noui teſta-
menti nouam decem particularum orationem docue-
rit, & decem ſermonibus beatitudinum beatos fecerit
in ſe credentes. In ſpecie autem ignearũ linguarum ſpi-
ritus deſcendit hodie, vt infantilitatem gentiũ in theo
logiam cõuerteret, ſimulq; indicabat patrẽ eſſe qui mit-
teret. Lingua enim pater, qui genitor eſt verbi. Item in
Gene.4.d ſpecie ignis, quia deus eſt ſpiritus ſanctus. Deus noſter
ſicut inquit ſcriptura, ignis cõſumens. Ignis igitur ſpiri-
tus ſanct⁹, eo quòd repurgat materiã peccati, ſicut ignis
qui ſpinas & tribulos peccatorũ repurget,& qui ſeden-
tes in tenebris errorũ illuſtret, & immateriale quid &
impalpabile. Oracula quidem dat pater quaſi in prima

A hora. Incarnatur autẽ filius in gratia, aduenit vero nũc
ſpiritus ſanctus, vt perſona tertia in trinitate numera-
tus, conſubſtantialis autẽ & inſeparabilis ſignatur. Por-
rò tertia hora ad diſcipulos venit ceu impletionem in-
ſeparabilis trinitatis docens eos qui ſuper terram ſunt,
& tertiam legem poſt naturalem nobis largiens. Iam &
hodie in voce valida deſcendit, conterens dæmonum
validos montes, vt violenti rapiant regnum cœlorum.
Olim quidẽ ſub Eber linguæ multę confuſæ ſunt prop- Gene.11.b
ter ſceleſtam impiorum temeritatem: linguis autẽ ho-
die admirabilis ſapientia cõceditur, propter flammam
ſuperne in diſcipulos venientẽ. Tunc obtenebrauit im
pios ædificatio turris ſceleſta, hic ſapientes reddit rara
dei noticia. Illic lapſus condẽnauit, hic nũc ſpiritus ſan
ctus liberos fecit. Vbi enim ſpirit⁹ domini, illic cogno- 2.Cor.3.d
ſcitur & libertas. Et quòd libertatis & remiſsionis pec-
B catorum eſt ſuppeditatrix dies Pentecoſtes, audi deum
in Leuitico ad Moſem, vbi preſentem feſtiuitatem pre- Leuit.23.c
figurauit,& dicit: Et numerabitis à Paſcha ſeptẽ ſepte-
narios dierum, & die ſequenti facietis diem Pentecoſ-
tes. Dies propiciationis eſt dies remiſsionis, & indul-
gentiæ. Quibus oſtendit ſanctiſsimus ſpiritus, quòd
quando præterierit ſeptima ſabbati legalis & feſtiuita-
tis & cultus, tunc ſpiritus ſanctus doctis gentibus in Pẽ
tecoſte propiciationem & remiſsionem peccatorum
nobis tribuet. Vnde & debitorum remiſsio quinquage-
ſimo tempore. Et idcirco quinquageſimus pſalmus in
figura huius quinquageſimæ, remiſsionem peccatorum
& miſericordiæ conſecutionem Dauid continet, & va
riam ſpiritus ſancti mẽtionem facit, ſpiritum ſanctum
& ſpiritum exultationis,& ſpiritum rectum,& ſpiritum
principalem appellans. Audi & aliter Pentecoſten hãc
C tibi præſignatam manifeſte. Ante multa tempora cum
generale diluuium totum orbem terrarum propter im-
pietatem comprehenderet, ædificabatur diuino im- Gene.6.c
perio arca pro piorum virorum ſalute. Trecentorum
cubitorum erat longitudo eius, & quinquaginta cu-
bitorum latitudo eius, in vnum cubitum cogebatur
ſummitas eius, in qua congregabantur ex omnibus quę
ſub cœlo ſunt animalia. Manifeſte figura fuit. Aqua e-
nim quæ occîdit homines, ſimulachrorum cultus eſt,
quæ ſæuiſsima hyems ac tempeſtas erat. Arca figura eſt
Eccleſiæ Chriſti. Trecenti cubiti, trinitatis ſignant ſa-
cramentum, qui in vnum cubitum vnius deitatis con-
ueniunt. Quinquaginta autem iterum nobis Penteco-
ſtes præfigurant ſymbolum, qua in Sion, quaſi in arca,
pecuniæ & immundæ quæ ſub cœlo, vt dicunt Acta A-
poſtolorum, congregatæ ſunt gentes, Parthi quaſi par- Actor.2.b
di,& Medi ſicut equi,& Elamitæ,& aliæ tribus gẽtium.
Ex iſta arca Noë euolauit coruus, nec comparuit ſuffo- Gene.8.a
catus in aquis. Ex arca autem Eccleſiæ eliminatus eſt
diabolus, qui vere niger & tenebroſus coruus eſt, ſuf-
focatus in aquis baptiſmatis. Dimiſſa eſt autem in figu-
ram dei à Noë & columba, vt videret ſi ceſſaſſet dilu-
uium, quæ quum nondum inueniret requiem pedibus,
poſt tempus iterum dimiſſa eſt,& rediit ſiccum ramum
oliuæ in ore ferens, & poſt dies ſeptem dimiſſa, inuen- Ibidem.b
táque ſibi requie, confidens ceſſaſſe diluuium, nidifica-
uit. Columba figura eſt aduentus ſancti ſpiritus, quæ
ante legem inuiſens creaturam, non inuenit quo mo-
do ſuper ea requieſceret, ſicut neque Ieſus vbi inclina- Luc.9.g
ret caput ſuum, ita impietas omnia occuparat. Deinde
poſt tempus quoddam iterum colũba dimiſſa eſt, rediit
ferens ramulum oliuæ in ore: forte ſignans in lege, ac
in ore prophetarum, parum quendam fructum miſe-

C ricordiæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

ricordiæ ſpiritum ſanctum ferre. At poſt ſeptẽ dies omnis cultus ſabbatorum legis, emiſit deus Noë colũbam ſpiritus filij ſui, & inuenta requie apud fideles, & in eis habitauit, & delicate deambulauit, nidificauit, & manſionem apud nos fecit. Colũba enim animal eſt, quod præ omnibus volatilibus cœli homines amat, & contubernale eſt ac manſuetum, innocensq; & fœcũdum, & domeſticum, quod verſatur, quieſcit & habitat in domibus noſtris. Sicut & ſpiritus ſanctus dicit de nobis, quia habitabo & cõuerſabor cum eis. Atque idcirco in ſpecie columbæ in Iordane de cœlo deſcendit. Specta autem hoc admirabile animal: feræ enim & nigræ cohabitare & conuerſari non amant, ſed immaculatæ & fulgidæ, vt & in hoc manifeſte & ſignanter deſcribant in ſeipſis, in nobis habitationẽ immaculati puriſsimiq; ſpiritus ſancti. Quem ex ſummo cœlo cum eccleſia hodie ſuſcepit, facta eſt & ipſa cœlũ, & cœleſtes homines efficit, qui cœleſtẽ ſpiritum intra ſe ferant, & huius magnalia prædicent: id quod ſi & nos obumbrare dignaretur, iuxta eum qui dicit: Os meũ aperui, & attraxi ſpiritum: attentarem celebrare illius aduentum, non quãtum par & dignum (hoc enim neq; vlla creatura facere audebit) ſed quantum ſua inſpirarit gratia & virtus. Quanuis autem non ignea, ſed lutea ſim lingua, feruẽti tamen inſtituto: ideo obſecro, vt aures, & mẽtem atque vigilem animam adhibeatis. De deo enim, & de diuinis ſermo erit, vt per ſpiritum hinc ſpirituales habeatis, feſto ſpiritualiter celebrato, & deliciis gaudij ineffabilis impinguati. Spiritus ſanctus fuit quidem ſemper, & eſt & erit, neque incepit neque deſinet, ſed ſemper patri conſubſtantialiter familiaris & connumeratus. Vita natura viuens, & viuentium viuificator, lux de luce & lucis ſuppeditator, per ſe bonus & fons bonitatis, per ſe dominus, ſui iuris, deus de deo & deificans, virtus omnipotens, etiam infirmis virtutem cõcedens, ſuperſubſtantialis ex ſubſtantia ſuperſubſtantiali, etiam aliis quę ſunt ſuam eſſentiam donans. Spiritus ſanctus, ſpiritus abſque materia, abſque rege, abſque ſenio, abſq; ſucceſſore, indiſſolubilis, ſupra omnem captum & cõtemplationem, incommutabilis, impollutus. Spiritus ſanctus, ſpiritus quem nemo interpretari poteſt, imperueſtigabilis, imperſcrutabilis, impartibilis, incircunſcriptus, abſque fluxu, abſque ſorde, abſque confuſione, non imaginabilis, incomprehenſibilis. Spiritus ſanctus non ſpiritus ventorũ, non ſpiritus angelicus, non ſpiritus corporalis, non ſpiritus aërius: ſed ſpiritus opifex, ſpiritus perſonam in deitate habens, ſpiritus ſapientiæ, intellectus & exultationis, ſpiritus conſilij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & agnitionis, ſpiritus timoris & exultationis. Spiritus ſanctus, ſpiritus pacis & fidei, ſpiritꝰ gratiæ & intelligentię, ſpiritus libertatis & manſuetudinis, ſpiritus ſalutis & illuſtrationis. Spiritus ſanctus ipſe noſtræ imaginis eſt reformatio, mentis perfectio, animæ inſtauratio. Spiritus ſanctus author eſt fidei in deum, ſpiritualis mentalium oculorum noſtrorum ſol: interni noſtri hominis lumen, lucifer in pectoris cœlo. Spiritus ſanctus ipſe opulẽtia filiorum dei, ipſe æternorum bonorum theſaurus, ipſe arrabon & pignus æterni regni, ipſe primitiæ vitæ æternæ, ipſe ſignaculum gratiæ baptiſmi. Spiritus ſanctus ipſe fidem facit, quòd nos à deo in filios adoptati ſimus, ipſe corda noſtra Chriſto conglutinat. Spiritus ſanctus ipſe cibus eſt diligentium Chriſtum, quo nunquam ſatiantur: ipſe potus eſt animarum filiorum dei, ipſe charitas eorum qui ſibi coniuncti ſunt. Spiritus ſanctus copula eſt vnionis noſtræ in Chriſto, animarum exultatio, cordis tripudiũ, ignis, fons rorulentus. Spiritus ſanctus lugentium conſolatio, mœſtitudinis depoſitio, mentis requies, ſapientię cõmunicatio, prudentiæ inuentio, præſcientiæ illuſtratio. Hoc prophetæ illuſtrantur, hoc idiotæ ſapientia condiuntur. Spiritu ſancto reges inunguntur, ſacerdotes ordinantur, doctores declarantur, eccleſiæ ſanctificantur, altaria fundantur, vnguentum conſecratur, aquæ purgantur, dæmones abiguntur, morbi curantur. Hic ſpiritus vocatur, ſanctus, dominus, viuificator, conſolator, & tam eſt quàm dicitur deus paracletus: hoc eſt, inhortator. Inhortatur enim ſemper ad bonum corda fidelium, inhortatur animam, vt deo ſe vniat: inhortatur mentem, vt à malis deſiſtat. Mirum, inhortatur & obſecrat deus mortalem, obſecrat deus lutum, obſecrat creator creaturam, obſecrat dominus ſeruum, idq; intrinſecus in anima: & alios quidem alloquitur amicè vt filios, alios vt fratres, alios vt amicos compellit, inſtigat, ad ſe attrahit, ineffabili & mentali charitate cor exhilarat, edulcat, calefacit, à terrenis trãsfert, & ad cœleſtia vocat: redire facit animam, & ad deum trãſire & volare, vrget mentem, diuino accendit deſiderio, docẽs vt bona quæ illic ſunt cogitemꝰ, quæ illic ſunt imaginemur, quę illic ſunt ſomniemus, quę illic ſunt inquiramus: animo verſemus exercitus qui illic ſunt, ſtatus luminum, diffuſiones quæ illic ſunt, gloriam quæ illic eſt, choreas quæ illic ſunt, ſupernas manſiones & tabernacula, ciuitatem quæ illic, hæreditatis poſſeſsionem, inceſſabiles hymnorum concentus, fontes immortalitatis quæ illic, dulcem & inacceſſam lucẽ, theſauros æternorum bonorum, feſta quæ illic ſunt, æterna ſolẽnium ſolennia, thalamos ſponſarum dei qui illic, inextinguibiles lampades, immarceſsibiles coronas, delicias citra faſtidium, gaudium perenne, vitam æternam, regionẽ, vberrimam, ciuitatem virtutum, patriam abſque turbatione, portum abſque tempeſtate, ad quem ſemper ſpiritus aduocatus vocat & obſecrat animã ad imaginem ſuam factam, & oſtendit ei intrinſecus quaſi in ſpeculo cum ineffabili gaudio futurum æternum gaudium, adhortaturq; eam, & dicit: Veni ad patrem, veni ad ſupernam patriam, veni ad ſupernum regnũ, veni ad incorruptibilem ſponſi thalamum. Si quis vere fidelis inter vos, agnouit omnino quæ dicta ſunt: ſi quis ex vobis Chriſtum diligit, & habet ſpiritum ſanctum. Illæ enim & ſimiles ſunt admonitiones & exhortationes conſolatoris ſpiritus ſancti in cordibus fidelium, tales ſunt & his magis myſticæ, quas ſolas ſciunt, qui illum inhabitatorem habent. Ita ſancti ſpiritus conſolatione accenſi ſimul & alati, corroboratique in populo Chriſti viri ac mulieres, ſauciis diuino amore animabus mortem contempſerunt, naturam carnis vicerunt, tyrannidem voluptatum conculcarunt, flammas concupiſcẽtiarum extinxerunt. Iſta ſpiritus ſancti adhortatione incitati, omnia quæ ſuper terram, quaſi ſomnia cõtempſerunt, pecunias, negociationes, poſſeſsiones, veſtes, ædes, patres, matres, filios, cognationes, generis nobilitatem. Perſuaſit enim eis ſpiritus ſancti operatio, cum dicit: Non habemus hic manentem ciuitatem, ſed cœleſtem inquirimus Hieruſalem. Hoſpites & peregrini ſumus nos in hoc ſeculo, non habemus ſuper terram patrem, ſed ad cœleſtem imus patrem, deſiderantes diſſolui, & eſſe cum eo: deſiderantes per mortem ad immortalem tranſire: illum ſitientes, ſicut ceruus ad fontes aquarum: illum deſiderantes, illum concupiſcentes qui nos dilexit, qui in noſtris animabus manſionem fecit,

Pſal.118.7

Hebr.13.6

Philip.1.c

Pſal.41.a

fecit,qui dignatus est cũ pauperibus & peregrinis, & pec A catoribus cõmunionem habere, qui in infirma nostra carne habitauit, qui spiritum sanctum hodie nobis demisit,& filios nos dei ac hæredes fecit. Etenim & filij simus.Demisit deus spiritum filij sui in corda nostra clamantem,Abba pater. atque adeo iam non sumus serui, sed filij dei:si autem filij,& hæredes.Audet horribile & metuendum quiddam sermo dicere festiuitate hac fretus: Deus in hominibus domicilium habuit,& ostendit homines deiparos. Stupendus sermo, at non meus ille sermo. Propter timorẽ tuum domine vterũ gessimus, & parturiuimus,& peperimus verbum salutis. Nos qui sumus carnes infirmitatis,peperimus spiritũ salutis:quia cõcepimus hodie ab excelso spiritum adoptionis filiorum. De hac salutari incorruptissima spiritus conceptione,volo tibi hodie spiritualem & mysticum quendã sermonem instituere,vt manifestius scias quis prius fue B ris,quis nunc factus sis, & quid intra teipsum conceperis, & qualem fœtum in anima tua feras, & quo modo omni Christianę mẽti quadret,vt ei dicatur,Benedicta & tu in mulieribus vt sponsa dei: & benedictus fructus ventris tui.qui quidẽ spiritus sanctus est,per quem ego, festiuitatis amator,hodie cõcionor. De hoc autem sermonem hinc exordior.Olim in principio,quãdo omnium opifex ac dominus ineffabili cõsilio & sermone, iuxta imaginem suæ imaginis effigiauit hominem protoplastum: cõcessa faciei corporis illius, forma angelici cuiusdam fulgoris. Quam speciem mox vt honestatis osor dęmon vidit,inuidit,illámq; per inobediẽtiam deceptam seduxit & corrupit, fulgoremq; illum coinquinans immutauit:quam opifex sermo deus renouare volens,non iterum sicut olim,extrinsecus hominẽ adornauit,vt ne iterum conspectus à malo dæmone, inui C diam experiretur, qua pulchritudinis suæ iacturam faceret.Propterea quid facit deus,& quid fit?Demisit spiritum filij sui in corda nostra,clamantem: Abba pater. Spiritus deus nostris fidelium spiritibus vnitus est, fraterno modo. Hoc donũ est, quod nobis solis deus dedit,qui in Christum credim⁹. Hic est thesaurus noster, de quo Paulus dicit,quòd habemus thesaurũ hunc absconditum in fictilibus vasis, luteis nostris corporibus. Hoc est granum sinapis, quod Christus in terra cordis nostri seminauit & occultauit.Hic sancti spiritus in nobis thesaurus est,& preciosissimum margaritum.Hic est ignis sanctissimus, de quo dicit Christus: Ignem veni mittere super terram, & volui videre si iam accẽsus sit. Hic in nobis spiritus sanctus regnum cœlorum est, de quo dicit Christus:Regnum cœlorũ intra vos est.Chri stus intus,spiritus sanctus intus,pater intus: quæ oculus D non vidit,& quæ aures non audierũt, etiam ipsa intus. Et quo modo consequenter omnis Christianorũ munda mens non comprobatur purum cœlum, imò etiam cœlo preciosior? Cœli enim peribũt, fideles autem permanent in seculum,quotquot deum intrinsecus in seipsis ferũt & vident. Vidit quidem & Abraham olim,sed extrinsecus apud quercum Mambre. Vidit & Iob, sed extrà,per turbinem & nebulas. Vidit Moses deum,sed extrà,per cauernam & in petra. Vidit Esaias,sed extrà, in throno excelso. Vidit Ezechiel,sed extra, in animalibus oculatis.Vidit & Daniel,sed in visione noctis.Vident deum & qui nunc apud nos mundi corde, at non extrà, sed intrinsecus, sicut filij & hæredes dei,cohæredes autem Christi. Etenim prophetiæ spiritus acceperunt omnes qui ante Christum iusti, non adoptionem filiorum.Nondum enim,inquit Lucas, spiritus sanctus erat in hominibus. Non enim audierant à deo,qui ante Christum fuerunt: Regnum cœlorum intra vos est. Act.10.c
Non audierunt qui ante Christum: Veniam ego & pa- Ioan.14.c
ter meus,& mansionem apud vos faciemus.Ideireo dicit vobis,qui in eũ creditis: Multi prophetæ & iusti de- Matt.13.c
siderauerunt videre quæ videtis, & audire quæ auditis, & nõ audierunt. Tantum fidelibus in nouissimis deus spiritum suum sanctum demisit,& inhabitauit, & conuersatus est in nobis.Nullus infidelis hunc thesaurũ spiritus sancti in seipso possidet, nullus Iudæus donũ hoc nouit,etiamsi innumera bona operetur,ignorat has diuitias,nõ habet hunc thesaurum spiritus. Quamuis & Iudæus videtur habere legem, videtur & Pascha facere, sed corporale:videtur offerre sacrificium, sed quale faciunt lanij.Videtur & templum habere,sed non adhuc vt fidelis.Tu templum dei, tu verum tabernaculum testimonij,tu domus sancti spirit⁹,in quo inumbrat semper. Videtur & Samaritanus, videtur & Arabs deũ colere,& deum confiteri,verbum deum credere, & spiritum dei glorificare:sed neque an sit spiritus sanctus nouit,& quid sit deus omnino ignorat, neque spiritus sancti particeps est,neque deum verbum personam in deitate esse cognoscit. Non enim habet in seipso deum habitantem, non habet granum sinapis in se seminatum, non habet inappreciabile margaritum, non habet regnum dei intra se, non habet thesaurum spiritus in seipso latentem,vt in agro.Si autem quis spiritũ dei non Rom.8.b
habet,inquit,hic non est dei: sicut Paulus statuit. Quoniam autem hodie spiritus aduenit,& nouæ legis noua & admirabilis legislatio facta est, bonam in spiritu fiduciam habentes,spiritualia cum lege comparemus,vt illustreris, in quo tu fidelis à Iudæo differas, & quanto sublimius sit nouum testamentum veteri. Quæ igitur lex', quam hodie è cœlo datam discis? Spiritus gratia. Quæ rationales tuæ tabulæ, in quibus hæc lex insculpitur? Anima & corpus. Quæ tua spiritualis circunciſio? Omnis malæ concupiscentiæ excisio, & ab ea auersio. Quod tuum altarium?mens tua spiritualis.Quod spirituale tuum sacrificium?omnis bona operatio. Quis altaris tui ignis? compunctionis calor. Quod templum tuum à deo conditum? mundum cor, in quo deus habitare amat. Has te doctrinas huius diei solennia paucis docent.Hanc tibi legem statuit dies Pẽtecoste. Hæc te mysteria docet spiritus. Custodi obsecro hoc bonũ depositum perpetua memoria dignum. Custodi obsecro,spiritus sancti faciem inextinctam. Custodi thesaurum qui in te est occultum, ne à prædonibus rapiatur. Serua obsecro: & preciosum margaritum immaculatum. Retine cõceptionem spiritus, quem te sermo docuit,illæsam.Serua obsecro,hunc fructum immarcessibilem.Ecce manifeste didicisti,quę per dona spiritus es assecutus.Et quis prius eras,& quid nunc factus sis: nempe amicus dei,filius,Christus,frater,hæres,domus,templum, regni cœlorum thesaurus. Quod vt nos omnes consequamur, gratia & misericordia sua dignetur cõcedere dominus noster Iesus Christus, cui sit gloria & imperium cum patre & sancto viuificóque spiritu, in omnia seculorum secula,Amen.

Gal.4.b
Roma.8.c
2.Cor.4.b
Mar.4.c
Luc.11.f
Ibidẽ.17.c
Esa.6. &
1.Cor.2.b
Luc.1.e
Gene.18.a
Iob.38.a
Exod.33.d
Esa.6.a
Ezech.1.b
Danie.7.a
Roma.8.c

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI homilia,de sancto & adorando spiritu.

HEri à nobis, amatores Christi, sancti & adorandi spiritus celebrabatur aduentus: non humanarum cogitationum honore exceptus, sed paternæ virtutis testimonio cõprobatus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Non enim ex his quę cogitamus vel loquimur,deus cõ A mendatur:ſed per ea,quibus illuſtramur,& pietas commendatur, & veritas prædicatur. Vnus dei ſermo eſt, vna ſancti ſpiritus doctrina,pietatisq; lampas eſt,& diuinæ agnitionis prędicatio,ac doctrinæ dei illuſtratio. Operæprecium autẽ eſt, vt perſeueremus diutius in ſancti adorandiq; ſpiritus enarratione, & manifeſtius aliquid de ſancta,glorioſaq; facultate dicamus.Iterum vt iiſdem vtamur verbis, non per ea,quæ cogitamus, ſed per quæ docemur ſpiritum ſanctum, & quæ diuini docent ſermones,imò quæ ipſe de ſeipſo prædicat, dũ per prophetas loquitur, perq; apoſtolos fert radium ſuum. Natura inſeparabilis eſt, vtpote qui ex inſeparabili & indiuiſibili natura progreſſus eſt.Nomẽ autem eius ſpiritus ſanctus, ſpiritus veritatis, ſpiritus dei, ſpiritus domini,ſpiritus patris,ſpiritus filij,ſpiritꝰ Chriſti: & ſic vocat eum ſcriptura,immo ipſe ſeipſum,& ſpiritum dei,& B ſpiritum qui ex deo eſt. Et vt nunquam, cum audimus ſpiritum dei, putemus quòd per proprietatem dicatur ſpiritus dei,introducit ſcriptura ſpiritum ſanctũ, & apponit,qui ex deo eſt.Aliud enim eſt dicere dei,& qui ex deo eſt.Dei enim ſunt cœlum & terra, vtpote ab eo facta.Ex deo autem nihil dicitur, niſi quod eſt ex ſubſtantia eius.Itaq; dicitur ſpiritus ſanctus.Iſta enim eſt prima & propria appellatio:& vt euidentiorem habens intelligentiam ſpiritus ſancti naturam demonſtrat.Spiritus ſanctus,ſpiritus dei.Quis eũ vocat ſpiritum dei?audi ſal
Math.12.c uatorem,dicẽtem: Quod ſi ego in ſpiritu dei eiicio dæmonia.Vt igitur ſicut dicebam,ne quis audiẽs ſpiritum dei,putet proprium quiddam ſignificari,& non cõmu-
1.Cor.2.c ne naturæ,Paulus dicit:Nobis autem non datus eſt ſpiritus mundi,ſed ſpiritus qui ex deo eſt. Iterũ dicitur ſpi
Matt.10.c ritus patris,ſicut Saluator apoſtolis dicit: Ne ſoliciti ſi- C
& Luc.12.b tis,quo modo vel quid loquamini: non enim vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus patris veſtri qui loquitur in vobis. Sicut autem dixit,ſpiritus dei, & ſubdit ſcriptura:Qui ex deo eſt,ſic iterum dictus eſt ſpiritus patris.Et vt ne putetis hoc ſecũdum proprietatem dici, ſaluator
Ioan.15.d confirmat:Quando venerit paracletus ſpiritus veritatis,qui à patre procedit. Illic ex deo,hic à patre dicitur.
Ibidẽ.16.f id quod ſibiipſi tribuerat,dicens: Ego à patre exiui,hoc & ſpiritui ſancto aſſcribit,dicẽs: Qui à patre procedit. Quid eſt,procedit?Non dixit,gignitur.Quod enim nõ eſt ſcriptum,non dixit eſſe ſentiendum.Filius à patre genitus eſt,ſpiritus à patre procedit. Queris à me omnem varietatem, quo modo genitus ille, & quo modo proceſsit iſte? Cum didiceris quòd genitus eſt, didiciſti & modum,& comprehẽdiſti vtique. Itaque cum audieris prædicari filium, comprehendiſti natiuitatis modum. D Nomina ſunt,quæ pia fide honorantur,non ratiocinatione tenentur. Quæ autem vis nominis,Procedit?audi: vt nomen natiuitatis prætereat ſcriptura, ne filium ipſum dicas,dicit ſpiritus ſanctus, qui à patre procedit: inducit eum procedentem, vt aquã de fonte ſcaturientem. ſicut & de paradiſo dictum eſt: Fluuius autẽ pro-
Gene.2.b cedit ex Edem,procedit & ſcaturit.Pater fons aquæ viuentis dicitur iuxta prophetam Hieremiam, dicentem:
Hiere.2.c Obſtupeſcat cœlum ſuper hoc, & horreat valde terra: quoniã duo & mala fecit populus meus, me dereliquerunt fontem aquæ viuentis.Diuinus ſermo definiẽs patrem fontem aquæ,inducit ex fonte vitę,aquam viuam quæ procedit. Quid procedit? Spiritus ſanctus ſicut à fonte aqua.Vnde hoc quòd ſpiritus ſanctus aqua voce-
Ioan.7.f tur?dicit ſaluator: Qui credit in me,ſicut dixit ſcriptura,flumina ex ventre eius fluent aquæ viuæ.Et interpretans euangeliſta hanc aquam,ſubdit: Hoc autem dicebat de ſpiritu, quem accepturi erant credentes in eum. *Ibidem.*
Si igitur euãgeliſta Ioannes declarãs,ſpiritum ſanctum dixit aquam viuam,Pater autẽ dicit:Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ:Fons ſpiritus pater,propterea etiam ex patre procedit.Dicitur igitur,repetere liceat,Spiritꝰ dei, & ſpiritus qui ex deo, ſpiritus patris, & ſpiritus qui à patre procedit.Spiritum dominum teſtatur Eſaias in perſona Chriſti:Spiritus domini ſuper me,eo quòd vn *Eſa.61.a*
xerit me.Et Paulus:Dominus autem ſpiritus eſt. Vbi au- *2.Cor.3.d*
tem ſpiritus domini,ibi libertas. Num per quem aduenit libertas,ille ſeruus? Si eorum ad quos accedit ſpiritus ſanctus, ſoluit ſeruitutis iugum, & præſtat eis libertatis perſonam:quo modo ipſe ſeruus?quo modo largitur quod non habet? quo modo cum ipſe ſit ſeruus, libertate donat?Non audiſti Paulum dicentem: Lex ſpi- *Roma.8.a*
ritus vitæ in Chriſto Ieſu liberũ me reddidit à lege peccati?Liberósne reddit ſpiritus ſeruus, qui natura ſua nõ habet libertatem? Nam ſi creatus eſt, etiã ſeruus factus, non reddit liberum. Ne vos ſophiſmatis circunueniãt hæretici.Non dico eum ſeruum,non creaturam. Videtur tria principia inducere, increatum, creatũ, & aliud neſcio quo modo vocem.Spiritus patris,ſpiritus qui ex patre:ſpiritus patris,ſpiritus qui à patre procedit.Spiritus domini,ſpiritus filij.Quòd autem ſit filij,dicit Apoſtolus: Emiſit deus ſpiritum filij ſui in corda noſtra cla- *Galat.4.a*
mantem, Abba pater. Ecce ipſe ſpiritus filij.Alio loco iterum ſpiritum Chriſti dicit Paulus: Vos autem non *Rom.8.b*
eſtis in carne,ſed in ſpiritu: ſiquidem ſpiritus dei habitat in nobis. Obſecro animaduertite ſanctã hanc connexionem. Quaſi catenam quãdam ſanctam & viuam ex triplici potentia inducit Paulus, naturã coniungens inſeparabilem, & in diuerſis nominibus vnam virtutẽ indicans. Vos autem,inquit, non eſtis in carne, ſed in ſpiritu. Ecce ſpiritum, ſiquidem ſpiritus dei habitat in vobis.Vidiſti ſpiritum dei:Si autem quis ſpiritum Chri *Ibidem.*
ſti nõ habet.Et ſanè oportebat dicere,ſi autem quis ſpiritum dei non habet:ſed dixit ſpiritum Chriſti,dixit ſpiritum dei,& ſubdit ſpiritum Chriſti. Si autem quis ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius. Verum hoc dixit, vt oſtendat, ſi ſpiritus, & Chriſtus. Et idem eſt Chriſtum adeſſe, & ſpiritum adeſſe: & idem eſt ſpiritũ dei dicere, & ſpiritum Chriſti. Eſt igitur ſpiritus ſanctus ſpiritus veritatis,quaſi quis dicat,ſpiritum filij:quia dicit Saluator, Ego ſum veritas. Dicitur ſpiritus veri- *Ioan.14.a*
tatis qui eſt ſpiritus filij, ſicut dicit Paulus: emiſit deus *Gala.4.a*
ſpiritum filij ſui.Eſt igitur & ſpiritus filij, & ſpiritus eius qui excitauit Ieſum Chriſtum. Et audi Paulum dicentem: Si autem ſpiritus eius qui excitauit Ieſum Chri- *1.Cor.3.d*
ſtum habitat in vobis. Hæc nomina ſanctæ & imma- *& Coloſ.2.c*
culatæ Trinitatis,ſancti & admirabilis ſpiritus ſunt nomina,non naturæ conuenientia, ſed operationi. Profundus ſermo, & opus habet auribus attentis, munitis, & fidelibus. Dicitur autem iterum ſpiritus, ſpiritus vitæ:quia ſaluator dicit,Ego ſum veritas & vita. Dicitur *Ioan.14.a*
ſpiritus vitæ, ſicut & Paulus dicit: Lex ſpiritus vitæ. *Rom.8.a*
Hæc nomina eiuſdem ſunt authoritatis,& eiuſdem naturæ. Sunt autem alia nomina, quæ non aſſcribuntur ſancto ſpiritui,ſed virtuti & operationi eius:vt ſunt dona eius. Dico itaque, & antè declaro ſententiam, poſtea teſtimonium ſubinducturus. Quando dat ſpiritus ſanctus precibus ſanctorum vel mihi, vel alicui Chriſtianorum ſanctificationem, accipio donum ita vt ſanctum habeam & corpus & animam. Donum datum mihi vocat Spiritum Sanctificationis: hoc eſt, beneficium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cium. Si dederit ſpiritus ſanctus cuipiã donum non habenti ſapientiam, vel non habenti intelligẽtiam: ſed ſolam fidem, quales ſunt multi habentes dona, vt credãt ſcripturis, ignorantes ſcripturas, vocatur donum illud, Spiritus Fidei. Si autem quis accipiat virtutem & donũ à ſpiritu ſancto, vt credat promiſſioni bonorum quæ dantur in futuro ſeculo, ille Spiritum Promiſſionis accepit. Si autem quis accipit & ſapiẽtiæ donum, vocatur donum Spiritus Sapientiæ: & vbi dona ſpiritus, vocãtur ſpiritus: & attẽde diligẽter, quia hęc ſpeculatiuo modo ita declaramus. Veniamus ergo ad demonſtrationes. Quando quis habet donũ charitatis, dicitur quòd habeat Spiritum Charitatis. Quãdo acceperit donum martyrij, dicitur quòd habeat Spiritũ Virtutis, hoc eſt, donum. Iam quia donãs ſpiritus ſanctus eſt, vocatur & Donum eodẽ nomine quo is qui donat. Idcirco dicit
Rom.8.c Paulus: Nõ enim accepiſtis ſpiritũ ſeruitutis iterum ad timorem, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorũ. Et
2.Tim.1.a iterum: Nõ enim dedit nobis ſpiritũ formidinis, ſed ſpiritum virtutis & dilectionis & tẽperantiæ. Spiritũ autẽ
Ephe.1.c dicit hic donum, ſicut quãdo dicit: Vos autẽ obſignati eſtis ſpiritu promiſſionis ſancto. Promiſſionis ſpiritus
2.Cor.4.c vbi ſcriptum eſt? Dicit Paulus: Habẽtes autem eundem ſpiritum fidei & promiſſionis, hoc eſt gratiam ſpiritus. Ecce igitur ſpiritum fidei, & ſpiritum promiſſionis. Si fuerit quis manſuetus & humilis corde, donum accepit manſuetudinis: Eſt autem donum dei, & hoc dicit Pau
Galat.6.a lus: Si & præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales, inſtaurate eũ qui talis eſt in Spiritu Manſuetudinis: hoc eſt, in beneficio doni manſuetudi-
Ibidem. nis. Conſiderans, inquit, temetipſum ne & tu tẽteris. Ecce ſpiritum mãſuetudinis. Alij datur ſanctificatio animæ & corporis, & vocatur Spiritus Sãctificationis. Si-
Roma.1.a cut dicit Paulus, Seruus Ieſu Chriſti, vocatus apoſtolus, ſegregatus in euangelium dei, quod antea promiſit per prophetas ſuos ſecũdum ſpiritum ſanctificationis. Vbi multi putauerunt, quòd adhæreat primo verbo, qui declaratus fuit filius dei ſecũdum ſpiritũ ſanctificationis. Non eſt autem ſic, ſed Paulus ordinatus ſecũdum ſpiritum ſanctificationis: & quãdo ordinatus eſt ex reſurrectione Ieſu Chriſti. Quoniam alij quidẽ Apoſtoli ante paſsionem, hic autẽ poſt reſurrectionem: & propterea dicitur ſecundũ ſpiritũ ſanctificationis. Et aliud, quando incipiemus omnes tẽpore ſacrorum myſteriorũ di-
Matt.6.b cere, Pater noſter qui eſt in cœlis: donũ accipimus Spiritum Adoptionis, hoc eſt beneficium & donum ſancti ſpiritus. Spiritum vocat & æmulationẽ, ſicut dicit Pau-
1.Cor.14.c lus: Quoniam & vos æmulatores eſtis ſpirituũ, hoc eſt donorum. Et adhuc excellentiorem vobis viam mon-
Ibidẽ.13.a ſtro. Si linguis hominũ loquar & angelorum, charitatẽ autem nõ habeo, nihil ſum: hoc eſt, omni dono maior eſt charitas. Verùm ad propoſitum redeamus. Redit Eſaias. Spiritus enim per omnes loquitur. Itaq; ſicut Paulus dixit: ſpiritum vitæ, ſpiritum charitatis, ſpiritũ virtutis, ſpiritum temperantiæ, ſpiritũ promiſſionis, ſpiritum fidei, ſpiritum mãſuetudinis, ſpiritum adoptionis filiorũ: ita & beatus Eſaias, Egredietur, inquit, de radice Ieſſe virga, hoc eſt, regia dignitas Chriſti. Virga enim re-
Eſa.11.a *Pſal.44.b* gis ſymbolũ eſt, vt dicit Dauid: Virga æquitatis, virga regni tui. Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de ea aſcẽdet, & requieſcet ſuper eum ſpiritus dei. Hic eſt nomen ipſius naturæ ſpiritus, deinceps ſequũtur dona: Spi-
Eſa.11.a ritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ, ſpiritus pietatis, ſpiritus timoris domini. Sicut ſi quis explicet ſcripturã, ſiue tu, ſiue alius fidelis & Chriſtianus, etſi abſconditũ nomen & obſcurum fuerit, det autem ſpiritus ſanctus alicui abſcondita ſenſuum reuelare: is accepit ſpiritũ reuelationis, qui reuelat profunda. Vnde & Apoſtolus volens diſcipulos pios intelligere ſcripturas, dicit: Precor deũ, vt det no-
Epheſ.1.c bis ſpiritum ſapientiæ & reuelationis, in agnitione illuminatos oculos mentis noſtræ. Vidiſti ſpiritũ reuelationis? ſed ad propoſitum redeamus. Vbi opus eſt dicere profunda, vocatur ſpiritus reuelationis: vbi oportet habere charitatẽ, vocatur ſpiritus charitatis: vbi decet manifeſte loqui doctorem, vocatur ſpiritus ſapientiæ: vbi opus eſt auditore vt cum intelligentia capiat, nominatur ſpiritus intellectus. Spiritus ſapientiæ datur docẽtibus, ſpiritus intellectus auditoribus. Ego prædico, tu intelligis, & dictorum mentem capis, docere autẽ neſcis. Spiritus itaq; ille donum eſt ſapientiæ, propter doctrinam. Volens autem deus monſtrare, quòd ſicut mittit docenti ſermonem ſapientiæ, ita mittit & diſcenti donum intellectus, vt capiat quæ dei ſunt. Sapientiæ gratiam habet os prędicans, intellectus gratiam habet cor diſcens. Sapiẽtia armatura oris eſt, intellectus vero cordis. Propterea dicit, Os meum loquetur ſapientiam, & *Pſal.48.a*
meditatio cordis mei intelligentiam. Alius non accepit doctrinæ gratiam, ſed accepit donum, vt det conſilium, conſiliumq; bonum & admirabile. Nõ enim omnia quis accipit, vt ne donum naturam putet. Accepit quis doctrinæ gratiam, & vt ne quis extollatur, in operum conſilio inuenitur infirmus: & alius non valẽs docere, bene cõſulit. Et inuenies aliquem, qui mutuũ nunc aliis dat, nunc ab aliis recipit. Vnde hoc? Nunc demõſtrationem adiiciam, quòd qui accepit gratiã doctrinę, indigeat alterius conſilio. Moſes acceperat ſpiritum ſapiẽtiæ, legiſlationis & doctrinæ. Permittebat ſibiipſi toto die ius dicere, accedit Iethro ſocer eius, & cõſulit ei, ac dicit:: Non potes ſufficere tanto populo ſolus tu, vt *Exo.18.c.d*
ei ius dicas: ſed ſi hoc feceris totum teipſum perdes. At quid? Cõſtitue, inquit, decanos, & quinquagenarios, & centuriones, & tribunos, vt ea quæ excedunt decanum, referant ad quinquagenariũ: & quæ excedunt quinquagenarium, referant ad centurionem: & quę centurionẽ excedunt, referant ad tribunum: & quę excedunt tribunum, referant ad te: & quæ excedũt te, referas ad deum. Si quod, inquit, graue negocium, referant ad te: ſi autẽ tibi quid graue, referas ad deum. Ecce legiſlator cum ſapiens eſſet, accepit conſilium priuati, & factum eſt conſilium lex, & figura futurorum. Quoniam Iethro ſocer Moſi, ſacerdos erat idolorũ: poſtea autẽ cognito errore, didicit veritatẽ, factusq; eſt figura gentium eccleſiæ: quia ſapientiam legis tranſcendit gentiũ intelligentia: non quia ſunt gentes, ſed quia reſipuerunt. Quando enim receptum eſt conſilium Iethro, non erat ſacerdos idolorum, ſed agnouerat deum. Quia poſtquã cognouit opera dei, & mirabilia quę narrauit ei Moſes in Aegypto facta, dicit: Nunc ego cognoui. Vide reſipiſcen- *Exod.18.b*
tiam, quòd magnus ſit dominus deus noſter ſupra omnes deos. Nam vbi veritatem agnouit, accepit boni cõſilij donum. At nos ad propoſitũ redeamus. Accipit docens ſpiritum ſapientiæ, diſcens ſpiritum intelligentiæ vt intelligat. Propterea Eſaias ſapiẽtiam adſcribit docenti, intellectum audienti, & inquit: Sapientem architectum, & intelligentem auditorem. Spiritus cõſilij da- *Eſa.3.a*
tur conſiliario: ſpiritus fortitudinis, conſilium accipiẽti: accipit donum conſiliarius, vt dicat vtile quippiam: accipit gratiam, qui conſilium accipit dũ perficit quod vtile eſt. Spiritus timoris domini. Singula dona illa

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad propositũ vsum concedebantur.verbi gratia: Quã- A do extruebatur tabernaculum à Mose in solitudine,nõ opus erat illi dono doctrinæ, sed dono architectonices,quo modo consuerent byssum,hyacinthum, purpuram, coccinum, deditq; deus donum architectonices, & artem consuendi,texendi, fundendi aurum, poliẽdi lapides,& cõstruendi.Et quare omnes artes illas dedit? quia tabernaculum faciebat deus super terram. Erat autem figura cœli & terræ tabernaculum. In sex autẽ diebus fecit deus cœlum & terram.Extruebatur tabernaculum figuram gerens cœli & terræ. Et opus habebãt gratia spiritus suo operi congrua. Non enim erat tempus doctrinæ,sed sutorię,& aliarum artium.Et dicit dominus:Ecce dedi virum nomine Beseleel de tribu Iuda,& impleui eum spiritu diuino, spiritu sapientiæ & scięti æ, & sensus. Sapientiæ spiritu, vt quod proponebatur ad faciendum,ita faceret & operaretur.Scientiæ autem,vt B bene quadrarent:sensus vero, vt intelligeret quæ dicebantur à spiritu qualem haberent virtutem. Alio loco promittit deus se daturum gratiam misericordiæ,& dicit: Effundam super domum Dauid spiritum gratiæ & miserationis,hoc est donum misericordiæ. Iterum largitur dona humilitatis. Vnde hoc liquet? Tres pueri in camino,quoniam vt iusti flammam calcauerunt: vt humiles autem,peccatores se vocauerunt. Propter excellentem iusticiam,calcauerunt,& caminum rorem fecerunt. non inflati sunt, neque dixerunt, ô quanta nostra iustícia:nescimus enim naturam, trãsgressi sumus legẽ, sed operantur vt iusti,loquuntur vt peccatores. Considera enim, Calcabant flammam,exultabant vt iusti,& cõfitebantur vt peccatores.Peccauimus,inique egimus, iniusticiam fecimus. Omnia quæ induxisti super nos,iudicio iusto fecisti: quia inique egimus, & discessimus à C te,& mandata tua non audiuimus, vt bene esset nobis. Quoniam igitur cum iusti essent, seipsos humiliabant, acceperunt spiritum humilitatis,donum humilitatis.Et propterea cum viderunt gratiam,dicunt: Nõ est nobis in tempore hoc princeps & propheta, neq; oblatio,neque thymiama,neq; locus vt offerantur primitiæ, & inueniatur misericordia. Quia igitur non habemus ciuitatem,neq; templum,neq; altare, pro omnibus humilitas nostra sufficiat.Propterea dicunt,sed in anima contrita & spiritu humilitatis suscipiamur. Alius cũ plenus esset gratia,accepto integro dono,dicit:Spiritum accepit impletionis.Vnde hoc dicit Hieremias:Via filiæ populi mei, nõ in sancto,neq; in puro, spiritum impletionis:non habent,inquit,spiritum qui impleat eos. Sic habebant spiritum impletionis Apostoli, vt scriptum est: Tunc,inquit,Paulus impletus spiritu sancto, quãdo ar- D guit Elymam magum. Vides donaria? Repetam igitur nomina ineffabilis naturæ. Spiritus dei, spiritus qui ex deo,spiritus domini,spiritus patris,spiritus filij, spiritus Christi,spiritus qui excitauit Christum,spiritus vitę, spiritus veritatis.Dein dona,spiritus virtutis,spiritus charitatis,spiritus temperantię,spiritus promissionis,spiritus fidei,spiritus reuelationis, spiritus adoptionis filiorum.Qui accipit gratiam vt iudicet, accipit spiritũ iudicij,sicut dicit Esaias, & purgabit eos dominus spiritu iudicij,& spiritu Adustionis: punitricem & purgatricem vim vocat spiritum adustionis. Dauid autẽ petit spiritum Rectum,qui dirigat,& in rectam viã ferat. Et iterum petit donũ principale, quo dominetur & sit princeps affectionum, faciatq; animam nõ seruire suis affectionibus.Quoniam enim Dauid peccauerat,& à continentia venerat in nequiciam affectionum & voluptatis: & quia nõ iuste iudicarat interficiendum virum, & seruus factus erat cõcupiscentiæ in adulterium prolapsus,petit spiritum rectum,inquiẽs:Innoua in viscer ibus meis:&,ne proiicias me,inquit,à facie tua: &,redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me: hoc est,dono quo dominer affectionibus, & cohibeam voluptates.Hęc à nobis dicta sunt de spiritus sancti diuina maiestate,& diuersitate in operationib⁹ eius. Hæretici autẽ qui ignorauerunt,quòd quãdo dicit spiritum sanctificationis,vel promissionis,donorum memor sit:ipsi ad naturã referunt dicentes, quòd deus dedit,& spiritum sanctum donauit. Vidisti,inquit, quòd donum dei est?legerunt dona,& ea ad naturã referunt miseri.Oportebat intelligere,quæ nomina ad naturam pertineant,& quæ dona,& quæ gratiam significẽt:caupones fuerunt adulteratæ veritatis,confuderũt omnia, subuerterunt seipsos, exciderunt à veritate, obtenebratum est insipiens cor eorũ,dicentes se esse sapientes, infatuati sunt.Eapropter inferũt:Quoniã,inquit,de spiritu moues,& à scriptura doces, & vis testes habere scripturas:ab ipsis scripturis moti dicimus,ea ipsa quæ de spiritu sancto saluator dixit.Quid igitur dicit ille?Spiritus veritatis deducet vos in omnem veritatem: non enim loquetur à seipso, sed quæcunque audierit loquetur, & quæ ventura sunt annunciabit vobis, ille me glorificabit:quia ex meo accipiet, & annunciabit vobis. Vidisti quo modo,inquit,à semetipso non loquetur,sed ex illo accipit? Num potest demõstrari spiritus authoritas? An non demonstrauit,inquit, eum subiacere potestati filij, & mutuari ab eo,& aliis suppeditare: Attende diligenter,Quoties tibi dictum aliquod apparet obscurum,ne statim addicas te dictioni,sed expecta finem sententię. Non vides quando extruũtur domus, quo modo omnia cõfusa sint, calx,lapides,ligna,& in oculis tuis omnia sint confusa, artifici autem omnia bene quadrauerunt? Scit enim suo tempore,quo modo hoc confusum in hoc loco,illud in alio congruat:& quæ nũc dispersa in harmoniam quandam cõuenientia ædificij pulchritudinem perficiant.Igitur cum videris dicẽtem ab hoc in illud, & ab illo in hoc trãsilire, crede quòd materias præparet: quando coniungo materias,tunc ostendo q̃ bene cõueniant.Vna natura filij est & spiritus,vna virtus,vna veritas,vna vita,vna sapientia: at ab eo tẽpore quo saluator dignatus assumere creaturã nostram, impletus spiritu sancto: non quòd inferior spiritu sancto, sed quòd caro opus habeat humano modo, vt accipiat aduentum spiritus, nõ quòd non possit deus verbum, sanctificare creaturã quam assumpsit. Nam si hunc cõcesseris sermonem,superuacuus filius. Sufficiebat enim pater ad sanctificãdam carnem.Non pater quasi infirmus coassumit filium.Non quasi infirmus,filius assumit spiritum.Sed quia vna natura est,quæ omnia in omnibus operatur,alia quidem pater operatur,& in omni natura suscipitur:alia autem filius,& in omnem transit naturam: alia vero spiritus, & in omni natura suscipitur. Quando igitur natura secundum seipsam cõsideratur, par est & æqualis,plena potestatis & authoritatis, admirabilis,neq; indiga,neq; imperfecta,non proficit,nõ minuitur,nõ augmenta suscipit,nõ attenuatur. Cum autẽ accepit deus verbum carnẽ nostram, fecit eã humano more,quasi vnum apostolorũ vel prophetarũ suscipere spiritum sanctũ. Dixit prius,non quòd non sufficiat filius dei,sed vt perfecta trinitatis scięti a, in creatura illa ostendatur.Assecuta igitur est caro domini spiritũ sanctũ,& consequenter voluit saluator carnẽ,quã accepit, spiritui

Exod.31.a *Zach.12.c* *Daniel.3.c* *Ibidem.d* *Ibidem.* *Act.13.b* *Esa.4.b* *Psal.50.c* *Ibidem.* *Roma.1.c* *Ioan.16.b*

spiritui sancto appropriare: vt id quod faciebat Christus secundum carnem, assciberetur spiritui sancto, qui habitauit in eo, sicut in sancto templo humano. Homo enim propter nos, deus autem propter seipsum. Homo enim propter misericordiam eiecit dęmones, & voluit fugationem dæmonũ assciberi sancto spiritui, & dicit: *Matt.12.c* Si autem ego in spiritu sancto eiicio dæmonia: & non dixit in verbo, sed assciberit spiritui, sicut vir sanctus spiritum sanctum assecutus. Deniq; quando intrauit in tẽ- *Esa.61.a* plum, sumit prophetam Esaiam, & legit. Legit autẽ quæ *& Luc.4.c* de seipso erãt scripta, & reperto, inquit, libro, dicit: Spiritus domini super me. Non contradici potest, quoniã persona hominis loquatur: Spiritꝰ domini super me, eo *Actor.10.f* quòd vnxit me. Per spiritum, inquit, sanctum vnctus sum. Propterea Petrus, Iesum à Nazareth, quòd vnxit eũ deus spiritu sancto & virtute. Hic animaduertamus obsecro. Hęc enim omnia in ædificio sermonis mei insumentur: non enim ab aliis in alia efferimur, sed (vt dixi) materias dispono, vt tu vnionem coaptes. Assecutus est spiritum sanctum, baptizatus est in Iordane, & dicit *Matt.3.d* Ioannes: Vidi cœlos apertos, & spiritum dei descendẽ- *& Mar.1.b* tem sicut columbam, & manentem super eum. Vidisti *& Ioan.1.e* quo modo humano modo accipit spiritum sanctũ? nullus sic impius, vt credat quòd diuinitas accipiat spiritũ. Dicit Ioannes Baptista: Medius vestrum stetit, quem vos ignoratis, & ego nescibã eum: sed qui misit me, vt *Ioan.1.d* baptizarem in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris spiritum sanctum descendentem sicut columbã, & manẽtem super eum, hic est filius meus. Descendit spiritus sanctus, vt impleatur hoc Esaiæ: Spiritus domini super me, Baptizata est caro, & statim baptizatus ascendit de aqua, & ductus est à spiritu in desertũ. Ducta est, & quasi pædagogum habuit caro spiritum sanctũ. Quare ductus est? vt nobis figurã daret, quòd sicut caro mea non ducitur concupiscentiis, sed ducitur spiritu? sic & vos *Galat.5.d* debetis, Propterea & Paulus: Si autem spiritu dei duci- *Roma.8.b* mini, non iam estis in carne. &, quicunq; spiritu dei ducuntur, non sunt sub lege. Ducitur caro Christi, ducamur & nos. Propterea enim omnia in seipsum assumit, *Matt.4.a* vt nobis exemplum relinquat. Ductus est à spiritu, vt tẽtaretur, & vicit diabolum: non deitas. Contumelia fuerit deitati dicere, vici. Deus enim nunquã vincitur, neque vincit, sed semper prævalet & dominatur. Nam si omnino vinceret, possibile esset & ipsum vinci. At qui semper dominatur, & prævalet in omnibꝰ, omnipotẽs, & neq; obtumultuantur ei subditi, neq; ei negocium faciunt. Si igitur caro dominica, & dominicum figmentum, nouus homo cœlestis, nouum germen, quod nouo partu floruit, accipit spiritũ sanctũ, habeas testimonia quòd aduenit spiritus de cœlo: & duxit eum spiritus, vt vinceret diabolum. Imago Adam quæ in principio seducta, vt homo postea vinceret, noua ingreditur comi *Ibidem.* tata virtute spiritus. Propterea sicut dixit, Ductus est à *Luc.4.b* spiritu in desertum, vt tentaretur: sic quãdo reuertitur vt victor, dicit: Iesus autem reuersus est in virtute spiritus à deserto. Habuit igitur caro spiritum sanctum, non partem donariorum sicut nos, cum vni sapiẽtia, alteri scientia datur: sed omnia habuit dona. In veritate anxius sum & tremo, ne infirmitas liguæ obscuret magnitudinẽ eius, quod prædicatur. Igitur corpus domini & caro sancta, vt accepit spiritus sancti efficaciam: nõ accepit, sicut de aliquo apostolorum dicitur & prophetarum gratiam vnam, vel alteram. Homo enim non est *1.Cor.12.d* capax omniũ, ideo dicit Paulus: Num omnes apostoli? num omnes prophetæ? num omnes dona habent sanationum? In carne autem Christi omnia dona fuerũt, secundum substantiam carnis. Et attẽde, impleuit primò proprium templum omni gratia. Habuit donum curãdi morbos, effugandi dęmones, suscitãdi mortuos, prędicendi futura, operãdi ea quę veritatis sunt: omnia potuit, & habuit donorum plenitudinẽ, quatenus impleta est caro eius omnibꝰ charismatibus. Vnde opus fuit, vt inde omnes acciperemus ad mẽsuram & partes: & inde apostolis & prophetis ex eo suppeditaretur. Ioannes testatur, quòd in eo tota deitatis plenitudo. Et iterum: In *Ioan.1.b* quo habitat diuinitatis plenitudo corporaliter. Nõ di- *Coloss.2.b* xit simpliciter, In quo habitauit deitas, sed plenitudo deitatis: hoc est, omne deitatis donum. Et vt ne quis putet, quòd in deo verbo habitauerit, dicit: In quo habitauit omnis plenitudo deitatis corporaliter. In carne eiꝰ omnis plenitudo sapiẽtiæ, intellectus, virtutis † signorum, omnis operationis. Deinde à plenitudine eius mu- *† al. virtus.* tuamur omnes. Testatur Ioannes baptizans, Et ego ne- *Ioan.1.d* sciebam eum: sed qui misit me vt baptizarem, ille mihi dixit, Super quem videris spiritum descendentẽ, & manentem super eum. Nõ dixit qui largitur ei donũ vnũ: sed, manẽtem totum, hic est qui baptizat in spiritu sancto & igni. Deinde volẽs ostendere Ioannes, quòd nõ sicut homo acceperit gratiam saluator, dicit quòd nõ *Ibidem.3.d* ad mẽsuram dedit deus spiritum, sed pater diligit filiũ, & omnia dedit in manũ eius. De plenitudine eius nos omnes accepimus, ille plenitudinem, nos de plenitudine. Quo modo? A quo impleuit dominicam carnem? à deo hausit sicut à fonte, & largitus est hominibꝰ gratis. Attende obsecro, dicit igitur: Quando venerit paracle- *Ioan.16.c* tus spiritus veritatis, ducet vos in omnẽ veritatem, quia de meo accipiet. Attende magna diligentia, non dixit de me, sed de meo. Ex meo, cuius? De meo dabit vobis, sed accipiet, accipit nõ mutuatum. At quoniam impleuit fontem vt originem donorũ, à fonte haurit, & præbet omnibꝰ de propriis. Et vnde hoc, quòd accipere de propriis, est accipere, audi: Impleut deus Mosem spiritu, & dicit Moses: Non possum solus ferre põdus huius *Exod.18.c* populi, ordina alium teipsum. Dicit ei deus: Elige sep- *& Deu.1.b* tuaginta seniores, & accipiã de spiritu qui in te, & dabo super eos. Non dixit accipiam tuum: sed, de spiritu qui in te. De meo accipiã. Dicit deus in diebus illis: Effundam de spiritu meo super omnem carnem, & pro- *Ioel.2.g* phetabunt. Si deus à Mose accipiens mutuatus est, spiritum à filio accipiẽs mutuatus est. Etenim Moses figura erat Christi. Quia sicut à Mose septuaginta fuerũt impleti, ita & à Christo orbis terrarum accepit spiritũ sanctum. De meo accipiet: ex his quæ mihi suppeditauit homini dominico, sumet sibi qui dedit. Qui venit super me, & mansit in me, qui vnxit me, qui sanctificauit me, qui duxit me in desertum, qui reduxit me victorem, de meo accipiet, & annunciabit vobis. Et vt ostẽdat, quòd non sancti spiritus mẽtionem fecerit, sed donorũ eius, postquam dixit, de meo accipiet, adiicit statim: Omnia *Ioan.16.c* quæcunq; habet pater, mea sunt: accepi ea de spiritu sancto, propterea dixi, de meo sumet. Quoniam deus carnem sanctificauit spiritu sancto, & emisit donum spiritus pater in carnem Christi. Venit gratia, & omnia dona indidit Christo, dicit: De meo accipiet, & annũciabit vobis. Quid igitur est, quòd à seipso non loquetur, sed quæcũque audierit, loquetur vobis? Dictum est ante hoc, quòd aliud est spiritus sanctus, & aliud donum: aliud rex, & aliud donum regis: Quando quis cõtra varias Barbarorum gentes bellum gerit, dubitat vbi præliari incipiat. Si in hanc impressionem facit, & occupatũr,

Universidad de Deusto
Biblioteca

patur,mox aliam prospectat erumpere aciem:si in duas partes diuidat,diuidũtur virtutes.In medio sumus Arrianorum,qui reprobant Christi gloriam,in medio sumus Macedonianorum, qui diuinam spiritus gloriam contumeliis afficiunt. Si igitur confessa de filio loquar contra Macedonianos,Arrianus statim pugnat. De filio enim dicit,non persuasisti,& de spiritu mihi loqueris?Verum quia hodie propositum est de spiritu sancto, (sæpe enim iuxta gratiam nobis à Christo datam de filio victoriam reportauimus, testesq; dictorũ vos estis, quòd non fuerint deceptiones rhetoricę,sed scripturarum demonstrationes.) volebam autem & nunc afferre de filio sermonem.Semper enim in illo virtutem fulgentem habet. Sed quia de hoc satis pluribus argumentis persuasi sunt, qui circa spiritum sanctum claudicãt, nunc taceo. Impossibile autem est eos qui circa spiritũ sanctum aberrant & claudicant, recto pede ambulare circa filium. Vsque hodie nõ inuenis Macedonianum vllum homusij verbo subscribere iuxta Nicenũ decretum,quanuis semper dicant:Nos recta fide incedimus. Quoniam de spiritu sancto non est manifestatum.Neque enim de hoc pugna vel labor erat: attamen secundum quod illis satis persuasum est,dico. Scriptum est,à
Ioan.16.c seipso non loquetur.Dic Macedoniane,scriptũ est hoc de filio, imò ipse dicit de seipso, ego à meipso non loquor.Attende obsecro, affero testimonium apud te cõfessum:(apud Arrianum enim certamine hic opus esset,
Ioan.14.b in hoc quòd dicit, Ego à meipso non loquor,& de spiritu sancto: apud te autem qui promisisti te hoc sanctè colere, nulla opus concertatione.) De Christo docens dicis,æqualem deo similem patri per omnia. Corã his qui confitentur gloriam, quæstionem induxi. Dicis de
Ibidẽ.14.b spiritu,à seipso nõ loquatur:dicit filius de seipso, Ego à
Ibidẽ.15.c meipso nõ loquor, sed quodcunq; audiui à patre meo, hoc loquor.Ecce & filius à seipso non loquitur,attamẽ est æqualis honor.Hęc ad te dico.Arrianus enim & ille etiam de hoc dubitat. Idem euenit incredulis,quod &
1.Tit.1.d naufragis accidit, sicut dicit Paulus, qui circa fidẽ naufragium fecerunt. Arriani naufragio facto perdiderũt & Christi gloriam,& spiritus sancti virtutem.Macedoniani contendunt quidem emergere, sed dimidiã sar-
Rom.8.b cinam amittunt. Si autem quis spiritum Christi nõ habet,hic non est eius.Attẽde igitur, vt ne videamur more certantium illudere,& contumeliose demonstrationem facere. Ego à meipso nõ loquor.Interpretare mihi, quid est hoc quod dicit, Ego à meipso non loquor? Quo modo dixit saluator.Si enim adduxerit solutionẽ de filio,hanc intelliget & spiritui sancto cõgruere.Duo statuit æqualis ponderis,neq; spiritus à seipso;neq; filius à seipso: sed opus habet filius patre, opus habet & spiritus sanctus patre,itaq; æqualis erit honor. Attende igitur: Scio quòd in profundũ meipsum dedi, sicut nouit virtus Christi omnia perscrutari, imò tremo potius q̃ dico,ne in immensam abyssum abeat nauicula, & desit spiritus.Da enim mihi nauim vacuam,gubernatorem, nautas,funes,anchoras, omnia dispositа & nusquã esse spiritum venti? nónne tardat omnis quãtuscunq; est apparatus,si desit operatio spirit⁹?Ita fieri solet, licet sit sermonis ampla supellex,& mens profunda, & eloquẽtia, & intelligentia,& non adsit spiritus sanct⁹, qui vim suppeditat,ociosa sunt omnia.Quare igitur de seipso,sicut & de spiritu sancto dixit,A meipso non loquor? Quasi agonistæ essemus, subuertemus contradicentem, sufficientibus consequenter argumentis persuasuri,& his & illis,siquidem parere voluerint. Nõ enim omnino necessitate eos adducemus,sed dico, si forte quidã persuadeantur,& ne admireris si ego homo dicam hoc.Dicit deus Ezechieli: Abi ad domum Israël, & dic eis si forte *Ezech.2.b* audiant, si forte sciant. Dicimus hæc si forte audiant,si forte credant,si forte se nobis iungant.Quòd si hęc nobis dicentibus nõ iunxerint,innoxij sumus nos.Sic Paulus docebat,& postquam docuit,dicit:Testificor,quòd *Actor.20.f* mundus sum à sanguine omnium vestrum. Non enim reueritus sum, quo minus annũciarem vobis viam dei. Et nũc dico,quare saluator dixit, A meipso nõ loquor: & de spiritu sancto,A seipso nõ loquetur. Oro charitatem vestram hic animaduertamus.Cum vnus sit Christus,multi prodierunt falsi Christi, sicut saluator dixit? Multi venerũt in nomine meo falsi Christi, & pseudo- *Matt.24.* prophetæ: cum vnus sit Christus & promissus per pro- *& Mar.13.* phetas, quòd veniat:ante aduentum eius apparuerunt quidam impostores,dicentes: Nos sumus. Theudas di- *Actor.5.g* xit:Ego sum.Iudas Galilęus dixit:ego sum,& seducebãt multos.Saluator venit,& dixit: Quotquot venerũt an- *Ioan.10.b* te me,fures fuerunt & latrones, sed non audierũt eos *Ibidem.a* oues. Oues meæ meam vocem audiunt,& cognoscunt vocem meam,& sequuntur me. Venerunt igitur illi falsi Christi,& nõ docuerunt ex lege & prophetis, sed ex seipsis locuti sunt,& ex propria sentẽtia.Saluator venit, & non discessit à lege,non discessit à prophetis,sed dicebat quasi in exemplo, Bene dixit Esaias.& iterũ: Nõne scriptum est in lege vestra. Et cũ accederet ad eum diabolus,dicit ei: Dominum deum tuum adorabis, & *Deut.6.c* illi soli seruies. Venit igitur Christus secũdum carnem. *& 10.d.&* Non locutus est ex seipso,sed ex prophetis. Igitur quia *Matt.4.b* illi qui ante Christum venerunt, in nomine Christi nõ sunt locuti,neq; ex lege,neque ex prophetis, sed ex propria sententia errores locuti sunt,dicit saluator: Ego à meipso non loquor,sicut illi. A seipso enim loqui,extra legem loqui est.Sic igitur oportet etiam te loqui,cũ videris hęreticos Aristotelica vel Platonica mouere:dic, Nos à nobisipsis non loquimur,quæcunq; audiuimus à Christo,hæc loquimur. Et vnde hoc,quod à seipso loquęs pseudopropheta est, vel quòd loqui à seipso pseudoprophetam nobis indicat? Dicit Ezechiel propheta: Viuo ego,dicit dominus ad prophetas, qui seducũt po- *Ezech.13.a* pulum meũ,non misi eos:à seipsis locuti sunt, & ex corde suo loquũtur. Proinde quia pseudoprophetæ à seipsis prædicauerunt, saluator à suspicione hac se purgãs, dicit:Ego à meipso nõ loquor.Vnde hoc q⁹ saluator habitus est deceptor?Hoc primum cõfirmabimus.In festo scenopegiæ quærebãt turbæ Iesum,dicentes: Vbi est:Et *Ioan.18.b* erat de eo diuersa vox,alij dicebãt, bonus est: alij dice- *Ibidem.7.b* bant,Nõ,sed seducit populũ. Vidisti vbi habitus est seductor?Itẽ post sanctam saluatoris mortem dicunt põtifices Pilato: Scimus domine,quòd dixit seductor ille *Matt.27.g* adhuc viuẽs,post tres dies resurgam. Hæc ideo dixi,vt demõstrarem eum habitum fuisse seductorẽ. Quia igitur seductor habitus est,dicit: Ego à meipso nõ loquor, *Ioan.14.b* sed de lege,de prophetis,quæcunq; audiui de patre, nõ secũdum diuinitatẽ audiui à patre in lege & in prophetis.Ex persona carnis loquitur,vt solueret suspicionem. Ego à meipso nõ loquor, sed quæcunq; audiui à patre. Vos autẽ quæcũq; audiuistis à patre vestro diabolo,loquimini.Et vt mõstret q⁹ diabolus quando in aliquibus loquitur,mẽdacium operatur, dicit: Quando loquitur *Ibidem.8.f* mendaciũ,ex propriis loquitur.Ego ex meipso non loquor,sed ex prophetis & lege:hoc enim est veritas. Sicut igitur saluator purgãs se à suspicione,dicit:Ego à meipso nõ loquor,sicut deceptores,sic & de spiritu sancto.Cęterum

Universidad de Deusto
Biblioteca

tenim obsecro hìc animaduertamus,iuxta dictum sal-
Matt.24.c uatoris: Multi apparẽt pseudoprophetæ & pseudochri-
& Mar.13.c sti, & dicent quidem, ego sum : & alius, ego sum, sicut
Luc.21.b scriptum est,quòd multi veniẽt in nomine meo,dicen-
tes:Ego sum Christus, & multos seducent: sed ne seduca-
mini.Sicut igitur aliqui suspicabantur seductores esse Christos, sic & venturi multi , qui & ficturi se habere spiritum sanctũ quem non habẽt,& loqui: sed illic quidem homo apparebat,& dicebat,Ego sum Christꝰ: hìc autem non audebat aliquis dicere,Ego sum spiritus sanctus. Non enim corporeus factus est, sed inuisibilis aduenit.Venit ad Petrum,venit ad Paulum,& erat ex cõfessio quòd spiritus sanctus loqueretur.Prodit Petrus,& dicit:Spiritum habeo. A facie nullus videt quis habeat, vel quis non habeat: vel quis habeat spiritum immundum,vel quis habeat spiritum sanctum.Nam si visibilis esset,non decepisset: nam agnitione fuisset redargutus. B
Venit Montanus,dicens:Spiritum sanctum habeo.Venit Manichæus, dicens: Spiritum sanctum habeo, non fuit autem manifestum . Vt igitur ne plures nomine seducerentur, quoniã inuisibiliter donum vẽturum erat,
Ioan.16.b. dicit:Quando venerit paracletus spiritus veritatis, qui à patre procedit,ille vos memores faciet verborũ meorum,& inducet vos in omnem veritatem : non enim à semetipso loquetur . Nam si quem videritis dicentem, Spiritum sanctum habeo: & non loquentem euangelica,sed propria,is à seipso loquitur, & nõ est spiritus sanctus in ipso.Sicut enim dicit de seipso,Ego à meipso nõ loquor:vt soluat suspicionem deceptionis,immo errorem à veritate separet:Ita vt ostendat,qui nam habeant spiritum sanctum,& qui non habent,sed simulant se habere.A me audistis quid tradidi. Quando veniet inuisibilis spiritus mea loquetur. Si videritis aliquem euan- C
gelica repetentem , profectò spiritum sanctum habet. Veniet enim spiritꝰ sanctus,vt recordari vos faciat eorum quę docui. Quis igitur eorũ qui dicuntur habere spiritũ sanctũ,dicat aliquid à seipso,& nõ ex euangeliis, nõ credite,meã doctrinã sequamini.A seipso nõ loquetur, sed propter hoc factus est aduẽtus, qui indicet quis acceperit spiritum,& quis non acceperit : Si quis sequitur dicta Christi,spiritum sanctum habet. Nullus enim potest dicere,dominum Iesum Christum, nisi in spiritu
1.Cor.12.a sancto.Venit Manes, verè Mœnic. hoc est insaniens,alludens suæ seductioni nomen habens, & dicit : Ego sum paracletus, quem promisit saluator apostolis, Ego sum filius dei. Vbi audisti in euangelio Christi, quòd sol & luna opifices sunt? Vbi dixit Christus,quòd hęc hauriãt animas,& reducant eas? Vbi legisti hæc?Ex quo non legit hæc scripta, sed a seipso loquitur:manifestũ est quòd D
non habet spiritum sanctum.A seipso nõ loquetur, sed quæcunque audierit,annunciabit vobis:hoc est,quę dixi confirmabit. Et vide miraculum . Quemadmodum saluator venit , & factus est impletio legis & prophetarum:ita impletio euangelij est spiritus sanctus.Christus venit , & impleuit quæ à patre in lege & prophetis sunt
Rom.10.a dicta,propter quod dicit Paulus:Impletio legis Christꝰ. Spiritus sanctus venit & impleuit euangelica.Quæcunque sunt in lege,Christus implet:quęcunque sunt in doctrina Christi,spiritus implet:non quòd imperfectus sit pater, sed apparuit Christus confirmãs quæ sunt patris: sic apparuit spiritus sanctus , confirmans quæ sunt filij.
Ioan.16.c Vnde hoc?Dicit saluator discipulis:Multa habeo dicere vobis,sed non potestis portare modò: quãdo autem venerit spiritus sanctus, inducet vos in omnẽ veritatẽ, quia à seipso non loquetur.Nam mea implet.Filius implet ea quæ sunt patris,& à seipso non loquitur. Si autẽ audieris dicentẽ,Mittam vobis spiritum sanctum,non secundum deitatem accipias. Deus enim non demittitur.Nomina sunt hæc operationem significantia, eo qꝰ omnis qui demittit,in illa mittit loca, in quibus nõ est. Finge quòd ego loquar alicui in hac sede. Non possum dicere cuipiam,Veni,mittam te huc:hoc non est mittere,sed collocare vel adstituere.Quòd cùm deus vbique est,Cœlum enim,inquit,& terram ego impleo,dicit do Hier.23.c minus:quò mittit,qui vbique est?Si ascendero in cœlũ, Psal.138.b tu illic es: si descendero in infernum, ades: si sumpsero pennas meas diluculo,& habitauero in extremis maris: etenim illuc manus tua deducet me. Quorsum igitur deus mittet? An fortè quòd ipse quidem vbique,is autẽ qui mittitur,non vbique?Misit deus filium suum in mũdum:num vt non præsentem in mundo? Propterea ne venit in mundũ,quia antea non fuerat in mundo?Quo modo igitur Ioannes euangelista dicit , Omnia per ipIoan.1.a sum facta sunt:In mundo erat, & mundus per ipsum factus est?Quo modo igitur iterum in mundũ missus est? Num missus est,qui missus: & mansit,qui misit suprà, & qui missus est infrà?quo modo dicebat,Et qui misit me, Ibid.8.d mecum est? Obsecro diligenter attendas , secure serua sermonem . Potest enim dicere hæreticus : Mecum est, mihi est auxilio:sicut & ego dico, Deus mecum est.Nõ Ibid.14.b dixit simpliciter:sed quid? Pater in me manens. Si mecum erat,& mecũ mansit,quo modo ille misit, vel quo modo hic missus est ? Et si mansit suprà qui misit, & qui missus est venit deorsum , quo modo dicit filius: Pater mecum est? Si suprà mansit qui misit, quo modo secum habet mittẽs missum? Ego enim,dixit,in patre, & pater Ibidem. mecum est.Quo modo igitur missus est,qui dicit:Pater in me est? Et quo modo iterum misit ? Igitur cùm dicit, Mitto vobis spiritum sanctum:donum dicit sancti spiritus. Et vt discatis quòd donum mittitur, spiritus autẽ non mittitur,saluator dicit apostolis:Manete in Hieru Luc.24.g salem,donec induamini virtute ex alto, & sumetis virtutem superuenientis spiritus sancti in vos.Alia est virtus quæ conceditur,& alius est spiritus qui concedit, diuidens singulis prout vult.Igitur tu non potes offendere mitti spiritum sanctũ à pura deitate.Ego autem ostẽ- 1.Cor.12.b dam tibi factorem cœli & terræ mitti à spiritu sancto. Quid facis?Vel nega Christum,vel expunge scripturas, vel seruus scripturarum obedi scripturis.Et vbi, inquit, dictum est hoc ? Audi deum dicentem per prophetam Esaiam præconẽ pietatis.Audi me,dicit,Iacob,& Israël Esai.48.b quid ego loquar: Ego deus primus, & ego post hæc, & præter me deus non est. Attende oro . Restat enim hìc quod quęritur.Quis igitur,qui dicit hęc,pater vel filius? Vide quo modo in figura monarchæ, trinitatem rectè prędicat.Ego deus primus,& ego post hęc,& pręter me non est deus . Quis est qui hæc dicit? mundi conditor. Subdit enim,Ego manu mea fundaui terram.Vide quo Ibidem. modo opifex loquitur : Et spiritus meus firmauit cœlũ. Ego omnibus stellis mandaui,ego excitaui cum iustitia regem,& omnes viæ meæ rectæ.Dixit seipsum opificẽ, & factorem cœli ac terræ.Dicit postea hæc:Non ab ini Ibidem.c tio in occulto locutus sum vobis hæc,neque in loco tenebroso.Dixit,Fundaui terram,& feci cœlum: quando Ibidem. facti sunt, illic aderam.Et nũc dominus misit me & spiritum suum.Te qui fecisti cœlum & terram, qui dixisti astris,Dominus misit & spiritum suum,genuit secundũ deitatem,misit secundum carnem.Factor cœli & terræ dicit: Dominus misit me & spiritum suum.Missionem spiritus hæretici in contumeliã capiunt.Misit pater qui

non migrat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

non migrat,nec transfertur loco.Misit filius qui non se discedere facit,& à quo non receditur.Et idcirco scriptura dicit: Deus effudit donum spiritus sancti. Diuinitas non effusa est,sed donū:propter hoc vt demonstraretur, quòd hoc quod effunditur nō sit spiritus sanctus, sed spiritꝰ dei gratia,dicit Dauid Christo:Effusa est gratia in labiis tuis. Gratia effunditur, non qui donat gratiam.Si igitur æqualis honor prædicatur,& quòd à seipso manifestatus est,& quòd de meo accipiet,quasi à fonte, interpretari quis potest, ne habeant locum vel suffugium impietatis hæretici. Venerare spiritum sanctum, quem accepisti. Dic sæpe,quòd retributionē acceperis. Assumpsit Christus figmentum tuum, dedit mihi spiritum suum. Honore prosecutus est creaturam tuam,ipsa ad dexteram patris collocata, & tu spiritū sanctum in ordine seruitutis constituisti:Hęc salutaris lex suggerit, prophetæ loquuntur, apostoli diuinis oraculis annunciant,martyres confitentur,pij credunt,ecclesia contestatur, inscitia oppugnat,fidelis pluribꝰ argumētis persuasum habet:sic & Christus glorificatur. Eius enim est gloria, & honor, & adoratio, simul cum patre, & sanctissimo & bono viuifico spiritu,nunc & semper, & in secula seculorum,Amen.

Actor.10.g

Psal.44.a

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI de fide,& lege naturæ, & sancto spiritu, sermo.

OMnis scriptura,quę diuinitus inspirata,& vtilis, originem & fontem pietatis à spiritu veritatis ducit. Omnia enim profunda flumina à sancto adorandoq; spiritu, quasi à fertili & fœcundo fonte scaturiunt.Omnia igitur quæcunq; vel lex dicit,vel prophetę vaticinantur,vel apostoli prædicāt, sancto spiritui verè tribuuntur & ascribuntur. Omnia enim operatur vnus & idem spiritus, distribuens peculiariter vnicuiq; sicuti vult. Hinc fulgurant omnigenæ pietatis pulchritudines,prælucēt veritatis sermones,manant diuinæ sapientiæ thesauri. Thesauri non qui in terra delitescunt, sed qui in profundo pietatis spectantur. Thesauri qui animas lætificant,mētes illustrant,orbem totum conuertunt,Adæ paupertatem ditant.Quia sicut qui primitiuam pulcherrimamq; pietatem exuit,in magnam deductus est humilitatem: Ita & qui piè viuit, & virtute præditus est,ditescit,& exultat.Id quod testatur alicubi Paulus,dicēs: Gratias ago deo,quia in omnibus locupletati estis in illo, omni sermone & omni scientia. Etenim qui dei sermonem accipit,diues fit:qui non accipit dei sermonē, fit inops. Huius testis est Hieremias, dicens:Et dixit,fortè pauperes sunt,propter hoc nō possunt audire sermonem domini. Et pauper quidem malè audit,diues autem exultat.Diues inquā sermone veritatis,& florens virtutibus fructuosæ philosophiæ.Qualis erat Dauid dicens: Ego autem quasi oliua fructifera in domo dei. Oliua fructifera non foliis tantùm germinans,sed & fructibus pietatis abūdās. Sepe enim fit, vt anima ramis & foliis sit decora,fructum autē ferat nullum.Sicut de Israël Hieremias dicebat:Vitis Israël pampinosa, non autem frugifera. At propheta exultat, dicens: Ego autem quasi oliua fructifera non solùm foris frondosa,sed intus succulenta. In domo dei fructifera. Non est enim bonum extra domum dei versari.Offendes equidem multos,qui quāuis sermonem veritatis nō acceperint,& foris sint,operibus tamen pietatis,vt appareat,sunt conspicui.Inuenies viros misericordes,compatientes,iusticiæ vacantes:sed nullos facientes fructus operum,quia nescierunt opus veritatis.Nam & hæc sunt opera bona. Atq; necessariū est,vt præcedat opus summū.Enimuero cùm olim Iudæi dicerēt domino: Quid faciemus,vt operemur opera dei? Respōdit eis: Hoc est opus dei,vt credatis in eum,quem misit ille. Vides quomodo fidem opus vocauit?Igitur quāprimùm credideris,simul & operibus ornatus eris.Non ꝙ desint opera, sed per seipsam fides plena est operibus bonis. Opera quidem erga homines,& ex hominibus sunt.Fides autē ex hominibus erga deum. Fides eum qui conuertitur, ciuem cœlorum declarat.Fides hominem,qui terrenus est, deo familiarem efficit. Nihil enim extra fidem bonum. Et vt quadam verbi similitudine vtar, Fratres,similes mihi videntur,qui operibus bonis florēt,& deum pietatis ignorāt, reliquiis mortuorum pulchrè quidem indutis,sensum autē pulchrorum non habentibus.Quę enim vtilitas animæ mortuæ,deo quidem mortuæ fide & ratione, bonis autem operibus vestitæ? Opera in spe fiunt retributionis & coronarum.Quòd si agonothetā ignoras, pro quo certas? Non oportet quidem nudam ab operibus esse fidem,vt ne vituperetur. Veruntamen sublimior est fides,quàm opera.Sicut enim hominibus, qui hominis nomen merētur,opus est primum, vt præcedat vita,& sic enutriantur:conseruat enim vitam nostram alimentum:Ita necessarium,vt præcedat vitā nostram spes in Christum,quæ postea pascēda bonis operibus. Conceditur viuere quempiam qui non nutritur: non conceditur autem nutriri aliquem non viuentem. Ieiunauit Moses diebus quadraginta, sed quia habuit in se animam viuentem,nihil detrimēti ex terrenorum penuria accidit ei. Ita & opus quidem habet anima, vt operibus alatur.Ante opera tamen fides primum inducenda est.Eum qui operatur opera iusticiæ, sine fide nō possum probare viuum fuisse.Fidelem autē absque operibus possum monstrare,& vixisse,& regnum cœlorum assecutum.Nullus sine fide vitam habuit,Latro autē credidit duntaxat, & iustificatus est à misericordissimo deo.Atq; hìc ne mihi dixeris,defuisse ei tempus, quo iustè viueret,& honesta faceret opera. Neq; enim de hoc contenderim ego,sed illud vnum asseuerauerim, quòd sola fides per se saluum fecerit. Nam si superuixisset,fideiq; & operum fuisset negligēs,à salute excidisset.Hoc autem nunc quæritur, & agitur, quòd & fides per seipsam saluum fecerit: opera autem per se nullos vnquam operarios iustificarunt. Et vis planè videre, quòd opera sine fide non viuificant? Testimonium bonum habuit Cornelius de eleemosyna & precibus, sed Christū ignorabat,deum quidem credēs: dei autem sermonem nondum edoctus. Et quia opera erant bona & admirabilia. Placebant enim bonorum remuneratori & amatori deo. Sed quia magnus ille iusticię & veritatis oculus, iustus inquam ille iudex, personarū respectum nesciens, vidit bona quidem opera,sed mortua, eò quòd fidem non habebāt: mittit diuinum angelum operibus ad præmia acquirenda ministrantē,ita vt bene certando ob fidem coronari possit. Qui dicit ei:Corneli,preces tuæ ascenderūt in memoriam coram deo. Si igitur exaudita est petitio,inquit,& eleemosynæ meæ acceptę sunt,quid mihi deest ad iusticiam? Mitte igitur in Ioppen dicit,& accersę Simonē, qui agnominatur Petrus. Qui vbi venerit,loquetur tibi verba,in quibus saluaberis tu,& tota domus tua. Itaque non poterant opera saluare.Nam si his quæ Petrus prædicat,saluatur & ipse, & domus sua:nondum habuit Cornelius ex operibus salutem,donec operibus suis fides acquirendum præmium offerret.Atque hanc ob causam beatus Petrus venerandus dei

1.Cor.12.b

Ibidem.1.a

Hiere.5.a

Psal.51.b

Hiere.8.e

Ioan.6.d

Exod.34.d

Luc.23.e

Actor.10.e

Universidad de Deusto
Biblioteca

dus dei apostolus,postquam ex Ioppe venit,& vidit dei gratiam in eos,qui tunc habebãtur alienigenæ,effusam, factus diuini iudicij admirator, dicit: In veritate comperi,quòd non est personarũ acceptor deus:sed in omni gente, qui facit iusticiam ei acceptus est: hoc est,dignus fit vt assumatur. Oportet igitur & ante opera lucere fidem,& fidei pedissequa esse opera: & ne quis fidẽ propter sterilitatem, & neque opera propter incredulitatem vituperet. Esto igitur oliua fructifera, sed in domo dei. Interpretandum enim est de operibus esse oliuam fructiferam,de fide autem esse in domo dei. Quæ autem sunt opera? Omnes scimus, si operari volumus. Nullum enim est occultum.Nam in dogmatis quidem ambiguitas est & disceptatio,opera autem non sunt occulta.Natura enim leges dicit.Scim⁹ ex nobisipsis quid bonum,& quid malum.Posuit deus in natura nostra legem non scriptam,quæ illustret mentes nostras.Nullus dicat,nesciebam legem,nesciebam quæ ad legem pertinent.Nam si negaueris cõmunem legem, arguet te naturæ lex. Vis discere quòd deus naturæ inseuerit leges, quæ discernant quid bonum, & quid malum: Interroga nostram ipsorum conuersationem, quo modo omnes,qui facimus mala,fugimus,ne mali appellemur. Et quo modo, audi: Adulter adulterium cõmittit, erubescit autem si adulter vocetur. Dic manifestario adultero,Adulter:confundetur tamen, licèt quod faciat non ignoret. Quòd si bonum putas peccatum, quare appellari talis tãtopere fugis? Dic periuro,Periure:& pro cõtumelia dictum habebit suorũ operum appellationem. Sic natura ipsa clamat, quòd malum sit, & alienum ab opere dei.Et quod fecit deus,bonum est,& bonum valde,atque ita bonum,quod & malis immiscetur,& è malicia erubescant. Dic casto,Caste:& nomen agnoscens, de appellatione non erubescit. Voca iustum,iustum: & opere coronatur, & appellatione honestatur. Et licèt modestiæ gratia nomen fugiat,laudem tamẽ in anima sua accipit.Cogita quantum malorum committatur in mundo,& persona caret malum,& quo modo personã non habet?Si particulatim inquiras,nullã inuenies maliciam in sua apparentem persona. Non enim nisi personã assumat virtutis,apparet.Et quo modo, audi: Qui mentitur,non fatetur se mentiri, sed veritatem simulãs decipit.Qui mentitur,non prędicat quod est,sed quod non est:figurat, & tunc iniusticiam operatur. Similiter dolosus non ostendit dolum,sed assumit amiciciæ personam,& sic rem facit malam.Adulter nõ illegitimum adulterium confessus,à suo domino transit:sed figmentum continentiæ prætexens,diuina violat.Vides quòd propriam personam non habet malicia?Similiter & calumniator,quando ingreditur in iudiciũ,non hoc confitetur quod est:sed laruam assumit veritatis,quasi ei patrocinari velit,eamq; facit maliciæ testem propter mẽdacia.Sic malicia persona propria caret,nisi personam veritatis assumat. Et idcirco saluator dicebat: Venient ad vos in vestimentis ouium,intrinsecus autem sunt lupi rapaces.Sed ad institutum redeamus. Vis videre frater,quantùm valeat innata lex?Et anima nostra,quãuis tota malis fermẽtata sit, nomen tamen bonum amat & amplexatur. Sæpenumero potentes qui auariciam spirant,& nihil præterquam rapinam & iniusticiam cogitant, vincuntur aliquorum precibus: vt pauperi valde necessaria quædam dimittãt,vel debitum amittant,vel non vlciscantur eos,qui se læserunt,vel lędere putarũt. Et qui legatione fungitur apud virum potentem,& malum,non statim à veritate exorditur:non dicit ei,quod est,sed tribuit ei nomẽ virtutis.An nescis qualibus semper insignes legati coloribus vtantur? Vir es,inquiunt, bonus,celebratum vbique est nomen tuum. Omnes tua bona opera decantant. Multaq; talia exhortationi inserunt,vt flectant laudibus,& maliciam effugiant. Vides quo modo malicia virtutem celebrãdo vincit? Nullus malus,malus dici vult.Natura enim quod suum est amplexatur,etiamsi voluntas diuersum eligat. Simus ergo dilecti oliua fructifera,& operibus, & fructibus & foliis ornati. Folia enim nostra sunt sermones,fructus autem vita. Sit igitur & honestus sermo, & bonæ frugis vita. Apud pium enim neque folium decidit. Folium enim eius,inquit Dauid,non defluet, & omnia quæcunque faciet,prosperabuntur.Sed ô miraculum.Cogita quo modo Adam nudus exiuit de Paradiso, & quo modo Dauid floret in domo dei. Ille quidem exiuit nudus propter præuaricationem:ille autem indutus virtutibus,clamat:Ego autem quasi oliua fructifera.Nihil nos ita spoliat, vt fructuum carentia. Nihil ita vestit, vt fertilitas. Propter opera bona fornicatus est Adam. Operæprecium fuerit repetere dicta. Bonorũ enim repetitio, doctrinam in animabus bene stabilit.Sicut lanas,quæ subinde in tincturas immerguntur,crebra tinctio profundius operationem recipere fecit: ita opus est vt & animæ nostrę continuò in diuinos sermones intingantur, vt abluamur quidem à veteri opprobrio, induamur autem nouam pulchritudinem. Enimuero lanæ illæ cùm tinguntur,naturæ suæ nomen amittunt,& tincturæ nomen accipiunt. Et non vltrà vocas lanam, sed vel purpuram, vel coccinum, vel prasinum, vel tale aliquid, prout colorem tinctæ præbuerit tinctura. Si igitur tinctio naturæ nomen transformat: cur dei natura non transformat hominem,ita vt is,qui antè pulueris gerebat imaginem, post tincturam imaginem gerat fulgidam,& plus quàm cœlestẽ?Formatus igitur Adam puluere de terra.Puluere enim accepto,deus eum formauit. Sed nesciuit Adam quo modo formatus est, vt dixi olim.Nõ enim oportebat eum testem adesse, eorum quæ fiebant, vt ne contra deum extolleretur, & ignoraret eum qui se creauerat, & reprobaret suum conditorem. Si accepisset quid super naturam, quis remisisset ei immodicam superbiam?Propterea deus,cùm finxit hominem,figmento magnam virtutem & variam humilitatem imposuit,vt per virtutem insitam gratia dei in admiratione esset: propter humiliationem autem humanus fastus deprimeretur, ac modestior fieret. Dedit ei linguam,quæ loqueretur, deum laudaret,diuina caneret,pulchritudinem naturæ interpretaretur. Disserit de cœlo & terra parua linguæ caruncula,neque duorũ digitorum habens latitudinem:& quid inquam digitorũ? neque vnguis,sed summum illud paruum,& vile de cœlo & terra loquitur. Et vt ne putet se magnam aliquam esse,& extollat se super naturam,sępe tumores & vlcera in ea fiunt,vt discat quòd mortalis existens,de externis & immortalibus loquatur:& sciat quę virtus eius,quod prędicatur,& infirmitas eius qui prędicat.Dedit ei oculum paruum illud milium.Vt milium enim est id quod videt,& ipsissimum pupillæ medium: attamen per medium illud milium videt omnem creaturam. Et vt neque visu suo omnem creaturam accipiat, & extollatur: sæpe innascũtur in oculis lemę,& lachrymę,& alia quę dolere faciunt, & turbant oculos,vt ab infirmitate seipsam agnoscat,ab formatione autem opificem. Dedit ei cor rationale, fontẽ cogitationum, radicem cupiditatum:sed in iisdẽ locis fecit viscera,quę stercorib⁹ aliisq; sordibus

Ibidem. *Ibid.* *Matt.7.b*

Universidad de Deusto
Biblioteca

sordibus opplētur, per quæ homo & comedit, vt si quā- A do cor extollatur, humiliet idipsum venter. Atque ita venter & stercus nostræ eruditioni seruiūt. Nam si cùm homo est, & stercus circunfert, audet temeritatē ostentare, & non solùm ostentare temeritatem, sed & contra deum, sicut Barbarus quidam rex ausus fuit dicere: Su-
Esaiæ.14.d prà stellas ponam sedem meam, & similis ero altissimo. Si tantum, inquam, stercoris & insuauitatis circunferēs sic loquitur, quis eum ferret exaltatum? Hac de causa E-
Eccli.10.b saias magnis superbis dicit: Quid superbit terra & cinis? Verùm iterum ad institutum redeamus. Deus creauit hominem de puluere, sed nesciebat homo quo modo esset factus, & propterea ignorabat & suam vilitatem. Deus enim (vt dicebā dudum) animam noluit esse priorem, vt ne videret formationem. Veruntamen, quoniā omnino nesciuit, ex qua hūmilitate substiterit, & quòd eum opifex de terra finxerit, conuertit eum in terram, à B qua sumptus est: vt iterum de sua infirmitate edoctus, agnoscat & primæuam beneficentiam, & futuram inuidiam. Quia enim quando formatus est, nesciuit quòd de terra factus esset. Attende diligenter, ne te fugiat latens sensus. Quia Adam dum formaretur, ignorabat quòd de puluere surgeret: quando in resurrectione surget, sciet quòd exuat puluerē & excitetur. Nam etsi mortuus semetipsum non videat, videt tamen eum qui ante se est. Videmus nos mortuos, & in puluerē resolutos: & per quæ videmus, docemur. Non vidisti sæpe audaces viros & superbos, quo modo sæpe cōsternati & humiliati sunt in mortibus? Nunciatur mors, & toto corde tremiscunt, mentecq; eorum nihil est abiectius. Ita fanè & circa sepulchra philosophamur, videntes ossa nuda, & humanam naturam corrosam & dissolutam, cogitamus statim, & inter nos disputamus, dicentes: Ecce, C quid tandē ex nobis fit? Et quò abimus? Confabulamur, egredimur de sepulchris: & humilitatis nostræ obliuiscimur. Apud sepulchra, ita vnusquisq; proximo loquitur: O miseram, ô miseram nostram vitam. Quid tandem ex nobis fit? Quanuis autem sic loquamur, rapimus tamen ipsi: & licèt sic clamemus, iniuriam tamen nostram vlciscimur. Omnes enim planè ita philosophamur, quasi maliciæ renunciaturi. Et intus quidem tam pios sermones tractamus: egressi autem, deo aduersarij sumus. Ea propter deus vbique sepulchra fieri voluit, vt illis nostræ ipsorū infirmitatis memores fieremus. Ideo omnis ciuitas, omne castellū ante ingressum sepulchra habet, vt contendens intrare in ciuitatem quæ imperat & floret diuitiis & potentatu, aliisque dignitatibus, priusquam videt, quod secum concipit, videat primùm quod fit. Ante portas sunt sepulchra, ante agros sunt se- D pulchra. Vbiq; ante oculos est nostræ humilitatis schola, & docemur in quid desinamus tandem, & videmus qualia futura sint phantasmata: neque hìc solum, sed & ingressuri ad cōmunionem vitæ, docemur vilitatem summam naturæ. Sæpe vir quando vxorē ducere vult, meminit in desponsatione, & scribit in dote. Nondum introducta est, & mors statim describitur: nondum cōuixerunt, neque nuptiæ habitæ, & mortem statim definit. Nondum nuptam vidit, & mortis aduersus illam
" calculos proponit. Scribit in hunc modum: Si mortuus
" fuerit vir ante mulierē, si mulier ante virum, hoc & hoc disponatur. Sic formatæ sunt patriæ leges. Vbique omnibus naturæ sunt monumenta: & nō solùm eorum qui sunt & viuunt, mortis feruntur sententiæ: sed & eorum qui nondum nati. Quid enim vltra dicit? Quòd si natus fuerit filius, & mortuus fuerit: nondum fructus, & sententia lata est. Dein in instrumentis quidem agnoscit naturam, sic cauens. Si autem quid humanum patiatur, vel mulier moriatur, obliuiscitur eorum quæ scripsit, & alterius naturæ tragœdiam profert: & hæc dicit: Mene oportebat hæc ferre? Hunc tantum potui sperare dolorem? Coniugio fraudandus olim? Quid, inquis, obliuisceris eorum quæ scripsisti? & cum extra negocium es, agnoscis naturæ limites: quādo autem in affectiones incidisti, obliuiscēris legum naturæ? Hæc dicuntur in castigationem omnium, vt omnes omnia, quæ sibi eueniunt, fortiter ferant, & ne quis damnosa putet dei iudicia. Extra affectiones ne sis disputator magnus constitutus, sed cùm te illæ inuadunt, magnanimitatem declara. Quando mœres, recordare verborum, quibus mœstum consolaris. Quibus autem sermonibus vtimur apud lugentes? Nónne ita apud eos philosophamur? humanæ sunt hæ calamitates. Non fers solus has calamitates. Non solus mortis vim sustinuisti. Et reges similia ferunt. Damnum hoc sæpe & principes faciunt, atque alij potentes. Agnosce tuum ipsius calculum. Homo es, per omnia communes leges habes, quas alij. Hæc & his plura loqueris, cum alium solaris. Num aliorum magnificus es doctor, tibi autem neque miser es discipulus? magnæ & generosæ animæ fuerit, philosophū agere, cum affectiones feruent. Et posse in quauis calamitate, vel tristicia, vel damno dicere: Iustus es domine, & recta iudi *Psal.118.a* cia tua. Damnum fert vt homo, coronatur autem vti deum amans. Vita fratres multa difficultate plena est, & oportet omnino iustum & iniustum, & pium & impium affligi: sed magna est varietas. Aliud enim est corripi, vt domesticum: aliud flagellari, vt alienum. Verberatur filius, verberatur & famulus: sed hic quidē vt ser- C uus qui peccauit, ille verò vt liber, & vt filius, disciplina indigens. Plagæ illæ non faciunt æqualem honorem. Non ideo si patiatur pius, quæ patitur impius, eiusdem conditionis erit cum impio: sed cōgruit correptio huic in afflictionem & probationem, impio autem in flagella & pœnas. Propterea Dauid sciēs has difficultates, de *Ibid.33.d* iustis quidem dicit: Multæ tribulationes iustorum: sed vide quid subdit, Et ex omnibus illis liberabit eos dominus. Nondum dixit afflictionem, & monstrauit curationem. De aduersariis autē dicit: Multa flagella pec- *Ibid.31.c* catoris: & nihil tale subdit, quod de iustis dicebat: Multæ afflictiones iustorum, de his autem omnibus liberabit eos dominus. Hæc autem quis audiens, ne de seipso desperet, neque dicat: Si igitur vt peccator flagellor, & spem non habeo, infructuosa mea est correptio. Peccatorem enim vocauit nunc scriptura, nō omnino à pie- D tate alienum, sed qui affligitur, & aliqua parte pius est, labitur tamen. Quòd peccatoribus deus misereatur, plena omnis scriptura pignoribus diuinę misericordię, inquit enim: Viuo ego dicit dominus. Nolo mortem pec- *Ezec.18.c* catoris, sed vt magis conuertatur & viuat. Iurauit deus, non quasi sibiipsi diserēs, sed nostram infidelitatem ad fidē vrgens. Dicat igitur omnis homo, qui afflictionibus examinatur, Iust⁹ es domine, & recta iudicia tua: & simul fortem declaret animam suam, pietatemq; nō soluat. Qualis erat beatus Iob, qui diaboli terriculamenta vicit, qui omnem eius rabiem presit, qui constantia mentis fluctus diaboli strauit, qui omnibus simul priuatus, attamen omnium dominum non negauit. Verum illius stratagemata proprium habebūt librum: nam verē opus habent, vt exquirantur. Non sermone breuiore & perfunctorio fugillentur illius certamina. At præ oculis habeamus, quæ dixit fortis ille, & magnus pugil.

Quoniam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quoniam, quia sigillum dictis infert, nudatus omnibus, seipsum pietate non nudauit, sed dixit: Dominus dedit, dominus abstulit, sicut domino visum est, ita & factum est. Bene, inquit, visum est. Concedit authoritati, non curiosè dispensationem explorat: non dixit sicut nos, Quare iuuenes moriuntur, & senes manent? Qualis est ista dispensatio? Desiderat senex mortem, solutus carnibus, opum indigus, & aliis consolationibus destitutus, frustratúrque voto. Et puer amabilis formæ, gratus parentibus intempestiuus rapitur. Discе ne talia quæras: discе vt dicas: Iudicia tua abyssus multa. Discе vt dicas: Iustus es domine, & recta iudicia tua. Discе vt dicas: Sicut domino visum est, ita & factū est. Agnosce authoritatem, vt agnoscas & pietatem. Verum quoniam incidit sermo de gloria spiritus sancti, dicamus aliquid ex dogmatibus in vestram vtilitatem & securitatem. Nam sicut Iob, cum dixit, sicut domino visum est, authoritatem monstrauit & dominationem. Sic & apostoli dominatiuam authoritatem sancti spiritus ostendentes, dicunt: Visum est sancto spiritui, nihil imponere vobis. Visum est sancto spiritui. Si subditus est, quare ei visum est? si sub lege est spiritus, & seruit, quo modo visum fuit subdito? quo modo decreuit? Nónne quæ regi videntur, ea & fiunt, an potius quæ subditis placent? Sicut domino visum est, dicit Iob: spiritui sancto visum est, dicunt apostoli. Eiusdem authoritatis & honoris dictio vtrobique, quoniam indiuisa est gloria regni. At malicia hæreticorum iterum inuenit effugiū. Num enim quia dixerunt, dicunt, apostoli: Visum est spiritui sancto: subdiderunt autem, & nobis: iuxta illud habebunt & apostoli diuinitatis authoritatem? Hęc bene examinentur, ne inexercitatis suæ infidelitatis venenum inniciant, nec synceris auribus impietatis hęresim infundant. Talia enim sæpe magnificè loquuntur. Nihil, inquit, admireris dicta, fratrem te vocat, & quasi hostem te occîdit. Ne mireris, inquit, si de spiritu sancto dicunt apostoli: Visum est spiritui sancto & nobis, visum est apostolis. Num dij apostoli? Num diuinam habent authoritatem? Quando hæc dicit hęreticus, nos à sancta scriptura tela proferamus. Sagittæ enim potentis acutæ in cor inimicorum regis mittendæ. Quid igitur ad hæc dicēdum? Si hoc spiritus sancti dignitatem imminuit, itaque & Mosem coniunctum esse deo, dei imminuit dignitatem. Exempli gratia dico: Si non magnum putas, quòd cum dicitur, visum fuit, eo quòd & apostolis sit coniunctum, vtique neque magna tibi videri potest fides, quia & deus Mosi iunctus est. Dicit enim scriptura: Credidit populus in deum & in Mosem. Cæterum & aliud telum proferamus. Si spiritus sancti dignitatem destruit, adiuncta gloria apostolorum, cōtumelia & ex Samuële erit deo. Scriptum est enim, Et timuit omnis populus deum & Samuëlem. Denuò & tertium promamus iaculum contra impietatem. Si dignitatem spiritus sancti, & diuinam authoritatem hoc imminuit, quòd ei iungūtur apostoli, minuit & dignitatem dei Gedeon adiunctus eadem appellatione. Clamauit enim omnis populus militās, Gladius deo & Gedeoni. Sicut igitur coniunctus est Moses deo, nō vt honore par deo, sed vt minister dei. Et Samuël deo, non vt æqualis dignitate, sed vt propheta dei. Et Gedeon deo, non vt eiusdem honoris, sed vt miles prælij. Sic & apostoli iuncti sunt spiritui, vt prædicatores euangelij. Agnosce igitur authoritatem, & ne fugilles spiritus diuinitatem. Agnoscito diuinæ trinitatis theologiam, patris, & filij, & spiritus sancti. Ista est increata natura, vera dignitas, indiuisum imperium, impartibilis honor, indiscreta spes, incomprehensibilis gloria patris, & filij, & spiritus sancti: quam decet omnis gloria, honor, & adoratio in secula seculorum, Amen.

Iob.1.d
Psal.35.b
Ibid.118.e
Acto.15.e
Psal.44.b
Exod.14.d
1.Reg.12.g
Iudic.7.f

DIVI IOANNIS
CHRYSOSTOMI SERMO
de sancta & consubstantiali, viuificaque ac inseparabili Trinitate.

QVi aduersus sanctam & consubstantialem, inseparabilemq; Trinitatem linguas acuunt & blasphemant, nitunturq; vnigeniti, & spiritꝰ sancti dignitatem destruere, arguuntur quidem ab ipso spiritu sancto, qui locutus est per prophetas, & à verbo quod prædicant sui ipsius proprium & in carne aduentum, propter nos ex sancta virgine factum, ineffabilem & alterationis expertem propter suas dignitates: arguentur autem & postremum in die iusti iudicij, quando iterum veniet de cœlo vt glorificetur in sanctis suis, & admirabilis appareat in his qui fidem in se custodierunt immutabiliter. Ausi autem sunt Arrianorum discipuli, & insania Macedonianorum laborātes, dicere deum magnū & paruum, & creatum deum, gentilitatem nobis subintroducentes. Gentilium enim est creaturam adorare, & alium ex diis suis maiorem, alium minorē facere. Enimuero si in aliquo deficit filius vel spiritus sanctus, nō est deus. Paulus enim reprehendens dicit: Venerati sunt, & coluerunt creaturam supra eum qui condidit, qui est in omnibus deus benedictus. Quòd si adorant filium, vt creaturam, dicentes & patrem creaturā, maledicti sunt, iuxta Mosem dicentem: Maledictus omnis qui adorat creaturam & facturam: nos autem non creaturam adoramus, sed Trinitatem increatam, mutationis expertē & consubstantialem, nihilque habentem aduenticium vel seruile, vel quod productione in esse venerit, quasi prius quidem non existens, postea autem aduenies. Vide, oro, testimonia sanctę & cōsubstantialis Trinitatis, & venerare illam rectè, ne pereas. Et dixit, inquit, deus: Faciamus hominem secundum imaginem nostram, & secundum similitudinem. Cum quo cōsilium init deus? Cum angelis, inquit. At non habent angeli imaginem dei: loquitur autem ad coopificem filium, & sanctum spiritum. Et vt veritas hæc tibi persuadeatur, audi Psaltem dicentem: Verbo domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Non ignoras autem verbum esse filium. Dicit enim Ioannes Theologus: Et deus erat verbum: & de spiritu, Spiritus deus. Dicit igitur deus & pater deo filio & deo spiritui sancto: Faciamus hominem secundum imaginem nostram. Et non dixit, meam & vestram, neque meam & tuam. Significans autem scriptura esse vnam imaginem sanctæ Trinitatis, dicit: Et fecit deus hominem, secundum imaginem dei fecit illum. Sicut & Paulus clamat de filio: Qui cùm sit splendor gloriæ & character substantiæ. Et iterum: Qui est imago dei inuisibilis. Iterum & alio loco dicit scriptura: Venite & descendamus & cōfundamus illorum

Roma.1.c
Deute.27.c
Gene.1.c
Psal.32.b
Ioan.1.a
Ibid.4.c
Hebr.1.a
Colo.1.c
Gene.11.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

illorum linguas,dicendo, Venite:pares honore exhortando vocat. Neque enim si angelis imperasset, dicere debuit,venite:sed imperando,ite. Vide autem obsecro, quo modo patris vox filium & spiritum vocet. Nam si ad vnum solum hoc dictum esset,debebat dicere, Veni & descendamus & confundamus illorum linguas:quia autē dixit,Venite: vnius est vox ad duos honore æquales. Audi quoque & beatum Iob, qui manifestè declarat
Iob.27.a inseparabilem Trinitatem. Dicit enim: Viuit dominus, qui sic me iudicauit, & omnipotens, qui amaram fecit animam meam, & spiritus diuinus qui tenetur in naribus meis. Dicendo dominum & omnipotentem & spiritum dei, consubstantialem prædicat. Disce & hymnū
Esaiæ.6.b Seraphin clamantium tertiò sanctus, sanctus, sanctus: non enim dicunt semel sanctus, neque bis sanctus sanctus, neque quater dicunt, sancti sancti sancti sancti, vt ne multis nominibus multos deos nobis inducerēt, sed vnum solum. Ter autem dicendo sanctus, sanctus, sanctus: manifestat vnam & æqualem gloriam patris, & filij, & spiritus sancti. Audi item & prophetam dicentem:
Ezech.11.a Spiritus domini locutus est in me, & sermo illius in ore meo pronunciatus est: quia deus erat sermo. Ecce dicēdo spiritum domini, & sermonem, & dominum, pronunciat inseparabilem Trinitatem. Vide autem & tres pueros in camino omnes creaturas & facturas, vt glo-
Daniel.3.e rificent deum, vocantes, Solem, lunam, stellas, cœlos, angelos, virtutes, homines, spiritus, omnem creaturam visibilem & inuisibilem & mēte præditam, & nusquam connumerant filium vel spiritum sanctum inter facturas. Quòd si contendis, quòd cùm Iudæi essent, ignorarint spiritum sanctum, reprehenderis mox à scriptura:
Ibidem.f Erat enim quartus, inquit, quasi similitudo filij dei. De
Ibidem.13.c sancto autem spiritu dicit: Excitauit deus spiritum sanctum puerum adolescentem, cui nomen Daniēl. Et in aliis multis locis præmonstratus est spiritus sanctus in veteri. Itaque sciuerūt quidem patrem & filium & spiritum sanctum vnius esse deitatis & potentiæ, sciuerunt autem & quæ illi seruiebant prouocare ad glorificandum deitatem. Vt autem scias, quòd nihil aduenticium vel creatum Trinitati accedat, Paulus præponēdo patrem
Ephe.4.b dicit sic: Vnus deus pater ex quo omnia, & nos ex illo: & vnus dominus Iesus Christus per quē omnia, & nos per illum: & vnus spiritus sanctus. Iterum autem dicit:
1.Cor.12.a Diuisiones donorum sunt, idem verò spiritus: & diuisiones ministrationum, idem autem dominus: & diuisiones efficaciarum sunt, idem autē deus qui operatur omnia in omnibus. Hæc vtique omnia operatur vnus & idem spiritus, diuidens singulis prout vult, & non sicut
Matth.3.d scit. Iam cùm baptizaretur filius, pater de cœlo testificatus est, spiritus autem sanctus in specie columbæ descendit super illum, qui pari honore præditus est. Per hæc omnia vnum regnum indiuisibilis Trinitatis intelligere possumus. Ipse autem deus sermo, qui propter nos verè incarnatus, rediturus vnde venerat dicit sanctis
Ibid.28.d apostolis suis: Ite & docete omnes gentes, baptizantes illos in nomine patris & filij & spiritus sancti. Obsignati sumus, sed vnum signaculum est sanctæ Trinitatis vnum baptisma. Quo modo igitur audes à paterna substantia alienare filium vel spiritum sanctum? Neque enim si alieni sunt, cum patre & spiritu sancto debebant connumerari. Quā nam ratione iuxta tuum sermonem aduersarie dei in baptismo debuerunt annumerari? Si creatus est filius vel spiritus sanctus, quare cum patre simul coassumuntur? Enimuero si nomen patris solum eum qui baptizatur potest saluare, quare cō-

assumuntur & creaturæ, quasi pater non possit solus saluare? Absit. Igitur si patris infirmitatem negas, & consubstantialia nō admittis, cogeris nobiscum fateri Trinitatem increatam & consubstantialem & omnipotentem. Iam si dixeris mihi de patre, Scriptū est: Te solum *Ioan.17.a*
verum deum. Sed est & hoc scriptum, Et deus erat ser- *Ibidem.1.a*
mo. Et quo modo igitur æqualis patri? Dicendo enim de patre, quòd ipse sit solus verus deus: monstrauit filiū non naturalem, sed adoptatum filium. At quid propriç salutis inimice? num quia scriptum, sicut dicit Ioannes *1.Ioan.1.b*
de patre, Deus lux est: de filio autem, Erat lux vera: ideo *Ioan.1.a*
audes propter hoc dicere minorem patrē, eò quòd non adiecit, quòd sit lux vera: sed de filio solo dicit, quòd fuit lux vera? Sicut igitur non audes minorem facere patrem, eò quòd non appositum est, quòd sit vera lux: ita cùm audis de patre, Te solum verum deum: de filio autem, solùm quòd sit deus, ne audeas minorem facere filium: quoniam nomina diuerso modo nunc illi, nunc huic adhærent, vt de patre dicatur, deus verus: de filio autem, deus. & contrà, Erat lux vera, tribuitur filio: patri autē, lux tantùm. Porrò sicut non licet dicere de patre, quòd non sit lux vera: & de filio, quòd non sit deus verus. Ipse enim dixit, Ego sum veritas: ita & de spiritu *Ibid.14.a*
sancto, quoniam spiritus est veritatis. Atque ita per hæc testimonia disce, vt venereris inseparabilem deitatem. Omnia quæcunque habet pater, mea sunt, dicit vnige- *Ibid.16.c*
nitus deus, existens in sinu patris. Moses dicit: Qui est, misit me. Qui est, est pater: qui est, est filius, & habet se *Exod.3.d*
qui est, ad eum qui est, absque principio & non in tempore genitus est. Omnia quæ habet pater, qui verè vita & immortalitas & lux & omnipotens & deus & dominus, ea vtique habet & filius. Ego enim, inquit, veritas, & vita, & erat lux vera, & deus erat verbū. Et Thomas, *Ioan.20.d*
inquit, apostolus: Dominus meus & deus meus, quemadmodum & Psaltes dicit: Manibus meis deum exqui- *Psal.76.a*
siui, & non sum deceptus. Palpauit enim Thomas verbum in incredulitate, & non est deceptus, Christum & deum illum cōfessus in fide. Profectò, inquit, dico filiū dei deum. Sed dicis: Nō sine principio autem, sed creatum, proinde & seruum. Et quo modo hoc? Quasi in for- *Philip.2.a*
ma dei existens, non rapinam arbitratus est æqualem se deo, sed semetipsum inaniuit forma serui accepta. Si igitur seruus est (omnis enim creatura serua est) quo modo seruus existens formam serui accepit? Accepit enim quod non habuit, & mansit quod erat. Serui forma dei existens per misericordiam, absque sui versione accepit formam serui. Si autem non vis illum confiteri absque principio, sequitur quòd fuerit tempus, quo non fuerit filius. Etiam, dicit. Ecce igitur inquam, iuxta tuum sermonem erat tempus quo non fuit pater. Qui enim filiū non habet, pater nō vocatur. Et pater habuit principiū, quo cœpit esse pater. Ex filio enī pater cognoscitur. Nūquid & pater tempore aliquo alterius patris erat filius? Proh, quanta blasphemia. Itaque dum videris venerari patrem, summa illum contumelia afficis. Iam si filius ip se tempora fecit (omnia enim per ipsum facta sunt) quo *Ioan.1.a*
pacto dicere audes, quòd fuerit tempus quo non fuerit filius? Proinde iuxta sermonem tuum, maius erit tempus quàm sermo diuinus. Nam quod prius, id necessariò & maius. Vis autem scire, quòd filius coæternus sit patri? Dicit Esaias: Ego deus primus, & ego posthac, & an- *Esaiæ.43.b*
te me non fuit alius deus, & post me non erit. Itaque si posteriorem patre dicis filium: quo modo dicit pater, quòd post me non erit alius deus? Sin exponis hoc de filio: quo modo dicit, ante me non fuit alius deus? Qua-

propter

propter ex his collige filium coęternum esse patri, audi
Gene.19.c autē & testimonia de filio, & fuge cùm blasphematur.
Pluit dominus à domino ignem & sulphur super Sodo
ma. Dominum vocat patrem, dominum filium, domi-
1.Cor.3.B num spiritum sanctum. Sicut dicit, Dominus autem spi
Psal.96.c ritus est: & non dicit, dominus minor, à domino ma-
gno. Et Moses dicit: Et adorent illum omnes angeli.
Angelus autem creaturam non adorat. Et vt discas de
filio hoc dictum esse, audi Paulum dicentem: Quando
autem inducit primogenitum in orbem terrarum, di-
Hebr.1.c cit: Et adorent illum omnes angeli dei. Et Dauid quo-
Psal.109.a que clamat: Dixit dominus domino meo, sede à dex-
tris meis, donec ponam inimicos tuos scabellū pedum
tuorum. Et non dixit, Dixit dominus domini mei: sed,
Esaiæ.7.c dominus domino meo. Ecce (dicit Esaias) virgo vte-
rum geret, & pariet filium, & vocabunt nomē eius Em-
manuël: quod est interpretatum, nobiscum deus. Vti-
que dico ipsum filium, subiectum planè & inferiorem
Ibid.9.b patre. Arguit te denuo Esaias, dicens: Puer natus est no
bis, filius est datus nobis, & vocabitur nomen eius ma-
gni consilij angelus, admirabilis consiliarius, deus for-
tis, potestatem habens, princeps pacis, pater futuri secu-
li. Propheta potestate præditum, & deum fortem præ-
dicat, & tu dicis illum subditum? Ille magni consilij an-
gelum vocat, & tu dicis paruum? Vide autem obsecro,
Baruch.3.d quid Hieremias de eo clamet: Hic deus noster non con
feretur alius ad illum. De patrène dicit, an de filio? De
patre dicit. Paterne incarnatus est, an filius? filius. Itaq;
secundum sermonem tuum pater incarnatus. Verùm
nunc video iuxta sermonem prophetæ, quòd filius qui
& cōuersatus est cum hominibus. Etiam filius incarna-
tus est, pater autē non incarnatus permansit. Reprehen
deris igitur insipiens, quòd de filio hoc dicis per sequen
tia: Hic deus noster non conferetur ad illum alius, in-
uenit omnem viam scientiæ, & dedit eam Iacob pue-
ro suo, & Israël dilecto suo: postea super terrā visus est,
& cum hominibus conuersatus est. Vides illum & legis
latorem? Nam si ipse inuenit omnem viam scientiæ, &
dedit eam Iacob puero suo, & Israël dilecto suo, ipse
est qui & Mosi apparuit, & legem dedit. Et vnde hoc
Ibidem.2.g manifestum? audi prophetam dicentem: Disponam vo
bis testamentum quod disposui cum patribus vestris,
quando apprehendi manum eorum, vt educerem eos
ex Aegypto. Dabo leges meas in corda eorū, & in men
tes eorum inscribam illas, & erunt mihi in populum, &
ego ero eis in deum. Vides quòd ipse est legislator tam
veteris quàm nouæ? nam quòd nouam legem ipse tule-
Mich.5.a rit, neque tu inficias ieris. Et tu Bethlehē domus Ephra-
& Mat.2.a ta non minima es, vt sis in milibus Iuda: ex te enim mi-
hi egredietur dux, & egressiones eius ab initio dierum,
& ipse reget populum meum Israël. Vides vnum popu-
lum patris & filij? Filius dicit: Ero eis in deum, & ipsi mi
hi in populum. Pater de Christo dicit: Et reget popu-
lum meum Israël. Discе vnum regnum patris & filij.
Quæcunque autem quæ post hæc audis humilia, quòd
incarnatus sit & se humiliarit ipso dicente propter sa-
lutem hominum, sentit de illis vt dignum est de deo.
2.Cor.3.b Nam litera occîdit, spiritus autē viuificat. Nam si apo-
stolis, qui viderant sua miracula, & in nomine suo om-
Ioan.16.c nes morbos curauerant, dicebat. Multa vobis habeo di
cere, sed non potestis portare modò: quid ergo ad mul
tò crassiorem Iudæum? etenim si cùm diceret, priusquā
Ibid.8.g Abraham fieret, ego sum: tulerunt lapides, vt lapidarēt
ipsum: quo modo quid sublimius sibi dici sustinuissent?
Sic & in veteri multa inueniet quis dici pro crassitate

A auditorum: vt, Septē oculi domini respicientes orbem
terrarum: &, In velamento alarum tuarū proteges me. *Psal.16.c*
&, Exeitare, vt quid obdormis domine? &, Nisi conuer- *Ibid.43.d*
si fueritis, gladium suum vibrabit, arcum suum intendit *Ibid.7.c*
& parauit illum, sagittas suas ardentibus elaborauit. Et
quo modo? neque enim volatilis est deus, neque somno
grauatur, neque vel gladius apud deum, vel arcus, vel sa
gittæ. Incorporeus enim deus est. Verùm hæc interми-
natur propheta, attemperans se auditorum crassitudi-
ni: ita & deus verbum propter nos incarnatus, imitans
patrem suum humilia loquitur ad nostram salutem res-
piciens. Quoniam enim ipsum aduersarium deo puta-
bant, dicentes: Non est hic à deo: &, De bono opere nō *Ioan.10.f*
lapidamus te, sed propter blasphemiā: quia tu cùm ho-
mo sis, facis teipsum deum. Et propter hoc quærebant
eum lapidare, ꝙ non solùm soluebat sabbatū, sed quòd
B & patrem suum dicebat deum, æqualem seipsum facіēs
deo: & ideo quia non capiebant sublimia & sua deitate
digna, incipit humilia dicere: per omnia declarans, ꝙ
non sit deo contrarius. Si diligeretis me, gauderetis vti- *Ibid.14.d*
que, quòd ego vado ad eum qui misit me patrem, quo-
niam pater meus maior me est: quando enim seipsum
æqualem patri faciebat, lapidare ipsum conabantur.
Quòd si hæc non sic se haberent, cogereris laudare In-
dæos, quòd iustè crucifixissent Christum, vt aduersariū
dei. Nam qui semetipsum æqualem deo & patri facit,
cùm non sit talis, is deo aduersarius est. Cæterùm men
dax erit & Paulus, dicens: Non rapinam arbitratus est *Philip.2.a*
se esse æqualem deo. Quid igitur est saluator, secūdum
quod incarnatus est? Sic dicēs, Vado ad patrem meum *Ioan.20.c*
& patrem vestrum, & deum meum & deum vestrum:
aliter vocat suum, secūdum naturam: & aliter nostrum,
C secundum gratiam & adoptionem: aliter suum, prop-
ter bonam voluntatem, & propter creatam assumptio-
nem: & aliter nostrum, vt creaturarū. Quòd si in his am
bigis, potuit dicere patrem meum, nō patrem meum &
vestrum. Cuius ergo gratia diuisit se? nonne vt hāc nos
deo dignam sentētiam doceret? Vides, inquit, quo mo-
do indiguerit paterno auxilio, dicēs: Nunc anima mea *Ioan.12.d*
turbata est. Et quid dico, Pater salua me ex hora hac. In-
digne legis. Nunc anima mea turbata est: & quid. Nam
cùm distinctionem ibi feciſſet, subdit: Et quid dico, Pa-
ter salua me ex hora hac, sed propterea veni in horam
hanc. Enimuero per hoc quod dixit, Propterea veni in
horam hanc: monstrauit quòd salutarem mortem non *Luc.22.b*
fugeret. Desiderio enim desideraui hoc Pascha mandu- *Matt.26.d*
care vobiscum, inquit: Si possibile est transeat à me ca-
lix iste: veruntamen nō voluntas mea, sed tua fiat. Nun
D quid mortem formidat, vel inuolūtarius ad passionem
accedit, qui dixit: Oportet filium hominis multa pati, *Marc.8.c*
& occîdi, & sepeliri, & tertia die resurgere? qui dixit,
Soluite templū hoc, & in tribus diebus excitabo illud. *Ioan.2.d*
Qui dixit: Potestatem habeo ponendi animam meam, *Ibid.10.d*
& potestatem habeo iterum recipiendi illam: nullus tol
lit illam à me, ego à memetipso pono illam, & ego ite-
rum accipio illam. Qui increpauit Petrum, quem paulò
antea beatificarat, Qui dixerat: Tu es Christus filius dei *Matt.16.c*
viuētis: sed deinde cùm indignum illi videretur, quòd
patereturꝰ dixit illi: Vade post me satana, offendiculum *Ibidem.d*
mihi es, quia non sapis quæ dei sunt, sed quæ hominum.
Qui obfirmauit faciem suam cùm ascenderet in Hieru-
salem, vt salutem per passionem suam omnibus suppe-
ditaret: qui per prophetas ipsam passionis suæ speciem
prædixit. Per Hieremiam enim dicit: Super me cogita- *Hiere.11.d*
uerunt, dicētes: Venite, & immittamus lignū in panem
illius,

Universidad de Deusto
Biblioteca

illius, & exteramus illum de terra: crucem significans.
Psal.68.e Per Dauid autem, Dederunt in cibum meũ fel, & in siti
Ibid.21.d mea potauerunt me aceto. &, Foderunt manus meas & pedes meos. Partiti sunt sibiipsis vestimenta mea, & super vestimenta mea miserunt sorte. Et per Esaiam: Tergum meum dedi ad flagella, genas meas ad alapas, faciem meam non auerti à confusione sputorum. Vidisti sanè hæc omnia perfecta in cruce: Nam sub Pilato flagellatus est, à seruo alapa cæsus, ab impiis consputus, à militibus clauis in cruce fixus, qui diuiserunt ipsius vestimenta, & sortem miserunt. Qui per tam multa passionem significauit, quo modo nũc cessaret: Quare igitur
Matt.26.d dicit, Pater si possibile est, transeat à me calix iste? Ignorabat diabolus quis esset. Videns enim ipsum sitientem, esurientem, lassum, & alias dispensationes, reputauit hominem esse purum: videns autem eius diuina miracula, deum suspicabatur. Dubitabat igitur de eo, ignorans illum. Nam si euidenter scisset quòd deus esset, non ausi
1.Cor.2.b fuissent ad eum accedere, sicut & Paulus dicit: Si enim cognouissent, vtique dominum gloriæ non crucifixissent. Prætendit igitur dominus formidinem, quò ille alliceretur, vt cùm accederet hominem, & ab ipso in fugam verteretur, redimerentur omnes qui ab illo detenti erant. Quemadmodum rex aliquis inuasurus tyrannum, fingit metum, dicens exercitibus suis: Fugiamus hinc à facie illius, vt ne à nobis fugiat, sed persequatur nos, & sic conuersi comprehendamus illum: Ita & dominus prętexebat formidinem, vt cùm diabolus ipsum quasi hominem aggrederetur, inueniret deum qui illũ interimeret, & liberaret omnes qui ab illo detinebantur in inferno. Sic enim dicit: Apparuit angelus confor-
Luc.22.c tans eum qui ab angelis adoratur. Et cui flectitur omne
Philip.2.b genu cœlestium, & terrestrium, & subterraneorum, quo pacto ab angelo robur accipiebat? Non robur accepit, sed glorificationem angeli dicentis: Tuum est regnum & imperium domine. Nullus scit diem illam vel horã,
Mat.24.& Marc.13.d neque angeli, neque filius, nisi pater. Et quo modo ergo, inquit, æqualis est patri, qui nescit diem illam? Qui fecit illã, ignorabitne illam? Et quare igitur dicit, neq; filius? Vide theoriam exquisitiorem. Duas quis scientias & noticias in scriptura inueniet. Vnam quidem, quæ ex
Gene.4.a opere sumitur, alteram verò ex cognitione. Cognouit enim, inquit, Adam Heuam vxorem suam, non quòd prius ignorauerit. Aut quo modo ignorasset, qui dixe-
Ibidẽ.2.d rat: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro ex carne mea? Et cognouit Abraham Saram vxorem suam. Et Iacob
Gene.29.c Lian, & Rachel. Num ignorabat illas, qui propter illas
Io.in.5.d annos quatuordecim seruierat? Sciebat quidem illas agnoscendo, opere autem postea cognouit. Itaque pater qui non iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit
Ibid.12.g filio, scit diem tam cognitione, quàm opere. Filius autẽ qui venit vt saluet mundum, & non vt iudicet, scit eam speculatiua noticia: quia autem nõdum iudicauit, ideo dixit: Ignorat diem, noticiã operatiuam significans. At
Hebr.3.a Paulus dicit: Considerate apostolum & pontificem cõfessionis nostræ Christum Iesum, quòd fidelis sit ei, qui fecit ipsum. Et alio loco: Dominum & Christum illum
Prou.8.b deus fecit. Et Solomõ dicit: Dominus creauit me ab initio viarum suarum in operibus suis. Vides quo modo creaturam & facturam suam eum scriptura significat? Verùm arguẽt te aduersarie dei, ea quę sequuntur: Om-
Hebr.5.a nis enim, inquit, sacerdos, qui ex hominibus assumitur, pro hominibus constituitur, vt offerat dona & sacrificia. Accepit enim ex nobis carnem absque peccato, quã pro nobis patri obtulit sacrificium. Itaque intellige,

A quòd secundum carnem fecerit eum, & non secundum diuinitatem. Sic & dominum Iesum Christũ eum deus fecit. Nam ante dispensationem, vbique deus prædicatur, sicut præmonstratum est, & nunquam aliquis facturam eum dicit, sed propter vnionem carnis dicit, Dominum & Christum deus eum fecit. Propter auditorũ crassitatem inquit, Dominus initiò viarum suarũ creauit me. Vides quòd creaturam dicit? Verùm procedamus ad ea, quæ ibi deinceps sequuntur. Ante seculũ fun- *Prouer.8.c*
dauit me, ante omnes colles gignit me. Primum quidem ô vanæ gloriæ sectator disce, quòd liber parœmiæ vel parabolæ inscribitur. Quicquid autem per parabolam dicitur, nõ idem est quod verbi vis ac litera. Nam dominus regnum cœlorum sagenę & fermento, & gra- *Matt.13.e.f*
no sinapis assimilauit, & aliis multis. Et non omnino dicimus regnum cœlorum aliquid tale esse. Sed non di- *Prouer.8.c*
B cam multis ambagibus. Dominus ab initio viarum suarum creauit me, ante seculum fundauit me, ante omnes colles gignit me. Quo modo igitur quod gignitur, creatur vel fundatur? vel quo modo quod creatur, gignitur? Nam si creatus est, non est genitus. Nos quæ condimus, non gignimus: neque gignimus, quę condimus. Et quo modo possibile est, increato patri natum esse filiũ creatum? Nos enim qui creati sumus, gignimus creata: pater autem qui increatus est, filium genuit increatum. Aquilas autem interpretatus est, possedit me dicit. Igitur cùm dicit, creauit me, prędicit futurum, quasi iam esset factũ. Etenim hic mos est scripturæ, sicut cùm dicit: Foderũt manus meas & pedes meos: quasi diceret, Ego *Psal.21.d*
quem videtis creatam carnem propria voluntate mihi aduunasse, ab initio sum, non à Maria habeo initium. In
principio enim erat verbum: &, priusquã Abraham fie- *Io.in.1.a*
C ret, ego sum. Cõfitetur igitur filium increatum, & cum *Ibid.8.g*
patre principio carẽtem, vt ne des & patri principium quo cœperit esse pater. Quòd si dicis filium cum patre principio carere: dic, quo modo genuit pater filiũ, volens vel non volens? Si dixerimus volens, contradicũt: Iam erat volũtas ante verbum, priusquam enim vellet, dicunt, non erat filius. Si autem dixerimus, non volens, dicunt: Vim patitur ergo deus. Omne autem quod vim patitur, non est deus. Nos autẽ dicimus, quòd sicut Sol radios & lumen coæterna habet, ita pater filium & spiritum sanctum: vt ne dicamus & patrem sub principio. Si enim diceretur sub principio priusquam inciperet esse filius, non erat pater, pater secundum sermonem tuũ. Erat enim tempus, quo pater non erat pater. Itaque & ipse incepit, vt esset pater. Itaque si dixeris, non volens, vim passus est: deus autem vim nõ patitur. Quod enim
D vim patitur, deus non est. Vides in quantam incidis impietatem, si non cõfiteris, filium cum patre carere principio, & coopificem esse. Scriptum est enim, quoniam omnia per ipsum facta sunt. Non audis prophetam di- *Io.in.1.a*
centem de filio: Ex ore paruulorum & lactentium per- *Psal.8.a*
fecisti laudem? & cætera. Quoniam videbo cœlos opera digitorum tuorum, lunam & stellas tu fundasti. Non vides Christi authoritatem, dicentem: Pater meus vsq; *Io.in.5.c*
modò operatur, & ego operor? &, Quo modo pater su- *Ibidem.d*
scitat mortuos & viuificat, & filius quos vult viuificat? *Luc.2.7.c*
&, Adolescens tibi dico surge. Et spiritui immũdo: Ego *Ibid.4.f*
tibi impero, obmutesce, & egredere ex illo. &, Bono animo sies fili, remittũtur tibi peccata tua. Quoniam enim *Matth.9.a*
illi dicebant: Nullus potest dimittere peccata, nisi solus *Luc.5.d*
deus: ex ore ipsorum arguit illos, dicens: Vos dixistis, quòd dei solius est dimittere peccata. Ecce igitur dimitto peccata, & cõfiteamini deitatem meam. Si autẽ non

creditis,

Universidad de Deusto

creditis, ex ſanitate corporis videte & diſcite animæ bonam valetudinẽ. Tunc dixit ei: Surge, & tolle grabbatum tuum, & vade in domum tuam. Et iterum loco alio: Extende manum tuam. Et mari: Sile, obmutesce. Puella ſurge. Lazare veni foras. Volo, mundare. Et cætera omnia, per quæ manifeſtat, quòd cum patre æqualem habeat dignitatem. Quæ cùm omnia rectè didiceris, crede quòd patri conſubſtantialis ſit, & quòd conſubſtantialis ſit & ſpiritus. Nam ſi ex patre procedit, & à filio ſumit, non alterius ſubſtantiæ eſt ſpiritus. Spiritus dei, ſpiritus Chriſti, ſpiritus veritatis, ſpiritus conſolator, non habẽs alium oppoſitum ſpiritus deus. Dominus autem ſpiritus eſt: ſicut & Petrus ad Ananiam, Cur conſpiraſtis inter vos, vt tentaretis ſpiritũ ſanctum? & manifeſtans quòd deus ſit, inquit, nõ mentitus es homini, ſed deo. Vides quòd deus ſpiritus, cui mentiti ſunt? Et Paulus dicit: Vos templum dei eſtis, & ſpiritus dei habitat in vobis. Manifeſtum, quòd deus eſt ſpiritus, qui habitat in vobis. In ipſo enim viuimus, & mouemur, & ſumus: &, Secundus homo, in ſpiritum viuificantẽ. Et alio loco dicit: Caro non prodeſt quicquam, ſpiritus eſt qui viuificat. Ne auſis igitur aliquid loqui contra conſubſtantialem & omnipotentem trinitatem. Et iterum: Nullus ſcit quæ hominis, niſi ſpiritus hominis, qui in eo: ſic, & quæ dei nullus ſcit, niſi ſpiritus dei: non iam qui in illo, vt ne quis compoſitum ſpiritum putet. Spiritus enim omnia ſcrutatur, etiam profunda dei. Profectò ſcrutatur, ſed non comprehendit. Non enim ſcriptum eſt, quòd comprehendatur: quo modo igitur ſcrutatur? vt extraneus? vt alienus? vt ignorans? An non eſt ſcriptũ: Profundiora te ne quæras, & ſublimiora te ne exquiras? quæ propoſita tibi ſunt, ea & cogita. Non eſt enim tibi opus abſconditis: num alienus eſt, iuxta tuum ſermonem? Quo modo audet ergo abſcondita dei ſcrutari? De patre ſcriptum eſt: Quoniam ego ſum deus probans renes, & ſcrutans penetralia cordis. Num quia nõ additur hoc verbum comprehendo, ignorare patrem dices? Num ignorans ſcrutatur & probat? vt & de adorando ſpiritu hoc dicere auſis? Quo modo dixit, Segregate mihi Paulũ & Barnabam, in opus ad quod vocaui eos? Vides poteſtatem, intellige deitatem. Et Agabus: Hæc dicit ſpiritus ſanctus: Virum cuius eſt zona hæc, ſic ligabunt in Hieruſalem. Et apoſtoli: Viſum eſt ſpiritui ſancto, nihil magis ſeruandum. Et iterum: Pertranſij Phrygiam & Galatię regionem, prohibiti à ſpiritu ſancto loqui ſermonem in Aſia. Vt venerunt autem in Myſiam, attentarunt in Bithyniam proficiſci, & non ſinebat eos ſpiritus ſanctus. Et iterum: Veruntamẽ ſpiritus ſanctus per ſingulas ciuitates teſtificatur, dicens, & cætera. Et propheta, Et ſpiritus meus, inquit, aſtitit in medio veſtri. Dominus verò: Vbicunque fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, illic ſum in medio eorum. &, Dominus miſit me, ac ſpiritus eius. Attendite vobisipſis & toti gregi, in quo poſuit ſpiritus ſanctus epiſcopos & diaconos. Vide virtutem ſpiritus ſancti, & authoritatem, & poteſtatem, num alienus à deo ſit ſpiritus. Vidi, inquit Eſaias, deum ſuper thronum excelſum & eleuatum, & Seraphim in circuitu eius. &c. ac dixi: O miſerum me, quoniam compunctus ſum, quoniã immunda labia habens, in medio populi immunda labia habentis ego habito, & regem dominum Sabaoth vidi oculis meis. Et dixit: Quis ibit ad populum hunc? Et dixi: Ecce ego, mitte me. Manifeſtũ, quòd qui ſedebat in throno, dixit: Vade ad populum hunc. & dixit: Auditu audiatis, & minimè intelligatis, & videtes videatis, & minimè videritis. Quis eſt qui ſedebat ſuper thronum? Pater, dicit: Si autem didiceris à Paulo, quòd ſpiritus eſt, confiteris illum deum? Oſtende, inquit, & credo. Audi illum dicentẽ. Bene dixit ſpiritus ſanctus per Eſaiam prophetam: Vade ad populum hũc, & dic: Auribus audietis, &c. Paulus inquit, dixit ſpiritus ſanctus. Eſaias inquit, dixit dominꝰ Sabaoth. Vides, inquit, qua diuerſitate ſcriptura loquitur de patre & filio & ſpiritu ſancto? Igitur ne dic poſthac, Magnum & paruum deum, incidens in gentilium errorem. Nam ſi paruus deus eſt filius, mentitur Paulus, dicens: Expectãtes beatam ſpem, gloriam magni dei & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti, quem nũc Paulus vocat magnum deum, tu ne dixeris paruum. Nam in deo perfecta ſunt omnia, ex quibus Chriſtus quantum ad carnem, qui tamen ſuper omnia deus eſt in ſecula. Neq; creatum deũ nominabis vnquã: impius enim eſt, qui creaturã adorat. Quid igitur? Non dices corpus domini creatum? vide ergo quòd & tu creaturam adoras. Inſipiens, nullus dicit regi, exue purpurã quam indutus es, vel ſurge à throno tuo, vt te nudũ adorem: ſed adorat regem ſuper thronum ſedẽtem, & purpura veſtitum. Complacitũ enim fuit deo verbo, vt creatam carnem noſtram ſibi abſq; macula adunaret, & adoraretur cum deo verbo, quatenus deitati adeſt. Et hoc ſignificans diuinus Dauid, clamat: Exaltate dominum deum noſtrum, & adorate ſcabellum pedũ eius, quoniam ſanctus eſt. In alio eloquio dicit: Cœlum mihi ſedes, terra autẽ ſcabellum pedum meorũ. Terrã nos iubes adorare ô beate Dauid? Et quo modo Moſes legem ponit, neque cœlum, neque terram, neque quæ in eis ſunt adoranda. Videte ſacramentum. Quoniam adunaturus erat noſtram carnem abſque macula in vnam carnem. Caro autem noſtra ex Adam, ex terra eſt. Iuxta quod dicit: Et adorate ſcabellum pedũ eius. Non enim terram nõ adoramus, ſed deum verbum, qui vniuit ſibi abſque peccato carnem quæ ex terra formata eſt Adę. Ne igit̃ vltra dicas, creatum deũ filium. Aut dic, vbi dixit pater: Creaui mihi filium: vel filius, creauit me pater. Neque humanas voces Chriſti in eius diminutionẽ accipe. Nam ſi his dictis, & humanis in eo demonſtratis auſi ſunt quidã dicere fantaſiam & apparentiam fuiſſe, quòd fuit incarnatus: ſi hæc non eſſent facta, in quam non exciderent impietatem? Proinde omnis qui ſanctis ſcripturis credit, adoret trinitatem increatam, incommutabilem, verſionis expertem, omnipotentem, principio carentem, coæternam & conſubſtãtialem, patrem, & filium prius quidem abſque carne, deinde autem voluntate propria in fine ſeculorum perfectum hominem factum, abſque peccato, abſque verſione & mutatione ſui. Homo enim factus manſit id quod erat, nempe deus: non enim excidit à gloria & dignitate ſua: & miſit ſpiritum ſanctum, ſpiritum, qui locutus eſt per prophetas. Eos autem qui dicunt ſpiritum ſanctum, aut filium vel verſum, vel mutatum, vel alterius ſubſtantiæ, vel ex nihilo factum, vel quòd fuerit tempus quando non erat, anathemate punit eccleſia. Sufficiant hæc ei qui voluerit, tametſi pauca ſint: omnia enim tractare impoſsibile. Docenti enim mihi deficeret tempus. Neq; ipſum mũdum opinor capere libros, qui ſcribuntur: nos autẽ indigni qui tantam ex ſacris ſcripturis vtilitatẽ aſſequamur, adoremus patrem & filium & ſpiritum ſanctum, cui ſit gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Luc.5.c *Matt.12.d* *Luc.8.d* *Ioan.11.f* *2.Cor.3.d* *Act.5.b* *2.Cor.6.d* *Act.17.f* *1.Cor.15.f* *Ioan.6.g* *1.Cor.2.c* *Ibidem.* *Eccles.7.a & Eccli.3.c* *Psal.7 1.& Hiere.17.b* *Act.13.a* *Ibid.21.c* *Ibid.15.e* *Ibid.16.a* *Ibid.20.e* *Ezech.11.c d.& 36.f* *Matth.28.c* *Esa.48.f* *Act.20.f* *Esaiæ 6.a* *Esaiæ 6.b* *Ibidem.c* *Act.7.b.f* *Tit.2.d* *Psal.98.a* *Esaiæ.66.a* *Exod.20.* *Leuit.26.a* *Deut.5.a & 27.a*

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE EVCHARISTIA IN ENCÆNIIS, admonitorius Sermo.

NOn satis fuerit simpliciter & vulgariter Christianos homines dici nos. Eiº rei si placet, adhibeo fide dignum testem fratrem dei Iacobum dicentem: Fides sine operibus mortua est. Ergo vbique opus est mandatorum operatione. Nam illa absente, neque Christiani nominis appellatio nobis prodesse poterit. Et ne mireris. Quid enim dic mihi, lucri habes miles, quando in exercitu es, nisi & dignè pro rege milites? Fortè autem terribile est quod dicitur: Melius enim ei erat non militare, quàm in militia curam & honorem regis negligere eum, qui à rege nutritur, pro rege autem non certare. Quid autẽ dico pro rege? Vtinam etiã pro nostris animabus curam gereremus. Et quo modo, ait, possibile in mũdo & medio hominum sic versantẽ saluari? Quid dicis homo? Vis breuiter ostendam non esse locum qui saluet, sed mores & rectam fidem, & voluntatẽ. Adam in paradiso vt in portu naufragium fecit. Loth in Sodomis, sicut in pelago seruatus est. Iob in stercore iustificatus est. Saul ille inter raros regno præsenti, & futuro excidit. Non est defensio, quòd dicis te non posse, etiam in medio negociorum saluari: sed hæc grauia nobis accidunt, quia in diuinis conuentibus frequentes non sumus. An non videtis volentes dignitatem à terreno rege accipere, quo modo assidẽt, quo modo alios ad patrocinandũ incitant, vt potiantur eo quod quærũt? Hæc ego dixerim ad eos, qui sanctorum communionem & congregationem relinquunt, & sub horam terribilis mysticæ mensæ in vaniloquentiæ conuenticulis occupati sunt. Quid facis homo? Non promisisti sacerdoti, qui dixit: Sursum mentem & corda, & dixisti, habemus ad dominum? Non reuereris & erubescis? Et illa ipsa hora mendax inueneris. Papæ, mensa mysteriis instructa est, & agnus dei pro te immolatur, sacerdos pro te angitur, ignis spiritualis ex sacra mensa refluit. Seraphim adstant sex alis faciem tegentia, omnes incorporeæ virtutes pro te cum sacerdote intercedũt: ignis spiritualis è cœlo descendit, sanguis in cratere in tuam purificationem ex immaculato latere haustus est. Et non erubescis, reuereris, & confunderis, neq; deum tibi propicium facis? Non conscientia tua iudicat te ô homo? Centum sexagintaocto horas habente hebdomada, vnam & solam horam sibiipsi segregauit deus, & hanc in opera secularia, & in ridicula, & in conuenticula insumis: cum qua postea fiducia ad mysteria accedes? ò quàm polluta conscientia. Num si stercus manibus haberes, auderes appropiare fimbriæ regis? Num vides panem, num vinum? num sicut reliqui cibi in secessum vadunt? Absit. Ne sic cogites. Quemadmodum enim si cera igni adhibita illi assimilatur, nihil substãtiæ remanet, nihil superfluit: sic & hîc puta mysteria cõsumi corporis substãtia. Propter quod & accedẽtes ne putetis quòd accipiatis diminũ corpus ex homine, sed ex ipsis Seraphim forcipe ignem, quẽ scilicet Esaias vidit vos accipere. Reputate salutarẽ sanguinẽ, quasi è diuino & impolluto latere effluere, & ita approximantes labiis puris accipite. Quocirca fratres oro vos & obsecro, ne absimus ab ecclesiis, neq; in aliis colloquiis occupati simus. Stemus tremẽtes & timidi, demissis oculis, renata autẽ anima, gemẽtes sine voce, iubilãtes corde. An nõ vides eos, qui sensibili, corruptibili, tẽporali, & terreno regi assistũt, q̃ sint immobiles, nõ loquẽtes, nõ oculos huc & illuc mittẽtes, sed mœsti, territi lugẽtes: Ex ipsis documentũ accipite homines, & sic assistite deo, quasi terrenum regẽ accessuri. Multò magis cœlesti regi cũ timore adstare oportet. Hoc sæpe dico, & dicere nõ cessabo, donec correctos videã. Ingrediẽtes autem in ecclesiam, vt decet deũ accedamus, ne vindictę cupiditatem in mente habẽtes, aduersus nos precemur, dicentes. Dimitte nobis, sicut & nos dimittimus. Terribile est mysterium hoc, quod dicitur, & fermè sic ad deum clamat qui hoc dicit: Dimisi domine, dimitte: solui, solue: ignoui, ignosce: si non solui proximo, neq; tu mea soluas: si non dimisi, neque tu dimittas: si inuasi, inuade: si durus fui, durus esto: in qua mensura metior proximo, eadem remetiaris mihi. Igitur cùm hæc sciamus, & ignem illum, & terribilem tormentorũ locum in mentem accipiamus, conuertentes nos postea à via qua errauimus. Veniet enim hora, quando theatrũ vitæ huius soluetur, & nullus postea certabit. Nõ est post huius vitæ finem negociatio. Dissoluto hoc theatro coronas mereri non datur. Hoc tempus est pœnitentiæ, illud iudicij: hoc agonum, illud coronarũ: hoc laboris, illud relaxationis: hoc ærumnę, illud retributionis. Excitemini obsecro, excitemini, & quæ dicuntur suauiter audiamus, & alacriter faciamus. Viximus in carne, viuamus posthac in spiritu: viximus in voluptatibus, viuamus in virtutibus: viximus in negligentia, viuamus in pœnitentia. Quid inflaris terra & cinis? quid superbis homo? quid arrogans es? quid speras ex gloria mundi & diuitijs? Egrediamur ad sepulchra obsecro, videamus ibi mysteria, videamus dilapsam naturã, ossa corrosa, corpora putrefacta. Considera ibi quis sapiens, & quis prudens: dic mihi, Quis illic rex, & quis priuatus: quis generosus, & quis seruus: quis sapiens, & quis insipiens? Vbi pulchritudo illic adolescẽtiæ, vbi gratiosus aspectus, vbi oculi speciosi, vbi elegãs nasus, vbi flagrãtia labia, vbi pulchritudo prẹsens, vbi frons radiãs? An nõ omnia cinis? nónne omnia puluis? nónne omnia fauilla? nónne omnia vermis? nónne omnia putredo & fœtor? Hæc animis inferentes dilecti, & extremum diẽ in animo collocantes, dum tẽpus habemus conuertamur à via nostra, qua errauimus. Sanguine precioso redẽpti sumus. Propter hoc deus super terrã visus est, nõ habens vbi caput reclinet. Papæ, iudex ad tribunal ducitur, creator ceaturę sistitur, qui à Seraphim videri nequit, à seruo conspuitur: fel & acetũ gustat, lancea configitur, in sepulchrum deponitur. Et tu negligens es, & dormis, & contẽnis homo: nõdũ nescis, quòd etsi proprium sanguinẽ pro ipso effundas, non quantum oportet imples? Alius enim est sanguis serui. Prẹueni conuersatione animæ tuæ, ne quãdo si mors aduenerit, omnẽ curã anima negligat. Propter quod super terrã, & non in inferno tantũ pœnitentia robur habet. Quæramus dominũ, cùm tẽpus habemus: operemur bonũ, vt à gehenna quæ fine caret, liberemur, & cœlorum regnum consequamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cũ patre & spiritu sancto sit gloria nũc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Iacob.2.d

Gene.3.b
Ibidẽ.19.
Iob.2.c.
1.Reg.28.c

Esa.6.c

Matt.6.b

Eccli.10.b

1.Pet.1.d

Luc.9.g

Gal.6.c

De præmijs sanctorum, diuersisq; honoribus Apostolorum, & de gehenna si sit, & vbi sit: Sermo. *Incerto interprete.*

AVd æquè idem beatis omnibus in dei regno honos habebitur, siquidem neq; Christi discipulos inter se pares omnes fuisse constat: tres enim erant qui cæteris præstarent, quos inter distare etiam videbatur, quippe cùm deo vel minima quæque

Universidad de Deusto
Biblioteca

1.Cor.15.e quæq; acriori sunt curæ. Astrum enim, inquit, ab astro differt gloria. Tametsi discipuli omnes pro apostolis haberẽtur, vniuersiq; sint super sedes duodecim cõsessuri, palamq; sit & sua singulos reliquisse, cũ Christo & vitã duxisse singulos: qui tamen cùm esset orandi gratia secessurus, tres secũ sumpsit, alioquin hos inter neLuc.9.d Matt.20.f minẽ præstare asserit, cùm dicit: Sedere enim ad dexteram meam, aut ad sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus à patre paratum est. Item & Petrum reliquis prętert, dicens: Petre, amas me plus his? Et alibi: Ioannes autem præter cæteros ab eo colebatur. Erit autẽ diligentissima in omne inquisitio, adeò, vt si parua aliqua, vel minima proximũ excesseris, vel id sit deo curæ futurum, & ita vt ex fulgore supernè accepto, beatorũ quiuis cognosci possit. Nempe & Loth cùm iustior haberetur, haud tamen Abraham par esse iusticia videbatur. Item & Ezechias cùm æquior esset, nec tamen Dauid æquitate erat assimilis. Prophetæ insuper omnes cũ iusticia abundarent, non erant tamen vel singuli cum Ioanne conferendi. Vbi igitur sunt, qui post tam acerrimam meritorũ inuestigationem, nullam fore gehennam arbitrantur, quãdo & iusti omnes, si vel paruo reliquos antecesserint, haudquaquam paria sunt præmia recepturi? vt illud: Astrum enim ab astro distat gloria. Quo ergo pacto facinorosi eadem cũm iustis statione futuri sunt? Huiusmodi rerum confusionem, ne deũ dixerim, neq; hominum quempiã facturum existimauerim. Quòd si libet, ex priscorum hominum erratis, & quantum illi inter se distent, & dei quàm accuratissimum sit iudiciũ, patefaciã. Peccauit Adam, peccauit & Heua, ita vt vtriq; præuaricati sint, vtq; nec paria eorũ errata, sic absimili sunt affecti supplicio. Siquidem horum adeò erant peccata diuersa, vt Paulus asserat Adã 1.Tim.2.d nihil fuisse fallacię perpessum, quin Heuã, quia seducta sit, fuisse præuaricatam: etsi non impar esset vtrisq; deceptionis conditio, factum tamẽ est diuina illa & diligentissima inquisitione, vt tãta delinquentiũ arguerentur diuersitas, quòd Paulus illud dicere compulsus sit. Porrò ob fratricidiũ cruciabatur Cain, cùm Lamech, qui hominẽ paulò pòst necasset, nullo sit eiusmodi tormento affectus: cúmque horũ vterq; humanũ sanguinẽ fudisset, grauius tamẽ esset Lamech culpãdus, quòd Cain exemplo nihil in melius profeciisset: sed quoniam neq; fratrem admonitus interemit, neq; admissi facinoris delatore, qui cõmissa ederet, indignit: neq; domino de cæde quærẽti impudentius respõdisset, quin nemine incusante ipse homicidij se arguens damnasset, facilius est sceleris veniam assequutus. Cain verò, quoniam his longè aliena facere est aggressus, cruciatibus & tormentis afficiebatur. Vides quàm diligenti inuestigatione deus hominũ facta disquirat? Idcirco de his qui aquarum inundatione consumpti sunt, variis modis supplicium sumpsit. Diuersis etiam Israëlitas pœnis, & Babylonios, & qui Antiochi fuere tẽporibus, Iudęos affecit, vt ostẽderet se nostri haud mediocrem habere rationẽ: cùm horum aliqui annos octoginta, quadringentos nonnulli fuissent seruitute oppressi: constétque ex his plerosque liberos præ esurie, famèque esitasse, fuisseq; calamitatibus & ęrumnis grauioribus affectos, quas neq; fato functi, neq; superstites euasissent: quippe cùm potius deus Sodomam laturũ se, & Gomorrham asserat, quàm istorum hominum ciuitatem. Quòd si nulla foret ei de nobis delinquentibus, vel proficientibus cura: aliquid fortè gehennam negare, & futura supplicia diffiteri, rationis præ se ferre videretur. Verùm

A cùm tanto studio incumbat, ne in aliquod ipsi facinus prolabamur, tantúmque impendat operæ, vt rectè viuamus: conspicuum est, quòd peccãtibus pœnas, benefacientibus coronam sit & præmia largiturus. Nunc verò aduerte quàm variè hominum sentiat multitudo, qui plerunque deo id culpæ afferunt, quòd violentos, & raptores nonnunquam toleret, nefarios & facinorosos impunes sinat: quódque ex his duntaxat supplicia minitetur, culpant grauius, & iniquo animo ferunt: quorum etsi altero grauentur, alterũ tamen probari per eos, & cum admiratione efferri laudibus oportet. Sed ô dementiam, ô efferatã & sine ratione mentem, ô animum sceleratum, & in omne flagitiũ & scelus propẽsum, vnde eiusmodi tua hæc deprauata emergit opinio? quòd si maluerint qui hęc sentiunt, virtutiB bus inhærere, quamprimũ quauis ambiguitate reiecta, fient de gehẽna certiores. Queret aliquis, vbi nam gentium, aut quibus in terris hanc gehennam sitam dixeris? Verùm quid illud tibi est curæ: cùm enim vtrum sit gehenna queratur, de loco, sitúve nondum est aliquid inquirendum: quanuis pleriq; pro certo nõ diffãtentur esse hanc in Iosaphat valle constitutam: quod in certamine quodã, & bello apud veteres illos quondã in gehenna vallis Iosaphat gesto narratur: quod sacræ literæ nusquã affirmant. At si de situ & loco quæsieris, respondebo, dicamq; extra terrarũ orbẽ hunc aliquo esse positã. Non ergo erit quo fuerit hæc loco sita, quin magis quo pacto euitari possit, quærẽdum: neq; quòd promissa eius indulgentia deus nullas perĩpse exigat in hac vita pœnas, futuris est diffidendũ: nam ideo hominum tolerat errata, quia clemẽs & pius, eóq; potius cõminatur, q̃ subito incursu inuadat. Inquit enim: Nolo Ezech.18.g C mortẽ delinquẽtis. Vnde cognosci potest, si nulla esset peccãti proposita mors, superuacaneũ id Christi dictũ extitisse. Scio equidẽ vobis his verbis nihil quippiã esse molestius, cùm mihi sit nihil suauius: vtinãq; cùm cœnatur, cùm prandiũ sumitur, cùm lauatur, cùm demũ reliqua peraguntur, de gehenna fieri & apud nos mentionẽ: nec enim illius formidine aut hîc aduersa viderentur grauia, aut pro suauibus prospera haberẽtur. Tu verò quid graue, aut molestũ dixeris: num paupertatẽ? num languores? num seruitutẽ? nũ corporis cæcitatẽ? Hæc certè ridicula videbuntur, si cum gehennæ incendio comparentur. Quin vel si fame & longa vexatos adduxeris, vel ab ineunte ætate & luminibus captos, & mendicos, pro esca hæc omnia, & cibo quodam lautiori ducentur, illorum tormentorum respectu, quoD rum narratio frequentius iteranda est, quando gehennæ eiusmodi recordatio nos eam incidere haud sinit. Nónne & Paulum audis dicentem, qui pœnas perpe- 2.Thess.1.b tuò daturi sunt à facie domini: cuiusmodi & Nero fuit, quem idem Antichristi mysterium appellat, cùm inquit: Mysterium iam operatur iniquitatis? Quid igitur: nihil Nero, nihil Antichristus, nihil ne mali & diabolus patietur? Nunquid Antichristus pro diabolo futurus est? num demum hi omnes nisi supplicio & pœna cogantur, malis aliquando, sunt finem facturi? Verùm dicet aliquis, nihil erit à gehenna verendum, quã solùm à Christi fide alieni homines audituri sunt. Quæso quamobrem? quoniam fideles sui domini iampridem habent notionem. At quid illud, cùm horum Rom.1.b sit vita impurior, propterea q: maiores sunt, quàm illi pœnas daturi? quotquot enim sine lege admittunt, sine Luc.12.f lege & pereunt: qui verò in lege deliquerint, & lege iudicabuntur. Item & seruus, qui herilis sit animi con-

 scius, nec

Universidad de Deusto
Biblioteca

Luc.11.f scius,nec domino ad voluntatē paruerit,multis vt va-
pulet neceſſe eſt. Quòd ſi nullam dixeris vitæ rationē
reddendā fore, fruſtraq; id & vulgò opinari nonnul-
los:ergòne diabolus ipſe cruciabitur,quia habeat & ip-
ſe dei noticiam longè magis quàm homines certiorē?
Siquidem dæmones vniuerſi & deū norunt, fatentur,
& contremiſcunt.Itaq; ſi vitæ huius actionum, prauo-
rumq; facinorum nullæ eſſent reddendæ rationes, fo-
rent & hi ſupplicio quouis liberati. Nō ita ſe res habēt,
Matt.19.d non ita,cauendū ſanè ne vos fallat opinio.Nam ſi cer-
tè nihil de gehenna conſtaret, quònam pacto duode-
cim apoſtoli bis ſenas & Iſraëliticas eſſent tribus iudi-
1.Corin.6.a caturi?Quid prēterea & Paulus illud aſſereret,inquiēs:
Nónne videtis quoniam de angelis(ne de temporariis
Luc.11.d his dixerim)ſumus iudicium facturi?Quid etiā & Chri
ſtus illud protuliſſet: Viri Niniuitæ reſurgent, & con-
demnabunt generationem hāc, eritq; terra Sodomo-
rum magis in die iudicij, quàm hi, tolerabilis? Quî il-
lud ioco agis,quæ ſeriò agenda ſunt?quid falleris inſa- B
niendo?quid dei clementiam oppugnas? eò enim ge-
hennam deus & parauit,& cōminatus eſt,vt illam tre-
pidi caueremus. Itaque qui eam tollit,nihil aliud eniti
videtur,quàm vt falſa opinione captus in eam enixius
prolabatur.Non igitur erunt illorum vires, aut manus
debilitandæ,qui pro virtute contendunt,neq; torpen-
tium augenda ſegnicies: quando enim cum pertinaci
hac & ſtulta vulgi perſuaſione,qua gehennā negent, à
ſcelere deſiſtetur: quando etiā imponetur nequiciæ fi-
nis,aut vbi de iuſticia conſtabit?non dico ſolùm quæ
flagitioſum à iuſto ſecernat,ſed arguat à peccatore de-
linquentem: id eſt, cur aliquoties nonnulli hominum
pœnas hîc pro ſceleribus luant, nonnulli verò, qui aut
æquè,aut grauius fortè commiſerint,ſint ſanè dum vi- C
uunt,tormentorum expertes. Si itaq; nullibi ſit de ge-
henna compertū, nil profectò tibi quod eiuſmodi ob-
iectantibus reſpondeas,ſuppetet.Quocirca obſecro,vt
rebus his irriſione dignisſimis reiectis, eorum ora oc-
cludatis,qui longe aliter de gehēna,quàm vosipſi ſen-
ſerint: quando vt perexigua errata,ita & benefacta a-
cerrimè conquirentur,adeò vt pro impudico oculorū
aſpectu pœnas daturi ſimus,proq; ſuperuacaneis,ocio-
ſeq; dictis, pro leui inſuper & tenui contumelia, proq;
violentia demum ipſa tormenta nobis ſubeunda ſint.
Sic contrà pro gelidioris aquæ cyatho communicato,
Ezech.9.b vel ſolo gemitu mercedem promerebimur. Da enim
ſignum,inquit,in faciem ingemiſcētium, & dolentiū.
Quo igitur pacto affirmare audebis eum, qui noſtra
omnia diligentius ſcrutetur, fruſtra fuiſſe gehennam
comminatum?ne obſecro,ne inquā inani hac ſpe tum D
teipſum,tum tuæ huius opinionis ſectatores eas perdi-
tum.Nam ſi meis fortè diffidendum eſſe dictis cenſue-
ris,Iudæos,Gentiles,hæreticosq; vniuerſos rogato:reſ-
pondebunt ſanè ad vnum omnes futurum iudicium,
futurāmque vt bonorum, ita & malorum retributio-
nem.Quòd ſi homines haud ſatis petitioni huic factu-
ros exiſtimaueris,pete vel dæmones ipſos, audies mox
Matth.8.d illos clamitantes: Quid huc veniſti nos ante tempus
cruciatum?Quibus omnibus in vnum coactis, perſua-
de animo ne fruſtra deliret,ne gehennam expertus, de
ea certior fiat;quin illius contemplatione,& metu mo-
deratior effectus, eiuſdem queat & cruciatus effugere,
& futuris bonis potiri.

Diui Ioannis Chryſoſtomi de martyribus,ſermo,
Incerto interprete.

NEmo eſt, qui neſciat martyrū glorias ad hoc A
diuino conſilio à dei populis frequentari:ni-
ſi, vt & illis debitus honor dicetur, & nobis
virtutis exempla fauente Chriſto monſtren-
tur:vt dū hæc ita celebrari perſpicimus,cognoſcamus,
quanta eos gloria maneat in cœlis,quorū natalitia ta-
liter celebrantur in terris:quò poſsimus etiā ipſi talibus
prouocari exēplis,virtute pari,deuotione conſimili ac
fide:vt Chriſto præſtante dimicare & vincere hoſtem
poſsimus:vt parta victoria,cū iiſdem ſanctis in regnis
cœleſtibus triūphemus.Quis eſt enim, qui eorū volens
merito copulari,niſi prius conſtantiā eorum teneat:ſe-
ctetur fidē,imitetur virtutem paſsionis,eorū gloriā pa
ribus vitæ liniamentis aut inueniat, aut exquirat? Qui
etſi martyrio par eſſe non poſsit: tamen muneris tanti
dignitate ſe quiſq; bonis actibus dignū præbeat.Adeſt
enim clementiſsimus deus, qui deſiderantibus ſuis aut
martyriū præbeat,aut ſine martyrio cū ſanctis præmia
diuina reſtituat.Nobis nanq; peccata noſtra officiunt:
nobis,inquam, peccata noſtra aduerſa prouocant, ar-
cent proſpera,bona à nobis diuina repellūt.Qui ſi do-
mino ſeruiremus,vt par eſt: cūcta nobis proſpera pro-
uenirent.Duæ ſunt enim cauſæ in ſeculo, quæ homini
aduerſa important: quæ aduerſa licēt de vno maliciæ
fonte procedant, tamē hæc nonnunquā peccatoribus
& iuſtis æquè obueniunt:ſed diuerſitate meriti diſcer-
nūtur.Aliud enim pro peccatis affligi, aliud pro iuſti-
cia exerceri.In peccatore meritorum retributio, in iu-
ſto glorioſa de virtute certatio. Illic peccator, vt me-
reatur,affligitur:hî iuſtus pro examine cōprobatur. Vt
enim infirmatur peccator aduerſis, ita iuſtus tentatio-
nibus roboratur.Sic dimicarunt aduerſus peccatū ſan-
ctī:ſic & laborando fortiores, & moriēdo victores ef-
fecti ſunt.Nullus athletes ſine certamine fortior dici,
nullus ſine victoria poterit coronari. Nemo miles ſine
prælio hoſtem ſubiecit, nemo ſine bello imperatorem
promeruit.Habes Chriſtiane competentia arma, qui-
bus hoſtem expugnes:habes fortiſsima tela,quibus ini-
micum debelles. His te iamdudū dominus per gratiā
imbuit,& poſtmodum Apoſtolus Paulus armauit.Hęc
ſunt arma,quibus dimicarunt ſancti: quorum virtutes
diligis,& victorias admiraris.Imitare Chriſtiane,quos
diligis,ſanctos: & quorum virtutes frequentas,eorum
vitam & inſtituta ſectare. Eſto talis, de eorum exem-
plo: quia & hi de ſuperiorum, tales effecti ſunt. Nec e- *Imitari paſ*
nim virtus ab eo poterit imitari cuiuſquàm, qui eius *ſinè.*
vitam non fuerit imitatus. Cæterùm amare non eſt,
quem imitari nolueris: & quem ſectari detrectas, eum
profectò amare te ſimulas. Habes exempla, quæ ſecte-
ris, vt vincas:quia Abel in principio ante vllius exem-
plum, prior dedicauit martyrium. Qui quidem opta-
ret innocens in ſeculo viuere: quàm à fratre occiſus,
in occidentis perniciem martyrium dedicare. Cain *Gene.4.b*
enim nec innocentiam naturæ ſeruauit, & pietatis iu-
ra in cæde fratris corrupit. Perpetrat ſcelus, quod nec
ipſe ſciebat admittere, nec frater nouerat præcauere.
Gerit diabolus totum,qui iam parentes fecerat pecca-
tores.Gerit,inquam,diabolus totū:ſed conſentit Cain
hoſti, quem de parentum caſu debuerat execrari: vt
vterque reatus crimen incurreret:& diabolus, qui par-
ricidium ſuaſit:& Cain,qui aſſenſum perſuadenti dia-
bolo commodauit.Solus autem Abel ſanctiſsimus in-
ter fratrem & diabolum, inter parricidam & hoſtem,
inter perſuadentem & factorem purus atque integer
perſeuerat.Fit enim Abel innocēs, glorioſus ſacerdos:
& victima,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& victima,immolator: hostia,antistes, & holocausta. Vt enim sanctè atq; innocenter deo hostias immolabat:ita sancta atq; innocēs hostia deo summo effectus est. Nec non & Iacob sanctissimū innocentē & iustum Esaū reprobus impiè atq; crudeliter minatur occidere: quod quidē facinus etiā ipse cōplesset:nisi ad propagationem paterni seminis eum dominus reseruasset,sicut
Gene.27.g idem Esaū loquitur dicens: Appropinquet dies mortis patris mei:vt ego occidā Iacob fratrem meū.O nepharium scelus venenato ore prolatum.Vt fratrē occidat, patri mortē exoptat. Bis in vna causa delinquit: & dū optat obitum patris,& dum disponit parricidium fratris.Nō intelligit miser se gemino ac duplici crimine detineri: non intelligit,inquam, vtrunq; scelus à se in sua iam professione cōpleri. Nec cōsiderat iudicio dei se perditū,nisi & hoc quod mente conceperat,suis sermonibus indicaret:vt maliciam,quam dominus in eo reprobauerat,sua professione expromeret.Denique Iacob fugæ consiliū inuenit,ne immoratio sui fratrē faceret parricidam.Cuius quidē peregrinationis angustias,tribulationes,& metus, ita dominus gubernauit, vt in ipso durissimæ seruitutis obsequio augeret patrimonio,locupletaret fide:& quod est amplius, per visitationes & diuina colloquia,angelicaq; luctamina,sua eum benignitate donaret. Quid Ioseph persecutione fratrū,quid Dauid Saūlis regis atrocissimo metu,quid prophetarum, apostolorumq; sanctorum chorum ludæorum odiis, aut afflictos, aut iugulatos enumerem? Quis enim sanctorum in seculo,non aut persecutionē perpessus,aut ab inimicis est iugulatus? Nulli est dubiū inimicum esse seculū sanctis domini. Vox est ad suos
Ioan.15.c dicentis, Si me persecuti sunt, & vos persequentur. Et
Ibidem. rursus addit dicens:Si de seculo essetis: seculum, quod suum esset,amaret.sed quia de seculo non estis, & ego elegi vos de seculo:propterea odit vos seculum. Et rursum,Vos plorabitis & plangetis, seculum autē gaude-
Ibid.16.d bit: vos tristes eritis, sed & tristicia vestra in læticiam veniet.Timēda sunt Christianis præsentis seculi gaudia:& optāda pro deuotione mœsticia,quæ cœlesti lętitia repensetur.Pro amore dei, odia humana optāda sunt:pro dilectione Christi, inimicorū affectatio appetenda.Nemo enim amatur à mundo,nisi qui odio fuerit Christo: nec diligitur à seculo, nisi qui execrabilis fuerit deo. Seculi est enim,quodcunq; lætatur: dei est, quod pro iusticia affligitur.Inimici sui amicū nemo in amicicias sumit, nec qui amico inimicus esse voluerit. Nemo aduersariū fratri, familiarem sibi arrogat, nisi qui germanitatis iura violare æmulo liuore desideret. Hosti domini sui seruus nunquā famulatur, nisi à domino atrocissima seueritate vexetur. Nemo miles ab imperatore extraneo stipendium accipit: sin autem illum,cui militat,lædit.Quid agis Christiane,si domini hostem amicum habueris? Quid agis, inquā,si dilexeris seculū,saluatoris Christi hostē pariter & inimicum? Quid agis,inquā, si amaueris mūdū, qui deum tuū inimica crudelitate peremit? aut enim eris seruus acceptus,si domini tui inimicum fueris detestatus:aut si eius amaueris inimicum,eris ipse à domino alienus.Quare aut oderis inimicum, necesse est, si domini tui volueris esse charissimus:aut si eius amaueris inimicum,cum eodem in die iudicij mulctaberis.Fuge Christiane, fuge quod dominus non amat:detestare & horre,quę tibi detestanda mandauit. Præsenti liberalitate æternā vitam mereare,momentaneo lucro prędia diuina acquire.Thesauros tuos ad cœlestia regna transmitte:fœnerare in pauperibus dominū, in egenis Christum & pasce & vesti.Et serua mandata, quæ te ad vitam perducant:custodi præcepta,quæ te deo proximū faciant. Propera ad æterna,ad futura festina. Nec te aliqua dulcedo seculi ac præsentis vitæ detineat, sed tibi futura omnia Christo munerante,occurrant.

De martyribus,quòd aut imitandi,aut nō laudands sunt,Sermō. Incerto interprete.

QVi sanctorum merita religiosa charitate miratur,quiq; iustorum glorias frequenti laude colloquitur, eorum mores sanctos atq; iusticiam imitetur: quoniā quem delectat sancti alicuius meritū,delectare debet par circa cultū dei obsequium.Quare aut imitari debet si laudat,aut laudare nō debet si imitari detrectat:vt qui aliū laudat, laudabilem se reddat,& qui sanctorū merita admiratur,mirabilis ipse vitæ sanctitate reddatur.Nam si propterea iustos fidelesq; diligimus,quòd in ipsis iusticiā fidemq; susciipimus, † possumus nos quoq; esse quod sunt, si faciamus ipsi quod faciunt.Neq; enim difficile nobis est quod ab ipsis geritur imitari,cùm sine præcedenti exēplo ab antiquis talia gesta conspicimus:vt nō ipsi aliorum æmuli redderentur, sed æmulādæ virtutis seipsos nobis præberēt exemplū: vt dum nos ex ipsis & ex nobis alij proficiunt, sic Christus in suis semper seruis in ecclesia sancta laudetur.Vnde ab origine mūdi innocens Abel occiditur,Enoch deo placens transfertur,iustus Noë inuenitur, Abraham fidelis probatur, Moses mansuetus dignoscitur, Iesus castus, Dauid lenis, Helias acceptus, Daniēl sanctus, tres pueri victores reduntur, Apostoli discipuli Christi credentium magistri habentur.E quibus eruditi cōfessores fortissimi pugnant,martyres perfecti triumphāt,& Christiani semper exercitus diabolū deo armati debellāt.In istis semper pares virtutes,dissimiles pugnæ,glorioscę victorię. Vnde tu Christiane delicatus es miles,si putas te posse sine pugna vincere, sine certamine triumphare. Exere vires,fortiter dimica,atrociter in prælio isto cōcerta. Considera pactum,conditionem attende, militiā nosce.Pactum quod spopōdisti,conditionē qua accessisti,militiā cui nomē dedisti. Hoc enim pacto quos miraris,cuncti pugnarunt,hac conditione vniuersi vicerunt,hac militia omnes triumpharunt. Deniq; cōsidera prędente deo te cum hoste pugnare,fauet ille vt vincas,fauet vt obtineas.Cùm pugnas adest,cùm dimicas præsens est.Tantū enim viriū de eius præsentia concipis, quantum inimico debilitatis accedit. Tu erigeris in virtutem, hostis incidit in debilitatem. Tibi arma diuinitus ministrantur,illi maliciæ tela frangūtur. Tibi consPectus dei viriū adhibet incremēta, hosti præsens maiestas adimit nocendi venena. Tibi angeli applaudunt,illi formidinē adhibēt. Tibi enim fortitudo tribuitur,illius malicia infirmatur: Quibus tu foueris, ille opprimitur: quibus tu erigeris, ille prosternitur. In tua pugna dominus congreditur, dominus dimicat, dominus prælIatur,& victoria tibi adscribitur. Certamen tuum dei certamen est, prælium tuum Christi est prælium.Quid trepidas, quid formidas, quasi tua virtute deuincas?Prende arma, procede in bellum, fortiter dimica,vt dimicanti adsit ille qui vinci non nouit. Non potest imperatorem promereri, qui hostem à se noluerit superari.Non potest regi esse acceptus,qui hosti fuerit lenocinatus. Nec enim hostem poterit vincere,nisi qui atrociter voluerit dimicare.Victoria mi-

† *alias, suspicimus.*

Delicatus est miles, q sine certami ne triūphæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

litis,peremptio est hostis: & peremptio hostis, gloria est imperatoris. Denique in certamine Christiano, aut superstes miles prostrato hoste beatus de prælio redit, aut hostem victor moriendo deuincit. Fœliciter enim vincit, qui post victoriam vinci non nouit. *Fœliciter qui vincat.* Fœliciter vincit, qui & diabolū & mundū post victoriā dereliquit. Fœliciter vincit, qui proficiscens è mundo diabolum quem in præsenti deuicit, in futuro cū domino iudicabit. Alios enim post vnū certamen ad alias palmas dominus seruat, alios consummato martyrio iam coronat. Alios victores retinet in exemplū, alios iam perfectos transmittit ad cœlū. Alios frequēter desiderat videre certantes, alios passione iam meritos imponit regnis cœlestibus triūphantes: vt imperatoris Christi ab omnibus dignatio collaudetur, qui in suis & semel & frequēter hostē deuicit, & quēlibet quo modo pugnare viderit, munerabit. Tantū contra hostē exercitetur animus, exerantur artus, deuotio præparetur, vt procedens miles ad bellū, vel primo prælio coronetur, vel frequētibus trophæis palmarū numero honoretur. Sic dimicarūt, quos diligere Christiane consuesti: sic præliati sunt, quos semper amasti. Denique tres pueri in *Danie.3.c* Chaldæa Barbari regis dū terrores despiciunt, formidines calcant, minas contēnunt, sic eundem regem cū suis ignibus deuicerunt. Daniēl quoq; cultor dei, amator iusticiæ, veritatis defensor, dū in asserendo deo regis edicta contēnit: sic & leonum rabiē vicit, & de inimicorū interitu exultauit. *Ibidē.6.c* Petrus & Ioannes Apostoli *Acto.3.a* ad orandum deū hora nona Salomonis templū ascēdunt, claudū curant, virtutē faciunt, quinq; milia hominum prædicando acquirunt. Vnius cura multitudinis salus efficitur. Vnus enim curatur, & multi saluantur. Vnum membri vicium in homine vno corrigitur, sed plurimorū vtilitates operante domino reparātur. Vnius debilitas curatur, sed multorū salus acquiritur. Vexato sanitas redditur, sed prauitas in obduratis corrigitur. Ascendunt Apostoli dominum deprecari, sed preces claudi non poterant aspernari. Præueniuntur precibus preces, rogantē claudum rogaturi antè audiunt quàm precentur: nec permittit claudus orare illos quos petit, nisi prius acciperet ipse quod optauit: vt antè ab eis quod voluit impetraret, quàm ipsi à domino *Glorioſum Apoſtolorū meritum.* quod volebant expeterent. O glorioſum Apostolorū meritum, qui antè in tēplo operantur, q̄ ipsi dominum deprecentur: antè virtus ostēditur, quàm oratio ad dominū præmittatur, effectus preces præueniunt, virtutes desideria antecedunt: nec expectatur vt vota ad dominū præmittantur, quia dominus ipse antè efficit, quàm rogetur. Interea claudus aliud petit, & aliud accipit: aliud postulat, & aliud impetrat: aliud cupit accipere, & aliud à domino meruit impetrare. Postulat eleemosynam, & sanitatis accipit curam. Petit aliquid ad victū accipere, & integritatem corporis meruit recuperare. *Acto.3.a* Quod petis, inquit Petrus, non habeo: sed illud dabo, quod ex gratia Christi redūdo. Argentū quidē & aurū non est mihi, quod autē habeo, hoc do tibi. In nomine domini Iesu Christi, surge & ambula sanus. Sanctissimus Petrus nihil sibi de facto, nihil de opere, nihil de virtute adscribit: sed totū illi adsignat, per quē meruit quod ipleuit. Deniq; cura, vt dixi, vni⁹ claudi negociū geritur, multitudinis vnus sanus efficitur, & plurimorū vtilitati cōsulitur. Adeò mirātur cuncti virtutē, stupēt factū, honorāt deū, quinq; milia credunt in Christū, vt & claudi desideriū, & apostolorū meritū, & benignitatis Christi in multorū salutē probaretur exemplum.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI ORATIO DE

beato Philogonio, qui fuit ex patrono causarum factus episcopus, & quòd nihil æquè reddit nos deo probatos, atque si studiosi simus earū rerum quæ publicæ conducūt vtilitati, & quòd negligenter adeuntes mysteria grauissimè puniuntur, etiamsi semel tantum in anno scelus hoc commiserint. Dicta est autem quinque diebus ante natalem Christi. Erasmo Roterodamo interprete.

EGo quidē & hodie destinarā aduersus hæreticos luctaturus vestes exuere, quodq; restabat debiti vobis persoluere. Verū beati Philogonij dies, cuius hodie memoriam celebramus, ad ipsius benefactorū enarrationem linguam nostrā euocauit. Et omnino parendū est. Etenim si qui patri matriue maledicit, morte moritur: *Exod.21.& Leuit.20.b* præfectò clarū est eū qui benedixerit illis vitæ præmia recepturū: & si iis qui iuxta naturā parentes sunt tantam debemus præstare beneuolentiā, multò magis id præstandū iis, qui iuxta spiritū sunt parētes, potissimū verò quū iā vita defunctos nostra laudatio nihilo reddat illos glorioſiores, nos verò cōgregatos tū qui loquimur, *Sanctorum* tum qui audimus, reddat meliores. Nā ille quidē sub- *laudes nouectus in cœlū haudquaquā egēre potest humanis lau- bis prosunt* dibus, ad fœliciorē magisq; duraturā quietē profectus. *magis q̄ il-* Cęterùm nos qui hactenus hîc versamur, multaq; opus *lis.* habemus exhortatione, illius egemus encomiis, quò vi *Prou.10.b* delicet ad eius imitationē excitemur. Quapropter sapiēs quidā hortatur, dicēs: Memoria iusti cū laudibus. Non perinde quòd laudātur qui decesserūt, sed quòd ij potius qui res istas egregias laudibus vehūt. Quoniā igitur hac ex re tanta nobis vtilitas proficiscitur, obtēperemus, neq; recusemus. Nam & ipsum tēpus huic narrationi cōgruit. Siquidē hodie beatus ille ad tranquillam omnisq; turbationis expertem vitā translatus est, eoq; nauigium appulit, vbi deinceps non poterit metuere naufragiū, nec vllā animi deiectionē aut dolorem. Et quid mirū est, si locus ille pur⁹ est ab omni molestia animi, quū Paulus hominibus adhuc in hac vita *1.Thess.5.a* degentibus loquens dicat: Sēper gaudete, sine intermissione orate. Quòd si hîc vbi morbi, vbi infectationes, vbi præmaturæ mortes, vbi calumniæ, vbi inuidiæ, vbi desperationes, vbi iræ, vbi cupiditates, vbi innumerabiles insidiæ, vbi quotidianæ solicitudines, vbi perpetua sibiq; cohærētia mala sunt, innumeros ex omni parte dolores adferentia, Paulus dixit fieri posse vt semper gaudeamus, si quis paululū ex rerū mundanarū fluctibus erexerit caput, vitamq; suā rectè moderetur, cōposueritq;: multò magis postquàm hinc demigrauerimus facilè cōpotes erimus eius boni, quum hæc omnia sublata fuerint, aduersa valetudo, morbi peccandi mate- *Meum ac* ria, vbi non est meū ac tuum, frigidū illud verbum, & *tuum, frigi-* quicquid est malorū, in vitam nostrā inuehens, innu- *da verba.* meraq; gignens bella. Quamobrē maximopere gratulor huius sancti fœlicitati, quòd quanquā trāslatus est, atq; hanc quę apud nos est ciuitatē reliquit, tamē in alteram transiit ciuitatē, nēpe dei, ac digressus ab hac ecclesia ad illā peruenit, quæ est primogenitorū descriptorum in cœlis, ac relictis hisce festis trāsiit ad celebritatem angelorū. Etenim quòd & supernè sit ciuitas, ec- *Heb.11.f* clesia, ac celebritas, audi Paulū dicentē: Accessistis ad ciuitatem dei viuentis, ad Hierosolymam cœlestem, & eccle-

Universidad de Deusto
Biblioteca

& ecclesiam primogenitorum descriptorum in cœlis, & ad innumerabilem angelorum frequentiã. Non solùm autẽ ob multitudinẽ virtutum cœlestium, verùm etiam ob abundantiam bonorum, ac inge gaudium & lætitiã, panegyrim, hoc est totius multitudinis cœtum appellat totam illã vitam. Nec enim alia res facere solet panegyrim, quàm mercium venalium copia, quum triticum, ordeum, & omniiugæ frugum species, ouium greges, boũ armẽta, vestes, aliaq; id genus plurima importantur, aliis quidem vendentibus, aliis verò cõmercantibus. Sed quid, inquis, harum rerũ est in cœlis? Horum quidem nihil, sed sunt his multò magis præclara. Nõ enim illic sunt triticum, ordeum, ac frugum variæ species, sed illic vbique fructus spiritus, gaudium, beneuolentia, bonitas, pax, ac mansuetudo summa exuberat copia. Nõ ouium greges, non boum armenta, sed spiritus iustorum perfectorum, animarũ virtutes, vitæq; recta facta per omnes cœlos videre licet. Non vestes aut amictus, sed coronas quouis auro preciosiores, tũ brabia, certaminũ præmia, aliaq; innumera bona reposita iis qui rectè fecerint: adhæc ibi est multitudo cõgregatorum, longè tum copiosior, tum honoratior. Neq; enim constat ex viris vrbanis indigenisq;, sed hic sunt angelorum infinita milia, illic sodalitia prophetarum, alibi martyrum chori, apostolorũ ordines, cunei iustorum, omniumq; qui fortiter rem gesserunt varij cœtus. Profectò mirãda panegyris est. Iamq; id sanè maius est omnibus, quòd in media frequẽtia versatur horũ omnium rex. Etenim vbi dixisset, ad innumerabilium angelorum frequẽtiam, subiecit, & ad iudicem vniuersorum deũ. Quis vnquam vidit in panegyrim prodeuntem regem? Hic quidẽ nemo vidit, illic autem qui adsunt perpetuò vident, quatenus illum videre licet, non solùm præsentem, verùm etiam suæ gloriæ splendore condecorantem vniuersum cœtum. Et nostræ quidem celebritates sub meridiem plerunq; soluuntur, illę verò non item. Neque enim mẽsium in orbem recursus, neq; annorum circuitus, neque dierum numerum expectat: sed stat perpetuò, illiusq; bona finem non habent, nec senescere nec marcescere possunt, sed sunt tũ senij, tum mortis expertia. Nullus illic tumultus, quemadmodum hic: nulla turbatio, sed ingẽs omnium cum ordine decenti compositio, haud secus atque in cithara quapiam, modulatissimum concentum & quauis musica suauiorem reddẽtium vtriusque creaturæ domino, dum anima illic velut in sacris adytis, diuinisq; mysteriis, diuinorum arcanorum celebrationẽ peragit. Ad hanc beatam requiem trãsiit beatus Philogonius. Quæ nam igitur oratio par sit viri laudibus, quẽ deus tam fœlici sorte dignatus est? Non est vlla. Sed agè dic mihi, num idcirco silebimus? Et cuius rei gratia conuenimus? An dicemus nos haud posse magnitudinem gestorum orationem consequi? Atqui ob hoc ipsum necesse est dicere, quandoquidem hæc est precipua laudum illius pars, quòd factis verba æquiparari non possint. Nã quorum benefacta naturam etiam superant mortalem, perspicuum est, quòd horum laudes excedũt linguam humanam. Haud tamen ob id aspernabitur officiũ nostrum, quod pro viribus præstamus, sed suum imitabitur dominum. Siquidem & ille viduæ duos tantùm obolos deiicienti in gazophylacium, non tantùm duorũ obolorum mercedẽ reddidit. Quur ita tandem? Quoniam non perpendebat pecuniæ modum, sed animi diuitias. Nam si pecunię modum expendas, magna paupertas est: sin voluntatem explices, ineffabilem videbis ex-

παν-ήγυ-ρις.

Deus in medio.

Marc.12.d

A celsi animi mercedem. Proinde quãuis nostrę facultates exiguæ sint minimiq; precij, attamen quæ possumus offerimus. Ea licèt nõ respondeant magnitudini meritorum animę præclari iustiq; Philogonij, tamẽ hoc ipsum celsitudinis illius maximũ fuerit argumẽtum, quòd nec pusilla repellat, sed idem faciat quod solẽt diuites. Siquidem illi quum acceperint à tenuibus exigua, quibus non egẽt, sua vicissim apponunt, remunerãtes eos, qui quod poterãt, obtulerint: Itidem & hic, quum acceperit à nobis laudem verbis peractam, qua nequaquam eget, redonabit nobis per ipsa facta benedictionẽ, qua semper vti possimus. Vnde igitur laudationem illius auspicabimur? An à magistratu, quẽ spiritus illi tradidit gratia? Nam mũdani magistratus, nequaquam possunt Christianorum demonstrare virtutes, quin potius frequenter habent accusationẽ maliciæ. Quam ob causam? Quoniã & solicitudines amicorum, & circuncursationes, & adulationes, aliaq; permulta his fœdiora tales magistratus solẽt conciliare. Cæterùm vbi deus suo suffragio designarit aliquem, illaq; manus sanctum cõtigerit caput, incorruptum suffragium, alienum ab omni suspicione iudiciũ, indubitata fuerit delecti cõprobatio, propter eius qui delegit authoritatẽ. Porrò quòd elegerit illum deus, vel ex ipsa morum integritate perspicuum est, quippe quem ex medio abreptum foro ad thronum hunc euexerit: adeò castam & insignem prius egit vitam, quum vxorem haberet ac filiam, & in forẽsibus negocijs versaretur, adeò solem ipsum splendore vicit, vt protinus ab illo gesto, hoc magistratu dignus videretur, & à tribunali ad tribunal euectus sit. Ac tum quidem hominibus patrocinabatur aduersus homines qui struebant insidias, iis qui afficiebantur iniuria, superiores reddens iis qui iniuriam inferebant, Hic autem adest hominibus patrocinans aduersus dæmones inuadentes. Quantum autem sit pietatis argumentum, quòd deus illum tanto magistratu dignũ iudicarit, audi, Christus excitatus à morte quid dicit Petro: Postquàm enim illum interrogasset, Petre amas me? Ille; respõdisset: Tu domine scis quòd amo te. Nõ dixit Christus, abiice pecunias, ieiunium exerce, macera te laboribus, mortuos excita, dæmones abige, nihil vel horũ vel aliorum miraculorum rectèq; factorũ in medium adduxit, sed omnibus illis prætermissis dicit illi: Si diligis me, pasce oues meas. Hoc autem dicebat non solùm vt nobis certissimè declararet quantopere ipsum diligeret Petrus: verùm etiam vt palàm faceret quantam haberet beneuolentiam erga suas oues, exemplum proposuit Petri erga ipsum amoris, tantumnum dicens? Qui diligit oues meas, me diligit. Vide igitur quàm multa propter hunc gregem passus sit Christus. Homo factus est, serui formã assumpsit, consputus est, alapis cæsus est, postremò ne mortem quidẽ recusauit, & quidẽ ignominiosissimam. Quin & ipsum sanguinẽ suum effudit. Itaq; si quis voluerit illi cõmendatus esse, curam habeat ouium illius, publicam quærat vtilitatem, fratrum suorum saluti prospiciat. Nullum enim officium hoc deo charius est. Et ob id alicubi dicit: Simon Simon, expetiuit te satanas vt cribraret te tãquam triticum, sed ego rogaui pro te, ne deficiat fides tua. Quod igitur huius solicitudinis curæq; præmium mihi repẽdis? Sed quam tandem poscit repẽsationem? Eandẽ curam quam nobis impendit, reposcit. Nam & tu, inquit, aliquando cõuersus confirma fratres tuos. Sic & Paulus ait: Imitatores mei estote sicut & ego Christi. Quo modo ille factus est Christi imitator? Omnibus per omnia placens,

Simile.

Dubitatio Æsacerdotij tempore incipit.

Ioan.21.e

Ab episcopo quid potißimum requiratur deo.

Luce.22.c

1.Cor.4.d & 11.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

non quærens suam ipsius vtilitatem, sed multorum vt salui fierent. Rursus alio loco dicit: Etenim Christus non sibi ipsi placuit, sed multis. Neq; prorsus alia res est, quæ perinde declaret doceatq; quis sit fidelis & amans Christi, quàm si fratrũ curam agat, proq; illorum salute gerat solicitudinem. Hæc omnes audiant & monachi, qui montium occuparunt cacumina, quiq; modis omnibus seipsos mundo crucifixerunt, quò pro viribus ecclesiarũ prefectos adiuuent, horumq; curas leniant precibus, concordia, charitate, sciẽtes quòd ni modis omnibus opitulentur iis qui tot periculis obiiciuntur per gratiam dei, totq; negociorum curas sustinent, quibuscunque possunt rationibus, auxilientur, quanquam procul habitantes, & victus sors ipsis periisset, & tota in scopulum impegisset sapientia. Verùm hoc esse maximum amiciciæ erga Christũ argumẽtum, declaratur & hinc. Videamus autẽ quo modo munus hoc episcopi administrarit. Quin potius non est opus hic pluribus verbis aut voce nostra, quum vester fauor vestrumq; studium hoc vltro declaret. Quẽadmodũ enim aliquis ingressus vineam, viteisq; contemplatus, pampinis comantes, fructu grauidas, maceriis ac septis vndique munitas, haudquaquam desiderat orationẽ cuiusquã qui demõstret vinitoris industriam, & agricolæ virtutem: Itidem & hic, si quis ingressus conspiciat vites spirituales, vestrumq; fructũ contẽpletur, nil opus habuerit vt ex cuiusquam oratione discat qualis sit vester præpositus. Sicut & Paulus scribit alicubi: Epistola mea vos estis, quæ inscripta est, & legitur. Fluuius arguit qualis sit fons, & fructus indicat qualis sit radix. Dicẽdum igitur erat & tempus & initium quãdo vineam hanc susceperit. Neque enim hoc minimũ habebit momenti ad absoluendam Encomij partẽ, sed omnino satis fuerit ad declarãdam hominis virtutẽ. Res tum erat multæ difficultatis quum nuper esset sedata persequutio, manentibus etiamnum grauissimæ tempestatis illius reliquiis, quumq; negocia plurimam desiderarẽt correctionem. His insuper illud adiungendum erat, quòd quẽadmodum dicebã, hæreticorum factio sub illo nata negociũ exhibuit, illius sapientia cũcta prospiciente. Verùm ad aliã necessariam materiã nobis festinat oratio, eoq; communi patri, beatiq; Philogonij sectatori hæc dicenda relinquentes, vt qui melius nobis teneat quicquid est antiquitatũ, ad aliam cõcionandi rationẽ transeamus. Appetit enim festum omnium festorum maximè venerandũ, adorandumq;: quod si quis appellet omnium festorum metropolim, haudquaquã aberret. Quod autẽ hoc est? Christi iuxta carnem natiuitas. Ab hoc enim illustratio dei, festum videlicet Epiphaniorum, ac sacrũ Pascha, Ascẽsio, & Pentecoste originẽ ac fundamẽtum ducunt. Nisi enim secũdum carnẽ natus esset Christus, nequaquam baptizatus esset, nam id est festum Theophaniorũ. Nequaquam fuisset crucifixus, nam hoc est festum Paschæ. Nequaquam misisset spiritũ sanctum, quod est festum Pẽtecostes. Itaque ab hoc ceu fonte quopiam, hi diuersi amnes orti, nata sunt nobis hæc festa. Verùm non ob hoc tantùm par est hunc diem cæteris anteponi, sed etiam ob id, quòd id quod in hoc natũ est, cæteris omnibus est venerabilius. Nã quòd Christus homo factus mortuus est, quum nullum omnino peccatũ perpetrasset, quid huic amplius poterat adiungi miraculo? Sed mortale corpus assumpsit. Erat quidẽ & hoc admirandum. Cæterùm quòd deus quum esset vòluerit homo fieri, tantumq; sese demittere sustinuerit, quantũ ne cogitatione quidem cõplecti queas, hoc est omnium maximè reuerendum, stuporisq; plenum. Quod quidem & Paulus admirans dicebat, sine cõtrouersia magnũ pietatis mysteriũ. Quod magnum? Deus declaratus in carne. Ac rursum alibi: Nõ enim angelos apprehẽdit deus, semen Abrahę apprehẽdit. Vnde debuit per omnia fratribus assimilari. Propter hoc potissimũ amplector diligoq; diem hunc, & amorem eius in mediũ propono, vt vos huius amatorij pharmaci participes reddã. Eoq; rogo vos omnes obsecroq;, vt summo studiõ summaq; cum alacritate velitis adesse, sed prius suam quisq; domum repurget, vt videamus dominum nostrum in cunis iacentẽ ac fasciis inuolutum, horrendum ac stupendum spectaculum. Quid enim excusabimus, aut quam veniam obtinebimus, si quum ipse nostra causa descenderit è cœlis, nos ad illum vel ex ædibus ire grauemur: quum alienigenæ barbariq; ex Perside accurrant vt illum videant in præsepi iacentem, tu verò ne breue quidem spacium emetiri sustines, vt hoc fœlici spectaculo perfruaris. Nam si cum fide accesserimus, proculdubio videbimus illum in præsepi iacẽtem. Siquidem hæc mensa vicem explet præsepis. Nam & hic ponitur corpus dominicum, non quidem fasciis inuolutum sicuti tunc, sed vndiquaq; spiritu sancto conuestitũ. Qui mysteriis initiati sunt, intelligunt quæ dicuntur. Ac Magi quidẽ nihil aliud quàm adorarunt, tibi verò si cum pura accesseris cõsciẽtia, permittemus vt sumas, & sumpto domum abeas. Accede igitur tu quoq; munera offerẽs, non qualia deferebant illi, sed multò religiosiora. Obtulerunt illi aurum, offer tu temperãtiam ac virtutem. Obtulerũt illi thus, offer tu puras preces, quæ sunt odoramenta spiritualia. Obtulerunt illi myrrham, offer tu modestiam, & cor submissum cum eleemosyna. Quòd si hisce cum muneribus accesseris, multa cũ fiducia particeps eris huius sacræ mensæ. Nam hæc ideo nunc loquor, quòd sciam certò futurum, quòd in illa die complures accedant irruantq; ad victimam hanc spiritualem. Id igitur ne faciamus ad detrimentum & cõdemnationem animæ nostræ, sed ad salutem: iam nunc obtestor obsecroq; vt omnibus modis repurgatis animis vestris, ita demum adeatis mysteria. Neque mihi quisquam dixerit, vereor, habeo conscientiam peccatis oppletam, sarcinã circunfero grauissimam. Sufficit enim horum quinque dierum tẽpus, si sobrius fueris, si attentus, si vigilaueris, multitudinem peccatorũ reddes contractiorem. Nec illud perpende quòd breue tẽpus est, sed illud considera quòd benignus est dominus. Quãdoquidem & Niniuitæ tridui spacio tantam iram dei à se depulerunt, nec obstitit illis temporis angustia, sed animi promptitudo, amplectens domini benignitatem, totum peragere valuit. Et meretrix illa breui temporis momẽto, quum ad Christum accessisset, omnia probra diluit. Quin & calumniantibus Iudæis, quòd illam admisisset, tantamq; præbuisset fiduciã, Christus illis quidem silẽtium imposuit, hanc verò malis omnibus liberatam, comprobatoq; illius studio, ita domum remisit. Quid ita tandem? Quoniam feruenti animo, & flagrãti corde, ardentiq; accessit fide, sanctoq; illos ac sacros attigit pedes, solutis capillis, fontibus lachrymarum ex oculis emissis, vnguento profuso. Etenim per quę decerpserat homines, per eadem parauit remedia pœnitẽtiæ, per quæ auocarat oculos intẽperantium, per hæc emisit lachrymas: per capillos arte compositos multos illexerat ad peccatum, per eosdẽ pedes absterserit Iesu. Vnguẽto multos inescarat, per hoc pedes illius lauit. Proinde & tu quibus rebus prouocasti deum, per has rursum facito

Rom.15.a — *Nũc in aulis regnant quidam.* — *Similc.* — *1.Cor.3.a* — *Corã episcopo hæc dicuntur.* — *Natalis Christi.*

1.Tim.3.d — *Hebr.2.d* — *Eucharistia* — *Magorum pietas quo modo imitanda.* — *Pœnitentia breuis sufficit, modo seruida.* — *Ione.3.d* — *Luc.7.c* — *Pœnitentia quo modo agenda.*

Universidad de Deusto Biblioteca

cito propicium: Prouocasti illum pecuniarum rapina, per easdem illum reconcilia, quumq; & rapta restitueris illis quos iniuria affeceras, & alia insuper addideris, dicito iuxta Zachæū: Reddo si quid rapui, quadruplū. Prouocasti linguæ maledicentia, multis contumelia affectis, vicissim lingua placato, puras emittēs preces, benedicens maledicentibus, laudans vituperantes, gratias agens iniuriam inferentibus. Hæc nō egent multis dieb⁹ anniſve, sed solo animi proposito vnico die perficiuntur. Discede à malo, virtutem amplectere, desiste à prauitate. Polliceor te posthac ista nō commissurum, & istud sufficiet ad excusationē. Ego testificor ac fideiubeo fore, vt si nostrum quisq; qui peccatis obnoxij sumus recedēs à pristinis malis, ex animo vereq; promittat deo se postea nunquam ad illa rediturū, nihil aliud deus requirat ad satisfactionem vlteriorem. Benignus enim est, & quemadmodum parturiens cupit eniti fœtum, ita & ille cupit effundere suam misericordiā. Sed obstant peccata nostra. Diruamus igitur maceriam, atque ex hoc iam tempore festum auspicemur, hosce dies quinque negociis omnibus valere iussis. Valeat forum, valeat curia, faceſſant mūdanæ curæ, cum pactis & cōtractibus: animā meam seruare cupio. Quid lucrifecerit homo, si totum mundum lucrifaciēs, animæ suæ iacturam faciat? Egressi sunt à Perside Magi, egredere tu è temporariis negociis, ad Iesum proficiscere, nō est lōgum interuallū si velimus. Nō enim necesse est traijcere mare, neque montium superare cacumina, sed domi sedens, si pietatē exhibeas, multamq; cordis cōpunctionem, potes illū videre, potes totam diruere maceriem, totum submouere obstaculum, abbreuiare viæ lōgitudinem. Deus enim, inquit, appropinquans ego sum, & non deus procul. Et dominus propè est omnibus inuocantibus ipsum in veritate. Nunc autē multi Christianorum in tantam vecordiam tantumq; venēre contemptum, vt quum innumeris scateant malis, nullā tamen vitæ suæ curam habeant: sed in diebus festis negligenter ac temerè ad mensam hanc accedant, haud intelligentes quòd cōmunionis tēpus non est festum, neque celebritas, sed cōscientia pura, vitaq; à peccatis repurgata. Quemadmodū enim qui sibi nullius mali cōscius est, hunc oportet singulis diebus accedere: sic qui peccatis occupatus est, nec pœnitet, eū ne in festis quidem accedere tutū est. Neque enim semel in anno accedere, liberat nos à peccatis, si indignè accesserimus, quin hoc ipsum potius auget damnationē, quòd quum semel tantùm accedamus, ne tum quidem purè accedimus. Quapropter adhortor vos omnes ne negligenter, veluti festo die cogente ad diuina mysteria accedatis, sed si quando parabitis huius sacræ hostiæ fieri participes, multis antè diebus repurgetis vos ipsos per pœnitētiam, precationem & eleemosynam. Denique per hoc, vt vacetis spiritualibus, nec denuò conuertamini canis in morem ad proprium vomitum. An nō enim absurdum tantam habere curam rerum corporalium, vt appetente festo multis antè diebus vestem è scriniis depromptam diligenter appares, emas calciamēta, mensa largior splendidiorq; paretur, deniq; variam vndiquaque rerum copiam excogites, omnibusq; modis temetipsum ornes, nitidumq; reddas: animæ verò neglectæ, sordentis, squalidæ, fame contabescentis nullum habere respectum, quum sola maneat impura: ac corpus quidem nitidum huc adducere, animam verò nudam incultamq;? Atqui corpus quidem videt conseruus, neque quicquam est detrimēti, quomodocunque fuerit habitum: illam autem videt dominus, qui grauissimè punit negligentiā. An nescitis quòd hæc mensa plena est igni spirituali? Et quemadmodū fontes aquæ vim exundāt, ita hæc flammam quandam habet arcanam. Ne igitur accesseris stipulam adferens, non ligna, non fœnum, ne augeas incendium, exuratq; animam ad cōmunionem accedentem: sed accede ferēs lapides precioſos, aurum, argentum, quò puriorē reddas materiam, multoq; cum lucro discedas. Si quid mali est, abigas ab animo. Habet quis inimicum, grauiter læsus est, soluat simultatem, coërceat animū exardescētem, intumescentemq;, ne quis sit tumultus aut perturbatio. Regē enim excepturus es per cōmunionem: quum autem rex ingreditur animam, oportet magnam esse tranquillitatem, multumq; silentium, profundam cogitationum quietē. Sed atrociter læsus es, nec potes irā remittere. Quid igitur? An igitur teipsum magis etiam & grauius lędes? Neque enim tantis malis te afficiet inimicus, quæcunque fecerit, quibus teipsum afficis, si nō illi reconcilieris, sed dei leges cōculcaris. Ille te cōtumelia affecit, die mihi num tu ideo deum afficies contumelia? Etenim non recipere in gratiam eum qui molestiā attulit, non tam est illum vlcisci, quàm deum afficere contumelia legis huius authorem, præcipientis vt inimicis reconciliemur priusquam accedamus ad altare. Proinde ne respicias ad cōseruum, neque ad magnitudinem iniuriarum, quas intulit ille, sed ad deum, illiusq; timore in animū demisso, illud expende, quòd quò maiorem vim admoueris animo tuo, post innumera mala cogens illum redire in gratiam cum eo qui molestiā intulit, tantò maius præmium feres à deo, qui hæc præcepit. Et quemadmodum hic deum excipis multo cum honore, sic & ipse te illic multa cum gloria excipiet, reddetq; tibi millecuplam istius obedietiæ mercedem: quam nobis omnibus assequi cōtingat, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperiū in secula seculorū, Amen.

Hęc intelligenda sunt præmissa cō fessione sacramentali.

Matth.16.d

Hier.23.e

Psal.144.d

Ad Eucharistiam non temerè accedendum.

Deum odio proximi afficere cōtumelia quid sit.

Matt.5.d

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI
in Iuuentinum & Maximum martyres, Sermo, docto quodam interprete.

HEri beatus Babylas cum tribus pueris nos hic congregabat: hodie verò per sanctorum militum, in acie exercitum Christi ostendit. Heri quadriga martyrum, hodie biga se ostēdit. Impar eorū est ætas, sed par fides. Varia certamina, sed eadem fortitudo. Illi tempore superiores, isti recētiores. Et cùm tantus thesaurus sit ecclesiæ, nouas & veteres habentis margaritas: sed vna omnium est gratia. Eorum flos neque languescit, neque defluit tempore. Nescit vetustatis rubiginem splēdoris istius natura. Tēporis accessione, opes quæ ad corpora spectāt, facilè intereunt, vestimenta absumuntur, domus destruuntur, & aurum rubigine consumitur: & in summa, omniū sensibilium facultatum natura, tempore tandem, aboletur, & intercidit. At nō sic se res habet in spiritualibus thesauris, de martyribus inquam, qui semper in eodē manent vigore, semper in eodē iuuentutis flore sunt, semper suę gloriæ fulgorem emittunt & radios. Quod scientes nō aliter priscos, aliter recentiores colitis sanctos, sed eadem alacritate omnes. Non enim exploratis tempus, sed exquiritis animi fortitudinem, fidem, zelum feruidum, & eas virtutes, quas præ se ferunt sancti, ob quorū honorem hodie conuenimus. Hi enim tanto amore dei flagrabant, vt etiam extra persecutionis tempus, martyrij corona redimiti fuerint, absque pugna triumphum retulerint,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tulerint,absq; prælio victoria potiti sint, absque theatri certamine brabium rapuerint. Et quo modo hoc? Ego dicam: sed ferte me rem paulò altius enarrantem. Erat rex quidē,etiam nostro æuo omnes qui se præcesserunt, impietate vincēs,de quo & heri à me dictum. Qui,cùm videret res nostras martyrū morte clariores fieri, & ea causa nō solùm viros,sed & teneros pueros, virgines q; nondum nubiles: & in summa, ex omni sexu & ætate quosdam pro religione ad mortem prosilire,cruciabatur,& dolebat. Cęterùm,mouere bellum manifestè nolebat. Omnes enim,dicebat,ad martyrium,quasi ad aluearium apes volabunt. Hæc autem nō à semetipso habebat,sed à progenitoribus suis didicerat. Etenim & illi,vtpote tyranni,ecclesiam infestarunt, & populi quoque in nos insurrexerunt,quum adhuc parua religionis scintilla esset:eam tamen nō expugnarunt, neq; cōfregerunt,sed ipsi potius confracti sunt. Augebatur quotidie scintilla hæc,ferebaturq; in sublime,& omnem vndique orbem inuadebat. Cùm occiderentur,adurerentur,suspenderentur,præcipitarentur, bestiis obiicerētur fideles:carbones sicut lutum calcabant, mare & fluctus sicut pratum intuebātur, ad gladium sicut ad diadema & coronam currebant, omniaq; tormentorum genera ita contemnebant, vt ea nō solùm generosè & fortiter ferrent,sed & alacriter & volupè. Enimuero sicut plantæ rigatæ magis crescunt,ita & fides nostra oppugnata magis floret:& seditione agitata,incremēta maiora sumit. Neque orti aquis irrigati ita germinant,& fœcundi sunt,vt ecclesiæ,si martyrū irrigentur sanguine. Hæc omnia atq; plura cùm rex ille sciret, meticulosior erat, quàm vt manifestè cum nostris cōfligeret. Non,inquit, triumphos & victorias, & coronas mutuò parabimus, Sed quid facit? Vide oro malignitatē. Medicos & milites, & oratores omnes, vel à professionibus suis discedere, vel fidem suam abiurare iubet. Excitauitq; in hūc modum contra nostros bellum tela eminus mittens,vt si à fide desisterēt,ridiculè vincerētur, vtpote qui fidem opibus nō præferrent:sin generosè perseuerarēt,& vincerent,neque sic egregia foret victoria, neque insignis triumphus. Nihil enim magnū, artē vel professionem pro pietate contemnere. Neque is sęuicię eius finis erat. Nam ad hæc, si quis superioribus annis, cùm adhuc pij reges rerum potirētur,vel altaria demolitus fuisset, vel templa suffodisset, vel oblationes diripuisset, vel aliud tale quiddam egisset:rapiebatur ad tribunal,& occidebatur,etiam insons,& duntaxat delatus. Fingebat quoque & alias varias causas,ita vt piè viuentiū nemo non lugeret. Agebat autē hæc,vt obscuraretur,contemptaq; esset martyrij corona, & nihilominus cædes & strages fierent. Nihil tamen arte hac proficiebat. Nā qui ita affligebantur,non ad illius calculum & malignitatē spectabant,sed ad incorruptum iudicē,à quo & cœlestem coronam accepturos sese confidebāt. Interea cùm hæc ita sese haberent, & bellū quidem rex parturiret aduersus nostros,cessaret autem,veritus ne vinceretur: accidit vt milites quoddam conuiuium haberēt, in quo & martyres,quos hodie colimus,erant. Cæterùm,vt conuiuiorum mos est, cùm varij sermones hinc inde dicerentur,aliiq; alia tractarēt, martyres nostri malasui seculi inter se deplorabāt, lōgè fœliciora fuisse superiora asserentes,dicebantq; & inter se, & ad sodales: Quem iuuaret vltrà viuere, vel spirare, vel Solem intueri, sacris legibus ita cōculcatis, pietate ita violata, creaturarum omnium domino ita contempto? Omnia nidore plena sunt & fumo, omnia sacrificiis immūdis referta. Proh,neque purum aërem spirare possumus. Dicta hæc ne perfunctoriè transeas, sed considera quando ea locuti sunt,& quāta pietate, Nam si in militari sympolio, vbi regnant ebrietas & intemperantia, vbi certatur de prodigalitate, vbi agon est stuporis & insipiētiæ, sic ingemiscebant & lugebant: quales erant domi, cùm soli inter se agerēt: Quales erant in precibus & ieiuniis, qui deliciarum tempore, tam humiliati & tam apostolica præ se ferebant pectora: Gaudebāt alij, hi verò lugebāt: impiè agebant alij, hi verò zelo vrebantur. Sanè ipsi ob fratrum valetudinem suam sanitatem non sentiebant. Sic dolebant & lachrymabātur in malis quæ tunc fiebant, quasi vniuerso mundo tutores dati essent. Neque clādestinum fuit talia eos dixisse. Nam ex sodalibus & conuiuis, adulator & irrisor quidā, obsequium regi facturus, omnia vt dicta erāt, detulit. Rex accepta occasione iam diu quæsita, causatus est ex verbis illis affectatam tyrannidem, vt ita martyrij corona priuaret,& iussit confiscatis facultatibus eorū omnibus nudos eos in carcerem coniici. Illi autem gaudebant & exultabāt, dicentes: Quid nobis diuitiis, preciosaq; veste opus? Si & indusium intimum, nempe caro, propter Christum exuendū est, nō obluctabimur, sed sponte cōcedemus. Et ocyus dicto scripti sunt libelli indices, confiscataq; omnia. Porrò vt homines in patriā migraturi, substantiam omnem in pecuniam commutatam præmittunt: ita & illis accidit. Quoniam enim in cœlos transituri, inimicis ipsis negocium agētibus, & in hoc ministrantibus, opes suas ante se miserunt. Non enim ille tantùm opes, quas eleemosynę nomine dispēdimus, transferuntur in cœlum, sed etiam quascunque nobis hostes fidei piorúmque persecutores rapiunt, alibi thesauri erūt. Est enim hoc non minus quàm illud. De hoc audi quid Paulus dicat: Et rapinam, inquit, facultatum vestrarum cum gaudio tulistis, scientes vos habere meliorem substantiam, & manētem in cœlis. Vt autem ingressi sunt in carcerē, confluxit ad eos omnis ciuitas, tametsi multis terroribus, minis, & periculis interdictū erat, ne quis vel eos accederet, vel eis loqueretur, vel quouis modo communicaret. Atqui timor dei efficiebat, vt nō curarentur ea principis mandata. Vnde multi ob consuetudinē, quam cum martyribus habebant, facti sunt & ipsi martyres. Multi enim cōtempta præsenti vita frequenter eos visitando, sacras apud eos vigilias cōtinuis psalmis perficiebāt. Erant familiaritates illæ spiritualis eruditionis atque cōsolationis plenæ. Et clausa quidē tunc est ecclesia, carcer autem ecclesia factus est. Neque hi solùm qui eos visebant, sed & qui intus cum eis tenebantur, meram sapientiam & virtutē à patientia & fide eorum discebant. Rex, vt hæc audiit, valde stomachatus est, cupiens tamen eos supplantare, & ab alacritate sua destituere, auaros quosdā homines, & impostores subornauit, qui si quando priuatum colloquium sese offerret, eos accederent: non vt à rege missi, sed quasi singulari compassione & proprio consilio id agentes, & adhortarentur vt à religione desistant, & ad impietatem transeant. Dicebant enim: Sic nō solùm imminēs periculum effugietis, sed maiori dignitate honestati, maiorem quoque principatum adepturi estis, regis ira fœliciter placata. Nonne vidistis & alios vestri ordinis idipsum fecisse? Quibus illi respondērunt: Atqui nos hac potissimum ratione viriliter stabimus, & pro illorum ruina nosmetipsos in sacrificia offeremus. Benignus & misericors nobis dominus est. Solet criā vno accepto sacrificio toti orbi consiliari. At sicut olim tres pueri dixerunt: *Heb.10.g* *Daniel.3.d*

dixerunt: Non est in tempore hoc princeps & propheta,& dux,neque sacrificium,neque incēsum, neque holocaustum,neque locus primitiarum coram te, vt possimus inuenire misericordiam, sed in animo contrito, & spiritu humilitatis suscipiamur: quasi in holocaustis arietum & taurorum, & sicut in milibus agnorum pinguium. Ita & illi videtes altaria subuersa, clausas ecclesias,sacerdotes fugatos, fideles omnes in exilium actos, studebant vt pro omnibus offerrentur domino, relictisque militaribus signis, angelicis sese choris adiūgerent. Quocirca & dicebāt: Quid:etiamsi nunc nō morimur, moriēdum tamen omnino est non multò posthac. Satius igitur fuerit mori pro rege angelorū, quàm pro rege tam impio. Hic etsi moriatur quis pro rege,nihic accipiet à rege sua dignū fortitudine. Et quid posset defuncto præstare,si vel maximè vellet? Atqui eis sępenumero ne sepultura quidem contingit,& non rarò à canibus deuorātur. Quòd si pro rege angelorū mortui fuerimus,certi simus, nos accepturos corpus multò glorioſius,maiori gloria cōspicui erimus, longè maiora nobis erunt laborū præmia. Proinde arripiamus arma spiritualia: non opus iaculis & sagittis, sufficit pro omnibus lingua. Sunt enim & sanctorū ora pharetræ, è quibus diabolico capiti continui & crebri ictus inferuntur. Nunciata sunt & hæc atque similia regi,qui nec sic destitit, sed illecebrarum escis iterum atque iterū illos tentauit. Ita autem mandauit,quòd si cederēt victi, sub omnium oculos producerētur: sin fortes perseuerarent, vti perduellionis rei educerētur & occiderentur, neque vlla Christianæ professionis,ob quam tenebantur,mēric f:ret. At qui reuelat profunda & abdita,non permisit, vt machinationes illæ occultæ manerent, & *Gen.39.b* ignotæ insidiæ. Nā quemadmodū olim mulier Aegyptia Ioſephū in lecto apprehēdens, licèt speraret factum suum clam fore omnibus hominibus,nō fuit tamen occulta,vel oculo illi soporis nescio,vel posteritati. Quippe quod absq; arbitro illa Ioſepho dixit, id nunc toto vbique mundo canitur: Ita & ea quę per subornatos illos consiliarios,dolosus rex agebat,sperans occulta fore,nequaquā manserunt occulta. Didicerunt enim posteri omnes & insidias dolosas, & triumphantiū victorias. Deniq; cùm multo tempore exacto alacritatē eorum non solùm non frangeret multitudo dierum, sed potius studium & ardorē excitaret, æmulatoresq; multos faceret, iussit tandē media nocte in barathrum eos abduci. Ducebantur itaque in densas tenebras luminaria,& decollabantur, Cæterùm capita detruncata tunc diabolo magis terribilia erant, quàm cùm adhuc vocē darēt: Sicut & caput Ioannis nō tantùm terrebat, cùm loqueretur, quantùm cùm in disco mutū afferretur. Habet enim & sanctorum sanguis suam vocem, quæ non per aures auditur, sed occidentium cōscientiam inuadit & perstringit. Post beatā autē illam cędem, quidam etiā cum salutis periculo, athletas illos optimos rapuerunt, etiam ipsi viui martyres, vt illorum reliquias curarent decenter. Nam quanuis nō occidebantur, optabāt tamen mori potius, quàm vt corpora illa relinquerent inhumata, ita ad venationē eorum festinabant. Dicūt qui tunc affuere, & quibus corpora illa recēs occisa videre datū fuit, quòd iacentibus simul illis in sepulchro, talis quædam ex eorum oculis & vultu gratia resplenduerit, qualem in Stephano Iudæis respōsuro fuisse Lucas dicit. *Acto.6.d* Neque vllus est, qui non pio quodam horrore illis adstiterit, adeò aspectus ille afficiebat omnes. Quin & omnes clamabant in laudem eorum, id quod *1.Reg.2.d* à Dauide dictū: In vita sua nō sunt separati, & in morte non sunt diuisi. Pariter enim cōfessi sunt, pariter carcerem inhabitarūt, pariter in barathrum abducti sunt, pariter capite mulctati sunt. Et vnus vtriusque corpora tumulus tenet. Et vnum quoque tabernaculum in cœlis eos excipiet, quādo in maiorē peruenturi sunt gloriam, nempe immutandi. Illos non indignū fuerit,& columnas,& scopulos, & turres,& cādelabra, & tauros simul appellare. Nam ecclesiam sicut columnæ sustinēt, sicut turres muniunt: & sicut scopuli omnes vndarum assultus repulerunt, multam interim ipsi seruantes tranquillitatem, sicut luminaria tenebras impietatis discussērūt: & sicut tauri, anima promptitudineq; eadē, suaue Christi iugum traxere. Idcirco sæpe eos inuisamus, tumulos adornemus, magnaq; fide reliquias eorum contingamus, vt inde benedictionē aliquā assequamur. Etenim sicut milites, vulnera quæ in prælijs sibi inflicta regi monstrantes, fidenter loquuntur: ita & illi in manibus absecta capita gestantes,& in mediū afferentes, quæque voluerint apud regem cœlorū impetrare possunt. Proinde magna fide, promptitudineq; huc veniamus, quò & visis sanctorum monumentis,& consideratis eorum præmiis, inde varios thesauros vndiquaque colligamus: & per præsentem vitam ita, iuxta voluntatem dei, transeamus, vt in portum æternitatis cum multis mercibus ingrediamur, fruituri regno cœlorum in Christo Iesu domino nostro, cui sit gloria in secula, Amen.

Tertij Tomi finis.

Quaternionum canon.

a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t v x y z
A B C D.

Omnes sunt quaterniones præter
D. ternionem.

PARISIIS,

Excudebat Carola Guillard, sub sole aureo, via ad Diuum Iacobum, anno salutis milleſimo quingenteſimo quinquageſimo ſexto.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Sevilla
Biblioteca

